

L I E T U V O S   V A L S Č I A I

Tuodupė
Onuškis
II dalis

LIETUVOS VALSČIAI

Knyga skiriama

LIETUVOS TŪKSTANTMEČIUI
1009–2009

LIETUVOS VALSTYBĖS – KARALIAUS MINDAUGO
KARŪNAVIMO 750 METŲ JUBILIEJUI
1253–2003

LIETUVOS VALSTYBĖS ATKŪRIMO ŠIMTMEČIUI
1918–2018

ANTICARINIO 1863 METŲ SUKILIMO
150 METŲ SUKAKČIAI
1863–2013

ONUŠKIO 510 METŲ SUKAKČIAI
1499–2009

JUODUPĖS IR JOS „NEMUNO“ TEKSTILĖS FABRIKO
100 METŲ JUBILIEJUI
1907–2007

Juodupė. Onuškis

II dalis

Lietuvos
tūkstantmečio
programos
leidinys

Juodupė. Onuškis II dalis

24-oji serijos „Lietuvos valsčiai“ monografija

Vyriausiasis redaktorius

JONAS ŠEDYS

Atsakingasis redaktorius

VENANTAS MAČIEKUS

Sudarytojai

JONAS ŠEDYS, VENANTAS MAČIEKUS, EDITA KORZONAITĖ

Redaktoriai

ARŪNAS BUBNYS, STANISLOVAS BUCHAVECKAS, PETRAS JONUŠAS, EDITA KORZONAITĖ,
IRENA REGINA MERKIENĖ, VACYS MILIUS, KAZYS MORKŪNAS, JONAS ŠEDYS

Kalbos redaktorė

ASTA ŽERNIENĖ

Anglų kalbos redaktorius, vertėjas

ALOYZAS PRANAS KNABIKAS

Korektorė

VIDA KASPARAVIČIENĖ

Viršelio dailininkė, meninė redaktorė

ONA LIUGAILIENĖ

Principinio maketo dailininkas

ALVYDAS LADYGA

Kartografiė

AIRA DUBIKALTIENĖ, UAB „Žemėlapių artelė“

Maketuotoja

VIOLETA BARKAUSKAITĖ

Monografijų serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokalinių tyrimų mokslo darbų komisija

Habil. dr. VALENTINAS BALTRŪNAS (geologija), prof. habil. dr. GRASILDA BLAŽIENĖ (kalbotyra), dr. DANUTĖ BLAŽYTĖ-BAUŽIENĖ (XX a. istorija), dr. ARŪNAS BUBNYS (XX a. istorija), dr. RASA BUTVILAITĖ (menotyra), akad. prof. habil. dr. ALGIRDAS GAIGALAS (geologija; komisijos narys iki 2009 m.), LMA tikrasis narys prof. habil. dr. ALGIRDAS GAIŽUTIS (kultūrologija), doc. dr. VIRGINIJUS GERULAITIS (geografija), VIDA GIRININKIENĖ (XIX a. istorija), LMA narys emeritas prof. habil. dr. ROMUALDAS GRIGAS (sociologija), doc. dr. ALGIRDAS JAKUBČIONIS (XX a. istorija), doc. dr. ARTŪRAS JUDŽENTIS (kalbotyra), doc. dr. ROBERTAS JURGAITIS (istorija), dr. ZITA MEDIŠAUSKIENĖ (XIX a. istorija), LKMA akademikė prof. habil. dr. IRENA REGINA MERKIENĖ (etnologija; komisijos pirmininkė iki 2008 m.), dr. JURGA MOTIEJŪNAITĖ (botanika), prof. dr. AIVAS RAGAUSKAS (istorija; komisijos pirmininkas ir narys iki 2011 m.), prof. habil. dr. STASYS SKRODENIS (tautosaka), dr. DARIUS STONČIUS (biologija), dr. ŽILVYTIS ŠAKNYS (etnologija), IRENA ŠUTINIENĖ (sociologija), LKMA akademikas, LMA narys emeritas prof. habil. dr. ANTANAS TYLA (istorija; komisijos narys iki 2008 m.), doc. dr. GINTAUTAS ZABIĖLA (archeologija, komisijos pirmininkas)

Rengėjas ir leidėjas

VšĮ „Versmės“ leidykla (vadovas PETRAS JONUŠAS)

Pagrindiniai finansuotojai ir rėmėjai

Rokiškio rajono savivaldybė, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Kultūros rėmimo fondas, UAB „Magnolija“ (direktorius Jonas Dubickas), Petras Jonušas, Jonas ir Vera Šedžiai, Justas Vincas Paleckis, Zenonas Garška, UAB „Inžineriniai tyrinėjimai“ filialas „Inžinerinė geodezija“ (direktorius Zenonas Garška)

Viršelyje

Medinė Onuškie Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia (1774 m.). 2012 m. Jono Kliučiaus nuotr.

Už knygoje spausdinamų straipsnių turinį ir juose pateiktą informaciją atsako straipsnių autoriai.

ISBN 978-9955-589-58-7 (2 dalis)

ISBN 978-9955-589-56-3 (2 dalys)

ISBN 978-9955-589-58-7 (elektroninė kn.)

Knygą elektroniniu formatu išleido „Versmės“ leidyklos Elektroninių knygų rengimo centras. Vilnius, 2013-07-16

© VšĮ „Versmės“ leidykla, 2012

Antrosios dalies turinys

- 919 *Petras Znatnovas*. Mainėivos – sentikių giminė
- 932 *Elena Blažienė*. Teklinė, Ivoniškis, Klevinė
- 944 *Vytautas Bira*. Skridulių ir Jutkių kaimų gyventojai
- 953 *Ona Paunksnienė (Griškėnaitė)*. Vyžuonėlių kaimo žmonės
- 957 *Antanas Diržys*. Raupiai, Prūdupė, Vištagerklis, Mažučiai, Baršiai
- 980 *Juozas Pupienis*. Sodelių kaimo žmonės
- 993 *Stefanija Bliūdžiūtė*. Stonišio kaimo gyventojai
- 1013 *Danguolė Vasiliauskienė (Jarušauskaitė)*. Gimiau Juodupėje
- 1020 *Elena Blažienė*. Pasodninkai, Skrivelėškis
- 1025 *Ona Paunksnienė (Griškėnaitė)*. Patilčiai
- 1026 *Aldona Radeckienė (Trečiokaitė)*. Prisiminimai apie Ilzenbergo dvarą
- 1037 *Julija Šmerdelienė (Sesickaitė)*. Prūsėliukų kaimas
- 1042 *Jonas Šedys*. Neaprašytų kaimų ir vienkiamių gyventojai
- ISTORIJA. ŠVIETIMAS. KULTŪRA
- 1055 *Petras Marcijonas*. Juodupės mokyklos istorija
- 1088 *Algimantas Braželis*. Onušio mokykla
- 1107 *Paulina Dienienė (Čeičytė)*. Mokykla ir mokymasis Aleknų kaime
- 1109 *Jonas Šedys*. Išnykusios mokyklos
- 1127 *Stefanija Bliūdžiūtė*. Mano pirmoji mokykla
- 1135 *Irena Čeičienė (Velykaitė)*. Iš Aleknų bibliotekos istorijos
- 1138 *Virginija Krasauskienė*. Juodupės miestelio biblioteka
- 1141 *Irena Šarkauskaitė*. Juodupės saviveiklininkai
- 1164 *Irena Kirstukienė*. Fabriko „Nemunas“ saviveiklininkai

DABARTIS

- 1177 *Liucija Bliūdžiuvienė*. Juodupės seniūnija XXI amžiaus pradžioje
- 1188 *Petras Marcijonas*. Apie Juodupės miestelio bendruomenės veiklą
- 1191 *Sigitas Zokas*. Juodupės šauliai (Rokiškio šaulių 4-oji kuopa)
- 1192 *Liucija Bliūdžiuvienė*. Juodupės 100-mečio jubiliejus
- 1206 *Elena Blažienė*. Onušio kraštotyros muziejus

---

* Žvaigždute turinyje žymimi straipsniai, įvertinti monografijų serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokaliųjų tyrimų mokslo darbų komisijos (žr. p. 4). Straipsnių santaraukos anglų kalba p. 1706–1710.

ETNINĖ KULTŪRA

- 1239 *Marija Rupeikienė*. Juodupės valsčiaus architektūros bruožai
- 1265 * *Genovaitė Žukauskienė*. Modernios technikos plitimas Juodupės valsčiuje
- 1296 *Venantas Mačiekus*. Paprotinė teisė
- 1306 *Rita Garškaitė*. Kapinės ir laidojimo papročiai
- 1319 *Stefanija Bliūdžiūtė*. Lingėnų kapeliai
- 1323 *Skaidrė Urbonienė*. Kryždirbystė Juodupės valsčiuje
- 1333 *Dalia Kiukienė*. Staklės dūzgė ne tik „Nemuno“ fabrike...
- 1342 *Jonas Šedys*. Mediniai indai, skalinės, audiniai
- 1371 *Stefanija Bliūdžiūtė*. Lingėnų kaimo vaizdeliai
- 1378 *Algirdas Karalius*. Linai
- 1382 *Aurika Sirovydienė (Tarasovaitė)*. Gimtuvės, krikštynos, vestuvės, laidotuvės
- 1387 *Aurika Sirovydienė (Tarasovaitė)*. Kalendorinių švenčių papročių nuotrupos
- 1390 *Zita Pupelienė (Juodelytė)*. Atgimusios ir naujos tradicijos
- 1392 *Rimvydas Alekna*. Vaikystės prisiminimai apie Aleknų kaimą
- 1396 *Antanas Daniliauskas*. Čigonavimas Juodupės apylinkėse
- 1399 *Jonas Šedys*. Vaikų ir paauglių žaidimai

KALBA

- 1407 *Kazimieras Garšva*. Aknystos ir Juodupės šnekta
- 1411 * *Laima Kalėdienė*. Onušio parapijos vietinių gyventojų pavardės
- 1438 *Jonas Šedys*. Pavardėse – sėlių pėdsakas?
- 1444 *Jonas Šedys*. Juodupės valsčiaus vietovardžiai

TAUTOSAKA

- 1453 *Kostas Aleksynas*. Dainininkė, pasakotoja, vaidintoja Rožė Gimbutienė
- 1513 *Vilma Čiplytė*. Daina ir gyvenimas
- 1519 *Laimutė Garuolienė, Petras Sadaunykas, Sigutė Šimanauskienė*. Liaudies dainelių kūrėjas Angeliapas ir jo kūryba

IŽYMŪS ŽMONĖS

- 1533 *Aurelija Akstinienė (Deksnytė)*. Vyskupas Antanas Deksnys
- 1546 *Zenonas Garška*. Architektas Jonas Mulokas
- 1555 *Augis Bulavas*. Akademikas teisininkas Juozas Bulavas
- 1562 *Augis Bulavas*. Selekcininkas profesorius Jonas Bulavas

- 1576 *Autorių kolektyvas*. Lietuvos melioratorių vadovas Jonas Čeičys
- 1581 *Aloyzas Dirsė*. Dr. Joną Čeičį prisiminus
- 1584 *Rimoydas Alekna*. Apie Alekno kaimą ir mokytoją Joną Alekną
- 1592 *Ričardas Kazlauskas*. Prisiminimai apie entomologą Joną Alekną
- 1594 *Danguolė Mockienė, Romualdas Girkus*. Inžinierius geodezininkas Jonas Deksnys (1904–1989)
- 1605 *Konstantinas Bogdanas*. Kelios mintys apie Mokytoją
- 1612 *Algimantas Mikėnas*. Jonas Mikėnas (Prisiminimai apie tėvą)
- 1619 *Kazys Misius*. Žymesni Onušio ir Juodupės kunigai
- 1627 *Edvardas Uldukis*. „Dainingi Tavo posmai...“
- 1631 *Irena Jasiūnaitė*. Operos solistas Vladas Kavoliūnas
- 1634 *Stefanija Bliūdžiūtė, Jonas Šedys*. Jonas Povorotnikovas
- 1636 *Regina Varnienė*. Vladas Bulavas – žymusis bibliotekininkas novatorius
- 1641 *Antanas Ryliškis*. Antano Gailiūno atradimai ir praradimai
- 1644 *Marijona Mieliauskienė*. Bronislovo Stanislovo Milaknio gyvenimas ir kūryba
- 1649 *Jevlampijus Laškovas*. Retos profesijos remeikietis
- 1654 *Birutė Kažemėkienė*. Profesorius Jonas Osvaldas Kažemėkas
- 1657 *Algimantas Grigelis*. Antano Ražinsko gyvenimo tarpsnis, susijęs su geologija
- 1661 Stefanija Bliūdžiūtė (Apie save). *Parengė Jonas Šedys*
- 1667 *Rita Viskaitienė*. Stefanija Bliūdžiūtė
- 1668 *Venantas Mačiekus*. Agronomas ir kraštotyrininkas Jonas Šedys

IŠ JUODUPĖNŲ KŪRYBOS

- 1670 *Jonas Lapašinskas*. Žmonės, aš jums šaukiu. Džiaugsmas. Liepsnos. Gimtinė
- 1672 *Antanas Ražinskas*. Palik ramybė. Lietuviams. Šiaurys. Partizanams. Jonui Matusevičiui. Praeitin sugrįžus. Atsisveikinimas su tėviške. Sudegintai Juodupės bažnyčiai. Ar pagalvojai? Mamai. Verutei
- 1677 *Paulina Dienienė (Čeičytė)*. Ačiū. Tėviškėn sugrįžus. Dalijame širdį. Rudenį
- 1678 *Alfonsas Mulvinas*. Motinos diena. Sveika, mamyte. Vladuko vardinėms. Mirusiam tėveliui prisiminti. A. a. mamytei Veronikai atminti. Negriš jau. Elenytės gimimo diena
- 1682 *Stefanija Bliūdžiūtė*. Himnas Lingėnams
- 1684 *Jonas Kanopa*. Vizija. Lietuvai. Atleisk
- 1686 *Ona Paunksnienė (Griškėnaitė)*. Tremtiniam. Išleistuvių vakarui prisiminti. Joninių naktis. Draugui. Skausmas
- 1688 *Antanas Gailiūnas*. Neramus ilgesys. Paklydau pasauly. Be meilės
- 1690 *Aldona Joneliūškienė (Širvinskaitė)*. Tėviškė

- 1690 Bronius Šeškauskas, Neviltis
- 1691 Raimondas Šeškauskas, Aš noriu
- 1692 Literatūra apie Juodupę ir jos apylinkes.
Parengė Virginija Krasauskienė
- 1706 Straipsnių, įvertintų monografijų serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokalinių tyrimų mokslo darbų komisijos, reziumė anglų kalba
- 1711 Apie autorius
- 1715 Santrumpos ir sutrumpinimai
- 1719 Monografijos finansiniai rėmėjai
- 1720 Asmenvardžių rodyklė. *Sudarė Jūratė Baradinskienė, Venantas Mačiekus*
- 1786 Vietovardžių rodyklė. *Sudarė Jūratė Baradinskienė, Venantas Mačiekus*
- 1802 Buvusio Juodupės valsčiaus (pagal 1923 m. Lietuvos gyventojų surašymo duomenis) ir Juodupės seniūnijos žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1804 Buvusio Juodupės valsčiaus demografinis žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1806 Juodupės seniūnijos demografinis žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1808 Juodupės miestelio žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1809 Onušio miestelio žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1810 Juodupės valsčiaus dvarų žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1811 Onušio dvaro sodybos planas. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1812 Ilzenbergo dvaro sodybos planas. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1813 Čedasų dvaro sodybos planas. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1814 Buvusių Lietuvos valsčių žemėlapis. Tamsiau išskirtas Juodupės valsčius. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1816 Buvusių Lietuvos valsčių abėcėlinis sąrašas
- 1818 Buvusių Lietuvos valsčių teritorinis sąrašas
- 1820 Apie seriją „Lietuvos valsčiai“
- 1824 Rengiamų „Lietuvos valsčių“ serijos monografijų bei monografijų, išleistų iki 2012 m. pabaigos, žemėlapis. *Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaltienė*
- 1826 Apie seriją „Lietuvos valsčiai“ (anglų k.)

Maineivos – sentikių gimtinė

Petras Znatnovas

Mūsų protėviai XVII a. nepakluso Maskvos patriarchui Nikonui. Jie bėgo iš Rusijos nuo priverstinio naujo stačiatikių tikėjimo. Daug rusų sentikių, daugiausia valstiečių, bėgo į tolimiausius kraštus, atokiausias vietas: Sibirą, prie Volgos, į užsienį: Kurliandiją (Latviją), Lenkiją, Lietuvą ir kt. Rusijos carų Jekaterinos II ir Aleksandro I valdymo laikotarpiu represijos sentikiams tapo kiek švelnesnės. Caras Nikolajus I vėl iškėlė griežtas sankcijas sentikių atžvilgiu: uždraudė keltis gyventi į pasienį, į užsienį, mokytis sentikių tikybos. Mokytis galėjo tik stačiatikių vaikai. Sentikių žmonoms paliekamos mergautinės pavardės, o vaikai laikomi pavainikiais. Liudyti teisme jie neturėjo teisės.

Mainėivos (*Mainejevka*) – tai kaimas, kuriame gyveno ir tebegyvena senajo tikėjimo rusų tautybės žmonės. Mainejevkos įkūrėjai buvo Aleinikovai, Belovai, Golubovai, Gargažinai, Mitrofanovai. Kaimo tuometinis adresas: Kauno gubernija, Novoaleksandrovsko apskritis, Čedasų valsčius.

Žinomas rusų režisierius Nikita Michalkovas yra sukūręs filmą „Mainejevka“. Tai vienas iš įrodymų, kad pirmieji rusai, šio kaimo gyventojai, atsikėlę į naują vietą, pasiliko tą patį kaimo pavadinimą. Toks „atkeltas“ pavadinimas yra ne vienintelis: žinoma, kad netoli Maskvos yra Zarasų vietovardis*.

1 km į pietryčius nuo Mainėivų kaimo kryžkelės yra Kapralo kalnas. Ši kalva snieguotomis žiemomis ypač buvo mėgstama jaunimo ir vaikų. Tai artimiausia prie Maineivų kaimo esanti aukštuma, ant kurios stataus šlaito buvo galima įrengti slidinėjimo tramplinus, leistis su slidėmis. Kiek sulaužytų slidžių, lazdų, neretai ir patys nusibrozdindavome... Jau paauglystės metais kildavo klausimas: iš kur toks pavadinimas? Pasirodo, 1812 m. prancūzų armija, vadovaujama Napoleono Bonaparto, kovėsi ir mūsų apylinkėse. Vidury šlaito buvo matyti kelios eilės apkasų likučių. Priartėjus rusų karvedžio Kutuzovo vadovaujamiems kareiviams, prancūzai buvo apsupti, įnirtingai kovėsi, nedaugeliui pavyko prasiveržti ir pasislėpti artimiausiuose miškuose. Vėliau pamiškėje gyvenantis Stumbrys pasakojo, kaip iš miško atslinkę prancūzai prašė maisto. Tolesnis gyvųjų prancūzų likimas nežinomas. Mirusieji palaidoti tuose pačiuose apkasuose. Mūšio metu pasižymėjo kapralas. Nuo to laiko kalva vadinama Kapralo kalnu. Kalnas buvo pakankamai aukštas, 1973 m. nuo jo buvo vežamas žvyras keliams remontuoti. Kasant žvyrą buvo atkasta žmonių palaikų. Kol jie dar nebuvo surasti, kolūkio darbininkai spėjo nutiesti kelius. Tačiau, kai atrado pirmuosius palaikus, darbus nutraukė. Buvo pakviestas specialistas, bet rimtų darbų niekas nesiėmė. Liko tik pusė Kapralo kalno. Galima paminėti, kad šiuo žvyru nutiestų Maineivų kelių iki šiol, t. y. iki 2005 m., nereikia remontuoti.

Aplink Maineivų kaimą įsikūrė dar keletas mišrių lietuvių ir sentikių kaimų: Dirvōnai (*Dirvoni*), Plunksnočiai (*Plunksniači*), Pagojai (*Pagoji*), Kukiai (*Kuki*), Šipeliai (*Sipeli*) ir kt. Šie kaimai sudarė vieną sentikių bendruomenę. Mūsų seneliai pasakojo, jog šioje vietoje, šalia Vy-

* Maineivų kaimo pavadinimas veikiausiai kilęs nuo XVII a. pabaigoje čia gyvenusių Maineivų šeimų, minimų Onušio RK bažnyčios krikšto metrikų knygoje: *Lietuvos valstybės istorijos archyvas*, f. 1299, ap. 1, b. 12, p. 53, 55. *Red. pastaba.*

žuonės upės, augo miškai – pagrindinė tuo metu statybinė medžiaga. Kaimyninio Plunksnočių kaimo gyventojai buvo bežemiai, todėl per vasarą prasimaitinti padėjo miško gėrybės: grybai, uogos... Na, ir naminiai gyvuliai. Dauguma kaimo vyrų buvo padieniai darbininkai, darbo ieškodavo pas ūkininkus. Tai buvo darbštūs žmonės. Kiti meistravo, statė valstiečiams namus, ūkinius pastatus.

Mano velionis tėvelis Izotas Znatnovas pasakojo, kad Mainėvų kaimo vyrai žiemą kirsdavo medžius, pavasarį plukdydavo Vyžuonos upe į Rygą parduoti. Didžiausias rūpestis vietos gyventojams buvo išsirengti būstą, išvalyti nuo miško žemę ir paversti ją dirbamąja žeme. Sunkus buvo ir statybininko darbas. Mediena ruošiamą žiemą, nes rogių kelias lengvesnis ir medis „miega“. Meistras renkasi spygliuočius: pabeldžia, pasiklauso pušies ar eglės skambėjimo, parodo savo darbininkams, kurią pjauti. Dviejų pjovėjų rankiniu pjūklų medis nuleidžiamas ir supjaustomas į kelių metrų gabalus. Štai medis ir šeimininko kieme. Vėliau rąstą užkeldavo ant pastolių sulig žmogaus ūgiu. Vienas žmogus stovėdavo viršuje ant rąstų pastolių, kitas apačioje. Specialiu pjūklų (didesniais dantimis nei pjovė miške) pjaustydavo rąstus. Sužymėję medį pjaustydavo rąstais arba lentomis. Rąsto viršuje ir apačioje kirviu iškapodavo griovelius – įdubas, kur vėliau į tarpus bus kemšamos samanės. Supjaustyti rąstai ir lentos dedami į rietuves džiūti. Tik po penkerių metų išdžiūvęs medis tinka statyboms. Iš supjautų rąstų iškeldavo sienas, apkaldavo lentomis. Dažniausiai lietuvių ir rusų pastatyti namai buvo skirtingi: lietuvių namuose nebūdavo medinių grindų, jas atstodavo plūktinė asla. Seneliai kalbėdavo, kad kaimynai lietuviai stebėjosi, kam reikia gadinti medį grindims, gerai ir asla. Vėliau patys įsitikino, jog su medinėmis grindimis daug šilčiau.

*Rankiniu būdu
pjaunami rąstai.
Viršuje stovi
Denisas Kondratijus;
apačioje – Loginas
Aleinikovas, su kirviu
rankose stovi žydas
Adeiba – mėsaininkas
iš Onuškio (karo
metu sušaudytas)*

Dar labiau vertinami ir gerbiami buvo krosnių statybos ir šulinių kasimo meistrai. Tai buvo labai sunkus fizinis darbas.

Maineivų kaimas, kaip ir pirmieji nedideli maldos namai (*maledna*), XVII a. buvo statomi kuo arčiau kelio tam, kad kuo daugiau liktų dirbamos žemės. Plečiantis kaimui, daugėjant žmonių (prieš Antrąjį pasaulinį karą) Maineivų kaime gyveno per 59 šeimas, iš jų 46 rusų šeimos. Šeimoje buvo iki 14 vaikų, vidutiniškai po 6–8. Tuometinių maldos namų durys atsidarydavo tiesiai į gatvę. Tokia pastato konstrukcija pasirodė nepraktiška, todėl XX a. pradžioje buvo pastatyti nauji maldos namai, kuriuose ir šiandien vyksta pamaldos. Maldos namai stovi kaimo centre. Tai šventumo ir pagarbos praeičiai simbolis, kurį paveldėjome iš savo protėvių. Per šventę čia suvažiuoja žmonės iš įvairių kraštų: Rygos, Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Daugpilio ir iš kitų kaimų pagerbti savo tėvų, senelių, protėvių atminimą. Mano tėvų, Jelenos ir Izoto Znatnovų, šeimoje gimė 7 vaikai. Du vaikystėje mirė. Mama dažnai kalbėdavo, kad brolių gyvybę būtų išgelbėjusi dabartinė medicina. O tais pokario laikais medicininio aptarnavimo kaimas nematė. Prie mano šeimos ir amžiną atilsį tėvelio Izoto kapo Maineivų kapinėse yra palaidoti mano seneliai ir proseneliai. Mamos Jelenos Znatnovos tėveliai, seneliai ir proseneliai palaidoti jau kitose kapinėse. Mūsų, Znatnovų, giminėje yra septynios kartos. Kai kurie gimė ir gyvena Lietuvoje, Latvijoje.

Prieš karą mūsų kaime gyveno latvė Petricha, vadinama savo vyro Petro vardu. Ji buvo ir gydytoja, ir medicinos seselė, ir akušerė. Tais laikais tik 12% Lietuvos moterų turėjo galimybę gimdyti ligoninėje. Aišku, visos kaimo moterys gimdė tik namuose padedant pribuvėjai. Antrojo pasaulinio karo metu Petrichą pakeitė Dunia Kirilicha. Tokias padėjėjas turėjo kiekvienas kaimas.

1933 m. Maineivų kaime gyveno 43 daugiavaikės šeimos. Nors pokariu labai sumažėjo dirbinių žmonių, bet šeimose vaikų skaičius svyravo nuo 12 iki 14. Jaunų žmonių kaime buvo daug. Dažniausiai laisvalaikį leisdavo pas tuos draugus, kurie turėdavo didesnę sodybą. Ten galėdavo šokti, dainuoti ir daug kalbėtis... Tais laikais vyravo tradicijos per vakarėlius šokti rusų liaudies šokius, tokius kaip polka, kalinka, kadrilis, barinia... Pavasarį, kai pradėdavo žaliuoti berželiai, buvo rengiamos gegužinės. Šventės organizatoriai šokių aikšteles papuošdavo berželių šakomis. Per gegužines kaimo muzikantai grodavo armonikomis. O tas muzikantas, kuris turėdavo akordeoną, buvo laikomas turtingu.

Per adventą vykdavo *supriatki*. Tai tokia susibūrimo forma, kai susirinkusios merginos plėšydavo naminių paukščių plunksnas ir jomis kimšdavo pagalves. Kiekviena kaimo mergina ant savo lovos turėdavo apie 3–4 pagalves. Jas puošdavo siuviniais. Atėję į svečius vaikinai negalėdavo nepastebėti šiais dailiais dirbiniais papuoštų pagalvių.

Ypač laukiama šventė, Velykos, būdavo švenčiama visą savaitę, t. y. 7 dienas ir dar sekmadienį. Sentikių jaunimas didžiųjų švenčių švęsti rinkdavosi į Plunksnočių kaimą. Šis kaimas nedidelis, 3 km nuo Maineivų, iš visų pusių apsuptas miškų. Šioje vietoje žemė buvo smėlinga, pavasarį greitai ištirpdavo sniegas ir pamiškėse pasirodydavo pirmosios žibuoklės. Atgimusi gamta praskaidrindavo kiekvieno valstiečio gyvenimą. Nors Plunksnočių kaime tebuvo 13 kiemų, bet susirinkdavo pakankamai daug jaunų žmonių, kurie linksmindavosi ligi ryto. Ant medžių šakų buvo tvirtinamos sūpynės, kaimą puošdavo šokių aikštelės. Žavūs buvo ir lapuočių, ir spygliuočių

*Mainieivų sentikių kapinės.
A. Petrašiūno nuotraukos*

miškai. Čia jaunimas ne tik linksmindavosi, bet ir sportuodavo, vaikščiodavo į pasimatymus, o suradę gyvenimo meilę, tuokdavosi. Plunksnočių kaime savo laimę rado turtingo žydo dukra Bassia. Ji ištekėjo už sentikio Matvėjaus Belovo. Tais laikais mišrios šeimos buvo retenybė. Bet šiuo atveju visi palaikė jaunuosius.

Mano tėvelis gimė Mainieivų kaime. Jis dažnai prisimindavo linksmai praleistas jaunystės dienas. Jo bendraamžis Timofėjus Korotkovas prisimena, kaip 1944 m. gegužės 16 d. 24 val. policija sudegino Plunksnočių kaimą. Sudegė visi namai, visas turtas, gyvuliai ir paukščiai. Daugelis kaimo gyventojų išsigelbėjo. Likę gyvi ieškojo prieglobsčio. O graži vietovė virto pelenais, nuodėguliais. Prie kelio Mainieivos–Rokiškis pastatytas paminklas, liudijantis apie šią tragediją:

„Šioje vietoje buvo Plunksnočių kaimas, kurio visas 13 sodybų 1944 metais 05 16 vokiškieji okupantai ir buržuaziniai nacionalistai sudegino“.

Žinoma, jog buvo sušaudyti Mainieivų gyventojai Anatolijus Babachinas, Matriona Babachina. Anna Egorova išsigelbėjo nuo kankinimų ir grįžusi prisijungė prie partizanų būrio, tuo metu įsikūrusio Miliūnų miške. Stepónių miške buvo sušaudyti broliai Ilarionas ir Jefimas Gargažinai, komjaunuoliai Vera Sapožnikova, Anfimas Korotkovas, buvo suimti ir išsiųsti priverstiniais darbams į Vokietiją Nikiforas Krasnovas, Kuzma Belovas, Maksimas Korotkovas, Lazerius Aleinikovas.

XVIII a. Mainieivų kaimo kryžkelėje stovėjo trys svarbiausios žmonių susibūrimo ir bendravimo vietos: užeiga, kalvė ir parduotuvė. Žmonės, keliaudami Peterburgo arba Rygos kryptimi, užeigoje sustodavo pailsėti, kalvėje – pataisyti vežimus, pakaustyti arklius, parduotuvėje – nusipirkti būtinų daiktų, maisto. Iš minėtų pastatų liko tik parduotuvė: dabar tai medinis dviaukštis gyvenamasis namas. Jo savininkas Samuilas Antonovas buvo išvežtas į Sibirą. Grįžęs iš tremties išvyko gyventi į Rygą. Palaidotas Mainieivų kapinėse. O parduotuvė ilgai dirbo sovietiniais metais, kol kolūkis nepastatė naujos.

Mainieivų kryžkelėje stovėjo ir akmenų skaldykla, kurioje Fiodoras Kolačiovas kalė sentikių kryžius, jie ir dabar puošia Mainieivų kapines. Pats Kolačiovas gyveno per 100 metų. Dabar tėvo name, šalia buvusios akmenų skaldyklos, gyvena jo sūnus Petras Kolačiovas, gim. 1929 m., su žmona Evdokija Kolačiova (Sapožnikova).

Seniausi Mainieivų žmonės prisimena, kad 1940 m. jau veikė pradinė rusų mokykla, kuri nacių okupacijos metais buvo paversta lietuviška, o pokariu vėl tapo rusiška. Visą laiką Mainieivų pradinė mokykla veikė dideliame Korotkovų name: viename gale gyveno Korotkovų šeima, kitame buvo mokykla. 1935 m. mokyklos pusėje namas buvo rekonstruotas – praplatinti langai, sumūryta nauja krosnis, išdažyti, suremontuoti suoliai, lenta. Čia, mokykloje, buvo rodomi pirmieji filmai. Tuo metu tai buvo tikra naujovė, kaimo mokykla kartą per savaitę gaudavo po vieną filmą. Todėl į mokyklą kaskart rinkdavosi minios žmonių. Timofėjus Korotkovas prisimena, kad kaimo mokyklos šiaudais dengtas stogas tik 1962 m. buvo perdengtas medžio skiedromis. Prisimenu, kiekvienų mokslo metų pradžioje mokytoja išpėdavo atsargiai elgtis su ugnimi, nes ji ypač pavojinga šiaudams, medžiui. Pokario laikais mokykla buvo perpildyta, nes kaime buvo daug gausių šeimų. O mokykloje dirbo tik viena mokytoja

Korotkovų namas. Toje pusėje, kur dideli langai, buvo mokykla. Viduryje matyti du strypai ir tinklas. Ten mes iki sutemų žaisdavome tinklinį

ar mokytojas. Apie 1960 m., kai iš vienkienių kolūkiečiai buvo keliami į kolūkio centrus, mokykla (tėvų prašymu) tapo lietuviška. 1977 m. sumažėjus mokinių skaičiui, mokykla buvo sujungta su Čedasų aštuonmete. Tai reiškia, kad visi pradinių ir vyresnių klasių moksleiviai turėjo įveikti 2 km atstumą iki naujos Čedasų aštuonmetės mokyklos.

Vyžuonos upe, tekančia pro Mainieivų kaimą, žmonės naudojami įvairiai. Kaimo gyventojai padarė užtvanką, kuri veikia kartu su mediniu malūnu. Užtvanka jaunimui teikė daug džiaugsmo. Upės gylis siekdavo 2 m, buvo įrengta maudykla, daugelis kaimo gyventojų gaudydavo žuvį ir vėžius. Vasara taip pat džiugindavo skaniomis uogomis, ruduo – grybais. Žiemą visi mėgdavome čiuožinėti medinėmis pačiūžomis (metalinės išbandėme tik sovietiniais metais).

Mainieivų malūnas XIX a. pradžioje buvo žinomas ir tolimiausiose apylinkėse. Tai buvo susitikimų vieta, kur žmonės rinkdavosi pasišnekėti, pasidalinti naujieno-

Taip prieš karą atrodė kaimo malūnas ir tiltas per Vyžuonos upę. Stovi (iš kairės): Timofejus Korotkovas, Agejus Aleinikovas, Nikiforas Aleinikovas ir Jefimas Aleinikovas

mis. Čia buvo girdėti kalbantys lietuvių, rusų ir žydų kalbomis. Malūnas buvo populiarus, nes maldavo kokybiškai trijų, tuo metu pačių reikalingiausių rūšių miltus: paprasto malimo – gyvuliams, kruopas paukščiams ir gyvuliams, aukščiausios kokybės miltus. Kraštotyrininkas Timofejus Korotkovas teigia, jog malūną pastatė sentikių šeima, kurios pavardė nežinoma. 1928 m. malūnas buvo parduotas žydai Icikai Cepeikinui. Jis pastatė trijų aukštų pastatą, įrengė dyzelinį motorą, valcus aukščiausios rūšies miltams. Taip pat buvo pastatytas nedidelis dažymo ir audinių gamybos cechus. Pats šeimininkas, ponas Ickas Cepeinikovas, buvo malonus, mandagus, gerbiamas visų besilankančiųjų malūne. Baigiantis Antrajam pasauliniam karui, 1944 m., besitraukiantys naciai susprogdino malūną bei tiltą per Vyžuonos upę. Taip pat sušaudė 4 žydų šeimas ir sudegino jų namus. Karas prarijo didelę dalį kaimo gyventojų. 1941 m. iš Mainieivų į frontą išėjo 12 vyrų, o grįžo trys.

Mainieivų kaimo gyventoja Evdokija Kalačiova (Sapožnikova) pasakojo, kad 1941 m. užėjus vokiečiams buvo sušaudyti pirmieji mūsų krašto komjaunuoliai: 22 m. Ivanas Golubevas, 20 m. Grigorijus Golubevas, 18 m. Vera Sapožnikova, šešios merginos iš Miliūnų k., Jefimas Gargažinas, Larionas Gargažinas. Kiti jauni žmonės gelbėdami savo gyvybę bėgo iš gimtojo kaimo svetur. Pati Evdokija Sapožnikova ir kelios merginos pabėgo į Latviją pas ūkininkus, kur dirbo ir gyveno tol, kol Raudonoji armija išvijo vokiečius. Po to sugrįžo į gimtąjį kaimą. Tarp sugrįžusių buvo Timofejus Korotkovas. Jis nuo pat karo pradžios tarnavo 167 pulke, 16-ojoje lietuviškojoje divizijoje. 1944 m. sausio mėn. baigė jaunesniojo leitenanto kursus ir buvo paliktas tame pačiame pulke. (Pareigos: pirmojo bataliono politinis darbuotojas.) Savo pareigas pradėjo eiti Rusijos platybėse Oriolo srities žemėje. Buvo sužeistas, bet pasveiko ir vėl kariavo. Po karo dirbo Rokiškyje partiniu darbuotoju. Jis pasakojo, kad padėjo išsigelbėti nuo įvairių įtarimų Čedasų, Juodupės, Mainieivų kaimo žmonėms.

Mainieivų kaimo vyrai Nikiforas Krasnovas, Maksimas Korotkovas, Kuzma Belovas buvo išvežti į Vokietiją priverstiniais darbams. Iš aplinkinių kaimų išvežti į Vokietiją Jonas Lapelis, Petras Lapelis ir dar du žmonės. Juos nuvežė į Leipcigą, vėliau į Drezdeną. Dirbo ginklų fabrike. Anot Lapelienės, jos vyras Jonas buvo paleistas atostogų, nes namuose liko du mažamečiai vaikai, o trečio laukėsi. Moteris pasakojo, kad Vokietijoje buvo labai sunku prasimaitinti, miestai buvo bombarduojami. Jonui Lapeliui brolis Petras patarė iš atostogų negrįžti į Vokietiją, pasislėpti. Jonas slapstėsi ir liko gyvas. Iš Vokietijos grįžo tik du broliai – Jonas ir Petras Lapeliai.

Jonas Kubilius, Galvanauskas ir dar vienas vyras įsirašė į pagalbines policijos gretas. Sugrįžus Raudonajai armijai baltaraištis Jonas Kubilius slapstėsi, turėjo ginklą. Vėliau jį suėmė, vežant į Juodupę šalia Balčiūnų beržyno sušaudė. Iš Kubiliaus šeimos liko tik nėščia žmona Marytė. Gimė sūnus Jonas, kuris ir dabar gyvena Mainieivų kaime. Antano Balčiūno namas buvo perkeltas į Mainieivų centrą, kuriame kolūkis įsteigė kontorą. Susijungus kolūkiams šiame name apsigyveno Jono Kubiliaus šeima. 1941 m. buvo sušaudytas Antanas Balčiūnas iš Mandagiškio k.

Tremtinys, dabartinis Mainieivų kaimo gyventojas Vladas Čeponis pasakoja, jog 1941–1943 m. kaimo apylinkėse šeimininkavo vokiečių dešimtininkas Petras Žukauskas, kuris kontroliavo kiekvieno valstiečio gyvenimą. Valstietis be leidimo neturėjo teisės paskersti kiaulės, parduoti gyvulio. Buvo skaičiuojamas kiekvienas naminis

paukštis, karvė ir kiti gyvuliai. Už valstiečių terorizavimą, gąsdinimus sovietų partizanų būrys iš Miliūnų miško sušaudė Petrą Žukauską. Vokiečiai kartu su policininkais surengė atsakomąjį reidą. Ėjo per Mainieivų kaimą, gaudė rusų tautybės vyrus. Dauguma pasislėpė, liko gyvi. Mojisejus Kuznecovas, Jegoras Korotkovas, Trofimas Krasnovas, Prakofijus Aleinikovas, Vasilijus Krasnovas, Akipsimas Babachinas buvo sušaudyti. Tai buvo atsitiktinės nekaltos aukos.

Polikarpo Aleinikovo žmona buvo nėščia, išėjo į mišką grybauti, sutiko Žukausko parankinius, kurie ją taip išgąsdino, kad moteriškė pagimdė nesveiką mergaitę, kuri ir dabar gyva. Ją prižiūri Polina Šeršniova.

Petras Kalačiovas pasakojo, kad Alfonsas Kalpokas gyveno šalia Čėdaso ežero, apie 2 km nuo Mainieivų kaimo į šiaurę. Alfonsas Kalpokas palaikė draugiškus santykius su Mainieivų gyventojais. Petras Kalačiovas ir jo artimiausi kaimynai, bijodami vokiečių „valymų“ (vežimo į lagerius), bėgdavo slėptis pas Kalpokus. Ten dirbdavo laukuose. Kas dvi savaites Alfonsas buvo siunčiamas į žvalgybą. Sužinojęs, kad kaime ramu, grįždavo namo. Sugrįžus Raudonajai armijai Petras Kalačiovas sužinojo, kad Panemunyje, 15 km nuo Mainieivų, sušaudyti keli policininkai. Jis su draugu ten nuėjo ir pažino, jog vienas iš jų – Alfonsas Kalpokas. NKVD būrio vadas Petro paklausė, ar jis pažįsta šį žmogų. Jis prisipažino, jog pažįsta. Tuomet Kalačiovas su draugu buvo suimti ir tardomi. Už sienos girdėjo kankinamo žmogaus riksmus. Kapitonas gąsdindamas sakė: „*Tuoj ir jūs taip staugsite...*“ Tada Kalačiovas atsakė, kad pasiskųšias savo broliui Dimitrijui Kalačiovui, pirmajam Komunistų partijos sekretoriui, dirbančiam Pasvalio rajone. Kapitonas išsigando ir juos paleido. Vėliau Kalačiovas Rokiškyje sužinojo, kad tas kapitonas nušalintas nuo pareigų, vaikšto be antpečių.

Kokių tik kataklizmų nepasitaiko žmogaus gyvenime: gamtos stichijos – šalčiai žiemą, karščiai vasarą, žmonių konfliktai, karai, žudynės. Bet gyvenimas tęsiasi, vargšas žmogelis grįžta prie gimtosios žemės motinėlės. Nuo saulėtekio iki saulėlydžio su savo arkliuku darbuojasi valstietis laukuose. Stengiasi kuo greičiau pamiršti karo baisumus ir mąsto, kaip užauginti duoną.

Teisingai užauginti rugiai, gerai iškeptos duonos riekė – vienas didžiausių žmonijos proto laimėjimų. Nebekreipiame dėmesio į tokius dalykus, jie tapo kasdienybe. Nuostabu: lauke žiemos speigas ar pavasario pliuza, ar rudens purvynė, mes imame į rankas duoną ir darosi šilčiau. Jaučiame kažką paslaptinga, neištirtą ryšį su šiuo aromatingu minkštu duonos kepalu. Pakeisti jo niekas negali. Net yra išlikusių tokių rusiškų posakių apie duoną: „*Duonos nėra – pietūs blogi*“, „*Duona aruoduose – laimė namuose*“.

Kokie daiktai reikalingi valstiečiui pasėti grūdus? Sėkla, pintinė ar kibiras, tvirtos kojos ir rankos bei tiksli akis. Žingsniuodamas, rankomis sėdamas grūdus, valstietis per dieną nueina keliolika ar net keliasdešimt kilometrų. Žmogus ir arklys matuoja žingsniais žemę ruošdamas dirvą, o pasėjęs grūdus užakėja. Atėjęs rugpjūčiui pjaunami iš pradžių ziemkenčiai, vėliau vasarojus. Priekyje eina vyras su dalgiu, nupjauna pusiau statydamas rugius ar kviečius. O iš paskos einanti moteris surenka ir suriša į pėdus, sustato į gubas. Tokiam sunkiam fiziniam darbui reikia ne tik jėgos ir ištvermės, bet ir pagalbos. Mano senelė Domina Znatnova turėjo 20 ha žemės, o šeimoje buvo keturi penki darbingi žmonės. Kvietė pagalbon bežemius valstiečius,

kaimynus iš Plunksnočių kaimo. Karo laikais iš dalies ar visai netekęs savo pagrindinių pagalbininkų arklių, žemės šeimininkas vis tiek plušėjo lauke. Senelė pasakojo, kad vokiečiai konfiskavo 4 darbingus arklius, paliko savo šlubą kuiną. Bet tėvai nenusiminė, vis tiek sėjo, augino, kūlė, esant reikalui slėpėsi nuo vokiečių, bombardavimų, ieškojo papildomo darbo. Nors vargiai, bet išgyveno.

Aišku, valstiečiams pats sunkiausias gyvenimo tarpsnis buvo pokario metai. Sugriauta pusė kaimo. Prisimenu, kai kurios šeimos gyveno žeminėse. Žeminės šonai ir lubos įtvirtintos rąstais ir lentomis. Lubos pakeltos virš žemės taip, kad vanduo nubėgtų toliau į šonus. Nedidelė krosnis, gultai ir drabužiai, išlikę ant padegėlių kūno – visas jų turtas. O čia dar nežinomybė – kolektyvizacija. Pirmasis kolūkis, kurį sudarė Mainieivų kaimas, buvo Vyžuonos kolūkis. 1949 m. balandžio mėn. Rokiškio r., Čedasų apyl. susikūrė Nemunėlio kolūkis. Bendras žemės plotas – 1 155 ha žemės. Sudarytos trys brigados: Teklinės, Mainieivų, Slabados. Mainieivų kaimo brigadoje buvo 47 darbininkai (šie ir kiti duomenys 2005 m. birželio 22 d. paimti iš Rokiškio archyvo, esančio Nepriklausomybės aikštėje).

Pirmieji į kolūkiečių gretas įsirašė: Isajus Kaleinikovas, Kirilas Krasnovas, Nikiforas Korotkovas, Agejus Korotkovas, Maksimas Korotkovas – brigadininkas, Nikiforas Krasnovas, Marina Kovalenkina, Maruska Kolačiova, Irina Korotkova, Vasilijus Kolačiovas, Loginas Aleinikovas – pirmininkas.

Mano tėvas Izotas Znatnovas ir dėdė Jakimas ilgai dvejojo, ar stoti į kolūkį. Jie turėjo 22 ha žemės, kelis arklius ir karves. Buvo gaila atiduoti užaugintus gyvulius, derlingą žemę. Taigi jie buvo vieni iš paskutiniųjų, tapusių kolūkiečiais. Iš visų Nemunėlio kolūkio trijose brigadose dirbusių žmonių 123 buvo sentikiai ir per 70 lietuvių.

Pokario metais pasklidus kalboms apie trėmimą į Sibirą jaudinosi visi mano artimieji. Senelė Domina Znatnova turėjo 22 ha žemės. Kaip tik ėjo kalbos, kad tuos, kas turi 20 ha ir daugiau, tremia į Sibirą. Močiutė greitai juridškai padalijo abiem savo suaugusiems sūnums (Izotui ir Jakimui) po 11 ha ir išgelbėjo artimuosius nuo tremties. Iš Mainieivų į Sibirą išvežtas Samuilas Antonovas, kuris grįžęs persikėlė gyventi į Rygą. Jam mirus palaikai palaidoti šalia tėvų, Mainieivų kaimo kapinėse.

Tarp tremtinių buvo Antanas Balčiūnas ir jo žmona Valerija. Juos ištrėmė 1951 m., o į Lietuvą sugrįžo 1958 m. Dirbo Sibiro miškuose, kirto medžius. Mėginau pakalbinti gerbiamą Antaną Balčiūną. Norėjau, kad jis pasidalintų savo prisiminimais apie išgyvenimus tremtyje. Bet jis atsisakė – žmogus nusivylęs sovietų valdžia. Grįžęs į gimtąjį kraštą sąžiningai dirbo kolūkio statybose brigadininku, vėliau kolūkio eiguliu. Lietuvos Nepriklausomybės metais gyvenimu taip pat yra nepatenkintas, nes gauna visai menką pensiją, o keliamos pensijos juokingai mažai. Antanas Balčiūnas išvardijo likimo nuskriaustuosius, ištremtus kaimynus, gyvenusius Mainieivų kolūkio teritorijoje: Marcinkevičių, Indriškevičių, Čerškaus šeimą (karo metu atpirkusią malūną), Nikodemą Rastenį, Antaną Skruodį (1941 m. buvo valsčiaus sekretorius), Juozą Igaunį su šeima, Igną Butėną, jo sūnus Joną ir Liudą, Prunskų, Petrą Balčiūną.

1967 m. Nemunėlio kolūkis buvo pavadintas Mainieivų vardu. Buvęs kolūkio pirmininkas Valentinas Aleinikovas pasakoja:

Valentino Aleinikovo
sodyba. 2004 m.
A. Petrašiūno nuotr.

„Maineivos – vienas iš pirmų kaimų rajone, kuriame buvo įvesta elektra. Maineivų kaimo centre stovėjo dyzelinis variklis, kuris tik vakarais aprūpindavo kolūkiečių namus elektra. 1959 m. Maineivų kolūkyje pirmieji melioracijos žingsniai buvo pačių klampiausių pelkių ir pievų nusausinimas. Buvo nusausintos Pimano, Indriškevičiaus, Daunio, Šimanausko pievos. Visą darbą apmokėjo kolūkis. Užaugo vešli kultūrinė žolė, kuri tapdavo aukštos kokybės šienų. Šios pievos buvo bazinės. Tais laikais šienavome rankomis, technikos nebuvo. Prisimenu, susirenka apie 30 vyrų su dalgiais, o žolė suaugusiam vyrui iki kaklo. Pradalgės ilgis viršydavo 100 m. Mes, 16–19 m. vaikinukai, mokėmės iš vyresniųjų, kaip paruošti ir valdyti dalgį, krauti į stirtas šieną. Tai sunkus fizinis darbas.

Derliaus nuėmimo metu, per vasaros atostogas, mes, moksleiviai, padėdavome kolūkiui atlikti visus darbus. Įsikinkę arklį į briką, važiuodavome į lauką, kraudavome pėdais surištus javus (rugius, koiečius) ir veždavome prie kuliamosios. Kuliamoji būdavo ilgu diržu sujungta su dyzeliniu varikliu, kurį vadino „blakstonu“. Kuliamoji dirbdavo be perstojo. Arklių vežimai, prikrauti vasarojaus, vienas paskui kitą išsirikiuodavo prie kuliamosios. Ant jos iškraudavome surištus pėdus. Čia darbininkai priimdavo surištus pėdus, atriškavo ir leisdavo į mašinas apdirbti... Kuliamoji suūždavo priimdama pėdus.

Kuliamosios gale išeidavo šiaudai, o šone į maišus – grūdai. Prie maišų su grūdais stovėdavo 2–3 vyrai, kurie kraudavo maišus į vežimą ir veždavo į sandėlį. Prie šiaudų dirbdavo 3–4, jie šiaudus nešdavo į stirtą. Ant plačios stirtos 2 moterys mindavo, o 1 vyras priimdavo šiaudus. Taip užaugdavo šiaudų stirtos sulig dviaukščiu namu“.

Vėlesnius melioracijos projektus, pagal kuriuos buvo sausinamos dirbamos žemės, finansavo valstybė. Iki melioracijos darbų pabaigos kolūkio žemė buvo nederlinga. Žemę nusausinusi, derlius užaugo dvigubai didesnis.

*Maineivų kaimo
gatvės.
A. Petrašiūno
nuotraukos*

Iki 1973 m. Maineivų ir Teklinės brigadų žemės buvo visiškai nusausintos, Slabados – ne visiškai. Numelioruotos kultūrinės ganyklos buvo pagrindinis maitinimosi šaltinis kolūkio karvių ir nedidelei arklių bandai.

Vyžuonės upelis teka per Ignėtiškio ir Vyžuonės ežerus, pro Jūodupe, Mainėivas, Čėdasus ir kitas vietas. Upės vaga buvo pagilinta, išlyginta. Dingo dideli užutekiai, vingiai, klampios balos. Čia veisėsi daug žuvų, ypač vėžių. Bet Juodupės fabrikui pradėjus leisti nešvarumus, vėžiai išnyko. Bankrutavus Juodupės fabrikui, upės vandens kokybė pagerėjo, vėl atsirado vėžių. Ekskavatorininkas Irinėjus Antonovas kasdamas upelį pastebėjo, kad negali giliau kasti, nes 3 metrų gylyje yra ištisinis dolomitas. Šio akmens ekskavatoriaus kaušas neįveikė.

1961 m. Maineivų kolūkis privalėjo valstybei pristatyti tam tikrą kiekį mėsos už simbolinę (0,78 rb už 1 kg) kainą. 1962 m. kolūkis su kolūkiečiais atsiskaitydavo taip: už vieną darbo dieną 250 g grūdų ir 0,07 rb. Kolūkiečiai apsidžiaugė, kai 1958 m. prie Sovietų sąjungos valdžios vairo stojo Nikita Chruščiovas. Nuo tada darbo užmokestis pakilo daugiau nei dvigubai, o už viršplaninę produkciją – daugiau nei trigubai: už 1 kg mėsos mokėjo 2 rb, kai 1 l benzino kainavo 0,07–0,12 rb.

Kolūkio vairuotojas Algis Povilas Stumbrys pasakoja, kad pirmininko Valentino Aleinikovo iniciatyva buvo suorganizuotas gyvulių supirkimas iš Latvijos asmeninių ūkių. Šiuos gyvulius kolūkis supirkinėjo nelegaliai ir perparduodavo valstybei kaip viršplaninę produkciją. Uždirbo tris kartus daugiau. Šios lėšos buvo panaudotos kolūkio statyboms, naujai technikai įsigyti. Dauguma kolūkiečių tam pritarė, bet, kaip ir visuose kolektyvuose, atsiranda skundikų... Už tą veiklą, vadinamą savivaliavimu, kolūkio vadovas buvo nubaustas griežtu papeikimu. Algis Stumbrys teigia, kad jei ne šis įvykis, tai rentabilus Mainieivų kolūkis 1974 m. nebūtų sujungtas su atsiliekančiu kolūkiu ir pavadintas „Tikruoju keliu“. Mainieivų kolūkis savo sąskaitoje banke turėjo 600 000 rb, o sujungus kolūkius ne tik ištirpo sukauptos lėšos, bet ir buvo išivelta į dideles valstybines skolas.

Grįžtu prie Valentino Aleinikovo, buvusio pirmininko, pasakojimo apie Mainieivų kolūkio augimą. 1963 m. didesnės lėšos paskatino fermų, gyvenamųjų namų statybas. 1965 m. ant Timofejaus Korotkovo ir mano tėvo Izoto Znatnovo žemės buvo pastatyta pirmoji veršių ferma, kuri stovi ir dabar. Ją nusipirko vietinis ūkininkas – V. Stumbrys. Čia buvo pastatytas pirmasis mėšlo pašalinimo transporteris. Iki 1963 m. kolūkis valstybei priduodavo apie 100 bekonų, o 1973-iaisiais – 1 200. Didėjo raguočių fermos.

Karvių fermoje dirbo ir mano mama Jelena Znatnova. Karves melždavo rąkomis. Mama buvo pagrindinė šeimos maitintoja, nes tėvas pirmaisiais kolūkio metais avarijoje susilaužė koją. Iš pradžių buvo I grupės, o vėliau – II grupės invalidas. Todėl nenuostabu, kad mes, penki jų vaikai (du mirę), anksti išmokome visų ūki darbų. Pvz., visos trys seserys: Antanina, Lizaveta ir Anna – jau nuo 8–10 m. padėdavo mamai kolūkio fermoje melžti karves.

1961 m. kolūkyje buvo 4 traktoriai: 3 seni vikšriniai ir 1 ratinis, o 1968 m. buvo atnaujintas visas traktorių parkas – įsigyta 18 įvairių markių naujų traktorių su inventoriu.

1973 m. kolūkis pastatė 25 gyvenamuosius namus su ūkiniais pastatais, t. y. pusę Mainieivų kaimo. Juose apsigyveno ūkiui reikalingi specialistai, tremtiniai ir kiti kolūkiečiai. Buvo pastatyti nauji kultūros namai, parduotuvė, mechaninės dirbtuvės, rekonstruotos fermos ir sandėliai. Kolūkis retai samdė darbininkus iš šalies. Beveik visus darbus atlikdavo dvi kolūkio statybininkų, Ivano Aleinikovo ir Antano Balčiūno, brigados. Iki 1968 m. javai ir šienas buvo pjaunami jau arklinėmis pjaunamosiomis ir šienapjovėmis. Šienas buvo džiovinamas žaginiuose, javai statomi į gubas ir kuliami kuliamosiomis. Atsirado nauja galinga technika: javų kombainai, šieno kertamosios. Technikos daug, bet ir žmonės nesėdėjo be darbo, išnaudodavo kiekvieną giedrą dieną. Žmonės, padirbėję kolūkyje, laisvalaikiu skubėdavo į asmeninį ūkį. Nuo 1970 m. Mainieivų kolūkis pagal ekonominius rodiklius rajone buvo tarp pirmaujančių. Kai kurių mechanizatorių, gyvulininkystės darbuotojų uždarbis viršijo 500 rb. O mechanizatoriaus Broniaus Širvinsko atlyginimas buvo didesnis nei kolūkio pirmininko. Dabar B. Širvinskas yra bedarbis.

Kolūkio centrui persikėlus iš Mainieivų į Didsodę, buvo plečiamas Didsodės kaimas. Pastatyta daug gyvenamųjų namų, pradinė mokykla, didelės mechaninės dirbtuvės, per 40 garažų, pilnų technikos. Netoliese pastatytas fermų kompleksas: 4 kiaulių fermos, keturios karvių fermos ir 5 pašarų saugyklos. Čia iškilo dideli grūdų

sandėliai ir malūnas. Dabar neveikiančias fermas ardo ne tik gamtos stichijos, bet ir buvę kolūkiečiai. Dirbtuvės ir sandėliai naudojami pagal paskirtį.

Kolūkio „Tikroju keliu“ gyvavimo laikotarpiu pasikeitė trys pirmininkai: Jona Nemicką – demokratą, turintį mokslinį laipsnį, pakeitė Rimantas Rušėnas. Šis žmogus vadovavo pats, buvo griežtas. Jį pakeitė jaunas, nepatyręs Vidmantas Meilus, todėl daugiau vadovavo specialistai, buhalterė. (Taip šiuos valdytojus įvertino kolūkiečiai.) Vėliau kolūkis „Tikroju keliu“ bankrutavo. Visus išsiskolinimus likvidavo valstybė. Buvę kolūkiečiai stebisi, jog dalijant techniką ir kitą kolūkio turtą kažkodėl geriausia technika ir pagrindiniai pastatai atiteko V. Meilui ir kitiems valdybos nariams. Visi buvę kolūkiečiai, atgavę savo pajus, išsidalijo kolūkio techniką, pastatus, grūdus, gyvulius, inventorių. Buvusiems kolūkiečiams atiteko, rodos, daug technikos, 90% morališkai pasenusios, bet riedančios ir dirbančios. Tačiau kasdien brangsta kuras, todėl daug kas grįžta prie kibiro, sėja rankomis, dirba žemę su arkliu. Žmogaus draugas arklys vagoja, veža, aria, pjauna, varto šieną...

Nors kolūkiečiai tapo savo žemės šeimininkais, iširus kolūkiui iširo kaimiečių gyvenimas, keitėsi jų įpročiai. Kolūkių laikais kiekvienas kolūketis ir net pensininkas turėjo darbą, pragyvenimo šaltinį, o 2005 m. tik 7 kaimo gyventojai turi nuolatinį valstybės apmokamą darbą, kiti, kaip jie patys teigia, tik egzistuoja. Daugiau nei 25 darbingi kaimo žmonės neturi darbo ir tenkinasi atsitiktiniais uždarbiais. Daugiausia pragyvena iš savo asmeninio ūkio. 4 ūkininkai turi technikos ir žemės – ūkininkauja. O 4 kaimo gyventojai neturi jokio pragyvenimo šaltinio. Juos palaikydavo kaimynai. Iš jų vienas džiaugiasi, kad nuo liepos 1 d. gaus valstybės pašalpą, per 100 Lt. Nepaisant sunkumų, kaimo žmonės taip susigyveno, jog dabar dažnai išgirstu rusų kalbą, persipynusią su lietuvių kalba. Kaime gyvena keletas mišrių šeimų, beveik tiek pat rusų, kaip ir lietuvių.

Maineivų kaimo sportininkai yra žinomi ir rajone kaip šaškių mėgėjai ir geri tinklininkai. Pastarojo žaidimo tradicijos išsigalėjo nuo 1950 m. Prie kaimo mokyklos buvo tinklinio aikštelė, kurioje kiekvieną pavasario, vasaros vakarą žaisdavo jaunimas. O mes, vaikai, stebėdavome, mokėmės ir žaidėme. Kai paaugome, apie 1960 m. vos ne kiekviename kolūkyje buvo rengiami festivaliai, kurių metu vyko koncertai, buvo šokami lietuvių liaudies šokiai, vyko tinklinio ir kitos sportinės varžybos. Aš ir Alvydas Skruodys esame iš vieno kolūkio. Čedasų vidurinėje mokykloje nuo pradinėjų klasių iki vidurinės mokyklos baigimo lankėme tautinių šokių būrelį. Teko dalyvauti visuose apylinkėje ir rajone rengiamuose festivaliuose. Kurį laiką atstovavome savo gimtajam kaimui ar kolūkiui tinklinio rinktinėje. Tais laikais tinklinio rinktinėje žaidė Vytautas Skruodys, Vytautas Gaidamavičius, Piotras Znatnovas, Alfonsas Užukukis ir kt. Vėliau į gimtąjį kaimą sugrįžo Ivanas Aleinikovas. Jis buvo pagrindinis organizatorius. Tai valdingas, autoritetingas žmogus. Daugiamečiai rajono prizininkai buvome ir mes – Maineivų tinklinio komanda. Ji yra atstovavusi rajono žemdirbiams respublikinėse varžybose. Geriausi žaidėjai: Silantijus Aleinikovas, Ivanas Aleinikovas, Aleksandras Aleinikovas, Anatolijus Korotkovas, Valerijus Golubevas. Beje, Anatolijus Korotkovas sportinių motociklų klasėje dalyvavo rajoninėse kroso varžybose. Geriausi šaškininkai – Anatolijus Korotkovas, Ivanas Aleinikovas, amžiną atilšį Vytautas Gabšys ir Vytautas Skruodys.

Teklinė, Ivoniškis, Klevinė

Elena Blažienė

Teklinės kaimo gyventojai: Julija Kažemėkaitė, Vincenta Kažemėkienė, anūkas Jonas, Jurgis Kažemėkas ir Pranas Kažemėkas

Nr. 1.* Jurgis Kažemėkas augino penkis vaikus: Praną, Joną, Adelę, Marijoną, Ulijoną. Pranas išvyko gyventi į Anykščius. Jonas (gim. 1917) gyveno Rōkiškyje, turėjo savo parduotuvę, prekiaavo mėsa, dešromis, pats ir darydavo dešras su šerniena, elniena. Vėliau išvyko į Ameriką. Turėjo tris berniukus: Joną, Fricių, Vladą. Adelė gyveno Panevėžyje, gydytoja. Marijona ištekėjo už Petro Stumbrio iš Klevinės k., susilaukė trijų sūnų ir dukters. Ulijona ištekėjo už Felikso Kažemėko iš Teklinės k. ir išvyko gyventi pas vyrą (Nr. 8). Į Jurgio Kažemėko namus, mirus šeimininkams, sūnus Jonas ėleido svetimus žmones, kurie dirbo jam žemę. Kolūkio laikais čia gyveno rusas Timofejevas Agurjanovas su motina.

Nr. 2. Namas dviejų galų. Vienoje pusėje gyveno Pranas Kažemėkas (gim. 1886) ir Angelė (iš Teklinės). Pranas buvo stalius, gamindavo baldus, turėjo pasidaręs tekinimo stakles. Tėvas Jurgis išleido Praną į Rygą mokytis staliaus amato, kai jam buvo 14 m. Po kariuomenės Pranas ūkininkavo, kuri laiką laikė berną Balį. Vedė, susilaukė trijų vaikų: Veronikos, Angelės ir Elenos (gim. 1919). Veronika tarnavo Latvijoje, Angelė ganė pas ūkininkus, Elena padėjo namuose, vėliau mokėsi siūti pas Varnaitę Ūdrupio k. Pranas su Romualdu Kažemėku nesugyveno ir pastarasis išvarė Praną iš namų. 1924 m. nusipirkę namus atsikraustė į Ōnuškį. Angelė Kažemėkienė susirgo plaučių uždegimu, greitąja džiova. Elena prižiūrėjo ir slaugė motiną, kuri mirė 45 m. Mirus Angelei, Pranas vedė Liudą Valašinskaitę, kuri gimdydama mirė. Vaikas, vos pakrikštytas Mykolu, irgi mirė. Pranas vedė trečią kartą – Nastaziją Kanopaitę iš Remeikių k. Sulaukė sūnaus Jurgio, kuris mirė nuo difterito. (Medicinos paslaugos tuomet buvo neprieinamos: vie-

* Sunumeruota pagal kaimo planą.

na diena ligoninėje kainavo 5 Lt.) Pranas gyveno vargingai. Jo žmona Nastazija išleido Elena mokytis siūti. Iš Jono Kažemėko nusipirko išsimokėtinai siuvimo mašiną „Zinger“, siuvo pas žmones. Elena buvo Šaulių sąjungos narė. 1940 m. slapstėsi Skapiškyje. Pranas Kažemėkas išsiskyrė su Nastazija ir išvyko gyventi pas dukterį Angelę Bajorienę į Daliečius. Praną 1941 m. be teismo su brolio Mykolo šeima iš Ūnuškio ištrėmė į Sibirą. Ten mirė, ten ir palaidotas. Nastazija išvyko pas savo brolių į Remeikius.

Kitoje namo pusėje gyveno (Nr. 2) Romualdas Kažemėkas, Prano brolis, ir Petronėlė (gim. 1881). Romualdas ūkininkavo, turėjo 15 ha žemės. Augino tris vaikus: Elena, Joną, Stefaniją. Elena ištekėjo už Juliaus Šerno, gyveno Rokiškyje, turėjo dukterį Vidą. Jonas (gim. 1906) ir Stefanija (gim. 1910) 1941 m. buvo ištremti į Sibirą. Pirmą išvežė Joną, vėliau Stefaniją. Tėvas Romualdas Kažemėkas buvo miręs, o Petronėlė tuo metu gyveno pas dukterį Elena Rokiškyje. Vėliau ji grįžo į Teklinę, gyveno viena. Kolūkiui tveriantis, vėl išvyko pas dukterį Elena. Namus perėmė kolūkis ir įleido gyventi Viktorą Širvinską su žmona ir sūnumi Broniumi iš Patilčių k. Sūnus dirbo kolūkyje traktorininku. Dabar gyvena Mainėivose, ūkininkauja ir dirba durpyne sargu. Melioracijos metu namus nugriovė. Kažemėkams grįžus iš Sibiro, Jonas apsigyveno Rokiškyje, vedė, išvyko gyventi į Panevėžį. Prieš tremtį jis prekiaavo siuvimo mašinomis „Zinger“, buvo gavęs net pravarde Zingeris. Stefanija, grįžusi iš Sibiro, ištekėjo, apsigyveno Júdupėje, vaikų neturėjo.

Nr. 3. Aleksandras Kažemėkas ūkininkavo, gyveno vargingai. Augino dukterį Viktoriją, kuri ištekėjo už Jono Skruodžio iš Teklinės k. ir išvyko pas vyrą. 1938 m. tėvams mirus, Viktorija namus pardavė Povilui Juodeliui (gim. 1905) iš Panemunio vls. Povilo žmoną Moniką (gim. 1909) žmonės vadino Mane. Juodeliai ūkininkavo, vėliau įstojo į kolūki, dirbo lauko darbus. Susilaukė trijų vaikų. Duktė ištekėjo už Alberto Spaičio iš Mainėivų. Tėvai Danutei nu-

*Angelė ir Pranas
Kažemėkai*

Elena Kažemėkaitė

pirko namus Rokiškyje. Danutė turėjo dukterį ir sūnų. Sūnus Bronius gyveno Rokiškyje, mėgo išgerti. Namai nugriauti melioruojant.

Nr. 4. Petras Lapašinskas (gim. 1907) vedė Stefaniją Adulytę (gim. 1905) iš Janikūnų k. nuo Panemunio. Lapašinskai ūkininkavo, turėjo 13 ha žemės. Augino dvi dukras: Stasę ir Reginą. Stasė ištekėjo už Prano Liugos, dirbo „Nemuno“ fabrike, augino dukterį. Regina ištekėjo, augino du vaikus: sūnų ir dukrą, gyveno ir dirbo Pasvalyje. Mirus Petru, Stefanija persikėlė gyventi pas dukrą Reginą, pardavusi Juliiui Lapašinskiui, vyro broliui, pusę namo. Julius Lapašinskas (gim. 1909) gyveno kitoje namo pusėje, buvo vedęs Stefaniją (gim. 1918), brolio Petro žmonos bendrapavardę, iš Papartynės k. Lapašinskai dirbo Nemunėlio kolūkyje lauko darbininkais, susilaukė trylikos vaikų: iš jų Antanas ir Jonas gyveno tėvų namuose, dirbo kiaulių fermoje, Aldona (gim. 1942) Rokiškyje dirbo sūrių gamykloje, Ona, Rimantas (gim. 1941) ir Juozas gyvena Rokiškyje. Stasys išvyko į Kavoliškį. Zita (Vida) gyvena Ukmergėje, Algis – Kaišiadoryse. Irena ištekėjo už Virbalo, dirbo ir gyveno Pandėlyje, jauna mirė. Turėjo dukterį, kurią augino sesuo Aldona. Leonardas gyveno Rokiškyje, mirė sulaukęs 30 m. Vytautas vedė Jolitą Navickaitę iš Onuškio. Buvo išvykę į Rusiją užsidirbti. Jaunas mirė (pasikorė). Turėjo sūnų.

Nr. 5. Pranas Skruodis (gim. 1899) ir Sofija Skruodienė (gim. 1901) ūkininkavo, turėjo 7 ha žemės. Pranas buvo stalius, iš medžio darydavo duris, langus, ratus vežimams, roges ir įvairius žemės ūkio padargus, buvo pasidaręs tekinimo stakles. Zosei ūkio darbus tekdavo dirbti vienai, žmonės jai padėdavo už vyro padarytus daiktus, nes neturėdavo pinigų užsimokėti. Skruodžiai augino du vaikus: Henriką (gim. 1925) ir Vladą (gim. 1932). Henrikas baigė aukštąjį mokslą (miškininkystės) ir dirbo miškų ūkio ministerijoje. Vedė, gyvena Vilniuje. Vlada ištekėjo už Vlodo Kirsuko iš Valiūniškio k., susilaukė Vytauto ir Virginijos. Vytautas gyvena Vilniuje, nevedęs. Virginija Biržų rajone ūkininkauja. Zosei Skruodienei mirus, Pranas vedė Pranę Nagelienę iš Prūsėlių. Mirus Pranui, pagyvenusį 2 m. vyro namuose, Pranė namus pardavė ir išvyko gyventi pas sūnų Daną Nagelį į Vilnių. Aldona ir Vytautas Pagiriai su sūnumi Dariumi atvyko iš Bagdōniškio k. Mirus Aldonai Vytautas namus pardavė Vidui ir Nijolei (Gabšytei) Dapkams iš Mainėivų. Bet jiems čia gyventi neteko, tuoj pardavė namus Eugenijui ir Veronikai Kažemėkams (1996). Eugenijus, gavęs butą Rokiškyje, išvyko su žmona ten.

Nr. 6. Ignas Butėnas (gim. 1882) iš Armonių atėjo užkuriu pas Marijoną Narbutaitę (gim. 1890). Ūkininkavo, turėjo 20 ha, laikė 2 arklius. Taip pat dirbo žemę su kitais ūkininkais iš pusės (*rundavodavo*). Susilaukė penkių vaikų: trijų dukterų ir dviejų sūnų. Duktė Emilija ištekėjo už Antano Talačkos iš Pajojų k. Talačkos susilaukė penkių vaikų: dviejų dukrų ir trijų sūnų. Tai Vlada, Janė, Jonas, Bronius, Steponas. Jonas ir Bronius gyvena Mainėivose, Steponas – Zarasų rajone, Vlada ir Janė – Panevėžyje. Igną Butėną su žmona ir vaikais Jonu ir Liudu ištrėmė į Sibirą. Emilija išstremta nebuvo. Kazė buvo išstremta ne kartu su tėvais (buvo ištekėjusi už Vytauto Sabinsko iš Prūsėlių), bet su vyru. Sibire gimė duktė. Valę taip pat ištrėmė atskirai su sūnumi ir dukra, nes ji buvo ištekėjusi už Alfonso Kalpoko (Alfonsas buvo partizanas Panemunio vls., nušautas). Vaikai netrukus mirė Sibire. Kazė su V. Sabinsku, grįžę iš Sibiro, apsigyveno pas vyro vaikus iš pirmosios santuokos Aknystoje. (V. Sabinsko pirmoji žmona buvo mirusi.) Jonas, grįžęs iš Sibiro, vedė, gyveno Kė-

*Julija ir Feliksas
Kažemėkai su anūkais.
Už jų – Eugenijus
Kažemėkas, Veronika
Kažemėkienė ir Vladas
Kažemėkas*

dainiuose. Liudas grįžęs taip pat vedė, gyveno Kaune. Grįžo iš Sibiro ir Valė. Šiuose namuose viename gale būdavo rengiami šokiai, jaunimas rinkdavosi pasižokti. Grodavo Juozas Skruodis ir Antanas Talačka armonika, Jonas Keliuotis – smuikeliu. Vėliau buvo įsteigta mokykla, mokytojavo Jadvyga Žindulytė.

Nr. 7. Jurgio Kažemėko sodyba. Jurgis (gim. 1882) vedė Teofilę (gim. 1882) iš Buivėnų k. Ūkininkavo, turėjo 7 ha žemės. Kažemėkai susilaukė trijų vaikų: Akvilės, Jono ir Adolfo. Akvilė (gim. 1915) turėjo gerą balsą, giedojo Onušio bažnyčios chore. Išvykusi į Vilnių, tarnavo pas kompozitorių Konradą Kavecką. Jonas (gim. 1917) gyveno Rokiškyje, dirbo elektros tinkluose. Liko nevedęs. Adolfas (gim. 1920) vedė merginą nuo Pándėlio, Buivėdžių k. Augino du sūnus ir dukrą. Mirus žmonai, Jurgis išvyko gyventi pas gimines. Namus perėmė kolūkis ir apgyvendino Marfą Aleinikovą, kuris, kiek pagyvenęs, išvyko į Mainėivas. Tada tuose namuose apsigyveno Adolfas Gurklys (gim. 1926) su žmona Elena Kastenauskaite (gim. 1927). Gurkliai atvyko iš Kirmėliškių k., Čedasų parapijos. Abu dirbo kolūkyje. Susilaukė dviejų sūnų ir dukterų. Sūnus Jonas išvyko gyventi į Pasvalį. Vedė, augino tris sūnus. Dukra Ona išvyko gyventi į Panevėžį, dirbo medicinos sesele. Ištekėjo, susilaukė dviejų vaikų. Sūnus Gintautas vedė Elvyrą Šimėnaitę iš Kiėmiškių k. Gyveno Brýzgių kaime. Dabar gyvena Ōnuškyje. Duktė Elvyra išvyko į Panevėžį, ištekėjo. Tėvas Adolfas Gurklys išsiskyrė su žmona Elena ir išvyko į Kėdainius. Elena liko gyventi savo namuose, bet kilo gaisras, namai ir ūkiniai pastatai sudegė. Elena vos spėjo išsigelbėti. Teko išvykti pas dukteris į Panevėžį.

Nr. 8. Feliksas Kažemėkas (gim. 1909) ir Ulijona (gim. 1910) Kažemėkaitė iš Teklinės k., Jurgio Kažemėko duktė (Nr. 1). Kažemėkai ūkininkavo, žemės turėjo 7 ha, laikė baltą arklį žemei dirbti. Feliksas buvo geras statybininkas. Turėjo du sūnus: Eugenijų ir Vladą. Eugenijus (gim. 1939) dirbo kolūkyje, ganė gyvulius. Kai išvyko iš kolūkio, ganyti ėmė Vladas. Žmonės pasakojo, kad Feliksas Kažemėkas buvo nekaltai pasodintas į kalėjimą. Ulijona su vaikais liko namuose. Grįžęs iš kalėjimo įsidarbino miškų ūkyje. Gavęs iš miškų ūkio medžių, pats pasistatė namus Juodupėje. Namus Teklinėje pardavė našlei Salemutei Lūžienei, dirbusiai kolūkyje. Namai baigia sugriūti.

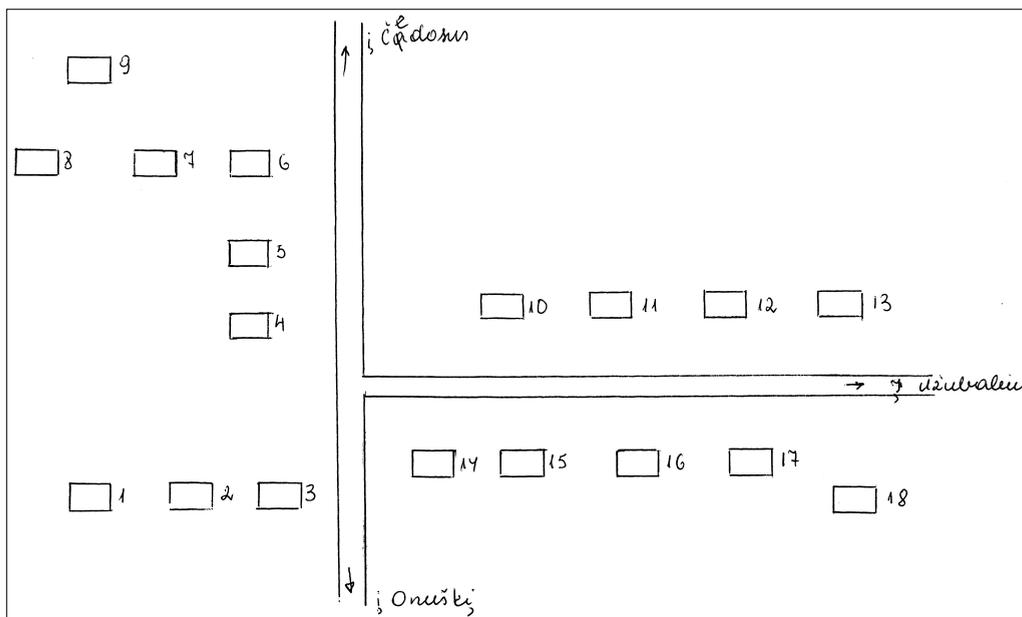
Nr. 9. Fabijonas Skrivelis (gim. 1849) vedė Zofiją Skruodytę iš Teklinės k. Turėjo 1 ha žemės, augino 4 vaikus: Steponą, Petrą, Joną ir Jurgį. Steponas buvo vargonininkas, vedęs. Petras gyveno Klaipėdoje, Jonas – Slabadōs k., Čedasų parapijoje. Jurgis Skrivelis (gim. 1907) gyveno tėvo namuose. Jo pirmoji žmona, gimdydama dukrą Nijolę, mirė. Nijolė gyveno Čedasuose. Jurgis vedė antrą kartą – Zofiją Skrivelytę (gim. 1914). Jurgis ir Zofija ne giminės. Turėjo du vaikus: Vytautą ir Zitą. Vytautas (gim. 1947) gyvena Klaipėdoje. Zita (gim. 1958) ištekėjo už Gedimino Taubos (gim. 1955) iš Prienų, gyveno Alksnių k., tėvų namuose. Vėliau su šeima išvyko į Prienus. Namai parduoti. Jurgis Skrivelis buvo medžiotojas.

Nr. 10. Jonas Skruodys ir Angelė ūkininkavo, turėjo 12 ha žemės. Augino šešis vaikus: du sūnus ir keturias dukras. Jonas (gim. 1907) buvo karininkas, turėjo kapitono laipsnį, iki karo gyveno Kaune, karo metu grįžo į tėviškę. Nevedęs. 1945 m. išstremtas į Vorkutos lagerį, anglių kasyklą. Stalinui mirus buvo paleistas su sąlyga, kad negyvens Lietuvoje. Bet 1959 m. kasykloje žuvo, užgriuvus anglims. Antanas (gim. 1902) vedė Emiliją Kuzavinytę (gim. 1909) iš Kurkliėčių k., Žiobiškio parapijos. Turėjo sūnų Joną (gim. 1931). Jis Bagdōniškyje dirbo mokyklos direktoriumi, vėliau išvyko gyventi į Rōkiškį, ten mokytojavo. Žmona Janina buvo pradinė klasių mokytoja. Augino tris vaikus: Henriką, Ričardą, Ingridą. Visi gyvena Rokiškyje (Ingrida su tėvais).

Kazė ištekėjo už Kazio Skruodžio iš Teklinės k. (Nr. 11) ir apsigyveno jo namuose. Ona Skruodytė (gim. 1904) ištekėjo už Antano Muralio iš Onušio (gim. 1894). Ona gavo kraičio arklį su lineika, kelias karves, kraičio skrynią. Apsigyveno Onuškyje. Muraliai ūkininkavo, turėjo 9 ha žemės, susilaukė keturių vaikų: Elena mirė 2 m., nes vienu metu dygo daug dantukų; Kazė (gim. 1927) gyvena Juodupėje; Irena (gim. 1935) – Rokiškyje. Romualdas ir Jonas – dvynukai (gim. 1937). Jonas mirė 4 m. smegenų uždegimu. Ona mirė 1944 m., Antanas – 1960 m.

Nr. 11. Juozas Skruodys vedė merginą iš Armonių k., ūkininkavo, turėjo 12 ha žemės. Augino dukrą ir du sūnus. Dukra Leonora ištekėjo už Raupio iš Čeičių k. ir išvyko į Čeičius gyventi pas vyrą. Susilaukė sūnaus. Leonorą su šeima ištrėmė į Sibirą. Ten mirė vyras ir sūnus. Leonora, grįžusi iš Sibiro, apsigyveno Rokiškyje. Mirusi. Kazys (gim. 1903) vedė Kazę Skruodytę (gim. 1910) iš Teklinės (Nr. 10). Su žmona apsigyveno savo tėvo Juozo namuose. Mirus Kazei, Skruodys vedė Paulę Trainytę. Namus nugriovė melioracijos metu. Antanas vedė Kazę Keliuotytę iš Teklinės k. (Nr. 17). Jis dirbo Juodupės valsčiuje sekretoriumi. Augino dukras Aldoną ir Danutę bei sūnų Antaną. Visą šeimą ištrėmė į Sibirą. Antano sūnus Jonas Sibire vedė Aldoną Masiulytę, kilusią iš Gudiškių dvaro. Aldona ištekėjusi už karininko, Danutė ištekėjusi, gyvena Rokiškyje.

Nr. 12. Petras Skruodys (gim. 1874) su žmona Ona (gim. 1876) augino tris dukras ir sūnų. Sūnus išvyko į užsienį, negrižo. Duktė Sofija (gim. 1910) ištekėjo už Juzės (Juozo) Igaunio (gim. 1899) iš Mainieivų. Turėjo dukteris Janiną (gim. 1931) ir Juliją (gim. 1936). Sofija ir Juozą Igaunius suėmė, vežė į Sibirą palikę dukrą, nes jos nebuvo namuose. Seneliai nuvežė dukrytę Juliją į stotį ir atidavė suimtiems tėvams. Julė Sibire pagimdė mergautinį vaiką Vidą. Sofija ir Juozas Igauniai berniuką užsirašė kaip savo. Iš Sibiro grįžo visi ir apsigyveno Mainieivose. Petro Skruodžio duktė Bronė (gim. 1913) gyveno savo tėvų namuose, ištekėjo už Romualdo Bačiulio (gim. 1910)

iš Skapiškio. Turėjo 2 vaikus: Jadvygą (gim. 1940) ir Stasį. Jadvyga ištekėjo už Juozo Vapsvos, turi du vaikus, gyvena Čėdasuose. Stasys vedė Vandą Didžiagalvytę iš Salų. Turi du vaikus: Andrių ir Almą. Gyvena Panevėžyje. Stasys pasikorė. Petro dukte Emilė ištekėjo už Rasimavičiaus iš Pandėlio. Vaikų neturėjo, gyveno Pandėlyje.

*Teklinės kaimas.
Planą sudarė
E. Blažienė*

Nr. 13. Jonas Skruodys ūkininkavo, žemės turėjo 20 ha. Vedė Viktoriją Kažėmėkaitę iš Teklinės k. Skruodžiai turėjo sūnų Juozą, kuris vedė Emiliją Lapašinskaitę iš Slabados k., liko gyventi tėvų namuose. Juozas ir Emilija turėjo du sūnus: Alvydą ir Vytautą. Alvydas gyveno Rokiškyje, vedęs ne vieną kartą. Vytautas vedė, išsiskyrė ir jaunas mirė.

Nr. 14. Juozas ir Marijona Šapranauskai. Juozas gimęs Teklinės k., Marijona – iš Užubalių k. (Skrandauskaitė). Šiuose namuose gyveno Juozo sesuo, kuri ištekėjo už Kazimiero Bakano iš Teklinės k. Bakanai turėjo dukterį. Nusipirkę namus, jie persikėlė į Panemunį. Juozas su Marijona liko gyventi tėvų namuose. Žemės turėjo nedaug, ūkininkavo. Juozas namuose taisė laikrodžius. Susilaukė keturių vaikų. Juozas buvo vyriausias. Grįžęs iš kariuomenės, gyveno Šėpelių k. prie Suvainiškio. Vedė Stasę Vagulytę iš Šėpelių k. Augino dvi dukras. Vėliau namus pasistatė Juodupėje. Duktė Stefanija, baigusi vidurinę, išvyko gyventi į Panemunį. Ištekėjo už Buikio iš Panemunio, išsiskyrė. Augino sūnų. Vėliau gyveno Utenoje, sūnų augino seneliai Šapranauskai. Sūnus Jonas vedė Kišūnaitę iš Čėdasų. Išvyko gyventi į Latviją, vėliau gyveno Utenoje. Duktė Veronika Šapranauskaitė ištekėjo už Vlado Šėškausko iš Čėdasų parapijos Pėgrubio k. Augino dukrą Janiną. Gyveno ir dirbo Pėgrubio kolūkyje. Šapranauskai dirbo kartu kiaulių fermoje darbininkais. Žmonės pasakojo, kad dirbdavo sąžiningai, tekdavo net nakvoti fermoje. Namai nugriauti.

Nr. 15. Juozas Skruodis ūkininkavo, turėjo 22 ha žemės, žmona tvarkėsi namuose. Augino du vaikus: Karoliną (Karusę) ir Praną. Pranukas vedė ir išvyko į Užubalius pas žmoną. Ūkininkavo, augino penkis vaikus. Karolina caro laikais gy-

veno Rygoje, tarnavo pas ponus. Dirbo ten 15 metų, nemažai užsidirbo. Bet pinigai nuvertėjo. Žmonės pasakojo, kaip Karolina dalijo vaikams pinigus žaisti. Buvo netekėjusi, išvyko gyventi pas netikrą seserį Elžbietą Liugienę į Naująsodės k., Antano Liugos namus. Mirus Juozui Skruodžiui, jo žmona ištekėjo už Juozo Grinciūno ir susilaukė trijų dukterų: Elžbietos, Angelės, Marijonos. Elžbieta ištekėjo už Antano Liugos iš Naujasodės k., išvyko pas vyrą. Angelė ištekėjo už Ignoto Augulio iš Čipėrių k., liko gyventi su vyru tėvų namuose. Augino dukrą Elena (gim. 1924), kuri baigė Onušio mokyklos 4 skyrius. 1947 m. ištekėjo už Jono Gurklio, gim. 1923 m., iš Kirmėlišio k. Jonas apsigyveno Elenos namuose. Elena 1949 m. pradėjo dirbti Nemunėlio kolūkyje, laukininkystėje, vėliau fermoje prie jaučių, dirbo ir arklių fermoje. Iš viso 45 m. dirbo sunkų fizinį darbą, pati būdama nedidelio ūgio, smulki moteris. Jonas Gurklys 5 m. dirbo Nemunėlio kolūkyje brigadininku. Gurkliai vaikų neturėjo. 1995 m. mirė Jonas, Elena liko gyventi viena. Marijona Grinciūnaitė ištekėjo už Kiselio iš Čedasų dvaro. Turėjo dukrą Emiliją. Mirus Kiseliui, jo giminės atidavė Marijonai dalį turto. Vėliau ji ištekėjo už Antano Kropienio iš Trakeliškių k. ir išvyko pas vyrą. Emilija, Kiselių duktė, ištekėjo už Stepono Ragelio iš Onušio ir išvyko pas jį. Rageliai turėjo sūnų Vytautą, kuris vedė Aldoną Šulytę iš Onušio. Turėjo dvi dukras, gyveno Panevėžyje.

Nr. 16. Adomas Skruodis (gim. 1876) vedė Balčiūnaitę. Augino keturis vaikus: dukrą ir tris sūnus. Duktė Stefanija ištekėjo už Petro Šedžio iš Mitragalio ir išvyko ten gyventi. Augino du sūnus – Algirdą ir Edmundą. Mirus Petriui, sūnus Algis gyveno su motina. Vėliau vedė ir išsikėlė gyventi į Rokiškį. Edmundas vedė, gyvena Kaune. Sūnus Kostas vedė Emiliją Girklytę iš Kirmėlišio k. ir gyveno pas ją. Kadangi buvo karininkas, tai gavo žemės ir pasistatė namus. Augino du vaikus: Rimantą ir Danutę. Rimantas (gim. 1938) dirbo Onušio tarybiniame ūkyje. Vedė Elena Prunskūnaitę (gim. 1942) iš Alksnių ir gyveno Alksniuosė. Augino dvi dukras: Virgą ir Ireną. Virga (gim. 1964) ištekėjo už Val-

*Konstantinas
Skruodys*

*Kostas Skruodys,
Stefa Skruodytė
ir Pranas Skruodys*

do Lukošiuo iš Bryzgių k. Gyvena Onuškyje, augina dvi dukras. Irena (gim. 1962) Panemunėlyje mokytojauja. Ištekėjusi, turi 2 vaikus. Danutė ištekėjo už Petro Puluikio. Augino du sūnus: Liną ir Virgį. Linas nevedęs, jaunas mirė. Virgis gyvena Rokiškyje. Sūnus Pranas vedė Adėlę Skrandauskaitę iš Užubalių k. ir išvyko gyventi pas žmonos tėvus. Vėliau Užubaliuose pasistatė namus. Turėjo 4 vaikus: Praną, Kostą, Stefaniją, Gėnę. Nikodemus Skruodys išvyko į užsienį, nebegrižo.

Kai mirė Adomo Skruodžio žmona, jis vedė Salomėją Keliuotytę (gim. 1888) iš Onušio. Salomėja apsigyveno Adomo namuose. Jo vaikai dar buvo maži, Salomėja juos augino. Adomas su Salomėja prigyveno dar keturis vaikus: dvi dukras ir du sūnus. Steponas karo metu buvo pabėgęs į Rusiją, vėliau grįžo, gyveno Kaune. Dirbo banko valdytoju. Vedęs, turėjo du vaikus. Petras karo metu pasitraukė į Rusiją, kur ir žuvo fronte. Elžbieta buvo pabėgusi į Rusiją, vėliau grįžo, gyveno Rokiškyje. Ištekėjo už Algio Šalčio iš Pandėlio parapijos. Augino sūnų ir dukrą, gyveno Kaune. Vėliau išsiskyrė, ištekėjo antrą kartą. Veronika (gim. 1913) buvo pabėgusi į Rusiją, grįžusi apsigyveno tėvų namuose, ištekėjo už Bernardo Žilinsko iš Vaidlėnų k., Žiobiškio parapijos. Vaikai: Vida gyvena Kupiškyje, ištekėjusi, turi 3 vaikus; Regina – Juodupėje, ištekėjusi, turi 2 sūnus; Bronius sėdėjo kalėjime. (Į kalėjimą pakliuvęs buvo kariuomenėje.) Adomą ir Salomėją nacmečiu kankino dėl vaikų.

Nr. 17. Jonas Keliuotis (gim. 1879) vedė Balčiūnaitę iš Mandagiškio k., Onušio parapijos, ūkininkavo, turėjo 20 ha žemės. Augino 5 vaikus: 3 dukras ir 2 sūnus. Romas su pirma žmona turėjo sūnų. Antrą kartą vedė kunigo Leonardo Tamašausko seserį, gyveno Remėikiuose. Buvo mokytas žmogus, dirbo mokytoju Rokiškio gimnazijoje. Romas pasikorė. Kazė ištekėjo už Antano Skruodžio iš Teklinės k. (Nr. 11). Pasistatė namus Vyžuonėlių k. Teklė ištekėjo už Antano Marcinkevičiaus iš Vy-

*Salomėja Skruodienė,
Stefa Skruodytė
ir Adomas Skruodys.
Ant Salomėjos
rankų – sūnus Petras*

*Veronika Skruodytė
ir Petras Skruodys*

žuonėlių ir išvyko pas vyrą gyventi. Turėjo du sūnus: Rimantą ir Algį. Visą Marcinkevičių šeimą ištrėmė į Sibirą. Ten gimė duktė Marytė. Grįžę iš Sibiro apsigyveno pas Joną Keliuotį. Algis vedęs, gyvena Vilniuje. Rimantas vedė Janę Keliuotytę iš Teklinės (Nr. 18). Žmonės kalbėjo, kad Rimantas ir Janė – giminės. Turėjo tris vaikus, jie jauni mirė. Bronė ištekėjo už Dovydeno iš Gaidžgalės, gyveno pas vyrą. Buvo išvežti į Sibirą. Žmonai mirus Jonas Keliuotis vedė Kazę Stumbrytę iš Klevinės k. Vaikų nebebuvo. Jono sūnus Petras vedė Stumbrytę iš Klevinės. Vaikų neturėjo. Taigi tėvas buvo vedęs sūnaus žmonos seserį.

Nr. 18. Jonas Keliuotis (gim. 1900) ir Petras Keliuotis (gim. 1905) buvo broliai, gyveno viename name, skirtinguose galuose. Broliai turėjo 22 ha, žemę dirbo kartu. Jonas ir Petras vedė seseris Junokaites, Mato Junoko dukteris iš Taraždžių k., Kamajū sen. Jonas Keliuotis vedė Eleną Junokaitę (gim. 1914). Turėjo dukterį Janę ir sūnų Ričardą. Janė ištekėjo už Rimanto Marcinkevičiaus (Nr. 17). Pradžioje gyveno pas tėvus, vėliau išvyko gyventi į Bajorus. Rimantas vedęs, gyvena Klaipėdoje.

Petras Keliuotis žmonai Bronėi (gim. 1912) buvo antras vyras. Pirmas vyras buvo Jonas Kavoliūnas. Bronė ir Jonas Kavoliūnai turėjo sūnų Alvydą. Alvydas vedęs, turi du vaikus: Ričardą ir Loretą. Ričardas išsiskyręs, turi vieną dukrą. Petras ir Bronė Keliuočiai turėjo sūnų Aloyzą (gim. 1949). Aloyzas vedė Violetą Šarkauskaitę (gim. 1952) iš Didsodės k. Aloyzas ir Violeta susilaukė trijų vaikų: Svajūno (gim. 1973), Vaido (gim. 1976) ir Mariaus (gim. 1984). Gyvena Didsodėje, ūkininkauja.

Pasakojo

Elena Gurklienė, gim. 1924 m., gyv. Teklinės k.
Elena Kažemėkaitė, gim. 1919 m., gyv. Onuškyje.
Aloyzas Keliuotis, gim. 1949 m., gyv. Didsodės k.
Emilija Rušėnienė, gim. 1921 m., gyv. Onuškyje.
Skaidra Čeičytė, gim. 1940 m., gyv. Onuškyje.
Romualdas Muralius, gim. 1937 m., gyv. Onuškyje.

Ivoniškio kaimas

Anksčiau Ivoniškio kaimas buvo vadinamas Ivoniškiuku. Ežero nebuvo, tik tvenkinys. Jame plaukiodavo gulbės. Kaimo žemės nederlingos, apaugusios krūmais.

Kaimą sudarė trys kiemai: Prano Kazoko, Viktoro Lukoševičiaus ir Brunoro Kazoko. Tarp savęs kaimynai nesugyveno. Ypač su visais pykdavosi Pranas Kazokas – jis išardavo kaimynų ežias.

Kazokų sodyba. Kazokai buvo latviai. Gryčioje gyveno du broliai – Pranas ir Jonas. Jų tėvas mirė apie 1949 m. Kazokai turėjo 28 ha žemės.

Sūnus Pranas vedė lenkę Mariją, kilusią iš Zarasų krašto. Ji mirė 1965 ar 1964 m. Jie abu per Pirmąjį pasaulinį karą išvažiavo į Rusiją. Pranas ten tarnavo policijos viršininku – uriadniku. Rusijoje Kazokams gimė visi keturi vaikai: Pranas, Leonas, Ida ir Henrikas.

Po karo visa šeima grįžo pas brolių Joną. Broliai nesugyveno; atsidalino, kai vaikai suaugo. Prano sūnui Leonui teko kariauti: jį paėmė tik 1945 m. Buvo gavęs šaukimą ir anksčiau, bet slapstėsi namuose. Iš pradžių 8 savaites išbuvo kalėjime. Grįžo sveikas. Sūnus Henrikas buvo sportininkas. Nusišovė, sako, dėl kažkokios ligos.

Duktė Ida ištekėjo už kalvio Širvinsko. Vaikų neturėjo. Po vyro mirties gyveno pas brolio dukterį Janiną.

Vyriausias sūnus Pranas (jį pravardžiuodavo Fryduku) vedė Lukoševičių tarnaitę Leonorą ir susilaukė šešių vaikų: Marytės, Vitos, Onos, Vandos, Prano ir Janytės. Pranas dirbo žemę ir buvo blaivininkas iki 1940 m., pasišaipydavo iš tų, kurie gėrė. 1941 m. dirbo krautuvėje, įstojo į partiją. Paskui nusigėrė ir mirė vėžiu. Pranas turėjo smuiką ir gražiai grieždavo lietuviškas melodijas. Jo dukra Marytė ištekėjusi už vargonininko, ilgai gyveno Rokiškyje, dabar – Vilniuje. Dukra Janina per televiziją vedė muzikines laidas, neseniai mirė. Duktė Vita – solistė. Ona ir Pranas gyvena Kaune.

Viktoro Lukoševičiaus sodyba. Čia gyveno didelė latvio P. Smėgio šeimyna. Jis turėjo šešis vaikus: Edvardą, Joną, Petrą, Emiliją (ji buvo vyriausia), Irmą ir Mariją.

Visi trys sūnūs išėjo į karą ir žuvo. Dukterų gyvenimas laimingesnis. Emilija gyveno Maskvoje, buvo partijos narė, jos vyras – žydas. Irma ištekėjo už latvio ir išsikėlė gyventi į Latviją.

Marija ištekėjo už Viktoro Lukoševičiaus. Ištekėjusi persikrikštijo į katalikų tikėjimą. Iš pradžių jie žemę nuomodavo per pusę, vėliau Lukoševičiai žemę iš Irmos atsipirko.

Marija ir Viktoras turėjo septynis vaikus: penkis sūnus ir dvi dukteris. Sūnus Alfonsas mirė 1939 m., susirgęs smegenų uždegimu. Jam tada buvo tik penkeri metukai. Vyriausioji duktė Genovaitė gyvena Rokiškyje, ištekėjusi už Šimkūno, vaikų neturi. Sūnus Pranas gyvena Rokiškyje. Turi du vaikus. Sūnus Vytautas taip pat užaugino du vaikus: sūnų ir dukrą. Dukra Vanda ištekėjo už Steponavičiaus, gyvena Tau-ragės rajone, Skaudvilėje. Vanda išaugino sūnų ir dukterį, abu gydytojai.

Sūnus Petras gyvena Rokiškyje, dirba autoūkyje. Jauniausias sūnus Algis gyvena Mažeikių rajone, Židikiuose. Jaunystėje jis grodavo akordeonu jaunimo vaka-ronėse Ūnuškio kaime.

Brunoras Kazokas buvo latvis. Turėjo 9 ha žemės. 1939 m. vedė našlę But-kienę. Ji iš pirmos santuokos turėjo tris vaikus, o su Brunoru susilaukė dar trijų berniukų: Emilio, Haroldo, Alberto.

Brunoras Kazokas labai gerdavo, todėl žmona su vaikais jį paliko ir išvažiavo į Kauną. Likęs vienas, jis visai prasigėrė, darydavo namuose tik alų, o pas kaimynus eidavo pavalgyti. Savo žemės nedirbo, apleido krūmais. Mirė 1954 m.

Jo sūnus Emilis išvažiavo gyventi į Rusiją ir ten mirė. Haroldas ir Albertas (jis turi 3 vaikus) gyvena Kaune.

1968 m. sodybos vietoje vyko melioracija.

Pasakojo Vytautas Lukoševičius, Viktoro s., gim. 1930 m. kovo 18 d.

Klevinės vienkiemis

Antanas Šimanauskas gyveno Daliėčiuose ir turėjo nedaug geros žemės. Jis su-sikeitė ir Klevinės kaime gavo daugiau, bet prastesnės žemės. Vedė Kazę iš Naujāsodės ir įsigijo ten namus. Iš viso Šimanauskai turėjo 17,3 ha, miško – apie 2 ha. Jį naudojo tik savo reikmėms. Gyveno neturtingai: turėjo dvi karves, arklį. Vėliau nusipirko dar vieną arklį, porą karvių. Per Antrąjį pasaulinį karą visa šeima slėpėsi miške, bun-keryje, nes per Klevinės kaimąėjo frontas. Vokiečiai išsivarė vieną Šimanauskų arklį.

Antanas ir Kazė labai gražiai dainuodavo kaimo pokyliuose. Šimanauskų namuose vykdavo vakaronės. Netoli Klevinės buvo Staniškių, Kirmėlišio ir Teklinės kaimai. Tų kaimų žmonės artimai bendravo vieni su kitais. Buvo rengiami jaunimo suėjimai, sportinės varžybos. Ypač mėgdavo „mušti ripką“ – kuris toliau nuvarys iš medžio išpjautą skritulį. Per javų kūlimą eidavo vieni pas kitus talkininkauti. A. Smetonos laikais ir prie vokiečių kūlimas užsitęsavo iki pusės žiemos. Kuldavo arklių varomomis mašinomis arba *motorais*. Jonas Keliutis iš Teklinės turėjo kuliamažą, visiems kuldavo.

Šimanauskai augino septynis vaikus. Sūnus Jonas baigė keturias klases Čedasuose, ėjo tarnauti pas ūkininkus, 1945 m. išėjo į kariuomenę. Grįžęs pradėjo dirbti Rokiškio stalių dirbtuvėse (promkombinate). Meistrauti išmoko kariuomenėje, darydavo kėdes, staliukus, vėliau baldus. Gyvena Rokiškyje, vedęs Veroniką Šukytę iš Audronių kaimo, turi du sūnus – Stasį ir Sigitą.

Duktė Bronė baigė šešias klases Čedasuose, vėliau šeiminkavo namuose. Ištekėjusi už Alekso Jasinevičiaus iš Eikiniškio, gyvena Čedasuose. Išaugino tris vaikus – Gražiną, Bronių ir Eugeniją.

Alfonsas, baigęs šešias klases Čedasuose, tarnavo pas ūkininkus. 1949 m. įstojo į kolūki, dirbo brigadininku, vėliau tarnavo kariuomenėje. Grįžęs vedė Janiną Bitinaitę iš Panemunėlio. Dabar Šimanauskai gyvena Latvijoje, Ritės apylinkėje, Druvoje. Išaugino du sūnus – Petrą ir Alvydą.

Sūnus Antanas baigė aštuonias klases Onuškyje, tarnavo kariuomenėje. Grįžęs dirbo Juodupės durpyne traktorininku, vedė Aldoną Ciplinskaitę iš Lukštų. Dabar gyvena Pakapinės kaime, dirba Lukštų bendrovėje. Antanas puikiai groja akordeonu. Šimanauskai išaugino tris sūnus – Kęstą, Gintautą, Gediminą.

Duktė Nijolė 1960 m. baigė vidurinę mokyklą ir dirbo Onušio tarybiniame ūkyje. 1963 m. ištekėjo už Rimanto Pundžiulio ir susilaukė dviejų sūnų – Vido ir Augio. Dabar gyvena Onuškyje.

Duktė Onutė baigė aštuonias klases Čedasuose, padėjo motinai šeiminkauti namuose. Vėliau dirbo Onušio tarybiniame ūkyje kiaulių šėrike. Ištekėjusi išsikėlė gyventi į Rygą. Turėjo du vaikus – Viliją ir Albertą. 1987 m. spalio 11 d. žuvo autoavarijoje.

Sūnus Albertas baigė aštuonias klases, iš pradžių mokėsi Čedasuose, vėliau Mainėvose, po to Onuškyje. 1946 m. buvo atvažiavęs dėdė iš Jelgavos. Kadangi Šimanauskų šeima buvo didelė ir vertėsi sunkokai, tai dėdė pasiūlė vienam vaikui važiuoti su juo. Sutiko važiuoti pats drąsiausias. Albertas su dėde iki Jelgavos arkliais važiavo 2,5 paros. Ten jis padėjo dėdei ūkininkauti ir gyveno iki 1948 m. Grįžęs į tėviškę dirbo kolūkyje lauko darbininku, vėliau – brigadininku. Nuo 1955 m. dirbo klube-skaitykloje Ilzenbergo kaime, vėliau – pieninėje. Nuo 1964 m. dirbo Onušio kultūros namuose, lankė kursus Vilniuje. Šiuo metu dirba statybininku. Išaugino tris vaikus – Gintarą, Rūtą ir Darių. Albertas turi puikų balsą. Dar jaunystėje giedodavo gegužinėse pamaldose, kurios būdavo rengiamos Ruželienės namuose. Jaunas būdamas išmoko groti armonika ir akordeonu. Grojo Onušio kultūros namų kaimo kapeloje. Albertas prieš Velykas eidavo į bažnyčią atnešti švento vandens ir ugnies. Jis nusinėdavo beržo kempines į bažnyčią, nuo šventos ugnies uždegdavo ir nešdavo namo 3,5–4 km. Tada įdėdavo į krosnį, ir visus metus ugnies

būdavo šventa. Albertas dar prisimena, kad anksčiau prieš Velykas, Didįjį ketvirtadienį, per šv. Mišias, visi guldavo kniūpsti bažnyčioje. Kai prisikeldavo Kristus, keldavosi ir visi.

Antroji sodyba Klevinės kaime buvo Petro ir Emilijos Stumbrių. Gyveno pasiturimai. Patys persistatė namus. Žemės turėjo 25 ha. Išaugino keturis vaikus. Petras gyveno Lukštuosė, Vlada – Rokiškyje, Algis – Mainėivose. Pranas gyveno Latvijoje, dabar jau miręs.

Kaimas numelioruotas 1979 metais.

Pasakojo Albertas Šimanauskas, gim. 1933 m. Klevinės k.

Skridulių ir Jutkių kaimų gyventojai

Vytautas Bira

Į Šiaurės vakarus nuo Juodupės, už Vyžuonės upelio, abipus kelio, vedančio į Ūnuškio miestelį, prasideda buvusio Zamostės palivarko, vėliau pavadinto Skridulių kaimu, žemės. Zamostės palivarkas priklausė Onuškio dvarininkui Komarui, kuris neišgalėjo išlaikyti žemės. Tad Lietuvos Respublikos žemės reformos valdyba apie 1920 m. palivarko žemę nusavino, o 1927 m. birželio 17 d. nutarimu ir 1934 m. balandžio 30 d. nutarimu ją išdalijo Lietuvos kariuomenės savanoriams ir buvusiems kariškiams bei palivarko samdiniams. Tais pačiais metais Zamostės palivarko teritorija buvo pavadinta Skridulių kaimu, kuri sudarė savarankiškų ūkininkų sodybos (Žemės reformos įstatymo 701 straipsnis).

Už Vyžuonos upelio tilto, palei kelią iki nedidelio pušynėlio, apšodinto beržais (vėliau tas kelio tarpas buvo vadinamas Beržų alėja), į pietvakarius išsidėstė: savanorio žmonos Emilijos Daščiorienės sodyba ir 8 ha žemės; Jono Biros sodyba su 8 ha žemės, paskirtos kaip buvusiam atkurtos Lietuvos kariškiui; darbininko Nikodemo Stelionio sodyba ir 16 ha žemės.

Buvęs savanoris Tadas Daščioras dar prieš žemės reformą išvyko į užsienį ir negrižo. Jo likimas nežinomas. Emilija Daščiorienė, atgavusi vyrui skirtą žemę, kartu su dukra Ona pradėjo ūkininkauti. Pradžioje sekėsi sunkiai, bet po truputį, padedant broliui Kišūnui, pasistatė ūkinius pastatus, nusipirko arklių, užsiaugino porą karvių, keletą avių ir, jei galima taip pasakyti, įgavo ūkininkės įvaizdį.

Kita sodyba – buvusio Lietuvos kariuomenės kariškio Jono Biros. Jonas Bira, gavęs žemės ir ten buvusius pastatus, per trumpą laiką atnaujino sodybą, pastatė ūkinius pastatus. Kadangi jo tėvas Juozas Bira nuo 1913 m. gyveno Amerikoje, sūnui atsiuntė pinigų ūkiniam inventoriui išigyti ir kitoms reikmėms. Jonas Bira už gautus iš tėvo pinigus apie 1930 m. nusipirko švedišką kuliamają mašiną ir vokišką žibalinį 15 arklio jėgų variklį. Mašinai prižiūrėti ir remontuoti iširengė kalvę ir nusipirko staliaus darbams reikalingos tuolaikinės įrangos. Dar anksčiau, dirbdamas Kraštų dvare, buvo išsigijęs kalvio specialybę. Gyvenimas pradėjo tekėti gera vaga. Pinigus užsidirbdavo kuldamas, kaustydamas arklius ar remontuodamas inventorių ūkininkams. Kad žemės darbai nenukentėtų, kiekvienais metais samdydavo lauko darbininką ir namų šeimininkės pagalbininkę. Šeima augino tris vaikus. Vyresnioji dukra Monika gimė 1928 m., mokėsi Juodupės mokykloje, vėliau Rokiškio mergaičių gimnazijoje. Baigusi gimnaziją, mokytojavo Ginotų pradinėje mokykloje, vėliau Juodupės vidurinėje mokykloje. Nuo 1952 m. gyvena Vilniuje, pensininkė, bet dar aktyviai dalyvauja visuomeniniame gyvenime. Rašo spaudai, verčia knygas iš rusų į lietuvių kalbą, taip pat koreguoja kai kuriuos leidinius. Sūnus Vytautas gimė 1930 m., mokėsi Juodupės mokykloje, Rokiškio berniukų gimnazijoje, tarnavo sovietų armijoje, 40 m. dirbo „Nemuno“ fabrike. Dirbdamas neakivaizdiniu būdu baigė Lengvosios pramonės technikumą, po to – Maskvos visasąjunginio standartizacijos ir metrologijos instituto Lengvosios pramonės fakultetą. Dabar pensininkas, gyvena Juodupėje, nes tėviškė po tėvų mirties buvo parduota. Antra dukra Irena gimė 1938 m. Baigusi Juodupės vidurinę mokyklą, išvyko į Vilnių, baigė medicinos felčerių mokyklą, Vilniuje liko gyventi ir dirbti.

Toliau už Jono Biros sodybos žemės sklypą gavo buvęs palivarko darbininkas Nikodemas Stelionis. Jam ne taip gerai sekėsi. Gyvenamojo namo nebuvo. Šeimai teko glaustis nedidelėje patalpoje kartu su virtuve didžiuliame pastate, kuriame po vienu stogu buvo ir daržinė, ir tvartas. Apie 1932 m. Stelionio šeima, neįstengdama gerai ūkininkauti, 16 ha žemės sklypą pardavė Juodupės mokyklos mokytojai Jonui Muroliui. Kadangi Jonas Murolis dirbo ir gyveno Juodupės mokykloje, žemę išnuomojo Antanui Stelioniui.

Naujas žemės savininkas kartu su nuomininku per porą metų, apie 1936 m., pastatė gyvenamąjį namą. Jame apsigyveno Antano Stelionio šeima: žmona Veronika, sūnus Jonas ir dukra Emilija su savo vyru Jonu Guzikausku. Šioje sodyboje Stelionių šeima gyveno iki 1942 m. 1941 m. sovietiniai kolaborantai, bėgdami į Rusiją, nušovė Antano Stelionio sūnų Joną (jis palaidotas Juodupės kapinėse kartu su kitais trylika tų pačių kolaborantų nukankintų Juodupės apylinkių jaunų vyrų).

Likus tuščiai sodybai (mokytoją J. Murolį ištrėmė į Sibirą), 1942 m. pabaigoje į ją, neaišku kam leidus, atsikėlė gyventi Antanas Griškėnas su šeima: žmona Petrutė, dukra Emilija ir sūnumi Jonu. Po karo vėl grįžus sovietams Griškėnų šeima išsikėlė gyventi į Naujāsodės kaimą (netoli Onušio). 1945 m. rudenį į šią sodybą atsikraustė Jono Galicko šeima ir gyveno čia iki 1986 m. Iki 1990 m. sodyba buvo tuščia. Paskelbus Lietuvos Nepriklausomybę ir pradėjus gražinti nekilnojamąjį turtą savininkams, ši sodyba buvo gražinta buvusio savininko J. Murolio šeimai. Apie 2001 m. šią sodybą nusipirko Stasys Juodelis.

Toliau, kur kelias daro posūkį į vakarus, prie pat pušynėlio, pasipuošusio plačiašakiais beržais, apie 1929–1931 m. dešinėje kelio pusėje išaugo buvusio palivarko darbininko Juozo Lukoševičiaus sodyba. Juozas Lukoševičius iš palivarko žemės, kartu su pušynėliu, gavo 18,5 ha sklypą. Juozo Lukoševičiaus šeima (žmona Marijona ir dukra Janina) sumaniai vadovavo ūkiui. Dėl papildomų pajamų prie pat kelio pastatė nedidelį medinį pastatą, kuriame įrengė ir atidarė pieno supirkimo punktą. Į jį aplinkinių kaimų gyventojai suveždavo priduoti atliekamą pieną. Juozo Lukoševičiaus ūkis gyvavo iki 1945 m. 1944 m., Lietuvą vėl okupavus sovietų Rusijai, mirė Marijona Lukoševičienė. Dukra Janina išvyko ieškotis darbo į miestą, o Juozas Lukoševičius, sovietų valdžios vykdomų represijų palaužtas tiek fiziškai, tiek morališkai, apie 1955 m. mirė. Dabar sodybos vietoje tik tuščias, karklais apaugęs žemės plotas.

Iš pagrindinio kelio Juodupė–Onuškis atsišakoja kelias į šiaurės rytus, vedas į Remeikių kaimą. Šio kelio kairėje pusėje prasideda buvusio savanorio Jono Kviliūno 22 ha sklypas. Apie 8 ha žemės sudarė pievos ir krūmais užaugusi bala. Jono Kviliūno šeima: žmona Viktorija, dukra Viktorija ir jos nesantuokinė dukra Janina – nebuvo linkę ūkininkauti. Apie 1934 m. mirus Jonui Kviliūnui, žmona Viktorija 7 ha žemės perleido giminaičiui Stasiui Kviliūnui, kuris įsikūrė netoli Jono Kviliūno sodybos. Stasys Kviliūnas nepasižymėjo darbštumu, vaizdavo „šlėktą“. Jis savo sklype išsikasė duobę, ją iškalė lentomis, įstatė duris, langą, įrengė krosnį ir dūmtraukį ir iki pat mirties gyveno tokiomis sąlygomis. Kaimynai vadindavo *Kviliūno zemlianka*. Stasio Kviliūno šeima: žmona Ona, dukra Stasė, dukros Janė ir Renė, kaip ir likusi Jono Kviliūno šeima, gyveno nepritekliaje. Nors Stasys Kviliūnas turėjo arkli, apie 4,5 ha dirbamos žemės, bet ji beveik visa buvo užaugusi piktžolėmis. Tai vienintelė

šeima visame Skridulių kaime, nenorėjusi dirbti. Tik po karo, kai buvo atstatytas Juodupės fabrikas „Nemunas“ ir dukros jame įsidarbino, šeimos gyvenimo sąlygos šiek tiek pagerėjo. Dabar tėvai ir kai kurie vaikai jau mirę.

Toliau į šiaurės rytus, už Kviliūno sklypo, prasideda savanorio Juozo Juodakio 24 ha sklypas. Nors tame kaimo pakraštyje žemė nebuvo derlinga, bet Juozas Juodakys, būdamas sumanus ir darbštus žemdirbys, jau po 3–4 metų tapo vidutiniu ūkininku. Juozo Juodakio darni ir darbšti šeima (motina Sofija, žmona Nastasija, dukra Eleonora ir sūnus Ignas) ūkininkavo iki pat 1940 m. sovietų okupacijos. Dabartiniu metu iš buvusios šeimos likusi tik dukra Eleonora.

Pačiame kaimo viduryje – buvusio palivarko pastatai, labai panašūs į dvaro statinius, pusiau mūriniai, pusiau mediniai, pasagos formos su vidiniu akmenimis grįstu kiemu. Čia nuo 1928 m. apsigyveno du savanoriai – Jonas Junokas ir Jonas Kanopa. J. Junokui buvo skirtas 14,7 ha žemės sklypas, o J. Kanopai – 15,5 ha. Jiems abiem susitarus, Jonas Junokas iš palivarko pastatų išsikėlė ir išvyko į kitą valsčių, o žemę (14,7 ha) perėmė Jonas Kanopa.

Jono Kanopos šeima: žmona Marijona, dukros Aldona, Danutė, Laimutė, Genovaitė, Danguolė, Gražina, sūnūs Gediminas ir Vytautas. Su tokia gausia šeima Jonas Kanopa ūkininkavo vidutiniškai, bet pragyventi pakako. Šeima buvo soti ir aprengtą. Nors dalį valdomos žemės sudarė nemažas žvyro karjeras ir keli hektarai durpyninės pievos, taip pat medžiais apsodintas palivarko svirnas, dirbamos žemės pragyvenimo reikmėms buvo pakankamai.

Už buvusio palivarko pastatų, šiaurės vakarų pusėje, buvo Jurgio Tervydžio sodyba ir apie 7 ha žemės sklypas. Jurgis Tervydis žemę perėmė iš savo dėdės Tervydžio, kuris ją buvo gavęs dalijant palivarko žemę kaip policijos nuovados viršinin- kas. Apie 1931 m. jam išvykus gyventi į Kauną, viską perėmė Jurgis Tervydis. Nuo 1936 m. J. Tervydis ir jo žmona Apolonija pradėjo dirbti Juodupės fabrike, bet kartu ir ūkininkavo samdydami darbininkus. Turėjo gyvulių, ūkinių pastatų, žemės darbams reikalingą inventorių. Šeimoje augo 4 vaikai: Vytautas, Ramutis, Antanas ir dukra Elena. Kaip fabriko darbininkų ir kartu ūkininkų, sodyba buvo sutvarkyta. Ir gyvenamasis namas, ir ūkiniai pastatai buvo prižiūrimi, sutvarkyta aplinka. Per karą, 1944 m. rugpjūčio mėn., Tervydžio gyvenamasis namas, kaip ir buvusio palivarko pastatai, sudegė. Po karo pasistatė nedidelį namelį, kuriame tėvai gyveno iki mirties. Vaikai išsiskirstė po Lietuvos miestus: vieni gyvena Vilniuje, Vytautas – Klaipėdoje.

Už Jurgio Tervydžio sklypo į šiaurės vakarus, palei kelią į Kukių kaimą, dešinėje jo pusėje, – Lietuvos kariuomenės savanorio Mykolo Kavaliausko sodyba ir 16,5 ha žemės sklypas. Mykolo Kavaliausko šeima – žmona Emilija, dukra Marytė (vėliau Bagdonienė) ir jos sūnus Eugenijus – savo ūkyje ūkininkavo iki pat sovietinės kolektyvizacijos. Dabar toje sodyboje gyvena ir atgautą žemę dirba Mykolo Kavaliausko sūnaus (prigyvento su antrąja žmona) vaikai.

Už Mykolo Kavaliausko sklypo į šiaurę, Kukių miško link, iki pat pamiškės, – Lietuvos kariuomenės savanorio Jono Stelionio žemės sklypas ir iki šiol likusi sodyba. Gerai ūkininkaudamas ir tvarkydamas savo 16,5 ha sklypą, Jonas Stelionis įgijo gero ūkininko įvaizdį. J. Stelionis su šeima (žmona Emilija, sūnumis Algirdu ir Jonu, dukra Eugenija) ūkininkavo iki pokario kolektyvizacijos. Dabartiniu metu atgautą tėvų žemę dirba, teisingiau nuomoja kitiems, Jono Stelionio vaikai.

Į šiaurės rytus nuo Jono Stelionio žemės buvo Petro Kažemėko sodyba ir 8,5 ha sklypas, perimtas iš buvusios palivarko darbininkės Magdės Bitinienės. Petro Kažemėko šeima: žmona Zofija, dukra Genė ir sūnus Bronius. P. Kažemėkas buvo vidutinis ūkininkas, gyveno tvarkingai prižiūrimoje sodyboje. Praėjus karui ir prasidėjus kolektyvizacijai, dukra Genė išėjo dirbti į „Nemuno“ fabriką. Tėvams mirus, namuose liko gyventi sūnus Bronius. Vedė ir ten gyvena iki šiol.

Toliau į šiaurės rytus, palei pamiškę, buvo Kazio Balčiūno, buvusio Lietuvos kariuomenės savanorio, 17,5 ha žemės sklypas ir sodyba. Kazys Balčiūnas turėjo žmoną Rozaliją ir dukrą Gertrūdą. 1941 m. sovietiniai kolaborantai, traukdamiesi į Rusiją, Kazį Balčiūną nužudė. Jo palaikai palaidoti Juodupės kapinėse kartu su kitais trylika Lietuvos patriotų, nužudytų tų pačių kolaborantų. Likusi viena su dukra Gertrūda, Balčiūnienė iki pat kolektyvizacijos gyveno savo sodyboje ir, padedama kartu gyvenusios Benedikto Radzevičiaus šeimos, dirbo savo žemę. Radzevičiaus šeimą sudarė: žmona Anelė, sūnūs Jonas ir Petras, dukros Emilė ir Janina. Prasidėjus kolektyvizacijai, Radzevičių šeima išsikėlė gyventi kitur. Dabartiniu metu Balčiūnų sodybos nėra, o žemė perimta į valstybės fondus.

Kaimo viduryje, ant kalvelės, buvo Adomo Dūnos sodyba ir 8,5 ha žemės sklypas, dalijant palivarko žemę paskirtas kaip buvusiam palivarko darbininkui. Adomas Dūna su savo šeima – žmona Monika ir trim vaikais – darbavosi žemės ūkyje. Dėl papildomų pajamų Adomas Dūna turėjo nuosavą kalvę, kur remontuodavo žemės ūkio padargus ne tik savo, bet ir gretimų kaimų gyventojams. Dabartiniu metu iš Adomo Dūnos šeimos likusi tik dukra Akvilė, gim. 1925 m. Tėvai ir broliai Alfredas bei Antanas mirę. Sodybos taip pat jau nėra.

Netoli buvusio palivarko, nedideliame akmenimis grįstame namelyje gyveno gausi siuvėjo Jono Guzo šeima: žmona Janina, dukros Genė ir Janė ir sūnūs Bronius, Jonas ir Pranas. Iki karo Jonas Guzas vertėsi iš siuvėjo amato: dirbo namuose, išvykdavo ir į kitus kaimus, kur gausesnėms šeimoms siūdavo vietoje. Kadangi žemės neturėjo, žmona uždarbiaudavo padėdama kaimynams ravėti daržus, šienapjūtėje ar rugiapjūtėje. Vėliau, suaugus vaikams ir prasidėjus sovietinei kolektyvizacijai, Jono Guzo šeima išsiskirstė, išvyko į kitus kaimus, ten sukūrė šeimas. Tėvų jau daug metų nebėra tarp gyvųjų.

Pačiame šiauriniame kaimo kampe, visai prie miško, buvo Jono Patapovo sodyba. Žemės Patapovas turėjo tik apie 1 ha. Žmona Jugasė ir sūnus Sergiejus, apsitvarkę savo daržus, eidavo uždarbiauti pas ūkininkus. Pats Jonas Patapovas (pravarde *Žabaliokas*, nes buvo žvairas) buvo žinomas kaip nelegalus degtindaris. Dažnai policija jį bausdavo, sudaužydavo aparatus, bet po kurio laiko Patapovas vėl prekiaudavo (žinoma, nelegaliai) *samagonu*. Po karo Patapovų šeima kažkur išsikėlė ir jų likimas nežinomas.

Netoli kelio, prie pušynėlio, gyveno Veronika Siližinskienė ir Nesteras Siližinskas. Jų šeimoje augo: dukros Stefanija, Ksenija, Ana, Irina, Uljana ir du sūnūs – Jonas ir Larionas. Žemės Siližinskai neturėjo, tik daržą prie namų. Siližinskas dirbo Juodupės fabrike. Žmona su vyresnėmis dukromis eidavo pas kaimynus daržų paravėti ar šieno grėbti. Tokiu būdu papildydavo savo šeimos pajamas. Taip jų šeima gyveno iki 1941 m. 1940 m. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą išaiškėjo, kad Nesteras Siližinskas buvo „prisigėręs komunistinio raugo“. Jis išitraukė į komunistinę veiklą, dalyvavo

persekiojant Šaulių sąjungos narius ir 1941 m., komunistinei klikai traukiantis į Rusiją, dalyvavo trylikos Juodupės apylinkių jaunų vyrų, Lietuvos šaulių sąjungos narių bei buvusių Lietuvos kariuomenės savanorių, žudynėse. Nesteras Siližinskas fronte prie Maskvos žuvo. Siližinskių sodyba išlikusi, bet ten gyvena kitos kartos ir iš kitur atvykę žmonės.

Kaimo pakraštyje, į šiaurės rytus nuo pagrindinio kelio, už Jono Patapovo sodybos, buvo įsikūrusi Igno Stelionio (buvusio Lietuvos kariuomenės savanorio sūnaus) sodyba su 14,9 ha žemės. Ignas Stelionis gyveno su žmona Adele ir sūnumis dvyniais Antanu ir Juozu. Vienas iš jų, Antanas, dar vaikystėje mirė. Vėliau gimė dukra Birutė. Stelionių šeima buvo darbšti ir su samdinių pagalba gyveno gana pasiturimai. Namai buvo gražūs, tvarkingi, nemažas sodas, tvarkingai dirbama žemė. Dabar Stelionių sodybą primena tik išlikę keli sodo medžiai.

Dar prieš karą Skridulių kaime gyveno Prano Gylio šeima. Jie neturėjo nei žemės, nei sodybos, – buvo samdomi darbininkai. Kas nusamdydavo, pas tuos ir gyvendavo. Vėliau, jau po karo, Pranas Gylis netoli Juodupės esančiame Gargažinės kaime pasistatė nedidelį namą. Dabar iš Gylių šeimos likusi tik dukra Valerija, kuri gyvena Juodupėje, o buvęs nuosavas namas parduotas.

Tai, rodos, ir surašiau visus buvusio Zamostės palivarko, vėliau pavadinto Skridulių kaimu, gyventojus. Aprašymai paremti prisiminimais ir Lietuvos centrinio valstybės archyvo dokumentais.

Toliau už Skridulių kaimo, už pušynėlio, kelias suka į pietvakarius ir nuveda į Jutkių kaimą. Visiškai atkurti Jutkių kaimo gyventojų ir jų sodybų išsidėstymą dabartiniu metu gana sunku, nes beveik pusė sodybų jau seniai nugriautos. Kai kurių vietose nėra išlikusių nei akmenų, nei medžių. Na, bet pabandydysime sugrįžti į praeitį, maždaug į 1936 metus, ir apytiksliai sustatyti visus į savo vietas.

Jutkių kaimas buvo išsidėstęs abipus kelio, vedančio į Onuškio miestelį, bet dauguma ūkininkų įsikūrė į šiaurės vakarus nuo kelio. Kairėje kelio pusėje, pačioje pradžioje, buvo Juozo Kastėno sodyba. Jo šeimą sudarė: žmona Eleonora, sūnus Jonas, dukros Aldona ir Bronė.

Juozas Kastėnas turėjo apie 6 ha žemės, gyvulių, iš to ir išlaikė šeimą. Čia jie gyveno iki antrosios sovietų okupacijos. Prasidėjus kolektyvizacijai, šeimos jaunimas išvažiavo į miestus, susirado darbo. Kur jie dabar – neaišku, o tėvų jau nėra tarp gyvųjų. Jų sodybos vietoje įsikūrė kiti žmonės, pasistatė mūrinį namą, ūkinius pastatus ir ūkininkauja buvusioje Juozo Kastėno žemėje.

Kita sodyba buvo ūkininko Petro Biko, gyvenusio su žmona Kaze, dukra Emilija ir sūnumi Viktoru. Petro Biko sodybą sudarė didelis gyvenamasis namas, ūkiniai pastatai ir apie 20 ha žemės. Šeima, pasitelkdama samdinius, gerai tvarkėsi savo ūkyje. Kaime P. Bikas buvo laikomas vienu iš pasiturinčių ūkininkų. Toks gyvenimas tęsėsi iki pokario kolektyvizacijos. Po jos sūnus Viktoras išvažiavo į Panevėžį, dukra Emilija pradėjo dirbti Juodupės fabrike. Šiuo metu Petro Biko sodybos nėra. Ją primena tik aplink sodybą augę klevai ir kaštonai. Tėvai ir sūnus Viktoras jau mirė, o dukra Emilija gyvena Juodupėje – pensininkė.

Toliau palei kelią – Povilo Kažemėko sodyba ir apie 4 ha žemės. P. Kažemėko šeimą sudarė: žmona Elzbieta, dukra Danutė ir sūnus Petras. Kadangi šeima žemės turėjo mažai, dėl papildomų pajamų pusę savo namo nuomojo mokyklai. Čia iki 1940 m.

buvo Jutkių kaimo pradinė mokykla. Po sovietinės okupacijos prasidėjus kolektyvizacijai, įkūrus „Žvaigždės“ kolūki, P. Kažemėkas buvo paskirtas brigadininku ir šias pareigas ėjo iki „Žvaigždės“ kolūkio prijungimo prie Onušio tarybinio ūkio.

Šiuo metu Povilo Kažemėko nėra tarp gyvųjų. Žmona Elzbieta gyvena su dukra Danute. Sūnus Petras – verslininkas, verčiasi prekyba ir gyvena Juodupėje.

Už Povilo Kažemėko sodybos, truputį toliau nuo kelio, buvo Jono Samulėno sodyba su 1,5 ha žemės. Jis turėjo žmoną Stefą ir sūnų Algį. J. Samulėnas buvo žinomas ne tik Jutkių, bet ir gretimuose kaimuose kaip gyvulių gydytojas – veterinaras.

Dabartiniu metu iš Samulėnų šeimos likęs tik sūnus Algis, o sodybos nebėra.

Toliau, kairėje kelio pusėje, arčiau pievų, buvo Felikso Kastėno sodyba ir apie 2 ha žemės. Jo šeimą sudarė: žmona Nastazija, sūnūs Jonas, Adolfas, Alfonsas bei dukros Kazė ir Genė. Kadangi šeima buvo gausi, o žemės mažai, pragyvenimui tekdavo užsidirbti tarnaujant pas stambius ūkininkus. Buvo metų, kai tarnavo ir Latvijoje. Apie Felikso Kastėno šeimos tolesnį likimą jokių žinių neturiu.

Dabar pažvelkime į dešinę kelio pusę.

Pačioje kaimo pradžioje, prie pat kelio, buvo Jurgio Trumpicko sodyba ir apie 8 ha žemės. Jurgio Trumpicko šeimą sudarė: žmona Anelė, sūnūs Jurgis ir Julius, buvo dar ir dukra, bet jos vardo tiksliai neprisimenu (regis, Stefa). Iki karo Trumpickų šeima dirbo savo žemę ir gyveno kaip ir visi tvarkingi kaimo ūkininkai. Sūnūs Jurgis ir Julius priklausė Lietuvos šaulių sąjungai, aktyviai dalyvavo jos veikloje. Po karo, vėl Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, abu broliai, Jurgis ir Julius, išitraukė į Lietuvos partizanų gretas ir kovojo prieš okupantus. Tačiau enkavėdistų šnipų jų būrys buvo išduotas, partizanai Jurgis ir Julius buvo suimti, abu nuteisti 25 metams ir ištremti į Sibiro lagerius. Po Stalino mirties, atsėdėję po 10 metų, buvo paleisti ir grįžo į Lietuvą. Dabartiniu metu nei Jurgio, nei Juliaus nėra tarp gyvųjų. Julius palaidotas greta Jutkių kaimo esančiose kapinėse. Jų sodybos vietą primena tik keli klevai, augę prie sodybos.

Į šiaurės vakarus nuo kelio, ant kalniuko, prie keliuko, vedančio į kaimo gilumą, buvo Jugasės Liugienės ir jos sūnaus Viktoro sodyba. Iki karo jie dirbo savo 6 ha sklypą. Po karo dėl sunkios ligos mirė sūnus Viktoras, o pati Liugienė išvyko nežinia kur. Dabar sodybos nėra.

Toliau į vakarus, Bryzgių kaimo link, buvo nedidelė Petro Liugos sodyba. Jis buvo stalius ir vertėsi savo amatu, nes pragyventi iš turimos 2 ha žemės šeima nebūtų galėjusi. Prano Liugos šeimą sudarė žmona Angelija ir dvi dukros – Emilija ir Kazė. Po karo šeima išsikėlė gyventi kitur ir jų likimas nežinomas. Dabar jų sodybos neprimena joks ženklas.

Netoliese nuo Petro Liugos sodybos buvo Antano Griškėno 8 ha žemės sklypas ir šioji tokia sodyba. A. Griškėnas turėjo žmoną Petronėlę, sūnų Joną ir dukrą Emiliją. Visi jie dirbo savo ūkyje. Vėliau, apie 1935–1936 m., Jonas išmoko siuvėjo amato ir taip palengvino tėvų finansinę padėtį. Apie 1942 m. A. Griškėno šeima persikėlė gyventi į Skridulių kaimą, į ištuštėjusią J. Muroliaus sodybą, o savo sodybą ir žemę perleido giminaičiui. Skriduliuosė jie gyveno iki 1946 m., vėliau persikėlė į Naujasodės kaimą, į savo dėdės Liugos namus. Tais pačiais metais J. Griškėnas įstojo į liaudies gynėjų (vadinamų *striba*is) būrį, bet po metų buvo atleistas. Dabartiniu metu iš Antano Griškėno šeimos likusi tik Antano anūkė, kuri gyvena Juodupėje,

savo tėvo Jono Griškėno pastatytame name. Antano Griškėno dukra Emilija buvo ištekėjusi už Viktoro Liugos, bet jam mirus man jos likimas nežinomas.

Visai prie kelio, dešinėje jo pusėje ir beveik vidury kaimo, buvo Jono Kažemėko sodyba ir apie 4 ha žemės. Kažemėko šeimą sudarė: žmona Elzbieta, sūnūs Severas, Bronius, Vytautas ir dukra Monika. Jonas Kažemėkas, turėdamas mažai žemės, vertėsi papildomu darbu – vežiodavo paštą iš Juodupės į Rokiškį ir atgal. Už tai jis turėjo pravarde – *Paštorius*. Šeima gyveno vidutiniškai, bet kitiems tarnauti nereikėjo. Kažemėkų sodyba išlikusi iki šiol. Ten gyvena jau antroji ir trečioji Kažemėkų karta.

Prie pat Kukių kaimo buvo Kastėno, vadinamo Pakūkiniu, sodyba ir apie 16 ha žemės sklypas. Kastėnas turėjo žmoną Oną, vaikus Joną ir Južę. Anksti netekusi vyro, Ona Kastėnienė, pasisamdydama pagalbininkų, gana neblogai išlaikė savo ūkį. Dukra Juzė buvo nebloga siuvėja, daugiausia siūdavo moteriškus drabužius. Sūnus Jonas buvo pagrindinis *gaspadorius*. Čia jie ūkininkavo iki kolektyvizacijos. Dabartiniu metu ten gyvena ir dirba žemę visai kiti, nežinia iš kur atvykę žmonės, galbūt Kastėnų giminaičiai.

Už Kastėnų į šiaurės vakarus buvo Prano Stankevičiaus sodyba ir apie 7 ha sklypas. Prano Stankevičiaus šeimą sudarė: žmona Uršulė, sūnūs Juozas ir Antanas, dukros Kastutė, Emilija, Zosė ir Uršulė. P. Stankevičius, be žemės darbų, dirbo batsiuviu. Savo sumaniu ir kruopščiu darbu sugebėjo vaikus išleisti į mokyklas. Sūnūs Juozas ir Antanas baigė Rokiškio gimnaziją, o dukroms, žinoma, užteko Jutkių pradinės mokyklos. Baigęs mokslus, Juozas išvyko dirbti į Rokiškį, o Antanas – į Baisogalą, kur dirbo policijos nuovadoje. Dukra Kastutė išvyko į Argentiją. Ten ištekėjo, ten gyveno ir jau nebegriš niekada. Uršulė mirė visai jauna, o Emilija ir Zosė kol ištekėjo gyveno pas tėvus. Toks gyvenimas truko iki 1941 m. Tais metais mirė Pranas Stankevičius. Žmona Uršulė persikėlė gyventi pas dukrą Emiliją į Skridulių kaimą. Į Stankevičių sodybą atsikėlė gyventi Kazys Grizevičius, gyveno ten iki kolektyvizacijos. Dar grįžkime prie Stankevičių šeimos, tiksliau, prie Juozo ir Antano Stankevičių likimo.

Kadangi Juozas Stankevičius priklausė Lietuvos šaulių sąjungai, 1941 m. enkavedistai jį areštavo, bet gal su Dievo pagalba Juozui pavyko pabėgti. Slapstėsi, kol sovietų kolaborantai išnešė kudašių iš Lietuvos. 1944 m. rusų ir vokiečių frontui artėjant prie Lietuvos, Juozas pasitraukė į Vakarus. Gyveno Kanadoje, Ontarijo mieste, kur ir mirė. Antanas, kaip policijos nuovados viršininkas, buvo suimtas. 1945 m. nuteistas 25 m. ir ištremtas į Turinsko (Sverdlovsko sr.) lagerius. Iš ten nebesugrįžo – mirė lageryje.

Į vakarus nuo Prano Stankevičiaus buvo Juozo Stankevičiaus sodyba ir apie 6 ha žemės sklypas. Šeima buvo nemaža: žmona Petronelė, sūnūs Viktoras, Alfonsas, Jonas bei dukros Ona ir Genė. Vertėsi žemės ūkiu. Sūnūs Alfonsas ir Jonas uždarbiaudavo pas stambesnius ūkininkus, Viktoras vertėsi siuvėjo amatu, padėdamas tėvams tvarkyti finansinius šeimos reikalus. Toks gyvenimas tęsėsi iki 1940 m. sovietų okupacijos. Po karo šeima išsiskirstė. Viktoras atsikėlė gyventi į Juodupę. Čia vėliau pasistatė namus ir gyveno siuvėjaudamas. Tėvams mirus, likę šeimos nariai taip pat apleido tėvų gūžtą. Dabar sodybos nebėra.

Dar vienas Jutkių kaimo gyventojas, išlikęs atmintyje, – Jonas Lukoševičius. Jis gyveno vienas mažoje, pusiau į žemę susmegusioje lūšnėlėje. Jį kaimynai vadindavo

atsiskyrėliu, nes nemėgo bendrauti nei su kaimynais, nei su savo broliu Juozu, gyvenusiu Skridulių kaime. Taip ir mirė kaip atsiskyrėlis. Kaimynai, radę negyvą, palaidojo Jutkių kapinėse. Jo lūšnelės nėra nė žymės.

Dar ir dabar, kai rašau šiuos prisiminimus, Jutkių kaime tebestovi Jono Vikanio sodyba. Čia jis su savo šeima – žmona Antanina, sūnumi Jonu ir dukra Janina – gyveno iki sovietinės kolektyvizacijos. Prieš tai vertėsi žemės ūkiu, buvo pasiturintis ūkininkas. Po kolektyvizacijos dukra išėjo ieškoti darbo į Juodupės fabriką. Sūnus Jonas liko su tėvais. Dabar Vikanio namuose gyvena jau kiti žmonės. Dukra Janina gyvena Juodupėje, pensininkė.

Kaimo pradžioje, netoli Petro Biko sodybos, gyveno Kostas Kažemėkas ir jo sesuo Uršulė. Jie turėjo apie 8 ha žemės ir gyveno iš jos gaunamos naudos. Sesers Uršulės likimas nežinomas, o Kostas Kažemėkas už ryšių palaikymą su Lietuvos partizanais buvo nuteistas ir nuo 1946 iki 1952 m. buvo Sibiro lageriuose. Dabar jo jau nėra gyvo, o sodyboje gyvena kiti žmonės.

Arčiau Bryzgių kaimo savo sodyboje ir 6 ha žemės sklype gyveno Jurgis Kastėnas su šeima – žmona Ona ir sūnumis Antanu ir Petru. Čia jie ūkininkavo kaip smulkūs ūkininkai. Prasidėjus sovietinei kolektyvizacijai, sūnus Antanas išėjo dirbti į Juodupės fabriką. Petras, kaip jaunesnis, liko su tėvais. Dabartiniu metu iš Jurgio Kastėno šeimos yra likę anūkė ir pora anūku, bet kur jie gyvena, man nežinoma.

Toliau nuo kelio, kaimo gilumoje, buvo Kosto Kastėno sodyba su 6 ha žemės sklypu. K. Kastėnas turėjo žmoną Angele, sūnus Julijų ir Juozą. Tame pačiame name gyveno ir Juozo Šmergelio šeima: žmona Stefa, dukra Danutė ir sūnus Bronius. Ši šeima čia gyveno iki 1940 m., paskui kažkur išvyko. Kastėnai vertėsi žemės ūkiu. Sūnus Juozas, baigęs muzikos kursus ir pastačius Juodupėje bažnyčią, apie 1936–1937 m. čia tarnavo vargonininku.

Dešinėje kelio, vedančio į Onuškių miestelį, pusėje buvo Felikso Kastėno sodyba ir apie 8 ha sklypas. Čia Feliksas gyveno ir darbavosi su savo šeima – žmona Kaste ir dukra, kuri ištekėjusi išsikėlė gyventi pas vyrą į kitą vietovę. Vėliau dėl man nežinomos priežasties Felikso Kastėno šeimoje augo jo anūkas Vladas Kirstukas. Iki 1940 m. šeima čia gyveno kaip ir visi kiti kaimo žmonės. Dabartiniu metu jų sodyboje gyvena Kastėnų šeimos, teisingiau dukros Kirstukienės, palikuonys.

Dar vienas ūkininkas – Kostas Liuga su šeima: žmona Elžbieta, sūnumis Alfonsu ir Algirdu, dukra Danute. Kostas Liuga turėjo apie 15 ha žemės ir ją sumaniai tvarkydamas gyveno pasiturimai iki sovietinės kolektyvizacijos. Po to sūnus Algirdas įsigijo vairuotojo specialybę, dukra Danutė ištekėjo ir išvyko gyventi kitur, o apie sūnų Alfonsą žinių neturiu. Dabar Kosto Liugos sodyboje gyvena iš svetur atvykę žmonės. Kosto ir Elžbietos jau nėra, o kitų šeimos narių likimai nežinomi.

Atokiau nuo kelio buvo Juozo Šinkūno sodyba ir apie 8 ha žemės sklypas. J. Šinkūno šeimą sudarė: žmona Anelė, dukra Kazė ir sūnus Juozas. Jų šeima gyveno kaip ir kiti šio kaimo žmonės. Dabar jų sodyboje gyvena jau kiti. Sūnus Juozas miręs, o dukros Kazės likimas nežinomas.

Dar vienas iš stambesnių ūkininkų Jutkių kaime buvo Ignas Liuga ir dvi jo seserys – Veronika ir Emilija. Ignas Liuga turėjo apie 15 ha žemės ir su savo senmergėmis seserimis (taip tada jas vadindavo kaimynai, nes buvo neištekėjusios ir jau gerokai pagyvenusios) gerai ūkininkavo ir gyveno pasiturimai. Toks gyvenimas, kaip

*Jono ir Onos Stelionių šeima. Sėdi Ona Stelionienė (Širvytė), Jonas Stelionis; stovi (iš kairės): sūnus Algirdas, duktė Eugenija, sūnus Jonas.
Iš B. Stelionio archyvo*

pasakoję buvusi Jutkių kaimo gyventoja Emilija Žindulienė, tęsėsi iki kolektyvizacijos. Vėliau viskas sugriuvo. Dabartiniu metu Igno Liugos sodybą primena tik keli akmenys ir buvusio sodo likučiai, o jo paties ir seserų jau seniai nėra tarp gyvųjų.

Mano prisiminimus apie Skridulių ir Jutkių kaimų gyventojus patvirtina Lietuvos centrinio valstybės archyvo duomenys apie gyventojų surašymą 1942 m. (LCVA, f. R-743, ap. 2, b. 5324 ir LCVA, f. R-743 ap. 2, b. 5326); taip pat apie Zamostės palivarko, vėliau pavadinto Skridulių kaimu, žemės išdalijimą Lietuvos kariuomenės savanoriams ir buvusiems palivarko darbininkams 1928 m. kovo 6 d. (LCVA, f. 392, ap. 11, b. 94).

Dar prie viso to, ką prisiminęs surašiau, galiu pridurti, kad prieš karą Skridulių ir Jutkių kaimų žmonių gyvenimas buvo gražus. Nebuvo pykčio tarp kaimynų, nebuvo neapykantos tarp žmonių. Vieni kitiems padėjo, ar džiaugsmas, ar bėda ištikdavo, ar darbymečiu pagalbos reikėdavo.

Prisimenu atvejį, kai mano šeima vežė šieną, o artėjantis griaustinis pranašavo lietų – į mūsų pievą sudardėjo gal trijų kaimynų vežimai ir sausas šienas laiku sukeliavo į daržinę. Čia tik vienas iš daugelio panašių atvejų.

Gerai prisimenu, kaip būdavo gražu ir malonu, kai tyliais ir šiltais vasaros vakarais tai vienur, tai kitur pasigirdavo graži lietuviška daina ar viliojanti armonikos bei smuiko melodija.

Kaip aprašyme matyti, kaimuose buvo ir Jonų, ir Petrų, ir Antanų. Tuo metu buvo minimi vardadieniai. Atėjus Joninėms, buvo pinami didžiuliai ažuolų ar beržų šakų vainikai, nešami prie Jono namo prieangio ir kalami prie lauko durų. Ir kaldavo, kaldavo tol, kol tarpduryje pasirodydavo Jonas su alaus ąsočiu. Atlikę reikiamas sveikinimo apeigas, atsigėrę alaus, keliaudavo pas kitą Joną. Gražiai praleisdavo šventes. Per atlaidus suvažiuodavo giminės, žmonės linksmindavosi, šokdavo, dainuodavo.

Vyžuonėlių kaimo žmonės

Ona Paunksnienė (Griškėnaitė)

Vyžuonėlių kaimas susiformavo XX a. trečiajame dešimtmetyje išparceliavus Vyžuonėlių dvarą ar palivarką.

Kazys Jurkštas (gim. 1909) buvo labai darbštus žmogus, keldavosi patamsiais. Visus savo žemėje buvusias akmenis iškasė ir palaidojo giliau. Jo sklype nebuvo jokių nelygumų: viskas buvo išlyginta kaip parodai. Pats vienas pasistatė trobą, pasisodino didelį sodą. Koks buvo darbštus, toks buvo nervingas, visiškai neturėjo kantrybės. Žmoną dažnai mušdavo, ji bėgdavo pas Kazę Prunskienę, Petro žmoną, slėptis. Prunskai turėjo labai didelį kubilą, *kaniku* vadinamą, į kurią pildavo grūdus. Tas kubilas ir buvo Jurkštienės slėptuvė: ją įlindusią Prunskienė apkraudavo kailiniais ir kitais drabužiais. Slėptuvė buvo puiki, išgėręs vyras pražygiuodavo pro pasislėpusią žmoną ir nė karto jos nerado. Dirbdamas kolūkyje, keliant šiaudus (o jis pakabindavo vos ne pusę stirtos) merginos nesugebėdavo visų šiaudų paimti, todėl kartą vožė vienai per šoną su šakėmis. Nuo to laiko visos kolūkio merginos, brigadininkui skirstant darbus, stengdavosi dingti iš akių, kad, neduok Dieve, nepaskirtų dirbti į porą su Kaziu. Savo pyktį jis išliedavo ant žmonos ir vaikų.

Šeimoje augo 8 vaikai: Linas, Ričardas, Antanas, dvynukai Petras ir Birutė, Jonas, Valentas ir Danutė. Linas dirbo Panevėžyje, dabar pensininkas, turi šeimą. Ričardui perpykęs tėvas vožė plaktuku per galvą. Ričardas tapo invalidu, jį laikydavo Skemū internatė. Internatė gyveno ir Antanas, sirgęs nervais. Parvažiavęs į namus pailsėti nuo internato išgėrė per daug vaistų ir nusinuodijęs mirė. Palaidotas Ūnųskyje. Petras dirba tėvo žemę vienas, šeimos nesukūrė. Birutė gyvena kažkur Alytaus pusėje, tačiau šeima tragiško likimo: baigęs aukštąją mokyklą sūnus prigėrė ežere, o netrukus ten pat nuskendo ir vyras. Jonas vedęs ir gyvena Kavoliškyje. Danutė buvo ištekėjusi už gydytojo, vėliau jis žuvo avarijoje.

Jurkštas, grįžęs iš kalėjimo, pamiršo savo ginklą – šakes – ir buvo ramus, net mergaites paimdavo palaikyti ant kelių, to niekada anksčiau nedarydavo. Jis mirė septintajame, o žmona – devintajame dešimtmetyje.

Petro Prunskaus šeima dirbo žemę, bet Petras turėjo silpnębę spekuliuoti: pirkdavo iš žmonių gyvulius, daugiausia į skolą (*bargan*), o pinigus gražindavo pardavęs. Pagrindinis jo prekybos centras buvo Ryga. Kartą važiuojant į Rygą prie Jelgavos automobilis pateko po traukiniu. Petras ir dar dvi moterys žuvo vietoje. Kai vyresnysis sūnus Antanas ir Petro brolis Juozas nuvažiavo parvežti palaikų, nieko surinkti nebegalėjo, todėl užkasė Jelgavoje. Petro šeimoje buvo žmona Kazimiera ir 5 vaikai: Antanas, Eugenija, Vladas, Aldona ir Aloyzas. Aloyzas nuskendo savame tvenkinyje nedidelis. Sūnus Antanas (gim. 1933) vedė ir dirbo Moškėnų tarybiniam ūkyje vairuotoju. Augino 2 dukrytes. Būdamas armijoje buvo išvežtas į Vengriją malšinti sukilimo. Ten patyrė stiprų stresą, nes kareiviams buvo įsakyta nešaudyti, o sukilėliai į juos šaudė. Vėliau įvyko ginčas su Moškėnų tarybinio ūkio direktoriumi. Šis buvo liepęs Antanui išdezinfekuoti sienas, bet nedavė darbininko, o paskui užsipuolė, kad darbas neatliktas. Viso to Antanas neatlaikė ir nusižudė. Palaidotas Rokiškyje.

Dukra Eugenija baigė aukštąjį mokslą ir dirbo vyr. buhalterė keliose įstaigose. Buvo labai gabi ir darbšti. Savo lėšomis pasistatė namą Rokiškyje, pasodino sodą, laikydavo gyvulių. Neišteko, bet ūkį prižiūrėjo gerai, ne kiekvienas vyras taip sugebėtų. Motina gyveno su ja ir mirė aštuntajame dešimtmetyje. Palaidota Júodupėje.

Vladas Prunskus dirbo vairuotoju, vedė medicinos seserį, turi du sūnus. Vienas sūnus gyvena Niujorke. Vladas pasistatė namą Juodupėje.

Aldona Prunskaitė buvo išmokusi mezgėjos amato. Kartą ją partrenkė automobilis ir labai sunkiai sužeidė: buvo pažeistos kepenys. Tais laikais mažai kas tikėjo, kad kepenis galima išgydyti. Bet iškviesti profesoriai iš Vilniaus viską labai gerai sutvarkė. Aldona gyvena su vyru ir dukra nuosavame name Rokiškyje ir dabar.

Petro brolis Juozas (gim. 1896) gyveno su motina Juze. Kai jį trėmė į Sibirą, motina buvo Žiobiškyje pas dukterį. Buvo saulėta diena. Aš per vasaros atostogas buvau paskirta vadinamąja dešimtininke. Man priklausė Trakeliškis, Kiemiškiai ir viena Naujāsodės sodyba. Kas ketvirtadienį reikėdavo važiuoti į Ōnuškį pas seniūną Laurinavičių, kur gaudavau užduotis: ką nors surašyti, ką pasiųsti į pastotę ir t. t. Tą dieną jojau ant vokiečių palikto arklio, labai didele galva, pilna utėlių, mūsų vaikų, praminto Čerčiliu. Ne todėl, kad buvo panašus į anglų politiką, bet kažkaip tas vardas jam labai tiko. Jodama pamačiau važiuojant gurguolę, o aplink ją – kareiviai. Jie kažką rėkavo, gargėjo, juokėsi, rodydami į mergiotę ant tokio neproporcingo arklio. Labai skubėjau prajoti, kad neimtų kibti prie arklio ir manęs, ir nepastebėjau, kaip vežime atsistojo vyras, nusiėmė kepurę ir suriko: „*Sudiev, Lietuva!*“ Tai buvo Juozas Prunskus, gim. 1896 m. Ir šiandien grauzia sąžinė, kad aš jam tik nulenkiu galvą, o ne palinkėjau laimingai sugrįžti į Lietuvą. Tik mintyse dariau kryžiaus ženklą ir linkėjau nepalūžti tremtyje. Kodėl nepasakiau jam gero žodžio balsu? Pabūgau, kad tarp kareivių yra lietuvių, bijojau dėl savo kailio. Dabar, kai gyvenimas apsisuko 70 kartų, nebijočiau nieko. O tada pabūgau.

Juozas buvo išvežtas į Irkutsko sritį. Jis pasiėmė didelį maišą miltų. Kartu su juo išvežta Emilija Ramonienė su dviem vaikais kasdien ateidavo pas Juozą prašyti stiklinės miltų. Būdamas geros širdies, jis tuos miltus taip ir išdalijo, išgelbėdamas du vaikus ir moterį nuo bado. Vėliau su ja, dirbdamas taigoje, susidraugavo ir vedė. Jiems gimė sūnus Antanas. Grįžę iš Sibiro su Emilija ir sūneliais, rado baisiai išdraskytus namus, bet būdamas darbštus, susirentė trobelę, prižiūrėjo sodą, kuriame buvo 100 obelų, įsigijo gyvulių ir gyveno savo gimtinėje labai laimingas. Tvirtos valios žmogus nepalūžta ir visko netekęs. Jo sūnus vedė, gyvena Ōnuškio dvare, buvusių grafų Komarų tarnų name. Podukra gyvena Kaune, o po sūnis gyveno Jūžintų apylinkėje, prasigėrė ir sušalo. Juozas jau seniai miręs, Ramonienė mirė vėliau.

Pranas Raupys (gim. 1896) gyveno su žmona Paulina (gim. 1899). Šeimoje buvo trys vaikai: Janina, Antanas ir Irena. Duktė Janina mokydamosi gimnazijoje susirgo tuberkulioze, tada vadinama džiova, kuriai išgydyti dar nebuvo išrasti vaistai. Ėjo šnekos, kad Rygoje jau yra labai brangių antibiotikų nuo džiovos. Raupiai pardavė karvę ir atsivežė tų vaistų, deja, nepadėjo. Liga buvo per toli nužengusi. Tėvai labai saugojo vaikus Antaną ir Ireną, kad neužsikrėstų. Ką teko pergyventi jaunai merginai, uždarytai mažame kambarėlyje? Moralinės kančios buvo tokios pat baisios, kaip ir fizinės. Tais laikais gimnaziją lankė nedaug kas, todėl Janiną, kol nueidavo į baž-

nyčią Onuškyje, apsupdavo patys gražiausi vaikinai ir vis vadindavo gimnaziste. Nebuvo lemta jai mokytis, mirė labai jauna, greit po karo. Motina iš skausmo visai pasiligojo, jai tindavo kojos, nesveikavo išsiplėtusi širdis. Ji nieko negalėjo dirbti, todėl tiek moteriškus, tiek vyriškus darbus dirbo tėvas. Antaną ir Ireną leido į gimnaziją. Motina buvo labai gera ir mus, vaikus, vaišindavo medumi su agurkais. Tėvas mirė staiga, o motina pas Ireną Vilniuje sulaukė 94 m., mirė devintajame dešimtmetyje. Irena išgijo aukštąjį ekonomikos išsilavinimą, o sūnus Antanas, taip pat baigęs aukštąją mokyklą, dirbo Švietimo ministerijoje. Irena nesukūrė šeimos, ilgai rūpinosi savo motina, o Antanas vedė ir gyvena Vilniuje su šeima.

Bronius Stalauškas (gim. 1909) buvo labai uždaras būdo, menkai draugavo su kaimynais. Mirus motinai jis vedė ir turėjo tris vaikus. Kartą po karo važiavo į Rokiškį (18 km) geru arkliu, pavijęs kaimyną jį aplenkė ir nepavežė, lyg dėl to arklio uodega nudiltų. Vykstant melioracijai išsikėlė gyventi į Onuškę. Tėvas ir sūnus Gintautas mirė aštuntajame dešimtmetyje, o Stalauškienė mirė apie 1998 m. Nijolė ištekėjusi, gyvena Onuškyje, o Alvydas – Juodupėje.

Krišius Spura (gim. 1876) su broliu Ignu (gim. 1869) turėjo tarnaitę Nastę Griškėnaitę, labai darbščią ir gerą šeimnininkę. Igną dėl ligos išvežė į Latvijos pensionatą. Krišius Spura mirė apie 1942–1944 m., tada atvažiavo iš Latvijos Motiejus Spura su žmona Marta. Nastutė jau buvo nusenusi, todėl ją pasiėmė giminės į Čėdąsus, kur ir mirė gilioje senatvėje septintajame dešimtmetyje. Mirus Martynui ūkis buvo likviduotas, o Martą paėmė į Rokiškį Eugenija Prunskaitė. Pas ją Marta gyveno 10 metų. Palaidojusi ją prie visų Spurų Jekabpilyje, Eugenija 2 kartus per metus važiuodavo patvarkyti kapų, kol nebuvo munitinės ir vizų.

Petras Širvinskas (gim. 1904) ir žmona Ida (gim. 1909) šeimos neturėjo. Todėl paėmė auginti sesers dukrą Vitą, kuri vėliau ištekėjo ir pas Širvinskus nebeatvažiudavo. Tada Ida paėmė sesers dukrą Janytę, užaugino, išleido į mokslus. Janytė išsikūrė Vilniuje. O Petras su Ida pirkė namus už Onuškio. Petrą kolūkio laikais labai girdavo kaip gerą darbininką, rašydavo apie jį rajono spaudoje, dėdavo jo nuotrauką į Garbės lentą. Išėję į pensiją abu Širvinskai išvažiavo į Vilnių pas Janytę. Petras mirė septintajame dešimtyje. Mirė ir Janytė. Ida kol kas gyvena Vilniuje.

Pranas Širvinskas (gim. 1907) nuo brolio Petro atsiskyrė ir pasistatė trobą. Praną laikydavo kaimo šviesuoliu. Daug skaitė, turėjo radiją, daug prenumeravo spaudos. Šnekėjo, kad jis labai padeda miškiniams, šalia jo esančioje Dumblio baloje buvęs įrengtas bunkeris, bet jo taip ir nesurado. Pranas klausydavosi „Amerikos balso“ ir vis pranašaudavo, kad štai tada ir tada Lietuva bus išvaduota. Pas Praną daug metų tarnavo Zofija, buvo labai darbšti, tvarkinga, išaugindavo gyvulių prieauglį, kad Pranukas gautų pinigų. Tuose namuose ji buvo visiška šeimnininkė, kol Pranas sugalvojo vesti Juliją iš Žiobiškio ir Zosė turėjo išeiti. Ji jautė didžiulę nuoskaudą, keikė Praną ir visiems sakė: „*Jei Dievas nenubaus Prano, aš metu tikėjimą ir į bažnyčių daugiau neisiu*“. Nežinia, ar tai sutapimas, ar Dievas išklausė nuskriaustos merginos, nes Pranams gimė labai nesveikas vaikas. Kaimo vaikai vargšą berniuką vadino Zombiu. Pranas mirė pasiligojęs skrandžiu, o Julija, palaidojusi vyrą ir tą nelaimingą sūnelį, pardavė namą ir išsigabeno į Juodupę. Ir dabar ten gyvena.

Antanas Talačka (gim. 1902) su žmona Emilija (gim. 1911) turėjo 5 vaikus. Tėvas miręs jau seniai, o Talačkienė mirė devintajame dešimtmetyje. Sūnus Jonas buvo

invalidas ir gyveno invalidų namuose. Sūnūs Stepas ir Bronius mirė, o Jonas, Vlada ir Janė gyvi, dirbo žemę, vedė, turi atžalų, bet dabar tėviškėje negyvena.

Skrudys gyveno su žmona ir vaikais, bet juos išvežė į Sibirą. Iš ten grįžo tik dukra, kuri dabar gyvena Rokiškyje. Jo namuose gyveno ir Antanas Martinkevičius, bet vėliau kažkur išsikraustė.

Buvo ištremta ir Guzų šeima, bet iš Sibiro į namus grįžo tik anūkai Kazys ir Konstancija. Nežinia, gal tėvai žuvo Sibiro Golgotoje? Kazys vedė ir gyvena Rokiškyje. Konstancija ištekėjo už rokiškėno Speičio, kuris dirbo su pienežiu. Pas jį dažnai ateidavo pasivažinėti paauglys Kazio sūnus, bet kartą atsitiko nelaimė: darydamas posūkį nesuvaldė mašinos ir ji apvirto. Berniukas žuvo vietoje. Po šio įvykio Speičiai išvažiavo gyventi prie Kauno, kad greičiau pamirštų siaubingą nelaimę.

Partizanai, kurie buvo iš Čedasų ir dažnai lankydavosi pas Praną Širvinską, visi žuvo bunkeryje. Ir pas Griškėnus, Prunskus taip pat lankydavosi. O iš Vyžuonėlių kaimo nebuvo nė vieno partizano, nieko neišvežė ir darbams į Vokietiją. Vyžuonėlių kaimą melioracija išgriovė, tik kažkaip užsiliko Jurkšto sodyba, kadangi ji buvo prie kito kaimo ribos.

Raupiai, Prūdupė, Vištagerklis, Mažučiai, Baršiai

Antanas Diržys

Raupiai. Nuvažiavę apie 5 kilometrus nuo Júodupės Aknystos kryptimi, privažiuosime Raupių kaimą. Kairėje kelio pusėje tvenkinys – čia prasideda Raupių kaimo žemės. Iki XIX a. vidurio Raupiuosė gyveno Raupiai. Jie paliko kaimui savo vardą.

*Raupių kaimas.
2004 m.*

A. Petrašiūno nuotr.

Tvenkinys statytas Ūnuškio tarybinio ūkio užsakymu. Kuo motyvuota jo statyba, neaišku. Statybos darbai buvo vykdomi 1981–1982 m. Darbų vykdytojas – Jeronimas Palikevičius. Tvenkinio gylis prie užtvankos apie 3 m, plotas – 2,1 ha.

Kaimas išsidėstęs viena linija lygiagrečiai Juodupės–Aknystos vieškeliui, netoli nuo jo. Kaimui priskiriami 4 vienkiemiai. Taip buvo iki 1927 m.

Nuo vėjų, perkūno ir audrų saugojimo ir puošė kaimą didesni ir mažesni medžiai. Lyg sargyboje stovėjo jie prie keliuko kaimo priešakyje, eilėmis ar laisvai pasiskleidę pačiame kaime. Prie sodybų augo po keletą obelų. Tėviškės obelys buvo pasenusios. Sodui parinkta gera vieta su nuolydžiu į beržyną – tinkama vaismedžiams žemė. Rudenį pasodintos 88 obelaitės. Jos buvo parinktos tuo laiku gana gerų veislių – pepinų, rudens dryžuotųjų, serinkų, antaninių, perliukų ir kitų retesnių veislių. Darbas buvo atliktas gerai, obelaitės prigijo ir vešliai augo. Brolis Jonas, nors buvo visai jaunas, įkūrė nemažą medelyną – augino laukinių obelų poskiepius, juos skiepijo, papildė sodą iki 120 obelaičių. Iš šiaurės pusės pasodino eglutes. Iki 1948 m. sodas gerokai paaugo ir kai kurios obelaitės davė gerą derlių. Neliko šeiminkų, neliko ir sodo, jis buvo nuniokotas, pagaliau visai sunaikintas. Panuovolių vietoje, kur augdavo vešlios pievutės, nutiestas keliukas. Nuniokotas ir iš vakarų pusės sodą saugojęs beržynas, iškirsti geresnių rūšių medžiai. Liko tik labai stambūs, kurių su įprasta technika gal ir neįmanoma sudoroti, neįmanoma rąstai per griovį pervežti.

Miške ir plačiai išibrovę į buvusią sukultūrintą pievą veša krūmai, piktžolės, ypač dilgėlės. Daug darbo ir lėšų įdėjo senasis šeiminkas pievai sukultūrinti. Ten kyšojo viksviniai kelmai, per kuriuos sunku buvo ir praeiti, nežinia kaip tas viksvas nupjauti ir kam jas sušerti. Aukščiau, buvusioje sodyboje – gyvenamojo namo griuvėsiai. Nejauku čia apsilankius. Tarp pamatų išaugęs ne vienas medis – aukštesnis už buvusią trobą. Tų pamatų viduryje iš stambių akmenų, surištų tikriausiai dar kalkėmis, stūkso laiko nepažeidžiamas kaminas. Jame nekabo kumpiai ir dešros, lašiniai ir skilandžiai, gal ten lizdą iširengė koks paukštelis ir ramiai sau gyvena. O gal tas kaminas visai nebereikalingas, kaip ir sugriuvusios sienos? Jos, matyt, kurui nebetinka, nors buvo pastatytos iš medžio.

Martyno Junato ir jo seserų Ievos ir Onos žemė buvo bene geriausia, o ūkis stambiausias Raupių kaime. Pastatai leidžia manyti, kad kadaise šeima gyveno pasiturimai. Blankiai prisimenu jų dar normalius pastatus, gyvulius. Gerai prisimenu, kaip Ieva stumdavo į kalnelį pabjurusiu keliuku tuščius ratus, kad arkliui palengvintų našta. Tuos ratus tempė graži juoda kumelaitė. Neprisimenu kitokio Martyno, kaip tik sėdinčio ant šildomo priekrosnio. Kaimynai kalbėdavo, kad jis per metus vieną kartą, vasarą, išeina į lauką. Jų paskutinis samdinys – storulis, vidutinio ūgio, ne visai jaunas vyrukas, tiksliau vyras. Kaimynai šmaikštavo – štai kaip maitina Ievutė samdinį. Šiandien tos mįslės negalėčiau paaiškinti. Prisimenu metus, kai sesės nuo tvarto stogo plėšė šiaudus, jais šėrė gyvulius. Gyvulių tas pašaras neišgelbėjo. Kartą degė nevalomas dūmtraukis, buvo užgesintas. Išnuomojo kelis hektarus žemės mano tėčiui. Gautas geras derlius. Kitais metais niekam nebenuomojo. Išgelbėjo šiuos žmones 1942 m. iš Latvijos atsikėlęs giminaitis Mykolas Barkauskas (gim. 1911). Jis atsivarė porą stambių arklių, keturias karves, žemės dirbimo inventorių. Apvalęs, aptvarkęs namus, įdirbęs žemę, greitai jos neteko: okupantai atėmė nuosavybės teises. Karas sudegino visus pastatus ligi pamatų, vėjas išnešiojo pelenus. Mykolas prarado tris arklius, tris karves. Apsistojo pas kaimynus, po 4 metų pasistatė nedidelę trobelę. 1948 m. įstojo į kolūkį. Dvejus metus dirbo kolūkio pirmininku, po to – lauko darbininku. Degant trobai sudegė testamentas, kiti dokumentai. Žemė jam negražinta, negavo ir trijų hektarų. Tuos tris hektarus jis nusipirko. Mykolas Barkauskas žiemą gyvena pas dukras Anykščiuose, vasarą atvažiuoja į Raupius. Žmona Paula, gim. 1914 m., mirė 1988 m. Dukros: Valė (gim. 1940), Rita (gim. 1955) ir Irena (gim. 1960).

Meliūnų šeima. 1911 m. šį ūkį valdė Pranas Mingelevičius, Stasio s., ir jo šeima. Jo žmona, kilusi iš Latvijos, – skulptoriaus Juozo Mikėno tėvo sesuo. Mingelevičiai turėjo 3 dukras. Dvi ištekėjo, išvyko iš gimtųjų namų, trečioji pasiliko namuose ir priėmė užkurį Joną Meliūną. Jonas Meliūnas mirė 1922 m. balandžio 10 d. Jo žemė Didsodėje atiteko sūnui Antanui, kuris vedė Jadvygą Mulokaitę. Abu situoktiniai buvo jauni, ūkis apleistas. Jaunavedžiams savo patarimais padėjo uošvis Petras Mulokas. Buvo pastatytas naujas gyvenamasis namas, kurį suprojektavo Jadvygos brolis architektas Jonas Mulokas. Tai buvo naujoviškas, kartu tinkamas kaimo reikmėms pastatas. Buvo sutvarkyti visi kiti pastatai, išigyta reikalingas inventorių. Meliūnas dirbo ne tik savo ūkyje, jis pagal galimybes veždavo arkliais iš Latvijos į Juodupės fabriką malkas. 1942 m. susirgęs mirė. 1944 m., kai Raupių kaimo žemėje vyko mūšiai, sudegė visi pastatai, žuvo kitas turtas. Po karo buvo pastatytas gyvenamasis namukas, ūkinis pastatas.

Enkavėdistai ieškojo Jadvygos, norėdami išstremti. Jai pavyko pasislėpti: pasitraukė į Latviją, Ilukštės kepykloje gavo darbą. Pasibaigus trėmimams grįžo į savo namus. Po kurio laiko nusipirko namuką Júodupėje, ten 1999 m. lapkričio 24 d. mirė, sulaukusi 89 m. amžiaus. Jadvyga patyrė savo gyvenime nemaža gražių ir laimingų valandų, daug praradimų, deramai priimdavo gyvenimo smūgius. Ji neturėjo vaikų.

Kazimieras ir Jonas Čeičiai. Broliai Kazimieras ir Jonas ūkininkavo bendrai. Kazimieras buvo vedęs, Jonas liko iki mirties viengungis. Sodyba buvo gražiai sutvarkyta – naujas tvartas, klojimas, pirtis, geras gyvenamasis namas. Šalia buvo per 2 ha žemės, kita žemė – į pietų pusę už kaimo. Broliai buvo darbštūs, tvarkingi. Jie dirbo ne tik savo žemę, bet ir uždarbiavo vasarą veždami arkliais Juodupės fabrikui malkas, žiemą – kirsdami Latvijoje mišką. Prieš karą nusipirko kuliamają, varomą vidaus degimo variklio.

1930 m. Kazimierui gimė pirmoji dukrelė Genė (mirė 1959). Augo graži, sveika mergytė. Sulaukusi trejų ar ketverių metų susirgo sunkia liga. Vežė pas keletą gydytojų, tačiau joks gydymas nepadėjo – liko visiškai invalidė, nevaikščiojo, nekalbėjo, nieko nesuvokė, reagavo tik į perkūno griausmą. Jai buvo įrengtas atskiras kambaryukas, buvo gerai prižiūrima. 1935 m. gimė Vytautas.

1944 m. po kelias dienas Raupių kaimo apylinkėje vykusių mūšių kaimo gyventojai sugrįžo į savo namus. Čeičių sodyboje liko tik vienas nesudegęs pastatas – klojimas. Šeima apsigyveno pas Diržius. Pragyventa lauke, virš galvų lekiant patrankų sviediniams, medžių šakose čežant kulkoms, maistui naudojant upės ar kūdros vandenį. Visi buvo užpulti šunvočių. Mažasis Vytautas susirgo, rimtos medicininės pagalbos nebuvo. Berniukas mirė. Albinas Raimundas gimė 1943 m. rugpjūčio 18 d. Šiuo metu gyvena Juodupėje. 1947 m. lapkričio 1 d. gimė Antanas. Dirbo kolūkyje, mokėsi vakarinėje mokykloje, dirbo autoinspektoriumi. Mirė 1996 m. rugpjūčio 7 d.

Broliai Kazimieras ir Jonas anksti pradėjo dirbti ir sulaukę 16 m. buvo tikri darbininkai. Jie sugebėjo dirbti įvairiausius darbus. Todėl per karą sudegintus pastatus greitai atstatė. Jonas Čeičys kolūkyje ilgą laiką dirbo fermos vedėju, po to – kompleksinės brigados brigadininku.

Jonas Čeičys, Kazimiero s., mirė 1972 m. gruodžio 14 d., sulaukęs 81 m. amžiaus, Kazimieras Čeičys, Kazimiero s., mirė 1974 m. liepos 25 d., sulaukęs 80 m. amžiaus. Kazimiero Čeičio žmona Anelė Šimėnaitė, Tado d., mirė 1974 m. spalio 24 d., sulaukusi 70 m. Mirus tėvams, sūnūs paliko namus, sodybą pardavė kaimynui Antanui Minkevičiui. Jam mirus, sodybą paveldėjo jo sesuo Bronė Butkienė, o jai mirus – jos vyras Jonas Butkus.

Diržių šeima. Mano senelis Antanas Diržys, Jono s. (1838–1929), kilęs iš Pargėlės vienkiemio, Ragėlių parapijos, atėjo į Raupių k. užkuriu. Antanas buvo vidutinio ūgio, stambokas, tvirtas vyras. Kartą naktį savo ganykloje sugavęs arkliavagį, jį perplėšė*. Daugiau arklių vogti jis nebegalėjo, nes tapo invalidu. Diržiai turėjo du sūnus ir 3 dukteris. 1914 m. sūnus Kazimieras (mano tėvas) buvo mobilizuotas į caro armiją. Jų dalinys buvo dislokuotas Kazlų Rūdoje. Vieno žygio metu miške ant kelio vokiečiai dalinį sustabdė ir paėmė į nelaisvę. Vokiečiai jį jau laukė miške: kareivių manymu, jie buvo rusų

* Pargriautam žmogui viena koja priminama, o kita patempiama į viršų. Šio „plėšimo“ metu išnarinamas vienos ar kitos kojos klubo sąnarys – žmogus tampa invalidu.

generolo išduoti. Prasidėjo baisūs nelaisvės metai – badas, mirtys. Kazimieras nebuvo stambus, nerūkė, dalijo menką duonos gabalėlį į 3 dalis, per 3 kartus slapta suvalgydavo. Buvo šiek tiek tvirtesnis, todėl atrinktas dirbti pas ūkininkus. Ten buvo sunku, bet nebadavo. Vienu metu jų lageris buvo greta anglų, amerikiečių. Šie turėjo pakankamai maisto, juos aprūpindavo per Raudonąją kryžių jų valstybės. Prieš karo pabaigą vieną dieną buvo perkeltas su grupe kitų belaisvių į kitą lagerį. Iš pradžių buvo labai nepatenkinti. Bet pirmąją naktį amerikiečių lėktuvai ant buvusio lagerio pastato numetė bombas ir ten likę belaisviai žuvo. Karui pasibaigus Kazimieras pateko į Belgiją, iš ten – į Prancūziją. Prancūzijoje buvo dislokuoti kartu su amerikiečių kareiviais, gavo tą patį maistą, turėjo visas lengvatas kaip prancūzų kareiviai. Kraudavo į Lietuvą siunčiamus vagonus ar laivus. Išbuvo ten apie pusę metų.

Po karo Raupiuose mirė brolis Jonas, ištekėjo seserys: vyriausia į Dėgsniūs Žiobiškio parapijoje už Lapelio, kita į Čeičių k. už Jokūbo Raupio, trečia – už Deksnio iš Levaniškio. Kazimieras vedė Rožę Seibutytę iš Ragelių parapijos Meldučių k. Jūs supiršo Petras Mulokas. Rožės motina Anelė Grižaitė iš Malaišių k. buvo artimiausia Juozo Tumo-Vaižganto kaimynė. 1915 m. Rožė Seibutytė buvo išvykusi į Petrogradą. Ten gyveno iki vasario revoliucijos. Ji susisiekė su broliu Matu, kuris tarnavo caro kariuomenėje Petrograde ir ten gyveno iki spalio perversmo. Kazimieras su Rože susilaukė penkių sūnų: Antano, straipsnio autoriaus, Juozo, Jono, Vyto ir Broniaus.

Juozas, besimokydamas vienuoliktoje klasėje, buvo areštuotas už antisovietinę veiklą, nuteistas pagal 58^a straipsnį 10 m. katargos. Po Stalino mirties kaip nepilnametis paleistas metais anksčiau, Nepriklausomoje Lietuvoje reabilituotas. Jonas baigė Žiobiškyje 5 klases. Sovietiniais metais dirbo Juodupės fabrike krovėju, vairuotoju padėjėju. Išlaikęs egzaminus vairuotojo teisėms gauti, išvyko į Panevėžį. Dirbo Panevėžio lietkoopsajungoje vairuotoju. Vieną naktį Smėlynės gatvėje, netoli ligoninės, valkatų buvo užpultas, žiauriai sumuštas, ypač sudaužyta galva. Tai turėjo matyti vieno namo gyventojai, bet jie nepagelbėjo. 1948 m. tėvai su Vytu ir Broniumi buvo ištremti į Krasnojarsko kraštą, Kazačinsko r., Mamontovo k. Jonas tuo metu dirbo Juodupės fabrike, bet buvo komandiruotėje, tokiu būdu išvengė tremties. Aš buvau įgijęs pradinį klasių ir vokiečių kalbos mokytojo specialybę, buvau įtrauktas į tre-

*Išvažiuojant
į Marijampolės karo
mokyklą Rokiškio
geležinkelio stotyje.*

Iš kairės:

*Leonas Lukštaraupis
(Baršių k.),*

*Romualdas Stalionis
(Vaidlėnų k.),*

*Jonas Lukštaraupis
(Baršių k.),*

*Antanas Diržys
(Raupių k.),*

*Alfonsas Žemaitis
(Neršionių k.)*

*ir Jonas Kirlys
(Vaičionių k.,*

Kamajų vls.).

1944 m. vasaris

miamųjų sąrašą. Teko slėptis. Pagelbėjo Pakruojo švietimo skyriaus vedėjas ir Ramygalos r. švietimo skyriaus vedėjas Jasiūnas. Jie priėmė tokį „nusikaltėlių“ į darbą. Negalima pamiršti ir pirmo Čeičių apylinkės pirmininko Geidono Krišiaus. Sugrįžus antrą kartą rusams, 1945 m., man stojant į Vilniaus universitetą, jis parašė tokią charakteristiką, kokią aš padiktavau. Praeiti mandatų komisiją buvo didelė problema. Komisija, gavusi tokią charakteristiką, nebereikalavo charakteristikos iš valsčiaus.

Mama, patekusi į Mamontovo gyvenvietę, susirgo plaučių uždegimu, po to pleuritu. Pasveikusi siūdavo moterims drabužius laisvu laiku. Ten buvo kertamas miškas, apdirbama mediena. Vytas, pradžioje ir tėtis, dirbo katilinėje, Bronius pasimokęs dirbo vairuotoju. 1954 m. pas juos atvažiavo iš lagerio paleistas Juozas, sirgdamas sunkia tuberkuliozės forma. Pasisekė nusipirkti mažą namuką. Minimaliai palankių sąlygų, neseniai atrastų vaistų, artimųjų šilumos ir rūpesčio dėka Juozas pasveiko. Trobelė saugojo nuo šalčio, bet prie -50°C sienos peršaldavo. Žiema būdavo ilga, trukdavo pusę metų, -20°C , -30°C šaltis – įprasta. Nukritus temperatūrai žemiau -40°C , lauko darbai nutrūkdavo. Gyvenvietei grėsdavo Jenisiejaus pavasario potvyniai, vandenys priartėdavo. Kartą pasiekė gyvenvietę, bet didesnės žalos nepadarė.

1958 m. motinai, išauginusiai penkis vaikus, buvo leista grįžti su šeima į Lietuvą. Po skaudžių išgyvenimų, didelių praradimų šeima sugrįžo. Apsigyveno Panevėžyje. Šiuo metu dar gyvi Antanas, Vytas, Bronius, keturi jų vaikai ir šeši vaikaičiai.

Straipsnio autoriui 1944 m. teko tarnauti Lietuvos vietinėje rinktinėje. Į generolo Povilo Plechavičiaus 1944 m. vasario 16 d. kvietimą atsiliepė mūsų krašto vyrai:

1. Jonas Lukštaraupis iš Baršių k., tarnavo Marijampolės 321 batalione.
2. Leonas Lukštaraupis iš Baršių k., tarnavo Kazlų Rūdoje.
3. Antanas Gasiūnas iš Vištagerklio k., tarnavo Rokiškio batalione.
4. Antanas Diržys iš Raupių k., tarnavo Marijampolės 321 batalione.
5. Antanas Alekna iš Alėknų k., tarnavo Rokiškio batalione.
6. Kazys Čeičys iš Alėknų k., tarnavo Rokiškio batalione.
7. Jonas Ramanauskas iš Alėknų k., tarnavo Rokiškio batalione.

Paiškėjus nacių klastai, išlaikyta ramybė, vyrai nepastebimai išsiskirstė. Neišvengta aukų: Aukštuosiuose Paneriuose, Ašmenoje stovi paminklai žuvusiems. Dalis išvežta į Vokietiją. Išvardintiems vyrams pavyko laimingai pasitraukti.

Kazimieras Čeičys buvo vadinamas Kalno Kaziu, nes gyveno ant kalvos, apaugusios medžiais ir krūmais. Orus žmogus, medžiotojas, šaulys. Jo brolis Antanas buvo agronomas, susirgęs tapo neįgalus, netrukus mirė. Tėviškėje gyveno dar vienas brolis Pranciškus. Per valstybines šventes čia plevėsuodavo Trispalvė. Nuo šios kalvos retkarčiais nusileisdavo burgzdamas motociklas. Kazimieras vedė 1933 m. vasarą Oną Kirstukaitę. Į vestuves buvo sukviesta daugybė svečių, jos užtruko keletą dienų. Grojo muzikantai, sukosi poros, skambėjo dainos. Linksminosi seni, jauni ir maži. Deja, sutuoktiniai liko bevaikiai. Tačiau Kazimieras turėjo nemažai krikštavaikių. Vienas iš jų buvo Alėknų Jokūbo Vabolio sūnus Osvaldas.

1941 m. Pranciškus su brolio žmona Ona buvo išvežti į Sibirą. Kazimieras buvo pasislėpęs, išliko. Pranciškus mirė Barnaule pirmaisiais tremties mėnesiais. Ona atlaikė tremties kančias ir vargus, po Stalino mirties sugrįžo pas vyrą į Latviją. 1941 m. birželio 26 d. susirinko ant šios kalvos būrelis Čeičių apylinkės vyrų su įvairiais ginklais ir patraukė į Juodupę.

Karas tęsėsi. Vokiečiai žygiavo pirmyn, nuo Volgogrado – atgal. 1944 m. vasarą Čeičio sodyboje, kaip ir visame kaime, įkuriamas laikinas vokiečių kariuomenės aprūpinimo sandėlis. Sandėliuojama apranga, avalynė, maisto produktai. Kaime apsistoja du dar jauni žemesnio rango vokiečiai sandėlininkai, Vištagerklio kaime, Petro Muloko namuose – trys aukštieji rudmarškiniai. Su aukštaisiais nesusitinkame, jaunieji neagresyvūs. Mokėdami vokiečių kalbą, bendraujame normaliai. Jie ragina trauktis, aiškina – rusai paims mus į savo armiją. Mes atsakome – neisime.

Sandėlių iškėlus (žymią dalį jo turto vietoj sudeginus), kiek vėliau čia buvo nutiesta fronto linija, ant Kazimiero Čeičio kalvos įrengtas vienas iš vokiečių postų. Ištisinės fronto linijos nebuvo. Mes, Raupių kaimo gyventojai, išprašyti iš savo namų, apsistojom už miškelio Prūdųpės skardyje, tiesiai į vakarus nuo Kazimiero Čeičio namų. Prieš mus buvo pirmosios vokiečių linijos, už mūsų – vokiečių artilerija. Po mūšių dėl kalvos vokiečių kareiviai atnešdavo savo sužeistuosius. Mes turėjome juos nešti per kitą miškelį iki arklinių vežimų, kurie juos veždavo toliau. Oras buvo visą laiką šiltas ir sausas. Dar po kelių persikėlimų atsidūrėme už keliolikos kilometrų Latvijoje. Vokiečiai mus varė tolyn, gąsdindami tankų kautynėmis. Maždaug po 10 dienų grįžome. Kazimiero Čeičio trobesių neberadome, jie buvo sudeginti.

Su sovietų armija grįžo į Lietuvą Čeičio krikštasūnis Vabolis. Kazimieras Čeičys pasitraukė į Latviją, ten dirbo miškų ūkyje. Vytautas Mulokas tvirtino, kad Kazimierui Čeičiui netiesiogiai padėjo Vabolis. K. Čeičio trobesiai Latvijoje buvę kur kas geresni negu gimtinėje.

Priešingoje nuo kaimo kelio pusėje pirmoji buvo **Pranciškaus Minkevičiaus** sodyba. Minkevičiai turėjo sūnų Antaną ir dukras Bronę ir Kostę. Iš visos šeimos šiuo metu dar gyvena Rokiškyje Kostė. Sūnus Antanas buvo tris kartus trenktas žaibo, dėl to nebevaldė vienos rankos. Jo vedama karvė buvo užmušta. Vokiečių okupacijos metais minėjome jų namuose Pranciškaus mirties metines. Juodupės policijos viršininko atsiųstas policininkas išpėjo, kad vokiečių kareiviai ieško vyrų, privalančių tarnauti jų kariuomenėje. Neturėję atleidimo nuo karinės prievolės pa-

sitraukė į mišką. (Ten prasideda Latvijos teritorija.) Po valandos kareiviai pasirodė, bet nieko neradę išėjo.

Už šios sodybos Latvijos kryptimi buvo Jokūbo Minkevičiaus, toliau – Onos Minkevičienės sodybos. Visi jie mirę, tik Eleonora (Lenutė Minkevičiūtė) Griškėnienė dar gyvena gretimame Aleknų kaime. Prano ir Jokūbo sodybos sudegintos mūšių metu.

Šiame pasienio ruože dirbo pasienio policininkas Antanas Kindurys. Jis turėjo dukrą Danutę, sūnus Stanislovą, Vytautą ir Algirdą. 1941 m. buvo atleistas, pradėjo dirbti Juodupės valsčiuje. Antanas Kindurys gimė Vinco ir Anastazijos šeimoje Ignalinos r., Palūžių k. Gyveno Rygoje. 1919 m. stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Po tarnybos kariuomenėje dirbo pasienio policijoje. Antano Kindurio sūnus Stanislovas dabar gyvena Juodupėje.

Prisiminimus apie Stakeliškių (Prūdnikų) vienkiemių grupę pateikia miškininkas Antanas Deksnys. Mes abu gimėme gretimuose kaimuose. Po kelerių metų kaimai buvo sujungti į vieną. Mokėmės tose pačiose bendrojo lavinimo mokyklose: Aleknų pradžios mokykloje ir Rokiškio gimnazijoje, kurią kartu baigėme. Vėliau mūsų keliai išsiskyrė, prisiminimai liko. Antanas buvo ne tik gabus, geras mokinys, jis buvo labai pajėgus darbininkas, nepaprastai stiprus ir energingas. Jam ateidavo į galvą visokiausios išmonės, pokštai, buvo sąmojingas, sugebėdavo išjudinti aplinkinius, bet kartu laikėsi savo principų, rimties.

Jis dirbo Rokiškio skerdyklos kontoroje. Į saugumiečio klausimą, ką čia veikia, atsakė: „*Kai reikia, parašau, kai reikia, kailį nulupu ir išmėsinėju*“. Jis tą darbą kartais ir atlikdavo. Kaip pats sako:

„Gyvenimas mane gana pamurkdė. Išlaikiau egzaminus į veterinarijos akademiją. Nepriėmė. Bandžiau į Žemės ūkio akademiją. Čia tiesiai pasakė, kad į jokią aukštąją mokyklą dėl savo kilmės negalėsiu būti priimtas. Atsidūriau miškų technikume. Čia buvo nemažai gerų ir mokančių tylėti žmonių. Ačiū jiems! Baigęs dirbau miškų ūkio inžinieriumi, girininku, vyr. miškininku (apie 8 m.). 1952 m. paskyrė Švenčionėlių miškų ūkio direktoriumi, kur ir vėl sutrukdė kilmė ir dėl to po kelių mėnesių iš šių pareigų buvau atleistas. Tik dėl to, kad mane labai palaikė tuometinis miškų ūkio ministras, buvau paskirtas Žeimenos girininkijos girininku Švenčionėliuose, kur išdirbau daugiau kaip 20 m. ir išėjau į pensiją. Ministras žiūrėjo ne politikos, bet kas kaip dirba: buvo protingas ir ūkiškas žmogus“.

Antanas tęsia:

„Atmenu tik savo senelį iš tėvo pusės Justiną, gimusį XIX a. devintajame dešimtmetyje, iš Tumasonių kaimo, esančio netoli Lukštų bažnytkaimio, atėjusį užkuriu į Prūdnikus. Senelis ir tėvas trečiajame dešimtmetyje (1920–1930), vykdant žemės reformą, gavo po 15 ha žemės sklypus. Mano tėvas Jonas tarnavo apie 3 metus caro armijoje, dalyvavo Pirmame pasauliniame kare ir, kaip jis pats pasakodavo, karui įpusėjus buvo demobilizuotas dėl ligos, kuria jis iš tikrųjų

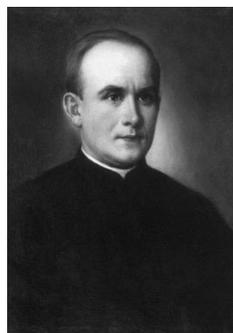

Prūdnikų Deksnių šeima. Iš kairės: Jonas Deksnys (Antano Deksnio tėvas), Juozas Deksnys, tėvas Justinas Deksnys, Antanas Deksnys, Emilija Deksnytė, motina Ona Deksnienė, Pranas Deksnys ir kunigas Ignas Deksnys

nesirgo, o tik apsimetė sergąs: būtent, ilgą laiką naktimis tyčia šlapindavosi patale. Dėl to paties buvę demobilizuoti dar keli jo padalinio kariai. Grįžęs į namus, vėliau dirbo eiguliu, gaudavo 91 Lt algos ir 1936 ar 1937 m. išėjo į pensiją. Sovietų valdžia pensijos mokėjimą nutraukė ir jau niekada nebemokėjo. Tėvas mirė 1951 m. Mano mamos (iš Raupių) mergautinė pavardė Mingelevičiūtė. Jos motina – mano senelė – į Raupius atitekėjo iš Aknystos parapijos (Latvijoje), o jos pavardė buvo Mikėnaitė. Ji buvo skulptoriaus Juozo Mikėno tėvo sesuo. Taigi skulptorius buvo mano motinos pusbrolis, tačiau mes nebuvom pažįstami ir nesigiminiavom.

Mano tėvas, kaip ir dėdė Ignas, buvo lankęs carinės Rusijos mokyklą, buvo šiek tiek raštingesnis už kai kuriuos kitus eigulius, todėl gana dažnai tekdavo jam padirbėti girininkijos raštinėje. Dėdė Ignas pradžios ir vidurinių mokslų ėjo caro laikais Latvijos mokyklose, nes jos buvo arčiausiai. Dėdė Ignas, baigęs atitinkamą mokslą, buvo įšventintas katalikų kunigu. Dvidešimto šimtmečio trečiajame–ketvirtajame dešimtmetyje dėdė Ignas buvo Rygos lietuvių gimnazijos direktorius. Mirė 1945 m., eidamas 53-čius ar 54-tus gyvenimo metus ir būdamas Latvijos Rezeknės apskr. Ragokos (Nautrėnų) katalikų parapijos klebonu. Ten ir palaidotas.

Tėvo brolių Juozą, einantį 40-tus ar 41-mus metus, kertant mišką užmušė griūvantis medis (1937). Tėvo brolis Antanas Latvijoje keletą mėnesių kursuose mokėsi audėjo amato. Jo audimo staklės buvo su viršuje pritvirtintu fabriko gamybos aparatu, kuris darydavo audeklo raštą. Kiek atsimenu, tie raštai nebuvo labai įmantrūs: žvaigždės, eglutės ir panašiai. Tačiau moterims turbūt patikdavo, nes darbo dėdei nestigo. Atveždavo siūlų audimui ir iš tolimesnių apylinkių. Už išaustą staltiesę ir lovatiesę dėdė imdavo, rodos, 7 ar 8 Lt. Visą dieną ausdamas galėjo uždirbti apie 10 ir daugiau litų. Dėdė Antanas 1935 m. nuėjo užkuriu į Degučių kaimą netoli

Kunigas Ignas Deksnys, miręs apie 1945 m., buvęs lietuvių gimnazijos direktorius Rygoje

Obelių. Sovietiniais metais buvo suimtas ir mirė kaip kalinys, dirbdamas Magadano rūdos kasyklose.

1947 m. anksti pavasarį mano tėvus ištrėmė iš namų ir nuvežė į Pandėlio valsčių, paliko į Sibirą išvežtų žmonių tuščiuose, išgrobstytuose namuose. Tėvus vežė arkliniu vežimu, kuriame motina vežėsi ir duonkubilį su išvakarėse užmaišyta tešla. Iš paskos jiems važiavo stribai, saugodami, kad vežamieji nepabėgtų. Namuose liko viskas ir buvo valdžios, o gal vietinių gyventojų išgrobstyta. Vėliau visi trobesiai (9 pastatai) buvo nugriauti. Gyvenamąjį namą išardę pervežė į Aleknų k. ir iš jo medžiagos prie vieškelio pastatė kultūros namus. Tėvai, bijodami, kad gali būti ištremti ir į Sibirą, atvyko pas mane į Švenčionių rajoną. Pas mane gyvendami jie ir mirė. Praėjusio dešimtmečio pradžioje norėjau atgauti tėvų žemę, keletą kartų važinėčiau į gimtąsias vietas, bet žemės neatgavau. Dalį žemės norėjau persikelti arčiau gyvenamosios vietos į Švenčionių rajoną, bet ir tai nepavyko.

Važinėdamas dėl žemės atgavimo mačiau, kad nugriautos ir mūsų kaimynų sodybos. Buvau sutikęs Arnoldą Markevičių, kuris, vedęs Marytę Mezginaitę, gyveno Raupiuose. Visi penki vienkiemiai (Deksnių, Varnienės, Prūdniko, Markevičiaus ir Raupio) vietinių buvo vadinami Prūdnikais. Nuo Čeičių ir Raupių kaimų žemių iš vakarų buvo atskirti upeliuko, vasarą vos vos tekančio, išdžiūstančio, prieškario Lietuvoje kai kurių vietinių vadinto Alksnyte (tai Prūdupė). O iš šiaurės, rytų ir pietų Prūdnikų vietovė ribojosi su Lietuvos ir Latvijos miškais. Kaimynų žemės nebuvo derlingos, todėl žmonės, sunkiai dirbdami, vos sudurdavo galą su galu, o kai kada pavasarį rugių duonai tekdavo ir pasiskolinti.

1920–1930 m. vykdant žemės reformą, kaip ir Deksniai, gavo ir kiti du Prūdnikų palivarko gyventojai – latviai Ona Varnienė ir Krišius Prūdnikas – po 15 ha žemės. Čia taip pat buvo ir latvių Markevičių vienkiemis, turėjęs, rodos, 20 ha žemės, ir dar penktas vienkiemis – Jokūbo Raupio, irgi apie 20 ha“.

Duomenys, pateikti Antano Deksnio, atitinka žemėtvarkos plano eksplikaciją, tačiau Prūdnikų vienkiemių grupė vadinama Stakeliškių vienkiemių grupe. Deksnių vienkiemis vadintas kartais ir Čeičiškiu, tai mini ir Antanas Deksnys. Vienkiemis pažymėtas plane. Po planu tekstas:

„Žemės Reformos Valdybos nutarimu 1927 m. 5 419, paskelbtu „Vyr. Žin.“ Nr. 262 Stakeliškių vienk. grupė priskirta prie Raupių k., (pas) Inž. M. Chmieliauskas, Žemės Reformos D-to Direktorius.

Šį planą einant 57§ Žemės Tvarkymo įstatymo Tvirtinu 1928 m. kovo mėn. ? d. (pas) Inž. Bačelis, Žemės Tvarkymo Departamento Direktorius. Tikrino matininkas (pas) Gabdankas. Matininkas (pas) A. Kubilius“.

Pietrytiniame kaimo žemių kampe, prie Saugokmiškio, buvo **Jokūbo Raupio** (gim. 1894), vadinto Mikėliu, vienkiemis. Jokūbo ir Marijonos (gim. 1900) šeimoje augo duktė Paulė (gim. 1923) ir sūnūs: Jonas (gim. 1925), Liudvikas (gim. 1928) ir Antanas (gim. 1938). Liudvikas žuvo siaučiant NKVD ekspedicijai 1945 m. sausio 9 d. Remėikių k., Jonas – 1945 m. kovo 8 d. Juodupės skrebams apsupus bunkerį Sugokmiškyje. Tėvai, duktė Paulė, sūnus Antanas 1948 m. ištremti į Sibirą, po tremties į šį kraštą nebegrižo.

Netoliese, toliau į laukų vidurį, buvo Jono (gim. 1889) ir Onos (gim. 1896) **Markevičių** sodyba. Čia išaugo sūnūs: Petras (gim. 1920), Arnoldas (gim. 1924) ir Zemvaldas (gim. 1928). Petras pokariu ėmė dirbti Juodupėje. Kiek vėliau ten pradėjo dirbti ir Zemvaldas, vėliau išvyko į Latviją. Arnoldas 1944 m. rudenį buvo mobilizuotas į Raudonąją armiją. Jam teko kovoti fronte, forsuoti Oderį. Grįžęs iš armijos vedė Marytę Mezginaitę (gim. 1928) ir apsigyveno Mielūnienės namuose. Dirbo kolūkyje, laukininkystėje, kartu ir kasininku, vėliau brigadininku. Visi Markevičiai mirę, gyva tik Arnoldo našlė Marytė.

Šiaurės rytų kampe buvo **Onos Varnienės** (gim. 1881) sodyba. Jos vaikai: Artūras Brinkis (gim. 1904), Oskaras Varnas (gim. 1914) ir Alma Varnaitė (gim. 1918), vėliau ištekėjusi į Latviją. Artūras Brinkis dirbo kolūkio laukininkystėje iki pensijos (ir mirties).

Dar vienas vienkiemis priklausė **Krišui Prūdnikui**, vedusiam Idą Bruverytę (gim. 1903) iš Vištagerklio kaimo. Krišiaus ir Idos šeimoje gimė sūnūs Osvaldas (1925) ir Vilmaras (1928). Krišius mirė apie 1930 m. Ida ištekėjo už Antano Bulavo. Pastarąjį 1941 m., varydami į Rokiškį, Vyžunkos pamiškėje nušovė baltaraiščiai. Nacmečiu Ida ir jos sūnūs dažnai slėpė Idos brolių Albertą Bruverį, išmestą desantu su grupe. Alfonso Kairelio knygoje „Prieblanda prisidengus“ aprašoma raudonųjų veikla šiame krašte. Minimasis Prūdnikų (Raupių) kaimas. Ištraukos iš knygos:

„Albertas Bruveris atvyko iš Didžiosios žemės 1942 metais ir hitlerininkų užnugaryje vykdė atsakingas karines vadovybės užduotis. 1944 m. turėjo ryšių su savo sese Ida“¹. „...Per susišaudymą prie Armonių kaimo nukautas Albertas Bruveris... Juodupės policija jį atpažino ir kartu su jo draugu užkasė susišaudymo vietoje. Tai įvyko 1944 m. gegužės ar birželio mėnesį“².

Levaniškio vienkiemis. Pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui, ši ūkį iš latvių nupirko nuo Obėlių kilęs Juozapas Deksnys. Vietoje buvo apie 20 ha žemės, Ginotų pusėje – apie 7 ha pievų. 1936 m. išdalijus ganiavos servitutus, ūkis padidėjo 11,47 ha už Prūdupės kaimo.

Juozapas Deksnys buvo išvykęs į JAV, ten uždirbo nedidelę sumą pinigų. Pirkdamas Levaniškio vienkiemį, jis teturėjo pusę reikiamos sumos, liko įsiskolinęs. Deksnys vedė Pavutę Diržytę iš Raupių k. Ši mergina sugebėjo karo metu gimtinėje išlaikyti gyvulius, ūkį, ištekėjusi tapo gera naujo ūkio vadove. Abu su vyru buvo labai darbštūs, nepaprastai ištvermingi, nepaisant to, kad Deksnienė dažnai ry-

¹ Kairelis A. *Prieblanda prisidengus*, Vilnius, 1985, p. 327.

² *Ten pat*, p. 326.

tais turėdavo daryti mankštą, kad galėtų pradėti dirbti (dvylikos metų ji buvo labai persišaldžiusi). Pirmaisiais pokario metais žemės ūkio produktų kainos buvo aukštos, ir jie išmokėjo skolą per 2 metus. Levaniškio žemė buvo sunki – vyravo molis. Molžemis ilgai džiūsta, po to greit sukietėja. Pavasarį žemės apdirbimo ir sėjos laikas trumpas, reikia sugebėti išnaudoti geriausias dienas. Gerai tvarkomas ūkis, taupumas davė nemažai pajamų, Deksniai gyveno pasiturimai. Vaikų neturėjo. 1944 m. rugpjūčio mėnesį čia nusitęsė fronto linija. Vienkiemis pateko tarp vokiečių ir rusų pirmųjų fronto linijų. Visi trobesiai, gyvuliai ir kitas turtas, išskyrus mažą pirtelę, buvo sudeginta, sunaikinta. Abu jie liko basi, jis vienais baltiniais, ji – viena suknele, be duonos kąsnio ir jau beveik pensinio amžiaus. Teko elgetauti. Deksnienė kuri laiką gyveno pas sesers dukrą Žikorienę Kazliškio parapijoje. Sugrižo į pirtelę, ten mirė. Deksnys išgyveno kiek ilgiau. Nebuvo kam paduoda duonos kąsnio ar vandens puodelio. Retkarčiais pagelbėdavo kaimynai, kol jį išvadavo mirtis.

Šiandien neliko nė pėdsako prie pat vieškelio buvusios gražios sodybos.

Prūdupės kaimas pasislėpęs prie Latvijos sienos. Iš šiaurės jį dengia miškai, iš pietų – kalnelis. Šiandien nėra ko slėpti, kaimo neliko. Silpna srovele pro buvusį kaimą dar teka Prūdupės upelis. Neliko trobesių, neliko gyventojų, sunaikino jį karo fronto liepsna. Juodupės žemėtvarkos skyriuje teko išgirsti tokius žodžius: „*Jokių pretendentų dėl šio kaimo žemės nebuvo*“. Daugeliui kaimynų Prūdupės kaimo vardas nežinomas, vadindavo jį Lukštininkais.

Kaime, kiek man žinoma, gyveno seniausias šioje apylinkėje žmogus Jurgis Geidonas. Jis traukdavo dūmą, neatstumdavo ir stikliuko, bet negirtavo. Kalbėjo, kad paskutinį vakarą prieš mirtį išgėrė tris stikliukus naminukės. Mirė 1943 m., sulaukęs 104 m. Porą dienų anksčiau mirė Jokūbas Geidonas, Martyno s., sulaukęs 64 m. amžiaus. Pagal tradiciją mirusieji buvo laikomi visą savaitę, abiejų laidotuvės buvo bendros. Velioniai palaidoti Lingėnų kapinėse. Susirinko daug artimųjų iš Lietuvos ir Latvijos. Protestantams laidotuvės – ne gedulingos iškilmės. Šeimai laidotuvės neteikia džiaugsmo, bet tradicijos negalima laužyti, – tąsyk šnekėjo dukra Velta. Velta ištekėjo už Valdemaro Bruverio iš Vištagerklio k. Jų dukros Mirdzė, Irena ir Lilė gyvena Rygoje. Žiemą Velta išvažiuoja pas dukras į Rygą, vasarą ji praleidžia savo namuose Juodupėje. Jos vyras Valdemaras miręs, sesuo Ona (kitos motinos) mirusi 1983 m. Veltos motina Minna mirė 1988 m.

Pas Jokūbą gyveno brolis Jurgis. Jis prasigėrė. Jokūbas nupirko jo žemę, bet iš namų neišvarė. Vėliau Jurgio šeima išvyko į Latviją.

Jokūbas Geidonas, Jurgio s., buvo vedęs Minną. Jie turėjo 4 vaikus: Joną, Otilę, Mildą ir Edvardą. Visi mirę. Sodybą, kurią tvarkė sūnus Jonas, 1941 m. birželį sudegino besitraukdami sovietų aktyvistai.

Jurgis Geidonas, Jurgio s. (gim. 1877), vedė Karoliną (gim. 1889) iš Latvijos. Jų sūnus Viktoras (1925–2004) buvo savamokslis muzikantas. Tai nebuvo jo profesija. Jų dukra Mirdzė (gim. 1921) ištekėjo už Artūro Kalejso, gyvena Rygoje, turi du sūnus ir dukrą. Mirdzė nepamiršta savo gimtojo krašto, retkarčiais čia apsilanko. Su Velta ir Mirdze teko mokytis Aleknu pradžios mokykloje. Su Velta vienais mokslo metais sėdėjome viename suole. Po to susitikome tik po 60 m.

1972 m. rugsėjo 27 d. LTSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo įsaku Prūdupės kaimas prijungtas prie Raupių kaimo.

Į rytus nuo Prūdupės, kitame upelio krante, buvo Jokūbo Kancano vienkiemis. Nuo pirmos žmonos turėjo sūnų Petrą (gim. 1909), nuo antros žmonos Onos Eitvinaitės (gim. 1892) – tris vaikus: Oną, Vitoldą (gim. 1922) ir Antaną (gim. 1933). Antanas Kancanas gyvena Latvijoje. Petras Kancanas su žmona Vera (gim. 1917) dirbo kolūkyje laukininku. Petras kartu su Arnoldu Markevičiumi ir Mykolu Barkausku buvo pagrindiniai antros brigados darbininkai – dirbo su šienapjovėmis, javų kertamosiomis. Ona ištekėjo už Juozo Šeškausko (gim. 1905) ir gyveno Ūnuškyje. Jie susilaukė dukterų Nijolės (gim. 1940) ir Vandos (gim. 1942), sūnaus Jono (gim. 1943). Juozas Šeškauskas 1944 m. rudenį nužudytas. Dar vienas sūnus Vladas gimė po tėvo mirties, jį išūnijo brolio Petro šeima. Ona, likusi su mažais vaikais, grįžo į tėviškę, dirbo kolūkio sandėlininke. Alinantis darbas palaužė sveikatą – ji ilgai ir sunkiai sirgo.

Emilija Geidonaitė, Jono d. (gim. 1909), ištekėjo už Kazio Stuokos (gim. 1906), kuris perėmė jos tėvo ūkį. Jų šeimoje 1938 m. gimė duktė Ritma. Tuoj po karo Kazys sunkiai susirgo – jam paralyžiavo kojas, netrukus jis mirė. Vyruui mirus Ona su dukra išvyko į Latviją.

Petro Geidono, Martyno s., viensėdis prie Juodupės–Aknystos kelio priskirtas Prūdupės kaimui. Čia buvo Lietuvos ir Latvijos sienos perėjimo punktas. Jame dirbdavo raštininkas ir viršininkas. Petro sūnus Vitoldas buvo apsišvietęs žmogus, sąmoningas pilietis, Šaulių sąjungos narys. Jo žmona Anelė Griškėnaitė – Juodupės valsčiaus viršaičio dukra. Pora susituokė 1934 m. 1941 m. birželį Geidonų šeima buvo ištremta į Sibirą.

„Anksti rytą atėjo trys ginkluoti rusai. Jiems vadovavo naujasis pasienio policijos viršininkas, kuris prastai kalbėjo rusiškai, iš Miliūnų k., – pasakoja Anelė. – Pasienio policijos viršininkas greit išėjo pas Kazį Čeičį (Kalno Čeičį) paruošti jo šeimą ištremimui. Vienas iš likusiųjų tyčiojosi: „Niekas neimkit, Tarybų Sąjungoj visko yra, jums nereikės nėkuo rūpintis“, ir panašiai. Pakinkė mūsų arkli ir išvažiuovom. Sustojom prie Levaniškio Deksnio. Vienas rusas paliko mūsų saugoti, o antrasis, kiek prisimenu, Balaboskinas, nuėjo pas Kalno Čeičį. Prašėm likusį vieną su mumis sargybinių mus paleisti. Jis susijaudinęs kalbėjo: „Tada mane sušaudys“. Atrodė jautresnis, gal ir užjautė mus.

Mus ištremė į Altajaus kraštą, Barnaulo miestą. Po penkių mėnesių išvežė į Altajaus krašto Trojesko rajoną. Dirbom Južikovkij Špalzavode. Kitų metų birželio pabaigoje išvežė į Jakutiją prie Laptevų jūros. Kelionė truko du mėnesius, rugpjūčio mėnesį buvome Trofimovske. Apgyvendino barake, kai kuriuos – žeminėse“.

Anelė dirbo įvairius darbus, 8 m. žvejojo. 1941 m. lapkričio mėnesį mirė visi trys vaikai, tarp jų ir tremtyje gimusi mergaitė Vida Veronika, vyro tėvas Petras. Barnaulo ligoninėje liko Vitoldas, sirgdamas plaučių uždegimu. Ten ir mirė. Po trejų metų mirė vyro motina Agota Geidonienė (Gasiūnaitė), Juozo d. Likusi vieniša, vėliau Anelė ištekėjo už tremtinio, buvusio Lietuvos kariuomenės karininko kapitono Prano Tamulevičiaus. 1957 m. spalio mėnesį jiedu grįžo į Anelės gimtinę Gaidžgalės kaime,

vėliau gyveno Gintų k. pas Grigaliūną. 1974 m. pradžioje persikėlė į Panevėžį. Su antru vyru vaikų neturėjo. Pranas Tamulevičius mirė Panevėžyje 1989 m.

1988 m. Geidonų šeima LTSR Vidaus reikalų ministerijos buvo reabilituota. Reabilitavimo dokumentas:

LTSR Vidaus reikalų ministerija

1988.12.30

Archyvinė pažyma Nr. 6/6-36324

Geidonas Vitoldas, Petro, gim. 1904 m.

Geidonienė Anelė, Prano, gim. 1911 m.

Geidonas Edmundas, Vitoldo, gim. 1935 m.

Geidonaitė Juzefa, Vitoldo, gim. 1936 m.

(faktinai Irena)

Geidonas Petras, Martyno, gim. 1871 m.

Geidonienė Agota, Juozo, gim. 1877 m.

ištremti iš Lietuvos TSR Rokiškio rajono, Prūdupio kaimo ir buvusiems spectrėmime Altajaus krašte ir Jakutijos ATSR nuo 1941 birželio 14 d. iki 1956 m. kovo 24 d.

Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1988 m. spalio 21 d. įsaku jie yra reabilituoti.

Skyriaus viršininkas

A. Pečiulis

Vyr. inspektorius

E. Petrauskas

Vištagerklio kaimas. 1742–1772 m. šiame kaime gyveno Tomas Vištagerklis – randame Rokiškio Šv. Mato bažnyčios metrikų knygoje. Jo vardą gavo kaimas. Rytuose už kelių šimtų metrų Prūdupės upelis, vakaruose, kiek toliau, – miškas, šiaurėje – keliai iš Baršių į Jūdupę ir Latviją.

Nesunaikino kaimo karai, apleido jį gyventojai taikos metu. Tik vienoje sodyboje gyvena žmonės, bet jie ne senbuviai. Stūkso apleisti pastatai, dar žaliuoja medeliai. Daug nedirbamos žemės. Vaizdas neįaukus. Kaimo teritorijoje yra kalvelė, vadinama Pincioku. Anot B. Kviklio, tai – prancūzų karių kapai.

Neseniai čia gyveno žmonės, stambesni ir smulkesni ūkininkai sėjo javus, augino gyvulius. Dirbo ir kolūkyje, tarybiniame ūkyje. Kaime buvo keletas sodybų, trys vienkiemiai. Išsiskyrė Muloko ir Gasiūnų sodybos. Pagal 1936 m. žemės padalijimo už servitutus plano eksplikaciją Vištagerklyje buvo 8 savininkai. Kauno gubernijos Novoaleksandrovsko (Zarasų) apskrities Aknystos valsčiaus Vištagerklio kaimo žemės plano eksplikacijoje randame taip pat 8 savininkus, kurių žemės bendras plotas sudarė 90 dešimtinių (*desincinų*) ir 425 kvadratinius sieksnius.

Gale kaimo gyveno **Jurgis Butvinskas**, stambus, darbštus žmogus. Karo metu kuliamoji mašina nutraukė jam ranką. Tapęs vienerankiu, jis vis tiek stengėsi kiek įmanoma dirbti. Užkuriu atėjo Albertas Šimėnas. Neilgai jis gyveno. Po Antrojo pasaulinio karo susirgęs džiova mirė. Paliko du sūnus. Anelė ištekėjo už Kazio Mezgino ir susilaukė dar dviejų dukterų ir sūnaus. Šiuo metu tuose namuose gyvena Aleksandra ir Antanas Gasiliūnai – vieninteliai gyventojai šiame kaime. Anelė Mezginienė gyvena Rokiškyje.

Petras Mulokas gimė Jūsiagirio k., Kvetkū parapijoje 1876 m. Pragyveno ilgą gyvenimą, sulaukė 102 m. amžiaus. Palaidotas Juodupės kapinėse. Teigiama, kad vyresnių už jį dar nėra atgulusių į šias kapines. Ne visada laimė sulaukti tokio amžiaus. Laimė tada, kai lieka blavus protas, normalus regėjimas, pakankamai jėgų. Tą viską turėjo Petras iki gyvenimo pabaigos. Jis nebuvo našta kitiems. Gyvenimas jam pateikė nemaža problemų, atnešė daug džiaugsmo ir daug skausmo. Nestokojo jis drąsos ir ryžto. Labai pavojinga buvo slėpti ir platinti draudžiamą spaudą. Kartą žandarams susekus, neliko nieko kita kaip pasislėpti duonkepėje krosnyje, o jos priešakyje užkūrė ugnį.

Gavęs savo dalią cariniais rubliais ir didelį žmonos kraitį, taip pat rubliais, nusipirko dvarininko Zaminenkos geros žemės sklypą geroje vietoje. Pinigus įteikė dvarininkui be liudininko. Tuo metu pirkimo ir pardavimo dokumentai nebuvo sudarinėjami, pakako tik liudininko. Dvarininkas mėgo moteris. Vieną kartą jis buvo užkluptas su svetima žmona ir nušautas. Iš kilo pavojus, kad gali žūti pinigai, dvarininkė nebenorėjo atiduoti nupirktos žemės. Pagaliau pasisėkė atgauti pinigus ir Mulokas nedelsdamas pirkė žemės Vištagerklio kaime, su servitutais apie 32 ha.

Būsimoji Petro žmona Ona, dar būdama nepilnametė, apie 16 m., gyveno pas savo bevaikę tetą Druskevičienę. Pokario metais kaimuose šlaistėsi plėšikai. Vieną naktį užpuolė jų trobą. Teta stojo su kirviu prie durų, Onutė su šakėmis prie lango. Kai plėšikas, išsiėmęs rėmus, lindo pro langą, Onutė pervėrė jį šakėmis. Plėšikai savo sužeistą draugą nešė keletą kilometrų, mirusį paliko. Kaimynai, išgirdę moterų riksmą, atbėgo į jų sodybą. Sekdami pėdsakais, rado mirusį plėšiką.

Petras ne tik platino draudžiamą lietuvišką spaudą, jis ir pats ją skaitė, buvo gana plataus akiračio. Vištagerklio kaime jo namuose kabojo žemėlapis, jame jis gerai orientavosi. Vienas iš pirmųjų apylinkėje įsigijo radijo aparatą, sekė pasaulio įvykius. Buvo ramaus būdo, pastovus, sumanus žmogus. Gerai tvarkė ūkį, niekada neprarasdavo saiko keldamas stikliuką. Abu su žmona mėgo dainą ir jų daug mokėjo. Prisimenu, Vilniuje pas sūnų Joną šiek tiek išilinksminęs uždainavo: „*Valioj pievų pievytaly, valioj žolių žalytaly, valioj, valioj. Kad būtume nevaliavy, būt pievas nežaliavy, valioj, valioj*“.

Būdingas šeimos bruožas – darbštumas, tvarkingumas. Tuo pasižymėjo dauguma šio krašto žmonių. Tėvų papročius, pažiūras, drąsą paveldėjo vaikai.

Jau sovietiniais metais jų sūnus Jonas susituokti vyko apsirengęs Lietuvos karininko uniformą. Jonas Mulokas, gyvendamas JAV, atsiuntė savo sūnų Dainių studijuoti į Lietuvą. Lietuvoje jis įgijo medicinos gydytojo diplomą, gerai išmoko lietuvių kalbą, parsivežė žmoną lietuvaitę Loretą Kataržytę ir metų dukrelę. Perlaikę JAV valstybinius egzaminus, abu sėkmingai ten užsiima gydytojo praktika.

Sūnus Vytautas dirbo ne tik namuose, bet prisidurdavo ir iš šalies. Pirmasis apylinkėje pirkė vidaus degimo varikliu varomą kuliamažą mašiną, kuria kuldavo aplinkinių ūkininkų javus. Grįžęs iš Sibiro, po kurio laiko kartu su Kaziu Čeičiu (Aleknų, Miško Čeičiu) dar sovietiniais metais slapta padarė ir pastatė ant Juodupės kankinių kapo betoninius apvadėlius. Vytautas buvo draugiškas, atviros sielos, kūrybingas, optimistas. Sunkiais gyvenimo momentais jis nepuldavo į neviltį. Jam teko palaidoti dvi žmonas.

Siekiantis aukštų idealų buvo jauniausias šeimos narys Juozas – gabus, nuosaikus, šaltakraujiškas, draugiškas. Susižalojo sprogusia granata, vėliau tai tapo mir-

ties priežastimi. Baigęs Rokiškio gimnazijos 6 klases (pagal sovietinę sistemą 10 klasių), stojo į Miškininkystės technikumą. Jį sėkmingai baigęs, dirbo Varėnos krašto miškuose taksatoriumi. Atlyginimai ten buvo aukšti. Vyresnieji bendradarbiai mėgo plačiai ir linksmai pagyventi, dažnokai lankė Vilniaus restoranus. Toks gyvenimas Juozui nepatiko. Po metų jis atsisakė šio darbo ir pradėjo studijuoti mediciną. Jis rado savo pašaukimą, gyvenimo tikslą, mokėsi atsidėjęs. Tokį jauną sūnų ir brolių teko šeimai palaidoti. Prieš keletą metų buvo palaidoti maži dvynukai ir marti.

Mulokų šeima buvo vieninga. Palikę šeimos židinį, nepamiršdavo savo artimųjų, nuoširdžiai su jais bendravo. Nepamiršo gimtųjų namų ir Valerija. Ji ištekėjo už Romualdo Garškos Didsodėje. Sunkių metų svainiai bendrai sprendė sudėtingas gyvenimo problemas, dalijosi ir bendrais džiaugsmiais. Neatsitiktinai šioje darnioje šeimoje lankydavosi įvairūs žymūs žmonės. Nepamiršdavo tėvų namų studentas, vėliau architektas Jonas. Jo gimtinė Sypelių kaime, kiti gimę Vištagerklio kaime. Buvo atvykęs Latvijos nepriklausomybės kovų savanoris karininkas Janis Valdmanis, jo sūnus Vilniaus miesto architektas Jonas. Jonas Mulokas kalbėjo apie santykius, bendravimą su baltarusių inteligentais, apie susitikimus su lenkais, kitų Vokietijos okupuotų miestų atstovais. Janis Valdmanis papasakojo apie generolą Povilą Plechavičių Salaspilio stovykloje. Tai mane labai domino, nes buvau Lietuvos vietinės rinktinės savanoris, paleistas iš 321-ojo Marijampolėje dislokuoto bataliono „neribotų“ atostogų.

Paskutinėmis dienomis prieš vokiečiams pasitraukiant Jonas Mulokas perdavė skubų pranešimą broliams į Vištagerklio kaimą apie galimybę išvykti į Vakarų. Susirinkome pas Muloką keletas kraštiečių, kiek prisimenu, Vytautas ir Juozas Mulokai, Antanas ir Juozas Diržiai, Jonas ir Leonas Lukštarupiai, Jonas Čeičys iš Raupių kaimo. Ilgokai kalbėta, svarstyta. Reikėjo nuspręsti tą patį vakarą, nes kitą dieną turėjom išvažiuot traukiniu į Vilnių, iš ten į Vieną. Neatsirado ryžtingo vadovo, pasilikome Lietuvoje. Mulokų šeimai teko pergyventi Sibiro tremtį, sugrįžus naujai įsikurti. Vytautas įsikūrė su savo šeima Juodupėje, tėvai – pas dukrą Jadvygą Raupiuose.

Jonas Bruveris turėjo apie 20 ha žemės, buvo nevedęs. Pas jį gyveno Radzevičienė su sūnumi. Bruveris buvo linksmo būdo, gyveno pasiturimai. Samdydavo piemenuką, padienius darbininkus. Laikydavo 6 karves, porą arklių, prieauglio. Mirė sulaukęs per 80 m. Latvijoje. Vienerius ar dvejus metus buvo Vištagerklio, Mažūčių ir Baršių kolūkio pirmininkas. Išvyko į Aknystą pas pusseserę Vydraitę ir greit po to į Garšvinės senelių namus. Ten dirbo tiekėju. Jis visada nešiodavosi su savimi carinius aukso rublius. Vieną kartą pirtyje auksą pavogė, netrukus po to jis mirė.

Albertas Bruveris, Krišiaus s., vedė Kriškanaitę. 1941 m. pasitraukė į Rusiją. Buvo desantininkas, 1944 m. žuvo. Alberto brolis Vilius išvežtas darbams į Vokietiją, kur 1942 m. mirė. Užkuriu atėjo Robertas Geidonas (gim. 1903), jis vedė Alberto seserį Almą (1913–2002). Pokariu Robertas su Alma gyveno Juodupėje, dirbo „Nemuno“ fabrike.

Karolis Bruveris gyveno Rygoje, dirbo stiklo fabrike, aludėje. Mirus broliui Jonui, grįžo į Vištagerklio kaimą. Vedė Lotę Geidonaitę iš Lukštininkų. Lotė mirė 1986-aisiais, turėdama 94 m. Karolis mirė 1959 m. Jis turėjo du sūnus: Arnoldą ir Vilmarą. Arnoldas išvyko į Juodupę, su Jonu Diržiu apsigyveno pas Petrą Gaidį. Dirbo „Nemuno“ fabrike. Vėliau Arnoldas apsigyveno savo bute. Turėjo sūnų Arvydą, dukterį Dzintrą. Vilmaras Bruveris gyvena su savo žmona Aleknų k., jo vaikai – Latvijoje.

Ona Bruverienė mirė Vištagerklio k. Voldemaras vedė Veltą Geidonaitę. Jis dirbo „Nemune“, pasistatė Juodupėje namą. Mirė 1976 m., būdamas 59 m.

Antanas Gasiūnas buvo geras ūkininkas, bet nepasizymėjo maloniomis būdo savybėmis. Jis pykosi su kaimynais, skundė sovietų valdžiai. Skriaudė net savo pirmos žmonos sūnų Antaną, abejingas buvo dukrai Birutei. Antros žmonos vaikai buvo labai gabūs: Jonas baigė mediciną, dirbo Pasvalio ligoninėje, Ancė baigė veterinariją. Vaikai nepasėkė tėvo pėdomis. Jonas mirė 2005 m. sausio 7 d. Paskelbtame nekrologe apie jį geriausi bendradarbių medikų apsiliepiamai. Antanas buvo Lietuvos vietinės rinktinės karys savanoris. Niekas juo nesiskundė, buvo sugyvenamas, doras vyras. Antanas Gasiūnas (tėvas) kaltinamas savo brolio sūnaus įskundimu, dėl to buvo sudeginti trobesiai.

Krišius Geidonas, Krišiaus s. (1900–1959 m. rugsėjo 18 d.), neturėjo savo namų, gyveno pas Bruverį. Vedė Janiną Čeičytę, Jono d. (gim. 1913), gyvenančią Mažučių k. Krišius buvo gabus meistras, jo padarytas kryžius stovėjo Mulokų darželyje. Janina buvo gera kulinarė. Šios specialybės išmokė ją motina, ruošdavo su dukra pokylius. Janina buvo žinoma ir toliau nuo Juodupės, yra ruošusi vestuvių pokylį Dėgsnių k., netoli Žiobiškio. Geidonai turėjo sūnų, jis miręs senokai (maždaug prieš 10 m.). Dėl sūnaus tėvai turėjo rūpesčių – jis be saiko vartojo alkoholį, tad vaikaitis Agris – močiutės džiaugsmas. Jis atvažiuoja jos aplankyti iš Rygos. Agris ją paguodžia, paremia. Šiuo metu močiutė sunkiai bepaieina. Janina Geidonienė dirbo moterų organizatore, organizavo kolūkius, dirbo „Nemuno“ fabrike. Krišius trumpai buvo apylinkės pirmininkas, kurį laiką buvo Juodupės valsčiaus partorgas, Rokiškio miesto tarybos pirmininkas, Ragelių apylinkės sekretorius, dirbo „Nemuno“ fabrike. Mirė Vilniuje, ligoninėje, po kojos amputacijos neatgavęs sąmonės. Palaidotas Juodupėje.

Mažučiai. XVIII a. čia gyveno Mažučių šeima. Gal jie ir buvo neaukšti, o gal tik jų proseneliai tokie buvo. XIX–XX a. čia gyveno įvairių žmonių – vidutinio ūgio ir aukštų, bet kaimo vardas liko toks pats. Kaimo nebėra, tėra tik nedirbama žemė. 2004 m. vasarą šioje žemėje vėl suvešėjo žiemkenčiai, greta buvo ruošiamasi sėjai. Tik nematyti naujų pastatų ar statybos darbų.

Iš nemažos **Jono Čeičio**, Jokūbo s., šeimos liko Mažūčiuose tik Juozas Čeičys (gim. 1904). Jo broliai Jonas ir Antanas, sesuo Felicija paliko gimtąjį kraštą. Jonas pasiekė Panevėžį, Felicija – Maskvą, Antanas – Australiją. Antanas atgulė amžino poilsio Australijoje, Felicija sugrįžo numirti į Lietuvą.

Juozas valdė 33 ha ūkį. Buvo ne tik tvirtas ūkininkas, bet ir platesnio akiračio, orus žmogus. Tai lėmė jo šeimos aplinka – broliai ir sesuo buvo išsilavinę žmonės, žmona – mokytoja Elzė Pūgžlytė, Zigmo d. (1906–1983). Susituokė 1928 m. Elzė dirbo nuo 1926 m. Aleknu pradžios, nuo 1941 m. – Juodupės mokykloje. Tėvų namuose dar Juozo vaikystėje buvo parduotuvė. Juozo motina buvo Čeičių samdinė, graži, darbšti mergina. Jonas ją suviliojo. Iškilio vedybų klausimas. Motina prieštaravo toms vedyboms, tačiau tėvo Jokūbo žodis nulėmė, ir sūnus vedė Anelę. Prekyba nuosavoje parduotuvėje sekėsi gerai. Jonas buvo užkasęs šiek tiek auksinių pinigų, bet prieš mirtį pamiršo pasakyti, kur juos užkasė. Pinigų niekas nerado.

Juozas gaudavo savo ūkyje gerą derlių. Laikydavo 4 arklius, 6 karves, prieauglio. Pastatė naują tvartą, geri buvo ir kiti pastatai. Pagal tą laiką turėjo neblogą žemės ūkio techniką: arklinę šienapjovę, kertamąją, grėblį, grūdų valymo mašinas. Čeičiai

*Antano Čeičio,
kilusio iš Mažučių,
šeima Australijoje.
Iš kairės: žentas
Davidas, dukra
Gabija, žmona Lilija
ir dukra Daiva;
priekyje – Antanas
Čeičys*

turėjo sūnų Stasį (gim. 1933) ir dukrą Aldoną (gim. 1930). Šiandien Panevėžyje dar gyvena Aldona Pručinskienė ir jos artimieji. Sovietiniais metais Juozas Čeičys buvo iškūstas Jono Čeičio (pravarde Muravjovas). Išvargęs penkerius metus Vorkutos lageryje, tačiau byla nebuvo iškelta. Po to ištremtas į Krasnojarsko kraštą, Bogučianskij rajoną, į gyvenvietę miškų gilumoje – Osinovko Mys, nutolusią nuo rajono centro apie 100 km. Ten buvo kertamas miškas ir apdirbama mediena. Atvyko ir žmona su abiem vaikais – sūnumi Stasiu ir dukra Aldona. Jie buvo ištremti po Juozo arešto į Irkutsko kraštą, Čerenkovo rajoną, Kasajanovko gyvenvietę, kur buvo kasamos akmens anglys. Stasys ten dirbo kasykloje, motina rankiniu būdu darė plytas. Tiek vienoje, tiek kitoje gyvenvietėje sąlygos buvo labai blogos, darbas sunkus, primityvus, blogai aprūpinama maistu, šturpus Sibiro klimatas. Žiemą šaltis siekdavo -40°C , vasarą kankindavo uodų antpuoliai. Nors sunkiomis sąlygomis, dukra Aldona lankė Čerenkove pakartotinai septintą klasę, norėjo gerai išmokti rusų kalbą. Išlaikė ten pat stojamuosius egzaminus į medicinos mokyklą ir ją baigė, igijo medicinos sesers kvalifikaciją. Medicinos seserimi dirbo 3 metus. Brolis Stasys mirė Sibire.

Antanas Čeičys, Jono s., baigęs Rokiškio gimnaziją, pradėjo ekonomikos studijas Kauno Vytauto Didžiojo universitete. Įsidarbino akcinėje Maisto bendrovėje. Jau tada jis mokėjo kelias užsienio kalbas. Direktorius Jonas Tallat-Kelpša išrūpino jam gerą stipendiją ir išsiuntė studijuoti į Kopenhagos komercijos institutą. Antanas nemokėjo nė žodžio daniškai, bet per pusmetį jau gerai kalbėjo, išlaikė kelis egzaminus, sekė spaudą, galėjo dalyvauti visuose studentų renginiuose. Per ketverius metus baigė studijas ir buvo paskirtas maisto eksporto skyriaus direktoriumi. Jam teko ieškoti rinkos mėsos gaminiams. Suorganizavo žąsų penėjimą maisto įmonėse. Nupenėtas žąsis brangiai parduodavo Vokietijai. Hitleriui nutraukus ryšius su Lietuva, vyriausybė įpareigojo valstybės tarnautojus pirkti žąsis. A. Čeičio iniciatyva buvo suorganizuotas Lietuvos prekybinis laivynas. Jam tvarkyti ir eksploatuoti įkūrė bendrovę, paruošė jos įstatus. Atgavus Vilnių, A. Čeičys buvo paskirtas Vilniaus maisto direktoriumi ir dirbo iki nacių okupacijos pabaigos. Vilniuje kartu su savo draugu Pieno centro direktoriumi Jonu Daugėla dalyvavo Lietuvos laisvinimo organizacijose, rėmė šių organizacijų veikėjus, kultūros veikėjus. Pasitraukė į Vokietiją, apsigyveno Augs-

burge. Buvo paskirtas šios pabaltijiečių stovyklos komendantu. Jo draugas J. Daugėla buvo kurį laiką lietuvių komiteto pirmininkas. Vėliau A. Čeičys buvo priverstas pasitraukti į prancūzų zoną. Ten Pfullingeno miestelyje veikė M. K. Čiurlionio meno ansamblis, kuriam vadovavo A. Makutskis. Jis pakvietė Čeičį būti ansamblio administratoriumi. Atėjo laikas skirstytis. Antanas Čeičys išvyko į Australiją, jo draugas J. Daugėla – į JAV. Antanas išsikūrė Australijoje, dirbo agentūroje, kuri statė ir pardavinėjo namus. Vedė lietuvaite Liliją, kilusią iš Vilkaviškio r. Lilija pagimdė tris vaikus. Berniukas mirė sulaukęs vienerių metų – jis turėjo širdies ydą. Dukros – Gabija ir Daiva. Antanas mirė 1990 m. pavasarį. Nuo to laiko ryšiai nutrūko. Abiejų brolių dukros nebegavo iš Australijos jokie atsakymo.

Jonas Čeičys, Jono s., gim. 1902 m. birželio 20 d. Mažučių k., mokėsi Aknystoje. Jo dviejų klasių pažymėjimas išduotas 1915 m., išrašytas auksinėmis raidėmis. Mokslo disciplinos skirtos vyresnių klasių mokiniams (maždaug progimnazijos lygio). Buvo išsilavinęs, plataus akiračio žmogus, viskuo besidomintis. Rašė gražiu taisyklingu braižu. Jo pomėgis buvo knygos. Jonas Čeičys iki mirties dirbo Panevėžio „Mieste“ paukščių skyriaus vedėju. Mirė 1950 m. vasario 22 d., palaidotas senosiose Panevėžio kapinėse prie Šv. Petro ir Povilo bažnyčios. Jonas buvo vedęs Emiliją Gasiūniene iš Mažučių k. Emilija – paprasta moteris, tačiau sumani, valdinga (gim. 1890 m. spalio 21 d.). Nuo pirmojo vyro Juozo Gasiūno turėjo tris vaikus: Alfonsą, Emiliją ir Genutę, nuo Jono Čeičio – dukrą Bronislavą. Visi vaikai nuolat bendravo, palaikė ryšius, mėgo muziką ir dainas. Alfonsas (1919–1947) buvo partizanas. Žuvo, po mirties jam suteiktas kario savanorio statusas. Emilija palaidota Rygoje, Genutė gyvena Klaipėdoje, Bronislava, buvusi mokytoja lituanistė, gyvena, dainuoja, kuria eiles, džiaugiasi gyvenimu Šiauliuose. Emilija Čeičienė mirė 1983 m. birželio 16 d., palaidota Šiauliuose, Ginkūnų kapinėse.

Felicija Survilienė (Čeičytė) gimė 1889 m. Mažučių k. Mokėsi Rokiškio mergaičių gimnazijoje (ar kitoje aukštesnio lygio mokykloje). Ją baigė 1915 m. Patekusi į Maskvą, lankė buhalterių kursus, įgijo buhalterio specialybę. Maskvoje pradėjo dirbti vaikų darželių aprūpinimo maistu sektoriuje skyriaus buhalterė. Ištekėjo už lietuvių Jono Survilos. Turėjo dukrą Marytę, kuri trejų metų mirė, ir sūnų Leoną. Felicijos vyras buvo kariškis, dirbo slaptojoje zonoje. Sūnus mokėsi tankistų karo mokykloje, buvo karininkas. Karo metu dalyvavo veikiančiojoje armijoje, buvo sunkiai sužeistas, gavo daug apdovanojimų. Pasibaigus karui, po keleto metų mirė. Felicijos šeima gyveno Maskvoje, Iljičiaus aikštėje. Turėjo pusantrą kambario butą. Mirus vyrui, Felicija pakaitė butą Maskvoje į butą Panevėžyje, kur jau gyveno brolio Juozo šeima. Keitimą vykdė valstybinės institucijos. Ji galėjo pasirinkti tik vieną iš poros dviejų kambarių Panevėžyje pasiūlytų butų. Šeima Maskvoje gyveno gana kukliai. Atvykusi į Lietuvą, gavo 92 rb pensijos (vėliau 100 rb). Felicija mirė 1990 m. gruodžio 31 d.

Jokūbas ir Jonas Baškiai, Jurgio s., buvo dvynukai. Jie gimė 1886 m. Jokūbas vedė Oną Navikaitę iš Šilaičių, gim. 1899 m. Su šeima glaudėsi pas brolių Juozą, dalijosi tuo, ką turėjo. Jokūbas turėjo du vaikus: Vytautą (1930–1984) ir Zonę Maslauskienę, gyv. Rokiškėlių k. Vytauto sūnus Aleksandras ir duktė Tania gyvena Vitebske, Zonės vaikai Virginijus, Rolandas ir Danguolė gyvena Rokiškyje, Genė – Vilniuje. Įsteigus kolūkius Jokūbas apsigyveno Vištagerklis k., prižiūrėjo, šėrė arklius. Mirė gimtinėje 1966 m. Jonas atsiskyrė nuo brolių, pirko ūkelį Rokiškio vls. Šilai-

kių k., kur vedė Nastaziją Zdanevičiūtę, gim. 1902 m. Pasistatė nedidelį namelį, ten gyveno iki mirties (1975). Susilaukė dviejų dukterų: Viktorijos (1938–1946) ir Irenos (gim. 1949). Irena Dzikavičienė susilaukė kelių sūnų ir dukterų; du sūnūs mirė. Irena su vyru Vladu gyvena su sūnaus šeima Bajorų k.

Adelė Baškytė, Jurgio d., ištekėjo jau gerokai pagyvenusi už našlio Mato Naviko. Navikas gyveno Gerbalių k., mažažemis, turėjo 3 sūnus: Juozą, Izidorijų ir Joną, ir 2 dukras: Veroniką ir Kazę. Adelė savo vaikų neturėjo. Posūniai buvo partizanai, du iš jų žuvo. Dėl to Adelė su podukra buvo ištremta į Krasnojarsko krašto Kazačensko rajoną. Ten gyveno 10 m. Grįžo praradusi sveikatą ir netrukus mirė. Adelė ir jos vyras palaidoti Lūkštų kapinėse.

Apie Baškiaus papasakojo Algirdas Baškys, Juozo s., gim. 1937 m. liepos 2 d. Mažučių kaime, gyv. Juodupėje.

Algirdo tėvas **Juozas Baškys**, Jurgio s. (1882–1958), naudojosi 12 ha dirbamos žemės ir tiek pat pievų bei servitutų. Motina – Zofija Adulytė (1899–1991), kilusi iš Suvainiškio vls. Varnakalnio vienkiemio. Algirdo sesuo mirė sulaukusi dviejų mėnesių. Algirdas mokėsi Aleknų pradžios, Juodupės vidurinėje mokyklose. Neakivaizdiniu būdu baigė Vilniaus statybos technikumą, įgijo statybos techniko kvalifikaciją. Dirbo Kau-no durpių įmonėje statybos techniku bei kilnojamoje mechanizuotoje kolonoje, o paskutiniu metu – kolūkyje „Tikroju keliu“ saugumo technikos inžinieriumi bei statybininku. Dabar – senatvės pensininkas.

Algirdo vaikai: Jolita Sinkevičienė, gim. 1967 m., gyvena Kaune, Inga (gim. 1980) gyvena taip Kaune, Rolandas (1965–1977).

Senelis Jurgis Baškys buvo vedęs du kartus, susilaukė būrio vaikų. Kiek jų turėjo su pirmąja žmona, neaišku. Su

Iš kairės: Sofija Baškienė, Zosė Baškytė, Ona Baškienė, Algirdas Baškys ir Jokūbas Baškys

Juozas Baškys su žmona Sofija ir sūnumi Algirdu

antrąją susilaukė keturių sūnų, t. y. Prano, Juozo, dvynukų Jokūbo bei Jono ir dukters Adelės.

Pranas Baškys, Jurgio s., pėsčias išėjo į Rygą. Dirbo įvairius darbus. Vedė, turėjo 3 sūnus: Joną, Alfonsą ir Petrą, dukrą Oną. Buvo pašauktas į caro armiją. Motina su vaikais blaškėsi po Rusiją, gyveno Maskvoje, pagaliau visa šeima grįžo į Lietuvą. Tarpukario Lietuvoje gyveno Kretingoje. Sūnūs pasitraukė į Vakarų, tėvai su dukra Onute atvyko į Panevėžį. Tėvas dirbo geležinkelininku. Tėvai ir sūnūs mirė, duktė Ona Miliūnienė – pensininkė, gyvena Vilniuje. Ji dirbo Lietuvos mokslų akademijoje mokslinė darbuotoja geografijos srityje. Onos vyras Miliūnas ir sūnus Rimas – gydytojai.

Algirdo tėvas Juozas Baškys buvo pašauktas į caro armiją, dalyvavo Pirmajame pasauliniame kare, buvo paimtas į nelaisvę. Pabėgo iš Vokietijos, pėsčias laimingai pasiekė tėviškę. Juozas mokėjo ir dailidės amatą, žmona buvo gera šeiminkė, audėja. Ūkis buvo gerai tvarkomas. Sunkiau buvo pokario metais.

Angelė Čeičienė (1872–1963) buvo našlė. Ji turėjo dukrą Anelę (1911–1984), priėmusią užkuriu Kazį Kalvelį. Kalveliai susilaukė keturių vaikų: Aldonos, Sigitos ir dvynukų Jono ir Bronės. Žemės turėjo nedaug, vertėsi sunkokai. Per karą buvo sudeginti pastatai. Naujus pasistatyti pokariu buvo sunku. Kolchozų metais Kazys Kalvelis dirbo brigadininku. Aldona, Sigitas ir Jonas gyvena Panevėžyje, Bronė mirusi. Keturios jos dukterys gyvena Aleknų k. Aldona netekėjusi, vaikų neturi. Sigitos dukros Jolanta ir Ingrida gyvena Panevėžyje, du Jono vaikai – Krekenavoje, Panevėžio r. Kazys Kalvelis mirė pas sūnų Sigitą Panevėžyje. Angelė Čeičienė, Kazys Kalvelis, Anelė Kalvelienė palaidoti Juodupės kapinėse.

Jonas Čeičys, Aleksandro s., dėl savo būdo ir ūsų buvo vadinamas Muravjovu. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą gyveno Rygoje, dirbo įvairius darbus. Jo pirmoji žmona gimusi Linkuvos rajone. Motina atsivežė ją dar mažą į Rygą. Čia mergaitė užaugo, įgijo kulinarės specialybę. Tarnavo namų darbininke pas rusų majorą. Rygoje ją vedė Jonas Čeičys. 1913 m. rugsėjo 20 d. gimė jų pirmoji dukrelė Janina. Pakrikštyta Šv. Alberto bažnyčioje. 1918 m. šeima atvyko į Mažučius. Čia teko dirbti mažame ūkelyje, kur buvo tik 2 ha žemės. Mažučiuose gimė Malvina ir Vytautas. Gyvenimo sąlygos buvo sunkios. Janina ištekėjo už Krišiaus Geidono, Malvina ir Vytautas mirė sulaukę per 20 metų. Vytautas mirė nuo tuberkuliozės. Jonas Čeičys buvo aktyvus sovietų santvarkos šalininkas. Sukūrus Mažučiuose kolūkį, jis buvo pirmasis to kolūkio pirmininkas.

Pranas Čeičys, Aleksandro s., vadinamas Prancisiuku, gyveno šalia savo brolio Jono. Abiejų brolių ūkeliai buvo maži, pajamos menkos. Prano žmona Ona buvo gera audėja. Mirus vyrui gyveno pas savo seserį netoli Rokiškio geležinkelio stoties. Pranas turėjo du palikuonis: Juozą (gim. 1922) ir Vladą (gim. 1925). Juozas baigė Aleknų pradžios ir Vilniaus geležinkelininkų mokyklą. Vienerius metus tarnavo Vokietijoje reichs darbo tarnyboje. Vladas tarnavo sovietinėje armijoje, dirbo kolūkyje. Juozas neilgai dirbo Vilniaus geležinkelyje. Dar karo metu atvyko į Panevėžį. Pradėjo dirbti Panevėžio geležinkelyje svėrėju, vyr. svėrėju, po to geležinkelio stoties viršininko pavaduotoju komerciniams reikalams. Pavaduotoju dirbo apie 7 m. Paskirtas stoties civilinės gynybos viršininku, tą pačią dieną (1973 m. sausio 4 d.) kritęs ant bėgio, žuvo. Juozas 1949 m. vedė Stasę Tankevičiūtę, dirbusią geležinkelio informacijoje, kilusią iš Troškūnų vls., Motiejūnų k., iš daugiavaikės šeimos.

Vlado žmona dirbo kiaulių fermoje. Nuo jos rankos žuvo miegantis Vladas, sau galą pasidarė pati. Liko dukra Stasė ir sūnus Vidas. Juozo sūnus Stasys (gim. 1953) baigė vidurinę mokyklą, tarnavo sovietų armijoje. Grįžęs dirbo karinėse aviacijos dirbtuvėse, dabar dirba lėktuvų įrengimų meistru.

Baršiai. Šio kaimo šiandien jau nėra. Plačiai išsisklaidė jo gyventojai. XVIII a. čia gyvenę Baršiai paliko kaimui savo vardą. XIX a. kaime gyveno Čeičys, Strikas, Lukštaraupiai. Pagal Rokiškio rajono Juodupės žemėtvarkos skyriaus dokumentaciją 1926 m. Baršių kaimas valdė 131 ha 8 460 m². Kaime buvo penkios sodybos. Čeičių seniūnijoje Baršiai giliausiai įsiterpę į Latviją.

Pranas Čeičys (pravarde Lingė) turėjo 43 ha 4 550 m². Visi Čeičiai turėjo pravardes, nes jų seniūnijoje buvo daug. Caro laikais čia ūkininkavo Prano tėvas Pranas – garbus žmogus, pavyzdingas ūkininkas. Į bažnyčią važiuodavo keturiais arkliais. Jam ūkyje talkino brolis Aleksandras, kuriam iki jo gyvos galvos priklausė 20 ha šio ūkio žemės. Jis mirė apie 1927 m.

Pranas Čeičys užaugino du vaikus: sūnų Praną (1900 m. rugpjūčio 8 d. – 1973 m. lapkričio 1 d.) ir dukrą Emiliją Lukštaraupienę-Guzienę (apie 1902–1994). Pranas mokėsi Jekabpilio gimnazijoje, įgijo gana platų bendrąjį išsilavinimą. Domėjosi užsienio kalbomis, išmoko rusų, vokiečių, prancūzų, latvių kalbas, skaitė lenkų kalba. Jo interesai buvo platūs, gyvenimas sudėtingas, įdomus, palikti žymūs pėdsakai. Kai Pranas buvo apie 18 m., mirė tėvas, sūnus turėjo perimti ūkį. Jekabpilio gimnazijoje, šeimos aplinkoje susiformavo patriotinės pažiūros. Pranas buvo 1923 m. Klaipėdos sukilimo savanoris. Buvo gavęs medalių, bet jie neišsaugoti. 1923 m. vedė Mariją Lapašinskaitę iš Ginotų. Pranas tapo našliu, kai sūnus Jonas buvo tik trejų, dukrelė Eleonora – vienerių. Antrosios vedybos buvo nesėkmingos. Tačiau Pranas išgydė neįgalų sūnų, rūpinosi savo vaikais.

Mokslas Pranui sekėsi labai gerai, bet žemdirbio sėkmės stigo. 1937 m. dėl išsiskolinimo ūkis buvo išparduotas iš varžytinių. Žemę nupirko Grigaliūnas, Masiulis, Povilavičienė, Klimas. 8 ha buvo palikti Prano vaikams. Reikėjo ieškoti kito pragyvenimo šaltinio. Pranas Čeičys įsidarbino Panevėžio mėsos kombinate, lydėdavo gyvulių vagonus į Rusiją, vėliau dirbo mėsos kombinato buhalterijoje. Dukra Eleonora mokėsi Panevėžio amatų mokykloje, sūnus Jonas – Joniškėlio žemės ūkio mokykloje. Po karo Pranas Čeičys su vaikais persikėlė į Vilnių, dirbo Maisto pramonės ministerijoje. Gavo užduotį Vokietijoje surinktus gyvulius nugabenti į Rusiją. Jis vadovavo komandai, atliekančiai šią užduotį. Buvo sudėtingų situacijų, kėsintasi apvogti. Užduotis atlikta sėkmingai. Pranas dirbo ministerijoje buhalteriu revizoriumi. Dukra Eleonora dirbo Dailės kombinate, sūnus Jonas – ministerijos sandėlyje ir mokėsi vakarinėje mokykloje. Teko sutikti P. Čeičių Panevėžyje, Smėlynės gatvėje, kai jis, atvažiavęs iš Vilniaus, po instruktažo kompartijos miesto komitete ėjo daryti revizijos Panevėžio mėsos kombinate.

1949 m. kovo 25 d. šeimą ištrėmė į Irkutsko srities Bajandarskij rajoną, Garholkos gyvenvietę. 1951 m. tremtinius perkėlė į Bajandajaus bandymų stotį, kur tėvas pragyveno 6 m. 1952 m. Eleonora ištekėjo už Alberto Jurevičiaus ir 1959 m. grįžo į Kėdainius. Iš Bajandajaus P. Čeičys atvyko į Angarską ir dirbo ekspedicijoje buhalteriu. 1969 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Kėdainiuose pas dukrą.

„Veikloje buvo energingas, turintis savo nuomonę žmogus, tačiau apie savo patyrimus, išgyvenimus mažai tekalbėdavo. Daug skaitydavo, domėjosi Lietuvos istorija, etnokultūra“, – atsiliepia apie tėvą dukra.

Emilijai Čeičytei pavyko visą gyvenimą praleisti gimtajame krašte. Ūkininkavo, daug padėjo žodžiais ir parama brolio šeimai tremtyje ir grįžus. Ji visada rėmė silpnesnius ir skurdesnius.

Prano Čeičio sūnus Jonas gyvena Kazachstane, Pavlodaro mieste. Vaikų neturi. Dukra Eleonora Jurevičienė gyvena Kėdainiuose. Išaugino dvi dukras – Emanuelą (1953 m. rugsėjo 6 d.), gimusią tremtyje, ir Alfredą (1960 m. rugpjūčio 8 d.), gimusią Kėdainiuose. Emanuela, baigusi VVU, dirba Kaune, Alfreda, baigusi ekonomikos technikumą, gyvena ir dirba Šiauliuose.

Juozas Lukštaraupis buvo sumanus pasiturintis ūkininkas, orus žmogus. Jis buvo vedęs Teklę Baliulytę iš Baltmužės. Jo sesuo Angelė buvo vienuolė, gyveno Italijoje, sesuo Teklė gyveno pas brolių, sovietiniais metais – Latvijoje, ten ir mirė.

Sūnus Jonas mokėsi Aleknų pradžios mokykloje ir Rokiškio gimnazijoje. 1941 m. gimnaziją baigė ir dirbo Juodupės mokykloje mokytoju. Leonas baigė Aleknų pradžios mokyklą. 1944 m. vasarą abu broliai stojo savanoriais į Lietuvos vietinę rinktinę. Leonas buvo paskirtas į Kazlų Rūdoje dislokuotą batalioną, Jonas – į Marijampolėje dislokuotą 321 atsargos batalioną – karo mokyklą. 1944 m. gegužės mėnesį Jonas buvo išleistas iš karo mokyklos neribotų atostogų, o Leonas – išvežtas į Vokietiją. Karui pasibaigus Leonas pateko į vakarus – anglų okupuotą zoną. Vokietijoje jis sutiko pasitraukusį iš Lietuvos savo kaimyną Antaną Čeičių.

Papirkęs rusų sargybinius Leonas prekiaavo su Rytų vokiečiais. Vieną kartą grįžtant buvo sulaikytas, nes sargybiniai buvo pakeisti, ir parsiuštas į Lietuvą. Visa šeima ištremta į Krasnojarsko krašto Kazačensko rajoną, Mamontovo kaimą. Abu broliai vedė lietuvaites. Tėvai ir Leono šeima grįžo į Lietuvą sovietiniais metais. Jų šeimos gyveno atskirai. Jonas grįžo tik į Nepriklausomą Lietuvą. Grįžusių tėvų gyvenimas buvo sunkus, liūdnas. Sūnūs jiems nepadėjo, jie patys buvo vargšai – alkoholikai. Ir sūnūs, ir tėvai mirė.

Broliai **Aleksandras** ir **Jonas Lukštaraupiai**, jų broliai Kazys ir Antanas, sesuo Ona gyveno Rygoje. Kaip ir kiti Baršių kaimo gyventojai, Lukštaraupiai buvo orūs žmonės, gerai tvarkė savo ūkius. Aleksandras buvo bevaikis. Jis visada solidžiai atrodydavo, jo žmona, buvusi kaimynė Emilija Čeičytė, viešumoje pasirodydavo gana moderniai pasipuošusi. Jų brikoje pakinkytas geras arklys rodė, kad tai neeiliniai žmonės. Aleksandro Lukštaraupio šeima taip pat buvo ištremta į Sibirą. Jonas turėjo šešias dukras ir vieną sūnų. Dukros iš pirmos santuokos – Rachelė, Emilija ir Bronė. Antroji žmona Gužaitė, kilusi iš Ažubalių, pagimdė tris dukras – Albiną, Renę ir Stefą, sūnų Antaną.

Jonas Strikas (gim. 1906) – antras stambus ūkininkas Baršiuosė. Turėjo 42 ha žemės. Jono brolis Juozas Lietuvai atsikovojo Nepriklausomybę kelerius metus mokytojavo, vėliau įstojo į kunigų seminariją, ją baigė ir klebonavo įvairiose parapijose. Jonas tuo labai didžiavosi – jis prisistatydavo: „*Esu ponas Strikas, kunigo brolis, štai mano žmona – matininko sesuo*“. Karo metu apgrobtas raudonųjų partizanų. 1944 m.,

grįžus sovietams, pasitraukė į Vilnių. Ten išsikūrė, turėjo dukterį Genę (gim. 1934). Karo metais pas Strikus tarnavo Kazio Mezgino šeima, atvykusi nuo Obelių.

Jeronimas (gim. 1897) ir Ieva (gim. 1898) **Klimai** buvo pirkę išvaržyto ūkio žemes. Jie augino dukrą Janę (gim. 1932). Jeronimą 1944 m. pabaigoje nušovė. Žmona ir dukra kažkur išvyko.

Vladas (gim. 1911) ir Anelė (gim. 1909) **Masiuliai**, kilę nuo Panemunėlio, taip pat kūrėsi išvaržyto ūkio žemėje. Jie augino du sūnus. Berods 1957 m. jų vyresnis sūnus Bronius išimylėjo kaimynę senmergę Stefą Lukštaraupytę, vedė ir išėjo pas ją gyventi. Netrukus Bronių pašaukė į armiją. Tėvai nusipirko namus kitame rajone ir ten išvyko. Po armijos Bronius grįžo ne pas žmoną, o pas tėvus.

Petras ir Ona **Grigaliūnai** (abu gimę 1910), kilę nuo Pandėlio, – taip pat naujakuriai išvaržyto ūkio žemėje. Jie augino sūnų Algį (gim. 1937). Algis po tarnybos kariuomenėje įsidarbino mieste, berods Panevėžyje, ir vėliau pasiėmė pas save pasenusius tėvus.

Išvaržyto ūkio žemės pirko ir **Anelė Povilavičienė** (gim. 1909). Ji augino dukterį Stefą (gim. 1930), sūnus Viktorą (gim. 1932) ir Joną (gim. 1933). Dirbo kolūkyje, vėliau pasistatė namus Aleknų k., kur ir dabar gyvena duktė Stefa.

Sodelių kaimo žmonės

Juozas Pupienis

Sodėliai – senas, nemažas buvusio Júodupės valsčiaus kaimas.

Lietuvos valstybės istorijos archyvo dokumentai, 1811 m. Dvarų revizijos (inventoriai)¹ tuo metu Sodelių kaime rodo buvus 35 šeimas. 1834 m. byloje² surašytos 33 šeimų pavardės.

Lietuvos centriniam valstybės archyve³ 1942 m. gyventojų surašymo dokumentuose Sodelių kaime nurodytos 53 sodybos, 66 šeimos su 258 gyventojais.

1942 m. Sodelių kaimo surašymo dokumentuose paminėtos šios pavardės: Augulis, Bagackas, Bliūdžius, Baltušis, Butėnas, Čypas, Čikas, Dagys, Deksnys, Dobužinskas, Garška, Grabauskas, Guzas, Gindvilis, Kažemėkas, Keliuotis, Maželis, Mikalkevičius, Ostrauskas, Pupienis, Petrėnas, Radzevičius, Rušėnas, Ramanauskas, Strikas, Sabaliauskas, Šarkauskas, Šiaučiuonas, Šukys, Trukšnys, Žėkas.

Tas pačias pavardes kaime turėjo po kelias šeimas. Pavyzdžiui: Dagių buvo 2 šeimos, Deksnių – 4, Garškų – 5, Guzų – 4, Maželių – 4, Pupienių – 8, Raišių – 6 šeimos.

Daug buvo gausių šeimų: Juozo Baltušio – 5 asmenys, Kazio Butėno – 7, Juozo Dagio – 8, Juozo Deksnio – 7, Prano Deksnio – 12, Emilijos Deksnienės – 7, Andriaus Garškos – 9, Juozo Guzo – 6, Kazio Pupienio – 7, Juozo Keliuočio – 8, Kazio Raišio – 5, Jono Žėko – 4 asmenys.

Kaimą iš pietų į šiaurę kerta Rokiškio–Juodupės plentas, iš rytų juosia Juodupės–Lūkštų vieškelis. Iš Vyžuonės ežero tekanti Vyžuonos upė Sodeliūs skiria į dvi dalis. Rytuose tekanti Šaltója įteka į Vyžuoną. Tarp šių kelių ir upių gyventojai statėsi sodybas, keldamiesi iš gatvinio kaimo 1909 m.

Kiek mano atmintis siekia, pabandysiu parašyti apie gyvenusias kaime šeimas.

Prie Rokiškio–Juodupės kelio, greta Lauciūnų k., buvo Pupienių sodyba. 1942 m. čia gyveno Emilija ir jos broliai Jonas bei Liudas su žmona Ona. Jonas dingo karo metu, o Liudas su šeima persikėlė į Júodupę. 1909 m. tėvai buvo įkūrę pradžios mokyklą, kuri apie 1928 m. perkelta į Veduviškį. Dar turėjo jaują linams džiovinti ir minti. Brolis Vladas prieš karą emigravo į Braziliją. Vėliau jų namuose gyveno Albertas Kundelis, vedęs Jono žmoną. Dabar mirę, sodyba nugriauta. Didžiulė eglė ir sodas išpjauti.

Atokiau, kairėje Rokiškio–Juodupės kelio pusėje, buvo kito Antano Pupienio sodyba. 1942 m. jis gyveno su motina Ona. Vėliau sukūrė šeimą, augino tris vaikus. Dirbo kolūkio fermos vedėju. Vaikai, baigę mokslus, išvyko į miestus. Žmonai mirus, pardavė sodybą ir išvyko į Jonavą. Labai geros atminties žmogus – kaimo istorijos žinovas. Brolis Viktoras gyveno atskirai, kitoje kelio pusėje, su seserimi Koste ir senele Anastazija Raišiene. Sodyboje kartu gyveno Juozo Kraliko šeima: žmona Marijona, sūnus Vladas ir duktė Ona. Vėliau Viktoras persikėlė į Juodupę, dirbo „Nemuno“ fabrike.

Dar toliau, už Antano Pupienio sodybos, į Vyžuonos upės pusę, buvo

¹ Lietuvos valstybės istorijos archyvas (toliau – LVIA), f. 515, ap. 25, b. 326, l. 32–33.

² LVIA, f. 515, ap. 25, b. 347, l. 149–156.

³ Lietuvos centrinis valstybės archyvas (toliau – LCVA), f. R-743, ap. 2, b. 5341.

Jono Trukšnio šeimos sodyba. Žmona Paulina augino dvi dukras: Bronę ir Janę. Šeima buvo ištremta.

A. Pupienio kaimynas buvo Andrius Garška. Su žmona Emile turėjo keturis sūnus ir tris dukras: Joną, Antaną, Petrą, Juozą, Anelę, Danutę ir Bronę. 1979 m., kilus gaisrui, namas sudegė. Sūnus Antanas žuvo gaisre, Petras buvo ištremtas. Dabar gyvena Bajorų k., netoli Rokiškio. Namų atstatyti neleido, vyko melioracija. Anelė ir Danutė, taip pat su šeimomis, gyvena Bajoruose. Bronė, dabar Raišienė, gyvena Sodeliuose, prie Juodupės–Lukštų kelio. Jonas ir Juozas mirę.

Į šiaurę, Juodupės pusėn, buvo Kazio ir Emilijos Garškų sodyba. Šeimoje augo sūnūs Kazys ir Bronius bei dukros Janė ir Bronė. Kazys buvo kalvis. Prieš karą kartu šeimoje dar gyveno Kazanavičienė su dukra. Ji išvyko į Kauną. Bronius buvo išvažiavęs į Rusiją, dirbo angliakasiu šachtoje. Vėliau gyveno Juodupėje, palaidotas tėvų kape Juodupės kapinėse. Sodyba išlikusi.

Tolėliau į šiaurę – nedidelė Prano ir Onos Pupienių sodyba. Šeimoje augo Jonas, Stasys, Vanda, gim. 1928 m. Brazilijoje, Gertrūda. Jonas buvo gabus piešėjas, mokykloje padėdavo piešimo pamokose mokytojui.

Grįžtant į dešinę kelio pusę, pirmoji Sodelių sodyba prie kelio – Kazimiero ir Elžbietos Pupienių. Tai mano senelių – Juozapo ir Agotos – ir jų vaikų išrinkta vieta ir 1909 m. perkelta gimtoji bakūžėlė. Dabar brolio pastatyta toje pat vietoje nauja. Tėvelio broliai – Jurgis, Andrius, Jonas, seserys – Angelė ir Uršulė. Seneliai patvarkė taip, kad sodyba ir žemė teko Ka-

Senelė Agota Pupienienė ir senelis Juozas Pupienis. Nuotraukos iš 1917 m. pasų

Bronius Garška Kaune. 1958 m.

Teta Uršulė, motina Elžbieta ir tėvas Kazimieras Pupieniai. 1957 m. Autoriaus nuotr.

Gimtoji sodyba
Sodelių kaime. 1957 m.
Juozo Pupienio nuotr.

zimierui, prie sodybos likus seseriai Uršulei. Jurgis rado žmoną Panemunėlyje, Jonėliškių k. Andrius gavo dalį ir emigravo į Braziliją. Jonas susirado ūkininkaitę Rubėkiuose, Lukštų parapijoje. Angelė ištekėjo už Igno Stainio į Gylių k., irgi Lukštų parapijoje.

Tėvelis prieš Pirmąjį pasaulinį karą buvo paimtas į caro armiją, dalyvavo mūšyje Latvijoje. Sužeistas gulėjo Rygos ligoninėje. Operuotas, bet kulkos neišėmė. Grįžti Lietuvon neleido. Dirbo Rygoje. Rygon vėliau buvo nuvykę ir broliai, kurie sugebėjo įsidarbinti vežėjais. Grįžę į Lietuvą visi dirbo žemės ūkyje. Tėvelis vedė 1932 m. sausio 25 d. Elžbietą iš I Šilaiškių k., Rokiškio vls. Augom šeši vaikai. Dabar likome tik trys: brolis Ksaveras išsitvirtino gimtinėje, sesuo Ona Garškienė gyvena Bajorų gyvenvietėje prie Rokiškio. Aš, Juozas, gerai susipažinęs su Utena, Biržais ir

LIETUVOS RESPUBLIKA
PANEVŽIO VYSKUPIJA
ROKIŠKIO
DEKANAS ir KLEBONAS

Regist. reikalai

Ištrauka iš metrikų knygos

Rokiškio R. Katalikų parap. Bažnyčios.

1933 m. gegužės mėn. 25 d.
Rokiškis.

42. Karimickas Juozas sūnus Pupie-
nis 40 m. iš Sodelių k. su Elžbieta Juozas
duktė 39 m. iš I Šilaiškių k.
Bapt. sviungė su moterys rėšiu tūkstan-
tis dešimties metų amžiaus (1933) me-
tai sausio mėn. 25 dieną.

Šios įrašos teisingumą tvirtinu.

1/2 Rokiškio bašn. Klebonas.

SECRETORIUS

Išrašas iš Rokiškio
RK bažnyčios krikšto
metrikų knygos

Kupiškiau, užkliuvau sostinėje. Visi jau pensininkai. Teta Uršulė mirė 1973 m., mama – 1980 m., tėtis – 1982 m. Visi palaidoti Juodupės kapinėse. Netoli ir tėvelio brolio Jono kapas. Dėdė yra paminėtas 2000 m. išleistoje knygoje „Žiobiškis“, Alvydo Karaliaus straipsnyje „Lingėnų kaimo gyventojai nuo seniausių laikų“ (p. 420).

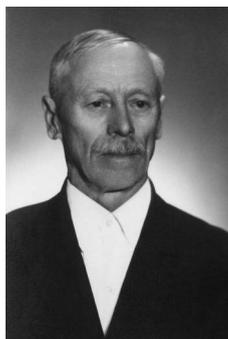
Mūsų kaimynai į šiaurę buvo Augusto Guzo šeima. Vokiečiams traukiantis, gelbėdamas arkli, A. Guzas buvo nušautas. Augo Bronė, Regina, Antanas ir Jonas. Antanas dirbo jūrininku Klaipėdoje. Regina gyvena Rokiškio mieste.

Už šios sodybos yra buvusi Balio Dagio, o dabar Valerijos Neniškienės ir jos sūnaus sodyba. Balio šeimoje augo Genė, Stefanija, Valė ir Danguolė. Valerija dirbo kolūkio, o vėliau – tarybinio ūkio buhalterė. Vytautas Neniškis – ryšininkas. Žuvo kelyje Juodupė–Rokiškis, grįždamas dviračiu iš darbo Juodupėje. Jo iniciatyva ir jėgomis nuo Sodelių fermos elektros pastotės buvo elektrifikuotos pirmosios kaimo sodybos. Jam vadovaujant ir man teko dirbti elektriku savo tėvų namuose. Palaidotas Juodupės kapinėse. Kaimynystėje gyveno Juozo Dagio šeima. Augo dvi dukros ir trys sūnūs – Zosė, Zita, Petras, Juozas ir Valius. Tėvas Juozas buvo seniūnas. Prie jų sodybos Nepriklausomybės metais Sodelių kaimo bendruomenės pastatytas metalinis kryžius.

Truputį toliau nuo kelio stovi Izidoriaus Pupienio sodyba. Šeimoje augo vienturtė duktė Danė. Arčiau kelio stovi Adelės Pupienytės bakūžėlė. Joje glaudėsi Alfonso Šiaučiūno šeima.

Toliau į šiaurę, pakelėje, buvo Mykolo ir Zosės Maželių sodyba. Mykolas buvo invalidas. Prisimenu, kad sienos jų namuose apklijuotos ne laikraščiais ar popieriumi, o įvairių rusiškų pinigų kupiūromis.

Buvusio senojo kaimo vietoje likusi senais klevais pasipuošusi sodyba, kurioje gyveno Kazio ir Zofijos Butėnų šeima. Jie augino Bronę, Palmyrą, Joną ir Antaną. Tai kaimo centrinė sodyba. Šei-

*Kazimieras Pupienis
Vilniuje. 1969 m.*

*Ksaveras Pupienis
Šiaurės laivoje.
Murmanskas. 1960 m.*

*Valerija Neniškienė
(Dagytė) Uršulės
Pupienytės gėlių
darželyje. 1957 m.*

*Elžbietos Pupienienės
laidotuvės. 1980 m.*

*Kazimiero Pupienio
laidotuvės. 1982 m.*

*Sodelių kaimo
kryžius. 2004 m.
A. Petrašiūno nuotr.*

ma išbuožinta, ištremta. Namuose įkurta kolūkio kontora, centras, ferma. Čia vykdavo ir kaimo jaunimo susibūrimai. Sūnus Antanas iki šiol neatgauna nuosavybės.

Už poros šimtų metrų, prie Šaltosios ir Vyžuonės upių santakos, – mano senelės Agotos Čypaitės gimtinė. Ten 1942 m. gyveno Ona Čypienė su sūnumi Vladu, dukromis Ona ir Paule.

Už Šaltosios upės, ant kalnelio, stovėjo Juozo ir Uršulės Šukių trobelė. Vyžuonos upės dešiniajame krante, lygumoje, glaudėsi Juozo ir Konstancijos Deksnių sodyba. Šeimoje augo Albinas, Juozas, Marė, Malvina, Zosė. Greta – Prano ir Anelės Deksnių namai. Jų vaikai – Kostas, Pranas, Stasys, Stefanija ir Monika. Surašymo metu nebuvo Vlodo, Kostės, Anelės, Emilės ir Veronikos.

Už kelių metrų – Emilija Deksnienė su dukra Gene, sūnumis Jonu, Pranu, Antanu. Kartu gyveno Elžbieta Vilienė su dukra Zofija. Sūnūs – mechanizatoriai traktorininkai. Jonas – mano brolio Ksavero pirmasis mokytojas, miręs.

Prie Juodupės–Lukštų kelio, ant kalnelio, stovi Jono ir Marijonos Keliuočių gausios šeimos sodyba. Šeimoje augo Antanas, Julius, Jonas, Bronius, Pranas ir Emilė.

Leidžiantis nuo kalnelių Lukštų–Juodupės keliu žemyn, dešinėje išsidėsčiusios Raišių šeimų sodybos: Kazio ir Onos Raišių (vaikai: Kazė, Janė, Bronius); Felikso ir Zosės Raišių; Kosto ir Uršulės Raišių; Juozo ir Emilijos Raišių (duktė Stasė); Juozo ir Marijonos Raišių (duktė Genė, sūnus Julius); Jono ir Emilijos Raišių (sūnūs Kostas, Vladas, duktė Stefanija).

Grįžtame atgal į Rokiškio pusę. Persikeliame į Vyžuonos upės kairįjį krantą, dešinę kelio Juodupė–Rokiškis pusę. Prie kelio glaudėsi Petro ir Adelės Maželių (turėjo dukterį Renę) šeimos sodyba. Kaimynai – Nastė Maželienė, sūnus Izidorius, giminaitė Ona Maželytė. Kitame trobos gale gyveno Antanas Kažemėkas su žmona Angele.

*Sodelių laukų
artojai. Iš kairės:
Ksaveras Pupienis,
Stasys Deksnys,
Antanas Deksnys
ir Jonas Deksnys.
1957 m.
J. Pupienio nuotr.*

Arčiau Vyžuonos upės, prie kelio, dviejų šeimų buveinė: Kosto Guzo su dukra Brone bei Juozo ir Amilės Šarkauskų su sūnumi Vyliumi. Toliau nuo kelio – Juozo ir Uršulės Guzų gausi šeima. Joje augo Vincas, Viktorija, Stefanija ir Janė. Už šios sodybos, tolyn nuo Juodupės–Rokiškio kelio, buvo įsikūrusi kita Guzų šeima – Stasio ir Emilijos. Jie augino Aldoną ir Danguolę. Toliau į kalnelį pakilusi – Jono ir Konstancijos Pupienių (dukra Ona, sūnus Antanas) gimtoji sodyba. Antanas Juodupės mokykloje mane pirmasis mokė gimtosios lietuvių kalbos. Kiek žinau, paskutiniu laiku dirbo Lazdijuose. 1942 m. gyventojų surašymo duomenimis, šeimoje gyveno samdiniai Juozas Stelionis ir Leonora Sadaunikaitė. Anksčiau kaimynystėje gyveno Jonas ir Kostė Ostrauskai. Jie turėjo dukrą Reginą. Kartu gyveno Marijona Garškienė ir jos motina Kostė Maželienė. Gretimai – Marijonos ir Jono Deksnių bei jų vaikų – Jono ir Donės, dar tetos Manės namai. Prie pat Vyžuonos upės buvo Jono ir Paulinos Žekų sodyba. Šeimoje augo Jonas ir Lina. Jono tėvas buvo sąžiningas, turėjo autoritetą. Tai pirmasis Sodelių kaime įkurto „Švyturio“ kolūkio pirmininkas. Mėgo medžioti.

Į pietus – Kazio ir Paulinos Garškų, auginusių dukras Bronę ir Zosę bei sūnų Joną, sodyba. Tėvas buvo kalvis. Turėjo kuliąmąją mašiną, padėdavo kitiems ūkininkams. Dar piečiau glaudėsi dvi Baltušių šeimos. Jonas su Petronėle augino Palmyrą, vėliau susilaukė dvynukių. Kitame namo gale gyveno Jono tėvai Juozas ir Uršulė Baltušiai. Netoliese gražus sodas ir sodyba – Jono ir Valerijos Garškų. Jie išaugino tris dukras: Veronika gyvena Vilniuje, Janina ir Zita – Rokiškyje. Šios sodybos, kaip ir daugelio kitų, dabar nebėra.

Apie Sodelių kaimą yra rašęs buvęs mano Juodupės progimnazijos lietuvių kalbos mokytojas Antanas Pupienis⁴:

„Sodelių kaimas priklauso Rokiškio rajono dviem apylinkėm: Rokiškio ir Juodupės. Prieš Antrąjį pasaulinį karą kaime gyveno 50 šeimų, iš viso 238 gyventojai. 1989 m. Sodelių kaimo dalyje, priklausančioje Rokiškio apylinkei, buvo 18 sodybų, čia gyveno 21 šeima, 41 gyven-

⁴ Pupienis A. Kaimas prie Vyžuonos, *Kraštotyra*, Vilnius, 1991, nr. 25, p. 42–71.

Scheck / čekio Konto / Sąskaitos RM *1000,-*
 Nr. C.0 005 626 Nr. *14714* Katten/Kaunas Bank *1*
 906

NOTENBANK IM OSTLAND
 Notų Bankas Rytų Krašte
 Kaunen, Maironiostr. 27 / Kaunas Maironio g.—vė 27 RIGA

Zahlen Sie gegen diesen Scheck aus meinem/unserem Guthaben
 Mokėkite pagal šį čekį iš mano/mūsų paprastos einamos sąskaitos

Reichsmark *Tausend*
 Reichsmarktü wie oben
 an *Pupienis Kazys, Sodelių* oder Überbringer
 kam *Rokiškis 4.7.44* arba padavėjui

Ausstellungsort und Datum *Rokiškis 4.7.44*
 Išrašymo vieta ir data
 Unterschrift und Firmenstempel *[Signature]*
 Parašas ir firmos antspaudas

Schecks, in denen der Zusatz „oder Überbringer“ gestrichen ist, werden nicht bezahlt. Die Angabe einer Zahlungsfrist gilt als nicht geschrieben.
 Čekiai, kuriose priedašas „arba padavėjui“ yra išbrauktas – nebus apmokami. Apmokėjimo termino nurodymas skaitomas neparasytu.

Vokiečių kareivių
išduoto čekio faksimilė

tojas. Kaimo dalyje, kuri priklauso Juodupės apylinkei, – 11 sodybų, 17 šeimų, 39 gyventojai. Sodelių kaimas, kaip jau buvo minėta, atsidūrė ant dviejų ūkių – Rokiškio ir Onušio ribos, savotiškame užkampyje. Tokia kaimo padėtis nėra palanki jo vystymuisi, gyvoimui“.

Taigi jau 1989 m. Sodelių kaime sodybų, šeimų ir gyventojų buvo mažiau: 29 sodybos, 38 šeimos ir iš viso tik 80 gyventojų.

Fašistų okupacijos metai. Fašistai 1943 m. spalio 13 d., įtarę palaikius apylinkės miškuose buvusius partizanus, sudegino Miliūnų, Šlapekių ir Lauciūnų kaimus. Buvo kalbama, neva keli jaunuoliai, grįždami iš šokių ar pervežę kuliamaį į kito ūkininko kiemą, išgirdę skrendant lėktuvą, uždegė, penkiakampe išdėstę, laužus. Manė, jog tai rusas skrenda, numes „amerikoniškos“ troškintos mėsos konservų arba batų. Bet skrido vokiečiai ir žvalgė vietovę, kurioje įtarė esant rusų partizanų. Tą dieną, kiek pamenu, buvo giedra. Anksti rytą pradėjo šaudyti. Po to pakilo dūmai. Tėvai, nežinodami, kas vyksta, viską nešė iš trobų toliau į pakalnę, prie Šaltosios upės, į buvusios senos pirties vietą. Mane ten pasodino saugoti suneštų daiktų. Pamenu, kad saulę uždengė dūmai. Nuo degančių kaimų vėjo atnešti degėsiiai krito ant dauboje sudėtų daiktų. Manėme, kad ateis eilė ir mums, degins ir Sodelių kaimo sodybas. Bet Sodelių nelietė.

Gera prisimenu, kaip vokiečių kareiviai atėjo 1944 m. Gal todėl, kad juos mačiau iš arti: savo tėvų sodybos kieme. Atmintyje įstrigo neišdildomai ir liko dokumentas, įrodantis tą faktą. Išikūrė už trobos dobilienoje, iš tėvų pareikalavo maisto. Tvarte pasirinko patikusią kiaulę, dar kažkokio maisto. Kiaulę prie tvarto durų diendaržyje nušovė. Iš karto vietoje nulupo odą, užmetė ant tvarto durų. Už viską atsiskaitė tėveliui išrašę ir įteikę čekį:

„Nr. C0005626, sąskaitos Nr. 14714, Notų Bankas Rytų Krašte RIGA, RM 1000, kam: Pupienis Kazys, Sodelių; išrašymo vieta ir data: Rokiškis, 4. 7. 44“. Čekis liko neapmokėtas.

Vokiečių pasitraukimas – frontas. Dalis Sodelių kaimo žmonių iš anksto ruošėsi karui. Kelios šeimos (Balys Dagys, Augustas Guzas, Kazys Pupienis, kitiems padedant bei patariant Šaltosios pakrantėje prieškalnėje iškasė žeminę – slėptuvę, kurioje slėpėmės su šeimomis ir nakvojome.

Diena, vakare ir naktį keliu Rokiškis–Juodupė važiavo srautai karinės technikos – kolonomis ir pavieniui. Paryčiais viskas aprimo. Suaugę šeimų nariai išėjo apsidairyti. Patikrinti gyvulių, paruošti maisto atsargų. Buvo ramu. Mama paruošė pusryčius ir pakvietė į namus pavalgyti. Bevalgydami pamatėme važiuojant tris ar keturis sunkvežimius, pilnus kareivių. Kilo abejonių dėl uniformų spalvos. Bet buvo nutarta, kad spalva šviesesnė dėl kelio dulkių. Man užėjus į seklyčią paimti knygų paskaityti žeminėje, prasidėjo pragaras.

Vokiečiai už 1–2 km (prie Prano Pupienio sodybos iš kairės ir Mykolo Maželio sodybos iš dešinės kelio pusės) surengė rusų kariams pasala. Iš abiejų kelio pusių esančių sodybų paleido kryžminę ugnį. Padegę ir apšaudę važiavusius keliu sunkvežimius su kariais, pasitraukė Juodupės link. Rusų kariai automatininkai pasklido mūsų sodybos kieme. Pradėjo šaudyti iš Vyžuonų miško ir patrankos. Kulkomis ėmus riedėti trobos grindimis, sprukome į prie tvarto esantį iš akmenų surestą „kiaulininką“. Kai tik aptilo šaudymas, pasileidome pro klojimą bėgti pakalnėn į slėptuvę. Bėgant pro klojimo galą, lauke sprogo patrankos ar minosvaidžio sviedinys. Laimė, niekas nenukentėjo.

Balys Dagys vėliau, pamenu, pasakojo, kad per šaudymą tūnojo pasislėpęs Šaltosios vandenyje. Kvėpavo pro tuščiaavidurį nendrės stiebą ir taip išsigelbėjo. Kitą dieną kaimynas Augustas Guzas, turėjęs gerą arklį, kuris ganėsi kitoje kelio pusėje, ganykloje Vyžuonos upės link, išėjo iš žeminės. Nuėjo arklio parvesti ir buvo nušautas.

Vėliau abiejose kelio pusėse įsitvirtino rusai. Įkasė tris vidutines patrankas pakalnėje prie Šaltosios ir 3 galingesnes kairėje kelio pusėje. Mums iš slėptuvės ir sodybos patarė pasitraukti, nes nebuvo garantijos, kad vokiečiai nebesugrįš. Sukrovėme, ką galėjome, į vežimą ir išvažiavome į Rokiškio pusę, už Vyžuonų miško. Ten prisiglaudėme ūkininko klojime. Po savaitės ar dviejų, frontui pasistūmus už Juodupės, sugrįžome. Patrankų nei kareivių jau nebebuvo. Apkasuose ir patrankų stovėjimo vietose buvo daug šovinių gilzių, pabūklų šovinių, parako, net rankinių granatų. Iš vienos dar buvau išsukęs sprogdiklį. Net dabar, prisiminus tą smalsumą, širpas ima. Toks smalsumas pokariu daugeliui baigėsi tragiškai.

Sodelių kaimo sodybų ir gyventojų sąrašas

(1942 m. gyventojų surašymo duomenys (LCVA, f. R-743, ap. 2, b. 5339))

1.	Petras Maželis	1905 10 19
	Adelija Maželienė, žmona	1914 04 30
	Renė Maželytė, duktė	1942 03 09
2.	Nastė Maželienė	1880 01 02
	Izidorius Maželis, sūnus	1909 05 07
	Ona Maželytė, giminaitė	1876 09 09
	Vladas Deksnys, samdinys	1917 04 25
2 ^a .	Antanas Kažemėkas	1911 12 21
	Angėlė Kažemėkienė, žmona	1918 05 31
3.	Kostas Guzas	1876 03 28
	Bronė Guzaitė, duktė	1920 10 29
3 ^a .	Juozas Šarkauskas	1912 10 09

(tėsinys)

	Amilė Šarkauskienė, žmona	1910 10 09	Gimė Rygoje
	Vylius Šarkauskas, sūnus	1938 10 29	
4.	Juozas Guzas	1909 12 24	
	Uršulė Guzienė, žmona	1907 12 24	Gimė Panemunėlio vls.
	Vincas Guzas, sūnus	1933 09 09	
	Viktorija Guzaitė, duktė	1931 10 13	
	Stefanija Guzaitė, duktė	1936 02 04	
	Janė Guzaitė, duktė	1938 02 20	
5.	Stasys Guzas	1892 05 04	
	Emilija Guzienė, žmona	1910 05 22	
	Aldona Guzaitė, duktė	1932	
	Danguolė Guzaitė, duktė	1938	
	Emilė Ramanauskaitė, samdinė	1916 01 16	
6.	Jonas Pupienis	1881 09 21	
	Konstancija Pupienienė, žmona	1985 05 01	
	Antanas Pupienis, sūnus	1924 01 15	
	Ona Pupienytė, duktė	1917 02 19	
	Juozas Stelionis, samdinys	1923 03 17	Gimė Rokiškio vls.
	Leonora Sadaunikaitė, samdinė	1930 06 13	Gimė Rokiškio vls.
7.	Ona Bagackienė	1875 03 02	Gimė Aknystos vls.
	Pranas Bagackas, sūnus	1916 02 17	Gimė Aknystos vls.
	Liucija Bagackaitė, duktė	1912 05 11	Gimė Aknystos vls.
	Jonas Danevičius, samdinys	1927 04 27	Gimė Rokiškio vls.
8.	Antanas Garška	1873 03 28	Gimė Rygoje
	Ona Garškienė, žmona	1872 07 02	Gimė Pandėlio vls.
8 ^a .	Petras Garška, sūnus	1912 02 14	
	Emilė Garškienė, marti	1910 05 15	
	Ona Garškaitė, anūkė	1941 02 14	
9.	Jonas Radzevičius	1905 12 27	
	Marijona Radzevičienė, žmona	1906 08 15	Gimė Pandėlio vls.
	Rožė Radzevičiūtė, duktė	1931 12 02	
10.	Jonas Gindvilis	1875 12 12	Gimė Panemunėlio vls.
	Angelija Gindvilienė, žmona	1886 11 26	Gimė Panemunėlio vls.
	Julius Gindvilis, sūnus	1911 04 12	Gimė Panemunėlio vls.
11.	Ulijona Labėnienė	1872 07 11	
	Motiejus Zimariovas, posūnis	1908 02 11	Gimė Dusetose
	Trofimas Trofimovas, samdinys	1926 07 10	
12.	Petras Strikas	1877 10 16	
	Mina Strikienė, žmona	1884 09 12	
	Mykolas Komarovas, samdinys	1917 05 17	
	Natalija Sinelnikovaitė, samdinė	1918 08 26	Gimė Rokiškio vls.
13.	Jonas Augulis	1871 12 10	
	Jurgis Augulis, brolis	1873 05 18	
	Ona Giniotienė, sesuo	1888 08 15	
14.	Jonas Trukšnys	1895 06 25	
	Paulina Trukšnienė, žmona	1896 10 25	
	Bronė Trukšnytė, duktė	1925 06 25	
	Janė Trukšnytė, duktė	1928 05 24	
15.	Andrius Garška	1880 07 05	
	Emilė Garškienė, žmona	1885 05 14	
	Jonas Garška, sūnus	1912 06 09	
	Antanas Garška, sūnus	1916 11 17	
	Petras Garška, sūnus	1918 10 06	
	Juozas Garška, sūnus	1922 04 27	
	Anelė Garškaitė, duktė	1925 05 30	
	Danė Garškaitė, duktė	1931 05 15	
	Bronė Garškaitė, duktė	1933 06 15	
16.	Jonas Pupienis	1912 06 22	
	Emilija Pupienytė, sesuo	1920 09 25	
	Kazė Skvarnavičiūtė, samdinė	1929 03 15	
16 ^a .	Liudas Pupienis, brolis	1914 06 19	
	Ona Pupienienė, brolienė	1920 02 19	

(tęsinys)

17.	Kazys Pupienis	1891 12 29	
	Elžbieta Pupienienė, žmona	1899 03 07	Gimė Rokiškio vls.
	Juozas Pupienis, sūnus	1933 05 20	
	Ksaveras Pupienis, sūnus	1940 10 04	
	Janė Pupienytė, duktė	1935 11 01	
	Ona Pupienytė, duktė	1937 06 10	
	Uršulė Pupienytė, sesuo	1902 10 14	
18.	Augustas Guzas	1900 08 28	
	Monika Guzienė, žmona	1902 08 15	
	Bronė Guzaitė, duktė	1933 10 30	
	Regina Guzaitė, duktė	1934 11 20	
	Antanas Guzas, sūnus	1938 07 31	
	Jonas Guzas, sūnus	1940 04 20	
19.	Balys Dagys	1896 03 18	
	Karolina Dagienė, žmona	1893 02 15	Gimė Rokiškio vls.
	Gėnė Dagytė, duktė	1927 06 02	
	Stefanija Dagytė, duktė	1928 10 15	
	Valė Dagytė, duktė	1930 03 02	
20.	Kazys Garška	1898 06 27	Gimė Rokiškio vls.
	Emilija Garškienė, žmona	1908 03 03	
	Kazys Garška, sūnus	1935 01 30	
	Bronius Garška, sūnus	1937 08 20	
	Janė Garškaitė, duktė	1939 01 12	
	Bronė Garškaitė, duktė	1941 01 01	
21.	Juozas Dagys	1897 02 21	
	Ona Dagienė, žmona	1899 05 27	Gimė Rokiškio vls.
	Zosė Dagytė, duktė	1925 07 02	
	Zita Dagytė, duktė	1937 08 24	
	Juozas Dagys, sūnus	1927 07 26	
	Valius Dagys, sūnus	1941 01 20	
	Petras Dagys, sūnus	1920 08 18	
	Marijona Dagienė, marti	1915 02 15	
22.	Izidorius Pupienis	1909 04 18	
	Ona Pupienienė, žmona	1913 08 25	
	Danė Pupienytė, duktė	1940 02 18	
23.	Adelė Pupienytė	1910 07 01	
23 ^a .	Alfonsas Šiaučiūnas	1910 04 24	Gimė Papilio vls.
	Liuda Šiaučiūnienė, žmona	1912 05 06	Gimė Latvijoje
	Anelė Šiaučiūnaitė, duktė	1932 04 20	
	Emilė Šiaučiūnaitė, duktė	1939 05 05	
	Bronius Šiaučiūnas, sūnus	1941 05 22	
24.	Pranas Pupienis	1897 05 09	
	Ona Pupienienė, žmona	1900 03 22	
	Jonas Pupienis, sūnus	1925 05 06	
	Vanda Pupienytė, duktė	1928 11 16	Gimė Brazilijoje
	Gertrūda Pupienytė, duktė	1935 01 01	
	Stasys Pupienis, sūnus	1937 04 25	
25.	Petras Ramanauskas	1886 05 06	Gimė Rokiškio vls.
	Ona Ramanauskienė, žmona	1896 01 02	
26.	Mykolas Maželis	1892 09 29	
	Zosė Maželienė, žmona	1906 01 07	
	Agota Kažemėkienė, uošvė	1880 01 15	Gimė Rokiškio vls.
27.	Jonas Ostrauskas	1914 03 23	Gimė Rygoje
	Kostė Ostrauskienė, žmona	1921 05 23	
	Regina Ostrauskaitė, duktė	1941 08 09	
27 ^a .	Marijona Garškienė	1912 04 23	
	Kostė Maželienė, motina	1886 02 02	
28.	Jonas Deksnys	1909 06 18	Gimė Obelių vls.
	Marijona Deksnienė, žmona	1913 02 02	Gimė Rokiškio vls.
	Jonas Deksnys, sūnus	1940 01 27	
	Donė Deksnytė, duktė	1942 10 04	
	Manė Alasevičienė, teta	1872 01 15	Gimė Obelių vls.

(tėsinys)

29.	Jonas Žėkas	1898 11 03	Gimė Pandėlio vls.
	Paulina Žėkienė, žmona	1911 12 05	Gimė Pandėlio vls.
	Jonas Žėkas, sūnus	1936 05 30	
	Lina Žėkaitė, duktė	1938 01 01	
30.	Pranas Maželis	1900 06 07	
	Emilė Maželienė, žmona	1897 12 02	
	Angelija Maželienė, motina	1867 01 17	Gimė Rokiškio vls.
31.	Kazys Garška, Mato s.	1890 03 21	
	Paulina Garškienė, žmona	1899 04 22	
	Bronė Garškaitė, duktė	1929 01 01	
	Zosė Garškaitė, duktė	1932 11 15	
	Jonas Garška, sūnus	1941 02 06	
32.	Juozas Baltušis	1871 04 15	
	Uršulė Baltušienė, žmona	1888 03 04	Gimė Rokiškio vls.
32 ^a .	Jonas Baltušis, sūnus	1910 12 27	
	Petronėlė Baltušienė, marti	1904 08 23	Gimė Panemunėlio vls.
	Palmyra Baltušytė, duktė	1938 07 01	
33.	Jonas Garška	1897 08 19	
	Valerija Garškienė, žmona	1899 02 13	
	Veronika Garškaitė, duktė	1934 02 04	
	Jonė Garškaitė, duktė	1936 02 14	
	Zita Garškaitė, duktė	1940 04 10	
34.	Kazys Butėnas	1890 05 30	
	Zofija Butėnienė, žmona	1899 01 02	Gimė Panemunio vls.
	Bronė Butėnaitė, duktė	1926 12 25	
	Jonas Butėnas, sūnus	1927 02 28	
	Antanas Butėnas, sūnus	1931 04 11	
	Palmyra Butėnaitė, duktė	1938 02 20	
	Alfonsas Lukšys, samdinys	1914 09 15	Gimė Rokiškio vls.
35.	Romas Dobužinskas	1915 08 11	Gimė Pandėlio vls.
	Marijona Dobužinskienė, žmona	1917 11 22	
	Marijona Čypienė, uošvė	1873 10 04	
36.	Ona Čypienė	1880 05 15	
	Vladas Čypas, sūnus	1909 09 29	
	Ona Čypaitė, duktė	1920 03 15	
	Paulė Čypaitė, duktė	1922 02 02	
37.	Juozas Sukys	1905 01 02	Gimė Kamajų vls.
	Uršulė Šukienė, žmona	1889 11 27	
	Stefanija Deksnytė, samdinė	1923 12 27	
38.	Jonas Grabauskas	1920 04 12	
	Vytautas Grabauskas, brolis	1925 09 02	
38 ^a .	Petras Sabaliauskas	1892 02 14	Gimė Skapiškio vls.
	Ona Sabaliauskienė, žmona	1892 01 01	Gimė Panemunio vls.
	Aldona Sabaliauskaitė, duktė	1926 05 15	Gimė Skapiškio vls.
	Birutė Sabaliauskaitė, duktė	1934 03 15	Gimė Kamajų vls.
	Petras Sabaliauskas, sūnus	1928 06 02	Gimė Skapiškio vls.
39.	Juozas Deksnys	1892 02 19	
	Konstancija Deksnienė, žmona	1897 01 14	Gimė Rokiškio vls.
	Albinas Deksnys, sūnus	1921 03 15	
	Juozas Deksnys, sūnus	1931 11 19	
	Marė Deksnytė, duktė	1925 12 28	
	Malvina Deksnytė, duktė	1928 01 01	
	Zosė Deksnytė, duktė	1934 05 25	
40.	Pranas Deksnys	1889 01 15	
	Anelė Deksnienė, žmona	1894 12 10	
	Kostas Deksnys, sūnus	1918 08 12	
	Pranas Deksnys, sūnus	1929 01 20	
	Stasys Deksnys, sūnus	1933 09 30	
	Stefanija Deksnytė, duktė	1930 12 24	
	Monika Deksnytė, duktė	1938 01 25	
41.	Emilija Deksnienė	1896 12 25	
	Gėnė Deksnytė, duktė	1923 02 24	

(tęsinys)

	Jonas Deksnys, sūnus	1930 06 08	
	Pranas Deksnys, sūnus	1935 10 11	
	Antanas Deksnys, sūnus	1938 10 25	
41 ^a .	Elžbieta Vilienė	1899 04 09	
	Zofija Vilytė, duktė	1927 11 06	
42.	Antanas Mikalkevičius	1909 11 01	Gimė Rokiškio vls.
	Akvilė Mikalkevičienė, žmona	1908 03 15	
	Vladislava Mikalkevičiūtė, duktė	1941 11 12	
	Kristina Čypaitė, podukra	1931 03 16	
	Stasė Čypaitė, podukra	1932 08 29	
	Palmira Čypaitė, podukra	1935 09 14	
	Anastazija Kavaliauskienė, uošvė	1875 09 25	
43.	Jonas Keliuotis	1897 06 23	
	Marijona Keliuotienė, žmona	1895 05 14	
	Antanas Keliuotis, sūnus	1925 12 09	
	Julius Keliuotis, sūnus	1927 04 01	
	Jonas Keliuotis, sūnus	1931 01 03	
	Bronius Keliuotis, sūnus	1934 12 17	
	Pranas Keliuotis, sūnus	1937 11 05	
	Emilė Keliuotytė, duktė	1936 06 18	
44.	Viktoras Pupienis	1918 05 25	
	Kostė Pupienytė, sesuo	1925 09 20	
	Anastazija Raišienė, senelė	1862 08 15	
44 ^a .	Juozas Kralikas	1897 01 17	Gimė Obelių vls.
	Marijona Kralikienė, žmona	1905 05 15	
	Vladas Kralikas, sūnus	1933 11 28	Gimė Kretingos vls.
	Ona Kralikaitė, duktė	1936 09 13	
45.	Antanas Pupienis	1915 04 12	
	Ona Pupienienė, motina	1884 07 13	
46.	Kazys Raišis	1897 07 21	
	Ona Raišienė, žmona	1900 05 30	Gimė Latvijoje
	Kazė Raišytė, duktė	1924 04 26	
	Janė Raišytė, duktė	1939 03 19	
	Bronius Raišis, sūnus	1937 04 26	
47.	Feliksas Raišis	1894 01 16	
	Zosė Raišienė, žmona	1894 05 17	Gimė Breslavo vls.
48.	Kostas Raišis	1899 01 15	
	Uršulė Raišienė, žmona	1900 12 12	
49.	Juozas Raišis	1891 08 24	
	Emilija Raišienė, žmona	1893 12 17	
	Stasė Raišytė, duktė	1931 03 04	
50.	Juozas Raišis, Jono s.	1883 09 25	
	Marijona Raišienė, žmona	1881 07 05	Gimė Kupiškio vls.
	Julius Raišis, sūnus	1921 07 10	
	Gėnė Raišytė, duktė	1924 12 25	
51.	Jonas Raišis	1878 11 25	
	Emilė Raišienė, žmona	1887 03 15	Gimė Obelių vls.
	Kostas Raišis, sūnus	1918 08 14	
	Vladas Raišis, sūnus	1932 05 15	
	Stefanija Raišytė, duktė	1924 09 15	
52.	Kostas Rušėnas	1868 06 15	Gimė Rokiškio vls.
	Angelija Rušėnienė, žmona	1888 12 25	Gimė Rokiškio vls.
52 ^a .	Juozas Petrėnas	1913 08 17	Gimė Obelių vls.
	Bronė Petrėnienė, žmona	1919 11 07	Gimė Kriaunų vls.
53.	Jonas Bliūdžius	1908 06 19	Gimė Rygoje
	Ona Bliūdžiuvienė, žmona	1913 02 20	Gimė Kretingoje
	Regina Bliūdžiūtė, duktė	1939 08 24	Gimė Kretingoje
53 ^a .	Jeronimas Čikas	1912 05 08	Gimė Tauragėje
	Emilija Čikienė, žmona	1911 07	Gimė Raišelių k.
	Aušra Kornelija Čikaitė, duktė	1938 01 05	Gimė Raišelių k.

Stoniškio kaimo gyventojai

Stefanija Bliūdžiūtė

Stōniškio kaimas (tiksliau vienkiemų sistema) formavosi XX a. trečiajame ir ketvirtajame dešimtmėčiais išparceliuoto Aukštādvario palivarko vietoje. Gyventojai į jį suvažiavo ne tik iš aplinkinių kaimų, bet ir iš visos Lietuvos.

Anelė Kalašauskienė. Jos dukra Ona Jarušauskienė (Antano Jarušausko pirmoji žmona) anksti mirė, paliko mažą sūnelį Algirduką Jarušauską. Duktė Kazė Riukienė (gim. 1888 Panemūnio vls.) liko našlė su trimis vaikais (vyras mirė apie 1932–1933). Jos dukra Stefa Riukaitė (gim. 1923) dirbo Sodėlių fabrike vėrėja (A. Pupienytės-Pupienienės pagalbininke). Stefa buvo ištekejusi už Vlado Stalausko (gim. 1914), turėjo sūnų Romuką. Labai buvo gabus, talentingas, ypač muzikos srityje, bandė rašyti. Kaip muzikantas visur buvo kviečiamas. Jam nuolat žiūrėti į natas nereikėjo. Kartą buvau pasikvietusi pagroti mums festivalyje pagyvenusių žmonių kolektyvui. Šokom jubiliejinį kadrilį. Paprašė natų. „Sumedžiojau“ Rōkiškyje iš muzikantės Budrienės, dar dvi savaitės iki festivalio (Júodupėje, fabriko estradoje). Nustebau, kai per repeticiją Romualdas man natas gražino. Neramu buvo, kaip šokėjai sušoks, ar susigrabys. Po festivalio mano šokėjai džiaugėsi ir stebėjosi, kad nė prie vieno muzikanto nebuvo taip lengva šokti, nors Romukas nežiūrėjo į jokias gaidas, grojo iš atminties. Vėliau teko susidurti su juo Rokiškyje pas akluosius ir silpnaregius: jis vadovavo jų ansamblui, o aš taip pat ten dirbau, organizuodavau knygų aptarimus, paskaitas ir kitus kultūrinius renginius. Jis buvo aukšto meistriško muzikantas, eruditas. Jaunas mirė, paliko žmoną, du sūnus ir dukrą. Vaikai jau vedę, turi savo vaikų. Romukas turėjo ir seserį iš tėvo Vlado Stalausko antrosios santuokos, palaikė su ja ryšius. Stalauskienė gyveno viena Stōniškyje (Stōniškio dalis jau priklausė Júodupei). Kai atvažiuodavau į Júodupės kapines, beveik visada sutikdavau Stalauskiene. Ji gyveno savo gimtuosiuose namuose prie sūnaus, marčios ir globojama anūkų. Mirė apie 2002–2003 m., palaidota Juodupėje.

Kazė turėjo du sūnus: vienas mirė dar vaikystėje, kitas, Bronius (gim. 1928), užaugo, mokėsi Rokiškio gimnazijoje. Gyveno Rokiškyje. Vedė, turėjo vaikų, būdamas apie 42–45 m. mirė.

A. Kalašauskienė turėjo ir trečią dukrą – Elena, vadinamą Hele (gim. 1912). Ji dirbo Sodėlių fabrike audėja. Buvo graži, simpatiška mergina. Draugavo su mano giminaičiu, bendradarbės broliu, už ją jaunesniu Jonu Baraišiu (gim. 1917), taip pat audėju Sodėlių fabrike. Buvo geros draugės su Jono seseria Ona (Ance) Baraišyte. Bet lašas po lašo ir akmenį pratašo... Helė buvo pavasarininkė, Juodupės parapijos pavasarininkų pirmininkė. Ona (Ancė) buvo jaunaliutuvė. Pavasarininkai ir jaunaliutuviai nesugyveno. Rodos, ko jie nepasidalija! Bet prie progos ir be progos pylė vieni ant kitų pamazgas. Jaunaliutuviai pavasarininkus vadino šventakupriais. Pavasarininkai jaunaliutuvius – skeltanagiais. Jaunaliutuviams vadovavo fabriko kontoros valdininkas Bliznikas. Tai neapykantai vešėti padėjo klebonas J. Bubas. Dar būdamas Rokiškio parapijos vikaru, per pamokslus koneveikdavo jaunaliutuvius. Kaltino juos tuo, kad jų vėliavoje nėra žodžio Dievas, kad jų vėliava nešventinta. (Jaunaliutuvių įrašas: „*Jaunos jėgos – tau, tėvyne*“.) Arkivyskupas J. Skvireckas prašė jau-

nalietuvių vadovybę vėliavą papuošti kryžiumi, šiems atsisakius, nusileido, prašė nors kampelyje iš sukryžiuotų dobilo lapų imituoti kryželį. Jaunlietuviams atsisakius ir to, buvo iškastas karo kirvis. Ta abipusė neapykanta tarp pavasarininkų ir jaunlietuvių tvyrojo iki galo – iki sovietinės okupacijos.

Juodupės jaunlietuvių organizacija buvo gausi, ji vienijo tuometinį elitinį jaunimą, vystė plačią veiklą, gražios buvo jų uniformos. Pavasarininkų organizacijoje – vaizdas visai priešingas. Juodupės parapijos chorą suorganizavo tuometinė „Nemuno“ fabriko kasininkė Cicilija Grigutytė. Giedojo visi balsingi vyrai, moterys (daugiausia dar merginos). Didžioji choristų dalis buvo jaunlietuviai. Kartą per pamokslą klebonas J. Bubas įpykęs pareiškė, kad parapijos chore jaunlietuviams ne vieta. „*Tegu bus bažnyčia kurčia, bet jaunlietuviai chore nepageidaujami*“. Daugiau neberekėjo sakyti, jaunlietuviai į chorą nebėjo. Pamaldos vyko tada dar buvusioje palivarko pieninėje, naujoji bažnyčia tebebuvo statoma. Chore giedojo pavasarininkai. Visai suskydo choras. Jaunlietuviai, atėję į pamaldas organizuotai, giedodami iš bažnyčios vidurio visai jį užtrenkdavo. Prisimenu rugsėjo 8-ąją, ta diena būdavo iškilmingai minima – juk Tautos šventė. Šauliai, jaunlietuviai, pavasarininkai organizuotai uniformuoti ateidavo į bažnyčią, su savo vėliavomis per sumą stovėdavo. Po pamaldų Stonišio dar medinėje senojoje mokykloje, vėliau šaulių namuose, vykdavo iškilmingas minėjimas su menine programa. Į minėjimą kartą buvau pakviesta ir aš, Generališio pradžios mokyklos mokinė, deklamavau Vytės Nemunėlio (B. Brazdžionio) eilėrašį „Motinos širdis“. (Su tuo eilėraščiu teko pasirodyti ne kartą. Kai pradėjau dirbti fabrike, žmonės mane atpažino kaip to eilėraščio skaitovę, daug teko perrašinėti, įteikti pageidaujantiems. Tebomoku ir dabar.)

Taigi 1938 m. rugsėjo 8-oji buvo graži diena. Uniformuoti, išsirikiavę su savo gražia vėliava, dideliu būriu iš Juodupės atkeliavo į bažnyčią jaunlietuviai. Organizuotai išstovėjo bažnyčioje, visą laiką labai puikiai giedojo, net pagrindinio choro nesigirdėjo. Žmonių aptarinėjamas, tas farsas vyko, rodos, iki okupacijų, niekas nenorėjo nusileisti. Jaunlietuviai ne kartą per metus statydavo dramos veikalus. Dažnai pasirodydavo šauliai. Pasirodydavo ir pavasarininkai, kartais ir neblogai. Pagrindiniai dramos aktoriai – iš fabriko, ten gal buvo iš visų partijų: Ona Baraišytė, Adelė Čeičytė, Juozas Kastėnas, Valentinas Zakarevičius, Bronius Skruodis. Angelaičius globojo Tuskenytė (ne vietinė), fabriko administracijos darbuotoja.

Liaudanskai. Tėvas Matas Liaudanskas jau buvo miręs. Gyveno motina Julija Liaudanskienė (gim. 1882), sūnus Ignas (gim. 1907 m. liepos 27 d., dirbo Juodupės fabrike) ir Vytautas (gim. 1921 m. vasario 7 d.). Ignas vedė Akvilę Deksnytę (Untanulio seserį) iš Didsodės, gyveno tėvų namuose. Vytautas dirbo kolūkyje „Tikruoju keliu“ buhalteriu. Vėliau gyveno Kavoliškyje, vedęs Dranseikaitę, turėjo dukrą. Po Hitlerio anšliuso grįžo iš Kretingos „Laisvės“ fabriko į Juodupę ir apsigyveno Liaudanskų namuose ir vyriausias sūnus Jurgis. Jis buvo vedęs Paulę Žindulytę iš Didsodės. Jurgis 1940–1941 m. dirbo Juodupės „Nemuno“ fabrike brokeriu. Gimė jiems sūnus Vilius (vienas sūnus, anksčiau gimęs, mirė, palaidotas Juodupėje). 1941 m. Jurgis pasitraukė į SSRS gilumą, kovojo 16-ojoje lietuviškojoje divizijoje, žuvo 1944 m. spalio 16 d. ir palaidotas Pagėgių karių kapuose. Sūnus Vilius su šeima gyvena Didsodėje, sūnūs vedę (turėjo 6–7 sūnus ir dukrą). Akvilė ir Ignas Liaudanskai mirę. Liaudanskai turėjo 2 ha žemės.

Alfonsas Stankevičius (gim. 1902) mirus pirmajai žmonai liko su mažamečiu sūneliu Vitoldu (gim. 1928). Antrąkart vedė pirmosios žmonos draugę, mano artimą kaimynę Albina Izdūnytę (gim. 1912). Jiems gimė du berniukai: Rimantas (1940 m. lapkričio 29 d.) ir Jonas. Kartu augo pirmosios žmonos sūnus Vitoldas. Albina buvo gera žmona, motina, gera pamotė. Mylėjo posūnį, rūpinosi, nuolat su juo lankė pirmosios žmonos kapą. Visi trys Stankevičiokai vedę, džiaugiasi jau ir anūkais. Alfonsas kolektyvizacijos pradžioje dirbo „Spindulio“ kolūkio pirmininku. Sustambinus kolūkius dirbo sustambinto kolūkio „Tikroju keliu“ pirmininko pavaduotoju. Staiga susirgęs (žarnų apsvertimas) mirė jaunas, palikęs našlę Albina su trimis berniukais. Albina antrąkart netekėjo (nors galėjo, buvo jauna, graži našlė), užaugino sūnus ir posūnį. Prieš kelerius metus Albina mirė, jos tikrieji vaikai ir anūakai gyvena Juodupėje. Posūnis gyvena Vilniuje.

Vincas Šinkūnas (gim. 1881, iš Svėdasų) gyveno visai prie Juodupės tvenkinio, turėjo didelius namus, žemės apie 6–8 ha. Jį pravardžiavo Japonu. Elžbieta Šinkūnienė (gim. 1890) – buvusi Garškaitė iš Gargažynės (jos brolis pirmasis Juodupės valsčiuje turėjo automobilį). Šinkūnas turėjo pulką dukterų. Antanina (gim. 1910) ištekėjo už stoniškėno Jono Radzevičiaus (gim. 1913). Netoli fabriko pasistatė namus, dirbo Sodelių fabrike audėja. Jos vyras Jonas buvo stalius, dirbo fabrike ir kitur. Turėjo du sūnus: Gediminą (gim. 1936) ir Rimantą (gim. 1938). Antanina ir Jonas mirė. Šinkūno dukra Anelė (gim. 1911) dirbo Juodupės fabriko taurinimo ceche, ištekėjo už Alfonso Grizevičiaus, turėjo sūnų Valentą (gim. 1942). Iš pradžių gyveno dideliuose tėvo namuose, vėliau prie našlio (Anelės tėvo) pasistatė gražius savo namus. Pokariu Alfonsas Grizevičius slapstėsi nuo kariuomenės, suimtas, nuteistas 25 m., išvežtas į lagerį, 1954 m. paleistas grįžo. Tiek Anelė (gim. 1911 m. liepos 10 d.), tiek jos vyras dirbo fabrike iki pensijos. Ona Šinkūnaitė (gim. 1914) buvo ištekėjusi už Antano Gredecko (gim. 1907). Ji dirbo Juodupės fabrike, vyras – eiguliu, sovietiniais metais – miško vežiku. Turėjo sūnų Algį (gim. 1935). Sūnus tarybiniais metais dirbo Juodupės gyvenvietės vykdomojo komiteto pirmininku, vėliau dirbo miške. Žmona buvo rusų tautybės. Jaunas mirė.

V. Šinkūno dukra Kazė (gim. 1920) priėmė užkuriu Povilą Kalpoką (gim. 1909 m. kovo 14 d.), turėjo dvi dukras. Kazė ir Povilas dirbo Juodupės fabrike. Valė Šinkūnaitė (gim. 1923) ištekėjo už Alfonso Baltušio (gim. 1918). Vokietmečiu jis dirbo Juodupėje policininku. 1944 m. Valė su vyru patraukė į Vakarus. Jaunesnioji dukra ištekėjo už Juliaus Deksnio (gim. 1916 m. gegužės 4 d.) į Šlāpekus.

Kazys Prascienius (gim. 1887, iš Obelių). Apie tuos namus sakydavo: pas Prascienį, pas Valainį, pas Meškauską. Prascienienė (gim. 1885 m. vasario 9 d.) turėjo 3 vyrus. Valainio sūnų Petrą pažinojau iki jo mirties. Jis buvo vedęs Oną Jočytę iš Stoniškių. Valainiai gyveno Juodupėje, dirbo Juodupės fabrike. Turėjo dukterį Gintę ir sūnų Eugenijų. Gintė ištekėjusi gyveno Rokiškyje ir dirbo valstybinio draudimo kontoroje, turėjo vaikų ir anūką. Eugenijus (gim. 1941) gyveno Juodupėje, kol ten buvo darbo. Vėliau išvažiavo gyventi į Rokiškį.

Prascienienė su vyru Kaziu Prascieniumi turėjo sūnų Viktorą, gim. 1924 m. Viktoras sėdėjo kalėjime už slapstymąsi nuo sovietų armijos. Grįžęs (po Stalino mirties) vedė kaimynę Kazę Špuraitę, turėjo sūnų Viktorą. Sūnus vedęs, turi vaikų, gyvena Vilniuje. Duktė Birutė ištekėjusi du kartus. Antras vyras Laužadis tragiškai

žuvo (užmušė medis). Našlaudama auginus vaikus, globojo seną tetą Emilę Špuraitę iki mirties. Birutė gyvena Juodupėje, pirktame iš Savutės Kanopienės name. Čia gyvena ir tėvas Viktoras, ir jo žmona. Birutės motina mirusi. Viktoras našlaudamas buvo susiradęs jaunesnę žmoną (su sūnumi), bet neilgai gyveno, išsiskyrė. Vėliau rado Viktorą prie namų mirusį. Jis jau artėjo prie 80-mečio.

Kubiliaus namai buvo ant Vyžuonės kranto. Visai pro juos vingiavo kelias iš Vengerinės palivarko pro Žióbiškį, Degsnius, Vaidlėnus, Aukštasiją, Lingėnus į Aukštadvario palivarką (palivarko valdytojas tais laikais buvo Murauskas). Prie Kubiliaus namų į pietryčius buvo tiltas per Vyžuonos upę. Kitapus tilto – palivarko „rūmai“: nedidelis medinis pastatas, dar gyvavęs per okupacijas, naudotas įvairioms reikmėms. Apie 1930–1935 m. ten veikė Aukštadvario (vėliau Stonišio) pradžios mokykla, buvo pramogų salė. Sudegus Juodupės bažnyčia, kuri laiką ten vyko pamaldos, vėliau buvo rodomi kino filmai, iki pastatas visai nunyko. Kitoje pusėje kelio, į šiaurę nuo minėtų palivarko rūmų, yra mūrinis pastatas, kuris ilgą laiką buvo miškininkų žinioje – girininkija. Grafų valdymo laikais, kai Aukštadvaryje buvo palivarkas, tas mūrinis (akmenu) statinys buvo vadinamas *pakrova*: ten kraudavo pašarus, javus. Pasakodavo mamytė, kad ji, dar 14-metė, su kitomis lingėniškėmis vasaromis eidavo į palivarką uždarbiauti, kraudavo tame mūriniame pastate šieną, javus, kitus pašarus. Sklisdavę gandai, kad grafas pastatą padovanos Jūdupei ir ten bus įrengta bažnyčia. Deja, įvyko kitaip.

Apie 1929–1930 m. Kubilynę nusipirko lingėniškis, jau gyvenęs ir vystęs verslą Saldutiškyje Juozas (Juzė) Bliūdžius. Kalbėjo žmonės, kad Juzė perkas namą juodai dienai, kad turėtų kur grįžti terbas pasidžiauti, o savo žmoną Petronėlę guosdavęs: „Žuveles gaudysiu, žuvienę virsim, kojeles upėj mirkysim“. Deja, juodoji prognozė neišsipildė. Saldutiškyje turėjo lėtpjūvę, net lingėniškius ten įdarbindavo. 1944 m. pasitraukė į Vakarų. Gyveno Vokietijoje, vėliau persikėlė į Čikagą, tapo milijonieriumi. Dabar jau miręs. Jo sūnus Gedas atvažiuoja iš Čikagos į Vilnių, kur turi namą. Saldutiškyje remontuoja tėvo namą. Atvažiuoja ir į Juodupę pas giminaičius, Juozo seserų Adelijos ir Anelės vaikus ir vaikaičius. Pokariu kelerius metus Kubilynę nuomojo Šmatavičius, Jadzės Jarušauskaitės vyras. Apie 1946–1947 m. Šmatavičiai išvažiavo gyventi į Lenkiją. Dar čia gyveno Veronika Bliūdžiuvienė (gim. 1889) su sūnumis Jonu (gim. 1922) ir Antanu (gim. 1925), dukra Emilija (gim. 1916) ir anūke Danute (gim. 1934). Jonas žuvo žaisdamas sprogmenimis, o jo brolis Antanas neteko regėjimo.

Lieptas per Vyžuoną buvusio senojo tilto vietoje Stonišio kaime. I. Šarkauskaitės nuotr.

Bliūdžiaus namuose apsigyveno Vladas Čepukas. Mat antroji jo žmona Monika Ražinskaitė buvo Juozo Bliūdžiaus krikšto dukra. Smetonos laikais Pupų dėdė dainavo: „*Valsčiaus botagas yra Levukas, botago kotas – Vladas Čepukas*“. Vladas Čepukas dirbo Juodupės valsčiuje raštininku (sekretorius buvo Skruodys). Bliūdžiaus namuose Čepukas gyveno ilgai. Vladas Čepukas dirbo valsčiuje prie visų valdžių: Smetonos, vokiečių, sovietų, kol išėjo į pensiją. Pats sakydavo apie save: „*Esu vertybė – visom valdžiom įtikau*“. Vladas ir Monika Čepukai mirę. Jų sūnus vedęs, gyvena Žiobiškyje.

Pranas Ražinskas (gim. 1911) turėjo 2–4 ha žemės. Vedė Bronę Deksnytę (gim. 1905) iš Šeškiniškio. Pranas dirbo fabrike, bet ne prie mašinų. Smetonos laikais aplinkiniai Stoniškio ūkininkai, kurie laikė arklius, buvo sudarę sutartį su fabriko administracija, veždavo iš Rokiškio geležinkelio stoties žaliavas į Juodupę ir gaminius iš Juodupės į Rokiškio geležinkelio stotį. Bronė Ražinskienė dirbo Juodupėje, audė drobeles, medžiagas suknelėms. Pranas ir Bronė turėjo sūnų Edmundą (gim. 1938) ir dvi dukras – Genę (gim. 1940, dabar Marmokienė) ir Vladą (gim. 1942). Prano brolis Petras (gim. 1919) nuėjo užkuriu į Čeičius, vedė Anelę Matusevičiūtę (žr. straipsnį „Aknystėnai“). Vyresnė Prano sesuo Eleonora (gim. 1908) ištekėjo į Čeičius už Jono Milaknio (žr. straipsnį „Aknystėnai“).

Antanas Ražinskas (gim. 1895 m. rugsėjo 17 d., iš Obėlių) – Prano tėvo brolis. Vedęs kaimynę Emilę Šarkauskaitę (gim. 1904), turėjo namelius prie Vyžuonos. Dirbo Sodelių fabrike audėju. Turėjo sūnų Joną (gim. 1931) ir dukrą Bronę (gim. 1940). Sūnus kažkur Rokiškio rajone dirbo inžinieriumi, vedęs, turi vaikų. Bronytė gyvena Juodupėje. Buvo ištekėjusi, bet taip išėjo, ištekėjo ne už jai skirtojo. Užaugino dukrelę.

Šarkauskai. Į Aukštadvarį atsikėlė Antanas Šarkauskas su šeima. Teko dirbti Sodelių fabrike su Vladu Šarkausku (gim. 1905). Baigiantis pamainai jis ties galinėmis durimis nusirengdavo alyvuotą kombinezoną, visas veidas alyvuotas, blizga, pilkas, baltos tik akys. Vėliau su Vladu Šarkausku, jo žmona Stefa (gim. 1912), dukra Irena (gim. 1938) teko artimai bendrauti. Mat Vlado Šarkausko sesuo Anelija buvo atitekėjusi į Lingėnus už Juozo Karaliaus (Miškinio). Tekdavo susitikti ir laidotuvėse, ir vestuvėse. Su Irena kartu mokėmės Juodupės vakarinėje vidurinėje darbo jaunimo mo-

Šarkauskų šeima: sėdi Ona ir Jonas Šarkauskai; stovi duktė Anelė ir sūnus Vladas. Apie 1930 m. Iš I. Šarkauskaitės albumo

kykloje. Vladas Šarkauskas dirbo fabrike meistru, buvo geras šaltkalvis, daug kur kviečiamas dirbti. Žmona buvo linksma moteris. Dabar abu Šarkauskai mirę, Stoniškyje jų namai perstatyti ir perduoti. Dukra Irena gyvena Juodupėje. Dirbo vaistininke, mėgo fotografuoti, piešdavo atvirukus. Dabar – pensininkė.

Ona (Aniciūtė) Ražinskaitė (gim. 1890) buvo Prano, Petro ir kitų teta. Turėjo sūnų Steponą (gim. 1917). Jį vadino Steponuku, nors buvo aukšto ūgio, nesmulkaus sudėjimo. Steponas buvo mergautinis vokiečio vaikas, 1914 m. karo palikimas. Ona jį labai mylėjo. Gyveno Aniciūtė netoli kitų Ražinskių, ant valdiško griovio krašto, turėjo ruoželių žemės. Steponas dirbo Sodelių fabrike audėju, Aniciūtė triūsė namuose. Motiną Steponas mylėjo, prižiūrėjo. Vedė Radzevičienės Marytę, pasistatė namą Juodupėje, netoli parapijos senųjų kapų. Turėjo sūnų Rimantą ir dukrą Bernadetą. Rimantas buvo vedęs Šukytę nuo Panemunėlio, ji dirbo Rokiškyje. Vaikų jie neturėjo. Dabar Rimantas jau miręs, žmona gyvena Rokiškyje, Benutė viena gyvena Juodupėje, savo namuose. Steponas ir Marytė mirę.

Radzevičius prie kelio, vedančio į Rokiškį, turėjo 8 ha žemės. Sklype tebuvo pastatytas vienintelis trobesys – klojimas. Radzevičius dirbo miškininku, turėjo sūnų. Jo žemę ilgą laiką nuomojo Motiejus Mikalkevičius ir jo žentas Kazys Ramanauskas. Keletą metų teko tame klojime kultū. Mikalkevičius, Ramanauskas visam Lingėnų kaimui buvo giminės, o lingėniškiai visada talkomis kūrė. Buvęs lingėniškis (taip pat visų lingėniškių giminė) **Kostas Adomonis** (gim. 1880), grįžęs iš Amerikos, nusipirko Elernos (Alksniamuižės) dvarą ir Smetonos laikais ten ūkininkavo. Gyveno su žmona Marijona (gim. 1889), parsivežta iš Brazilijos ar Amerikos. Žemei dirbti samdydavo padėjėjus, kartais ją išnuomodavo. 1938 ar 1939 m. K. Adomonis pardavė tą dvarą rusui Jurjevui ir nusipirko Radzevičiaus sklypą su klojimu. Pasistatė raudonų plytų dviejų aukštų

Stefanija ir Vladas Šarkauskai. 1960 m. Iš I. Šarkauskaitės albumo

Provizorė Irena Šarkauskaitė. 1969 m.

Steponas Ražinskas Lietuvos kariuomenėje

gyvenamąjį namą, šamotinių plytų ūkinį pastatą, apdengė cinkuota skarda. Turėjo trejerį grūdams valyti. Žmonės važiuodavo pas juos išsivalyti grūdų sėklai ir prievolėms. Tarnavo pas Adomonį mano mamos pusbrolis Kazys Gabrilavičius, tarnavo Ona Milaknytė iš Vaidlėnų, Aldona Karaliūtė iš Lingėnų. Sovietiniais metais namus padovanojo lingėniškiui Kostui Gerniui. Bendravo su Kazio Ramanausko šeimyna, su Petro Kavoliaus, Juozo Kavoliaus (dėdelės) namais. Adomoniai mirę, palaidoti Juodupės kapinėse.

Jonas Putriūnas (gim. 1882, kilęs iš Panemūnio vls., su žmona Ona (gim. 1885) nuo Pándelio augino dukrą Oną (gim. 1909) ir gerokai jaunesnį sūnų Antaną (gim. 1928). Turėjo 6–8 ha žemės, be to, Jonas žiedė puodus, dubenis ir kitokius dirbinius. Gyveno pasiturimai. Dukra prieš tėvo valią ištekėjo už jaunesnio, neturtingo Jono Guzo (gim. 1916), turėjo dukrą Elvyrą (gim. 1939) ir sūnų Gediminą (gim. 1938). Dukra buvo ištekėjusi už Juliaus iš Kiėmiškių, bet išsiskyrė. Putriūno sūnus Antanas vedė Savunę Kažemėkaitę iš Jutkių, vaikų neturėjo. Antanas nusigėrė, kolūkių laikais vertėsi atsitiktiniais darbais, supjaudavo žmonėms malkas ir pan. Atlyginimą mieliau imdavo degtine nei pinigais. Skųsdavosi, kad tėvas, pasiturimai gyvenęs, neleido jo mokytis, dabar jo bendraamžiai mokytis, turi tarnybas, jis gi – alkoholikas. Kiek tuose samprotavimuose tiesos – sunku pasakyti.

Ona Jočienė (gim. 1888), kiek pamenu, jau našlavo, gyveno su vaikais. Sūnus Bronius (gim. 1918) dirbo Juodupės fabrike, vedė Oną Staigytę (gim. 1916) iš Šlapekių k., taip pat dirbusią fabrike audėja. Jie pasistatė namelius motinos žemėje. Turėjo sūnų Bronių (gim. 1937) ir dukrą Nijolę (gim. 1939). Bronius buvo prekybininkas, jaunas mirė. Sudeginus Šlapekių kaimą, Onos Jočienės tėvai apsigyveno pas Jočius iki patys įsikūrė. Vėliau Ona susirgo insultu. Po ligos prastai kalbėjo, buvo paralyžiuota, gyveno ligota dar 18 m. Jaunesnysis sūnus mirė. Nijolė mokytojauja Žemaitijoje. Tėvas pensininkas, gyvena Juodupėje. Onos sūnus Juozas Jočys (gim. 1913) gyveno motinos namuose, ūkininkavo. Kolūkių metais dirbo kolūkyje „Tikruoju keliu“, vedė Zosę iš Skemū, turėjo 3 ar 4 sūnus ir 2 dukras. Vladas vedė, gyvena prie Onušio. Antanas dirbo Juodupės fabriko administracijoje, vedė Juodelytę iš Juodupės. Dar du sūnūs mirę. Dukros mokėsi, tapo gydytojomis. Napalys Jočys dirbo Sodelių fabriko metimo ceche. Vedė merginą iš Onušio, pasistatė namus Juodupėje, turi vaikų. Rodos, ir dabar ten tebegyvena. Ona Jočytė dirbo Sodelių fabrike, ištekėjo už Petro Valainio (apie juos jau rašyta).

Jaunėlė Marytė Jočytė (gim. 1925) ištekėjo už Vlado Galvanausko iš Daliėčių. Vladas Smetonos laikais dirbo Sodelių fabrike audėju. Prie sovietų sėdėjo kalėjime. Grįžęs su žmona Maryte gyveno Panevėžyje. Dabar abu mirę.

Petras Mažeikis (gim. 1874) buvo našlys, gyveno su sūnumis ir dukrele invalide (kuprota). Sūnus Jonas (gim. 1902) vedė Apoloniją Kalašauskaitę (gim. 1901), gyveno Kretingoje ir dirbo „Laisvės“ fabrike. Po Klaipėdos krašto okupacijos grįžo į Stōniškį, apsigyveno savo namuose, netoli tėvo namų. Turėjo tris sūnus: Vladą, Julijų ir Stasį. Vladas (gim. 1928) mokėsi Rokiškio gimnazijoje, atvykdavo į svečius pas Kazio Bliūdžiaus Kaziuką. Julius Mažeikis (gim. 1934) apie 1956–1958 m. dirbo su mano broliu Viktoru Onušio plytinėje, dar buvo pakviestas į brolio vardadienį. Nežinau, kaip susiklostė jo gyvenimas. Jauniausias Stasys (gim. 1938) vedęs gyveno Rokiškyje, jaunas mirė. Jonas Mažeikis nacmečiu priklausė pagalbinei policijai, vėliau

partizanavo, 1945 m. balandžio 25 d. žuvo. Petras Mažeikis ir dukra invalidė mirė dar prieš karą. Sūnus Pranas (gim. 1904) dirbo Sodelių fabrike audėju. Vedė Zofiją Varnaite (gim. 1910) iš Skemų. Ji buvo siuvėja, turėdavo mokinių, tarp jų ir gabią siuvėją Onutę Garškaitę. Juozas Mažeikis (gim. 1909) dirbo Sodelių fabrike karšėju. Vedė Emilę Deksnytę (gim. 1915) iš Apūniškio, apsigyveno Skriduliuosė. Antanas Mažeikis (gim. 1911) vedė Ksaveriją Deksnytę iš Apūniškio (gim. 1921) (žr. V. Biros straipsnį). Antanas dirbo Sodelių fabrike audėju. Turėjo sūnų, šis dirbo Juodupės kooperatyve ekspeditoriumi ar vairuotoju. Petras Mažeikis (gim. 1917) nuėjo užkuriu į Armónis.

Apie 1935–1936 m. pas Mažeikius gyveno įdukrinta giminaitė Severija Riūkaitė, kuri ištekėjo už Kosto Gernio. Abu gyveno Lingėnuose pas Kosto motiną Jokūbiene. Gimė jiems sūnus Jonas, visi persikėlė į Stoniškį pas Adomonius. Netrukus mirė Kosto motina, kiek vėliau staiga, per pažįstamos laidotuves kapinėse mirė Kostas, po kelerių metų – Kosto žmona Severija. Galop jaunas mirė ir jų sūnus Jonas. Liko invalidė Jono žmona, dirbusi Juodupės vidurinėje mokykloje mokytoja. Ji pardavė Adomonio dovanotą mūrinį namą, nes gydytojai jai patarė gyventi mediniame name.

Kazys Deksnys (gim. 1887) gyveno Jurkauskynės vienkiemyje. Jis anksti pražilo, todėl buvo vadinamas Žiliumi. Jų visa giminė turėjo tą bėdą: Kazio sūnėnai Deksniai, Kostas ir Vladas, jauni būdami buvo kuokštais pražilę; sūnus Petras irgi anksti pražilo; duktė Ona 18-kos buvo žilais smilkiniais, sulaukusi 50-ties – balta kaip obelis. Kazys dirbo fabrike šaltkalviu, duktė Paulė (gim. 1922) – Sodelių fabrike sukėja-dvejintoja. Stefa ir Ona tuo laiku dar buvo jaunos. Kazio sūnūs Antanas ir Petras – tikri gražuoliai. Sūnus Petras (gim. 1920) dirbo geležinkelyje. Jis vedė Vincę Staigytę iš Šlapekių. Nuo 1944 m. Petras dirbo Juodupės valsčiuje. Mūsų šeimai bėdoje daug padėjo. Vėliau išvyko į Kauną, su Vince išsiskyrė. Antanas (gim. 1919) buvo vedęs Rožę Čeponytę iš Gylių, dirbusią Sodelių fabrike verpėja. Ji buvo gražuolė, bet susirgo džiova, jauna mirė. Antanas mirė neaiškiomis aplinkybėmis, taip pat jaunas. Po karo Paulė (gim. 1922) dirbo Juodupėje pašte. Ištekėjo už Aleinikovo, dirbusio Juodupės valsčiuje. Turėjo dukrą ir sūnų. Aleinikovas pokariu dažnai dalyvaudavo ekspedicijose tikrinant pyliavų vykdymą. Esu jam dėkinga, buvo geras žmogus, daug padėjo mums, kai nebežinojau, kaip besisukti.

Stefa (gim. 1924) ištekėjo už ruso Vinžanavo iš Gargažynės. Mirė nesulaukusi 70-ties. Jauniausioji dukra Ona (gim. 1925), graži mergina, dirbo Juodupės, vėliau Obelių pašte. Dirbdama Obeliuose, susipažino su kunigu Jeronimu Matuliu. Gerai jį pažinojome, nes mūsų kaime gyveno jo teta Ulijona Karalienė (Matulytė). Jis čia dažnai svečiavosi. Matydavau jį Žiobiškio bažnyčioje su karininko uniforma, su kardu prie šono: iš kunigų seminarijos buvo paimtas į kariuomenę. Grįžęs vėl tęsė mokslą seminarijoje, buvo išventintas kunigu. Vokietmečiu mėnesį Juodupėje pavadavo kleboną. Dailaus stoto, gražiai giedojo, režė puikius pamokslus. Dažnai sutikdavome Matulį su kastuvu grįžtantį nuo bažnyčios: jis ten tvarkė, sodino gėles. Po metų kitų sužinojome, kad Obelių klebonas Matulis draugauja su Ona. Jie sugyveno dukrą Audrą ir sūnų. Audra Kaune mokėsi Kelių ekonomikos technikume, dirbo ir tebedirba Ukmergėje: dabar ten autobusų parko direktorė. Jos brolis baigė aukštąjį mokslą. Jeronimas Matulis baigė gyvenimą vargingai, dirbdamas pripuolamus darbus,

palaidotas kapinėse prie varguolių. Ona pensininkė, gyvena Ukmergėje. Tėvai Deksniai seniai mirę. Nebėra ir Jurkauskynės vienkiemio.

Juozas Strumskys (gim. 1902) gyvena prie pat Apūniškio miško (Šilo). Vienoje kelio pusėje buvo gryčia, kitoje – po vienu stogu tvartas, daržinė, klojimas. Nežinau, kiek žemės jie turėjo, bet buvo prasta – baltasis smėlis, pamiškėje priaugę viržių, karklų. Juozas uždarbiaudavo kasdamas griovius, kam ką suremontuodamas. Labai daug skaitė, ypač laikraščius, mėgo knygas apie senovę, istorines. Buvo laisvamanis, bet žmogui bėdoje, kiek galėjo, kiek išmanė – padėdavo. Žmona Albina (gim. 1900), kilusi nuo Čedasų, buvo šneki moteris. Turėjo dvi dukras: Aldoną (gim. 1928) ir Genę (gim. 1930). Buvo neprastos mergaitės, bet ne iš „slaunų namų“. Per okupacijas jų gyvenimas nesikeitė nei į gerąją, nei į blogąją pusę; trūnijo, dūlėjo, gal didelių užmojų neturėjo. Po karo atkūrus sovietų valdžią, Aldutė dirbo Juodupės valsčiuje. Vėliau išvažiavo į Radviliškį, ten ištekėjo, turi sūnų, neseniai mirė. Genė ištekėjo už Maslausko iš Onuškio, turi dukterį, kuri jau ištekėjusi. Namelių pamiškėje seniai nebėra.

Ona Špurienė (Čičinskaitė) (gim. 1890) turėjo du sūnus. Vienas gyvena Latvijoje. Sūnus Petras 1944 m. su kitais vyrais patraukė į mišką, 1945 m. vasarą Kanopos daržinėje prie Vyžuonos upės sužeistas susisprogdino, o gal buvo susprogdintas. Laidojome birželio ar liepos mėnesį. Kazė Špuraitė (gim. 1922) ištekėjo už Viktoro Prascieniaus (apie tai rašyta). 1948 m. gegužę Špurienė su dukra Emile (gim. 1924) buvo išvežtos į Sibirą. Grįžo į Lietuvą po Stalino mirties, apsigyveno pas Prascienius. Vėliau grįžo į savo namus. Špurienės namai išliko. Ten gyvendavo kolūkių pirmininkai: erdvios trobos, nebloga žemė, nuošali vieta. Gyveno kolūkio pirmininkas Bitinas su šeima, po jo Jermalajevas su žmona, ten sukraudavo kolūkio javus. Ona Špurienė mirė jau seniai, Emilė Špuraitė mirė 2002 m., palaidota Juodupės kapinėse. Gyva ir sveika būdama prižiūrėjo daugelio juodupiečių kapus. Dabar, Emiliūtei mirus, daugelis jos pasigenda.

Adelė Dilienė (Balčiūnaitė) (gim. 1897) viena išaugino 3 dukras ir sūnų. Sako, jos vyras buvęs mandras, geras kantorius. Janina Dilytė (gim. 1922) dirbo Sodelių fabrike špuliuotoja. Buvo gražaus veido siausta mergina, bet padori, tik labai linksma. Turėjo gražų balsą, iki mirties su grupe gražiabalsių giedodavo laidotuvėse. Janina ištekėjo už ne gražuolio, gerokai vyresnio, mėgstančio išgerti Juozo Trukšnio, kilusio iš Tartališkio, Juodupėje dirbusio paštininku. Turėjo pasistatę nuosavą namą, kuriame buvo įsikūręs ir paštas, kol 1944 m. vokiečiai tą Juodupės gatvę sudegino. Janės vyras Juozas seniai mirė. Po karo vėl pasistatė nemažą namą, jame kurį laiką veikė restoranas. Tebestovi tas namas ir dabar. Janina ir Juozas Trukšniai išaugino dukrą, kuri ištekėjusi, turi vaikų.

Janės sesuo Bronė Dilytė (gim. 1926) vaikystėje ganė bandą pas mūsų kaimynus Izdūnius (Ignoto vaikus). Mes rytais dar miegodavom, o ji jau ganė dainuodama. Visi Dilienės vaikai buvo balsingi kaip tėvas. Bronė turėjo mergautinę dukrą. Ta ištekėjo už Juodupės vargonininko Trimako ir išvažiavo abu į jo tėviškę. Jauniausioji dukra gražuolė Onutė (gim. 1929) apie 1951–1952 m. ištekėjo už ruso Kapytkovo, dirbusio „Nemuno“ fabrike kadru skyriaus viršininku. Davatkos pranašavo: „*Pasinaudos ir paliks su glėbeliu*“. Pranašystės neišsipildė: užaugino vaikus, pasistatė Juodupėje savo namelį ir iki senatvės kartu gyveno. Jau laisvos Lietuvos metais sutikau juos abu po kapines vaikščiojančius. Jis jau beveik apakęs.

Bronius Dilys (gim. 1928) – gražus, šmaikštus, aukšto ūgio jaunuolis, labai švelnių veido bruožų. Dirbo Juodupės fabrike. Vedė atvykėlę Birutę, turi vaikų. Buvo pakviestas į ansamblių „Lietuva“ dainuoti, gal ten ir pensijos sulaukė. Kartu išvažiavo ir žmona Birutė.

Kazys Miržinskas (gim. 1892), kilęs nuo Biržų, gyveno prie kelio posūkio, ant kalnelio, vėjų pagairėje. 1937 m. kasdien su Uršule Miržinskiene (gim. 1895) eidavome iš fabriko. Vėliau pažinojau visą Miržinskių šeimą. Miržinskas dirbo kolūkyje „Tikruoju keliu“. Bronę Miržinskaitę (gim. 1926) sutikdavau, kai nueidavau į bažnyčią patarnauti, grindų plauti prieš šventes ir panašiai. Ji buvo ištekėjusi už Arūno, Juodupės ambulatorijos dezinfektoriaus, su juo turėjo dukrą. Jonas Miržinskas (gim. 1922) vedė Staigytę iš Šlapekių, turėjo vaikų, dabar miręs. Jo žmona prieš pensiją dirbo Juodupės „Nemuno“ fabrike, dabar Rokiškio turguje prekiauja labai gražiais nėriniais.

Antanas Pupienis (gim. 1887) su žmona Ona (gim. 1897) turėjo dukrą Marytę (gim. 1918) ir sūnų Bronių (gim. 1925). Marytė dar maža būdama tarnavo Lingėnuose pas Gasiūną, ganė galvijus. Man labai buvo jos gaila, šilčiausiu metu nenusivilkdavo švarkelio, kurio rankovės juostomis plevėsavo, o suknelė nuo pat kaklo – draiskana, kaip karnavalinė puošmena. Vėliau, nuo 1937 m., su Maryte susitikdavome Sodelių fabrike, kur ji dirbo metėja. Kai gabalinėje pritrūkdavo darbo, siūsdavo mus prie metimo mašinos siūlų pririšinėti. Metėju dirbo ir jos brolis Jonas (gim. 1920). 1938 m. Marytė ištekėjo už Juozo Sabaliausko (gim. 1915), kuris nacmečiu dirbo prie geležinkelio. Jie susilaukė sūnaus Viktoro (gim. 1941) ir dukros Reginos. Marytė mirė jauna. Regina gyvena Rokiškyje, Viktoras – Rusijoje. Juozas Sabaliauskas buvo vedęs Akvilę Deksnytę-Liaudanskiene. Abu jau mirę.

Laurynas Vaičius ir Uršulė Vaičienė (gim. 1872) turėjo sūnų Petrą. Jis dirbo mokytoju Brýzgiuose, Ōnuškyje. Petras vedė po karo, paskui jo jau neberegėjau.

Petras Pilipavičius (gim. 1890) ir Kazė Pilipavičienė (gim. 1903). 1935 m. ansktų lapkričio rytą su dėde Antanu, nešini – jis maišioku, aš terbele vilnų, ėjom į Stoniški. Kai pasiekėme Pilipavičiaus namus, saulė dar buvo nepatekėjusi, o karšykoje dar iš vakar žmonės karšė. Mes susikaršėm tik vėlai vakare, parėjome namo prieš pusiaunaktį. Betgi tais laikais dar nemokėjom bijoti, o ir laukiant diena neprailgo. Vis nauji žmonės atvažiuoja, padedame vieni kitiems. Dirbam, skubam, ir tik šmaukšt – sustojo karšiamoji. Pilipavičiai dirba fabrike rytinėje pamainoje. Išgirdęs sustojus mašiną, atbėgo pats mažiausias Pilipavičiukas – 6-metis Antaniukas. Apėjo mašiną, palindo iš apačios, pažiūrėjo, sako: „*Se reikia pakait, pakait*“. Vyras iš jo tik pasijuokė. Bet „Vilkas“ veikia, puolėm visi prie „Vilko“ kedenti vilnas – kai veiks karšiamoji, bus greičiau. Gal už poros valandų grįžo Pilipavičiai iš darbo. Antanukas apsakė, kas per bėda. Atėjo tėvas, apžiūrėjo, pakalė, pakalė ir karšiamoji atgijo. Vyras mato – tas vaikas tikrai žinojo, kad reikia pakalt. Tėvas sako: „*Jis labai išmano – mano dešinė, kai nebūnu, jam pavedu*“. Tada Antanukui buvo šešeri, man trylika. Bet susitikę (o susitinkam dažnai) prisimenam tą nuotykį.

Petro ir Kazės Pilipavičių šeimoje augo sūnūs: Petras, Antanas (gim. 1928), Bronius (gim. 1929), dukros Stefa, Emilė (gim. 1924), Irena (gim. 1938). Bėga metai – keičiasi gyvenimas. 1940 m. Pilipavičius, buvęs komunistas pogrindininkas, tapo valdžios žmogumi, dirbo ir gyveno Rokiškyje, žmona su vaikais – Stoniškyje. 1941 m. trauk-

damasis į Rusiją Petras užvažiavo į namus, žmonos nerado (buvo išlydėjusi brolių Antaną Bareišį į mišką), pasiėmė vyriausius Petriuką ir Stefą ir išvažiavo. Grįžusi motina neberado dviejų vaikų (kai vyko minimi dalykai, mes, lingėniškės, ir Onutė nuo Lukštų gulėjome Igno Kirstuko rugiuose už kelių žingsnių nuo Pilipavičių namų). Pilipavičienė dukrą Stefą susitiko jau po karo, buvo ištekėjusi už esto. Petras nebegrižo. Po karo Pilipavičiai sulaukė dar vienos dukrelės, kuri užaugusi ištekėjo už lietuvių poeto Jono Strielkūno. Vėliau Pilipavičiai išsiskyrė. Kazė liko gyventi Stoniškyje, Pilipavičius patraukė į Rokiškį. Antanas, besibaigiant karui bandydamas sprogmenis, susigadino regėjimą. Vedė Janę Lingytę iš Didsodės, dirbusią Juodupės fabrike audėja. Susilaukė trijų vaikų. Sūnus Kęstutis dirbo Rokiškio viešojoje bibliotekoje ūkvedžiu, jo žmona ten pat mašininke. Kitas sūnus Vytautas taip pat gyvena ir dirba Rokiškyje, vedęs, turi vaikų. Jaunesnysis Antano sūnus dirbo Juodupėje policininku. Antanas yra pirmos grupės invalidas, Janė pensininkė, taip pat ligos suvarginta. Pilipavičių namai Stoniškyje tebėra kaip buvę.

Ignas Kirstukas (gim. 1878), Pilipavičių kaimynas, atsikraustęs iš Grauzių k. nuo Žiobiškio maždaug 1915–1917 m. Jis į Stoniškį atėjo užkuriu pas žmoną Aneliją (gim. 1880). Kirstukai vaikų neturėjo, buvo įsidukrinę Antosę Servydaite, dirbusią Sodelių fabrike audėja. Kirstukai turėjo 2 ha žemės. Prie jų namelių, žeminėje, gyveno Anelijos seserys Uršuliutė Kazlauskienė (gim. 1879) ir Julijona Meilutė (gim. 1882). Uršuliutė verpdavo, megzdavo kitiems, gyveno iš atsitiktinių darbų. Uliutė buvo invalidė, su judėjimo negalia. Per karą ar pokariu mirė abu Kirstukai, Uršuliutė ir Uliutė. Iš Stoniškio dingo Antosė, Kirstukų įdukra. Jų nameliuose apsigyveno Puriuškiečiai (Stefa Puriuškienė – Igno brolio dukra). Jie turėjo sūnų Vidmantą ir dukrą. Vidmantas vedė Genę Trukšnytę iš Juodupės, dirbo Juodupės fabrike, bet jaunas mirė (ar žuvo). Puriuškytė gyveno Rokiškyje, turėjo šeimą. Tėvai Puriuškiečiai mirę. Namelius nupirko Pilipavičius jauniausiam sūnui, dirbančiam Juodupės policijoje.

Antano Laužadžio namai stovėjo prie kelio, netoli Kirstukų ir Pilipavičių namų. Antanas dirbo Sodelių fabrike audimo pameistriu, jo žmona – audėja. Antano brolis Jonas (gim. 1909) taip pat dirbo Sodelių fabrike audėju. Jau kolūkių metais Jonas Laužadis pardavė namus, išsikraustė su šeima į Rokiškį, Antano Laužadžio šeima jau anksčiau buvo kažkur išvykusi. Tuose namuose apsigyveno grįžę iš Sibiro Kalveliai, vyras su žmona, bevaikiai. Kalvelis Sibire vėl buvo išbuožintas, nes praturtėjo, pasistatė gerus namus. Žmona mirė, vyras tebegyvena.

Ona Gervienė (gim. 1884) gyveno netoli Laužadžių į šiaurę. Gervienė buvo laikoma pamišusia, bet gudria. Ji niekur nedirbo, bet nuolat buvo užsiėmusi – „tvarkė pasaulį“, buvo labai energinga, iškalbinga. Turėjo tris dukras. Dvi buvo ištekėjusios, gyveno Kaune. Atvažiuodavo pas motiną poniškai pasirėdžiusios, buvo gražios. Po karo viena dukra, Federavičienė, atvažiavo į Stoniškį gyventi. Ant motinos žemės pasistatė namelį. Jos sūnus Algis kurį laiką buvo Juodupės vykdomojo komiteto pirmininkas, vėliau kolūkio pirmininkas. Vedė, turėjo dvi dukras. Jauniausioji Gervienės dukra Daliūtė (gim. 1913) gyveno su motina, 1940 m. dirbo fabrike špuliuotoja. Jaunystėje buvo graži, miestietišškai rėdės. Kalbėjo žmonės, kad draugavo su gražuoliu Pranu. Žmonės jai pasakė, kad Pranas mirė. Ji iš sielvarto išprotėjo. Kas tą pokštą sugalvojo, neaišku, gal pats Pranas, norėdamas ja atsikratyti. Dabar minėtos moterys ir Pranas jau mirę. Gervienės namų nebėra, Federavičienės gryčią sūnus Algis pardavė.

Motiejus Mikalkevičius (gim. 1882) į Stoniški atsikraustė gyventi iš Lingėnų kaimo apie 1930 m. Gavo 2 ha sklypą, pasistatė naują gryčią, parsigabeno senąsias trobeles iš Lingėnų: grytelę mažais langeliais ir tvartelį po vienu stogu su daržine. Kiekvieną kartą važiuodama pro šalį žvelgiu į tuos namelius, nepakitusius nuo tada, kai aš, 5-metė, sustojusi prie kiemo šaukdavau: „Atidarykit vartelius!“... Kartu su Mikalkevičiais apsigyveno jų dukra Antanina (gim. 1907) su vyru Kaziu Ramanausku (gim. 1902) ir metų sūneliu Jonuku (gim. 1929). Jau Stoniškyje gimė dukrelės Monika (gim. 1930) ir Eleonora (gim. 1933) Ramanauskaitės. Dar nesenas (1933) vėžiu mirė Motiejus Mikalkevičius. Jo žmona Adelija mirė 1976 m., sulaukusi senatvės. Ramanauskų vaikai išsimokslinę: Eleonora tapo žemėtvarkininke, Monika studijavo finansus. Jonas baigė Rokiškio gimnaziją, atitarnavęs sovietų armijoje pradėjo dirbti Juodupės „Nemuno“ fabrike. Studijavo lengvosios pramonės audimo technologijas. Tapo Juodupės audimo fabriko direktoriumi, vėliau buvo paskirtas Lietuvos lengvosios pramonės ministru, kur dirbo iki savo ankstyvos mirties. Palaidotas Juodupės kapinėse šalia savo tėvo. Dabar ten atgulė žmona ir motina. Turėjo dvi dukras, kurios ištekėjusios gyvena Vilniuje. Jų nameliai tebestovi, vis laukia apsilankančių saviškių. Mikalkevičiai ir Ramanauskai buvo geri žmonės ne vien sėkmės minutę, bet ir skausmo valandą, bėdoje. Artimai bendravo ir su lingėniškiais.

Balys Žumbakys (gim. 1886). Pirmoji Žumbakio žmona mirė jauna, vaikų nepaliko. Žumbakys vedė Albiną Povilavičiūtę (gim. 1902) iš Gintotų. Jie susilaukė sūnaus Vytauto (gim. 1934) ir dukros Aleksandros (gim. 1932). Balys dirbo Sodelių fabrike motoristu, Albina – audėja.

Kepenių namai ir žemė buvo prie pat fabriko. Artėdami siauru keliuku prie fabriko, trumpindavom sau kelią per Kepenių dobilieną. Manau, tai ne iš reikalo: paprasčiausiai buvo kažkieno pradėtas minti takelis, mes net nemąstydami pasukam. Už kelių žingsnių ir sargo namelis, fabriko vartai. Ir ne vieną dieną šitaip ejome, išklampojome platų takelį, jau ledas baigė nutirpti, jau pasimatė pernykštės dobilų ražienos... Kartą teko paragauti senojo Kosto (gim. 1871) lazdos. Vieną vakarą išėjė pro vartus mano kelionės bendrai vienas kitą lenkdami bėgo prie spragos spygliuotos vielos tvoroje, kuris greičiau išlips. Jei paskutinis atsirasi už tvoros, būsi nevėkšla. Mano draugė M. stvėrė mane už rankos, tempė bėgti, kad pirmosios atsidurtume už tvoros. Aš nepaklusau, norėjau laikytis eilės: mat tą savaitę buvau susidariusi savitvardos programą pagal Foersterį. Draugė nubėgo pirmoji, lindo pro spragą, ją pirmąją ir pasitiko senojo Kepenio lazdos smūgiai. Atsiėmusi savo bausmės „normą“, inkšdama mindžiukiavo, laukė kelionės bendrų, nesumanydama, kur sukti, kad neliktų viena, nes bent 2 km reikia eiti mišku. Galop susigaudėm, didesnioji dalis senio lazdos išvengė. Daugiau nebesukome dobiliena, ejom keliuku, nors kelias gerokai pailgėjo. Pažinojau sūnų Joną Kepenį (gim. 1906), kažkada dirbusį fabrike, jo žmoną Stasę (gim. 1907). Sūnus Vytautas (gim. 1934) kartu mokėsi Juodupės darbo jaunimo vidurinėje mokykloje. Pažinojau Birutę Savickienę (Kepenytę) (gim. 1933) ir jos dukras. Bet su Kepeniais artimiau bendrauti neteko.

Nastė Radzevičienė (gim. 1891) našlaudama išleido į gyvenimą vyresnėli Joną, augino Kaziuką (gim. 1929) ir Marytę (gim. 1925). Kaziukas dar nepilnametis pradėjo dirbti fabrike prie metėjo Jono Pupienio siūlų rišėju. Kaziukas buvo siausto kailio, išdaigininkas. Jam, kaip daugeliui šaukiamojo amžiaus jaunuolių, tiek nacmečiu, tiek

grįžus bolševikams teko eiti kryžiaus kelius, slapstyti. Nesubrendę, neturėdami gyvenimo patirties jaunuoliai kartais nueidavo klystkeliais. Nesusiklostė ir Kaziuko likimas: jis buvo Povilo Kumpicko bendražygis. Po 1945 m. sausio 5 d. kautynių tapo plėšiku, apiplėšinėjo gyventojus, ypač P. Karalių. Vogdavo mėsą, kurią turbūt veždavo į Rygą. Sugautas prisipažino plėšikavęs. Jam teko išklaudyti nuosprendį (25 m. katorgos), praeiti Krasnojarsko krašto ir Irkutsko srities lagerius ir vis dėlto sulaukti laisvės 1957 m. (Kazio brolio Jono gyvenimas aprašytas pasakojant apie jo žmoną Antaniną Šinkūnaite). Marytė ištekėjo už Stepono Ražinsko, pasistatė namus prie kapų (apie ją rašyta anksčiau).

Adolfas Vabolis (gim. 1903). Jo tėvai Jokūbas ir Teklė Rinkevičiūtė (gim. 1872) iš Prūsėlių gyveno Aleknų kaime. Jokūbas Stoniškyje turėjo 20 ha žemės. Jam mirus Teklė gyveno pas sūnų Adolfą. Jis labai patiko merginoms, jos dėl Adolfo ne juokais vaidijosi tarpusavy. Po vaidų, net peštynių Adolfas vedė jauną gražią merginą iš Sodelių – Jono Raišio dukrą Akvilę Raišytę (gim. 1920), Sodelių fabriko filiale dirbusią verpėja. Adolfas dirbo savo ūkyje, prireikus iš Rokiškio geležinkelio stoties veždavo žaliavas ir išveždavo pagamintą produkciją bei atliekas. Mat stoniškėnai ir kitų kaimų gyventojai buvo sudarę su „Nemuno“ fabriku sutartį, gavę žinią bet kada skubėdavo atlikti pareigą. Kartą, laidojant Motiejų Mikalkevičių, atvažiavo kvietėjas iš fabriko – ištuštėjo laidotuvės, liko moterys ir vienas kitas kantorius.

Adolfas ir Akvilė susilaukė 5 sūnų: Rimanto (gim. 1942), Vytauto (gim. 1944), Algimanto (gim. 1945), Gedimino (gim. 1949) ir Aliaus (gim. 1955). Pas juos dar gyveno mirusio brolio Felikso sūnus Bronius (gim. 1936). Jo tėvai dar prieš karą mirė džiova, palaidoti Alėknose. Pokariu Adolfas už paramą partizanams buvo suimtas, nuteistas, kalėjo lageriuose. Sunku buvo vienai Akvilei auginti pulką vaikų. Bronius Vabolis vedė Bronę Paškauskaitę, sulaukė dviejų dukrų ir anksti mirė. Rimantas, baigęs Žemės ūkio akademiją, dirbo kolūkio „Tikruoju keliu“ agronomu, jo žmona Aldona (gim. 1946) – kolūkio ekonomiste. Rimantas labai geras, teisingas žmogus, jo žmona taip pat. Jeigu daug būtų tokių žmonių... Ne kartą jie padėjo, kai buvo nepakeliamai sunku, kai daugeliui kitų darbuotojų buvo „sušlubavusi“ atmintis... Aldona ir Rimantas išaugino dukras Jolantą (gim. 1970), Gitaną (gim. 1972), sūnus Rimantą (gim. 1976 Utenoje) ir Tomą (gim. 1978 Utenoje). Jolanta ištekėjusi augina dukterį Gintarę, nuo 1992 m. su šeima legaliai gyvena ir dirba pagal specialybę Anglijoje. Gitana ištekėjusi, augina dukras Gustę ir Ugnę, sūnų Oriį; nuo 1994 m. su šeima legaliai gyvena ir dirba pagal specialybę Airijoje. Ramūnas nevedęs, nuo 1996 m. legaliai, pagal specialybę dirba Vokietijoje. Tomas nevedęs, nuo 2002 m. legaliai, pagal specialybę dirba Airijoje.

Vytautas gyveno ir dirbo Juodupėje, išaugino sūnų ir dukrą, mirė 1996 m., palaidotas senosiose Juodupės kapinėse. Algimantas gyveno Vilniuje, išaugino du sūnus ir dvi dukras, mirė 2002 m., palaidotas Rokantiškių kapinėse. Vyriausias jo sūnus taip pat miręs, palaidotas Rokantiškėse. Gediminas gyvena Prienuose, dirba savivaldybėje inžinieriumi techniku, turi du sūnus ir dukrą, Alius gyvena Stoniškyje, turi dvi dukras. Akvilė Vabolienė gyvena savo erdviuose namuose, apmūrytuose baltomis plytomis.

Adolfo sesuo Stasė ištekėjo už Igno Pavorotniko į Pakapės kaimą, išaugino dukrą Aldoną Juškevičienę (Pavorotnikaitę). Kita sesuo Adelė Juodupėje audė drobėles

ir kitokius lengvus audinius, ištekėjo už Stepono Bunio, Sodelių fabriko audėjo, į Gylių kaimą, išaugino dvi dukras.

Kazys Vabolis (gim. 1906), Adolfo brolis, buvo vedęs Oną Kepenytę (gim. 1911), turėjo dukras Aldoną (gim. 1938) ir Danutę (gim. 1940). Vaboliai turėjo dar vieną vaiką, rodos, dukrelę, kuri apie 1935 m. mirė dėl tarnaitės kaltės: kad geriau miegotų, ji vaiką girdė aguonomis, virtomis piene, ir perdozavo. Kazys dirbo „Nemuno“ fabrike, o Ona – Sodelių fabriko filiale verpėja. Buvo graži moteris. Pas Vabolius gyveno Onos motina Agota Kepenienė (gim. 1870). Aldona mokėsi Juodupės darbo jaunimo vakarinėje vidurinėje mokykloje, ištekėjo už pas juos gyvenusio mokytojo Ališausko. Jauna mirė. Danutė – mokytoja, ištekėjo už ruso Novikovo, turi vaikų, gyvena Juodupėje.

Adolfo ir Kazio Vabolių namai buvo dideli, erdvūs, netoli vieni nuo kitų. Dabar Adolfo namai apmūryti baltomis plytomis. Kazio ir Onos nebėra.

Antanas Bislys (gim. 1877) gyveno netoli Adolfo Vabolio namų, ant kalnelio. Su žmona Salomėja (gim. 1886) išaugino sūnų Joną (gim. 1906) ir dukras Marytę (gim. 1914) ir Kazimierą (gim. 1924). Jonas dirbo Sodelių fabrike. Kasdien matydavau jį vaikstantį su įrankiais po audyklą. Apie 1937 m. buvo jau įmetėjęs. Po 18 m. draugystės vedė Emiliją Žindulytę iš Raišelių, vaikų neturėjo. Marytė Bislytė (gim. 1914) dirbo Sodelių fabrike verpėja. Draugavo su didsodiškiu audėju Izdūnių Antanu, Igno s. Bet susituokti taip ir neapsisprendė. Šis 1944 m. išdūmė į Ameriką. Marytė vėliau ištekėjo už našlio Šniokos nuo Lukštų. Prie tėvų statytos gryčios pasistatė savo. Gražuolė Kazimiera jauna ištekėjo už Stasio Jarušausko iš Juodupės.

Antanas Dovydėnas (gim. 1896) buvo vedęs Oną Vabolytę (gim. 1910). Antanas buvo šeimą palikęs, nes nesutarė su uošviu ir uošviene Ona Vaboliene (Širvinskaite) (gim. 1884). Ona Dovydėnienė fabrike buvo mano mokytoja, dirbau jos porininke. Tuo metu ji buvo su vyru Antanu išsiskyrusi, gyveno su 8–9 m. sūneliu Jonuku (gim. 1932). Vėliau vėl susiėjo su vyru, jiems gimė dar vienas sūnus, kuris užaugęs mokytojavo. Jonas užaugęs dirbo „Nemuno“ fabrike, vedė, augino vaikus. Ona mirė sulaukusi anūkų. Netrukus mirė ir Antanas.

Juozas Guzas (gim. 1895) buvo eigulys, turėjo 8 ha žemės, namai buvo nauji, nemaži. Su žmona Paulina Vabolyte jis turėjo tris dukras: Stefą (gim. 1920), Bronę (gim. 1923) ir Genę (gim. 1933). Guzai dažnai gyvendavo eiguvoje Smiltynėje. Guzienė mano mamytei buvo tolimesnė giminaitė. Su jų dukra Brone buvome vienmetės. Nuo 1937 m. su ja kartu dirbome. Bronė ištekėjo už Osvaldo Vabolio iš Aleknu, gyvena Kaune. Retkarčiais atvažiuoja į Juodupę, aplanko kapines. Stefa ištekėjo už Osvaldo Motūzo iš Mitragalio, dirbusio Sodelių fabrike šaltkalviu. Stefa jauna susirgo džiova ir mirė, palaidota Juodupės kapinėse, vaikų neturėjo. Osvaldas 1941 m. buvo pagalbinės policijos būrio narys. Pokariu suimtas, nuteistas, išvežtas į lagerį. Genė Guzaitė gyvena kažkur Klaipėdos krašte, ištekėjusi, turi šeimą.

Mirus Paulinai, Juzė Guzas vedė Veroniką (gim. 1898) iš Aknystėnų. Dabar Guzų namuose gyvena Juzės antrosios žmonos giminaičiai Jonas Raupys ir jo žmona Onutė. Su Jonu ir jo broliais mokėmės Juodupės vakarinėje suaugusiųjų mokykloje. Jo žmona Onutė dirbo kolūkyje „Tikruoju keliu“ agronome, buvo saviveiklininkė, grojo armonika, dainavo ansamblyje. Kartu su vyru Jonu gyveno Butėniškyje. Dar ir dabar kartais susitinkam. Guzaitės savo žemę skyrė Juodupės bažnyčiai. Jų žemėje įkurtos naujosios Juodupės kapinės.

Kazė Riukienė (gim. 1888 m. kovo 18 d. Panemunėlyje) turėjo sūnus dvynius ir dukrą. Sūnus Bronius gimęs 1928 m. rugpjūčio 12 d., jo broliukas mirė turėdamas 9–10 m. Dukra Stefa Stalauskienė gimusi 1923 m. spalio 19 d.

Riuka mirė apie 1933 m., Kazė liko su mažais vaikais. Turėjo apie 8 ha žemės. Nelengva buvo našlauti iki paaugo vaikai. Priimdavo nuomininkus. Trylikos metų sulaukusi Stefa pradėjo dirbti Sodelių fabrike. Sūnus Bronius, baigęs Juodupės progimnaziją, toliau mokėsi Rokiškyje. Draugavo su Ramanausko Jonu, buvo kaimynai. Jau gyvendama Rokiškyje (nuo 1976) sutikdavau Riukos Bronių, pasišnekėdavom, pažinojau ir jo žmoną. Bronius turėjo kažkokią valdišką tarnybą, buvo pamėgęs alkoholi, jaunas mirė. Stefa ištekėjo už Vlodo Stalausko, dirbusio šaltkalviu Sodelių fabrike. Jiems gimė sūnus Romukas. Netrukus Stalauškai išsiskyrė, Stefa liko su sūneliu ir motina. Romukas vaikystėje nuolat sirguliavo. Gydytojai kartodavo, kad organizmas nesusidoroja su disproporcija. Ne pagal amžių vystėsi protas. Jis tapo muzikantu. Vedė Zitą Laucytę iš Sniėgių. Zita poetė, literatė, Rokiškio rajono sveikuolių vadovė. Turi du sūnus ir dukrą. Vaikai sukūrė savo šeimas. Zita gyvena Rokiškyje. Romo mama Stefa Stalauskienė mirusi, Riukų namai parduoti.

Kazys Bliūdžius (gim. 1902) su žmona Emilija (gim. 1901) prie vieškelio netoli Juodupės buvo pasistatę namelius. Augino dvi dukras: Moniką (gim. 1931), Dangutę (gim. 1941), ir sūnų Algį (gim. 1934). Vėliau, jau sovietų metais, kai aš dirbau kolūkio „Tikruoju keliu“ sandėlininke, Algis Bliūdžiokas atvažiuodavo su kitais darbininkais į kolūkį kulti, bulvių kasti. Pažinojau ir jo žmoną.

Juozas Vabolis (gim. 1888) Smetonos laikais dirbo Juodupės valsčiaus sargu. Kitaip jo niekas nevadino, tik sargu Vaboliu. Pirmosios jo žmonos nepamenu, antroji buvo Anelė Juodelytė (gim. 1891), tvirta, energinga, neprasta moteris. J. Vabolis turėjo sūnų Leoną, garsųjį Levuką, ir jaunesnį sūnų Balį (gim. 1931). Su antrąja žmona turėjo gražią mergytę, garbanotais plaukiukais, su kasytėmis. Leonas prieš karą dirbo valsčiaus pasiuntiniu.

Petras Guzas (gim. 1873) iš Ráišių kaimo apie 1928 m. gavo Stoniškyje 2 ha žemės, ten pasistatė namelius ir gyveno iki mirties (1942). Ten kartais gyvendavo sūnus Antanas su šeima: žmona Zose Povilavičiūte, sūnumi Alfredu. Kai Antanas negyvendavo pas tėvus (gyvendavo prie Sodelių, fabriko bute), tada gyveno siuvėja Adelė Tervydienė (gim. 1903) su 7 mokinėmis. Taip buvo iki karo. Petro žmona Domicelė Jakštaitė (gim. 1884) 1944 m. liepos pradžioje su Emilės Šurkienės (Guzaitės) šeima pasitraukė į Vakarų, apsigyveno Kanadoje, prie Ontarijo. Ten mirė ir palaidota. Mirė ir Domicelės dukra Emilė, ir žentas Vincas, ir anūkas Aliukas. Kanadoje gyvena Domicelės anūkas Ričardas (Ričius). Jis turi du sūnus ir dvi marčias.

Vincas Gasparavičius (gim. 1878) gyveno Juodupėje, dirbo Trėjaus fabrike, vėliau malūne ir kitur. Susipažino su fabrike dirbusia Zose Kirstukaite (gim. 1891), vedė, turėjo 3 dukreles – Klementiną (gim. 1912), Kazimierą (gim. 1920) ir Bronislavą (gim. 1929). Apie 1928 m. šeima gavo 2 ha žemės Stoniškyje. Ten pasistatė namelius ir gyveno iki mirties. Klementina anksti ištekėjo už Būtėno, išvažiavo su vyru į Kauną, vėliau į Klaipėdą. Karo metais su sūnumis Algirdu (gim. 1935) ir Vytautu (gim. 1936) gyveno pas tėvus. Dabar mirusi. Duktė Kazimiera, dar būdama 14–15 m., pradėjo dirbti fabrike, vėliau dirbo audėja. Kazimiera ištekėjo už Bubelio, 1939 m. išvažiavo į Kauną. Ir dabar ten tebegyvena su sūnaus Vlodo šeima. Ligota, 2004 m.

rudenį daryta kelio operacija, susilpnėjo regėjimas. Bronytė Margienė (Gasparavičiūtė) gyvena Šiauliuose.

Bonifacas Blauzdavičius (gim. 1886 m. gegužės 4 d.) su pirma žmona turėjo sūnų Viktorą (gim. 1924) ir dukrą Bronę (gim. 1921). Viktoro žmona dirbo Juodupės mokykloje mokytoja. Bronė buvo labai graži moteris, gera siuvėja. Ištekėjo už Antano Baraišio. Mirė jauna, Antanas, jos vyras, žuvo 1945 m. rudenį. Bonifacas su antra žmona Povilavičiūte turėjo dukrą Ireną (gim. 1932). Ji ištekėjo už Šarkausko, gyvena Ráišiuose.

Jurgis Černiauskas (gim. 1888) su žmona Jule Mažeikyte (gim. 1895) išaugino dukras Ksaverą (gim. 1920) ir Eleonorą (gim. 1923). Ksavera ištekėjo už Juodupės parapijos vargonininko Juozo Kastėno, kuris vėliau vadovavo „Nemuno“ fabriko chorui. Eleonora (Liolia) ištekėjo už eigulio iš Apūniškio Smėlynės eiguvos Jono Garškos (žr. R. Garškaitės straipsnį „Apūniškis“).

*Eleonora Černiauskaitė
šaulės uniforma*

Juozas Čičinskas (gim. 1895) su žmona Emile Uršule Prakupavičiūte (gim. 1905) turėjo sūnų Algirdą (gim. 1935 m. gruodžio 25 d.), dukterį Birutę (gim. 1939 m. balandžio 29). Algirdas mokėsi ir baigė vienuolika klasių Juodupės darbo jaunimo vidurinėje mokykloje 1954 m., dirbo Juodupės „Nemuno“ fabrike. Vedė Audronę Mickevičiūtę, turi vaikų. Labai geras žmogus, mylėjo savo motiną, senelę, labai jomis rūpinosi.

Alfonsas Trukšnys (gim. 1902) buvo batsiuvys, viena koja raišavo. Dar Smetonos laikais jis atsikėlė iš Tartališkio į Stoniški. Vedė Liudviką (gim. 1909 m. lapkričio 12 d.) nuo Suvainišio, pasistatė namelius. Žmona dirbo Juodupės fabrike. Turėjo 2 dukras ir sūnų. Duktė Genovaitė (gim. 1934 m. vasario 1 d.) dirbo „Nemuno“ fabrike, buvo ištekėjusi, bet vyras anksti mirė. Kita duktė Eleonora (gim. 1938 m. rugpjūčio 17 d.) ir sūnus Rimantas (gim. 1936 m. liepos 4 d.) irgi dirbo „Nemuno“ fabrike.

Monika Augustinavičiūtė (gim. 1903) kilusi iš Mandagiškio, Augustinavičiaus pirmosios žmonos dukra. Tarnavo Stoniškyje pas Balį Žumbakį, ten gimė sūnelis Jonukas (gim. 1937), kurio ji labai laukė. Vėliau ji pasistatė savo gryčią, dirbo kolūkyje „Tikruoju keliu“, ganė telyčias. Tekdavo dažnai susitikti. Buvo tvirta, nereikli, bet su charakteriu. Užaugino Jonuką, išmokslino, bet jo gyvenimas nepavyko, išsiskyrė su žmona. (Rokiškyje gyvenom kaimynystėje.) Mirė jaunas, neatsilaikęs prieš baisiąją vėžio ligą.

Juozas Zybartas (gim. 1917), kilęs nuo Telšių, dirbo girininku.

Aleksandros Karaliūnienės (gim. 1882) sūnus Leonas girininku dirbo prieš J. Zybartą.

Andrius Mitrofanas (gim. 1919) apie 1937–1939 m. gyvena Stoniškyje pas Motiejų Mikalkevičių, Ramanausko uošvį. Su žmona Marijona (gim. 1908) turėjo sūnus Joną (gim. 1931 Raguvos vls.), Stasį (gim. 1933 Raguvos vls.) ir dukterį Reginą (gim. 1937 Obelių vls.). Kai 1937 m. pradėjau dirbti „Nemuno“ fabrike, Andrius tepė audimo stakles. Su jo šeima ir vaikais susitikdavome kaip pažįstami. Žmonai Marijonai

mirus, Andrius vedė našlę, bet neilgai abu gyveno, mirė, dar nesulaukę tikros senatvės. Mirę jau ir visi vaikai.

Jonas Bubas (gim. 1901), kilęs iš Rozalimo vls., nuo 1937 m. dirbo paties įkurtoje parapijoje klebonu. Pas jį gyveno giminaitė Aniceta Pliūraitė (gim. 1924), samdoma šeiminkė Anėlė Kelečiūtė (gim. 1910), Pranas Kaženiauskas (gim. 1911) iš Gargažynės. Jis dirbo zakristijonu Juodupės bažnyčioje. Turėjo žmoną Pranę (gim. 1919), sūnų Algį (gim. 1940).

Emilija Junokienė (gim. 1895), kilusi iš Didsodės kaimo. Ten gyveno jos motina ir brolis Kostas Guzas. Vyras šeimą paliko. Turėjo sūnų Joną (gim. 1926). Pasistatė namelį ant Stasio Baraišio žemės. (Baraišienė – jos sesuo.) Emilija dirbo fabrike verpėja, Jonukas apie 1928–1939 m. – raštininku.

Stasys Baraišis (gim. 1893) su žmona Anelija Guzaite (gim. 1890) išaugino sūnų ir dvi dukteris. Jonas (gim. 1917) vedė Eleną Kalašauskaitę (Hėlę). Dukra Ona (gim. 1920) dirbo „Nemuno“ fabrike gabalų valytoja-adytoja. Ištekėjo už Liudviko Pupienio, kuris gyveno Sodelių k., dirbo „Nemuno“ fabrike karšėju. Dukra Genovaitė (gim. 1928 m. sausio 24 d.) ištekėjo už Kurkliečio iš Vyžeičių, gyveno Juodupėje. Jų dukra dirba masažiste.

Konstancija Valiulienė (gim. 1872) išaugino dvi dukteris. Dukra Monika (gim. 1921) ištekėjo už Antano Dailydės (gim. 1902 m. vasario 13 d.). Dukros Emilijos (gim. 1906 m. balandžio 2 d. Latvijoje) vyras Viktoras Šlekys nušautas nacmečio pradžioje Vyžūnų miške. Ten yra jo kapas, prižiūrimas dukterų. Pačią pirmąją karo dieną eidama į Juodupę sutikau Viktorą Šlekį su mėlynu kostiumu, baltų marškinių apykaklė iškelta ant švarko, su dukrelėmis. Taip visą gyvenimą tas paveikslas neišdilo iš atminties. Šlekių dukrelės Genovaitė (gim. 1934) ir Irena (gim. 1936) užaugo gražuolės.

Mykolas Darauskas (gim. 1899), vadintas Miša, Miška, su žmona Adele (gim. 1905) turėjo dukteris Veroniką (gim. 1925) ir Genę (gim. 1935). Darauskai dar Smetonos laikais pasistatė namus. Tėvai dirbo fabrike, dukros mokėsi. Vėliau ir jos dirbo fabrike. Verutė ištekėjo už „Nemuno“ fabriko vairuotojo Sadausko, pasistatė savo namą netoli tėvų, turi sūnų. Genovaitė ištekėjo už Rolando Sadausko, kultūros namų darbuotojo, turėjo dukrą, anksti mirė.

Salomėja Prakupavičienė (gim. 1885) išaugino dukrą Uršulę (gim. 1905), sūnus Joną (gim. 1908) ir Antaną (gim. 1919). Duktė ištekėjo už Juozo Čičinsko, Jonas vedė Veroniką Griškėnaitę (gim. 1915). Antanas vedė vėliausiai, pasistatė namą prie keliuko į Gargažynę, jaunas staiga mirė.

Kazys Gricius (gim. 1912) dirbo fabrike motoristu. Turėjo žmoną Sofiją (gim. 1914), dukterį Jadžę (gim. 1934), sūnus Vytautą (gim. 1938) ir Rimantą (gim. 1942).

Antanas Kapėnas (gim. 1905), kilęs iš Vabalninko vls., gyveno su motina Viktorija (gim. 1865), žmona Valerija (gim. 1908), dukterimis Ledina (gim. 1934) ir Dalia (gim. 1937). Antanas buvo mokyklos direktorius 1940–1943 m., pokariu buvo politinis kalinys. Nacmečiu giedojo Juodupės bažnyčios chore. Kartu su kooperatyvo vadovu Staigiu nacmečiu buvo faktiniai valsčiaus šeiminkai. Žmonės dainuodavo: „*Buvo Darius ir Girėnas, dabar – Staigis ir Kapėnas*“.

Jonas Sarapinas (gim. 1895) pasistatė namus prie šlaito, besileidžiančio į Juodupės tvenkinį, kuriame tarpukariu nuskendo sūnus Jonas. Jonas Sarapinas su žmona Albina (gim. 1900) išaugino dukrą Stefą (gim. 1920) ir sūnų Algirdą (gim. 1934).

Stefanija ištekėjo už Juodupės nuovados viršininko Anatolijaus Kukarėno, augino dukrą Nijolę (gim. 1939). 1941 m. jų šeima ištremta. Vyras mirė lageryje, Stefa su dukra Nijole iš tremties Altajaus krašte 1957 m. paleistos, grįžo į Lietuvą. Nijolė ištekėjo už Sakalausko, dabar gyvena Rokiškyje. Algirdas Sarapinas vedęs, išaugino dvi dukteris, taip pat gyvena Rokiškyje.

Jonas Žindulis, Juozo s. (gim. 1902 m. sausio 22 d. Didsodės k.). Pažinau jį nuo 1937 m., kai pradėjau dirbti fabrike, kur jis dirbo audėju. Žmona Bronė Urbanavičiūtė (gim. 1904 m. birželio 11 d.) taip pat dirbo „Nemuno“ fabrike audėja. Duktė Janina (gim. 1927) lankė Juodupės mokyklą, po pamokų prekiaudavo Žindulių namuose iširengtoje krautuvėlėje. Toje krautuvėlėje būdavo būtinausių prekių: mielių, cukraus, silkų, sviesto, olandiško sūrio, saldainių, dešrų ir pan. Vėliau, draugės Bronės Gasparavičiūtės prikalbinta, Janina pradėjo mokytis. Dirbo mokytoja Sėlėnyje, Alėknose. Ten ištekėjo už Vytauto Čeičio. Vyras senokai žuvęs avarijoje. Dabar mokytojauja Obeliuose. Žindulių sūnus Gediminas (gim. 1935) mokėsi Juodupės vidurinėje, vėliau baigė Juodupės darbo jaunimo vakarinės mokyklos 11 klasių, dirbo fabrike. Draugavo su daugeliu merginų, bet... būsimos marčios neatitiko motinos nuostatų. Galop vedė rusų tautybės merginą Baranikovą (jos tėvai gyveno ant Vyžuonos ežero kranto). Visi ją laikė šaunia moterimi, bet motina manė kitaip ir santykiuose su sūnumi ir marčia „padėjo kryžių“. Jauniesiems Žinduliams gimė dukrelės. Viena dar vaikystėje mirė, palaidota Juodupės kapinėse. Ta mirtis sutaikė anytą su marčia: paskui karstelį ėjo abi susikabinusios už parankių. Netrukus pats iš gyvenimo pasitraukė Gediminas, palikęs liūdėti žmoną ir dukrelę. Likusi našlė lanko Juodupės kapuose du brangius kapus – dukrelės ir vyro. Gedimino dukra tapo gydytoja, ištekėjo už Markevičiaus, turi vaikų. Tai labai nuoširdi, savo darbą išmananti ir mylinti daktarė. Sūnus Aloyzas Žindulis (gim. 1938 m. kovo 22 d.) gyvena Vilniuje, mokslininkas.

Julius Guzas (gim. 1910), gyvenęs Didsodės k., vedė Liuciją Griškėnaitę (1916 m. liepos 3 d.) iš Pasodnikų. Abu dirbo Sodelių fabrike audėjais. 1934–1935 m. pasistatė savo namus priešais kleboniją. Turėjo dukrą Liviją (gim. 1942) ir sūnų. Julius jau senokai miręs, Liucija gyvena savo namuose su vaikais. Apie 1935 m. pirmą kartą ją pamačiau egzėkvijose pas Mikalkevičius. Buvo ten ir Juliaus brolis Bonifacas su jauna žmona. Tokios man nepaprastos rodės abi brolienės – gražuolės, skaitaveidės, kukliai, bet skoningai apsirėdžiusios. Man regėjos, labai panašios: ūgiu, išvaizda, gražiais plaukais, taktiškos, su lengva, miela šypsenele lūpose. Dažnai ir dabar sutinku p. Liuciją – šypsenele neišblėso, nors gyvenimas ir aplamdė.

Antanas Vabolis (gim. 1885), kilęs iš Aleknu, ir jo žmona Ona (gim. 1901) pasistatė namus prie Dovydėno. Augino dukterį Stefą (gim. 1925) ir sūnų Joną (gim. 1931). Stefa ištekėjo už Mikalausko. Jonas vedė Šedytę iš Viliamiškio, nusipirko Antano Pupienio namus.

Petras Šinkūnas (gim. 1900) su žmona Anele (gim. 1901) išaugino dukterį Stasę (gim. 1930). Juos pažinojau nuo 1936 m. 1951–1952 m. sutikau Stasę, jau mokytoją, darbo jaunimo vakarinėje vidurinėje mokykloje. Ji man dėstė lietuvių ir vokiečių kalbas, geografiją. Buvo gera pedagogė, moksleiviai ją gerbė. Stasė ištekėjo už mokytojo Antano Mulvino, vėliau dirbusio mokyklos direktoriumi, apie 1973–1974 m. – Juodupės apylinkės vykdomojo komiteto pirmininku. Sutvarkė bibliotekų aprūpinimą

knygomis. Antanas mirė dar jaunas. Stasės ir Antano šeimoje užaugo sūnus Saulius, dabar dirbąs Rokiškyje prokuroru. Rokiškyje gyvena ir Stasė.

Vincas Navickas (gim. 1882) ir žmona Konstancija (gim. 1885) užaugino du sūnus: Juozą (gim. 1915) ir Vincą (gim. 1918). Juozą tekdavo sutikti vakarėliuose, o Vincas buvo šlubas. Pokariu Juozas partizanavo ir žuvo su kitais 1947 m. kovo mėn. prie Rokiškio. Tėvai ir brolis Vincas buvo ištremti į Sibirą. Vincas vedė žemaitę Žeimavičiūtę. Pas Navickus atsikraustė ir marčios tėvai – tipiški žemaičiai. Vincas su žmona augino pulką vaikų.

Kazio Stainio (gim. 1896) ir Kostės (gim. 1896) šeimoje, atsikėlusioje iš Skemū, augo sūnūs Kazys (gim. 1919) ir Pranas (gim. 1935) bei dukros Ona (gim. 1922) ir Stefa (gim. 1932). Kostė Stainienė buvo rami, tyli, nepastebima moteriškė. Sūnus Kazys vaikystėje buvo klapčiukas – patarnavo kunigui per pamaldas, o 1940–1941 m. – aktyvus komjaunuolis, komsorgas. 1941 m. pasitraukė į Rusiją, kovojo 16-ojoje lietuviškojoje divizijoje ir žuvo Klaipėdos krašte, prie Vainuto, 1944 m. spalio 10 d. Duktė Ona 1940 ar 1941 m. ištekėjo už Vlado Minkevičiaus iš Apšukalnio. Karo pradžioje pasitraukė į Rusiją, Vladas kovojo 16-ojoje lietuviškojoje divizijoje. Ona ir Vladas susilaukė dukters, bet vėliau išsiskyrė. Duktė Stefa ištekėjo už Milvydo, augino dukrą, dabar gyvena Juodupėje ir prižiūri seniai mirusių tėvų kapus.

Stoniškyje ilgiau ar trumpiau gyveno šeimos, kurios savų namų neturėjo, o gyveno valdiškose patalpose arba nuomojosi butus. Viena iš tokių šeimų buvo Prano (gim. 1896) ir Anelijos (gim. 1903) **Skvarnavičių**. Joje augo dvi dukros: Bronė (gim. 1929) ir Ona (gim. 1933), ir sūnus Jonas (gim. 1932). Pokariu Pranas žuvo kažkur Rokiškio valsčiuje. Anelė dirbo mokyklos sarge ir su vaikais gyveno sename mokyklos pastate. Duktė Bronė buvo šauni mergina, bet skurdus gyvenimas palaužė sveikatą ir ji jauna mirė džiova. Onutė mokėsi ir kartu dirbo mokyklos sekretore, vėliau ištekėjo už Povilavičiaus į Ráišių k. Sūnus Jonas dirbo kažkokiu viršininku (gal pirmininko pavaduotoju) Juodupės kooperatyve. Su juo ir kooperatyvo pirmininke Galvanauskiene teko konfliktuoti dėl degtinės tiekimo į Butėniškio parduotuvę. Mat kolūkio moterys, norėdamos sumažinti vyrų girtuokliavimą, prašė mane, kaip moterų tarybos pirmininkę, padėti iš parduotuvės pašalinti degtinę. Jonas šiuos tarnybinius nesutarimus bandė perkelti į asmeninius santykius – bandė šokiuose palikti vidury salės, bet tai jam neavyko – priverčiau sulaukti šokio galo ir palydėti į vietą prie stalo.

Kosto (gim. 1893) ir Onos (gim. 1903) **Aleksiejų** šeimoje išaugo duktė Stefa (gim. 1927) bei sūnūs Antanas (gim. 1937) ir Jonas (gim. 1933). Ona apie 1933–1935 m. dirbo Sodelių fabriko filiale sarge, vyras – motoristu. Pokariu kurį laiką gyveno Lazdūniškyje, kur Kostas dirbo kolūkio arklių šeriku. Stefa 1942–1944 m. dirbo aukle pas Šurkas, vėliau kartu mokėmės vakarinėje mokykloje, sėdėjome viename suole. Stefa ištekėjo už Čeičio į Raišelių kaimą. Antanas dirbo fabrike, vedė Ireną Šlakytę.

Antano (gim. 1897) ir Onos (gim. 1902) **Gelažių** šeimoje augo duktė Antanina (gim. 1921) bei sūnūs Jonas (gim. 1925) ir Vytautas (gim. 1928). Iš jų pažinojau tik Oną (poniā Geležiene – kaip vadino žmonės) ir Antaniną, dirbusią taurinimo ceche. Pokariu šeima išvyko arčiau gimtųjų vietų.

Pranas Kanopa (gim. 1911), Generališio k. pasiturinčio ūkininko sūnus, dirbo fabriko Sodelių filiale raštininku. Jis 1939 m. vedė Emiliją Lukštaraupytę (gim. 1910)

iš Baršių k. Nuotaka tėvams netiko, tad Pranas išėjo iš namų pasakęs: „*Anglijos karalius Edvardas VIII dėl moters atsisakė karaliaus sosto, o man tėvų ūkis – juokai*“. Pranas ir Emilija išaugino dvi dukras. Viena jų, jau ištekėjusi, žuvo motociklo avarijoje kryžkelėje prie Juodupės mokyklos kartu su teta Rachele Žinduliene.

Alfonsas Jasinevičius (gim. 1914) dirbo fabrike audėju, giedojo bažnyčios chore. Žmonos Veronikos (gim. 1921) nepažinojau. 1944 ar 1945 m. šeima kažkur išvyko.

Pažinojau dar mokytoją **Agnę Steponaitę** (gim. 1906), aktyvią visuomenininkę, skaitydavusią įdomias paskaitas.

Gimiau Juodupėje

Danguolė Vasiliauskienė (Jarušauskaitė)

Taip jau lėmė likimas, kad pasaulį išvydau viename nuostabiausių Lietuvos kampelių – Jūodupėje. Gimiau 1936 m. pa- baigoje (gal 1937 m., abejonę sukėlė 1942 m. gyventojų surašymo duomenys, o mano gimimo metai buvo nustatyti po karo). Dar ir šiandien menu mažas, alyvomis apaugusias gatveles, sraunų Vyžuonės upeliūkštį, pakelėse svyruojančius beržus, prie gimtojo namo baltažiedes iervas, nuostabųjį kaštoną.

Gatvelėse buvo išsidėsčiusios Jūodupės verslininkų krautuvėlės, fabriko tarnautojų namai, valstybinės įstaigos. Atmintyje išlikę P. Kalpoko, Vasiliausko, fabriko buhalterio Kliuko namai. Su Živile Kliukaite buvome vaikystės draugės. Žaisdavome „namus“ pasislėpusios jų namo koridoriuje. Lyg per miglą menu, kur gyveno Šurkos, Bučiuliai, Guzai. Cecilija Bučiulienė ir Antanas Guzas buvo mano krikšto tėvai. Prisimenu Dambrauskų šeimą. Man rodosi, kad Dambrauskas buvo pašto viršininkas. Draugavau su jų dukra Nijole. Ją paskutinį kartą mačiau apie 1948 m. Tada su tėveliu pirmą sykį važiavau traukiniu. Važiavome į Vilnių. Dambrauską su dukra Nijole sutikome Radviliškio stotyje.

Malonius prisiminimus kelia baltasis namas. Jo viename gale anksčiau buvo fabriko arklidės, o prie jų mažas kambarėlis, kur gyveno Pranukas (manau, kad tai Pranukas Liuga). Tėvelis sakydavo, kad jis buvo arklių prižiūrėtojas. Šio namo antrame aukšte gyveno Bliznikų šeima. Vokiečių okupacijos metais Bliznikas buvo fabriko direktorius. Draugavau su jų sūnumi Rimantu, nes Bliznikai tankiai lankydavosi pas mano tėvelius. Po karo ryšiai nutrūko ir tik apie 1958–1959 m. tėvelius aplankė p. Bliznikienė. Rimantas tuo metu tarnavo sovietų armijoje, iš ten man parašė kelis laiškus. Vėliau, 1959 ar 1960 m. pradžioje buvau sutikusi jau grįžusį iš armijos. Kadangi jis mano tėvelių krikštasūnis, tai juos yra lankęs keletą sykių ir vėliau. Aš jau buvau ištekėjusi ir gyvenau Rōkiškyje, todėl daugiau susitikti nepasitaikė.

Mūsų šeima gyveno nuosavame name, kuris stovėjo tarp vieškelio, vedančio į Ūnuškį, ir nuostabaus Vyžuonos upelio. Už mūsų Ūnuškio link buvo tik vienas juodupėnų namas. Ten gyveno Drevinskai turėjo lentpjūvę.

*Danguolė Vasiliauskienė
(Jarušauskaitė)*

Cecilija Bučiulienė

*Gėnė ir Antanas
Jarušauskai. 1960 m.*

Mano tėvelis Jarušauskas fabrike pradėjo dirbti 1927 m. birželio 27 d. šaltkalviu ir dirbo visą gyvenimą, išskyrus vokiečių okupacijos laikus. Tada dirbo durpyne. Gyvenimas išmokė ne vien šaltkalvio amato. Būdamas smalsus ir nepaprastai stropus, išmoko desenatoriaus amato, perprato dažymo subtilybes, todėl neliko nepastebėtas ir buvo skiriamas į vis atsakingesnes pareigas. Jam teko dirbti ir techniniu vadovu, ir meistru, ir cecho viršininku, ir vadovauti techninei kontrolei. Ma-

*Juodupės prieškario artistai:
su tautiniais drabužiais – Genė
Jarušauskienė, su papacha –
Antanas Jarušauskas*

*Juodupės prieškario artistai:
centre – režisierius P. Vaičius,
šalia balta suknele –
G. Jarušauskienė*

no tėvai priklausė prieškario Juodupės elitui. Mama Genė Jarušauskienė buvo puiki pramogų organizatorė, vaidindavo spektakliuose, dainavo choruose, buvo aktyvi bažnytinės bendruomenės narė. Ji buvo kilusi iš senos Mitragalio Deksnių giminės, buvo jauniausia Klemenso Deksnio duktė.

Atmintyje išliko žiemos pramogos: važinėjimasis rogėmis, pačiūžomis. Mama su tėveliu eidavo čiuožti ant Juodupės tvenkinio. Ten susirinkdavo daugiau juodupėnų. Atitempdavo didžiules arklių kinkomas roges, susodindavo mus, vaikus, ir važiuodavome nuo kalno. Po to tai pas vienus, tai pas kitus eidavome gerti arbatos. Tačiau visai neprisimenu jokio alkoholio. Mano mamytė buvo antroji tėvelio žmona. Pirmoji žmona Kalašauskaitė mirė palikusi tėvelį su pusantų metų sūneliu Algirdu. Kai vedė mano mamą, broliukui buvo 3 metai. Tai buvo 1934-aisiais. Iki karo buvome tik du vaikai. 1943 m. gimė Vytautas, 1948 m. – Vincas ir 1953 m. – Violeta.

Netoli gyveno tėvelio tėvai: senelis Antanas Jarušauskas, siuvėjas, ir močiutė Elena (Helena), pribuvėja, baigusi medicinos mokyklą. Ji mokėjo daug užsienio kalbų. Jos tėvas Vladimiras Bandomiras buvo architektas, kilęs iš kilmingos giminės (turime net Bandomirų herbą). Jis buvo čekų kilmės, o močiutės mama – vokiečių. Su seneliu susipažino gana įdomiomis aplinkybėmis. Senelis, būdamas siuvėjas, tuo metu dirbo cirke. Siūdavo cirko artistams drabužius, todėl daug važinėjo po Europą. Taip susipažino su močiute, tuo metu gyvenusia Rygoje. Tačiau jų santuokai nepritarė močiutės tėvai, nes senelis buvo tik amatininkas, o močiutė – kilminga ir mokyta. (Senelio tėvas Aleksandras Jarušauskas buvo stalius.) Tačiau meilė nugalė viską. Kai tėvų nebuvo namuose, močiutė pabėgo su seneliu ir susituokė laimingai nugyveno ilgą gyvenimą. Susilaukė septynių vaikų: Antano (1908–1997), Jadvygos (1911–1997), Irenos (1912–1999), Česlavos (1918–1997), Petro (1919–1971), Stasio (1922–1967) ir Jono, gim. 1924 m. Visi, išskyrus mano tėvelį, gimė Juodupėje. Tačiau karas ir likimas išbarstė juos po pasaulį. Jadvyga ir Petras apie 1946 m. išvyko į Lenkiją, Česlavą ir Joną likimas nubloškė į Čekiją.

Jadvyga ir Petras į Lenkiją su šeimomis išvyko tuojau po karo. Tada daug lietuvių emigravo į kitas šalis. O Lenkijoje gyveno senelio Jarušausko brolis Petras. Jis buvo tiltų statybos inžinierius. Savo vaikų neturėjo, todėl padėjo įsikurti brolio vaikams. Jadvyga Šmatavičienė (Jarušauskaitė) turėjo du sūnus: Zigmantą ir Henriką.

Algis (sėdi), Vincas ir Vytautas Jarušauskai

Elena Jarušauskienė (Bandomir)

Jos vyras Vaclovas Šmatavičius mirė 1999 m., būdamas 100 metų. Sūnūs Zigmantas ir Henrikas su šeimomis ir dabar gyvena Lenkijoje, Lodzės mieste. Petro Jarušausko gyvenimas susiklostė gana tragiškai. Jis mirė 52 m., sunkios ligos prikaustytas prie patalo. Jis, kaip ir brolis Stasys, sirgo sąnarių liga, apako. Mirė ir jo žmona Marytė Urbonelytė, taip pat juodupietė. Liko tik dukros Liudvika, Božena ir Halina.

Česlava Jarušauskaitė ištekėjo už „Nemuno“ fabrike dirbusio Čekijos inžinieriaus Františko Koso. Tačiau taip susiklostė aplinkybės, kad jie 1938 m. turėjo staiga išvykti į Čekiją. Ten po metų gimė duktė Dagmora ir jie kuriam laikui nutarė likti Čekijoje. Kadangi šeimoje buvo tradicija, kad vaikai vieni kitiems padėjo siekti mokslų, į Čekiją mokytis išvyko ir jauniausias Jarušauskų sūnus Jonas. Prasidėjus karui 1941 m. jis bandė grįžti į Lietuvą, tačiau nuo Karaliaučiaus buvo priverstas pasukti atgal. Jam stengėsi padėti ir Tilžės kunigas, tačiau kelio į tėviškę nebebuvo. Taip ir liko Čekijoje. Ir dabar gyvena Brno mieste.

Išskirtinis žmogus buvo šviesios atminties Stasys Jarušauskas. Jis daugiau kaip 10 m. ligos prikaustytas išgulėjo patale. Tačiau rado stiprybės nepalūžti. Bendravo su fabriko darbuotojais, miestelio inteligentija, jaunimu. Dažnai jį ap-

Jadvyga Jarušauskaitė su vyru Vaclovu Šmatavičiumi. 1942 m.

Gėnė Jarušauskienė ir Marytė Urbonelytė

Stasys Jarušauskas Palangoje

lankydavo poetas J. Lapašinskas, žurnalistė N. Baužytė. Parašė poemą apie Juodupę „Ant griuvėsių rūmas...“ (ar mūras). Jo žmona Kazimiera Bislytė buvo nepaprastai kilnios dvasios moteris. Ji visai nesiskųsdama slaugė savo vyrą. Visad buvo linksma, tvarkinga, mėgo bendrauti. Augino sūnų Tada. Tadas buvo gabus menams. Gražiai piešė, todėl tėvai jį dar mažą išleido mokyti į Vilnių, į M. K. Čiurlionio meno mokyklą. Šios mokyklos jis nebaigė – patingėjo, tačiau menininko gyslė išliko ir dabar: savo paveikslais, progai pasitaikius, pradžiugina giminaičius ir draugus.

Irena Jarušauskaitė ištekėjo už Prano Taliaus, dirbusio mokesčių išieškotoju. Prieš karą ji dirbo fabrike, o po karo išvažiavo gyventi į Vilnių, kur gyveno iki pat mirties – 1999 m. Jų vaikai – Dainius (gim. 1945) ir Lilija (gim. 1941) – gyvena ir dirba Vilniuje.

Pagalvojus apie Juodupę, dažnai atmintyje išskyla mūsų šventės ir šiokiadieniai, ilgi vakarai be televizoriaus, net be elektros. Prisimenu, kaip iš tampomo popieriaus darydavome žaisliukus eglutei, kaip laukdavome Kalėdų, o sulaukę dovanų gaudavome... obuolį. Daryti žaisliukus mums talkindavo ir mokydavo inžinierius chemikas V. Halkevičius. Jis darydavo dailius nykštukus iš kiaušinio lukšto. Kaip visa tai buvo nuostabu...

Nemalonūs tik karo prisiminimai. 1941 m. vasarą miestelio gyventojai buvo susirinkę p. Kalpoko name, lyg ir miegojome ant grindų. Prisimenu, kaip su tėvais šliaužėme kažkokiu grioviu, kaip tėveliai su kitais juodupėnais pašnibždomis baisėjosi didžiosiomis žudynėmis. Vėliau vokiečių okupacija, rusų „išlaisvinimo“ epizodai. Tada mes, visa šeima, slėpėmės Stōniškio kaime, bunkeryje pas Praną Ražinską ir rūsyje pas Antaną Ražinską. Mat mūsų buvo daug, todėl vienoje vietoje netilpome. Paskui pokaris, represijos, tėvų nerimas dėl nežinios, kas bus rytoj. Išliko atmintyje džiovintos duonos maišai, neramios naktys, įvairūs patikrinimai. O ryte, einant į mokyklą, ne kartą teko matyti gatvėje suguldytus sušaudytus žmones. Baisu! Nelinkiu niekam to pamatyti.

Prisimenu savo pirmąją mokytoją p. Čeičienę. Tai buvo nuostabi pedagogė. Griežta, reikli, sąžininga. Tačiau vieną rytą ji į mokyklą nebeatėjo. Neatėjo ir klasės draugai Jonas ir Bronius Gasiūnai. Sužinojome, kad juos išvežė į Sibirą.

Per karą traukiantis vokiečiams buvo padegta ir sudegė Juodupės bažnyčia, todėl po karo maldos namai buvo įrengti prie mokyklos buvusiam pastate. Prisimenu

*Prieškario mados
Juodupėje. Genė
Jarušauskienė ir
Elena Kalašauskaitė*

savo pirmosios mokytojos žodžius: „Vaikai, ar žinote, kur reikia užėiti po pamokų?“ Mes supratome, žinojome, kad ji ragina mus neapleisti Dievo...

Bėgo metai, po truputį gyvenimas pradėjo judėti pirmyn, gydymas karo padarytas žaizdas. Pradėjo atstatinėti per karą sugriautą fabriką, žmonės ėjo į talkas. Visi, nepaisant rango ir pareigų. Tada Jonelis Pupienis rašė:

Mokytoja E. Čeičienė su savo klase.
1947 05 20

Vyskupas K. Paltarokas
Juodupėje

*Direktorius kapsto kažką kastuvu,
Inžinierius plytas nešioja į krūvą...*

Sudėtingi buvo laikai. Pasipylė elgetaujančių pabėgėlių srautai, užklydavo ir čigonų. Kartą buvau viena namuose, mama su tėveliu buvo išvažiavę į turgų. Užėjo čigonė ir pradėjo siūlyti paburti. Ir taip apsuko galvą, kad išviliojo iš manęs namuose buvusį paskutinį lašinių gabalėlį. Tada man buvo gal 10, o gal 12 metų. Ir vis dėlto ji mano gyvenimą nuspėjo. Netikiu burtais, tai tiesiog sutapimas. Na, o tėvų reakcija į šią mano išdaigą, be abejo, buvo tokia, kokia ir turėjo būti.

Daug metų praėjo nuo to laiko. Viskas pasikeitė: ir žmonės, ir tradicijos. Ir kyla įvairių minčių, todėl jas kartais užrašau į eiles, kartais šiaip pamąstau. Juk praeini lauku ir lieka takas: suminta žolė, palaužti žiedai... Eini gyvenimu, taip pat palieka pėdos: atlikti darbai, užaugę vaikai. Ir dėkui Dievui, kad nelieka sumintų kitų gyvenimų, sutryptų žmoniškų jausmų...

Praėjo ištisi dešimtmečiai, tačiau prisiminimai vis grįžta ir taip pajunti, kad trūksta to, kas praėjo, kad trūksta tėviškės:

*Man reikia žalio beržo,
Man reikia gluosnio pakely,
Dainos man reikia sutartinės,
Kuri skambės manoj širdy.*

*Man reikia tėviškės arimų
Ir šalpusnių gelsvų laukuos...
Žiogelio smuiko vakarinio,
Lakštingalos švelnios dainos.*

*Man reikia sutemų rasotų
Ir rūko skraistės paupy,
Šaltinio, trykštančio už sodo,
Ir pempės klyksmo pabaly...*

*Violeta Redeckienė
(Jarušauskaitė).
1975 m.*

Pasodninkai, Skriveliškis

Elena Blažienė

Pasodninkų kaimas

Šinkūno žemėje yra seni kapeliai. Tarpukario laikais iš ten veždavo žvyrą, bet aptiko žmonių kaulų, uždraudė. Paskojo, kad ten palaidoti per marą mirę žmonės. Šiuos kapelius vadindavo Šinkūno kapeliais, nes jie yra Šinkūno žemėje. *Kryžius Pasodninkų kaimo vietoje. 2004 m. A. Petrašiūno nuotr.*

Anksčiau priešais Antano Griškėno namus stovėjo medinis kryžius. Kas jį pastatė ir kada, žmonės kaime neprisimena. Kryžius supuvo, jo vietoje prieš kelerius metus pastatytas naujas. Pinigų surinko visi buvę kaimo gyventojai, o kryžiumi rūpinosi Kazys Griškėnas. Jis suorganizavo kaimo gyventojų susirinkimą. Pirmiausia kryžius buvo pašventintas, o paskui žmonės, sunėšę savo valgius, vaišinosi ir linksminosi.

Tarpukariu kaime buvo daug sodybų. Žmonės gyveno draugiškai. Žiemą vakaronės vykdavo didesnėse gryčiose, vasarą – kieme. Jaunimas šokdavo ir Ginūtų pušynėlyje. Grodavo kas mokėjo. Dažniausiai linksmindavo Juozas Gaidys iš Gaidžgalės. Kaimo žmonės per šventes rengdavosi pirktiniais drabužiais, o namuose dėvėdavo savo austus. Ausdavo miliukus iš avies vilnų ir siūdavo vyrams švarkus, o moterims sijonus. Kiti audinį išmargindavo langeliais. Vokiečių laikais ausdavo iš linų, dažydavo alksnių žievėmis, beržo lapais. Eiti į bažnyčią moterys nusipirkdavo vieną suknelę vasarai, kitą žiemai. Kasdien avėdavo klumpėmis, o vasarą vaikščiojo basi.

Kaimas į vienkiemius išskirstytas prieš Pirmąjį pasaulinį karą.

Pranas Kirstukas. Smetonos laikais toje gryčioje gyveno Juozas Griškėnas su žmona Ona Kirstukaite (gim. 1890). Jie turėjo 2 ha žemės, laikė karvę. Ona turėjo mergautinį sūnų Praną Kirstuką (gim. 1917). Jis buvo nevedęs, nes sirgo džiova. Antrą kartą užėjus rusams, jis slėpėsi nuo kariuomenės. Skrebai jį suėmė ir mušė. Kalėjime Pranas peršalo ir mirė.

Feliksas Griškėnas (gim. 1901). Felikso tėvas Jurgis turėjo 12,5 ha žemės. Laikė 4 karves, du arklius, augino kiaules. Jurgis mirė šiltine ir palaidotas Ūnuškyje. Jurgis ir Teklė Griškėnai turėjo dvi dukteris: Marijoną ir Elžbietą, ir sūnų Feliksą. Marijona ištekėjo už Skrandausko iš Užubalių. Turėjo vieną dukrą, bet ji maža mirė. Feliksas ir Viktorija (gim. 1899) turėjo septynis vaikus: keturis berniukus ir tris mergaites. Dukra Elžbieta dvejų metų mirė. Janė (gim. 1927) liko netekėjusi. Danutė (gim. 1938) ištekėjo už Jono Klišio. Jie turėjo dvi dukteris. Vyresnioji gyveno Krekenavoje, o jaunesnioji mokėsi Šiaulių pedagoginiame institute. Felikso sūnus Antanas (gim. 1934) vedė Stasę Petraitytę iš Alksnių, gyveno Júodupėje. Antanas dirbo Júodupės „Nemuno“ fabrike, o vėliau melioracijoje. Gyveno pasiturimai. Antanas, kaip ir jo tėvas Feliksas, pats išmoko groti harmonika. Jis turėjo dukrą, kuri gyveno Rokiškyje. 1993 m. Antanas mirė. Felikso sūnus Juozas (gim. 1925) vedė Julę, Jono Kirstuko dukterį iš Pasodninkų. Jie turėjo sūnus Gediminą ir Kęstutį bei dukterį Alytę.

Kazys Šinkūnas (gim. 1883). Jis atėjo užkuriu pas Emiliją Griškėnaitę. Susilaukė dviejų sūnų – Jurgio ir Jono, bei dukters Elenos (gim. 1938). Jonas (gim. 1925), būdamas dvidešimt penkerių, žuvo autokatastrofoje. Sūnus Jurgis (gim. 1923) baigė 4 skyrius Ginotų pradžios mokykloje. Susikūrus kolūkiui, dirbo sandėlininku, paskui lauko darbininku, eiguliu ūkio miške. Vedė Kazę iš Skemų. Turėjo aštuonis vaikus: sūnų Jurgį ir septynias mergaites. Jurgis rašė eilėraščius. Mirė 1984 m. Jo žmona Kazė gyvena Onuškyje su jauniausia dukra. Dukters Birutė ir Aldona, kaip ir tėvas, rašo eilėraščius.

Kostas Raupys (gim. 1900), kilęs iš Čeičių k. 1933 m. vedė Valę Griškėnaitę (gim. 1912), turėjo dvi dukras – Renę (gim. 1933), Aldoną (gim. 1938) ir sūnų Vytautą (gim. 1935). Kostas buvo stalius. Į jį kreipdavosi visi kaimo žmonės. Žmona dirbo lauko darbininke ūkyje. Kai vyras mirė, išvažiavo pas vaikus.

Mykolas Griškėnas (gim. 1883). Buvo vedęs Anastaziją (gim. 1895) iš Prūsėlių. Jie turėjo sūnus Bronių (gim. 1924) ir Kazį (gim. 1926), išaugino dukteris Bernadetą (gim. 1930) ir Zitą (gim. 1932). Kai tėvas mirė, Bernadeta ištekėjo už Petro Griškėno ir gyveno tėvo namuose. Zita ištekėjo už Zenono Mekšėno (jis buvo bitininkas) ir gyveno kitame namo gale. Mekšėnai turėjo tris sūnus ir dukrą.

Antanas Griškėnas (gim. 1897) su žmona Karolina (gim. 1897) iš Armonių turėjo du sūnus: Petrą (gim. 1922) ir Antaną (gim. 1931), keturias dukteris: Moniką (gim. 1921), Antaniną (gim. 1927), Oną (gim. 1929) ir Genę (gim. 1936). Antanas su žmona dirbo ūkyje lauko darbininkais. Vaikai sukūrė šeimas.

Kazys Kirstukas. Jo žmona anksti mirė, palikusi du sūnus ir dukterį. Kazys vedė antrą kartą. Su antrąja žmona Agota (gim. 1870) turėjo vieną dukterį. Kazio sūnūs Jonas (gim. 1894) ir Mykolas (gim. 1896) gyveno tėvo name, pasidalinę jį pusiau, žemę taip pat pasidalino pusiau: po 8 ha. Jono ir Onos (gim. 1892) Kirstukų šeimoje išaugo dukters Stefa (gim. 1924), Bronė (gim. 1925), Julė (gim. 1927) ir sūnus

Algirdas (gim. 1940). Mykolo ir Severijos (gim. 1898) Kirstukų šeimoje išaugo sūnūs Bronius (gim. 1932) ir Leonardas (gim. 1935).

Iš 1942 m. gyventojų surašymo duomenų galima spręsti čia gyvenus dar vieną Griškėnų šeimą. Šis Griškėnas 1920 m. vedė Anelę (gim. 1872) iš Šikšnių k. Su ja susilaukė net 8 vaikų, iš kurių du mirė maži. Surašymo duomenyse paminėti: sūnus Jonas (gim. 1921), dukterys: Kostė (gim. 1924), Kazė (gim. 1927), Stefa (gim. 1929) ir Bronė (gim. 1931). Praėjusio amžiaus ketvirtojo dešimtmečio pradžioje tėvas Griškėnas mirė, o jo našlė Anelė priėmė užkurį Mykolą Vabolį (gim. 1869), kilusį iš Kamajų vls., su kuriuo susilaukė dukters Onos (gim. 1935).

Kaimas išnykęs – jo vietoje tarp krūmų stovi kryžius.

Pasakojo

Kazė Šinkūnienė, gim. 1925 m., gyv. Onuškyje.
Janina Griškėnaitė, gim. 1926 m.

Skriveliškio kaimas

Skriveliškio kaimą Stolyfino reforma palietė vieną iš pirmųjų. Net keleri metai prieš Pirmąjį pasaulinį karą jame buvo panaikinti rėžiai, žemė kompaktiškais gabalais išdalinta kiekvienam ūkininkui. Tačiau tuo pasinaudojo tik **Feliksas Skrivelis** (gim. 1885), kuris dažnai važinėjo į Rusijos imperijos gilumą, dažniausiai į pietines gubernijas (dabartinę Ukrainą). Jis vienkiemyje pasistatė nedidelį namelį, klojimą, sudrėbė molinį tvartą, iš ke-
lionių parsivežęs įvairių sodinukų įveisė nemažą sodą. Kiti ūkininkai ir toliau gyveno senajame kaime ir iki Antrojo pasaulinio karo, ir iki kolūkių kūrimo, ir iki visiško kaimo išnykimo žemę valdant Ūnuškio tarybi-

*Grandinis Kazys Savickas
(pirmoje eilėje trečias
iš kairės) su savo skyriumi.
LDK Gedimino pulkas.
Ukmergė. Apie 1928–1929 m.*

*Savickų gryčia.
1968 m.*

*Paulina ir Kazys
Savickai (viduryje)
priima viešnius
(Kazio seserį ir jos
marčią). 1968 m.*

niam ūkiui. Felikso Skrivelio sodyba buvo vakarinėje kaimo žemių dalyje prie pat III rūšies vieškelio iš Onuškio į Gaidžgalę. Skrivielių šeimoje išaugo dvi dukterys: Paulina (gim. 1917) ir Stefa (gim. 1922). 1935 ar 1936 m. į šį ūkį atėjo Kazys Savickas (gim. 1907), vedęs Pauliną. Skrivelienė buvo labai aikštinga moteris – ji tiesiog nedavė gyventi nei vyrui, nei dukroms, nei žentui. Feliksas, negalėdamas to pakesti, ūkį perdavė užkuriui, o pats išėjo gyventi į Ginotų kaimą. Po kelerių metų (po žmonos mirties) ten vedė našlę Narbutienę. Podukra Narbutaitė dažnai lankėsi Savickų šeimoje. Stefa Skrivelytė 1943 m. ištekėjo už Adolfo Muralio iš Remeikių k. ir išėjo gyventi pas jį. Savickai vaikų neturėjo. Vykstant melioracijai sodyba nugriauta, o Savickai nusipirko namus Brýzgių kaime, kur Kazys mirė.

Stasys Skrivelis (gim. 1875), kai pirmoji žmona mirė, vedė antrą kartą Elžbietą (gim. 1889). Turėjo vieną dukterį, ji maža mirė. Stasys Skrivelis ūkininkavo, turėjo 4 ha geros žemės, laikė dvi karves, arkli.

Pranas Skrivelis (gim. 1859) tarpukario Lietuvoje valdė 15 ha žemės. Su žmona Angelija (gim. 1894) jie turėjo du sūnus: Petrą (gim. 1922) ir Joną (gim. 1919).

Jonas išėjo gyventi į Rokiškį, o Petras liko namuose. Vedė Saliamutę iš Obėlių, augino sūnų Gintarą.

Kazys Orlanas (gim. 1877) turėjo 16 ha ūkį. Kazio žmona buvo Elvyra (gim. 1883). Jie augino tris sūnus ir dvi dukteris. Sūnus Jurgis tarpukario Lietuvoje baigė gimnaziją. Jis buvo padaręs vėjo sukamą elektros generatorių, iškelė jį į bokštą ir gamino elektrą. Vasarą ganydamas gyvulius skaitydavo knygas. Jurgis gerai mokėjo vokiškai, jį išvežė į Vokietiją kaip vertėją. Kas buvo kartu, pasakojo, kad jis susirgo plaučių uždegimu ir mirė. Kiti du sūnūs, Jonas ir Povilas, pasidalijo tėvo žemę po 8 ha. Seseriai Verai (gim. 1922) išmokėjo pasogą (kaime Verą vadindavo Verūne). Kai žemę paėmė kolūkis, Jonas (gim. 1909) apsigyveno Jūodupėje ir augino šešis sūnus ir dukterį. Povilas (gim. 1910) gyveno Bajōruose, užaugino dvi dukteris. Dabar jau mirė.

Kazimieras Orlanas (gim. 1904) su Kaziu Orlanu nebuvo broliai, tarp savęs nesugyveno. Kazimieras turėjo 8 ha žemės, jo žmona buvo Kazimiera (gim. 1904). Turėjo 4 vaikus: Oną (gim. 1928), Gėnę (gim. 1930), Julijų (gim. 1933) ir Bronių (gim. 1936). Vėliau išvyko gyventi į Jūodupę, ten ir mirė. Jo žmona gyvena Kalnų gatvėje. Sūnus Bronius gyvena Panevėžyje, o Julius – prie Vilniaus.

Kitame to paties namo gale gyveno **Pranas Orlanas** (gim. 1915). Jis buvo partizanas. Milicininkai Praną suėmė 1945 m. gruodžio 24 d., išvežė ir 1946 m. rugsėjo 14 d. jis mirė. Prano žmona su vaikais buvo išvežta į Sibirą, po tremties apsigyveno Rygoje.

1942 m. gyventojų surašymo duomenimis, kaime dar gyveno **Viktoro Skrivelio** (gim. 1912) ir jo žmonos Monikos (gim. 1920) šeima. Kartu gyveno Viktoro motina Teklė Skrivelienė (gim. 1883) ir sesuo Stefa Šmerdelienė (gim. 1920). Tačiau juos prisimenančių žmonių surasti nepavyko.

Pasakojo

Janina Griškėnaitė, gim. 1926 m.

Kazė Šinkūnienė, gim. 1925 m.

Jonas Šedys, gim. 1934 m.

Patilčiai

Ona Paunksnienė (Griškėnaitė)

Pasakiškai gražus Patilčių kaimas. Iš kelių pusių jį supa tankūs pušynai, pilni įvairiaspalvių lubinų, pavasarį žemuogių, rudenį – grybų. Pakalnėje ramiai čiurlena Vyžuonės upė. Nuo kalno nusileidęs neplatus keliukas skuba prie medinio tilto ir perkirtęs Vyžuoną dingsta krūmuose. Sodybą supa medžiai, didelis sodas, palangėje akį džiugina gražus lietuviškas darželis. Aukštam medyje gyvena gandrų šeimynėlė, sveikina garsiu kalenimu sodybos šeiminkus ir svečius.

Agota Širvinskienė (gim. 1881) buvo šluba po antro sūnaus gimdymo. Vyras išvažiavo į Ameriką ir vis žadėjo atsiųsti bilietą (*šipkartą*), bet taip ir nesulaukė. Buvo darbšti ir gera motina, be vyro išaugino du sūnus: Joną (gim. 1905) ir Juozapą, stiprius kaip ažuolus. Vyriausias sūnus Jonas, žmonių vadinamas Jonioku, gyveno su motina ir dirbo 18 ha žemės. Dar jam priklausė ir 5 ha miško. Antrasis sūnus gyveno Kaune. Jonas buvo nepaprastai darbštus, labai draugiškas, mėgo ne tik darbą, bet ir kompanijas, mėgo švęsti ir užtraukti dainą. Vedė jis gražią merginą Eleonorą Kiburytę (gim. 1909), gyvenusią Pandėlyje.

Darnioje šeimoje gimė keturios gražuolės dukros: Birutė (gim. 1933), Genė (gim. 1935), Irena (gim. 1936) ir Aldona (gim. 1941), taip pat sūnus Gediminas (gim. 1939). Šeima buvo labai darbšti, darbas rankose virte virdavo, o po darbo, ypač švenčių proga, mėgo gražiai švęsti. Nuo dainų aidėdavo pušynas, aidą atkartodavo sraunus Vyžuonos vanduo, skubėdavęs į vakarus, aplenkdamas vešliai augusias geltonąsias lelijas.

Į ramų Patilčių kaimą atšliaužė karas ir šeimos bunkeris pateko į pirmąją fronto liniją: ant kalno buvo vokiečiai, už Vyžuonos, krūmuose – rusai. Išsigandę šaudymo iš namų išlėkė gyvuliai, dvi karves pasiėmė vokiečiai. Visi pastatai ir medinis šulinys sudegė. Šeima liko be vandens. Vokiečiai Levutei leido kasdien eiti vandens pas kaimyną, o kadangi dar laikė paršelių, vandens nešdavosi ir iš Vyžuonos. Ten dar stovėjo pirtelė ir didelė stirta šieno. Nuo kalno vokiečiai su žiūronais sekė kiekvieną Levutės žingsnį. Pirtyje ir stirtoje dejavo sužeisti rusų kareiviai, prašė vandens, šaukė motinas. Bet Levutė niekuo padėti negalėjo, praeidavo pro juos nė nedirstelėjusi, nors širdį labai skaudėjo: juk ten buvo motinų vaikai. Vis tiek vokiečiai padegė ir pirtį, ir tą stirtą, nežinia, kiek kareivių ten sudegė.

Tikėdamiesi prieš puolimo, vokiečiai liepė šeimai išsikraustyti. Susikrovė į vežimus visus savo daiktus. Kadangi arklių nebebuvo, juos „pavadavo“ Jonas ir Levutė, vaikai kiek galėdami stengėsi vežimą stumti. Taip varganai nusikraustė į Vyžuonėlių kaimą pas Praną ir Petrą Širvinkus ir ten sulaukė mūšių pabaigos ir rusų kareivių.

Turėdami savo miško, griebėsi statyti trobesius. Pirmiausia statė daržinę, kur įrengė šiek tiek tokias sąlygas gyventi. Vienerius metus, kol dar ruošė medžiagą statyboms, gyveno pas mus (Juozo Griškėno šeimyną) Trakeliškio kaime. Vasarą vaikus leisdavo ganyti gyvulių pas Lūžą. Vieną dieną eidavo Birutė, kitą dieną Genutė ir Irena. Šeimai, taip nukentėjusiai nuo karo, reikėjo lėšų užgydyti fronto padarytas žaizdas. Taip buvo atstatyti pastatai, išdygo nauja troba, buvo iškastas šulinys, įveistas sodas. Ir vėl po langais pasodintas didelis darželis.

Įstoję į kolūki, Jonas dirbo lauko darbus, o Levutė – fermoje prie gyvulių. Gerą darbininkę, gerą motiną, išauginusią 5 vaikus ir dar auginančią pagranduką sūnelį, išrinko deputate. Dar prisidėjo valdiškas darbas.

Tačiau žmogaus likimas nenuspėjamas. Į laimingą ir ramų gyvenimą įsiveržė baisus siaubas. Jūs trėmė į Sibirą. Sužinojusi nulėkiau su dviračiu, nes Birutė buvo mano geriausia draugė: mes kartu ėjome į gimnaziją, gyvenome viename bute Júodupėje, o kai jie gyveno pas mus, miegojome vienoje lovoje. Vaikystės prisiminimai patys gražiausi ir su Birute draugystės nenutraukiau.

Vaidas, kurį pamačiau, mane sukrėtė. Šeima krovė daiktus ir nešėsi į sunkvežimį. Stovėjo keli kareiviai ir keli civiliai. Kieme stovėjo klasės draugas Jonas Sesickas, komjaunuolis, tikriausiai įtrauktas į trėmėjų sąrašą. Labai pasipiktinau: klasės draugas tremia klasės draugę. Žadėjau su juo daugiau nešnekėti, bet jis mokyklos nebelankė. Baigęs krauti daiktus tėvas neišlaikė ir pravrisko balsu, o motina jį apkabinusi ramino: „*Neverk, Jonai, rankas kojas turime, duonos užsidirbsime ir sau, ir vaikams*“. Nuostabi moteris! Rusų kareiviai buvo žmoniški, leido krautis, ką tik norėjo, net buvo leidę nuvežti kiaulę į Vyžuonėlės Jurkštui, o iš jo pasiimti lašinių kelionei. Bet atvažiavęs milicininkas Golubovas uždraudė, nors matė, kokią gausią šeimą tremia.

Nežinau, kas mane paprašė atvežti obuolių, kad kelionėje būtų kuo širdį atgaivina. Lėkiau į namus kaip į gaisrą. Stvėriau maišą, pririnkau vos ne pilną. Dar paskyniau iš darželio lietuviškų gėlių – rūtų. Labai skubėjau, kad tik spėčiau. Ir tikrai – sunkvežimis stovėjo jau ant tilto. Neprisimenu, kas atrišo maišą nuo dviračio ir padavė tremtiniam, kam įteikiau rūtas. Kai jie nuvažiavo, aš dar stovėjau ant tilto ir verkiau. „*Sudie brangieji, – širdyje kartoju, – kad gyvenimas Jums nebūtų per žiaurus, kad grįžtumėt į savo gražiąją gimtinę*“. Atrodė, net pušys liūdnei ošia ir Vyžuonė garsiau čiurlena, ir gandrai atsisveikindami, lyg paskutinę pagarbą atiduodami, sustoję garsiai kleketuoja. Ne aš viena ašarojau, Birutės buvęs draugas Petras N., sužinojęs tą kraupią naujieną, taip trenkė dviratį į akmenis, kad tas visas subyrėjo. Ilgai širdyje buvo tuščia, o akys pilnos ašarų.

Vagonas buvo prigrūstas sausakimšai, trūko oro, vandens, problemos su gamtos reikalais. Ir už ką tos kančios? Ir dar buvusiai deputatei, už kurią balsavo tiek daug žmonių! Protu negali to suvokti... Po ilgos, varginamos kelionės tremtiniai pasiekė Tomską, iš kur vienus vežė toliau, kitus paliko. Dar reikėjo pasiekti gana tolimą kaimą Rybinsk-20, kur Širvinskus apgyvendino. Tai buvo 1951 m. spalio 2 d. Motiną su mažu vaiku, pagranduku Pranuku, ir dar ne tokiomis didelėmis dukromis Aldute ir Irena paliko. O tėvą, dukteris Birutę ir Genę nuvežė už 20 km dirbti miško darbų. Vėliau Birutę įdarbino bufete pardavėja. Kasdien reikėdavo registruotis. Po Stalino mirties tremtinių dalia palengvėjo. Kadangi Levutė buvo deputatė, Juodupės valdžia, konkrečiai Janina Geidonienė, išsirūpino, kad po ketverių metų motina su vaikais grįžtų į gimtinę, kur dar gyveno senoji močiutė Agota. Po 6 m. grįžo į Lietuvą ir likusi šeima. Vyriausia dukra Birutė pamilo gražuolį altajietį Vasilijų ir pasiliko ten, nors traukinį išlydėjo su ašaromis ir ilgai paskui jį bėgo. Ilgai liūdėjo. Su vyru gerai sutarė. Jis dirbo karinėje gamykloje, o ji – namų valdytoja. Algos buvo nemažos, todėl gyveno prabangiai, lankydamo visus koncertus, kiną, švėsdavo restoranuose, nemažai keliavo. Labai dažnai per atostogas atskrisdavo į Lietuvą ir svečiuodavosi Patilčiuose. Genutė buvo ištekėjusi už Broniaus Kažemėko ir gyveno Jonavoje. Užaugino du vai-

*Kryžius Patilčių kaime
J. Širvinsko sodybos
vietoje. 2004 m.
A. Petrašiūno nuotr.*

kus, kurie taip pat gyveno Jonavoje. Irena gyveno Rōkiškyje, dirbo žemės ūkio mašinų gamykloje. Užaugino du vaikus, kurių vienas gyvena Vilniuje, antras Kamajuose. Su vyru A. Smalsčiu dalyvauja saviveikloje, šoka, dainuoja chore, gieda bažnyčioje. Aldutė gyvena Biržuose, Kilučių k. Išaugino 3 vaikus, tačiau į šeimą atsėlino nelaimė – netikėtai mirė vyras. Tai buvo baisus smūgis jautriai moteriai, kuri rašo eilėraščius ir yra išleidusi knygą.

Gediminas gyvena Ukmergėje, išaugino 2 vaikus, iš kurių vienas gyvena JAV, o antras Kaune. Pas Gediminą atvažiavo iš Novokuznecko Birutė ir Vasilijus. Gavo butą ir gyveno Ukmergėje. Vasilijus miręs, palaidotas Ukmergėje. Pranukas gyvena Kavoliškyje, turi 2 vaikus.

Jonas Širvinskas mirė 1986 m., Levutė – 1985 m. Patilčiuose, prie pat keliuko vaikiai pastatė ir pašventino kryžių brangiems tėveliams prisiminti. Tėvai palaidoti Biržuose.

Kaimyną **Joną Širvinską** (gim. 1889) dėl ūsų vadindavo Ūsoriumi, o žmoną Kastutę – Ūsoriene. Per karą ir jų pastatai buvo sudeginti, išskyrus didžiulį klojimą, kur, šnekėta, vokiečiai buvo pasidarę išvietę. Jonas ir Kastutė turėjo 2 sūnus: Antaną (gim. apie 1923) ir Vytautą (gim. apie 1930). Antanas dirbo „Nemuno“ fabrike, o Vytautas mokėsi ir įsigijo aukštąjį išsilavinimą. Turi du vaikus, iš kurių vienas gyvena Kanadoje, Toronte, vedęs JAV pilietę. Antanas buvo labai linksmas, daug skaitydavo, o išgėręs prašnekdamas vokiškai, – merginoms būdavo juoko. Vedė siuvėją, turėjo 2 vaikus. Tėvas Jonas mirė jau po karo, o motiną Kastutę išsivežė į Vilnių sūnus, nes Antanas mirė labai jaunas, šeštajame dešimtmetyje. Jo žmona namus pardavė žemaičiui iš Rietavo, skulptoriui savamoksliui Robertui, save vadinančiam Žaliuku. „*Mano gyvenimas – po klevu*“, – sako jis, nes kieme auga reto grožio ir dydžio klevas. Palikęs Panevėžį, butą, darbą, prigijo Patilčių kaime ir kuria labai savitas skulptūras. Dievina vienumą, pušyną, šimtamečius klevus, paukščių čiulbesį ir negrįžta pas žmoną į miestą, patenkintas gyvenimu gamtoje. Tokie keistuoliai sukuria daug gėrio, grožio. Yra dalyvavęs parodoje, bet kūrinių nekolekcionuoja, parduoda. Iš to Robertas ir gyvena kartu su katinu, vieninteliu savo draugu.

Trečias Patilčių gyventojas **Viktoras Širvinskas** (gim. 1912) su žmona Liudvika (gim. 1917) turi sūnų Bronių. Gyveno labai gražioje vietoje, beveik miške, iš visų pusių apsupti pušų. Troba buvo sena – su asla, be grindų. Liuda baisiai mėgo gėles, jų buvo pilnas kambarys. Kurį laiką pas juos gyveno senutė Viktoro mama, ją vadino Liudvikiene. Gyveno labai ilgai, dėl ligos ir senatvės nebepažindavo žmonių, marčią palaikydavo dukterimi. Visaip niekino Liudą, nors ta buvo labai darbšti, tvarkinga ir gera senelei. Mirė trečiajame dešimtmetyje.

Viktoras buvo labai linksmas ir darbštus. Ir jis, ir žmona mirė šeštajame dešimtmetyje. Sūnus tapo puikiu vyru, vedė ir dirbo traktorininku Mainėvų k. Turi šeimą. Tėviškė išgriauta, tik pušys vis tos pačios ir vis ošia, kaip ošdavo Broniaus tėveliams.

Prisiminimai apie Ilzenbergo dvarą

Aldona Radeckienė (Trečiokaitė)

Visą savo ilgą gyvenimą sapnuoju gražų sapną: einu Ilzenbergo dvaro takeliu, pakalnėje matau Ilgio ežerą, kurio bangelėmis žaidžia saulė. Į vandenį nusviręs žilvitis tebežaliuoja: jį vis dar tebemaitina šaknys, – tvirtai įaugęs šis paliegęs galiūnas į ežero pakrantę.

Šis vaikystės sapnas nuolat man primena mūsų šeimos gyvenimą Ilzenbergo dvare, kur Ilgio ežero viduriu ėjo dviejų nepriklausomų valstybių – Lietuvos ir Latvijos – siena.

Į artimiausią miestelį žmonės iš Ilzenbergo dvaro šešis kilometrus keliaudavo dviračiais arba arkliais (tais, mūsų šeimos Ilzenberge gyventais 1930–1938 m., kelevinės mašinos dar nekursavo net į Onuški). Pirmiausia keliaujantieji pasiekdavo Alksnių kaimą – *Ałksniamužę*. Matyt, tai sėliškas pavadinimas, nes ir Ilzenbergą vietiniai žmonės – sėliai – vadindavo *Ilzemuže*.

Už Alksnių kaimo vieškelis sukdavosi pro legendomis apipasakotą kalnelį – žvyrkalni, kurio papėdėje tyruliavo gili, pilna tamsaus vandens duobė, vadinama Budugne: jos gilumo niekas negalėjo išmatuoti net ilgiausiomis kartimis.

Žmonės pasakojo, kad senovėje toje vietoje stovėjusi graži bažnyčia, kuri per mišias netikėtai su maldininkais nugrimzdusi į gelmes. Kartais naktimis žmonės ir dabar girdi iš duobės sklindantį varpų gaudesį.

Toliau keliaujantieji vieškeliu pasiekdavo Ūnuškio dvarą, kurio savininkas ponas Komaras jau seniai miręs. Dvare dar tebegyveno senoji ponia Komarienė, jos dukra Lialia Komaraitė ir patys ištikimiausi ponų tarnai – kambarinė ir ūkvedys. Jie visi dar buvo susiradę kambarius pačiuose dvaro kiaurastogiuose rūmuose.

Ponia Komarienė dažnai vaikščiodavo apleistu parko takeliais, juodais rūbais apsirengusi, tačiau nepamiršusi kasdien išsipudruoti veidą. Visą gyvenimą ji liko išdidi, ištikima seniesiems dvarininkų papročiams ir Onuškie katalikų bažnyčiai, kuriai išlaikyti skirdavo didžiąją dvaro rentos dalį. Be to, ji buvo išipareigojusi iki mirties išlaikyti seniausius rūmų tarnus.

Už Onuškie dvaro jau labai arti, vos už 1–1,5 km, buvo ir mūsų dažnų kelionių tikslas: Onuškie miestelis, su plytine pradine mokykla, maža medine bažnytele, trimis parduotuvėmis ir keliais žydelių varganais, į žemę smunkančiais nameliais. Jų prigriozdintus kiemus nuo vingiuotos negriostos gatvės skyrė žagarų tvoros.

Mūsų šeima gyveno buvusiuose dvaro rūmuose, ilgame T formos pastate. To pastato kitoje pusėje gyveno dvaro savininkė – ponia Dimšienė su dukra Dimšaitė (jos vardo neatsimenu: gal Lidija, gal Lialia, nes visi dvarininkai mėgdavo savo dukras vadinti Lialėmis). Greta jų gyveno kambarinė, tyli apysenė panelė, nuolat triūsianti *palociaus* gėlynuose ir nesileidžianti į jokiais draugystes su dvaro žmonėmis, – triūsė ji kaip bitė greta savo avilio. Atrodė, kad jos santykiai su senąja ponia ir panele Dimšaitė buvo giminiškai nuoširdūs: matydavau jas dvaro rūmų verandoje ar *palociaus* kieme aptarinėjančias svarbiausius rūmų gėlynų reikalus. Ilgas bendras gyvenimas juk suartina visus, net uždariausių charakterių žmones, todėl nenuostabu, kad ir dvaro ponios suartėjo su savo artimiausiais tarnais – gėlininke ir senuoju Kondrotu.

Ilgio ežeras

Alksnių piliakalnis

Ilzenbergo dvaro rūmų fasadas

A. Petrašiūno nuotraukos

Kondrotai – senas tėvas ir jo stiprus, petingas sūnus – gyvenę ponių rūmų gale. Jų butas turėjo bendrą priemenę su policininko butu. Visi jie buvo seni ponių rūmų gyventojai. Senasis Kondrotas daug metų tvarkė dvaro centro ūkinius reikalus: parūpindavo kuro, rūpinosi švara, palociaus augalais: juos genėdavo, dalgiais nupjaukdavo vejās, apraišiodavo šiaudais užsieninius augalus, kad žiemą nesušaltų. Žodžiu, Kondrotams, kaip ir ponių kambarinei, rūpėjo ponių ir dvaro centro gyvenimas ir tvarka. Jie gaudavo atlyginimus net ir žiemą, kai ponios viešėdavo pas savo gimines, Kūrtuvėnų dvaro savininkus, ar Rōkiškio grafų Tyzenhauzų rūmuose.

Ilzenbergo dvaro rūmų fligelis.

A. Petrašiūno nuotr.

Greta jų gyveno vienintelis apylinkės policininkas, saugojęs ir nemažą Lietuvos–Latvijos pasienio ruožą. Tačiau, kiek atsimenu, jam neteko niekad savo šaunamojo ginklo darbe panaudoti: nebuvo visoje apylinkėje nei vagių, nei banditų, nei plėšikų ar kokių įtartinių Lietuvos sienos peržengėjų: vietiniai žmonės galėjo grybauti ar uogas rinkti ir Lietuvoje, ir Latvijoje. Niekas jų nevaržė laisvai nueiti pas kaimynus latvius, net nepasiekiant Ilzenbergo pereinamojo punkto, jei nenorėjai kur toliau į Latviją nuvykti.

Artimiausias gydytojas – veterinaras Grībulis – gyveno latvių žemėje, o Lietuvos artimiausi gydytojai – Rokiškyje, mūsų apskrities mieste. Taigi, jei susirgdavo Ilzenberge koks žmogus ar gyvulys, visiems skubėdavo padėti prityręs Grībulis iš Latvijos, kuris ne tik gydė, bet ir operavo – ir gyvulius, ir žmones. Nelengva būdavo pasiekti Rokiškį, esantį už 25 km nuo Onušio – artimiausio mūsų apylinkės bažnytkaimio. Ilzenbergo dvaro kumetyne, ilgame vienaukščiame pastate ant Apvaliojo ežero kranto, gyveno pati geriausia mano draugė Emiliūtė. Ją dažnai lankydama, gerai pažinau buvusių dvaro kumečių, tuometinių nuomininko Budreikos darbininkų, gyvenimą.

Emiliūtės šeima, kaip ir kitos dvaro laukų darbininkų šeimos, gyveno kumetyno vieno kambario bute be grindų – *gryčioje*, kurios kampe, prie vienintelio langelio, buvo plytinė, tinkuota ir kalkėmis nubalinta duonkepė krosnis. Joje kasdien virėdavo

bulviene, spirgais pagardintą, ir visus kitus valgius, net šeimai. Pakrosnyje šalta žiemą laikydavo tris keturias vištas ir gaidį. Žiemą vištos būdavo išleidžiamos į gryčią pajudėti po aslą, šiltesnėmis dienomis jas kieme vaikai paganydavo. Vasarą vištas uždarydavo į malkinę, kur naktį jos sutūpdavo ant aukštai įrengtų laktų.

Atsikratę vištų, kumetyno gyventojai gryčias gerai iššluodavo, išvėdindavo ir aslas išbarstydavo ajerais, kad blusos nešokinėtų. Emiliūtės gryčia lyg pašviesėdavo. Rodos, ir mažojo broliuko lopšys, ant ilgos karties vienu galu lubose įtvirtintas, imdavo supamas linksniau girgždėti. O kaip linksmai tuomet krykštaudavo Emiliūtės mažasis broliukas, šliaužiodamas po ajerais išklotas grindis arba supamas kvapiame ajerais išklotame lopšyje!

Kartais mes su Emiliūte, pasikvietusios į vidurių mažylį, mokėmės jo čiuožimo užpakaliuku „meno“. Lenktynes „Kas greičiau peršliauš gryčią“ paprastai laimėdavo vikrusis mažylis. Namu grįždama jau žinojau, kad būsiu mamytės apibarta: „*Ir vėl tu kažkur išsivoliojai! Žiūrėk, kokios bjaurios, purvinos kelnaitės*“. Liepdavo tuoj nusirengti ir pačiai švariai išsiplauti rūbus. Bet į kumetyną nedraudavo eiti, nes žinojo, jog man labai reikalinga vaikų draugystė.

Su savo trejais metais vyresne sese Birute aš mažai reikalų turėjau: ji buvo geriau už mane fiziškai subrendusi – jau beveik panelė, ir draugavo su vyresnėmis mergaitėmis: su Brone Budreikaite, Maryte Kalinauskaite, Tacia ir kitomis, kurias berniukai (net dvaran pas ponias atvykę vasaroti kitų dvarų ponaičiai) mėgdavo užkalbinti. Bet mano sesė ir jos draugės buvo išdidžios lietuvaitsės ir žinojo, jog su dvarininkų sūneliais nereikia jokių reikalų turėti. Juk jos matydavo, kaip ponios Dimšienės svečiai, tušindami vyno taures, pajuokdavo net Lietuvos himną: „*Lietuva, ty vyna naša*“ užtraukę, garsiai kvatodavo. Mat lietuviai, ponų nuomone, vis buvo ir liks „mužikais“, taigi ponams su mužikais „ne pakeliui“.

Prie dvaro *bromo* dažnai atvažiuodavo miestelio prekybininkai – žydėliai. Jų vežimėlių *kromeliuose* nusipirkdavo dvaro žmonės pačių reikalingiausių ūkinių prekių: degtukų, žibintuvėlių, jų „vidurių“ – baterijų, žibalo, *liktarnėms* knatų, tabako ir cigarečių, įvairaus muilo (pats geriausias ir brangiausias buvo „Kipro Petrausko“ tualetinis muilas – su šio garsaus dainininko atvaizdu įpakavimo viršelyje), vaikams saldinių (mėgiamiausi – „Dul-dul-dūdelė“), o „Karvučių“ jau ir patys mokėjome išsivirti, nors tai būdavo labai ilgas darbas.

Kromelninkai atveždavo ir įvairių meilės romanų, apysakų, sapnininkų, o vaikams – spalvotais piešinėliais iliustruotų knygelių, skatinančių netinginiauti, būti švarius ir tvarkingus.

Vienas *kromelninkas* po vežimėlio lentomis pakišdavo ir nelegalios literatūros: kairiosios krypties knygelių ir vyriausybės šaržų. Bet jokių skundų dėl draudžiamos literatūros platinimo niekas iš dvaro žmonių nėra pareiškęs nei Ilzenberge gyvenusiam policininkui, nei aukštesnei valdžiai. Kam kas patiko, tą ir pirko iš *kromelninko*, kam kas patiko, tą ir skaitė.

Į dvarą atvažiuodavo ir keliaujantis po kaimus siuvėjas, toks „Palangos Juzė“, bet be smuikelio. Paprastai jis pas Budreikas įsikūręs su savo siuvamąja mašina ir aprenkęs naujais rūbais visą dvarą bei jo apylinkę kitur iškeliaudavo. Mes, mergaitės, ilgai iš prisirinktų skiaučių siūdavome savo lėlėms sukneles ir puošdavome jų rūbelius margais kaspinais.

Rudenį į dvarą atvykdavo iš kitos apylinkės, – gal nuo Zarasų krašto, kur gyveno daug *maskolių* (taip Ilzenbergo žmonės vadino rusus), – malkų pjovėjai. Tai du darbininkai – senas, žila barzda tėvas ir jaunas, garbanotas sūnus. Tėvas užlipdavo ant žemos rąstų krūvos ir vis užmesdavo dar nesupjautus rąstus ant *zeimerio*, kuris staugdamas, cypdamas „suraikydavo“ juos į tris, keturis gabalus. Vis pasikeisdami tarp savęs darbus, malkų pjovėjai per dieną primesdavo 2–3 kupetas tokių malkų gabalų ir, atlikę šį darbą, išvažiuodavo į kitą vietą pjauti malkas *zeimeriu*. Gi malkas suskaldydavo jau vietiniai dvaro žmonės – Kondrotai ar Petras Apvalainis.

Dvaro rūmus supo du dideli sodai, o prie pat rūmų augo didelis įvairių medžių parkas: greta aukštų klevų, ažuolų, pušų ir liepų augo žemesni krūmai – lazdynai, jazminai, baltos ir gelsvos akacijos. Skurdžiai kerojo parko žo-

lynai ir samanynai, nes pro aukštus medžius tik retkarčiais prasiskverbėdavo saulės spinduliai. Tai ir žolininkė Apvalainienė maža iš parko prisirinkdavo vaistažolių. Mes, vaikai, mėgdavome su šia senute bendrauti: ji mums sekėdavo įvairias pasakas, dainuodavo senovines dainas (vieną jos dainą apie Rokiškio bažnyčią aš atmintinai išmokau ir jos užrašytą tekstą atidaviau Rokiškio etnografiniam muziejui bei kai kurių kaimo mokyklų liaudies dainų rinkėjams). Apvalainienė mums, vaikams, pasakodavo nuostabius atsitikimus apie gerąsias laumes ir pirtyse gyvenančius visokius linksmus kipšiukus, apie miškų monus, paskendusius dvarus ir bažnyčias. Be to, ji mus mokė, kaip reikia žmones gydyti vaistažolėmis: žinojome, jog karščiuojančiam ligoniui reikia kelis kartus duoti išgerti karštos liepžiedžių, medetkų ar mėtų arbatos; žaizdas gydyti, jas gerai nuplovus, sutrintomis kraujažolėmis, ant jų dar uždėjus trauklapį. Vaikams, prisivalgiusiems neplautų vaisių, uogų arba ajerų minkštimų (prarydavo juos nesukramtę tinkamai), sukildavo žarnose kirmėlės. Apvalainienė patardavo nevalgyti saldumynų, dažnai gerti karšto virinto vandens ir kelis kartus per dieną pauostyti degintą žąsies plunksną. Ir daug kitokių gydymo vaistažolėmis receptų mus išmokė senutė Apvalainienė.

Ši senolė buvo užauginusi du sūnus: vyresnysis Jonas mokytojavo vienoje apylinkės mokykloje, jaunesnysis Petras gyveno kartu su motule Ilzenberge. Jį visi vadino *gudriu kvailiu* (būdavo ir tokių sutrikusios psichikos žmonių, kaip ir šiais laikais jų esama). Petras nebuvo niekam prasižengęs, todėl jam žmonės patikėdavo lengvus ūkio darbus: jis pjūklų supjaukdavo rąstus, suskaldydavo malkas ir jas tvar-

Ažuolas Ilzenbergo parke. A. Petrašiūno nuotr.

*Bokštas, kur
anksčiau plakdavo
baudžiauninkus.
A. Petrašiūno nuotr.*

kingai sukraudavo į kupetas. Tačiau ne visados baigdavo savo darbus. Būdavo, staiga viską metęs pradingdavo net kelias dienas: ar kitur įsidarbindavo, ar šiaip kuri laiką kažkur pasišvaistęs, vėl pasirodydavo dvare. Dvaro bernai kartais kurstydavo:

„Juk tu žinai, ne visi tavo galvos „sraigteliai gerai susukti“, dėl to tu sergi. Bet tu nebūk durnas: pasigauk sau kokią nors paną, su ja pagyvenk, ir praeis visos tavo galvos ligos“.

Bet Petras be motulės patarimo nieko nedarė, net visą savo uždarbį jai parnešdavo. Senoji Apvalainienė griežtai draudė Petruį gydytis tokiu būdu, todėl jis nėra mėginęs mergaitės gaudyti.

Bet jo santykiai su senąja dvaro ponija buvo visai nedraugiški: Petras jautė jos baimę. Sutikęs šią poniją parke, jis sustodavo ir įbesdavo savo akiplėšiškas akis į ją. Išsigandusi ponija trypdavo vietoje, keistai, lyg pagauta pelytė, cypdavo, kol kas nors iš dvariškių ją nuveddavo į rūmus. Gi Petras tą ponios kelionę palydėdavo smagiu juoku.

Mes, vaikai, gražaus laiko praleisdavome parke. Ežero pakrantėje buvo daug švaraus raudonojo molio, iš kurio lipdėme įvairius žaislus: lėles, indelius, baldelius. Visus juos apdangstydavome nuo senų parko kelmų nuplėstomis samanų dangomis, atstojusiomis mums įvairius kilimus ir lėlių lovelių patalėlius. Kartais lėles pasigamindavome iš ežero ajerų šaknų. Tai buvo „gražuolės“ su ilgomis supintomis kasomis, daug mielesnės už pirktines.

Parko viduryje šikšnosparniams miegoti buvo pastatytas bokštas su nedidelėmis sienose iškaltomis skylėmis. Per jas skersai bokšto buvo perkištos kartys, ant jų pasikabinę kojomis miegodavo žemyn galvomis šikšnosparniai – nei pelės, nei paukščiai, kažkokie išplėstais demoniškais sparnais gyvūneliai.

Mūsų šeimai gyvenant Ilzenberge įvyko didelė nelaimė: klojimo gaisras, sujaudinęs ne tik dvaro gyventojus, bet ir kaimynus latvius bei plačios apylinkės žmones.

Rudenį, suvežus visą pašarą ir laukų derlių į didelę, atokiau stovinčią daržinę, dar nenusileidus saulei raudonuojantį dangų nuplieskė baisus blykčiojimas su griausmu – staigi ugnis apgaubė daržinės stogą, greitai išsiplėtė į visą daržinę. Degė

žiemos pašaras gyvuliams, iškulti grūdai, supilti į dideles krūvas. Su trenksmu griuvo į vidų degančios stogų sijos, ugnis vis plėtėsi, užgrobdoma visą daržinę, visą joje sukrautą metų derlių ir pašarus.

Subėgę dvaro žmonės tempė kibirais ežero vandenį, išsigandę, prakaitu apsi-
pylę – norėjo užgesinti įsisiautusias liepsnas, kurios lyg įterzintos dar atkakliau nai-
kino visą daržinę ir joje buvusį turtą. Beviltiškai nuleidęs rankas dvaro nuomininkas
Budreika jau norėjo pulti į ugnį ir susideginti, jį stipriai laikė žmonės ir atkalbinėjo,
priminė didelę Budreikų šeimą, liksiančią be maitintojo.

Vakaro tyloje labai toli buvo girdėti ugnies pleškėjimas ir krintančių sienojų
bildesys. Pirmieji suskubo į pagalbą Latvijos gaisrininkai, po poros valandų atvažiavo
ir Rokiškio gaisrininkų gerai įrengtų gaisrinių mašinų pora. Bet liepsnos jau buvo
apėmusios visą daržinę, beliko tik ją griauti, kad ugnis nepersimestų į kitus dvaro
pastatus. O mes, vaikai, gaisrą stebėjome lyg spalvotą nuotykių filmą, kurių dar
niekas mums tada nerodė.

Jau kitą dieną per Latvijos ir Lietuvos muitinę vyko didelis judėjimas: latvių
ūkininkai didelėmis *karomis* vežė Budreikai savo laukų derliaus dalį ir miško me-
džiagą (lentas, rąstus ir kitą medieną), iš kurios buvo greitai atstatytos daržinės,
tvartai – dar didesnės talpos, negu buvo prieš gaisrą. (Tinka čia žmonių sena patarlė:
„Nieko nėra bloga, kas neišeitų į gera“.)

Vasarą visas mūsų šeimos gyvenimas sukdamosi gražioje Ilzenbergo dvaro
gamtoje, daugiausia apie Ilgio ežerą. Na, ir visos plačios apylinkės gyventojai, net
tėvelių seni pažįstami, stengėsi nors savaitę kitą praleisti vaizdingoje dvaro vietoje.
Todėl netrūko mums svečių, kuriems priimti turėjome pačias geriausias sąlygas.
Tėvelis nuo ankstauro ryto irstydavosi Ilgio ežeru savo valtele, turėjo visas žvejybos
ir vėžiavimo priemones: trimis meškerėmis gaudydavo ešerius, lydžius, kuojas, kil-
bukus, karosus ir kitas žuvis. Jų tiek daug prigaudydavo ir tinklais, kad visų žuvų
mūsų nedidelė šeima nesuvalgydavo: jų dalį atiduodavome kaimynams, neturėju-
siems laiko žuvis gaudyti, kitą dalį išsiveždavo grįždami į namus (į Onuškę ar
Rokiškį) mūsų svečiai. Norėdamas sugautas šviežias žuvis ilgiau išlaikyti, tėvelis
ežero pakrantėje, po išsišakojusiu žilvičiu, užtvėnkė *baseinėli*. Jame laikydavo su-
gautą žuvų perteklių. Kai mama prašydavo, kad atneštų žuvų pietums (ji žuvis
kepavo, virdavo, farširuodavo, rūkydavo, marinuodavo, iš žuvų mėsos gamindavo
valgiams įvairius įdarus, kotletukus... ir ką begali atsiminti: juk visko ji prisigal-
vodavo mums pagaminti), tėvelis tik paklausdavo: *„O kokios tau reikia?“* Ir greitai
iš *baseinėlio* atnešdavo pageidaujamą žuvį.

Kartais ir aš norėdavau su tėveliu rytą išplaukti pažvejoti, bet jis ne visada
sutikdavo: *„Dar pamiegok. Aš vienas pažvejosiu. Tu labai nekantri: dažnai savo meškerę
iš vandens kilnoji ir neleidi gerai žuviai prie kabliuko prisikabinti“*.

Jeigu vis dėlto išprašydavau ankstų rytą į žvejone, tėvelis mane mokydavo ne
tik kaip žuvauti, bet ir kaip pažinti iš plūdės judėjimo, kas kimba ir kaip kokią žuvį
gerai ištraukti: paprastai smulkios žuvelės stengdavosi pamažu kibinti masalą, taigi
plūdė dažnai, trumpai trūkčiodavo. Didelės žuvis, ypač ešeriai, irgi pradžioje atsar-
giai smaguriaudavo masalu, bet rečiau ir tvirčiau trūkčiojo valą. Pačios didžiausios
žuvis, trumpai pajudinusios masalą, staiga sprukdavo, tempdamos su savimi giliau
panertą plūdę.

Vėžiaudavome dažniausiai pavakariais ir naktimis, užkūrę laužus paežerėje. Mat šviesa, ugnis traukte traukė vėžius iš urvų. Juos drąsuoliai net plikomis rankomis sugaudavo. Mes, vaikai, bijodavome į pakrantės vandens apsemtus urvus kišti rankas, nežinodami, kas gali mums už piršto pagriebti. Urvuose būdavo įsiveisę ne vien vėžių, bet ir vandens žiurkių ir kiti žvėriūkščių, galėjusių net ranką sužeisti.

Ūdros, apžėlusios tamsiai rudu kailiu, maitinosi žuvimis, vandens žiurkėmis, net ir smulkiaisiais vandens paukščiais bei jų kiaušiniais.

Nuo seno buvo turtingi gyvūnijos bei augmenijos ir apylinkės miškai, kurie jungėsi net su didžiulėmis Latvijos giriomis.

Žmonės pasakojo, jog tos girios supo net Ilzenbergo dvaro rūmus. Kartą į rūmų kiemą atitapenusi didžiulė meška. Senasis dvaro ponas nušovęs tą nelauktą viešnią ir iš kailio padirbdinęs iškamšą. Kai mūsų šeima Ilzenberge gyveno, ši iškamša tebestovėjo ponų rūmų vestibulyje, laikydama letenose ponų skrybėles ir kepures. Kai kurių žmonių pasakojimu, vėliau ši rūmų meška buvo perkelta į Rokiškio krašto muziejų.

Norėčiau dar papasakoti apie vieną gražios ir turtingos Ilzenbergo apylinkės kalną, gavusį žiaurų Kartuvių kalno pavadinimą. Šio kalno viduriu ėjo dviejų valstybių – Lietuvos ir Latvijos riba. Kalno viršukalnėje buvo nedidelė aikštelė, kurioje abi draugiškos tautos ruošdavo bendras gegužines. Latviai nuo seno džiugiai, su senais papročiais, šventė Jonines (Jānis – populiarus Latvijoje vyrų vardas). Smagūs būdavo vakarai ir Joninių naktys ant Kartuvių kalno, viršukalnės aikštelėje: linksmos poros, grojant armonikai šoko, dainavo abiejų tautų liaudies dainas, visoje apylinkėje skambėjo dainos su latvių priedainiu „ligo, ligo“. Pakalnėje vaikštinėdavo porėlės, mergaitės puošėsi galvas gėlių vainikais, skynė ramunes ir iš jų žiedlapių norėjo sužinoti, „myli ar nemyli“ bernelis. Išaušus rytui, berneliai, jokių valstybinių ribų nebudami, lydėjo mergeles į jų namus. Taip užsimegzdavo ir rimtos jaunuolių draugystės.

Ilzenberge po sunkaus darbo vakarai būdavo taip pat nenuobodūs: mes, vaikai, dvaro klojime ruošdavome vaidinimus, daugiausia pasakų inscenizacijas, deklamuodavome, šokdavome, žaisdavome įvairius žaidimus, ratelius net su tėvais. Mano tėveliai turėjo ilgametę savi veiklos organizatorių patirtį. Jie net rengdavo vakarus su vaidinimais ir dainomis.

Taigi jau baigsiu savo prisiminimus apie mūsų šeimos turiningą gyvenimą Ilzenbergo gražioje, turtingoje savo augalija ir gyvūnija gamtoje, tarp gražių Ilgio ir Apvaliojo ežerų.

Kelias į Ilzenbergą.

A. Petrašiūno nuotr.

Prūseliukų kaimas

Julija Šmerdelienė (Sesickaitė)

Nedidelio Prūseliukų kaimo žemė (apie 4 valakus) XIX a. priklausė Ūnuškio dvaro savininkui Komarui.

Kaimo šiaurinis pakraštys ribojasi su Vyžuonės upe, pietinis – su Plunksnočių mišku. Iš rytų – Prūsėlių, o iš vakarų – Vengriškio kaimas (pastarojo jau nebėra).

Pirmieji gyventojai. Kiek pamenama, pirmieji sklypus iš pono žemės gavo 4 broliai Remeikiai. Jų tėvas dviem sūnams pastatė po trobą, o kitiem dviem padalijo savo trobą per pusę. Kiek jie čia pragyveno, neaišku, tik 1913–1914 m. Remeikiai žemę pardavė. Pirmieji 1913 m. žemės pirko Elžbieta ir Jonas Rapai, atsikėlę iš Šedžių k., o 1914 m. – J. Purickas, M. Miškinis ir F. Šimanauskas. Kaime buvo dviejų tautybių žmonių: Purickas – latvis, kiti – lietuviai.

Žemė prastos kokybės. Pietinė dalis – žvyras ir akmenys, o šiaurinė – iki upės pelkėta, apaugusi krūmais. Kiek į šiaurryčius dirvožemis geresnis, ten kokio 1 ha plote augo mišrus miškas. Pavasarį ir lietingą vasarą visą paupį užliedavo vanduo. Kur nebuvo galima šienauti, ganydavo gyvulius. Ganydavo visi kaimiečiai po dieną. Kadangi geresnio dirvožemio buvo nedideliuose ploteliuose, žemę dirbo režiais. Taip dirbti buvo labai nepatogu: mažesni vaikai net sumaišydavę ravėdami daržus. Žemei įdirbti buvo naudojamos medinės žagrės (vėliau su metaliniais galais), tokio pat medžio akėčios. Grėbė javus ir šieną mediniais grėbliais, kūlė spragilais. Tik pjovė javus jau metaliniais dalgiais.

1917 m. mirė Jonas Rapas, liko našlė Elžbieta (gim. 1859) su trimis dukterimis: Nastazija, Anele ir Emilija. Kiek žinoma, Elžbieta Rapienė pagimdžiusi net 14 vaikų, bet kiti išmirę būdami maži. Nastazija ištekėjo už P. Janonio, Anelė už M. Šapranausko, o Emilija priėmė užkurį Petrą Čepulį (gim. 1889) iš Kúosių k. Vestuves atšoko 1924 m. vasario mėn. Užkurys buvo turtingas: atvažiavo su pakinkytu kumeliu, atsivarė porą karvių ir pinigine nebuvo tuščia. Užkurinės Emilijos 13 ha žemės perėjo Petru Čepuliui. Jų šeimoje vienas po kito gimė vaikučiai. Pasaulį išvydo visa dešimtis, bet išaugti lemta buvo tik aštuonetui: dvi dukrelės mirė dar mažytės. Pirmagimė dukra buvo Paulė (gim. 1926), toliau Elena (gim. 1927), Irena (gim. 1928), Genė (gim. 1929) ir keturi sūnūs: Antanas (gim. 1930), Petras (gim. 1935), Jonas (gim. 1938) ir Povilas (gim. 1940). 1943 m., paauginusi anūkus, mirė močiutė Elžbieta Rapienė. Čepulio vaikai išaugo dori ir darbštūs. Pradėjo tuštėti gimtieji namai. Dukterys ištekėjo į kaimyninius kaimus: Paulė Šimėnienė ir Irena Baronienė į Didsodę, Elena Čepulienė – į Júodupę. Sūnus Antanas vedė Ireną, gyvena Kaišiadoryse, Petras – Jūratę, jau miręs, Jonas – Laimą, gyvena Rōkiškyje, Povilas – Vandą, gyvena Júodupėje. Namuose liko tėvai ir dukra Genė. 1975 m. mirė motina Emilija Čepulienė, sulaukusi 79 m. amžiaus. Namus dar saugojo gan žvalus 80-metis P. Čepulis su dukrele Genute. O tiems namams jau per 100 metų. Pakeitė jie savo išvaizdą, supuvo medinės tvoros, kartu su jomis baigia amžių ir stovėjęs kieme medinis kryžius. 1980 m. Petras Čepulis sulaukė savo 90-mečio. Jo pasveikinti susirinko visi vaikai, marčios, žentai ir anūkai. Jubiliatui užrišo vardinę juostą. Jis nė nenujautė, kad ši šventė bus paskutinioji jo gyvenime. Rodos, dar stiprus, nė karto nesilankęs pas gydytojus, ru-

deniop P. Čepulis baigė savo kaimiškus rūpesčius ir atgulė amžino poilsio. Namai dar netušti. Šeimos židinių tebekurstė duktė Genutė. Pas ją apsigyveno dukterėčia Gražina su dukrele Rita. Trys moterys neleido užželti takeliams, sodino palangėje gėles. Mažoji Rita lankė mokyklą, klausėsi tetos Genės pasakojimų apie šio kaimo papročius. Po keleto metų Gražina paliko Genutę ir apsigyveno Kavoliškyje. Namus saugoti liko viena Genutė. 1993 m. liepos mėnesį į senąją tėvų sodybą ir vėl susirinko visa Čepulių giminė. O jų jau ne taip mažai – iš viso 80 žmonių.

Ši sodyba iš viso kaimo skiriasi tuo, jog ilgiausiai išsilaikė nepakeitusi šeiminko, net 82 m. Šiam giminės susitikimui atminti yra parengtas albumas. Jame aprašyta giminės pradžia ir jos tąsa. Toliau vardinis giminystės laipsnių sąrašas su parašais bei susitikimo nuotraukomis. Albumą saugo Gražina Šimėnaitė Kavoliškyje.

P. S.

Atmintinė

*Nesipuoškite kaip į teatrą,
atvažiuokit kaip pas Prūselių Petrą.
Aukštakulnių nereikės,
pievoj šoksime lig nakties.
Jeigu valgyt Jūs norėsit,
pagalvokit kur įdėsit.
Peilių gal nebūtinai,
bet šakutės būt gerai.
Nepamirškite, svečiai,
staltiesytės būt gerai.
Kad kartu pakelt taures –
įsidėkite ir jas.
Gersim valgysim lauke,
pasitiesę lankoje.
Kai mėnulis užtekės,
gal ir gult kai kam reikės.
Kas norės miegot minkščiau,
Atsivežkit kuo storiau.
Ne pro šalį palapinės
mūs vaikučiams dėl nakvynės.
Šeimininkės, neapvilkit,
skanių valgių pagaminkit.
Vyrų, jūs neapsijuokit,
alaus bačką atvoliokit,
pusbonkiuką vieną kitą,
ir pradėsime Šventę šitą!*

– vietinės reikšmės eiliuotojai –
Šventės rekvizitas

Iš pirmųjų kaimo gyventojų žinomos dar šios šeimos:

Ona ir Petras (gim. 1916) Purickai bei seserys Bronė (gim. 1918) ir Jadvyga (gim. 1926).

Juozas (gim. 1912) ir Kazė (gim. 1909) Miškiniai, jų vaikai Petras (gim. 1939), Vytautas (gim. 1940), Birutė.

Feliksas ir Elžbieta (gim. 1884) Šimanauskai, jų sūnus Feliksas (gim. 1919), duktė Kazė.

Kai kaimyniniai kaimai jau buvo pasidaliję į viensėdžius, prūsėliškiai savo žemę tebedirbo rėžiais. 1938 m., pasikvietę matininką J. Lukoševičių, susitarė keltis į viensėdžius. Dalijosi labai sąžiningai, atsižvelgdami į visas sąlygas. Kam žemė tiko geresnė ir sklypas arčiau namų, tas gavo mažiau negu buvo pirkęs, o kam blogesnė ir toliau – gavo proporcingai daugiau. Visi geruoju susitarė, sudarė žemės planus ir pradėjo dirbuotis. Tik dabar gyvulius ganė jau atskirai. Be minėtų gyventojų, dar prisidėjo: Minkevičiai, Freimanai, Vainauskai, Balčiūnai. Visi turėjo pasistatę po tvartą, daržinę ar klojimą, pirtys buvo tik pas Puricką, Vainauską ir Šimanauską. O klėtis turėjo tie, kurie gavo iki 25 ha žemės: Freimanas, Vainauskas. Ir tos būdelės, kur karalius pėsčias vaikšto, ne pas visus buvo.

Žemę dirbo arkliais. Kiekviena šeima turėjo po arklių, o kai kurios po du. Žemę išdirbdavo su sava šeimyna, tik kulti kviesdavosi talkas. Susisiekimo priemonė irgi buvo arklys.

Pasistatę sodybas, stengėsi jas apželdinti. Prie namų augo alyvų krūmai, klevai. Sodai nebuvo dideli, nes blogai augo vaismedžiai – netinkamas dirvožemis. Kaimo keliuko pakraščiais augo vyšnios, bet pasitaikė keletas labai šaltų žiemų ir jos iššalo. Daugiausia augo serbentų ir agrastų krūmai, kurių dar yra išlikę. Sodybos aptvertos tvoromis. Kaimiečiai visi turėjo karvių, kiaulių, arklių, avių. Laikė vištas, žąsis, antis. Šviesos šaltiniai, be žibalinės lempos, buvo laikraščiai „Mūsų rytojus“ ir „Ūkininko patarėjas“. Radijo kaime dar nebuvo. Štai kaime dar vienas pasikeitimas – Minkevičius pardavė sodybą ir išvyko. Jo sodybą pirkė F. Patapovas. Nemaža jų šeimyna, bet darbšti ir tvarkinga.

Amatininkų Prūseliukuose daug nebuvo. O. Miškinytė buvo siuvėja, Minkevičius, kol neišvyko, dirbo kubilus. Freimanas medžiojo, turėjo medžioklinį šautuvą.

Kaime jau gyveno trijų tautybių žmonės: lietuviai, latviai ir rusai. Visi dirbo, bet ir linksmintis laiko likdavo. Žiemos metu rengiamos vakaronės, vasarą – gegužinės. Puricko sūnus Petras turėjo gražų balsą, giedojo bažnyčios chore, buvo nepakeičiamas dainų vedėjas. O kai yra kas veda, pritarėjų visada atsiranda. Skambėdavo kaimas nuo dainų šventadieniais ir per šienapjūtę. Iš toli į gegužines jaunimo nesusirinkdavo, tik iš 2–3 gretimų kaimų. Ir prūsėličiai į kaimynų rengiamas gegužines ar vakarones nueidavo.

Būtų kaimynai gal ir visą laiką gražiai sugyvenę, jei ne vienas atsitikimas, privertęs susipykti. O susipyko, kaip sakoma, dėl gaidžio žarnų.

Pasimirė kaime gyvenęs vienišas, neturintis giminių nei artimųjų audėjas Pukėnas. Be mažos trobelės ir kokių 5 arų žemės, nieko neturėjo. Susidėję kaimynai, kaip dera tikintiesiems, gražiai palaidojo. Bet nuo tų gražių laidotuvių prasidėjo labai

nebegražu. Nebepasidalijo kaimynai trobelės ir to lopinėlio žemės. Įsiliepsnojo dvišalė kova. Freimanai su Vainauskais ėjo išvien, antra šalis – Čepulis, Purickas, Miškinienė ir Šimanauskienė. Pirmoji šalis trobelę nugriauna, antroji nenusileisdama pavasari ruošia žemę sėjai. Paruošęs žemę P. Čepulis sėja miežius. Vainauskienė atėjusi užprotestuoja ir neleidžia sėti. Į ginčą įsiterpia kitos moterys. Čepulis neapsikentęs išstumia Vainauskienę iš dirvos, ta parkrinta. Kiek ji ten sužalota ar ne, bet pažymą apie sužalojimą turėjusi (manoma, kad išsipirkusi) ir padavusi į teismą. Teismas Čepuliui, Šimanauskienei, Miškinienei su dukra paskyrė 3 paras arešto. O Vainauskienės šalis ant tos miežiais apsėtos žemės dar pasėjo avižas. Abiejų šalių pasėti grūdai sudygo. Tik pasėti miežiai anksčiau pribrendo. Pribrendusius miežius P. Čepulis ir nusipjovė, bet kartu nusipjovė ir nespėjusias prinokti avižas. Visą vasarą sužardė ant P. Čepulio tvarto apgrebėstuoto stogo (jis statėsi naują). Ipykę Vainauskai ir Freimanai atsivežė teismo antstolį, skųsdami, jog pavogė jų avižas. Antstolis labai pasipiktinęs už sutrukdyimą ir gaišinimą dėl tokių nesąmonių. Čia nelaimėjusi pirmoji šalis paduoda teisman. Teismas žemę priteisia jiems. Antroji šalis nenusileidžia ir vėl bylinėjasi po teismus. Galiausiai atsiranda kaimo planas ir paaiškėja, jog tas plotelis priklauso antrosios šalies ketvertukui. Ši byla trukusi 3 metus. Naudos buvo tik tiek, kad surado tiesą. O už išleistus teismams pinigus būtų nusipirkę ne 5 arus, o kelis hektarus. Keletą metų Freimanai nė Vainauskai su anais kaimynais ne tik nesikalbėjo, bet jei pasitaikydavo susitikti – apsilenkdavo.

Neilgai trukus pasklido žinia, kad prasidėjęs karas artėja į Lietuvą. Kaimynai pamiršo vaidus. Dabar visi turėjo rimtesnių rūpesčių. Freimanai nutarė, kad būsia geriau pasitraukti į Latviją. Jie buvo latviai, ten likę jų artimieji. Kad ir kaip būtų, norėjosi būti visiems kartu. Jie išvyko 1944 m.

Kaime nebuvo politikų, nebuvo nė radijo, tad niekas neprognozavo, kada Prūsėliukus pasieks karas. Tik kai pamatė keliu atvažiuojant karo techniką, suprato, kas vyksta. Kaime mūšiai nevyko. Tik keliu dundėjo mašinos, toliau buvo girdėti sprogimai ir šūviai. Kaip ir visoje Lietuvoje, trūko būtiniausių daiktų, o labiausiai žibalo. Kaimiečiai naudojo lajines lempeles. Prasidėjus karui, labiausiai nukentėjo Patapovų šeima. Tėvas Fiodoras ir sūnus Sevelijus žuvo išvežti Vokietijon, o sūnus Abrosimas jau apie 1941 m. atsidūrė su frontu Rusijos gilumoje. Namuose liko vienos moterys: motina su dviem dukromis ir mažametis anūkas.

Pokariu prasidėjusi kova baugino kaimiečius. Jie nesuprato, kas kaltas, kas teišus. Dieną krėtė namus skrebai, o naktį – miško broliai. Vieną 1946 m. vakarą kaimynai išgirdo šūvius Patapovų kieme. Netrukus suliepsnojo visi sodybos pastatai. Vėliau paaiškėjo, kad ten buvusi pasala sūnui Abrosimui, kuris pranešęs šeimai, jog grįžta į namus. Bet jis dar nebuvo grįžęs, o žuvo niekuo dėtos trys moterys: dvi dukros, motina, ir anūkas Kairys. Kuri pusė tai padarė – spřesime ne mes. Tik aišku, kad sūnus Abrosimas liko gyvas ir dabar gyvena Jūdupės gyvenvietėje.

Kolektyvizacija. Dar juodesnė neganda nei karas aplankė kaimą žodis „kolchozas“. Kaimiečiui tai buvo skaudžiausia rykštė. Nė vienas agitatoriaus žodis netiko nusistovėjusiam kaimiečių gyvenimo būdui. Nė vienas nesutiko rašytis į kolūkius. Bet valdžia nebūtų valdžia, jei nerastų priemonių. Baugino įvairiausiai būdais, galiausiai šautuvu. Nieko kito nebeliko varganam valstiečiui, galva vis tiek brangesnė, ir drebančia ranka pasirašė.

Prūseliukai ir keturi kaimai 1949 m. sudarė kolūki, pavadintą „Tikruoju keliu“. Jo pirmasis pirmininkas – Prūselių kaimo gyventojas R. Kanopa. Jau 1950 m. rugpjūtyje kolūki „Tikruoju keliu“ sujungė su dar dviem: „Spindulio“ ir Lingėnų kolūkais. Bendras kolūkis pavadintas „Tikruoju keliu“. Porą metų žemė davė dar neblogą derlių, nes ūkininkų buvo patręšta ir įdirbta. Vėliau reikalai ėjo blogyn: derlius menkyn, gyvuliai vos peržiemodavo, nes pašarų neužtekdavo. Liesi arkliukai vos patraukdavo plūgą. Kolūkiečiai už darbą gaudavo kelis gramus, o kai kuriais metais tik už ačiū plušėjo. Visa paguoda – 60 arų sodybinio sklypo. Žmonės, pamatę, kad nieks nebeišaina į nauda, pradėjo bėgti iš kaimo. Pirmas palikęs sodybą išvyko į Kavoliškį F. Šimanauskas. Vainausko sūnus Osvaldas su žmona išvyko į Latviją, dukra Vilmina ištekėjusi apsigyveno Kaune. Tėvas mirė, o motiną pasiėmė dukra. Jaunimas ėmė traukti į miestus.

Šimanausko sodybą nusipirko Edvardas Kreiza (gim. 1929), vedęs J. Purickaitę. Abu Kreizos – dainininkai, Jadvyga giedojo Onuški bažnyčios chore. Edvardas – nepakeičiamas muzikantas, be to, kalvių kalvis, mokėjo visus kalvystės darbus, kaustė arklius. Išaugino du sūnus – Algį ir Vytautą. Bet ir tie nepasiliko kaime. Algis baigė Žemės ūkio akademiją Kaune, gyvena su šeima Lazdijų rajone. Vytautas su šeima gyvena Rokiškyje.

1964 m. Prūselių kaimo žemėje pradėtas eksploatuoti žvyro karjeras, priklausantis Rokiškio KSV Nr. 7 (Kelių statybos valdyba). Čia sargo pareigas pradėjo eiti J. Kreizienė, bet neilgai.

Žvyro karjeras plečiasi. Jo sluoksnis siekia daugiau nei 3 m gylio. Išimtas žvyro plotas išlyginamas ir apsodinamas šaltalankiais. Ir taip metai po metų karjeras „užkariauja“ Prūselių kaimo žemes, taigi po 30 m. eksploatacijos dirbamos žemės liko koks penktadalis.

Nebeliko žemės, išretėjo kaimo gyventojai. Dvi sodybas įsisukęs žaibas sudegino, kitas, likusias tuščias, baigiančias griūti, sunaudėjo kurui. Ir jau 1985 m. kaime stovėjo dvi sodybos: Kreizų ir Čepulio. Vienoje gyveno Jadvyga ir Edvardas Kreizos, o kitoje – Čepulių Genutė su dukterėčia Gražina ir jos dukra Rita. Tais pačiais metais Jadvygos ir Gražinos iniciatyva įvyko kaimo gyventojų susitikimas. Teisingiau, dviejų kaimų – išnykusio Vengriškio ir besilaikančių Prūselių. Susiburiama Prūseliukuose per patį vidurvasarį – birželio 1 d. Susirinko seniai nesimatę kaimynai, išsibarstę po Lietuvą ir Latviją. Susirinko senbuviai, atsivežė savo atžalas, kuriems šis kaimas žinomas daugiau iš senelių pasakojimų. Aplankė buvusias sodybvietes, atsigerė iš kaimo šulinio, susėdo pievutėje, užkando susivežtų sumuštinių, pasidalijo išpūdžiais bei prisiminimais. O Kreizų Edvardas pravirkdė armoniką jaunystės melodijomis.

1975 m. Prūseliukai prijungti prie Prūselių kaimo.

Neaprašytų kaimų ir vienkiemių gyventojai

Jonas Šedys

Pradėjus rašyti šią knygą, ieškodamas autorių tikėjausi aprašyti visus valsčiaus kaimus ir vienkiemius. Deja, tai nepavyko: per daug laiko prabėgo nuo kai kurių kaimų ir vienkiemių išnykimo. Dalies kaimų gyventojų nebeįmanoma rasti dėl migracijos. Kai kur dar gyvena vienas kitas garbaus amžiaus vietinis gyventojas, bet apie kaimo praeitį nebeprisimena (o gal ir nenori prisiminti). Nesmerkime jų už tai – jų jū daliai teko daug sunkių išbandymų...

Siekdamas nors kiek užpildyti šią spragą pateikiu 1942 m. gyventojų surašymo ištraukas¹. Turiu pastebėti, kad to surašymo duomenys toli gražu neišsamūs: juose nėra 1941 m. tremtinių, 1941 m. pasitraukusių į Rusijos gilumą, besislapstančių asmenų, išvykusių uždarbiauti (daugiausia į Latviją) ar mokytis šeimų narių ir t. t. Iš kitos pusės, yra paminėtos trumpai (tik karo metu) čia gyvenusios šeimos.

Čeičių seniūnija

Gargažynės kaimas formavosi tarpukariu išparceliuoto Gargažynės palivarko vietoje (5 ūkiai, 5 šeimos):

1. Juozas Vikanis (1907)², žmona Teklė (1907), sūnus Bronius (1941).
2. Kalina Vindžianovas (1875), žmona Nadežda (1889), sūnūs: Jermolajus (1919), Jeremejus (1921), Fedotas (1924), Petras (1926); dukros: Zina (1929) ir Irina (1934).
3. Jefanas Michailovas (1909), žmona Agafja (1918), duktė Katerina (1938), sūnus Jonas (1941), uošvis Jonas Goravniovas (1889).
4. Kazys Mikalauskas (1874), žmona Elžbieta (1879), sūnus Bronius (1913), duktė Karolina (1915).
5. Juozas Garška (1892), dukros Valė (1920) ir Janina (1926).

Pokariu Gargažynė prijungta prie Ráišių kaimo.

Pāduobio vienkiemis buvo eiguva, tad čia gyveno ne nuolatiniai gyventojai, o skiriami eigučiai (2 šeimos):

1. Juozas Rušenas (1907), žmona Ona (1911), sūnus Albinas (1934), dukros Irena (1937), Danutė (1938), uošviai Pranas (1867) ir Marijona (1872) Minkevičiai.
2. Juozas Bujanuskas (1888), žmona Stefa (1911), dukros Algina (1940) ir Lilija (1942).

Eiguva panaikinta, pastatai sugriuvę.

Rožiškio vienkiemis (2 šeimos):

1. Antanas Vilkas (1918), sesuo Vladislava (1923).
2. Jonas Lapelis (1910), žmona Kazė (1917), duktė Gėnė (1937), sūnus Algirdas (1939).

¹ Lietuvos centrinis valstybės archyvas, f. R-743, ap. 2, t. 3, b. 5319, 5321, 5322, 5325, 5327, 5329–5332, 5334, 5335, 5341.

² Po kiekvieno vardo skliausteliuose pateikiami gimimo metai.

Didsodės seniūnija

Apšukalnio vienkiemis priklausė Butėniškio šeiminkui K. Deksnui, tad jame gyveno ne nuolatiniai gyventojai, o nuomininkai (3 šeimos):

1. Alfonsas Rinkevičius (1915), žmona Gėnė (1914), sesuo Janina (1934), uošvė Petronėlė Minkevičienė (1894).
2. Juozas Petrauskas (1890), žmona Uršulė (1890), duktė Eleonora (1924), sūnūs Vytautas (1927) ir Jonas (1930).
3. Pranas Skrivelis (1902).

Brenciškio vienkiemis-eiguva (1 šeima): Julius Sesickas (1907), žmona Elžbieta (1907); sūnūs: Jonas (1934), Balys (1935) ir Algis (1941).

Generališkio kaimas (8 ūkiai, 8 šeimos):

1. Stasys Baronas (1909), žmona Kazimiera (1919), duktė Aldona (1942), tėvas Jonas (1869), pamotė Uršulė (1872).
2. Juozas Baronas (1872), žmona Michalina (1861), sūnus Antanas (1908).
3. Alfonsas Kanopa (1908), sesuo Stefa (1919), motina Anastazija (1882).
4. Antanas Mikalajūnas (1898), žmona Antanina (1910), dukros Bronė (1930) ir Nijolė (1942), sūnus Gediminas (1934), uošvis Jokūbas Stelionis (1871).
5. Jonas Baronas (1882), žmona Antanina (1877), sūnūs: Romualdas (1910), Pranas (1912) ir Juozas (1920).
6. Juozas Kanopa (1894), žmona Emilė (1892), sūnūs Petras (1930) ir Vytautas (1934), motina Uršulė (1866).
7. Kazys Baronas (1894), žmona Elžbieta (1893), dukros: Teklė (1923), Ona (1927) ir Salomėja (1929), sūnūs Povilas (1924) ir Stasys (1933).
8. Jonas Šmerdelis (1902), žmona Veronika (1905), sūnus Petras (1942), uošvis Jokūbas Kanopa (1854).

Prūsėlių kaimas (10 ūkių, 10 šeimų):

1. Romas Bakanas (1916), žmona Emilija (1913), duktė Stefa (1942), motina Karolina (1877).
2. Antanas Lapašinskas (1902), žmona Elena (1903).
3. Petras Šimėnas (1896), žmona Emilija (1911), duktė Zita (1939), sūnus Rimantas (1941), motina Uršulė (1862).
4. Pranas Šimėnas (1893), žmona Elzė (1907), duktė Janina (1930), sūnus Algis (1934).
5. Romas Šimėnas (1896), žmona Elžbieta (1904), duktė Elžbieta (1932), sūnus Povilas (1933), sesuo Emilija (1899).
6. Romas Kanopa (1900), žmona Bronė (1913), dukros Aldona (1933) ir Danutė (1938), sūnus Antanas (1935).
7. Antanas Lukoševičius (1908), žmona Norberta (1907), sūnūs: Vytautas (1930), Aloyzas (1934), Vincas (1937), Bronius (1941), seneliai Juozas (1863) ir Elžbieta (1867).
8. Teresė Trainienė (1865), dukros Marijona (1902) ir Veronika (1904).
9. Jurgis Rinkevičius (1909), žmona Elena (1916), duktė Aldona (1941), motina Agota (1878).

10. Antanas Rinkevičius (1919), motina Paulina (1886), seserys: Albina (1910), Kostancija (1920), Stefanija (1923), Stanislova (1924) ir Paulina (1927).

Smėlių vienkiemis-eiguva Apūniškio miške (3 šeimos):

1. Antanas Andrijauskas (1923), žmona Petronėlė (1919).
2. Paulina Vabolienė (1903), duktė Emilė (1927).
3. Ksaveras Deksnys (1915).

Júodupės seniūnija

Gaidžgalės kaimas (23 ūkiai, 25 šeimos):

1. Mykolas Kastėnas (1880), žmona Emilija (1895), sūnūs: Jonas (1917), Pranas (1921) ir Petras (1932).
2. Jonas Adomėnas (1880), žmona Elžbieta (1894), motina Jugana (1837); Jonas Adomėnas (1915), žmona Veronika (1913), sūnus Jonas (1941).
3. Pranas Paškauskas (1908), žmona Kazimiera (1906), dukros: Bronė (1931), Birutė (1936), Ona (1938), sūnus Jonas (1939); Angelė Paškauskienė (1881), sūnus Jonas (1913).
4. Antanas Gaidys (1882), žmona Marijona (1887), sūnus Juozas (1921).
5. Antanas Gaidys (1905), žmona Emilija (1905), sūnūs Vytautas (1935) ir Julius (1937), uošvė Julija Ramzienė (1872).
6. Pranas Gaidys (1874), žmona Grasilda (1874), dukterėčia Veronika Kavoliūnaitė (1925), sūnėnas Jonas Gaidys (1928).
7. Juozas Bučiūnas (1889), žmona Veronika (1880), sūnus Jonas (1921), duktė Valė (1932).
8. Angelija Venediktovienė (1870), duktė Ona (1922).
9. Pranas Griškėnas (1882), žmona Emilija (1883), duktė Monika (1920).
10. Elžbieta Griškėnienė (1881), sūnūs: Vladas (1925), Povilas (1929), duktė Stefa (1930).
11. Alfonsas Sadauskas (1885), žmona Teklė (1898), sūnūs: Gintautas (1932), Bronius (1938).
12. Jonas Ramza (1900), žmona Paulina (1908), sūnūs Stasys (1931) ir Jonas (1939).
13. Petras Vasiliauskas (1908), žmona Anelė (1906), sūnūs Algirdas (1937) ir Vytautas (1941), motina Kostancija (1874).
14. Pranas Dovydėnas (1903), žmona Bronė (1909), sūnūs Jonas (1931) ir Romualdas (1934), duktė Danutė (1938).
15. Gaurila Lebedevas (1895), žmona Kurila (1890), dukros: Aksenija (1932), Julija (1939), Ona (1942), sūnūs: Kuprijonas (1933), Agafoanas (1935), Aksonas (1937).
16. Irina Lebedevienė (1907), dukros Marija (1937) ir Irina (1938), motina Aksinija (1873).
17. Nikiforas Lebedevas (1891), žmona Lukerija (1897), sūnūs: Fiodoras (1922), Marcijonas (1926), Konstantinas (1928), Jonas (1932), duktė Aksenija (1937).
18. Povilas Osipovas (1887), žmona Marija (1889), sūnus Aleksandras (1925), duktė Klaudija (1933).

19. Ipatas Osipovas (1905), žmona Tatjana (1909), sūnūs: Jonas (1930), Fiodoras (1928), Jonas (1939), duktė Gravenija (1929).
20. Varfolomėjus Osipovas (1867), žmona Frakinija (1882), sūnus Filipas (1923), duktė Praskovja (1919).
21. Aleksejus Potapovas (1872), žmona Barbara (1870).
22. Ulyta Golubovienė (1887), duktė Makarina (1905).
23. Afrosimas Sokolovas (1895), žmona Christina (1902), dukros Uli-jona (1930) ir Praskovja (1937), sūnus Nikiforas (1924).

Kukių kaimas (35 ūkiai, 38 šeimos):

1. Kirilas Bielovas (1889), žmona Akilina (1914), sūnūs Aleksandras (1925) ir Juozapas (1932), duktė Irina (1927).
2. Kondratas Vlasovas (1895), žmona Agafja (1898), sūnūs Michailas (1919) ir Petras (1921), duktė Monika (1925).
3. Jeremiejus Potapovas (1877), žmona Matriona (1886), tėvas Kirilas (1845), dukros: Nastė (1906), Ustinija (1908), Evdokija (1912), sūnūs Petras (1922) ir Jonas (1925), anūkai: Jonas (1928), Gėnė (1933), Afanasijus (1935).
4. Fiodoras Sokolovas (1908), žmona Kapitolina (1906), dukros: Filareva (1934), Feodosija (1935), Anastazija (1937), sūnus Laurentijus (1939), motina Andomija Naidenova (1872).
5. Feodosija Potapova (1904), dukros: Agafja (1930), Ona (1939), Elena (1941), sūnus Aleksandras (1933).
6. Nadežda Bielovienė (1889), dukros: Antanina (1921), Fiokla (1926), Valentina (1932), Vera (1940), sūnūs: Artomonas (1927), Foma (1929), Sergejus (1934), Nikolajus (1938), Fiodoras (1939).
7. Tarasas Potapovas (1875), duktė Darija (1925), sūnus Vikula (1923).
8. Artamonas Vlasovas (1910), žmona Vasilisa (1904), sūnus Timofiejus (1941).
9. Tarasas Musenovas (1894), žmona Oksana (1902), sūnūs Antipas (1928) ir Savelijus (1935), dukros: Ona (1932), Irina (1939), tėvas Afanasas (1857), sesuo Tatjana (1900).
10. Jonas Potapovas (1878), žmona Natalija (1871).
11. Kuzma Sokolovas (1888), žmona Lipistrofija (1885).
12. Fiodoras Michailovas (1877), žmona Irina (1887), dukros: Ona (1920), Pivonia (1923), Varvara (1926).
13. Veronika Golubovienė (1909), duktė Elizaveta (1930), sūnūs Antanas (1931) ir Nikiforas (1939).
14. Jonas Gargažinas (1873), žmona Fecinija (1880), dukros Marija (1902) ir Katerina (1912); Sergejus Gargažinas (1915), žmona Ana (1907), sūnūs: Filimonas (1935), Grigorijus (1937), Nikonas (1937), Dementijas (1940).
15. Varvara Gargažinaitė (1910), sūnus Foma (1938).
16. Semionas Potapovas (1878), žmona Ona (1896), dukros: Ona (1917), Tatjana (1923), sūnus Fiodoras (1927).
17. Vasilijus Osipovas (1906), žmona Elena (1909), sūnūs Fiodoras (1934) ir Karpas (1938).

18. Jermolajus Stepanovas (1893), žmona Christinija (1901), duktė Elena (1924), sūnus Prokopijus (1930).
19. Epifanas Potapovas (1884), žmona Agafja (1887), dukros: Ana (1920), Matriona (1923), Makrina (1928), sūnūs: Maksimas (1924), Fiodoras (1929), Finogėjus (1931).
20. Martinas Potapovas (1911), žmona Elena (1911), sūnūs Steponas (1938) ir Jonas (1940).
21. Karpas Kalačiovas (1915), žmona Evdokija (1916), motina Tatjana (1877), duktė Ulemija (1938), sūnūs Jonas (1940) ir Fiodoras (1941).
22. Terentijus Bielovas (1919), motina Tatjana (1887), sesuo Praskovja (1924).
23. Mykolas Ševėkovas (1912), žmona Anastazija (1907), motina Marija (1870), duktė Ulijona (1932), sūnūs: Jerasiejus (1934), Jonas (1938), Astratas (1942); Agafja Agejevienė (1907), sūnus Finogenijus Agejevas (1933).
24. Fedora Siližinskienė (1911).
25. Petras Lebedevas (1900), žmona Aksenija (1906), sūnūs Mironas (1925) ir Mirkijus (1931), duktė Natalija (1936).
26. Kuprinas Osipovas (1874), žmona Tatjana (1873), duktė Fecinija (1916), sūnus Platonas (1927).
27. Eufrosinija Bielovienė (1876), dukros Agafija (1917) ir Elizaveta (1931).
28. Aksentijus Bortnikovas (1884), žmona Natalija (1886), duktė Jefrosinija (gim. 1922), sūnus Zinovijus (gim. 1924).
29. Grigorijus Bielovas (1878), žmona Varvara (1886), duktė Varvara (1932).
30. Foka Bielovas (1872), duktė Afimija (1926); Pranas Švilpa (1902), žmona Agafja (1906).
31. Terentijus Gubanovas (1899), žmona Marija (1906), sūnūs: Petras (1934), Karpas (1935), Semionas (1937), duktė Ona (1938).
32. Jermolajus Bielovas (1861), žmona Vasilisa (1888), sūnūs: Juozas (1925), Denisas (1930), Povilas (1934), dukros Feodosija (1928) ir Sofija (1936).
33. Petras Zaičėnkovas (1910), žmona (vardas neišskaitomas, 1906), dukros: Stepanida (1935), Kaeva (1939).
34. Tarasas Potapovas (1875), sūnus Viktoras (1923), duktė Darija (1925).
35. Ignas Deksnys (1894), žmona Nastasija (1902), sūnus Jonas (1932).

Mainėivų seniūnija

Čedasiškio vienkiemis (2 ūkiai, 2 šeimos):

1. Bronius Bakanas (1906), žmona Stefa (1908), duktė Bronė (1936), sūnus Antanas (1938).
2. Balys Juknevičius (1878), žmona Teklė (1888), sūnus Stasys (1917).

Dirvonų kaimas (10 ūkių, 12 šeimų):

1. Jonas Vilkas (1914), žmona Janina (1925), motina Konstancija (1874).
2. Katrė Gadišienė (1888).
3. Zofija Sakolnikienė (1913), sūnus Vytautas (1935), duktė Leonija (1940); Marijona Liutkaitė (1878).

4. Jonas Bielovas (1861), žmona Oksana (1865); Kuzma Belovas (1902), žmona Stepanida (1908), dukros Stepanida (1936) ir Marija (1942), sūnus Semionas (1939).
5. Grigorijus Golubovas (1871), žmona Marfa (1887), sūnūs Luka (1926) ir Radionas (1930), dukros: Stepanida (1934), Ksenija (1936).
6. Juozapas Giedra (1912), žmona Valė (1916), sūnus Rimantas (1939), senelė Antanina Kubilienė (1859).
7. Juzė Mieliiūnaitė (1896).
8. Ernestas Orleanas (1882).
9. Liudas Orleanas (1925).
10. Grigorijus Antonovas (1904), žmona Agafja (1915), motina Akse-nija (1862), sūnūs Vasilis (1935) ir Irenijus (1937).

Jokūbiškio vienkiemis (3 ūkiai, 5 šeimos):

1. Alfonsas Kalpokas (1912), žmona Valė (1919), motina Stefa (1886); Kirilas Babachinas (1895), žmona Liuba (1900), dukros: Evdokija (1929), Feodosija (1935), Marija (1936), Akilina Mišenina (1923), anūkas Grigorijus Mišeninas (1941).
2. Jokūbas Ginotis (1902), žmona Bronė (1901), dukros: Anelė (1928), Stasė (1933), sūnūs Jonas (1935) ir Rimantas (1939).
3. Kostancija Kalpokienė (1878), sūnūs Jurgis (1916) ir Romas (1918); Pranė Kalpokienė (1910), duktė Rita (1939), sūnus Algirdas (1940).

Kirmėlišio kaimas (4 ūkiai, 5 šeimos):

1. Kostas Skruodys (1907), žmona Emilija (1912), duktė Danutė (1937), sūnus Rimantas (1938).
2. Teofilis Gurklys (1883), žmona Teklė (1893), sūnūs Juozas (1931) ir Algimantas (1936).
3. Augustas Gurklys (1882), žmona Paulė (1894), sūnus Lionginas (1914), duktė Stefa (1917).
4. Juozas Daunys (1905), žmona Valė (1911); Alfonsas Klimas (1914), žmo-na Eleonora (1914), motina Viktorija (1878), sūnus Alfonsas (1941).

Mandagiškio kaimas (3 ūkiai, 5 šeimos):

1. Jonas Lūža (1912), žmona Bronislava (1914); Veronika Balčiūnienė (1883), duktė Klementina (1916).
2. Jurgis Balčiūnas (1878), žmona Afemija (1903), sūnūs Petras (1921) ir Antanas (1924), duktė Liudvika (1918), anūkas Steponas (1938).
3. Antanas Augustinavičius (1906), seserys: Emilija (1911), Valerija (1913), Bronė (1915); Ona Matuzienė (1881), sūnus Pranas (1921), duktė Konstantina (1924).

Pagojū kaimas (8 ūkiai, 8 šeimos):

1. Juozas Šapranauskas (1883), žmona Marija (1896), dukros Stefa (1928) ir Veronika (1935), sūnūs Juozas (1929) ir Jonas (1938).
2. Kuzma Potapovas (1894), žmona Taizija (1897), motina Eugenija (1854), sūnūs Jevstifėjus (1924) ir Jonas (1928), duktė Marija (1940); Vasilisa Potapovienė (1890).

3. Markas Sapožnikovas (1897), motina Julijona (1850).
4. Pranas Malcius (1903), žmona Agnė (1909), posūnis Jonas Šukys (1936).
5. Jonas Sapožnikovas (1871), žmona Ona (1876), duktė Akilina (1923), sūnus Afanasijus (1928).
6. Foka Sapožnikovas (1885), žmona Ulijona (1898), sūnūs: Isajus (1932), Vikula (gim. 1934), Michailas (1935), Fiopontas (1938).
7. Jonas Raščinka (1902), žmona Olga (1911), sūnus Minajus (1932), dukros Fiokla (1934) ir Ona (1940).
8. Honorijus Sapožnikovas (1881), žmona Bazilija (1900), sūnūs: Silvestras (1922), Jokūbas (1926), Finogenijus (1934), duktė Praskovja (1929).

Pāgrubio kaimas (8 ūkiai, 8 šeimos):

1. Leonas Sesickas (1919), žmona Albina (1914), uošvė Prudencija Šeškauskienė (1881), svainė Kazė Šeškauskaitė (1926), žmonos teta Petronėlė Šeškauskaitė (1871).
2. Viktoras Kalpokas (1904), žmona Stefa (1910), sūnūs Algis (1938) ir Alfonsas (1939), duktė Elzė Laimutė (1941).
3. Feliksas Šeškauskas (1861), žmona Elžbieta (1892), duktė Elžbieta (1920), sūnus Vladas (1922).
4. Kostas Šeškauskas (1907), žmona Emilija (1917), duktė Aldona (1941).
5. Antanas Karpavičius (1900), žmona Albina (1892).
6. Antanas Navickas (1907), žmona Uršulė (1891), teta Barbora Lapašinskaitė (1871).
7. Juozas Navickas (1889), žmona Marijona (1889), duktė Anelė (1921), sūnūs Jonas (1925) ir Juozapas (1927).
8. Kostas Meiliūnas (1894), brolis Nikodemus (1888), sesuo Salomėja (1897).

Slabadōs kaimas (12 ūkių, 12 šeimų ir du jaunuoliai):

1. Petras Vilkas (1908), žmona Sofija (1918), duktė Elena (1941).
2. Paulina Lauciūnienė (1897), duktė Emilija (1928), motina Marija Ger vienė (1863).
3. Lionginas Lapašinskas (1907), žmona Vanda (1913), motina Sofija (1873), sūnus Vytautas (1938), duktė Eleonora (1941).
4. Kazys Lapašinskas (1892), žmona Emilija (1897), sūnus Algirdas (1925), duktė Laimutė (1923); Bronė Jurgelionytė (1920).
5. Jonas Lapašinskas (1886), žmona Antanina (1897), tėvas Antanas (1856), sūnus Jonas (1923), duktė Aldona (1926); Kostas Variakojis (1921).
6. Stepas Balčiūnas (1908), žmona Stefa (1913), motina Uršulė (1866), brolis Romas (1909), sesuo Salomėja (1906), sesers sūnus Jonas (1933).
7. Jonas Skrivelis, Prano s. (1900), žmona Emilija (1911), motina Petronėlė (1864), sesuo Juzefa (1898).
8. Kazys Lukštaraupis (1903), dukros Bronė (1926) ir Danutė (1928), sūnūs Petras (1930) ir Arūnas (1934).

9. Jonas Šimėnas (1915), žmona Adelė (1914), motina Ona (1886), brolis Lionginas (1928), duktė Stasė (1941).
10. Jonas Skrivėlis (1904), žmona Juzefa (1900), duktė Emilija (1928), uošvė Veronika Stuokienė (1879).
11. Jonas Kavaliauskas (1896), žmona Sofija (1895), dukros: Kostancija (1924), Janina (1928), Aldona (1934), uošvė Anastazija Šimėnienė (1866).
12. Jokūbas Šimėnas (1878), žmona Joana (1891), sūnūs Augustas (1917) ir Antanas (1928), dukros Gėnė (1924) ir Bronė (1930).

Stasiškio vienkiemis (4 ūkiai, 5 šeimos):

1. Uršulė Ruželienė (1895), sūnus Juozas (1923), dukros Julija (1921) ir Liuda (1926).
2. Antanas Šeškauskas (1881), žmona Teklė (1886), sūnus Antanas (1921), augintinė Janina Dūdonytė (1932).
3. Pranas Šeškauskas (1873), žmona Ona (1879), duktė Gėnė (1920); Lionginas Šeškūnas (1911), žmona Kazimiera (1910), sūnus Vytautas (1941).
4. Jonas Šeškauskas (1874), žmona Sofija (1880), brolis Petras (1878), sūnus Jonas (1921), dukros Bronislava (1917) ir Vladislava (1923).

Vengriškio kaimas (6 ūkiai, 7 šeimos):

1. Feliksas Juodelis (1906), žmona Elžbieta (1893), sūnus Vytautas (1932).
2. Jonas Žeižys (1884), dukros Kazė (1916) ir Janina (1929), sūnus Petras (1917).
3. Mina Dzenienė (1892); Antanas Rudokas (1914), žmona Akvilė (1914), motina Veronika (1862), sūnus Algis (1942).
4. Petras Baronas (1900), žmona Emilija (1889), sūnus Stasys (1936), duktė Stasė (1938), posūnis Kostas Šimėnas (1928).
5. Kostas Kreiza (1899), žmona Anelė (1900), duktė Kazimiera (1925), sūnūs: Jonas (1926), Edvardas (1929), Pranas (1934), Petras (1936), Antanas (1940).
6. Vitoldas Sabinskas (1902), žmona Kazimiera (1914), sūnūs Alfonsas (1927) ir Edmundas (1932), duktė Elena (1934).

Neršionių seniūnija

Armonių kaimas

Parengta pagal 1942 m. gyventojų surašymo duomenis¹. Duomenys apie žemę imti iš Armonių vienkiemių II grupės 1928 m. plano² ir Armonių kaimo plano, parengto matininko P. Sirvydo 1931 m. kovo 23 d.³

1. Vosylius Afanasjevas (gim. 1903 m.), žmona Ona (1918), sūnus Stepanas (1940), motina Fetunija (1878); Spiridonas Afanasjevas (1908), žmona Kritnija (1910), dukros: Matriona (1933), Veronika (1940); Petras Afanasjevas (1909); Jonas Siližinskas (1871), žmona Agota (1876).

¹ Lietuvos centrinis valstybės archyvas, f. 743, ap. 2, b. 5332, 5333.

² LCVA, f. 1250, ap. 4, b. 10/81.

³ LCVA, f. 1250, ap. 4, b. 76.

2. Grigorijus Amosejevas (1873), žmona Kapitolina (1875);
Konstantinas Timofejevas (1911), žmona Matriona (1911), sūnus Jopacijus (1940), dukros: Ulimija (1934), Fedora (1935), Lidija (1937), Kritinija (1941).
3. Petras Ašaka (1862), žmona Elžbieta (1876), samdinys Aleksiejus Trofimovas (1926), 12,60 ha žemės.
4. Kasparas Baltrūnas (1902), žmona Minna (1892), dukros: Aldona (1932), Sofija (1934), 14 ha žemės.
5. Jonas Bareika (1878), žmona Ona (1875).
6. Jurgis Butėnas (1890), žmona Ona (1894), duktė Kazė (1922), sūnus Jonas (1930), 10,99 ha žemės.
7. Antanas Butkevičius (1877), žmona Emilija (1887).
8. Martynas Cinauskas (1886), žmona Karolina (1884), 13,01 ha žemės; Arvydas Cinauskas (1914), žmona Monika (1920).
9. Jonas Čiučelis (1909), žmona Salomėja (1908), sūnūs: Jonas (1934), Algirdas (1938).
10. Trifilijus Danilovas (1911), žmona Tatjana (1915), dukros: Anfisija (1939), Natalija (1941), 12,94 ha žemės.
11. Stasys Gylis (1890), žmona Emilija (1891), dukros: Veronika (1922), Valė (1925), sūnus Jonas (1929), 9,52 ha žemės.
12. Antanas Gruodis (1911), žmona Veronika (1911).
13. Jefimas Isakovas (1882), žmona Ulita (1889), sūnūs: Jonas (1914), Afanasijus (1927), Feoktistas (1930), duktė Liza (1932), 18,40 ha žemės.
14. Antanas Jasinevičius (1900), žmona Karolina (1899).
15. Ignas Klišys (1909), žmona Elžbieta (1904), sūnus Stasys (1936), motina Ona (1874), 4,75 ha žemės.
16. Jonas Kozlovas (1904), žmona Ulijona (1914), sūnus Petras (1933), dukros: Ana (1937), Faina (1940), motina Ripinija (1868), giminitė Kristina Kozlovienė (1910), 7,03 ha žemės.
17. Jonas Krasauskas (1889), žmona Emilija (1898), sūnus Bronius (1926), dukros: Julija (1928), Aldona (1934);
Andrius Jasiulis (1863), Uršulė Mažeikytė (1870);
Vytautas Mažeikis (1927).
18. Antanas Kurkietis (1905), žmona Matilda (1914), sūnus Rimantas (1938);
Antanas Šinkunas (1879), žmona Ona (1882).
19. Antanas Markevičius (1896), žmona Emilija (1897), duktė Elena (1932), sūnūs: Vytautas (1933), Kazys (1935).
20. Juozas Markevičius (1901), žmona Nastė (1906), tėvas Stasys (1864), sūnus Juozas (1935), dukros: Genovaitė (1932), Stefanija (1935), Palmira (1941), 28,68 ha žemės.
21. Juozas Mažeikis (1881), žmona Ona (1883), sūnus Vladas (1921), brolis Kazys (1885), 12,88 ha žemės;
Jonas Mažeikis (1910), žmona Anelė (1914), sūnus Rimantas (1942).
22. Kazys Mažeikis (1908), žmona Anelė (1912), sūnus Vytautas (1935), 16,49 ha žemės;
Tėvas Stasys Mažeikis (1877), motina Uršulė (1881), 16,04 ha žemės.

23. Pranas Mažeikis (1908), žmona Ieva (1907), sūnūs: Albertas (1936), Algimantas (1942), 17,90 ha žemės.
24. Juozas Mikalkevičius (1870), žmona Ona (1882), 17,04 ha žemės; Jurgis Mikalkevičius (1904), žmona Barbora (1902), duktė Julija (1932), sūnus Bronius (1933).
25. Jurgis Mikalkevičius (1904), žmona Paulina (1910), dukros: Aldona (1930), Stasė (1934), sūnus Algis (1937), 17,12 ha žemės.
26. Jonas Milaknis (1885), žmona Ona (1888), sūnūs: Bronius (1915), Vladas (1921), 13,73 ha žemės.
27. Anelė Mučinskienė (1891), sūnus Jonas (1924), 1,30 ha žemės; Ignas Mikalkevičius (1896), duktė Regina (1937).
28. Mykolas Navickas (1908), žmona Karolina (1907), sūnus Rimantas (1936), duktė Irena (1938); Uršulė Didelienė (1880).
29. Matas Navikas (1875), žmona Anelė (1887), duktė Kazimiera (1920), 18,03 ha žemės; Jonas Navikas (1919), žmona Ieva (1907).
30. Antanas Parulskis (1875), žmona Anelė (1887), duktė Albina (1928).
31. Afanasas Potapovas (1886), žmona Melanija (1893), 7,44 ha žemės.
32. Juozas Radzevičius (1895), žmona Emilija (1894), dukros: Valė (1920), Ona (1922), motina Nastė (1871), 17 ha žemės.
33. Adomas Ražinskas (1904), žmona Paulina (1900), dukros: Elena (1925), Monika (1929), Janina (1941), sūnus Jonas (1937), 15,74 ha žemės.
34. Kazys Ražinskas (1898), žmona Konstantina (1900), sūnus Antanas (1925), dukros: Valerija (1924), Danutė (1939), 15,64 ha žemės.
35. Liudvikas Sacevičius (1876), žmona Eugenija (1884), sūnus Apolinaras (1922), sesuo Ieva Vainikonienė (1858); Mykolas Sacevičius (1908), žmona Paulina (1906), sūnus Romualdas (1938).
36. Jonas Strumskys (1909), sesuo Liudvika (1911), motina Marijona (1875).
37. Antanas Šinkunas (1879), žmona Elžbieta (1890), duktė Veronika (1920), 22,56 ha žemės.
38. Benediktas Šinkunas (1880), žmona Paulina (1882), duktė Antanina (1923), 17 ha žemės.
39. Ignas Šinkunas (1897), žmona Anelė (1895), sūnūs: Ignas (1925), Jonas (1932), duktė Anelė (1923), 7,18 ha žemės; Ignas Pagirys (1927).
40. Jokūbas Šinkunas (1889), žmona Ona (1892), sūnus Jonas (1921), duktė Valerija (1923), 14,07 ha žemės.
41. Jonas Šinkunas (1870), žmona Anastazija (1884), sūnūs: Antanas (1909), Jonas (1916), Petras (1919), Vladas (1928).
42. Jonas Šinkunas (1888), žmona Paulina (1896), dukros: Bronė (1924), Palma (1928), Regina (1934).
43. Jonas Šinkunas (1891), duktė Emilija (1919).
44. Jonas Šinkunas (1893), žmona Ona (1903), sūnūs: Jonas (1928), Vytautas (1930), Juozas (1941), Stanislovas (1942), duktė Anastazija (1935), Petras Šinkunas (1897), 17,73 ha žemės.
45. Kazys Šinkunas (1889), žmona Adelė (1901), 9,48 ha žemės.

46. Petras Šinkunas (1895), žmona Anastazija (1892), duktė Stefanija (1923), sūnus Stasys (1928), 8,18 ha žemės.
47. Pranas Šinkunas (1888), žmona Ona (1889), sūnūs: Ignas (1911), Jonas (1919), Vladas (1925), 8,91 ha žemės.
48. Anastazija Šinkunienė (1880), samdinė Valė Kepenytė (1925).
49. Karolina Šinkunienė (1890), duktė Anelė (1925), sūnus Alfonsas (1927).
50. Akinijus Timofejevas (1865), žmona Aksinija (1879), samdinė Ripinija Morozaitė (1930), 8,49 ha žemės.
51. Potapijus Timofejevas (1910), žmona Marfa (1914), brolis Vasilijus (1925), 9,16 ha žemės.
52. Feodoras Trofimovas (1885), žmona Uljana (1900), sūnūs: Logmas (1927), Trofimas (1929), Ignas (1935), dukros: Monika (1932), Stasija (1938), 6,86 ha žemės.
53. Grigorijus Trofimovas (1914), motina Kristinija (1886), seserys: Marija (1920), Agrikerija (1922), brolis Jonas (1931).
54. Olimpa Trofimovas (1875), žmona Evdokija (1898), sūnūs: Grigorijus (1926), Timofiejus (1936), Leontijus (1938), dukros: Praskovija (1927), Pelagėja (1932), Taisija (1932), Lukija (1934), Trifina (1940), Matrina (1942).
55. Petras Trofimovas (1921), motina Evdokija (1886), seserys: Anastasija (1930), Ulita (1932).
56. Zinaida Trofimovienė (1883), dukros: Ripinija (1923), Aglikerija (1928), samdinys Grigorijus Aleksiejevas (1920).
57. Ignas Valaika (1879), žmona Paulina (1880), duktė Bronė (1912), 8,65 ha žemės.
58. Jonas Valaika (1903), žmona Emilija (1913), sūnus Antanas (1938), motina Ulijona (1875).
59. Jurgis Valaika (1893), žmona Anastazija (1901), sesuo Veronika (1898), sūnūs: Vladas (1925), Bronius (1937), dukros: Aldona (1929), Monika (1934), 9,80 ha žemės.
60. Antanas Žindulis (1907), žmona Rachelija (1908).
61. Benediktas Žindulis (1877), žmona Emilija (1891), duktė Anelė (1924), 10,05 ha žemės.

Planuose dar nurodyti šie žemės savininkai: Grigorijus Afanasjevas – 6,52 ha, Jonas Afanasjevas – 7,82 ha, Voldemaras Ciniuskas – 13,51 ha, Jokūbas Krivas – 12 ha, Stasys Melanas – 14 ha, Vladas Sakolnikas – 14 ha, Jonas Sprindžiūnas – 15 ha, Augustas Šinkunas – 8,22 ha, Jonas Šinkunas, Uršulė Šinkunienė – 8,88 ha, Jonas Šinkunas, Juozo s. – 14,99 ha, Jonas Šinkunas, Prano s. – 10 ha, Kazimieras Šinkunas, Stasio s. – 8,93 ha, Konradas ir Olimpa Trofimovai – 0,04 ha, Jonas Trofimovas – 3,81 ha, Prokopijus Trofimovas – 3,77 ha, Semionas Trofimovas – 10,09 ha, Andriejaus Trofimovo ipėdiniai – 13,51 ha, pradžios mokykla – 1,03 ha. Dar kelių sklypų savininkai nenurodyti: Nr. 2 – 15,94 ha, Nr. 18 – 19,07 ha, Nr. 19–27 bendras plotas – 12,59 ha.

Mikalajiškio vienkiemis (1 ūkis, 1 šeima):

1. Romualdas Deksnys (1904), žmona Ona (1903), sūnūs Rimvydas (1934) ir Benjaminas (1939).

Naujadarų vienkiemis (2 ūkiai, 2 šeimos):

1. Kazys Butėnas (1870), duktė Elena (1902), svainė Anelė Pūgžlytė (1868).
2. Jonas Butėnas (1900), žmona Ona (1907), sūnus Petras (1932), dukros Valė (1935) ir Ona (1937).

Sodėlių seniūnija**Bliūdės vienkiemis** (2 ūkiai, 4 šeimos):

1. Ignas Lukštaraupis (1900), žmona Salomėja (1907), duktė Palmira (1932), sūnūs: Bronius (1934), Juozas (1935), Algis (1937).
2. Antanas Lukštaraupis (1889), žmona Petronėlė (1881), sesuo Nastė (1906); Bronė Lukštaraupienė (1910), duktė Bronė (1941); Pranas Daunys (1906), žmona Emilija (1912), duktė Gėnė (1939).

Lauciūnų kaimas (9 ūkiai, 10 šeimų):

1. Ignas Deksnys (1873), žmona Karolina (1886), duktė Emilija (1912), sūnus Bronius (1913).
2. Kazys Markevičius (1898), žmona Ona (1906), sūnus Bonifacas (1934), dukros Stefa (1937) ir Bronė (1939); Juozas Deksnys (1871), žmona Domicelė (1876).
3. Balys Meliūnas (1898), žmona Emilė (1907), sūnus Jonas (1928), duktė Bronė (1930).
4. Antanas Guzas (1895), žmona Rožė (1917), sūnus Antanas (1941).
5. Kazys Guzas (1902).
6. Ignas Augulis (1900), žmona Monika (1918), duktė Gytė (1940).
7. Uršulė Augulytė (1893), sesuo Ona (1892).
8. Antanas Augulis (1888), duktė Stefa (1919), sesuo Uršulė (1894).
9. Emilija Augulienė (1897), sūnus Jonas (1934).

Pikiėtų vienkiemis (1 ūkis, 1 šeima):

1. Augustas Kancleris (1906), žmona Apolonija (1909), dukros Zita (1936) ir Vida (1936), uošvė Ona Šatienė (1867).

Šlapekių kaimas (7 ūkiai, 12 šeimų):

1. Antanas Staigis (1886), žmona Agota (1880), sūnus Bronius (1919), dukros Vincė (1924) ir Eleonora (1927).
2. Julius Meliūnas (1896), žmona Anelė (1910), sūnus Gintautas (1941), duktė Aldona (1941); Marytė Ablackytė (1923).
3. Jonas Bulovas (1897), žmona Otilija (1907), dukros: Liuda (1934), Regina (1935), Ralina (1936); Petras Bulovas (1846), žmona Ona (1865).
4. Viktoras Vasialka (1907), žmona Uršulė (1906), sūnus Alvydas (1937); Uršulė Liepinienė (1870); Antanas Čypas (1915), žmona Stefa (1922), duktė Eugenija (1940).

5. Romas Butėnas (1902), žmona Veronika (1906), sūnūs Algis (1932) ir Vytautas (1933), duktė Aldona (1934).
6. Petras Deksnys (1921), motina Ona (1880), broliai Vytautas (1920) ir Jonas (1927), seserys: Akvilė (1920), Nijolė (1922), Ona (1928).
7. Pranas Staigys (1909), tėvas Pranas (1890), motina Adelė (1882), sesuo Kostancija (1903), brolis Vladas (1916); Povilas Staigys (1912), žmona Sofija (1925).

Juodupės mokyklos istorija

Petras Marcijonas

Nuo pradžios mokyklos iki gimnazijos

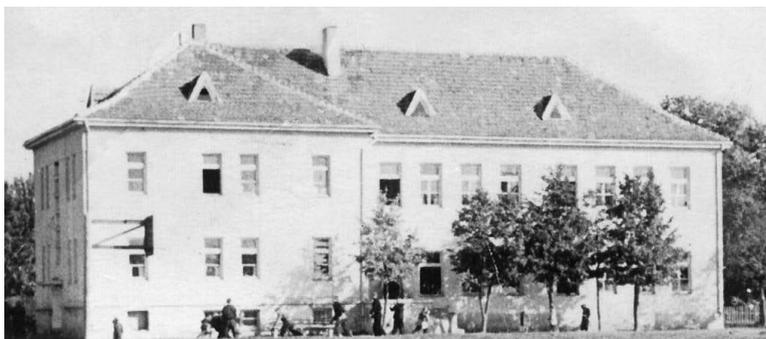

*Pirmasis dvaro
palivarko pastatas,
kuriame nuo 1927 m.
buvo Stoniškių
(Juodupės) pradžios
mokykla*

Dabartinės Jūodupės gimnazijos ištakos – 1909 metais, kai Sodėlių k. valstiečio Kosto Pupienio specialiai pastatytame nedideliame name buvo atidaryta pradžios mokykla. Iki 1915 m. joje buvo mokoma tik rusiškai. 1918 m., Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, šioje mokykloje mokėsi ne tik Sodėlių, Stōniškio, bet ir aplinkinių kaimų – Lauciūnų, Šlapekiū, Pakapės, Veduviškio, Apūniškio – vaikai. Vėliau ji buvo uždaryta ir pradėjo veikti Didsodės (dar buvo vadinama Aukštādvario) pradžios mokykla (Juodupės miestelio tada dar nebuvo). Lietuvos centriniame archyve yra dokumentas, kuriame sakoma, kad Didsodės (vėliau Stoniškių) mokykla turi 3,65 ha žemės tarp kelio Jūodupė–Lūkštai ir Vyžuonės upės¹. 1927 m. jau vadinama Stoniškių pradžios mokykla. Joje buvo trys skyriai, mokėsi 49 mokiniai (23 mergaitės ir 26 berniukai). Buvo įsikūrusi mokyklai pritaikytame mediniame 1832 m. statytame dvaro palivarko pastate. Darbo sąlygos tuomet buvo sunkios. Mokytojavo Jonas Muralis (vedėjas) ir Andrius Miknevičius. Vėliau atsikėlė Adelė Muralienė (Juškaitė). Jonas ir Adelė Muraliai čia mokytojavo iki 1940 m. Vėliau jie buvo perkelti į Salàs, o 1941 m. birželio 14 d. ištremti į Sibirą.

1936 m. Juodupės parapijos komitetas, vadovaujamas Antano Jarušausko, siuntė raštą Švietimo ministerijai, jame prašė pusę mokyklai priklausančios žemės atiduoti parapijai ir leisti Juodupėje statyti mokyklos pastatą. Žemės neduota, bet toje pat vietoje leista statyti naują mokyklos pastatą. Taip Juodupėje atsirado nedidelis, bet pagal tuos laikus gana modernus mokyklos pastatas. Šis pastatas tebestovi ir dabar, čia Juodupės ir aplinkinių kaimų vaikai mokėsi iki 1960 m. Jame buvo centrinis šildymas, vandentiekis, kanalizacija, skalbykla, keturios erdvios klasės. Tarp dviejų klasių buvo padaryta sustumiamą per-tvara ir esant reikalui galima buvo pa-daryti gana erdvią salę. Įrengti 4 butai

¹ Lietuvos valstybės centrinis archyvas (toliau – LCVA), f. 391, ap. 3, b. 2441, l. 80.

Dabartinis Juodupės mokyklos pirmas pastatas, pastatytas prieš karą

Juodupės pradžios mokyklos ketvirtokai su mokytojais. 1940 m.

mokytojams ir sargui. Pusrūsyje – katilinė, kūrenama malkomis arba iš Pāduobio durpyno atsivežtais kelmiais. Mokykla buvo vadinama Juodupės pradžios mokykla. Tokia mokyklos atsiradimo Júodupėje istorija.

Kai kas dar ir dabar paklausia, kodėl mokykla pastatyta taip toli nuo gyvenvietės centro. Priežastis paprasta: tokios gyvenvietės tada nebuvo. Ten, kur dabar buvusio „Nemuno“ fabriko korpusai, stovėjo tik vandens malūnas ir keliolika gryčių. Oskaro Trėjaus gelumbių fabrikas buvo Sodėliuose. Toje vietoje, kur jis yra dabar, fabrikas pradėjo kurtis ir plėstis jau po karo.

Mokyklas lankė kaimų vaikai, ir tai ne visi. Pvz., 1930 m. Stonišio (vėliau Juodupės) pradžios mokyklą lankė tik apie 70% mokyklinio amžiaus vaikų, Veduviškio ir Armonių – 79%, Ūnuškio – 65%, Generališio – 62%, Brýzgių – tik 41%.

Daugelyje tų laikų ataskaitų nurodoma, kad rugsėjo mėn. į mokyklas susirenka labai mažai vaikų. Jie dirbo rudens darbus, ganė gyvulius, daugiausia pas stambius Latvijos ūkininkus. Siekiant sudaryti sąlygas tiems piemenėliams bei kitiems ūkio darbais apkrautiems vaikams, 1935 m. buvo pertvarkytas mokymosi laikas: I skyriaus vaikai mokėsi rugsėjo–spalio ir balandžio–gegužės mėnesiais, II ir III skyrių mokiniai – lapkričio–kovo, IV – lapkričio–gegužės mėnesiais. Nuo 1937 m. rudens IV skyriaus mokiniams mokslo metų pradžia buvo paankstinta – ji prasidėdavo spalio 1 d. Tai daryti vertė sunki dalies kaimo gyventojų padėtis. Dėl to, žinoma, kentėjo ir mokymo kokybė.

Pirmosios sovietų okupacijos metais (1940–1941) mokykloje mokėsi apie 100 mokinių (52 mergaitės ir 49 berniukai). Buvo panaikintas tikybės mokymas, kunigui

uždrausta lankytis mokykloje. Pradėta mokyti rusų kalbos. Mokyklos vedėjas buvo Antanas Kapėnas (Kapickas), mokytojai Valerija Kapėnienė, Kostas Tulaba, Elžbieta Čeičienė. Vaikai mokėsi naujajame pastate. Senojoje mokykloje irgi buvo likusios klasės, salė, butai. Prie kai kurių mokyklų, tarp jų ir Juodupės, buvo organizuoti kursai suaugusiesiems.

Atsirado ir negausi pionierių organizacija (vadovavo juodupietis Kazys Stainys, kaip raudonarmietis 1944 m. žuvo Žemaitijoje). Laikas buvo neramus. Rinkimų į Liaudies seimą farsas, priėmimas į „šlovingąją“ Sovietų Sąjungą, „Stalino saulės“ parvežimas į Lietuvą 1940 m. rugpjūčio mėn. Vieni šias permainas sutiko su džiaugsmu, kiti, ypač mokytojai ir inteligentai, jautė didelį nerimą. 1940–1941 m. represijos ir baisios tragedijos neaplenkė ir Juodupės. Vos pasibaigus mokslo metams, mokiniams ir mokytojams išsiskirsčius vasaros atostogų, prasidėjo trėmimas, karas, žudynės...

Frontui nudundėjus į rytus, 1941–1942 mokslo metai prasidėjo jau hitlerinės okupacijos sąlygomis. Mokinių skaičius mokykloje beveik nepakito. Mokyklos vedėju kurį laiką dar dirbo Antanas Kapėnas, bet 1942 m. jis išvyko į Vilnių, iš ten – į Vakarų, o jo žmona liko mokytojauti Juodupėje. Po karo Antanas Kapėnas Prancūzijoje suimtas ir perduotas sovietams, nuteistas 25 metams, 1956 m. paleistas.

Mokyklos vedėju buvo paskirtas Antanas Tindžiulis, kuris čia dirbo iki karo pabaigos. Iš Juodupės jis buvo perkeltas į Rokiškio apskrities švietimo skyrių. Vėliau tapo žinomu mokslininku žemės ūkio srityje ir iki mirties dirbo Dotnuvoje.

Mokykloje buvo 6 skyriai. Dalis mokinių, baigę šią mokyklą, išvykdavo toliau mokytis į Rokiškio gimnaziją. Jie būdavo priimami į trečią gimnazijos klasę. Kai kurie tėvai pradėjo leisti vaikus į Rokiškio gimnaziją ir nebaigusius visų šešių skyrių. Baigę keturis skyrius, būdavo priimami į pirmą gimnazijos klasę, penkis – į antrą. Aišku, mokykloje, kaip ir kitose gyvenimo srityse, atsirado permainų: buvo panaikintas rusų kalbos mokymas, įvestas vokiečių, gražintas tikybos mokymas. Mokytojų darbo sąlygos buvo sunkios. Blogas mokyklos apsirūpinimas, maži atlyginimai, mokami praktiškai bevertėmis ostmarkėmis. Mokykla dirbo tik mokytojų pasišventimo ir mokinių tėvų paramos dėka. Jauniems mokytojams dar tekdavo slapstyti nuo išvežimo į Vokietiją priverčiamiesiems darbams. 1944 m. pavasarį kurį laiką buvo nutrauktos pamokos, nes mokyklos patalpas buvo užėmusi generolo Povilo Plechavičiaus vietinės rinktinės kuopa, kol vokiečiai ją išvaikė.

1944 m. vasarą aplink Jūodupę vyko aršūs mūšiai. Sudegė 1936 m. statyta Juodupės bažnyčia, fabriko pastatai, buvo gerokai apdaužytas ir mokyklos pastatas: išdužę vos ne visi langai, liko skylėtas stogas.

1944–1945 m. m. prasidėjo jau sovietinės santvarkos sąlygomis. Buvo palikta (iki 1949) Nepriklausomos Lietuvos švietimo struktūra, t. y. pradinė mokykla, progimnazija, gimnazija. Kaip ir daugumoje apskrities miestelių, greta pradinės mokyklos buvo atidaryta progimnazija. Mokiniai, baigę 6 pradinės mokyklos skyrius, buvo priimami į trečią progimnazijos klasę, penkis – į antrą, keturis – į pirmą klasę. Tuo metu jau pradėjo dirbti vilnos audinių fabrikas Sodeliuose, atstatytas ir pradėjo veikti fabrikas Juodupėje. Miestelyje augo gyventojų skaičius. Progimnazijoje 1944–1945 m. jau mokėsi 114 moksleivių. Pradinės mokyklos vedėja buvo Valentina Čeičytė, o progimnazijos direktoriumi buvo paskirtas Juozas Jurevičius. Dirbo mokytojai: Bronius

*Progimnazijos
mokytojai. 1945 m.*

Čerka, gim. 1916 m. (dėstė matematiką, fiziką), Alfonsas Žemaitis, gim. 1923 m. (vokiečių k.), Albina Kalpokaitė, gim. 1917 m. (lietuvių k. ir fizinis lavinimas), Jonas Rušėnas, gim. 1900 m. (rusų k., geografija), Jonas Lukštaraupis, gim. 1922 m. (gamta, fizinis lavinimas). Kaip rašo savo atsiminimuose J. Jurevičius, jo, kaip direktoriaus, karjera vos nesibaigė tuoj pat. Mat sudegus Juodupės bažnyčia, tikintieji nebeturėjo kur pasimelsti. Kunigas Pranevičius paprašė leisti senosios mokyklos salėje sekmadieniais laikyti šv. Mišias. Direktorius leido. Tuoj pat apie tai sužinojo Rokiškio apskrities partinė valdžia. Direktorius gavo pylos. Gerai, kad viskas baigėsi įsakymu „iškeldinti iš mokyklos

*Juodupės pradžios
mokyklos mokiniai.*

Mokytojai:

*K. Tulaba, Jurevičienė,
Kotryna Ruseckienė.
1947 m. pavasaris*

bažnyčia“. Darbo sąlygos buvo sunkios. Trūko (kai kurių visai nebuvo) vadovėlių, sąsiuvinių. Mokiniai rašydavo ant antrųjų pusių įvairių blankų, kurių kažkokiais būdais gaudavo iš fabriko ar valsčiaus. Beveik jokių mokymo priemonių mokykla neturėjo. Skurdi mokytojų butis. Mokykloje buvo 3 butai, kuriuose glausdavosi jauni mokytojai po 2 kambarėliuose. Dar pritaikyti gyventi kambariai senajame mokyklos pastate. Nemažai mokytojų gyvendavo pas mokinių tėvus Juodupėje arba Stōniškyje. Beveik visi mokytojai neturėjo pedagoginio išsilavinimo. Tik vyresnieji – Kostas Tulaba, Čeičienė, Kotryna Ruseckienė – buvo baigę pedagogines mokyklas, kiti dažniausiai tik baigę gimnazijas arba net jų nebaigę. Kaip prisimena buvęs šios mokyklos mokytojas ir direktorius Antanas Pupienis, jie, neturėdami reikiamo pedagoginio išsilavinimo, stengėsi prisiminti, kaip juos pačius mokė kvalifikuoti tarpukario Lietuvos mokytojai. Visa tai taikė savo darbe. Tik vėliau ėmė plėstis neakivaizdinis mokymas VVPI, Šiaulių mokytojų institute ir kitose aukštosiose ir neaukštosiose mokyklose. Laikas buvo neramus. Į mokyklų darbą vis labiau kišosi tiek valsčiaus, tiek partiniai organai. Štai ką rašo buvęs progimnazijos direktorius Juozas Jurevičius:

*Pirmasis Juodupės
progimnazijos
direktorius
Juozas Jurevičius*

„Skaudžiai prisimenu 1947-ųjų vidurdienį. Netikėtai progimnazijoje apsilankė NKVD karininkai. Buvau suimtas. Po kruvinos nakvynės Juodupėje sunkvežimiu išgabeno į Rokiškį. Po serijos tardymų atsidūriau Panevėžio kalėjime, iš ten vėl buvau tardymams atgabentas į Rokiškį. Buvau kaltinamas antitarybine agitacija ir propaganda, t. y. pagal BK 58 str. 11 d. Už tai, kad neva atvirai piktinausi stribų žvėriškumais, reiškiau protestą dėl to, kad sušaudyti ar nukankinti „miško broliai“ guldomi miestelio aikštėse. Tai mato ir vaikai. Buvo sukurta baudžiamoji byla, bet dėl įrodymų stygiaus paleido į laisvę ir net leido tęsti direktoriaus darbą“.

Po šito incidento Juozas Jurevičius jau nebeilgai dirbo Juodupėje. Jį perkėlė į Pandėlio gimnaziją. Vėliau, pajutęs naujo arešto pavojų (valdžia žinojo, kad Krasnojarsko lageryje mirtimi vaduojasi jo tėvas, tremtyje yra žmonos tėvai), J. Jurevičius pasitraukė į Vilnių.

Nepaisant sunkių buitinių sąlygų, pavojingos ir įtemptos politinės atmosferos, mokykla atliko savo pareigą – šviesti jaunus žmones, saugoti pagrindines dorovines vertybes, prisitaikyti prie esamos sistemos neprarandant tų dorovinių vertybių. Mokytojai, siekdami nors kiek praskaidrinti slogią atmosferą, nevengė popamokinio darbo. Mokykloje vystoma mokinių ir mokytojų saviveikla. Veikė mokytojų liaudies šokių kolektyvai. Buvo palaikomi ryšiai su Latvijos Aknystos mokykla. Norisi paminėti tais pačiais sunkiausiais metais dirbusius mokytojus. Be jau minėtų pirmųjų progimnazijos mokytojų, čia dirbo Antanas Pupienis, kurį laiką ir direktoriavęs, vėliau dirbęs Juodupės valsčiaus švietimo skyriaus vedėju, Kotryna Ruseckienė, Balys Rakūnas, Petras Baltušis, Juozas Butėnas, Liuda Žindulytė, Albinas

Bira, Elena Čerkienė, Marija Kalpokaitė, Juozas Makutėnas, mokyklos direktoriumi trumpai dirbo Albinas Bira.

Mokinių skaičius progimnazijoje 1944–1948 m. buvo nepastovus. 1944–1945 m. jų buvo 114, 1945–1946 m. – 136, 1946–1947 m. – 126, 1947–1948 m. – 150, 1948–1949 m. – 138 mokiniai. Iš baigusią progimnaziją vis daugiau mokinių išvykdavo mokytis į Rokiškio berniukų ir mergaičių gimnazijas. Pvz., 1947 m. viena berniukų gimnazijos V klasė buvo sukomplektuota beveik vien iš Juodupės, Panemunėlio ir Ragėlių progimnazijas baigusiu mokslėvių.

1949 m. Lietuvoje atsisakyta buvusių mokymo įstaigų pavadinimų – progimnazijų ir gimnazijų – ir liko pradinės, septynmetės bei vidurinės mokyklos, kaip Rusijoje ir kitose SSRS respublikose. Tik Lietuvoje ir kitose Baltijos šalyse vidurinėse mokyklose buvo paliktas vienuolikos metų mokymas, tuo tarpu kitose respublikose liko 10 metų.

Taigi nuo 1949 m. Juodupės progimnazija tapo septynmete mokykla. Baigę IV progimnazijos klasę buvo priimami į VIII vidurinės mokyklos klasę, II ir III klasę – į VII klasę ir t. t. Tais metais septynmetėje mokykloje jau mokėsi 145 moksleiviai. Direktoriumi paskirtas Petras Baltušis. Pasipildė ir pajaunėjo mokytojų kolektyvas. Atvyko nauji mokytojai: Vytautas Gladutis, Valentinas Girgždys, Eleonora Pakšytė (vėliau Šilininė), Donė Balčiūnaitė, Algis Paškauskas, Vanda Pupienienė, Monika Biraitė, Antanas Mulvinas. Tai buvo ką tik baigę Rokiškio, Pandėlio ir kitas gimnazijas jaunuoliai ir merginos. Dar po metų mokytojų šeima pasipildė naujais jaunais mokytojais. Tai Stasė Šinkūnaitė (vėliau Mulvinienė), Danutė Stružaitė, Valė Brogelytė, Algirdas Žeizys.

Mokyklos gyvenimas darėsi įdomesnis, linksmesnis. Savo atsiminimuose Vytautas Gladutis rašo:

„Drištu teigti, kad geri, nuoširdūs pedagogų santykiai sklaidė tvorojusias tų pokario dienų ir naktų stalinietiško įtarumo baimes, buvo tarsi apsauginė juosta nuo vadinamo klasinio – partinio knaisiojimo. Mes vieni kitais pasitikėdavome, daugelį aštrių problemų suprasdavome neatverdami burnos (...). Mes, tų neramių metų pedagogai, kimšome į jaunuųjų juodupiečių galvoles ne tik mokslo žinias, bet ir taip tada vadintus politinius momentus – keistus, kartais anekdotiškus intarpus, kad pamoka būtų idėjiškai apvaisinta. Daiginome ir ateistinę sėklą per klasių valandėles, kitomis progomis (...). Mokiniai tai suprasdavo. Vienas vaikinukas kartą pasakė: „Jūs, tamsta auklėtojai, taip kalbate, nes jums taip reikia sakyti...“

Tokia buvo pokario metų realybė.

Apie tų metų mokytojų jaunatvišką entuziazmą, atsparumą vietinių partinių, komjaunimo veikėjų šiurkščiam kišimuisi į mokymo reikalus savo atsiminimuose rašo 1949–1959 m. čia dirbusi mokytoja Eleonora Šilininė (Pakšytė). To jaunatviško entuziazmo nenustelbė sunkios gyvenimo ir darbo sąlygos: mokykla jau dirbo dviem pamainomis, trūko maisto produktų, buvo nerealiai mažos algos ir t. t. Mokykloje tiesiog klestėjo saviveikla. Mokytojai buvo pagrindiniai kultūros renginių organiza-

toriai. Mokytoja prisimena, kaip jos vadovaujami dainorėliai buvo pripažinti geriausiaisiais rajone, vyko į srities centrą Šiaulius, kur didžiulėje teatro scenoje atliko savo sutartines ir inscenizacijas. Rengė spektaklius, patys režisavo, patys kūrė dekoracijas, vaidino. Kiekvieną savaitgalį rengdavo šokius, grodavo kas nors iš mokinių akordeonu ar harmonikėle. Šokdavo kartu ir mokytojai. Mokinių ir mokytojų santykiai buvo draugiški, jie kartu dažnai keliaudavo. Pagrindinė transporto priemonė buvo atviri „Nemuno“ fabriko sunkvežimiai. Jais keliaudavo ne tik po rajoną, pasiekdavo ir Stelmuzę, Zarasus ir net Kauną. Nejautė jokio diskomforto.

Tuo metu stiprėjo ryšiai su fabriko „Nemunas“ inžinieriais, meno vadovais. Mokytoja E. Šilininė talkino fabriko saviveiklininkams, padėdavo ruošti cechų menines programas, konkursus, o mokinius dainuoti pamokydavo fabriko chorvedžiai Juozas Kastėnas, vėliau Vytautas Juodeika, E. Šveikauskas.

Nelengva buvo atlaikyti valsčiaus ir rajono partinės ir kitokios valdžios kišimasi į mokyklos darbą. Tuo metu valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininkas buvo J. Terškevičius, partorgas – Rakauskas, moterų organizatorė (*ženorgė*) – Geidonienė. Jie, nors buvo menko išsilavinimo, lankydavosi pamokose, sprendavo apie mokytojų tinkamumą pedagoginiam darbui.

Mokytojai buvo apkraunami įvairiais nieko bendra su mokomuoju darbu neturinčiais darbais. Pvz., E. Šilininė prisimena, kaip per 1949 m. Kalėdas mokytojus iš pat ryto išvarė platinti laikraščių... Arba jau sukurtuose kolūkiuose reikėdavo skaityti paskaitas. Vienas iš nemaloniausių darbų buvo valstybinės paskolos rinkimas. Eina jauna mokytoja, lydima kelių ginkluotų strībų, iš kiemo į kiemą ir agituoja pasirašyti tą paskolą. Žmonės verkia, guodžiasi neturi nė rublio, verkia ir mokytoja prašydama pasirašyti, nes jai „uždėtas“ planas, ir pabandyk jo neįvykdyti – eisi dar ir dar kartą, kol įvykdysi. Tokia buvo pokario metų realybė.

Mokinių skaičius 1949–1951 m. Juodupės septynmetėje mokykloje keitėsi mažai: 1949–1950 m. jų buvo 145, 1950–1951 – 150, 1951–1952 – 205. Juodupės valsčiuje buvo gana skaitlingos Didsodės, Veduviškio, Armonių, Alėknų, Ginotų, Onušio, Bryzgių pradinės mokyklos. Ne visi vaikai, baigę pradinę mokyklą, tęsdavo mokslą, o baigę septynmetę irgi ne visi toliau mokytis vykdavo į Rokiškio vidurines mokyklas.

Keitėsi ir mokytojų kolektyvas bei direktoriai. Jauni vyrai turėdavo išvykti tarnauti armijoje, kiti keisdavo gyvenamąją vietą. 1950–1952 m. atvyko nauji mokytojai: Birutė Šukytė, Klaudija Dubovaitė, Viktorė Mezginaitė, Vytautas Kanopa (pionierių vadovas), Zofija Garškaitė, Genė Šeinauskaitė, Bronė Blauzdavičienė, Stasė Kavaliauskaitė, Donė Dalibogienė, Jadvyga Augustauskaitė, Janina Skvarnavičienė. 1950–1951 m. direktoriavo Antanas Pupienis, vėliau dirbęs Juodupės valsčiaus švietimo skyriaus vedėju.

1951 m. rugsėjo mėn. direktoriumi paskirtas jaunas fizikos ir matematikos mokytojas Vytautas Šilinis, baigęs Rokiškio gimnaziją. Mokytojaudamas toje pačioje gimnazijoje užsirekomendavo kaip geras mokytojas, aktyvus organizatorius. Jis pagyvino mokyklos gyvenimą. Būdamas labai draugiškas, tolerantiškas, puikiai sugyveno su mokytojų kolektyvu, bendravo su fabriko inžinieriais. Senajame mokyklos pastate pradėjo demonstruoti kino filmus, kuriuos mielai lankydavo ne tik mokiniai, bet ir arčiau mokyklos gyvenę juodupiečiai. Čia Vytautas sukūrė šeimą – vedė mokytoją

Eleonorą Pakšytę, čia jiems gimė duktė Vilija. Direktoriavo jis neilgai. 1953 m. buvo keliems mėnesiams pašauktas į armiją, į vadinamuosius *sborus*, po jų į direktoriaus pareigas jau nebegrižo. Vėliau Šilinių šeima persikėlė į Obelių. Ten Vytautas vadovavo Obelių vidurinei mokyklai.

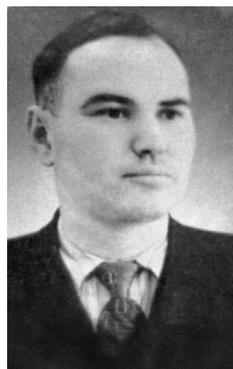
1952–1953 m. Juodupėje įvyko nemažai pokyčių. „Nemuno“ fabrikas Juodupėje buvo plečiamas. Daugėjo darbo vietų. Dar viena gyventojų skaičiaus augimo Juodupėje priežastis buvo ta, kad kaimų žmonės, pamatę, kokį „rojų“ atnešė kolūkinė santvarka, visais galimais būdais bėgo iš kaimų ir kūrėsi Juodupėje. Augo ir moksleivių skaičius. 1952–1953 m. mokykloje mokėsi 242 moksleiviai. Tuo metu Kamajuose, Pandėlyje jau buvo vidurinės mokyklos. Nuo 1953 m. rugsėjo 1 d. Juodupės septynmetė mokykla tapo priaugančia vidurine mokykla. Joje mokėsi jau apie 280 mokinių. Direktoriumi paskirtas čia jau mokytojavęs Antanas Mulvinas, pavaduotoja (mokymo dalies vedėja) – Birutė Šukytė. Naujais darbuotojas pasipildė ir mokytojų gretos. Tai Algirdas Ališauskas, Elena Levickienė, Danutė Skardžiukaitė, Jadvyga Augustauskaitė, Jonas Kanopa. Fabrike plėtėsi inžinerinis personalas, o inžinierių žmonos paprastai buvo mokytojos. Tai Danguolė Navašinskienė, Donė Dalibogienė. Dar po metų atsirado mokytojai Stasys Praniauskas, Genovaitė Janulienė, Valerija Makutėnaitė, Bronė Šukytė, Edvardas Šveikauskas, Birutė Zaveckaitė, Valė Beinoravičiūtė, Stasė Lingytė, Janina Skvarnavičienė, Bronė Blauzdavičienė. Iš Rokiškio gimnazijų į Juodupę perkeliama vyresnės kartos mokytojai Liucija ir Kazimieras Masilioniai, buvę nemažos dalies jaunųjų pedagogų mokytojai. Ėjo kalbos, kad Rokiškio miesto mokyklose vyko vyresnės kartos inteligentų valymas, iškeldinant dalį jų į provinciją. Tais pačiais metais iš Rokiškio į Juodupę atkeliamą istorijos mokytoja Elena Ragelytė ir paskiriama direktoriaus pavaduotoja.

1956 m. direktore paskiriama jauna, energinga pedagogė, prieš tai vadovavusi Žiobiškio septynmetei mokyklai Bronė Kantauskaitė. Ši tikrai vadovo talentą turinti pedagogė įnešė daug naujo į mokyklos gyvenimą. Plačios erudicijos lituanistė, sėkmingai telkė mokytojų kolektyvą darniam darbui, bet, deja, neilgai. Ištekėjo už 1941 m. Sibiro tremtinio, Juodupėje dirbusio Domanto ir tapo „politiškai nepatikima“.

1956–1957 m. mokėsi jau 355 moksleiviai. Išėjo pirmoji abiturientų laida. Tai buvo 23 jaunuoliai, pirmieji išsigiję vidurinį išsilavinimą Juodupėje: Birutė Zita Balčiūnaitė, Rita Ksavera Kastėnaitė, Nijolė Zofija Kišūnaitė, Danutė Kavaliauskaitė, Zita Genovaitė Kavaliauskaitė, Jonas Gernys, Ramutis Albinas Tervydis, Rimantas Antanas Radzevičius, Klemensas Rimantas Čy-

Pirmasis vidurinės mokyklos direktorius Vytautas Šilinis

Buvęs vidurinės mokyklos direktorius Antanas Mulvinas

Buvusi vidurinės mokyklos direktorė Bronė Domantienė (Kantauskaitė)

pas, Stanislava Kirstukaitė, Antanas Guzas, Albina Dalia Garsėnaitė, Eduardas Algis Samulėnas, Evaldas Leonardas Garška, Liongina Staigytė, Valentina Barkauskaitė, Stanislava Aldona Čypaitė, Eugenija Stelionytė, Jonas Vabolis, Vida Akvilė Kanopaitė, Nijolė Genė Serapinaitė, Ona Janina Butėnaitė, Bronė Aldona Garškaitė. Klasės vadovė Valė Gernienė (Beinoravičiūtė).

Geriausi mokiniai, kurių brandos atestate buvo penketai ir po vieną kitą ketvertą – Evaldas Garška, Rita Kastėnaitė, Nijolė Kišūnaitė.

1958 m. vėl keičiasi mokyklos vadovai. Direktorė Bronė Domantienė (Kantauskaitė) paliko šias pareigas, dirbo lietuvių k. mokytoja. Direktoriumi buvau paskirtas aš, ką tik, tą vasarą, baigęs Vilniaus valstybinį pedagoginį institutą. Nors jau turėjau šiokią tokią pedagoginio darbo patirtį, bet pradėti vadovauti palyginti didelei vidurinei mokyklai buvo neramu. Tuo labiau kad buvusi direktorė, palikusi šį postą dėl anksčiau minėtų priežasčių, galėjo sėkmingai vadovauti ir toliau. Kankino įvairūs klausimai: ar sugebėsiu, kaip priims kolektyvas ir pan. Pradžioje nebuvo kur apsigyventi. Mokykloje buvo likę tik du vieno kambario butukai. Viename jų dar gyveno mokytojai Šiliniai, kitame – buvusi direktorė. Apsigyvenau senajame mokyklos pastate, kambarėlyje greta virtuvės. Pirmomis naktimis pabudavau nuo triukšmo: barškėjo puodai, aliumininės lėkštės. Pasirodo, naktimis po tą virtuvę laskė... žiurkės. Tokios buvo pirmosios dienos ir naktys.

Iš mokytojų kolektyvo mažai ką pažinojau, išskyrus pavaduotoją Elena Ragelytę, mokytoją Joną Kanopą ir, kuo labiausiai džiaugiausi, savo mylimą ir gerbiamą vokiečių kalbos mokytoją Kazimierą Masilionį. Su juo ir tardavausi, kaip elgtis vienoje ir kitoje situacijoje. Pavaduotoja E. Ragelytė jau gerai pažinojo kolektyvą, jo žmones, jų nuotakas. Taip ir prasidėjo mano direktoriavimas šioje mokykloje, kuris tęsėsi... 43 metus.

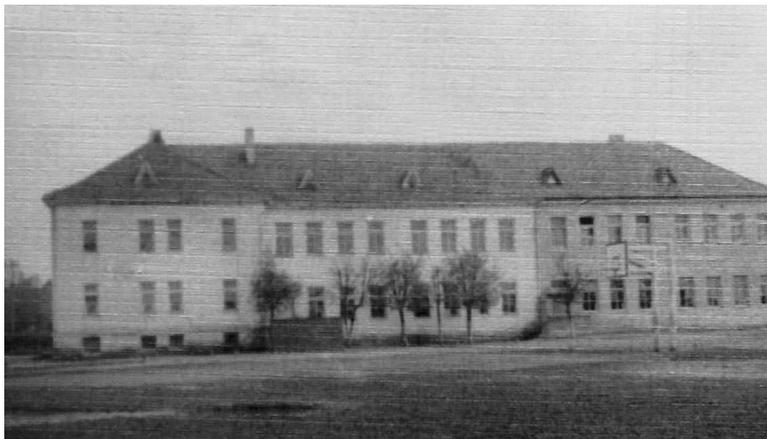
Kartu su manimi į mokyklą atvyko ir jauni mokytojai: Stasys Birieta, Liuba Michailovaitė, Danutė Palienė, Janina Pleštytė (pavaduojančia mokytoja į Ginotų kompleksą), vėliau iš Armonių pradžios mokyklos atsikėlė Genė Butėnienė. Mokėsi jau 357 moksleiviai, buvo 14 klasių kompleksų. Ūkio daliai vadovavo Viktoras Blauzdavičius.

Jokių radikalių permainų nesiekiau. Jų ir nereikėjo. Kolektyvas dirbo stabiliai, sutelktai. Man daug padėjo mokytojas K. Masilionis savo protingais patarimais. Didžiausia bėda, apsunkinanti tiek mokytojų ir mokinių darbą, tiek visą mokymo procesą, nekalbant jau apie popamokinę (tada vadindavom – užklausinę) veiklą, buvo patalpų stoka. Mokykla turėjo tik 4 normalias klases, o, kaip jau minėta, 1958 m. buvo 14 klasių kompleksų. Dirbome dviem pamainomis, tiksliau – trimis, nes dar buvo ir vakarinė (suaugusiųjų) mokykla. Buvo palikti tik 2 vieno kambario butukai. Pertverti abiejų aukštų koridoriai, ten įrengtos klasės, pertvertos buvo ir dvi klasės. Beveik visos klasės pereinamos. Ten, kur dabar biblioteka, skaitykla, archyvas, irgi buvo klasės. Pertvertus per pusę ir paverstus klasėmis koridorius vadinome „gardinėliais“. Tose klaselėse mokykliniai suolai buvo taip sukimšti, kad tarp eilių tarpų nelikdavo. Mokiniai į suolus susėsdavo laikydamiesi eilės...

Todėl pagrindinis mano rūpestis – pastatyti priestatą. Tada respublikoje buvo ką tik prasidėjęs mokyklų priestatų statymo vėjus. Įtikinti rajono valdžią, kad prie-

*Nuo 1958 m. mokyklos
direktoriumi dirbęs
Petras Marcijonas*

*Pastatytas
pirmas priestatas
su krosnimis*

statai būtinai, pavyko greit, bet sutrukdė tuo metu klestėjęs netoliaregiškumas. Leido statyti tik 4 klasių priestatą. Po metų jis buvo baigtas. Į statybos pabaigą paaiškėjo, kad centrinio šildymo nebus, bus tik krosnys (stačiamalkės). Jokie įrodinėjimai, maldavimai nepadėjo. Buvo pasakyta: „Džiaukis, kad gauni priestatą, ir neverkšlenk“. Valdžia aiškino, kad nėra radiatorių, vamzdžių, kitų santechnikos reikmenų.

Tas mano „dejavimas“ dėl šitų stačiamalkių vos nesibaigė išvijimu iš direktoriaus pareigų. Mat prieš pat priestato atidarymą į mokyklą atvažiavo rajono pirmasis sekretorius D. Kalačiovas. Bevaikštant po tą priestatą aš ir leptelėjau:

„Sekretoriau, sekretoriau, tais kruvinais buržuaziniiais laikais pastatė mokyklą su centriniu šildymu, vandentiekiu, o prie tarybų valdžios – su pečiais kaip kaimo gryčioje“.

Sekretorius įsiuto, išvažiavo neatsisveikinęs. Kitą dieną iškvietė švietimo skyriaus vedėją ir papasakojo, kad D. Kalačiovas pavadino Marcijoną aiškiu antitarybininku, kuris tyčiojasi iš tarybų valdžios, partijos, ir liepė tuojau pat atleisti jį iš direktoriaus pareigų. Tada mokyklų vadovus skirdavo ir atleisdavo tik švietimo ministras. Dar po kelių dienų vedėjai paskambino iš ministerijos ir įsakė skubiai atsiųsti Marcijoną, kol dar neparuoštas ministro įsakymas. Kitą dieną lėktuvu (tada iš Rokiškio į Vilnių skraidė lėktuvai, vadinami „kukurūzninkais“) nuskrirdau į Vilnių. Ministras priėmė tik kitą dieną. Pokalbis buvo trumpas. Ministras M. Gedvilas paklausinėjo, kaip sekasi dirbti, bet atrodė, kad mano atsakymai jo nedomina. Tik pasakė: „Esi rusistas, o nežinai, ką reiškia posakis „Derži jazyk za zubami“. Pasiūlė toliau „sėkmingai arti švietimo dirvonus“ ir nekonfliktuoti su partiniais organais. Mano pažįstami vyrai iš kadrų skyriaus nuramino ir pasakė, kad įsakymo dėl atleidimo nebus. Vėliau ne kartą teko girdėti, kad švietimo ministras M. Gedvilas gindavo mokyklų vadovus, mokytojus nuo vietinių partokratų persekiojimo.

Taip atsirado pirmas priestatėlis. Tą žiemą kūrenome krosnis, o kitam šildymo sezonui jau įsivedėme centrinį šildymą. Tai, žinoma, problemos neišsprendė. Išardėme tuos „gardinėlius“, bet kelios klasės dar liko antroje pamainoje.

1961 m. mokykloje jau buvo per 400 mokinių (20 klasių komplektų). Gautas leidimas statyti dar vieną, jau 8 klasių, priestatą. Labai reikėjo aktų salės, nes salė

*Mokytojų kolektyvas.
1964 m.*

senajame mokyklos pastate jau darėsi pavojinga – linko medinės sijos ir lubos. Prašėme leisti projektuoti aktų salę (apie sporto salės statybą provincijoje tada dar niekas nesvajoto). Leidimo salei nedavė. Teko gudrauti. Susitariau su statybininkais, kad antrame aukšte tarp dviejų klasių nepadarytų sienos. Paskaičiavome, kad įrengus sceną, salė liks visai mažytė, nusprendėme aukoti dar pusę klasės. Taip atsirado nedidelė, bet gana jauki aktų salė, kuria naudojames iki šiol. Tik baigus statyti, teko paaikškinti, kad turime ne aštuonias, o tik penkias normalias ir šeštą mažytę klasę. Maniau, kad ir aš, ir statybininkai būsime nubausti už projekto reikalavimų nesilaikymą, bet šį kartą viskas baigėsi taikiai.

Mokytojų kolektyvas pasipildydavo naujais mokytojais. 1959–1963 m. atvyko: Stasys Praniauskas, Palmira Šukytė, Rožė Žeižytė, Jonas Vedeckas (muzika), Algė Bujanauskaitė (vyr. pionierių vadovė), Danutė Žiukytė, Šajaukienė, Aldona Vėbraitė, Genovaitė Stanevičiūtė, Nijolė Saulytė, Pranutė Vidugirytė, Danutė Urbonavičiūtė, Irena Vanagaitė, Germa Varnaitė, Bronė Bitinaitė (vyr. pionierių vadovė), Elena Čerauskaitė, Danutė Žilinskaitė, Alviną Žigytė, Genovaitė Baltušytė, Aldona Steiblytė, Valerija Pučkienė, Aldona Krikštaponienė, Janina Gasiūnienė, Laima Gladutienė.

Nuo 1961 m. prasidėjus vadinamajam gamybiniam mokymui, mokykloje įvedamas direktoriaus pavaduotojo gamybiniam mokymui etatas. Šias pareigas keletą metų ėjo Danguolė Navašinskienė. Nuo 1963 m. vietoje E. Ragelytės pavaduotoja mokymo reikalams pradėjo dirbti Valerija Pučkienė, kuri šias pareigas ėjo iki 1974 m. Tai buvo savo dalyko (lietuvių k. ir literatūra) specialistė, plačios erudicijos, aukštos pedagoginės kvalifikacijos administratorė. Griežta sau ir kitiems, ji sugebėdavo išreikalauti iš kolegų dirbti taip, kaip to reikalauja mokytojo pareiga ir atsakomybė prieš moksleivius, jų tėvus. Nuolatos rūpinosi mokytojų metodine veikla, stebėjo pamokas, visokeriopai skatino pedagoginio proceso atsinaujinimą. Daug dėmesio skyrė mokytojų kalbos kultūrai, pedagogo etikai. Jos pastangų dėka tais metais suklestėjo ne tik mokinių, bet ir mokytojų saviveikla. Pati surežisavo ne vieną spektaklį, kuriame vaidindavo mokytojai. Vaidinimus rodėme ir savo mokiniams, ir visiems juodupiečiams,

išvykdavome ir į kitas rajono mokyklas. Jos dėka keletą metų mokykla garsėjo vadinamųjų agitmeninių brigadų pasirodymais. Laimėdavome prizines vietas zonos ir net respublikinėse mokytojų meninių agitbrigadų apžiūrose. Vėliau V. Pučkienė su šeima persikėlė gyventi į Rokiškį, nes jos vyras, taip pat juodupietis, dirbo Rokiškio vaikų muzikos mokykloje. Ten ji dirbo rajono švietimo skyriuje profesinio orientavimo kabineto vedėja, po to iki pensijos mokytojavo J. Tumo-Vaižganto vidurinėje mokykloje.

Ryškų pėdsaką mokyklos veikloje paliko Albertas Matiukas. Jis 1965 m. atvyko iš Lūkštų septynmetės mokyklos, kurioje iki tol direktoriavo. Tuo metu daug dėmesio buvo skiriama gamybiniam mokymui. A. Matiukas pakeitė pavaduotoją gamybiniam mokymui Danguolę Navašinskienę, kuri su savo vyru, fabriko „Nemunas“ inžinieriumi, išsikėlė į Panevėžį. A. Matiukas dėstė istoriją ir vadovavo gamybiniam mokymui bei užklasinęi veiklai. Jis buvo sodo ir daržo darbų entuziastas. Tik pradėjęs dirbti sugalvojo pastatyti šiltnamį. Pats projektavo ir vadovavo statybai. Padėjo, aišku, „Nemuno“ fabrikas. Po metų jau turėjome nemažą, iš centrinio šildymo sistemos šildomą, stiklais dengtą šiltnamį. Auginome agurkų, pomidorų daigus, gėles, ridikėlius. Vėliau A. Matiukas ėmėsi pertvarkyti tais laikais kiekvienai mokyklai privalomą mokymų-bandymų sklypą. Čia dar vykdavo pamokos, o vasarą mokiniai prižiūrėdavo auginamas daržoves (ravėdavo, laistydavo).

A. Matiuko iniciatyva šiame sklype buvo įrengta visa laistymo sistema – prie upės pastatytas siurblys, kuris pumpuodavo vandenį į ant pakyls pastatytą 5 m³ cisterną, po visą sklypą išvedžioti vamzdžiai, pastatyti stovai su čiaupais. Tai labai palengvino mokinių darbą, nebereikėjo nešioti vandens iš upės arba iš mokyklos. Darbams šiame sklype daug metų vadovavo mokytojos Bronė Blauzdavičienė, Liucija Masilionienė. Pastaroji mokė moksleivius auginti visokias daržoves, ypač prieksonines, įvairias gėles. Jos nuoširdaus darbo dėka tais metais gėlynai puoše mokyklos aplinką.

Dar viena Alberto Matiuko iniciatyva – tai mokytojų kolektyvinis sodas. Keletą metų mokykla turėjo iki 5 ha žemės plotą. Jame pagal gamybinio mokymo programą moksleiviai turėjo būti pratinami prie žemės ūkio darbų. Auginome cukrinius runkelius, net linus. Tai buvo eilinė absurdiška avantiūra, kokių tais laikais netrūko. Laimei, šitas vajas greit baigėsi, o žemė liko. Čia Albertas ir ėmėsi kurti kolektyvinį sodą, šia idėja užkrėtė ir kitus mokytojus. 1965 m. pavasarį prasidėjo pirmieji darbai: sodinome obelaites, kitus vaismedžius ir vaiskrūmius. Sodininkais tapo keliolika mokytojų ir kitų mokyklos darbuotojų. Bėgo metai, keitėsi sodų šeiminkai, bet ir dabar, po 40 metų, mes, besidarbuojantys šiuose soduose nuo pat jų pradžios, geru žodžiu minime jų įkūrėją Albertą. Be to, A. Matiukas daug metų vadovavo mokyklos fotobūreliui. Daug įvairių klasių moksleivių išėjo šio nesudėtingo meno pradžiamokslį. Visi moksleiviško gyvenimo momentai buvo fiksuojami paprastose nuotraukose, mokyklą puošė stendai, kuriuose atsispindėjo užklasinė veikla. Mokyklos archyve ir šiandien saugomi šimtai negatyvų. Albertui išėjus į pensiją, šio būrelio nebeliko.

Plečiantis gyvenvietei, augo ir mokykla. 1963 m. buvo 460 mokinių, o 1965 m. – jau 610. Vis daugiau klasių mokėsi antroje pamainoje. Vėl pradėjome spausti rajono valdžią, o per ją ir ministeriją – prašėme leisti statyti dar vieną priestatą, kuriame būtų 16 klasių ir sporto salė. Deja, ir šį kartą susidūrėme su ta pačia netoliaregiška

Mokyklos pučiamųjų orkestras. Vadovas Vytautas Pučka. 1962 m.

pažiūra. Gavome leidimą projektuoti ir statyti tik 10 klasių priestatą. Jį pastačius pirmą kartą mokyklos istorijoje buvo įrengti fizikos ir chemijos kabinetai, pagal tuos laikus neblogai aprūpinti mokymo priemonėmis. Į naująjį priestatą perkėlėme mokytojų kambarį, direktoriaus kabinetą, raštinę, savo kampą jau turėjo pavaduotojai. Pradėjome dirbti viena pamaina, bet neilgai. Vėl buvo padidinti katilinės pajėgumai, o po kiek laiko pereita prie skysto (krosninio) kuro. Pagerėjo mokyklos apšildymas.

Turėjome kelis gana gausius vokalinius kolektyvus. Koncertai būdavo dažni ir mokykloje, ir „Nemuno“ fabriko klube. Fabriko choruose ar ansambliuose dainavo tėvai, o mokyklos – jų vaikai. Mokyklos garbės reikalas būdavo dalyvauti rajoninėse, o ypač respublikinėse dainų šventėse. Atranka būdavo gana griežta, bet mūsų moksleiviai dalyvavo visose rajoninėse ir daugumoje respublikinių dainų švenčių. Ir gana gausiai. Pvz., 1960 m. rajoninėje dainų šventėje dalyvavo: vyresniųjų klasių merginų choras (36 choristės, vadovas V. Juodeika); vaikų choras (42, vadovė Genė Čižaitė); vyresniųjų klasių tautinių šokių kolektyvas (16 dalyvių, vadovė Valė Beinoravičiūtė); vaikų šokių kolektyvas (16, vadovė A. Bujanauskaitė, vėliau vadovavo Pranutė Vidugirytė); karnavalinė grupė.

1962 m. mokykloje ėmė veikti pučiamųjų orkestras. Įdomios instrumentų įsigijimo aplinkybės. Į metų pabaigą atsirado lėšų. Lietuvoje tokio komplekto neradome, radome Daugpilyje. Gavome iš kolūkio atvirą sunkvežimį, į kėbulą prisikrovėme šieno, kad neaplamdytume dūdų. Buvo gruodžio 27 ar 28 d., šalo. Tad kas 10–15 km keitėmės: aš į kabiną šalia vairuotojo, o muzikos mokytojas Jonas Vedeckas – į kėbulą, į šieną tarp dūdų. Po kiek laiko vėl keitėmės vietomis. Taip ir parsigabenome. Šiam orkestrui vadovavo Jonas Vedeckas, jam išvykus – Vytautas Pučka. Deja, nelikus rūpestingų vadovų, orkestras iširo. Dalį instrumentų perdavėme fabriko „Nemunas“ orkestrui. Ilgiausiai išsilaikė dideli vokaliniai kolektyvai – chorai. Ne vienoje respublikinėje dainų šventėje dalyvaudavo pionierių (IV–VII kl.), spaliukų (I–III kl.) ir vyresniųjų klasių chorai, šokių kolektyvai, skudutininkų ansamblis.

1962 m. į Juodupę atsikėlė Aldona Krikštaponienė, iki tol dirbusi Zarasų vaikų muzikos mokyklos direktore. Jos darbo mūsų mokykloje metai buvo chorų, vokaliųjų ansamblių klestėjimo metai. Gal ne visada mokytoja pasiekdavo aukščiausią muzikinį lygį, bet chorai buvo gausūs. Mokiniai juose dalyvaudavo noriai. Keletą metų gyvavo žemesniųjų klasių berniukų choras, jame dainavo per 40 berniukų, merginų ir mišrūs

vyresniųjų klasių moksleivių chorai, vokaliniai ir skudučių ansambliai. Tokių gausių chorų, ypač berniukų, tuo laiku nebuvo nė vienoje rajono mokykloje. Aldona negailėdavo nei jėgų, nei laiko. Ir ne tik dirbdama su moksleiviais. Mokytojai savo profesinių švenčių ar kitomis progomis susėdavo prie stalo. Ir čia Aldona būdavo tų vakaronių siela. Gerokai užbėgdamas į priekį pasakysiu, kad Aldona Krikštoponienė po daugelio metų vėl buvo grįžusi dirbti į mūsų mokyklą. Nė kiek nemenkindamas buvusios ilgametės muzikos mokytojos Reginos Gaudzytės indėlio į moksleivių muzikinį lavinimą, turiu pasakyti, kad Aldonos entuziazmas, jos gebėjimai suburti moksleivius į choras, ansamblius bei su jais išeiti už mokyklos ribų, ir po tiekos metų, nepaisant jau solidaus amžiaus, išliko tokie patys.

Kita svarbi užklausinės veiklos dalis – šokių kolektyvai. Ilgametės šokių kolektyvų vadovės buvo Stasė Lingytė, Danutė Marcijonienė, Ona Tarvydienė. Bene ilgiausiai patiems mažiausiems šokėjams vadovavo O. Tarvydienė. Šokėjai dalyvaudavo tradicinėse Juodupės šventėse, pažymint lengvosios pramonės darbuotojo dieną kiekvienų metų birželio pradžioje, visose rajono dainų šventėse, beveik visose respublikinėse dainų šventėse.

Taigi mokykla dirbo, plėtėsi, tobulėjo mokamasis-auklėjamasis darbas (taip tada vadinom ugdymo procesą), tik ne gerėjo, o kiekvienais metais blogėjo darbo sąlygos. Mokinių skaičius augo, nes plėtėsi gyvenvietė. Jau buvo statomi daugiabučiai gyvenamieji namai, juodupėnai statėsi nuosavus. Plėtėsi ūkių centrinės gyvenvietės, todėl viena po kitos buvo uždaromos apylinkės pradinės mokyklos, neliko Armonių, Gintų, Bryzgių pradinių mokyklų. Vyžuonos septynmetė mokykla tapo pradine, ir tai neilgai. Vis daugiau vaikų mokėsi Juodupės vidurinėje. 1972 m. jau buvo 780 moksleivių. Mokykla dirbo dviem, o kadangi augo ir vakarinė (suaugusiųjų) mokykla, kurioje dirbo beveik visi tie patys mokytojai, tad vėl teko pereiti prie trijų pamainų. Tačiau iki naujo priestato projektavimo pradžios dar turėjo praeiti ne vieneri metai. Buvo aišku, kad senoji katilinė nebepajėgs apšildyti tokių patalpų. Perspektyviausia buvo naudotis „Nemuno“ fabriko katiline, kartu nutiesti ir vandentiekio bei kanalizacijos trasas. Prašėme leisti projektuoti 14 klasių priestatą su sporto sale, valgykla, įrengti naują stadioną. Be to, nutiesti šiluminę, vandentiekio ir kanalizacijos trasas, kurių ilgis būtų daugiau nei kilometras. Tai buvo, Juodupės mastais matuojant, grandiozinis projektas. Ypač užkliuvo tos trasos. Tuo metu švietimo ministro pavaduotoju dirbo V. Kiškis, kuris kuravo visas švietimo įstaigų statybas Lietuvoje. Anksčiau jis buvo dirbęs Lengvosios pramonės ministerijoje, ne kartą lankėsi mūsų fabrike ir gerai pažinojo Juodupę. Jis ėmė atidėlioti projektavimo darbus tam, kad trasos nusitęstų arčiau mokyklos ir ministerijos lėšomis tiesiamos būtų kur kas trumpesnės. Dėl tos priežasties projektavimas, kartu ir statyba prasidėjo dvejais metais vėliau. Tik kai pagaliau pavyko ministro pavaduotoją įtikinti, kad trasos prie mokyklos priartės dar negreit, o gal ir visai nepriartės (taip vėliau ir atsitiko, nes tolesnės gyvenamųjų namų statybos buvo nukeltos į Liepų gatvę), gavome leidimą projektuoti. Kai projektas buvo baigtas, vėl prasidėjo ilgos, daug nervų ir sveikatos sugadinusios derybos. Projekte buvo numatyta erdvi raštinė, didesnis direktoriaus ir pavaduotojo kabinetai. V. Kiškis, tai pamatęs, pareiškė: „*Sekretorei, net ir gražiai, priklauso tik 9 m²*“. Gerokai teko pavargti ir dėl sporto salės. Projekte buvo numatyta gana didelė (15 × 30 m) salė, prie jos tualetai ir po 3 dušo kabinas mergaitėms ir berniukams. Tai pamatęs V. Kiš-

kis tiesiog įsiuto, ėmė šaukti ant projekto autoriaus, kad jis nesilaiko SNIP'o (rusiškai „*Stroitelnyje normy i pravila*“). Pasak V. Kiškio, mūsų mokyklai priklausė daug mažesnė sporto salė. Tik po ilgų įtikinėjimų, maldavimų jis nusileido. Tai buvo pergalė. Tik gaila, kad prie persirengimo kambarių taip ir liko po vieną dušo kabiną. Taip pavyko iškovoti tokią sporto salę, kokią dabar ir turime. Beje, bėgimo takus stadione buvo numatyta padengti specialia danga, vadinama sportanu. Tai pamatęs projekte, V. Kiškis ėmė ant manęs šaukti:

„Tu ką, nori Juodupėje olimpinį stadioną įsirengti? Džiaukis, jei bėgimo takus ir krepšinio bei tinklinio aikšteles išasfaltuosim“.

Supratau, kad ginčytis beprasmiška...

Į naujas patalpas įėjome 1978 m. rugsėjo 1 d. Tai pavyko padaryti tik su mokinių, jų tėvų ir mokytojų pagalba. Vasarą organizavome talkas – valėme patalpas, montavome baldus. Mokslo metų pradžią atšventėme naujojoje sporto salėje, tik ji buvo dar be grindų. Salės baigiamieji darbai, valgyklos statyba, įrengimų montavimas tęsėsi dar keletą mėnesių.

Kartu rekonstruotas trečiasis priestatas: pirmame aukšte įrengtos medžio ir metalo dirbtuvės ir automobilizmo kabinetas. Fizikos, chemijos, biologijos ir automobilizmo kabinetai bei mokomosios dirbtuvės buvo aprūpintos mokymo priemonėmis. Per pirmuosius darbo naujose patalpose metus įrengti 3 lietuvių kalbos ir literatūros, 3 rusų kalbos, 2 vokiečių kalbos, 3 matematikos, geografijos, chemijos, biologijos, fizikos, muzikos, istorijos ir tuo laiku privalomas karinio parengimo kabinetas. Pradėjo veikti 130 vietų valgykla, neblogai įrengtas stadionas. Atkrito rūpesčiai dėl kūrenimo – šiluma ėjo iš fabriko katilinės. Buvo įrengta lietaus kanalizacija, pastatyta fekalinių vandenių perpumpavimo į fabriko valomuosius įrenginius stotis, įrengtas mokyklos teritorijos lauko apšvietimas. Taip buvo išspręsta daug metų ir mokinius, ir mokytojus varginusi mokymo patalpų problema.

Neapsieita ir be bėdų. Dalis mokyklinių baldų buvo sukrauta ūkinio pastato gale prie gatvės, kur stovėjo atviros šiukšlių dėžės. Kaip vėliau prisipažino patys statybininkai, kažkuris iš jų, eidamas pro šalį, ėmė nuorūką... Sudegė dalis teatrinių kėdžių, skirtų aktų salei, mokyklinių suolų, lentų. Viskas baigėsi tuo, kad direktorius gavo papeikimą, o po to paskyrą trūkstamiems baldams.

Vis dar stigo butų mokytojams. Nors jie kasmet jau gaudavo po 1–2 butus fabriko „Nemunas“ statomuose gyvenamuosiuose namuose, bet to neužteko. Tuo metu visoje Lietuvoje jau buvo statomi tipiniai 8 butų gyvenamieji namai kaimo mokyklų mokytojams. Juodupė buvo miesto tipo gyvenvietė. Raštus dėl namo mokytojams statybos Švietimo ministerijai siuntėme ir jos kabinetų duris varstėme jau ne vienerius metus. Pagaliau 1976 m. buvo pažadėta tokį namą statyti ir Juodupėje. Tą vasarą su šeima buvau Palangoje. Atvažiavęs į Palangą Juodupės vykdomojo komiteto pirmininkas L. Varnas susirado mane ir pasakė, kad manęs labai ieško rajono vykdomojo komiteto pirmininkas V. Sketeris. Parvažiavęs namo paskambinau jam. Pasirodė, kad namo mokytojams Juodupėje statyba iš kitų metų statybos planų vėl išbraukta. Pirmininkas man pasakė: „*Daryk ką nori. Man jau nusibodo su jais kariauti*“. Nusprendžiau prašyti buvusio juodupiečio lengvosios pramonės ministro Jono Ramausko

pagalbos. Tuo metu miškų ūkio ir miško pramonės ministras buvo ilgametis Rokiškio partijos komiteto pirmasis sekretorius V. Lukoševičius. Paskambinau abiem ministrams, pažadėjo padėti. Tą pačią dieną jau po darbo valandų man į namus paskambino iš rajono ir pasakė, jog Švietimo ministerija namo mokytojams statybą jau įtraukė į kitų metų statybos planus ir dar perdavė ministerijos pageidavimą man – nebesiimti tokių drastiškų priemonių ir „netrukdyti ministrų darbo“.

Pavasariį prasidėjo namo statyba. Rugsėjo mėn. apžiūrėti naujos mokyklos atvyko švietimo ministro pavaduotojas V. Kiškis. Pamatęs, kad namo mokytojams sienos pakilusios tik iki antro aukšto, vis kartojo:

„Ministrai tau namo statyti nepadės. Jei iki Naujųjų metų nepakiši po stogu, kitais metais namui baigti negausi nė rublio“.

Bandžiau aiškintis, kad ne aš gi vadovauju statybai, stato Panevėžio statybos trestas. Supratau, kad jis labai išžiudęs dėl to ministrų spaudimo. Kitais metais aštuonios mokytojų šeimos šventė įkurtuves. Pagaliau beveik visi mokytojai išsikraustė iš nuomojamų kambarėlių, gavo neblogus tais laikais butus. Tai buvo paskutinė statyba mokykloje.

Gana svarbus mokyklos padalinys daug metų buvo bendrabutis. Visuomeninis transportas nevažinėjo, todėl moksleiviai iš atokesnių kaimų glausdavosi bendrabutyje. Kurį laiką keli kambarėliai buvo senajame mokyklos pastate, bet jis jau darėsi avarinės būklės, remontuoti jį buvo beprasmiška. Su rajono valdžios pagalba pavyko gauti paskyrą vadinamajam standartiniam namui. Tokie mediniai namai buvo atvežami iš Karelijos ATSR, belikdavo tik pamūryti pamatus ir iš medinių detalių sumontuoti. Ir štai Rokiškio geležinkelio stoties viršininkas praneša, kad atvyko vagonas su kroviniu ir reikia kuo greičiau jį pasiimti. Iš fabriko ir ūkių gavau kelis sunkvežimius ir per dieną pjautinių rąstų, lentų, langų rėmų ir durų krūvos atsirado mokyklos kieme. Buvo ir statybiniai brėžiniai. Benagrinėjant juos paaiškėjo, kad medžiaga skirta ne vienam, o dviem tokiems namams. Pasitarę su fabriko statybos inžinieriais, nusprendėme, kad statysime dviejų aukštų namą. Apsidžiaugėme, kad turėsime didesnes bendrabučio patalpas. Bet džiaugėmės neilgai. Pasirodė, kad įvyko klaida, nes vienas namas buvo skirtas Sartų tarybiniam ūkiui. O Sartai, t. y. Kriaunos, buvo Petro Griškevičiaus, LKP CK pirmojo sekretoriaus, tėviškė. Gimė toks planas: prašyti rajono valdžią palikti abu namus mums, o Sartų ūkis, turėdamas tokį užnugarį, greičiausiai nesunkiai gautų naują paskyrą. Ėmėme įrodinėti, kad mokinių, kuriems reikalingas bendrabutis, yra daug daugiau, negu galėsime apgyvendinti, pastatę šį namą. Aiškindamas, iš kokių vietovių mokiniai nori gyventi bendrabutyje, aš, nieko bloga negalvodamas, pasakiau, kad keliolika jų gyvena Latvijoje. Teko paaiškinti, kad tai buvusių Sibiro tremtinių, kuriems neleido grįžti į Lietuvą, vaikai. Jų tėvai norėjo vaikus leisti į lietuviškas mokyklas, todėl apsigyveno Lietuvos pasienyje, Aknystos, Garsenės apylinkėse ir vaikus leido į Juodupės ar Lukštų mokyklas. Tuo ir baigėsi mūsų pokalbis.

„Tai tu liaudies priešų, represuotųjų vaikams nori statyti bendrabutį? Aš su tavim nebeturiu apie ką kalbėti“, – pareiškė man vienas iš tuometinių rajono vadovų (pavardės neminėsiu).

Kitą dieną Sartų tarybinis ūkis išsivežė savo dalį. Per porą mėnesių bendrabutis buvo pastatytas. Jame buvo trys miegamieji, kuriuose tilpo po 6–8 lovas, darbo kambarys, kuriame vaikai ruošdavo pamokas, ir mažytė virtuvėlė. Šildoma krosnimis. Atrodė jis labai neišvaizdžiai, tiesiog barakėlis. Vėliau fabrikas „Nemunas“ jį apmūrijo silikatinėmis plytomis, dar po kelerių metų įvedė centrinių šildymą. Čia gyvendavo 20–23 mokiniai iš tolimesnių kaimų, taip pat, kaip jau minėta, ir iš Latvijos. Pvz., 1971 m. iš 22 gyvenusių mokinių net 10 buvo iš Latvijos. Tai Rima Galvanuskaitė, Voldemaras, Aldona ir Sigitas Valiukai, Jadvyga ir Danutė Peciukonytės, Stasys Navikas, Virginija Mezginitė ir kiti.

Bendrabučio poreikis ilgainiui sumažėjo, o vėliau ir visai išnyko, nes autobusai jau važinėjo ne tik iš Rokiškio į Juodupę, bet į Ūnuškį, Lukštus, Didsodę, Aleknas. Dar keletą metų šiame name veikė Rokiškio vaikų muzikos mokyklos filialas, kuriame buvo ruošiami 4 specialybų: chorinio dainavimo, fortepijono, akordeono ir pučiamųjų instrumentų. Dabar šis pastatas stovi tuščias. Gali kilti klausimas, kodėl kartu su paskutiniu priestatu planavome net 100 vietų bendrabutį. Žinojome, jog tiek mokinių, norinčių gyventi bendrabutyje, nebus. Bet turėjome kitokių planų, apie kuriuos garsiai nekalbėjome. Tuo laiku dar ne visi jauni mokytojai turėjo butus, o glaudėsi kambarėliuose privačiuose namuose. Su projektuotojais pavyko susitarti, kad projektuotų ne koridorine sistema, o vadinamąja narveline t. y. blokeliais po 2–3 kambarių butus su atskiromis virtuvėmis, sanmazgois ir pan. Ten planavome apgyvendinti mokytojus. Apie tai, kad po kelerių ar po keliolikos metų mokytojai turės savo namą ar butus fabriko statomuose namuose, dar negalėjome numatyti. Gal ir gerai, kad taip išėjo, nes šiandien tas bendrabutis greičiausiai būtų tuščias.

Taigi mokykla nuo 1978 m. turėjo jau tikrai geras mokymo patalpas, sporto bazę, valgyklą, visų dalykų kabinetus, mokymo priemones. Galima vis geriau rengti moksleivius savarankiškam gyvenimui, tolimesniam mokymuisi. Mokytojų kolektyvas dirbo sutelktai, darniai. Dažnos kadrų kaitos kolektyve nebuvo, žmonės išvykdavo tik dėl susiklosčiusių aplinkybių. Dažniausiai merginos ištekėdavo ir išvykdavo į vyrų gyvenamąją vietą, kai kurie išvažiuodavo arčiau savo tėviškės. Juos pakeisdavo jauni specialistai. 1965–1975 m. į mokyklą atvyko nauji mokytojai: Regina Jočienė (Zabulionytė), Romas Jankauskas (chemija), Ona Tervydienė (Šermukšnytė, pradinės klasės), Bronė Sirvydienė (matematika), Janina Čizakaitė (chemija), Genė Gavėnienė, Kostė Bajoriūnaitė (fizika), Danutė Grizevičienė (Patiejūnaitė, vokiečių k.), Stasė Kirdeikienė (pradinės klasės), Marija Neliubavičiūtė (chemija), Elena Kudzinskienė (biologija), Regina Gaudzytė (muzika), Valerija Čeplauskaitė (rusų k.), Algis Matiukas (fizika), Virginija Kazlauskaitė (fizika), Birutė Vėtienė (Guzikauskaitė, pradinės klasės), Rimantas Gaidys (fizinis lavinimas), Vytautas Zlatkus (karinis parengimas), Antanas Dabrega (fizika), Rima Žudytė (rusų k.), Rimutė Smagriūnaitė (chemija), Rimutė Žudytė (rusų k.), Danutė Puščiūtė (lietuvių k.), Giedrė Pavilionienė (geografija), Aldona Kastanauskaitė, Stasė Žemaitienė, Vida Varneckienė, Vida Margilevičienė, Valdonė Demšytė, Mingaila Rastenis, Jonas Jankūnas, Alvydas Damoševičius, Jonas Milaknis (karinis parengimas), Liusė Dagytė (vokiečių k.), Eugenijus Spundzevičius (fizinis lavinimas), Birutė Čiučelytė (matematika), Vincas Sunklodus (chemija).

1976–1986 m. atvyko jaunieji specialistai: Zita ir Alfredas Misiūnai (rusų k.), Gražina Valiulytė (matematika), Alvydas Damoševičius, Aldona Žemaitytė (biolo-

gija), Ričardas Kalpokas (fizinis lavinimas), Irena Rastenienė (lietuvių k.), Violeta Butėnienė (lietuvių k.), Renė Birdikšlytė (chemija), Gediminas Eigminas (fizika), Rimantė Gylienė, Nijolė Eigminienė (bibliotekos vedėja), Algimantas Sabataitis (techninės disciplinos ir darbai), Viktoras Garška (darbai), Zita Sabataitienė (matematika), Angelė Umbrasaitė (chemija), Valdas Barzdonis (fizinis lavinimas), Raimonda Rumšienė (rusų k.), Lolita Vinkšnelytė (pradinės klasės), Virginija Gudonienė (biologija, darbai), Melanija Kėkštaitė (matematika), Regina Sasnauskaitė (biologija), Jonas Žuromskas (karinis parengimas), Zigmas Rumšas (lietuvių k.), Genė Šimanauskienė (pradinės klasės), Virginijus Kazanavičius (techninės disciplinos ir darbai), Dalė Stasiūnienė (pionierių vadovė ir istorijos mokytoja), Virginijus Venslovas (matematika-informatika), Skirmantas Kvedaras (darbai), Onytė Petkūnienė (chemija), Daiva Kavaliauskienė (pradinės klasės).

1975–1985 m. nemažą mokytojų kolektyvo dalį sudarė mokytojai vyrai. Vienu metu jų buvo net 16, vos ne pusė. Tai buvo nemažas plusas, ypač vystant mokytojų saviveiklą, sportinę, turistinę veiklą. Daugiau vyrų mūsų mokykloje buvo todėl, kad pagal tuo metu galiojančius įstatymus iš kaimo mokyklų mokytojų neimdavo į armiją. Taip jauni mokytojai, išvengę tarnybos armijoje besimokydami aukštosiose mokyklose, kaimo mokyklose rasdavo lyg ir prieglobstį.

Taigi ir pagal kvalifikaciją (visi jauni specialistai atvykdavo baigę aukštąsias mokyklas), ir pagal amžiaus vidurkį ar sudėtį mokytojų kolektyvas buvo pajėgus dirbti darniai ir produktyviai. Dauguma iš vyresnio amžiaus pedagogų ir jaunų specialistų buvo dori, pasišventę pedagoginiam darbui, gerbiantys savo profesiją žmonės. Jie stengėsi savo žinias, pedagoginius sugebėjimus perduoti mokiniams. Tačiau ir vadovus, ir mokytojus slėgė tas savotiškas ideologinis antstatas: visų įsitikinimai turėjo būti ateistiniai, pasaulėžiūra – tik materialistinė. Viskas visiems turėjo būti aišku: formuoti tik komunistinės ideologijos tarybinį žmogų. Visi turėjome tikėti šviesiu komunizmo rytojumi. Kasmet turėjo kilti mokinių pažangumas, daugėti ne tik religinių prietarų atsikračiusių mokinių, bet ir kovingų ateistų, augti komjaunuolių, pionierių skaičius. Vienu metu buvo mestas šūkis: šimtaprocentinės komjaunuoliškos ir pionieriškos klasės. Klestėjo procentomanija, gamybinės klasės, darbo ir poilsio stovyklos, spaliukų ir pionierių sueigos, komjaunimo susirinkimai, politinio švietimo rateliai, atviri partiniai susirinkimai, vos ne priverstinis proforientavimas ir t. t.

Visa tai atimdavo daug laiko. Vargo klasių vadovai, siekdami tų „šimtaprocentinių“ rodiklių. Daug nereikalingų rūpesčių sukeldavo proforientavimas. Aišku, reikėjo ir aštuntokus, ir tuo labiau abiturientus supažindinti su specialiosiomis, aukštosiomis mokyklomis, specialybėmis, įstojimo sąlygomis ir galimybėmis. Tokia informacija mokiniams buvo labai reikalinga. Vargino ir keldavo nuolatinę įtampą iš viršaus nuleisti planai. Pvz.: 1986 m. buvo 39 abiturientai. Pagal gautas mokyklai užduotis iš jų turėjo eiti mokytis: į LŽŪA – 5, į Veterinarijos akademiją – 2, į žemės ūkio technikumas – 2, į kaimo technikos mokyklą – 2, į karo mokyklas – 3, tiesiai į gamybą – apie 10.

Tais pačiais metais VIII klasę baigė 51 mokinys. Ką jiems veikti toliau, vėlgai numatė tos proforientavimo užduotys. Jie privalėjo pasiskirstyti taip: 16 – į kaimo proftechnines mokyklas, 3 – į miesto PTM, 10 – į technikumas, pageidautina irgi į žemės ūkio profilio specialybes, tik 22 – į IX klasę.

Žinoma, tai nebuvo kažkokia prievarta, niekas nesiruošė mokinių išvežti į kaimo PTM jėga. Dėl tolimesnio mokymosi sprendė jie patys ir jų tėvai, bet mokyklos vadovui, klasės vadovui buvo užkraunamas rūpestis. Visi buvom priversti kasdien sukti galvas, kaipgi šituos planus įvykdyti. Ir agituoja klasės vadovas tėvus, savo auklėtinius eiti būtent į kaimo PTM. Direktorių kas ketvirtį atsiskaitinėja rajone. Mokyklos veikla buvo vertinama ne pagal tai, kaip ji paruošė abiturientus aukštajai mokyklai. Nieko nedomino, kad abiturientai sėkmingai mokosi universiteto humanitariniuose fakultetuose ar Kauno politechnikos institute (dabar KTU). Svarbiausia buvo „nuorientuoti“ į žemės ūkio ir karo mokyklas. Ir mokyklos, ir klasės vadovai buvo apkraunami nereikalingais rūpesčiais, laikomi nuolatinėje įtampoje. Ir ne tik profesinio orientavimo klausimu.

Nuolatinę įtampą palaikė mokyklai primestas ateistinis auklėjimas. Vienas po kito pasiekdavo įvairaus lygio, nuo LKP Rokiškio RK iki LKP CK plenumų ar biuro nutarimai dėl moksleivių materialistinės pasaulėžiūros formavimo ir ateistinio auklėjimo gerinimo. Juos tekdavo vykdyti. Pamokų, ypač humanitarinių dalykų, metu tam turėjo būti naudojama mokomoji medžiaga nagrinėjant literatūros kūrinius. Mokytojai buvo priversti sugalvoti, kaip mokomąją medžiagą panaudos ateistiniam auklėjimui, ypač jei tą pamoką kas nors stebės. O stebėtojų netrūkdavo. Pagal tai vertindavo mokytojo darbą.

Labiausiai buvo puolamos mokyklos, jei paaiškėdavo, kad mokiniai, ypač vyresnių klasių, lanko bažnyčią ar tiesiogiai dalyvauja religinėse apeigose. Prisimenu tokį atvejį: skambina man saugumo (KGB) pareigūnas ir praneša, kad per Velykas Onušio bažnyčioje mūsų mokyklos vienuoliktokas J. K. kartu su dar vienu moksleiviu dalyvavo religinėse apeigose – per mišias stovėjo prie altoriaus. Pareikalavo išsiaiškinti ir užtikrinti, kad tokie dalykai nesikartotų. Mokinys prisipažino, kad Onuškyje yra tokios tradicijos, jis ten dalyvauja ir dalyvaus. Taip ir pranešiau pareigūnui. Tada jis pasiūlė surasti pretekstą ši jaunuolių pašalinti iš mokyklos, „kad nedarytų gėdos tarybiniam jaunimui“. Laimei, tuo viskas baigėsi, prie to reikalo daugiau niekas nebegrižo. Partinė valdžia sekmadieniais, o ypač religinių švenčių metu į bažnyčią siųsdavo stebėtojus, kurie skaičiuodavo moksleivius, lankančius bažnyčią. Viename mokyklų vadovų pasitarime rajono partijos komiteto sekretorė režė:

„Praeitą sekmadienį net keliolika Juodupės vidurinės mokyklos moksleivių mergaičių buvo bažnyčioje. Tai kur ateistinio auklėjimo rezultatai, ką gali paaiškinti direktorius?“

Bandžiau išsisukti. Tuo metu „Nemuno“ fabrike veikė Panevėžio PTM filialas, jame verpėjų ir audėjų specialybės mokėsi nemažai mergaičių iš įvairių rajonų. Jos gyveno prie pat bažnyčios buvusiam bendrabutyje. Tai ir ėmiau aiškinti, kad čia tikriausiai buvo tos mergaitės, o ne mūsų mokyklos mokinės. Nežinau, ar tokia versija sekretorė patikėjo.

Ypatingais atvejais buvo laikoma ir siūloma imtis pačių griežčiausių priemonių, jei paaiškėdavo, kad bažnyčią lanko mokytojai. Kažkas iš fabriko komunistų (vėliau sužinojau kas) parašė skundą į partijos komitetą, kad mūsų mokyklos mokytoja S. K. viešai lanko bažnyčią ir ten veda savo vaikus. Tai buvo neeilinis atvejis

ir nereaguoti buvo nebegalima. Pasikalbėjom su ja mokyklos partinės organizacijos biuro posėdyje. Kitą dieną mokytoja atnešė pareiškimą su prašymu atleisti ją iš darbo. Paaiškino, kad ji tikinti, savo pažiūrų atsisakyti nesiruošia, o kad mums, mokyklos vadovams, daugiau nebūtų nemalonumų, ji nusprendė išeiti iš mokyklos. To, žinoma, negalėjau leisti. Teko prisiimti atsakomybę. Pareiškimą suplėšiau jos akivaizdoje, paprašiau niekam apie tai nepasakoti ir dar pasiūliau, jeigu jai tai priimtina, nebedemonstruoti savo tikėjimo čia, Juodupėje, juk bažnyčių yra ir kitur. Ji, atrodo, šito nesitikėjo. Dirbo mokykloje iki išėjimo į pensiją. Matyt, manęs paklausė, nes lankant bažnyčią Juodupėje pastebėta nebuvo.

Taip tekdavo laviruoti, teisintis, išsisukinėti, o kartais net rizikuoti patekti į didelę valdžios nemalonę. Nelengva buvo klasių vadovams, tekdavo aiškintis, kodėl mokiniai lanko bažnyčią, nestoja į komjaunimą ar pionierius. Visi mes buvome savotiški sistemos įkaitai. Tai trukdė gerai atilikti savo, kaip pedagogų, pareigas, versdavo veidmainiauti, net ir prieš mokinius, prisitaikyti prie situacijos.

Slėgė ir vadinamoji procentomanija. Kasmet turėjo augti mokinių pažangumas, gerai ir labai gerai besimokančių procentas. Jau nepamenu kuriais metais „Tiesoje“ pasirodė straipsnis „Mokykla be dvejetų, mokiniai – be namų darbų“. Jame mokykla buvo vadinama „kareivinėmis“, „kolonija“ ir pan. Na, ir prasidėjo „lenktynės“, kieno aukštesni rodikliai. Atsakomybė už mokymosi rezultatus buvo suversta ant mokytojo pečių. Tokiu būdu mokytojas „dvejinosi“: nuoširdžiai mokė tuos, kurie to norėjo, ir rašė patenkinamus pažymius tiems, kurie tingėjo. Dėl šventos ramybės! Ypač aštriai buvo reaguojama, jei abiturientas neišlaikydavo bent vieno brandos egzamino arba jam būdavo išvedamas neigiamas metinis pažymys ir dėl to neleidžiama laikyti to dalyko egzamino. Pamenu, mokykloje lankėsi švietimo ministras A. Rimkus. Vos pasisveikinęs paklausė: „*Tai kiek abiturientų ši pavasarį nuskriaudėte?*“ Aš apsimečiau nesupratęs klausimo. Tada jis paprašė tuojau pat atnešti klasių dienynus ir atestatų išdavimo knygą. Tik įsitikinęs, kad visi abiturientai gavo brandos atestatus, pralinks mėjo. Dar pasidomėjo pažangumo procentu kitose klasėse ir liko patenkintas. Vėliau buvo kalbama, kad vienoje rajono mokykloje ministras atrado, jog mokytoja dviem abiturientams išvedė neigiamus metinius pažymius ir jiems neleido laikyti to dalyko brandos egzaminų. O ta mokytoja, pasirodo, buvo apdovanota Lenino ordinu. Tada ministras, sako, aprėkęs rajono vadovus už tai, kad ją pristatė aukščiausiam vyriausybiniam apdovanojimui. Sakė, kad reikėtų ordiną iš jos atimti. Tik kad čia jau ne jo nosiai – Maskva tuos ordinus duodavo, tik Maskva galėjo juos ir atimti.

Aišku, kad toks mokyklų prievartavimas turėjo neigiamas pasekmes: mokinių neskaitino stropiai mokytis, nes jie žinojo, kad bet koku atveju bus perkelti į aukštesnę klasę, išlaikys egzaminus, o dorus ir sąžiningus mokytojus vertė veidmainiauti. Buvo populiarus toks posakis: „*Tris rašau – du minty*“.

Visą sovietmetį vidurinėse mokyklose vienas iš svarbiausių dalykų buvo karinis rengimas. Jam buvo skiriama ypač daug dėmesio, kartu ir kariniam-patriotiniam auklėjimui. Pagal vieną standartą įrengti kariniai kabinetai. Visa vaizdinė agitacija – tik rusų kalba. Dėstė atsargos karininkai. Turėjome mokomųjų ginklų, mažojo kalibro šautuvų. Mūsų mokykloje buvo 10 rusiškų karabinų, keli karo laikų automatai, o vėliau – jau beveik šiuolaikiški Kalašnikovo automatai, mokomosios granatos, dujokaukės. Berniukams šis dalykas gal ir buvo šiek tiek naudingas, juk dauguma jų

eidavo tarnauti sovietų armijoje. Ten šių pamokų, stovyklų, įvairių pratybų metu įgytos žinios praversdavo. Tačiau pagal tą pačią programą buvo mokomos ir mergaitės: ta pati rikiuotė, žygiavimas, visas muštras, mokomųjų ginklų (automatų) ardymas ir surinkimas.

Pirmasis karinis vadovas buvo rusų kalbos mokytojas Jonas Kanopa, vėliau dirbo Jonas Milaknis, Antanas Dabrega, Vytautas Zlatkus, Alvydas Damoševičius, Jonas Žuromskas, paskutinis karinis vadovas buvo Virgilijus Venslovas.

Nemažai papildomų rūpesčių mokytojams ir mokyklos vadovams pridėdavo įvairios pionierių, karinės, darbo ir poilsio stovyklos. Nors tas stovyklas vertinti vien neigiamai būtų neteisinga. Prievertos, galima sakyti, čia nebuvo. Mokiniai buvo įpratę ir kartu dirbti, ir poilsiauti. Keletą metų pionierių stovyklos būdavo Salosė, Vyžuonojė, būdavo ir vadinamosios dieninės stovyklos mokykloje. Vaikai susirinkdavo į mokyklą, čia žaisdavo, dirbdavo „visuomenei naudingą darbą“, po pietų išsiskirstydavo į namus.

Darbo ir poilsio stovyklos būdavo ūkiuose. Vaikai šiek tiek užsidirbdavo, nes ūkiai už darbą mokėdavo. Pasibaigus stovykloms ūkiai dažniausiai nemokamai skirdavo autobusus ekskursijoms po Lietuvą. Keletą metų darbo ir poilsio stovyklos buvo Čedasų kolūkyje ir Ūnuškyje. Žinoma, kvailai atrodė, kai vaikai, gyvenantys kaimuose, būdavo išvežami dirbti į kitą ūkį.

Vieną vasarą grupė vyresnių klasių mokinių stovyklavo Estijoje, Valgos rajono tarybiniame ūkyje. Jie ten dirbo ir pramogavo visą mėnesį.

Labiausiai nemėgstamos buvo karinės stovyklos, privalomos dešimtų–vienuoliktų klasių berniukams. Gyvenimo sąlygos ir visos paros režimas maksimaliai atitiko kareivinių režimą, vyravo sovietinei armijai būdingas muštras.

Visose stovyklose turėjo dirbti tie patys mokytojai. Sutrumpėdavo jų atostogos. Ne visi tėvai noriai leisdavo vaikus į stovyklas, ypač tie, kurie gyveno kaime, turėjo savo pasodybinius sklypus ir arus kolūkio laukuose. Mokytojams tekdavo prašyti, įtikinėti tėvus, kad taip reikia.

Nelengva buvo dirbti klasių vadovams. Daug laiko atimdavo darbo planavimas. Darbo plane turėjo būti numatytos internacionalinio, ateistinio, patriotinio auklėjimo, darbo su klasės kolektyvu, su mokinių tėvais priemonės. Klasės vadovas turėjo organizuoti pionierių būrių sueigas arba komjaunimo susirinkimus, susitikimus su išymiais žmonėmis (dažniausiai su karo veteranais ar sovietiniais partizanais), rūpintis, kad augtų pionierių ar komjaunuolių skaičius, kol bus pasiekta 100%. Tačiau sąžiningi, mylintys savo auklėtinius klasių vadovai sugebėdavo ir atiduoti duoklę formalizmui, ir rasti laiko nuoširdžiam darbui su auklėtiniais bei jų šeimomis. Tokių vadovų buvo nemažai. Tai Kazimieras Masilionis, Liucija Masilionienė, Jonas Kanopa, Genė Baltušytė, Rožė Žeižytė, Zita Misiūnienė, Stasė Lingytė, Dalė Stasiūnienė, Danutė Grizevičienė, Irena Rastenienė, Mingaila Rastenis, pradinukų mokytojos ir globėjos Danutė Marcijonienė, Stefa Šliakienė, Stasė Kirdeikienė, Onutė Tervydienė, Laima Gladutienė, Birutė Vėtienė.

Nemažai čia išvardintų pedagogų jau seniai nebedirba mokykloje, bet juos su meile ir pagarba mini buvę auklėtiniai. Kiti globoja vis naujas klases, leidžia į gyvenimą abiturientus, perduoda kitiems mokytojams savo mažuosius auklėtinius pradinukus.

Nepaisant įvairių trukdymų mūsų mokykla gana gerai paruošdavo ir teberuošia savo auklėtinius tolimesnėms studijoms bei savarankiškam gyvenimui.

Visada buvo ir tebėra aukštas užsienio (vokiečių) kalbos mokymo lygis. Sovietinėje Lietuvoje užsienio kalbų, išskyrus, žinoma, rusų kalbą, mokymas, galima sakyti, merdėjo. Rajonams buvo nurodoma, kurios kalbos mokiniai gali mokytis. Visose rajono mokyklose buvo mokoma vokiečių kalbos. Ilgą laiką trūko specialistų, dalyką neretai dėstydavo tik vidurinėje mokykloje šios kalbos mokėsi kitų dalykų mokytojai. Pas mus nuo 1955 m. vokiečių kalbą dėstė šviesios atminties mokytojas Kazimieras Masilionis, nuo 1962 m. – Genė Baltušytė, vėliau – Danutė Grizevičienė. Dauguma buvusių mokinių ir šiandien pasakoja, kad jie, besimokydami aukštosiose mokyklose, o stoję į humanitarinius fakultetus ir per stojamuosius egzaminus, neturėdavę problemų su vokiečių kalba, o neretai geru šios kalbos mokėjimu išsiskirdavo iš kitų studentų. Šiandien vokiečių kalba mūsų mokykloje jau ne vienintelė užsienio kalba, nes dalis mokinių mokosi anglų, kaip antrosios užsienio kalbos.

Mokykloje visą laiką stiprūs lituanistai. Tai mokytoja Valerija Pučkienė, Stasė Mulvinienė, Alviną Žigytė, Irena Rastenienė, Mingaila Rastenis, Violeta Butėnienė.

Gerai laikydavo matematikos, fizikos brandos egzaminus mokytojų Genės Stankevičiūtės, Gražinos Čeičienės (Valiulytės), Rožės Balčiūnienės (Žeižytės), Melanijos Černiausienės (Kėkštaitės), Antano Dabregos, Virginijos Kazlauskaitės paruošti abiturientai. Tai galbūt viena iš priežasčių, nulėmusių mokinių pasirinkimą, nes daugiausia mūsų abiturientų studavo ir dabar tebestoja į KPI (dabar KTU) ir VISI (dabar Vilniaus Gedimino technikos universitetas). Vienu metu mūsų mokykla pagal įstojusių į KTU ir visus penkerius metus sėkmingai besimokančių studentų skaičių turėjo aukščiausią reitingą. Todėl su šiuo universitetu buvo pasirašyta bendradarbiavimo sutartis, palaikomi glaudūs ryšiai.

Daug mūsų abiturientų mokėsi Vilniaus ir Šiaulių pedagoginiuose instituteuose (dabar universitetuose). Nemažai jų grįžo į savo mokyklą ir čia mokytojavo arba tebmokytojauja. Tai Violeta Butėnienė (Ragelytė), Birutė Vėtienė (Guzikauskaitė), Regina Butėnaitė, Daiva Kavaliauskienė (Pupienytė), Regina Barauskienė (Žumbakytė), Dalė Stasiūnienė (Šarkauskaitė), Jolita Stankevičiūtė, Rima Šimėnienė (Tūskaitė), Rasa Jasinevičienė (Dabregaitė), Vita Marcinkevičienė (Butkutė), Jolanta Varnienė (Čypaitė), Vida Varnienė (Ragelytė), Vita Urbietienė (Klišytė), Renata Jonaitienė (Laučiūtė), Rasa Čypaitė, Tadas Barauskas, Gediminas Eigminas, Viktoras Garška, Žeraldas Jasinevičius.

Tiek moksleivių, tiek mokytojų pamokinę veiklą papildydavo ir pagyvindavo užklausinė veikla arba netradicinių dalykų mokymas. Vienas iš jų buvo automobilizmas. 1974 m. Švietimo ministerija leido vienai rajono vidurinei mokyklai pagal gamybinio mokymo programą mokyti automobilizmo bei ruošti B ir C kategorijų vairuotojus.

Buvo iškeltos papildomos sąlygos: turėti šefuojančią įmonę, kuri skirtų specialistus mokyti praktinio automobilio vairavimo, aprūpintų automobilio mazgais ir agregatais mokyti techninės dalies. Mokomuosius automobilius turėjome išigyti patys. Kaip, už kokias lėšas – ministerija nesirūpino. Buvo matyti, kad bus nelengva, tačiau idėja labai viliojanti, todėl nusprendėme imtis darbo, kad šio leidimo nepagriebtų kita rajono ar miesto mokykla. Šefus radome. Tai buvo fabrikas „Nemunas“ ir Rokiškio autotransporto įmonė. Mokymas turėjo vykti dvejus mokslo metus, X ir XI klasėse.

Prieš brandos egzaminus mokiniai turėjo laikyti pradžioje mokyklinius, o po to kvalifikacinius egzaminus vairuotojo pažymėjimui gauti. Teorinę dalį pradėjo dėstyti vairuotojas praktikas Antanas Indrelė, vėliau jis mokė ir praktinio vairavimo. Sunkiausia buvo išigyti mokomuosius automobilius. Sunkvežimį jau turėjome – jį buvo perdavęs mokyklos ūkiniams reikalams M. Melnikaitės vardo kolūkis. Sunkvežimį suremontavo ir paruošė mokymui Rokiškio ATĮ. Ilgai teko pavargti, kol išigijome lengvąjį mokomąjį automobilį. Čia padėjo juodupietis, buvęs fabriko „Nemunas“ direktorius, tada jau dirbęs LKP CK. Jis susitarė su automobilių transporto ir plentų ministru, kad nebetinkamą naudoti taksi M-21 „Volga“ iš Rokiškio ATĮ perduos mūsų mokyklai. Jį suremontavo Vilniaus autoremonto gamykla. 1976 m. išėjo pirmoji abiturientų laida, prieš abitūros egzaminus išlaikiusi kvalifikacinius ir gavusi B ir C kategorijų vairuotojų pažymėjimus. Specialistų nebuvo. Tik 1978 m. atvyko mokytojas Algimantas Sabataitis, įgijęs VVPI bendratechninių disciplinų ir darbų specialybę. Jis tebedirba ir dabar. Praktinio vairavimo mokė vyrai, neturėję specialaus pasirengimo: Jonas Čepulis, Henrikas Garška, Rimantas Petraitis, Valentinus Tijūšas, Veikšas, Jonas Kielaitis, Eugenijus Povilonis. Šiems vyrams užteko atkaklumo ir kantrybės išmokyti vairuoti automobilius, ypač mergaites vairuoti sunkvežimius. Kai kuriems vaikinams praverė abi kategorijos – B ir C (vairuotojo profesionalo). Mergaitėms, aišku, C kategorijos nereikėjo, bet pasirinkimo nebuvo. Mokymo, o ypač vadinamojo gamybinio mokymo, programas tvirtindavo Maskva. Šio mokymo tikslas buvo *„ruošti jaunuolius ir merginas darbui liaudies ūkyje, padėti jiems išigyti darbininkiškas specialybes“*. Tad teko mergaitėms vargti sukiojant išklersio sunkvežimio GAZ-51 vairą. Kartais ir jėgos neužtekdavo padaryti staigesnį posūkį, bet egzaminus dauguma išlaikydavo. „Volga“ susidėvėjo gana greitai. Pradėjau važinėti į ministeriją prašyti skirti lengvąjį mokomąjį automobilį. Ten išgirdau tą patį atsakymą: mokykla privalo ruošti specialistus „liaudies ūkiui“, o vairuotojo mėgėjo (B) pažymėjimą mergaitės, jei nori, gali išigyti pačios. Mokomąjį sunkvežimį GAZ-52 ministerija davė naują, o lengvuosius automobilius ėmėm mainyti vos ne kaip čigonai arklius. Po „Volgos“ buvo GAZ-69 (brezentinis), po jo – senas „Moskvičius“. Tik po kelerių metų jau turėjome beveik naują „Moskvič-412“, kuri naudojome iki 1997 m. Tik Nepriklausomybės metais panaikino absurdišką reikalavimą mergaites ruošti „liaudies ūkiui“. Visi mokiniai iki šiol rengiami tik B kategorijai. Tai buvo tikrai reikalinga ir jauniems žmonėms naudinga galimybė. Ją turėjome vieninteliai rajone, kitos mokyklos mums pavydėjo. 1997 m. už buvusių auklėtinių lėšas mokykla išigijo dar vieną mokomąjį automobilį „Peugeot“. Jam patekus į avariją, irgi vairavimo mokymo reikalams buvo nupirktas automobilis „VW Jetta“. Gaila, bet šiuo metu moksleivių rengimas vairuotojais po truputį nyksta.

Per daugelį metų mokykloje nusistovėjo tradicijos. Paskutinę mokslo metų dieną visa mokykla rinkdavosi poilsiavietėje. Ten vykdavo sportinės, kliūčių ruožo, orientacinio sporto varžybos. Klasių komandos pasidarydavo vienodas kepuraites, emblemas, iširengdavo savo stovyklavietes, paruošdavo vaišių stalus. Trumpai aptardavome mokslo metų rezultatus, įteikdavome apdovanojimus. Renginyje jau nebūdavo per mokslo metus įkyrėjusių pionierių liniuočių, rikiuočių, saliotų, raportų. Ši šventė – ir mokslo metų užbaigimas, ir paskutinė prieš atostogas kolektyvinė pramoga.

Nuo 1960 m. iki šiol pirmąjį vasario šeštadienį vyksta susitikimai su buvusiais mokyklos auklėtiniais. Tokių susitikimų laiką pasirinkome derindami prie studentų atostogų po žiemos sesijų. Kartais ši renginių naudodavom lyg ir profesiniam orientavimui – studentai, technikumų moksleiviai pasakodavo apie pasirinktas specialybes, ištojimo ir mokymosi sąlygas ir pan. Daugiausia susirenka paskutinių laidų, baigusių mokyklą prieš 2–3 metus, atstovų, bet ateina ir prieš 10–20, o kai kada ir prieš 40 ar daugiau metų baigusių mokyklą žmonių. Salėje neretai sėdi mama, jos duktė ar sūnus, o kai kada ir anūkė ar anūkas – visi baigę mūsų mokyklą. Po bendro renginio aktų salėje auklėtiniai susitinka su buvusiais savo mokytojais.

Populiarūs ir atskirų abiturientų laidų ar klasių, baigusių mokyklą prieš 5, 10, 20 ar daugiau metų, susitikimai. Tik juos jau organizuoja ne mokykla, o patys abiturientai.

1997 m. atsirado nauja tradicija – gimnazistų krikštynos. Pirmos klasės gimnazistai vedžijami po mokyklą, turi nugalėti įvairias kliūtis, atlikti užduotis, kol pripažįstami tikrais gimnazistais. Na ir, žinoma, kaip ir kitose mokyklose, švenčiami abiturientų šimtadieniai, paskutinis skambutis, išleistuvės.

1986–1988 m. „perestrojka“ palietė ir švietimo sritį. Papūtė nauji vėjai. Pradėjome ieškoti naujesnių mokymo formų, akcentuoti dalykus, susijusius su tautinės mokyklos vizija. Tais pereinamaisiais į būsimą nepriklausomybės atkūrimą metais į mokytojų kolektyvą vietoje išvykusių mokytojų atėjo nauji: Jonas Barauskas (istorija), Algimantas Kleiva (fizika), Rimutė Deksnytė (pradinės klasės), Loreta Lekandrienė (pradinės klasės), Aušra Matiukaitė (geografija). Pasikeitė direktoriaus pavaduotojai. Vietoje 1980–1984 m. pavaduotoju dirbusio Prano Vėtos atėjo Violeta Butėnienė. Pavaduotojai užklausiniam ir metodiniam darbui buvo Zigmas Rumšas, Gražina Čeičienė, Gediminas Eigminas, Alfredas Misiūnas, Ričardas Kalpokas.

1988 m. prasidėjęs Lietuvos atgimimas pakeitė ir mūsų mokyklos gyvenimą. Rajone pradėjo veikti Sąjūdis. Nemažai mūsų mokyklos mokytojų pritarė jo idėjoms, nors oficiali Sąjūdžio grupė mokykloje įkurta nebuvo. Vieni mokytojai buvo aktyvesni, kiti pasyvesni, dar abejojo, nelabai tikėdami galimomis esminėmis permainomis. Buvo ir ne visada etiško, korektiško politikavimo ne tik mokytojų kambaryje ar šiaip susibūrimuose, bet ir pamokų metu. Pasitaikė atvejų, kad sureagavo net mokinių tėvai. Mat vaikai, parėję namo, pasakodavo, kad kai kurie mokytojai pamokų metu nebe-moko savo dalyko, o tik politikuoja. Atsirado net tokių terminų, kaip landsbergininkai, brazauskininkai. Atvirai besipriešinančių Nepriklausomybės idėjoms, galiu drąsiai tvirtinti, mokykloje nebuvo. Tragiškomis Lietuvai 1991-ųjų sausio 11–13 dienomis keli mokytojai kartu su rokiškėnais važiavo prie Parlamento.

Dar prieš 1990-ųjų kovo vienuoliktąją vietoje Lenino, Gorbačiovo portretų atsirado Lietuvos valstybės atributika: Vytis, trispalvė.

Po Nepriklausomybės paskelbimo mokykloje, kaip ir visose Lietuvos mokyklose, įvyko didelių pokyčių: nustojo veikusios pionierių ir komjaunimo organizacijos. Dėl to, žinoma, niekas nenusiminė, bet atsirado savotiškas vakuumas. Naujų organizacijų, vienijančių moksleivius popamokinėje veikloje, kuri laiką mokykloje nebuvo. Kiek vėliau susikūrė maironiečių draugija, kuriai vadovauti ėmėsi Violeta Butėnienė. Tai buvo pirmoji tautinė moksleivių organizacija, išitraukusi į Lietuvos maironiečių draugijos veiklą. Glaudžiausi ryšiai buvo su Panevėžio V. Žemkalnio gimnazija. Jos

direktorius Eugenijus Urbonas buvo Lietuvos maironiečių draugijos vadovas. Pirmas gražus ir turingas renginys ir buvo maironiečių parengtas vakaras, kuris įvyko 1991 m. sausio mėn., per Trijų karalių šventę. Dalyvavo daug svečių: poetas Marcelijus Martinaitis, draugijos vadovas E. Urbonas, Panevėžio, Kauno, Vilniaus mokyklų maironiečių draugijų atstovai. Vakara rengė mokytojai Violeta Butėnienė, Regina Gaudzytė, dalyvavo mokytojai A. Kleiva, V. Barzdonis ir kiti, vyresnių klasių moksleiviai.

Pasikeitė mokymo planai: įvestas tikybos mokymas. Tikyba įvesta ne kaip privalomas, o kaip laisvo pasirinkimo dalykas, t. y. mokiniai ir jų tėvai galėjo rinktis – mokytis tikybos ar etikos. Pirmasis į mokyklą atėjęs kunigas buvo Juodupės klebonas Pranas Sabaliauskas. Jis iš karto tapo mūsų mokytoju, sąjungininku ir rėmėju. Kunigą labiausiai šokiravo, jo manymu, prastas mokinių požiūris į mokymąsi, todėl jis karštai gynė mokytojus ir bardavo mokinius, neretai ir jų tėvus.

Neapsieita be politikavimo ir po Nepriklausomybės paskelbimo. Kažkas pavadino mokyklą „komunistų bastionu“. Mat direktoriaus pavaduotoju pradėjo dirbti buvęs „Nemuno“ fabriko partinis sekretorius Antanas Dabrega, grįžo į mokyklą buvęs apylinkės pirmininkas M. Rastenis. Labiausiai kai kuriems žmonėms nepatiko, kad vokiečių kalbą pradėjo dėstyti T. Kandzerauskiene, anksčiau dirbusi partijos komitete propagandos ir agitacijos skyriaus vedėja. Į tokius priekaištus stengiausi nekreipti dėmesio, nes šie žmonės – puikūs savo dalyko specialistai, mokinių gerbiami pedagogai, o „buvusių“ tuo laiku buvo visur, iki pat jau nepriklausomos Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos (Atkuriamojo Seimo).

Dar viena naujovė – informatikos mokymas. Tai buvo iš esmės naujas dalykas. Gerai, kad jau turėjome specialistą – mokytoją A. Venslovą, Vilniaus universitete įgijusį matematikos ir informatikos mokytojo specialybę. Tada dar nedaug mokyklų turėjo kompiuterius, jie buvo gana brangūs. Iš švietimo skyriaus skiriamų lėšų jų įsigyti buvo neįmanoma. Padėjo tuometinis gyvenvietės tarybos pirmininkas, buvęs mūsų mokyklos mokinys, o vėliau ir mokytojas Gediminas Eigminas. 1991 m. gruodžio mėn. įrengėme informatikos kabinetą. Jame buvo 10 rusiškų „Elektronika-2“ kompiuterių. Jie, žinoma, nebuvo tobuli, dažnai gedo, bet mokiniai galėjo sėsti prie tikro kompiuterio ir su juo dirbti. Tai buvo vienas iš pirmųjų informatikos kabinetų rajone. Tuo laiku kai kuriose mokyklose, ypač pagrindinėse, kompiuterių monitorių ir klaviatūrą mokytojai dar piešdavo lentoje...

Atsirado galimybė ieškoti naujų mokymo būdų ir formų. 1990 m. kilo idėja, tiksliau ją atsivežiau iš vieno mokyklų direktorių seminaro Vilniuje: pabandyti mokinius, baigusius devintą klasę, suskirstyti į norinčius ir galinčius rimtai mokytis ir atkakliai ruoštis stoti į aukštąsias mokyklas ir neplanuojančius baigti vidurinės mokyklos. Tai idėjai pritarė rajono švietimo taryba, tuometinis švietimo skyriaus vedėjas, visų (išskyrus, berods, Kriaunų) vidurinių mokyklų vadovai. Nusprendėme tais metais atsakyti devynmečio mokslo egzaminų, pažymėjimus išdavėme pagal metinius pažymius, o norintiems rimtai mokytis ir baigti vidurinę mokyklą įvedėme vietinius stojamuosius egzaminus į tą klasę. Ne visiems, o tik tiems, kurių metinių pažymių vidurkis mažesnis negu 4. Priėmimo į dešimtą klasę atranką padarėme labai liberalia: buvo numatytos išimties, neišlaikę stojamųjų egzaminų pavasari, juos galėjo pakartotinai laikyti rudenį. Tai paskatino kai kuriuos mokinius ir jų tėvus rimtai pasvarstyti, ar verta toliau eiti į dešimtą klasę ir ten tik „prasėdėti“ tuos dvejus metus, ar

mokyti kur nors kitur. Šiokia tokia atranka įvyko: kai kurie, neįstoję į X klasę, toliau mokėsi vakarinėje mokykloje, kai kas išvyko į PTM. Po dvejų metų išėjo gana stipri abiturientų laida. Jie puikiai išlaikė brandos egzaminus, dauguma sėkmingai įstojo į aukštąsias mokyklas. Tai buvo drąsus žingsnis. Vasarą apie tai sužinojo ministerija. Rudenį ministerijos atstovė mokytojų konferencijoje rėžė kaltinamąją kalbą, sakė, kad už tai kažkam turėjo „lėkti galvos“. Bet rajono švietimo skyriaus vedėjas jau ėjo kitas pareigas – buvo rajono tarybos pirmininko pavaduotojas, direktorių, tuo labiau beveik visų, nebenubausi. Toliau taip elgtis, aišku, nebedrįsome. Prie tos sistemos vis dėlto grįžome vėliau, kurdami gimnaziją.

Mokymo efektyvumas ir kokybė labai priklauso nuo mokytojų išsilavinimo, profesinio pasiruošimo, nuolatinio kvalifikacijos kėlimo. Mūsų mokykloje 1989–1990 m. visi 34 pirmaeilėmis pareigomis dirbę mokytojai turėjo aukštąjį (universitetinį) išsilavinimą. Dar sovietmečiu buvo įvestos mokytojų kategorijos: mokytojo, vyresniojo mokytojo, mokytojo metodininko ir mokytojo eksperto. Prasidėjo mokytojų atestacija šioms kategorijoms gauti. Pradžioje buvo atestuojama prioritetine tvarka, t. y. gerai užsirekomendavusiems, turintiems tik aukštąjį išsilavinimą ir nemažą darbo stažą rajoninė atestacijos komisija suteikė vyr. mokytojo kategoriją. Vėliau atsirado pedagogų atestacijos nuostatai. Juose buvo keliami gana rimti reikalavimai: mokytojas turėjo vykti į Pedagogų kvalifikacijos institutą (dabar PPRC), dalyvauti seminaruose, po to ten išlaikyti 3 įskaitas: kalbos kultūros, pedagogikos bei psichologijos ir savo specialybės. Norint gauti specialybės įskaitą, reikėjo rašyti lyg ir mokslinį darbą pasirinkta tema ir jį ten apginti. Kvalifikacinę kategoriją suteikdavo Respublikinė pedagogų atestacijos komisija. Visa tai reikalavo iš mokytojų daug pastangų ir laiko.

Mūsų mokykloje ši naujovė buvo sutikta, galima sakyti, su entuziazmu. Nemaža dalis mokytojų, turinčių reikiamą (aukštąjį) išsilavinimą ir nemažą pedagoginio darbo stažą, noriai vyko į kursus bei seminarus, rašė darbus, laikė įskaitas. Netrukus pasirodė ir rezultatai: 1994 m. iš mokykloje dirbusių 36 mokytojų 12 jau turėjo kvalifikacines kategorijas (7 metodininkai ir 5 vyr. mokytojai). Tai buvo vienas iš geriausių rodiklių rajone. 1993 m. prasidėjo ir mokyklų vadovų atestacija. Įvestos trys vadovų kategorijos (I, II ir III). Reikalavimai buvo gana aukšti. Mokyklos direktoriui ar jo pavaduotojui ugdymo reikalams vadybinė kategorija buvo suteikiama įvertinant ne tik paties vadovo kvalifikaciją ir visa kita, bet ir viso mokyklos kolektyvo darbo rezultatus. Prieš pristatant Švietimo ir mokslo ministerijai siūlymą suteikti vadovui vadybinę kategoriją buvo kruopščiai tikrinamas mokyklos darbas. Mokykloje apie dvi savaites dirbo rajono švietimo skyriaus komisija, tikrino vos ne visas darbo sritis, vykdė mokytojų ir mokinių anketines apklausas. Visa medžiaga buvo pristatoma ŠMM. Taip 1995 m. rugsėjo 9 d. Vyriausios bendrojo ugdymo įstaigų vadovų atestacijos komisijos nutarimu Nr. 10 direktoriui P. Marcijonui ir jo pavaduotojui ugdymui A. Dabregai buvo suteikta antroji vadybinė kategorija. Tuo pačiu nutarimu tokia pati kategorija buvo suteikta ir trims Rokiškio miesto mokyklų vadovams. Tai buvo pirmoji rajone mokyklų vadovų atestacija. Aukščiausią (trečiąją) vadybinę kategoriją suteikdavo tik ypatingais atvejais. Ją Lietuvoje turi tik keletas mokyklų direktorių. Mokytojų atestacija tęsėsi toliau.

1990 m., atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, prasidėjo vadinamasis gimnazijų judėjimas. Gimnazijos iš pradžių atsirasdavo stichiškai, pačių mokyklų bendruome-

nių iniciatyva. Nebuvo net gimnazijų kūrimąsi reglamentuojančių dokumentų. Tik 1991 m. priimti gimnazijos vardo teikimo nuostatai. Pirmoji buvo Panevėžio J. Balčikonio gimnazija, netrukus atsirado Vilniaus tikslųjų ir gamtos mokslų licėjus ir KTU gimnazija. Šiais pavyzdžiais sekti paprastai provincijos mokyklai atrodė neįmanoma. Tik kai viename mokyklų vadovų pasitarime Švietimo ministerijoje sužinojau, kad gimnazija kuriama Šilalės rajone, Laukuvoje, pasikalbėjau su mokyklos direktoriumi Vincu Jurgaičiu ir rimtai užsikrėčiau šia idėja. Tuojau pat dėl to pasitariau su mokytojų kolektyvu. Nepasakyčiau, kad tą idėją visi parėmė vienbalsiai. Kai kas sakė tiesiai: „*O kam mums viso to reikia, dirbtumėm sau ramiai kaip visos mokyklos*“. Juo labiau, kad Rokiškio miesto mokyklos, ypač J. Tumo-Vaižganto vidurinė, turinti senas gimnazijos tradicijas ir istoriją, šitos idėjos atsisakė.

Dalis pačių aktyviausių, nebijančių darbo, turinčių naujų idėjų mokytojų gimnazijos idėjai pritarė. 1994 m. lapkričio 21 d. įsakymu Nr. 15A buvo sudaryta darbo grupė gimnazijos kūrimo dokumentams ruošti. Ją sudarė: P. Marcijonas (grupės vadovas), A. Dabrega, V. Butėnienė, I. Rastenienė, M. Rastenis, G. Baltušytė, A. Kulytė, R. Šimėnienė, I. Stankevičiūtė, mokyklos tarybos pirmininkas J. Malinauskas.

Reikėjo išsiaiškinti ir įvertinti, ką turime ir, svarbiausia, kaip visa tai atitinka nuostatų reikalavimus. O jie buvo tokie:

- demografinė situacija Juodupėje ir jos apylinkėse rodė, kad bent artimiausius dešimt metų bus bent po dvi IX–XII paraleles klases;

- visi mokytojai, dėstantys IX–XII klasėse, turi turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Be to, ne mažiau kaip 30–40% jų turi turėti vyr. mokytojo ar metodininko kategoriją;

- bent vienas iš mokyklos vadovų privalo turėti vadybinę kategoriją;

- ne mažiau kaip pusė mokinių branduolio dalykus turi mokyti A lygiu (tada buvo du lygiai – A ir B);

- ne mažiau kaip 70% kelių pastarųjų metų abiturientų turi įstoti į aukštąsias ir aukštesniasias mokyklas;

- turi būti įrengti visų arba bent daugumos dėstomų dalykų mokytojų kabinetai, valgykla, sporto salė, skaitykla;

- sudarytos sąlygos moksleivių saviraiškai (meninei, pažintinei, techninei (ypač informatikos), sportinei) ir kitokiai veiklai;

- užmegzti dalykiniai ryšiai su šalies aukštosiomis mokyklomis.

Darbo grupė, ištyrusi esamą padėtį, konstatavo, kad bent jau daugumą šių reikalavimų mūsų mokykla atitinka, ir Ministerijos tikrintojai turėtų tai patvirtinti. Tai buvo svarbiausia, priešingu atveju kviestis tikrintojus iš ŠMM reikė apsijuokti prieš visą Lietuvą.

Į mokyklą atvyko švietimo ir mokslo ministerijos inspektorės: Mikolajevičienė, Mirga Skakunova ir Bronė Karnilova. Pastaroji anksčiau buvo dirbusi mūsų mokykloje ir pažinojo dalį mokytojų. Visą savaitę jos kartu su rajono švietimo skyriaus

specialistais tikrino, kalbėjosi su mokiniais, jų tėvais ir t. t. Išvados – kokių net nesitikėjome. Vėliau tuometinis švietimo ir mokslo ministerijos sekretorius Remigijus Motuzas (dabartinis ministras) viename iš Gimnazijų tarybos posėdžių į teiginį, kad provincijos mokytojai yra prastesni ir mokymo lygis žemesnis, pareiškė:

*„Štai mūsų ministerijos žmonės, nuvykę į atokiausią provincijos miestelį – Juodupę, rado **tokius** mokytojus, **tokius** moksleivius, **tokius** mokyklos vadovus, kad tokį aukštą ugdymo lygį mes randame retoje miestų mokykloje“.*

Prasidėjo didžiulis paruošiamasis darbas. Nusprendėme pradžioje siekti humanitarinio profilio gimnazijos klasių statuso. Pagal tuo metu galiojančius nuostatus pirmajame etape buvo suteikiamos tik gimnazijos klasių statusas, t. y. leidžiama atrankos būdu iš aštuonias klases baigusių mokinių komplektuoti pirmąją gimnazijos klasę ir jai dirbti pagal atitinkamo profilio gimnazijos mokymo planą ir programas.

Reikėjo parengti visų dalykų mokymo programas, gimnazijos klasių mokymo planus. Mokytojai dirbo negailėdami jėgų nei laiko. Kiekvieną mokomojo dalyko programą reikėjo pristatyti ŠMM ir ten ją apginti. Mokytojai vyko į kvalifikacijos kėlimo kursus ir seminarus. Vykome į Šilalės rajono Laukuvos, Panevėžio Vytauto Žemkalnio ir J. Balčikonio gimnazijas, gilinomės į jų, jau praėjusių ši gimnazijų kūrimo etapą, patirtį.

Pagaliau **1995 m. birželio 22 d. ŠMM kolegijos nutarimu mūsų mokyklai buvo suteiktas pirmosios humanitarinio profilio gimnazijos klasės statusas**. Tai buvo pirmoji pergalė, viso mokytojų kolektyvo darbo įvertinimas, įkvepiantis mus toliau dirbti siekiant galutinio tikslo – jau gimnazijos statuso. Todėl mes ryžomės dar vienam, gal, sakyčiau, gana drąšiam, netgi drastiškam žingsniui – prašyti nuo 1995 m. rugsėjo 1 d. suteikti gimnazijos klasės statusą dar ir dešimtai klasei. Tokiam žingsniui ryžomės todėl, kad tais metais labai gerai baigė viena mokytojos Violetos Butėnienės vadovaujama devinta klasė. Mūsų giliu įsitikinimu, ši klasė buvo pajėgi dirbti pagal gimnazijos programą.

Tuo laiku aš jau buvau Gimnazijų tarybos, sudarytos prie ŠMM, narys. Gal todėl pavyko įtikinti Gimnazijų tarybą, kad ši klasė pajėgi dirbti pagal tą programą. Pristatėme pluoštą dokumentų, liudijančių apie šios klasės pajėgumus. Gimnazijų taryba rekomendavo ministrui V. Domarkui tai įteisinti. 1995 m. lapkričio 16 d. ŠMM įsakymas Nr. 1244 skambėjo taip:

„1. Leisti Juodupės vidurinės mokyklos 10 klasei dirbti kaip bandomajai 2-ajai gimnazijos klasei 1995–1996 mokslo metais“.

Tai vieneriais metais priartino gimnazijos statuso gavimą. Visiškai pasiteisino viltys, dėtos į tą klasę – visi mokiniai sėkmingai išlaikė brandos egzaminus, nemažai sėkmingai įstojo į aukštąsias ir aukštesniąsias mokyklas.

Ruošėmės lemiamam žingsniui – kaimiško tipo gimnazijos statuso gavimui. Svarbiausia buvo pasiekti, kad mokykla atitiktų reikalavimus.

Toliau tęsėsi gimnazijos klasių darbas, buvo plečiama ir turtinama mokymo bazė, užmezgami ryšiai su kitomis gimnazijomis, gerėjo mokytojų kvalifikacija, daugėjo mokytojų metodininkų ir vyr. mokytojų.

1995 m. jau buvo 10 mokytojų metodininkų: G. Baltušytė, E. Butkevičienė, G. Čeičienė, A. Dabrega, D. Marcijonienė, P. Marcijonas, I. Rastenienė, M. Rastenis, J. Varnienė, P. Vėta, ir 6 vyr. mokytojai: D. Grizevičienė, V. Butėnienė, A. Kulytė, L. Lekandrienė, O. Tarvydienė ir B. Vėtienė. Mokytojai, dirbantys gimnazijos klasėse, nuolat vykdavo į kvalifikacijos kėlimo kursus ir seminarus, patys ten darydavo pranešimus.

Pradinis tikslas, kaip jau minėta, buvo gauti humanitarinio profilio gimnazijos statusą. Mokymo planuose atsirado naujų dalykų: trečioji užsienio kalba (anglų, lotynų, latvių), psichologija, stilistika, vertinimo teorija ir praktika. Buvo stiprinamas lietuvių, vokiečių kalbų, socialinių mokslų mokymas, meninis ugdymas.

Mokytojo Mingailos Rastenio iniciatyva buvo įkurtas ir plečiamas mokyklos muziejus, rengiama skaitykla. Toliau vykdoma atranka į gimnazijos klases. Aštuonias klases baigę mokiniai laikė stojamuosius egzaminus į pirmąją gimnazijos klasę, baigę pirmąją gimnazijos klasę visi laikė pagrindinės mokyklos baigimo egzaminus, o norintieji toliau mokytis gimnazijos klasėje papildomai laikė įskaitas. Antrą ir trečią gimnazijos klases baigę mokiniai laikydavo keliamuosius egzaminus. Neišlaikę keliamųjų egzaminų pavasarį, juos galėjo pakartotinai laikyti rugpjūčio mėnesį. Buvo numatytos ir kai kurios išimtys atsižvelgiant į mokinio sveikatos būklę, padėti šeimoje ir pan. Be to, mokiniai, trimestre gavę nepatenkinamus 1–2 branduolio dalykų pažymius, galėjo būti perkelti į paralelę bendrojo lavinimo klasę.

Artėjo lemiamas etapas – gimnazijos statuso pripažinimas. Tuo tikslu Panevėžio apskrities administracija 1996 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. 165v sudarė Rokiškio J. Tūbelio ir Juodupės vidurinių mokyklų, siekiančių gimnazijos statuso, patikrinimo komisiją. Į ją įėjo apskrities valstybinės švietimo inspekcijos viršininkas V. Jurgaitis, vyr. inspektorės Meilė Labeikytė, Lina Salytė, rajono švietimo skyriaus specialistai, kitų rajono mokyklų mokytojai metodininkai. Tai buvo didelės nervinės įtampos, mokytojų ir mokyklos vadovų ištvermės išbandymo metas.

Galutinė šios komisijos išvada buvo tokia: mokyklos bendruomenė (moksleiviai, mokytojai, mokyklos vadovai, tėvų aktyvas) atliko nemažą gimnazijos steigimo paruošiamąjį darbą, sėkmingai sukomplektuotos ir dirba gimnazijos klasės. Pabrėžta, kad stojimo į aukštąsias mokyklas rodikliai yra geri: 1994 m. iš 19 abiturientų įstojo 8 (42,1%), 1995 iš 31 – 13 (42%), 1996 m. iš 32-jų – 13 (40,6%), o iš tais metais baigiančių mokyklą 33 abiturientų aukštosiose mokyklose planavo mokytis 17 (51,5% 1998 m.). Tačiau kadangi buvo ir įvairių trūkumų, be to, gimnazijos klasės dirbo tik antrus metus, komisija nusprendė siūlyti ŠMM Gimnazijų tarybai statuso teikimo klausimą atidėti metams.

Toks sprendimas, aišku, labai nuvylė mokyklos bendruomenę, bet mes žinojome, kad jis nėra galutinis. Šį klausimą turėjo spręsti ŠMM Gimnazijų taryba, kurios narys jau buvau ir aš. Taigi dar turėjome vilties ir ryžomės toliau dirbti taip, kad gimnazijos statusą gautume dar šiais metais. Pagaliau, jei tai būtų atidėta kitiems metams, tragedijos nematėm.

1997 m. gegužės mėnesio pradžioje įvyko Gimnazijų tarybos posėdis. Tame pačiame posėdyje buvo svarstomas ir gimnazijos statuso suteikimas Rokiškio J. Tū-

Mokyklos jubiliejaus proga susirinko buvę mokyklos auklėtiniai, vadovai. Iš kairės į dešinę: VU docentas E. Garška, dailininkas R. Tervydis, buvusi direktorė B. Domantienė, direktorius P. Marcijonas, mokytojas J. Kanopa, buvusi direktoriaus pavaduotoja E. Ragelytė, mokytoja E. Šilimienė, buvęs direktorius V. Šilinis. 1997 m. birželis

belio vidurinei mokyklai. Jai apskrities komisija siūlė suteikti statusą jau šiais metais. Tačiau posėdyje reikalai pakrypo kitaip: taryba, išnagrinėjusi visą gautą medžiagą, išklausiusi direktoriaus ir švietimo skyriaus vedėjo informacijos, priešingai, negu siūlė apskrities komisija, nusprendė šiai mokyklai statuso teikimą atidėti kitiems metams. Tokiu atveju labai nepatogioje padėtyje atsidūrė mūsų mokykla: apskrities komisija J. Tūbelio mokyklai siūlo statusą teikti šįmet – gimnazijų taryba atideda, tai kaip tada elgtis Juodupės mokyklos atžvilgiu? Suteikti šįmet – reiškia eiti į atvirą konfliktą su apskritimi. Buvo priimtas toks sprendimas: nors Gimnazijų tarybos nuomone, Juodupės mokykla beveik atitinka gimnazijos statuso teikimo reikalavimus, spręsti šį klausimą galutinai Taryba siūlo ŠMM kolegijai. Vėl prasidėjo nerimo ir laukimo dienos.

1997 m. gegužės 30 d. įvyko ŠMM kolegijos posėdis, kuriame V. Jurgaitis akcentavo mūsų mokyklos trūkumus. Pasirodo, labiausiai užkliuvo tai, kad gimnazijos klasės dirbo tik dvejus metus. Kolegijos posėdyje bandžiau paneigti tuos nerimtus akcentus, įrodinėti, kad šitie trūkumai negali turėti įtakos statuso teikimo atidėjimui, kad iki rugsėjo pirmosios dar daug ką galima padaryti ir t. t. Rodos, dauguma kolegijos narių patikėjo mano argumentais. Prašymą nebeatidėti statuso suteikimo palaikė ir kai kurie ministerijos specialistai, kiti tarybos nariai, nagrinėję visą pristatytą medžiagą, palaikė ir ministras akademikas Z. Zinkevičius, Pedagogų kvalifikacijos instituto direktorius. Kolegija nutarė:

„Rokiškio rajono JUODUPES vidurinei mokyklai suteikti humanitarinio profilio gimnazijos statusą nuo 1997 m. rugsėjo 1 d.“

Už nutarimą iš 11 kolegijos narių balsavo 9, tarp jų ir ministras Z. Zinkevičius, viceministrė Balčiūnienė. Du kolegijos nariai susilaikė. Taip Juodupėje po ilgo ir atkaklaus mokytojų, vadovų, visos mokyklos bendruomenės darbo atsirado antroji Lietuvoje kaimiško (antro) tipo gimnazija, turinti pradinę mokyklą, V–VIII klases ir keturias gimnazijos klases, greta jų ir IX–XII bendrojo lavinimo klases.

Vėliau Lietuvoje tokios kaimiško tipo gimnazijos atsirado tik Kazlų Rūdoje, Raudondvaryje (Kauno r.), Švenčionėliuose.

Po metų buvo patvirtintas ir realinis profilis. Švelnus profiliavimas prasidėjo I–II gimnazijos klasėse, o nuo III klasės sudaromos grupės, kurios tiksluosius mokslus, gamtos mokslo dalykus mokosi sustiprintai. Kol buvo įteisinta ir vykdoma priėmimo į gimnazijos klases atranka, rezultatai būdavo labai geri – nepasitaikė atvejo, kad gimnazistas neišlaikytų bent vieno brandos egzamino.

1997 m. birželio mėn. mokykla šventė dvigubą jubiliejų: 70 metų nuo pradžios mokyklos Juodupėje atsiradimo ir 40 metų nuo vidurinės mokyklos, kai išėjo pirmoji abiturientų laida. Tai buvo graži šventė. Atvyko gana daug buvusių mokyklos auklėtinių, dalyvavo net 26 laidų atstovai. Atvyko rajono vadovai, buvę mokyklos direktoriai Bronė Domantienė, Vytautas Šilinis, pavaduotoja Elena Ragelytė, pedagogų laikraščio „Dialogas“ vyriausioji redaktorė, mūsų mokyklos auklėtinė Elena Tervidyte, kiti svečiai. Švęsti visai mokyklos bendruomenei buvo linksma, nes jau turėjome išsvajotą ir didžiulio visos mokyklos bendruomenės darbo dėka gautą gimnazijos statusą.

Pirmas priedas

Mokyklos medalininkai

Ypatingos pagarbos nusipelno mokyklos auklėtiniai, apdovanoti aukso ir sidabro medaliais. Šitų medalių už gerą mokymąsi nuvertinti negalima. Juos gaudavo tik geriausi mokiniai. Medalį gauti nebuvo lengva. Sąlygos buvo tokios: moksleivis privalėjo IX, X ir XI klasėse trimestrus ir metus baigti vien penketais, vien penketais išlaikyti visus brandos egzaminus. Be to, du brandos egzaminų darbai – lietuvių kalbos ir literatūros bei matematikos – buvo siunčiami į Švietimo ministeriją. Ten iš ministerijos darbuotojų, aukštųjų mokyklų dėstytojų bei vieno kito mokytojo sudaryta komisija tuos darbus tikrindavo. Ji turėjo teisę darbą nuvertinti iki ketverto ar net trejeto. Tokiu atveju abiturientas aukso medalio jau negaudavo arba gaudavo sidabro, ir tai ne visais atvejais.

Sunku dabar spręsti, ar objektyvios buvo tos komisijos, bet mokyklas pasiekdavo žinios, kad ypač „reiklūs“ būdavo aukštųjų mokyklų dėstytojai. Užtekdavo, kad kam nors iš jų nepatikdavo, pvz., stilius ar minčių reiškimo būdas arba kokiam nors labai ide-

*Su aukso medalininke
Aurelija Masilionyte*

ologiškam komisijos nariui pasirodydavo, kad trūksta komunistinės ideologijos, ir darbas galėjo būti nuvertintas. Dažniausiai būdavo nuvertinami lietuvių kalbos ir literatūros darbai. Darbų į mokyklas negražindavo, jokių apeliacijų nepriimdavo. Pasitaikė lietuvių kalbos ir literatūros darbų nuvertinimo atvejų ir keliems mūsų mokyklos abiturientams. Bet ir tokiais atvejais mes juos laikėme geriausiai.

Mūsų mokyklos aukso medalininkai:

1. Lilija Kriškanaitė, 1959 m.
2. Janina Kazanavičiūtė, 1960 m.
3. Regina Masilionytė*, 1970 m.
4. Aurelija Masilionytė, 1975 m.
5. Raida Aleinikova*, 1975 m.
6. Nina Kalačiova, 1976 m.
7. Nida Matiukaitė*, 1977 m.
8. Ona Butenaitė*, 1977 m.
9. Edita Labanauskaitė, 1979 m.
10. Almira Gecevičiūtė, 1980 m.
11. Birutė Kažemėkaitė, 1980 m.
12. Reda Varnaitė, 1982 m.
13. Lolita Deksnytė, 1983 m.
14. Aurelija Marcijonaitė, 1985 m.
15. Ingrida Gereksonaitė*, 1985 m.
16. Aušra Špuraitė, 1986 m.
17. Venera Grozova, 1989 m.

Sidabro medalininkai:

1. Vytautas Čiučelis, 1963 m.
2. Romualdas Navickas, 1964 m.
3. Regina Juškėnaitė, 1968 m.
4. Rita Gaškaitė*, 1975 m.
5. Loreta Grinevičiūtė, 1986 m.
6. Renata Jočytė, 1986 m.
7. Vytautas Laucė, 1986 m.
8. Sigitas Nemickas, 1986 m.
9. Jolita Balčiūnaitė, 1986 m.
10. Regina Žumbakytė, 1986 m.
11. Ligita Balčiūnaitė, 1987 m.
12. Rasa Dabregaitė, 1988 m.
13. Loreta Raudoniūtė, 1988 m.
14. Renata Raudoniūtė, 1992 m.
15. Lijana Kalpokaitė, 1993 m.

Abiturientai, baigę mokyklą aukso arba sidabro medaliais, gaudavo specialaus pavyzdžio brandos atestatus ir suvenyrinius medalius. Aukštosios mokyklos aukso medalininkus priimdavo be stojamųjų egzaminų. Vėliau taisyklės keitėsi, aukštosios mokyklos nebedarė išimčių arba taikydavo savo nuolaidas. Nuo 1994 m. medalių neliko. Juos pakeitė Švietimo ir mokslo ministerijos pagyrimo raštai.

Antras priedas

Vakarinis (suaugusiųjų) mokymas

Juodupė nuo pat pokario buvo darbininkų gyvenvietė. Dauguma jų dirbo „Nemuno“ fabrike. Senąją verpėjų, audėjų, meistrų ar pameistrių kartą keitė jauni žmonės. Nemažai jų neturėjo ne tik vidurinio, bet ir septynmečio išsilavinimo, nes sunkiais karo ir pokario metais neretai vaikai, baigę pradinę ar septynmetę mokyklą, toliau nesimokydavo. Todėl norinčių ar fabriko bei kitų įmonių vadovų paskatintų mokytis, įsigyti mažiausiai septynmetį ar vidurinį išsilavinimą daugėjo.

Veikė vakarinės (suaugusiųjų), darbo jaunimo ir dar kitaip vadinamos mokyklos. Savo patalpų jos neturėjo. Mokymas vyko tose pačiose progimnazijos, septynmetės, vidurinės mokyklos patalpose. Keletą metų Juodupėje veikė savarankiška suaugusiųjų mokykla. Direktoriavo Jonas Kanopa, Antanas Mulvinas. 1951 m. klasėse mokėsi 74 žmonės, o 1953 m. šią mokyklą lankė jau 124 Juodupės ir aplinkinių kaimų gyventojai.

* Šių abiturienčių darbai buvo nuvertinti iki ketverto, jos gavo paprastus atestatus.

1961 m. vakarinės
(pamaininės) mokyklos
abiturientų laida
su savo mokytojais

Keletą metų vakarinės savarankiškos mokyklos nebuvo. Po to vėl atidarytas Juodupės vidurinės mokyklos skyrius. 1961 m. vidurinę vakarinę mokyklą baigė 7 abiturientai: Vanda Budriūtė, Algis Milaknis, Janina Žėkaitė, Albertas Kviliūnas, Danutė Butėnaitė, Kęstutis Tervydis, Liuda Srogienė.

1962 m. baigė aštuoni abiturientai: Danutė Bitinienė, Stasė Čiučelytė, Birutė Guzikauskaitė, Irena Juodelytė, Gediminas Mikaliūnas, Valė Rauplytė, Danutė Vėbrautė, Liucijus Varnas.

Abiturientų laidos didėjo: 1967, 1968, 1971 m. jau baigdavo po 14–17 abiturientų.

Ypač suaktyvėjo vakarinis mokymas, kai mokykla vėl tapo savarankiška ir pradėjo direktoriauti Genė Gavėnienė, dirbo mokytojai Stasė Mulvinienė, Antanas Mulvinas. Jie susitvarkė šiai mokyklai skirtas atskiras patalpas, apsirūpino baldais, mokymo priemonėmis.

Mokymo įstaigų funkcijos buvo derinamos prie „Nemuno“ fabriko reikmių: įvairiu laiku čia buvo ne tik vakarinė (pamaininė) mokykla, bet trumpai net tuo metu Rokiškyje buvusio mechanikos technikumų filialas, vadinamoji trimetė meistrų mokykla. Prie fabriko veikė Panevėžio PTM Nr. 8 filialas, kuriame buvo ruošiamos verpėjos, audėjos. Vakarašiais tos merginos lankė vakarinę mokyklą. Mechanikos technikumų filiale, meistrų mokykloje mokėsi fabriko inžinerinis-techninis personalas, t. y. vyrai, neturintys inžinerinio išsilavinimo.

Nuo 1979 m. vakarinei mokyklai vadovavo Stasė Mulvinienė. Mokykla dar veikė iki 1982 m. Neturinčių vidurinio išsilavinimo žmonių Juodupėje mažėjo, todėl neliko čia ir vakarinės mokyklos.

Šaltiniai

1. Jono Šedžio archyvuose surinkta medžiaga, įvairūs duomenys apie švietimą Juodupės apylinkėse.
2. Buvusių Juodupės mokyklos direktorių Juozo Jurevičiaus, Antano Pupienio atsiminimų ištraukos.
3. Buvusių mokytojų Eleonoros Šilininės ir Vytauto Gladučio atsiminimų ištraukos.
4. P. Marcijono atsiminimai ir kita surinkta medžiaga.

Onušio mokykla

Algimantas Braželis*

1865 m. priešais dabartinę mokyklą, kitoje kelio Rōkiškis–Alksniai pusėje, mediniame pastate buvo įkurta Ōnuškio dviklasė rusiška liaudies mokykla¹. 23,8 × 11,6 × 4 aršinių mokyklos pastatas pastatytas 1866 m. su išdo (valstybės) pagalba. Iki 1896 m. dar pastatytos dvi daržinės, tvartas, svirnas ir rūšys. 1890 m. mokytojavo Rozenbergas, po ketverių metų – Sinkevičius. Mokykloje buvo tik viena klasė ir butas mokytojui. Mokiniai, kurie gyveno toliau nuo mokyklos, nakvodavo joje, o kiti – pas onuškiečius. Mokykloje buvo mokoma: rusų kalbos, aritmetikos, istorijos, geografijos, dainavimo, žygiavimo. 1882 m. mokyklą baigė 2 vaikai, o jau 1889 m. mokėsi 47 berniukai. 1892 m. mokėsi 37 vaikai, baigė 9. 1892 m. Novoaleksandrovsko (Zarasų) apskrities švietimo inspektorius Maslovas pristatė apdovanojimui Onušio mokytoją Kuzminą, baigusį Panevėžio mokytojų seminariją, dirbantį nuo 1889 m., už pagrindinio kalendoriaus lietuvių kalba platinimo išaiškinimą. Kalendoriuje buvo siūloma neleisti vaikų į Maskvos mokyklą, o Kuzminas padidino mokinių skaičių nuo 15 iki 50. Švietimo ministras pavedė Vilniaus mokymo apygardos globėjui pareikšti Kuzminui padėką².

1896 m. rudenį į mokyklą buvo priimta pirmoji mergaitė Juliana Kiršteinė-Jaunbrūnė, o po metų dar viena – Kaplanaitė (žydaitė). Baigę mokymosi kursą mokykloje, mokiniai turėjo važiuoti į Rōkiškį laikyti egzaminų. Berniukai lietuviai lankė mokyklą dar ir todėl, kad jiems vieneriais metais būdavo sutrumpinta karo tarnyba (vietoj 4 tarnaudavo 3 metus). Mokymo, vaizdinės priemonės buvo gaublys, vadovėliai, knygos. Šašiuvinius, pieštukus, lenteles su grifeliu pirmokams nupirkdavo jų tėvai. 1902 m. prašyta skirti lėšų mokytojo padėjėjo atlyginimui, nes didėjo mokinių skaičius³.

1907 m. mokėsi 68 berniukai ir 12 mergaičių. Iš jų vienas stačiatikis, 7 sentikiai, 52 katalikai ir 11 katalikių, 8 liuteronai ir 1 liuteronė; 2 dvarininkaičiai, 2 miestiečiai, 64 kaimiečiai berniukai, 12 kaimiečių mergaičių. I skyriuje buvo 44 berniukai ir 11 mergaičių, II – 14 berniukų ir 1 mergaitė, III – 10 berniukų.

Mokyklą tikrusių inspektorių duomenimis, 1904 m. mokyklą baigė 7 berniukai, 1905 m. – 12 berniukų ir 3 mergaitės, 1906 m. – 6 berniukai ir 2 mergaitės. Nuo 1905 m. rugsėjo 1 d. mokytoju dirbo Radionas Ivanovičius Sinkevičius, baigęs Panevėžio mokytojų seminariją ir turintis pedagoginio darbo stažą. Pažymėta, kad mokyklos pastatas senas, mokinių suolai naujos konstrukcijos, jų kiekis pakankamas.

1908 m. lapkričio 12 d. (spalio 30 d.) „Kurjer Wilenski“ rašo, kad Onuškyje (Ežerėnų pavieta) mokosi 80 vaikų, tačiau 100 vaikų priimti į mokyklą atsisakyta⁴.

* Lietuvos valstybės istorijos archyvo (toliau – LVIA) ir Lietuvos centrinio valstybės archyvo (toliau – LCVA) statistinius duomenis apie mokyklas surinko ir autoriui pateikė Jonas Šedys. Taip pat remtasi mokytojų Jono Keliuočio (dirbo 1961–2001), Algimanto Braželio surinkta medžiaga, mokyklos istorija, mokyklos metraščių, metraščių apie mokyklų draugystę „Ritė–Onuškis“ bei kitais šaltiniais. *Red. pastaba.*

¹ LVIA, f. 567, ap. 11, b. 6359, l. 4.

² LVIA, f. 567, ap. 11, b. 2577, l. 1–2.

³ Julianos Kiršteinės-Jaunbrūnės atsiminimai (1968 m. Rygoje rašytas rankraštis).

⁴ LVIA, f. 567, ap. 23, b. 473.

1909–1910 mokslo metais iš mokyklos išstojo 44 vaikai: I skyriaus 10 berniukų ir 2 mergaitės, II skyriaus 13 berniukų ir 4 mergaitės, III skyriaus 9 berniukai ir 6 mergaitės.

Dirbo mokytojai: tikybos – kunigas Juozas Čiuvinškas, Juozo s., baigęs Liepojos gimnazijos 6 klases; Klementijevičius Šulešo – rusas, 22 m., 1910 m. baigęs Parnėžio mokytojų seminariją; Antanas Samulevičius, Kazio s., lietuvis, 19 m., kilęs iš valstiečių šeimos, išsilavinimą gavęs namuose.

1911 m. sausio 18 d. visuotinio mokyklų surašymo duomenimis, mokykloje buvo 69 berniukai ir 26 mergaitės (sąrašas – 86 berniukai ir 27 mergaitės). Pateikiamas vardinis sąrašas:

1. Petras Aleinikov	11 m.	33. Petras Budrevičius	12 m.
2. Emilija Adomėnas	12 m.	34. Pranas Baronas	11 m.
3. Jonas Ažukukis	12 m.	35. Teofilija Bulovas	10 m.
4. Kazimir Boguž	12 m.	36. Kazys Baronas	10 m.
5. Mykolas Baronas	13 m.	37. Konstancija Baronas	10 m.
6. Elžbieta Griškėnas	11 m.	38. Petrunela Baronas	7 m.
7. Adomas Dūna	12 m.	39. Vinclova Ginotis	8 m.
8. Jonas Keliuotis, Antano s.	13 m.	40. Tadaušas Gaško	13 m.
9. Juozas Keliuotis, Antano s.	12 m.	41. Pranas Igaunis	12 m.
10. Juozas Keliuotis, Adomo s.	13 m.	42. Jurgis Valkonis	14 m.
11. Ivan Korotkov	14 m.	43. Petras Kavoliūnas	12 m.
12. Romualdas Kanopa	16 m.	44. Adelaida Kavoliūnas	10 m.
13. Konstancija Kažemėka	10 m.	45. Boleslov Kozarskij	11 m.
14. Antanas Lazdėnas	14 m.	46. Bronislovas Kastėnas	8 m.
15. Stefanija Mural	14 m.	47. Jonas Kriščiūnas	13 m.
16. Pranas Narutis	14 m.	48. Petras Žliubas	9 m.
17. Jonas Rušėnas	11 m.	49. Adelija Linges	11 m.
18. Kazimiera Rušėnas	12 m.	50. Juozas Lukoševičius	12 m.
19. Uršulė Kažemėko	11 m.	51. Viktoras Lukoševičius	12 m.
20. Pranas Skruodys	12 m.	52. Konstancija Muralo	12 m.
21. Ona Tubelis	13 m.	53. Steponas Muralo	8 m.
22. Jonas Turčinskas	11 m.	54. Elžbieta Muralo	11 m.
23. Pranas Trainys	14 m.	55. Edmundas Mustaič	11 m.
24. Jonas Šmerdelis	15 m.	56. Albina Narutis	12 m.
25. Stasys Pševlockis	15 m.	57. Albina Ragelis	8 m.
26. Viktor Šurko	9 m.	58. Albina Stolvskaja	11 m.
27. Pranas Kubilius	16 m.	59. Vladislava Stakėnas	13 m.
28. Jonas Serafinas	16 m.	60. Juozas Talačka	12 m.
29. Petras Kažemėkas	9 m.	61. Jonas Tulaba	8 m.
30. Agota Abaronas	14 m.	62. Feliksas Jasikevič	13 m.
31. Franciska Urbonaitis	8 m.	63. Paulina Ginotis	11 m.
32. Juozas Bieliūnas	14 m.		

1. Konstantinas Galvanauskas	15 m.	17. Juozas Kazarolis	12 m.
2. Povilas Brenčys	15 m.	18. Juozas Kastėnas	12 m.
3. Antanas Bulovas	14 m.	19. Antanas Kirstukas	12 m.
4. Ignotas Garška	15 m.	20. Jonas Kažemėkas	14 m.
5. Jonas Lašas	15 m.	21. Kazys Šimėnas	13 m.
6. Jonas Liuga	11 m.	22. Ona Lapašinskaja	15 m.
7. Martin Spidar	15 m.	23. Elžbieta Lapašinskaja	12 m.
8. Juozas Šimėnas	14 m.	24. Jonas Lingė, Prano s.	13 m.
9. Romualdas Šimėnas	14 m.	25. Jonas Lingė, Antano s.	15 m.
10. Povilas Brenčys	14 m.	26. Marija Mural	12 m.
11. Petras Ginotis	13 m.	27. Petras Mural	14 m.
12. Romualdas Griškėnas	13 m.	28. Pranas Mural	14 m.
13. Jonas Gurklys	14 m.	29. Steponas Ragelis	11 m.
14. Romualdas Gurklys	12 m.	30. Eduard Pulcin	14 m.
15. Juozas Adomėnas	14 m.	31. Antanas Skruodys	12 m.
16. Romualdas Dovydėnas	13 m.	32. Irena Šurko	11 m. ⁵

⁵ LVIA, f. 567, ap. 8, b. 579, l. 1–11.

Tarp baigusią Onušio mokyklą prieš Pirmąjį pasaulinį karą yra profesorius Jonas Bulavas, dirbęs Lietuvos žemės ūkio akademijoje, geodezininkas Jonas Deksnys, docentas, dirbęs Kauno politechnikos institute ir t. t.

Tačiau ne tik žymiausia mokyklos istorijoje, bet žymi visoje Lietuvoje asmenybė yra kunigas Jonas Skruodys (1882 08 26–1935 03 09), gim. Brýzgių kaime (3 km nuo Onušio)⁶. Nuo 1890 m. mokėsi Ūnuškyje. Buvo uolus ir gabus mokslams. Gerai užbaigęs pradinę mokyklą, įstojo į Mintaujos gimnaziją. Iš jos po kurio laiko su grupe lietuvių moksleivių buvo pašalintas, nes atsisakė kalbėti rusišką maldą. Grįžęs į tėviškę, ištraukė į tautinio atgimimo judėjimą. Onušio apylinkėse platino lietuvišką spaudą, keliavo į Rytprūsius jos atsigabenti. Baigęs gimnaziją Vilniuje, 1903 m. įstojo į Vilniaus kunigų seminariją. 1907-aisiais baigė mokslą ir tais pačiais metais Vilniaus arkikatedroje gavo kunigo šventinimus. Vėliau mokėsi Petrapilio dvasinėje akademijoje. Dirbdamas pastoracinį darbą, konfliktavo su caro administracija. Jonas Skruodys – tautos patriotas, mokslininkas ir mokslo žinių skleidėjas. Per dešimt vaisin-giausių kūrybinio darbo metų parašė ir išleido daugiau kaip dvidešimt knygų. Kaip asmenybė jis susiformavo lietuvių tautinio atgimimo, lietuviškos spaudos draudimo laikotarpiu, gyveno ir dirbo Vilniaus krašte ir tęsė lietuvių švietėjų tradicijas.

1913 m. Onuškyje pastatyta erdvi mūrinė mokykla. Iki 1915 m. mokyklos vedėjas buvo Salčevičius. 1916 m. rudenį mokykla veikė vieną mėnesį. Mokytojavo Antanas Skruodys iš Teklinės kaimo. Mokinių joje tebuvo 10. Pamokos vykdavo ne naujoje mokykloje, o prie bažnyčios esančiame name. Pirmojo pasaulinio karo metu naujojoje mokykloje buvo įrengta ligoninė bei karo belaisvių stovykla.

1916–1917 m. m. (nuo gruodžio mėn.) mokykla iš pradžių veikė mūriniame pastate. Mokytoju dirbo rokiškėnas Stasys Diržys. Nuo Velykų mokslas nutrūko, nes administracija pareikalavo palikti patalpas. Mokyklą lankė apie 30 mokinių. Mokyklos pastate įsteigta darbo stovykla. Teritorija aptverta spygliuota viela, į ją iš Žemaitijos atvežta jaunų vyrų, kurie taisė, tiesė kelius, dirbo įvairius žemės ūkio darbus, tvarkė aplinką. Pamokos vyko Grigaliūno name, kuriame vėliau gyveno Keliuočių šeima.

1919–1940 m. Onušio pradžios mokyklos mokiniai (statistika)

Mokslo metai	Skyriai						Iš viso	Baigė m-klos								
	I		II		III			IV		V		VI		4 sk.		6 sk.
	M	B	M	B	M	B	M	B	M	B	M	B	M	B	M	B
1919–1920	9	12	3	7	8	11			20	30						
1920–1921	35	57	13	20	9	23	4	15	51	115	x	x				
1921–1922	38	45	17	23	4	9	6	11	65	88	x	x				
1922–1923	52	47	15	32	11	26	2	13	80	118	x	x				
1923–1924	48	45	15	26	2	8	5	11	70	90	6					
1924–1925	26	37	12	11					38	48	x	x				
1925–1926	36	38	12	18	14	18	9	18	71	88	14					
1926–1927	10	18	27	32	10	17	11	20	58	87	x	x				
1927–1928	16	29	6	11	11	14	3	18	36	72	x	x				
1928–1929	21	32	17	32	4	11	6	13	48	88	15					

⁶ *Lietuvių enciklopedija*, Boston, 1963, t. 28, p. 97.

(tęsinys)

Mokslo metai	Skyriai								Iš viso	Baigė m-klos						
	I		II		III		IV			V		VI		4 sk.		6 sk.
	M	B	M	B	M	B	M	B	M	B	M	B	M	B	M	B
1930–1931	52	44	11	14	12	17	8	8	83	83	35					
1931–1932	35	29	29	24	11	14	10	14	85	81	78					
1932–1933	31	26	21	21	19	21	8	12	79	80	66					
1933–1934	21	19	23	26	20	19	14	18	78	82	11	10				
1934–1935		28		31		42		29	21	151	11	8				
1935–1936		14		40		25		36	15	13	143	8	13	4	9	
1936–1937		32		x		x		x	20	12	x	x	7	9	3	9
1937–1938	31	40		x		x		32	15	16	x	x	11	8	4	12
1938–1939	29	36		37		30		24	18	10	81	103	3	11	2	8
1939–1940	24	36		x		x		31	10	18	x	x	x	x	x	x

x – lentelėse dėl techninių klaidų duomenys neįrašyti.

Mokinių skaičius 1944–1953 m.

Mokslo metai	Skyriai							Klasės	Iš viso
	I	II	III	IV	V	VI	VII		
1944–1945	22	23	18	9				72	
1945–1946	46	20	30	17				113	
1946–1947	33	40	22	28				123	
1947–1948	36	25	25	20				106	
1948–1949	25	31	38	25				119	
1949–1950	24	16	32	31	19			122	
1950–1951	31	21	29	28	20			129	
1952–1953	22	19	14	12	12	14	16	109	

Mokyklą tikrinę inspektoriai aktuose pažymi, kad 1920 m. vedėjo pareigoms paskiriamas 21 m. amžiaus Aleksas Pautienis, gim. Rokiškio apskr. Kovėlių k., baigęs ministerijos dviklasę mokyklą ir mokytojų kursus, ir 17 m. Alfonsas Vaškevičius, baigęs Rokiškio gimnazijos 3 klases ir Rokiškio vasaros mokytojų kursus. Vienerius metus mokytoju dirbo ir onušketis Jonas Rušenas. 1921 m. A. Vaškevičiui išvykus į piešimo kursus, atkeltas mokytojas Jonas Jasinevičius iš Alėknu (Čeičių) mokyklos. 1922 m. vedėjas Aleksas Pautienis perkeltas į Rokiškio gimnaziją. Vedėju skiriamas J. Jasinevičius, mokytojais – Ona Mikėnaitė iš Smilgių ir Jonas Lukštaraupis iš Aleknu (Čeičių). 1923–1925 m. dirbo Ona Mikėnaitė, Pranas Jakubėnas. Jakubėnui išvykus dirbti į Panemūnį, vedėju skiriamas Matas Kasparavičius, baigęs Panevėžio gimnaziją ir Marijampolės pedagogų kursus. 1928 m. dirbti atvyko Akvilė Gudaitė, baigusi Skapiškio mokytojų kursus. Mokytojus pavaduodavo Jonas Baršauskas, Petras Pumputis, Antanas Galinis, Ona Kasparavičienė. Nuo 1935 m., M. Kasparavičiui išvykus į Karmėlavą, vedėju skiriamas Stasys Riautas. 1936 m. S. Riautas perkeliamas į Rokiškį, vedėju skiriamas Pandėlio mokytojas Antanas Račinskas, baigęs gimnaziją ir pedagogų kursus, mokytoju – Boleslovas Kapušinskas, baigęs Šiaulių mokytojų seminariją. Nuo 1940 m. A. Račinskas išvyksta į Pandėlį, vedėju pradeda dirbti B. Kapušinskas (1941 m. ištremtas į Sibirą). 1941 m. vedėjos pareigas perėmė Bronė Varanavičiūtė, 1942 m. – Petras Vaičius

(B. Varanavičiūtė išvyko į Ragelį). 1945 m. dirbo P. Vaičius, O. Vaičienė, Monika Strikaitė. Mokykla reorganizuota į 4 skyrių. 1948–1949 m. m. vedėjauja Alfonsas Mulvinas, dirba mokytojos Elena Ragelytė, Emilija Žindulytė. 1949 m. mokykla reorganizuota į septynmetę. Direktoriaumi paskirtas Kazys Bliūdžius, mokytojais dirbo G. Šešelgytė, G. Rauplienė ir O. Kanopaitė.

Sunkus buvo pokario laikotarpis ne tik gyventojams, bet ir mokyklai: skurdi materialinė bazė, sunaikintos buvusios mokymo, vaizdinės priemonės, trūko vadovėlių, sąsiuvinų, rašymo priemonių; nebuvo elektros, paprasčiausio radijo imtuvo.

Nuo 1951 m. m. atvyksta dirbti buvęs progimnazijos direktorius Petras Baltušis. Jis daug dėmesio skiria mokyklos materialinės, darbinio mokymo bazės turtinimui, remonto darbams, įrengiamas sporto aikštynas, pradedamos kaupti vaizdinės priemonės, užmezgami ryšiai su vietos ūkiu dėl materialinės paramos. Tuo metu dirbo mokytojai Irena Bajoraitė, Vanda Jurkauskaitė,

Paskutinio skambučio šventė. 1939 m.

Pirmoji septintokų laida su klasės auklėtoja I. Bajoraite. 1952 m.

Vanda Rasiulytė, Gėnė Rauplienė, Kazė Muralytė, Algimantas Braželis. 1952 m. išleista pirmoji mokyklos auklėtinių laida (baigę 7 klases): Griškėnaitė, Kudukytė, Miškinytė, Muralytė, Pranskūnaitė, Petraitytė, Keliuotis, Baronas, Čypas, B. Šeškauskas, Raupys, J. Šeškauskas, Skrandauskas; klasės vadovė I. Bajoraitė. Po metų P. Baltušis išvyko mokytis į VVPI.

Dirbusi metus, 1953 m. į Panevėžį išvyko direktorė Danutė Balčiūnaitė, direktoriauti pradėjo lietuvių kalbos specialistė Janina Meilutė (Kastravickienė), kuri dirbo iki 1959 m. Aktyviai veikė mokinių sporto būrelis, vadovaujamas mokytojos Groblytės, šokių būrelis, vadovaujamas mokytojos J. Bajoraitės, choras, vadovaujamas mokytojos Januškevičiūtės. Rusų kalbos mokytojas J. Rušėnas keletą metų vadovavo onuškėnų bendruomenės dramos būreliui, kuriame aktyviai dalyvavo ir mokytojai. Saviveiklininkų pasirodymai sulaukdavo gerų įvertinimų, gausiai juose lankydavosi ne tik onuškėnai, bet ir apylinkės gyventojai.

1955 m. gegužės 22 d. įvyko pirmasis draugiškas susitikimas su Latvijos Respublikos Jekabpilio r., Ritės aštuonmetės mokyklos moksleivių bei mokytojų kolektyvais. Ši diena tapo tra-

1953 m. septintokai ir mokytojai. Iš kairės ketvirta sėdi mokyklos direktorė D. Balčiūnaitė

1953–1954 mokslo metų mokytojai

*Onuškiečiai
draugystės 10-mečio
vakaronėje. 1961 m.*

dicine abiejų mokyklų draugystės vakarų, festivalių, susitikimų diena. Užsimezgusi draugystė tęsiasi per 30 metų.

Mokytojų bei mokinių kolektyvuose buvo plačiai vystoma meno saviveikla, sportas. Mokytojai su menine programa, koncertais lankėsi rajono gyvenvietėse, o vykstančiuose rajone meno saviveiklos kolektyvų apžiūrose užimamos prizinės, net ir pirmosios vietos. Mokyklos sportininkai, vadovaujami O. Groblytės, keletą metų rajone septynmečių mokyklų grupėje iškovojo pirmąsias vietas.

1960 m. mokykla tapo aštuonmete. Nuo 1958 iki 1969 m. rugsėjo 1 d. mokyklai vadovavo Olga Groblytė (Vazalienė). Buvę mokiniai, jų tėveliai prisimena ilgametę direktorę Olgą. Tai sumani, nuoširdi, jautri pedagogė. Jos vadovavimo metais tobulėjo ugdomasis procesas, pastebimai keitėsi mokyklos materialinė bazė, buvo palaikomi geri ryšiai su šeimomis, ūkiu, toliau plėtojama draugystė įvairiomis darbo formomis su Ritės mokykla. 1962 m. įrengtas antras mokyklos aukštas, pastatyti pagalbiniai pastatai, sutvarkyta aplinka, užveistas sodas. 1968 m. pastatyta sporto salė, įrengtas sporto aikštynas, geografinė aikštelė, pradėta dirbti kabinetine sistema. Mokykla metai po metų pirmavo įvairiose darbo srityse. Mokytojų, mo-

*1962 m. laidos
aštuntokai
ir mokytojai*

1968 m. laidos
aštuntokai.
Viduryje –
klasės auklėtojas
P. Znatnovas

kinių bendruomenė sumaniai nukreipiama būti išradingais, iniciatyviais, principingais, reikliais, puoselėti visa, kas gražu ir gera.

Straipsnyje „Abipusė parama stiprėja“ rašyta:

„Rokiškio rajono Onušio valstybinis ūkis – mūsų aštuonmetės mokyklos šefas. Kiekvienais metais jis skiria mokyklai daugiau kaip 2 000 rub. Šešų lėšomis laiku atliekamas mokyklos einamasis remontas, pagaminti sporto aikštynui prietaisai, įrengta vaikams žaidimų aikštelė, išperkami mokykliniai vadovėliai, įvairus inventoriūs. 3–4 kartus per metus ūkio transportu mokiniai vyksta į ekskursijas po įžymias mūsų respublikos istorines vietas, muziejus, teatrus, ūkio direktoriūs P. Rimkus rūpinasi mokytojų aštuonbučio gyvenamojo namo statyba.

Pedagogai nuolat jaučia visokeriopą paramą sprendžiant ir kitus buitinius klausimus. Pedagogams suteikiama galimybė kartu su ūkio dirbančiais vykti į turistines keliones, ekskursijas, šitaip dalis mokytojų aplankė Krymą, Kaukazą, Užkaukazę, Tolimuosius Rytus. Su ūkio kelialapiais Šiaurėje – Archangelske, Komių sostinėje Syktyvkare, Uchtoje pabuvojo mokytojai L. Dągytė, J. Keliuotis, A. Braželis, Vidurinėje Azijoje – Z. Rumšas, I. Braželienė, I. Dėdelytė ir kiti.

Atsidėkodami šefams, mokytojai aktyviai dalyvauja ūkio kultūriniame gyvenime, kartu su moksleiviais talkų metu padeda nuimti derlių, tvarkyti gyvenvietės aplinką, želdinius“⁷.

1969 m. mokyklos vairą perima Jonas Keliuotis, buvęs šios mokyklos auklėtinis, istorikas, gimęs Naujāsodės k. (1 km nuo Onušio). Buvusi direktorė Olga Vazalienė perkeliama dirbti į Kauno gimnaziją, dirbo LTV – vedė geografijos pamokų laidas. Su jaunatviška energija tęsiami pradėti darbai. Toliau plečiama mokyklos materialinė, techninė bazė, pereina-

⁷ Abipusė parama stiprėja, *Tarybinis mokytojas*, 1981, lapkr. 13.

ma prie kabinetinės sistemos, kabinetai aprūpinami mokymo, vaizdinėmis priemonėmis, tęsiama draugystė ir bendradarbiavimas su Ritės aštuonmete mokykla. 1985 m. mokytojams pastatytas aštuonbutis gyvenamasis namas, katilinė, mokykloje įvestas centrinis šildymas, jaučiama didesnė ūkio materialinė parama, tobulinamas bendruomenės kultūrinis darbas ieškant naujų formų, metodų.

1962 m. su mokykla atsisveikino pirmoji aštuntos klasės mokinių laida – Kazakaitė, Skruodytė, Buzelytė, Paškauskas, Rinkevičius, Maciulevičius, Širvinskas, Kazokas. Kiekvieno meno saviveiklos pasirodymo visuomenei, mokiniams, įvairių susitikimų metu emociškai skamba mokytojų Rimos Lapašinskaitės ir Antano Gintauto dainos, Danutės Macijauskaitės (Kirstukienės) mokinių saviveiklos būrelio meniškai, skoningai paruoštos programos. O tų bendruomenės susiejimų tikrai buvo daug: tematinės, proginės popietės, vakaronės, rugsėjo 1-oji, mokytojų diena, Motinos, žemdirbių šventės, paskutinio skambučio, išleidžiamosios klasės atsisveikinimas su mokykla, susitikimai su Ritės ir kitų rajonų mokyklomis, valstybinės šventės ir kt.

1961–1971 m. mokykloje dirbo O. Vazalienė (Groblytė), J. Keliuotis, I. Stasiškėlienė (Januškevičiūtė), A. Ažukukis, A. Čerškutė, G. Neniškytė, R. Trafimovaitė, P. Znatnovas, D. Pacevičienė, A. Gintautas, I. Dėdelytė, A. Braželis, V. Garškienė, I. Bražalienė, P. Zajančkauskienė, B. Rimkuvienė, R. Lapašinskaitė, D. Macijauskaitė. 1971 m. baigėsi vakarinis suaugusiųjų mokymas.

„... Besimokant Onušio mokykloje, kilo pirmos mintys tapti pedagogu. O juk jos kilo neatsitiktinai. To, ko stigo namuose, ieškojau mokykloje. Savo svajonėms bežengiant pirmuosius žingsnius mokyk-

1968 mokslo metų paskutinio skambučio šventėje vyresnių klasių mokiniai ir mokytojai. Viduryje sėdi direktorė O. Vazalienė

loje, aš likau ištikima iki galo – ir štai šiandien aš pedagogė. Esu labai patenkinta savo darbu, nepakeisčiau jo į joki kitą. Man atrodo, jog pedagogės darbas yra vienas iš kilniausių, reikalingiausių, galbūt dalinai net sunkiausių darbų...“⁸

Mokyklos direktorė
Olga Vazalienė.
1969 m.

„... Žengti pirmuosius žingsnius gyvenime buvo sunku, bet labai įdomu. Visą gyvenimą prisiminsiu pirmąją darbo dieną ir pirmąjį pacientą. Baltas gydytojos chalatas visada primena, kad mano pasirinkta specialybė įpareigoja būti mandagia, taktiška, nuoširdžia ir jautrią ligonių atžvilgiu darbuotoja. O kad tokia būčiau, labai daug prisidėjo pirmoji mano mokykla, pirmoji mokytoja ir visas mokyklos mokytojų kolektyvas...“⁹

„... Mokykla, tai tu pirmoji suvedei mus į būrį, sujungei į kolektyvą. Septynerius metus tavo koridoriuose skambėjo mūsų linksmas juokas, skambėjo žaidimų dainos. Bet kur bebūtum, visuomet prisimeni mokyklą, draugus, mokytojus. Mokykla yra artimiausia iš visų todėl, kad buvo pirmoji, nuo kurios prasideda gyvenimo kelias. Ir dabar įsivaizduoju ją išaugusią, praturtėjusią, šventiškai pasipuošusią...“¹⁰

„... Dar vaikystėje pajutau didelę meilę menui, o labiausiai muzikai. Muzika mane taip stipriai žavėjo, kad aš jau negalėjau nepaklusti jos jėgai. Dabar aš mokausi Kauno J. Gruodžio muzikos mokykloje. Noriu tapti muzikologe, o tai įpareigoja visomis jėgomis skverbtis į didelį žinių bei atkaklių ieškojimų meno pasaulį. Nors ir nelengva, tačiau esu labai patenkinta ir laiminga...“¹¹

1965 m. pavasarį sukako 10 metų nuo draugystės tarp Onušio ir Ritės mokyklų pradžios. Abi mokyklos daug ruošėsi. Švęsti nutarta Ritėje. Prie mokyklos pasodinta 25-ių ažuoliukų giraitė. Kultūros namų salė pilnutėlė mokinių, tėvų, vietos gyventojų. Dūdų orkestras groja maršą po maršo. Prasideda dešimtmečio jubiliejinis vakaras. Mokytojai, mokiniai keičiasi suvenyrais, sakomos jaudinamos kalbos, abiejų mokyklų meno saviveiklos kolektyvai atlieka turiningą meninę programą: lietuvių ir latvių kalbomis skamba tautinės dainos, šokiai. Abiejų mokyklų mokytojai nutarė kartu švęsti Mokytojų dieną. Iki išnaktų tęsiasi vakaronė, blykčioja fotoaparatai...

Abiejose mokyklose nuo 1955 m. pirmojo susitikimo rašomas gausiai iliustruotas nuotraukomis metraštis „Ritė–Onuškis“. Jame aprašyta viskas, kas buvo nuveikta kiekvienais metais.

1971–1981 m. mokykloje dirbo J. Keliuotis, D. Kirstukienė (Macijauskaitė), G. Neniškytė, J. Miliūnienė (Skrudytė), I. Dėdelytė, A. Braželis, V. Garškienė, I. Braželienė, E. Lapėnaitė, G. Šimanauskienė, L. Dagytė, Z. Rumšas, A. Mančiauskaitė.

Pagrindiniai pedagogų tikslai ir uždaviniai: visokeriopa plėsti savo ži-

⁸ Vandos Kazakaitės atsiminimai (1968 m. rankraštis).

⁹ Vitos Raišytės atsiminimai (1969 m. rankraštis).

¹⁰ Lino Jurkšto atsiminimai (1968 m. rankraštis).

¹¹ Min. V. Kazakaitės atsiminimai.

*Ritės ir Onušio
mokytojai. 1959 m.*

nius, ieškoti aktyvių darbo metodų ir formų, siekti darbe tolerancijos ir atsakomybės tarpusavyje ir santykiuose su mokiniais. Ugdyti meilę, pagarbą darbui, žmogui, rūpintis sveikatingumo kėlimu.

1972 m. mokiniai ir mokytojai keliauja po Latviją, nes Lietuva jau visa išvažinėta. Aplankytas Rygos zoologijos sodas, Salaspilis, Siguldoje įkurtas žymaus latvių rašytojo Janio Jaunsudrabinio memorialinis muziejus, neseniai pradėjusi veikti Plevenės hidroelektrinė.

1973 m. kūrybiškai dirba dramos būrelis, vadovaujamas sumanios lietuvių kalbos mokytojos A. Mančiauskaitės. Pastatyti dramos kūrinėliai „Vėjo botagėlis“, „Katės namai“ sulaukė didelio mokinių ir kaimo visuomenės susidomėjimo. Būrelis dalyvavo rajono apžiūroje ir aštuonmečių mokyklų grupėje laimėjo pirmąją vietą.

1970 m. kartu buvo švenčiama Žiemos šventė prie Latvijos–Lietuvos valstybinės sienos ant Īlgio ir Āpvaliojo ežerų. Sportininkai varžėsi keliuose rungtyse, kūreno laužą, žaidė, šoko nacionalinius šokius, linksminosi gamtoje. Susitikimo finalas – Īlzenbergo dvaro rūmuose: abiejų mokyklų saviveiklininkų pasirodymas, varžybų nugalėtojų apdovanojimas.

1971 m. aštuonias klases penketukais baigusi Liusija Kišūnaitė rajono jaunųjų biologų olimpiadoje užėmė pirmą vietą, dalyvavo respublikinėse varžybose.

Kelerius metus moksleiviai aktyviai dalyvavo gamtos apsaugos būrelio veikloje, respublikiniame konkurse „Pažink ir gausink Tėvynės gamtos turtus“. Už aktyvų darbą gamtos globos srityje 1967, 1969, 1973 m. Lietuvos Respublikos medžiotojų ir žvejų draugijos respublikinė taryba mokyklą apdovanojo garbės raštais. Lietuvos gamtos apsaugos draugijos respublikinė taryba 1982, 1983, 1985 m. mokyklai įteikė padėkos raštus.

Turistų būrelis, vadovaujamas mokytojos D. Kirstukienės, keletą metų rajoninėse varžybose užėmė prizines vietas. 1973 m. birželio mėn. surengta trijų dienų turistinė kelionė po Žemaitiją. Aplankyta Palanga, Neringa, Klaipėda, Kryžkalnis, Skuodas. Neišdildomą išpūdį mokiniams paliko Neringos kopos, Baltijos jūra, Kuršių marios.

*Rugsėjo 1-ąją
būsimojus pirmokus
į šventę palydi
aštuntokai ir klasių
auklėtojos. 1975 m.*

*Mokytojai 33 laidos
aštuntokų šventėje.
1985 m.*

Rajono mokyklų užklausinės veiklos apžiūrose sportininkai, jaunieji gaisrininkai, kraštotyrininkai keletą metų užėmė pirmąsias vietas, gavo apdovanojimų.

„Mokykla įsikūrusi ne taip jau arti nuo rajono centro. Tačiau skūstis kultūrinio gyvenimo sustingimu, nuoboduliu (viena pagrindinių priežasčių, dėl kurios mokytojai, ypač jaunesnieji, atsisveikina su darbu kaime) onuškiečiams pedagogams netenka. Sunkiai prisimenami čia atvejai, kad kas nors būtų palikęs mokyklą. Ne vien dėl to, kad Onuškio gyvenvietės kultūrinei padangei didelis plusas yra čia veikiantis Lietuvos valstybinės filharmonijos filialas ir kartą per mėnesį visus džiuginantys jos meninių kolektyvų bei atskirų atlikėjų koncertai. Šventines akimirkas čia stengiamasi kurti savomis jėgomis, pasitelkiant pačių išmonę, kūrybingumą. Pavyzdžiui, daug nuostabių valandų onuškiečiams dovanoja draugystė su Latvijos respublikos Jekabpilio rajono Ritės aštuonmetės pedagogais. Praėjusiais metais 25-metis atšvęstas.

Talka į ūkį. 1967 m.

Neužmirštamų susitikimų momentai įamžinti 1955 m. pradėta metraštyje. Kažin ar pagalvojo tada mokytojai, rašydami pirmuosius pažinties išpūdžius, kad po daugelio metų bus labai įdomu žvelgti į gerokai jaunesnius savo veidus, prisiminti turiningas keliones, draugiškas sporto varžybas, mintyse atgaivinti kartu sudainuotas dainas... Drauge aplankytos žymiausios abiejų respublikų vietovės, drauge tartasi, kaip geriau spręsti opias darbo problemas. Svečių atvykimas – šventė ne tik mokytojams, mokiniams, bet ir mokyklą šefuojančio Onušio ūkio atstovams. O tokiais šefais, kokius turi onuškiai, ne kiekviena mokykla gali pasigirti. Mokykla jiems artima, ir į jos reikalus ūkio vadovai žiūri kaip į savus. Ko gero, todėl daugelis mokyklos auklėtinių nebėga svetur ieškotis darbo. Ūkyje daug jaunimo, ūkio pavaduotojas R. Kažemėkas, vyr. inžinierius R. Rušėnas, agronomas V. Skruodys – vis buvę jos mokiniai... Mokiniai niekad neužmiršta pasveikinti žemdirbių įvairių švenčių progomis, skambiom eilėm, gražia daina sutinka ūkio darbuotojų draugus iš Vokietijos. O kokios smagios būna žemdirbių ir pedagogų vakaronės, kaip linksma kartu dalyvauti turistinėse išvykose! Ūkio direktoriaus Povilo Rimkaus iniciatyva net į šefavimo sutartį įrašyti žodžiai „į rengiamas ekskursijas kviesti pedagogus“...¹²

Užsienyje su ūkio kelialapiais pabuvojo mokytojai: L. Dagytė – Vokietijoje, J. Keliuotis – Jugoslavijoje, Vokietijoje, A. Braželis – Lenkijoje...

1981–1992 m. m. dirbo mokytojai: J. Keliuotis, I. Bielova, V. Varnienė, D. Tumelionytė, J. Meliūnienė, L. Dagytė, A. Braželis, J. Beleišienė, A. Minkevičienė, M. Ašakėnienė, N. Bakšienė. Nuo 1986 iki 1988 m. mokykla vadinama nepilna vidurine, o nuo 1989 m. – devynmete.

Visi specialistai turėjo aukštąjį išsilavinimą. Rajono mokyklų bibliotekų ap-

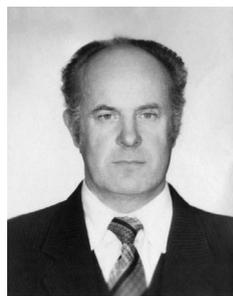
¹²Kurmilavičiūtė D. Kas, jei ne aš, *Tarybinis mokytojas*, 1981, sausio 23.

*39-tos laidos devintokai, tėvai,
mokytojai. 1990 m.*

*Paskutinio skambučio šventė.
1986 m.*

žiūros metu L. Dagytės vadovaujamai bibliotekai pripažinta pirmoji vieta. Perėmusi vadovauti dramos būrelį, tęsė tradicijas – kiekvienais metais pastatomas spektaklis. Mokytoja atskleisdavo, atrasdavo dar nepastebėtus mokinių talentus. Berniukai buvo pagrindiniai aktoriai. L. Dagytės klasės auklėtiniai bendravo su Vokietijos moksleiviais.

Mokyklos direktorius
Jonas Keliuotis.
1991 m.

„Vokietijos respublikos Erfurto apygardos Arnštato rajono Beslebeno žemės ūkio žemdirbių delegacijos jau kelinti metai lankosi Onuški aštuonmetę mokyklą šefuojančiame ūkyje. Ir onuškietėčiai ne kartą lankėsi pas beslebeniečius. Bendrauti padeda vokiečių kalbos mokytoja Liusė Dagyte. Pedagogė, viešėdama Vokietijoje, spėjo pasidomėti kai kuriais švietimo klausimais. Be to, ji ten susipažino su mechanizatore, mokinių tėvų komiteto nare Kristele Rat, kuri bendrauja su beslebeniečiais aštuntokais. Su šiais moksleiviais ėmė susirašinėti ir L. Dagytes auklėtiniai septintokai. Jaunieji beslebeniečiai ir onuškietėčiai dabar savo laiškuose vieni kitiems pasakoja apie mokymąsi, laisvalaikį, keičiasi suvenyrais...“¹³

Ryškesni mokytojos darbo bruožai – darbštumas, nuolatinis domėjimasis dėstomo dalyko, metodikos, pedagogikos naujovėmis, principingumas ir reiklumas sau bei mokiniams.

Nuo 1994 m. mokykla vadinama pagrindine.

Mokykloje yra dirbę per 100 mokytojų. Dalis jų čia užklydo trumpai. O štai Jonas Keliuotis dirbo per 40 metų, Irena Braželienė – 41, Irena Dėdelytė – 30, Janina Meliūnienė – 32, Algimantas Braželis – 50, Olga Vazalienė, Valė Garškienė, Rūta Žilinskienė po 15, Milda Ašakėnienė, Danutė Kirstukienė po 20, Liusė Dagyte daugiau nei 25 m.

Per 30 m. mokykloje dirbo matematikos mokytoja Irena Dėdelytė. 1968 m., praėjusi Sibiro gulagus, aplinkiniais keliais grįžusi į Lietuvą, susirado darbą Onuški mokykloje. Tai nepaprastai darbšti, talentinga, mėgstanti savo dalyką pedagogė. Visada žvali ir energinga, taktiška ir jautri, gerbiama ne tik mokykloje, bet ir bendruomenėje.

Mokytojos D. Kirstukienė, I. Belova, turinčios meninių gabumų, kūrybingai dirba su mokiniais, ugdo iniciatyvą, savarankiškumą, aktyvumą. Gerai organizavo kraštotyros būrelio veiklą, vadovavo linksmųjų išradingųjų klubui, meno saviveiklos kolektyvui.

Daug vardų įrašyta mokyklos istorijoje. Baigę mokyklą mokiniai toliau mokėsi vidurinėse, specialiosiose, aukštosiose mokyklose, nemaža dalis tapo gerais specialistais, gerbiama žmonėmis. Tai technikos mokslų daktaras Vytautas Čičelis; pedagogai Vanda Kazakaitė, Jūratė Varkalytė, Zita Butkutė, Leonora Šukštulytė, Rima Veikšrienė, Regina Meliūnaitė, Nida Stasiukėlytė, Rūta Šimanauskaitė, Alfonsas Ažukukis, Almantas Keliuotis, Tomas Ašakėnas, Rima Miškinytė, Danutė Kirstukaitė, Irena Skruodytė, Rima Šimėnaitė,

¹³Braželis A. Draugystė plečiasi, *Tarybinis mokytojas*, 1982, vas. 19.

*Mokytoja S. Dėdelytė
su auklėtiniais
pasiruošę talkai.
1972 m.*

*Paskutinio skambučio
šventėje kalba
pirmoji devintokų
mokytoja S. Braželienė,
dalyvauja klebonas
Eurelijus Simonaitis,
tėvai. 1992 m.*

*Paskutinio skambučio
šventė. 1993 m.*

Birutė Vėtienė; žurnalistė Aldona Minkevičienė; muzikologė Janina Kazakaitė; bibliotekininkai Bronius Šeškauskas, Janina Miškinytė, Audronė Mėliūnaitė; teisėsaugininkai Eldeminas Gražys, Vaidas Jočys; medikai Vita Raišytė, Danutė Skruodenytė, Rita Varkalytė, Nijolė Lukoševičiūtė, Danguolė Spaičytė, Aldona Maciulevičiūtė, Alina Navickaitė; inžinieriai Linas Jurkštas, Jonas Šeškauskas, Arvydas Stasiukėlis, Rimantas Rušėnas, Pranas Lapašinskas, Juozas Maciulevičius, Liudas Vošteris, Marius Tauba, Vytautas Laurinavičius, Algirdas Brenčys, Almira Gecevičiūtė, Beata Blažytė, Gintaras Šimanauskas. Visų, žinoma, išvardyti neįmanoma.

2001 metais

Pertvarka politinėje, ekonominėje, socialinėje ir dvasinėje sferoje sukėlė žmonių aktyvumą, išjudino visą Lietuvą. Nauja situacija iškėlė naujus uždavinius ir švietimo srityje. Mokykla metai po metų demokratėja, valdymas derinamas su

dirbo dvi mokytojos:

M. Ašakėnienė

ir R. Žilinskienė

savivalda. Posėdžiuose aptariamai veiklos projektai, išklausomi pasiūlymai, pastabos. Daug dėmesio skiriama gerinant mokinių ir mokytojų tarpusavio santykius, siekiama abipusio supratimo, mokinių darbo palengvinimo. Mokymo proceso tolesnis tobulinimas, kvalifikacijos kėlimas, mokinių aktyvumo, savarankiškumo ugdytas, atsisakant pasenusių žinių perteikimo metodų, – viena iš pagrindinių mokyklos veiklos krypčių.

1991–1995 m. dirbo mokytojai J. Keliuotis, I. Belova, V. Varnienė, N. Bakšienė, J. Meliūnienė, L. Dagtė, A. Braželis, J. Beleišienė, M. Ašakėnienė, A. Minkevičienė, R. Žilinskienė.

Mokytojai nuolat tobulinasi, kėlė savo kvalifikaciją. Mokykloje dirbo septyni mokytojai, turintys vyr. mokytojo kategoriją. Pokyčiai vyko organizuojant papildomą ugdymą, pasikeitė užklausinės veiklos turinys. Meninis saviraiškos būrelis surengė keletą renginių, puoselėjančių tautines tradicijas, naujoves: karnavalą prie kalėdinės eglutės, Užgavėnių karnavalą, margučių šventę, rugsėjo 1-osios, paskutinio skambučio šventės, turistinę mokyklos dieną. Daug išradingumo, sumanumo panaudota renkant mokyklos mis bei šauniasią moksleivį. Turiningai praėjo Motinos dienos skirtas koncertas, konkursas „Puikiausias teminis vakaras“, viktorinos, vakaronės. Bendruomenė susidomėjusi stebėjo derliaus šventę, rudens gėlių puokščių parodas. Paminėtos valstybinės šventės – Sausio 13-oji, Vasario 16-oji, Kovo 11-oji. Įdomiai rengiama mokytojų diena. Turistų, kraštotyros būreliai organizavo žygius po apylinkės išmišias vietas, rinko tautosaką, etnografinę medžiagą apie apylinkės kaimų praeitį, partizanų kovas už Lietuvos Nepriklausomybę. Sportininkai varžėsi rajoninėse moksleivių varžybose.

1991 m. rugpjūčio mėn. vyko prieš Antrąjį pasaulinį karą buvusių mokinių ir mokytojų popietė, į kurią gausiai susirinko ne tik vietiniai, bet ir kraštiečiai iš

Paskutinio skambučio šventė. Devintokai su mokytojais. 1992 m.

Vasario 16-osios šventėje. 2002 m.

įvairių šalies kampelių. Už žuvusius ir mirusius mokinius bei pedagogus Onušcio bažnyčioje laikytos šv. Mišios. Tylos minute pagerbti mirusieji, padėta gėlių ant žuvusiųjų kapų. Buvę partizanai, politiniai Vorkutos lagerių kaliniai Viktoras Tervydis, Vladas Bulovas prisiminė kovas prieš sovietinius okupantus Onušcio apylinkėje, kančias, panieką, patirtą mirtininkų kamerose. Prisiminta prabėgusi vaikystė, jaunystė, tėviškės dainos, – juk čia jų pirmoji mokykla, jų gimtinė. Prisiminta, kaip žemdirbių vaikai bėgo nuo kolūkinės vergijos, ieškodami padoresnio duonos kąsnio, kaip po melioracijos priedanga buvo griaujami vienkiemiai, naikinami sodai.

„Šis susitikimas – tai prisiminimas ne vien mūsų pačių, bet ir dėl vaikų, kad jie žinotų, kur jų šaknys, tėvų svajonės, kokia brangi gimtinė“, – tokiais žodžiais baigėsi vakaronė.

Pasikeitė mokyklos estetiškas apipavidalinimas, mokykla tapo onuškiečių bendruomenės centru.

Direktorių Joną Keliuotį 1999 m. pakeitė matematikos mokytoja Nijolė Bakšienė. Mokykloje įrengtas kompiuterių kabinetas. Vykdamas žemės ūkio reformą žemė buvo gražinta jos tikriesiems šeimininkams. Dalis ūkyje dirbusių šeimų, atgavusios žemės nuosavybę, išvyko į savo gimtines, kiti susirado darbą kitose gyvenvietėse. Be to, apylinkėje sumažėjo gimstamumas. Ankstesniais metais mokyklą baigdavo apie 10–15 mokinių, jų skaičius ėmė mažėti. 1995 m. mokėsi 72 mokiniai, o 1999 m. – 50.

Vykdamas švietimo reformos iškeltus uždavinius, 2001 m. Onušio pagrindinė mokykla reorganizuota į pradinę (keturių klasių), kurioje mokėsi 24 mokiniai. Mokykloje dirbo 2 mokytojos – Milda Ašakėnienė ir vadovė, buvusi šios mokyklos auklėtinė, turinti aukštąjį išsilavinimą pradinių klasių specialistė Rūta Žilinskienė (Šimanauskaitė).

Vyresnių klasių mokiniai valstybiniu transportu važiuoja mokytis į Jūodupės gimnaziją.

Mokyklos istorijoje paskutiniame puslapyje įrašyti žodžiai

„... Prie mokyklos ošia senos liepos. Prie jų glaudžiasi mažųjų pirmokėlių sodinti ažuoliukai. Mokykla nemirs, kol joje skambės Onušio pradinukų balsai“.

Onušio mokyklos mokinių skaičius (iš metinių ataskaitų)

1950–1951	129	1978–1979	90
1951–1952	153	1979–1980	84
1952–1953	109	1980–1981	84
1975–1976	100	1990–1991	65
1976–1977	92	1995–1996	72
1977–1978	89	1999–2000	50

Mokykla ir mokymasis Aleknų kaime

Paulina Dienienė (Čeičytė)

XX a. pradžioje beveik visi Alėknų kaimo gyventojai skaitė maldaknyges, įvairias litanijas mokėjo atmintinai. Tačiau žmonės jautė, kad to maža, norėjo mokytis ir mokėsi. Mano tėvelis Juozas Čeičys gandydamas iš kaimyno piemens, kuris buvo lankęs rusišką mokyklą, išmoko rusiškas raides ir taip rašydavo, o lotynišką šriftą išmoko iš manęs, kai aš jau mokiausi.

Į Ameriką emigravęs Šutpetrio brolis Jokūbas atsiųsdavo laikraščius. Pažangesnieji alekniečiai P. Alekna-Prancis, J. Čeičys, J. Šutpetris rūpinosi, vis prašė valdžią, kad įsteigtų kaime mokyklą. Ir pagaliau gyventojų lūkesčiai išsipildė. 1910 m. rudenį atvažiavo mokytojas Aleksandras Jakševičius. Su žmona ir dukrele apsigyveno pas Joną Šutpetrį, o mokyklą įsteigė pas Juozą Alekną. Mokytojas buvo jaunas, veiklus, dienomis mokė vaikus, o vakarais – jaunimą, įkūrė dramos ratelį. Aleknų mokyklą lankė visos apylinkės vaikai: Aleknų, Čeičių, Raupių, Vištagerklio. Sąlygos mokytis buvo sunkios. Mokytojas Jakševičius su tėvų pagalba išsirūpino statybinių medžiagų ir buvo pradėtas statyti mokyklos pastatas.

Caro valdymo metais lietuviškų mokyklų mūsų krašte nebuvo. Artimiausia mokykla – už 7 kilometrų, valsčiaus miestelyje Aknystoje, ir tai rusiška: ten mokė vadinamąja *graždanka*, kai lietuviški žodžiai rašomi rusiškais raidėmis. Mūsų žmonės jos nenorėjo. Tačiau visi lietuviai, su labai mažomis išimtimis, skaitė maldaknyges, jų išgydavo iš prekiautojų žydu ar lietuvių (*kromelninkų*), kurie vaikščiodavo po kaimus ir pardavinėdavo jas arba mainydavo į produktus. Labai gėda buvo nemokėti skaityti maldaknygės. Spaudos draudimo metais žandarai, įsiveržę į bažnyčias, išplėsdavo iš rankų maldaknyges, dar ir kupron šautuvo buože suduodavo.

Tuo metu kaime veikė vadinamoji Ratelio, arba Mamos, mokykla. Verpdama ar megzdama motina pasisodindavo šalia vaiką ir mokydavo skaityti. Ne visada mamos turėjo laiko, tai būdavo prašomos vienišos merginos ar moterys pamokyti vaikus skaityti. Jas vadindavo *daraktarkomis*. Būdavo ir vyrų daraktorių, kurie gyveno dažniausiai špitolėse prie bažnyčių. Juos parsiveždavo į kaimus vaikų mokyti. Lietuvoje tokius mokytojus tuomet dažnai vadindavo *žekais*. Kad mūsų apylinkėje buvo žinomas šis žodis, liudija poringė, kurią išgirdau iš savo tėvelio Juozo Čeičio, Adomo sūnaus:

*Žekut žekut, žekutėli.
Visų žekų makytojau,
Švinta rašta rašytojau.
Pasakyk, žekutėl,
Kas tai yr devyni?
Devyn kuorai angelų,
Aštuoni palaiminimų,
Septyni sakramentai,
Šešias žvakes dega
Pre Jėzusa grabą.*

*Kinte Ponas pinkias ronas
Keturi evingelystai,
Trys patrijarkai,
Du ubagu svietku,
Vienas Ponas Dievas
Dunguj ir unt žemes.*

Aleknų kaimo mokykla įsteigta 1910 m. Pirmasis mokytojas – jau minėtas Aleksandras Jakševičius. Gyveno su žmona ir dukrele Šutpetrio seklyčioje, o mokykla buvo Juozo Alekno, Prano sūnaus, antrame trobos gale. Mokytojas buvo energingas ir veiklus: dieną mokė vaikus, o vakarais rinkdavosi jaunimas. Vaikus mokė visų dalykų, jaunimą skaityt pramokė, o rašyti vos vos, nes buvo sunkios sąlygos. Mokytojas Jakševičius labai rūpinosi mokyklos ateitimi: išsirūpino miško medžiagos ir kaimo gale, pamiškėje, pastatė pastatą su dviem klasėmis ir butu mokytojui. Tačiau įrengti nespėjo – prasidėjo karas, mokytojas pasitraukė į Rusiją.

Po 1917 m. bolševikų perversmo iš Rusijos grįžo gimnaziją baigęs Jonas Alekna. Už mokymą tėvai jam mokėjo po 3 rublius ar kita valiuta. 1918 m. po Trijų karalių kartu su mokytoju Jonu Alekna patraukėm per lūžtantį ledą į Čeičių kaimą ir pradėjom mokyti kartu su aplinkinių kaimų (Aleknų, Čeičių, Raupių, Vištagerklio) vaikais. 1919 m. Jonas Alekna išvyko į Ramygalą, o mums buvo atsiųstas mokytojas Jonas Jasinevičius, o dar po metų – Jonas Lukštarapis. Šis dirbo iki 1922 m.

Tačiau visus šiuos metus (1918–1922 m.) Aleknų vaikai ėjo į Čeičių kaimą, o Alėknose remontavo, ruošė prieš karą pastatytą namą. Tėvai labai rūpinosi namo remontu, bet buvo nelengva.

Išnykusios mokyklos

Jonas Šedys

Parapinės mokyklos

Teigiama, kad Ūnuškyje (Ganušiškėse) parapinė mokykla veikė jau XVIII a. Ji minima ir 1781, ir 1828 m. sąrašuose¹. 1823 m. šioje mokykloje mokėsi 6 vaikai: 3 bajoraičiai, 1 miestietis ir 2 valstiečiai². Galbūt mokykla veikė tik tada, kai Ūnuškio dvaro šeimininko šeimoje buvo vaikų, kuriems reikėjo mokytis.

Kai kurie vaikai galėjo mokytis Rokiškio grafų išlaikomoje Rokiškio parapinėje mokykloje, nes didelė šios teritorijos dalis priklausė Rokiškio dvarui ar jo palivarkams. Duomenų apie Rokiškio parapinę mokyklą pavyko rasti kur kas daugiau³ (1 lentelė). Iš šių metinių ataskaitų išrinktų skaičių galime spręsti, kad minima parapinė mokykla buvo tiems laikams gausiai lankoma. Galima kalbėti ir apie priėmimo į mokyklą demokratiškumą – ją lankė ir valstiečių, kurie tuo metu buvo beteisiai, vaikai. Dažnais metais jie sudarė mokinių daugumą, o 1828 m. mokykloje mokėsi vien valstiečių vaikai. Verta atkreipti dėmesį ir į viensėdininkus (rusiškame tekste – *одноворцы*). Tai žemdirbiai, turėję nuosavą sodybą ir žemės sklypą. Tikėtina, kad tai buvę smulkūs bajorai, kurių bajorystės rusų caro valdžia nepripažino.

Duomenų, kiek mokinių kuriais metais baigė Rokiškio parapinę mokyklą, rasti nepavyko. Kiti ataskaitose pateikti duomenys (2 lentelė) leidžia spręsti, kad tokių laimingųjų buvo labai nedaug, jeigu jų iš viso buvo. Palyginus 1 ir 2 lentelės duomenis tenka konstatuoti, kad absoliuti dauguma mokinių Rokiškio parapinės mokyklos nebaigdavo. Vadinasi, ši mokykla savo auklėtiniams suteikdavo šiek tiek raštingumo, bet ne išsilavinimo cenzą.

1 lentelė

Rokiškio parapinės mokyklos mokinių skaičius

Metai	Mokinių skaičius pagal kilmę: iš					Mokinių skaičius	
	dvarininkų	viensėdininkų	miestiečių	žydų	valstiečių	iš viso	iš jų mergaičių
1806	x	x	x	x	x	23	x
1826	9 + 1	–	1	–	15 + 2	28	3
1827	2	–	1	–	11	14	–
1828	–	–	–	–	23 + 4	27	4
1829	18 + 2	–	11 + 1	–	20 + 4	56	7
1830	17 + 5	–	12 + 3	–	28 + 4	69	12
1832	x	x	x	x	x	69	12
1837	15	4 + 4	13	–	10	46	4
1843	40	3	–	–	7	50	–
1844	20	28	–	–	–	48	–
1845	15	5	–	–	10	30	–
1846	21	10	–	–	9	40	–
1848	20	4	1	–	15	40	–
1849	20	2	–	–	10	32	–

¹ Kviklys B. *Mūsų Lietuva*, Vilnius, 1991, t. 2, p. 197.

² *Lietuvos valstybės istorijos archyvas* (toliau – LVIA), f. 567, ap. 2, b. 1213, l. 6.

³ *Ten pat.*

(tęsinys)

Metai	Mokinių skaičius pagal kilmę: iš					Mokinių skaičius	
	dvarininkų	viensėdininkų	miestiečių	žydų	valstiečių	iš viso	iš jų mergaičių
1854	4	3	3	2	25	40	–
1855	5	4	6	–	15	30	–
1856	7	3	3	2	25	40	–
1857	7	–	1	–	23	31	–

2 lentelė

Rokiškio parapiinės mokyklos mokinių kaita

Metai	Istojo				Išstojo nebaigę kurso								
	pagal kilmę				iš viso	pagal kilmę					iš viso		
	dvarininkų	viensėdininkų	miestiečių	valstiečių		dvarininkų	viensėdininkų	miestiečių	valstiečių	žydų		kareivių	
1834	9	7	–	24	40	8	5	4	3	–	–	20	
1843	20	1	–	9	30	11	1	–	3	–	–	15	
1844	12	–	–	17	29	16	5	–	10	–	–	31	
1945	10	–	–	10	20	13	23	–	–	–	–	36	
1846	19	8	–	3	30	13	3	–	4	–	–	20	
1848	12	–	1	3	16	12	2	–	15	–	–	29	
1849	15	–	–	2	17	15	2	1	7	–	–	25	
1850	–	–	–	–	–	20	7	–	19	–	–	46	
1854	2	1	2	6	15	4	4	3	25	2	–	41	
1855	1	–	–	5	6	3	3	2	9	–	–	17	
1856	2	1	2	6	11	4	2	2	9	–	–	17	
1857	7	–	1	23	31	6	2	5	25	–	2	40	

Kad šioje mokykloje būtų mokoma lietuviškai, duomenų rasti nepavyko. Ilgą laiką (nuo 1840) dirbo senas mokytojas Liudvikas Andriuškevičius, kilęs iš dvarininkų. 1861 m. jį pakeitė taip pat iš dvarininkų kilęs Florijonas Jaroševičius⁴. Žinant daugumos to meto dvarininkų požiūrį į lietuvių kalbą, tikėtis, kad lietuvių kalba būtų buvusi toleruojama, naivu. Kiek labiau ji galėjo būti toleruojama dirbant jaunam mokytojui Juozui Novikui, kilusiam iš Ukmergės miestiečių (1833–1840), arba jo pirm-takams, kurių pavardžių rasti nepavyko. Apie didesnę toleranciją ar demokratiškumą tų metų mokykloje patvirtina faktas, kad tada mokykloje mokėsi ne tik berniukai, bet ir mergaitės (1 lentelė).

Vertinant surastus duomenis apie Rokiškio parapiinę mokyklą tenka pripažinti, kad ji buvo ne tik švietimo, bet ir lietuvių lenkinimo židinys. Apie šios mokyklos būsimo Jūdupės valsčiaus teritorijos išaugintus lietuvių inteligentus girdėti neteko.

⁴ LVIA, f. 567, ap. 3, b. 935, l. 396.

Rusiškos liaudies mokyklos

Numalšinusi 1863 m. sukilimą, caro valdžia sustiprino Lietuvos rusinimą. Kaip viena iš priemonių šiam tikslui siekti masiškai steigtos rusiškos liaudies mokyklos. Jos steigtos tiek neveikiančių parapiinių mokyklų vietoje – Onuškyje 1865 m.⁵, tiek veikiančių parapiinių mokyklų vietoje – Obėliuose 1867 m., tiek ir potencialių parapijos mokyklų vietoje – Aknystoje 1869 m.⁶ Tik Rokiškio mokykla liko parapiinė, tačiau stipriai caro valdininkams kontroliuojant bei skiriant mokytojus, ji mažai kuo tesiskyrė nuo rusiškų liaudies mokyklų. Aknystos, Obėlių ir Rokiškio mokyklos buvo už šioje knygoje aprašomos teritorijos ribų, tačiau panaikinus baudžiąvinę valstiečių priklausomybę nuo dvarininkų, valstiečiai savo vaikus galėjo leisti į artimiausią arba lengviau pasiekiamą mokyklą. Ūnuškis buvo ir tebėra šiaurvakariniame teritorijos kampe. Pietiniams teritorijos kaimams arčiau ir lengviau pasiekiamas Rokiškis, šiaurės rytų kampo kaimams – Aknysta, o rytinio pakraščio kaimams – Obėliai. Kas buvo pirmieji šių mokyklų mokytojai, kiek vaikų jas lankė, duomenų surasti nepavyko. Taip pat nerasta ir duomenų apie slaptas lietuviškas mokyklas, nes caro žandarai nė vienos tokios mokyklos čia neaptiko. Nieko stebėtina – šio krašto žmonės visuomet pasižymėjo tarpusavio solidarumu ir kritišku požiūriu į bet kokią valdžią. Apie tokias mokyklas šiek tiek rašo Paulina Dienienė (Čeičytė).

1876–1877 m. m. visose šiose mokyklose mokytojais dirbo rusai, o tikybą dėstė katalikų kunigai lietuviai⁷. Tais metais Onuškyje mokėsi 42 berniukai ir 1 mergaitė, tarp jų katalikų (lietuvių) – 34, liuteronų (latvių) – 5 berniukai ir 1 mergaitė, judėjų (žydų) – 3 berniukai. Tarp jų buvo 1 dvarininkaitis, 8 miestiečiai ir 1 miestietė bei 33 valstiečiai. Tais metais niekas mokyklos nebaigė, į ją įstojo 6 berniukai, išstojo 21 berniukas ir 1 mergaitė. Aknystoje mokėsi 43 berniukai ir 2 mergaitės, iš jų katalikų buvo 17 berniukų ir 1 mergaitė, kiti liuteronai; 1 dvarininkaitis, 5 miestiečiai, 37 valstiečiai ir 2 valstietės. Mokyklą baigė 4 mokiniai, į ją įstojo 14 berniukų, išstojo 23 berniukai ir 2 mergaitės. Rokiškyje mokėsi 68 berniukai, tarp jų 53 katalikai, 7 liuteronai ir 8 judėjai; 2 dvarininkaičiai, 8 miestiečiai ir 58 valstiečiai. Mokyklą baigė 3 berniukai, į ją įstojo 14 berniukų. Obėliuose mokėsi 27 berniukai katalikai ir 3 mergaitės stačiatikės; 1 dvarininkaitė, kiti valstiečiai. Mokyklą baigė 2, į ją įstojo 13 berniukų, išstojo po vieną berniuką ir mergaitę. Kaip matome, ir rusų liaudies mokyklas baigė tik pavieniai mokiniai.

1878 m. mokėsi: Onuškyje 27 berniukai, Aknystoje 28 berniukai, Rokiškyje 62 berniukai ir 2 mergaitės⁸. Šie duomenys liudija apie mokinių skaičiaus mažėjimo (išskyrus Obelius) tendenciją. Ta pati tendencija liko ir po 11 metų – 1889–1890 m. m.⁹ Tada Onuškyje mokėsi 24 berniukai, Aknystoje – 11 berniukų, Rokiškyje – 47 berniukai, Obėliuose – 50 berniukų ir 3 mergaitės. Mokinių skaičiaus mažėjimas rusiškose mokyklose – tai akivaizdus lietuvių patriotų – knygnešių, slaptų mokyklų mokytojų – veiklos nuopelnas. Įdomu, kad Kauno gubernijos liaudies mokyklų direkcijos direktorius Ivanas Nikolajevskis ne vienoje ataskaitoje¹⁰ įrodinėjo, kad gubernijoje mokyklų pakanka, jų išlaikymo išlaidos labai didelės, valstiečiams sunkiai pakeliamos, netgi mal-

⁵ LVIA, f. 567, ap. 11, b. 6359, l. 4.

⁶ LVIA, f. 567, ap. 8, b. 568, l. 52.

⁷ LVIA, f. 567, ap. 21, b. 113.

⁸ LVIA, f. 567, ap. 21, b. 120, l. 77.

⁹ LVIA, f. 567, ap. 11, b. 1040, l. 29.

¹⁰ LVIA, f. 567, ap. 9, b. 4497, l. 419; f. 567, ap. 11, b. 340, l. 1–9; f. 567, ap. 11, b. 828.

kos labai brangios, naujoms mokykloms nėra nei patalpų, nei lėšų joms statyti. Žinoma, aukšto rango caro valdininko meile lietuviams, tuo labiau parama jiems, įtarti negalima. Veikiausiai tai nenusisėkusio valdininko pastangos vengti bet kokių rūpesčių.

1894 m. paskirtas naujas Kauno gubernijos liaudies mokyklų direkcijos direktorius Aleksandrovas Lebedencevas vėliau ne kartą skundėsi, kad 1876–1897 m. gubernijoje nebuvo pastatyta nė viena mokykla¹¹. Jis planavo pastatyti 130 naujų mokyklų, tarp jų 17 Novoaleksandrovsko (Zarasų) apskrityje – tiesa, daugiausia rytinėje apskrities dalyje¹². 100 naujų mokyklų planavo pastatyti 1902–1910 m.¹³, rūpinosi gauti išdo (valstybės) lėšų mokykloms statyti. Pasikeitė ir mokytojai. Vietoje atsitiktinių žmonių atėjo dirbti kvalifikuoti pedagogai, daugiausia Panevėžio mokytojų seminarijos auklėtiniai. Iš kitos pusės, tarp Lietuvos šviesuolių pasigirsta balsų pasinaudoti rusiškėmis mokyklomis siekiant kuo labiau sumažinti jaunimo neraštingumą. Visa tai lėmė, kad pačioje XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje ženkliai padidėjo mokinių bei mokyklas baigusiu skaičius. Štai 1900 m. Onuškyje mokėsi 82, o mokyklą baigė 6 mokiniai, Aknystoje atitinkamai 77 ir 11, Rokiškyje – 134 ir 6, Obeliuose – 67 ir 4¹⁴. 1901 m. Onuškyje mokėsi 76, baigė 9 mokiniai, Aknystoje – 91 ir 8, Rokiškyje – 125 ir 8, Obeliuose – 57 ir 3. 1904 m. Onuškio mokykloje mokėsi 74 berniukai ir 8 mergaitės, tarp jų 70 katalikų, 10 liuteronų, 2 sentikiai; 1 miestietė ir 81 valstietis; mokyklą baigė 7 mokiniai. Aknystos mokykloje mokėsi 89 berniukai ir 17 mergaičių, tarp jų 77 liuteronai, 23 katalikai, 4 pravoslavai ir 2 judėjai; 7 miestiečiai ir 99 valstiečiai; mokyklą baigė 17 mokinių. Rokiškio parapiinėje mokykloje mokėsi 106 berniukai, visi katalikai, išskyrus 1 pravoslavą ir 1 sentikį, tarp jų 3 dvarininkaičiai, 5 miestiečiai ir 98 valstiečiai; mokyklą baigė 5 mokiniai. Obelių liaudies mokykloje mokėsi 43 berniukai ir 5 mergaitės, tarp jų 42 katalikai, 3 pravoslavai, 3 sentikiai; 6 dvarininkaičiai, 3 miestiečiai ir 39 valstiečiai; mokyklą baigė 2 mokiniai. Metais anksčiau atidarytoje Rokiškio mergaičių liaudies mokykloje mokėsi 20 valstiečių mergaičių, viena sentikė, kitos katalikės¹⁵.

1904 m. gegužės 7 d. panaikinus lietuviškos spaudos draudimą ir mokyklose prasidėjo naujas laikotarpis. Vienur pradėta reikalauti, kad būtų mokoma lietuvių kalbos, kitur – kad mokytojai mokėtų lietuviškai, dar kitur – leisti mokyklose naudotis lietuviškėmis knygomis¹⁶. Rusų valdininkai susirūpino – Kauno gubernijos liaudies mokyklų direkcija siūlė 90 rusų mokytojų, nepajėgusių mokytis lietuvių kalbos, iškelti į kitas gubernijas, kad jie neliktų be duonos kąsnio. Pateiktame sąraše 52 numeriu nurodytas mokytojas Sinkevičius. Dar skūstasi, kad iš 11 Panevėžio mokytojų seminarijos absolventų tik 4 moka lietuvių kalbą ir tinka dirbti gubernijoje¹⁷. Toliau didėjo mokinių skaičius. 1906–1907 m. m. Aknystoje mokėsi 103 berniukai ir 40 mergaičių. Tarp mokinių vyravo liuteronai: 74 berniukai ir 33 mergaitės, katalikų – 27 berniukai ir 4 mergaitės, judėjų – 2 berniukai ir 3 mergaitės; 2 dvarininkaičiai, 2 miestiečiai, 3 miestietės, 99 kaimo berniukai ir 37 kaimo mergaitės. Ypač gausus I skyrius – jame mokėsi 75 berniukai ir 32 mergaitės, II – 17 berniukų ir 8 mergai-

¹¹ LVIA, f. 567, ap. 11, b. 6359, l. 5.

¹² LVIA, f. 567, ap. 11, b. 3186.

¹³ LVIA, f. 567, ap. 11, b. 5070, l. 220.

¹⁴ LVIA, f. 567, ap. 12, b. 1332, l. 698.

¹⁵ LVIA, f. 567, ap. 12, b. 6133, l. 299; ap. 23, b. 434, l. 78–84.

¹⁶ LVIA, f. 567, ap. 12, b. 10 123.

¹⁷ LVIA, f. 567, ap. 13, b. 1176, l. 2–7.

Aleksandro Jakševičiaus rūpesčiu pastatytas Aleknu mokyklos pastatas po pusės amžiaus. 1968 m. J. Šedžio nuotr.

tės, o III – tik 9 berniukai. Aknystos mokyklą baigė: 1904 m. – 17 berniukų ir 2 mergaitės, 1905 m. – 15 berniukų, o 1906 m. – tik 3 berniukai. 1906–1907 m. m. Rokiškio mergaičių mokykloje mokėsi 61: 49 katalikės ir 12 žydaičių, tarp jų 5 dvarininkaitės, 16 miestiečių ir 40 kaimo mergaičių¹⁸.

1908 m. Lūkštų parapijos klebono Prano Vainausko rūpesčiu Neršionių kaime įsteigta pirmoji lietuviška „Saulės“ draugijos mokykla. Joje ilgą ir vaisingą pedagogo kelią praėjo Matas Grigonis.

1908 m. lapkričio 12 d. laikraštyje „Kurjer Wilenski“ išėjusiame dideliame straipsnyje apie švietimą yra pastraipa, kad Onuškyje (Ežerėnų apskritis) 100 vaikų negali lankyti mokyklos. Į šią pastraipą atkreipė dėmesį Vilniaus mokymo apygardos globėjas ir paprašė Kauno gubernijos liaudies mokyklų direkcijos paaiškinimo. Direkcija savo ruožtu paklausė Onušio mokytojo. Pastarasis atsakė, kad dėl mažų ir senų patalpų iki 100 vaikų atsisakyta priimti į mokyklą. Direkcijos paaiškiniame apygardai minima ne tik rusiška Onušio mokykla, bet ir lietuviška „Saulės“ draugijos mokykla Neršionysė – keliolika kilometrų į rytus nuo Onušio. Paminėta, kad abiejose mokyklose mokosi 150 mokinių¹⁹. Kadangi Onuškyje mokėsi 80–90 mokinių, tad „Saulės“ mokykloje jų galėjo būti 60–70. 1909 m. Baršių k. atidaryta liaudies mokykla, joje mokytojo kelią pradėjo Aleksandras Jakševičius, vėliau tapęs žymiu visuomenės veikėju. A. Jakševičius ne tik mokė vaikus, bet suorganizavo kursus jaunimui, pradėjo komplektuoti biblioteką, sutelkė dramos būrelį. Po metų mokykla iš Baršių persikėlė į Alėknu k. Mokytojas Jakševičius rūpinosi, kad čia išdo (valstybės) lėšomis būtų pastatyta tipinė mokykla su butu mokytojui²⁰. Ir jam pavyko – iki Pirmojo pasaulinio karo medinis mokyklos pastatas buvo pastatytas, tik nespėtas įrengti. Šis pastatas tebestovi ir dabar. 1910 m. dar viena liaudies mokykla įsteigta Sodėlių k. Onuškyje iki Pirmojo pasaulinio karo taip pat pastatytas naujas didesnis mūrinis mokyklos pastatas.

1911 m. sausio 18 d. vyko visuotinis liaudies mokyklų surašymas. Nagrinėjant šio surašymo duomenis teko įsitikinti, kad, nepaisant įsteigtų naujų mokyklų, dalis vaikų toliau mokėsi aplinkinių vietovių mokyklose, ypač vyresnėse klasė-

¹⁸ LVIA, f. 567, ap. 13, b. 1300, l. 305, 331.

¹⁹ LVIA, f. 567, ap. 23, b. 473.

²⁰ LVIA, f. 567, ap. 13, b. 1196, l. 4.

se. Rokiškio parapiinės mokyklos 4 skyriuje mokėsi penkiolikmetis Antanas Pupienis iš Sodelių kaimo²¹. 1908 m. reorganizuotos į aukštesnį lygį Aknystos mokyklos vyresnėse klasėse taip pat mokėsi keliolika vaikų iš šiaurinėje teritorijos dalyje esančių kaimų²².

Rusiškų mokyklų veiklą nutraukė prasidėjęs Pirmasis pasaulinis karas. Su-stojo naujų mokyklų statybų finansavimas, ženkliai suprastėjo mokyklų aprūpini-mas. Galiausiai caro valdžia per apskričių inspektorius mokytojams įsakė artėjant vokiečiams išvykti į Rusijos gilumą. Apie tai savo autobiografijoje rašė Aleksandras Jakševičius²³. Tai sutrikdė daugelio mokyklų darbą, o neseniai įkurtos mokyklos Alėknose ir Sodėliuose užsidarė.

Lietuviškos mokyklos

Pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui, dar tebevykstant Nepriklausomybės kovoms, pradėtos kurti lietuviškos mokyklos. Jas kūrė ne tik buvusių rusiškų mokyklų vietose – Aleknose, Sodėliuose, bet ir kitur – Didsodėje, Ginōtuose. Jas kūrė vietiniai gyventojai. Jie patys ieškodavo prasilavinusių asmenų, kurie galėtų mokyti vaikus. Valdžia vėliau šias mokyklas įteisino, kartais net po metų. Taip buvo su Aleknų pradžios mokykla, kuri dėl nesutvarkyto mokyklos pastato laikinai pradėjo dirbti Čeičių k. Tą patį galima pasakyti ir apie Aknystą, kur mokytoja dirbo didelė švietimo entuziastė Marija Šlapelytė, vėliau tapusi nusipelnusia Lietuvos TSR mokytoja.

Įsikūrusias mokyklas lankė ne tik daugelis mokyklinio amžiaus vaikų, bet ir nemažai paauglių ar net jaunuolių, kuriems laiku mokyti sutrukdė Pirmasis pasaui-nis karas. Tačiau daugelis pasimokę porą ar, geriausiu atveju, trejetą metų, t. y. išmokę skaityti, skaičiuoti ir rašyti, mokyklą mesdavo. Ypač taip elgėsi vyresnio am-žiaus mokiniai – sunkus šeimų gyvenimas vertė juos pačius užsidirbti duonos kąsnį. Iš kitos pusės, dar nebuvo nusistovėjusi pradžios mokyklų baigimo (egzaminų) sis-tema. Aprašydami konkrečias mokyklas ir pateikdami jų mokinių skaičių, matysime, kad jas baigdavo nedaug mokinių. Mokyklų darbą trukdė ir tais laikais siautėjusios užkrečiamosios ligos: dėmėtoji šiltinė Didsodėje 1923 m.²⁴, tymai Aleknų ir Gene-rališio pradžios mokyklų zonose 1930 m.²⁵ Beje, tymai ir kitos vaikų ligos valsčiaus mokyklose siautėjo vos ne kasmet, net iki XX a. šeštojo ar net septintojo dešimtmečio pradžios. 1926 m. įsteigus Armonių pradžios mokyklą, rytinėje valsčiaus dalyje mo-kyklų tinklas (tankis) buvo pakankamas.

Nuo 1928 m. rugsėjo 1 d. Juodupės valsčiuje buvo įvestas privalomas (pra-dinis) mokslas²⁶. 1930 m. rugsėjo 1 d. įsteigtos Brýzgių ir Generališio pradžios mo-kyklos apėmė pietinės ir centrinės dalies kaimus²⁷. Be mokyklų liko tik pietvakarinė valsčiaus dalis – Mainėvų seniūnija. 1930 m. rudenį vykdant mokyklų reformą, Ar-monių mokykla priskirta Veduvišio mo-kyklai, Ginōtų – Aleknų mokyklai, kaip tų mokyklų antri komplektai.

Įdomių duomenų apie 7–13 metų vaikų skaičių bei kiek iš jų mokyklą lan-kė ir kiek nelankė pavyko rasti 1930 m. byloje²⁸ (3 lentelė).

²¹ LVIA, f. 567, ap. 8, b. 582, l. 107.

²² LVIA, f. 567, ap. 8, b. 586, l. 70.

²³ Lietuvos ypatingasis archyvas (toliau – LYA), LKP dok. sk., f. 17 410, ap. 1, b. 1, l. 5.

²⁴ LVIA, f. 391, ap. 3, b. 694, l. 47.

²⁵ LVIA, f. 391, ap. 3, b. 701, l. 154.

²⁶ LVIA, f. 391, ap. 3, b. 699, l. 13.

²⁷ LVIA, f. 391, ap. 3, b. 1040, l. 15, 22.

²⁸ LVIA, f. 391, ap. 3, b. 701, l. 27.

3 lentelė

Juodupės valsčiaus vaikų skaičius ir mokyklų lankymas, 1930 m.

Mokyklos zona	Vaikų skaičius	Iš jų		
		mokyklą lankė	nelankė	
			skaičius	%*
Alėknų (ir Ginotų)	111	92	19	17,1
Veduviškio (ir Armonių)	151	119	32	21,2
Stōniškio	132	93	39	29,5
Ōnuškio	165	107	58	35,2
Generališkio	68	42	26	38,2
Bryzgių	64	26	38	59,4
Iš viso*:	691	479	212	30,7

* Sumos ir procentai apskaičiuoti autoriaus.

Mažiausiai mokyklos nelankančių vaikų buvo Aleknų ir Ginotų mokyklų zonoje. Tai ryški tradicijų įtaka – Aleknose mokykla veikė dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą, Ginotuose įsteigta 1918 m. Didžiausias mokyklos nelankančių vaikų procentas buvo naujai įsteigtų Bryzgių ir Generališkieio mokyklų zonose. Ypač didelį nesimokančių vaikų skaičių nulėmė didelis rusų sentikių Kukių kaimas. Iš pateiktų skaičių matyti, kad visame valsčiuje mokyklų nelankė beveik trečdalis vaikų. Praktiškai šis procentas buvo didesnis, nes rusiški Mainėivų ir Plunksnočių, mišrūs Dirvonų ir Pagojų kaimai buvo priskirti Čedasų (Panemunio vls.) mokyklos zonai. O šiame kamepe steigti mokyklą neskubėta...

Ne vienoje ir ne dviejose ataskaitose nurodyta, kad rugsėjo mėnesį į mokyklas susirenka labai mažai vaikų. Dauguma gano gyvulius, dažnai pas stambius Latvijos ūkininkus. Siekiant sudaryti sąlygas piemenėliams mokytis, nuo 1935 m. rugsėjo 1 d. buvo pertvarkytas mokymosi laikas. Pagal naująją tvarką I skyriaus mokiniai mokėsi rugsėjo–spalio ir balandžio–gegužės mėnesiais (dvejus metus). II ir III skyrių mokiniai mokėsi lapkričio–kovo mėnesiais, IV – lapkričio–gegužės mėnesiais. Nuo 1937 m. rudens ketvirtojo skyriaus mokiniams mokslo metų pradžia buvo paankstinta – ji prasidėdavo spalio 1 d. Tad mokslo metų trukmė antram ir trečiam skyriui sumažėjo iki penkių mėnesių (dar buvo ir Kalėdų atostogos). Savaiame suprantama, kad ženklus mokymosi trukmės sumažėjimas negalėjo nesumažinti ir mokymosi planų apimties. Imtis tokių priemonių privertė gyvenimas – sunki daugelio kaimo gyventojų materialinė padėtis. Tad siekiant padidinti mokyklų lankomumą (o tiksliau vengiant didinti beraščių skaičių) buvo aukojama mokymo (išsilavinimo) kokybė. Tokią mokymosi tvarką savo rašte Švietimo ministerijos Pradinių mokyklų departamentui kritikavo Rokiškio apskrities mokyklų inspektorius J. Kažemėkaitis²⁹. Tenkinat rusų sentikių tarybų prašymus ir skatinant rusus leisti vaikus į mokyklas nuo 1938 m. Bryzgių ir Mainėivų mokyklose leista mokytis rusų kalbos kaip atskiro dalyko³⁰.

1940 m., primetus Lietuvai sovietų santvarką, mokyklų skaičius valsčiuje mažai tepasikeitė, tik Čedasų mokyklos IV komplektas Mainėivose tapo savarankiška mokykla ir buvo įkurtas šios mokyklos komplektas Teklinės kaime. Prie kai kurių mokyklų (Armonių, Bryzgių, Juodupės,

²⁹LVIA, f. 391, ap. 3, b. 1731, l. 2.

³⁰LVIA, f. 391, ap. 3, b. 2565, l. 5–6.

Maineivų ir Onušio) buvo organizuoti kursai suaugusiesiems³¹. Ši pagal naujosios valdžios nurodymus vykdyta kampanija buvo mažai raštingoje porevoliucinėje Rusijoje vykdytos plačios neraštingumo likvidavimo kampanijos parodija. Kitaip ir būti negalėjo, nes du nepriklausomo gyvenimo dešimtmečius pragyvenusioje Lietuvoje neraštingų žmonių buvo kur kas mažiau. 1941 m. birželio 14 d. trėmimas palietė ir valsčiaus mokytojus. Tarp tremtinių – trijų mokyklų vedėjai ir viena mokytoja (apie tai – plačiau aprašant konkrečias mokyklas).

Hitlerinės okupacijos metais valsčiaus mokyklos dirbo mokytojų pasišventimo ir mokinių tėvų paramos dėka. Dirbti trukdė menkas mokyklų aprūpinimas, mažos mokytojų algos, išmokamos praktiškai bevertėmis ostmarkėmis. Iš pastarųjų žmonės šaipėsi: „*Aukštyn meti – žemėn krenta, duodi šuniui – neėda. O kur jas dėt?!*“ Jauniems mokytojams dar teko slapstytis nuo išvežimo į Vokietiją priverstiniais darbams. Kitaip nei miestuose, valsčiaus kaimo mokyklų patalpų okupantų kariniams daliniams ar įstaigoms neprireikė.

Sugrižus bolševikams, mokyklų skaičius valsčiuje taip pat nepasikeitė, tik Maineivų pradžios mokykla nuo 1945 m. rudens tapo rusiška (mokymo kalba – rusų), o jos Teklinės komplektas buvo priskirtas Onušio mokyklai. Mokytojai ir toliau gyveno vargingai, nes jų algos tebebuvo mažos. Masinis trėmimas, o vėliau priverstinė kolektyvizacija sparčiai mažino kaimų gyventojų skaičių – anot žymaus rašytojo, atėjo didysis sodybų tuštėjimo metas. Dėl to pradėjo mažėti ir mokinių skaičius kaimo mokyklose. Prie pradėjusios augti iki vidurinės Juodupės mokyklos buvo įsteigtas bendrabutis tolimesnių kaimų mokiniams. Tuo pat metu vis labiau buvo tankinamas kaimus aptarnaujančių autobusų linijų tinklas. Tai dar labiau mažino atokesnių kaimo mokyklų mokinių skaičių, tad jas imta uždarinėti.

Aprašant konkrečias mokyklas naudotasi Lietuvos centriniame valstybės archyve saugomų Švietimo ministerijos fondų medžiaga ir kitais šaltiniais.

Aknystos pradžios mokykla

Oficialiais duomenimis, ši mokykla įkurta 1919 m. rugsėjo 6 d. Tačiau 1920 m. kovo 10 d. mokyklos lankymo ataskaitoje parašyta, kad Marija Šlapelytė, anksčiau baigusi keturklasę mergaičių mokyklą, mokytoja jau dirbo ketvirtus metus, o Aknystoje – antrus metus. Tad aišku, kad lietuviška Aknystos mokykla veikė ir 1918–1919 m. m., t. y. darbas pradėtas nelaukiant valdžios malonių, mokytojos entuziazmo ir mokinių tėvų skiriamų lėšų dėka. Ši mokykla buvo gausiai lankoma: I skyriuje mokėsi 15 mergaičių ir 22 berniukai, II – 14 mergaičių ir 10 berniukų, III – 4 mergaitės ir 11 berniukų³². Latviška Aknystos mokykla (mokytoja Olga Grigonytė) įsteigta vėliau (1919 m. lapkritį) ir ją lankė trečdaliu mažiau vaikų: I skyrių – 6 mergaitės ir 9 berniukai, II – 9 mergaitės ir 14 berniukų, III – 5 mergaitės ir 8 berniukai³³.

Aknystą perdavus Latvijai dėl latvių nacionalistų fanatikų teroro Marija Šlapelytė turėjo pasitraukti į Lietuvą ir lietuviška mokykla Aknystoje buvo uždaryta³⁴.

³¹ LVIA, f. R-762, ap. 1, b. 358, l. 23–33.

³² LVIA, f. 391, ap. 3, b. 1366, l. 195–196.

³³ *Ten pat*, l. 179–180.

³⁴ LVIA, f. 391, ap. 3, b. 698, l. 105–106.

Aleknų pradžios mokykla

Mokytojas Alfonsas Mulvinas su žmona Eleonora ir grupe Aleknų mokyklos mokinių. Pirmoje eilėje kairėje – straipsnio autorius. 1944 m. pavasaris. Jono Alekno nuotr.

Apie Aleknų mokyklos darbo pradžią šioje knygoje rašo Paulina Dienienė (Čeičytė). Mokyklą įkūrė ne valdžia, o vietiniai gyventojai. Tad ir nepavyko nustatyti tikslios jos darbo pradžios datos. Pirmasis mokytojas buvo smulkaus (turėjo 4 dešimtines – *desincinas*, anot jo paties, žemės) Aleknų kaimo ūkininko Prano Alekno sūnus Jonas. Jonas Alekna pradėjo vaikus mokyti tuojau po to, kai grįžo iš Rusijos, Kazanėje baigęs šešias gimnazijos klases. Pradėjus rūpintis oficialiu Aleknų mokyklos įteisinimu, Jonas Alekna buvo perkeltas į Čedasų mokyklą. Vėliau jis tapo žymiu gamtininku, daugelio dabartinių Lietuvos gamtininkų mokytoju (apie tai R. Kazlausko straipsnyje). Kadangi prieš Pirmąjį pasaulinį karą statytos mokyklos pastatas nebuvo visiškai įrengtas, be to, karo metu gerokai nuniokotas, tad mokykla pradėjo dirbti gretimame Čeičių kaime, ūkininko seklyčioje. (Pastatą pavyko sutvarkyti tik 1923 m.). 1920 m. rudenį čia paskirtas Kúosių mokyklos mokytojas Jonas Jasinevičius, baigęs Rokiškio vasaros mokytojų kursų. Kitą rudenį J. Jasinevičius perkeltas Onuškin, į jo vietą atvyko Gintotų mokyklos mokytojas Jonas Lukštaraupis. 1922 m. rudenį ir J. Lukštaraupis perkeltas į Onuški, į jo vietą paskirta Kreščionių mokyklos mokytoja Nastė Bugailiškytė, baigusi vasaros mokytojų kursų. Dar po metų N. Bugailiškytė pakeitė Marija Skavičiūtė, baigusi 6 gimnazijos klases. 1925 m. rudenį mokytoja paskirta Elžbieta Pugžlytė, baigusi dvimečius Skapiškio mokytojų kursų. Ši mokytoja čia dirbo net 16 metų. 1928 m. ji ištekėjo už Mažūčių k. stambaus ūkio savininko Juozo Čeičio. 1930 m., skirstant Aleknų kaimą į vienkiemius, mokyklai paskirtas 1 ha žemės. Sklypo ribos apsodintos pušaitėmis ir berželiais, bet pastarieji nedaug kur teprigijo. 1930 m. Aleknų mokyklai priskirta Gintotų mokykla kaip antras Aleknų mokyklos kompleksas.

1941–1945 m. šioje mokykloje teko mokytis ir straipsnio autoriui.

1941 m. rudenį Elžbieta Čeičienė paskirta į Juodupės mokyklą. Jos vieton atvyko iš Rokiškio priemiesčio kilusi Marija Navikaitė, ką tik baigusi Rokiškio gimnaziją ir mokytojų kursų. Ši mokytoja labai mylėjo vaikus, bet jai trūko patirties. Pirmąjį diktantą antrokams ji padiktavo gana sunkų, net su tiesiogine kalba. Rezul-

tatas buvo liūdnas – dvejetus gavo visi, net geriausi mokiniai. Buvo pralieta nemažai graudžių ašarų, ypač iš pirmūnų akučių. Šios ašaros paveikė mokytoją ir kitą diktantą jau diktavo tikrai atitinkantį vaikų amžių. Vaikai ją mylėjo, jos nebijojo. Po poros metų mokytoja Marytė išvažiavo toliau mokytis, vaikų buvo išlydėta su graudžiomis ašaromis. Vietoj M. Navikaitės paskirtas Ginotų mokyklos mokytojas Alfonsas Mulvinas. Jis sutvarkė, inventorizavo mokyklos biblioteką, knygas su nuplyšusiais viršeliais kartu su mokiniais įrišo į kietus viršelius. Mokė įdomiai, stengėsi mokiniams būti vyresnis draugas. Dažnai pasakodavo įdomių dalykų, ypač iš gamtos, geografijos. 1947 m. A. Mulvinas buvo perkeltas į Onuški, o į jo vietą atėjo dirbti dvidešimtmetė Janina Kanopaitė, baigusi Rokiškio gimnaziją. 1949 m. rudenį J. Kanopaitė perkėlus į Ginotus, Aleknų mokyklos vedėju paskirtas iš Veduviškio kilęs Vytautas Danilevičius, baigęs Rokiškio gimnaziją. Po V. Danilevičiaus 1957 m. čia paskirta kilusi iš Stonišio Sėlynės mokyklos mokytoja Janina Žindulytė. Po metų ji išstekojo už iš tremties grįžusio Vytauto Čeičio. J. Čeičienei (Žindulytei) persikėlus į Obelius, Aleknose dirbo Aleksandras Kisielius, prieš karą buvęs Mainieivų mokyklos vedėju, 1941–1951 m. praėjęs garsiojo Rešiotų lagerio pragarą ir 8 m. tremties. A. Kisieliui persikėlus į kitą mokyklą, čia mokytojavo Jadvyga Pilipavičienė. Vėliau ją pakeitė Irena Kairytė. Po J. Kairytės čia dirbo iš Aleknų k. kilusi Elena Kudzinskienė (Šutpetrytė). Jai buvo lemta būti paskutine šios mokyklos mokytoja. Dėl nesutarimų su mokytojos vyru Onušio tarybinio ūkio direktorius Povilas Rimkus ėmė rūpintis mokyklos uždarymu – netgi surinko gyventojų parašų, kad mokykla esanti nereikalinga. 1980 m. Aleknų mokykla buvo uždaryta.

4 lentelė

Aleknų pradžios mokyklos mokinių ir mokyklą baigusiujų skaičius
(iš lankymo ir metinių ataskaitų)

Mokslo metai	Lankymo data, metinė atask.	Lankė skyrių				Iš viso lankė	Baigė
		I	II	III	IV		
1919–1920	–	x	x	x	x	22	–
1920–1921	1920 11 26	29	11	–	–	40	–
1922–1923	1923 03 06	26	13	7	–	46	–
1923–1924	1924 01 12	22	16	9	–	47	–
1925–1926	1925 12 16	13	11	11	–	36	–
1926–1927	1927 02 01	13	15	6	–	34	–
1927–1928	1927 10 10	11	17	–	–	28	–
1928–1929	1929 01 07	10	13	6	–	29	–
1929–1930	1929 11 28	x	x	x	x	37	3
1930–1931*	1931 01 16	53	28	19	15	115	7
1932–1933	1933 02 04	9	13	13	5	40	3
1933–1934	1934 02 22	11	13	10	13	47	11
1934–1935	1935 01 23	14	8	5	6	33	5
1935–1936	1935 11 23	12	12	6	5	35	3
1936–1937	1936 10 27	16	x	x	5	51	5
1937–1938	1937 10 15	25	x	x	9	50	9
1938–1939	1939 05 23	22	x	x	7	63	7
1939–1940	1940 05 18	18	x	x	8	55	x
1944–1945*	Met. atask.	32	14	6	10	62	10
1945–1946*	Met. atask.	32	17	17	4	70	3
1946–1947*	Met. atask.	40	18	10	20	88	x
1947–1948*	Met. atask.	23	15	24	4	66	x

(tęsinys)

Mokslo metai	Lankymo data, metinė atask.	Lankė skyrių				Iš viso lankė	Baigė
		I	II	III	IV		
1948–1949*	Met. atask.	20	15	24	16	75	x
1949–1950*	Met. atask.	17	11	13	15	56	x
1950–1951*	Met. atask.	16	12	12	16	56	15
1952–1953	Met. atask.	5	2	5	7	19	7

Pastabos: * – kartu su Gintotų komplektu; x – duomenų nerasta.

Armonių pradžios mokykla

Atkakliai mokinių tėvams prašant Armonių mokykla atidaryta 1926 m. rugsėjo 1 d. Į ją paskirta mokytoja Ona Šiurnaitė, baigusi „Saulės“ mokytojų seminarijos du kursus. Ši mokytoja dirbo trejus metus. 1929 m. rudenį O. Šiurnaitė perkelta į Dumblos mokyklą, o į Armónis paskirta Dumbloje 6 m. mokytojavusi Pranė Minkevičiūtė, baigusi Panevėžio mokytojų seminarijos du kursus. Ji čia dirbo ketverius metus. 1929 m. Armonis skirstant į vienkiemius, kaimo žmonės mokyklai skyrė 1,03 ha žemės, tačiau pastato niekas nepastatė. Mokykla veikė iš ūkininko nuomojamoje patalpoje. 1930 m. lapkričio mėnesį mokyklų reformos metu Armonių mokykla priskirta Veduviškio mokyklai kaip pastarosios antras komplektas. 1933 m. vasarą P. Minkevičiūtė perkelta į Savičiūnus. Jos vieton paskirta buvusi mokytoja, turėjusi net 19 m. stažą Ksavera Janulionytė, baigusi „Saulės“ mokytojų kursus. Kitais mokslo metais čia dirbo Mykolas Juodviršis, 27 m. amžiaus, turėjęs 4 m. darbo stažą, baigęs Panevėžio mokytojų seminariją. 1935 m. vasarą M. Juodviršis perkeltas į Biliūniškes ir Armonyse mokytojai keitėsi vienas po kito. Atvykęs iš Biliūniškių mokytojas Kazys Spaičys netrukus paskirtas į Uvainiūs. Jį pakeitė Kyšūnų mokyklos (Utenos apskr.) mokytoja Monika Indrašienė. Pastarajai susirgus reumatu, paskirtas buvęs mokytojas Jonas Pauža, netrukus perkeltas į Valiukiškes. Jį pakeitęs buvęs mokytojas Zenonas Petkevičius, baigęs Marijampolės mokytojų seminariją, perkeltas į Lailūnus. Tik 1937 m. paskirta Sofija Skavičiūtė, baigusi Rokiškio gimnaziją, čia dirbo daugiau kaip dvejus metus. 1939 m. gruodžio mėnesį S. Skavičiūtė perkelta į Sėlėnę. Jos vieton paskirta Paulina Vasiliauskaitė 1941 m. rudenį perkelta į Lašūs. Po jos atvykęs Alfonsas Žemaitis, baigęs Rokiškio gimnaziją ir mokytojų kursus, kitais metais perkeltas į Onuški. 1942 m. rudenį paskirtas mokytojas Antanas Ridikas, atvykęs iš Gegužinės mokyklos (Trakų apskr.). Praėjus Antrojo pasaulinio karo frontui mokytojavo Mykolas Kakeranas, baigęs 6 gimnazijos klases, vėliau ilgametis Rokiškio gimnazijos fizinio lavinimo mokytojas. Nuo 1948 m. rudens dirbo Bronė Gabrėnaitė, baigusi 8 gimnazijos klases. Vėliau dar dirbo Garškaitė, L. Gladutienė, Gėnė Būtėnienė.

Mokykla dar veikė 1959–1960 m. m. Tikriausiai tai buvo vieni iš paskutinių jos darbo metų.

Lentelėje nenurodytais mokslo metais mokykla nelankyta arba jos mokinių skaičius pateiktas kartu su pagrindinio komplekto – Veduviškio mokyklos – mokinių skaičiumi.

5 lentelė

Armonių pradžios mokyklos mokinių ir mokyklą baigusiųjų skaičius
(iš lankymo ataskaitų)

Mokslo metai	Lankymo data	Mokinių skyriuje				Mokinių iš viso	Baigė
		I	II	III	IV		
1926–1927	1927 01 07	32	9	–	–	41	–
1927–1928	1927 10 22	13	20	–	–	33	–
1930–1931	–	x	x	x	x	x	3
1931–1932	–	x	x	x	x	x	5
1932–1933	1933 02 03	6	13	10	12	41	5
1933–1934	1934 02 22	16	28	–	8	52	4
1934–1935	1935 01 15	16	10	15	4	45	4
1935–1936	1935 11 06	20	10	15	4	49	5
1936–1937	1936 10 29	16	x	x	x	x	5
1937–1938	1937 10 14	15	x	x	4	52	3
1938–1939	1939 01 11	20	15	8	6	49	5
1939–1940	1939 11 16	23	16	8	5	52	x
1941–1942	1942 01 31	8	4	10	8	32	x

Bryzgių pradžios mokykla

Mokykla įsteigta 1930 m. rugsėjo mėnesį. Ji iš karto gavo 1923 m. žemės reformos metu jai numatytą 3,3164 ha žemės sklypą, išsidėsčiusį abipus kelio Juodupė–Onuškis. Nuosavo pastato mokykla neturėjo – visą laiką dirbo iš ūkininko nuomajamose patalpose.

Pirmasis mokytojas buvo Mykolas Čiplys, baigęs Panevėžio mokytojų seminarijos 4 kursus, perkeltas iš Savičiūnų. 1931 m. vasarą M. Čiplys išvyko į kitą mokyklą, į Brýzgius paskirta Paulina Čeičytė, baigusi Skapiškio dvimečius mokytojų kursus, trejetą metų dirbusi Lašų mokykloje. Čia dirbdama Paulina ištekėjo už tarnautojo Dienio ir 1934 m. vasarą išvyko į Lauksodį (Šiaulių apskr.). Ją pakeitė Julė Markevičiūtė, 22 m., ką tik baigusi Kauno mokytojų seminariją. Ji čia dirbo trejus metus. 1937 m. rudenį pradėjo dirbti 32 m. amžiaus, turintis 10 m. stažą Petras Vaičius, baigęs Ežerėnų (Zarasų) mokytojų kursus. Ir jis čia dirbo trejus metus. 1940 m. rudenį P. Vaičius paskirtas į Svōbiškį. Jį pakeitė Stasys Praniauskas, kuris 1941 m. pavasarį paskiriamas suaugusiųjų švietimo inspektoriumi. 1941 m. rudenį pradėjo dirbti Valentina Čeičytė, baigusi gimnaziją ir mokytojų kursus. 1944 m. ji perėjo į Juodupės mokyklą. Tų metų rugsėjį čia pradėjo dirbti devyniolikmetis Jonas Narbutas, ką tik baigęs Rokiškio gimnaziją. 1948 m. rudenį pradėjo dirbti Vanda Olinskaitė, baigusi Obelių gimnazijos 7 klases. V. Olinskaitė tebemokytojavo ir 1953 m. 1959–1961 m. dirbo Jonas Keliuotis, kuris 1961 m. rudenį perkeliamas į Onuškę. Veikiausiai tada ši mokykla ir buvo uždaryta.

6 lentelė

Bryzgių pradžios mokyklos mokinių ir mokyklą baigusiųjų skaičius
(iš lankymo ir metinių ataskaitų)

Mokslo metai	Lankymo data, metinė atask.	Mokinių skyriuje				Mokinių iš viso	Baigė
		I	II	III	IV		
1930–1931	1930 06 10	27	7	6	–	40	–
1931–1932	1931 09 23	19	14	5	3	41	6

(tęsinys)

Mokslo metai	Lankymo data, metinė atask.	Mokinių skyriuje				Mokinių iš viso	Baigė
		I	II	III	IV		
1932–1933	1933 02 01	28	14	8	6	56	4
1933–1934	1934 01 10	28	13	9	5	55	4
1934–1935	1934 12 21	12	16	9	8	45	6
1935–1936	1935 10 04	18	x	x	x	63	–
1936–1937	1937 02 28	11	x	x	x	59	5
1937–1938	1937 10 16	24	x	x	2	x	1
1938–1939	1939 01 13	18	16	13	6	53	6
1939–1940	1939 11 16	22	20	14	2	58	x
1944–1945	Met. atask.	19	17	13	5	54	5
1945–1946	Met. atask.	20	13	12	6	51	5
1946–1947	Met. atask.	15	7	7	9	38	x
1947–1948	Met. atask.	20	12	8	2	42	x
1948–1949	Met. atask.	16	22	9	10	57	x
1949–1950	Met. atask.	17	19	12	6	54	x
1950–1951	Met. atask.	15	19	9	7	50	5
1952–1953	Met. atask.	12	8	14	9	43	8

Generališko pradžios mokykla

Apie Generališko pradžios mokyklą knygoje taip pat rašo šios mokyklos mokinė Stefanija Bliūdžiūtė straipsnyje „Mano pirmoji mokykla“.

7 lentelė

Generališko pradžios mokyklos mokinių ir mokyklą baigusiuju skaičius
(iš lankymo ir metinių ataskaitų)

Mokslo metai	Lankymo data, metinė atask.	Mokinių skyriuje				Mokinių iš viso	Baigė
		I	II	III	IV		
1930–1931	1931 03 24	19	9	10	5	43	5
1931–1932	1932 03 31	24	8	7	7	46	5
1932–1933	1933 01 31	20	13	5	4	42	4
1933–1934	1934 01 10	19	11	10	3	43	5
1934–1935	1935 01 14	17	18	7	6	48	6
1935–1936	1935 10 04	20	x	x	x	x	5
1936–1937	1936 10 27	15	x	x	x	x	8
1937–1938	1937 10 15	14	x	x	6	x	9
1938–1939	1939 01 14	12	14	10	11	47	12
1939–1940	1939 11 16	6	18	13	6	43	x
1944–1945	Met. atask.	5	11	9	4	29	4
1945–1946	Met. atask.	15	10	13	8	46	8
1946–1947	Met. atask.	13	5	12	9	39	x
1947–1948	Met. atask.	7	9	9	9	34	x
1948–1949	Met. atask.	9	6	10	10	35	x
1949–1950	Met. atask.	6	5	5	9	25	x
1950–1951	Met. atask.	8	7	4	9	28	8
1952–1953	Met. atask.	7	4	7	4	22	4

Vėliau ši mokykla perkelta iš Butėniškio vienkiemio į Didsodės kaimą ir pavadinta Didsodės pradžios mokykla. Paskutinius kelerius metus ji dirbo buvusio vaikų darželio patalpose. Uždaryta 2002 m.

Ginotų pradžios mokykla

Mokykla įsteigta 1918 m. gruodžio mėn., tačiau kiek mokinių tada mokėsi, duomenų rasti nepavyko. Mokykla niekad neturėjo žemės nei savo pastato – dirbo iš ūkininkų nuomojamose patalpose. Pirmasis mokytojas čia buvo iš Baršių k. kilęs Juozas Strikas, baigęs 3 gimnazijos klases ir mokytojų kursus. Kitais metais J. Strikas paskirtas į Sodeliūs, o Ginotuose dirbo iš Naujāsodės kaimo kilęs Jonas Rūšėnas, baigęs ministerijos mokyklą. 1920 m. rudenį ir J. Rūšėnas perkeltas į Sodeliūs, o čia pradėjo dirbti Jonas Lukštaraupis, baigęs metinius ir vasaros mokytojų kursus. 1921 m. rudenį J. Lukštaraupis perkeltas į Aleknàs, o Ginotuose dirbo Jonas Jovaišas. Pastarasis kitą vasarą išvyko į karo mokyklą ir Ginotų mokykla visus metus neturėjo mokytojo. Tik kitais mokslo metais čia dirbo iš Didsodės laikinai perkelta Marija Vidutytė, baigusi 3 Raseinių gimnazijos klases. 1924 m. rudenį paskirta Elžbieta Šapranauskaitė, baigusi 4 Rokiškio gimnazijos klases ir mokytojų kursus. Ji čia mokytojavo dvejus metus. 1926 m. vasarą E. Šapranauskaitė jos prašymu perkelta į Gervalakius, į Ginotus iš Varlaukės (Tauragės apskr.) atvyko Valerija Makalauskaitė, baigusi 7 gimnazijos klases. Ji čia dirbo irgi dvejus metus. 1928 m. rudenį į Ginotus skirtas Antanas Galinis, tačiau per mokslo metus jis perkeltas į Onuški, o iš Onuškio atkelta Bronė Gedaitė, baigusi Skapiškio dvimečių mokytojų kursus. 1929 m. vasarą čia paskirtas Pranas Puras, baigęs Panevėžio mokytojų seminariją. Kitą vasarą P. Puras perkeltas į Savičiūnus, o iš Lukštų atvyko Agota Steponaitytė, baigusi mokytojų seminariją. Ji čia dirbo penkerius metus. 1930 m. rudenį Ginotų mokykla priskirta Aleknų mokyklai kaip pastarosios antras kompleksas. 1935 m. vasarą A. Steponaitytė perkelta į Lailiūnus, dirbti atvyko Aldona Česonytė, baigusi Panevėžio mokytojų seminarijos 4 kursus. Po metų A. Česonytė perkelta į Pandėlį, į Ginotus paskirtas Boleslovas Kapušinskas, Šiaulių mokytojų seminarijos absolventas, po metų perkeltas Onuški. Po jo vienerius metus dirbo Marija Būtėnaitė, Klaipėdos mokytojų instituto absolventė. Ją pakeitė Eugenija Urbonavičiūtė, to paties instituto absolventė, Eugenija, čia dirbdama antrus metus, ištekėjo už B. Kapušinsko ir 1940 m. rudenį persikėlė pas vyrą į Onuški. Po jos pradėjo dirbti Alfonsas Mulvinas, baigęs Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos-filosofijos skyriaus du kursus. 1943 m. rudenį A. Mulvinas perkeltas į Aleknas, į Ginotus atvyko Jonas Lukštaraupis iš Staseliškių. Praėjus frontui J. Lukštaraupis persikėlė į Juodupę, Ginotuose dirbo Alfonsas Lapašinskas, baigęs gimnaziją. 1947–1949 m. m. dirbo Monika Biraitė, baigusi 5 Rokiškio gimnazijos klases, o nuo 1949 m. mokytojavo Janina Kanopaitė, perkelta iš Aleknų. Vėliau čia dirbo Gėnė Rauplėnienė, Didžgalvytė (1970 m.).

8 lentelė

Ginotų pradžios mokyklos mokinių ir mokyklą baigusiuju skaičius
(iš lankymo ataskaitų)

Mokslo metai	Lankymo data	Mokinių skyriuje				Mokinių iš viso	Baigė
		I	II	III	IV		
1919–1920	1920 03 25	25	29	–	–	54	–
1920–1921	1921 03 03	28	27	–	–	55	–
1923–1924	1924 05 23	6	5	–	–	11	–

(tęsinys)

Mokslo metai	Lankymo data	Mokinių skyriuje				Mokinių iš viso	Baigė
		I	II	III	IV		
1924–1925	1924 10 24	30	13	–	–	43	–
1925–1926	1925 12 17	25	18	–	–	43	–
1926–1927	1927 02 05	22	15	–	–	37	–
1927–1928	1927 10 21	13	9	7	–	29	–
1928–1929	1929 01 05	14	10	11	–	35	–
1929–1930	1929 11 28	x	x	x	x	49	x
1930–1931	1930 06 16	x	x	x	x	x	3
1931–1932	–	x	x	x	x	x	5
1932–1933	1933 03 04	12	14	5	9	40	5
1933–1934	1934 02 22	27	14	11	–	52	–
1934–1935	1935 01 23	14	11	13	5	43	5
1935–1936	1935 11 23	12	9	10	8	39	6
1936–1937	1936 10 27	16	x	x	x	57	3
1937–1938	1937 10 15	12	x	x	7	56	5
1938–1939	1939 05 23	18	x	x	9	68	6
1939–1940	1940 05 18	24	x	x	5	59	x

Juodupės mokykla

Apie šią mokyklą knygoje išsamiai savo straipsnyje rašo ilgametis mokyklos direktorius Petras Marcijonas.

Maineivų pradžios mokykla

1935 m. Maineivų sentikių taryba prašė Maineivose atidaryti mokyklą, pateikė 90 mokinių sąrašą, bet Švietimo ministras prašymą atmetė. Tik 1937 m. rudenį (nuo lapkričio 1 d.) leista Maineivose atidaryti Čedasų mokyklos ketvirtą komplektą, numatant, kad šiame komplekte mokysis I–III skyrių mokiniai, o IV skyriaus mokiniai mokysis Čedasuose. Mokytoja paskirta aštuoniolikmetė Vanda Pielytė, baigusi gimnaziją ir mokytojų kursų. Ši mokytoja čia dirbo trejus metus. 1940 m. rudenį Maineivų komplektas atskirtas nuo Čedasų mokyklos ir tapo savarankiška mokykla. Jos vedėju paskirtas Čedasų mokyklos mokytojas Aleksandras Kisielius. 1941 m. birželio 14 d. A. Kisielius su žmona, Čedasų mokytoja, ištremiti. Tuomet jie gyveno Čedasų miestelyje (Panemunio vls.).

Nuo 1941 m. rudens mokyklos vedėju dirbo trisdešimtmetis Kostas Variakojis, baigęs Biržų gimnaziją ir Šiaulių mokytojų kursus. 1944 m. rudenį K. Variakojis perkeltas į Čedasus, o Maineivose dirbo Antanas Pupienis, baigęs Rokiškio gimnaziją ir Vilniaus universiteto ekonomikos fakulteto pirmą kursą. Nuo 1945 m. rudens Maineivų mokykloje pakeista dėstymo kalba (vietoj lietuvių – rusų). A. Pupienis perkeltas į Juodupę. Mokyklos vedėja paskirta Elena Matvejevna Evdokimova, baigusi 3 gimnazijos klases ir felčerių kursus. 1949 m. rudenį E. Evdokimovą pakeitė Vladimiras Vasiljevičius Trufanovas, baigęs pedagoginio instituto du kursus.

Apie vėlesnį mokyklos darbą neradau jokių duomenų.

9 lentelė

Mainių pradžios mokyklos mokinių ir mokyklą baigusių skaičius
(iš lankymo ir metinių ataskaitų)

Mokslo metai	Lankymo data, metinė atask.	Mokinių skyriuje				Mokinių iš viso	Baigė
		I	II	III	IV		
1937–1938	1938 02 24	x	22	14	–	x	–
1938–1939	1939 03 08	x	29	11	4	x	x
1939–1940	1940 05 25	35	x	x	x	x	x
1941–1942	1942 02 24	10	23	10	–	33	–
1944–1945	Met. atask.	53	10	9	6	78	4
1945–1946	Met. atask.	32	20	10	–	62	–
1946–1947	Met. atask.	23	36	17	8	84	x
1947–1948	Met. atask.	16	20	22	10	68	x
1948–1949	Met. atask.	12	20	19	21	72	x
1949–1950	Met. atask.	6	15	20	21	62	x
1950–1951	Met. atask.	4	15	20	19	58	x

Onušio mokykla

Apie ją knygoje rašoma mokytojo Algimanto Braželio straipsnyje.

Teklinės pradžios mokykla

Tai vėliausiai atidaryta ir trumpiausiai dirbusi mokykla, todėl ir duomenų apie ją pavyko rasti labai nedaug. Atidaryta 1940 m. rudenį kaip Mainių mokyklos antras komplektas. 1941–1942 m. m. mokytoja dirbo devyniolikmetė Bronė Šakalytė, baigusi Biržų gimnaziją ir Šiaulių mokytojų kursų. I skyriuje mokėsi 3 mergaitės ir 5 berniukai, II skyriuje – 6 mokiniai, III – 8, IV – 9, iš viso 31 mokiniys (9 mergaitės ir 22 berniukai). Tikėtina, kad ta pati mokytoja čia veikė ir 1942–1943 bei 1943–1944 mokslo metais. 1944–1945 m. m. mokytojavo Laima Ivanauskaitė, baigusi 5 Rokiškio gimnazijos klases.

1945 m. rudenį Mainių mokyklai tapus rusiška, Teklinės mokykla kaip komplektas priskirta Onušio mokyklai. Mokytojavo Kazė Muralytė, baigusi 5 Rokiškio gimnazijos klases. 1949 m. rudenį ją pakeitė Emilija Žindulytė.

Kada mokykla uždaryta, išsiaiškinti nepavyko, tik aišku, kad ji dirbo neilgai.

Veduviškio (Sodelių) pradžios mokykla

Mokykla įsteigta 1919 m. spalio 10 d. Sodelių kaime, kur turėjo 1,2 ha žemės, skirtos mokyklai dar 1909 m. šiam kaimui besiskirstant į vienkiemius. Savo pastato mokykla čia neturėjo, tad patalpas nuomojosi iš ūkininkų. Mokytoju dirbo Juozas Strikas, perkeltas iš Ginotų, vėliau baigęs kunigų seminariją ir dirbęs kunigu. 1920 m. rudenį iš Ginotų atvyko Jonas Rūšėnas. Kitą rudenį J. Rūšėnas perkeltas į Čedasus, mokytoju paskirtas Saturninas Paliukas, tačiau po poros mėnesių jį pakeitė Jonas Memėnas, baigęs mokytojų kursus. 1922 m. vasarą J. Memėnas išvyko į karo mokyklą, mokytoja paskirta Ona Paulenytė, baigusi 5 klasių progimnaziją. Po pusantrų metų ją pakeitė Emilė Spietylaitė, baigusi 4 gimnazijos klases. Nuo 1924 m. rudens dvejus metus dirbo Marija Vidutytė, taip pat perkelta iš Ginotų. 1926 m. vasarą M. Vidutytė atleista kaip neturinti pakankamo cenzo, o tų metų rudenį pačiam prašant paskirtas Jonas Lukštaraupis, dirbęs Panemunėlyje. Po metų

*Veduviškio mokyklos
mokiniai su mokytoju
Pranu Žinka.
1947 m.*

J. Lukštaraupis pasiprašė perkelti į Kriaunas, mokytoja paskirta Adelė Pulmickaitė iš Minkūnų. Mokinių tėvai prašė Švietimo ministeriją palikti mokytoju J. Lukštaraupį (prašymas atmestas). 1928 m. rudenį A. Pulmickaitė paskirta į Panemunėlį, o iš Lašų į Sodelius perkeltas Kostas Aleksiejus, baigęs Kėdainių mokytojų seminarijos tris kursus. Kitais metais K. Aleksiejus perkeltas į Kriaunas, o iš Kriaunų į Sodelius grąžintas J. Lukštaraupis.

1927 m. pradėjus skirstyti Vedereckio palivarką, ten mokyklai paskirta 2,0084 ha žemės ir palivarko pastatas, o 1929 m. mokykla perkelta iš Sodelių į Veduviškį (taip pavadintas palivarko žemėje išsikūręs kaimas). Sodelių, Laučiūnų ir Šlapekių kaimų gyventojai dėl mokyklos perkėlimo rašė Švietimo ministerijai protestą, kuris buvo atmestas. 1930 m. rudenį J. Lukštaraupis išvyko į Grumžlius (Biržų apskr.), o mokyklos vedėju iš Šimkaičių (Raseinių apskr.) perkeltas Juozas Mockevičius, baigęs Naujamiesčio mokytojų kursus. Jis Veduviškyje dirbo aštuonerius metus, nors jau 1936 m. pradėjo prašyti Švietimo ministeriją perkelti jį Suvalkijon, arčiau tėviškės (kilęs iš Sintautų, Šakių apskr.). Tik 1938 m. rudenį J. Mockevičių pakeitė Kostas Tulaba, baigęs dvimečius pedagogų kursus ir jau turėjęs 8 m. stažą. 1940 m. rudenį K. Tulaba perkeltas į Aleksandravėlę, o iš Kamajėlių atkeltas Pranas Žinka, baigęs 6 gimnazijos klases ir mokytojų kursus bei jau turėjęs 16 m. darbo stažą. Pranas Žinka tebedirbo ir 1950 m. Mokykla uždaryta 1976 m. mokytojaujant Bronei Gylienei.

10 lentelė

Veduviškio (Sodelių) pradžios mokyklos mokinių ir mokyklą baigusiuju skaičius (iš lankymo ir metinių ataskaitų)

Mokslo metai	Lankymo data, metinė atask.	Mokinių skyriuje				Mokinių iš viso	Baigė
		I	II	III	IV		
1919–1920	1920 03 21	11	7	9	–	27	–
1920–1921	1920 12 18	18	27	24	–	69	–
1921–1922	1921 12 06	26	26	17	–	69	–
1922–1923	1923 03 07	19	18	16	–	53	–
1923–1924	1923 12 03	16	15	13	–	44	–
1923–1924	1924 01 11	13	24	13	–	50	–

(tęsinys)

Mokslo metai	Lankymo data, metinė atask.	Mokinių skyriuje				Mokinių iš viso	Baigė
		I	II	III	IV		
1924–1925	1925 02 17	33	13	–	–	46	–
1925–1926	1925 10 26	25	8	6	–	39	–
1926–1927	1927 01 07	21	14	5	–	40	–
1927–1928	1927 10 22	18	22	9	–	49	–
1928–1929	1929 05 31	x	x	x	x	46	–
1929–1930	1929 09 24	11	x	x	x	x	x
1930–1931*	1930 12 12	22	33	16	17	88	8
1931–1932*	1931 10 06	46	x	x	x	x	7
1932–1933	1933 02 03	9	15	11	9	44	6
1933–1934	1934 02 20	12	19	7	11	49	9
1934–1935	1935 01 15	23	8	19	4	54	3
1935–1936	1935 12 06	14	18	14	10	56	10
1936–1937	1936 10 21	28	x	x	x	x	10
1937–1938	1937 10 14	18	x	x	7	54	7
1938–1939	1939 01 11	25	18	15	13	71	12
1939–1940	1939 11 16	42	18	15	13	88	x
1941–1942	1942 01 31	11	11	13	12	47	x
1944–1945*	Met. atask.	28	23	19	16	86	10
1945–1946*	Met. atask.	20	20	16	12	68	12
1946–1947*	Met. atask.	30	12	20	15	77	x
1947–1948*	Met. atask.	19	24	8	17	70	x
1948–1949*	Met. atask.	19	20	24	12	75	x
1949–1950*	Met. atask.	21	15	19	20	75	x
1950–1951*	Met. atask.	20	15	17	22	74	22
1952–1953	Met. atask.	4	5	4	11	24	9

* Kartu su Armonių komplektu.

Mano pirmoji mokykla

Stefanija Bliūdžiūtė

Jau kuris laikas Didsodės, Lingėnų, Prūsėlių, Prūseliukų link rieda širmuko traukiamas vežimaitis – *bėda* (dviratė kariataitė). Kartais keleivis suragina širmuką ir dairosi, dairosi, su meile sustabdydamas žvilgsnį ties rudenėjančių klevų guotu, ties gelstančiu vasarojumi, užkalbina linų rovėjas pakelėse. Ir toks mielas, simpatiškas seneliukas. Kur jis išsiruošė, kur skuba? Balti vešlūs ūsai, rausvi veideliai, juodas *žiponas*¹, šiaudinė skrybėlė (*kepeliušius*)! Labai malonus simpatiškas ponas, o jo kariataitė neseniai dažyta, botagas su rausvu kutu, botkotis kadaginis, gražiai išraštuotas. Vadelės raudonos, megztos iš vilnionių minkštų siūlų. Gražus raštuotas paklotas ant sėdynės. Tikras grafas! Taip tinka prie spalvingo rudenėjančio gamtos peizažo. Tai mūsų seniūnas, Kazys Žindulis iš Didsodės. O važiuoja jis su žinia – Generališko kaime, pas Baroną, atidaroma pradinė mokykla seniūnijos kaimų vaikams. Į arčiausiai esančią Stōniškio pradžios mokyklą Didsodės seniūnijos vaikams toloka. Tai dabar seniūnui rūpestis, kaip surinkti reikiamą vaikų skaičių, kad valdžia nepakeistų sprendimo. Kartais abu su sūnumi Julium lanko kiemus, kur yra mokyklinio amžiaus vaikų. Julius tai su dviračiu, tai užsėdęs ant Juodbėrio. Apsilankė ir pas mus, prašė atvesti vaikus į mokyklą, nors broliui tebuvo šešeri.

Štai ir rugsėjo 1-oji. Skuba keleliais, takeliais išsipuošę, rimti tėveliai su vaikais. Mokykla įsikūrė ne Generališkyje pas Baroną, kaip buvo numatyta, bet Didsodės kaime, ūkininko Vlado Stankūno seklyčioje. Stankūno troba erdvi, didelis koridorius mums atstojo drabužinę. Klasė, kaip kaimo troboje, taip pat erdvi, langai į pietus. Į šiaurės pusę – kambarėlis ir virtuvytė mokytojai. Namas su *gonkais*, apsuptas ūkinių pastatų erdvus kiemas. Greta plati kūdra (*sodželka*), kur ne vienam ir ne kartą teko įmerkti uodegą... Po langais – aptvertas gėlių darželis. Klasėje stovėjo paprastas juodai dažytas kaimiškas stalas, aplink jį išilginis suolas (į sienos pusę), iš kitos pusės – 3 kėdės. Toliau po visą klasę – suolai, suoleliai, įvairių formų, įvairaus aukščio ir spalvos. Susirinko žmonių per 30. Mes, pirmaklasiai mažyliukai, kaip neapdžiūvę viščiukai. Atėjo mokinių, jau lankusių Stoniško mokyklą, didelių bernų ir panelių aukštesnių ir stambesnių už mokytoją. Visus mus pasitiko šypsodamasi jauna mokytoja. Su vešlia kupeta šviesiai kaštoninių plaukų, aukštakulniais bateliais, tamsiai mėlynu kostiumėliu: trumpas plisuotas sijonas ir tokios pat medžiagos palaidinė su jūreiviška apykakle, ilgomis rankovėmis. Tokia ji man pasirodė miela, kad visos baimės išnyko. Kiekvieną pakalbino, kiekvienam pasakė ką nors malonaus. Pakalbėjo su tėveliais, užrašė visus į „didelę knygą“, pažaidėm. Tėveliai išėjo namo, mes dar pasilikome. Mokytoja patikrino mūsų žinias, supažindino su mokslais, ką šį rudenį turėsime veikti. Aš jau pažinau raides (amžiną atilsį dėdienė iš miesto buvo užrašiusi abėcėlę ir jau taip išmokau dėlioti žodžius). Pasakė tolesnę pamokų tvarką, kokių knygų turėsime įsigyti, kelis ir kokius sąsiuvinius, pieštukus, rašalo ir t. t.

Nebuvome įsidėję pietų – mamytė manė, kad netrukus grįšime. Šeimi-

¹ *Žiponas* – ilgas susagstomas viršutinis drabužis arba švarkas.

ninkė Stankūnienė atnešė po storą riekę duonos, dar storiau apteptą sviestu ir storai uždėtą sūrio. Mums ne valgis rūpėjo. Paragavę padėjom ant lango, kažin ar bent padėkojom...

Toliau bėgo dienos, linksmos, įdomios ir rūpesčių pilnos. Pirmąsias dienas dar nerašėme raidžių, tik visokius kabliukus, rutuliukus. Piešėme kačiukus. Liepė atsinešti „šipuliukų“ – 7–8 cm ilgio pagaliukų skaičiuoti. Mokytoja atnešė spalvotus „Sakalėlius“ – skaitymo knygutes (Esmaičio „Sakalėlis“). Aš jau mokėjau skaityti, namuose pramokau iš mamytės brolių vadovėlių „Žiburėlis“. Neprisimenu, kiek kainavo tas „Sakalėlis“, bet labai patiko. Mokytoja prisakė aplenkti viršelį, neplėšyti, netepti. Kartą netyčia įplėšiau (bent 2 cm) puslapį, tai labai bijojau, kad mokytoja nepastebėtų.

Apie didįjį stalą susėdo bernai ir panelės, jiems reikėjo daug rašyti. Mes, mažiukai, skaičiavome, skaitėme susėdę ant suoločių. Kai rašydavome ar piešdavome – suklaupdavom ant žemės. Taip ir mokėmės iki Visų šventųjų. Per žiemą pamokų nebuvo. Pirmame skyriuje mokėmės du pavasarius ir du rudenis. Antrame skyriuje jau turėjome lankyti mokyklą ir žiemą, nuo lapkričio 1 d. iki gegužės 1 d. Antrą pavasarį besimokant atvežė 4 ilgus nedažytus medinius suolus. Buvo labai murzini, negražūs. Plovėme, šveitėme, stiklu skutome kiekvienas savo vietą. Labai daug žaidėme, dainavome. Mokytoja išmokė dainų ir žaidimų iš Mato Grigonio knygelės.

Kai jau lankiau antrą klasę, atvežė į mokyklą, rodos, 6 mokyklinius dviviečius suolus. Teko suolus „išsipirkti“, tai yra, siūlyti, kuriai klasei teks. Kiekvienos klasės mokinius klausinėjo, kam skirti suolus. Klausė ir manęs. Visi paminėdavome ir savo klasę. Tik ketvirtokė Kastutė Riukevičiūtė pasiūlė suolus skirti pirmokams ir antrokams. Taip už nesavanaudiškumą nusipirko – suolai atiteko ketvirtokams. Liko viena laisva vieta. Vėl balsavo. Ta vieta šalia Kastutės atiteko man kaip geriausiai (ir išdykiausiai!) mokinei.

Mūsų mokytoja buvo Liucija Kasperavičiūtė iš Rozalimo. Atvažiavo pas mus jauna, ką tik baigusi mokytojų seminariją. Iškart jai labai nepatiko viskas: ir mokykla, ir aplinka. Padavė pareiškimą Švietimo ministerijai, kad perkeltų kitur. Bet bėgo laikas, susipažino su žmonėmis, aplinka, pamilo mokinius. Svarbiausia, sutiko Deksnų Kazį, didelio Butėniškio ūkio šeimnininką, susipažino, pamilo. Bet štai Švietimo ministerija patenkino jos prašymą: ji perkeliama iš Generališko pradžios mokyklos į Luokę. Jau oi kaip nesinori išvažiuoti. Ji išdidi, nekompromituos savęs, važiuos į Luokę. Rudeniop vieną dieną nuėję į mokyklą sužinojome, kad mūsų pamėgta, pamilta mokytoja po savaitės palieka mus, išvažiuoja. Pati mokytoja mums pranešė tą baisią žinią. Slinko liūdna savaitė. Eidavom į mokyklą ir sėdėjom suoluose nusiminę, nelaimingi. Mokytoja nieko neužduodavo, nieko neklausinėdavo. Nusigrėžusi į lentą piešdavo, piešdavo ir trindavo įvairias figūras, bandė slėpti ašaras nuo mūsų. Visą savaitę ir mokytoja, ir mes stūmėm laiką paraudusiomis nuo ašarų akimis. O kokia siaubingai klaiki paskutinė diena – atsisveikinome tiesiog raudodami.

Atvažiavo nauja mokytoja Strikaitė iš Ūnuškio. Jauna, graži, griežta. Mums atrodė – šalta kaip ledas. Klausėme jos – bet nemylėjome. Sunkiai susirgus mamytei, kelis mėnesius buvau atleista nuo pamokų, sakė, kad galėsiu pasivyti. Taip ir buvo:

mamytei pasveikus vėl lankiau mokyklą. Naujas mokytojas – apie 30 m. amžiaus Juozas Marcinkevičius. Geras, rūpestingas. Klausėm ir jo, bet nemylėjome. Mokytojavo pas mus gal tik vieną žiemą ir pavasarį. Buvo patriotas. Jo iniciatyva išigijome Vilniaus pasus, klijavome ženklus po 10 centų. Atėjęs ryte į pamokas vietoj labo ryto pasveikindavo žodžiais: „*Pavergtas Vilnius*“, mes atsistoję atsakydavome: „*Atvaduosim Vilnių*“. Mano pusbrolis Pranas šveplavo, jam vietoj „*Atvaduosim Vilnių*“ išeidavo „*Atadošim Vilnių*“. J. Marcinkevičius mus mokė kariško mušto: kartą per savaitę – ketvirtadieniais – išvesdavo į lauką (bet kokiam orui esant); žygiuodavome kariška rikiuote. Kairėn... Dešinėn... Žengte marš... Gretas lygiuoti... Bėgdavom ristele, mankštindavomės visas 45 minutes. Vesdavo ekskursijas į Bryzgių kalną. Buvau mažutė, labai pavargdavau, bijodavau nukristi nuo kalno į daubą. Mokytojas ir Stasė Žindulytė, jau septyniolikmetė panelė, mane už rankų vedžiodavo. Su medokais lipdama, leisdamasi nuo kalno išsinarindavau kojas, labai pavargdavau. Visą laiką, kasdien baiminausi to Bryzgių kalno.

Mokytojas nusiūsdavo mokinį su rašteliu į Bryzgių mokyklą, kviesdavo ateiti ir jų mokytoją su mokiniais (kalbėjo, kad ta mokytoja kritusi jam į aki). Bryzgių mokykloje mokėsi daug rusiukų iš rusiško Kukių kaimo. Ant kalno kartu su jais žaisdavome. Jie prastai kalbėjo lietuviškai, buvo judrūs, iniciatyvūs. Kai žaisdavom „paskutinę porą“, jie šaukdavo „*Paskutinį pari bėgt!*“ Rusiukai prasčiau už mus būdavo apsirengę, mergaitės be kelnaičių – kai griūdavo bėgdamos pakalnėn, parodydavo plikus užpakaliukus. Į tą kalną eidavom dažnai. Man būdavo baugu, kai reikėdavo slidžiu, siauru lieptu pereiti upę. Vesdavo mane mokytojas, bet vis tiek labai bijojau.

Dirbant J. Marcinkevičiui atvežė mokyklinę lentą, stalą, kelias kėdes. Jau turėjome didelį (nuo grindų iki lubų) Europos žemėlapi, Rytų ir Vakarų pusrutulių žemėlapi, Lietuvos žemėlapi, stacionarius medinius skaičiuotuvus, mašinėlę plaukams kirpti, grožinės literatūros, knygų. Prisimenu knygas: „*Baltieji Meksikos užkariautojai*“, „*Dėdė iš Čikagos*“, „*Vinetu*“, „*Dykumose ir giriose*“, P. Mašiotos knygeles. Mokykla gaudavo užprenumeruotą „*Žvaigždutę*“, „*Kregždutę*“. Vietoj Esmaičio „*Sakalėlio*“ turėjome, rodos, Busilo „*Sparnelius*“. Penktadieniais būdavo rankų darbų pamoka. Mokytojas nieko mūsų nemokė, tik turėdavome savo iniciatyva ką nors padaryti ir atnešti jam parodyti.

J. Marcinkevičius stengėsi pelnyti mokinių meilę, bet taip ir neužsimezgė su juo šiltesni santykiai. Mokytojas labai nusiminė, kai naują stalą palikti po pamokų mokiniai žaisdami rašomosiomis plunksnomis subraižė. Ir visą laiką vis kas nors užkliūdavo, mokiniai tyčia ar netyčia suezindavo mokytoją. Man asmeniškai jis neatrodė blogas.

Paskutinį mokytojo darbo pavasarį, gegužės mėnesį, atvažiavo į svečius pas savo Kazį mokytoja Liucija. Aplankė ir mus. Mokytojas užleido jai dvi pamokas. Mokė ji mus naujų dainų, žaidimų, pasakojo apie savo mokinius žemaitukus, apdovanojo saldainiais, užsiminė, kad netrukus sugrįš pas mus. Liūdėjome išsiskirdami, bet švietė viltis, kad susitiksim jau ne kelioms valandoms.

Rudenį, rodos, rugsėjo mėnesį, vieną dieną atėję į pamokas radome mokytoją jau pasiruošusį kelionėn. Trumpas atsisveikinimas, nubraukta viena kita ašara, ir išsiskyrėm su mokytoju, kurio susitikti daugiau nebeteko.

Apie du mėnesius dar laukėme savo mokytojos. Laikiniai dirbo mokytojai iš Stonišio J. Muralis ir jo žmona Adelė Muralienė. Pamėgome juos, nebuvo labai griežti. Užduodavo, pakviesdavo atsakinėti, rašydavome diktantus, sprenddavome uždavinius. J. Muralis buvo linksmas, mokėjo su mumis bendrauti. A. Muralienė skaitydavo daug pasakų. Atsivesdavo pas mus į mokyklą giminaitę, kokių penkerių metų Kazytę Muralytę (vėliau teko ją sutikti jau 40-metę Šabanskiene). Atsivesdavo rudą kalytę Džimutę, ji mėgdavo su vaikais žaisti. Buvo gaila su jais skirtis.

Naujas Generališko pradžios mokyklos pastatas Butėniškio vienkiamyje. Apie 1935 m.

Sulaukėme ir savo mokytojos, jau nebe Kasperavičiūtės, bet Deksnienės. Jos vyras pastatė Butėniškyje erdvią, šviesią mokyklą. Didelė, keturiems skyriams bendra klasė, į pietų pusę dideli langai, klasės gale atitvertas kambarys buvo mūsų drabužinė ir valgykla. Didelis iš lentų sukaltas stalas, aplink suolai. Per ilgąją pertrauką atsinešdavom iš Deksnių (mokytojos namų) kibirą karštos arbatos, savo puodelius kiekvienas laikėme spintos stalčiuose (spinta didelė, joje tilpo mokyklos bibliotekos knygos, 500–600 egz.). Cukrų ir maistą atsinešdavome savo.

Minėtoji pertvara vaikui pasiekiamame aukštyje buvo prikalta pakabų, kur rudenį ir žiemą kabindavome savo paltus. Maždaug 90 cm aukštyje pritvirtintos sąvaros, reikalui esant pertvarą buvo galima nuleisti, padaryti sceną. O tai vykdavo kartą ar du per mėnesį, žiemą ir dažniau. Mokytoja buvo aistringa scenos mėgėja, gera režisierė. Ruošdavo vakarus, režisuodavo spektaklius su mokiniais, kaimo jaunimu, vaidindavo 40–50 m. žmonės. Kalbėta, kad ji ir iš beždžionės padarytų gerą aktorių. Su vaikais per metus parengdavo bent kelis spektaklius, su jaunimu, suaugusiais taip pat. Programą rodydavo ir aplinkiniuose bažnytkaimiuose, kaimuose, kurie tik turėdavo šokią tokią sceną. Statydavo ir stambius veikalus, 3, 5 veiksmų. Statėme 5-ių veiksmų Anderseno „Sniego karalienę“, „Gėlėse“, „12 bro-

liu, juodvarniais lakstančių“, „Stebuklingą radastą“, „Jonuko ligą“, „Valdovo sūnus“ ir daug kitų vaidinimų. Spektaklyje „Sąžinė“, pastatytame kartu su suaugusiais, prologe vaidinau berniuką, būsimąjį pagrindinį veikėją. 1940 m. per Velykas (aš jau dirbau fabrike – tuo metu priimdavo nepilnamečius) statė su suaugusiais veikalą apie vienuolius. Veiksmo eiga lėta, vaizdas niūrus. Vienuoliai kasė šulinius ir vis nerasdavo vandens – Dievo rūstybė, prakeiksmas. Spektaklis truko apie 3 val. ir buvo jau paskutinis mokytojos Deksnienės režisuotas veikalas. 1941 m. Deksnių šeimą išvežė į Sibirą. Liko maža dukrelė Judita, kartu su aukle Narbutaite tuo metu buvusi Ūnuškyje. Mokyklos vaikai vaidindavo beveik visi. Aš labai dažnai vaidinau berniukus, senelių anūkes. Suaugusiųjų spektakliuose vaidinau Joną Kustą, Antaną Izdūnį, Joną Stelionį, Antaną Žindulį, Paulę Žindulytę, Stasę Žindulytę, Petras Guzikauskas, Paulę Deksnytę, Butėniškio tarnautojas ar zootechnikas Stasiukas (pavardės neatsimenu); Povilas Kanopa, Akvilė Stankūnaitė, Jonas ir Juozas Bekeriai. Pagrindiniai artistai buvo Jonas Kusta ir Akvilė Stankūnaitė. Deksnienės režisuoti spektakliai buvo aukšto meninio lygio, mėgstami žiūrovų. Prilygtų jie turbūt ir dabartinių teatrų veikalams. Iki šių dienų vyresnio amžiaus žmonės dažnai vartoja posakį „prie Deksnienės...“ Toks buvo laiko matas!

Aukšto lygio buvo ne vien L. Deksnienės spektaklių režisūra: jos mokymas, pedagoginis darbas, drąsiai galiu tvirtinti, buvo aukščiausio lygio. Pasaulinę istoriją dėstydamą L. Deksnienė nesitenkino vien vadovėlių privaloma programine medžiaga. Papildomai naudodavo istorinę medžiagą, diktudavo mums, mes užsirašydavome ir paskui mokydavomės. Ypač prisimenu apie Transilvaniją, Bukoviną, Dobrudžą, apie Ašies ir Bloko valstybes. Jau trečiame skyriuje sprendavome kontrolinius uždavinius. Mokytoja versdavo iš rusų kalbos uždavinius iš kažkokių senų uždavinynų. O tie uždavinynai būdavo tobulai parengti, plačios apimties. Pavyzdžiui: L. Tolstojus (rusų rašytojas) gimė tais ir tais metais, šveicarų pedagogas Pesetalis tais ir tais, koks jų amžiaus skirtumas? Sprendami tokie uždavinius ne vien gilinome matematikos žinias, bet susipažinome su įvairių tautų rašytojais, išradėjais, mokslininkais: Puškinu, Nekrasovu, Andersenu, Niutonu, Galilėjumi ir daugeliu kitų. Kiekvieną ketvirtadienį būdavo 2 kūno kultūros pamokos. Mokėmės kariškos rikiuotės, žygiuotės, įvairių žaidimų dėmesiai ugdyti. Žiemą, esant palankiam orui, mokytoja išsivesdavo į lauką, susikibę grandinėle, keisdami kryptį bėgdavom apie visą Butėniškio „dvarą“

*Mokytoja
Liucija Deksnienė
(Kasperavičiūtė)
su dukrele Judita
ir aukle Narbutaite*

bent po kelis kartus. Net ir krintant minkštam sniegui eidavom į lauką; padalydavo mus į dvi komandas, mėtydavomės sniego gniūžtėmis. Bailių, išlepėlių, skundikų žaisti nepriimdavome. Prisiveldavome sviedinėlių iš karvės plaukų. Mokytoja su dienos tvarkdariu išslapstydavo, mes, pasidaliję į komandas, ieškodavom. Laimėjusius apdovanodavo. Tai buvo labai naudingi žaidimai. Pavasarį, rudenį, kartais nešaltu oru ir žiemą eidavome į tolimesnes ekskursijas. Tai į Patilčius, tai į Bryzgius. Aplankydavome Bryzgių kalną, mokyklą, Deksnio (mokytojos) beržynėlius. O per pertraukas, dainavimo ir kūno kultūros pamokas mokė mus visokiausių dainų, žaidimų (daug žaidimų iš Mato Grigonio knygelės). Penktadieniais būdavo dvi rankų darbų pamokos. Mergaites mokė siuvinėti visokiais dygsniais, nerti, megzti, piešti ant audeklo specialiais dažais, adyti kojines, kad atrodytų skylės kaip nebūta, prisiūti ištrūkusias sagas. Lipdėme iš molio, degdavome tuos darbelius stačiamalėje krosnyje. Išdege dažydavome. Mūsų darbelius veždavo į Rokiškį, į parodą. Berniukai droždavo, klijuodavo, dažydavo įvairius žaislus, inkilėlius, dėžutes. Visko nesuminėsi, ko L. Deksnienė mus išmokė. Ji į mus ne tik mokslo žinias „kimšo“, bet ruošė praktiniam gyvenimui. Kaip koku atveju elgtis, kaip rengtis, kaip bendrauti. Rašomi diktantai buvo kūrybiniai, auklėjamojo pobūdžio. Perskaitytas knygeles aptardavom su mokytoja. Eilėraščius, pasakėčias deklamuodavome ar skaitydavome vaidmenimis. Dėkinga (ir manau ne vien aš) L. Deksnienei už tvirtą pirmųjų žinių pagrindą, tai labai palengvino tolesnį mokymąsi ir ižiebė ugnelę siekti nepasiekiamo. Kai grįžo mokytoja iš Sibiro, susirašinėjome iki jos mirties. Šviesus atminimas neišnyko jai iš mūsų pasitraukus, ne vieną lydėjo, švietė kelią jos iškiepyti siekiai, ipročiai, svajonės ir viltys.

Mūsų mokytoja bendravo su mokinių tėvais, lankydavosi jų namuose, kalbėdavo ne kaip Butėniškio ponia, bet kaip šeimininkė su šeimininkėmis. Tardavosi apie daržovių, uogų konservavimą, apie buitines bėdas ir rūpesčius. Su mumis (mokiniais) rengdavo pokalbių valandėles, joms sukurdavo situacijas. Tai būdavo etikos, elgesio kultūros, bendravimo, mados pamokos. Mokytoja atsinešdavo stalo įrankių, maisto ir kiekvieną individualiai konsultuodavo, kaip elgtis prie stalo. O jau kaip stilingai ji rengdavosi! Dar būdama Lucija Kasperavičiūtė, dar ne ponia Deksnienė, jau rengėsi pagal paskutinį mados žodį. Buvo tėvynės patriotė. Iš tiesų jos buvę mokiniai kovojo, daugelis žuvo nesiderėdami su sąžine.

Tikybos pamokos būdavo antradienį ar trečiadienį, dvi paskutinės. Lankydavosi Onušio klebonas Čiuvinskas. Kai būdavo tėviškėje šeimininko brolis klierikas Antanas Deksnys, tada Čiuvinskas neatvažiuodavo, pamokas vesdavo klierikas Antanas. O mes, vaikai, tuo labai džiaugdavomės. Klebonas Čiuvinskas mūsų „nspaudė“, vaikščiodamas pasakodavo istoriją apie Možę, apie Didįjį tvaną, apie Kristaus atėjimą ir pan. Atvažiuavęs beveik visada apdalindavo saldainiais „Dul, dul dūdelė“. Jis mums buvo nei geras, nei blogas. Bet mūsų širdelės linko prie jauno klieriko.

Mokytojai Stasys Jarašauskas ir Antanas Diržys dirbo įtemptais vokiečių okupacijos metais, kai jaunimas buvo verbuojamas į Vermachtą, darbams į Saksoniją. Pamokų metu mokiniai budėdavo ant aukšto, pro langus stebėdavo, kas vyksta. Pastebėję ką įtartina, duodavo žinią mokytojui (šis turėjo slėptuvę). Vėliau vyrai nebedrįso rizikuoti ir Generališko pradinė mokykla apie 1943–1944 m. buvo uždaryta.

1946 arba 1947 m. vėl buvo paskirta mokytoja, Kastė Butkytė, gim. 1925 m. 1949 m. ją išvežė į Sibirą (dabar ji gyvena Juodupėje). Po jos mokytojavo Albinas Bira. Jis vedė Akvilę Stankūnaitę, mokykla vėl buvo perkelta į Stankūno namus.

Vėliau mokykla išikūrė Būtėno namuose (anksčiau Mataušo Stelionio, arba Ciocės). Ten buvo, kol kolūkis pastatė vaikų darželį ir ikūrė mokyklą (po 1976, kai aš Didsodėje, nebedirbau).

Apie 1947 m. Bira perėjo dirbti į Júodupe. Po jo Generališio pradinėje mokykloje dirbo Tinkūnienė (Vilytė), Kavaliauskaitė, Jasikevičiūtė. Nuo 1957 ar 1958 m. pradėjo dirbti Aldona Liepinienė. Liepinienei susilaužius koją, ją pavadavo Gailiūnienė iš Juodupės. Dar dirbo Zita Klišytė (aiškiai buvo patekusi ne į savo vežimą), Milgintė Bakanienė (Leleikaitė), Stasė Kirdeikienė. Liepinienei išvažiavus į Marijampolės rajoną, dirbo Janina Jagaitė (vėliau Gasiūnienė). Nuo 1969 m. rugsėjo 1-osios mokytojavo Stasė Kaušakienė. Ją palikau mokykloje išvykusi į Rokiškį 1976 m. vasario 15 d. Kokie toliau dirbo mokytojai, nesu tikra. Jau gyvendama Rokiškyje, žinau Didsodėje dirbus D. Šimėnienę, Ž. Šmerdelytę.

Mokytojai iš pašaukimo, mokytojai šviesuoliai buvo Lucija Deksnienė ir Stasė Kirdeikienė. Vėliau pas mus dirbo mokytojos su viduriniu išsilavinimu, viena kita ir be jo. Liepinienė turėjo spec. pedagoginį išsilavinimą, bet ji pasitenkindavo tik atlikdama pareigą.

Laisvos Lietuvos metais Generališio pradinė mokykla buvo pavadinta Didsodės pradine mokykla. Dabar Didsodės pradinė jau uždaryta (2002). Liko tik prisiminimai, istorija.

Generališkio pradinės mokyklos 1931 m. rugsėjo mėn. mokinių sąrašas

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Gimimo metai	Gimimo vieta	Tautybė
1.	Stefanija Bliūdžiūtė	1923	Lingėnų k.	lietuvi
2.	Viktoras Bliūdžius, Igno s.	1924	„	„
3.	Pranas Bliūdžius, K. s.	1923	„	„
4.	Stefanija Bliūdžiūtė (didžioji), K. d.	1920	„	„
5.	Monika Gernytė, J. d.	1924	„	„
6.	Emilė Galvanauskaitė, J. d.	1922	Tartališkio k.	„
7.	Julius Galvanauskas, J. s.	1923	„	„
8.	Matildė Leinytė		„	latvi
9.	Angelė Karaliūtė, S. d.		Lingėnų k.	lietuvi
10.	Eleonora Gernytė, P. d.	1921	„	„
11.	Paulė Kustaitė, A. d.	1919	Butėniškio k.	„
12.	Pranas Baronas, J. s.	1922	Generališkio k.	„
13.	Petras Baronas, J. s.	1920	„	„
14.	Teklė Baronaitė, K. d.	1923	„	„
15.	Povilas Baronas, K. s.	1924	„	„
16.	Antanas Širvinskas, J. s.	1925	Patilčių k.	„
17.	Antanas Rinkevičius, F. s.	1919	Prūsėlių k.	„
18.	Stefa Rinkevičiūtė, F. d.	1923	„	„
19.	Kostė Rinkevičiūtė, F. d.	1920	„	„
20.	Stasė Rinkevičiūtė, F. d.	1924	„	„
21.	Paulė Rinkevičiūtė, F. d.	1927	„	„
22.	Feliksas Šimanauskas	1919	Prūsėliukų k.	„
23.	Paulė Čepulytė, P. d.	1926	„	„
24.	Jadzė Purickaitė	1926	„	lietuvi, tėvas latvi

(tęsinys)

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Gimimo metai	Gimimo vieta	Tautybė
25.	Osvaldas Vainauskas, P. s.	1923	„	latvis
26.	Elvyra Vainauskaitė, P. d.	1924	„	latvė
27.	Albina Freimanaitė	1920	„	„
28.	Mineitė Baltmanaitė, J. d.	1919	Tartališkio k.	„
29.	Uršulė Guzikauskaitė, J. d.	1920	Didsodės k.	lietuvė
30.	Petras Guzikauskas, J. s.	1919	„	„
31.	Bronius Guzikauskas, J. s.	1922	„	„
32.	Elena Deksnytė, A. d.	1918	„	„
33.	Paulė Deksnytė, A. d.	1919	„	„
34.	Ksaveras Guzas, J. s.	1919	„	„
35.	Anėlė Izdūnytė, K. d.	1919	„	„
36.	Anelija Deksnytė, P. d.	1925	„	„
37.	Pranas Kanopa, K. s.	1926	„	„
38.	Steponas Meliūnas, J. s.	1920	„	„
39.	Stefa Meliūnaitė, J. d.	1919	„	„
40.	Alfonsas Meliūnas, J. s.	1925	„	„
41.	Monika Stelionytė, J. d.	1920	„	„
42.	Viktoras Stelionis, J. s.	1922	„	„
43.	Jania Stelionytė, J. d.	1924	„	„
44.	Akvilė Deksnytė, J. d.	1919	„	„
45.	Ona Deksnytė, A. d.	1920	„	„
46.	Petras Deksnys, A. s.	1923	„	„
47.	Jonas Kirslis, A. s.	1924	„	„
48.	Stasė Žindulytė, K. d.	1919	„	„
49.	Bronė Guzikauskaitė, J. d.	1922	„	„
50.	Vitoldas Norkūnas	1920	„	„
51.	Verutė Narkūnaitė	1919	„	„
52.	Boleslovas Narkūnas	1923	„	„
53.	Aspazija Lusytė	1923	Tartališkio k.	latvė
54.	Akvilė Stankūnaitė, V. d.	1919	Didsodės k.	lietuvė

Iš Aleknu bibliotekos istorijos

Irena Čeičienė (*Velykaitė*)

1954 m. į Alėknu kaimą iš Júodupės buvo perkelta apylinkės biblioteka, o Júodupėje liko fabriko „Nemunas“ profsajungų biblioteka. Vėliau biblioteka priklausė M. Melnikaitės kolūkiui, o nuo 1963 m. – Aleknu kaimui. Iš pradžių ji išsikūrė Aleknu pradinės mokyklos salėje. Pirmoji bibliotekininkė buvo Irena Meiluvienė (Laužadytė). 1955 m. pradėjo dirbti Zosė Sakalauskaitė. 1956 m., baigusi Vilniaus kultūros mokyklą, pradėjau dirbti aš, Irena Čeičienė (*Velykaitė*).

Pirmieji metai buvo nelengvi. Bibliotekoje nebuvo katalogų. Katalogą teko daryti iš standartinių kortelių, knygos aprašomos ranka. Vėliau jau buvo gamos Knygų rūmų leidžiamos anotuotos kortelės. Skaitytojai mažai naudojosi katalogais, mokiniai labiau mėgo kartotekas. Knygų siuntas reikėjo atsivežti iš Rokiškio patiems bibliotekininkams. 1964 m. naujas knygas pradėta gauti centralizuotai iš Respublikinio bibliotekų kolektoariaus.

Alėknose nebuvo kultūros namų, todėl kultūrinio ir visuomeninio darbo krūvis atiteko bibliotekai. 1957 m. ūkyje suorganizavome derliaus šventę, kurios metu sa-

Bibliotekos aktyvas – apylinkės jaunimas kolūkio derliaus šventėje 1957 metais. Gulį: agronomas Aloyzas Maluiška, Jonas Vabolis; tupi: Jūratė Šedytė, Irena Velykaitė (bibliotekos vedėja – straipsnio autorė), Emilija Milaknytė, Danutė Milaknytė; stovi: Jonas Šedys, Marytė Raupytė, Irena Šedytė, Vladas Raupys, Vanda Šeškauskaitė, Sigitas Kalvelis, Aldona Raupytė, Nijolė Jakulytė, Albertas Juodelis, Genė Juodelytė, Nijolė Šeškauskaitė, Algis Grigaliūnas, Valė Barkauskaitė, pirmasis kolūkio elektrikas Domas (pavardė pamiršta – dirbo trumpai), Algis Šinkūnas, Juozas Mikšėnas

vo programą parodė ir šokių ratelis, vadovaujamas mokinės Valės Barkauskaitės (vėliau Maluiškienės). Inscenizavome V. Valsiūnienės poemą „Baudžiauninkės dukė“. Jaunimas po masinių renginių norėdavo pasišokti, bet salės neturėjome, visi renginiai vykdavo mokykloje. Tada biblioteka persikėlė į gyvenamąjį namą, o mokyklos salė liko renginiams ir šokiams.

Didėjo knygų fondas, daugėjo skaitytojų ir biblioteka 1964 m. persikėlė į naujas patalpas prie kolūkio kontoros. Čia buvo atskiras kambarys knygų fondui ir didelė skaityklos salė. Čia vykdavo ir dramos būrelio repeticijos. Aktyvūs dramos būrelio nariai buvo Vanda Šedienė (Šeškauskaitė), Genė Milaknienė (Juodelytė), Albinas Čeičys, Stasys Minkevičius, Ignas Daščioras ir daug kitų. Patys saviveiklininkai sukaldavo iš lentų scenos pakylą, siūdavo iš atsineštų lovatiesių užuolaidas. Vėliau kolūkio valdyba nupirko užuolaidas ir padarė sudedamą sceną, kurią prieš šokius išardydavo.

1964 m. kolūkio jaunimas įsirengė vasaros estradą. Taip pat buvo įrengtos krepšinio, tinklinio aikštelės, sūpynės.

Žiemos metu rengdavome teminius vakarus, literatūrinius teismus, knygų aptarimus. Įprato žmonės ir prie bibliografinių apžvalgų. Kad saviveiklininkų pasirodymas padėtų bibliotekos darbui, masinius renginius teko derinti su bibliotekai reikalingais renginiais. Pavyzdžiui, teminis vakaras „Žmoguje turi būti viskas gražu“ vyko vakaronės metu. Moterys buvo labai patenkintos viešnių iš Rokiškio patarimais apie madas ir kosmetiką, elgesio taisykles. O biblioteka ta pačia tema paruošė knygų parodą ir bibliografinę apžvalgą.

Jaunimui mokyklos salė tapo per maža, nes saviveikloje ir masiniuose renginiuose pradėjo dalyvauti ir vaikai. Todėl kolūkio lėšomis buvo pastatyti kultūros namai, kurių vadove paskirta Rokiškio kultūros mokykloje baigusi režisūrą Valė Pupelytė. Tačiau jai kultūros namuose dirbti nepatiko ir ji išėjo į fabriką „Nemunas“. Tada kolūkio valdyba nutarė man mokėti priedą už darbą su saviveiklininkais.

Mes su dramos ratelio dalyviais programą parodydavome ne tik Aleknose, bet išvažiuodavom ir į kitus kolūkius. Dažnai keisdavomės saviveiklininkų pasirodymais su Didsodės bibliotekininke Stefanija Bliūdžiūte. Jų senųjų žmonių kolektyvas ne kartą koncertavo Aleknose, o mes – Didsodėje, Ūnuškyje, Veduviškyje, Mainėivose, Miliūnuose. Bendradarbiauta ir su kitų aplinkinių bibliotekų darbuotojais. Ūnuškio bibliotekos vedėjas Bronius Šeškauskas padėdavo pasirinkti dramos veikaliukų, intermedijų tekstų. Jis jų gaudavo kultūros namuose. Veduviškio bibliotekos vedėja Danutė Pupienytė pati masinių renginių neorganizavo, bet mus maloniai pakviėdavo. Į Miliūnus mus nuoširdžiai kvietė ten dirbusi bibliotekininkė Tatjana Maksimova, vėliau žuvusi autokatastrofoje, į Mainėivas – Tatjana Aleininkova.

Labai gražiai sutikdavome Naujuosius metus. Gražiausias kaukes sukurdamo Emilija Raupienė, kiekvienais metais visus nustebindavo. Alekniečiai, nepaisydami sunkaus darbo kolūkyje, mėgo susiėjimus, vakarones, knygas, dainas.

Man dirbant bibliotekoje labai padėjo pirmininko Jono Grockio požiūris į žmones, kultūrą. Aleknų bibliotekos darbo ypatybė buvo labai glaudus ryšys tarp vaikų, jaunimo ir vyresniųjų skaitytojų.

Kai reikėjo siekti, kad iš kiekvienos šeimos skaitytų po vieną suaugusįjį, aš nupiešiau žemėlapi ir prie kiekvienų namų ženkliukais žymėjau skaitytojus. Gal iš

karto imdavo knygas tik dėl tų ženkliukų, bet vėliau dauguma tapo gerais skaitytojais. Fermų poilsio kambariuose buvo kilnojamosios bibliotekėlės. Negaliu nepaminėti, kad tais laikais gaudavom griežtus įsakymus nurašyti ir sunaikinti knygas tų rašytojų, kurie pasiprašė prieglobsčio užsienyje ar dėl kitų priežasčių pateko į valdžios nemonė. Į tuos sąrašus pateko Balio Sruogos „Dievų miškas“, Aušros Sluckaitės, Anatolijaus Kuznecovo, Viktoro Nekrasovo, Solženicino ir daugelio kitų rašytojų knygos. Knygų nenaikinau. Turėjau ratą patikimų skaitytojų, kurie tuos kūrinius būtinai perskaitydavo.

1974 m. biblioteka užėmė pirmąją vietą ir buvo įrašyta į rajono garbės knygą.

Kai mūsų kolūkis buvo prijungtas prie Onušio tarybinio ūkio ir nebeliko specialistų Aleknose, jau sunkiau buvo organizuoti masinius renginius ir skaitytojų sumažėjo. 1981 m. turėjau ir aš palikti biblioteką ir eiti dirbti į sandėlį. Tokia buvo ūkio direktoriaus Povilo Rimkaus valia. Man išėjus iš bibliotekos, ji ir buvo uždaryta.

Kasmet vis tolsta anie metai, pamirštame smulkmenas. Jei norėjai ką gera padaryti, teko laikytis to meto žaidimo taisyklių ir jomis lanksčiai naudotis. Svarbiausia – rezultatas.

Juodupės miestelio biblioteka

Virginija Krasauskienė

Ištakos. Rokiškio archyvų duomenimis, Juodupės valsčiaus klubas-skaitykla pradėjo veikti apie 1944 m. Tada Juodupės klubo-skaityklos vedėju buvo paskirtas Juodupės progimnazijos mokytojas Alfonsas Žemaitis. Nuo 1945 m. gegužės mėn. vedėjos pareigas pradėjo eiti Elena Pipinytė, o jau rugsėjo mėn. į jos vietą buvo paskirta Efimija Bielovaitė. Darbuotojai keitėsi dažnai. Tais laikais ne visi mokėjo gerai skaityti, todėl bibliotekininkai garsiai skaitydavo knygas, spaudą. Biblioteka buvo profsajunginė, techninio pobūdžio, nes fabrikas negalėjo veikti be techninės literatūros. 1948 m. Juodupės valsčiuje įsteigtos kilnojamosios bibliotekėlės: Alėknų, Ūnuškio, Veduviškio, Didsodės kaimuose. Bibliotekėlių vedėju paskirtas Vytautas Kanopa. Apie 1957 m. fabriko lėšomis buvo nupirktas televizorius. Žmonės susirinkdavo jo pažiūrėti, bibliotekos darbo laikas buvo pratęstas net iki 23 val. Bibliotekoje buvo rodomi filmai, kurių užsakyti bibliotekininkai važiuodavo į Šiaulių filmų nuomos punktą.

1958 m. balandžio 15 d. Juodupės „Nemuno“ fabriko patalpose įsteigta biblioteka kartu su profsajungine. Jai pradėjo vadovauti Vilniaus kultūros ir švietimo technikumą baigusi Asta Šinkūnaitė. Bibliotekos pagrindą sudarė iš Sėlėnės bibliotekos perimtas 1 484 egzempliorių knygų fondas. Knygas skaitė 380 skaitytojų. Lankomumas buvo mažas. 1959 m. surengta ataskaitinė skaitytojų konferencija, per kurią vyko pokalbiai su gyventojais, vaizdinė agitacija, masinės priemonės. Po to skaitytojų skaičius išaugo iki 421, buvo išduodama daugiau spaudinių. Biblioteka turėjo keturias kilnojamas bibliotekėles: Juodupės ligoninėje, vaikų darželyje, Onuškio tarybinio ūkio Ginotų skyriuje, Sodėlių skaitykloje. Kilnojamosiomis bibliotekėlėmis naudojos 287 skaitytojai. 1960 m. darbo laikas buvo pratęstas net iki 12 valandų per dieną. Lankytojų ir skaitytojų netrūko. Vieni domėjosi naujausiais periodiniais leidiniais, kiti žaidė šaškėmis, domino, šachmatais. Biblioteka turėjo televizorių. Fondas augo, per metus gauta 1 432 egzemplioriai knygų, skaitytojų skaičius išaugo iki 1 040.

1962 m. negalintys atvykti pasikeisti knygų buvo aptarnaujami namuose. Šį darbą visuomeniniais pagrindais dirbo mokytoja P. Šukytė, S. Žygytė, darbininkės R. Tomkevičiūtė, G. Matuzienė (Burkaitė), O. Garškaitė, G. Žumbakytė. 1963 m. bibliotekoje įvyko susitikimas su rašytojais V. A. Misevičiumi ir V. Lauraičiu.

1964 m. biblioteka buvo perkelta į naujas patalpas, joje pradėjo dirbti Vilniaus kultūros ir švietimo technikumą baigusi I. Čypaitė. Knygų fondas išaugo iki 9 639 egzempliorių. 1965 m. biblioteka turėjo 40 pavadinimų žurnalų ir 10 pavadinimų laikraščių. Kiekvienais metais vyko ataskaitinės skaitytojų konferencijos, literatūriniai vakarai. Skaitytojams buvo sudarinėjami individualūs skaitymo planeliai, kiek leido galimybės, dirbama su skaitytojais individualiai. Biblioteka turėjo tikrų knygų mylėtojų: I. Serapinas, K. Kriukelis, V. Varkalienė, I. Žygulienė, Gasėnų šeima, Rašymų šeima. Aktyvūs bibliotekos pagalbininkai buvo J. Kanopa, V. Pučka ir kt. 1968–1974 m. bibliotekoje dirbo R. Gasiūnaitė ir R. Timofejeva.

Bibliotekos darbuotojai stengėsi gerinti darbą su skaitytojais vaikais, sudarinėjo rekomenduojamos literatūros sąrašus, mokė naudotis bibliografinėmis priemonėmis. Buvo sudaryti abėcėlinis ir sisteminis katalogai, bendroji laikraščių ir žurnalų straips-

nių kartoteka. Propaguojama įvairios tematikos literatūra, renkami vaikų atsiliepimai, pageidavimai, rengiami individualūs pokalbiai, knygų aptarimai. 1970 m. biblioteka turėjo 941 skaitytoją.

1975 m. bibliotekoje pradėjo dirbti Rokiškio kultūros mokyklą baigusi L. Vologytė, vedėja – R. Jarušauskienė. Bibliotekoje rengiamos knygų parodos, diskusijos, viktorinos vaikams, knygų aptarimai, naujų knygų apžvalgos. Daug dėmesio skiriama vaikų skaitymo kultūrai ugdyti. 1987 m. biblioteka turėjo 951 skaitytoją, iš jų 401 vaiką. Buvo sudarinėjami skaitymo planeliai įvairiomis temomis. Jei bibliotekoje nebūdavo reikiamų knygų, jos buvo užsakomos TBA keliu. Tai pagelbėdavo tiems, kurie mokėsi neakivaizdiniu būdu. Vyko susitikimai su literatūros kritiku P. Bražėnu, poetu P. Keidošiumi, rašytoju V. Rinkevičiumi. Klubo fojė renginių metu būdavo parngtos knygų parodos, renkami svečių autografa. Rašomas bibliotekos metraštis. Bibliotekoje įvesta tuometinė naujovė – radijo taškas.

Vėliau skaitytojų skaičius šiek tiek sumažėjo. 1989 m. jų buvo 854, vaikų – 360. Daug mikrorajono gyventojų naudojami asmeninėmis ir draugų bibliotekėlėmis. Žmonių pragyvenimo lygis pakilęs, todėl skaitytojų skaičius svyravo. Dirbama su skaitytojais skolininkais (tai bibliotekos rakštis), lankomasi namuose. Per vasarą biblioteką šefavo mokyklos devintokai, kurie padėjo tvarkyti fondą, sekti spaudą, rinkti vaistažoles. Knygų parodose atsispindi laikmečio tematika, ruošiamos bibliografinės apžvalgos, disputai, pokalbiai. Įvyko susitikimas su rašytoju K. Saja.

1991 m. biblioteka buvo sujungta su kultūros namais, kuriuose įsikūrė muzikos mokykla, dailės studija. Kultūros namai buvo pavadinti kultūros centru. Bibliotekos fondas labai išaugo, ankštosse patalpose knygos netilpo lentynose. Nepaisant to, biblioteka stengėsi patenkinti pačių įnoringiausių skaitytojų pageidavimus. Buvo išduodama daugiau spaudinių. Suaugusiesiems išduota 27 487 egzemplioriai, iš jų vaikams – 12 660 egzempliorių. Rengiami disputai, pokalbiai: „Ką galvojame apie Lietuvos ateitį“ ir daug kitų. Bibliotekai talkino mokytoja I. Rastenienė, buvo minimi rašytojų jubiliejai.

1992 m. teko įrodinėti bibliotekos reikalingumą visuomenei ir neleisti bibliotekos panaikinti. Bibliotekininkas, kaip ir kiekvienas kultūros darbuotojas, turėjo kelti visuomenės dvasinės kultūros lygį, geriau pažinti skaitytoją, žinoti jo poreikius ir mokėti rasti bendrą kalbą su kiekvienu lankytoju. Jaunųjų skaitytojų skaičius sumažėjo, nes daug jaunuolių išvyko ieškodami pragyvenimo šaltinio. To laikotarpio aktyvūs ir ilgamečiai bibliotekos skaitytojai: A. Povilavičienė, G. Čiudarienė ir daugelis kitų. Tuomet bibliotekoje buvo išjungtas centrinis šildymas, telefonas. Nepaisant blogų darbo sąlygų, stengtasi patenkinti kiekvieno skaitytojo pageidavimus. Spaudinių išduodama daugiau, nes laikraščiai ir žurnalai juodupėnams tapo nebeįperkami. Nepaisant blogų darbo sąlygų biblioteka ruošė knygų parodas laikmečio temomis, pvz., „Be motinos tušti namai“, „Kalba ir valstybė“, „Vasario 16-oji“, „Lietuvos valstybės atkūrimo diena“, „Kovo 11-oji“, „Birželio 14-oji“ ir daugeliu kitų. Įvyko teminis vakaras su mūsų krašto poetu A. Keliuočiu. Buvo rengiamos klausimų ir atsakymų popietės, knygų aptarimai.

1993 m. visus metus bibliotekoje veikė tremtinių, politinių kalinių prisiminimų paroda „Reikėjo mūsų kančių“, joje eksponuojamos nuotraukos. Paroda buvo papildoma nauja medžiaga, keičiamas jos pavadinimas – „Kad ainiai žinotų“.

1994 m. biblioteka persikėlė į erdvesnes vaikų darželio patalpas miestelio centre. Laikmetis buvo sunkus, trūko lėšų. Nors nebeliko draudžiamų knygų, privalomos literatūros, propagandos, bibliotekoms labai mažai skiriama dėmesio. Biblioteka negalėjo patenkinti išaugusių skaitytojų poreikių. Buvo gaunama labai mažai knygų, jų trūkumą kompensavo spauda. Buvę „Nemuno“ fabriko darbuotojai ieškojo darbo miestuose, žmonių miestelyje šiek tiek sumažėjo. Nepaisant to, lankytojai pramynė platų takelį į biblioteką, per dieną apsilankydavo 60–70 skaitytojų. Bibliotekos skaitytojų sudėtis pasikeitė, daugiau ėmė skaityti pensininkai. Noras užsitarnauti visuomenės pripažinimą, įrodyti savo reikšmę skatino bibliotekininkus ruošti vaizdinius renginius. Bibliotekoje rengiamos rašytojų jubiliejams, įvairiems įvykiams skirtos parodos. Aktyvūs skaitytojai buvo M. Jeršovas, R. Baronas, E. Garuolis, V. Gereksonas, P. Gricienė, S. Ramanauskienė ir kt. Bibliotekininkams padėdavo I. Rastenienė ir P. Vėta – Juodupės gimnazijos lituanistai. Dažni bibliotekos lankytojai – vaikų darželio paruošiamosios grupės auklėtojos D. Milaševičienės vaikučiai. Bibliotekoje veikė piešinių paroda.

1997-aisiais per mūsų šalį nuvilnijo pirmosios lietuviškos knygos jubiliejus. Bibliotekoje vyko literatūros popietė lietuviškos knygos 450-mečiui paminėti „Su knyga per Lietuvą“. Tais metais skaitė 955 skaitytojai, tarp jų 391 vaikas. Išduota 28 582 leidiniai, vaikams – 7 483. Naujų knygų gauname mažai, todėl pageidaujamos knygos tekdavo laukti eilėje. Vienam bibliotekos skaitytojui biblioteka – tai žinių šaltinis, kitam – dvasios atgaiva, trečiam – prasiblašymo ar pasikalbėjimų vieta.

1999-ieji – tarptautiniai pagyvenusių žmonių metai. Biblioteką lankė daug pensininkų, žmonės domėjosi laikmečio įvykiais, noriai skaitė periodinę spaudą. Negalintiems ateiti skaitytojams knygos buvo pristatomos į namus.

Tautodailininkė juodupietė R. Čypaitė bibliotekai padovanojo tris savo darbus, kurie čia puikuoja iki šių dienų. 2000–2002 m. nedarbas vertė žmones dažniau naudotis bibliotekos paslaugomis. Daugiausia buvo skaitoma periodinė spauda, naujos knygos, kurių gaunama mažai. Aktyvūs bibliotekos skaitytojai – lietuvių k. mokytojas P. Vėta, gimnazijos direktorius P. Marcijonas, A. Jocys, P. Butkus, I. Mažeikienė ir daugelis kitų. Biblioteka turi abėcėlinį ir sisteminių katalogus, kartotekas, rengia parodas, pokalbius, aptaria knygas, stengiasi atsakyti į kiekvieną skaitytojo klausimą. Tačiau to neužtenka šiame informacijos amžiuje. Biblioteka turi tapti kompiuterizuotu informacijos centru, kad mūsų bendruomenės žmonės galėtų naudotis ir internetu, ir naujais žiniomis. Ilgus metus bibliotekoje dirbo vedėja R. Alfimova ir bibliotekininkė L. Užtupienė. Nuo 2004 m. rugsėjo mėn. bibliotekos vedėja dirba Virginija Krasauskienė. 2005 m. biblioteka gavo 2 kompiuterius, įvestas internetas.

Džiugu, kad biblioteka žmonėms iki šiol reikalinga.

Juodupės saviveiklininkai

Irena Šarkauskaitė

Juodupės valsčiaus žmonės po sunkių darbų sugebėjo gražiai linksintis, dalyvauti įvairiose šventėse, organizacijose: angelaičių, skautų, pavasarininkų, šaulių. Rožė Dagytė, vėliau Gimbutienė (gim. 1922), prisimena, kaip būdama 9 metų, mokyklos spektaklyje „Sniego karalienė“ vaidino plėšiko dukterį. Dalyvavo ir pavasarininkų organizacijoje.

„Aštuonios mergiotės sportavome – tai buvo plastinė gimnastika. Pasirodydavom per pavasarininkų sueigas, gegužines aikštelėj prie Čičinsko, važiuvom į Ragelius. Nugi kilojom sutartinai rankas kojas – ir gražu buvo“.

Mėgo ir vaidinimus. Kiekvienas jų pastatymas buvo didelis įvykis, susirinkdavo daug žiūrovų. „Artistai“ sueidavo iš aplinkinių kaimų – Stōniškio, Sodėlių, Skridulių, Didsodės, Juodupės centro. Dauguma jų – fabriko darbininkai. Vaidindavo senojoje mokyklos salėje, vėliau šaulių namuose. Režisuodavo mokytojai Vaičius, Jonas Muralis, Adelė Muralienė, fabriko buhalterė Cecilija Gurskytė (Bučiu-lienė), Ksaverija Kastėnienė. Fabriko meistras Jeronimas Čikas (gim. 1912) 1937 m. parašė pjesę „Tėvų klaida“ ir ją režisavo (pasakojo dukra Kornelija Aušra Birienė). Kaip prisimena J. Kasparavičienė (Deksnytė, gim. 1926), tuo metu tarnavusi pas Kalpoką, tai buvo pjesė apie meilę, autoriaus skirta motinai ir seseriai. Vaidino Stefa Sarapinaitė (Kukarienė), Leonas Vabolis, Jonas Baraišis, Ona Baraišytė (Pupienienė), Rožė Gimbutienė (Dagytė).

„Kryžius ant perkūno aukuro“ buvo vaidinamas gavėnios metu. Liolė atliko pagrindinį mergaitės katalikės vaidmenį, Juozas Kastėnas (Jazytėliu vadinamas) – stambeldį, Alfonsas Jasinevičius – giesmininką. Dar vaidino Julius Kastėnas. P. Vaičiaičio spektaklį „Tėviškės pastogė“ režisavo J. Čikas. Pagrindinį vaidmenį mergaitės, kuri tarnavo pas ūkininką, gavo Liolė Černiauskaitė; jūrų kapitoną vaidino Stasys Jarušauskas; vaidino Viktoras Bučiulis, Renė Taliėnė (Jarušauskaitė). Adelė Čeičytė geriausiai atliko motinos vaidmenį. Spektakliui „Kruvini briliantai“ Liolė karolių ėjo skolintis iš mokytojos Deksnienės į Didsodę. Ši prisakė labai saugoti. „*Kaip spinduliavo – tikri briliantai. Nešiau kaip kiaušinį, kad nesudužtu*“, – pasakojo Liolė. Spektaklyje „Trys mylimos“ vaidino Stefa Guzikauskaitė (vėliau Butėnienė), Veronika Darauskaitė (Sadauskienė). Liolė atliko pagrindinį senmergės vaidmenį. Kad atrodytų prastai tarp trijų gražuolių, buvo labai išpaisyta, o didelis kuodas vaikštant drebėjo. 1938 m. pastatytas vaidinimas „Šv. Akvilinos mirtis“. Aktyvios artistės buvo Genė Jarušauskaitė, Ksaverija Kastėnienė (Černiauskaitė), kuri kruopščiai viską užsirašinėdavo knygutėn ir sekdamo visą spektaklį, Bronius Dilys, Petras Dagys, Rožė Dagytė (Gimbutienė). Vietinius artistus dažnai konsultuodavo, padėdavo režisuoti aktorius Jonas Pavorotnikovas (žr. straipsnį apie jį).

Juodupė garsėjo ir dūdų orkestrais. Nepriklausomoje Lietuvoje (1918–1940) grojo Jonas Sarapinas, būgną mušė Kralikas.

Vaidinimas
„Šv. Avoilinos mirtis“

Toli už apylinkės ribų garsėjo Čeičių kapela, orkestru vaidinama. Pasakoja V. Čeičys (gim. 1925): „Prie Smetonai mano tėvas suorganizavo šeimas orkestrą“. Smuiku grojo tėvas Kazys Čeičys (gim. 1874); jo sūnus Jonas (gim. 1904) grojo armonika, Kazys (gim. 1912) – triūba (kornetu), Antanas (gim. 1916) – saksofonu, klarnetu; talkindamas smuiką virkdė Raišys. Vėliau prisijungė ir sūnus Vladas Čeičys – mušė būgną. Tai visos apylinkės pasididžiavimas. Buvo kviečiami į vestuves, vakarones, gegužines Juodupėje, Lūkštuose, Ginōtuose, Ūnuškyje, Rōkiškyje.

Juodupės dūdu
orkestras.
1935–1940 m.

Mano tėvelis Vladas Šarkauskas (1905–1968) pasakodavo, kad abu su Jonu Milakniu iš Čeičių apie 1930–1932 m. grojo smuikais. Du smuikeliai – ir vakarėlis Juodupėje, Alėknose ar kituose kaimuose. Šokdavo ne tik jaunimas. Sueidavo ir vyresni, ir vaikai. Eidavo ratelių, dainas dainuodavo.

*Dūdų orkestras.
1957 m.*

*P. Dainio
septynyiasdešimtmetis*

Po karo, 1945 m., kaip prisimena Rožė Gimbutienė, susikūrė dūdų orkestras ir choras. Ir jau 1946 m. važiavo į Vilnių, į dainų šventę. Vadovavo Juozas Kastėnas. Šventė vyko Žalgirio stadione. Dalyvavo iš viso apie 500 dainininkų. Ne visos dainos darniai skambėjo, vienas galas pradeda – kitas jau baigia. Dainavo „Ten ant kalno, ant aukštojo, Ulijona linus rovē“. Nuo tų metų į dainų ir šokių šventes vykdavo kas penkmetį. 1945 m. dūdų orkestre, vadovaujamame Adolfo Vilevičiaus, grojo V. Čeičys, Sarapinas, V. Bira, I. Ginotis, Liuga, J. Žindulis.

Petras Jonas Dainys (1928–2002) gimė Rokiškio r., Obėlių dvare, kumečio šeimoje. Nelengva buvo vaikystė ir jaunystė. Baigė 10 Obėlių gimnazijos klasių. Po tarnybos armijoje sugrįžo į Obelius, pradėjo dalyvauti šokių ratelyje. 1955 m. šoko respublikinėje dainų šventėje. 1957 m. pradėjo dirbti „Nemuno“ fabrike tekintoju ir vadovauti šokių kolektyvui (vadovavo 6 metus). Nuo 1963 m. – Rokiškio rajono meno

vadovas. Šokėjus dainų šventėms ruošė Rokiškyje, Salosė, Obėliuose. 1965 m. – rajoninių kultūros namų direktorius. Buvo nepartinis, todėl turėjo darbą palikti, tais pačias metais pradėjo dirbti Salū kultūros namų meno vadovu. 1964 m. įstojo į Vilniaus kultūros mokyklos neakivaizdinį skyrių, kurį baigė 1968 m. Nuo 1969 m. – Juodupės gyvenvietės kultūros namų direktorius ir vėl „Nemuno“ fabriko šokių kolektyvo vadovas. Jam vadovaujant visi šokių kolektyvai dažnai užimdavo prizines vietas, 1973 m. juodupėnai šoko Maskvoje. Apdovanotas daugeliu diplomų, garbės, padėkos raštų. 1988 m. suteiktas LTSR kultūros žymūno vardas. Daug išmonės, darbo įdėjo nuo 1972 iki 2001 m. rudens vadovaudamas Juodupės etnografiniam ansambliui. Tai buvo paskutinė jo darbo vieta.

1969 m. liepos mėn. Juodupės gyvenvietei skiriami kultūros namų darbuotojų etatai. Pirmuoju kultūros namų direktoriumi skiriamas Petras Dainys, Juodupėje vadinamas Jonu. Juodupės gyvenvietė kultūros namų pastato neturėjo, todėl darbo bazė ir patalpos buvo „Nemuno“ fabriko klube, Baltuoju namu vadinamame Oskaro Trėjaus pastate. 1969 m. veikė trys meno saviveiklos rateliai, surengti 4 koncertai. 1970 m., pastačius gyvenvietės tarybos pastatą, jame kultūros namams skiriamas vienas kambarys. Nuo pat pirmųjų kultūros namų įsteigimo metų glaudūs ryšiai siejo su Juodupės vilnionių audinių „Nemuno“ fabriko klubu. Dažniausiai renginiai būdavo organizuojami bendrai, nes fabriko klubas turėjo pajėgius meno saviveiklos kolektyvus. Kiekvienais metais vyko lengvosios pramonės darbuotojo dienos šventė, rengiama klubo ir kultūros namų jėgomis. Tik vėliau, nuo 1983 m., šią šventę ėmė rengti fabriko klubas. Sunku atskirti kai kurių saviveiklos kolektyvų nuopelnus – fabriko ir kultūros namų. Pagyvenusių žmonių šokių ratelio dalyviai buvo fabriko darbuotojai, o vadovas – kultūros namų direktorius P. Dainys. Jo dėka šokėjai pelnė aukštą įvertinimą ir respublikos mastu.

Kultūros namai kartu su fabriko klubu rengė naujamečius rytmečius vaikams, įvairių švenčių minėjimus: Tarptautinės moters dienos, spalio revoliucijos; sporto šventes (daug metų sportinei veiklai vadovavo Antanas Gričius), mitingus karių kapinėse gegužės 9 d., išvykas į meno dienas rajone ar respublikinius renginius. Organizuota daug gražių susitikimų su rašytojais J. Baltušiu, J. Lapašinsku, J. Mikelinsku, J. Strielkūnu. 1970 m. kultūros namuose kartu su fabriko klubo saviveiklininkais veikė 9 meno saviveiklos kolektyvai, juose dalyvavo 116 žmonių. Surengti 38 spektakliai ir koncertai, kuriuose apsilankė 13 140 žiūrovų. Surengta 10 teminių vakarų, 10 spektaklių ir koncertų vaikams. Apsilankė 12 meno saviveiklos kolektyvų, kurių pasirodymus stebėjo 2 490 žiūrovų (duomenys iš kultūros namų metraščio). 1971 m. pastatytas 400 vietų „Nemuno“ fabriko klubas, kuriame galima buvo rengti platesnio masto renginius. Tais pačiais metais 4 moterys subūrė etnografinio ansamblio branduolį. Netrukus dalyvių padaugėjo ir šis kolektyvas ne vieną dešimtmetį dalyvavo kultūros namų renginiuose. Suvedus pirmojo ketvirčio rezultatus, Juodupės kultūros namai 1971 m. rajone užėmė pirmą vietą.

1972 m. kultūros namai tapo zoniniais. Zonai priklausė Lūkštų, Miliūnų, Alėknų (iki 1973) su Didsodės filialu, Ūnuškio, Žiobiškio, Bajorų kultūros namai. Jiems buvo teikiama visokeriopa pagalba, organizuojamos zoninės dainų šventės, vakaronės, parodos. 1972 m. kultūros namuose dirbo: direktorius P. Dainys, meno vadovas V. Skrandauskas, metodininkas V. Pučka. Vėliau dar dirbo A. Margana-

*Etnografinis ansamblis:
Rožė Gimbutienė,
Genė Jarušauskienė,
Konstancija
Vaičekauskienė
ir Veronika
Sadauskienė.
1971 m.*

vičius, A. Maslauskas, A. Bartkevičius, V. Burakovienė. Nuo pat pirmųjų kultūros namų įsteigimo metų iki 1990 m. reikiamų darbo sąlygų nebuvo. Teko glaustis viename kambaryje. Kultūros namų kapelai yra vadovavę A. Maslauskas, A. Marganavičius, V. Zazirskas. Kapela ne kartą užėmė pirmąsias vietas rajone ir už jo ribų, grojo vakaronėse, vardynose, koncertavo kartu su etnografiniu ansambliu. Kapeloje yra groję šie muzikantai: smuiku Jonas Pučka, Bronius Matulis; armonika: V. Zazirskas, Henrikas Alekna, A. Mikulėnas, Mikutis; akordeonu (ir saksofonu) A. Maslauskas, A. Marganavičius, Irena Šarkauskaitė. Būgną mušė Kostas Kriukelis, Povilas Krasauskas ar Jonas Laučiškis.

*Juodupės kultūros
namų kaimo kapela*

Rokiškio rajone Juodupės kultūros namai 1973 m. buvo *Genės ir Antano* soclenktynių nugalėtojai, laimėjo vidaus ir aplinkos tvarkymo konkurse (zoninių kultūros namų kategorijoje). 1978 m. respublikinėje vaizdinės agitacijos ir informacijos apžiūroje užėmė III vietą. *Jarušauskų auksinės vestuvės. 1984 m.*

Kultūros namuose gražiai buvo pagerbiami auksinių vestuvių jubilatai (kai kurie tiesiai iš bažnyčios): 1980 m. A. ir J. Baltrūnai, 1981 m. – E. ir A. Milakniai, Monika ir Jonas Pučkos, 1984 m. – Genė ir Antanas Jarušauskai. Jarušauskus sveikino vykdomojo komiteto pirmininkas L. Varnas, „Nemuno“ fabriko moterų taryba, administracija, pensininkų taryba, giminės ir artimieji (scenarijus – P. Dainio). Programą atliko etnografinis ansamblis. 1981 m. kultūros namai ir „Nemuno“ fabrikas surengė sausų puokščių, medžiotojų trofėjų ir moterų rankdarbių parodą. 1981–1985 m. vykdavo jaunų šeimų vakaronės. Jas rengė ne tik kultūros namai, bet ir įstaigos: Juodupės ligoninė, Durpių įmonė, vidurinės mokyklos lektoriai – tikslas buvo diegti atsakomybę už šeimą, vaikų auklėjimą. 1982 m. Juodupės kultūros namuose vyko šeimos šventė, kurioje labiausiai buvo pagerbti tėvai, išauginę gerus, darbščius vaikus. Tai Stefa ir Ignas Savickai, išauginę 10 vaikų, sulaukę 13 anūkų, Feodosija Kalačiova, turinti 8 vaikus ir 9 anūkus, Eleonora ir Jonas Orlonai, Genė ir Antanas Jarušauskai, Stasė ir Algimantas Kirdeikiai, išauginę po 5 vaikus, ir daugelis kitų. Programą atliko kultūros namų moterų ansamblis.

Vyko turiningos pensininkų ir invalidų vakaronės, kuriomis rūpinosi invalidų draugijos pirmininkė E. Mikulėnienė. Aktyviai padėdavo J. Januškevičienė. Kviečiami svečiai iš rajono socialinio aprūpinimo skyriaus. Vakaronių metu būdavo atgaivinami senieji papročiai, tradicijos, dainos. Gražiai dainavo J. Trukšnienė, E. Mikulėnienė, M. Bajorienė, M. Zonienė. B. Dulskytė skaitė savo kūrybos eiles.

Įdomiai organizuotos ir derliaus šventės. Turtingus daržovių stalus ir kompozicijas paruošdavo onuškietė B. Gernienė, Aldona Šarkauskienė, E. Latvėnienė, moliūgus – Gražina Janiūnienė, Marija Zokienė, Bronė Kuklierienė ir kitos moterys. Vėliau į derliaus šventes išitraukė ir Juodupės meninio lavinimo centro dailės studijos pedagogo Sigito Daščioro vadovaujami mokiniai. Jis paruošdavo tikrus meno kūrinius iš daržovių.

Meninio lavinimo centro mokiniai. 2004 m.

1991 m. atkūrus Lietuvoje Nepriklausomybę daug kas pasikeitė ir kultūros namų meninėse programose, kultūrinėje veikloje. Atgaivintos senos tradicijos, minimos visos valstybinės šventės: Laisvės gynėjų diena, Lietuvos valstybės atkūrimo diena, Motinos, Tėvo, Gedulo ir vilties dienos, Joninės. Rengiamos vakaronės, vasaros palydėtuvės, Užgavėnės ir kt.

1991 m., panaikinus Rokiškio vaikų muzikos mokyklos filialą, įkurtas Juodupės meninio lavinimo centras (MLC). Tai neformalaus ugdymo įstaiga, kurioje mokiniai po pamokų užsiima menine veikla. Šis centras padeda plėsti vaikų įgimtus gabumus, tenkinti jų poreikį kurti, muzikuoti, siekti bendros meninės visumos, jungiant choreografiją, dailę bei muzikinius žanrus. MLC atlieka mokomąjį, auklėjamąjį, metodinį darbą, organizuoja mokinių laisvalaikį ne tik mokslo metais, bet ir per atostogas. Čia savo meninius gebėjimus lavina per 100 mokinių iš įvairių socialinių grupių. Jie gali rinktis: dailės studiją (mokytojas Sigitas Daščioras), modernaus teatro studiją (mokytojas Justinas Krisiūnas), fortepijono ir vokalinę-instrumentinę studiją „Fe“ (mokytoja Rasa Sakalienė), akordeono ir elektrinių vargonų studiją (mokytoja Elinga Naujickaitė). Keletą metų choreografijos studijai vadovavo Daiva Deksnienė (Zolubaitė). Meninio lavinimo centro direktore nuo įkūrimo pradžios dirba Irena Kirs-

*Irena Šarkauskaitė
(straipsnio autorė).
2002 m. sausis*

tukienė. Ėmus veikti MLC, pagyvėjo ir kultūros namų renginiai. Dažnai kartu koncertuoja etnografinis ansamblis „Volungė“, MLC mokiniai, kapela. Atsirado naujų skaudžių minėtinų datų. Į Sausio 13-osios minėjimą susirenka pagyvenę žmonės. Skambant muzikai mokiniai po vieną atneša 12 degančių žvakučių – visiems žuvusiesiems sausio 13 d. atminti. Etnografinio ansamblio dalyviai dainuoja atitinkamas dainas, skaitovės Genovaitė Kanopienė ir Irena Šarkauskaitė skaito eiles, fragmentus – prisiminimus iš sausio 13-osios naktį žuvusiųjų priešmirtinių akimirkų.

Į Gedulo ir vilties dienos minėjimus birželio 14 d. susirenka tremtiniai, jų giminės, miestelio žmonės – kasmet vis mažiau ir mažiau. Nukentėjusieji pasakoja savo prisiminimus. Aktyviai dalyvaudavo Gladučiai, Bogaslauskai, Bronė Šinkūnienė, Vanda ir Lionginas Mikėnai, V. Bruverienė, O. Remeikaitė, A. Ražinskienė, R. Čepukienė. Atvyksta ir garbių svečių: 2003 m. dalyvavo Seimo nariai J. Korenka, V. Saulis, rajono meras E. Vilimas, visuomet – Juodupės seniūnė L. Bliūdžiuvienė. Minėjimą pradėjo tremtinių vadovė Vanda Mikėnienė. Jaunieji šauliukai atnešė gėlių ant tremtinių kapų. Po to vyko koncertas. Turiningas etnografinio ansamblio renginys šiai dienai atminti buvo poezijos vakaras-koncertas pagal A. Miškinio poeziją ir gyvenimą. Šiltai tą renginį priėmė ir pandėliečiai.

Motinos dienos proga koncertuoja MLC mokiniai (dainos, ritminiai, choreografiniai šokiai), darželio vaikučiai, paruošti MLC choreografės. Net graudulio ašara nubyra – gražu, gera, kad likimo nuskriaustoje Juodupėje tiek daug atžalų, mėgstančių sceną.

Rugpjūčio 23 d. minima ir Juodojo kaspino diena. 2004 m. minėjimas prasidėjo šv. Mišiomis Juodupės bažnyčioje, pratęstas naujosiose kapinėse prie tremtinių paminklo. Buvo skaitomos eilės, kalbėjo Juodupės gimnazijos mokytoja D. Stasiūnienė, Juodupės klebonas V. Gutauskas, seniūnė L. Bliūdžiuvienė, tremtinė V. Mikėnienė.

Tėvelis pasakodavo, o ir aš prisimenu – Juodupės krašte Užgavėnės tankiai švėsdavo vakaronėse. Ryte – į bažnyčią. Ne taip seniai palydint žiemą atėjo paprotys vaikščioti gatvėmis su gražiomis dainomis, muzika, kaukėmis, linkėti sveikatos, gausaus derliaus. Jei yra sniego – vaikučius rogėmis pavažinėja. Aktyviai

*Užgavėnės.
Karnavalinės eisenos
dalyviai. 2004 m.*

šurmulyje dalyvauja etnografinis, vokalinis ansambliai, MLC mokiniai. Lankomos parduotuvės, kur „gydytoja“ patikrina pirkėjų ar pardavėjų sveikatą, aplankomas ir „Baltik Mills“ fabrikas, UAB „Papartis“. Gyventojų A. Šarkauskienės, Čeičių kiemuose sušokami rateliai, padainuojama kartu su šeiminkais. Praklega vaikų darželio kaukėtas būrys. Darželio vedėja J. Gavėnienė, muzikos vadovė Aušra Trečio-kienė, auklytės R. Bartkevičiūtė, D. Milaševičienė gerai pasiruošusios dainuoja Užgavėnių dainas. Gyventojai vaišina saldinais, blynais. Kuriamas laužas, Kanapinis (I. Laučiškis) ir Lašininis kovoja, deginama Morė. Miestelio gyventojai kartu šoka ratelius. Po to – į salę vakaroti. Šeiminkauja I. Šarkauskaitė ar Vilija Jočienė. Salėje kepami blynai, vaišinami šokėjai; gyventojai taip pat susineša įvairių Užgavėnių valgių. Apdovanojamos skaniausių blynų kepėjos B. Matulevičienė ir P. Čeičienė, gražiausiai šokusi Janiūnų pora, Salminaitės linksma gimnazisčių kompanija (retas atvejis – į vakarones paprastai renkasi pagyvenę žmonės, vaikai), gražiausiai lape persirengusi Juknienė ir kt.

2001 m. rudenį iš darbo išėjo ilgametis kultūros namų darbuotojas P. Dainys. Likę be meno vadovo, darbo žmonės ėmėsi patys. Etnografinis ansamblis or-

*Užgavėnės.
Leonas Karaliūnas
ir Irena Šarkauskaitė.
2005 m.*

Romansų vakaras.
2002 m. sausis

ganizavo romansų vakarą. Režisūra ir renginiu rūpinosi kultūrinių renginių vedėja I. Kirstukienė, scenarijų rašė ir koncertą vedė I. Šarkauskaitė. Gausybę pasiūlymų teikė ansamblio moterys. Akordeonu grojo V. Jacevičius. Jis ir dainavo su G. Janušiene (dar 1985 m. kartu dainuodavo etnografinio ansamblio rengiamuose koncertuose). Solo žemaitišką dainą traukė I. Kirstukienė. I. Janušienė dainavo dainas pagal V. Jacevičiaus sukurtas melodijas. Nepasidavė ir J. Trukšnienė, E. Mikulėnienė – traukė „Ko taip trokšta širdis“ ir kitas dainas. O kaip pasipuošusios buvo – žiūrovai nepažino! Seniūnijos salė pilnutėlė, plojo, dainavo kartu. V. Čeičys su ašaromis akyse dėkojo: „*Taip graudžiai malonu prisiminti jaunystę*“. Koncertas buvo pakartotas Juodupėje ir dar Onuškyje kartu su vokalinio ansamblio dainininkėmis, o 2005 m. – ir Rokiškyje per Antanines.

Bankrutavus „Nemuno“ fabrikui, klubo patalpos buvo apleistos ir nešildomos. Kultūros namų ir MLC darbuotojai išsikėlė į vaikų darželio patalpas. Ten nebuvo scenos, dažnai koncertuota seniūnijos salėje. Todėl Juodupės kultūros namų (buvusio fabriko klubo) pakartotinis atidarymas 2002 m. spalio 11 d. buvo didelė šventė. Kultūros namai seniūnijai parduoti už vieną litą. Buvo padarytas kapitalinis remontas. Dabartiniuose kultūros namuose įsikūrė MLC, kultūros darbuotojai. Per kultūros namų atidarymo koncertą 400 vietų salėje vos tilpo žiūrovai.

Juodupės saviveiklininkų programos pagyvėjo, kai 2002 m. vasario mėn. meno vadove pradėjo dirbti Rokiškio kolegijos muzikos klasę baigusi Asta Jakuntavičienė. Tai Juodupėje gyvenančios liaudies muzikantės Virginijos Savickienės dukra. A. Jakuntavičienė vadovauja etnografiniam ansambliui „Volungė“, dainuoja ir dažnai akompanuoja vokaliniam ansambliui. 2003 m. vasarį subūrė kaimo kapelą, kuri koncertuoja viena ir dalyvauja bendruose renginiuose Juodupėje, Rokiškyje, Aknystoje, Obeliuose, Lukštuose, Onuškyje. Talkinant vokaliniam ansambliui, kapela dalyvavo Rokiškyje kapelų varžytuvėse, kurias organizavo kavinė „Geltonasis submarinas“, ir laimėjo pirmą vietą. 1998 m. nutarta žmonėms parodyti, kiek rajone yra vokalinių ansamblių. Taip gimė rajoninė kaimo vokalinių ansamblių šventė „Aidai“. Juodupės vokalinis ansamblis, vadovaujamas J. Mikalajūnienės, irgi prisijungė prie šios šventės. 2002 m. Juodupės kultūros namuose (jie vieninteliai iš kaimo kultūros namų buvo šildomi) įvyko ketvirtoji „Aidų“ šventė. Buvo prijungtos ir rajono kaimo kapelos. Atvyko 15

kolektyvų. Kadangi šventė labai pavyko (ja džiaugėsi pilnutėlė salė), nuspręsta, kad ją rengti Juodupėje taps tradicija. Juodupės kultūros namų moterų ansamblis kasmet gauna profesionaliausio kolektyvo vardą; groja ir Juodupės kaimo kapela. Prizus „Paukštės“ šiam renginiui kuria MLC dailės mokiniai, vadovaujami mokytojo S. Daščioro.

Juodupės kultūros namų saviveiklininkai ir MLC mokiniai vyksta ir į rajono šventes – Rokiškio 500-metį ir kitus jubiliejus, Mindaugo karūnavimo dienos minėjimus. 2004 m. gegužės 1 d. didelis sujudimas – Lietuvos valstybė įstojo į Europos

*Vokalinis ansamblis.
2003 m.*

*„Rojaus obuoliukų“
šventė. 2004 12 30*

Sajungą. Renginys vyko prie Lietuvos ir Latvijos sienos. Kon- *Kaimo kapela*
certavo Juodupės saviveiklininkai kartu su Latvijos kolegomis. *Lukštuose. 2004 m.*

Gražiai juodupėnai sutinka ir Naujuosius metus. Kol salė nebuvo šildoma – lauke, prie eglės. Salėje – kaukės, koncertas, vakaronė. Nedaug susirenka žmonių. Užtat palydint 2004-uosius ir sutinkant 2005 m. netikėtai salė prisirinko pilnutėlė. Įdomus „Rojaus obuoliuko“ nominacijos renginys. Tai pirmą tokia šventė Juodupėje, jos šūkis „Kurkime rojų kartu“. Buvo apdovanota 11 juodupėnų, vienaip ar kitaip nusipelnusių miesteliui. Prieš kiekvieną „Rojaus obuoliuko“ įteikimą skambėjo muzikos kūrinys – daina, šokis. Koncertavo etnografinis, moterų vokalinis ansambliai, kaimo kapela, Juodupės gimnazijos ritminių šokių grupė, jaunųjų šauliukų ansamblis ir MLC mokiniai. Atsiimti apdovanojimo ėjo Juodupės parapijos klebonas V. Gutauskas, bendrijos pirmininkas P. Marcijonas, mokytoja Masilionienė, jaunieji sportininkai M. Rastenis, Skavičius ir kiti.

Šiuo metu kapeloje dalyvauja šie entuziastai: Asta Jakuntavičienė – vadovė, V. Savickienė – armonika, akordeonas, dainininkė, I. Šarkauskaitė – smuikas, skaitovė, L. Karaliūnas – armonika, P. Krasauskas – būgnelis, J. Laučiškis – būgnas, dainininkai – G. Janušienė, J. Malevičius, R. Šimėnas. Kartu dainuoja vokalinio ansamblio moterys. Kapela groja įvairius kūrinius, daugiausia liaudišką muziką. Siūlo, kas ką moka, jei trūksta – sukuria patys: vadovė sukūrė polkutę „Plunksnelė“; vieni pasiūlė melodiją, kiti sugalvojo žodžius, pavadino polka „Ramta-tura“:

*Jūs, berniukai, nežiopsokit,
Mergužėles vis viliokit.
Šokit polką ramta-tura
Ir nesnauskit unt kaptura.*

*Jauni jauni mana metai,
Vaksavoti man čebatai.
Bėk žirgeli, bėk greičiau –
Mergužėlį pamačiau!*

Etnografinis ansamblis „Volungė“. Lietuvių tautos folklorinis palikimas yra įdomus, turtingas dainų, šokių, žaidimų. Juodupės apylinkėse skambėjo dainos šieną ar rugius pjovus, grėbus. Smagiai šokdavo vestuvėse, gegužinėse, ratelius, polkas, krakoviakus. Laidydavo sąmojų, patarles, priežodžius. Susirinkę kaimynai vieni pas kitus advento, gavėnios metu giedodavo psalmes.

Juodupės etnografinį ansamblį, dabar vadinamą „Volunge“, subūrė Juodupės vilnionių audinių fabriko „Nemunas“ moterys. Dar 1970 m. fabriko moterų tarybos ataskaitiniame susirinkime keturios moterys išbandė jėgas, o 1971 m.

pradėjo koncertinę veiklą. Nuo pastarųjų metų ir skaičiuojamas ansamblio gyvavimas. Aktyvi moteris, artistė, dainininkė Genė Jarušauskienė (Deksnytė, 1914–1999) pasitarė su Rože Gimbutiene, Kostancija Vaičekauskiene, Veronika Sadauskiene ir nutarė susiburti į lietuvių liaudies dainų būrelį. Jam vadovauti ėmėsi Genė Jarušauskienė. Ne vienerius metus jos pasirodydavo koncertinėse programose su „Nemuno“ fabriko chorų, koncertavo Juodupėje, aplinkiniuose kolūkiuose, miesteliuose. Jos labai norėjo atgaivinti lietuvių liaudies tradicijas, skiepyti meilę senovinėms dainoms. Jų dainos džiugino žiūrovus – neharmonizuotos, grynos, perduotos prosenelių, senelių iš lūpų į lūpas, nepakitusia (ar mažai pakitusia) melodija tuo metu labai retai skambėjo scenoje. G. Jarušauskienė, Roželė kokios pasakorės buvo – prajuokindavo žiūrovus iki ašarų!

Rožė prisimena pirmą pasirodymą scenoje: kai gydytoja stomatologė J. Indrašiūnienė padėkojo už dainas ir įteikė gėlių – dainininkės buvo tokios laimingos! Rožė pasakojo:

„Buvo ir visokių prajėvų. Katra tai aukštai kad paėmė, nors ir bėk nuo scenos. Apsidairiau – dešinėj pianinas, kairėj choristai, kur aš tokia labai jau neplona pralįsiu. Pasistiepiu, kad aukščiau paimčiau, ir traukiu toliau“.

Žiūrovai džiaugėsi, kad liaudies dainos nušvietė širdį, graudino, skatino branginti protėvių, tėvų dvasinį palikimą.

Netrukus dainininkėms pradėjo vadovauti Petras Jonas Dainys, tuometinis Juodupės kultūros namų direktorius. Vadovavo 31 m., iki 2001-ųjų, nors dar daug metų dainas ir šokius parinkdavo G. Jarušauskienė. Dainininkų būrelis greit padidėjo. 1972 m. atėjo Janina Trukšnienė, Leonora Miržinskienė, Anelė Čeičienė ir kitos.

Pačios dalyvės mokėjo daug autentiškų dainų, šokių, pasakojimų. Dar išgirdavo iš kaimo senolių, kaimynų. Taip besiginčijant, beieškant ir sulipdomos koncertinės

Etnografinio ansamblio vadovė Genė Jarušauskienė

*Etnografinis
ansamblis. 1980 m.*

programos. Didelį tautosakos kraitį atsinešė G. Jarušauskienė, R. Gimbutienė, J. Trukšnienė, E. Latvėnienė, B. Nuobarienė, L. Čepulienė, vėliau E. Mikulėnienė, G. Kanopienė.

Ne vieną dešimtmetį etnografinis ansamblis kultūros namų renginiuose grojo pirmu smuiku: etnografiniai koncertai, įvairių švenčių minėjimai, vakaronės. Juodupėje 1977 m. vakaronėje „Kaip uliojo mūs senoliai“ puikavosi ir etnografiniai valgiai, ir įvairūs prisiminimai, dainos. 1978 m. ansamblis linksmino Žiobiškio gyventojus. 1980 m. su programa „Subatos vakarėlių“ koncertuota ne tik Juodupėje, bet ir Žiobiškyje, Kamajuose, Čedasų kolūkyje. Buvo dainuojamos lietuvių liaudies dainos „Kėlis, bernužėli“, „Nelauk, motinėle“. Kapela grojo rokiškėno Gražio maršą „Jau žirgeliai pakinkyti“, polkas, valsus.

Šiltus prisiminimus 1980 m. parsivežė iš Latvijos, Jekabpilio r. XXV suvažiavimo kolūkio. Dainavo „Gera tau gi, dukteryte“, „Jau diena“ ir kt. G. Jarušauskienė latviškai dainavo apie gėles; Laimutė Čepulienė ir Marija Bajorienė – apie mamą, už tai jos padovanotos medaliais. Laimutė jį ir dabar nešioja. Šokėjai šoko „Rugelius“, krakoviaką, „Pjoviau šieną“. R. Gimbutienė paporino apie jaunamartę. 1981 m. paminėtas etnografinio ansamblio 10-metis. Paruošta programa „Širdis visada mums jauna“. Renginyje dar dalyvavo moterų vokalinis ansamblis, jaunimo šokėjai, mokinių kaimo kapela, instrumentinis trio.

1981–1985 m. daug kur pabuvota. 1982 m. respublikinėje zoninėje apžiūroje pelnyta trečia vieta. Dainuota Onuškyje, Čedasuose. Koncertuota Juodupės zonos kultūros namų ataskaitiniame koncerte „Vakarėlio ilgai laukus“ (režisierius P. Dainys), Juodupės zoninėje dainų ir šokių šventėje, apžiūrose „Ant marių krantelio“: rajoninėje Rokiškyje, tarprajoninėje Biržuose, 1984 m. – respublikinėje Rumšiškių liaudies buities muziejuje, kur už gerą akompanavimą šokėjams, etnografiniam ansambliui skirta pirmą vietą. Buvo įdomu: akys raibsta nuo tautinių drabužių margumo, prijuosčių baltumo, vyrų ilgaaulių ar vyžų šmėsčiojimo. Šypsotis tik norisi. Visos išeina iš trobelės, kitos pasilieka prieangyje – ir dainuoja. Kapela skardena savo valsus, fokstrotus. Vėliau – bendri rateliai. Oi, kaip gera prisiminti!

1984 m. etnografiniam ansambliui rajone pripažinta pirmą vietą. 1985 m. paruošta koncertinė programa „Susirinko gryčion jaunimėlis“. Gitara grojo ir apie naš-

laitės dalią (anksti neteko motinos) dainavo Monika Rašymienė, *Etnografinis ansamblis* grojo kaimo kapela, išsakyta daug patarlių, kartu su žiūrovais *Vilniuje. 1985 m.* šokta „Mėnesėlis šviečia“, „Mes vaikščiojom“.

Neišdildomus prisiminimus paliko 1985 m. kelionė į Vilnių, į liaudies muzikos festivalį „Skamba skamba kankliai“. Net malonūs šiurpulėliai per kūną nueina, regis, senoliai atgyja, tarsi protėvių dvasia plevena. Bet ir dainos skambėjo! Kai užtraukia „Unksti rytą keldama“, tai aidi Senamiesčio bromai, universiteto kiemeliai. Vakare Daukanto aikštėje – bendra vakaronė. Per mikrofoną vis mokina dzūkišką, žemaitišką šokį. O žmonių minia – visi su didžiausiu ūpu šoka. 1985 m. etnografinio ansamblio narės dalyvavo pasakorių konkurse. I. Šarkauskaitė užėmė pirmą vietą.

1986–1990 m. vėl gausūs naujų programų, išvykų į Rokiškį, Aleksandravėlę, Skemus, Žiobiškį, Panemunėlį, Bajorus, Kalvius, Laibgalius ir kt. 1986 m. Juodupės kultūros namuose liaudies muzikos šventėje „Ant marių krantelio“ I. Šarkauskaitė dainavo lietuvių liaudies dainas „Čiulba volungėlė“, „Oi rūta rūta“, „Aš pro stiklo langelį žiūrėjau“ ir kt. Kaip bernioką prisivilioti, pamokė G. Jarušauskienė. Lietuvių liaudies dainas „Tol aš linksmas buvau“ ir „Iš visos Lietuvos“ dainavo Pranas Alekna, gim. 1894 m. 1986 m. programa „Unksti rytą“ buvo skirta Skemū senelių internato gyventojams ir darbuotojams. Gražia daina ansamblis pasveikino ten gyvenantį Adolfą Vilevičių, ilgametį „Nemuno“ fabriko dūdų orkestro vadovą. Su ašaromis akyse dėkojo. 1989 m. dalyvauta liaudies muzikos konkurse Kupiškyje, užimta prizinė vieta. Elena Latvėnienė prisimena:

„Buvo daug žiūrovų, salė graži. Gatvėmis vaikščiodamos vis dainavome – tuoj susiburia daug žiūrovų, giria ir ploja. Atsisėdom kieme – gėlynai gražūs, vėl užkimba kokia daina apie rūteles ar žolynėlius“.

1983, 1985, 1986, 1988 m. rajoninėse etnografinių ansamblių *Su svečiais iš*
apžiūrose (kartu su kapela) ansamblis užėmė I–II vietas. *Aknystos ir Kamajų.*

1990–2005 m. etnografinis ansamblis, jau vadinamas „Volungė“, taip pat nesnaudė: naujos programos, jubiliejai, išvykos, vakaronės. Tarp įsimintinesnių – 1997 m. koncertas Pandėlyje, L. Šepkos 90-mečio minėjime ir programa „Volungės“ 25-mečiui paminėti „Užeikit, sveteliai“. Scenarijus vientisas, režisierius P. Dainys. Vaidinama, dainuojama, daug patarlių, pasakojimų, paskalų. *2000 m. gegužė*

Adventą gaubianti rimtis ir susikaupimas, pasirengimo Malonės šventei laikas bei galimybė laisvai pasireikšti įkvėpė kolektyvą 1999 m. parengti dvasingą advento vakarą. Režisavo P. Dainys, talkino vargonininkas V. Jacevičius, skaitovės Z. Sabaitienė, I. Šarkauskaitė. Dar ir dabar ausyse skamba melodija „Tylią naktį“ (dauguma dainininkų gieda ir bažnytiniame chore).

Draugystės koncertas Juodupės kultūros namų buvo organizuotas 2000 m. Dalyvavo svečiai iš Latvijos, Aknystos lietuvių kultūros folkloro ansamblis „Sutartinė“ (vadovė J. Krasovska), Kamajų MLC kapela. Koncertavo ir „Volungė“. Laužą – draugystės židinį – užkūrė vyriausias saviveiklininkas Napoleonas Jočys. Vakaronėje smagiai grojo kamajiečiai. Visi šoko – vyža ugnį skėlė.

2002 m. vasario 29 d. „Volungė“, nors ir pavėluotai (nebuvo meno vadovo), atšventė 30 m. jubiliejų. Pakviesti ir anksčiau dainavę – M. Sadauskienė, V. Sadauskienė, N. Jočys. Šio koncerto metu atlikta 40 kūrinių: lietuvių liaudies dainos, rateliai, šokiai. Turėjo galimybę pasirodyti ką tik susikūrusi Juodupės kultūros namų kaimo kapela, kuri pagyvino koncertą.

2003 m. etnografinis kolektyvas dalyvavo Rokiškyje vykusioje etnografinių ansamblių apžiūroje – atrankoje į dainų šventę. Dainos buvo tinkamos, tačiau tautiniai drabužiai neatitiko reikalavimų. Moterys stengėsi prisitaikyti: kuri liemenę pasisiuva,

kuri sijoną, bet bendras vaizdas ne toks, koks turėtų būti. Ir kur dabar gausi tokių audinių? Dar P. Dainys buvo užsakęs „Nemuno“ fabrike medžiagas pagal visas aukštaitiškas spalvas, o ten gal planą reikėjo vykdyti, todėl išaudė anksčiau, bet ne pagal nurodymus. Tai ir rengiasi ką turi.

Verta paminėti etnografinio ansamblio „Volungė“, vėliau ir kapelos su vokalinio ansamblio dainininkėmis, dalyvavimą sėlių krašto folkloro šventėje Aknystoje (Latvija). Sujaudina širdį iki gelmių tie gražių tradicijų didingi renginiai, kurių sumanytoja – Daina Miezinė. Važiuojame į jubiliejinę, 10-tą šventę. Kasmet – vis kita tema: „Be darbo nebus duonos“, „Saulė kankliavo aušrinėj būdama“, „Einam šeinam po parami“ ir kt. Vienuoliktą valandą būti Aknystoje prie mokyklos! Ką darysim toje Aknystoje, kuri iki skausmo pažįstama – dviračiu važiuota miltų, arklių – plytų, autobusais – trikotažo ar batų... Pasirodo – yra ką pamatyti ir išgirsti. Suvažiuoja 8–14 kolektyvų: tai ir Aknystos lietuvių „Sutartinė“, lietuvių mokinių skudutininkų grupė ar dainorėliai, vadovaujami Janinos Krasovskos, kolektyvai iš Daugpilio, Rītės ir kt.

„Volungės“ dainorėlės (retkarčiais ir vyrai) geranoriškos ne tik scenoje – sveikinami jubilatai, ruošiami ta proga koncertai. Gražiai paminėti G. Jarušauskienės, J. Trukšnienės 80-mečiai. Genė Jarušauskienė (1914–1999), ansamblio įkūrėja, senovinių dainų mokėjo be galo daug, užvesdavo bet kokią dainą. Janina Trukšnienė (1923–2004) – stiprus aukštas balsas. Kad uždainuodavo – skamba kaip vargonai. Dainavo nuo mažens: bažnytniame, „Nemuno“ fabriko chore, jaunystėje Vilniuje – J. Švedo vadovaujama. Patiko visos dainos, dažnai užtraukdavo „Mėlynas žibutes“. Į ansamblių nuo 1972 m. (iki 2004) atėjo Leonora Miržinskienė su dideliu dainų kraičiu: „Svečiai kieman suvažiavę, nusigunda širdis mana“, ar ratelio vidury: „Čiutyte rūta, kas tas rūtas sėja?“ – atsakom: „Čiutyte rūta, mes – tava sesulas“. Birutė Nuobarienė sako: „Dainų melodijose tvirtai stovim ant kojų – nieks iš vėžių neišmuš“. Vaidina,

Prie sukomponuotos paukštės Sėlijos folkloro šventėje Aknystoje. 2004 m.

šoka, pasakoja Emilija Mikulėnienė ansamblyje nuo 1984 m. Tai aukšto lygio dainininkė, galinti užvesti visas dainas. Gieda bažnytiniame chore, Rokiškio skyriaus neįgaliųjų komiteto, Panevėžio klubo „Artritas“ narė, Juodupės neįgaliųjų draugijos pirmininkė, dalyvauja Neįgaliųjų draugijos saviveikloje. Elena Latvėnienė ne tik dainų marias mokėjo, su ramia šypsena mokydavo ratelius šokti. Laimutė Čepulienė – linksma, smagi dainininkė, dainų, ratelių vedėja. Jos „firminis“ ratelis – „Keliavo keleivis vėlai vakarėlių“. Pasakotoja, artistė, kupina humoro. Kai nusišypso – auksinis dantelis nušviečia viską aplink. Kadangi visada šypsojos, tai vis šviesu ir šviesu buvo. Gaila, kad paliko ansamblį ir dainuoja tik paršiukui ar karvytei... Genovaitė Kanopienė į etnografinį ansamblį atėjo apie 1994 m., „Volungės“ seniūnė. Šviesus, stiprus balsas, gera skaitovė, visokių dainų melodijų žinovė. Anksčiau dalyvavusi fabriko vokaliniam ansamblyje, chore, dramos būrelyje. Janina Vikonytė – stiprus altas. Užtraukdavo „Ten prie aukšta vienuolyna“ ar apie našlaitę – klausytum ir klausytum. Paliko jau ansamblį, nebedainuoja. Janina Kralikienė dainuoja stipriu altu, gerai nukeravoja gaidų. Užtraukia „Šemi jaučiai pajungti bauboja“ – langų stiklai virpa. Smagiai pasakojo, o dar smagiau sėdosi ant kėdės – ta ėmė ir išsiskyrė. Užtat antrą vietą užėmė. Janina Šarkauskaitė – čia tai jau straipsnio autorė. Juodupės kultūros namų saviveikloje nuo 1958 m., dalyvavau medicinos saviveikloje, etnografiniam ansamblyje nuo 1960 m. Teko šokti, vaidinti, groti akordeonu, šiuo metu kapeloje groju smuiku. Daugiausia buvau skaitovė, vedžiau renginius, koncertus, vakarones – daugiau nei 100 tokių renginių. Irena Aleksiejienė – vis su šypsena, ramiai: „Ai, bus gerai“, – ir pirmyn į repeticijas: vokalinio, etnografinių ansamblių, kapelos dainininkių, bažnytinio choro, Rokiškio kultūros namų choro.

Kuriant ir formuojant koncertines etnografinio ansamblio „Volungė“ programas daug pastangų įdėjo šie žmonės: Irena Aleksiejienė, Marija Bajorienė, Anelė Čeičienė, Laimutė Čepulienė, Valė Dagienė, Julija Deksnienė, Vilija Gailiūnienė, Rožė Gimbutienė, Genė Jarušauskienė, Danutė Juodelienė, Genovaitė Kanopienė, Eleonora Karaliūtė, Elena Latvėnienė, Elena Malevičienė, Emilija Mikulėnienė, Leonora Miržinskienė, Birutė Nuobarienė, Julija Panavienė, Marijona Sadauskienė, Veronika Sadauskienė, Eugenija Stelionytė, Aldona Šarkauskienė, Irena Šarkauskaitė, Janina Trukšnienė, Ona Varnienė, Janina Vikonytė, Stefa Vinžanova, Aldona Volkienė. Retkarčiais padėdavo Monika Rašymienė. Pradžioje ansamblyje buvo tik moterys, vėliau prisijungdavo ir vyrai, nors ilgai neužsibūdavo. Yra dalyvavę: Pranas Alekna (gim. 1894); Čypas – dainavo; N. Jočys – dainavo, šoko, vaidino; J. Malevičius – traukė aukštais tonais; V. Stelionis – dainavo, vaidino; A. Sakapilvis – šoko, dainavo. Kapeloje groję (kartu su etnografiniu ansambliu): Henrikas Alekna, Bronius Matulis, Mikutis, Antanas Mikulėnas, A. Marganavičius (vadovas), Kostas Kriukelis, Jonas Pučka, V. Zazirskas (armonika, vadovas).

Medikai saviveiklininkai. Taurus, atsakingas, nelengvas medikų darbas. Kasdien, metų metais skausmą, bėdas tegirdi, ligonių mirtis išgyvena... Būtina kartais pamiršti visa tai ir pasilinksminti, padainuoti, pašokti ir kitiems pasirodyti. Meninių programų paruošimas dargi privalomas buvo. Mokėjo juodupėnai švęsti medicinos darbuotojų šventę tiek Juodupėje, tiek išvykę į Rokiškį, kur suvažiuodavo, subildėdavo medikai iš visų rajono kampelių. Po oficialiosios dalies – meninė programa, dažnai konkursas.

*Medikių oktetas.
1969 m.*

Medicinos felčerė Aldona Ginotienė (Bagdonaitė) (gim. 1937) prisimena, kaip 1958 m. ji, felčerės V. Tarasovaitė, Irena Navickaitė, Marytė Budreikaitė ir kitos eidavo repetuoti į mokyklą. Energinga lietuvių kalbos mokytoja Eleonora Šilinienė jas mokė tautinių šokių, tarantelos su būgneliais. Dainų mokė „Nemuno“ fabriko choro vadovas V. Jodeika. Rokiškyje koncerte duetus traukė ir ligoninės ūkvedys Jonas Palavinskas su medicinos seserimi Jadvyga Bureikiene ar su Elvyra Bernotaite.

Beveik kasmet pagal galimybes buvo ruošiamos medicinos darbuotojų saviveiklinės programos. 1962–1968 m. dramos būrelio mėgėjai aktyviai vaidindavo intermedijas medicinos tematika. Režisuodavo J. Kavoliūnas, talkino fabriko dūdų orkestras (vadovas Adolfas Vilevičius). Be vargo į vaidmenis išjausdavo akušerė J. Palavinskienė, sanitarės O. Variakojienė, Liuda Garuolienė, vaistininkė I. Šarkauskaitė. Šokių dar mokė mokytoja Ona Matiukienė.

1965 m. surengtas klausimų-atsakymų vakaras, kurio vedėja buvo akušerė J. Palavinskienė, atsakinėjo A. Čepulis, F. Kajutis.

1969 m. mokytoja Rūta Žumbakienė (scenarijus, režisūra) ir Stanislovas Žumbakys (muzika) gražiai „sudėliojo“ saviveiklininkus į išpūdingą renginį „Žmogaus širdis – tarsi beribė stepė“. Pirmą vietą tarp rajono medikų džiaugėsi ne tik saviveiklininkai, bet ir vyr. gydytojas Indrišiūnas bei daug organizacinio triūso idėjusi vyr. medicinos sesuo Scholastika Kajutienė.

1969–1970 m. vokaliniam ansambliui vadovavo mokytoja Regina Gaudzytė. Dainininkės aštuonios, gražiomis sukniomis pasirėdžiusios: vaistinės vedėja S. Gudaitė, medicinos registratorė Bara Labanauskienė, felčerė Vida Petkūnienė (Petrylaitė), sanitarė Emilija Mikulėnienė, medicinos sesuo Jadvyga Bureikienė, statistikė Onutė Raupienė, vaistų fasuotoja Kazytė Jarušauskienė, stomatologė Janina Indrišiūnienė. Kartu su dramos būreliu ansamblis koncertavo Onuškyje, Čedasuose, Didsodėje.

1970–1973 m. juodupėnų medikų saviveikloje aktyviausias buvo dramos būrelis, į kurį gaivaus vėjo įnešė medicinos felčeris Antanas Kavaliauskas. Jis ir režisuoti sugebėjo. 1973 m. A. Kavaliauskas režisavo vengrų vokalų vokalų „Kaip buvo apvesdintas Kopači“. Muzikinę dalį tvarkė Vytautas Pučka. Man tai kas – „uždegu“ Dunojaus žiburius, pristatinėju artistus: štai ateina dėdulė Marči (vairuotojas Petras Šeškus),

Vengrų vodevilis
„Kaip buvo apvesdintas
Kopači“. 1973 m.

apibūdinu Kopači (A. Kavaliauskas), dukrą (gydytoja stomatologė J. Dabregienė), motiną (Variakojienė) – ir išeinu. O jiems taigi arijas reikia padainuoti. Antanas taip gerai vaidina, taip gerai (pirmą vietą taip rajono medicinos darbuotojų saviveiklinių artistų užėmęs), bet kai ateina arijos eilė – tai pabąla, tai papilkėja. Alėknose ėmė ir užtraukė motinos ariją. Visi išsigandom – savo vos išdainuoja. Ir nieko! Atidainavo „Jau su gervėm nuplasnoja...“ dar geriau už savo. Užtat namo važiuodami juokėmės iki ašarų ir plasnojom, ir plasnojom.

Dar daug kas prisimena šoktą senmergių šokį: J. Palavinskienė, I. Šarkauskaitė, O. Variakojienė su ypatinga apranga, senoviniais *ridikiuliais*. Rima Malcienė ir dabar vis dar klausia – kada pakartosit? Su apranga bėdos nebuvo. Vokalinio ansamblio moterys pasipuošdavo vienodomis tai vyšninės, tai melsvos spalvos suknelėmis, ar baltomis, oranžinėmis palaidinėmis ir rudais sijonais. Gražiai renginius vesdavo J. Palavinskienė, A. Kavaliauskas su felčere Virginija Palavinskaite (vėliau Trasykienė). Jiems išvykus, ta dalia atiteko provizorei, man ar gydytojai stomatologei J. Dabregienei.

Didelį pasisekimą 1980 m. turėjo „Linksmasis subatvakaris“. Iš lietuvių liaudies perliukų gražiai mokytojos Valerijos Pučkienės sudėliotas scenarijus ir režisūra, dainas paruošė V. Pučka. Patarlės, priežodžiai, pasižodžiovimai, būrimai, žaidimai ir gražus būrys medicinos darbuotojų. Renginį vedžiau su J. Dabregiene. Repetavom su ugnele ir koncertavome taip pat. Čia stengėsi gydytoja Ramutė Mackaitytė, vyr. medicinos sesuo Zita Rušėnienė, sanitarė Liudytė Garuolienė, poliklinikos registratorė Bara Labanauskienė (oho, koks altas!), medicinos sesuo Jadvyga Bureikienė, felčerė Alė Sakalauskienė, vairuotojas A. Dagys, ūkvedys Jonas Raupys ir kt. Pirmiausia, kaip visada, važiuavome į Rokiškį, į medicinos darbuotojų dienos minėjimą. Aš pelniau geriausios artistės vardą. Mokytoja V. Pučkienė užsirašiusi – dalyvavome 12 koncertų. Apsilankėme daugelyje rajono kolūkių, miestelių. Žiūrovai taip šiltai reaguodavo, net patys džiaugėmės ta programa, sulaukėme pagyrimo ir iš vyr. gydytojos Aldonos Kulbeckaitės, kuri mumis visada rūpinosi. Bet labiausiai pasisekė Druskininkuose, kur vyko respublikinė medicinos darbuotojų saviveiklos kolektyvų apžiūra. Mes iš Juodupės, iš tokio mažo kolektyvo, buvom palyginti su Klaipėda, Vilniumi,

*Paskutinė repeticija
prieš paskutinį
koncertą:
Bara Labanauskienė,
Janina Dabregienė,
vadovas
Vytautas Pučka,
Regina Liugienė,
Emilija Mikulėnienė,
Lina Šinkūnienė,
Jadvyga Bureikienė.
1983 m.*

Kaunu, kur šimtai medicinos darbuotojų. Ir ką gi – pagal žanrą užėmė pirmą vietą! Aplodismentų daugiausia sulaukėme, plojo stovėdami – didžiulė salė pilnutėlė. Išeiti reikėjo pro žiūrovus – papildomai gavome pagyrimų. Sveikino ir lydėjo. Dabar sakytų – žvaigždės.

1982 m. vėl naujas koncertas, vėl visur važinėta. Kai kur pavaišina, padainuojam kartu. Bajorų tarybiniame paukštinkystės ūkyje gavom dovanų visą dėžę (360) kiaušinių! Parvažiavę į Juodupę pas medicinos seserį Liną Šinkūnienę virėm, kepėm – neįstengėm sudoroti, dar ir namo parsinešėme.

1983 m. pabaigoje medicinos profsąjungos komitetas nebeskyrė lėšų vadovui. Taip pasibaigė didieji pasirodymai. Medicinos darbuotojų diena ir vėliau Juodupėje buvo švenčiama išradingai.

Jau nebedirbau, bet dar buvau pakviesta į Juodupės ligoninės 40 m. jubiliejų. Daug naujų veidų. Įdomiai „gydė“ svečius ir meninę programėlę ruošė Vilma Lapašinskaitė, Ingrida Rudėnaitė, Virginija Bajorienė. Pagalvojau – kaip toj dainoj: „Kiti jungos skalauja mano denį...“ Bet švariai, išradingai.

Ligoninę uždarė, kartu su fabriko bankrotu nunyko jų gydytojo sveikatos punktas, net stomatologo nebėra. Medicinos darbuotojų Juodupėje nedaug teliko. Jų dainos scenoje nebeskamba.

Maestro Vytautą Pučką (1930–1999) prisimena saviveiklininkė Genovaitė Kanopienė:

„Mes buvom pažįstami nuo 1944–1945 m. Pasilinksminimų metu mums akordeonu grojo Vytautas. Juodupėje tuo metu tebuvo penkios progimnazijos klasės ir jas baigęs Vytautas išvyko mokytis kitur.

1962 m. „Nemuno“ fabriko direktorius J. Ramanauskas pakvietė buvusį klasės draugą Vytautą Pučką vadovauti fabriko chorui. Tuo metu mūsų chore buvo per 60 dalyvių. Visi paprasti darbininkai, keletas tarnautojų, bet nė vieno specialisto, išmanančio muziką. Vytautas sutiko. Dainavome turėdami prieš akis tik tekstus, kuriuos atspausdindavo fabriko sekretorė arba išrašydavo ranka jis pats. Mes

nieko nedainavom iš natų, nes nebuvo su kuo padauginti, o ir dėstytojų nebuvo. Repeticijos vyko keturias dienas iš eilės atskirais balsais, o penktą būdavo bendra repeticija. Kadangi darbininkai dirbo pamainomis, tai repeticijos vyko ir prieš pamainą, ir po jos. Ne taip jau sklandžiai viskas vyko, ne visada gerai buvo lankoma, todėl Vytautas ėjo prie mašinų, prie staklių, kalbėjosi su kiekvienu atskirai, aiškinosi kodėl. Tik per didelį užsispyrimą ir kantrybę Vytautas pasiekė savo. Jis išvedė mus į galimas aukštumas. Mes dainavom įvairių lietuvių kompozitorių dainas, kantatas, kurių reikėjo dainų šventėms: „Čigonų chorą“ iš operos „Trubadūrai“, chorą iš operos „Pilėnai“ ir panašiai. Dainavom ne tik lietuvių, bet ir rusų, lenkų, ukrainiečių, latvių, estų dainas.

Mūsų choras, vadovaujamas Vytauto Pučkos, dalyvavo visose rajono ir respublikinėse dainų šventėse. Choro šefas buvo kompozitorius Lionginas Abarius. Jis patardavo, kaip reikia išmoktą tekstą išdainuoti, leisti suskambėti medžių šlamesiui, jūros ošimui ir paukštelių čiulbėjimui. Kad kiekvienoje dainoje pajustum tikrą grožį. Didelė darbo draugystė siejo „Nemuno fabriką“ ir kolūkius. Mes, choristai ar ansambliciai (kaip kas ko prašė), Vytauto vadovaujami dainuodavome visur. Tai daugiausia vyko per derliaus šventes ar per kokius jubiliejus. Labai didelė draugystė buvo su Latvijos kolūkiu milijonieriumi „Draudzība“. Ten dalyvavo choras. O aplinkiniai kolūkiai klausė mūsų ansamblių dainų dažnai. Niekada Vytautas neprieštaravo, nes tai irgi buvo praktika stambesniame pasirodyme, pasimokymas iš pasitaikančių nesklandumų.

Sunku suskaičiuoti Juodupėje vykusius koncertus, kasmetines tekstilininkų šventes. Rodos, kad švenčiant maestro Vytauto Pučkos 50-metį, Lionginas Abarius pasakė: „Kai prie čerkos, aš tau, Vytautai, pasakysiu, kad mes, dėstytojai, kai tu mokeisi, tokių dalykų iš tavo nesitikėjom“. Iš tikrųjų iš pažiūros ramus žmogus, bet dirbo didelį darbą, kuris mūsų atmintyje buvo neužmirštamas. Vokalinių ansamblių konkursuose „Sidabriniai balsai“ kaimo kategorijoje 1971 ir 1976 m. užėmė prizines vietas. 1973 m. „Nemuno“ fabrikas buvo pripažintas kaip gerai organizuojantis dirbančiųjų darbą ir poilsį. „Nemuno“ moterų ir vyrų ansambliai kartu su darbininkais buvo pakviesti dainuoti į Liaudies ūkio pasiekimų parodą Maskvoje „Darbas ir poilsis“.

1981 m. dainavome Lietuvos televizijoje. Kada mus pakviėdavo, atstovavome rajonui Latvijoje ir Estijoje. Vėl maestro Vytautas mus mokė dainuoti ne tik lietuviškai, bet latviškai bei estiškai. Kartą buvome pakviesti į rajono Vyrų dainų šventę Estijoje. Miestą pasiekėm sėkmingai, tačiau nepataikėm ten, kur mūsų laukė. Išlipo vadovas ir keli vyrai paklausti praeivių, bet niekas „nežinojo“, nes teiravomės rusiškai. Ir tik tada, kai tarpusavyje pradėjome garsiai „aržėti“ lietuviškai, tuoj pat atsirado norinčių parodyti kelią, nes tai buvo

visai arti. Rengėjai mus sutiko labai svetingai. Mes jiems padainavom estiškai.

Jeigu dainuodavome svetima kalba, Vytautas būtinai mums duodavo lietuvišką vertimą. Kol Vytautas Pučka dirbo su mumis, net neįsivaizdavome, kad jis kada nors paliks mūsų kolektyvą. Tačiau taip 1983 m. įvyko, ir mums tai buvo didelė netektis. Kiekvienas dažnai susimąstome, kiek tuo metu buvo daug padainuota ir kur pabuvota, nes mus administracija bei profkomitetas rėmė ir daug keliavome. Išmokė mus maestro Vytautas Pučka daug dainų“.

„Nemuno“ fabriko saviveikla

Irena Kirstukienė

Sovietmečiu kiekvienas darbo kolektyvas, ypač gausus, turėjo rūpintis bendro poilsio organizavimu. Tam tikslui geriausiai tiko meno saviveikla ir sportas.

*Fabriko „Nemunas“
choras respublikinėje
dainų šventėje
Vilniuje. 1970 m.*

Choras. Lietuvoje, kaip ir Latvijoje bei Estijoje, apie kolektyvo meninės saviveiklos brandumą buvo sprendžiama iš to, ar jis turi chorą. Pastarajam reikia būrio balsingų moterų ir vyrų ir kvalifikuoto ar bent iniciatyvaus bei gabaus vadovo. 1946 m. buvęs vargonininkas Juozas Kastėnas sukvietė būrelį Jūodupės fabriko entuziastų į pirmąją choro repeticiją. Taip prasidėjo šio kolektyvo kultūrinė ir meninė veikla, kuri tęsėsi keturis dešimtmečius. Juozas Kastėnas sėkmingai paruošė kolektyvą 1946, 1950, 1955 m. respublikinėms dainų šventėms.

1957–1962 m. chorui vadovavo V. Juodeika. Repertuaras, be jau dainuotų J. Naujalio, Č. Sasnausko, S. Šimkaus ir kitų lietuvių kompozitorių dainų, pasipildė naujais užsienio klasikų kūriniais. Buvo pastatyta Miko Petrausko operetė „Consilium facultatis“. Choro kolektyvas gerai pasiruošė 1960 m. respublikinei dainų šventei. Chorų konkurse savo kategorijoje jis užėmė garbingą trečiąją vietą.

1962–1983 m. chorui vadovo Vytautas Pučka, 1961 m. su pagyrimu baigęs Vilniaus J. Tallat-Kelpšos muzikos technikumą choro dirigavimo neakivaizdinį skyrių. Veikla buvo gana aktyvi, įtempta. Gerai pasiruošta 1963 m. respublikiniam vyrų chorų sąskrydžiui, dalyvauta visose to laikotarpio rajoninėse ir respublikinėse dainų

šventėse, daugelyje konkursų. Norėdamas patekti į šiuos renginius, kolektyvas turėjo itin gerai paruošti sudėtingą švenčių repertuarą, praeiti reiklias peržiūras, atrankas. Koncertuose

Choras poilsivietės estradoje. 1985 m.

skambėjo septintojo, aštuntojo dešimtmečių lietuvių ir užsienio kompozitorių populiariausios melodijos. Vargu ar kas nors iš ilgamečių choro dainininkų galėtų suskaičiuoti visas išdainuotas dainas. Savo klestėjimo laikotarpiu choras vienijo per 80 dainininkų. Choro vadovas Vytautas Pučka tapo Lietuvos meno saviveiklos žymūnu. Jis nuolat bendravo, konsultavosi su buvusiu savo dėstytoju, ilgamečiu RTV choro vadovu kompozitoriumi Lionginu Abariumi. 1970 m. L. Abarius su savo (RTV) choru svečiavosi Juodupėje. Abu chorai kartu dainavo darbininkų poilsivietės estradoje švenčiant lengvosios pramonės darbuotojų dieną. Vadovas V. Pučka 1971 m. apdovanotas tuo metu gana reikšmingu Darbo Raudonosios vėliavos ordinu, 1980 m. jam suteiktas Lietuvos kultūros žymūno vardas. 1971 m. Rokiškio r. vykdomojo komiteto kultūros skyrius V. Pučkai įteiktame garbės rašte „Nemuno“ chorą pavadino geriausiu rajone. Choras 1977 m. zoniniame konkurse „Dainuoja darbo Lietuva“ kaimo kategorijoje užėmė antrąją vietą. „Nemuno“ choras, vadovaujamas V. Pučkos, sėkmingai dalyvavo rajoninėse, zoninėse ir respublikinėse dainų šventėse ir konkursuose, buvo apdovanotas daugeliu diplomų bei garbės raštų. V. Pučka – daugelio rajoninių dainų švenčių vyriausias dirigentas, aktyviai dalyvavo formuodamas jų repertuarą. 1981 m. choras dainavo Lietuvos televizijoje.

Nuo 1983 m. chorui vadovauti pradėjo Onutė Bigelytė. Buvo tęsiama koncertinė veikla, 1985 ir 1990 m. dalyvauta respublikinėse dainų šventėse. Netrukus prasidėjus „Nemuno“ fabriko ekonominei krizei, choro veikla užgeso. Bet iki šiol juodupiečiai prisimena, kaip puikiai choro dainuojamos skambėjo dainos: „Einu per žemę“ (muzika A. Bražinsko, žodžiai A. Slavicko), „Brolių milžinų šaly“ (muzika A. Bražinsko, žodžiai V. Barausko), „Polka tinka kiekvienam“ (muzika A. Bagdono, žodžiai P. Ge-

rulaičio), „Jūra“ (muzika A. Raudonikio, žodžiai V. Bložės), „Putinų žydėjimas“ (muzika A. Bražinsko, žodžiai S. Gedos), „Ant Nemuno kranto“ (muzika B. Dvariono, žodžiai E. Mieželaičio), „Kur giria žaliuoja“ (muzika J. Gudavičiaus, žodžiai J. Vanagaitės), „Gieda gaideliai“ (lietuvių liaudies daina, aranžuota V. Pučkos) ir daug daug kitų...

Vokaliniai ansambliai. Choras, kurio repertuaras daugiausia buvo privalomai ruošiamas dainų šventėms, nebegalėjo patenkinti visų aktyviausių ir balsingiausių moterų ir vyrų saviveiklos poreikių. Tad nuo 1960 m. nuolat veikė, besikeičiant sąstatui,

Moterų vokalinis ansamblis. 1965 m.

Fabriko „Nemunas“ moterų ansamblis ir vadovas

Vytautas Pučka. 1966 m.

*Fabrika „Nemunas“
vyrų kvartetas
(fone – choras).
1981 m.*

vokaliniai moterų ir vyrų ansambliai. Netrukus jie tapo žinomi ne tik Júodupėje, Rōkiškyje, bet ir už Rōkiškio rajono ribų. Moterų ansamblyje dainavo Lietuvos meno savi-veiklos žymūnės: Genovaitė Kanopienė, Bronė Butėnaitė, Livija Laucienė, Julija Pročkaitienė, Margarita Bagdarašvili, Audronė Čičinskienė, Janina Stasiulionytė ir Gražina Laucienė. Po kiek laiko G. Laucienę pakeitė Laima Augulytė. Vyrų kvartete dainavo Lietuvos meno saviveiklos žymūnai: Adolfas Šliakas, Petras Keličius, Steponas Tervydis ir vadovas Vytautas Pučka. Vokaliniai ansambliai dažnai buvo kviečiami į žemdirbių šventes Laibgaliosė, Lūkštuose, Žióbiškyje, Čedasuosė, Ōnuškyje. Su dideliu pasisekimu koncertuota Anykščiuose, Jekabpilyje ir Ludzoje (Latvijoje), Estijoje, taip pat Visasajunginėje liaudies ūkio pasiekimų parodoje Maskvoje, pamaskvio Lenino kolūkyje.

Ansambliai dalyvaudavo zoniniuose ir respublikiniuose „Sidabrinių balsų“ solistų vokalistų ir vokalių ansamblių konkursuose. 1971 m. moterų ansamblis užėmė trečią vietą, 1976 m. – antrą (kaimo kategorijoje). 1976 m. „Sidabrinių balsų“ zoniniame konkurse ir vyrų, ir moterų ansambliai užėmė pirmąsias vietas. Nė vienas svarbesnis rajono, o dažnai ir tarprajoninis renginys neapsieidavo be Juodupės dainorių. Ansambliai, kaip ir choras, užgeso kartu su „Nemunu“.

Visi dainų mylėtojai į fabriką susirinko iš skirtingų vietovių, kaimų. Buvo jauni ir gražūs. Teko sunkiai dirbti, bet vakarais fabriko atstatymo talkose ir kituose susiėjimuose skambėjo dainos. Ir dabar, vartydama pageltusius dainų sąsiuvinius, jaučiu didžiausią pagarbą žmonėms, kurie laisvas nuo darbo valandas atidavė dainoms, poezijai, menui. Juk tais laikais beveik kiekviena mergaitė turėjo savo dainų ir poezijos posmų sąsiuvinį. Dainuodavo jos kaip tikri žemės vaikai, neklausdamos, iš kur tos dainos, kas jas sukūrė, nerūšiuodamos pagal senumą ar vertingumą. Svarbu tik, kad daina būtų graži, kad dainuojantiems ir besiklausantiems būtų smagu. Nepamirštos moterų ansamblio dainos: „Dubysa pavasarį“, „Sūnelis“, „Gegužio aitvarai“, „Akmenėli, nežėrėk“; vyrų kvarteto: „Vyrai, užtraukim smagią dainą“, „Saulėlė raudona“, „Ar šeri žirgelį“, „Ten, už kluono“, „Visos žmonos tokios pačios“, „Nerasim motinos antros“.

*Fabrika „Nemunas“
pučiamųjų orkestras.
1980 m.*

Pučiamųjų orkestras. Labai svarbus dideliam kolektyvui ir pučiamųjų orkestras. Kokia gi iškilminga šventė gali be jo apsieiti? Orkestras debiutavo jaunimo gegužinėje senoviniu Jonušo valsu „Kur šią naktelę“. Pirmasis orkestro vadovas ir įkūrėjas buvo Adolfas Vilevičius. Orkestras grojo liaudies dainas, šokius, maršus. Ypač pamėgtas paties vadovo aranžuotas senovinis fokstrotas „Šimtas gramų“. Repertuare buvo senoviniai valsai „Vakaras kurorte“ ir „Mandžiūrijos kalvose“, tango „Jalta“, fokstrotas „Cha cha“. 1974 m. išleidus ilgametį vadovą A. Vilevičių užtarnauto poilsio, orkestrui vadovauti ėmėsi Alvydas Maslauskas. Pastarajam tarnaujant armijoje, kurią laiką vadovavo Valentinas Skrandauskas. Tuo laikotarpiu orkestrą globojo rajono pučiamųjų orkestrų vyr. dirigentas Juozas Krišiūnas. Orkestras pritarė solistams bei vyrų kvartetui.

Nuo 1980 m. kolektyvui vadovavo Vilniaus valstybinės konservatorijos Klaidėdos fakulteto absolventas Jonas Buragas. Orkestro repertuare daugėjo kūrinių, reikėjo susipažinti su natomis ir iš jų groti B. Jonušo maršą „Nedėlios rytėlį“, B. Dvariono „Šventinį maršą“, A. Raudonikio „Linksmuosius muzikantus“ ir t. t. Orkestras vis dažniau kvieistas dalyvauti ne tik vietos, bet ir rajono renginiuose, ypač minėjimuose, kur reikėdavo pagroti himną atidarant ir uždarant renginį. 1983 m. balandžio mėn. orkestras surengė jubiliejinį 25-erių metų koncertą „Pūskim dūdas, muzikantai“. Šiame koncerte buvę orkestro vadovai buvo pakviesti diriguoti po vieną kūrinių. Į jubiliejinį renginį atvyko jau nebegrojančios muzikantai – veteranai, kurie koncerto pabaigoje buvo pakviesti sugroti bendrą kūrinių: Viktoras Ginotis, Petras Kirstukas, Justinas Širvinskas, Juozas Kuzinevičius, Petras Laučiškis, Mirga Butėnienė, Algis Ramanauskas, Vytautas Bira, Aleksiejus Vlasovas, Dženis Žindulis. Per kasmetinę lengvosios pramonės darbuotojų šventę orkestras – vienas iš svarbiausių dalyvių. Jam grojant visi fabriko darbuotojai ir miestelio gyventojai gražia eiseną patraukdavo į poilsiavietę.

Orkestro muzikantai: Zenonas Rašymas – triūba, Algirdas Šapranauskas – triūba, Algirdas Žiūkas – triūba, Algirdas Volkus – pirma triūba, Algimantas Meilus – baritonas, Leonas Maslauskas – pirmas tenoras, Vidmantas Šarkauskas – pirmas tenoras, Vladas Čeičys – antras altas, Algirdas Bartkevičius – pirmas altas, Jonas Jankūnas – antras bosas, Juozas Žindulis – pirmas bosas, Petras Dagys – būgnas, Dimitrijus Gezovas – mažas būgnas, Algirdas Marganavičius – trikampis, varpai, Algirdas Vaičiulis – bosinė gitara, Vytautas Zazirskas – triūba.

1983 m. pasikeitė orkestro vadovas: vietoj Jono Burago vadovavimo vairą perėmė J. Tallat-Kelpšos aukštesniosios muzikos mokyklos auklėtinis Alvydas Fijalkauskas, kuris vadovavo ir estradiniam ansambliui. 1985 ir 1990 m. pučiamųjų orkestras buvo respublikinių dainų ir šokių švenčių dalyvis, aktyviai koncertavo iki fabriko žlugimo.

Šokėjų kolektyvai. Nuo seno juodupėnai mėgo ne tik dainuoti, bet ir šokti. Jau 1952–1953 m. Stefanija Stainytė (Melvydienė) vadovavo mišriam jaunimo šokių kolektyvui. 1954 m. šį darbą tęsė Birutė Sabaliauskaitė (Nuobarienė). 1955–1956 m. su šokėjais dirbo Irena Šlekytė (Aleksiejienė). Tuo metu kolektyvo nariai koncertavo ne tik Juodupėje, bet ir Rokiškyje, rajono renginiuose. Įprasta, kad šokius ypač mėgsta jauni, bet patys aktyviausi su šokiu dažnai nesiskiria visą gyvenimą. 1970 m. susikūrė pagyvenusių žmonių šokių kolektyvas (vadovas Petras Dainys). Kolektyvas dalyvavo visose to laikotarpio rajoninėse dainų ir šokių šventėse, 1970, 1975, 1980 m. respublikinėse dainų ir šokių šventėse – apie tai byloja gauti diplomai ir garbės raštai. Pagyvenusių žmonių šokių kolektyvas 1973 m. zoninėje apžiūroje Švenčionyse „Pora už poros“ užėmė pirmą vietą. Tais pačiais 1973 m. juodupėnų kolektyvo nariai šoko net Maskvoje. 1976 m. Krekenavoje vykusioje apžiūroje užimta trečia vieta. Kolektyvo repertuaras buvo gana didelis – jį sudarė daugiau kaip 30 šokių. Iš jų paminėtini: „Griečnikė“ (choreografija I. Aleksiejienės, muzika liaudies, harmonizuota R. Stalausko), „Trepis“ (choreografija D. Radvilavičienės), „Šienpjovėlis“ (choreografija P. Dainio, muzika liaudies), „Iš aplinkui“ (choreografija M. Vaitulevičiūtės, muzika Baziūno), lenkų liaudies šokis „Krakoviakas“, „Patrepšėlis“ (choreografija I. Vainauskienės, muzika Masionio), lietuvių liaudies šokis „Dirižablis“.

*Pagyvenusių žmonių šokių kolektyvas
(centre – vadovas P. Dainys). 1980 m.*

*Pagyvenusių žmonių šokių kolektyvas
respublikinėje dainų šventėje Vilniuje*

1980 m. pagyvenusių žmonių šokių kolektyvo 10-mečio proga vadovo P. Dainio buvo pastatytas naujas šokis „Rūta žalia“:

Pagyvenusių žmonių šokių kolektyvas. 1980 m.

*Prabėgo jaunystė visais keliais,
Rūta žalia,
Bet niekas pasenti mums šiandien neleis,
Rūta žalia,
Dar ratų ratelį visi kartu.*

Pagyvenusių žmonių kolektyve šoko: Leonilė Butkienė, Elvyra Šeškienė, Alvana Pilipienė, Vilė Gailiūnienė, Onutė Tervydienė, Eleonora Čirūnienė, Verutė Sadauskienė, Marytė Galicina, Zita Malevičienė, Genė Ramanauskienė, Valė Dagienė, Stefa Melvydienė, Bronė Balčiūnienė, Elena Baškienė, Adelė Ragelienė, Vanda Grundienė, Irena Gasiliūnienė, Genė Naikalienė, Stasė Malcienė, Laima Gereksonienė, Efrosija Samuilova, Evdokija Žindulienė, Povilas Kanopa, Napalys Jočys, Kazys Girčys, Antanas Malevičius, Juozas Malcius, Juozas Ramanauskas, Valentinas Grizevičius, Vytautas Mulokas, Romas Blaževičius, Viktoras Pupienis, Gediminas Guzas, Antanas Gintautas, Gediminas Kanopa, Antanas Jočys, Vytautas Gereksonas.

Dramos kolektyvas. Valsčiaus teritorijoje pirmieji vaidinimai pastatyti dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą. Ypač populiarūs jie buvo tarpukario Lietuvoje, ne tik Juodupėje, bet ir daugelyje kitų vietų. Populiarūs vaidinimai buvo ir pokario metais. O fabrike spektaklių statymas labai išpopuliarėjo pradėjus teminių vakarų konkursus tarp cechų. Pirmąjį spektaklį 1976 m. pastatė audimo cecho darbuotojai – P. Vaičiūno „Pirmoji drama“. Tais pačiais metais verpimo cecho darbuotojai pastatė A. Vienuolio

„Prieblandoje“. Nenusileido ir taurinimo cechas: suvaidino K. Sajos „Šventėžerį“ (režisavo I. Valatkaitė). Spektaklio aktorė Regina Mažeikienė komisijos ir žiūrovų pripažinta geriausia moters vaidmens atlikėja. Su šiuo spektakliu rajoninėje dramos kolektyvų apžiūroje iškovota pirmą vietą. 1977 m. režisuoti spektaklius imasi Algis Bartkevičius. Jis pastatė S. Gimbučio „Pirkite loterijos bilietą“, Jusiukevičiaus „N-kilometre“, D. Urnevičiūtės „Numintą slenkstį“, B. Dauguviečio „Žaldokynę“. Puikiai Žaldoko vaidmenį atliko tuometinis „Nemuno“ fabriko fotografas V. Balčiūnas. Grįžusi į darbą po dekretinių atostogų Irena Kirstukienė 1978 m. pastatė spektaklius: M. Sluckio „Svetimos aistros“, Keturakio „Amerika pirtyje“, K. Sajos „Mediniai balandžiai“. 1978 m. scenos šviesą išvydo ir G. Kanovičiaus „Žilasis brolis“. Daugiausia plojimų sulaukė Jurkaus žmoną Reginalą vaidinusi taurinimo cecho meistrė Renata Salminienė. Vienas spektaklio veiksmas vyko skoningai įrengtame kambaryje. Šios scenos dekoracijai trūko sekcijos, tai aktorė Renata iš savo namų ir atgabeno ją į sceną kaip rekvizitą. Aktorės vyras, sužinojęs, kad ne tik žmona, bet ir sekcija „vaidina“, nustebo ir nejuokais supykęs visiems davė pipirų.

Patys gabiausi aktoriai buvo: Rimantas Jukna, Rimantas Vilkas, Vladas Čeičys, Napalys Jočys, Rožė Gimbutienė, Irena Kontautaitė, Regina Mažeikienė, Nijolė Bajoriūnienė, Renata Salminienė, Stasys Šinkūnas, Vytautas Geriksonas, Valentinas Jurkevičius, Vytautas Balčiūnas, Genovaitė Jarušauskienė, Genutė Jaršuvienė, Valentinas Pupienis. Žmonės su dideliu entuziazmu imdavosi įvairių darbų spektakliams įgyvendinti. R. Vilkas buvo ne tik geras aktorius, bet ir scenografijos kūrėjas. Jeigu reikėdavo kokio rūbo ar baldo, žmonės noriai paskolindavo, kad tik nenukentėtų spektaklio idėja ar scenografija. Šie dramos vakarai sėkmingai vyko iki 1980 m. Jie buvo labai populiarūs – visada 400 vietų salė būdavo pilnutėlė. Žiūrovams savo bendradarbių, vaidinančių kokią personažą, matyti scenoje buvo be galo įdomu.

Po spektaklio
K. Sajos „Mediniai
balandžiai“.
Scenoje – aktoriai
ir režisierė
I. Kirstukienė
(dešinėje). 1978 m.

*Moterų vokalinis ansamblis
(vadovė Janina Mikalajūnienė). 2004 m.*

*Pirmojo metų renginio rojaus obuolio nominacijos
iš širdies į širdį nominantai. 2004 m.*

Vakaronėje
„Būkim linksmi“

Kiti kolektyvai ir renginiai. Dar veikė estradinis ansamblis (vadovai A. Maslauskas, V. Skrandauskas, A. Fijalkauskas) ir merginų šokių kolektyvas (vadovai P. Dainys, I. Aleksiejienė). Visus fabriko meno saviveiklos kolektyvus vienijo darbininkų profsajungos klubas (nuo 1954). Saviveiklininkų būrys sparčiai augo – susibūrė daugiau kaip 130 dalyvių. Jiems tapo ankšta 200 vietų žiūrovų salėje. 1971 m. klubas gavo naujas erdvas patalpas su 400 vietų žiūrovų sale, fojė, repeticijų kambariais. 1962–1974 m. klubui vadovavo Vytautas Pučka, padedamas klubo tarybos, aktyvių pagalbininkų – Margaritos Bagdarašvili, Zenono Rašymo, Aldonos Jarušauskienės ir kitų.

Be koncertų, klubas organizavo visų švenčių minėjimus, naujametinius renginius, susitikimus su žymiais žmonėmis, iškilmingus naujokų priėmimus į fabriko kolektyvą. Juodupiečių „Nemuno“ klubas pirmavo tarp panašių profsajunginių klubų respublikoje. Juodupėje dažnai svečiavosi žymiausi respublikos meno kolektyvai ir atlikėjai. Įsimintinos liaudies dainų ir šokių ansamblio „Lietuva“, tarptautinių konkursų laureato Vaclovo Daunoro gastrolės, daugelio teatrų apsilankymai. 1973 m. įvyko susitikimas su kompozitoriais L. Abariumi ir V. Bagdonu, jų autorinis koncertas.

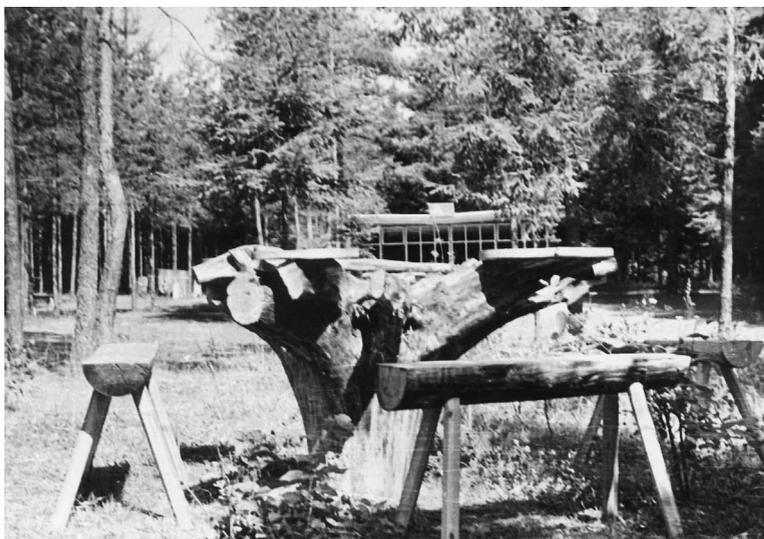
1976 m. į „Nemuno“ fabriko klubą pagal paskyrimą atvažiavo dirbti vedėja Irena Valatkaitė (vėliau Kirstukienė). Ji tęsė pradėtą teminių vakarų konkursą, kurio nuostatai kiekvienais metais buvo sudaromi klubo valdybos. Buvo galima rinktis įvairius žanrus, bet žmonėms labiausiai patikdavo spektakliai. Kita laisvalaikio forma – jaunųjų specialistų ir gamybininkų konkursinės vakaronės tarp cechų „Būkim linksmi“. Iš kiekvieno cecho būdavo sudaromos jaunų žmonių komandos, kurios turėdavo atlikti įvairiausias užduotis, parengti namų darbus – prisistatymą, išsirinkti kapitoną. Juodupės jaunimui tai labai patiko. Taip pat vyko įvairių švenčių teminiai vakarai, susitikimai su karo veteranais P. Šarkausku ir B. Zvicevičiumi, diskotekos, poilsio vakarai, vakaronės. Klube buvo demonstruojami kino filmai (toje pačioje 400 vietų salėje). Ekranas buvo pakeliamas, tad kitiems renginiams netrukdė. Filmus užsakydavo Panevėžio kino nuomos punkte. Filmus demonstruodavo Sadauskas, V. Sa-

*Fabriko poilsivietėje
(bendras vaizdas)*

*Į poilsivietę kviečia
Meška su alučio bačka*

*Poilsivietėje prašom
sėstis ir vaišintis*

*Fabriko poilsiavietė –
Baravykas*

dauskienė, L. Ginotis. Vasarą daug renginių vyko prie pietinio Pāduobio miško krašto esančioje fabriko poilsiavietėje. Ją įrėngė ir puoselėjo fabriko darbuotojai Jonas Krištopas, Putvinskis, A. Jukna, R. Jukna.

Profesinę šventę – lengvosios pramonės darbuotojų dieną – juodupėnai iškilmingai švėsdavo kasmet birželio 11 d. Vasaros estradoje pasirodydavo ne tik visi „Nemuno“ meno saviveiklos kolektyvai, bet ir svečiai iš Latvijos, Baltarusijos... Pasitinkant Juodupės miestelio 100 metų jubiliejų 2005 m. birželio 11 d. pradėtas renginių ciklas „Te nenusėda dulkės užmaršties“.

DABARTIS

Juodupės seniūnija XXI amžiaus pradžioje

Liucija Bliūdžiuvienė

Čia išaugęs Juodupės miestas. Vadeliotojas Antanas Stelionis iš Didsoinės k. 1947 m. Iš B. Stelionio archyvo

Bendros žinios. Juodupės seniūnija – 18 800 ha ploto teritorija, kurios 5 287 ha užima miškai. Šiaurės vakaruose 48 km tęsiasi bendra siena su Latvija, pietryčiuose – su Obelių seniūnija, o pietvakariuose – su Rokiškio kaimiškąja seniūnija. Tarybiniais metais seniūnijos teritorijoje buvo Ūnuškio tarybinis ūkis ir du kolūkiai: Lūkštų ir „Tikruoju keliu“.

Seniūnijoje dirba 8 darbuotojai: organizacinio padalinio vadovas Antanas Gričius, sekretorė Zita Sabataitienė, socialinio

Juodupės seniūnijos pastatas

*Juodupės seniūnė
L. Bliūdžiuvienė
(antra iš dešinės)
tarp „Versmės“
leidyklos ekspedicijos
dalyvių*

darbo organizatorė Audronė Žindulienė, socialinė darbuotoja darbui su socialinės rizikos šeimomis Jolita Mikalkėnienė, žemės ūkio specialistas Vladas Adomonis (tik nuo 2004 m., Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą ir pradėjus gauti įvairias išmokas), vyr. buhalterė Dalė Gargažinienė ir buhalterė-kasininkė Birutė Pilipavičienė. Visi specialistai turi aukštąjį išsilavinimą. Dirba vairuotojas, kapų prižiūrėtojas, elektrikas.

Seniūnijai priklauso keturi kultūros namai: Juodupės, Onušio, Lukštų ir Mainėivų. Juose dirba keturi darbuotojai. Taip pat seniūnijai priklauso Juodupės vaikų lopšelis-darželis, kuriame dirba 17 darbuotojų. 80 vaikučių iš visos seniūnijos lanko tris dienas ir vieną savaitinę grupę.

Viena darželio grupė yra sudaryta iš socialiai remtinų socialinės rizikos šeimų vaikų. Jie darželyje būna visą savaitę. Iš tolimesnių seniūnijos kampelių vaikai atvežami seniūnijos transportu.

Seniūnijoje yra 60 kaimų, kuriuose yra gyventojų. Pāduobio, Lingėnų, Baršiū, Butėniškio, Pagojū, Sidābrinės ir Vizgynės kaimuose gyventojų nebėra.

Metai po metų seniūnijoje mažėja gyventojų, daugėja senyvo amžiaus žmonių. Pastaraisiais metais gyventojų kiek padaugėjo, nes atvyksta pensijinio amžiaus gyventojai iš kaimų, perka butus ar namus jaunos šeimos.

Metai	Gyventojų skaičius	Per metus gimė	Per metus mirė
2000	4 104	32	74
2001	4 097	31	63
2002	4 095	35	66
2003	4 094	29	69
2004	4 066	36	68
2005	4 065	23	70
2006	4 036	23	51
2007	4198	16	70

Seniūnijoje yra 60 kaimų, didesni – Ōnuškis, Lūkstai ir Dīdsodė. Seniūnijoje yra gimnazija, pagrindinė mokykla, vaikų lopšelis-darželis, 4 bibliotekos, 3 kultūros namai, 2 krašto muziejai, dvi kaimo bendruomenės, 3 pašto skyriai, veikia 3 katalikų bažnyčios, Mainėivų sentikių maldos namai, ambulatorija ir du medicinos

*Pergalės gatvės
pradžia. Juodupė*

punktai, 8 maisto ir kasdieninės paklausos, 2 ūkių prekių parduotuvės. *Pergalės gatvė*

Socialinės problemos. Šiuo metu seniūnijoje yra 4 198 gyventojai, iš jų 2 252 – Júodupėje. Seniūnijoje gyvena 1 065 pensininkai, 270 ikimokyklinio amžiaus vaikų, 2 194 moterys, 542 jaunuoliai nuo 16 iki 25 metų.

Daug problemų su senais vienišais žmonėmis, arba tais, kurių vaikai gyvena toli ir dėl vienokių ar kitokių priežasčių negali pasirūpinti tėvais. Per kelerius pastaruosius metus 5 seneliai buvo apgyvendinti Rokiškio parapiniuose senelių namuose, 6 – Skemū pensionate, 2 – Zarasų pensionate. 2000 m. uždarius Juodupės slaugos ligoninę, gyventojai guldomi į Pandėlio, Obelių slaugos ligonines arba Rokiškio centrinę palaikomojo režimo ligoninę. Tai nėra patogiu. Senyvi žmonės dažnai neturi savo transporto, o visuomeniniu nuvažiuoti aplankyti artimųjų sudėtinga, nes nesusitampa laikas ir nemažai kainuoja. Pavyzdžiui, iš Ūnuškio nuvažiuoti į Rōkiškį

*S. Bileišienės sodyba.
Juodupė*

kainuoja virš 5 Lt. Privatus mikroautobusas kursuoja tik iš Juodupės į Rokiškį 9 kartus per dieną ir kainuoja virš 3 Lt, o su atokesniais kaimais susisiekimas prastas. Pavyzdžiui, į Jūodupę per Lukštus autobusas važiuoja tik tris kartus per savaitę.

Į mokyklą mokinius veža Rokiškio autobusų parko autobusai šiais maršrutais: Rokiškis–Alksniai, Rokiškis–Alėknos, Rokiškis–Prūsėliai. Seniūnija veža į Lukštų pagrindinę mokyklą, Juodupės gimnaziją ir vaikučius į Juodupės vaikų darželį iš Lukštų, Ginotų ir kitų pakeliui esančių kaimų. Mokykla atsiveža mokinius iš Miliūnų. Vaikai atvežami iš ryto ir parvežami po pamokų.

Pirminę medicinos pagalbą Onušio, Lukštų ir aplinkinių kaimų žmonės gali gauti Onušio ir Lukštų medicinos punktuose. Ten dirbančios felčerės R. Dikmanienė ir R. Diršienė yra puikios specialistės, nuoširdžiai rūpinasi savo apylinkių žmonėmis. Jos lanko sergančius namuose, suleidžia vaistus, pamatuoja kraujo spaudimą, aprūpina pirmosios pagalbos medikamentais, lanko naujagimius. Juodupės miestelio ir aplinkinių kaimų gyventojams medicinos pagalbą teikia Juodupės ambulatorija. Šiuo metu joje dirba 3 bendrosios praktikos gydytojos: direktorė A. Kulbeckaitė, gydytojos R. Mockaitytė ir R. Korsakienė. Vieną kartą per savaitę atva-

E. Kunigel sodyba

D. ir P. Travinų sodyba

Juodupė

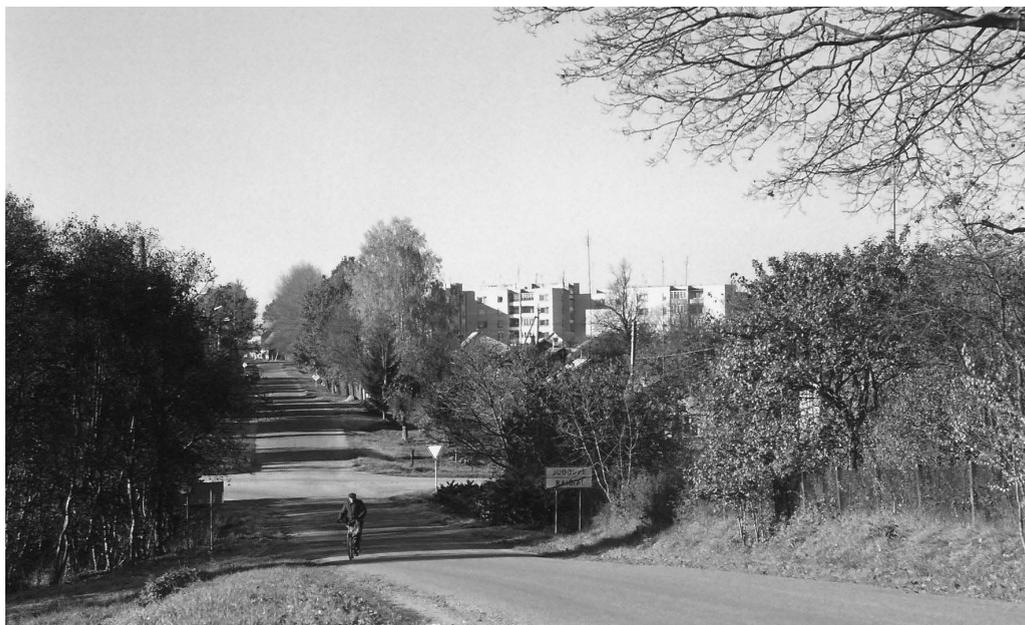
žiuoja gydytoja pediatrė. Ilgametė gydytojai stomatologei J. Dabregienei išėjus į pensiją, stomatologinę pagalbą galima gauti Rokiškyje. Į atkampų pasienio kraštą nevažiuoja jauni specialistai, todėl gydytojų rajone trūksta. Ambulatorijoje yra laboratorija, fizioterapijos ir procedūrų kabinetai. Pacientai visada gali gauti pirmąją medicinos pagalbą. Greitoji pagalba yra Rokiškyje, tačiau gali skubiai nuvykti į bet kurį seniūnijos kampelį.

Juodupės vaistinėje, kuriai vadovauja A. Kumpauskienė, yra ir veterinarijos skyrius. Čia didelė pasiūla įvairių medikamentų ir higienos priemonių.

Per pastaruosius metus 216 invalidų ir pensininkų buvo aprūpinti kompensacine technika: vaikštynėmis, lazdelėmis, funkcinėmis lovomis, specialiais čiužiniais. Tai labai palengvina dalį turintiems judėjimo sutrikimų.

Seniūnijoje yra 74 šeimos, turinčios 3 ir daugiau vaikų, dviejose auga šeši vaikai. Nemažai yra šeimų, kuriose tėvas negyvena kartu. 23 šeimos laikomos socialinės rizikos šeimomis ir yra nuolat stebimos.

46 šeimoms mokamos socialinės pašalpos. Per mėnesį išmokama apie 30 tūkst. Lt. Sunkiai besiverčiančioms šeimoms išimtiniais atvejais skiriamos vienkartinės pašal-

pos, lėšos mokyklinėms prekėms įsigyti, renkama vietinė labdara. Labdara atkeliauja iš Vokietijos Estenfeldo miestelio, su kuriu seniūnija yra pasirašiusi bendradarbiavimo sutartį. *Juodupė nuo Paduobio pamiškės*

Seniūnijoje aktuali išsidarbinimo problema. Pastaruoju metu pagausėjo išvykstančių dirbti į užsienį, nes vietoje darbo nėra arba jie labai mažai apmokami. Ypač sunku išsidarbinti neturintiems jokios profesijos ar priešpensinio amžiaus žmonėms, ypač moterims.

Juodupės miestelyje nuo 1999 m. „Nemuno“ fabriko bazėje įsikūrusi vilnonius audinius gaminanti UAB „Baltic Mills“ aprūpina darbu iki 200 gyventojų, durpių įmonėje „Tydė“ Naujāsodės kaime sezoninius darbus dirba apie 80, dar apie 100 žmonių dirba smulkiems verslininkams. Kiekvienais metais seniūnija apie 55 bedarbius įdarbina viešuosiuose darbuose. Visi dirba po 2 mėn. Tai ne tik parama bedarbiams, bet nauda ir seniūnijai. Nuolat renkamos ir išvežamos šiukšlės, pjaunama ir išvežama žolė, prižiūrimi gėlynai, atliekami smulkūs remonto darbai seniūnijai priklausančiuose pastatuose, žiemą prižiūrimos gatvės: nukasamas sniegas, barstoma žvyru.

Kelių ir gatvių priežiūra. Seniūnija prižiūri 200 km kelių ir 25,2 km gatvių. 13,2 km gatvių yra Juodupėje. Pastaraisiais metais išasfaltuotos J. Biliūno, Kosmonautų, Darbininkų gatvės, nuolat remontuojamos duobės. Du kartus per metus greideriu lyginami žvyrkeliai. Žiemos metu keliai visur yra valomi. Ypač daug dėmesio skiriama tiems keliams, kur tarp gyventojų yra ligotų senelių, mažų vaikų. Jiems bet kuriuo momentu gali prireikti pagalbos. Nuolat atnaujinami kelio ženklai, taisomos pralaidos.

Gerėja ir gatvių apšvietimo padėtis. Lietuvai tapus nepriklausoma, gatvių apšvietimas atiteko seniūnijai. Šiuo metu pakankamai yra apšviestas Juodupės miestelis, Onušio, Lukštų ir Didsodės kaimai.

Kapinių priežiūra. Seniūnijoje yra 28 kapinės. Dauguma apaugusios medžiais, todėl reikia stebėti, ar nėra avarinių, paminklams pavojų keliančių medžių. Tokių medžių šalinimui kasmet skiriamos lėšos.

2005 m. praplėstos Lukštų kapinės, nes jose jau buvo nebelikę vietų. Ilzenbergo ir Ráišių kapinėse atstatyti supuvę kryžiai. Juodupės karių kapinėms sutvarkyti 2002 m. lėšų skyrė Rusijos ambasada. Daug išgriuvusių paminklinių akmenų (dažnai be užrašų) senosiose Onušio žydų kapinėse. Tačiau kapines apžiūrėję žydai sakė, kad tų akmenų nereikia kelti, nes pagal jų tikėjimą tai rodo, jog velionis atrado amžiną ramybę. Jų pageidavimu įrengėme vietą akmenėliams, kad atvažiaavę artimieji galėtų pagerbti velionį, padėdami kapavietėje akmenėlį (vietoj gėlių).

*R. Žaliuko sodyba
Patilčiuose*

*B. Raupio sodybos
želdiniai. Onuškis*

Apūniškio miške yra senos apleistos kapinės. Daugelis neveikiančių kapinių lankomos artimųjų, kapai gražiai prižiūrimi, tačiau yra ir labai senų, nebelankomų kapinių: tai Apūniškio latvių kapinės, Gylių, Pakapinės, Pašilių, Ruzgų, Prūsėlių, Vyžuonėlių, Raišių, Gintotų.

Žemės ūkis. 1990 m. pradėjus vykdyti žemės ūkio reformą, daugelis žmonių, kurių žemė buvo nacionalizuota, pareiškė norą žemę susigražinti natūra. Seniūnijai pateikti 2 198 prašymai atkurti nuosavybės teises į 10 987 ha žemės ir miško. Iki 2005 m. gegužės 1 d. priimti sprendimai 1 558 piliečiams gražinti žemę suteikiant lygiavertį sklypą (6 599 ha).

Šiuo metu Onušio kadastrinėje vietovėje yra 1 055 ha laisvos valstybinės žemės.

Didsodės kadastrinėje vietovėje – 554 ha, Lukštų kadastrinėje vietovėje – 1 348 ha, Užubalių kadastrinėje vietovėje – 27 ha. Visos valstybinės žemės pirkimui yra pateikti prašymai.

Dar neatkurta nuosavybė pagal pateiktus prašymus Didsodės kadastrinėje vietovėje 36 asmenims į 133,57 ha žemės, Lukštų kadastrinėje vietovėje 26 asmenims

į 90,36 ha žemės, Onušio kadastrinėje vietovėje 126 asmenims *Gydytojo Vaičiulio*
 į 345,45 ha žemės, Užubalių kadastrinėje vietovėje 2 asmenims *sodyba. Kirmėliškės*
 į 4,02 ha žemės.

Rengiantis stoti į Europos Sąjungą 2004 m. prasidėjo ūkių registracija žemės ūkio ir kaimo verslo registre. Registruotis reikėjo visiems, kurie valdo daugiau negu 1 ha žemės. Seniūnijoje yra 580 ūkininkų, užsiregistravusių registre ir deklaravusių žemę. Jie valdo nuo 1 iki 500 ha žemės plotus. Nesiregistravę žemės ūkio registre negali gauti jokių išmokų.

Stambių ūkininkų seniūnijoje nėra daug. Vytautas ir Tomas Jarušauskai iš Pašilių k. turi per 380 ha žemės, onuškenai Zita ir Jonas Jočiai, Genovaitė ir Rimantas Gražiai dirba iki 200 ha. Visi jie turi pienininkystės ūkius. Vilija Šedienė iš Sodėlių k. ir Janina Šeškuvienė iš Stonišio k. ūkininkauja ekologiniuose ūkiuose. Ūkininkas Vidmantas Meilus iš Juodupės sėja grūdines kultūras. Panašiai ūkininkauja ir juodupėnai Jonas Butkus ir Michailas Grunevas. Mainėivose stipriausi ūkininkai yra Jurgita ir Virginijus Stumbriai bei Rita ir Deimantas Vėtos. Tai jauni žmonės, giliai įleidę šaknis Mainėivose. Ūkininkai iš Didsodės Gražina ir Jonas Garškai augina stručius. Šių egzotinių paukščių pasižiūrėti dažnai atvyksta moksleiviai, turistai, lankantys Rokiškį.

Kiekvienais metais seniūnijoje organizuojama lauko diena, kurios metu ūkininkai aprodo savo ūkius, pasidalija darbo patirtimi. Išrenkami trys tų metų geriausi ūkiai ir pristatomi rajoniniam apdovanojimui. Pastaruosius kelerius metus „Metų ūkio“ konkurso nugalėtojais tapo: Vidmantas Meilus, Tomas Jarušauskas, Rimantas Gražys, Zita Jočienė, Violeta Šabanskienė, Jonas Butkus, Jurgita Stumbrienė, Giedrius Bražiūnas.

Kultūra ir sportas. Juodupės kultūros namai 2002 m. už vieną litą nupirkti iš bankrutuojančios AB „Juodupės Nemunas“, suremontuoti ir atnaujinti. Tai puikus kultūros židinys su 400 vietų žiūrovų sale, sale su parketo grindimis diskotekoms, repetacijų kambariais. Į kultūros namus iš vaikų darželio patalpų perkeltas meninio lavinimo centras. Tai neformalaus ugdymo įstaiga, kurioje moksleiviai ir priešmokyk-

*Apalainio sodyba.
Alksniai. 2004 m.
Str. nuotraukos –
A. Petrašiūno*

linio amžiaus vaikai užsiima menine veikla. Šis centras padeda ugdyti įgimtus muzikos, dailės, choreografijos gabumus. Centrą lanko per 100 vaikų, juos moko 5 profesionalūs mokytojai. Vaikai rengia išpūdingus pasirodymus žiūrovams ne tik Juodupėje, bet ir kituose seniūnijos ir rajono kultūros namuose.

Iš viso seniūnijoje yra 4 kultūros namai: Juodupės, Onušio, Lukštų ir Mainieivų (pastarieji laikinai uždaryti, gyventojų pageidavimu ten atidaryta bibliotekėlė). Kituose trejuose kultūros namuose dirba 4 darbuotojai, per metus surengiama per 100 renginių. Minimos visos valstybinės šventės, organizuojami įvairūs teminiai renginiai.

Juodupės ir Lukštų kultūros namuose yra po 4 meno saviveiklos kolektyvus, Onuškyje – 3. Kultūros namų darbuotojai glaudžiai bendradarbiauja su bažnyčia, mokykla, bendruomene. Kiekvienais metais organizuojama seniūnijos šventė, į kurią suvažiuoja visi seniūnijos saviveiklininkai. Kultūros namų vadovai tarsi atsiskaito, ką per metus nuveikė. Juodupės kultūros namuose vyksta tradicinė rajono vokalinų ansamblių ir kaimo kapelių šventė „Aidai“.

Pasitinkant 2007-aisiais Juodupės miestelio 100 metų jubiliejų vyko renginių ciklas „Te nenusėda dulkės užmaršties...“
 Gruodžio mėnesį, tarsi suvedant rezultatus, metus apvainikuojama šventė „Iš širdies į širdį... Rojų Juodupėje kurkime drauge“.

Jubiliejinis akmuo.

Iš B. Stelionio

archyvo

Renginio metu nominuojami labiausiai tais metais pasižymėję Juodupės gyventojai.

Negalima nepaminėti puikių saviveiklininkų, daugelį metų savo laisvalaikį aukojančių repeticijoms ir pasirodymams: tai I. Šarkauskaitė, I. Aleksiejienė, J. Laučiškis, G. Kanopienė, J. Kralikienė, E. Mikulėnienė, M. Bajorienė ir daugelis kitų.

Ne mažiau dėmesio seniūnija skiria sportui. Nors Juodupėje nėra sporto mokyklos ar jos filialo, tačiau laimėjimais džiaugiamės. Seniūnijos krepšinio komanda dalyvauja MML (mažų miestelių lygoje) ir pasiekia neblogų rezultatų. Dalyvaujame tradicinėse virvės traukimo varžybose mero taurei laimėti, organizuojame mini futbolo varžybas, kuriose dalyvauja iki 10 komandų. Jau treji metai seniūnija rengia žiemos sveikatingumo šventes, kuriose dalyvauja žmonės nuo darželinukų iki brandaus amžiaus. Juodupėnams kiekvienais metais išliejama čiuožykla.

Turime keletą aktyviai sportuojančių ir pasiekiančių puikių rezultatų sportininkų. Vienas perspektyviausių yra sunkiaatletis Artūras Skavičius – Lietuvos rinktinės narys, Baltijos šalių čempionas. Puikių rezultatų šioje sporto šakoje pasiekė ir Audrius Vėberis. Netoli Juodojo diržo įvertinimo (Kyokuschin Karate) priartėjo Martynas Rastenis. Motokroso trasoje aktyviai ir rezultatyviai sportuoja Gintaras Garška.

Seniūnijoje kiekvienais metais rengiamas gražiausių sodybų konkursas. Džiugina akį V. ir V. Aleinikovų sodyba Mainėvose, R. Žaliuko sodyba Patilčiuose, S. ir I. Baltrukėnų, G. ir D. Rimkų sodybos Lūkštuose, P. ir A. Čeičių, S. Pupienienės, E. Kunigel, A. ir G. Kavoliūnų, V. Kancevičienės, S. ir D. Kalpokų, D. ir P. Travinų, S. Bileišienės, J. ir A. Zizų, S. Čypienės sodybos Juodupės miestelyje, O. ir J. Raupių sodyba Stōniškyje, L. ir A. Mikulskių sodyba Rāišiuose ir daugelis kitų. Vis daugiau žmonių ima puošti savo aplinką. Neatsilieka gražindami aplinką ir daugiabučiai Juodupės miestelio namai, puikiai tvarkosi Juodupės gimnazija, girininkija.

Juodupės seniūnijos kaimai ir jų gyventojai (2007 m.)

Eil. Nr.	Miestelis, kaimas	Gyventojų skaičius	Privačių namų sk.	Gyventojų sk. juose	Daugiabučių namų sk.	Gyventojų sk. juose
1.	Alėknų	98	30	90	2	8
2.	Alksnių	38	4	21	2	17
3.	Apūniškio	13	6	13	0	0
4.	Armonių	5	8	5	0	0
5.	Brýzgių	45	10	30	2	15
6.	Butėniškio	0	1	0	0	0
7.	Čeičių	3	2	3	0	0
8.	Didsodės	188	61	183	1	5
9.	Dirvonų	14	7	14	0	0
10.	Generališkio	6	4	6	0	0
11.	Ginotų	18	10	16	1	2
12.	Gylių	20	6	20	0	0
13.	Įlzenbergo	2	3	2	0	0
14.	Júodupės	2 252	375	934	30	1 318
15.	Jutkių	42	13	42	0	0
16.	Kiėmiškių	12	3	12	0	0
17.	Kirmėliškio	1	2	1	0	0
18.	Kraštų	6	6	6	0	0
19.	Kukių	30	15	30	0	0
20.	Laukiniųų	3	2	3	0	0
21.	Lùkštų	219	76	196	1	23
22.	Mainėivų	111	57	109	1	2
23.	Naujásodės	15	8	15	0	0
24.	Neršionių	12	7	12	0	0
25.	Ōnuškio	282	67	261	6	21
26.	Págrubio	5	5	5	0	0
27.	Pakapės	23	10	23	0	0
28.	Pakapinės	47	13	47	0	0
29.	Patilčių	1	1	1	0	0
30.	Pašilių	28	17	28	0	0
31.	Pikiėtų	3	3	3	0	0
32.	Prūsėlių	21	8	21	0	0
33.	Ráišių	247	95	247	0	0
34.	Raupių	35	11	35	0	0
35.	Remeikių	23	13	23	0	0
36.	Ruzgų	10	7	10	0	0
37.	Skridulių	27	13	27	0	0
38.	Skuomantų	38	13	38	0	0
39.	Slabadós	12	4	12	0	0
40.	Sodėlių I	23	10	23	0	0
41.	Sodėlių II	53	18	45	1	8
42.	Stóniškio	61	31	61	0	0
43.	Šikšnių	8	7	8	0	0
44.	Teklinės	4	5	4	0	0
45.	Trùmpiškių	15	4	15	0	0
46.	Užubalių	16	6	16	0	0
47.	Valiúniškio	1	2	1	0	0
48.	Vanagynės	6	4	6	0	0
49.	Veduviškio	43	11	37	1	6
50.	Vištagerklio	3	2	3	0	0
51.	Vytėlinės	4	2	4	0	0
52.	Vyžuonėlių	2	2	2	0	0
53.	Žiogiškio	4	2	4	0	0
	Iš viso:	4 198	1 102	2 743	48	1 425

Apie Juodupės miestelio bendruomenės veiklą

Petras Marcijonas

Prieš keletą metų Lietuvos kaimuose ir miesteliuose ėmė kurtis visuomeninės organizacijos – kaimo bendruomenės. Mūsų rajoną šis judėjimas pasiekė šiek tiek vėliau. Juodupėje bendruomenė įkurta 2003 m. kovo mėn. Pradėjome nuo bendruomenės aktyvo sudarymo. Išrinkome bendruomenės tarybą, į kurią stengėmės įtraukti įvairių socialinių sluoksnių, specialybių žmonių, kad jie atstovautų visoms pagrindinėms miestelio organizacijoms bei įstaigoms.

Tarybą sudarė: Petras Marcijonas – pedagogas, buvęs ilgametis mokyklos (dabar gimnazija) direktorius; Genovaitė Kažemėkienė – verslininkė, UAB „Juodupės papartis“ direktorė, pirmininko pavaduotoja; Aušra Kumpauskienė – verslininkė, tarybos sekretorė; Virginijus Čeičys – verslininkas, UAB „Baltic Mills“ inžinierius; Antanas Gričius – seniūnijos darbuotojas; Aldona Kulbeckaitė – miestelio ambulatorijos vyr. gydytoja; Jantina Gavėnienė – vaikų darželio direktorė, bendruomenės finansininkė-įždininkė; Dimitrijus Grozovas – pensininkas; Raisa Alfimova – bibliotekos vedėja. Vėliau, išvykus R. Alfimovai, į tarybą buvo įtrauktas klebonas kun. Vilmantas Gutauskas.

Buvo parengti ir rajono savivaldybėje patvirtinti bendruomenės nuostatai. Juose akcentuoti pagrindiniai bendruomenės tikslai ir uždaviniai: vienyti Juodupės miestelio gyventojus ir iš jo kilusius žmones; ugdyti gyventojų bendruomeniškumą; rūpintis miestelio ir jo gyventojų gerove; ginti miestelio gyventojų teises; prisidėti prie miestelio infrastruktūros plėtojimo; inicijuoti naujų darbo vietų steigimą; plėtoti miestelyje kultūrinį ir sportinį gyvenimą, švietimą bei papildomąjį ugdymą; rūpintis neįgalių vaikų ir probleminių šeimų priežiūra; rūpintis miestelio švenčių ir tradicijų atgaivinimu bei plėtojimu; rūpintis pensininkų ir neįgalių žmonių globa.

Prasidėjo bendruomenės veikla. Tuo metu bendruomenės gaudavo nemažai paramos iš įvairių fondų pagal parengtus ir patvirtintus projektus. Pirmiausia buvo parengtas projektas „Baltijos–Amerikos partnerystės programa“ (BAPP). Prašėme 5 000 JAV dolerių bendruomenės informaciniam centrui steigti, t. y. planavome įsigyti kompiuterį, kopijavimo aparatą, spausdintuvą ir pan. Projektą priėmė, iš gautų 150 projektų atrinko 40, tarp jų ir mūsų. Iškvietė į seminarą Vilniuje, ten pagyrė projektą ir pasakė, kad jokių įrengimų ar technikos įsigijimo BAPP jau nefinansuoja. Pasiūlė šviesti žmones, organizuoti iškylas, ekskursijas, pvz., į Lenkiją, ir pan. Tai buvo pirmoji nesėkmė. Be to, buvo paaiškinta, kad materialinė parama skiriama tik tokiu atveju, jei bendruomenė įrodys, kad turi 15–20% savo lėšų. Mes tada turėjome tik apie 300 Lt surinkto nario mokesčio...

Ėmėmės kitų darbų: organizavome kompiuterinio raštingumo kursą, juos gimnazijos bazėje pradėjo apie 40 žmonių – verslininkų, kultūros darbuotojų, jaunimo ir pan. Organizavome labdarą, t. y. rinkome iš žmonių padėvėtus drabužėlius, dalinome sunkiai materialiai besiverčiančioms šeimoms, ypač vaikams. Vėliau šias akcijas kartojome.

Į bendruomenę įstojo apie 60 juodupiečių. Tai vaikų darželio darbuotojai, mokytojai, medikai, nemažai pensininkų. Ėmėmės toliau rengti projektus. Kadangi pro-

jektas dėl bendruomenės centro įkūrimo nebuvo priimtas, iš savivaldybės prašėme 3 000 Lt. Projektą patvirtino, bet skyrė tik 1 000 Lt. Gavome patalpą vaikų darželyje, pradėjome kurtis. Čia didelę paslaugą padarė LR Seimo narys Vytautas Saulis. Jis bendruomenei padovanojo kompiuterį. Iš gimnazijos nusipirkome naudotą kopijavimo aparatą. Vėliau už skirtas pagal tą projektą lėšas išsigijome spausdintuvą.

Pradėjome leisti laikraštį „Juodupės žinios“, kuriame rašėme apie bendruomenės veiklą. Laikraštyje pasisakydavo seniūnė, gimnazijos direktorius, gydytojai, policijos inspektorius, kiti įstaigų, įmonių darbuotojai aktualiais miestelio gyventojams klausimais.

Tęsėme projektų rengimą. Parašėme, mūsų nuomone, labai reikalingą projektą „Dėl viešosios tvarkos miestelyje palaikymo“. Prašėme lėšų, bet tą projektą rajono savivaldybė atmetė. Kitą projektą „Padėkime neturtingų šeimų vaikams“ savivaldybė patvirtino: gavome 700 Lt. Už šias lėšas vaikų darželyje įsirengėme patalpą, kurioje sudėliojome gautus drabužėlius, avalynę vaikams. Prieš Naujuosius metus surengėme socialiai remtinų šeimų vaikams gražią šventę – išdaliname tą labdarą, kitokias dovanėles, surengėme jiems kuklias vaišes. Dar vieną projektą „Mokosi kiekvienas“ parengėme kartu su mūsų rajono Kavoliškio bendruomene. Jam skirtas lėšas panaudojome seminarui, kurį vedė Lietuvos kaimo bendruomenių pirmininkė Guoda Burkienė. Seminare dalyvavo ir mūsų bendruomenės aktyvas.

Užmezgėme ryšius su Latvijos Aknystos miestelio bendruomene, kuri turi didelę šio darbo patirtį. Buvome pakviesti į tarptautinį seminarą Aknystoje. Jį vedė lektoriai iš Suomijos. Be to, dalyvavome dviejuose bendruose projektuose su Aknystos bendruomene, buvome pakviesti į bendrą ekologinį renginį.

Be projektinės veiklos, bendruomenės aktyvas atlieka ir kitus, mūsų nuomone, reikalingus juodupiečiams darbus. Surengėme anglų kalbos kursus. Juos lankė keiliolika jaunų žmonių, planuojančių išvykti į užsienį, ne tik į turistines keliones, bet ir, atsiradus galimybei, padirbėti. Kartojome kompiuterinio raštingumo kursus, nes ir bendruomenės būstinėje, ir miestelio bibliotekoje įvestas internetinis ryšys. Vis daugiau žmonių nori juo naudotis. Toliau leidžiamas laikraštis „Juodupės žinios“. Tokia kukli mūsų bendruomenės veikla.

Yra labai aktualių problemų, kurios neleidžia atlikti daug reikalingų darbų. Pagrindines išskirčiau dvi: lėšų vystyti bendruomenės veiklą stoka ir nemažos dalies žmonių abejingumas sprendžiant aktualias visiems juodupėnams problemas.

Nuo 2004 m. bene visi fondai, kurie anksčiau finansuodavo kaimo bendruomenių projektus, finansavimą beveik nutraukė. Rajono savivaldybė taip pat skiria mažiau lėšų kaimo bendruomenėms remti. Pvz., šiais metais* bendruomenės pateikė paraiškas dėl jų veiklos rėmimo per 70 tūkst. Lt, o savivaldybė skyrė vos 10 tūkst. Lt. Turtingų rėmėjų Juodupėje nėra. Nors mūsų verslininkai yra gana geranoriški, kiek gali stengiasi padėti, bet jų galimybės labai ribotos. Jau antri metai Lietuvoje išgaliojo tvarka, kad pilietis, dirbantis ir nuo savo atlyginimo mokantis valstybei mokesčius, gali iki 2% skirti paramos statusą turinčiai organizacijai. Tokį paramos statusą turi ir kaimo bendruomenės. Dalis juodupėnų šitai suprato ir jau praeitais metais šiek tiek parėmė bendruomenę. Bet čia vėl susiduriame su žmonių abejingumu, o gal ir savotišku nepasitikėjimu šia nau-

* 2007 m. *Vyr. red. pastaba.*

ja galimybe. Regis, išaiškiname ir susirinkimuose, ir per savo laikraštį, kad jokio nuostolio žmogus neturės, smulkiai nurodome, kaip pildyti mokesčių inspekcijos formą, o kai kurie žmonės vis tiek į tai žiūri įtariai. Tiesa, dalis žmonių remia kitas įstaigas, pvz., mokyklas, kuriose dirba jie patys arba mokosi jų vaikai ir pan.

Žmonių abejingumas pasireiškia ir kitur. Net save laikantys bendruomenės nariais ir mokantys simbolinį nario mokesčių nesilanko bendruomenės susirinkimuose. Viename iš susirinkimų, kuriame dalyvauta gana gausiai, surengėme anketinę apklausą: buvo pateikti tokie klausimai: kokias matote aktualias problemas, kurias bendromis jėgomis galėtumėm spręsti patys, ir kuo prie šių problemų sprendimo galite prisidėti Jūs pats asmeniškai? Atsakydami į pirmą klausimą, išvardijo gana daug tikrai aktualių problemų, o į antrąjį apie savo indėlį arba visai neatsakė, arba toje vietoje piešė klaustukus. Išskyrus, žinoma, pačius aktyviausius visais klausimais žmones.

Šią vasarą paskelbėme gražiausios namų valdos (sodybos) konkursą. Jo tikslas – skatinti žmones puoselėti savo aplinką, kartu prisidėti prie miestelio gražinimo, tvarkymo ir pan. Konkurso sąlygas aprašėme bendruomenės laikraštyje, iškabinome skelbimus, siūlėme registruotis dėl dalyvavimo šiame konkurse. Ir vėl susidūrėme su tuo pačiu abejingumu. Net asmeniškai pasiūlius tikrai gražiai tvarkančiam savo sodybą juodupėnui išgirsti atsakymą: „O kam man to reikia? Dar kaimynas ims šaipytis iš pavydo“.

Nepaisant to, mes manome, kad bendruomenės veikla yra prasminga, todėl ir toliau stengsimės ją plėsti, įvairinti. Aktyvinsime žmones, šviesime juos, stengsimės ir toliau padėti sunkiai besiverčiančioms šeimoms, bandysime praskaidrinti pensininkų kasdienybę.

Juodupė ruošiasi švęsti reikšmingus jubiliejus – 2007 m. švęsime buvusio „Nemuno“ fabriko, ir viso miestelio 100-ąsias metines. Metais anksčiau, 2006-aisiais, mokykla pažymės 80-ąsias jos atsiradimo Juodupėje metines. Jau dabar vyksta renginiai, skirti šiems jubiliejams – laikraštyje spausdiname medžiagą iš mokyklos, dabar jau gimnazijos, istorijos. Plečiasi ir verslas Juodupėje, atsiranda naujų darbo vietų. Manome, tai turėtų suteikti žmonėms pasitikėjimo savo ir savo vaikų ateitimi ne kur nors kitur, o būtent čia, gimtojoje Juodupėje. Prie viso to stengsimės prisidėti ir mes, miestelio bendruomenės aktyvas, skatinsime tai daryti ir visus bendruomenės narius, visus juodupėnus.

Juodupės šauliai (Rokiškio šaulių 4-oji kuopa)

Sigitas Zokas

Rokiškio šaulių 4-oji kuopa įkurta 1990 m. gegužės 25 d. Įkūrėjai – rokiškėnai Vytautas Strumskys, Jonas Vagulis, Teresė Taškūnienė, juodupėnas puskarininkis Juozas Rudokas, Algirdas Serapinas, viršila Petras Varžinskas, Jonas Tumėnas. Pirmasis kuopos vadas nuo 1990 m. gegužės 25 d. iki 1998 m. sausio 30 d. buvo Vytautas Strumskys. Nuo 1998 m. sausio 1 d. iki 1999 m. vasario 10 d. kuopai vadovavo Vladas Stasiulis. Nuo 1999 m. vasario 10 d. vadovauti paskirtas Sigitas Zokas. Iki 2004 m. rajone šaulių ženkliai padaugėjo. Vien tik Júodupės būryje buvo per 40 šaulių. Todėl rajone buvo įkurtos dar 3 kuopos. Nuo 2004 m. vasario Rokiškio šaulių 4-oji kuopa, kurios pagrindą sudaro Juodupės seniūnijos šauliai, perkeliama į Júodupę. Šiuo metu seniūnijoje yra 80 šaulių. Kuopą sudaro: jaunieji šauliai (12–18 m., 40 žmonių), rikiuotės šauliai (18–45 m., 22 žmonės), nerikiuotės šauliai (per 45 m., 18 žmonių).

Kuopa yra juridinis asmuo – turi antspaūdą, sąskaitą banke, vėliavą. Kuopos būstinė – Pergalės g. 86, Juodupėje.

Saviveikla. Kuopos saviveiklininkai dalyvauja Lietuvos šaulių sąjungos rengiamose meno saviveiklos apžiūrose, moterų ansamblis „Žilvitis“ yra iškovojęs nemažai prizinių vietų Baisogaloje. 2002 m. Juodupės jaunųjų šaulių ansamblis „Žilvitis“ Alytuje, baigiamajame koncerte užėmė pirmą vietą ir tapo laureatu, apdovanotas medaliais.

Sportas. Juodupės šauliai aktyviai dalyvauja Panevėžio apskrities šaulių rinktinės rengiamose sporto varžybose. Turi iškovoję nemažai prizų, komandinių taurių, diplomų. Geriausi sportininkai renkami į rinktinę, kur dalyvauja respublikinėse Lietuvos šaulių sąjungos sporto žaidynėse ar tarptautinėse varžybose. Vieni iš geriausių sportininkų – jaunieji šauliai Aldona Aleinikova, Aurelijus Veikšas, Edvardas Markarokas, Vaidas Bučius, rikiuotės šauliai Deividas Šeškus, Kęstutis Vicharevas, Aivaras Veikšas.

Kiekvieną vasarą Juodupės jaunieji šauliai poilsiauja net 5-iose stovyklose, iš kurių viena būna Rokiškio rajone. Juodupės seniūnijoje jau buvo surengtos 2 stovyklos. Juodupės šauliai aktyviai dalyvauja rajono mastu organizuojamuose renginiuose, valstybinių švenčių minėjimuose partizanų kovų įamžinimo ir pagerbimo vietose.

Vienas iš svarbiausių Juodupės šaulių uždavinių – palaikyti viešąją tvarką Juodupės seniūnijoje, padėti policijai, valstybės sienos apsaugos tarnybai. 4-ojoje kuopoje yra 12 šaulių policijos rėmėjų. Pagal grafiką šauliai budi Juodupės seniūnijos teritorijoje. Už glaudų ilgalaikį bendradarbiavimą su Lietuvos policija kuopos vadas Sigitas Zokas apdovanotas policijos generalinio komisaro Vytauto Grigaravičiaus padėkos raštu. Tai yra ne vien tik kuopos vado įvertinimas, tai visos kuopos šaulių nuopelnas vykdant rizikingas užduotis. Aktyviausi šauliai, padedantys stiprinti kuopą, – tai rinktinės garbės šaulys būrio vadas Petras Vertibavičius, rinktinės garbės šaulys Virginijus Čeičys, nerikiuotės šaulių būrio vado pavaduotojas Valentinas Skrandauskas, šaulės Marija Zokienė ir Danguolė Gaižuvienė (kaip stovyklų virėjos, saviveiklininkės), šaulys Petras Kažemėkas, jaunoji šaulė skyriaus vadė Agnė Majauskaitė, paramedikė Rasa Juodelytė, skyriaus vadė Sonata Juciūtė (Lūkštai).

Juodupės 100-mečio jubiliejus

Liucija Bliūdžiuvienė

Jubiliejų pasitinkant

Ruoštis miestelio jubiliejui pradėta 2005 metais: antrąjį birželio šeštadienį organizuota miestelio šventė (buvusi tradicinė tekstilininko diena). Nėra juodupiečio, kurio šeima nebūtų susijusi su fabriku, todėl ši data artima ir miela kiekvieno širdžiai. Visi renginiai ir projektai buvo skirti artėjančiam 100 metų miestelio jubiliejui ir vadinosi „Te nenusėda dulkės užmaršties...“

Herbas

Juodupės miestelis niekada neturėjo herbo. Išplatinome tokį kreipimąsi:

„Gerb. juodupietai,

2007 metais mūsų miesteliui bus 100 metų. Rengiantis šiam jubiliejui, reikia sukurti miestelio skiriamąjį ženklą – herbą.

Prašome raštu pareikšti savo nuomonę, kas turėtų būti atvaizduota herbe, kokios spalvos turėtų dominuoti.

Galite pateikti piešinį arba pareikšti nuomonę tik žodžiu.

Profesionalus dailininkas, kuriantis herbą, atsižvelgs į Jūsų pasiūlymus.

Heraldikos komisijai patvirtinus herbą, labiausiai panašus pasiūlymas bus įvertintas.

Būtinai nurodykite savo vardą, pavardę ir adresą.

Su pagarba,

Seniūnė Liucija Bliūdžiuvienė“

Didelio aktyvumo iš juodupiečių nesulaukėme, o moksleiviai pateikė 38 herbo piešinius. Daugelyje buvo nupiešta juoda upė. Per jubiliejų už panašiausius piešinius buvo apdovanotos moksleivės Vaida Kumpauskaitė ir Evelina Pupienytė.

Heraldikos komisija pasiūlė herbą kurti biržiečiui dailininkui Egiliui Skujai. Dailininkas kelis kartus lankėsi Juodupėje, norėdamas kuo daugiau apie ją sužinoti, išsilinti, pajusti, išsiklausyti į mūsų pageidavimus. Kadangi visa Juodupės istorija susijusi su vilnonių audinių fabriku „Nemunas“, norėjome, kad herbe tai atsispindėtų. Keletą kartų kartu su bendruomenės pirmininku, buvusiu ilgamečiu Juodupės mokyklos direktoriumi Petru Marcijonu ir tarybos nare verslininke Gėne Kažemėkiene dalyvavome heraldikos komisijos posėdžiuose Vilniuje, prezidentūroje. Dailininko pagal mūsų pageidavimus parengti pavyzdžiai (buvo vaizduojama ritė, siūlų kamuoliai, šaudyklė) neatitiko komisijos reikalavimų. Tad po ilgų svarstymų 2006 m. balandžio 26 d. Lietuvos Respublikos heraldikos komisija patvirtino tokį herbą.

LIETUVOS HERALDIKOS KOMISIJA
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO

Vilnius,
2006 m. balandžio 25 d.

Juodupės herbas

Istoriniai duomenys: Juodupės miestelis – Rokiškio rajono savivaldybės seniūnijos centras, išikūręs prie Juodupės ir Vyžuonos upių santakos. Manoma, kad 1769 m. minimas Pajuodupio muitinės postas yra dabartinės Juodupės pradžia. Pradėjo augti XX a. pradžioje, kai 1907 m. Oskaras Trėjus, nuomavęs iš grafų Pžezdziekių seną malūną, jame ikūrė vilnų verpyklą, karšyklą, o po to įtaisė ir audimo stakles. Juodupės audiniai pradėjo garsėti dar iki Pirmojo pasaulinio karo. 1931 m. Trėjaus firmai bankrutavus, jos turtą perėmė „Nemuno“ bendrovė. Gamyba vėl pradėjo augti, iš nedidelės dirbtuvės išaugo vilnionių audinių fabrikas „Nemunas“, dabar uždaroji akcinė bendrovė „Baltic Mills“. Dar 1956 m. prie fabriko išaugusiai gyvenvietei buvo suteiktos miesto tipo gyvenvietės teisės; 2002 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu pavadinta Juodupės miesteliu.

Svarstant naujo herbo idėjas, niekam nekilo abejonių, kad Juodupės herbe reikia įprasminti miestelio vardą ir galbūt vietos pramonę, susijusią su vilnos apdirbimu ir vilnoniais audiniais.

Vietovės vardas aiškiai kilo nuo Juodupės upės. Pasak vietos tradicijos, upė tokį vardą gavo dėl to, kad jos dugnas daug kur juodas. Lietuvoje kaimų, turinčių Juodupės, Juodupio, Juodupėnų, Juodupių ir panašius vardus yra keliolika, bet tik vienas Juodupės miestelis. Šiam ypatumui parodyti pasirinkta heraldinė figūra – Juodas banguotas kairysis kaspinas. Heraldikoje banguotas kaspinas paprastai reiškia upę, o jo spalva, šiuo atveju, pirmąją sudurtinio upėvardžio dalį. Tokiu būdu Juodupės herbe per juodą banguotą kaspiną (upę) įprasmintas miestelio vardas. Toks herbas priklauso „kalbančių“ herbų grupei ir, jį patvirtinus, bus vienas iš lakoniškiausių ir tuo pačiu išraiškiausių herbų mūsų regione. Tad, siekiant parodyti miestelio pramonę ir nenorint herbo piešinio perkrauti kitais pašaliniais dalykais, nutarta banguoto kaspino viduryje pavaizduoti keturias sidabrinės gijas. Jos simbolizuoja vilnonius siūlus, iš kurių čia jau bemaž šimtas metų audžiami vilnoniai audiniai. Kadangi ir juoda upė (Juodupė), ir vilnos siūlų sidabrinės gijos vaizduojami auksiniame lauke, o auksas, be kitų dalykų, iš seno reiškia turtą, galima numanyti, kad juodupiečių gyvenime vilnų apdirbimas ir iš jų audžiami audiniai yra svarbus jų gerovės ir turto šaltinis.

Juodupės herbo etaloną sukūrė dailininkas Egils Skuja. Jį Lietuvos heraldikos komisija aprobavo 2006 m. balandžio 6 d. (Komisijos posėdžio protokolas Nr. 338).

Svarbesnė literatūra: Rimša E. *Heraldika. Iš praeities į dabartį*, 2-oji papildyta laida, Vilnius, 2004; Vanagas A. *Lietuvos hidronimų*

etimologijos žodynas, Vilnius, 1981, p. 137–138; Vanagas A. *Lietuvos miestų vardai*, Vilnius, 2004, p. 76.

Herbo aprašymas: Auksiniame lauke juodas banguotas kairysis kaspinas su keturiomis sidabrinėmis gijomis.

Komisijos pirmininkas
Edmundas Rimša

Muziejus

Bankrutavus fabrikui, niekas nepasirūpino fabriko muziejaus eksponatų išsaugojimu. Šio darbo ėmėsi seniūnija. Pernešėme visą ekspoziciją į kultūros namus, nes ten geriausia vieta muziejui. Parašė projektą Nyderlandų fondui, gavome 5 000 Lt suremontuoti muziejaus patalpas. Tvarkant ekspoziciją labai nuoširdžiai talkino Ūnūškio kultūros namų administratorė Elena Blažienė. Muziejuje gausu nuotraukų, istorinių dokumentų ne tik apie fabriką ir miestelį, bet ir apie Juodupės seniūniją. Jubiliejaus dieną muziejus buvo iškilmingai atidarytas.

Šventės belaukiant

2005 ir 2006 metais miestelio šventė praėjo puikiai. Tai buvo tarsi generalinė repeticija prieš didįjį renginį. Po ilgų apmąstymų mėnesių į posėdį dėl jubiliejaus sukviesta Juodupės miestelio bendruomenės taryba, gimnazijos ir fabriko vadovai, bibliotekos, kultūros darbuotojai, klebonas, *Statomas paminklinis akmuo* verslininkai ir kiti aktyvūs miestelio žmonės. Aptarti visi klau-

simai, paskirti atsakingieji už kiekvieną veiklos barą. Džiugu, kad visi mielai sutiko prisidėti organizuojant šventę.

Bendruomenės pirmininkas, buvęs ilgametis mokyklos direktorius Petras Marcijonas išsipareigojo susitarti su Biržų įmone, prižiūrinčia naftotiekį, kad iš jos malūnsparnio būtų padarytos nuotraukos, kurias galima būtų panaudoti šventinei atributikai. Nuotraukos padarytos labai profesionaliai. P. Marcijonui talkino mokytoja Rasa Jasinevičienė, bendruomenės tarybos narė vaistinės vedėja Aušra Kumpauskienė ir juodupėnas Šarūnas Kleiva.

Juodupiečiai, durpių įmonės „Rėkyva“ darbuotojai Vidmantas Tervydis ir Timofejus Aleinikovas parinko akmenį, tinkamą Juodupės 100-mečiui įamžinti. Jono Smalinsko individuali įmonė savo transportu atvežė ir pastatė, o menininkas kalvis Rolandas Kriaučiūnas apipavidalino. Akmuo pastatytas ne toks puikus, kaip planuota, nes žemėje gulėdamas atrodo vienaip, o iškeltas – kitaip, bet miestelio šimtmetis įamžintas.

Šventei lankstinukus, kvietimus, ženkliukus, herbą (pakabinti ant seniūnijos pastato) ir vėliavą labai atsakingai gamino dailininkas Ligitas Keraitis. Sportinius marškinėlius ir kepuraites su užrašu ir herbu pagamino juodupietė Birutė Paplauskienė (Savickaitė). Su tais marškinėliais mūsų sportininkai puikiai atrodė pirmąją šventės dieną per futbolo varžybas.

Rengiantis šventei bene sunkiausias darbas buvo ieškoti rėmėjų. Ne visi, į kuriuos kreiptasi, atsiliepė į prašymą paremti jubiliejų, kai kurie prižadėjo, bet savo žodžio netesėjo. Tačiau galima pasidžiaugti daugelio žmonių geranoriškumu ir pagalba.

Šventė atėjo

Birželio 16-ąją šventė prasidėjo futbolo varžybomis Juodupės gimnazijos stadione. Varžybose dalyvavo 11 komandų iš Rokišio, Aknystos ir Juodupės. Renginys visą dieną vyko emoci-

*Futbolo komandų
paradas gimnazijos
stadione*

*Apdovanojami
prizininkai*

*Parodomoji sunkumų
kilnojimo programa –
svorį kelia
Artūras Skavičius*

gai, su džiugia nuotaika, nesutrukdė net lietus. Buvo įteikta daug rėmėjų prizų, labai graži taurė nugalėtojams – Rokiškio ledo ritulio komandai. Po varžybų parodomąją programą parodė sunkiaatlečiai, tarp jų – perspektyviausias Lietuvos sunkiaatletis juodupėnas Artūras Skavičius. Pirmoji diena baigėsi kareiviška koše ir vakarone.

Birželio 17-oji prasidėjo svečių registracija Juodupės seniūnijoje. Atvyko seniūnijos partneriai iš Vokietijos Estenfeldo miestelio, svečiai iš Aknystos, buvę juodupiečiai, gyvenantys kitose Lietuvos vietovėse, rajono vadovai, kitų seniūnijų atstovai, o aikštėje išikūrė tautodailininkai.

Šventinė kolona su jaunųjų šaulių nešama Juodupės vėliava ir Estenfeldo Maltos ordino delegacija su savo vėliava pajudėjo bažnyčios link.

*Kolonos priešaky nešama
Juodupės miestelio vėliava*

Pakeliui į bažnyčią

Pakeliui į kapines

*Pagerbiami Juodupės kankiniai,
žuvę už laisvę*

12 val. buvo aukojamos šventos mišios Juodupės Švč. Aušros Vartų Motinos bažnyčioje už gyvus ir mirusius juodupiečius, buvo pašventinta Juodupės miestelio vėliava. Mišias labai nuoširdžiai aukojo klebonas Saulius Keras. Po mišių buvo lancomos kapinės, uždegtos žvakelės ir padėtos gėlės ant iškilių Juodupės žmonių kapų: buvusio fabriko direktoriaus ir lengvosios pramonės ministro Jono Ramanausko, ilgamečio fabriko direktoriaus Rimanto Mažeikio, ilgamečio Juodupės vykdomojo komiteto pirmininko Liucijaus Varno, apylinkės vykdomojo komiteto pirmininko Antano Mulvino. Malda pagerbti Juodupės kankiniai, žuvę už laisvę.

*Kalba mokytojas
ekspertas
Mingaila Rastenis*

*Po kalbų nuaidėjo
trys patrankos
šūviai už Tėvynę,
už Lietuvą,
už Juodupę*

*Juodupės gatvėse –
baikeriai*

*Šventinis vėliavos
pakėlimas*

Po to procesija pajudėjo Juodupės centro link, kur buvo iškilmingai atidengtas paminklinis akmuo. Prie paminklo kalbėjo klebonas Saulius Keras ir mokytojas ekspertas poetas Mingaila Rastenis.

Po kalbų nuaidėjo trys patrankos šūviai: už Tėvynę, už Lietuvą, už Juodupę.

Nuo kalno pasipylė išpūdinga baikerių, vadovaujamų mero patarėjo Antano Slesariūno, kolona. Visiems džiūgaujant, jie apsuko keletą ratų Juodupėje, sustoję leido vaikams pasidžiaugti motociklais.

Po to buvo iškelta Juodupės miestelio vėliava.

*Pirmą kartą pakelta
Juodupės miestelio
vėliava*

Iškilmingas kalbas pasakė mero padėjėjas Antanas Slesariūnas ir verslininkė, bendruomenės tarybos narė Gėnė Kažemėkienė. Kultūros namuose svečiai apžiūrėjo kraštiečių parodas: Juzefos Čeičytės tapybos darbų, Elenos Tervydytės fotografijų, Reginos Marcinkevičienės (Garškaitės) skiautinių. Antrame kultūros namų aukšte atidarant Juodupės miestelio muziejų tradicinę juostelę perkirpo Rokiškio rajono savivaldybės mero pavaduotojas Algis Kazulėnas.

*Juostelę perkerpa
Rokiškio rajono
savivaldybės
mero pavaduotojas
Algis Kazulėnas*

Juodupės miestelio bendruomenės pirmininkas Petras Marcijonas su kraštiečiu, buvusiu Juodupės valsčiaus Švietimo skyriaus vedėju Antanu Pupieniu (antras iš kairės) ir Onuškio kultūros namų administratore Elena Blažiene (pirma iš kairės)

E. Blažienė dėliaugiasi A. Pupienio dovanotomis knygomis

Prie naujų UAB „Baltic Mills“ įrengimų

Gausus svečių būrys apsilankė fabriko „Nemunas“ bazėje įsikūrusioje bendrovėje UAB „Baltic Mills“, apžiūrėjo ne tik įmonės gaminių asortimentą, bet ir naujus įrengimus.

*Svečiai aplanko
UAB „Baltic Mills“*

400 vietų žiūrovų salėje kultūros namuose negalėjo tilpti visi norintys stebėti kraštiečių pagerbimą, sveikinimus ir šventinį koncertą, kurį parengė Juodupės, Aknystos ir Panemunėlio seniūnijos saviveiklininkai. Po to žiūrovų laukė kaimo kapelos „Jonis“ koncertas, fejerverkai miestelio parke ir šventinė diskoteka.

*Koncertuoja Juodupės
jaunieji šokėjai*

*Juodupės jaunosios
dainininkės*

*Scenoje – Aknystos
saviveiklininkai*

*Aknystos jaunieji
šokėjai*

*Jubiliejaus proga
sveikina svečiai*

Šis renginys, reikalingas didelio juodupiečių susitelkimo, dar kartą parodė žmonių nuoširdumą ir geranoriškumą. Šventės metu visus lydėjo pakili nuotaika, bendrumo ir vienybės jausmas. Šventės dalyviai dar ilgai prisimins malonius susitikimus su draugais ir pažįstamais. Rengėjai gali džiaugtis, kad renginys suartino visus dalyvius bei svečius ir įdėtos pastangos nenuėjo veltui.

Onušio kraštotyros muziejus

Elena Blažienė

*Vieno iš muziejaus
kambarių ekspozicija*

*Str. nuotraukos –
iš Onušio kraštotyros
muziejaus*

Muziejus įsikūręs Júodupės seniūnijos Ūnuškio kultūros namuose, buvusiame tarybinio ūkio administraciniame pastate, viename iš didžiausių gyvenvietėje. Po žemės ūkio reformos jis buvo perduotas Juodupės seniūnijai. Pirmame pastato aukšte yra biblioteka ir medicinos punktas, antrame – penki kambariai, skirti muziejui.

Muziejus pradėtas kurti sovietmečiu. Čia buvo kaupiama Onušio tarybinio ūkio medžiaga: suvenyrai, gauti ūkiui bendradarbiaujant bei palaikant draugystės ryšius su buvusios VDR Erfurto apygardos Bioslebens žemės ūkio kooperatyvu, Latvijos respublikos „Druvos“ ūkiu; Onušio tarybinio ūkio vystymosi medžiaga. Nuo 1979 m. pradėjau kaupti medžiagą apie sovietinį laikotarpį.

Surinkta, apibendrinta, aprašyta, atitinkamai apiforminta Onušio kūrimosi istorija. Daug eksponatų, istorinės medžiagos, nuotraukų apie Ūnuškį ir jo apylinkes surinkta iš Onušio krašto žmonių, gyvenusių čia anksčiau ir gyvenančių dabar. Kai rinkau išnykusių ir nykstančių kaimų istoriją, žmonės tai su ašaromis akyse, tai su šypsena dalijosi prisiminimais. Kai kurių kaimų istoriją teko rinkti du kartus – sovietmečiu ir Lietuvos Nepriklausomybės metais. Aprašiau išnykusius ir nykstančius kaimus, žmonių likimus, nupiešiau kaimų planus. Surinkau medžiagą apie šiuos Onušio krašto dvarus, kaimus ir vienkiemius: Alksniamuižės (Elernos), Eikiniškio, Ilzenbergo, Kraštų ir Onušio dvarus, Alksnių, Baršių, Brýzgių, Gaidžgalės, Gudžiškių, Ivõniškio, Kalnelių, Kiõmiškių, Kraštų, Lazdýniškio, Mažučių, Naujāsodės, Pasodninkų, Prūdupės (Lukštinkų), Raišelių, Sidābrinės, Skrivelišio, Skuomantų, Teklīnės, Trakeliškių, Užubalių, Valiūniškio ir Vizgýnės kaimus, Breimeliškio, Klevynės, Levāniškio ir Štukų vienkiemius. Tuo pačiu metu rinkau dainas, kurias dainavo kaimų gyventojai; gavau kulinarinių receptų.

Daug pasakojo ir svarbių duomenų pateikė Raupių kaimo gyventojas Arnoldas Markevičius, Antrojo pasaulinio karo dalyvis. Apie jį medžiagą rinkome kartu su

mokytoja Irena Belova (Šedyte). Po karo Arnoldas dirbo kolūkyje: iš pradžių brigadoje valdė šienaplovę, javų kertamąją ir kitą techniką, kartu ėjo ir kolūkio kasininko pareigas, vėliau buvo brigadininkas. Jis gerai pažinojo išnykusių Baršių, Kalnelių, Lukštininkų, Mažučių kaimų ir Levaniškio vienkiemio žmones. Kiti pasakojo apie save ar kaimyninių kaimų žmones istorinių įvykių kontekste, su širdgėla prisiminė skaudžiausius gyvenimo momentus ir negailėjo nuotraukų bei dokumentų.

Surinkta medžiaga apie Ūnuškyje gyvenusius žydus, jų gyvenimo būdą.

Nubraižytas ir aprašytas Ūnuškio miestelio 1934–1935 m. planas. Renkant medžiagą apie žydus daug informacijos suteikė Ūnuškio gyventojai Romualdas Muralis, Elena Kažemėkaitė, Malvina Meliūnienė, Elena Dirdienė, Stasys Gaidys, Genė Gaidienė ir daugelis kitų. Kai 2006 m. muziejų apsilankė Regina Kopilevič su savo svečiais žydais iš Amerikos, visi buvo sujaudinti ir dėkingi už tai, kad Ūnuškio žydai neužmiršti.

Surinkta istorija apie Ūnuškio Šv. Archangelo Mykolo bažnyčią su nuotraukomis, dokumentais ir kunigų laiškais. Fiksuodama svarbiausius momentus, toliau tęsiu Ūnuškio bažnyčios istoriją „Ūnuškio parapija ir parapijiečiai“. Ūnuškio bažnyčią, parapijiečius ir muziejų apsilankė buvęs Ūnuškio kunigas prelatas Bronius Antanaitis, dabar dirbantis ir gyvenantis Smilgiuose, Panevėžio r. Jis padovanojo Ūnuškio bažnyčiai kilimą, muziejui – maldų rinkinį, atsiliepiamų knygoje padėkojo už sukauptus ir užfiksuotus reikšmingus Ūnuškio gyvenimo istorinius fragmentus. Ūnuškietėiai su didele pagarba prisimena kun. B. Antanaitį. Apsilankęs Ūnuškį, apžiūrėjęs muziejų, buvęs Ūnuškio bažnyčios vargonininkas Zenonas Marozas nustebo, kad jo neužmiršome ir kad liko šilti prisiminimai apie jo veiklą bažnyčioje. Ūnuškėnų dėka turime jo nuotraukų su parapijiečiais. Jis pats taip pat atvežė nemažai nuotraukų ir pasidalijo prisiminimais. Buvusi Juodupės ir Ūnuškio vargonininkė Rita Paurienė, apsilankiusi muziejų, atsiliepiamų knygoje parašė:

„Mane labai sudomino medžiaga apie bažnyčią ir jos istoriją, kuri siekia tolimus laikus. Teko būti ir bažnyčioje, kuriai labai reikia restauracijos, nors ji labai jauki savo vidumi“.

Surinkta Ilzenbergo dvaro ir parko istorija su dvarininkų Dymšų šeimos bei jų tarnų nuotraukomis. Surašyta ir Ūnuškio dvarininkų šeimos istorija su šeimos ir tarnų nuotraukomis. Turime Komarų dvaro indų. Kai kuriuos indus ir nuotraukų originalus teko atiduoti Rokiškio krašto muziejui. Indus ir nuotraukas padovanojo Monika Liugaitė, kuri draugavo su dvarininkaitė Bernadeta Marija Komaraite.

Dažna viešnia Komarų dvaro rūmuose buvo Elena Kažemėkaitė, kuri kartu su B. Komaraite vadovavo pavasarininkų kuopai. E. Kažemėkaitė muziejui padovanojo B. Komaraitės jai rašytą laišką (laiško originalas – Rokiškyje) ir nuotraukų. Komarų dvaro tarnų prijuostę išsaugojo ir padovanojo muziejui Genė Gaidienė. Dvaro rūmų

Išsiuvinėti žydaičių marškiniai

*Ant stalo – Onušio
dvaro indai*

nuotrauką atvežė Elena Aldona Povilavičienė iš Alytaus. Nuotraukoje matyti rūmai prieš Pirmąjį pasaulinį karą. Apsilankymo muziejuje metu p. Elena Aldona Povilavičienė ir didelis būrys jos giminaičių papildė muziejų nuotraukomis apie Ilzenbergo dvaro tar-nus bei pasakojimais apie Tumą giminės šaką, kilusią iš Onušio.

Onušio mokyklos mokytojas Algimantas Braželis parašė mokyklos istoriją. Muziejuje sukaupta daug nuotraukų apie mokyklos mokytojus ir mokinius. Nemažai nuotraukų padovanojo mokytojas Algimantas Braželis, mokytoja Liusė Dągytė, mokytoja Nijolė Bakšienė, Aldona Keliuotienė ir buvę mokyklos mokiniai.

Muziejų aplankė Vytautas Povilonis, Kauno technologijos universiteto dėstytojas, su savo draugu J. Stasikėliu. Ekspozicijoje „Onušio mokyklai 140“ V. Povilonis nuotraukoje surado save – stovintį prie mokyklos paauglį. V. Povilonis atvežė muziejui religinio pobūdžio atvirukų, nemažai istorinių nuotraukų, aprašė savo gimi-nių Stalauškų šeimą. Jo dėdė Romualdas Stalauškas Onuškyje dirbo pašto agen-tūros vedėju.

Esu jam dėkinga už nuoširdžius atsiminimus apie Onušį. Atsiliepimų knygoje V. Povilonis parašė:

„Buvo labai malonu muziejuje prisiminti Onuškyje praleistas jaunystės dienas. Vytautas Povilonis, 1942 metais baigęs Onušio pradžios mokyklą“.

*Parodos „Onušio
mokyklai – 140“
įvadinis stendas*

*Onušio pašto vedėjas
Romualdas Stalauskas.
1932 m.
Germano nuotr.*

*Brolio portretas.
A. Gecevičiūtės pieš.*

*Mano katinėlis.
T. Susnio pieš. (V kl.)*

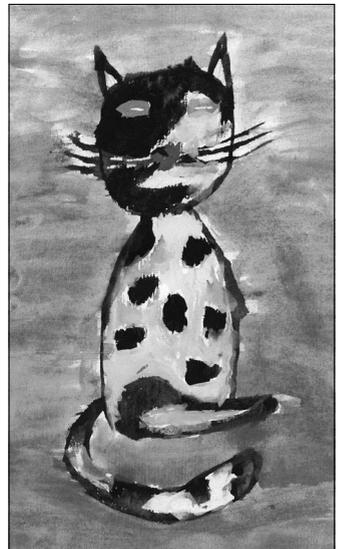
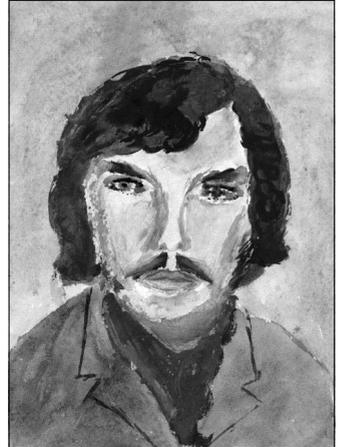
Gautas buvusios Onušio mokyklos direktorės Olgos Vazalienės prisiminimų albumas apie Onušį bei Onušio mokyklą. O. Vazalienė Onušio mokykloje pradėjo dirbti 1954 m. Ji atsiminimuose rašė:

„Ketveri metai prabėgo mokytojaujant ir vienuolika direktoriaujant. Šioje mokykloje bedirbant prabėgo mano gražiausių 15-ka jaunystės metų“.

2005 m., minint Onušio mokyklos 140-metį, muziejų aplankė 22 mokytojai, dirbę ar tebedirbę mokykloje. Mokytojos Olga Vazalienė ir Irena Stasikėlienė atsiliepiamų knygoje parašė: *„Linkime toliau puoselėti gimtąjį kraštą, jo kultūrą ir istoriją“.* Vėliau atsiuntė daug nuotraukų.

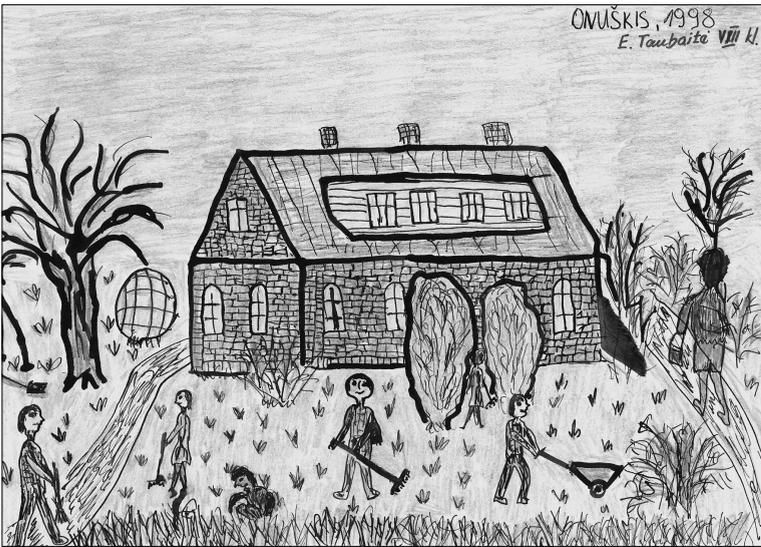
Nuolatos eksponuojami iš mokyklos gauti buvusių mokinių piešiniai. Vaikai ateina pažiūrėti savo tėvų darbelių. Gražiausius piešinius, o jų yra daug, išsaugojo ir perdavė muziejui mokytoja Liusė Dagtė.

Nemažai informacijos ir nuotraukų gavau iš Laimutės Stasiukėlienės ir Aldonos Keliuotienės rašydama apie Onušio medicinos punktą ir Onuškyje gyvenusius žmones. Muziejuje eksponuojamas Rusijos imperijos vakarinės dalies 1795 m. žemėlapis, kuriame Onuškis vadinamas Ganušiškiu. Žemėlapį padovanojo žemėtvarkininkas Pranas Motūza. Vėliau jis dar atvežė Ganušiškių 1910 m. ir Onušio miestelio 1939 m. žemės sklypų matavimo planus.

Onušio varpinė.
S. Taliūtės pieš.
(VI kl.)

Mūsų mokykla.
E. Taubaitės pieš.
(VIII kl.)

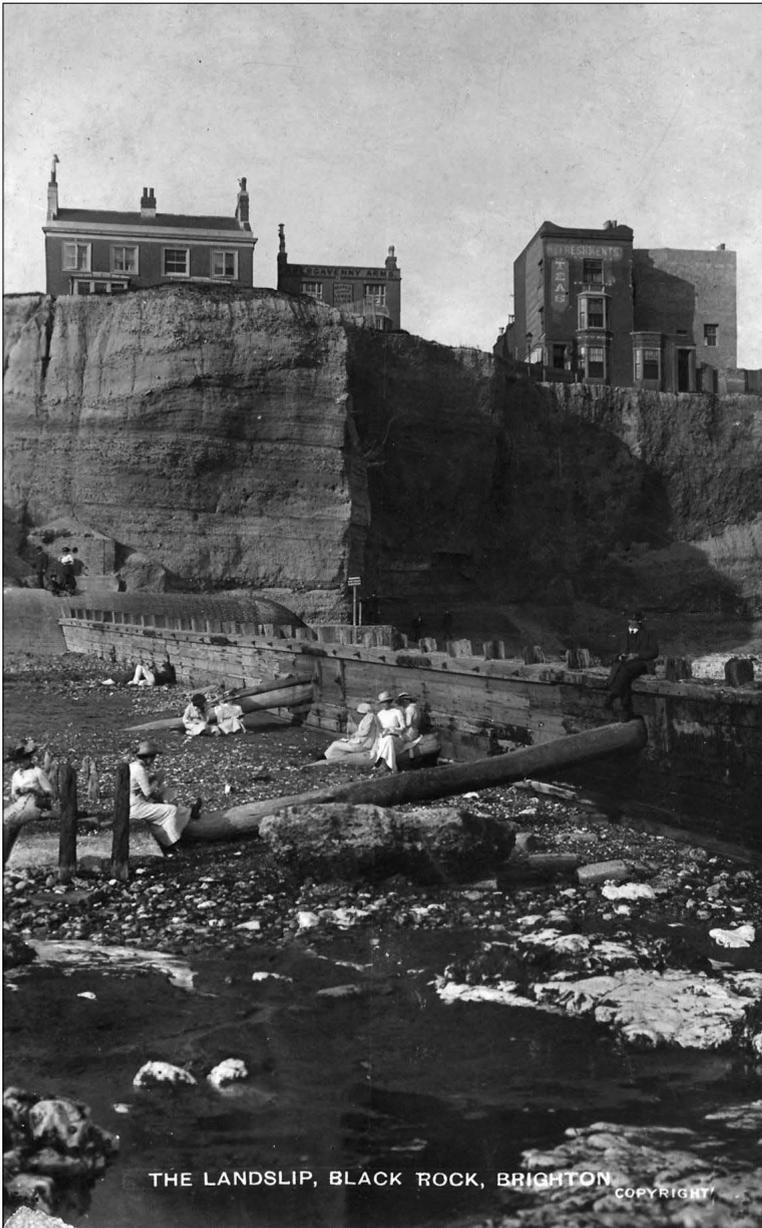
Grybautojai.
A. Kunčiūno pieš.
(VI kl.)

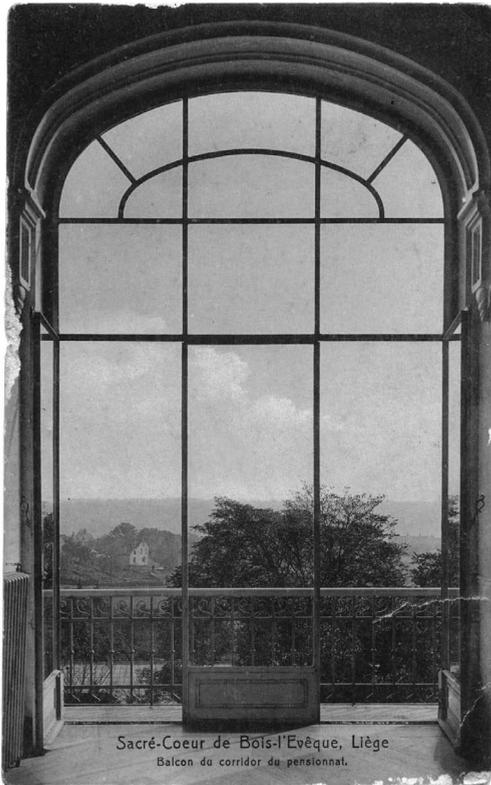
Muziejuje yra retro kičo – statulėlių, dėžučių, tabakinių, moteriškų papuošalų ir atvirukų – kolekcija. Nemažai atvirukų padovanojo Irena Šarkauskaitė, Emilija ir Julija Povilavičiūtės, Judita Narbutaitė ir Teklinės k. gyventoja Elena Gurklienė. Atvirukai ne tik lietuvių, bet ir latvių, lenkų, rusų ir vokiečių kalbomis.

Eksponuojami žemės darbų metu rasti daiktai: akmeniniai kirvukai, puodynės, apavas (vyža), neaiškios kilmės metalinė saga su piešiniu, Antrojo pasaulinio karo vokiečių kareivio daiktai: šautuvas, diržas, šalmas, katiliukas.

Muziejuje yra nemažai senų knygų: 1598 metų Merkelio Petkevičiaus „**Katekizmas**“ (2-asis fotografuotinis leidimas, Kaunas, 1939); „**Žemajtiu Wiskupystė**“ (aprasze K. Motiejus Wolonczewskis, dalis II, Wilniuj, spaustuvėje Juozapa Zawadski, 1848); Vidūnas, „**Kaimo didviris**“ (apisakėlė, Tilže, 1914); Lietuvos byla su Lenkija Tautų Sąjungoje ir paskutinis T. Sąjungos nutarimas (Užsienio reikalų ministerija, Kaunas, 1921); Jono Jakubausko „**Tautiniai santykiai Lietuvoje iki Liublino unijos**“ (versta iš lenkų kalbos, Vilnius, „Vilniaus“ leidinys, 1921); „**Tautiniai santykiai Lietuvoje prieš Liublino uniją**“ (vertė J. Jablonskytė-Petkevičienė, Švietimo ministerijos leidinys, 1921); „**Historija minties laisvės**“ (angliškai parašė prof. J. B. Bury M. A., F. B. A. Sulietuvino d-ras J. Šliupas, Biržų Liaudies knygynas Nr. 2, Biržų spaustuvė, Biržai, 1923); „**Iš tamsios praeities į šviesią ateitį**“ (pasakojimai iš žmonių kultūrinės istorijos, parašė N. Rubakinas. Laisvas vertimas iš rusų kalbos, „Kultūros“ b-vės leidinys, Šiauliai, 1923); „**Karo dievas**“ (Napoleono epizodas žiemą 1812-aisiais metais. Lenkiškai parašė Adolfas Nowaczynskij, į lietuvių kalbą išvertė A. J., A. Janulaičio leidinys, Kaunas, 1923); „**Senovės Europa ir Rytai**“ (parašė prof. R. Viperis, laisvai vertė Esmaitis, „Kultūros“ b-vės leidinys, Šiauliai, 1924); „**Vidurinių amžių istorijos chronologija**“ (pertaisė ir vertė G. B., I laida, S. Kadušino spaustuvė, Raseiniai, 1924); „**Naujųjų amžių istorijos chronologija**“ (pertaisė ir vertė G. B., I laida, S. Kadušino spaustuvė, Raseiniai, 1924); „**Lietuvių tauta**“ (Lietuvių Mokslo draugijos

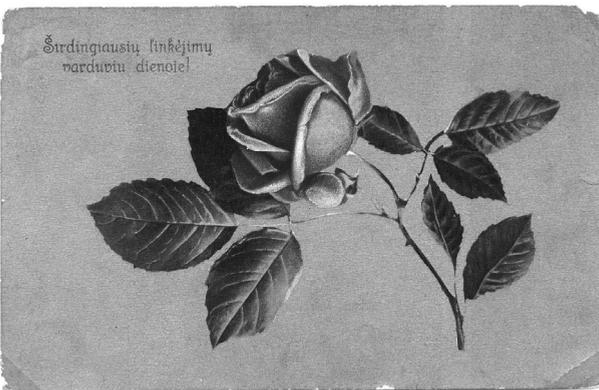

Atvirukas

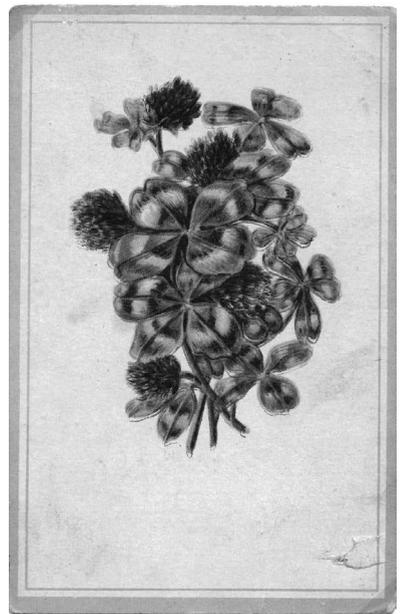

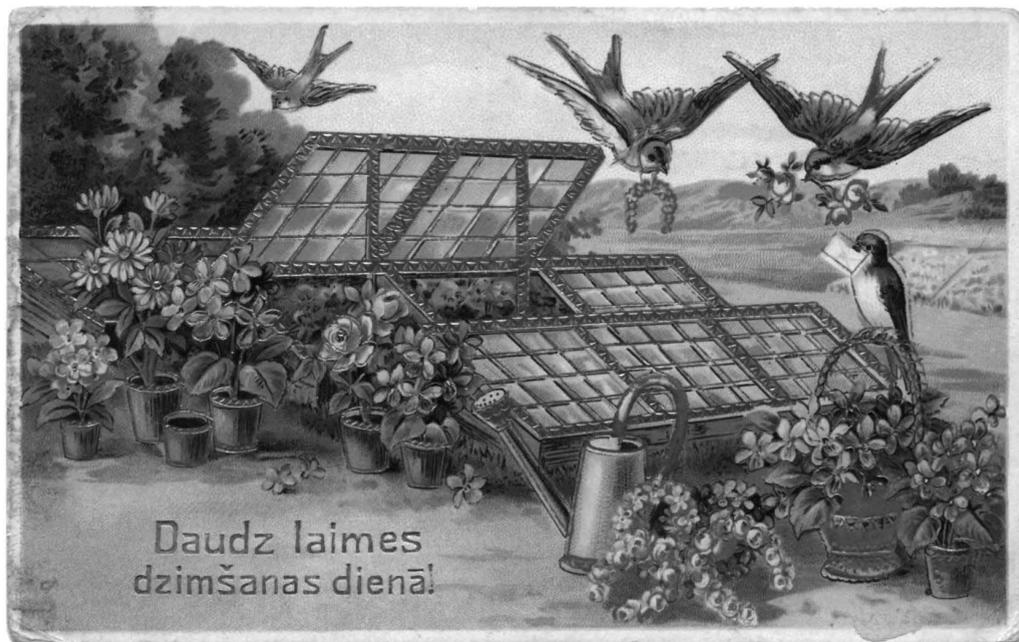
Atvirukai

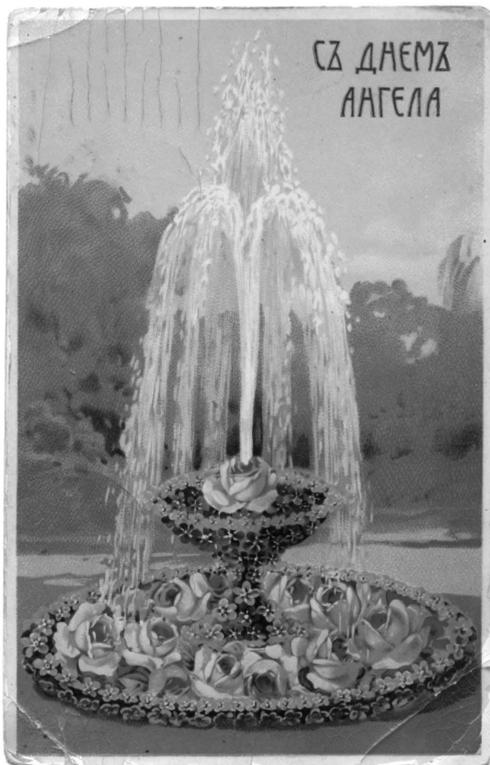

Atvirukai

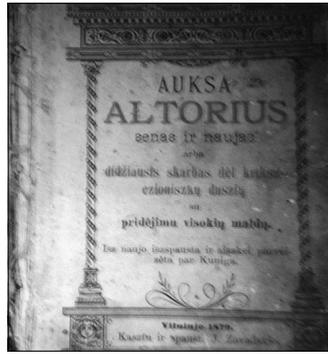
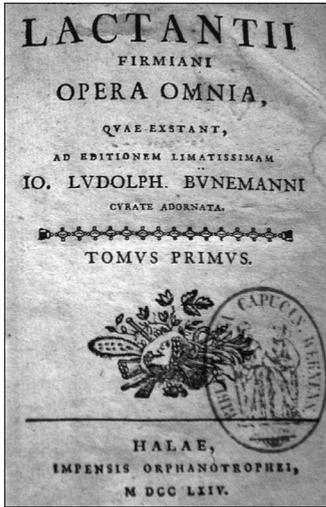
Atvirukai

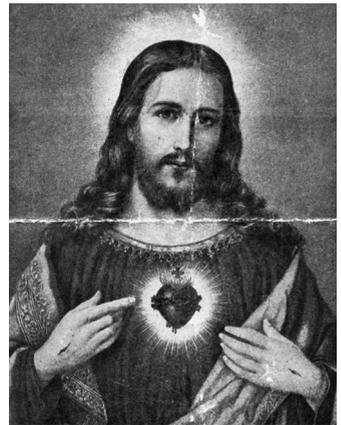
raštai, knyga III, Vilnius, „Rucho“ spaustuvė, 1925); Augustino Janulaičio „**Lietuva ir dabartinė Rusija**“ (kas tai yra dabartinė Rusija, kas ir kaip ją valdo, ir ką Lietuva iš jos iki šiol turėjo ir ko gali laukti; išleido A. Janulaitis, Kaunas, „Raidės“ spaustuvė, 1925); žurnalo „**Kultūra**“ kai kurie 1926, 1932 m. numeriai; B. Untulio „**Visuotinė istorija. Naujieji laikai XVI ir XVII amž.**“ (Kaunas, „Varpo“ b-vės spaustuvė, 1926); „**Izaokas Newtonas. Jo gyvenimas ir darbai**“ (parašė Z. Žemaitis, Liet. Universiteto E. O. prof. Išleido autorius savo lėšomis, Kaunas, 1927); K. Kliuksino „**Naujausiųjų amžių istorija XVIII–XX šimt.**“ („Spaudos fondo“ leidinys, Kaunas, 1929); Andriaus Varguolio „**Žvalgo užrašai**“ (Lietuvos šaulių sąjungos leidinys, Kaunas, 1929); „**Malenkij rusško–francuzskij slovarj**“ (1929); P. Ovidii Nasonis, „**Metamorphoseon Carmina selecta**“ (parinktieji iš Ovidijaus „Metamorfozių“ eilėraščiai su žodynu ir paaiškinimais, paruošė M. Durys, „Švyturio“ b-vės leidinys, Kaunas, 1930); „**Filiotėja arba kelias į maldingą gyvenimą**“ (parašė Šv. Pranciškus Salezietis, vertė kun. Bikinas, Šv. Kazimiero draugijos leidinys, Kaunas, 1930); „**Lietuvių–lenkų byla dėl tranzito Nemuno upyn ir Kaišiadorių–Lentvario geležinkelio ruožu nuo Tautų Sąjungos Tarybos 1927 m. gruodžio 10 d. rezoliucijos iki Hagos Tarptautinio Tribunolo patariamios nuomonės pareiškimo**“ (I–II dalis, Užsienio reikalų ministerijos leidinys, Kaunas, 1931); Antano Žemaičio „**Priešui ir Tėvynei**“ (netolimų laikų užrašai. Lietuvos šaulių sąjungos leidinys, Kaunas, 1931); „**Centralinė Lietuvos Pieno Perdirbimo Bendrovių Sąjunga**“ (Kaunas, 1931); P. Hulka Laskowski „**Dinamitu į turtą ir garbę**“ (Alfredo Nobelio gyvenimas ir darbai. Vertė S. Urniežius ir V. Kačanovskis, „Žodžio“ b-vės leidinys, Kaunas, 1932); Richardo Kaco „**Pasaulis iš arti. Ką mačiau keliaudamas aplink pasaulį**“ (I knygutė, vertė J. Paleckis, išleido akc. b-vė „Žodis“, Kaunas, 1932); prof. K. Pakšto „**Aplink Afriką**“ (nuo Kauno iki Kapštato, I d., „Spaudos fondas“, 1936); „**Dievo idėjos raida arba evoliucija**“ (parašė Grant Allen, spaudai paruošė ir išleido d-ras J. Šliūpas, 1938); „**Lietuvių kovos su ordinu iki Kęstučio mirties**“ (lietuvių tautos istorijos šaltiniai II, Klaipėdos krašto mokslų draugijos leidinys, Klaipėda, 1939); Q. Horatius Flaccus, „**Parinktos odės ir epodės**“ (įvadą, kirčiuotąjį tekstą, vertimus ir paaiškinimus parengė T. Šidiškis, Sakalas); „**Vai, lėkite, dainos**“ (išleido K. J. Dabrila, 6-tas leidimas, Marijampolė, Marijonų spaustuvė, 1940); „**Lietuvos mokykla**“ (I d., 1940); H. J. Jakūžaitis, „**Lietuvis darbininkas Vokietijoje**“ (lietuviškai vokiški pasikalbėjimai ir terminai, Darbo ir socialinių reikalų vadybos leidinys, Kaunas, 1942); „**Žingsniai**“ (kultūros žurnalas, 1947, Nr. 10, 11, 1948, Nr. 12).

Muziejuje sukauptos tarpukario ir ankstesnių laikų devocionalijos. Julija ir Emilija Povilavičiūtės iš Kiemiškių padovanojo savo brolio Juozo Povilavičiaus maldaknygę – 1879 m. J. Zavadskio spaustuvėje Vilniuje išspausdintą „**Auksa Altorius senas ir naujas arba didžiausias skarbas dėl krikszczionizkų duszių su pridėjimu visokių maldų**“.

Turime 1905 m. „**Metų skaitlius arba kalendorius švenčių ištisų metų**“, 1855 m. „**Žiwatas Jezaus Kristaus wieszpaties mūsų**“, 1928 m. kario kataliko maldaknygę „**Sielos draugas**“, 1935 m. „**Garbė Dievui**“ – maldaknygę suaugusiesiems. Turime daug kantičkų, labai senų, deja, negalime nustatyti nei jų pavadinimų, nei išleidimo vietos, nei metų. Turime Onušio ir aplinkinių kaimų gyventojų padovantų šventų paveikslėlių. Už juos esu dėkinga Irenai Šarkauskaitei ir Juditai Narbutaitei. Ekspozicijoje yra ir senų rožinių, kryželių.

*Senų maldaknygių
tituliniai puslapiai*

Šventi paveikslėliai

Muziejuje saugoma šviesaus atminimo Eleonoros Mulvinienės iš Gintotų šeimos istorija. Eleonora, sunkiai sirgdama, sugebėjo pasakoti ir rašyti savo prisiminimus, net skambinti iš ligininės ir teikti informaciją (visa tai panaudota knygos I d. straipsniui). Man renkant medžiagą, Eleonora Mulvinienė leido naudotis nuotraukomis, laiškais ir A. Mulvino eilėraščiais. Eilėraščių originalus perdaviau į Rokiškio krašto muziejų, o Onuškiečio muziejuje palikau kopijas. (Šioje knygoje spausdinamos kai kurių A. Mulvino eilėraščių faksimilės ir tekstai.) Ruošdama poetinę kompoziciją Motinos dieni, panaudojau A. Mulvino eilėraščius. Su didžiausia pagarba prisimenu E. Mulvinienę.

Rokiškio „Bočių“ kolektyvas 2005 m. koncertavo Onuškiečio kultūros namuose, lankėsi muziejuje ir paliko gerus, šiltus atsiliepimus. Choro vadovė Aldona Krikštaponienė padovanojo muziejui savo išleistą knygą „Muzikos paslaptys“ su autografu, N. Dranevičienė – knygą apie Krikštaponienę „Gyvenimas su daina“. „Bočių“ choro vardu padėką muziejui parašė Aldona Merkienė.

Tarp eksponatų yra keletas religinio turinio paveikslų, kuriems jau daugiau nei 100 metų. Muziejui juos ir J. Šarkausko 1965 m. tapytą paveikslą „Metai“ padovanojo Danutė Tervydienė.

Turime nemažai numizmatikos pavyzdžių ir tautinio meno kūrinių.

Pačios išsiuvinėtų užuolaidų rinkinį padovanojo Irena Liugienė iš Naujasodės kaimo, savo austų lovatiesių rinkinį – audėja Aldona Šiukštulienė. Emilija Rūšėnienė ir Elena Dirdienė nunėrė muziejui servetėles. Pačių siuvinėtus rankdarbius atidavė Genė Gaidienė, Eleonora, Danutė Tervydienė ir daugelis kitų moterų, todėl muziejuje matome daug siuvininių, raštuotų staltiesių, kilimėlių, rankšluosčių, lovatiesių.

Onuškiečių Algytė Šešekienė padovanojo muziejui pačios išsiuvinėtus paveikslus. Nemažai yra ir baldų: Alės Karalienės atiduota spinta, Danutės Tervydienės stalas su kėdėmis, Ritos Guzienės senovinis stalielis gėlėms, Romualdo Muralio senos kėdės, dvi kraičio skrynios.

*Rusijos imperijos
5 rublių banknotas*

Farmacininė Irena Šarkauskaitė padovanojo žydo Kogano vaistinės receptą, išrašytą Antanui Šarkauskui 1939 m. (Koganas turėjo Onuškyje vaistinę). Turime nemažai dokumentų.

*Pirmojo pasaulinio
karo metų pinigai*

*Muziejuje
saugomų audinių,
nėrinių kampelis*

*Senų baldų
ekspozicijos
fragmentai*

Tai Pirmojo pasaulinio karo metų pasai, Lietuvos kariuomenės savanorių pasižymėjimo ženklas, 1921 m. Vlodo Samulio ir Prano Skruodžio atsargos liudijimai.

Pirmojo pasaulinio karo metų pasai

Muziejuje yra grafitinė lentelė, 1950 m. gamybos harmonikos, 1951 m. gamybos akordeonas „Zaria“. Yra senovinių lagaminų, pavyzdžiui, lagaminas, su kuriuo Reginos Sakapilvienės šeima trėmė į Sibirą. Eksponuojami 1941 m. švedų gamybos radijo imtuvas (su garsiosios olandų firmos „Filips“ lempomis), amerikiečių gamybos garsiakalbis, patefonas „Elfa“, 3-ios klasės (bene paprasčiausias) radijo imtuvas „Voronež“, Rygos VEF gamyklos radiolos: „Latvija“ (1961 m.), „VEF radijo“ (1966 m.), „Daugava“ (1970 m.), radiolos „Prominij“ (1964 m., Ukraina), „Sirijus-M“ (1968 m., Iževskas), televizorius „Čaika“ (1970 m.)

Surinkta daug plokštelių su lietuvių estradinėmis dainomis ir klasika bei su rusų dainomis ir romansais. Turime anksčiau šiame krašte labai populiarią siuvamąją mašiną „Singer“.

Lietuvos kariuomenės savanorių pasižymėjimo ženklas. 1919 m.

Radijo imtuvų, radiolų ekspozicija

*Puodų rinkinys, už jų – žibintų kolekcija
(viršuje kairėje)*

*Prie lango – rusiškas virdulys (samavoras),
ant stalo – moliniai indai, priešais stalą –
muštukės, lentos sūriams spausti. Ant
vienos pastarųjų – forma sviestui (1 svarui)*

*Ant stalo – ąsočiai, puodynės, puodeliai,
moliniai dubenys*

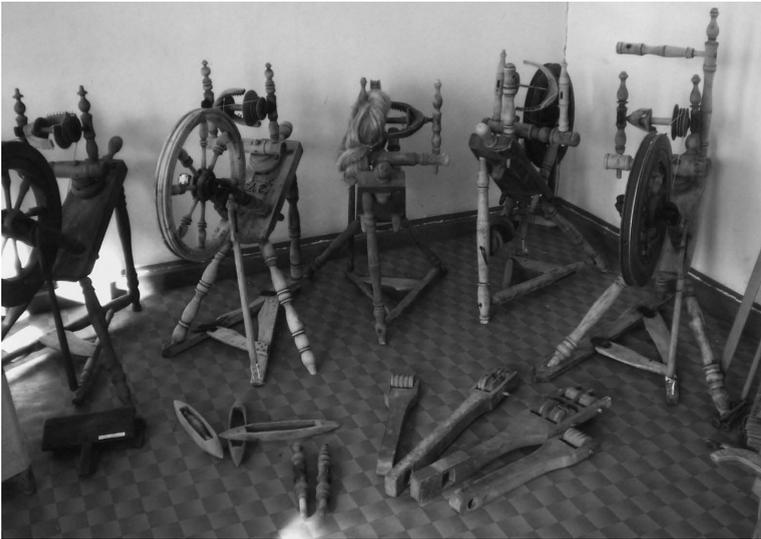
Nijolė Skodienė padovanojo siuвамąją, pagamintą Kalinino (nuo amžių ir dabar – Tverė) mieste pokario metais.

Gausu muziejuje buities eksponatų. Tai senovinių lygintuvų kolekcija, žvakidės, žibintai, puodai. Giminės iš Vilniaus 1955 m. padovanojo butelius su užrašu „Akc. Alaus bravaro b-vė „Gubernija“, Šiauliai, Bravaro nuosavybė“ (matyt, likę iš tarpukario metų).

Anksčiau apylinkėse dirbo ne vienas molinių indų žiedėjas. Tad turime gražių ąsočių, puodynių, puodelių, dubenėlių.

Seniau kiekviena šio krašto moteris verpė linus, vilną, audė pakulinių, drobę, čerkesą, milą. Tad muziejun pateko nemažai jų darbo įrankių: ratelių, krijelių, mes-tuvų (*vytušky*).

Dar prieš 100 m. praktiškai kiekvienas krašto vyras sugebėjo ką nors pasigaminti iš medžio: nusipinti krepšį, vyžas, išsiskobti šaukštą, samtį, geldą. Dažnas pasigamin-davo paprastą vežimą, karus, roges, suolą, rėčką, ušėtką, kubilą. Kai kurie speciali-zavosi – gamino tą ar kitą rakandą ar indą. Retas temokėjo gaminti skobtinius (vieno medžio) indus: muštukes, kubiliukus. Vienas iš tokių buvo Alėknų kaimo gyventojas Jonas Šedys. Jo iš juodalksnio kamieno skobtos muštukės, kubiliukai buvo paklausūs

*Verpimo ratelių
kolekcija*

*Šalia ratelių –
priemonės siūlams
tvarkyti: krijeliai,
vytuškos*

*Mediniai indai
(iš kairės): kubilas
su mediniais lankais,
medinė piesta,
statinė alui,
skobtinis kubiliukas*

daugelyje aplinkinių kaimų. Šio meistro skobtinį kubiliuką muziejui padovanojo jo sūnus (šios knygos redaktorius). Nedaug buvo meistrų, gaminančių baldus (stalus, kėdes, lovas, spintas) ar statines (*bačkas*). Ypač gerbti meistrai, gaminę verpimo ratelius.

Muziejuje saugomi įvairūs ūkio rakandai, žemės ūkio įrankiai ir padargai. Kai kuriuos atnešė Birutė Sadauskienė.

Fiksuojamas ir šių dienų onuškėnų gyvenimas. Nuotraukos – vienintelis dalykas, kur mirtingajam atsiveria amžinybė. Noriu palikti prisiminimą apie Onuškyje bei apylinkėse gyvenančius žmones, todėl renku medžiagą apie šių dienų Onuškio parapiją ir parapijiečius „Vyresnės kartos onuškėnai“ ir „Onuškis ir onuškėnai“. Nuolat renkama medžiaga apie onuškėnų laisvalaikį.

Jadvyga Malkevičiūtė Onuškio bibliotekoje pradėjo dirbti 1954 m., vėliau dirbo neetatine meno vadove, o nuo 1971-ųjų – kultūros namuose. Dabar gyvenanti Panevėžyje Jadvyga Vertelkienė (Malkevičiūtė) aplankė muziejų, parašė savo prisiminimus. Vėliau atsiuntė nuotraukų ir eilėraščių „Išsivijos odė Onuškiui“, kuris vėliau buvo pripažintas Onuškio himnu.

*O gimtas Onuški, brangus ir numylėtas,
Tu amžinai liksi mūs širdyse.
Nors Lietuvoje keliai ilgi, vingiuoti,
Visi jie nuolat veda pas Tave.*

*Spalvingos čia žaros vakarinės,
Svajingos naktys, nušviestos žvaigždžių.
Gražiausias čia ir auštantis rytas,
Giliai paskendęs skraistėse rūkų.*

*Takais nubėgo čia basa vaikystė,
Mintys vis skrieja į jaunystės juoką ir dainas.
Čia prakaitu aplaistyti laukai ir pievos,
Dvarų griuvėsiai primena senolių vargą, aimanas.*

*Čia gera jausti praeities dvelkimą,
Ramina čia lakštučių trelės, plakanti banga.
Niekur nerasi tokio krašto,
Kuris taip traukia, šaukia pas save.*

*Kaip noris apkabinti šitą kraštą,
Išgirst bažnyčion kviečiančius varpus,
Prisimint čia sukalbėtą maldą pirmutinę
Ir aplankyt Anapilin išėjusius savus.*

*Brangieji esantys ir būsimi kraštiečiai,
Mylėkim Onuški darbu, prakaito lašu,
Sujunkime jėgas! Kovokime už gerį!
Ir Onušky gyvent bus gera ir smagu.*

Regina ir Albinas Sakapilviai pateikė daug pasakojimų, nuotraukų ir asmeninių daiktų. Albinas Sakapilvis yra kaimo poetas, gyvena Onuškyje nuo 1975 m. Jis gimė 1939 m. kovo 7 d. Obelių vls. Antanošės k., valstiečių šeimoje. Siunčia į Lietuvos radiją (B. Rupeikos laidai) savo eilėraščius. Jis sako: „*Ką tik nusiunčiu, visai Lietuvai skaito mano eilėraščius*“. Jo eilėraščius naudoju renginių metu, stenduose. Albinas pasiūlė du Onušio himno variantus. Juos ir pateikiame:

Onuškis

*Čia mūsų gražiausi kalneliai,
Gražiausi laukai ir miškai.
Mes mylim šį žemės kampelį
Ir gera gyvent mums čionai.*

*Nes aušros čia aušta gražiausios,
Kai kupinos dienos darbu!
Kaip gera po jų nusiprausti
Vėsiam vandeny ežerų.*

*Ir leidžiantis saulei susėdus
Pabūt, pasvajoti kartu.
Kaip paukštė širdis tada gieda,
Negali gyvent be dainų,*

*Ir Onušio dainą skambiausią,
Dainuotą dar mūsų tėvų,
Pulku neiškentę užtraukiam.
Ji skamba toli po laukus.*

*Net noris išpuošti šią žemę,
Gražiausiais darbais ją bučiuot,
Nes Tėviškė ji, čia gyvenam,
Ir mūsų vaikaičiai dainuos.*

*Jiems laimę mes darbu sukursim,
Paliksim senolių dainas,
Kad jie, susibūrę į pulką,
Laimingi dainuotų kaip mes.*

*Ir Tėviškę puoštų brangiausią
Mūs darbus kilnius tęsdami,
Laimingi ir darbštūs užaugtų,
Tokie, kad būt mūsų verti.*

Onuškis mūsų gražiausias

*Bučiuojam gėlėm ir darbais mes šią žemę,
Prie jos prisiglaudę širdim,
Kur nuostabios aušros gyvenimui kelia
Ir mūsų vaikaičiai užgims.*

*Nes Onuškis mūsų gražiausias
Savais žmonėmis ir dainom.
Ir kur tu gražiau ką begausi? –
Galvoju dažnai nejučiom.*

*Ir didelis džiaugsmas užlieja krūtinę,
Kad čia su kitais gyvenu,
Taip pat, kaip jauną mergaitę pamilęs,
Kaip ji, jis man liko brangus,*

Nes Onuškis mūsų gražiausias...

*Tiek daug aš skrajojau po platų pasaulį,
Kol vietą nutūpt suradau,
Už tai susitikęs pažįstamą, draugą
Ir jam visuomet pasakau,*

Nes Onuškis mūsų gražiausias...

*Tik tu atvažiuok ar ateik, – pavaišinsim
Skaniu medučiu ir sula.
Taip pat, jei norėsi, alučio įpilsim,
Kad nuotaika būtų gera,*

Nes Onuškis mūsų gražiausias...

*Mergaitės paklos tau pūkų patalėlį,
Meiliai apkabins, padainuos
Ir šypsena miela, kaip bučinį, gėlę
Už žodžius gerus dovanos,*

Nes Onuškis mūsų gražiausias...

*Jos gražios ir moka ne vien tik dainuoti, –
Tik tu pažiūrėk į rankas:
Nuo darbo jos tvirtos, nes truputį pajuodę,
Tačiau švelnesnių nesurast,*

Nes Onuškis mūsų gražiausias...

*O gal tarpe jų ir tava išrinktoji,
Tokia, kokią aš suradau,
Kur širdį ir ranką galbūt dovanos tau,
Tik tu paklausyk, ką sakau,*

Nes Onuškis mūsų gražiausias...

Pateikiami dar du Albino Sakapilvio eilėraščiai:

Sodink, lietuvi

*Sodink, lietuvi, qžuolyną,
Jei ne lauke, tai nors širdy,
Nes tai stiprybę sugrąžina,
Kurios atgauti negali.*

*Ir vėl ten degsim šventą ugnį,
O vaidilutės – sesės mūs,
Tekursto ją ir vėl, težiūri
Savajam židiny namų.*

*O mes jas saugosim ir ginsim,
Dabinsim meilės vainiku.
Už tai jos laime sugrąžins mums
Ir gimto lizdo jaukumu.*

*Tikiu, tada ir vėl Tėvynė
Kaip ryto saulė sužerės,
Kaip ta ugnis mūs qžuolynuos –
Šventa dalelė mūs širdies.*

1988 m.

Vasara

*Lietus, lietus, nors balt pradėjo vasarojus,
Kurį pasėjom, rodos, ką tiktai,
Bet šieno vis paimt neduoda
Ir pūna jo didžiuliai patalai.*

*Gerai, kas jį apdžiūvusį į žaiginius sudėjo
Ir viršūnes uždailino gražiai,
Kol karštis vėl, suvežt suspėk tik!
Laimingesni šiek tiek gal tinginiai,*

Nors jau pabalusi, peraugusį suskubę
Greičiau kaip galint tokį nušienaut,
Pakol džiovina vėl karšta saulutė,
Nes gali nebebūt progų daugiau.

Kai technologijos naujausios dar nespėja
Visur ateit pas mus iš Vakarų,
Bet jos ateis, tačiau vis vien kiekvieną dieną
gerbs žemę ją dirbąs žmogus.

Ji, rūpesčių pilna, lyg tekina prabėgo,
Akimirksnis, ir jos jau nebėra!
Žibuoklės, rodos, ką tik nužydėjo,
O šįryt jau – pirma rudens šalna!

Jau daug kas bulves baigė kasti,
O žiemkenčiai – prinokę visiškai,
Dar dygsta varpose grūdėliai,
Negi apart teks verkiant visa tai,

Kai dar tuos žiemkenčius pasėti,
Kaip ir kasmet, turi laiku!
Kitaip – duonelės neturėsi
Ir tų menkučių pajamų.

Nes žliaugia lietūs niūrūs vėl atėję...
Tų rūpesčių daugybė visada,
Bet viską turi žemdirbys suspėti
Ir galynėtis su gamta.

Nors nežinia, kur vaisius tuos padės jis,
Ar sunkus vargas tas apsimokės,
Kur prakaito tiek daug išlieta,
Bet viską reikia padaryt vis tiek.

Ech žeme, tu miela gimtoji,
Kiek rūpesčių vien dėl tavęs
Auginančiam duonelę plūgo broliui!
Mylės tave jis visada,

Nors bus dėl to pažemintas, apjuoktas,
Į kampą sukčių varomas visai,
Išties tau didelę riekutę duonos,
Kokios nesugeba iškept nė fabrikai.

*O tu net pirštelius laižysi,
Kaip nuostabiai jinai skani,
Kaip žemės ašara mažytė
Į ištiestus tau delnus kris*

*Iš jo sugrubusių nuo darbo rankų.
Jo darbas – ne menkesnis už kitų,
Nors bando iki runkelio sumenkint,
Bet jis – ne runkelis – žmogus.*

2003 m.

Dėkoju Danutei Tervydienei už prisiminimus ir nuotraukas apie Onušio pieno bendrovės įmonę, kurioje 1932 m. dirbo jos tėvas Povilas Keliuotis, Palmirai Šimanauskienei (Janušytei) už vėlesnių laikų prisiminimus ir nuotraukas bei Juditai Narbutaitei už daugelį vertingų senų nuotraukų.

Sudarytas albumas su šeimos ir drožinių nuotraukomis (kaupiami toliau) apie tautodailininką Robertą Žaliuką, dabar gyvenantį Juodupės seniūnijos Patilčių kaime. Robertas gimė 1951 m. Plungės r. Rietavo miestelyje, netoli Oginskių dvaro parko. Meilę medžio darbams tikriausiai paveldėjo iš savo senelio, žinomo klumpių drožėjo. 1985 m. R. Žaliukas dalyvavo parodose Meksikoje ir Vietname, o 1987 m. – visasajunginėje parodoje Maskvoje, kur buvo apdovanotas laureato medaliu. 1990 m. jam pavyko išmokti Japonijoje prieš 200 m. naudoto drožybos būdo ukibori (pažodžiui išvertus išblaukianti drožyba). Šią techniką savo darbams R. Žaliukas naudoja ir dabar.

Keletą kartų jis dalyvavo Rokiškyje rengiamuose drožėjų konkursuose, skirtuose Lionginui Šepkai atminti. 1996 m. R. Žaliuko skulptūros buvo eksponuotos UNESCO būstinėje Paryžiuje.

Muziejų aplankė Rokiškio krašto turizmo draugijos prezidentas su nemaža grupe ir paliko malonų įrašą. Rokiškio moksleivių kūrybos ir darbo centro mokiniai ir mokytojai surengė plenerą Onuškyje. Plenero dalyviai apsigyveno kultūros namuose. Ypač malonu, kad jie savo piešiniams naudojo muziejaus eksponatus. Dailininkas Arūnas Augustis su mokytojais ir mokinių kolektyvu paliko medžio drožinių ir piešinių muziejui.

Muziejuje yra 1939 m. Onušio parapijiečių vardinis sąrašas (deja, neišsamus). Jis kartais būna labai naudingas ieškantiems giminės šaknų. Renkamos knygos ir skrajutės apie įdomius krašto žmones, vietas.

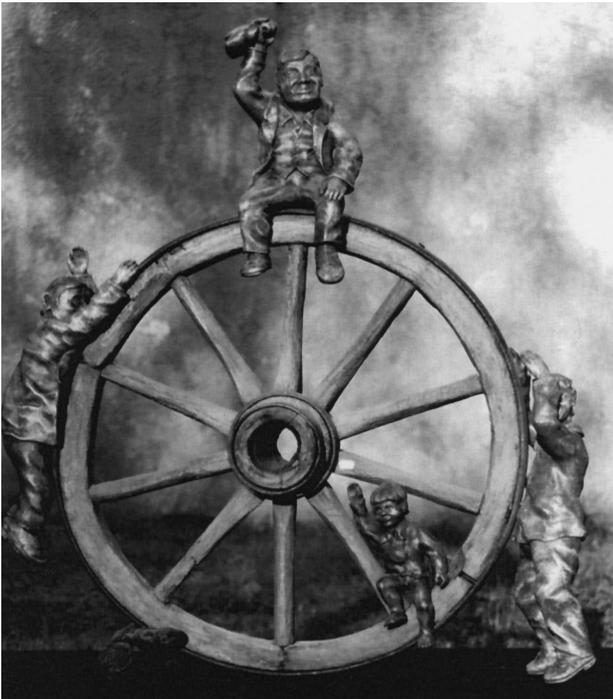
Robertas Žaliukas

*R. Žaliuko namas
Patilčiuose*

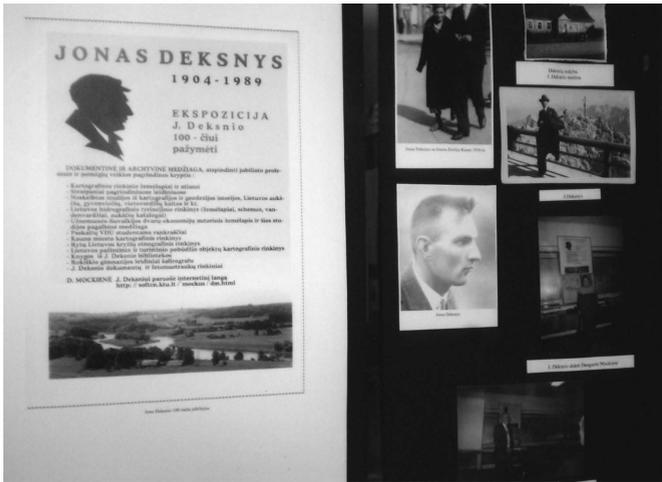
*R. Žaliuko drožtas
kryžius Onuškyje*

R. Žaliuko
„Žemdirbys“,
„Austėja“,
„Žalieji žmogeliukai“,
„Likimo ratas“ ir
„Mergaitė“ (dešinėje)

Stendas, skirtas
vyskupo A. Deksnio
gimimo 100-mečiui

Stendas
apie Joną Deksnį

Įrengtas atskiras kambarys „Mūsų žemiečiai“, kur eksponuojama įvairi medžiaga apie krašto išymius žmones. Parengta ekspozicija apie mūsų kraštiečių vyskupą Antaną Deksnį ir jo gimines: nuotraukos, originalūs vyskupo laišakai iš Vokietijos, žurnalo „Krivulė“ leidiniai (vyskupas A. Deksnys buvo šio žurnalo steigėjas). Turime Aurelijos Akstinienės knygą „Caritas numonom excidet“ apie A. Deksnį ir jo giminę su autorės autografu. 2004 m. minint vyskupo A. Deksnio 100 m. gimimo sukaktį, per Žolinę, buvo atvykusi pati knygos autorė A. Akstinienė su vyskupo dukterėčia, A. Deksnio brolio Kazio dukra Judita Tenešiene.

Įrengta ekspozicija apie vyskupo brolių inžinierių geodezininką Joną Deksnį. Norėčiau padėkoti Jono Deksnio dukrai Danguolei Mockienei už neįkainojamą medžiagą rengiant ekspoziciją apie jos tėvą Joną Deksnį ir dėdę Antaną Deksnį bei padovanotą muziejui motinos maldaknygę, išleistą 1925 m. Bronius Kanopa išsaugojo ir padovanojo muziejui daug vyskupo Antano Deksnio nuotraukų ir laiškų.

Kita ekspozicija – apie mūsų žemietį docentą Antaną Ražinską. A. Ražinskas suteikė įdomios medžiagos apie Onuškę, apie Joną Deksnį. Atsiuntė daug nuotraukų, kurias sudėjau į albumą „Docentas Antanas Ražinskas“. Aplankė muziejų Antano Ražinsko pusseserė Laima Guobienė (Pupienytė) iš Panevėžio. Ji parašė atsiminimus apie Konstanciją ir Kazimierą Ražinskus (Antano tėvus). Su didele meile ir pagarba norėčiau padėkoti A. Ražinsko seseriai Valerijai Rinkevičienei iš Prūsėlių k.: ji su-

teikė daug informacijos, nuotraukų ir buitinių reikmenų, leido pasinaudoti šeimų šifrais chronologijoje. Turime A. Ražinsko pasirašytą knygą, kurią jis padovanojo muziejui per savo 80-mečio šventę. Autorius, be kita ko, rašė eiles, kurias naudoju savo stenduose arba sunkios netekties valandą. Buvau pakviesta dalyvauti A. Ražinsko laidotuvėse. Ten nusirašiau tokias jo eiles:

*Žibės nedidelės liepsnelės
Visur, visur, kur tik buvai,
Kur vinguriavo Tavo kelias,
Kur savo širdį dalinai.*

*Mes paėmėm į savo širdis
Po kibirkštį Tavos ugnies:
Tegu ji vėtroj dega, mirga,
Tegu ji niekad neišblės!*

Muziejuje atskirame kambaryje yra įrengta sovietmečio ekspozicija: turime didelį Lenino biustą, paveikslus, rusišką kareivio uniformą, milicininko kepurę, antpečius, pirmūnų gaireles, spausdinimo mašinėles, fotoaparatus, vėliavą ir kitas tų laikų relikvijas. Fotoaparata „Smiena-Rapid“ 1969 m. atnešė į muziejų Vidas Skodis, o Albinas Sakapilvis dovanojo fotoaparata „Liubitel“.

Man malonu, kad galiu suteikti informaciją apie mūsų kraštą moksleiviams, rašantiems mokyklinius projektus. Juodupės gimnazijos mokytojai su mokiniais dažnai aplanko muziejų. Mokytoja V. Varnienė atsiliepimų knygoje parašė: „*Krašto istorija visada bus įdomi, juolab, kad mes dar jauni...*“ Mokytojai V. Varnienei ir jos mamai Paulinai Ragelienei labai dėkui už audimo stakles, kurias jos padovanojo muziejui.

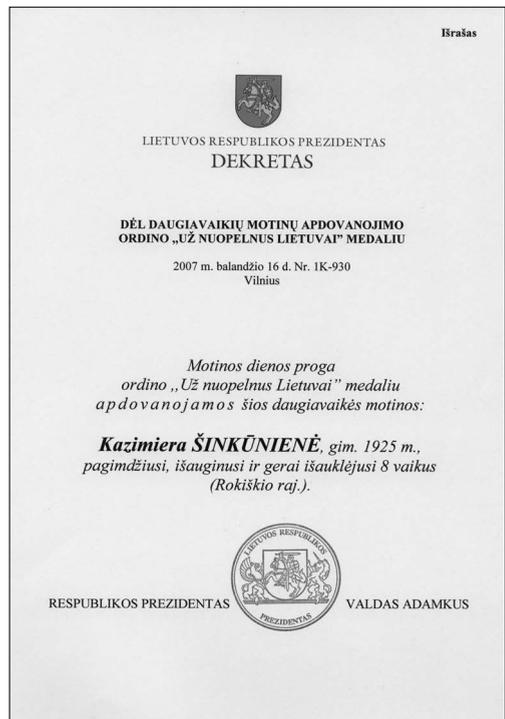
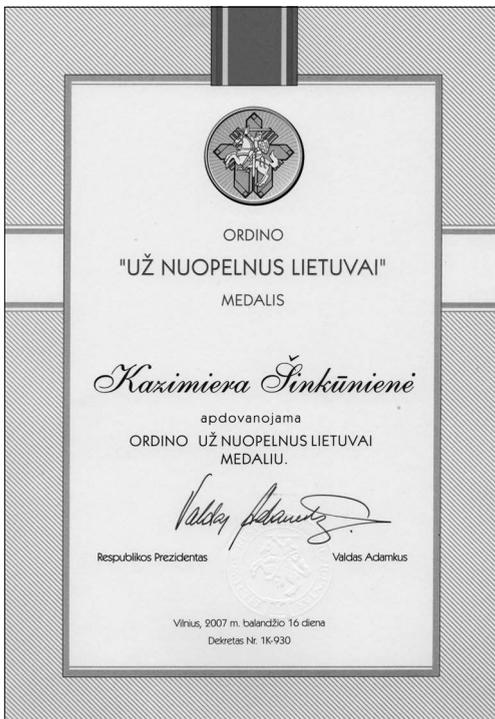

*Audimo staklės.
Pirmame plane –
geldų rinkinys*

*Pakeliui
į apdovanojimą:
ant prezidentūros
laiptų*

*Apdovanojimo
faksimilės*

Kultūros namuose įrengta ekspozicija „Onuškis iš debesų“. 2007 m. Juodupė šventė savo gyvavimo šimtmetį ir ta proga buvo fotografuojama iš oro. Esu dėkinga, kad lėktuvas praskrido ir virš Onuškio. Iš žmonių, aplankiusių ekspoziciją „Onuškis iš debesų“, ypač iš jaunimo, išgirstu šūksnius: „Žiūrėk, koks gražus mūsų Onuškis!“

Parengtas albumas apie onuškietę Kazimierą Šinkūnienę ir jos šeimą. K. Šinkūnienė išaugino 8 vaikus. 2007 m. ji apdovanota ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu.

*Apdovanotą sveikina
artimieji*

*Kazimiera Šinkūnienė
tarp žiedų*

*Kazimiera Šinkūnienė
tarp artimųjų*

Sukaupiau medžiagą apie Magadano lagerių politinę kalinę Elena Navickienę (Gaidytę) ir jos šeimą. Elena Gaidytė buvo suimta 1948 m. ir tik 1955 m. nutrūko kalinės grandinės – išliejo savo skausmą pasakojimu. Ji muziejui padovanojo nuotraukų, leido pasinaudoti dokumentais, pasidaryti dublikatus.

Didžiausia paskata plėsti muziejų, kaupti medžiagą yra žmonių geranoriškumas ir dėmesys muziejui bei gaunamos padėkos. Daug glostančių širdį žodžių atgula į atsiliepimų knygą, gausu jų gaunamuose laiškuose. Man malonu, kai kraštietis, atvykęs po daugelio metų į Onuškę, randa vertingų žinių apie šeimą ir artimuosius ir kartais iš muziejaus pasiskolina nuotraukų.

Ruošti ekspozicijas man labai padeda buvusi Onuškiečio kultūros namų meno vadovė Leonora Baršienė (Šukštulytė), apipavidalinti standus gražiais piešiniais ir užrašais. Užbaigti pasakojimą norėčiau buvusios onušketės Zosės Zabolienės (Savickaitės) eilėmis: ji aplankė muziejų ir parašė atsiliepimų knygoje:

*„Gimtinę saugau savo prisiminimus, –
Širdyje liko brangi šventa vieta,
Juk mes čia gimėm ir visi užaugom
Ir čia įminta liko ne viena pėda“.*

Redakatoriaus prierašas: įdomesni įrašai atsiliepimų knygoje:

„Gerb. Onuškiečio kultūros darbuotojai, sužavėti esame muziejaus ekspozicijomis, Jūsų darbu ir suruošta švente. 2004.08.15 Svečiai iš Kulautuvos Mėliniai ir Pilkauskai“.

„Mielajai Elenutei, nuoširdžiai dėkojame už meilę Onuškiečiui, jo žmonėms ir istorijai. Daugiau tokių žmonių – gražesnė Lietuva. 2004 08 17 „Vermės“ leidyklos organizuotos ekspedicijos dalyviai: Venantas Mačiekus (vadovas, Vilniaus universitetas), Laima Grumadienė (Vilniaus pedagog. universitetas), Vilma Čiplytė, Kauno tautinės kultūros centras, Aurika Tarasovaitė, Kaunas, etnologė, Skaidrė Urbonienė, Lietuvos nacionalinis muziejus, Bronius Deksnys, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 16 Vilniaus pedagoginio universiteto (studentų) lituanistų“.

„Džiugu, kad dar yra žmonių, kurių dėka saugomos praeities vertybės. Kad niekada nepribruktų Jums energijos, noro ir ryžto tęsiant šį pradėtą darbą, ponija Elena. Ačiū Jums.

2004 08 21 Vilniečiai Darius ir Indra“.

„Rokiškio bočių kolektyvas lankėsi Jūsų muziejuje ir esame dėkingi Jums, kad branginate lietuvių tautos prisiminimus, kokių mūsų jaunimas nežino. Ačiū Jums.

2005 06 01 Rokiškio bočių choro vadovė A. Krikštaponienė“.

„Pasijutome kaip tėviškės muziejuje. Įdomi ekspozicija, vertingi eksponatai. Matosi, kad E. Blažienė dirba nuoširdžiai.

2006 06 07 Rokiškio krašto muziejaininkai“.

„Nuoširdus ačiū už suteiktą galimybę paviešėti Jūsų nuostabiuose kultūros rūmuose. Jei neatsibodome, gal kada nors ir vėl susitiksimė, aišku, Jums leidus. Ačiū Jums ir visai Onušio visuomenei. Sėkmės.

Rokiškio moksleivių kūrybos ir darbo centro mokiniai ir dėstytojai“.

„Nors kultūros namai šalti, seniai nematę remonto, čia gyvena gera dvasia. Surinkti eksponatai, surašytos kaimų istorijos – visa tai didžiulis lobis.

Onušio kaime / Didžiukis, džiauškis, mylėk gerb. Elenutę / 2006 12 02 su pagarba Pakriaunių kult. namų administratorė Ala Nikitina“.

„Su didžiausiu malonumu ir pagarba susipažinau su šia unikalia kolekcija. Visokeriopos sėkmės ateityje. Seimo narys Vytautas Saulis“.

„Ačiū už Jūsų entuziazmą, triūsą saugant mūsų tautos atsiminimą, dvasios vertybes.

Lietuvos ūkininkų draugijos pirmininkė Marija Račkaitienė“.

„Gerbiamos Onušio miestelio intelektės / Aš giliai sujaudintas Elenutės, kultūros namų administratorės, darbštumu, meile praeičiai, meile savo darbui. Labai apgailėstauju, kad sąlygos yra šuniškos (nekurėntos patalpos). Mielosios, puoselekite grožį ir meilę žmogui, auginančiam duoną. 2007 04 15 Vytautas Šlikas“.

„Nuoširdžiai dėkojame už galimybę pažvelgti į praeitį, senus ir labai senus laikus. 2007 07 24 Ina Tarasovienė, Romualdas Bičiūnas, Kaudas, Sigita Bičiūnaitė, Ryga“.

„Ačiū, radom 100 kartų daugiau negu tikėjomės. 2007 07 24 Gintas Pučinskas“.

„Kol yra tokių puikių kultūros entuziastų ir Lietuvos istorijos puoseletojų, tol išliks Viltis, Tikėjimas ir Meilė mūsų tautoje. Ačiū Jums.

2007 07 27 Lietuvos jaunųjų krikščionių sąjungos vardu – vadovas Algirdas Čiukšys“.

„Ačiū. Tegul Jūsų šviesa ir meilė Gimtajam kraštui, jo praeičiai įkvepia ir teikia entuziazmo Lietuvos jaunimui ugđant savo patriotinius jausmus ir tautiškąją dvasią.

2007 07 27 VŠĮ „Vilties žingsniai“ (Vilnius)“

*Onuškis iš paukščio skrydžio.
Iš Onuškio kraštotyros muziejaus*

„Džiugu, kad ir šiame Lietuvos kampelyje surinkta tiek daug kultūros ir buities paveldo. Tik tokiu būdu išliks Lietuva kosmopolitizmo laikmetyje. Linkiu sveikatos, ištvermės ir ilgų kūrybinių metų mielajai Elenai Blažienei, šio krašto šviesuolei.

2007 10 22 Gamtos m. dr. doc. Ramunis Budriūnas“.

„Ačiū už tokį patriotinį darbą savo kraštui, už šviesią atmintį Jo žmonėms. Didį darbą atliekate savo Tėvynei. 2007 10 22 Laima Guobienė (Pupienytė), Panevėžys“.

„Malonu, kad Lietuvos kampelyje yra toks žiburėlis, kuris šviečia ir švies turbūt labai ilgai. Dėkojame už tokio kruopštaus darbo rezultatus ir linkime poniai Elenai daug sveikatos, energijos ir plėsti šį muziejų toliau.

2007 11 22 Rokiškio rajono pieno ūkių savininkai“.

„Onušio krašto muziejus – tai didelis Lietuvos turtas, o jo įkūrėja Dievo siųsta žemėje. Elenute, Tau tik sveikatos, ištvermės, pasisekimo.

2007 12 02 Rokiškio kultūros rūmų tremtinių choras, vadovė Aloyra Krasauskienė“.

„Esame maloniai nustebinti unikaliu Jūsų rankomis ir protu sukurtu muziejumi. Kaimo šviesuolei Elenutei ir kitiems prie to prisidėjusiems stiprios sveikatos, energijos ir kūrybinės sėkmės.

2008 04 06 Kalvių kaimo kapela“.

ETNINĖ KULTŪRA

Juodupės valsčiaus architektūros bruožai

Marija Rupeikienė

KTU Architektūros ir statybos institutas

Buvusioje Júodupės valsčiaus teritorijoje iki šių dienų išliko vos keletas senųjų įdomios architektūros statinių. Daugiausia vertingų pastatų išliko Ōnuškyje ir jo apylinkėse. Tai Ōnuškio sakralinių statinių kompleksas, klebonija, karčema, senoji mokykla, Ōnuškio bei Ōlzenbergo dvarų sodybų trobesiai. Júodupėje ir jos apylinkėse senųjų pastatų beveik nebėra. Įdomiausia istoriniu ir architektūros požiūriu – Mainėivų sentikių cerkvė; Juodupės tarpukario laikotarpiu statyta bažnyčia neišliko.

Juodupės valsčiaus architektūra kompleksiškai netyrinėta. Kai kuriuose leidiniuose pateiktos istorinės žinios apie Juodupės bei Ōnuškio parapijas ar bažnyčias, minimas vienas ar kitas dvaras, o apie statinių architektūrą užsiminama bendrais bruožais, vos vienu ar dviem sakiniais. Šio straipsnio tikslas – aprašyti ir įvertinti visų Juodupės valsčiaus sakralinių pastatų ir išlikusių dvarų sodybų trobesių architektūrą bei pateikti svarbiausių statinių (esančių ir išnykusių) matavimo brėžinius arba projektus; taip pat siekiama atkreipti dėmesį į kitus senuosius vertingus statinius, iki šių dienų išlikusius Ōnuškio miestelyje.

Ōnuškis

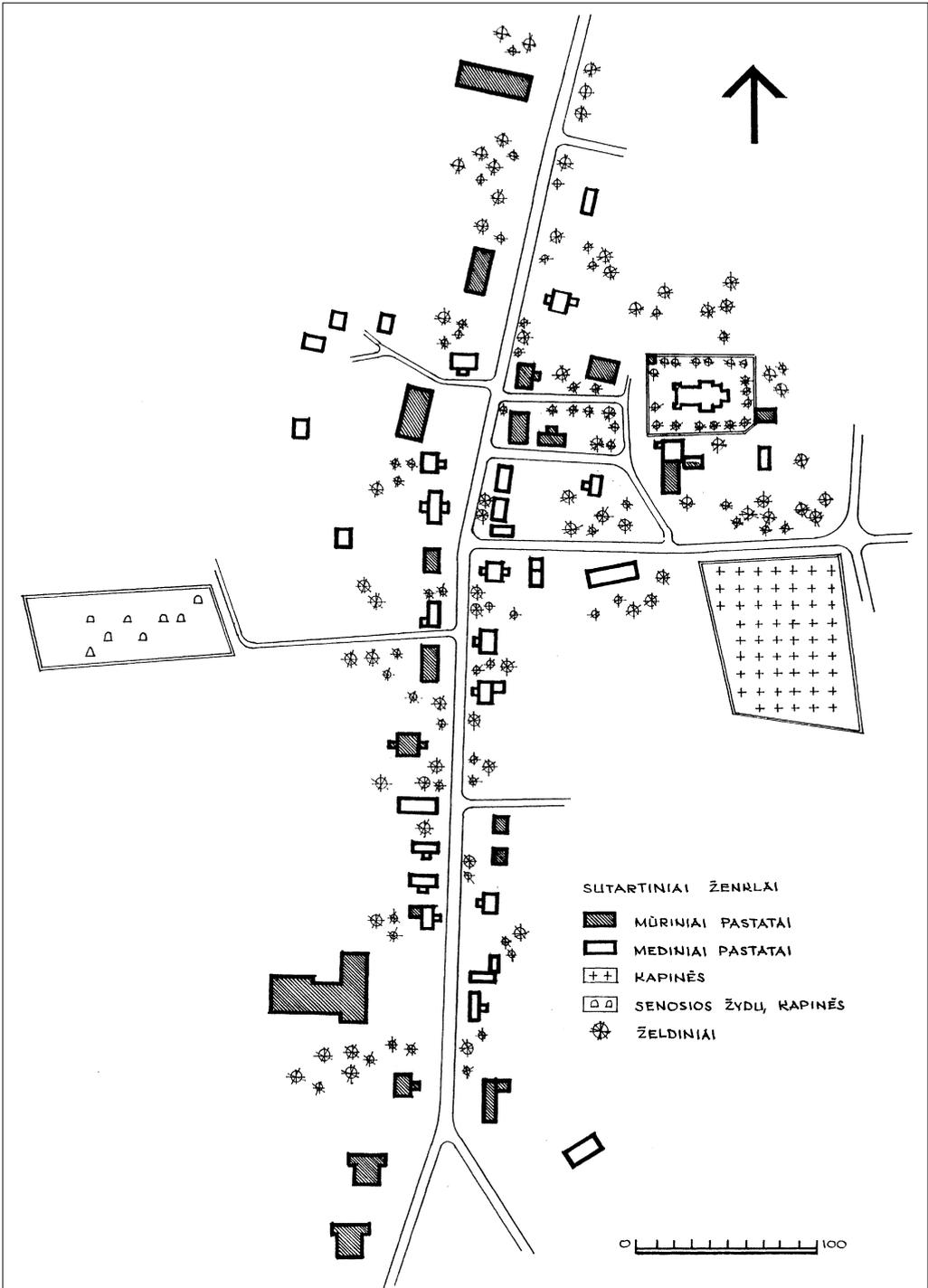
Ōnuškio dvaras minimas 1527 m., o miestelis – nuo XVII a. Klasicizmo epochoje, XVIII a. pabaigoje, miestelis perplanuotas¹.

Bažnyčios, varpinės bei sandėlio (lavoninės) sakralinių statinių kompleksas ir klebonija. Sakraliniai pastatai išsidėstę Ōnuškio miestelio centrinėje dalyje, atokiau nuo pagrindinės gatvės. Bažnyčios, varpinės ir sandėlio statinių kompleksas pastatytas ant kalvos; šventorius apjuostas akmens mūro tvora.

Bažnyčia stovi vidurinėje šventoriaus dalyje, pagrindiniu vakarų fasadu atgręžta į gatvę. Pirmoji Ōnuškio bažnyčia stovėjo seniausiose kapinėse ant aukščiausios miestelio kalvos. Ji buvo suręsta 1600 m. iš pušies bei eglės rąstų ir dengta šiaudų stogu. Bažnyčia buvo 7 × 22 m dydžio, su marmuro grindimis ir nedidelėmis žaliai dažytomis durimis. Po 130 metų pastatas jau sukrypęs, klebono nebuvo². Dabartinė bažnyčia statyta 1776 m. Ōnuš-

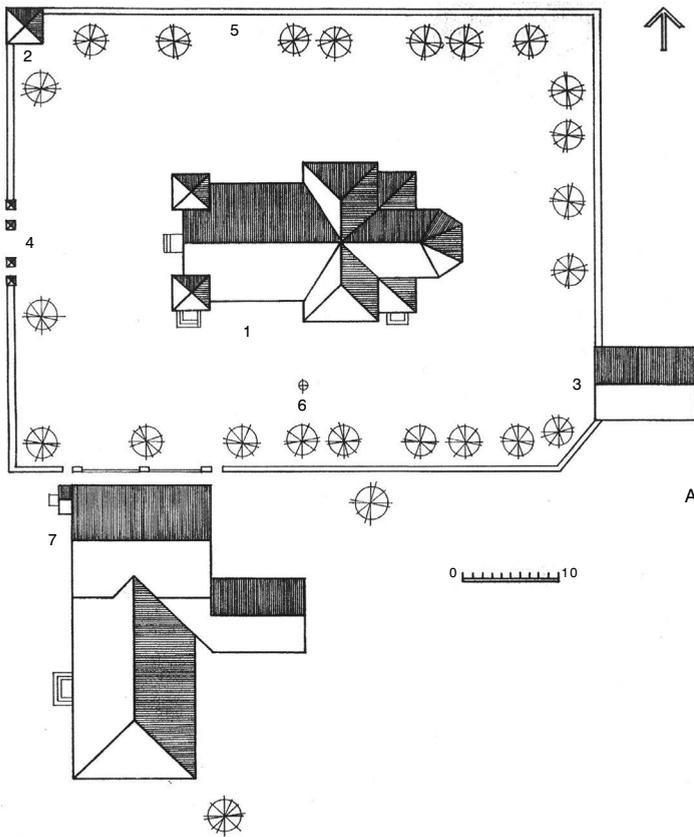
¹ *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija*, Vilnius, 1981, t. 8, p. 328, str. „Ōnuškis“ (autorius nenurodytas).

² Ōnuškio parapija XV–XX a. Ōnuškis. 1947 m. (rankraštis), Ōnuškio bažnyčios archyvas.

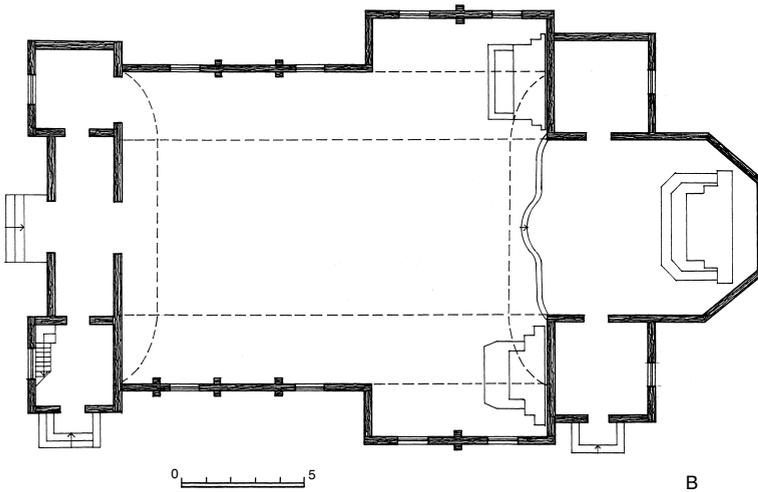
Onuškio miestelio plano schema*

* Visi šio straipsnio planai ir brėžiniai (išskyrus kopijas iš LCVA) yra padaryti Antano Rupeikos 2004 m.

Onušio sakralinių statinių (bažnyčios, varpinės, sandėlio) kompleksas

A – situacijos planas

B – bažnyčios planas

čio dvaro savininkų Onos ir Konstantino Chominskių lėšomis. Ji surešta iš tašytų sienų, be pilorių ir be atramų. Lubas ir skliautą laikė mediniai rėmai, sutvirtinti medžio kaiščiais; aukštis iki lubų – 8 m, o iki skliauto viršaus – 14,5 m. 1816 m. buvo remontuojami vargonai, o 1818 m. pastatyti trys nauji altoriai. 1892 m. bažnyčios viduje apatinė sienų dalis (2 m aukštyje) apmušta lentomis, o viršutinė nutinkuota. Tuo pat metu pastatyti nauji altoriai: centrinį fundavo ir atvežė Onušio dvaro savininkai Komarai, o du šoninius pastatė parapijiečiai. Bažnyčios vidurinėje

Onušio bažnyčios bendras vaizdas*

dalyje buvo marmuro grindys: tašytų marmuro plokščių (20×50 cm) takas vedė nuo didžiųjų navos durų iki sakyklos, po to plėtėjo iki 9 m ir dengė visą presbiteriją. Likusi grindų dalis buvo suklota iš raudonų degto molio plytų. Manoma, kad grindys buvo perkeltos iš pirmosios Onušio bažnyčios. 1893 m. bažnyčios išorę lentomis apkalė ir nudažė geltonai meistras Berchmanas, turėjęs nuosavą lentpjūvę³. 1920 m. senojoje mokykloje įsteigta senelių prieglauda. 1921 m. uždengtas bažnyčios stogas⁴. 1975–1976 m. sudėtos naujos lentų grindys, o 1982 m. – perdažytos išorės sienos.

Bažnyčia sudėtinio tūrio, dvibokštė, halinė, su dviem žemomis zakristijo-

* Visos šio straipsnio nuotraukos darytos Marijos Rupeikienės 2004 m.

³ Baliulis A. Onušio bažnyčia, varpinė ir sandėlis. Rokiškio r., Juodupės apyl., *Kauno technologijos universiteto Architektūros ir statybos instituto Architektūros istorijos ir paveldo sektoriaus archyvas* (toliau – KTU ASI AIPSA), b. 24, l. 57–58.

⁴ *Panevėžio vyskupija*, sud. V. Jagėla ir R. Laukaitytė, Vilnius, 1998, p. 483.

Interjeras

mis. Ji suresta iš tašytų rąstų, o šiaurinė zakristija sumūryta iš plytų. Pastatas kryžiaus formos plano, su kvadratiniais bokštais kampuose ir užbaigtas trisiene apside. Priemyje yra laiptai į bokštus ir į vargonų chorą; šiauriniame bokšte įrengtas sandėliukas. Išorėje bažnyčios sienos apkaltos vertikaliomis įlaidinėmis lentomis. Bažnyčios architektūra nesudėtinga. Pagrindinis fasadas simetriškas, su išsikišusiais priekin dviejų tarpsnių bokštais kampuose. Apatiniame aukštame tarpsnyje yra segmentiniai langai, apjuosti tiesiais lentų apvadais su tiesiomis viršutinėmis ir palangių prikaltėmis; viršutinis tarpsnis aklinas, be langų. Bokš-

Sakykla

tai dengti keturšlaičiais piramidiniais stogeliais su nedideliais kupoliukais ir kryžiais. Pagrindinio fasado simetrijos ašyje yra stačiakampė portalo anga su dvivėremis durimis, platus segmentinės arkos choro langas, o virš jo – antrajame, vidurinės dalies tarpsnyje – mažesnis langelis. Vidurinę fasado dalį užbaigia trikampis stačiašlaitis skydas. Šoninius fasadus skaido vertikalios sąvaržos, imituojančios piliastus, tarp kurių išdėstyti segmentinių arkų langai, apjuosti stačiakampiais apvadais su tiesiomis prikaltėmis – t. y. tokie patys kaip pagrindiniame fasade; analogiški yra ir koplyčių langai. Zakristijų langai maži stačiakampiai, o durys apkaltos įvairių krypčių lentutėmis, sudarant vidurinėje dalyje kryžiaus formos ornamentą. Apsidės fasado vidurinėje dalyje yra nedidelis kruzifiksas, o viršuje – mažas apskritas langelis, apjuostas plačiais stačiakampiais

lentų apvadais. Interjere dominuoja vientisa erdvė su nesmarkiai išlenktomis lubomis. Sienas skaido vertikalios sąvaržos; apatinė sienų dalis apkalta vertikaliomis lentutėmis ir dažyta aliejiniiais dažais, imituojant medžio tekstūrą. Likusi sienų dalis ir lubos dažytos šviesiomis spalvomis ir saikingai dekoruotos. Vargonų choro sienelė remiasi į prieangio sienas ir kiek išsikiša į centrinės navos erdvę. Ji lenkto kontūro, medinė, ažūrinė. Sakykla glaudžiasi prie kairiosios koplyčios kampo. Ji medinė, puošnių liaudiško baroko formų, puošta skulptūromis ir drožiniais. Bažnyčioje yra trys neobarokinių formų altoriai. Lubose įrengtos ažūrinės rozetės. Bažnyčios grindys – plačių lentų. Bažnyčia originalaus konstruktyvinio sprendimo, lakoniškų formų, būdingų lietuvių liaudiškos architektūros statiniams.

Varpinė

Varpinė stovi šiaurinėje šventoriaus tvoros linijoje į šiaurės vakarus nuo bažnyčios. Ji statyta 1815 m. Onuškie dvaro savininko J. Komaro lėšomis. Tuo pat metu šventorius aptvertas tvora. Varpinė remontuota 1908 m.⁵ Ji yra stulpinė, vientiso tūrio, dviejų tarpsnių, dengta keturšlaičiu piramidiniu skardos stogu, virš kurio kyba smailė su kryžiumi – saulute. Planas kvadrato formos, su anga pietų pusėje. Varpinės pirmojo tarpsnio sienos sumūrytos iš akmens ir skaldos. Vidiniai sienų kampai pastorinti. Antrojo tarpsnio kampuose pastatyti masyvūs stulpai, sumūryti iš raudonų plytų ir tinkuoti. Į stulpus remiasi skersinės sijos, laikančios stogo konstrukciją, o ant jų uždėti keturi rąstai, tarp kurių įtvirtinta varpus laikanti konstrukcija. Visi fasadai vienodi – su aukštu akliniu (išskyrus pietų fasadą) akmens mūro apatiniu tarpsniu ir tinkuotais kampiniais stulpais antrojo tarpsnio kampuose. Viduje kabo keturi įvairaus dydžio varpai. Varpinė statyta klasicizmo epochoje. Ji liaudiškos architektūros, kresnų proporcijų, kurias kiek palengvina atviras antrasis tarpsnis.

Sandėlis (lavoninė) stovi rytinėje šventoriaus tvoros linijoje į pietryčius nuo bažnyčios, pagrindiniu (vakarų) fasadu atgręžta į šventorių. Kiti trys fasadai yra už šventoriaus tvoros. Lavoninė statyta 1899 m. kunigo Petro Dočkaus lėšomis ir buvo naudojama kaip sandėlis bei klebono ledainė⁶. Be lavoninės, kunigas P. Dočkus pastatė špitolę bei ūkio trobesius⁷. Lavoninė vientiso tūrio, vienaukštė, su rūsiu. Ji sumūryta iš akmens bei skaldos ir dengta dvišlaičiu skardos stogu. Planas stačiakampis, dalomas išilgai, medinė pertvara; yra du įėjimai – iš vakarų ir pietų pusių. Vidaus sienos tinkuotos, grindys lentų; lubos lentų, prikaltų virš skersinių sijų. Pagrindinis (vakarų) fasadas simetriškas, be langų, su durimis vidurinėje dalyje; durys dvivėrės medinės, apkalto išilgi-

⁵ Baliulis A. *Ten pat*, p. ?.

Sandėlis

nėmis lentutėmis. Kituose fasaduose yra du siauri stačiakampiai langai. Lavoninė – kresnų proporcijų, lakoniškų formų, būdingų liaudiškos architektūros statiniams. Nesudėtingą vientisą pastato tūrį pagyvina akmens mūro ir skaldos faktūrų derinys. Onušio sakralinių statinių kompleksas gerai įkomponuotas į miestelio urbanistinę aplinką. Visi trys komplekso statiniai yra gana monumentalių formų ir išsiskiria iš kitų miestelio pastatų. Bažnyčios medinės sienų plokštumos sudaro kontrastą su varpinės ir lavoninės akmens mūro sienų faktūra. Kontrastingais tūriais, sienų plokštumų bei faktūrų įvairove pasižymi ir buvusios klebonijos pastatas.

Klebonija stovi už pietinės šventoriaus tvoros linijos, statmenai bažnyčiai, pagrindiniu fasadu atgręžta į vakarus ir į kelią. Ji statyta keliais etapais ir yra sudėtinio tūrio, vieno ir dviejų aukštų, T raidės formos plano. Pasakojama, kad klebonija statyta 1838 m. iš senosios bažnyčios pamatų⁶. 1880 m. kunigas Vincentas Smilgevičius savo ir parapijos lėšomis prie šiaurinio klebonijos galo pristatė dviaukštę medinę kleboniją. Teigiama, kad ji buvo nepatogi gyventi – be koridoriaus ir turėjo tris kambarius⁷. Iki šių dienų išlikęs klebonijos pastatas sudarytas iš trijų tūrių: dviaukštės medinės dalies, pastatytos už šventoriaus tvoros, į pietus nuo bažnyčios, vienaukščio mūrinio pastato, prie kurio šiaurinio galo prijungta medinė dalis, ir žemo vienaukščio priestato (pusiau medinio, pusiau mūrinio), priglausto prie mūrinio statinio rytų sienos. Dviaukštė dalis suręsta iš rąstų, sudėtinio tūrio, dengta dvišlaičiu šiferio stogu. Ji artimo kvadratui plano, su prieangiu vakarų pusėje. Šiaurės ir vakarų fasadų sienos apkaltos horizontaliomis lentomis, o galinis rytų fasadas ir vakarų fasado trikampis skydas – vertikaliomis lentomis su lentjuostėmis. Langai platūs, stačiakampiai, su lygiais lentų apvadais ir tiesiais sandrikais. Langų stiklų sudalijimo išliko tik fragmentai: viršutinėje lango dalyje vietomis matyti originalus skaidymas smulkiais rombais, įkomponuotais tarp vertikalių juostelių. Šoninį šiaurės fasadą juosia išsikišęs karnizas, puoštas smulkiais drožiniais, imituojančiais dantukus. Pagrindinis fasadas su asimetriškai kairiajame šone pristatytu dvišlaičiu įstiklintu prieangiu atgręžtas į gatvę. Vienaukštis kle-

⁶ *Ten pat.*, p. ?.

⁷ *Panevėžio vyskupija*, sud. V. Jagėla ir R. Laukaitytė, p. 482.

⁸ *Ten pat.*

⁹ *Ten pat.*

bonijos pastatas (statytas anksčiausiai), prie kurio šiaurinio galo *Klebonija* buvo prijungta dviaukštė medinė dalis, sumūrytas iš plytų, tinkuotas. Jis ištęsto stačiakampio plano su prieangiu vidurinėje dalyje, dengtas aukštu trišlaičiu šiferio stogu. Pastato kampus žymi iškilūs rustai, pastogę juosia profiliuotas karnizas, stačiakampius langus rėmina tiesūs iškilūs tinko apvadai. Pagrindinis (atgręžtas į gatvę) fasadas simetriškas, su stačiakampe durų anga vidurinėje dalyje, aprėminta iškiliais tinko apvadais; durys medinės dvivėrės, apkaltos lentutėmis rombų ornamentu. Abipus durų yra siauros stačiakampės nišėlės ir po du langus. Trečioji, mažiausia klebonijos dalis, dengta dvišlaičiu stogu, pristatyta prie mūrinio pastato rytų sienos, toje vietoje, kur baigiasi medinis dviaukštis trobesys. Šiaurinė priestato siena, priglauta prie medinės dviaukštės dalies suręsta iš rąstų, o stogo šlaitas dengtas malksnomis; pietinė – sumūryta iš akmens ir raudonų plytų, netinkuota, o virš jos esantis stogo šlaitas dengtas šiferiu. Klebonija – originalus keliais etapais statytas pastatas, kuriame susipina liaudiškos ir stilinės architektūros bruožai. Šiuo metu klebonijos pastatas labai nugyventas, avarinės būklės.

Be sakralinių pastatų, Onuškyje išliko senoji karčema ir mokykla; yra ir senosios žydų kapinės (sinagoga neišliko). Be to, prie pagrindinės gatvės matyti XIX a. pabaigoje–XX a. pirmojoje pusėje statytų medinių gyvenamųjų namų.

Karčema stovi vidurinėje miestelio dalyje, vakarinėje pagrindinės gatvės pusėje, priešais bažnyčią, šonu atgręžta į gatvę. Ji statyta greičiausiai XIX a. antrojoje pusėje, kuomet Ūnuškis priklausė Komarams. Karčema buvo pažymėta 1893 m. plane¹⁰. Pastatas vientiso tūrio, ištęsto stačiakampio plano, dengtas dvišlaičiu šiferio stogu (anksčiau stogas buvo pusvalminis). Karčema sumūryta iš akmens, detalės – raudonų plytų, tinkuotos. Pastato kampus remia platėjantys į apačią kontraforsai. Atgręžta į gatvę šoninių rytų fasadą skaido stačiakampės langų ir durų angos, apjuostos iškiliais tinko apvadais, o šo-

¹⁰Firkovičius R. Onušio karčema. Rokiškio r., KTU ASI AIPSA, Kaunas, 1980, b. 17, l. 104.

Karčema

niniame vakarų fasade yra maži stačiakampiai langeliai; pastogę juosia profiliuotas karnizas. Galinių fasadų skydus pagyvina plati pusapskritė niša, į kurią įkomponuotas stačiakampis langas. Iškirsti nauji platūs vartai disonuoja su senosiomis angomis. Karčema – buvęs originalus romantizmo laikotarpio statinys, kuriame akmens mūro faktūra derinama su baltai tinkuotomis detalėmis. Deja, šiuo metu pastatas labai nugyventas, reikalingas remonto. Be to, pakeitus stogo formą ir iškirtus didesnes angas, karčema prarado dalį savitumo.

Mokykla pastatyta 1914 m. šiaurinėje miestelio dalyje, vakarinėje gatvės pusėje, šoniniu rytų fasadu atgręžta į gatvę. Ji sumūryta iš raudonų ir geltonų plytų, netinkuota ir dengta aukštu dvišlaičiu stogu, virš kurio vėliau iškilo medinis platus mezonino tūris, dengtas vienslaičiu stogu. Pastato cokolis akmens mūro ir raudonų plytų, kampai paryškinti mentėmis. Pagrindinis fasadas simetriškas su segmentine durų anga vidurinėje dalyje. Durys dvivėrės medinės, išprūdinės; jas paaukština įstiklinta horizontali plokštuma. Abipus durų išdėstyta po tris langus, užbaigtus segmentinėmis sąramomis; angų viršutinę dalį pabrėžia apvadai su lenktais sandriškais ir laiptuoto kontūro galais. Virš stogo kyta platus medinis mezoninas, apkaltas horizontaliomis lentomis. Mezonino langai stačiakampiai, apjuosti lygiais lentų ap-

Bendras mokyklos vaizdas

vadais su kiek pailgintais šonais. Vidurinis langas platesnis, smulkiau sudalytas. Galinių fasadų langai analogiški kaip gatvės fasado, tik trikampių skydų šonuose ir viršuje išdėstyti maži rombo formos langeliai. Mokykla – istorizmo laikotarpio „plytų“ stiliaus pastatas. Išliko autentiškos angos bei dvispalvis mūras, tačiau turi darko vėliau pristatytas mezoninas. Dabar pastate – Onušio pradinė mokykla.

Priešais mokyklą, rytinėje gatvės pusėje šonais stovi du mediniai, monumentalių formų namai (be numerių), dengti aukštais dvišlaičiais stogais. **Šiaurinis namas** su vienslaičiu prieangiu ir plačiais stačiakampiais langais, o **pietinis** – su aukštu dvišlaičiu ištiklintu prieangiu. Pietinio namo galinių fasadų trikampiai skydai apkalti dviejų krypčių lentomis: šonai įstrižai, o vidurinė dalis, kurioje yra langas, – horizontaliai.

Penki mediniai namai (be numerių) stovi vidurinėje miestelio dalyje priešais kleboniją, abipus pagrindinės gatvės, šalia keliuko, vedančio į kapines. Rytinėje gatvės pusėje stovinčių trijų namų tūriai panašūs, stogai pusvalminiai, sienos apkaltos horizontaliomis lentomis. Du namai atgręžti šonais į gatvę, o trečiasis – galu į gatvę ir šonu į keliuką, vedantį prie kapinių. Visi trys namai tarpukariu priklausė žydams. Keliolika žydų namų su krautuvėmis stovėjo ir kitoje (vakarinėje) gatvės pusėje, tarp mokyklos ir karčemos ir į pietus nuo sinagogos – iki skersinės gatvelės, vedančios į žydų kapines. Sinagoga stovėjo atokiau nuo pagrindinės gatvės, prie Sinagogos skersgatvio, nutiesto į vakarus nuo karčemos, lygiagrečiai pagrindinei gatvei. Nuo sinagogos į pietų pusę nutiesta Kapų gatvelė vedė į žydų kapines.

Žydų senosios kapinės įkurtos pietvakarinėje miestelio dalyje ant kalvelės. Kapinių teritorija – netaisyklingas 0,4 ha ploto keturkampis. Iki šių dienų išliko keliolika antkapinių paminklų su hebrajų kalbos rašmenimis.

Į pietus nuo žydų senųjų kapinių dominuoja mediniai, galais į gatvę atgręžti namai (be numerių). Pirmasis (priklausęs vaistininkui Susniui), stovintis vakarinėje gatvės pusėje, arčiausiai miestelio centro – vientiso tūrio, vienaukštis, dengtas dvišlaičiu šiferio stogu, išstęsto stačiakampio plano; langai nedideli, stačiakampiai. Rytinė namo pusė apkalta lentomis horizontaliai, trikampis skydas ir kampai – vertikalčiai. Vakarinėje namo pusėje (priklausę ūkininkui Jurgiui Muraliui) matyti išsikišę sijų galai. Sklypo reljefas nelygus – leidžiasi į kiemo gilumą, o galinis, atgręžtas į gatvę fasadas atsiduria tarsi dauboje ir yra sunkiau apžvelgiamas. Į pietus nuo šio namo pastatyti du gretimi trobesiai yra su uždarais prieangiais, prijungtais prie šoninių fasadų.

Dauguma pietinės miestelio dalies vakarinės gatvės pusės namų priklausę lietuviams ūkininkams¹¹. Pietiniame Onušio gale, ties kelių sankirta, atokiau nuo gatvės, stovėjo Jono Bernoto motorinis **malūnas**, kurio projektą parengė statybos technikas Vladas Muzikavičius 1935 m.¹² Malūnas buvo nedidelio sudėtinio tūrio, kampinio plano, vienaukštis. Jį sudarė du skir-

Mokyklos durys

¹¹ Pasakojo Onušio gyventoja E. Blažienė (gim. 1947).

¹² Lietuvos centrinis valstybės archyvas (toliau – LCVA), f. 388, ap. 2a, b. 1941, l. 40 (projektas). Jono Bernoto motorinis malūnas Onušio m., Rokiškio apskr., Juodupės r.

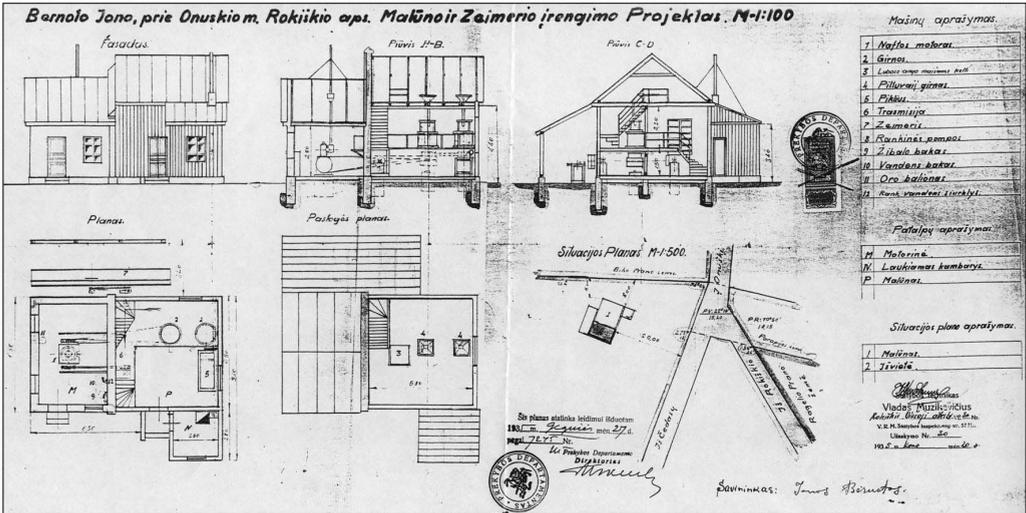

*Du namai šiaurinėje
miestelio dalyje*

*Senosios žydų
kapinės*

Vaistininko namas

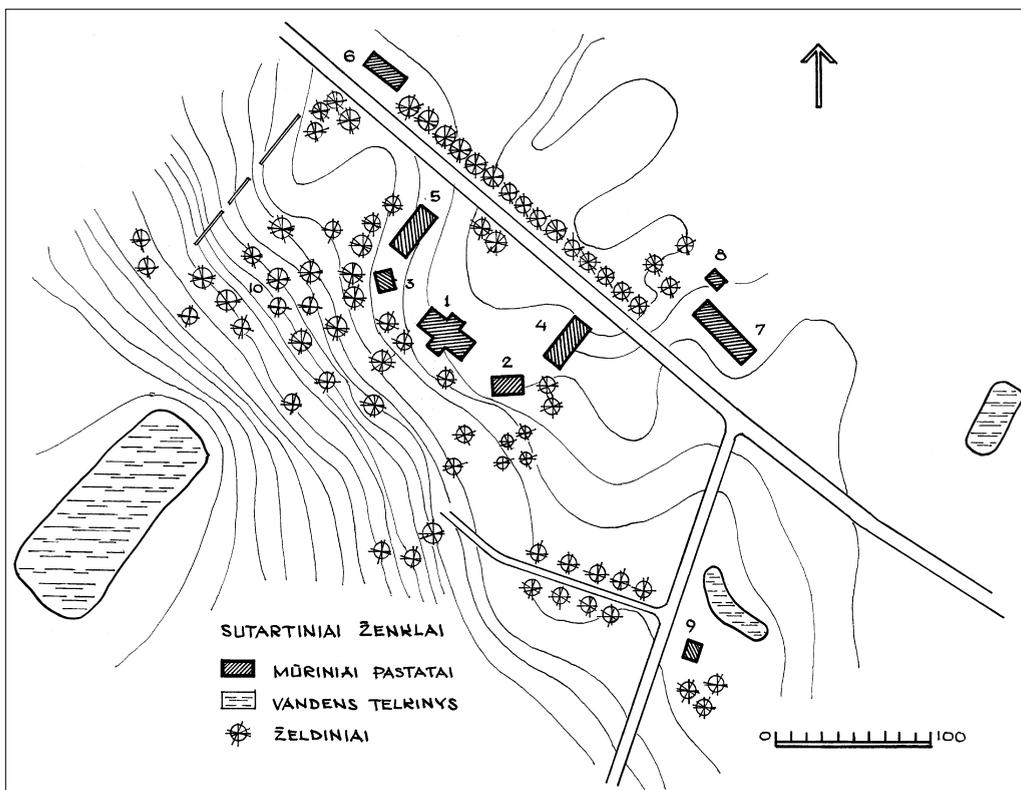
tingo aukščio tūriai: medinis kvadratinio plano malūnas su žemu vienslaičiu uždaru prieangėliu (laukiamuoju) ir sumūryta iš plytų stačiakampio plano motorinė (žemesnė už malūną). Rytinėje gatvės pusėje, ties kelių sankirta stovi **pieninė**. Ji statyta tarpukariu ir tuo metu buvo viena iš stambesnių Rokiškio apskrityje. Pieninė sumūryta iš plytų, tinkuota, dengta dvišlaičiu stogu; trikampiai galinių fasadų skydai mediniai. Iki šių dienų išlikęs pastatas nedaug tepakito – pagrindiniame fasade užmūrytos kai kurios angos, o virš įėjimo iškilio mezonino tūris. Šiuo metu pastate – pieno supirkimo punktas.

Jono Bernoto malūno projektas. LCVA, f. 388, ap. 2a, b. 1941, l. 40

Apibendrinant galima teigti, kad Onuškio miestelyje vertingiausi yra sakraliniai pastatai ir XIX a. statyta karčema bei mokykla. Be to, vertėtų saugoti ir medinius tradicinės liaudiškos architektūros namus, būdingus nedideliams miesteliams. Ypač atkreiptinas dėmesys į senus medinius namus, atgręžtus galais į gatvę, ir į trobesius, kuriuos dengia pusvalminiai stogai.

Pieninė

Dvarų sodybos

Onuškio dvaro sodyba nutolusi apie 1 km į šiaurę nuo miestelio centro. Onuškio dvaras minimas nuo XVI a. Priklausė Mlečkų, Rajeckų, Kaminskių šeimoms. XVIII–XIX a. sandūroje Onuškio dvaro sodybą įsigijo Juozas Komaras ir testamentu paliko vyriausiajam sūnui Teofilui (1800–1861), kuris pasistatė rūmus ir kitus statinius. Paskutinis dvaro valdytojas buvo Vitoldas Komaras. Pirmojo pasaulinio karo metu rūmai smarkiai nukentėjo ir vėliau ilgą laiką buvo niokojami. Po Antrojo pasaulinio karo dvaro sodyba nacionalizuota. Joje įkurtas kolūkis, o vėliau – Onuškio tarybinis ūkis. 2002 m. balandžio 17 d. Onuškio dvaro sodyba įrašyta į Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių registro statinių kompleksų sąrašą (G 308k); buvo užfiksuoti devyni statiniai ar jų liekanos ir parko fragmentai. Svarbiausieji penki sodybos statiniai išdėstyti puslankiu, sudarant tarp jų platų reprezentacinį pusiau uždarą, ribojamą kelio, kiemą. Pagrindinis statinys – rūmai – stovi vidurinėje dalyje. Abipus rūmų, pasukti į juos kampu, stovi du identiški pastatai – buvusios oficos (pietryčių ir šiaurės vakarų). Už jų, arčiau kelio, statmenai rūmams pastatyti svirnas ir arklidė. Kitoje (šiaurinėje) kelio pusėje stovi trys pastatai: svirnas, ledainė ir kumetynas. Paskutinis išlikęs dvaro sodybos statinys, toliausiai nutolęs nuo rūmų – kalvė – stovi kelio, vedančio iš Onuškio miestelio, rytinėje pusėje. Buvęs kluonas, kuris stovėjo tarp svirno ir kumetyno, priešais rūmus, galu į kelią – nugriautas. Neiškilo ir buvusi šunidė, stovėjusi rytinėje kelio pusėje priešais svirną į šiaurę nuo kalvės, ties kelio, vedančio iš Onuškio miestelio į dvaro sodybos centrą, posūkiu.

*Onuškio dvaro
sodybos situacijos
planas*

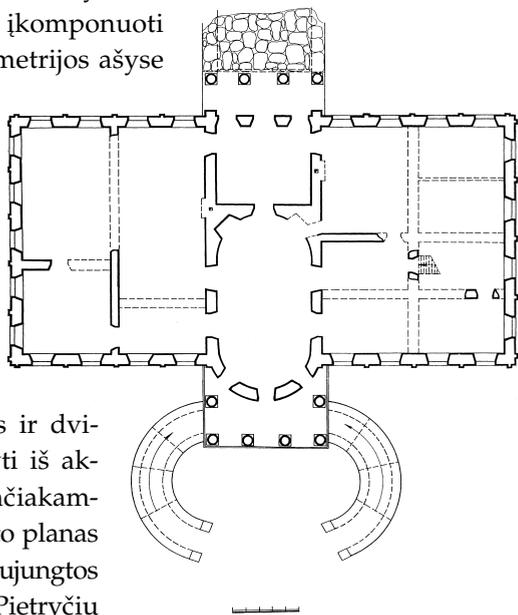

Svarbiausias dvaro sodybos pastatas – rūmai (1). Šiuo metu telikę tik rūmų sienų fragmentai. Rūmai statyti klasicizmo epochoje. Jų cokolis sumūrytas iš akmens, sienos plytų, tinkuotos. Pastatas buvo monumentalaus tūrio, vienaukštis, su rūšiais ir mezoninu vidurinėje dalyje. Planas su išsikišusia centrine dalimi, kurioje buvo ovali salė, sudarė kryžiaus formą. Pasakojama, kad iš rūmų buvo nutiestas tunelis į kapines. Visi rūmų fasadai buvo simetriškos kompozicijos. Eksterjere dominavo centrinė dalis, akcentuota keturių jonėninio orderio kolonų portiku, vainikuotu lėkštu trikampiū frontonu, puoštu dantukais. Vienaukščius sparnus skaido prasidedantys nuo cokolio jonėniniai piliastrai, tarp kurių įkomponuoti aukšti stačiakampiai langai. Šių langų simetrijos ašyse išsidėstę žemesni stačiakampiai cokolio langeliai. Galinių fasadų trikampiū frontonų timpanuose buvo didelės pusapskritės angos. Rūmai buvo simetrinės kompozicijos, puošniū klasicistiniū formū.

Dvi panašios **oficinos** (pietryčių (2) ir šiaurės vakarų (3) – urėdo namas ir virtuvė – stovi abipus rūmų, pasuktos į juos kampu. Jos nedidelio tūrio, vienaukštės, su rūšiais, dengtos keturšlaičiais ir dvišlaičiais stogais. Oficinų cokoliai sumūryti iš akmens, sienos plytų, tinkuotos. Planai stačiakampiai, su vienu įėjimu. Šiaurės vakarų pastato planas dalomas išilgine kapitaline siena, patalpos sujungtos anfiladiškai; įėjimas yra vidurinėje dalyje. Pietryčių

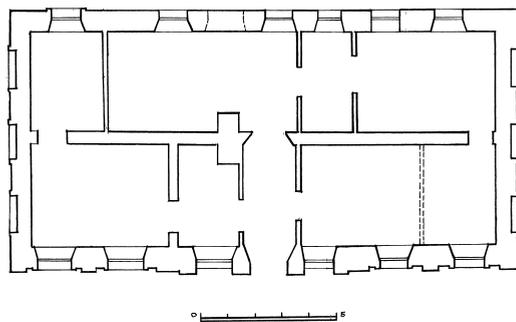
Onuškio dvaro sodyba. Rūmai. 1985 m.

Rūmų planas

Pietryčių oficina

oficinoje įėjimas įrengtas asimetriškai, kairiajame šone. Šiaurės vakarų oficinios pagrindinis fasadas simetriškas, su plačiu rizalitu išskirta vidurine dalimi, dengta lėkštu trikampių frontonu. Rizalito plokštumą į tris galias nišas dalo žemi stori piliastrai, jungiami pusapskritėmis arkomis. Vidurinėje plokštumoje yra dvivėrės durys, o šoninėse – langai. Analogiški, tik plonesni ir rečiau išdėstyti piliastrai, sujungti archivoltais, skaido ir fasado šonus. Tarp piliastrių įkomponuoti platus stačiakampiai langai, aprėminti iškiliais apvadais su segmentine viršutine dalimi, remiasi į horizontalias traukas. Archivoltaus pagyvina raktai, kurie siekia pastogę juosiantį profiliuotą karnizą. Šiuo metu pietryčių oficinios pagrindinis fasadas pakitęs. Atgręžtuose į šlaitą oficinų fasaduose dėl reljefo nužemėjimo susiformuoja akmens mūro cokolinis aukštas.

*Šiaurės vakarų oficinios planas**Šiaurės vakarų oficinios pagrindinis fasadas*

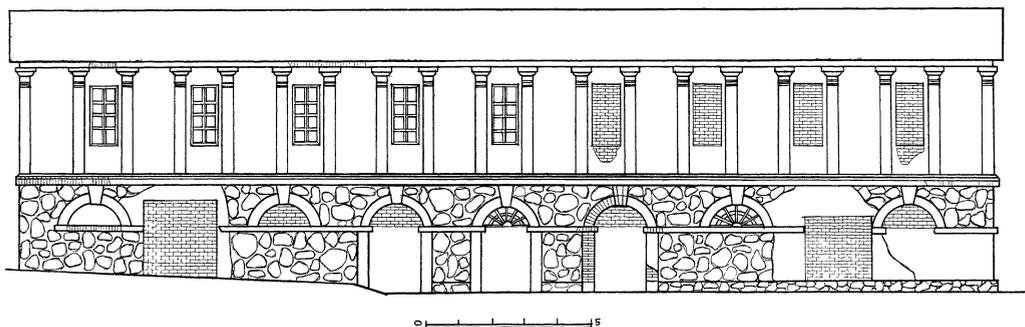

*Onušio dvaro
sodyba. Svirnas*

Oficinos – charakteringi romantizmo laikotarpio statiniai (pietryčių oficina praradusi dalį autentiškumo).

Panašių būdingų romantizmui formų yra ir šalia pietryčių oficinios stovintis **svirnas** (4). Jis vientiso tūrio, vienaukštis, su žemais rūšiais, dengtais cilindriniais skliautais (čia buvo laikomos daržovės), sienos sumūrytos iš raudonų plytų, tinkuotos. Pastatas ištęsto stačiakampio plano (15,63 × 28,00 m), su vieneriais vartais galiniame fasade. Pagrindinis (šiaurės vakarų) fasadas, atgręžtas į reprezentacinį kiemą, skaidomas rustuotų menčių, sujungtų pusapskritėmis arkomis, tarp kurių pakaitomis išdėstyti nedideli stačiakampiai ir pusapskričiai langeliai (dabar dauguma jų užmūryti). Atgręžtame į šlaitą šoniniame pietryčių fasade atsiranda cokolinis aukštas. Jis sumūrytas iš akmens, yra su nedideliais, žemai išdėstytais langeliais. Į cokolinį aukštą patenkama iš galinio pietvakarių fasado.

Priešais svirną, lygiagrečiai jam, kitoje kiemo pusėje, stovi **arklidė** (5). Jos cokoliniame aukšte buvo laikomi staininiai arkliai, o pirmajame stovėjo karios, brikai ir gyveno vežėjas. Pastatas vienaukštis, su paaukštintu cokoliu, ištęsto stačiakampio plano (15,13 × 28,72 m), su įvažiavimais galuose. Šoniniame (šiaurės vakarų), atgręžtame į šlaitą fasade atsiranda cokolinis aukštas, sumūrytas iš akmens. Cokolio ir pirmojo aukšto architektūra skiriasi. Cokolio architektūra artima svirno pagrindinio fasado architektūrai – jis skaidomas menčių, sujungtų pusapskritėmis arkomis. Vidurinėje dalyje yra trys įėjimo angos, o šonuose – po du arkinius langus; visos arkinės sąramos yra su raktais ir remiasi *Arklidės fasadas*

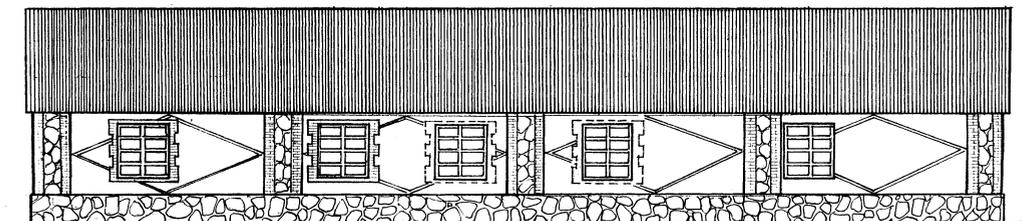
Svirnas (magazinas)

į horizontalias traukas. Pirmasis aukštas (taip pat ir pagrindiniame fasade) skaidomas sugrupuotų po du piliastrų, tarp kurių įkomponuoti langai. Galinį, atgręžtą į kelią šiaurės rytų fasadą piliastrai dalo į tris beveik lygias dalis, kurių vidurinėje yra platūs įvažiavimo vartai. Šiuo metu pastatas be stogo.

Kitoje (šiaurinėje) kelio pusėje, statmenai arklidei, į šiaurės vakarus nuo jos, stovi antrasis **svirnas** (magazinas (6)), kurio architektūra skiriasi nuo kitų dvaro sodybos trobesių. Svirne dvarininko Komaro kumečiai laikė grūdus. Pastatas vientiso tūrio, dengtas pusvalminių stogu; sienos sumūrytos iš akmens, tarpai užpildyti smulkiu juoda skalda. Svirno planas išštas stačiakampis (10,90 × 24,60 m) su plačiais dvivėriais vartais galuose. Pastato kampus paryškina perstumti rustai. Pagrindiniame, atgręžtame į kelią pietvakarių fasade yra originalūs pusapskričiai langeliai, apjuosti raudonų plytų spinduliais ir palangių traukomis. Galiniai fasadai identiški, su dvivėrimis durimis vidurinėje dalyje, pusapskritėmis nišomis šonuose ir pusapskrite anga pastogėje. Svirnas – originalus romantizmo laikotarpio pastatas, kuriame derinamas akmens mūras su raudonų plytų dekoru elementais.

Šiaurinėje kelio pusėje stovi ir ledainė bei kumetynas. **Kumetynas** (7) vientiso tūrio, vienaukštis, dengtas dvišlaičiu stogu. Jis statytas iš plytų, tinkuotas, su akmens mūro intarpais ir paaukštintu akmens mūro cokoliu. Planas išštas stačiakampis (5,47 × 26,76 m), su keturiais įėjimais, dalomas skersinės kapitalinės sienos. Atgręžtas į kelią fasadas skaidomas plačių menčių, kurių vidurinė dalis sumūryta iš akmens ir skaldos, o kraštai – raudonų plytų. Dideli stačiakampiai langai apjuosti raudonų plytų laiptuoto kontūro apvadais; plokš-

Kumetyno fasadas

*Onušio dvaro
sodyba. Kalvė*

tumose tarp menčių įkomponuoti rombais. Šoninis šiaurės rytų fasadas su durimis, užbaigtomis segmentine sąrama, ir naujai iškirstais langais. Prie abiejų statinio galų prijungti priestatai. Šiuo metu pastatas apgriuvęs, be stogo.

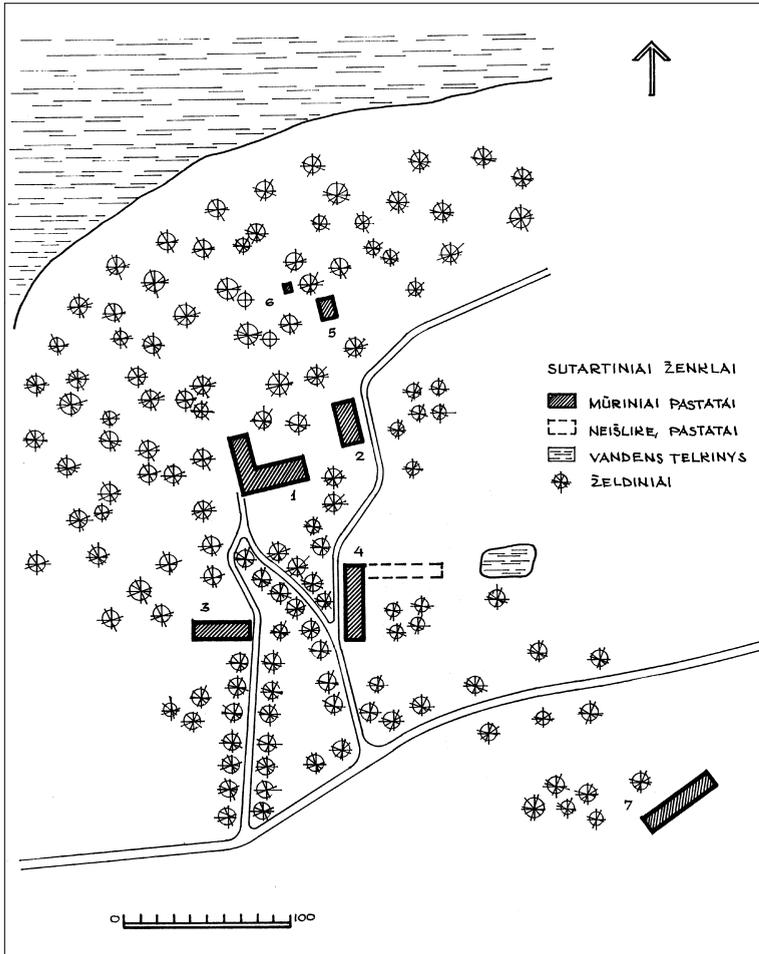
Ledainė (8) pastatyta šalia kumetyno, į šiaurę nuo jo. Ji vienaukštė, sumūryta iš plytų, tinkuota, su paaukštintu akmens mūro cokoliu. Pastato kampus riboja rustai, pastatą juosia profiliuotas karnizas. Nedidelius ledainės langus paryškina iškilūs tinko apvadai.

Kalvė (9) stovi rytinėje kelio į Onušio miestelį pusėje, atgręžta į jį šoniniu fasadu. Ji nedidelio vientiso tūrio, vienaukštė, dengta aukštu dvišlaičiu stogu. Kalvė sumūryta iš plytų, tinkuota, trikampiai galinių fasadų skydai apkalti lentomis. Pastato angos stačiakampės (greičiausiai buvo mažesnės), apjuostos iškiliais tinko apvadais; pastogę juosia frizas, sudalytas nišelėmis.

Dvaro sodybos pastatus supo mišraus planavimo **parkas**. Jame greta simetriškai pasodintų pavienių medžių bei jų grupių ar taisyklingai sudarytų gyvatvorių buvo ir landšaftinio apželdinimo elementų. Centrinėje parko dalyje dominavo reguliaraus planavimo bruožai, o pakraščiuose – plastiško kontūro medžių ir krūmų masyvai¹³. Parke augo daug vietinių medžių: mažalapė liepų, šermukšnių, uosių, drebulių, gluosnių, eglė, ažuolų ir pan. Buvo ir retesnių, introdukuotų – europinių mau-medžių, veimutinių pušų, pilkųjų tuopų, šėivamedžių. Parko teritorija užėmė apie 3 ha plotą; joje buvo įrengti du tvenkiniai. Iki Antrojo pasaulinio karo parkas buvo gerai prižiūrimas, dažnai keičiamas tvenkinių vanduo. Šiuo metu dauguma pastatų labai nugyventi arba apgriuvę, medžiai ir krūmai neprižiūrimi, sunykę.

Dar blogesnės fizinės būklės yra dauguma Ilzenbergo dvaro sodybos trobesių (išskyrus rūmus). **Ilzenbergo dvaro sodyba** įkurta į šiaurę nuo Onušio dvaro, tarp Ilgio ir Apvėliojo ežerų, banguotoje vietovėje, netoli Latvijos sienos. Manoma, kad dvaras priklausė Kuršui. Paskutinė jo savininkė buvo Livija Dimšienė. Po to dvarą įsigijo Panevėžio ekrano gamykla ir remontavo rūmus. Dvaro sodybą sudarė devyni pastatai (rūmai, rūkykla, gyvenamasis namas, kumetynas, keturi ūkiniai pastatai) ir parkas. Šiuo metu dau-

¹³Tauras A. *Lietuvos TSR parkai*, Vilnius, 1966, p. 79.

*Ilzenbergo dvaro
sodybos situacijos
schema*

*Ilzenbergo dvaro
rūmai*

guma sodybos pagalbinių statinių yra labai blogos būklės (kai kurių telikę sienų fragmentai) ir nyksta.

Svarbiausias dvaro sodybos statinys – **rūmai** (1) – stovi vidurinėje parko dalyje, pagrindiniu fasadu atgręžti į pietus. Rūmai vienaukščiai, su mezoninu. Jie sumūryti iš plytų, tinkuoti, dengti dvišlaičiu šiferio stogu. Pagrindinis fasadas simetriškas, su vidurinėje dalyje kylančiu dvišlaičiu mezoninu, vainikuotu trikampi frontonu, kurio timpane įkomponuota apskrita angelė. Mezoniną skaido aukšti piliastrai, tarp kurių dviem aukštais išdėstyti stačiakampiai langai. Pirmojo aukšto langus ir portalą juosia profiliuoti apvadai ir paryškina palangių traukos bei tiesūs sandriakai. Antrojo aukšto mezonino langų apvadai paprastesni – tik su apvadais ir palangių traukomis; tokie patys langai ir vienaukščių rūmų sparnų. Aukštą stogo plokštumą pagyvina kylantys dvišlaičiai stoglangiai, pastogę juosia išsikišęs profiliuotas karnizas. Rūmų architektūra būdinga klasicizmo stiliui.

Kiti dvaro sodybos pastatai buvo sumūryti iš akmens ir skaldos XIX a. antrojoje pusėje. Iki šių dienų išliko tik jų fragmentai.

Dvaro pastatus supo landšaftinio planavimo **parkas**, kuriame augo 14 rūšių vietinių ir 4 rūšys introdukuotų medžių. Gausiai paplitusios buvo mažalapės liepos, paprastieji klevai ir uosiai, drebulės, baltalksniai ir juodalksniai; augo sibirinis kėnis, vakarinė tuja ir kiti medžiai. Nuo kelio prie dvaro rūmų pietų–šiaurės kryptimi veda medžiais apsodinta alėja. Kita alėja, nutiesta nuo kelio ūkio trobesių link, ties arklide išsišakoja dviem kryptimis: vienas takas pasuka į šiaurės vakarus ir veda į rūmus, o antrasis vingiuoja gyvenamojo namo link. Šiuo metu parkas neprižiūrimas.

Juodupė

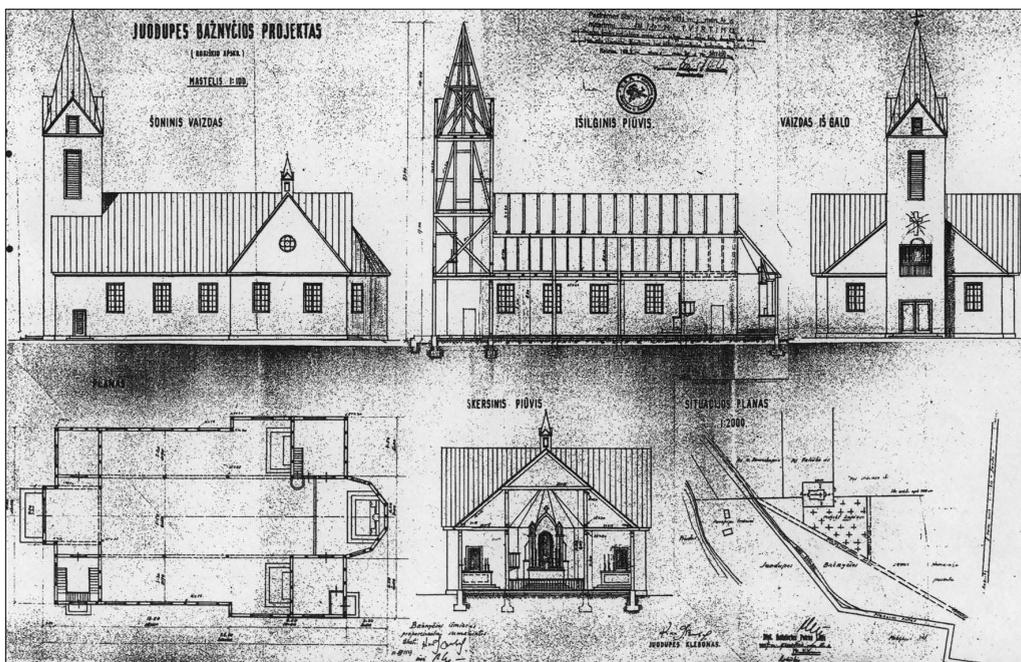
Švč. Aušros Vartų Dievo Motinos bažnyčia. Pirmoji (medinė) Juodupės bažnyčia pastatyta 1938 m. pagal Rokiškio apskrities inžinieriaus Petro Lelio projektą¹⁴. Ji buvo vienbokštė (bokšto aukštis – 30 m), trinavė, kryžminio plano (24 × 13 m, o ties transeptu – 15 m pločio). Altorius statė A. Leviška iš Šiaulių¹⁵. Bažnyčios architektūra buvo nesudėtinga, langai stačiakampiai; tik transeptą vainikuojantį trikampį skydą pagyvino apskrita angelė. Pagrindiniame simetriškame fasade dominavo gana lieknų proporcijų, kiek išsikišęs į priekį bokštas, užbaigtas trikampaiais skydeliais ir virš jų kylančia piramidine smaile su kryžiumi. Bokšto simetrijos ašyje buvo dvivėrės durys, platus vargonų choro langas ir siaura bei aukšta akustinė anga. Antrojo pasaulinio karo metu, 1944 m. liepos 30 d., bažnyčia sudeginta su visais liturginiais reikmenimis; tačiau parapijos pastatai liko¹⁶. Po karo senojoje Juodupės mokykloje įrengta laikina koplyčia, tačiau 1946 m. buvo įsakyta ją apkeisti. Tuomet parapijiečiai suremontavo klebonijos daržinę, įdėjo grindis ir langus, o sienas apmušė audeklu. Bažnyčia sudėtinio tūrio, su trimis prieangiais, bebokštė, vienanavė, dengta dviejų pakopų dvišlaičiu skardos stogu. Sienos surėstos iš rąstų ir apkaltos lentomis: du fasadai, prie kurių pristatyti prieangiai – vertikalieji, o kiti du (galinis ir šoninis) – horizontalieji.

Bažnyčios architektūra nesudėtinga. Du fasadai yra su dvišlaičiais prieangiais: prie galinio fasado pristatytas įstiklintas prieangis su pagrindiniu įėjimu, o

¹⁴ *Panevėžio vyskupija*, sud. V. Jagėla ir R. Laukaitytė, p. 491.

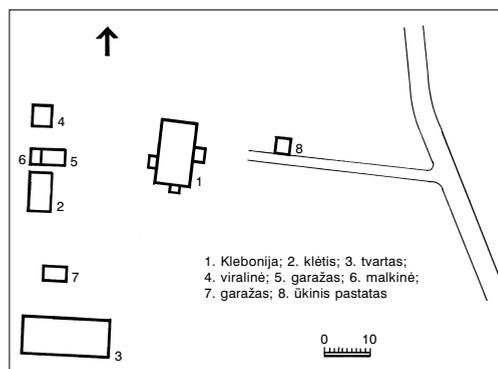
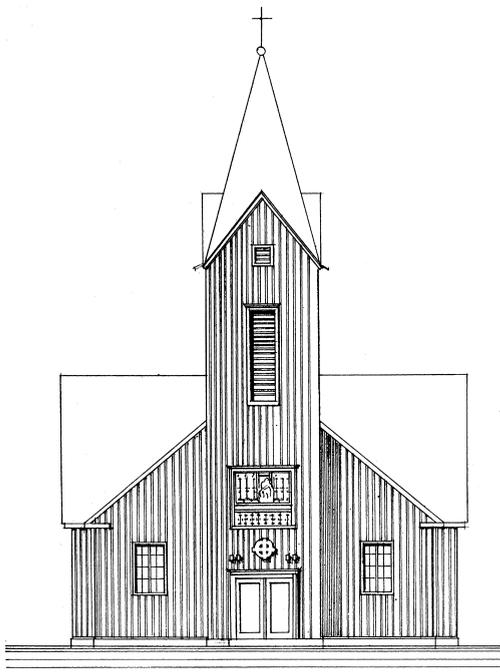
¹⁵ *Ten pat.*

¹⁶ Kviklys B. *Lietuvos bažnyčios*, Chicago, 1984, t. 4, p. 183.

Juodupės bažnyčios projektas.

LCVA, f. 1622, ap. 4, b. 729, l. 81

Pagrindinio fasado II variantas.

LCVA, f. 1622, ap. 4, b. 729, l. 80

Klebonijos trobesių situacijos schema

prie šoninio – du uždari prieangėliai. Tokia šių fasadų architektūra daro bažnyčią panašią į gyvenamąjį namą. Kiti du fasadai skiriasi: galinis apsidės fasadas aklinas, o šoninio vidurinę dalį skaido kontraforsai. Langai nedideli, stačiakampiai; įstiklinta yra ir vertikali plokštuma, jungianti abi stogo pakopas. Interjere yra aukšta vientisa erdvė su atviromis viršutinės dalies stogo konstrukcijomis: matyti dekoratyvios gegnės bei jas remiantys skersiniai metalo strypai. Strypus ir gegnes jungia dekoratyvios drožinės konsolės. Vargonų chorą laiko du stulpai, apkalti lentu-

*Juodupės bažnyčios
bendras vaizdas*

*Juodupės bažnyčios
interjeras*

*Juodupės bažnyčios
interjeras*

tėmis; sienelė ažūrinė, aptverta plokščiomis baliustromis. Sienos apkaltos vertikaliomis lentutėmis, o apsidės sienelė ir durys – eglute; grindys parketo. Yra trys mediniai, nesudėtingų lakoniškų formų altoriai; jų paveikslai aprėminti penkiakampiais rėmais, imituojant koplytėles. Bažnyčios išorė eklektinė, o interjeras taip pat pasižymi margumu – formų ir skirtingų *Varpinė* medžiagų gausa.

Varpinė stulpinė, siaurėjanti į viršų, lengvų ažūrinių konstrukcijų, dengta keturšlaičiu stogeliu su kryžiumi – saulute. Ji sukonstruota iš metalo profilių, kuriuos jungia išambūs spyriai; viršuje kabo varpas.

Kiti parapijos pastatai (klebonija, pagalbinis ir ūkinis trobesiai) mediniai, nesudėtingos architektūros.

Be bažnyčių, Juodupės valsčiuje būta ir cerkvių. Viena iš jų stovi **Maineivų** kaime. Čia XX a. pradžioje, atgręžti galu į gatvę, stovėjo seni maldos namai, o 1922 m. buvo įkurta trimetė religinė sentikių mokykla. **Cerkvė** stovėjo arti prie vieškelio ir buvo nedidelė, todėl apie 1935 m. bendruomenė nutarė pastatyti atokiau nuo gatvės erdvesnius maldos namus¹⁷. Cerkvės projektą 1938 m. parengė diplomuotas statybos inžinierius Kleopas Javarauskas¹⁸. Maldos namus statė vietiniai žmonės, vadovaujami Manuilo Ivanovičiaus Terentjevo. Statybai naudojo gerai išsilaikiusius senųjų maldos namų rąstus, kapinėse augusias storas pušis bei

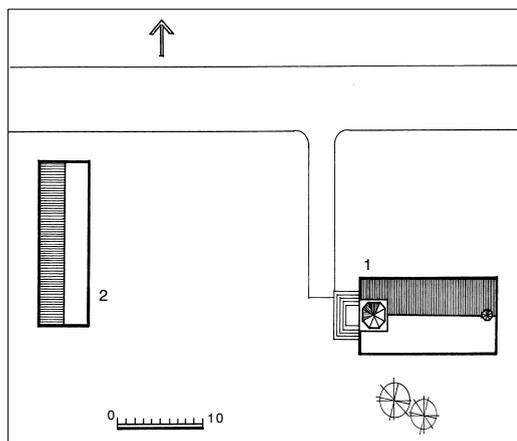

¹⁷ Blaževičius P. *Rokiškio krašto sentikiai*, Panevėžys, 1997, p. 23.

¹⁸ LCVA, f. 1622, ap. 4, b. 729, l. 4. Bažnyčių (visų tikybų) statybos byla.

nastavnikui priklausiusį mišką. 1940 m. vasarą cerkvė pašventinta¹⁹. Mainieivų sentikių cerkvė stovi atokiau nuo pagrindinės gatvės, atgręžta į ją šoniniu šiaurės fasadu. Ji suręsta iš rąstų, su akmens mūro cokoliu ir dengta dvišlaičiu skardos stogu; sienos apkaltos lentomis horizontaliai, o kampai – vertikaliai. Cerkvė stačiakampio plano, dviejų patalpų. Vakarų pusėje yra prieangis, iš kurio į maldų salę veda dvejios ištiklintos durys; prieangio kairiajame kampe įrengti laiptai. Pagrindinis fasadas simetriškas, su dvi-

vėrėmis durimis vidurinėje dalyje. Virš skydo kyla dviejų tarpinių bokštas, užbaigtas aštuonbriauniu kupoliuku su kryžiumi. Bokšto apatinis tarpsnis pratęsia skydo plokštumą; jis kvadratinio skerspjuvio, žemas, su apskritu langeliu vidurinėje dalyje. Antrasis tarpsnis aštuonkampio plano; akustinės segmentinės angos išdėstytos kas antroje plokštumoje. Šoninius fasadus skaido platūs langai, užbaigti pusapskritėmis arkomis ir apjuosti tiesiais lentų apvadais su pailgintais šonais. Pietų fasado cokolyje yra durys į rūšį. Galinis, apsidės fasadas aklinas, be angų, užbaigtas trikampių skydu; virš kraigo kyla žemas bokštelis, vainikuotas svogūniniu šalmu su kryžiumi. Cerkvės maldų salės interjeras – vientisa erdvė, perdengta cilindrinio skliautu, dažytu melsva spalva ir dekoruotu žvaigždutėmis; prieangio lubos lygios. Prie galinės salės sienos dviem lygiais pritvirtintos medinės lentynos ir ant jų sudėti paveikslai formuoja ikonostasą. Apsidinę dalį nuo salės skiria tvorelė, kurios vidurinė dalis išlenkta puslankiu. Dešinioji salės pusė skirta vyrams; joje suolai išdėstyti išilgai sienos ir statmenai jai – atgręžti į ikonostasą. Cerkvė – būdingos šio tipo statinių architektūros ir nors nepasižymi sudėtingomis formomis, tačiau savo tūriu išsiskiria

Mainieivų sentikių cerkvės situacijos planas

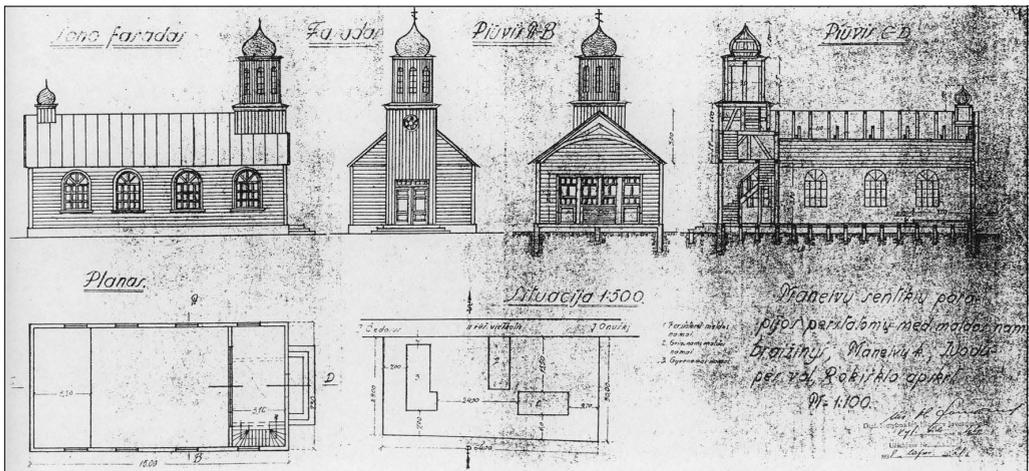

Mainieivų sentikių cerkvės bendras vaizdas

¹⁹ Blaževičius P. *Min. veik., ten pat.*

Mainevų sentikių
cerkvės interjeras

iš aplinkinių statinių. Pastatyta cerkvė kiek skiriasi nuo suprojektuotos. Projekte buvo išskirtas bokštas: vertikaliomis lentutėmis pabrėžtos jo išstetos proporcijos, o antrojo tarpsnio akustinės angos buvo išdėstytos visose plokštumose.

Cerkvės projektas.
LCVA, f. 1622,
ap. 4, b. 729, l. 4

Šalia sentikių maldos namų, galu atgręžtas į gatvę, stovi surestas iš rąstų vienaukštis **pastatas**, priklausantis cerkvei. Prie gatvės, šiauriniame gale yra gyvenamasis namas, o pietų pusėje pristatytas ūkinis trobesys – tvartas ir laikinas priestatas – malkinė. Namas su tvartu dengti dvišlaičiais stogais, o malkinė – vienslaičiu; šoniniuose fasaduose matyti skersinių sijų ir profiliuotų gegnių galai. Namo langai nedideli, stačiakampiai, apjuosti profiliuotais lentų apvadais su pailgintais šonais. Durys yra šoniniame rytų fasade (atgręžtame į cerkvę); jos apkaltos lentutėmis rombų raštu, o tvarto dviveriai vartai – kryžmai. Trobesys nesudėtingų formų, būdingų mažų miestelių ir kaimų etninės architektūros statiniams. Mainevų cerkvė ir namas sudaro kompleksą, priklausantį sentikių bendruomenei. Cerkvė yra pagrindinis kaimo tūrinis akcentas, pasižymintis originalia architektūra, nebūdinga kitiems kaimo trobesiams.

*Sentikių
bendruomenės
namas*

Apibendrinant vertėtų pažymėti, kad Juodupės valsčiuje vertingiausi ir seniausi pastatai stovi Onuškyje. Tai – Onuškio bažnyčios ir klebonijos statinių kompleksas, mokykla, buvusi karčema ir Onuškio dvaro sodybos pastatai. Saugotini yra ir mediniai, tradicinės liaudiškos architektūros namai, Mainieivų sentikių cerkvė bei šiai bendruomenei priklausantis trobesys.

Papildymas

XX a. 9-ajame dešimt. kunigas Sabaliauskas iniciavo naujos Juodupės bažnyčios statybą. Senutė Šlamienė dovanojo bažnyčiai savo žemės sklypelį su nameliu ir ūkiniu trobesiu, o pati persikėlė į butą senojoje klebonijoje (dalį savo sklypo pažadėjo paaukoti ir jos sklypelio kaimynė, nes žemės kiek stigo). Nugriovus pastatus, sklypas parengtas bažnyčios statybai, surinkta ir nemažai pinigų; vien „Nemuno“ fabrikas (direktorius Mažeikis) skyrė 350 000 rublių. Buvo parengtas bažnyčios projektas, tačiau sovietų valdžia statybai leidimo nedavė. Kunigą Sabaliauską perkėlė į Panevėžį; suaukoti pinigai patyrė infliaciją ir nežinia kur panaudoti. Šalia bažnyčios sovietmečiu buvo pastatytas namas, skirtas bažnytinėms regalijoms sandėliuoti, tačiau iš tikrųjų jame gyveno kunigas. Dabar name – klebonija.

Modernios technikos plitimas Juodupės valsčiuje*

Genovaitė Žukauskienė

Šiaulių „Aušros“ muziejus

Įvadas

Juodupės valsčius unikalus tuo, kad jo raidą XX a. pirmojoje pusėje didžia dalimi nulėmė vieno žmogaus, Oskaro Trėjaus sprendimas 1907 m. čia pradėti audimo verslą keleriomis audimo staklėmis. Pradžioje buvo įrengta verpykla, karšykla, taurinimo aparatūra, kiek vėliau sumontuotos kelerios audimo staklės. Praėjus tik 7 metams nuo veiklos pradžios, fabriko audiniai jau žinomi Lietuvoje, apdovanoti premijomis ir medaliais. Augant gamybos apimtims, didėjo fabriko darbuotojų skaičius, didėjo ir augo Juodupės gyvenvietė. Ypač didelę reikšmę turėjo gana ankstyvas šio krašto bendruomenės, kurios didelė dalis vienaip ar kitaip buvo susijusi su fabriku, susipažinimas su pažangiomis to meto mašinomis ir įrengimais, naudojamais fabrike. Techniškai išprusę žmonės domėjosi naujais technikos išradimais, drąsiau įvairius mechanizmus naudojo buityje. Kai kurie patys bandė konstruoti ir gamintis buitines ir ūkio darbus lengvinančius įrankius, mechanizmus ar mašinas. Todėl ekspedicijos metu užrašinėjant prisiminimus, beveik nepasitaikė pasakojimų, kad kokios nors technikos naujovės būtų buginusios Juodupės krašto žmones. Šnypščiančius garo katilus, bildančias besisukančias mašinas ir visokius kitokius mechanizmus jie ar jų šeimos nariai buvo matę fabrike, suprato jų veikimo principus. Kai kurios technikos naujovės kėlė žmonių smalsumą, bet ne baimę. Techniškam išsilavinimui įtakos turėjo ir tai, kad nemažai jaunimo tarnavo Latvijoje. Kai kurie iš jų mokėsi Rygoje ir išmokę amato grįžo turėdami techninių žinių.

Straipsnio tikslas remiantis istorinio lyginamojo ir analitinio metodų galimybėmis atskleisti tarpukario technikos raidą Juodupės krašte. Siekiant šio tikslo, keliami uždaviniai: 1. išanalizuoti žemės ūkio technikos, dviračio, motociklo ir automobilio, elektros ir vėjo jėgainių, radio, gramfonų ir patefonų, Oskaro Trėjaus vilnionių audinių fabriko technikos naudojimą; 2. apibūdinti amatų būklę bei amatininkų veiklą; 3. atskleisti kino, fotografijos, pieninių ir telefono ryšio plėtrą Juodupės krašte.

Tyrinėjimų apžvalga

1930 m. Lietuvoje atliktas pirmasis visuotinis Lietuvos žemės ūkio surašymas apie valsčiuose turėtą žemės ūkio techniką. Vertingiausi šio surašymo statistiniai duomenys apie Lietuvos ūkiuose naudotas žemės ūkio mašinas, padargus bei įrankius yra pateikti specialiaame leidinyje ir naudojami šiame straipsnyje¹.

Statistinius tyrinėjimus apie Lietuvos ūkį prieš Pirmąjį pasaulinį karą yra atlikęs A. Rimka². Čia pateikta statistika pagal gubernijas, o 1921 m. savivaldybių sąmatos – pagal apskritis.

Juodupės valsčių yra tyrinėjęs Antanas Daniliauskas, bet jo darbuose šio straipsnio tema nenagrinėjama. Tyrinėjimus apie Lietuvos valstiečių žemės ūkio

* Straipsnis leidyklai įteiktas 2005 01 16, serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokalinių tyrimų mokslo darbų komisijos įvertintas 2012 04 27, čia skelbiamas pirmą kartą.

¹ *Visuotinis Lietuvos Žemės ūkio surašymas*, Kaunas, Centrinis statistikos biuras, 1930, t. 3, l. 54, 55.

² Rimka A. *Lietuvos ūkis*, Vilnius, 1922.

technika, verslus yra atlikę nemažai autorių. Išsamią monografiją apie žemės ūkyje naudotą inventorių yra paruošusi R. Merkienė ir V. Milius³. Joje apžvelgiamos ir apibūdinamos įvairios nuo XIX a. antrosios pusės iki XX a. vidurio naudotos pašarų ruošimo, transportavimo priemonės, javų nuėmimo, kūlimo ir valymo įrankiai bei mechanizmai. Valstiečių linininkystę, joje naudotus mechanizmus, kinkomą vasaros transportą savo monografijoje yra tyrinėjusios A. Vyšniauskaitė ir J. Laniauskaitė⁴.

Apie medžio apdirbimo amatininkus – trobesių statytojus, kubilius, klumpdirbius, medžio drožinėtojus – rašė V. Milius leidinyje „Valstiečių verslai“⁵. Apie valsčių roges, pakinktus ir jų gamybą išsamią monografiją parašė J. Morkūnienė⁶.

Tyrinėjimų apie kitą modernią techniką, kuria naudojosi Juodupės krašto žmonės, nebuvo daryta. Tyrinėjimai dažniausiai apibendrinamieji, juose neaprašomos tam tikruose valsčiuose egzistavusios smulkios pramonės įmonės. Viena stambesnių monografijų apie Lietuvos pramonę (joje pateikta duomenų apie įvairias Lietuvoje veikusias pramonės įmones) yra leidinys „Lietuvos pramonė ikisocialistiniu laikotarpiu“⁷.

Tyrinėjimų apie dviračius, kaip transporto priemonę, Lietuvoje nebuvo. Yra leidinių apie dviračių sportą Lietuvoje. Apie automobilių istoriją Lietuvoje išleista K. Driskiaus ir L. Suslavičiaus knyga „Automobilis Lietuvoje“, kurioje spausdinamos tarpukario automobilių fotografijos, nacionalizuotų automobilių sąrašai. Šioje knygoje yra fotografija iš Juodupės su O. Trejaus sunkvežimiu⁸. Elektros gamybą, jos naudojimą mūsų krašte tyrinėjo kolektyvas autorių, kurių straipsniai publikuoti monografijoje „Lietuvos energetika“⁹. Platesnis Lietuvos elektros ir radijo ryšių tyrinėjimas atliktas P. Vitkevičiaus knygoje „Elektros ir radijo ryšių vystymasis Lietuvoje“¹⁰. Apie kiną Lietuvoje monografiją išleido V. Mikalauskas. Joje daugiausia nagrinėta kino istorija, trumpai aprašant klajojantį kiną, egzistavusį provincijoje, kur kino filmai buvo rodomi nepritaikytose patalpose¹¹. Telegrafo, telefono Lietuvoje trumpą istorinę apžvalgą atliko autorių kolektyvas jubiliejiniame leidinyje „Lietuvos ryšiams – 80“¹². Statistinės žinios apie Lietuvos pienines tarpukaryje pateikiamos jubiliejiniame „Lietūkis“ leidinyje¹³. Apie pienines rašė B. Povilaitis¹⁴. Neminiu technikos tematika spausdintų straipsnių žurnaluose, laikraščiuose, kai kuriais iš jų remiuosi ar cituoju savo straipsnyje.

Žemės ūkyje naudota technika

Ilgus metus, iki XX a. pradžios, žemės ūkio technika Juodupės valsčiuje, kaip ir visoje Lietuvoje, buvo gana primityvi. Įvairiems darbams buvo naudojami arklių jėgos traukiami ar sukami mechanizmai. Tik po Pirmojo pasaulinio karo neefektyvios, daug rankų darbo reikalingos priemonės buvo keičiamos našesniais žemės ūkio mechanizmais.

Didžiausi ir imliausi žemdirbių darbai – žemės apdirbimas, sėja, der-

³ Merkienė R., Milius V. *Žemės ūkio inventoriūs*, Vilnius, 1979.

⁴ Vyšniauskaitė A., Laniauskaitė J. *Valstiečių linininkystė ir transportas*, Vilnius, 1977.

⁵ Kudirka J., Milius V., Vyšniauskaitė A. *Valstiečių verslai*, Vilnius, 1983.

⁶ Morkūnienė J. *Valstiečių rogės, pakinktai ir jų gamyba*, Vilnius, 1994.

⁷ *Lietuvos pramonė ikisocialistiniu laikotarpiu*, Vilnius, 1976.

⁸ Driskius K., Suslavičius L. *Automobilis Lietuvoje 1918–1940 m.*, Vilnius, 2005.

⁹ *Lietuvos energetika*, Vilnius, 1982, d. 1.

¹⁰ Vitkevičius P. *Elektros ir radijo ryšių vystymasis Lietuvoje*, Vilnius, 1972.

¹¹ Mikalauskas V. *Kinas Lietuvoje*, Vilnius, 1999.

¹² *Lietuvos ryšiams – 80*, sud. A. Krokus ir P. Vitkevičius, Vilnius, 1998.

¹³ *Lietūkis, 1923–1933 m.*, Kaunas, 1933.

¹⁴ Povilaitis B. *Lietuvos žemės ūkis 1918–1940 m.*, Vilnius, 1997, p. 67.

liaus nuėmimas ir apdorojimas. Ŗemei apdirbti ilgus amŖius buvo naudojami arklių traukiami arklai, plūgai, kuriuos turėjo kiekvienas ūkininkas ir kurie dažniausiai būdavo pagaminti vietinių kalvių (1–50)*.

1930 m. Lietuvoje buvo atliktas pirmasis visuotinis Lietuvos ūkio surašymas, kurio metu suregistruotos Lietuvos ūkiuose naudotos mašinos, padargai, įrankiai. Šiais duomenimis, Juodupės valsčiuje iš 983 ūkių 900 naudojami vienokiomis ar kitokiomis ūkio mašinomis ar įrankiais. Daugiausia turėta vienvagių plūgų, kurių tuo metu Juodupės valsčiuje buvo 1 174, kiek mažiau drapakų (553 vnt.), kultivatorių ir akėčių. Geležinės akėčios užregistruotos 59, dvivagiai plūgai – 36, geležiniai ir cementiniai volai – 8, arkliniai kaupikliai – 53. Grūdams valyti Juodupės valsčiaus ūkininkai dažniausiai naudojo arpus, kurių suskaičiuota 178, rečiau buvo naudojami fuchteliai (16 vnt.) ir trejeriai (3 vnt.). Javams kulti ūkininkai naudojo 58 kuliamąsias, nevalančias grūdų, ir 5 mašinas, valančias grūdus, dobilams kulti naudojo 9 dobilų kuliamąsias. Valsčiaus ūkininkai turėjo 18 vilktų (maniežų) ir 41 akselinę mašiną. Augalų sėjai turėta 1 paprasta ir 3 dobilų sėjamosios. Juodupės valsčiuje naudotos 8 javų kertamosios, 9 pjaunamosios ir 9 arkliniai grėbliai. Ŗemės ūkio technika su varikliais buvo: lokomobiliai su garo katilais – 2, ūkio mašinos su vidaus degimo varikliais – 4, iš jų 1 traktorius¹⁵.

Kaip matyti iš statistikos, traukiamų arkliais šienapjovių, javapjovių, grėbiamųjų buvo gana reta. Jomis dažniausiai naudojami dvarininkai ir pasiturintys ūkininkai – tie, kurie turėjo daugiau ūkio ir pievų, nes šie mechanizmai buvo gana brangūs. Juodupės valsčiuje arklinėmis kertamosiomis naudojami ūkininkai Juozas Čeičys iš MaŖūčių k., Petras Mulokas iš Vištagerklio k. (18), Antanas Butėnas iš Sodėlių k., Ignas Bakanas iš Prūsėlių k. (31), Romas Bakanas (38). Arklinę pjaunamąją buvo įsigijęs Ignas Butėnas iš Teklinės k., prie jos prisimontavo mechanizmą, kuriuo buvo daromi pėdai (31). Tartališkio kaimo ūkininkas Juozas Kudukis naudojami pjaunamąją. Onušio dvaro ūkyje buvo naudojamos kelios kertamosios ir grėbiamosios (15), kertamąją, grėbiamąją ir svaidyklė bulviakase ūkiuose naudojami Kazys Čeičys iš Raupių (18) ir ūkininkas J. Morkūnas iš Veduviškio. Ūkininkas Kazemėkas iš Onušio buvo įsigijęs visą komplektą: arklinę kertamąją, pjaunamąją ir grėbiamąją (17).

Viktoras Kanopa iš Remeikių k. buvo pažangus ūkininkas, mokėjo latvių, rusų, anglų kalbas. 1922 m. grįžo iš Amerikos, kur dirbo Bostono fabrikuose, domėjosi pažangiais ūkininkavimo metodais. Įsigijo kultivatorių, fabrikinį dvivagių plūgą, pasidarė volą suartai dirvai. Pirmasis valsčiuje nusausino ūkyje esančias pelkes (pagal padarytus planus kasė griovius) ir pavertė jas šienaujamosiomis pievomis. Už tai jam buvo paskirta premija. Pievoms šienauti 1938 m. nusipirko arklinę pjaunamąją su priedais, leidžiančiais ją naudoti kaip kertamąją (47).

Sodėlių k. ūkininkas Juozas Čypas naudojami akseline mašina (2). Tokių pašaro smulkintuvų buvo kiekviename kaime.

Iš viso, 1930 m. surašymo duomenimis, Juodupės valsčiuje jų buvo 41.

Oskaro Trėjaus fabrike įvairius krovinius gabendavo arkliais, kuriems pašarus ruošdavo naudodamiesi kertamo-

* Skliausteliuose esantis skaičius nurodo informacijos pateikėjo numerį sąrašė. Pasakojimus užrašė straipsnio autorė 2004 m. kraštotyros ekspedicijos Juodupės krašte metu.

¹⁵ *Visuotinis Lietuvos Ŗkio surašymas*, Kaunas, Centrinis statistikos biuras, 1930, t. 3, l. 54, 55.

siomis, šienapjovėmis, akselinėmis, poriniais dvivagiais plūgais, pjūklų galastuvais ir kitu smulkiu žemės ūkio inventoriumi¹⁶.

Daug sunkaus darbo ir laiko atimdavo kūlimas. Ilgus metus kūlę spragilais, ūkininkai džiaugėsi, kai jų darbą palengvino XX a. pirmaisiais dešimtmečiais Juodupės krašte pradėtos naudoti arkliais sukamos kūlimo mašinos – maniežai. Alėknų k. arklinę kuliamają ūkininkas Pranas Alekna išigijo dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą. Kuldavo visam kaimui (19). Arklinę kuliamają turėjo Jonas Milaknis iš Čeičių (1). Maniežus buvo išigiję ūkininkai Pranas Gasiūnas iš Lingėnų k., Jonas Pupienis iš Sodelių k. (2, 9, 10), Juozas Muralis iš Onušio (3), Antanas Kavaliauskas iš Neršionių k. (41), Antanas Ražinskas ir ūkininkai Šinkūnai iš Armonių k. (44), ūkininkas Rušenas iš Naujasodės (46).

Arpus, fuchtelius ir kitus grūdų valymo mechanizmus dažniausiai išgydavo ūkininkai, kurie turėjo arklines kuliamąsias, nes jomis kuliant grūdai byrėjo su įvairiomis priemaišomis. Užubalių k. arpą turėjo ūkininkas Jonas Zoluba (17), Aleknų k. – Ignatas Čeičys, Jonas Šutpetris, Raišelių k. – Antanas Žindulis ir kt. (18). Antanas Kietis pats pasidarė arpą, kurį apkaustė kalvis Vincas Pučka (41). Fuchtelį grūdams valyti turėjo Pranas Gasiūnas iš Lingėnų k. (9). Neturėjusieji savo grūdų valymo technikos, ją skolindavosi arba veždavo valyti grūdus pas tuos, kurie turėjo. Onušio kunigas Juozas Čiuvinškas fuchtelį naudojo parapijos ūkyje, paskolindavo ir kitiems ūkininkams. Turėjo ir gyvatuką žirniams valyti (1). Fuchtelis buvo paskirtas Veduviškio pieninės kooperatyvo nariams, kurie juo galėjo naudotis nemokamai (41). Ūkininkas Adamonis, Amerikoje užsidirbęs pinigų, Alksniuose nusipirko ūkį, išigijo gerą grūdų valymo mašiną trejerį ir ūkininkai iš aplinkinių kaimų pas jį valydavo grūdus (2).

Linus augindavo dažna šeima. Linams minti taip pat naudodavo maniežus. Linų minamąją (maniežą) Naujasodės k. turėjo Jonas Liuga (1, 46), Lingėnų k. – Pranas Gasiūnas (4), Armonių k. – Antanas Ražinskas (44). Mindami maniežu, keli leisdavo į mašiną linus, vienas prižiūrėdavo arklius, kad jie vienodai eitų ratu (9, 40). Ginotų k. linus mynė pas ūkininką Pranciškų Alekną, kurio daržinėje, šalia jaujos, buvo pastatytas maniežas. Čia atveždavo ir kanapes, iš kurių pluošto vydavo virves (12, 24, 46, 47). Sodelių k. linus mindavo Pupienių jaujoje (26), Mandagiškio k. – ūkininko Antano Augustinavičiaus (16, 31), Didsodės k. – ūkininkų Stelionių jaujoje (38). Butėniškio k. modernią jaują su džiovinimo krosnimis turėjo ūkininkas Kazys Deksnys (38).

Antanas Kietis iš Veduviškio k. iš giminaičio ūkininko Narbuto pasiskolindavo įrengimą linams braukti, kuris buvo primontuojamas prie kuliamosios maniežo. Įrengimas buvo paprastas – ant rėmų pritaikydavo ašį su guoliais, ją suko arklys. Ant prieš ašies pritaisytų diskų pritvirtindavo eilę brauktuvų, šie sukdamiesi liedsdavo linų saują, kurią braukėjas vartydavo tai priartindamas, tai nutolindamas. Tokiu būdu braukiant linus galima daugiau kaip už du braukėjus pribraukti ir nepavargti. Dar viena gera brauktuvo savybė – jį pastatydavo kieme ir vėjas nunešdavo visas dulkes¹⁷.

Kazė Lapelienė, gyvenanti Dirvonų k., pasakojo, kad apie 1925 m. kaimo žmonės sužinojo, jog pro šalį važiuos lokomobilis (*dampis*), „tai žmonės ėjo jo pasižiūrėti ir lydėjo toliausiai“ (34). Pra-

¹⁶ Lietuvos centrinis valstybės archyvas (toliau – LCVA), f. 987, ap. 1, b. 320, l. 24, 24^a.

¹⁷ Povilo Kiečio, gim. 1908 m. Veduviškio k., atsiminimai. V. Pučkos archyvas.

*Jonas Bira kulia
Patilčių dvarelyje.
Iš L. Alenikovienės
archyvo*

*Vlado Šarkauso
kuliamoji.
Ant jos sėdi
jo vaikai Antanas
ir Irena. Vlodo
Šarkauso nuotr.*

dėjus naudoti lokomobiliu sukamas kūlimo mašinas, darbo našumas dar padidėjo. Nedidelių ūkių savininkams javams kulti užtekdavo vienos dienos.

Dar našesnės ir lengvesnės buvo kuliamosios su dyzeliniais varikliais. Iki 1930 m. Juodupės valsčiuje tokių mašinų buvo dvi, daugiau jų atsirado 1935–1938 m. Mašinas su vidaus degimo varikliais įsigijo Vytautas Mulokas iš Vištagerklio k. (3, 33, 46), Kazimieras Garška iš Sodelių k. (4, 9), Vladas Šarkauskas iš Stōniškio k., kuris ir veltui iškuldavo, jei kas neturėjo pinigų (43, 45). Apie kūlimą Aleknų kaime net dveilis buvo sukurtas: „Čeičys Čeičį kulia, o Garška – Ramanauskų“ (18). Jono Biros iš Skridulių k. švedišką kuliamąją mašiną suko „Doič“ markės variklis. Šią techniką padėjo įsigyti jo tėvas, kuris 1930 m. grįžo iš Amerikos užsidirbęs pinigų (1, 11, 50). Su „Blacton“ varikliu kuldavo Steponas Ginotis iš Gintotų k. (17, 48), Jonas Keliuotis iš Teklinės k. Jo kuliamoji buvo nedidelė (31, 46). Pranas Skruodys iš Užubalių buvo išsinuomojęs kuliamąją „Ruston“, su kuria kuldavo Eikiniškio dvare, Užubalių, Da-

liėčių k. ir kt. (15). Kuliamąja su varikliu kūrė iš Remeikių k. Antanas Lapašinskas, kuris kuldavo kartu su Henriku Garška. Kuliamoji buvo savadarbė, ja naudojosi dar Antano tėvas Jurgis Lapašinskas. Kuliamąją perveždavo 2–4 arkliai (24, 29, 46, 48). Į Prūselių ir kitus aplinkinius kaimus kulti važiuodavo Mikalajūnas (36, 38, 40).

Gabūs paaugliai Povilas Liuga ir Antanas Kirstukas, pasižiūrėję, kaip veikia mašinos, sumeistravo mažą javų kuliamąją, kuri kūrė kaip tikra, atskirai bėrėjo grūdai, atskirai krito šiaudai (1). Rankinę kuliamąją mašiną buvo susikonstravęs ir Kairys iš Valiūniškio k. (1).

Kuldavo po 15–16 val. per dieną, vieni kitiems padėdavo talkomis po 15–20 žmonių (12, 18). Už kūrimą mokėdavo dažniausiai pagal kūrimo laiką, po 2–3 Lt už valandą (31). Žibalo reikėdavo nusipirkti tam, pas ką kulia. Jo išgydavo Juodupėje, Kalpoko parduotuvėje, 1 l kainavo 1 Lt (38).

Neką lengvesnis darbas žemdirbiams buvo grūdų malimas. Ilgus amžius jie buvo malami rankinėmis girmomis. Pagrindinis Juodupės krašto malūnas, kuriame maldavo dauguma šio valsčiaus gyventojų, buvo Iciko Čepeikino vandens malūnas Mainieivų k. Jame buvo įrengti valcai, daromos kruopos, veliami milai. Valcus įrengė Nikodemus Šulcas, gabus meistras iš Čedasų. Malūno pastatas 2 aukštu, medinis. Jame buvo 3 girmos – dvejų malimui, vienerios – kruopoms gaminti. Antrame aukšte buvo valcai. Apie 1936 m. sumontuotas „Blacton“ variklis ir malūnas galėjo malti nepriklausomai nuo upės vandens lygio. Variklis suko generatorių, kuris gamino elektrą. Valcai buvo nauji, geri. Net Panevėžio žydai važiuodavo susimalti į Mainieivų malūną, kuriame dirbo visa šeima: pats Icikas, jo sūnūs Šmulka ir Abromas bei žentas. Dar kelis žmones samdydavo: maldavo Jonas Skrivelis, prie valcų dirbo samdytas žmogus iš Panemunėlio, vėliau Augustas Šimėnas. Nusidriekdavo ilgos eilės laukiančiųjų susimalti grūdus. Jei kas per dieną nespėdavo sulaukti savo eilės, galėjo vietoje pernaktoti, buvo įrengti kambariai nakvynei. Labai teisingas žmogus buvo malūnininkas Icikas Čepeikinas. Ir užjausdavo, ir pinigų paskolindavo, jei ką kokia bėda ištikdavo. O jeigu kam skubiai prireikdavo miltų, pvz., laidotuvėms, tai jis iškart pakeisdavo grūdus į miltus. Per karą, traukiantis vokiečiams, malūnas sudegė. Pokariu jis buvo atstatytas, bet valcų nebeliko. Malūnas dirbo iki 1990 m. (1, 10, 12, 15, 17, 31, 32, 34, 46, 50).

Juodupės Trėjaus malūne buvo vandens turbina, įrengtas piklius, valcai (2, 9). Plieninių valcų pora kainavo 20 000 Lt. Tiek pat kainavo porcelianiniai valcai. Malūne buvo sumontuota dinamo mašina su apšvietimo tinklu, kurios vertė 20 000 Lt, ir AEG firmos dinamo mašina, kainavusi 2 300 Lt. Jame buvo pastatytos tekinimo

Vladas Šarkauskas
prie kuliamosios variklio.
Iš I. Šarkauskaitės archyvo

staklės, gaisrinė pompa. Girnų malūne įrengta kruopadirbė, 2 poros girnų po 3 000 Lt ir pikliaus komplektas¹⁸. Ūkininkas Morkūnas, atvykęs iš Panemunėlio, nusipirko Vedereckio dvaro centre 40 ha žemės ir 1938 m. pasistatė motorinį malūną. Šiame malūne malė paprastai, prie girnų dirbo broliai Jonas ir Pranas Rageliai, girnias plakė Feliksas Vaičiulis (41, 44). Malūne buvo pastatytas dyzelinis variklis „Robson“¹⁹. Miltų malti važiuodavo ir į Latvijos Aknystos malūną, kur buvo įrengti geri valcai (44). 1935 m. Jonas Bernotas Ūnuškyje pastatė motorinį malūną, jame sumontavo diskinių pjūklą. Po kelerių metų šis malūnas sudegė, jį išigijęs Karpas Arefjevas ėmėsi malūną remontuoti. Girnias suko naftos variklis, buvo įrengtas piklius, stovėjo diskinis pjūklas (*zeimeris*), rankinis vandens siurblys, žibalo bakas, rankinės pompos²⁰ (46).

Dviračiai

Pagal 2004 m. ekspedicijos metu Juodupėje surinktą medžiagą, dviračius tarpukaryje dažniausiai išigydavo stambesnieji ūkininkai, meistrai, amatininkai, tarnautojai, ypač kurie dirbo Latvijoje (1–50). Liudas Kirstukas dirbo melioracijoje (tiesino Júodupe), iš atlyginimo nusipirko dviratį (1). Dviračiu naudojosi ir puodžius Jurgis Kirstukas, jį laikydavo kambaryje, garbingoje vietoje (1). Dviračius buvo išigiję durpyno darbininkai Pranas Jasikevičius, Povilas Skrandauskas ir kt. (17). Kalvis ir stalius iš Skridulių k. buvo nusipirkęs vokišką moterišką dviratį „Veltfrad“, kuriuo važinėdavo visi namiškiai (50). Skriveliškio k. pirmieji dviračius išigijo ūkininkai Povilas ir Jonas Orlanai (12). Dviračiu važinėjo Ginotų k. seniūnas Jonas Giniotis, kuris labai tausojo savo dviratį, žiemą išardydavo ir laikydavo jį kambaryje (24). Grafui Pžezdeckiui, jo kalviui Vincui Pučkai iš Veduviškio dvaro apie 1926 m. dviračius atvežė iš Suomijos. Dviračio priekyje buvo bagažinė, padangos guminės, pilnavidurės (nepripučiamos), tai važiuojant smarkiai kratydavo. Pučkos žmona šio dviračio nemėgo, sakydavo, kad su juo galima užsimušti. Ji lengviau atsikvėpė, kai Vincas Pučka jį išmainė į arklinį vežimą (41).

Dviračiais važiuodavo į bažnyčią, atlaidus ar kitokias šventes. 1927 m. rugpjūčio 21 d. Vladas Šarkauskas savo dienoraštyje rašė:

„Eina žmonės, dviračiais važiuoja, arkliais joja, važiuoja kaip ant kokių atlaidų, tas buvo vakar po pietų, kur tik pasižiūrau, ten pulkais ir plaukia į Juodupę, nes bus p-nas Prezidentas A. Smetona“²¹.

Meistras V. Šarkauskas iš Stonišio k. dviračiu kasdien važiuodavo į Rōkiškį, nes ten dirbo (43).

Kai kurie meistrai bandė patys pasidaryti dviračius. Vienas jų – Juozas Luškoševičius iš Užubalių k. Jo dviračiu buvo galima važiuoti tik nuo kalno (1). Panašų medinį dviratį su ratais, rėmu ir vairu apie 1927 m. buvo pasigaminę Kavaliauskai iš Veduviškio (41).

Viktoras Pupienis prisimena, kad O. Trėjus surašė visus fabrike dirbančius vyrus, kurie norėtų išsimokėtina išigyti dviračius. Latvijoje nupirko naujus lat-

¹⁸ LCVA, f. 987, ap. 1, b. 320, l. 24.

¹⁹ LCVA, f. 388, b. 2356, ap. 2^a, l. 9.

²⁰ LCVA, f. 388, b. 1941, ap. 2^a, l. 40.

²¹ Vlado Šarkausko, gim. 1905 m. Aukštadvario dvare, dienoraštis. *Irenos Šarkauskaitės archyvas*.

vių gamybos dviračius, kainavusius po 200 Lt, ir už juos kas mėnesį atskaičiuodavo iš algos. Kadangi fabrike dirbo žmonės ir iš tolesnių kaimų, tai dviratis buvo puiki priemonė greičiau atvykti į darbą. Dviračius įsigijo dauguma fabriko darbuotojų (12). Jais į fabriką važinėjo broliai Antanas ir Jonas Izdūniai iš Didsodės k. (38). Pranas Gernys pirmasis iš Lingėnų k. (apie 1928) vasarą dviračiu pradėjo važinėti į Trėjaus fabriką. Žiemą išardydavo, ištepdavo ir pakabinavo prie krosnies, kad nesurūdytų (9, 10).

Emilis Kriškanas, dviratį nusipirkęs iš uždarbio fabrike, 1935 m. vienas dviračiu nukeliavo į Palangą, nes labai norėjo pamatyti jūrą (9). Meistras Pranas Skruodis savo dviratį buvo užstatęs nuomodamasis kuliamažą. Kuliamoji buvo sena, pelno nedavė, dviratį teko atiduoti už skolas (15).

Jaunimas dviračius dažnai pirkdavo Latvijoje, ten jie buvo pigesni. Drąsesnieji prie Ilzenbergo per sieną juos persinešdavo (sakydavo: *per žaliają perėjau*). Taip į Lietuvą dviratį parsigabeno Jonas Kastanauskas iš Brýzgių k., tarnavęs Latvijoje ir ten jį nusipirkęs (13). Juodupės valsčiaus žmonės apsipirkti važiuodavo į Latvijos miestelius Aknystą, Neretą. Ten naudinga buvo pirkti pakinktus arkliams.

Fabriko darbininkai su dviračiais prie Sodelių fabriko

Juodupėnai su dviračiais

*Emilis Kriškanas
prie jūros. 1935 m.
Iš E. Kriškaniėnės
archyvo*

Atvažiudavo senais, vietoje juos pakeisdavo naujais pakinktais, senuosius išmesdavo, taip išvengdami muito mokesčio (31). Latvijoje pirkdavo ir laikrodžius. Kazė Lapelienė prisimena, kad nusipirktą laikrodį per sieną nešėsi paslėpusi po sijonu. Nepastebėjo, kad jis buvo prisuktas ir „*pasitaikyk taip, jis ėmė čirkšti. Muitininkai laikrodį, aišku, atėmė*“ (34).

Latviški dviračiai kainuodavo 200–250 Lt, o angliški – 360–400 Lt (31). Ne vienas dviračių neteko, kai prasidėjus karui rusai traukdami „pasiskolindavo“. Taip dviratį prarado ir onuškietis Gaidamavičius (46).

*Oskaro Trėjaus
sūnaus motociklas.
1935 m.*

*Iš I. Šarkauskaitės
archyvo*

Motociklai, automobiliai

Iki XX a. trečiojo dešimtmečio Juodupės valsčiuje automobilių nebuvo. Iki to meto (o dar dažnai ir šiais laikais) kelionėms pasikinkydavo arklius ir vežimais, lineikomis, žiemą rogėmis, važeliais nuvažiuodavo didžiausius atstumus. Onuškio dvarininkas Komaras važinėjo 2 arkliais pakinkyta lineika. Jį vežiojo Juozapas Talačka. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, Juozapas nuvežė Komarą į Maskvą, o pats su arkliais grįžo į Onuškę (18, 46). Oskaro Trėjaus fabriko ūkyje buvo naudojami įvairiausi arklių traukiami vežimai ir rogės – porinis ir vieno arklio lengvi vežimai geležinėmis ašimis, porinė brika, vieno arklio lineika, vieno arklio ir poriniai karai medinėmis ir geležinėmis ašimis, vieno arklio ir porinės rogės, darbo rogės, vieno arklio važis²².

²²LCVA, f. 987, ap. 1, b. 320, l. 24.

Vairuotojas
J. Lukoševičius
(pirmas iš dešinės)
prie jo vairuojamo
Svolkino automobilio.
1939 m.
Iš M. Lukoševičienės
archyvo

O. Trėjus (dešinėje)
prie savo sunkvežimio
„Ford“

Motociklą savo sūnui Juodupėje buvo nupirkęs fabriko savininkas O. Trėjus (41). Motociklais važinėjo fabriko darbuotojai inžinierius Jeronimas Čikas (47) ir Jonas Serapinas. Pastarasis buvo įsigijęs „Harley Davidson“ motociklą (50). Apie 1937 m. motociklą įsigijo Mainėvų krautuvninkas Samoilas Antonovas (31).

Iš Rokiškio automobiliu atvažiuodavo apskrities daktaras Sipavičius (1). Juozas Lukoševičius, kilęs iš Užubalių k., vairuoti išmoko Rokiškyje iš Zyzo (1).

Apie 1930 m. pro Juodupę važiuodavo automobilis, reklamuojantis muilą „Žuvelė“, kuris buvo padarytas panašus į žuvį. Automobilyje sėdėdavo mažaūgis Adomukas ir mėtydavo reklaminius lapelius apie šį muilą (9).

Nuo 1937 m. iš Rokiškio į Onuškę važiuodavo autobusas (1). Du kartus per savaitę važiuodavo autobusas iš Kauno pro Rokiškį iki Onuškio (17). Automobilį buvo įsigijęs Garška iš Juodupės. Vyskupo vizito metu Garška vyko jo sutikti (41). Mašina pravažiuodavo ir pro Skridulių kaimą, vaikai bėgdavo jos pažiūrėti (11). Žmonės dainuodavo: „Skrenda Garška su motoru ir kvėpuoja grynų oru“ (43). Automobiliu „Ford“ į Užubalių k. pas kalvį Antaną Brenčį atvažiuodavo jo brolis Petras iš Rygos (16). Juodupėje sunkvežimį „Ford“ ir lengvąjį automobilį buvo įsigijęs Oskaras Trėjus²³. Tiesa, lengvasis automobilis dažnai neužsivesdavo, tai juodupiečiai jį stumdavo (24). Sunkvežimiu

²³LCVA, f. 987, ap. 1, b. 320, l. 24.

veždavo audinius į Rokiškio stotį. Žiemą, kad automobilis neįklimptų, žmonės kastuvais valydavo sniegą iki Rokiškio (43). Seną sunkvežimį buvo išsigijęs ir Deksnys (vyskupo brolis) iš Butėniškio k., bet šis automobilis daugiau stovėjo sugedęs, negu važiavo (31).

Transporto priemonėms eksploatuoti buvo reikalingas benzinas, kuri, kol poreikis buvo mažas, pardavinėjo ūkinių prekių parduotuvėse. Didėjant automobilių ir motociklų skaičiui, augo ir benzino poreikis. 1938 m. „The Shel Company of Lithuania“ Onuškyje pastatė benzino automatą „Standart“, kuri eksploatavo R. Polovinskas²⁴.

Elektra, vėjo jėgainės

Elektra buvo gaminama Mainieivų malūne. Ji ne tik apšvietė malūną, bet buvo tiekiamą ir kitiems kaimo gyventojams. Elektra buvo atsivedęs krautuvininkas Antonovas, kuris ją naudojo parduotuvei ir namams apšviesti, radijo imtuvui maitinti (34, 35). Elektra iš malūno naudojosi ir Timofiejus Korotkovas (33).

1939 m. vėjo jėgainę susikonstravo ir pasigamino Stonišio k. meistras Vladas Šarkauskas, pagaminta elektra apšvietė namus, maitino radijo imtuvą (43). Jėgainę pasigamino ir pasistatė prie savo namų Veduviškio k. kalvis Vincas Pučka kartu su sūnumi Vladu (41). Vėjo jėgainę buvo pasidaręs ir Jonas Stelionis iš Skridulių k., jai sparnus padarė meistras Šaulys. Pagamintą elektra naudojo apšvietimui ir radijo imtuvui „Telefunken“ maitinti (50). Veduviškio k. mokytojas J. Mockevičius pasistatė vėjo jėgainę, apšvietė namus ir ilgais žiemos vakarais galėjo skaityti knygas (41). Gabus jaunuolis Jurgis Orlanas iš Skriveliškio k., dar būdamas studentas, pagamino vėjo turbiną, kuri suko malūną (46).

Petras Kietis iš Veduviškio k. pasistatė vėjo jėgainę, kuri buvo sukonstruota Lietuvos inžinierių ir pagaminta Ukmergės amatų mokykloje vadovaujant mokytojui, aviacijos karininkui, inžinieriui Ilgūnui. Buvo planuota pagaminius bandomąjį vėjo jėgainės pavyzdį ir jam pasiteisinus jas gaminti ir naudoti Lietuvos ūkyje. Deja, prasidėjo karas ir ta vienintelė vėjo turbina, kurios gamybai buvo išleista 2 400 Lt, už 90 markių buvo parduota Petru Kiečiui ir atvežta į Veduviškio k. Apie tai, kaip ši jėgainė buvo pastatyta, kaip veikė ir buvo naudojama ūkyje, savo prisiminimuose rašė Povilas Kietis:

„Turbinos cilindrinė dalis, kuri laikė sparnus, buvo išlieta iš špyžiaus. Ji leido sparnams judėti 360 laipsnių kampū. Turbina turėjo 2 uodegas: vieną didelę, kuri atsikusdavo prieš vėją, o kitą mažesnę, statmeną pirmajai, kuri pasukdavo sparnus kampū nuo vėjo, su-

Papuoštu sunkvežimiu važiuoja Juodupės šauliai

²⁴Naftos produktų sandėliai, LCVA, f. 388, ap. 5, b. 97.

*Vladas Šarkauskas
ant stogo prie savo
sukonstruotos vėjo
jėgainės. 1939 m.
Iš I. Šarkauskaitės
albumo*

*Vėjo jėgainė Vinco
Pučkos sodyboje
Veduviščio kaime.
Iš V. Pučkos archyvo*

mažindama sukimo greitį. Esant stipriam vėjui toks sparnų pasukimo kampas labai reikalingas, o mažam ar vidutiniam – nuostolingas. Vėliau reguliuojama uodega nulūžo, nebeatliko savo paskirties. Už didžiosios uodegos buvo pririšta virvė, kurios pagalba nuo žemės sparnai buvo pasukami reikiamu kampu. Tai buvo labai praktiška – esant silpnam ar vidutiniam vėjui gauti didesnę greitį, o stipriam sudaryti kampą, kuris reikalingas. Turbiną pirmiausia nutarta panaudoti šviesai. Pavyko nusipirkti 6 voltų automobilio dinamą, laidų, akumulatorius ir kt. Viskas buvo sumontuota ir sužibo lemputės. Šviesa buvo išvedžiota gryčioje ir tvarte. Antanas (Kietis) mėgo staliaus darbą. Viską darant rankomis, reikia daug laiko ir jėgos. Vėjo turbina galėjo pasukti obliavimo stakles ir nedidelį diskinių pjūklą lentoms obliuoti ir pjaustyti. Sunkiausia buvo gauti veleną ir peilius obliavimo staklėms. Juos padarė Rokiškio šaltkalviai. Medinius rėmus

pasidarė pats. Turbina be vargo suko obliavimo stakles. Esant palankiam vėjui turbina puikiai veikė, galima buvo ją dar apkrauti darbu, gal kad ir girnas suktų. Rokiškio malūno malūnininkas Vladas Šaulis pritarė sumanymui. Girnų skersmuo buvo 80 cm. Girnoms lieti buvo reikalinga magnezijos, titano, šmirgelio. Pagamintos garnos esant stipriam vėjui per valandą sumaldavo 50 kg ir daugiau grūdų. Savo ūkio reikmėms miltų pilnai užtekdavo. Antanas sumanė, kad galima būtų pasidaryti piklių ir pasigaminti pikliuotų miltų. Jis gavo šilkinės medžiagos pikliaus sistamai, pasidarė medinę dėžę, sijojimo įrenginį sujungė su transmisija dirželiu. Miltų sijojimui reikėjo mažai jėgos. Garnos su pikliumi pakėlė turbinos vertę. Nereikėjo į malūną važiuoti. Buvo ruošiamasi turbiną pajungti vandens pompavimui ir gryčioje įrengti vandentiekį. Užėjus rusams, ūkis nebuvo prie buožinių, bet gražiai sutvarkytas, daug kam kėlė pavydą vėjo turbina. Jos sparnams nebeleido suktis, retežiu pririšo prie bokšto. Ilgainiui sparnai išbyrėjo, kaimynai turbiną nukėlė žemyn²⁵.

Radijo pradžia Juodupės krašte

1926 m. birželio 12 d. pradėjus iš Kauno transliuoti pirmąsias radijo laidas, šia naujove greit susidomėjo Juodupės krašto žmonės. Pradėję transliacijas, Kauno radijo stoties darbuotojai kreipėsi į radijo klausytojus, kad šie parašytų, kokia yra radijo imtuvų priimamo garso kokybė. Vienas iš radijo klausytojų, atsargos leitenantas Iškauskas iš Onušio, 1927 m. balandžio 12 d. rašė: „Labai tankiai girdžiu barskėjimą, kuris paskutiniu metu toks stiprus, kad beveik nieko negalima girdėti“²⁶. Savo laiške jis nurodė, kad turi gerą lempinį imtuvą. Negalime sužinoti, ar kalta buvo radijo stotis, ar p. Iškausko radijo imtuvas: tuomet radijas žengė pirmuosius žingsnius, galėjo būti nekokybiška imtuvo antena ar kokie kiti techniniai nesklandumai.

Apklaustos duomenimis, iki 1930 m. Juodupės krašte populiariausi buvo detektoriniai radijo imtuvai (1–50). Tai galima paaiškinti tuo, kad jie buvo pigesni, paprastos konstrukcijos, nebrangūs eksploatuoti. Lempiniais radijo imtuvais buvo galima priimti tolesnes radijo stotis, garsą perduoti per garsiakalbį, tačiau jie buvo kur kas brangesni ir jiems reikėjo maitinimo šaltinio.

Onušio dvaro kalvio Adolfo Vilevičiaus sūnus buvo šaulys, domėjosi naujovėmis, pagal spaudoje rastą aprašymą pats susimontavo detektorinį radijo imtuvą, aukštai virš beržų iškėlė anteną. Apylinkės žmonėms tai buvo didelė naujiena, jie susirinkdavo pasiklausyti, kaip ta dėžutė kalba (46).

Apie 1930 m. radijo imtuvą įsigijo Petras Kirstukas iš Sidābrinės k., prijungė dvejas ausines, galėdavo ir kaimynai pasiklausyti radijo laidų (1). Tais metais detektorinį radijo imtuvą buvo įsigijęs meistras Juozas Šapranuskas iš Pagojų k. Jis sugalvojo ausines įdėti į puodynę, tada garsas sklido kaip iš garsiakalbio ir radijo laidų galėjo klausytis daugiau žmonių (5, 31, 49). Tokiu puodynės garsiakalbio metodu 1932 m. pasinaudojo ir Antanas Kavaliauskas iš Veduviškio k., pirmasis kaime įsigijęs radijo imtuvą. Kiek vėliau, apie 1934 m., mokytojas J. Mockevičius

²⁵ Povilo Kiečio, gim. 1908 m. Veduviškio k., atsiminimai. *V. Pučkos archyvas*.

²⁶ LCVA, f. 964, ap. 1, b. 4.

parsivežė lempinį radijo imtuvą su garsiakalbiu. Garsiakalbis buvo prastos kokybės, tai kalvis Vincas Pučka išmontavo jį iš radijo imtuvo, padarė jam skardinius šonus, pakabino ant sienos ir tuomet radijo laidas buvo galima kur kas geriau girdėti (41). Eigulys Antanas Karpavičius iš PAGRUBIO k. apie 1932 m. buvo išsigijęs lempinį baterijomis maitinamą radijo imtuvą. Jonas Navickas pasakojo, kad pas eigulį tėvai eidavo pasiklausyti radijo laidų, kartu nusivesdavo ir jį. Vyresnieji sakydavo: „Kažkoks nelabasis kalba, nieko nėra, o kalba ir groja iš dėžutės“ (32). Skridulių k. kalvio ir staliaus Jono Biros troboje radijo pasiklausyti susirinkdavo daug kaimynų, po to jie diskutuodavo ir aptardavo girdėtas laidas (50). Onušio mokykloje apie 1938 m. buvo pastatytas radijo imtuvas. Mokytojas vaikams leisdavo pasiklausyti radijo valandėlių (3). Bonifacas Blauzdavičius, dirbęs Juodupės fabrike, buvo išsigijęs imtuvą. Radijo klausėsi ir juodupėnų Černiauskų šeima (45). Lingėnų k. P. Gasiūnas pirmasis išgijo radiją, prie kurio buvo prijungtos dvejios ausinės. Jaunimas nubėgdavo pasiklausyti. Išgirdę, kad parskrenda Darius ir Girėnas, jaun lietuviai jų sutikti važiavo į Kauną, deja, nesulaukė... (9). Radijas, kaip vienintelis to meto operatyvios informacijos šaltinis, tapo savotiška traukos jėga ir žmonių susibūrimo priežastimi, nes dažnai pas tuos, kas turėdavo radijo imtuvus, rinkdavosi kaimynai net iš gretimų kaimų, jei ten niekas neturėjo radijo imtuvo. Ginotų k. radijo imtuvą buvo įsitaisęs ūkininkas, kalvis Antanas Lapašinskas. Pas jį pasiklausyti sekmadienio mišių, Pupų dėdės (Petro Biržio) radijo valandėlių sueidavo pusė kaimo (47, 48). Skuomantų k. lempinį radiją turėjo Juozas Savickas. Pradžioje visiems buvo įdomu, kas toje dėžėje kalba (12). Užbalių k. radiją buvo išsigijęs Juozas Kažemėkas (18). Broniaus Kukarėno šeima naudojosi detektoriniu radijo imtuvu, pagamintu vietinių meistrų Rokiškyje. Norint priimti tolesnes stotis, reikėdavo pastatyti aukštą anteną. Butėniškio dvare Kazys Deksnys buvo išsigijęs lempinį radijo imtuvą. Susirinkdavo kaimynai pasiklausyti pamaldų (38). Ūkininkas Jonas Širvinskas iš Patilčių k. buvo apsišvietęs, domėjosi visomis naujovėmis. Išsigijęs radijo imtuvą, pasikviesdavo savaitgaliais ir kaimynus, ypač kai būdavo transliuojami koncertai (31). Vladas Šarkauskas iš Stonišio k. buvo gabus ne tik mechanikos meistras, bet pasigamindavo ir remontuodavo radijo imtuvus.

Vladas Šarkauskas
prie savo darbo stalo
su radijo prietaisais.
1953 m.
Iš I. Šarkauskaitės
albumo

Jonas Baronas turėjo radijo imtuvą, Jonas Kanopa dar prisimena girdėtą per radiją dainelę apie ateinančius laikus: „*Traktorai ars žemę, orlaiviai sės grūdus, pailsės kumelaitė nuo darbų sukūdus*“ (37). Ginotų kaime pirmasis radijo imtuvą įsigijo Antanas Lapašinskas, kiek vėliau – ūkininkai Adomėnai, kurie kaimynams papasakodavo visas išgirstas naujienas (24). 1941 m. užėję rusai Antaną Lapašinską ir jo brolių buvo suėmę už tai, kad jie nenorėjo atiduoti radijo imtuvo (48). Mainėivose, Antonovo maisto parduotuvėje, buvo pastatytas lempinis radijo imtuvas, kuriam maitinti buvo naudojama elektra, atvesta iš malūno. Antonovas buvo turtingas žmogus, todėl 1941 m. jo nepagailėjo ir ištrėmė į Sibirą (31, 35). Radiją Mainėivų k. įsigijo ir ūkininkas Timofiejus Korotkovas, kuris jį maitino elektra iš Mainėivų malūno (33). Radijo imtuvus dažniausiai pirkdavo Rokiškyje. Kiti atsiveždavo iš Panevėžio, Kauno (31, 50). Labiausiai buvo mėgiami Olandų gamybos „Philips“, vokiečių – „Telefunken“ radijo imtuvai (1–50).

Juodupės krašto žmonėms labiausiai patiko klausytis koncertų, valandėlių ūkininkams, buvo mėgstamos Pupų dėdės radijo laidos (1–50). Todėl nenuostabu, kad labai daug žiūrovų ir klausytojų atėjo, kai jis apie 1937 m. lankėsi Juodupėje ir šaulių salėje dainavo savo sukurtas dainas. Tada Pupų dėdė ne vieną buvo labai supykęs, nes apdainavo šiame krašte pamatytas negeroves (38). Kazė Lapelienė prisimena net kelis jo sukurtus ir koncerto metu dainuotus kupletus, skirtus juodupiečiams. Vienas iš jų – apie pritinginčią, išlepintą merginą:

„Šilko suknelė, lako batukai, o tai kur dingsta mamos litukai. Plaukai rungyti, nagai dažyti, prie darbelio jos nematyti“.

Kitas kupletas buvo skirtas Juodupės viršaičiui:

„Mūsų viršaitis neseniai vedęs, jis su žmonele labai burkuoja ir į darbelį dažnai vėluoja“ (34).

Patefonai, gramofonai

Juodupės krašte atsiradę patefonai, gramofonai dažnai pagelbėdavo, kai nebūdavo muzikantų. Žmonės klausydavosi plokštelių muzikos savo malonumui, per šventes ar vakarėlius. Sidabrinės k. apie 1930 m. patefoną buvo įsigijęs Jonas Kazemėkas. Kai užgrozdavo plokštelių muzika, susirinkdavo jaunimas pašokti (1). Skridulių k. gramofoną turėjo ūkininkas Jonas Bira. Pas juos jaunimas ateidavo pasiklausyti muzikos (11, 50). Apie 1927 m. Armonių mokyklos mokytoja leisdavo pasiklausyti patefono muzikos. Anelė Maslauskienė prisimena, kad dar būdama maža mergaitė nueidavo pas ją pasiklausyti grojamų melodijų (44). Gramofoną buvo įsigiję Jurgis Kirstukas iš Sidabrinės k. (7), Juozas Grigaliūnas iš Ginotų k. (24). Gramofonas grodavo ir Iciko Čepeikino malūne Mainėivų k. Atvažiaavę susimalti grūdų, galėdavo pasiklausyti gražios plokštelių muzikos (35). Gramofoną Petručiūnui į Prūsėlių k. iš Radviliškio atvežė jo brolis Kazimieras (36). Patefono plokštelių muzikos dažnai klausėsi Juozo Guzikausko ir Kukarėnų šeimos iš Didsoinės k. (38).

Technika Oskaro Trėjaus vilnionių audinių fabrike

1907 m. pramonininkas Oskaras Trėjus, Juodupėje nuomavęs iš grafo Pšezdzecio vandens malūną, pastatė čia verpyklą, karšyklą ir įrengė taurinimo aparatūrą. Kiek vėliau buvo pastatytos dvejios audimo staklės. O. Trėjaus audiniai ėmė garsėti iki Pirmojo pasaulinio karo. O. Trėjus už juos gavo 4 premijas ir 12 aukso medalių²⁷.

1914 m. stambiausių Kauno gubernijos fabričių ir įmonių sąrašė yra ir Oskaro Trėjaus fabrikas. Sąrašė nurodomas darbininkų skaičius: 17 vyrų ir 3 moterys²⁸. Juodupės fabriko visuomeninio muziejaus archyve esančiuose dokumentuose išvardinta, kad prieš Pirmąjį pasaulinį karą O. Trėjaus įmonėje dirbo: 4 karšėjai, 6 verpėjos, 2 ričių vyniotojai (*špūliuotojai*), verpimo meistras, taurinimo ceche – meistras ir 3–4 darbininkai, dažykloje – meistras ir 2 darbininkai. Audimo staklėmis paeiliui dirbo meistras ir 6 audėjai. Įmonėje buvo laikomi 2–3 mokiniai²⁹.

1922 m. buvo suregistruoti visi Lietuvoje esantys garo katilai. Tuomet Rokiškio apskrityje buvo užregistruoti 7 garo katilai, vienas iš kurių buvo eksploatuojamas O. Trėjaus verpykloje ir gelumbės audykloje Juodupėje³⁰.

Pagal 1931 m. gruodžio 31 d. sudarytą Oskaro Trėjaus „Pirmosios Lietuvos Gelumbių fabrikos“ judamojo turto sąrašą, Juodupės skyriuje buvo šios mašinos ir įrengimai: garo katilų skyriuje – lokomobilis „Badenia“ su diržu; dažymo skyriuje – firmos „Luft Forst“ dažymo aparatas; dirbtinių vilnų skyriuje – „vilkas“ skudurams draskyti „Schowanert Kottous“; mezgimo skyriuje – mezgimo mašina; vilnų plovykloje – plovimo aparatas, ventiliatorius; lėtpjūvėje – gateris, pjūklas „Kreissage“, mašina malksnoms (*gontams*) dirbti; baldų dirbtuvėje – obliavimo mašina, juostinis pjūklas, pjūklas „Kreissage“, gesintuvas „Minimax“. Fabrike dar buvo: džiovinimo mašina „Sachsische maschinen“, dešimtainės svarstyklės, kirpimo mašina „A. Večerok“ iš Bielostoko, mašinos gabalams matuoti, degatiravimo, vorsavimo, šukavimo ir valymo mašinos, 3 veltuvės „A. Večerok“, „Quade Forest“, 2 plovimo mašinos, pompa, centrifuga „Chaubold Chemnitz“, mašina gabalams virinti „Emmer Achen“, mašina gelumbės tvirtumui tikrinti³¹.

Fabriko padalinyje, esančiame Sodelių k., 1931 m. gruodžio 31 d. buvo: garo katilo skyriuje – lokomobilis „Lans“, 50 000 Lt vertės, didelė transmisija su diržu, 15 000 Lt vertės, dinamo mašina „Volta“ su apšvietimo tinklu, maža transmisija su 2 diržais, 10 000 Lt vertės, gesintuvas „Minimax“. Karšimo skyriuje – didelė karšimo mašina, firmos „Sachsische Maschinen Chemnitz“, 60 000 Lt vertės, mažesnė karšimo mašina, tos pačios firmos, 28 000 Lt vertės, vilnų maišymo „vilkas“ „Schhubert & Rudzit“, pagamintas Rygoje, 5 000 Lt vertės, „vilkas“ „Klopfwolf“, šlifavimo mašina, įkainota 7 000 Lt, kiti pagalbiniai įrengimai. Verpimo skyriuje buvo: transmisija su diržais, „O. Schimmel Chemnitz“ firmos selffaktorius, 7 975 Lt vertės, 2 selffaktorai „I. Poop Werdau“, 60 000 Lt vertės, įrengimai siūlų storiui ir stiprumui tirti ir kt. smulkūs pagalbiniai įrengimai. Audimo skyriuje buvo sumontuoti 2 mestuvai „Sucher Grunberg“, įkainoti 11 000 Lt, siūlų sukamoji mašina „C. Hammel Chemnitz“, 15 000 Lt, ričių vyniojimo maši-

²⁷ Kviklys B. *Mūsų Lietuva*, JAV, 1965, t. 2, p. 195.

²⁸ *Kauno apskrities archyvas*, f. 67, ap. 1, b. 13, l. 1.

²⁹ *Juodupės vilnionių audinių fabriko archyvas*.

³⁰ Garo katilų sąrašai 1922 m. Rokiškio apskritis, LCVA, f. 388, ap. 5, b. 246, l. 6.

³¹ LCVA, f. 987, ap. 1, b. 320, l. 23^a.

*O. Trėjaus namai. Juose viršuje buvo
pastatytos pirmosios 2 audimo staklės.
Iš K. Lapelienės albumo*

*O. Trėjaus fabrikas iš užtvankos pusės.
V. Šarkauskio nuotr.*

Verpimo cecho darbininkės prie Juodupės fabriko. Sėdi (iš kairės): Karaliūtė, Adelė Vabalytė, Natalija Talienė, Alviną Lapašinskaitė, Onutė Stukaitė. Stovi: Keliuotienė, Keliuotienės sesuo, Julija Kazamavičienė, Akvilė Giniotyė. 1934 m. Guobos nuotr. Iš E. Kriškaniėnės albumo

na „R. Vogt Chemaitz“, 1 500 Lt, 6 audimo staklės „Schwabe Bielitz“, iš viso už 24 000 Lt, 6 audimo staklės „Grossenheim“ už 24 000 Lt, 6 audimo staklės „Schonherr Chemnitz“, iš viso už 15 725,70 Lt, 2 medinės rankinės staklės po 200 Lt, suvirinimo aparatas už 881,95 Lt, lokomobilis 8 at., 3 694,69 Lt vertės. Buvo išvedžioti vamzdžiai patalpoms šildyti, kurie buvo kaitinami garu iš lokomobilio³².

Fabrike buhalterinei apskaitai, laikui, svoriui, slėgiui matuoti buvo naudojami specialūs prietaisai. Skaičiuojama buvo 1 100 Lt vertės skaičiavimo mašinėlė, sargo patalpoje ir kontoroje pakabinti kontroliniai laikrodžiai, svarstyklės tyrimams „Max Kohl“, barometras. Kontoroje buvo spausdinama rašomąja mašinėlė „Urančia“ ir naudojamosi 2 telefonų aparatais³³.

Sirena, kurią paleisdavo garo katilas rytais 5 val. 30 min. iš Sodelių fabriko, buvo girdėti už 7 km (1, 9).

Ilgametis fabriko darbininkas Viktoras Pupienis, gyvenęs Sodeliuose, pasakojo, kad Oskaras Trėjus pirko 7 ha žemės iš jo tėvo fabrikui statyti. Samdė ūkininkus vežti medžius ir statyti fab-

Sodelių fabriko darbininkės. Kairėje – Ona Kepenytė. 1928 m. Iš E. Krasauskienės albumo

³²LCVA, f. 987, ap. 1, b. 320, l. 23.

³³LCVA, f. 987, ap. 1, b. 320, l. 24.

riką Sodelių k. Fabrike buvo pastatytos vilnų karšimo mašinos ir vilnų draskymo mašina „vilkas“, verpimo mašinos, garo katilas. Audė antklodes kariuomenei. Išaustas antklodes veždavo į Juodupę, ten jas suveldavo, iššukuodavo (2). Kazimieras Vabolis Sodelių fabrike vilnų karšėju dirbo nuo 1927 m. Karšimo mašinos buvo pastatytos 2 aukšte, jas suko garo katilas. Sukarštos vilnos, susuktos į rites (*špūles*) piršto storumo knatais, patekdavo į verpimo skyrių (29). Verpimo ceche buvo 3 staklės. Mašinas suko garo katilas, kurį prižiūrėjo Gricius, atvykęs iš Žemaitijos (9). Verpimo meistras buvo vokiečių Hakeris, pameistras latvis Geidanas gerai kalbėjo lietuviškai. Dirbo 3 pamainomis: I – nuo 6 iki 14 val., II – nuo 14 iki 22 val., III – nuo 22 iki 6 val. (9).

Sodelių fabriko darbininkai.

Iš K. Lapelienės albumo

1936 m. fabrike pradėjo dirbti Jeronimas Čikas, gerai mokėjęs vokiečių kalbą. Jis buvo išsiųstas į Vokietiją pasimokyti ir susipažinti su tekstilės pramonės mašinomis ir vilnų apdirbimo technologija. 1938 m. grįžo į fabriką ir dirbo inžinieriumi. Pokaryje už tai, kad mokėsi Vokietijoje, buvo represuotas ir 2,5 m. praleido Baškirijos lageryje (23).

1938 m. pastatytas priestatas, čia dirbo 80 staklių. Buvo įrengtas „Ruston“ variklis, kūrenamas skystu kuru, kuris per transmisijas suko stakles ir generatorių, šis gamino elektrą fabrikui apšviesti. Pageidaujantys netoliese gyvenę ūkininkai galėjo įsivesti elektrą į namus. Ta galimybe pasinaudojo ūkininkai Žinduliai, Pupieniai ir kt. (2).

Karo metais rusai norėjo fabrike dirbančius vyrus paimti į kariuomenę. Nuo armijos vyrai išsigelbėjo originaliai – iš kaimo žmonių buvo surinkti lygintuvai ir padovanoti armijos vadams (2).

Siūlams nešioti fabrike buvo naudojami pinti krepšeliai. Juos pynė Jonas Baltušis iš Sodelių k. (4). Fabrike dirbo stalius Jonas Kepenis iš Stonišio k. Jis darė

*Juodupės fabriko
tarnautojai. Iš kairės:
Emilis Kriškanas
ir Liudas Daknys.
1937 m.*

stalus, kėdes, spintas, statines ir kitus reikalingus medžio gaminius. Visi jo dirbiniai buvo labai dailūs. Staliaus amato Jonas išmoko iš savo tėvo Kosto Kepenio, kuris jau XIX a. pabaigoje dvare dirbo visokius medžio darbus (30).

1939 m. Sodelių k. esančiose fabriko patalpose buvo karšimo, verpimo, sukimo ir audimo skyriai, kuriuose dirbo 3 karšimo mašinos, 5 selfaktorai, 3 sukimo mašinos, 2 ričių vyniojimo mašinos, 24 audimo staklės. Mašinas suko dyzelinis variklis „Ruston Hornsby“ 110 H. P.³⁴

Fabriko įrengimai buvo nuolat atnaujinami. 1939 m. gegužės 23 d. Lietuvos Respublikos prekybos departamentas leido akcinei bendrovei „Nemunas“ įsivežti iš Belgijos tokias mašinas: karšiamąsias (1 kompl.), selfatorių (2 vnt.), centrifugą (1 vnt.), mašiną verpalams sukti (1 vnt.)³⁵.

Iki 1950 m. fabrike dar buvo naudojama dauguma prieškario laikų staklių ir įrengimų. Vėliau pasenę įrengimai palaipsniui buvo keičiami naujais (2, 7).

Amatai ir amatininkai

Tarpukariu Juodupės valsčiuje gyveno ir dirbo įvairių sričių amatininkai ir meistrai. Vienas seniausių amatų Lietuvoje – batsiuvystė. Dažnas ūkininkas pats mokėjo susitaisyti savo ir šeimynos batus, bet turtingesni ūkininkai, dvarininkai taisė ir siūdinosi batus pas specialistus (1–50). Tartalos k. batsiuvio amatu vertėsi Pranas Lingė. Jis turėjo ir batams susiūti mašiną (10). Ją turėjo ir gerus odinius batus siuvo Tadas Povilavičius iš Gintotų k. (dėdė Tadaušas) (24). Pagojų k. dirbo batsiuvis Talačka (31).

Onuškyje batus siuvo, juos taisė batsiuvis Šneika (1), Pašilių k. – Antanas Butėnas (24), Dirvonų k. – Albinas Kundelis ir latvis Andrejus Orlanas (34). Lingėnų k. batus rankomis siuvo Balys Barauskas, kai reikėjo susiūti mašina, veždavo į Rokiškį (9).

Siuvėjo amatas buvo dar populiariesnis nei batsiuvių. Siuvėjų buvo beveik kiekviename Juodupės valsčiaus kaime. Vieni siuvo tik savo šeimai, išmokę iš tėvų ar profesionalių siuvėjų, kiti šiuo amatu vertėsi. Naujasodės k. dirbo siuvėjas Margevičius. Patyręs siuvėjas buvo Pranas

³⁴LCVA, f. 388, ap. 2^a, b. 2221, l. 35.

³⁵LCVA, f. 388, ap. 2^a, b. 2221, l. 12.

Bulovas iš Užubalių k. Siuvo vyriškus kostiumus, paltus. Turėdavo ir mokinių. Apie 1936 m. iš jo siūti mokėsi siuvėjas Petras Kirstukas (1).

Moterims siuvo Zosė Macijauskienė ir Felė Leibukytė. Už suknelės pasiuvimą reikėdavo mokėti 2 Lt (1). Didso-dės k. vyriškus ir moteriškus drabužius siuvo Ona Izdūnytė ir Uršulė Guzikauskaitė (38). Lingėniškiai į kaimą atsiveždavo gerą siuvėją Adelę Gabrėnaitę. Juodupės ponioms gerai ir gražiai siuvo Julija Kalpokienė, Adelė Tervydienė. Vyrams kostiumus, paltus siuvo geras siuvėjas Antanas Milaknis (9). Vyriškus drabužius siuvo ir Jonas Butėnas iš Pašilių k. (24). Po kaimus siūdamas važinėjo Guzas iš Juodupės (29). Bronė Baraišienė (Blauzdavičiūtė) iš Juodupės siūti mokėsi Rokiškyje, prie bažnyčios esančiame mūriniame name, pas siuvėją vokietę. Ji vienu metu mokė 12 mergaičių. Baigusi kursus Bronė nusipirko siuvamąją mašiną „Singer“ ir siūdavo moteriškus rūbus (44).

Ūkyje dažnai prirėkdavo ką paprasto susiūti ar pataisyti, tad siuvimo mašina buvo didelė pagalbininkė. Kartais ūkininkės baigdavo siuvėjų kursus ir išmokdavo sau ir šeimai pasisiūti drabužius. Antanas Guzas iš Sodelių k. pasakojo, kad jo mamai kraičiui dėdė padovanojo siuvamąją mašiną (26). Siuvamąsias mašinas dažniausiai nusipirkdavo Rokiškyje arba jas į namus atveždavo prekybos agentai (1–50).

Tarpukariu dažna Juodupės krašto moteris mokėjo išsiausti paprastus, reikalingus namų buityje audinius. Buvo ir profesionalių audėjų, kurios ausdavo sudėtingų raštų lovatieses, staltieses ir kt. gaminius, jais aprūpindavo ir kitų apylinkių gyventojus. Viena iš jų buvo Anelė Navickaitė-Balčiūnaitė iš Gurdelinės (Guros–Dolinos) k. (34). Stak-

Siuvėjas Petras Kirstukas (sėdi dešinėje). Šalia – ūkininkas Liudas Kirstukas. Jurgio Kirstuko nuotr.

Prie siuvimo mašinos – Bronė Blauzdavičiūtė. Kairėje – S. Šarkauskienė. Ją matuoja mokinė Bronė Miržinskaitė. V. Šarkausko nuotr.

les audėjoms dažniausiai padarydavo vietos staliai, bet audėjos, kurios šiuo amatu vertėsi, stengdavosi įsigyti gerų meistrų padarytas audimo stakles. Žymi audėja Uršulė Petrauskienė iš Didsodės k. audė garsaus Rokiškio meistro ir audėjo Pipinio sukurtais staklėmis. Audėjos sūnus Jonas Petrauskas prisiminimų knygoje apie mamos audimą rašė:

„Staklės, linguodamos ilgu aparato kaklu, suko volelį, ant jo kabėjo ilga virtinė skylėtų kartonų, kuriais rinko raštus. Šimtai nyčių iškel-davo gijas tai į viršų, tai į apačią. Dvi smailiais galais šaudyklės nardė raštuose. Kada ant priekinio volo atsirasdavo storokas audinių rietimas, o siūlų ritės ištuštėdavo, būdavome pakviesti į talką nuimti jį. Mūsų kuklių sodybą aplankydavo įvairūs žmonės iš tolimų vietų, bet ne visus užsakymus mama patenkindavo, nes audimo turėjo daug“³⁶.

Juodupėje, Sodelių k., vilnų karšyklą buvo įsirengęs Petras Pilipavičius (1, 31, 46). Kol nebuvo pastatytas fabrikas Sodelių k., vilnas žmonėms karšdavo Trėjaus malūne Juodupėje (9).

*Puodžius, fotografas
Jurgis Kirstukas
iš Sidabrinės k.*

Juodupės valsčiuje dirbo ne vienas profesionalus puodžius.

1928 m. į Stonišio kaimą iš Panemunio po vedybų persikėlė žymus puodžius Jonas Putriūnas, kuris amato išmoko XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje iš Panemunio puodžiaus Vlodo Viplento. Daugiausia lipdė vaikams žaisliukus. Stonišio kaime pasistatė degimo krosnį ir vėl vertėsi puodžiaus amatu³⁷ (9, 11). 1921 m. Onuškyje veikė Jono Luškausko molinių indų dirbtuvė³⁸. Puodus žiedė ir Jurgis Kirstukas Sidabrinės kaime. Turėjo koja sukamą ratą puodams žiesti. Dirbti jam padėjo mama. Darydavo ąsočius, puodynes, dubenėlius. Degdavo kalnelyje padarytoje duobėje. Gaminius veždavo parduoti į Pandėlio, Rokiškio turgų. Pats nuvažiuodavo dviračiu (puodai būdavo palikti pas žmogų), o mama anksti ryte pėsčiomis išeidavo į Pandėlį puodų pardavinėti. Vakare vėl pėsčiomis grįždavo (6). Puodus žiedė ir Pranas Deksnys, gyvenęs Tartališkio k. Molį dirbiniams veždavosi iš Miliūnų kaimo (10, 38). Užubalių k. puodus žiedė puodžius Praulickas (16). Netoli Juodupės gyvenusio puodžiaus Putriūno degimo krosnis buvo iškasta žemėje. Įė-

³⁶ Petrauskas J. *Margi drobelių raštai*, Vilnius, 1993.

³⁷ *Gimtasīs kraštas*, 1940, liepos 14, Nr. 1, p. 96–97.

³⁸ *Visa Lietuva*, 1922, p. 370.

jimas į ją buvo kaip į rūšį. Kad puodai žvilgėtų, prieš degimą gaminius apibarstydavo sumaltu alavu (38).

Kirpėjo amatu vertėsi Onuškie kirpėjas Segelis Šlioma, kuris turėjo rankinę mechaninę kirpimo mašinėlę. Jo duktė, perėmusi tėvo patyrimą, Rokiškyje buvo atidariusi savo kirpyklą (31).

Medienos apdirbimo verslu, staliaus amatu vertėsi nemažai Juodupės valsčiaus gyventojų. Pirmosios stalių dirbtuvės su reikalingais įrengimais buvo prie dvarų. Onuškyje, Komaro dvare, buvo lokomobilis, kurį naudojo įvairiems ūkio darbams. Komaro vežiko (*furmano*) Juozapo Talačkos tėvas dvare dirbo įvairius staliaus darbus. Lentas pjovė diskiniu pjūklų (*zeimeriu*), kurį suko lokomobilis (46).

Juozapas Kirstukas staliaus amato išmoko Amerikoje, kur dirbo vagonų fabrike. Grįžęs į Lietuvą prieš Pirmąjį pasaulinį karą Sidabrinės k. dirbo visokius staliaus darbus: darė langus, duris, kubilus, statė namus. Turėjo pasidaręs varstotą, naudojosi rankiniu gražtu, obliais ir kitais staliaus įrankiais (1). Lingėnų k. staliaus amatu vertėsi Antanas Žeizys, meistravęs jau nuo XX a. pradžios. Darė baldus, duris, langus ir kitus reikalingus daiktus (10). Skuomantų kaime kubilus, audimo stakles ir kitus medžio darbus dirbo meistras Kanopa (12). Pranas Skruodys iš Užubalių k. meistrystės amato išmoko Rygoje. Grįžęs statė namus, mūrijo krosnis, darė langus. Turėjo visus reikalingus staliaus ir statybininko įrankius, varstotą (15). Staliaus amatu vertėsi juodupiečiai Jurgis Astrauskas su sūnumi, kurie daugiausia darė kėdes, spintas, komodas, etažeres (21). Jonas Bira iš Skridulių k. buvo ne tik kalvis, bet turėjo įsirengęs staliaus dirbtuves, kuriose darydavo stalus, kėdes, kitus reikalingus buičiai daiktus (50). Generališkie k. stalius Mikalajūnas, be kitų medžio darbų, dar darė karstus (37). Medžio meistras Juozas Butėnas iš Pašilių k. pagamindavo dailius brikelius (lineikas), vežėčias, ratus, roges, dirbo ir kubilus, rėčkas bei kitokius buičiai reikalingus daiktus (24, 25, 27).

Pagojų k. meistras Juozas Šapranauskas turėjo kojomis minamas tekinimo stakles verpimo rateliams gaminti. Iš medžio jis darydavo viską, ko prireikdavo, mokėjo ir laikrodžius pataisyti. Pagamindavo ir kitokių įdomių daiktų, pavyzdžiui, savotišką barometrą, kuris buvo pritvirtintas prie jų namo: namelyje stovi žmogeliukas, kuris kai geras oras, išeina pro dureles, o kai lyja, įeina į vidų (1, 31, 33, 34). Meistro sūnus Juozas pasakojo, kad medinis žmogelis lietuų rodydavo labai tiksliai. Visą mechanizmą valdė gyvūno žarnelė, kuri reaguodavo į slėgio pasikeitimą ir pailgėdavo ar sutrumpėdavo, taip pasukdama mechanizmą, ant kurio buvo pritvirtintas vaikščiojantis žmogelis. Smetonos laikais, kai į Onuški atvažiuodavo ministrai, užsukdavo į Pagojų k. pažiūrėti tokio nematyto barometro. J. Šapranauskas pasidarydavo ir laikrodžius, kurie ir dabar dar eina ir muša valandas. Vienas jų rodo ne tik valandas, bet dienas ir mėnesius. Kitame įtaisytai stalčiukai smulkiems laikrodininko įrankiams susidėti. Buvo padaręs didžiulį laikrodį nuo žemės iki lubų. Laikrodžių kitiems negamino, nes tai daug laiko atimantis darbas. Nespėdavo dirbti ir verpimo ratelių, tiek turėjo užsakymų: mat jo rateliai buvo lengvai minami. Caro laikais Juozas Šapranauskas buvo pagaminęs smuiką, kuri išprašė juo pagrojęs draugas iš Amerikos (49).

Visų galų meistru vadino Vladą Šarkauską, gim. 1905 m. Aukštādvario dvare, gyv. Stoniškie k. Baigęs 4 klases, 1921 m. pradėjo dirbti Trėjaus fabrike, dvejus metus karšė vilnas. Po to 2 m. ir 4 mėn. mokėsi šaltkalvio amato, vėl dirbo fabrike – pradžioje audėju, vėliau šaltkalviu, o nuo 1929 m. buvo paskirtas audimo skyriaus

pameistrių, vėliau meistrų, mechaninių dirbtuvių vedėju, kitų skyrių vedėju, kūrė audinių pavyzdžius (43). Stonišio k. turėjo pasistatęs kalvę, įsirengęs mechanines dirbtuves, kuriose pasistatė geležies tekinimo stakles. Apie jų ir kitų darbui reikalingų įrankių ir medžiagų pirkimą skaitome jo dienoraštyje:

„1931 m. kovo 10 d. pirkau tekarnę geležiai tekinti nuo Zameto iš Rokišio. Sumokėjau 1 050 Lt. Ir nuo Ščiukos pirkau bormašinę, šnipštokų 5 poras, mažą bormašinką, keletą noperskų gruštelių nuo 10 iki 1, kirsti geležiai kaltą. Sumokėjau 400 Lt. Ir dabar Dieve padėk man“³⁹.

V. Šarkauskas taisė dviračius, vėliau ir motociklus, padarydavo reikiamas detales kuliamosioms, 1939 m. susikonstravo vėjo jėgainę ir namuose įvedė elektrą. Buvo įsigijęs fotoaparata AGFA, fotografavo ir pats darė nuotraukas. Nuo jaunystės grojo smuiku ir kartu su Jonu Milakniu smuikuodavo vakaronėse (43).

Kai kurie Juodupės krašto ūkininkai mokėdavo išsispauti sėmenų aliejaus namuose. Petras Šimėnas iš Prūselių k. šio darbo išmoko iš uošvio Felikso Mačiekiaus: išdžiovintus sėmenis sugrūdavo piestoje, supildavo į maišus, kuriuos dėdavo į stakles ir klynais spausdavo. P. Šimėnas pats pasigamino visą reikalingą įrangą linų sėmenų aliejui spausti ir savo reikmėms aliejaus išsispausdavo (36).

Lentpjūvę Juodupėje už fabriko buvo įsirengęs Drevinskas, joje buvo pjaunami rąstai, lentos. Naudojo garo katilą, zeimerį (24, 41).

Kol nebuvo lentpjūvių, sienojus, lentas pjaudavo dviese ilgu rankiniu pjūklų. Ana Aleinikova prisimena, kad jos tėvas Jokūbas Bepalovas kartu su Kuzma Belovu pjaudavo sienojus. Pasidėdavo ant ožio (*kazilų*) medį, ir vienas viršuje, kitas apačioje pjaudavo. Už aršinę išpjautos medienos gaudavo po 60 ct (33, 38).

Jonas Skrivelis iš Slabados k. turėjo įsitaisęs arklines skiedrų drožimo stakles. Nuvažiuodavo pas žmogų, kuriam reikėjo skiedrų stogams dengti, ir vietoje jų prigamindavo (32). Skiedras droždavo ir Bronius Kukarėnas iš Didsodės k. Į stakles įstatydavo 6 ar 4 kalades. Lengviau drožti, kai peilis būdavo įstatytas įstrižai. Medieną parinkdavo be šakų (38). Skiedrų drožimo mašiną buvo įsitaisęs ūkininkas Rušėnas iš Naujasodės k. (46). Kalvis Vincas Pučka pats pasidarė tokią mašiną, pradžioje 4, vėliau 6 kaladžių. Per dieną pridroždavo lentučių didelio namo stogui. Skiedrų mato vienetas – kapa, viena kapa – 60 lentučių (41). Povilas Kietys, gyvenęs kaimynystėje su V. Pučka, aprašė, kaip buvo drožiamos skiedros: *„Ant rėmų sudėdavo skiedrų medžius, arklys, traukdamas kartį su peiliais, atskeldavo skiedras. Vienu apsisukimu atskeldavo 4 skiedras“*⁴⁰. Skiedras droždavo ir Armonių k. – ten skiedras ruošė Jonas Šedys, kuriam talkininkavo sūnus Jonas (19).

Antanas Kanopa iš Generališio k. iš senos kuliamosios variklio susikonstravo vandens siurbį ir pumpuodavo vandenį iš šulinio (37).

Visais laikais buvo labai gerbiamas ir vertinamas kalvio amatas. Kalvė ir šaltkalvė buvo įrengta ir Juodupės gelumbės fabrike Sodelių k. Jos įrengimai kainavo 3 000 Lt⁴¹.

³⁹ Vlodo Šarkausko, gim. 1905 m. Aukštadvario dv., dienoraštis. *Irenos Šarkauskaitės archyvas*.

⁴⁰ Povilo Kiečio, gim. 1908 m. Veduviškio k., atsiminimai. *Iš V. Pučkos archyvo*.

⁴¹ LCVA, f. 987, ap. 1, b. 320, l. 23.

Pirmosios kalvės Juodupės krašte dažniausiai burdavosi prie dvarų, kuriuose dirbė kalviai ne tik kaustė arklius, bet gamino visus dvaro ūkiui reikalingus padargus, iškaldavo ir meninę vertę turinčių darbų. Onušio dvare didelėje mūrinėje kalvėje dirbo kalvis Adolfas Vilevičius. Šioje kalvėje buvo laikomi ir pavalkai (12, 17, 18). Kraštų dvare taip pat buvo įrengta kalvė (13). Šalia Ilzenbergo dvaro kalvę turėjo Juozas Strikas, kuris kaustė arklius, kalė visus ūkiui reikalingus daiktus ir padargus (15). XX a. pradžioje kalvių jau buvo beveik kiekviename kaime, visiems užteko darbo, nes žemės ūkyje spartėjo geležimi kaustyti ar iš geležies pagamintų įrengimų ir mechanizmų, kuriuos reikėjo remontuoti.

Vedereckio dvaro kalvėje dirbo kalvis Vincas Pučka. Jis jaunystėje, XX a. pradžioje, kalvio amato mokėsi Latvijoje. Baigęs mokslus dirbo kalviu Rokiškio dvare, prižiūrėjo ir remontavo garo katilus. Vėliau buvo perkeltas į Vedereckio dvarą (grafo Pšezdeckio), kur dirbo visus kalvio ir šaltkalvio darbus. Iškaldavo ir meniškus metalinius kryžius. Buvo tvarkingas, santūrus, mokėjo su žmonėmis gražiai sugyventi. Po 1922 m. žemės reformos, išparceliavus dvarą, Vincas Pučka gavo 8 ha žemės, pasistatė molinę kalvę. Pasigamino tokios konstrukcijos dumtuvus orui į žaizdrą pūsti: didelis medinis ratas dirželiu buvo sujungtas su dumtuvės dumplėmis, dirželis, sukant ratą, dumples tai suspausdavo, tai atleisdavo. Tokiu būdu oro srovė pučiama į žaizdro oro angą (pečkurą), sumūrytą iš molio. Priešais kalvę buvo pastatytas akmuo, panašus į girnapsę, tik daug didesnis, ant jo kaustydavo (*užtraukdavo šinas*) medinius ratlankius. V. Pučka kalvystės amato išmokė savo sūnų Joną, kuris tarnaudamas kariuomenėje Kaune išmoko arklius kaustyti naujoviškai: vienas pats laikydavo arklio koją ir kaustydavo. (Anksčiau kaustydavo dviese.) Toks kaustymo būdas patiko ir tėvui ir jis perėmė sūnaus arklių kaustymo metodą. Vincas Pučka retsykliais išvykdavo remontuoti garo katilų. Jis buvo laikomas geriausiu apylinkės kalviu. Žmonės sakydavo: „*Pučka karštą geležį kala tik kiek reikia ir kur reikia*“. Jo sūnus Jonas Pučka pradžioje padėjo tėvui kalvėje, po to jį pakvietė į Juodupės audimo fabriką, kuriame jis dirbo kalviu mechaniku, prižiūrėjo garo katilus, tekinimo staklėmis pagamindavo detales, reikalingas remontuojant fabriko verpimo, audimo stakles ir kitus įrengimus (41).

Valiūniškio k. dirbo kalvis Antanas Kairys. Kaustė arklius, apkaustydavo ratus, roges, darė ir taisė plūgus, akėčias, noragus bei kitus žemės ūkio padargus (1). Lingėnų k. kalvę turėjo Pranas Gasiūnas, kuri šių darbų išmokė tėvas (9, 10). Užubalių k. dirbo geras ir gabus kalvis Antanas Brenčys. Kaldavo plūgus, kirvius, grąžtus, labai meistriškai nukaldavo įvairius darbo įrankius. Kalvėje ant sienos buvo pritvirtinta ranka sukama bormašinė (15, 17, 46). Iš tėvo Antano kalvio amato išmoko Povilas Brenčys, kuris pradžioje padėdavo kalvėje tėvui, vėliau dirbdamas ūkyje dirbo suvirintoju, remontavo mašinas (17).

Pašilių k. kalvio amatu vertėsi Petras Butėnas. Jis ne tik kaustė arklius, darė ir taisė žemės ūkio padargus, gamino įvairius metalo dirbinius, bet ir statė pirtis, mūrijo krosnis (22, 25, 27, 29). Sodelių k. visus kalvio darbus dirbo Kazys Garška (26), Pagojų k. kalvystės amatu vertėsi broliai Sapožnikovai (31), Ginotų k. – Steponas Ginotas, Teklinės k. – Jonas Kažemėkas (31), Slabados k. – Jonas Skrivelys (34), Armonių k. – Augustas Šinkūnas ir Jurgis Būtėnas (44), Prūselių k. – Alfonsas Grinkevičius (36) ir Pranas Treinys (37, 40), Aukštasių k. – Juozas Lingė (38), Pasod-

ninkų k. – Jonas Orlanas (46), Remeikių k. – Antanas Lapašinskas (48), Veduviškio k. – Antanas Ragelis, Raišių k. – Kazys Povilavičius, Neršionių k. – Pranas Pūpienis, kuris dar mokėjo remontuoti laikrodžius (41). Skridulių k. kalves buvo įsirengę Jonas Bira ir Adomas Dūna (50).

Įvairi technika ir jos naudojimas juodupiečių gyvenime

Kinas

Juodupės valsčiuje kino filmai pradėti rodyti apie 1925 m. Kinas tuo metu buvo begarsis, kino mechanikai patys komentuodavo rodomą filmą. Kol nebuvo elektros, apšvietimui būdavo naudojamos karbidinės lempos. Archyvinių duomenų apie rodytus šiame krašte kino filmus ir juos rodžiusius kino mechanikus nepavyko rasti, tad straipsnyje remiuosi tik juodupėnų prisiminimais. Emilija Kriškanienė, gyvenanti Juodupėje, pasakojo, kad apie 1925 m. Lingėnų kaime kiną rodė Kazimiero Karaliaus troboje. Suaugusieji pirkė bilietus, o vaikus leido veltui. Emilija prisimena, kaip jie sutūpę ant krosnies žiūrėjo filmą „Kristaus gyvenimas“. Dar prisimena, kad jai patiko rodytas kinas apie gyvūnus (9). Prūselių k. kino filmus apie 1930 m. rodydavo Antano Lukoševičiaus troboje (36). Butėniškio dvare rodant filmą apie Kristaus gyvenimą buvo susirinkę labai daug žmonių (38). Į Vedereckio dvarą iš Kauno atvažiuodavo dvarininko žentas Šarauškas, kuris atsiveždavo kino projektorių ir dvare rodydavo kino filmus (41). Juodupėje kiną rodydavo Oskaro Trėjaus name (44), šaulių salėje (23). Apie bilietų kainas sužinome iš Vlado Šarkausko dienoraščio, kuriame 1926 m. išlaidų suvestinėje nurodyta: „*Kovo mėn. 5 d. kinas 2 bilietai – 2 Lt, gegužės 6 d. kinas – 1 Lt*“⁴².

Fotografija

Juodupės valsčiaus gyventojai fotografuoti dažniausiai važiuodavo į Rokiškį (34, 35). Ant juodupėnų prieškarinio fotografijų randame fotografų Augusto Žigurio, Vinokuro, L. Gazmano antspaudus. Esant reikalui fotografą iš Rokiškio buvo galima išsikviesti į namus (38). Į Skridulių k. pas kalvį Joną Birą iš Rokiškio atvažiuodavo knygyno savininkas Juozas Stankevičius, kuris atsiveždavo fotoaparata, fotografuodavo ir padarydavo nuotraukų (50). Vienas kitas juodupietis įsigijo fotoaparatus ir darydavo mėgėjiškas fotografijas. Vienas iš jų buvo Jurgis Kirstukas, kuris fotoaparata nusipirko užsidirbęs iš puodžiaus verslo. Jo darytų fotografijų galima pamatyti juodupėnų albumuose. Meistras Vincas Šarkauskas iš Stoniškio k. taip pat fotografavo ir darė mėgėjiškas fotografijas (45). Juodupietis Guoba darė gana kokybiškas fotografijas. Jis yra įamžinęs nemažai Juodupės fabriko darbuotojų (9).

Pieninės

Prieš Pirmąją pasaulinę karą ūkininkai pieno produktus gamindavo tik namie ir tai, kas atlikdavo nuo namų ūkio, parduodavo vietinės rinkos turguje, o į didesnių miestų rinką pakliūdavo tik maža dalis tų produktų. Dauguma dvarų jau turėjo įsirengę pienines ir dalis tų pieninių pa-

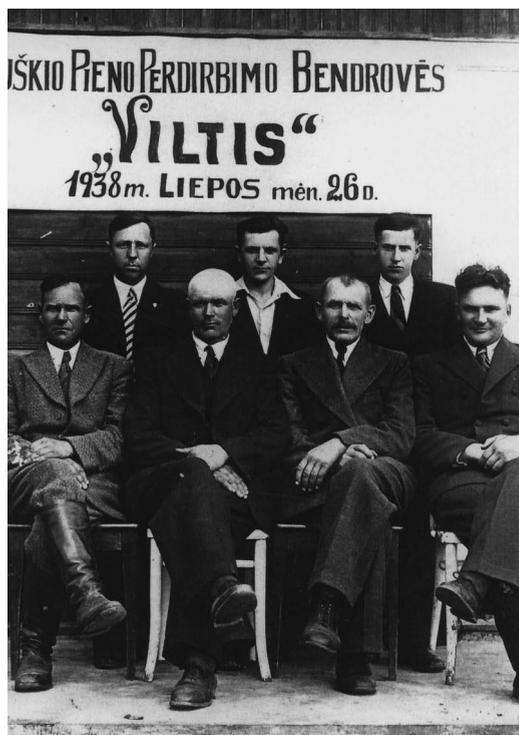
⁴²Vlado Šarkausko, gim. 1905 m. Aukštadvario dv., dienoraštis, *Irenos Šarkauskaitės archyvas*, l. 64–65.

gamintų produktų buvo eksportuojama, nors ir nereguliariai. Atkūrus Lietuvoje nepriklausomybę Lietuvos ūkininkų sąjunga ir Lietuvos žemės ūkio kooperatyvų sąjunga turėjo sudariusios pienininkystės skyrius prie savo centrų, kurių tikslas buvo pieno kooperatyvų steigimas, pienuių organizavimas, jų statyba, įrengimas, eksploatacija. Kooperatinės pienuinės išgydavo pačios moderniausios technikos, kurios pavieniai ūkininkai ar net mažesnės jų grupės nepajėgtų išgyti ir su jomis dirbti⁴³.

Iki žemės reformos pieninė buvo Komaro dvare Onuškyje. Vienas iš joje dirbusių ir sviestą gaminusių buvo Juozapas Talačka. Vėliau, po žemės reformos, dvare pieninė nebeveikė ir Juozapas perėjo dirbti į Onuškio pieninę, įkurtą 1926 m., kurioje taip pat dirbo prie sviesto gamybos (45).

Pieniui ir jo produktams atvėsinti vasaros metu buvo naudojamas ledas, kurio žiemą pripjaudavo iš ežero ir laikė už daržinės. Ledas buvo užpilamas pjuvenomis ar panašia medžiaga (12). Sviestui mušti buvo naudojamas uždaras muštuvas, kurį suko garo mašina (46). 1929 m. Onuškio pieninėje buvo perdirbta 102,1 tūkst. litrų pieno, o po 7 m. – daugiau kaip dešimt kartų tiek – 1 342,5 tūkst. litrų. Juodupės pieninė buvo įkurta 1925 m., 1927 m. joje buvo perdirbta 53,2 tūkst. litrų pieno, o po 7 m., 1934-aisiais, – 236,9 tūkst. litrų⁴⁴.

Kaimuose buvo steigiami grietinės nugriebimo punktai, kur ūkininkų pristatytas pienas buvo separuojamas mechaniniais, ranka sukamais separatoriais. Toks pieno punktas buvo Prūselių (36), Veduviškio (41), Aleknų (19) ir kituose kaimuose.

Pieninės darbuotojai prie Onuškio pienuinės

Onuškio pienuinėje verda darbas

⁴³Povilaitis B. *Lietuvos žemės ūkis 1918–1940 m.*, Vilnius, 1997, p. 67.

⁴⁴*Lietuvos pieno perdirbimo sąjungos „Pienocentras“ jubiliejinis leidinys, 1927–1936*, Kaunas.

Telefonas

Telefono linija Juodupės valsčiuje buvo nutiesta XX a. trečiajame dešimtmetyje. Lietuvos telefonų abonentų knygoje matyti, kad 1933 m. Juodupės valsčiuje telefonai buvo įvesti girininkijoje, kuri buvo įsikūrusi Aukštadvario vienkiemyje, Juodupės policijos nuovadoje, Juodupės valsčiaus savivaldybėje. Onuškyje telefonu buvo galima susisiekti su pasienio policijos rajono viršininku⁴⁵. 1939 m. Juodupės valsčiuje buvo šie telefono abonentai: girininkija, viešosios policijos nuovada, valsčiaus savivaldybė, pasienio policijos III rajono viršininkas, kun. klebonas J. Bubas, M. Neniškienė (Kraštų dvaras), Juodupės audinių fabrikas „Nemunas“. Onuškyje telefono ryšys buvo su pasienio policijos IV rajono viršininku⁴⁶. Telefonu Juodupės pašte galėjo skambinti visi norintieji. Juo galėjo naudotis didesnes pajamas turintys gyventojai, nes telefono įvedimas kainavo iki 200 Lt, skambinant į kitus miestus 3 min. trukmės pokalbis kainavo iki 3,5 Lt, o mėnesio abonentinis mokestis siekė 35 Lt⁴⁷. Prieškariu pašto viršininku dirbo Juozas Trukšnys. Paštas buvo įrengtas jo name, bet šis pastatas iki šių dienų neišliko (8).

Tarpukariu Onuškyje buvo susikūrusi gaisrinė, kuri naudojosi arkliais vežama mechanine pompa. Kai buvo bandomi 50 m šlangai, už 2 km į žaginius sukrovė bulvienojus ir juos padegė. Gaisrininkai turėjo nuvažiuoti ir liepsnas užgesinti (38, 46).

Juodupės vls. Užubalių kaime Antanas Brenčys nuo 1925 m. gamino limonadą⁴⁸. Tam buvo reikalinga angliarūgštė, kurią A. Brenčys užsisakydavo Kaune, bendrovėje „Mielspir“. Onuškio krašto tyros muziejuje yra saugomas 1928 m. Antanui Brenčiui parašytas šio fabriko atvirlaiškis apie angliarūgštės pardavimo sąlygas. Pagamintą limonadą A. Brei-

⁴⁵ 1933 m. Lietuvos telefono abonentų sąrašas, Kaunas, 1933.

⁴⁶ 1939 m. Lietuvos telefono abonentų sąrašas, Kaunas, 1939.

⁴⁷ Lietuvos ryšiams – 80, sud. A. Krokus ir P. Vitkevičius, Vilnius, 1998, p. 14.

⁴⁸ Visa Lietuva, 1925, l. 359.

čys supilstydavo į stiklinius butelius, juos uždarydavo keraminiais kamščiais, kurie buvo prispaudžiami metaliniais fiksatoriais. Brenčys buvo muzikalus, pats išmoko groti smuiku, buvo ir smuikelį sau pasidaręs (17).

Tyrinėjimų išvados

Pirmosios garinės mašinos, kitos pažangios mašinos ir įrengimai Juodupės krašte pradėti naudoti XX a. pradžioje. Šios technikos naudojimą lėmė Oskaro Trėjaus Juodupėje įkurtas audimo fabrikas. Modernios technikos ir technologijos naudojimas greit išgarsino fabriko audinius. Didėjant jų paklausai, augo gamybos apimtys, darbuotojų skaičius, plėtėsi Juodupės gyvenvietė. Darbuotojai susipažino su modernia technika, kuri buvo užsakoma įvairiose šalyse: Anglijoje, Belgijoje, Vokietijoje, Latvijoje ir kt.

1930 m. visuotinio Lietuvos žemės ūkio surašymo duomenimis, Juodupės valsčiuje tuo metu buvo naudojamos visos surašymo metu registruotos žemės ūkio technikos ir mašinų rūšys, išskyrus elektros variklius. Gabūs ir nagingi meistrai, neįstengiantys nusipirkti fabrikinės gamybos technikos, patys ją pasigamindavo ir sėkmingai naudojo savo ūkiuose.

Juodupės valsčiuje tarpukariu nemažai žmonių važinėjo dviračiais, nes O. Trėjaus fabriko darbuotojams iš tolimesnių kaimų dviračiu kur kas greičiau buvo atvykti į darbą. Dviračiu daug greičiau ir patogiau nuvykti į turgų, bažnyčią ir visur, kur prireikdavo, todėl daugelis stengėsi jį įsigyti, o samdomi darbininkai dviračiui nepagailėdavo visos metų algos. O. Trėjaus fabrike buvo sudarytos sąlygos dviračius įsigyti išsimokėtinai, be procentų atskaitant už juos iš algos.

Motociklai, automobiliai Juodupės valsčiuje pradėti naudoti XX a. ketvirtajame dešimtmetyje. Išaugus benzino poreikiui, 1938 m. Onuškyje pastatyta benzino degalinė.

Pirmoji elektra Juodupės valsčiuje buvo tiekama iš Mainieivų malūno. Neturėjusieji galimybės ją pasinaudoti ir norėjusieji elektra apšviesti savo namus, patys konstravosi ir gaminosi vėjo jėgaines. Juodupės valsčiuje buvo pastatyta pirmoji galinga bandomoji vėjo jėgainė, kurią sukonstravo Lietuvos inžinieriai. Prasidėjęs karas nutraukė šios jėgainės bandymus ir tolesnę jų gamybą Lietuvos ūkiams, o vienintelė pagaminta buvo sėkmingai pritaikyta įvairiausiems ūkio darbams mechanizuoti Veduviškio kaime.

Pirmieji radijo imtuvai Juodupės valsčiuje pradėti naudoti 1926 m. Žmonės stengėsi ne tik įsigyti radijo imtuvus, bet ir domėjosi priimamo garso kokybe, bandė ją gerinti savo sugalvotais metodais. Buvo gabių meistrų, kurie patys susikonstruodavo ir pasigamindavo radijo imtuvus. Radijo imtuvas tapo savotiška traukos vieta, juos turėjusiųjų namuose rinkdavosi kaimynai paklausti ir aptarti žinių, išklausti mišių, koncertų, pabendrauti.

Juodupės valsčiuje gyveno ir dirbo įvairių sričių amatininkai: batsiuviai, siuvėjai, audėjos, vilnų karšėjai, puodžiai, kirpėjai, medžio meistrai, šaltkalviai, kalviai ir kt. Dažnas jų buvo geras meistras ir mokėjo kelis amatus, kurių stengėsi išmokyti savo vaikus.

Begarsis kinas į Juodupės kraštą atkeliavo apie 1925 m. Kinas žmonėms padarė didelį išpūdį, prisiminimai apie pirmuosius matytus kino filmus yra išlikę iki šių dienų.

Tarpukariu fotografija domėjosi, fotografavo ir darė mėgėjiškas nuotraukas keli valsčiaus gyventojai, kurių nuotraukų galima rasti dažname šio krašto vyresnio amžiaus juodupiečio albume.

Juodupės valsčius nebuvo gausiai telefonizuotas. Telefono abonentų skaičiaus spartesnį didėjimą stabdė didelis įvedimo ir abonentinis mokesčiai.

Įsteigtos kooperatinės pieninės Juodupėje ir Onuškyje buvo aprūpintos modernia technika, kasmet didėjo perdirbamo pieno kiekis, o tai reiškia, kad vis daugiau pieno pristatydavo ūkininkai, didėjo jų pajamos, kilo jų pragyvenimo lygis.

Netipiškas verslas – limonado gamyba – buvo vystomas Užbalių k. Tuo metu (1925) Lietuvoje veikusių limonado, mineralinių vandenių dirbtuvių buvo įkurta miestuose ar miesteliuose. Tokia dirbtuvė kaime (Užbalių) – unikalus atvejis.

Apibendrinant galima teigti, kad Juodupėje O. Trėjaus įsteigtas audinių fabrikas, jame naudota pažangi technika ir technologija turėjo didžiulę įtaką moderniai technikai propaguoti ir plisti šiame krašte, žmonėms lavintis, moderniai technikai diegti žemės ūkyje (tai lėmė žemės ūkio produkcijos gamybos didėjimą). Juodupės krašto žmonės vertėsi tradiciniais ir netradiciniais verslais, patys konstravo ir gamino tai, ko negalėjo įsigyti, domėjosi technikos naujovėmis, diegė jas gamyboje ir buityje, taip spartindami ir lengvindami darbą.

Pasakojo

1. Monika Lukoševičienė (Kirstukaitė), gim. 1923 m. Sidabrinės k.
2. Viktoras Pupienis, gim. 1918 m. Sodelių k.
3. Konstancija Pupienienė (Muralytė), gim. 1921 m. Onuškyje
4. Palma Putvinskienė (Baltušytė), gim. 1937 m. Sodelių k.
5. Marija Jegorova (Sapožnikova), gim. 1929 m. Pagojų k.
6. Bronė Girždienė (Kažemėkaitė), gim. 1932 m. Sidabrinės k.
7. Eleonora Guzienė (Kirstukaitė), gim. 1929 m. Sidabrinės k.
8. Vygandas Trukšnys, gim. 1953 m. Juodupėje
9. Emilija Kriškaniienė, gim. 1919 m. Didsodės k.
10. Petras Žeižys, gim. 1917 m. Lingėnų k.
11. Laimutė Aleinikova (Kanopaitė), gim. 1930 m. Skridulių k.
12. Ona Paišienė (Šimanauskaitė), gim. 1932 m. Skuomantų k.
13. Emilija Gurklienė (Kastanauskaitė), gim. 1926 m. Bryzgių k.
14. Zita Taubienė (Skrivelytė), gim. 1958 m. Alksnių k.
15. Kostas Skruodys, gim. 1931 m. Užbalių k.
16. Elena Genė Skruodienė (Pranskūnaitė), gim. 1938 m. Užbalių k.
17. Povilas Brenčys, gim. 1927 m. Užbalių k.
18. Emilė Kupčiūnienė (Talačkaitė), gim. 1930 m. Skuomantų k.
19. Jonas Šedys, gim. 1934 m. Aleknų k.
20. Mečislovas Lapkauskas, gim. 1928 m. Rokiškyje
21. Krasauskienė (Astrauskaitė), gim. 1920 m. Lukštų dv.
22. Albertas Butėnas, gim. 1916 m. Pašilių k.
23. Kornelija Aušra Birienė (Čikaitė), gim. 1938 m.
24. Petras Grigaliūnas, gim. 1932 m. Ginotų k.
25. Bronė Guzienė (Butėnaitė), gim. 1940 m. Pašilių k.
26. Antanas Guzas, gim. 1937 m. Sodelių k.
27. Adelė Butėnaitė, gim. 1936 m. Butėnų k., Rokiškio vls.
28. Ona Mažeikienė, gim. 1909 m. Pašilių k.
29. Vytautas Pukėnas, gim. 1930 m. Veduviškio k.
30. Danutė Ona Novikova (Vabolytė), gim. 1939 m.
31. Antanas Balčiūnas, gim. 1924 m. Mandagiškio k.
32. Jonas Navickas, gim. 1925 m. Pagrubio k.
33. Ana Aleinikova (Bespalovaitė), gim. 1925 m. Mainieivų k.
34. Kazė Lapelienė (Vilkaitė), gim. 1917 m., gyv. Dirvonų k.
35. Seklecinija Golubeva (Aleinikova), gim. 1926 m. Mainieivų k.

36. Emilija Šimėnienė (Mačiekutė), gim. 1911 m., gyv. Prūselių k.
37. Bronius Kanopa, gim. 1934 m. Generališio k.
38. Bronius Kukarėnas, gim. 1922 m. Didsodės k.
39. Adelė Ruželienė (Lešinskaitė), gim. 1922 m. Vaidlėnų k., Rokiškio vls.
40. Veronika Deksnienė (Treinytė), gim. 1941 m. Sandariškių k.
41. Vladas Pučka, gim. 1921 m. Vedereckio dv.
42. Algimantas Čepukas, gim. 1938 m. Stonišio k.
43. Irena Šarkauskaitė, gim. 1938 m. Stonišio k.
44. Anelė Maslauskienė (Žindulytė), gim. 1923 m. Armonių k.
45. Viktoras Blauzdavičius, gim. 1934 m. Juodupėje
46. Jonas Talačka, gim. 1922 m. Skuomantų k.
47. Jonas Zenonas Kanopa, gim. 1929 m. Remeikių k.
48. Valerija Ona Trainienė (Lapašinskaitė), gim. 1934 m. Ginotų k.
49. Juozas Šapranauskas, gim. 1929 m. Pagojų k.
50. Jonas Vytautas Bira, gim. 1930 m. Skridulių k.

Paprotinė teisė

Venantas Mačiekus

Žemėnauda ir žemės teisė

Dalis buvusio Júodupės valsčiaus kaimų vienkiemiais skirstėsi dar prieš Pirmąją pasaulinį karą, vykdant Stolypino reformą, likusieji – įgyvendinant racionalią Lietuvos žemės reformą. Iki šių reformų kaimuose buvo režinė žemėvalda su atgyvenusia trilauke sėjomaina. Išimtį sudarė vienas kitas vienkiemis, išikūręs dvaro dovanotame ar iš dvaro pirktame žemės sklype (pvz., tokie buvo Ivōniškio ir kiti vienkiemiai). Kai kurie buvusiose Onuškie dvaro žemėse išikūrę vienkiemiai yra susiję su šio dvaro kažkurio savininko Komaro palaidu gyvenimo būdu: jis žemės sklypu apdovanodavo vyrą, kuris vesdavo nuo Komaro besilaukiančią ar vaiko susilaukusią tarnaitę, ir taip aprūpindavo savo atžalos ateitį.

Esant trilaukei sėjomainai, kaimo dirbama žemė buvo suskirstyta į tris maždaug vienodo dydžio laukus, kuriuose iš eilės būna pūdymas, rugiai ir vasarojus. Vasarojaus lauke taip pat sodinamos bulvės, sėjami linai. Kadangi nuėmus derlių laukuose paprastai buvo ganoma kaimo gyvulių banda, tai kaimas turėjo susitarti bulves sodinti ar dovilus sėti vienoje vietoje, kad tą plotą būtų galima apsaugoti nuo besiganančių gyvulių. Tokio susitarimo būtinybė trukdė naujoms kultūroms atsirasti sėjomainoje, buvo žemdirbystės pažangos stabdys.

Kiekviename iš trijų laukų kaimo valakas¹ turėjo po vieną ar daugiau rėžių (*šniūruų*). Rėžių skaičius priklausė nuo dviejų veiksnių: žemės kokybės ir lauko kontūro. Formuojant valakinius sklypus, kiekvienas laukas buvo sąlyginai suskirstytas dalimis pagal žemę, pvz., molis, priemolis, priesmėlis, grynas smėlis, į lauką įsiterpusios šienaujamos pievos. Šiuo atveju kiekvienas valakas lauke turėtų 5 rėžius: keturis su įvairios rūšies žeme ir penktą, vertingą dėl šienaujamos pievos. Taip būtų, jeigu laukas turėtų stačiakampio kontūrą. Kada laukas nebuvo taisyklingas stačiakampis, žemę suskirsčius rėžiais, liko neišdalintos žemės ploteliai lauko šonuose ar galuose. Jie buvo irgi suskirstomi rėžiais ir išdalijami valakams. Kadangi tai buvo lyg pridėtiniai rėžiai, tai jie dėl lenkų ar gudų kalbos įtakos buvo vadinami *pridotkais*². Jei šie rėželiai ėjo skersai pagrindinių rėžių, jie buvo vadinami *skersinėmis*. Juodupės valsčiaus vienkiemiais neišsiskirsčiusių kaimų valakų žemė buvo išmėtyta rėžiais, kurių skaičius svyravo nuo penkių iki keliolikos. Vidurio Lietuvos žemumos kai kuriuose kaimuose valaką sudarė tik trys rėžiai po vieną kiekviename lauke. Tuo tarpu raižytoje ir ežeringoje Aukštaičių aukštumoje pasitaikė kaimų, kurių valako žemė buvo išmėtyta net po 30 vietų. Pabandykime įsivaizduoti ūkininkavimą siauruose ir ilguose rėžiuose. Tarkime, kad valaką sudaro 21 ha, o kaimas yra vidutinio dydžio ir valdo 8 valakus, t. y. 168 ha. Tuomet kiekvienas laukas yra 56 ha dydžio. Idealiu atveju, jeigu jis yra kvadratinis, rėžiai nusitęsia apie 750 m. Jeigu lauke valakui priklauso tik du rėžiai, tai kiekvieno plotis vidutiniškai po 47 m, jeigu daugiau – jie dar siauresni. Tam pačiam valakui priklausę viename lauke esantys rėžiai dažniausiai buvo nevienodo

¹ Valakas – žemės sklypas (apie 21–24 ha), nuo kurio buvo atliekamos prievolės dvarui iki panaikinant baudžiavą; jo dydis priklausė nuo žemės kokybės.

² *Przydatek* (lenk.), *npвідamak* (gud.) – priedas.

pločio, nes tai lėmė išankstinis lauko suskirstymas pagal žemės kokybę. Dalis rėžių buvo vadinami pagal jų plotį: *Platusis*, *Siaurukas* ir pan. Kitų rėžių pavadinimuose atsispindėjo žemės sudėtis, įvairūs orientyrai (medis, akmuo, pelkė, ežeras, gretimas kaimas, su ta vieta susiję išimintini įvykiai ir kt.). Laukai dažniausiai buvo stačiakampiai. Todėl, mūsų atveju, rėžiai, kurie paprastai buvo lygiagretūs ilgesnei stačiakampio kraštinei, galėjo nusitęsti iki 1 km ir daugiau. Kuo ilgesnis to paties kaimo valako rėžis, tuo jis siauresnis. Didesnių kaimų rėžiai siekė net 2 km. Juodupės valsčiaus kaimų rėžiuose pasitaikė neariamų pievokšnių, rėžių galuose – ir geresnių pievų bei krūmų.

Vieną kaimo lauką nuo kito skyrė plačios ežios, kurios dažnai buvo paverstos lauko keliukais. Ežios tarp valakinių rėžių buvo siauresnės.

Po baudžiatvies panaikinimo valakiniai ūkiai ėmė skaldytis, nes priaugančioms naujoms kartoms stigo neišsivintų žemės plotų, o gyventojų, ypač vyrų, perteklių emigracija į Rygą, Sankt Peterburgą bei kitus Rusijos miestus ir JAV tik mažino, bet nepanaikino. Valakiniai ūkiai buvo dalijami į dvi, tris ar net keturias dalis priklausomai nuo sūnų skaičiaus. Antrąsį dalijantis ūkiai dar smulkėjo iki šeštosios ar net aštuntosios valako dalies. Pagal valdomą valako dalį ūkiai buvo vadinami *trečiokais*, *ketvirtokais*, *šeštokais*, *aštuntokais*. Dalis valakinių ir mažesnių ūkių išsidalijo kaimams skirstantis vienkiemiais. Kaimams žemę išsidalijus sklypais, kaimuose valakinių ūkių buvo likę tik vienetai.

Skaldantis valakiniam ar mažesniai ūkiui į dvi ar daugiau dalių, į tiek pat dalių išilgai buvo skeliamas kiekvienas lauko rėžis. Rėžiams dalyti matininkas nebuvo kviečiamas. Juos pasidalydavo patys būsimi savininkai rėžio ribą pažymėdami suformuota nauja ežia ar siauresnius – tik vaga. Šios ežios buvo siauresnės negu valakinių rėžių. Kada ūkiui priklausė keli pridėtiniai rėželiai (*pridotkai*), dėl savo mažumo dažnai jie nebuvo smulkinami, o pasidalijami: vienas – vienam, kitas – kitam ir t. t.

Valakinių rėžių ežios ariant retai kada buvo pažeidžiamos. Dažniau buvo nuariamoms valakinio rėžio viduje suformuotos ežios. Žemės ribų pažeidimas būdavo netyčinis, kada mažai žemės turintis ūkininkas, norėdamas nors kiek praplatinti rėželį, tol gremždavo ežios apačią, kad ežia nuvirsdavo, ir tyčinis, kada buvo sąmoningai siekiama prisiarti svetimos žemės. Pirmuoju atveju paprastai abi šalys pačios atstatydavo pažeistą žemės ribą. Antruoju atveju kilusį konfliktą sprendavo komisija, kurią sudarė seniūnas ir jo pakviestų, autoritetą kaime turinčių vyrų pora. Dažniausiai žemės ribą pažeidusi šalis sutikdavo su komisijos sprendimu, nes, jeigu būtų nesutikusi, teismas vargu ar būtų priėmęs kitokį sprendimą.

Kaimų pievų buvo laukų rėžiuose ir atskiruose masyvuose. Atskirai esančios pievos daugumos kaimų dar prieš skirstantis vienkiemiais buvo išsidalintos rėžiais. Šias pievas kaimas stengėsi pradėti šienauti kartu, nes dažnai reikėjo atnaujinti, t. y. išbristi rėžių ribas, kurios ne visada buvo tinkamai pažymėtos įkaltais kuolais ir todėl kasmet vis atstatomos pagal kokį nors ženklą: augantį medį, krūmą, akmenį, šaltinį ir pan. Rėžių savininkų dalyvavimas neleisdavo apsirikti, garantavo teisingumą. Kada skersai pievos rėžių nebūdavo keliuko, einantys džiovinti šieno ir šieną iš pievos vežantys turėjo eiti ar važiuoti per kaimynų rėžius, ir nenorėdami to sumindavo nenušienautą kaimynų pievą. Pagal paprotį šiuo atveju kaimynai už sumintą pievą neatsakydavo: „*Laiku nenusipjovei – pats kaltas*“. Čia buvo antroji priežastis, dėl kurios

kaimas šienauti pradėdavo kartu. Be to, kaimo senoliai, pasinaudodami liaudies meteorologijos žiniomis, stengdavosi parinkti tinkamiausią, nelietingą laiką šienapjūtės pradžiai.

Rėžių ribos buvo taip išbrendamos: nustatomos rėžių ribos abiejuose rėžio galuose, viename įbedama gairė (*tička*)³, kurios viršus apsakamas popieriumi ar šieno gniūžte, kad iš tolo gerai matytųsi, ir iš kito rėžio galo į tą gairę brendama. Kartais, kad brydė būtų aiškesnė, brenančiajam iš paskos einantis vyras su dalgiu brydę iškapodavo. Lauko rėžiuose esančių pievelių ribas nustatydavo pagal ežią.

Vienkiemiais neišsiskirstę kaimai turėjo bendrų ganyklų, kurios buvo kitiems tikslams nenaudojamose naudmenose (pvz., pelkėse) ar servitutiniuose miškuose. Juose ūkininkai galėjo ganyti gyvulius, bet neturėjo teisės naudotis mediena. Taip pat gyvuliai buvo ganomi pūdymuose, nušienautų pievų atole ir nuo derliaus nuvalytuose laukuose, kai kur iš pavasario dar ir pievose. Dauguma kaimų gyvuliams varyti iki ganyklų turėjo užtvėrę varyklas, kad gyvuliai nepadarytų žalos pasėliams. Varyklą sudarė kelių metrų takas, iš vieno ar abiejų šonų, priklausomai nuo reikalingumo, aptvertas gulsčių karčių tvoromis. Kada varykla ėjo skersai lauko rėžių, tuomet kiekvienas privalėjo ties savo rėžiu tvorą užtvėrti ir ją prižiūrėti. Jeigu varykla ėjo išilgai rėžių, tuomet tvora tarpniais buvo išsidalijama kaimo kiemams proporcingai valdomai žemei.

Vienkiemiais neišsiskirsčiusių kaimų ribas žymėjo riboženkliai (*kapčiai*)⁴. Kaimo žemėje suformuotus vienkiemų sklypus irgi žymėjo riboženkliai, kuriuos sudarė iš supiltų žemių kauburėlio kyšantis medinis stulpelis su nusmailinta viršūne. Prie į žemę įkastos stulpelio dalies buvo pritvirtinami skersiniai, kad stulpelio nebūtų galima lengvai išrauti. Pagal seną paprotį po riboženkliu buvo pripilama anglių, kad, sunaikinus riboženklių, būtų galima surasti jo vietą. Riboženklių stulpelių apatinės dalys, kad ne taip greit trūnytų, buvo apdeginamos. Kai kur vietoje medinių buvo statomi tam tikslui nulieti cementiniai stulpeliai.

Kaimams skirstantis vienkiemiais pasitaikydavo ginčų dėl sklypų vietos. Iki Pirmojo pasaulinio karo vienkiemų sklypai buvo formuojami sodybvietes paliekant jų savininkams (pvz., Brýzgių k.). Ūkininkai galėjo likti gyventi kaime ar savo trobesius persikelti į sklypą, o nugriovus pastatus, sodybvietėmis naudotis ar kam nors parduoti. Vykdam Lietuvos žemės reformą sklypai buvo formuojami į juos įtraukiant ir sodybvietes. Norintys likti kaimavietėje, turėjo atsisakyti dalies žemės kaimo labai, nes, viena, šiems ūkininkams nereikėjo perkelti trobesių, ir antra, jiems atiteko įdirbta, įtręšta daržų žemė. Pvz., Prūsėlių kaimavietėje likęs valaką valdęs ūkininkas neteko net 3 ha žemės. Sklypus galulaukėse, kaimo ganyklose imantys ūkininkai gaudavo daugiau žemės negu jiems priklausė. Pasitaikydavo, kad į tą patį sklypą pretenduodavo du ar daugiau ūkininkų. Tuomet paprastai buvo skelbiamos varžytinės: laimėdavo daugiausia žemės kaimo labai atsisakęs ūkininkas. Kai kuriuose kaimuose pretendantas buvo nustatomas ir burtų keliu, bet varžytinės buvo laikomos teisingesniu dalyku. Visi su kaimo skirstymusi vienkiemiais susiję klausimai buvo svarstomi viešai kaimo sueigoje ir sprendimai priimami balsavimu. Rodos, kad Lietuvos žemės reforma buvo vykdoma gana skaidriai. Apie Stolypino reformos skaidrumą buvusiam Juodupės valsčiuje autorius duomenų neturi.

³ *Tyczka* (lenk.) – kartis, gairė.

⁴ *Kopiec* (lenk.), *kaneų* (gud.) – kauburyš, kalva.

Kaimo sueiga

Iki išsiskirstant kaimams vienkiemiais visi bendri kaimo reikalai buvo viešai aptariamai ir kolektyviniai sprendimai priimami kaimo sueigoje. Senojo sueigos pavadinimo *kuopa* juodupėnai nebeprisiminė, sueigą vadino *skodu*⁵. Kaimo sueigoje per seniūną taip pat buvo paskelbiami valstybinės valdžios įstatymai, įsakymai ir pranešimai: dėl kaimui paskirtų mokesčių (iki Pirmojo pasaulinio karo, kada žemės mokesčiai buvo apskaičiuojami ne individualiai kiekvienam ūkiui, o visam kaimui), dėl kelių taisymo, pastočių prievolių ir pan. Pastarosios sueigos buvo šaukiamos seniūno paliepimu ir jas dažniausiai sukviesdavo kaimo renkami seniūno padėjėjai – dešimtininkai (*desetnikai*)⁶. Kaimo vidaus reikalams aptarti šaukiamų sueigų iniciatoriai buvo kaimo autoritetai, didelę gyvenimo patirtį turintys protingiausi vyrai. Kartais tokie vyrai buvo išrenkami dešimtininkais. Šias sueigas sukviesdavo iniciatorių pasiūsti paaugliai, kartais dešimtininkas, o nedideliuose kelių kiemų kaimuose žinią apie būsimą sueigą vyrai perduodavo vieni kitiems. Kviečiant į sueigą buvo sakoma: „Šaukia unt skoda“. Sueigai susirinkti dažniausiai buvo nusistovėjusi vieta: didesnė, arčiau kaimo vidurio esanti gryčia, o vasaros metu – tos ar kitos sodybos kiemas. Sueiga buvo kviečiama tokiu laiku, kad mažiau trukdytų darbams: pavakary ar vasarą pokačio metu, kai kur – sekmadienio popietę po pamaldų. Skubi sueiga (pvz., sugautam arkliavagiui tardyti ir bausti iki sustiprėjant nepriklausomos Lietuvos teisėtvarakai) galėjo būti sušaukta bet koku dienos metu.

Sprendžiamojo balso teisę sueigoje turėjo žemę valdančios šeimos galva. Bežemiai kaimo gyventojai (*grytelninkai, pribuišiai*)⁷ galėjo tik koku nors asmeniniu reikalu kreiptis į sueigą, pvz., prašyti sueigą leisti už tam tikrą mokesį karvę ganyti kaimo ganykloje ir pan. Mirus šeimos galvai – vyrui, balso teisę sueigoje įgydavo našlė.

Svarstant kokį nors klausimą galėjo pasisakyti kiekvienas balso teisę turintis sueigos dalyvis. Nuomonės svarumas priklausė nuo pasisakančiojo mokėjimo argumentuoti bei jo autoriteto. Svarstant kokį nors klausimą, jis buvo tol aptarinėjamas, kol prieinama prie maždaug bendros nuomonės. Tuo atveju, kada susikirsdavo skirtingi interesai (pvz., didžiažemių ir mažžemių interesai dėl laikomų gyvulių skaičiaus kaimui trūkstant ganyklų), tuomet sprendimas būdavo priimamas balsavimu.

Kaimo sueigos nutarimų buvo griežtai laikomasi, nes, viena, jie daugeliu atvejų buvo geriausi esamomis sąlygomis, ir antra, prieš nesilaikančius nutarimų buvo naudojama prievarta. Be to, tokius kaimynus griežtai smerkė kaimo viešoji nuomonė, kuri tuometiniame gyvenime vaidino labai svarbų vaidmenį.

Dauguma kaimo sueigoje svarstomų bendruomeninių klausimų buvo susiję su bendra dalies žemės naudmenų nuosavybe (ganyklomis, pievomis, jeigu jos nebuvo išdalytos rėžiais), kolektyviniu kaimo gyvulių ganymu pūdymuose, nušienautose pievose, nuo derliaus nuvalytuose laukuose. Kaimo sueiga sprendė, kada pradėti gyvulius ganyti ir kur juos ganyti, kokias bandas sudaryti (karves ir aveles ganyti kartu ar atskiromis bandomis, ar ganyti kiaules), kada keisti ganymo vietą, samdė kerdžių (*užstovą*), derėjo su juo alga, nustatydamo kerdžiaus maitinimo bei apnakvindinimo ir piemenų siuntimo kerdžiui į pagalbą tvarką. Kol valakiniai ūkiai buvo mažiau išdalyti, su kerdžiaus maitini-

⁵ *Сход* (rus.) – sueiga, susirinkimas.

⁶ *Десятник* (gud.), *десятник* (rus.) – seniūno padėjėjas, dešimtininkas.

⁷ *Przybysz* (lenk.) – svetimas, atėjūnas (prk. bežemis, kampininkas).

mu, apnakvindinimu (jeigu jis gyveno ne tame pačiame kaime, kuriame ganė), alga, piemenų siuntimu ganyti susijusias prievoles kiemai iš eilės atlikinėjo nuo valakų, t. y. taip pat, kaip ir baudžiovos laikais. Jeigu valakas buvo išdalytas į dvi ar daugiau dalių, tai, atėjus eilei, prievolę vienąkart atliko vienas kiemas, kitąkart – kitas ir t. t. Valakiniam ūkiams daugiau išsidalijus, XX a. pradžioje kai kuriuose kaimuose buvo pereita prie kito apskaitos vieneto – karvės. Kai kur buvo skaičiuojamos sąlyginės karvės, t. y. vienai karvei prilyginamos trys ar keturios suaugusios avelės. Šiuo atveju iš eilės kiekvienas kiemas maitino ir apnakvindindavo kerdžių, siuntė piemenis tiek dienų, kiek karvių ar sąlyginių karvių ganė bendroje kaimo bandoje. Atitinkamai alga kerdžiui buvo sudedama nuo valakų arba nuo ganomų gyvulių. Pagal paprotį kerdžius neatsakė už vilkų sudraskytus ar dėl ligos kritusius gyvulius, tačiau, sueigai nutarus, turėjo atlyginti jo ganomų gyvulių padarytą žalą javams.

Kaimo sueigoje buvo tariamasi dėl šienapjūtės pradžios, taip pat pūdymų arimo pradžios, nes pūdymuose buvo ganomi kaimo gyvuliai ir juos prieš pūdymo arimą reikėdavo perkelti į kitą ganyklą.

Kaimo sueigoje buvo svarstomi ir kiti su bendruomeniniu kaimo gyvenimu susiję klausimai: kaimo buliaus išsigijimo ir laikymo, tiltelių kaimo žemėje statybos ir remonto, žemių sausinimo, nusenusių elgetų šalpos ir kt.

Iki Pirmojo pasaulinio karo, kada caro administracija mokesčius uždėdavo visam kaimui ir kaimas pats turėjo juos paskirstyti kiemams proporcingai valdomai žemei, iškildavo savalaikio mokesčių surinkimo problema. Sueiga aiškinosi mokesčių vėlavimo priežastis, o iš piktybiškai vėluojančių mokesčius išreikalaudavo prievarta. Sueigos nutarimu iš tokių kiemų buvo paimami patalai, kailiniai, kiti vertingesni daiktai, įkeičiami smuklėje ar parduodami kaime iš varžytinių, gauti pinigai panaudojami mokesčių įsiskolinimui padengti.

Carinės Rusijos baudžiamasis kodeksas vagims buvo palyginti švelnus, o policija dirbo nepakankamai efektyviai. Todėl su vagimis ūkininkai buvo priversti kovoti patys. Didelė Lietuvos kaimo nelaimė buvo arkliavagiai, kurių organizuotos grupės ekonomiškai alino kaimą. Prieš vagystes buvo imamasi įvairių priemonių: arkliai pančiojami geležiniais užrakinamais pančiais, skersai tvarto durų dedamos geležinės užrakinamos štangos (*štobos*)⁸, naktimis su arkliais kolektyviai jojama į naktigones. Nepaisant visų atsargumo priemonių, arklių vagystės iki Pirmojo pasaulinio karo ir pirmaisiais metais po jo Lietuvos kaime buvo dažnos. Ūkininkai, nesitikėdami rimtesnės paramos iš policijos, arkliavagius gaudė, tardė ir baudė patys. Būtina pažymėti ūkininkų solidarumą: išgirdę pirmąjį signalą apie vagis, kaimo vyrai, kartais rizikuodami ir gyvybe, imdavo vagis persekioti. Sugauti arkliavagiai ar kiti vagys skubiai sušauktoje sueigoje buvo tardomi, iš kitur kilusių arkliavagių reikalaujama išduoti kaime gyvenančius ryšininkus, kurie arkliavagiams suteikė būtiną informaciją. Tardomi arkliavagiai buvo mušami. Dažnai dvilinkai sulenktą arkliavagį (vieną ar abi kojas ir galvą) prakišdavo pro pavalkus ir suverždavo sąmatą. Tokioje padėtyje arkliavagis negalėjo nei pabėgti, nei priešintis kankinamas. Ūkininkų tikslas buvo ne tik nubausti arkliavagius, bet ir padaryti juos fiziškai nepajėgius vogti ateityje. Todėl arkliavagiai buvo ir žalojami: sulaužomos kojos, veržiant sąmatu pavalkų kamantus į pavalkus įkištam arkliavagiui

⁸ *Sztaba* (lenk.) – liejiny, nulieto metalo gabalas.

kartais lūždavo stuburas. Norėdami nužudyti sučiuptą arkliavagį kaimo sueigos dalyviai dažniausiai tai darė užmaskuotai, kad įsikišusi policija negalėtų apkaltinti žmogžudyste: pvz., surištą išmesdavo aukštyn taip, kad arkliavagis nukristų ant tvoros statinių smaigalių arba ant gatvės grindinio, prie padų pridėję lentą mušdavo per ją kūle arba kūle daužydavo ant arkliavagio užvožtas duris ir pan., t. y. stengėsi sužaloti arkliavagio vidaus organus ar stuburą, kad nusikaltėlis po kurio laiko lyg nuo kokios nors ligos mirtų. Vaikams arkliavagių egzekucijų nebuvo leidžiama žiūrėti, moterys irgi buvo nepageidaujamos.

Sutartys

Ūkininko gyvenimas vertė jį sudarinėti įvairias sutartis: pirkimo ir pardavimo, mainų, samdos, nuomos, rangos ir kt. Vienos iš jų, kaip kad pirkimo ir pardavimo, buvo sudarinėjamos vos ne kas savaitę, kitos – gal kartą gyvenime, o kai kurių sutarčių konkretus asmuo per visą gyvenimą galėjo ir nesudaryti.

Daugiausia pirkimo ir pardavimo sutarčių buvo sudaroma turguje, taip pat žydų parduotuvėse. Pagrindinis juodupėnų turgus buvo už 12–21 km (priklausomai nuo kaimo, iš kurio važiuojama), apskrities (vėliau rajono) centre Rokiškyje. Čia turgus maždaug iki 1960 m. vykdavo pirmadieniais ir penktadieniais. Vakarinės Juodupės valsčiaus dalies kaimai pasiekdavo ir Pándėlio turgų, kuris jiems, palyginti su Rokiškio turgumi, buvo 4–5 km toliau. Pandėlyje turgus būdavo antradieniais. Po Antrojo pasaulinio karo turgelis buvo Juodupėje, jame buvo galima nusipirkti pieno ir kitų maisto produktų.

Rokiškyje nuo neatmenamų laikų turgus vykdavo dabartinėje Nepriklausomybės aikštėje, arčiau bažnyčios. Ta aikštė tik Nepriklausomos Lietuvos laikais buvo išgrįsta. Iki tol pavasarį ir rudenį būdavę labai šlapia. Arkliais ir karvėmis buvo prekiaujama už Laūkupės upelio. Į tą vietą vėliau iš aikštės buvo iškeltas ir turgus.

Be savaitinio turgaus, būdavo ir metinių prekymečių (*kermošių*)⁹, į kuriuos juodupėnai irgi nuvažiuodavo. Žymiausias – šv. Kazimiero prekymetis Kamajuosė (kovo 4 d.), kuriame buvo prekiaujama įvairiais medžio dirbiniais, važiavimo priemonėmis, pakinktais, arkliais ir t. t. Mažesni prekymečiai: šv. Mato (*Mataušo*) – Rokiškyje (rugsėjo 21 d.), šv. Onos – Pandėlyje (liepos 26 d.), šv. Jono – Kamajuose (birželio 24 d.). Pastarųjų prekymečių dienos ne visada sutapo su šventųjų dienomis.

Turgavietėse, žydų parduotuvėse dėl kainos buvo deramasi. Ypač išraiškingos vykdavo derybos turguje lygstantis dėl stambesnio gyvulio (arklio, karvės) kainos. Pardavėjas visaip girdavo savo gyvulį iškeldamas gerąsias jo savybes, pirkėjas, apžiūrinėdamas gyvulį, rasdavo kokių nors trūkumų ir numušinėdavo kainą. Dažnai derybų klausydavosi būrelis žiopių, tarp kurių pasitaikydavo norinčių perimti pirkėjo vaidmenį pasiūlant kiek didesnę kainą, kada baigiama susitarti. Derybos buvo užbaigiamos sumušant rankomis. Rankų sumušimas reiškė, kad pirkimo ir pardavimo sutartis jau sudaryta ir abi šalys turi vykdyti savo išipareigojimus: pirkėjas mokėti pinigus ir priimti gyvulį, o pardavėjas atiduoti gyvulį ir priimti pinigus. Jeigu po rankų sumušimo kas nors iš šalies ir pasiūlydavo didesnę kainą, keisti žodį, t. y. laužyti žodžiu sudarytos sutarties nebuvo galima. Sutarties laužytoją būtų pasmerkusi viešoji nuomonė.

⁹ *Kiermasz* (lenk.) – prekymetis, mugė.

Sudarius arklio, kartais ir karvės pirkimo ir pardavimo sutartį, dažnai buvo pasivaišinama, t. y. geriamos *magaryčios*¹⁰. Jeigu lygstantis dėl kainos kuri nors šalis nusileido, tai paprastai su sąlyga, kad antroji šalis pastatys magaryčias. Jeigu dėl magaryčių iš anksto nebuvo susikalbėta, tada jas stato abi šalys perpus. Per magaryčias nebuvo daug geriamas: dviem ar trimis (kada lygstantis dėl kainos dalyvavo pirkėjo ar pardavėjo pagalbininkas) vyrams užtekdavo pusbutelio (*pusbonkio*) (250 g) degtinės.

Iki Pirmojo pasaulinio karo pramoninėmis prekėmis prekiaavo vien tik žydai. Jie buvo ir pagrindiniai linų ir kai kurių kitų žemės ūkio produktų bei gyvulių (išskyrus kiaules) supirkėjai. Nepriklausomoje Lietuvoje steigėsi lietuvių kooperatyvai, atsirado lietuvių krautuvininkų (pvz., tragiško likimo Balys Vasiliauskas ir Vladas Kalpokas iš Juodupės). Didelė žydų bendruomenė gyveno Ūnuškyje: Ūnuškio kraštotyros muziejaus duomenimis, iš prieš Antrąjį pasaulinį karą Ūnuškyje buvusių 73 gyvenamųjų namų 29, arba 40%, priklausė žydams. Be prekybos, Ūnuškio žydai vertėsi ir amatais („šiaučių“¹¹, *kriaučių*¹² *visakių buva*“). Žydas Kušeris laikė restoraną. Po kaimus važinėjantys žydai supirkinėjo veršelius, karves, jaučius, žvėrelių odeles, kaulių šerius, ašutus, skudurus ir pan. Mažesnės vertės pirkinius mainė į įvairias prekes. Matyt, ne visi buvo pasiruošę pašaro žiemai, nes iš ūkininkų prašydavo šieno: „*Duodi šiena, tai užkiša botaga kotų ir ima glėbį, kiek tik gali apimt*“ (Trakeliškio k.). Ūkininkus stebino žydų mokėjimas sutramdyti pikčiausius jaučius užnerus špagatą ant „mašnos“: patampius taip užnertą špagatą ir nirtulingiausias jautis pasidarydavęs romus kaip avinėlis.

Žydai buvo geri prekybininkai, mokėdavo vieną ar kitą prekę įpiršti pirkėjui. Nuolatiniais patikimais klientams jie duodavo prekių skolon (*bargan*)¹³. Už tokias prekes ūkininkai stengdavosi per mėnesį kitą atsiskaityti.

Iki kolektyvizacijos buvo paplitę arklių mainai. Mainų iniciatoriai paprastai buvo čigonai, kurie stengdavosi išsiderėti kokį nors priedą: turguje – piniginių, o mainant ūkininko namuose – ką nors iš maisto produktų, pvz., nors duonos kepalą. Čigonų vyrai gerai išmanė liaudies veterinariją, mokėjo laikinai, kol vyksta mainų derybos, nuslėpti arklių ligas. Folkloristai yra užrašę daug pasakojimų, kaip čigonas užmaskuota forma mainų dalyvį informuoja apie savo arklio, kurį nori išmainyti, įnorių. Šių eilučių autorius manė, kad tai yra tik folkloras ir taip nebūna realiame gyvenime. Tačiau Vytauto Lukoševičiaus, gim. 1930 m., iš Naujāsodės k. pasakojimas patvirtina folkloristų kitur užrašytų tekstų sąsajas su tikrove:

„Ūnuškio tarybinio ūkio ūkvedys išmainė arklį su čigonu. Čigonas savo arklį gyrė: „Viską arklys daro, tik medin nelipa“. Statybose dirbom su tuo arkliu. Geras arklys, eina visur gerai, tik piktas, tuoj griebia, kanda. Buvo toks griovelis ir medinis tiltelis per jį. Nors mušk, – jis niekaip per tą tiltelį neina; jis geriau per griovį šoks, bet per tiltelį neis. Čigonas teisybę sakė“.

Matyt, čigonų kultūroje egzistuoja dorovinė nuostata, kad sudarant mainų sutartį apie arklio įnorių būtina mainų

¹⁰ *Магарычы* (gud.) – išgertuvės sudarius sutartį.

¹¹ *Szewc* (lenk.) – batsiuovys, kurpius.

¹² *Krawiec* (lenk.) – siuvėjas.

¹³ *Auf Borg* (vok.) – skolon.

dalyviui kokia nors forma pasakyti. O kad tas mainų dalyvis nesupranta išpėjimo, yra pats kaltas.

Šiltuoju metų laikotarpiu važiuoti čigonai su šeimomis ir visu savo turtu klajodavo po tam tikrą tradiciškai nusistovėjusią teritoriją. Nuošalesnėse vietose, kur nors pamiškėse, miško laukymėse, apsistodavo ilgesniam laikui, pasistatydavo paplaines. Žiemą čigonai glausdavosi kur nors pas pažįstamus ūkininkus. Senieji juodupėnai prisimena, kad jie apsistodavo Pagojū k. pas Talačką, Skriduliū k. ir kitur. Tose sodybose, kuriose žiemodavo, čigonai laikydavosi ne savo, klajoklių, o lietuvių dorovinių nuostatų: iš tų namų neatsiklausę neimdavo nė menkiausio daikto.

Neturintys žemės nuomojo ūkius iš ūkininkų iš pusės derliaus (*unt pusės*), vėliau ir už pinigus. Nuomos sutartis iš pusės derliaus paprastai buvo sudaroma metams žodžiu su liudytojais arba be jų. Po metų ji galėjo būti nutraukiama arba pratęsiama. Nuomos sutartys apmokant nuomą pinigais dažniausiai buvo sudaromos raštu ir ne vieneriems, o dvejiems trejiems metams, kad nuomininkas per ilgesnį laiką galėtų tinkamai įdirbti žemę ir iš to turėti daugiau naudos. Metai buvo skaičiuojami nuo vieno pavasario iki kito, t. y. nuo vieno šv. Jurgio (balandžio 23 d.) iki kito. Šv. Jurgio diena buvo laikoma nuomininkų išsikraustymo ir atsikraustymo diena.

Pavasariį atsikraustęs pusininkas apsigyvendavo ūkininko namuose (kitaiip galėjo būti, kada pusininkas buvo iš to paties kaimo ir turėjo savo namus). Pusininkas privalėjo pusiau su ūkio savininku pasidalyti derlių: grūdus, bulves, linus, šieną, šiaudus (kada jų mažai buvo ar kada ūkininkas laikė daugiau gyvulių). Grūdus dalijosi saiko matais *pūrais*¹⁴: „*Pripila pilnų mierų, pagaliu nubraukia, kad nebūtų kaupą; viena – tau, kita – man, viena – tau, kita – man*“ (Remeikių k.). Išmintus ir nubrauktus linus dalijosi ryšuliais (*pundais*). Sudžiovintą šieną nuomininkas sukraudavo į vienodo dydžio kūgius ir su savininku pasidalydavo kūgiais. Ūkio savininkui tekusį šieną suvežti turėjo nuomininkas. Rudenį nuomininkas privalėjo rugiais apsėti plotą, ne mažesnę už pavasariį rastą. Į nuomininko pareigas taip pat įėjo einamasis šiaudinių stogų remontas.

Arčiau Onušio gyvenantys ir pakankamai ganyklų turintys ūkininkai vasarai už tam tikrą mokestį priimdavo išganyti žydų ir kitų miestelio gyventojų aveles.

Stambesnieji ūkininkai dažnai samdėsi *šeimyną*: berną, mergą, piemenį. Samdos sutartys buvo sudaromos tradiciškai – žodžiu. Berno, mergos, piemens darbai buvo maždaug nusistovėję. Dalis samdinių eidavo tarnauti į Latviją, kur mokėjo didesnes algas ir buvo geresnis maistas: „*Prie Viesytės tarnavau už berną; už dieną mokėjo po 5 latus, mūsų pinigais išėjo 10 litų; pora metų pabernavęs Latvijoje, Lietuvoj galėjai nusipirkt žemės sklypą*“ (Jutkių k.). Buvęs piemenukas irgi gerai prisimena Latviją: „*Latvijoje net 25 karves ganiau, bet alga gera buvo, iki 500 Lt piemeniui išėjo; ten sviesto, varškės, mėsos – kiek nori; valgydavom kartu su šeiminkais, neskirdavo*“ (Jutkių k.).

Juodupės valsčiuje gyveno ir dirbo įvairių amatininkų: kalvių, siuvėjų, batsiuvių, dailidžių, stalių, krosnininkų, kailiadirbių ir kt. Rangos sutartys su jais buvo sudaromos žodžiu. Kai kurios sąlygos buvo nusistovėjusios, tradicinės, pvz., dailidė statyti medinio gyvenamojo namo dažniausiai ateidavo su 2–3 savo pagalbininkais; dailidė su komanda, taip pat

¹⁴ *Pūras* – tūrio (biralų) matas; rugių pūras svėrė 48–50 kg.

krosnininką, naujo gyvenamojo namo įrengėją – stalių, parsivežtą į namus siuvėją paprastai maitino ūkininkas.

Kailiadirbyste vertėsi Kukių k. gyvenantys rusai sentikiai. Kailiadirbys, priėmęs išdirbti avikailius, jų savininkui kaip kvitą išduodavo pusiau skelto pagaliuko pusę su įvairiomis išpjovomis (*birką*). Antrąją to pagaliuko dalį su tokiomis pat išpjovomis kailiadirbys pritvirtindavo prie avikailių. Atvykęs atsiimti išdirbtų avikailių, savininkas pateikdavo savąją pagaliuko pusę, kurios išpjovas kailiadirbys palygindavo su prie kailio pririštos dalies išpjovomis ir tokiu būdu surasdavo reikiamus avikailius.

Kalvystės, siuvėjavimo ir kitų amatų besimokantys jaunuoliai už pirmus mokslo metus turėjo mokėti amatininkui didesnę (jeigu su maitinimu) ar mažesnę (be maitinimo), žodžiu, sutartą pinigų sumą. Už antrus mokslo metus amatininkui mokėti jau neberekėjo. Gabesniems mokiniams amatininkas jau pats primokėjo (pvz., kalvis savo mokiniui). Pasitaikė ir kitokių apmokėjimo už amato mokymą formų: viena onuškietė siuvėjos amato mokėsi Ūdrupio k. prie Rokiškio; jos tėvas stalius už mokslą ir maistą mokėjo padirbdintais baldais.

Tradicinė dorovė

Dauguma juodupėnų laikėsi tradicinės dorovės normų: šventė sekmadienius, nevogė, gerbė tėvus ir vyresnius žmones, padėjo artimui nelaimėje ir pan. Iki kolektyvizacijos sekmadieniais nebuvo dirbama lauko darbų, išskyrus ypač lietingus metus, kada kildavo grėsmė derliui. Tokiais atvejais kunigas per pamokslą net liepdavo gelbėti derlių: „*Klebonas per pamokslų saka, kad rugiai jau sausi gubos, tai vežkit parėję iš bažnyčias*“ (Naujasodės k.).

Pasitaikydavo, kad svetimi gyvuliai javus išgano. Ūkininkas tokius gyvulius stengdavosi sugauti ir uždaryti, kad vėliau panaudotų kaip įkaltį. Apie uždarytus gyvulius jų savininkas dažniausiai sužinodavo iš kaimynų. Atėjus atsiimti gyvulių, šalys apžiūrėdavo pasėlius ir įvertindavo žalos dydį. Kada dėl žalos dydžio abi šalys sutardavo, savininkas gyvulius atsiimdavo, o žalą grūdais ar daržovėmis (priklausomai nuo to, kokiems pasėliams buvo padaryta žala) atlygindavo rudenį. Stambesnieji ūkiai, kurie stigo darbo jėgos, pageidaudavo, kad už padarytą žalą būtų atidirbta per darbymetį. Kada dėl žalos dydžio šalys nesutardavo, tuomet kviesdavo seniūną, kuris, pasitelkęs dar porą vyrų iš šalies, žalą įvertindavo.

Iki kolektyvizacijos žmonės po svetimus laukus ne keliais nevažinėjo ir ne takais, kol nenuimtas derlius, nevaikščiojo. Jeigu kas nors, trumpindamas kelią, imdavo važiuoti ar minti taką per laukus ar pievas, buvo statomas draudžiamasis ženklas – į žemę įsmeigta kartelė su apvyniotu šieno ar žolės gniužulu. Kartais toks kelias buvo užtvėriamas simboline tvorele, susidedančia iš dviejų kuoliukų ir prie jų pritvirtintos kartelės. Žmonės tokių draudimų paisė.

Juodupėnai pagal išgales šelpė elgetas (*ubagus*)¹⁵, padėdavo padegėliams. Buvo laikoma, kad atėjusį elgetą būtina kuo nors sušelpiti: duoti duonos riekę, mėsos, lašinių gabalėlį, kiaušinį, įpilti miltų žiupsnelį ir pan. Žmonės tikėjo: „*Duosi ubagui, Dievas tau duos*“. Šelpiamo elgetos buvo prašoma pasimelsti už visą giminę. Onuškyje, rodos, viršaičio ir kunigo iniciatyva, buvo pastatyta prieglauda (*ubagynas*), kurioje gyveno ne tik nusenusių, bet dar

¹⁵ *Ubogi* (lenk.) – neturtingas, elgetiškas; nepasiturintis; *υδορ* (gud.) – elgeta.

ir pajėgių dirbti vyrų bei moterų. Maisto per šventes jiems atnešdavo žmonės, prieglaudos prižiūrėtojas važinėdavo po valsčių ir maisto produktų parinkdavo. Pajėgūs dirbti prieglaudos gyventojai per darbymetį užsidirbdavo pas ūkininkus, pvz., moterys iš prieglaudos buvo samdomos kasti bulvių.

Pasakojo

Viktoras Butėnas, gim. 1921 m. Bryzgių k.
Bronislava Čeičienė, gim. 1911 m. Trakeliškio k.
Petras Kanopa, gim. 1921 m. Remeikių k.
Julius Kastėnas, gim. 1912 m. Jutkių k.
Elena Kažemėkaitė, gim. 1919 m. Onuškyje
Ona Kirslienė (Daščioraitė), gim. 1922 m. Skridulių k.
Vytautas Lukoševičius, gim. 1930 m. Ivoniškio k.
Emilija Šimėnienė, gim. 1911 m., gyv. Prūselių k.

Kapinės ir laidojimo papročiai

Rita Garškaitė

2004 m. ekspedicijos į Júodupę ir Ōnuškį metu buvo tirtos 23 kapinės. Iš jų – vienerios latvių Apūniškio miške, vienerios žydų Ōnuškyje, dvi sentikių Dirvnuosė ir Kukiuosė, vienerios sovietinių karių, žuvusių kovojant su vokiečių fašistinės armijos daliniais Júodupės apylinkėse.

Visas tyrinėtas kapines galima skirstyti į veikiančias ir neveikiančias. Neveikiančios kapinės skirstytinos į 2 grupes: 1) kapinės, kuriose dalis kapų dar prižiūrima; 2) baigiančios išnykti apleistos kapinės.

Kapai yra kelių tipų: 1) apaugę žolėmis nykstantys kauburėliai; 2) prižiūrimi, apsodinti gėlėmis, sutvirtintais samanų ar velėnos juosta šonais; 3) prižiūrimi ar neprižiūrimi kapai, apjuosti įvairių formų apie 25–30 cm atvirais betono rentiniais; 4) kapo vietoje – akmenis plokštė.

Kapinių paminklų, statytų iki XX a. vidurio, tipai:

1. Kaltiniai kniedyti, geležiniai ažūriniai kryžiai, įleisti į įvairaus aukščio akmenis postamentus.

2. Lieti ketaus paprasti bei ažūriniai kryžiai, įlieti į akmenis postamentus.

3. Mediniai kryžiai, išlikę latvių kapinėse Apūniškio miške.

4. Įvairios ornamentikos akmenis paminklai.

5. Šakotą medį simbolizuojantys granito paminklai. Aukštis – per 2 metrus. Rasti 2 paminklai.

6. Standartiniai ir nestandartiniai cemento paminklai.

Ant daugelio senųjų paminklų jokių užrašų nėra. Keliuose paminkluose yra iškalti ženklai, panašūs į kryžių (1880, 1901), trikampį (1880), medžio šakelę (1938).

1901 m. paminklas
Ōnuškio kapinėse

1917 m. Katros
Plominos paminklas
Apūniškio kapinėse

Str. nuotraukos –
Ritos Garškaitės.
2004 m.

Iš kairės:
1899 m. paminklas
Onušio kapinėse

1901 m. paminklas
Onušio kapinėse

Senieji mediniai
kryžiai latvių
kapinėse
Apūniškio miške

1912 m. paminklas
latvių kapinėse
Apūniškio miške

1938 m. paminklas
Onušio kapinėse

Apūniškio didžiosios
kapinės. Centre –
šakotą medį
simbolizuojantis
1932 m. paminklas

1929 m. šakotą
medį simbolizuojantis
paminklas Aleknu
kapinėse

Išlikę ankstyvieji užrašai iškalti akmenyje kreivomis mažosiomis raidėmis, kai kurios raidės neįskaitomos, nusitrynusios. Ženklu (...) tekste žymiu praleistą užrašo dalį.

Tekste daugiausia dėmesio skiriu neveikiančioms kapinėms ir veikiančių kapinių seniesiems paminklams. Išsamiau neanalizuoju neveikiančių žydų kapinių Onuškyje ir latvių kapinių Apūniškio miške.

Dauguma kapinių buvo įkurtos per Valakų reformą susiformavus kaimams. Kapinės įsteigtos kalvose, kai kurios pamiškėse ar miške. Akmeninės tvoros juosia 8 kapines. Kapai išsidėstę eilėmis, tarp jų yra takeliai. Išnykus, ypač neveikiančiose kapinėse, daugumai kapų, jų išsidėstymo simetriškumas suiro. Paminklai statomi galvūgalyje (latvių kapinėse – kojų gale). Laidojama kojomis į vartus.

Apūniškio kapinės. Neveikiančios. Tai dvi per 30 m viena nuo kitos nutolusios Apūniškio miške esančios kapinės, kurias galima vadinti didžiosiomis ir mažosiomis. Tarp jų eina miško keliukas, vedantis į Apūniškio kaimą. Didžiųjų kapinių plotas 0,12 ha, mažųjų – 0,01 ha. Pagal Jono Garškos (gim. 1922) pasakojimą (girdėtą iš motinos Emilijos Garškienės), kapinės buvo padalintos į dvi dalis kilus nesutarimams tarp vietinių gyventojų dėl tvoros. Gyventojams nutarus kapines aptverti, vieni vežė akmenis ir dirbo talkoje, kiti – turtingieji (*bagotieji*) – neprisidėjo prie *biedniokų* ir atskyrė sau kitą plotą kapinėms.

Didžiosios kapinės aptvertos skaldytų ir neskaldytų akmenų, sujungtų kalkėmis, 1 m aukščio tvora. Varčių aukštis – 1,65 m, stogelio – 0,2 m. Pietinę, vakarinę ir šiaurinę kapinių sienas juosia miškas, rytinė siena, kurioje yra vartai, – pamiškėje. Seniesiems vartams sugriuvus, XX a. aštuntajame dešimtmetyje vietiniai gyventojai J. Garška ir K. Deksnys įstatė naujus.

Didžiosiose kapinėse yra bendras kapinių kryžius ir 43 kapai, iš kurių 7 – vos bežiūrimi kauburėliai, apaugę žolėmis ir kapinėse išsibarsčiusiomis daugiametėmis gėlėmis – turkiškaisiais gvazdikais (*šiurpėmis*), vilkdalgiais, sinavadais. 36 kapai apjuosti betono rentiniais. Dauguma rentinių uždėta jau XX a. aštuntajame–devintajame dešimtmėčiais čia palaidotų Garškų ir Jočių giminių rūpesčiu. Tuo metu supuvusių ar visai išnykusių medinių kryžių vietoje buvo pastatyta ir naujų antkapinių paminklų. Dabar kapinėse yra 21 paminklas. Bendras kapinių kryžius pastatytas 194(...) m. (paskutinis metų skaičius nežiūrimas) vietoje buvusio medinio kryžiaus. Tai 80 cm aukščio kaltas geležinis rėminis kryžius, įstatytas į 2 m obelisko formos akmens postamentą. Seniausias paminklas su iškalta data yra prie vos bežiūrimų, ap-

1888 m. paminklas
Apūniškio kapinėse

*Apūniškio mažųjų
kapinių bendras
vaizdas*

augusių viksvomis dviejų kapų. Tai 70 cm kaltas rėminis, turintis kryžių rėmų viduryje, įleistas į 2 m obelisko formos akmens postamentą kryžius. Akmenyje iškalti 1880 m., virš jų – trikampis, dar aukščiau – kryžius.

Kapinėse buvo laidojami Apūniškio ir Sodėlių kaimų gyventojai bei jų giminės. Katra Plomina, Leonoros Garškienės (gim. 1923) teigimu, buvo atvežta iš Latvijos Daugpilio miesto ir palaidota šiose kapinėse, nes ji – Garškų giminės. Jos kapo paminklas yra 80 cm aukščio kaltas geležinis kryžius, įleistas į 60 cm aukščio akmens postamentą. Kryžmų susikirtimo vietoje – stilizuotos lelijos. Postamente užrašas mažosiomis raidėmis: MIRA / 1917 G / 21 JULE / KATRA / PLOMINA / M (...) USZ 46 M. M(...)USZ (neįskaitomai nusitrynusios 2 raidės). Tikėtina, kad tai yra žodis MIRUSZ. Nuo XX a. ketvirtojo dešimtmečio giminės laidojami šalia į atskirus kapus. Anksčiau parenkant kapo vietą į giminystės ryšius nebuvo kreipiama dėmesio.

Kitos, mažesniosios, kapinės tvoros neturi. Kapinių teritoriją žymi negilus, krūmais apaugęs griovelis. Dabar šiose kapinėse yra bendras kapinių kryžius, 3 kapai su paminklais, 2 su cementiniais rentiniais ir 7 nykstantys kapų kauburėliai.

Bendras kapinių kryžius yra 2,7 m aukščio obelisko formos akmens postamentas, o 95 cm kaltas geležinis rėminis kryžius nukritęs, pastatytas prie postamento ant žemės. Šalia yra 160 cm aukščio kaltas geležinis rėminis kryžius, įleistas į 13 cm aukščio geležinį stovėlį su 4 kojomis, o pastarasis įleistas į panašų, bet 30 cm aukščio ir didesnę stovėlį, pastatytą ant akmeninės plokštės. Kapą juosia 45 cm aukščio metalinė tvorelė. Nė vienas paminklas datų ir užrašų neturi, tačiau pagal jų formą galima manyti, kad kiti du yra vėlesni.

Ilzenbergo kapinės. Neveikiančios. Nutolusios nuo kelio Ilzenbergas–Alksniai apie 70 m. Kapinės yra ant apaugusios medžiais kalvos, kurios vienas šlaitas leidžiasi į Apvėlujį (Āpvalasai) ežerą. Kapinių plotas – 0,03 ha. Tvoros nėra. Kapinėse likęs bendras kapinių kryžius ir 3 kapai. Medinis kapinių kryžius pastatytas vėliau, apie XX a. antrąją pusę, atsuktas į šiaurinę (kelio) pusę, kapai – į rytus. Pirmajame kape palaidoti 1945 m. sausio 4 d. žuvę A., V. Staškevičiai, J., A., J. Taliiai, J. Riuka, J. Ramonas, J. Lukoševičius. Paminklas – apie 50 cm aukščio šlifluotas akmuo su iškaltomis

*Ginotų kapinaičių
bendras vaizdas*

pavardėmis ir žuvimo data. Kapas prižiūrimas, apsodintas vienmetėmis gėlėmis, aptvertas metaline tvorele. Šalia jo yra apie 80 cm aukščio metaline tvorele aptvertas, mažą žiemę apaugęs kapas. Metalinėje 22 × 17 cm dydžio lentelėje, pritvirtintoje prie tvorelės, užrašas: S. + P. / EUGENIJA / DYMSZA / ✠ 23.07.1902 / † 31.01.1905. Trečiasis kapas apaugęs mažą žiemę, aptvertas tvorele, antkapio ir užrašų nėra.

Ginotų kapinaitės. Apie kapinaičių buvimą kaimo teritorijoje byloja išlikęs vienišas paminklas. Atstumas nuo paminklo iki ūkinio pastato yra 7 m, iki tvarto – 9 m. Nedidelė teritorija aplink nušienaujama. Paminklas – kaltas rėminis geležinis kryžius, įleistas į granito postamentą. Jo galus puošia stilizuotos tulpės, rėmų viduryje – kryžius. Užrašų nėra.

Jutkių kapinės. Neveikiančios. Plotas – 0,05 ha. Kapinės yra ant aukštos kalvos, kurios šlaituose auga medžiai, apie 200 m nuo kelio Júodupė–Ōnuškis. Kapinės juosia neskaldytų akmenų yranti tvora. Vartų nelikę, akmeninės varčios apirusios, buvęs takas į kapines užaugęs medžiais, todėl XX a. pabaigoje kitoje kapinių pusėje buvo padaryti mediniai laiptai į kalnelį ir naujas įėjimas.

*1901 m. jubiliejinis
paminklas Prūselių
kapinėse*

Išlikę 7 1946–1952 m. paminklai, du kapai su rentiniais ir bendras kapinių kryžius – kaltas geležinis stiebinis 60 cm aukščio kryžius, įleistas į 190 cm aukščio akmens postamentą.

Prūselių kapinės. Neveikiančios. Plotas – 0,05 ha. Kapinės ant kalvos, aplink dirbami laukai. Nuo kelio Didsodė–Dirvonaĩ kapinių link paliktas keliukas, apaugęs žole. Tvoros nėra. Iš trijų pusių kapinių teritoriją juosia 12 didelių eglių ir vienas šermukšnis, kelio pusėje – daug medliavos (*amelanchier*) ir alyvų krūmų.

Išlikę du paminklai ir 3 kapai:

1) lietas ketaus ažūrinis kryžius, įleistas į 200 cm aukščio akmens postamentą. Kapo vietoje – žolėmis apaugusi akmeninė plokštė. Užrašų nėra;

2) kaltas geležinis stiebinis 60 cm aukščio kryžius dobilo formos galais, įleistas į 175 cm aukščio akmens postamentą, kuriame iškaltas užrašas mažosiomis raidėmis: JUBILEUS / 20 / METUOS / 1901. Kapo nėra.;

3) paminklo nei rentinio nėra. Kapas prižiūrimas. Aplink jį priberta geltono smėlio, kauburėlio viduryje auga kryžių sudarančios perkūnropės (*sempervivum*);

4) kapas prižiūrimas, apsodintas gėlėmis. Paminklo nėra. Jo vietoje auga sidabrinė eglė, kurios kamieno skersmuo – 19 cm.

Pašilių kapinės. Neveikiančios. Plotas – 0,08 ha. Kapinės yra ant medžiais apaugusio kalnelio prie kelio Júodupė–Lùkštai. Tvoros ir vartų nėra. Kapinės netvarkomos, apaugusios klevais, eglėmis, pušimis, beržais, šermukšniais, apžėlusios alyvomis ir sausmedžiais bei žolėmis. Prie dviejų paminklų liekanų auga keli vilkdalgiai ir turkiškasis gvazdikas. Nuvirtusiame akmeniniame postamente vos išžiūrimas užrašas: BUTĖNAS MATAS / 1855–1917 / ILSĖKIS RAMYBĖJE / BRANGUS TĖVELIAI / LIUDI VAIKAI. Kapas, kurį juosia cementinis rentinys, apaugęs raudonaisiais dobilais ir kiečiais. Kito paminklo liekanos – raudono granito postamentas su kreivomis raidėmis iškalto ir sunkiai perskaitomu užrašu: JONAS JOCIUS / 1920. Pasakojama, kad šiose kapinėse buvo laidojami nekrikštyti vaikai ir savižudžiai.

Raišių kapinės. Neveikiančios. Plotas – 0,06 ha. Kapinės yra ant kalnelio, apie 0,5 km už Juodupės, prie kelio Juodupė–Raupiai. Kapinės juosusi akmeninė tvora suirusi, ant jos gausiai auga perkūnropės. Nutrupėjusios raudonų plytų varčios vos belaiiko naujus medinius vienvėrius vartelius. Kapinėse auga 6 pušys, 4 beržai, eglė, iškirstos ir vėl besiplečiančios alyvos, šunobelė bei keli ligustro krūmai. Tarp žolių dar matyti vilkdalgių, sinavadų, turkiškųjų gvazdikų ir kitų tradicinio darželio gėlių.

Kapinėse yra XX a. antrojoje pusėje pastatytas medinis bendras kryžius ir dviejų paminklų liekanos: apie 180 cm akmeninis postamentas, būdingas XIX a. pabaigai ir XX a. pradžiai, be kryžiaus ir užrašų, bei geležinis rėminis kryžius, įbetontas į žemę.

1901 m. jubiliejinis paminklas Lingėnų kapinėse

Lingėnų kapinės. Neveikiančios. Plotas – 0,03 ha. Kapinės yra Apūniškio miške prie kelio Apūniškis–Lingėnai. Jas juosia akmeninė tvora, apaugusi samanomis. XX a. antrojoje pusėje įstatyti nauji mediniai varteliai. Kapinių teritorijoje arčiau tvoros auga 8 eglės.

Kapinėse išlikę 5 kapai su paminklais, du kapai juosti betoniniais rentiniais, 10 prižiūrimų kapų be paminklų ir rentinių (formą išlaiko kapo šonuose augančios samanos), vienas paminklas be kapo. Seniausias paminklas yra 160 cm stiebinis kaltinis kryžius (kryžmų susikirtimo kampuose yra stilizuotos lelijos), įleistas į 60 cm aukščio akmens postamentą. Kitoje kryžiaus pusėje neryškus užrašas: FUNDATAROS / 1888 / IGNATUS / ŽEIŽIS.

Paminklas be kapo – tai kaltinis rėminis (rėmuose S ir spiralės pavidalo ornamentai) 90 cm aukščio kryžius, įleistas į 110 cm aukščio akmens postamentą. Postamente iškaltas užrašas mažosiomis raidėmis: 1901 / JUBILEI / VISAS / JAU-
NUME / LINGENU / ULIČIAS.

Medinis kryžius ir stogastulpis pastatyti XX a. antrojoje pusėje, kai anksčiau buvę nedideli mediniai kryžiai visiškai supuvo.

Bryzgių kapinės. Veikiančios. Plotas – 0,05 ha. Kapinės yra Kiėmiškių miško pakraštyje. Jos aptvertos akmenine tvora. Geležinių dviverių vartų varčios mūrytos iš raudonų plytų, viduryje įmūrytos pilkos plytos sudaro ornamentą. Centrinio vartų strypo viršūnėje yra geležinis kryžius.

Nuo vartų per kapines eina vartų pločio alėja, iš abiejų šonų apsodinta sausmedžių gyvatvore. Alėjos gale – Kraštų dvaro savininko giminės paminklas. Aukštas raudono granito postamentas, į kurį įleistas lietas ketaus kryžius, yra ant keturių laiptelių formos granito pagrindo. Trys laipteliai statūs, ketvirtasis – apvalintas. Postamente užrašas: GROBY / RODZINY / KUPSCIOW. Kiti kapai išsidėstę eilėmis abiejose alėjos pusėse.

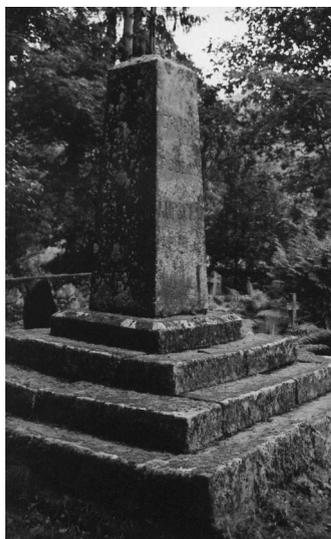
Aleknų kapinės. Veikiančios. Plotas – 0,18 ha. Kapinės yra ant apaugusios medžiais kalvos. Kapinėse auga 3 klevai, 3 beržai, uosis, eglė, prie senųjų kapų – alyvos. Kapines juosianti vielinė tvora statyta apie 1965 m. Geležiniai vartai – vienvėriai.

Iš senųjų išlikusių paminklų paminėtini trys greta esantys paminklai.

Gipsinė, viduje cementinė Jėzaus Kristaus statula pastatyta ant dviejų dalių postamento. Pirmoji dalis – sujungti ir aplieti cementu akmenys, antroji – akmens monolitas. Statula ir pirmoji postamento dalis yra balta, prie prisišliėjusių alyvų šakų – papilkėję ir pažaliavę. Postamento viduryje yra balta lentelė. Joje dvi nuotraukos – vyro ir moters – ir užrašas: JOKUBAS RAUPYS / GIMĖ 1848 M. SPALIŲ 20 D. / MIRĖ 1915 M. LAPKRIČIO 2 D. / A+A / ONA MIKĖNAITĖ RAUPIENĖ / GIMĖ 1853 M. BALAN-

*Kupščio giminės
paminklas Bryzgių
kapinėse*

*Raupių paminklai
Aleknų kapinėse*

DŽIO 2 D. / MIRĖ 1917 M. SAUSIO 27 D. / ILSĖKITĖS RAMYBĖJE / NUO VAIKŲ IR ANŪKŲ. Prie paminklo yra du kapai su cementiniais rentiniais. Kapus juosia tvorelė, iš visų pusių turinti po 3 cementinius stulpelius, kurių viršūnėse pritvirtinta masyvi geležinė grandinė. Šalia yra baltas akmeninis paminklas, kurio viduryje – lentelė su užrašu: A (nuotrauka) A / JOKŪBAS RAUPYS 54 METŲ / MIRĖ 1931 VASARIO 12 D. / AMŽINĄ ATILSI / NUO BROLIO JONO. Trečiasis paminklas – lietas ketaus stiebinis kryžius, įleistas į akmens postamentą, kuriame iškaltas užrašas: A†A / JONAS RAUPYS / MIRĖ 1918.

Labai aukštas lietas ketaus kryžius, įleistas į cementinį postamentą, kurio priekinėje dalyje priklijuota šlifluoto akmens plokštė su užrašu: A†A / ČEIČIAI / JOKŪBAS 1803–1885 / ANELĖ 1823–1916 / JONAS 1854–1917 / FELICIJA 1998–1990. Kryžiaus antroje pusėje užrašas: S. P. / JAKUBAS CZEJCZIS / ISZ MAZUCZIU / 1823 / 1886 M. Prie paminklo esančius 3 kapus juosia tvorelė, iš šonų turinti po 3, iš priekio ir galo – po 4 granitinius stulpelius. Stulpelių viršūnėje prie geležinių smaigų, užsibaigiančių kaltiniais kryžiais kampiniuose ir lietiniuose ketaus liūtais viduriniuose stulpeliuose, varžtais pritvirtinta metalinė grandinė.

*Čeičių paminklas
Aleknų kapinėse*

Didsodės kapinės. Veikiančios. Plotas – 0,07 ha. Kapinės yra ant kalvos laukuose, apie 50 m nuo kelio Juodupė–Didsodė. Kapinėse auga per 10 lapuočių medžių, palei tvorą – alyvos. Kapines juosia tvora iš skaldytų ir neskaldytų akmenų, varčių bokštelių puošia geležiniai kryžiai, ant vienvėrių geležinių vartelių viduriniojo strypo – kryžius.

*Didsodės kapinių
tvora ir vartai*

Remeikių kapinės. Veikiančios. Kapinių plotas – 0,06 ha. Kapinės yra ant pušimis apaugusios kalvos, aplink – dirbami laukai. Kaimo namai per kilometrą nutolę nuo kapinių. Jas juosia 0,5 m akmeninė tvora, matoma tik iš laukų pusės. Iš kapinių jos nesimato, tarytum nėra, nes apaugusi alyvų krūmais ir jos aukštis sutampa su kapinių lygiu. Dvivėrius metalinius vartelius puošia kryžius. Seniausias yra 1894 m. bendras kapinių kryžius. Tai kaltinis geležies 60 cm aukščio kryžius, papuoštas stilizuotos S formos ornamentais, įleistas į 200 cm akmens postamentą.

Onušio kapinės. Veikiančios. Senujų kapinių plotas – 0,80 ha, naujųjų – 2,10 ha. 1849 m. Ūnuškio bažnyčios inventoriuose pateikiamas pirmasis kapinių aprašas: parapijos kapinės iš trijų pusių apjuostos malksnomis dengta akmenine siena, o iš ketvirtos pusės aptvertos tvora. Mediniai vartai iš dviejų pusių varstomi, vyriai geležiniai¹. 1866 m. inventoriuose papildoma, kad kapinėse yra keli kryžiai². 1903 m. leista kapines išplėsti 0,5 dešimtinės ir apjuosti mūrine siena su naujais vartais.

Išsamiausias Onušio kapinių aprašas pateiktas 1922 m. Žemaičių vyskupijos Abelių (Obelių) dekanato Onušio bažnyčios inventoriuose:

„Kapai nuo bažnyčios tolumo apie 100 metrų ir nuo žmonių gyvenamųjų namų apie 50 metrų. Kapų didumas apie vieną hektarą. Kryžiaus, liudijančio apie jų pašventimą, nėra. Kapuose yra daug laukinių medžių, kurie auga kapų pakraščiuose, kaip to reikalauja kapų tvarka. Kapų ribose, kaip to reikalauja įstatai, yra dalis nepašvęsta laidoti lavonams nekrikštytų kūdikių, nekatalikų ir nusižudžiusiųjų. Laidojant numirėlius yra palaikoma tvarka ir kapai su numirėliais turi savo žymes. Paminklų kapai turi daug, marmurinių ir akmeninių. Kapai iš trijų pusių aptverti yra akmeniniu mūru, apdengtu gontais. O iš ketvirtos pusės aptverti lentomis, šulai mediniai iš eglės medžio. Medinis aptvėrimas neapdengtas iš viršaus. Vieni kapų vartai geležiniai, o senųjų kapų vartai mediniai. Kapų užraktai yra spinta uždaromi. Kapai ir jų paminklai yra palaikomi tvarkoje. Kapų aptvėrimas, jų užraktai, vartai yra gerame stovyje, ant kapų kopyčios nėra“³.

Užrašų ant senųjų paminklų išlikę nedaug. Jie sunkiai perskaitomi arba visai neperskaitomi, nes raidės kreivai iškalto, nusitrynusios, netilpusio į vieną eilutę žodžio raidės perkeliomos į kitą eilutę. Išlikę užrašai ant XX a. pradžios paminklų: (...) / P. M. / KIRSTUK / UZ DUSZI / SEBASTIJ / ONA ATLSI / 1901 /, 1901 / ISZ DIGAI / ASU(...)GZI / KO ADOM.

Apaugusią klevais ir liepomis Onušio dvaro savininko Komaro giminės kapvietę juosia 22,6 × 25,8 m akmeninė tvora, kurios aukštis – 2 m, storis – 0,75 m. Vartų, kurių jau nelikę, plotis – 2,6 m. Varčiose išlikę trys geležiniai vartų vyriai. Varčios – tai akmeniniai, iš šonų apmūryti plytomis ir aplieti cementu 1 m pločio ir 3 m aukščio bokšteliai, kurių smailėjančios viršūnės dengtos skarda. Prie vartų yra 4 akmeniniai laipteliai. Viduje auga 8 liepos ir eglė. Viduryje yra

¹ LIA, f. 669-2-325.

² LIA, f. 669-2-349.

³ Onušio bažnyčios archyvas.

*Onušio dvaro
savininko Komaro
giminės kapavietė
Onuškyje*

*Žydų kapinės
Onuškyje*

labai aukštas skarda dengtas obeliskas, kurio viršūnėje – kaltas rėminis geležinis kryžius. Užrašų nėra. Išlikę mažąja žieme apaugę 2 vos išžiūrimi kapų kauburėliai obelisko priekyje ir po vieną iš šonų.

Juodupės kapinės. Veikiančios. Senujų kapinių plotas – 1 ha, naujųjų – 2,1 ha. Senosios kapinės įkurtos XX a. ketvirtajame dešimtmetyje, naujosios – XX a. pabaigoje.

Žydų kapinės Onuškyje. Neveikiančios. Plotas – 0,4 ha.

Kukių kapinės. Veikiančios sentikių kapinės. Plotas – 0,22 ha. Kapinės yra ant kalvos. Jas juosia medžiai, kurių yra ir kapinėse, ypač daug alyvų ir tujų. Giminės laidojami greta. Jiems statomas bendras paminklas, nors yra paminklų ir prie kiekvieno kapo. Seniausias paminklas yra 1939 m. Kapinės į atskirus giminių plotelius suskirsto tvorelės, daugiausia metalinės įvairių ornamentų. Už daugumos tvorelių

*Kukių sentikių
kapinės*

prie kapų yra mediniai suoliukai. Ties kapinių viduriu yra medinis stalas ir keli suoliukai. Kapai labai prižiūrimi, sodinama daug vienmečių žydinčių gėlių.

Dirvonų kapinės. Veikiančios sentikių kapinės. Plotas – 0,62 ha. Kapinės neaptvertos, jose daug medžių, ypač pušų.

Pasak netoli gyvenančios Kazės Lapelienės (gim. 1917), kapinės labai senos, laidojama ant seniau palaidotųjų kaulų. Čia laidojami ne tik vietiniai, bet ir iš kitur atvežami sentikiai. Lietuviai laidojami Čedasų kapinėse. Šiose sentikių kapinėse palaidoti du lietuviai, abu jie buvo vedę sentikes. Tačiau vieno iš jų, mirusio 2003 m., kapas dėl ne itin dorovingai nugyvento gyvenimo yra nusuktas į priešingą pusę.

Giminių, o kartais ir atskiri kapai yra apjuosti įvairiomis metalinėmis tvorelėmis. Prie daugumos yra suoliukai. Pasak K. Lapelienės, per Sekmines prie kiekvieno kapo giedama. Giedotojai atvažiuoja kartu su šventiku iš Rōkiškio, nes vietinių giedotojų gal tik du belikę. Ant suoliukų susėdę žmonės laukia, kada giedotojai prieis prie jų kapo.

Laidojimo papročiai

Prie miršančiojo susirinkdavo artimieji, būdavo paruošta žvakė. Jei mirštantysis pats negalėdavo pakelti rankos, tai jo ranką paimdavo artimiausias žmogus ir peržegnodavo, taip visus palaimindamas.

Mirusįjį prausdavo, jei ne visą, tai veidą, rankas ir kojas. Prausdavo artimieji. Svetimus kviesdavo tik tada, kai savieji bijojo. Aprengdavo, kuo turėdavo. Vyresnio amžiaus žmonės jau būdavo pasirūpinę įkapėmis, jaunesniems ar užkluptiems netikėtos mirties geresnius drabužius parinkdavo iš turėtų arba pasiūdavo naujus. Moteris aprišdavo balta skarele, kai kada ir juoda, ir užrišdavo prijuostę (*žiūrsta*). Jaunas mergaites stengdavosi aprengti baltai, uždėdavo rūtos, žiemą – mirtos, smidro (*egliuko*) ar paparčio šakelėmis puoštą šydą (*veliumą*). Paguldydavo ant lentos, o kaimynai *graboriai* darydavo karstą. Išklodavo jį balta medžiaga, pagalvę prikišdavo skiedrų. Prie namo pabarstydavo eglės šakučių.

Mirusįjį šarvodavo šalčiausiame didžiajame kambaryje kojomis į duris. Kambario sienas stengdavosi papuošti tamsiais raštuotais užtiesalais (*dekiais, gūniomis*).

Galvūgalyje pakabindavo ar pastatydavo kryžių, ant sienų – šventus paveikslus. XX a. antrojoje pusėje pakabindavo ir mirusiojo nuotrauką. Prie karsto statydavo žvakes. Jei išgalėdavo, tai žvakių būdavo uždegama daugiau. Karstą apjuosdavo vainiku, padėdavo gėlių puokščių. Jei vainikų būdavo daugiau, tai juos kabindavo ant sienos. Pasak Leonoros Garškienės (gim. 1923), paskutinis ilgas vainikas pintas 1943 m. Baraišienei (Blauzdavičiūtei), 22 metų moteriai. Vainiką nupynė jos draugė iš neužmirštuolių ir diemedžio. Vainikus pindavo mirusiosios kieme moterys ir mergaitės iš įvairių medžių lapų, eglišakių. Pridėdavo dobilų, daug viksvų naudodavo. Iš ažuolo lapų retai pindavo, nes ažuolų šiame krašte nedaug, medis brangus. Kol karstas gryčioj, jį vainiku apjuosdavo. Kai karstą nešdavo į kapines, vaikai su vainiku eidavo prieš karstą. Paskui juo apjuosdavo kapą. Atėjus sovietams, pradėta pinti apvalius vainikus, vėliau – įvairių formų. Mažų, pakabinamų ant sienos vainikų mada atėjusi iš Latvijos.

Mirusįjį laidodavo dažniausiai trečią dieną, kad suspėtų susitvarkyti ir giminės suvažiuotų. Į laidotuves kviesdavo kaimynus ir gimines. Pirmąjį vakarą nedaug susirinkdavę žmonių. Kai kur nekviesiti neidavo, kitur ateidavo pagiedoti ir pasimelsti be kvietimo. Jei giedotojų tarp kaimynų ir tolimų giminių nebūdavo, tai kviesdavo ir giedotojus. Jiems mokėti nereikėdavo: duodavo vakarienę ir to užtekdavo. Sovietmečiu giedotojai pradėję imti pinigų.

Paskutinįjį vakarą, jei turėdavo iš ko, tai vakarienę duodavo ne tik giedotojams, bet ir kitiems žmonėms. Vaišindavo kitame kambaryje, atskirai nuo mirusiojo. Vaišės priklausė nuo išgalių.

„Teko valgyt skrylius, o paskui dar davė balintos gilių kavos. Teko valgyt silkių su duona, o paskui arbatos davė. Mat tada buvo gavenia“ (Leonora Garškienė, gim. 1923).

*Pavasarininko
L. Garškos laidotuvės
Juodupėje. 1937 m.
Nuotrauką pateikė
Leonora Garškienė
(Černiauskaitė)*

Karstą į kapines veždavo arkliais, vėliau sunkvežimiais ar kitokiais automobiliais. Vežimą puošdavo berželiais ar eglaitėmis. Sunkvežimio bortus nuleisdavo, šonus papuošdavo užtiesalais, kampuose pritvirtindavo berželius ar eglaites, prie karsto padėdavo vainikų ar gėlių, šonuose stovėdavo keturi vyrai.

Kapinėse duobę iškasdavo kaimynai ar šiaip stipresni vyrai. Mokėti nereikėdavo. Jiems atnešdavo valgyti ir duodavo po taurelę išgerti. Jei smėlis labai birus, tai duobkasiai prismaigstydavo duobės kraštus egliaškių. Vėliau taip buvo daroma dėl grožio. Samdytam duobkasiui mokėti reikėjo. Gražiai supylę kapą, duobkasiai jo neplūkdavo. Viršuje įspausdavo kryžių. Aplink apdėdavo vainikus ir gėles.

Po laidotuvių kapinėse kas nors iš artimųjų pakviesdavo visus gedulingų pietų. Grįžus iš kapinių, ant stalo stovėdavo žvakė. Ją uždegdavo, kai giedodavo paskutinę giesmę. Vaisinama buvo gausiau, bet kiek kas galėjo. Girtaujama nebuvo.

Pavasarių kapinės turėdavo būti sutvarkytos Šeštinėms. Kapai nugrėbstomi, nušluojami. Kad nuo kapo smėlis nenubyrėtų, apipindavo jį vytelėmis arba apdėdavo velėna. Per Šeštines ir Vėlines kapinėse giedodavo. „*Prie rusų buvo draudžiama ir išnyko*“ (Apūniškio k.).

Pirmieji bendri kapinių kryžiai buvę mediniai. Juos pašventindavęs kunigas. Kryžiams supuvus, XIX a. antroje pusėje ar vėliau daugelyje kapinių buvo pastatyti kalti geležiniai kryžiai, įleisti į aukštus obelisko formos akmeninius postamentus. Šių kryžių kunigas nešventindavęs, nes „*Kristus nešęs medį, o čia – akmuo*“ (Apūniškio k.).

Visose senosiose kapinėse buvo išskirti nedideli ploteliai tolimiausioje vietoje prie tvoros laidoti nekrikštytiems ir savižudžiams. Jie buvo keliami per tvorą, kartais nešami per vartus. XX a. pirmojoje pusėje per Apūniškio kapinių tvorą keltas nebylys tarnas, nes niekas nežinojo, ar jis krikštytas (pasakojo Jonas Garška, gim. 1922). Turtingieji savižudžiai buvo laidojami tarp visų bendrame plote.

Mirusįjį minėdavo po keturių savaitių ir po metų. Užsakydavo mišias, giedodavo.

Lingėnų kapeliai

Stefanija Bliūdžiūtė

Balandžio 25 d., per šv. Morkų, apie vidudienį, visas kaimas: seni, maži, jaunimas, moterys ir kai kurie vyrai (kantoriai) – patraukdavo į Lingėnų kapelius. Pirmiausia aprinkdavo išlūžusius medelius, šakas, apgenėdavo, nugrėbtydavo, išpurendavo kapų žemę, pasodindavo saulučių. Aptvarkę kapelius žmonės klaupdavosi prie kryžių (kapeliuose pamenu tris: Gernių, Žeižių ir „Jubiliejinis 18... Visas jaunimas *Lingėnų ulyčias*“, tai mano tėvelio ir jo amžininkų Petro, Juozo (dėdelės) Gernių – Kajetono, Petro, Jokūbo, Juzioko ir kt. – jaunystės paminklas).

Kapinėse pamaldoms vadovaudavo mano tėvelis, Gasiūno Pranys, Kazimierius, iš moterų – mano mamytė, Marijona Gasiūnienė, Karalienė-Petrienė, Bliūdžiuvienė-Kazvienė. Kalbėdavo poterius už gyvus ir mirusius lingėniškius, už čia esančius ir išklydusius po pasaulį už jūrų marių. Giedodavo visų šventųjų litaniją, psalmę „*Iš gilumo širdies šaukiu prie tavęs, viešpatie...*“, karunką už dūšias „*Kas nori dūšiom čysčių patarnaut, tur už jas kas dieną Viešpatį maldaut...*“ Jei būdavo blogi orai, giedodavo giesmę, prašydami gerų orų – lietaus ar *pagados*. Tai galinga, visada padedanti giesmė: „*Pone karaliau, Dieve Abraomo, dovanok mums lietų*“ (arba *pagadą*), ko tuo metu reikėdavo. Kalbėdavo poterius, prašydami malonės, kad Dievas saugotų javus nuo krušos, ledu, vėtrų, žaibo... Tris dienas savaitės pradžioje prieš šešties būdavo „kryžiaivos dienos“. Tada ir vėl rinkdavosi lingėniškiai į kapelius, vėl kartojo panašus ritualas. Visas tas povelykis laikotarpis iki paskutinių mišparų būdavo maldu, susikaupimo laikotarpis. Tuo metų laiku būdavo bulviasodis, pavasario sėjos pabaiga, bet lingėniškiai ilgiau užtraukdavo pietų metą, gausiai lankydavo kapelius. Prieš Sekmines 9 dienas dar papildomai meldavosi šv. Dvasiai, laikydavo *novenus* į šv. Dvasią, sukalbėdami 7 poterius. 9 dienas kasdien giedodavo giesmę „*Ateik, Dvasia švenčiausia, leisk iš dangaus linksmiausią šviesą tavo naudingą...*“ Nežinau gražesnių, nuoširdesnių, iškilmingesnių pamaldų, kaip būdavo Lingėnų kapeliuose, ir per gegužines (*mojavą*). Tai buvo lingėniškiam atgaiva „dūšiai ir kūnui“. Kalbėjo žmonės, kad anksčiau per Kryžiaus dienas lingėniškiai statydavo altorėlius ulyčioje (dar prieš išsiskirstant į vienkiemius) ties kryžiais: Bliūdžių ir Gernių sodybose ir bent 2–3 laukuose. Buvę pakvietę ir kunigą iš Žiobiškio, šventinę kaimo namus ir laukus. (Pradėję vaidintis, švieselės vaikščiodavusios.)

Prieš šv. Morkų, Kryžiaus dienas, gegužines tėvelis (o ir kitų vaikų tėveliai) pasiūdavo mums apavą – sandaliukus, mamytės ar senelės sukurpdavo rūbelius, laukdavom tų ceremonijų. Tai būdavo mūsų pirmosios kelionės į Šilą. Visi lingėniškiai, eidami į kapelius, apsirengdavo *prienešiais rūbais*, neidavo ir basi. Iš prekiautojų žydų Berko ir Bensko (*kromnykų*) nupirkdavo kojinaičių, nosinaičių, labai gražių, su Raudonkepuraitė ir vilku, su paukščiukais, nameliais, kaspinėlių į kasytes, berniukams – kepuraičių.

Šiose kapinaitėse paskutinis atgulęs lingėniškis – mano pusbroliukas, nė mėnesio neišgyvenęs Poviliukas Joniukas Gabrėnas, laidotas 1938 m. kovo ar balandžio mėnesį. Nešėme karstelį į Lingėnų kapelius Karaliaus Aldona, Gernio Monia, aš ir dėdės samdinė Elena Jakimovaitė iš Kairėlių.

Kapeliuose – Rapolo Bliūdžiaus palikuonys. Iš kairės tupi: Raimondas Bliūdžius, Donata Bliūdžiūtė; stovi: žentas Ringaudas Rinkūnas, Eugenija Rinkūnienė (Bliūdžiūtė), Jūratė Stunžėnienė (Bliūdžiūtė), Lukas Stunžėnas, Kastė Bliūdžiuvienė (Garškaitė), Viktoras Bliūdžius, Nerina Bliūdžiuvienė (Senvaitytė). 2005 07 10

Kapeliuose buvo keletas didelių akmenų, ten visada atsisėdavo Marijona Gasiūnienė, Karalienė-Petrienė, senoji Čižinskienė iš Tartališkio k. Jaunesnės neturėdavo laiko sėdėti, šlavinėjo, grėbė, sodino. Visų okupacijų metu, prie visų santvarkų lankė ir tvarkė kapelius. Paskutiniaisiais ten gyvenimo metais daugiausia kapeliais rūpinosi Kazio Bliūdžiaus Kaziukas, kol buvo gyva ir sveika jo mama Emilė, taip pat mano mamytė Salomėja Bliūdžiuvienė, Adelija Karalienė. Dabar, kai jau daugiau nei 20 metų kaip išdraskytas, palaidotas po žemėmis Lingėnų kaimas, esantys gyvi lingėniškiai nepamiršta kapelių. 1997 m. rugpjūčio 9 d. pastatytas ir pašventintas paminklinis akmuo trimis kaimams – Aukštasiėjai, Lingėnams ir Tartališkiui – atminti. Jis pastatytas Lingėnų kaimo vietoje, V. Gabrėno žemėje (visai prie buvusio mano gimtojo namo). Visų trijų kaimų gyventojai aplankė Lingėnų kapelius, Júodupės klebonas Aurelijus Simonaitis juos pašventino. Buvę lingėniškiai, daugiausia Júodupėje gyvenantys, kasmet rugpjūčio 9-ąją rinkdavosi į Juodupės bažnyčią, užpirkdavo šv. Mišias, aplankydavo Lingėnų kapelius. Pavieniai ar pulkeliais lingėniškiai ateina, atvažiuoja, patvarko, pasodina gėlių. Mano dukterėčia A. Rinkūnienė kasmet per Vėlines, o kartais ir dažniau aplanko Lingėnų kapelius. 2004 m. vasarą lingėniškės, juodupietės ir rokiškietės Vanda Kirstukienė, Janė Guzienė, Stefanija Bučienė, Elena Kanopienė ir Julė Deksnienė susiorganizavo išvyką į Lingėnų kapelius, nuėjo prie paminklo, pavaikščiojo po buvusius Lingėnų laukus, ant kapelių ir prie paminklo padėjo gėlių. Ilgisi Lingėnų, su meile ir nostalgija prisimena, laukia...

... Brangi, miela, gimtoji žeme,
 Tavęs mes nepamiršom,
 Kol plaks krūtinėj mūsų širdys,
 Nors retkarčiais lankysim.

Šile, netoli Lingėnų kapelių, yra ir kitos, didesnės kapinės – latvių (protestantų liuteronų). Mūsų apylinkėje gyveno daug latvių (kitų jų religijos kapinių, matyt, arti nebuvo). Būdavo, apie 1930–1939 m. kone kasdien latvių kapinėse girdėdavos laidotuvių giesmės. Atveždavo laidoti iš tolimiausių apylinkių: ir nuo Čedasų, Ūnuškio, Armonių, Lūkštų, Žiobiškio, kartais net nuo Aknystos. Latvius visada laidodavo popiet, apie 16–17 val., kartais anksčiau. Kol buvom vaikai, laisvesni nuo darbų, išgirdę giedant bėgdavom į latvių kapines. Daug latvių gyveno ir kaimynystėje, daug kartu su mumis mokėsi Generališko pradinėje mokykloje. Apie 1933 m. mirė kaimynas latvis Albertas Abė Strikas. Su jo dukterėčia, kuri pas juos augo, 4 metus sėdėjome mokykloje viename suole, nueidavau pas juos. Jis per kaimo vaikų vakarėlį mums grojo. Jau tada blogai jautėsi, eidavo į lauką trinti galvos sniegu. Susirgo smegenų uždegimu, taip diagnozavo gydytojas. Gal porą dienų pagulėjęs ligoninėje, mirė, paliko senus tėvus, seserį (nuotakos amžiaus) ir globotinę – dukterėčią Aspaziją Beatričę. Raudėjo seni tėvai, artimieji, gedėjo ašarojo ir lingėniškiai. Buvo puikus kaimynas, doras, visuomeniškas, visų galų meistras, visiems pagelbėdavo. Ta mirtis sujaukė ramų jo tėvų, artimųjų gyvenimą. Į kapus lydėjo pulkas giminių iš Latvijos ir visi lingėniškiai, su vainikais, gėlėmis. (Tokių graudžių iškilmingų laidotuvių ne dažnai būna.) Gal tais pačiais metais laidojo jauną merginą, Jono Baltmano dukrą Mineitę. Taip pat dalyvavo lingėniškiai su vainikais, gėlėmis.

Dažnai į kapines atvažiuodavo protestantų liuteronų kunigas, latviai sakydavo „mocitojas“. Kapinėse buvo sukalta iš lentų sakykla. Prieš atvažiuojant „mocitojui“, sakyklą išpuošdavo gėlėmis, vainikais, susirinkdavo daug maldininkų iš plačios apylinkės, beveik visi laikydavo rankose dideles, storas knygas – maldynus, iš kurių giedodavo psalmes. Mūsų apylinkėje maldoms, giesmėms vadovaudavo Pranas Vainauskas iš Prūseliukų kaimo: sakydavo giedoriams, kurių puslapį atsiversti, kurią (pagal skaitmenį) psalmę giedoti. Jų giesmių gaida atrodė keistoka: jie rėkdavo vienu balsu, nei sopranų, nei altų, nieko neskirdavau. Išpažinčių neklausydavo, tik prašydavo „mocitojas“ apgailėti nuodėmes. Komuniją duodavo – vyno ir mažas, labai mažas bandelytes. Girdavos kai kurie mūsiškiai, kad ir jie ėmę Komuniją – nežinau, buvo taip ar jie tik gyrėsi.

Latvių liuteronai kryžius statydavo kapo galukoje. Kartais pasiginčydavo lingėniškiai (katalikai) su latviais liuteronais dėl kryžių statymo vietos. Katalikai sakydavo, kad paskutinio teismo dieną, išgirdę archangelo trimtą, stvers kryžių ir skubės į Juozapoto slėnį, geresnę vietą užsiimti; latviai atsikirsdavo, kad mūsų kryžiai sunkūs, dideli (mediniai, akmeniniai, cementiniai), o jų nedideli, lengvi – tik stvers į dešinę, prilaikys kaire ir pirmyn!.. Tie ginčai buvo daugiau humoristiniai, nepikti. Latviai tuo metu labai prižiūrėjo, puošė kapines (labiau nei lietuviai katalikai). Juodupės kapinėse palaidojo Oskaro Trėjaus sūnų (rodos, Borią), jis buvęs keistuolis (pasakojo gyvenusi Juodupėje Ona Baraišytė, vėliau – Pupienienė, dabar jau mirusi). Apie Borios Trėjuko žūtį rašė laikraščiai: kokio gilumo žaizda, kiek palietė smegenis

(jis nusižudė dėl merginos – Beržinaitės, rodos). Tą laikraštį lingeniškai nešiojosi po namus, ilgai nebuvo kitos kalbos, tik apie Trejoko mirtį (tai buvo „Mūsų rytojus“, man buvo 4–5 metai, bet atsimenu, buvau mintinai išmokusi straipsnį ir jau supratau, ką rašė apie Borią). Kol O. Trėjus gyveno Juodupėje, Borios kapas „lūžo“ nuo vainikų. Netrukus, po pusmečio ar metų, šalia palaidojo Beržinaitę, apie ją neteko girdėti laikraštinų aprašymų (aišku – rašė, tik gal niekas neperskaitė, tuo laiku kaime laikraštis buvo atsitiktinis dalykas). Žmonės kalbėjo, kad tai buvusi tragiška mirtis, kažkuo susijusi su O. Trėjaus šeima. Abu kapai ilgai buvo puošiami metaliniais puošniais vainikais, prižiūrimi iki karo, okupacijų, didžiųjų pokyčių. Daug žinojau kaimynų vietinių latvių kapų, dažnai nueidavom į kapines. Prieškariu kasmet per Jonines suvažiuodavo į Šilą (į kapines) labai daug latvių švęsti Ligo šventės. Pagerbę mirusiuosius, išsivažinėdavo pas gimines ir pažįstamus, vietinius latvius, kelias dienas linksmindavosi. Nebeprišimenu, kuriais metais palaidojo Bruverį, sovietų partizaną, desantu atskraidintą į Lietuvą iš Maskvos. Prie kapo paminklinėje lentoje buvo užrašyta, kad čia guli partizanas Bruveris ir jo draugas N (nežinomas). Tai jo pavadotojas Balabosovas, kilęs iš Rusijos. Ilgai lankėme su mokiniais tą kapą įvairiomis progomis, rengėme minėjimus – montažus, dėjome gėles ir vainikus.

Kryždirbystė Juodupės valsčiuje

Skaidrė Urbonienė

Senieji mediniai liaudies mažosios architektūros paminklai, stovėję buvusio Juodupės valsčiaus kaimuose, mūsų dienų nepasiekė. Vieni jų sunyko, nes medis – neilgaamžė medžiaga, kiti buvo sunaikinti sovietmečiu. Išliko tik keli geležiniai kryžiai, siekiantys XIX a. pabaigą–XX a. pradžią. 2004 m. ekspedicijos metu buvo fiksuojami tiek išlikę senieji, tiek naujieji mažosios architektūros paminklai, renkamos žinios apie jų meistrus bei su jais susijusius papročius.

Tyrinėjant senuosius paminklus daug informacijos teikia ikonografinė medžiaga, tačiau Juodupės valsčiaus senųjų medinių paminklų fotografijose užfiksuota labai mažai. Galbūt čia nebuvo statomi puošnūs kryžiai ar stogastulpiai, galėję patraukti XX a. pirmojoje pusėje liaudies menu susidomėjusius menininkus ar kraštotyrininkus. Du paminklus – kryžių ir stogastulpį – nufotografavo Balys Buračas¹. Keletas senųjų paminklų fotografijų rasta Lietuvos nacionalinio ir Rokiškio krašto muziejų fototekose. Todėl rengiant straipsnį daugiausia remtasi 2004 m. vykusios ekspedicijos metu autorės surinkta medžiaga² bei minėta ikonografinė medžiaga.

Iš kelių nuotraukų, kuriose užfiksuoti senieji valsčiaus paminklai, matyti, kad čia buvo statomi kryžiai ir stogastulpiai. 1960 m. J. Petrusis Jōniškio kaime nufotografavo jau gana apnykusį stogastulpį, stovintį kryžkelėje³. Stogastulpis statytas 1900 m. Jo stiebas keturkampio skerspjuvio, stogelis keturšlaitis, stogo atramėlės buvo lenktos, užrietais galais. Stogelį vainikuoja geležinis kryžius, įtvirtintas į aukštą profiliuotą smailę. Viršūnės kryžius kaltinis, su ažūrinėmis kryžmomis, puoštas vingiuotais spinduliais kryžmų tarpuose, pusmėnuliu ir vėjarodžiu ant stiebo. Labai panašus stogastulpis stovėjo ir Pakapės k., Deksnių sodyboje⁴. Galbūt jį ir prisiminė viena pateikėja, pavadindama „*senu mediniu kryžiumi*“⁵.

Dviaukštis stogastulpis, statytas 1888 m., stovėjo Sodėlių k., Maželio sodyboje⁶. Stogastulpis labai panašus į jau aprašytuosius, tik dviaukštis, viršutinį stogelį prilaiko keturios lenktos atramėlės, viršūnės geležinis kryžius irgi labai panašus į J. Petrusio fotografuoto stogastulpio viršūnę. Gali būti, kad šiuos stogastulpius dirbo vienas meistras.

Keli Ūnuškio gyventojai prisiminė du medinius kryžius Ūnuškyje – vieną kaip bendrą kaimo, stovėjusį kaimo pakraštyje, kitą – prie sodybos. Lietuvos nacionalinio muziejaus fototekoje yra dvi nuotraukos, kuriose užfiksuoti du kryžiai Ūnuškyje. Vienoje nuotraukoje 1952 m. nufotografuotas jau gana apnykęs kryžius⁷. Jo kryžmų galai trilapio formos, pakraščiai puošti iškilesne briauna. Kryžmos puoštos ir mediniu drožtiniu pusapskritimių ornamentu, juosiančiu visas kryžmas. Ant viršutinės matyti dvi angeliukų figūrėlės, drožtos siluetiškai iš plokščios lentelės. Angeliukai pavaiz-

¹ Buračas B. *Kryždirbystė Lietuvoje*, sud. A. Stravinskis, A. Buračas, Vilnius, 1999, p. 202, 499.

² 2004 m. ekspedicijoje autorės surinkta medžiaga saugoma Lietuvos nacionalinio muziejaus Etninės kultūros skyriuje.

³ *Lietuvos nacionalinio muziejaus* (toliau – LNM) fototeka, E 22081 (J. Petrusio nuotr., 1960 m.).

⁴ *Rokiškio krašto muziejaus* (toliau – RKM) fototeka, ng. 23545.

⁵ Pasakojimo Danutė Pupienytė, gim. 1936 m., gyv. Neršionių k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

⁶ Buračas B. *Kryždirbystė Lietuvoje*, p. 202.

⁷ LNM fototeka, E 6386 (V. Barzdžiaus nuotr., 1952 m.).

duoti profiliu, laikantys žvakes. Nukryžiuotasis, rodos, buvęs metalinis, virš jo buvęs stogelis drožinėtu pakraščiu. Kiek žemiau Nukryžiuotojo ant stiebo buvo įstiklinta nišėlė, kurioje stovėjo skulptūra. Apatinė kryžiaus stiebo dalis atskirta karnizu. Tačiau iš nuotraukos pasakyti tikslios vietos, kur stovėjo šis kryžius, neįmanoma.

Panašus kryžius stovėjo ir Onušio bažnyčios šventoriuje⁸. Tik šiame kryžiuje dar matyti kryžmų tarpuose buvę įtvirtinti pusapskritimiai skydai su spinduliais.

Puošnų kryžių nufotografavo B. Buračas Užubalių k.⁹ Kryžius statytas 1875 m. ir stovėjo prie sodybos tvoros. Nuotraukoje matyti, kad buvo ne vieną kartą taisytas, nes stiebas labai trumpas. Matyt, šeimininkai kelis kartus papuvusį stiebą pjovė ir kryžių įkasdavo atgal. Kryžius panašus į šiaurės rytų Lietuvoje (Rokiškio, Kupiškio r.) plitusių kryžius. Tai kryžiai su altorėliais kryžmų centre. Užubalių k. stovėjusio kryžiaus kryžmų galai trilapio formos, kryžmų pakraščiai puošti iškilėse briaunele ir drožinėtu pusapskritimių ornamentu. Altorėlis kryžmų susikirtime suformuotas pritvirtinant centre koplytėlę dvišlaičiu stogeliu su geometrinių motyvų pagražinimais aplink kraštines. Žemiau koplytėlės įtvirtinta stiebą juosianti stačiakampė platformėlė su statmenomis kolonėlėmis, aprėminančiomis koplytėlę. Platformėlė papuošta ažūriniais puslankio formos pjaustiniais. Koplytėlės viduje matyti skulptūrėlė. Dar viena skulptūrėlė pritvirtinta ant kryžiaus stiebo po altorėlio pagrindu. Iš nuotraukos negalima pasakyti, kokių siužetų skulptūrėlės buvo šiame kryžiuje.

Šio valsčiaus paminkluose buvusių skulptūrų nuotraukų nepavyko aptikti, pačių skulptūrų išlikę labai mažai. Vieną skulptūrėlę iš Juodupės vls. Butėniškio k. paminklo pavyko rasti Rokiškio krašto muziejuje. Tai nedidelė, labai apibendrintai traktuota, polichromija paryškintomis veido detalėmis Kristaus iš Krikšto grupės skulptūra¹⁰.

Tiek senųjų Juodupės valsčiaus paminklų fotografijų pavyko rasti. Galime spėti, kad valsčiuje galėjo būti statomi ir koplytstulpiai, nes netoli valsčiaus ribos, Lūkštų k. J. Petrusis nufotografavo du koplytstulpius (viename buvo šv. Jono Nepomuko skulptūra, kitame – šv. Jono Krikštytojo), statytus 1920 m.¹¹

Taigi nedaug buvo senųjų paminklų nufotografuota, gal jų šiame valsčiuje nedaug ir buvo statoma. Tačiau pasitelkus žmonių prisiminimus, nors ir labai fragmentiškus, kai kurias kryždirbystės tradicijas galima rekonstruoti. Iš žmonių prisiminimų galima tik konstatuoti vietas, kur stovėjo senieji kryžiai ar kiti paminklai, tačiau jų formų aprašyti neįmanoma. Taigi onuškėnų prisiminimuose vienas senas kryžius stovėjo netoli tos vietos, kur dabar stovi naujas Onušio kryžius, kitas – prie Konstantino Juodelio namo. Pastarasis buvo paprastas, dažytas geltona spalva, su metaline Nukryžiuotojo skulptūrėle¹². Neršionių k. yra buvęs kaimo kryžius, kurį iš ažuolo padaręs to kaimo gyventojas stalius Antanas Žemaitis¹³. Pašilių k. prie kelio stovėjo kryžius, nuvirtęs sovietiniais laikais. Buvęs paprastas, be pagražinimų¹⁴. Prūsėlių k., Lukoševičių sodyboje stovėjo metalinis kryžius akmeniniame postamente. Kai sodybos šeimininkus išvežė į Sibirą, tai žmonės

⁸ LNM fototeka, E 6384 (V. Barzdžiaus nuotr., 1952 m.).

⁹ Buračas B. *Kryždirbystė Lietuvoje*, p. 499.

¹⁰ Skulptūra „Kristus“ iš „Jėzaus krikšto“ grupės, medis, polichromija, h 41 cm, RKM 625.

¹¹ LNM fototeka, E 23220 (J. Petrusio nuotr., 1961 m.), E 22080 (J. Petrusio nuotr., 1960 m.).

¹² Pasakojimo Onušio kultūros namų direktorė Elena Blažienė. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

¹³ Pasakojimo Vladas Pučka, gim. 1921 m., gyv. Juodupėje. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

¹⁴ Pasakojimo Danutė Pupienytė, gim. 1936 m., gyv. Neršionių k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

jų sodybos kryžių perkėlė į senąsias kaimo kapines, kur jis ir dabar tebestovi¹⁵. Prūselių k. senosiose kapinėse apie 1953–1954 m. buvo pastatytas medinis kryžius, kuris jau seniai sunyko. Kaimo žmonės kryžių statė senosioms kapinėms pažymėti¹⁶.

Senujų medinių kryžių neliko, tačiau yra išlikusių geležinių. Štai ir Naujāsodės k. prie kelio stovi geležinis kryžius, įtvirtintas į akmeninį postamentą. Tai sodybos kryžius. Senujų šeiminkų jau nebėra. Dabartinė šeiminkė pasakojo, kad jos mama tą kryžių prisiminė nuo vaikystės. Mama mirė 1997 m., būdama 87-erių, tad kryžius stovi jau apie šimtą metų. Dabartiniai šeiminkai jį patvarko, nušveičia postamentą, apkerta aplink augančius krūmus¹⁷. Prūselių k., Šimėnų sodyboje stovi senas geležinis kryžius, įtvirtintas į akmeninį postamentą. Kryžius buvo statytas XX a. pirmojoje pusėje Šimėnų sodyboje mirusiai dukrai atminti. Kai Prūselių kaimas buvo išskirstytas į vienkiemius, Šimėnai kryžių persikėlė į dabartinę sodybą¹⁸.

Onušio bažnyčios šventoriuje stovi tuščia skardinė koplytėlė keturšlaičiu stogeliu. Joje buvo medinė Jėzaus Nazariečio skulptūra, kuri dabar pernešta į bažnyčią (1 pav.). Skulptūra (XIX a. pab.) yra įtraukta į kultūros paminklų sąrašą¹⁹. Skulptūrą pernešus į bažnyčią, ji aprengta baltu auksiniais apvadais rūbu ir raudonu apsiaustu. Sutikta moteris paaiškino, kad skulptūra jau buvo apipuvusi, todėl ir buvo įnešta į bažnyčią, o aprengta, kad būtų graži, nesimatyti trūnėsių²⁰. Tai tik kelios prisiminimų apie senuosius liaudies mažosios architektūros paminklus nuotrupos.

Ekspedicijoje buvo fiksuojami ir naujieji paminklai, kurių Juodupės ir Onušio apylinkėse pastatyta nedaug. Iš naujų medinių paminklų statomi tik kryžiai, kitų rūšių paminklų neteko pamatyti, išskyrus kelis antkapinius stogastulpius. Kokiomis progomis dabar žmonės stato kryžius? Kai kuriose vietose kryžiai yra atstatomi senujų vietoje. Vienas žymiausių valsčiaus kryždirbystės paminklų dabar yra Onušio kryžius (2 pav.), darytas žinomo vietinio meistro Roberto Žaliuko. Kažkada maždaug toje pačioje vietoje yra stovėjęs parapijos kryžius, todėl naujam kryžiui buvo parinkta vieta, menanti senąjį kryžių. Dabartinio kryžiaus statymą 1991 m. organizavo kultūros namų direktorė Elena Blažienė. Kryžius statytas onušėnų lėšomis, parėmė ir Juodupės seniūnija. Kryžius aukštas, kukliai puoštas. Pagrindinis puošybinis akcentas sutelktas į kryžmų galus ir centrą. Kryžmų galai kryžiaus formos, apskardintais pakraščiais. Kryžmos centre prikalta medinė Nukryžiuotojo skulptūrėlė, kurią dengia medinis dvišlaitis

1 pav. Jėzus Nazarietis
Onušio bažnyčioje. 2004 m.
S. Urbonienės nuotr.

¹⁵ Pasakojo Valerija Rinkevičienė, gim. 1924 m., gyv. Prūselių k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

¹⁶ Pasakojo Genovaitė Rinkevičienė, gim. 1924 m., gyv. Prūselių k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

¹⁷ Pasakojo Janina Lukoševičienė, gim. 1940 m., gyv. Naujasodės k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

¹⁸ Pasakojo Emilija Šimėnienė, gim. 1911 m., gyv. Prūselių k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

¹⁹ Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašas, Vilnius, 1973, p. 734 (DV 2384).

²⁰ Pasakojo Elena Kažemėkaitė, gim. 1919 m., gyv. Onuškyje. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

*2 pav. Roberto
Žaliuko darytas
kryžius Onuškyje*

*3 pav. Sodelių
kaimo kryžius*

*4 pav. Kryžius
Mildos ir Kazimiero
Griškėnų kieme
Juodupėje*

*2004 m.
S. Urbonienės
nuotraukos*

stogelis, puoštas drožinėtomis kraštinėmis. Kryžius stovi prie įvažiavimo į Ūnuškį iš Juodupės pusės. Jis aptvertas tvorele, prie jo žydi gėlės. Kryžių prižiūri vietinės moterys.

Sodėliuose yra buvęs kaimo kryžius, kurio vietoje 1990 m. kaimo žmonės pastatė naują metalinį (3 pav.). Kryžius padarytas iš metalinių apvalaus skerspjūvio strypų, dažytų juoda spalva, puoštas metaliniais baltos spalvos spinduliais kryžmų tarpuose (po tris kiekviename) ir didoku pusbėnuliu bei skrituliu ant stiebo. Kryžius įtvirtintas į akmeninį postamentą, šalia – akmuo su įrašu. Kryžius stovi prie plento Rōkiškis–Jūdupė, apsodintas gėlėmis, prie jo padarytas plytelių takelis. Kryžius statytas visų buvusių Sodėlių k. gyventojų pastangomis per jų susitikimą, kuris rengiamas kas penkeri metai²¹.

Žmonės stosi kryžius prie namų. Vienas gražiausių sodybos kryžių, kurį teko matyti ekspedicijos metu, stovi Jūdupėje, Mildos ir Kazimiero Griškėnų namų kieme (4 pav.). Pastatytas jis 1990 m. gėlių darželyje prie gatvės. Užrašas ant kryžiaus byloja apie statymo intenciją: „Šviesiam tėvų atminimui. Duktė Milda su šeima. 1990“. Šeimininkė dar patikslino, kad kryžius statytas ir Atgimimui paminėti, nes jos tėvai, buvę tremtiniai, nesulaukė Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo. Kryžių darė meistras iš Utenos Juozas Neliupšis. Kryžius puošnus, stilistika būdinga Utenos apylinkėse statytiems seniesiems kryžiams. Kryžmų galai trilapio formos su kryželiais viduje. Kryžmų tarpuose įtvirtinti augalinių motyvų spinduliai, centre prikalta medinė Nukryžiuotojo skulptūrėlė, kurią dengia dvišlaitis stogelis. Iškart po Nukryžiuotoju pritvirtintas ryškus karnizas, atribojantis kryžmos centrą nuo stiebo. Stiebo briaunos puoštos augalinių motyvų drožiniais, stiebą apie vidurį perskiria siauresnė be puošmenų atkarpa, kurioje pritvirtinta Vyčio skulptūrėlė. Stiebo plokštumos puoštos tulpės su stiebėliu motyvo drožiniais.

Paprastas nedidelis kryželis stovi Juodupėje, buvusioje Pupienių sodyboje. Dabar čia gyvena kiti šeiminkai, tačiau jie kryžių aptvarko, pasodina gėlių. Anot Griškėnų, Pupieniai tą kryželį statėsi Atgimimo metais, norėdami turėti prie namų²².

Jutkių k. gyventoja Elžbieta Kažemėkienė labai norėjo pasistatyti kryžių sodyboje. Jos sūnus Vincas Kažemėkas padarė metalinį kryžių ir pastatė kieme, arčiau gatvės. Kryžių statė dar iki Atgimimo. Ji taip parinkusi vietą, kad kryžius stovėtų arčiau kelio. Kaip pati sakė, „kad arčiau kelio būtų, kaip kad visų kad prie kelio kryžiai būna“²³. Anot moters, kaimo kryžiai anksčiau visada prie kelio stovėdavo, ir žmonės savo sodybų kryžius prie kelio statydavo, kad tikintieji eidami pro šalį galvą nulenkų, kepurę pakeltų²⁴.

Drožėjas Kazys Pernavas prie savo sodybos vartų pasistatė kryžių (5 pav.). Jo kryžius iš kitų išsiskiria tuo, kad padarytas iš nenužievintų rąstų, tik kryžmų galai užbaigti trikampi sudėtomis profiliuotais kraštais lentutėmis, kryžmos centre prikalta geležinė Nukryžiuotojo figūrėlė, kurią dengia stogelis, padarytas taip pat kaip ir kryžmų galai. Meistras į Skuomantų k. atsikėlė gyventi iš Rokiškio prieš šešerius metus, tuomet pats ir pasistatė kryžių. Jo namuose ant sienos sukabinti 28 paties dirbti kryželiai. Sakėsi turėjęs 55 tokius kryželius, jie buvo eksponuoti Rokiškyje miestui švenčiant 500 m. jubiliejų²⁵.

²¹ Pasakojo Valė Neniškienė, gim. 1929 m., gyv. Sodėlių k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

²² Pasakojo Kazimieras Griškėnas, gim. 1926 m., Milda Griškėnienė, gim. 1928 m., gyv. Juodupėje, Kalnų g. 76. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

²³ Pasakojo Elžbieta Kažemėkienė, gim. 1911 m., gyv. Jutkių k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

²⁴ Pasakojo Elžbieta Kažemėkienė, gim. 1911 m., gyv. Jutkių k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

²⁵ Pasakojo Kazys Pernavas, gim. 1946 m., gyv. Skuomantų k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

*5 pav. Kazio
Pernavo darytas
kryžius jo paties
sodyboje
Skuomantų k.*

*6 pav. Vladas
Pučka prie savo
namų kryžiaus
Juodupėje*

*2004 m.
S. Urbonienės
nuotraukos*

Sodybų kryžiams parenkamos gražiausios vietos. Štai Milda Griškėnienė sakė, kad jos tėviškėje kryžius stovėjo garbingiausioje vietoje – darželyje, todėl ji ir prie savo namų norėjusi jį pastatyti darželyje, kaip ir tėviškėje²⁶. Kartu kryžius šeimininkei primena ir gimtinę.

Kryžiai statomi kaip atminimo ženklai sunykusios sodybos vietoje. Štai Lukoševičių šeima prieš penkerius metus nutarė įamžinti savo gimtosios sodybos vietą Ivoniškio k. Visa giminė sudėjo pinigų ir pastatė kryžių²⁷. Vincas Kažemėkas dar sovietiniais laikais metalinį kryžių padirbo ir pastatė Patilčių k.

savo uošvių Širvinskių buvusiai sodybai atminti. Dabar jis vis nuvažiuoja apžiūrėti to kryžiaus, aplinką aptvarkyti²⁸. Vladas Pučka apie 2000 m. Veduviškio k. prie keliuko, vedančio į sodybą, pastatė savo dirbtą metalinį kryžių tėviškei atminti. Dabar V. Pučka gyvena Juodupėje, kur savo namų kieme irgi turi pasistatęs metalinį kryžių (6 pav.). Prie namų kryžių statė maždaug tais pačiais metais kaip ir Veduviškyje. Dar meistras turi padaręs keletą metalinių pastatomų kryželių namams. Namuose teturi tris, kitus sakėsi išdalijęs krikštavaikiams. Pučka daro kryžius iš metalo, nes kaip pats sakosi, iš medžio nemokas. Jo tėvas Vincas Pučka (1888–1952) buvo kalvis, turėjęs kalvę Veduviškyje. Brolis Jonas irgi buvo metalo meistras, padaręs keletą metalinių antkapinių kryžių. Vladas matė, kaip jie dirba, jam metalas buvo nuo jaunystės pažįstama medžiaga, todėl jis ir moka su juo dirbti²⁹.

Kryžiai statomi ir išnykusių kaimų vietose jiems atminti. Jau minėtas Kazimieras Griškėnas 1991 m. pastatė kryžių savo tėviškėje Pasodninkų k. (7 pav.). Kryžių darė tas pats meistras kaip ir jo sodybos kryžių – J. Neliupšis iš Utenos. Lėšomis parėmė ir kiti buvę Pasodninkų gyventojai. Kryžius puošnus, labai panašus į Griškėnų sodybos kryžių. Ant jo stiebo pritvirtintas įrašas lentelėje: „*Dieve, laimink tėviškės laukus*“. Kryžius aptvertas tvorele, kurią darė K. Griškėnas. Anot Griškėnų, kryžių prižiūri visi žmonės, kilę iš Pasodninkų k., kai tik pro šalį važiuoja. Jie ir patys nuvažiuoja, aptvarko, žvakutę uždega³⁰.

7 pav. Kryžius

Pasodninkų kaimui
atminti. 2004 m.

R. Garškaitės nuotr.

²⁶ Pasakojo Milda Griškėnienė, gim. 1928 m., gyv. Juodupėje, Kalnų g. 76. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

²⁷ Pasakojo Janina Lukoševičienė, gim. 1940 m., gyv. Naujasodės k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

²⁸ Pasakojo Severija Putriūnienė, gim. 1932 m., gyv. Jutkių k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

²⁹ Pasakojo Vladas Pučka, gim. 1921 m., gyv. Juodupėje. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

³⁰ Pasakojo Kazimieras Griškėnas, gim. 1926 m., gyv. Juodupėje. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

Juodupės ir Onušio apylinkėse sunykusiems kaimams atminti statomi pakelėje ir kitokie paminklai. Tai natūralūs dideli rieduliai, ant kurių pritvirtinama memorialinė lentelė su įrašu ir Nukryžiuotojo ant kryžiaus atvaizdu kampe. Tokie akmenys žymi Gaidžgalės ir Lingėnų, Aukštasijos, Tartališkio kaimus. Pastariesiems trims kaimams atminti skirtas vienas akmuo su įrašu lentelėje: „*Lingėnų, Aukštasijos ir Tartališkio kaimų atminimui. Sustokim valandėlei ir nusilenkim tėviškės žemei. 1997*“ (8 pav.).

Apleistose senose kapinėse statomi kryžiai atminti ir pažymėti kapinių vietą (Ilzenbergo, Rאישיų k.). Veikiančiose kapinėse kaip antkapiniai paminklai statomi kuklūs mediniai kryžiai, keletas antkapių yra liaudies meistrų kūriniai – tradicinių ir naujų formų stogastulpiai. Išsiskiria Juodupės kapinių pakraštyje stovintis kryžius, skirtas aštuoniems žuvusiems rezistencijos dalyviams atminti. Kryžius nėra aukštas, jo kryžmų galai trilapio formos, kryžmų tarpuose įtvirtinta po du augalinių motyvų spindulius, stiebo ir kryžmų plokštumas puošia kuklūs geometriniai ornamentai.

Sovietiniais metais kryžių sodyboje ar pakelėje retas kuris pasistatydavo, tačiau bažnyčių šventoriuose jie buvo statomi. Štai Onušio bažnyčios šventoriuje stovi jau gana apnykęs kryžius. Kaip pasakojo vietinė moteris, kryžius statytas gal prieš trisdešimt metų klebono iniciatyva³¹. Kryžius dažytas ruda spalva, aukštas, kryžmų galai užbaigti lentelėmis ir rutuliais, kryžmų tarpuose įtvirtinti skydeliai profiliuotu pakraščiu. Kitas Onušio bažnyčios šventoriaus kryžius pastatytas 2004 m. kraštiečiui vyskupui Antanui Deksnui (mirusiam Vokietijoje) atminti (9 pav.). 1991 m. minint vyskupo A. Deksnio 85 metų sukaktį vyskupo gimtinėje buvo pastaty-

8 pav. Akmuo su memorialine lentele Lingėnų, Aukštasijos ir Tartališkio kaimams atminti. 2004 m. R. Garškaitės nuotr.

9 pav. Kryžius vyskupui Antanui Deksnui atminti Onušio bažnyčios šventoriuje. 2004 m. S. Urbonienės nuotr.

³¹ Pasakojo Elena Kažemėkaitė, gim. 1919 m., gyv. Onuškėje. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

tas kryžius, kuris neprižiūrimas laikui bėgant nuvirto³². Todėl šventoriuje jam atminti pastatytas naujas kryžius su ant stiebo nuo 1991 m. statyto kryžiaus nuimta lentelė su įrašu: „Šviesios Deksnų šeimos atminimui minint vyskupo Antano Deksnio 85 metų sukaktį. 1991 gegužės 9“. Kryžius neaukštas, siaurokų kryžmų, kurių pakraščiai puošti rombeliais profiliuotu apvadu, kryžmų tarpuose įtvirtinti metaliniai skydeliai su trimis metaliniais spinduliais.

Tiek senuosius, tiek ir naujuosius paminklus pastačius stengiamasi kuo greičiau pašventinti. Sodybų paminklai paprastai šventinami kukliai, o bendri kaimų, parapijų kryžiai pašventinami su gana didelėmis iškilmėmis. Per šventinimą stengiamasi kryžių papuošti – ne tik gėlių šalia pasodinti, bet ir patį kryžių vainiku apsukti ar puokštelę prie stiebo pririšti. Kaip antai pastačius Onušio kryžių, buvo suorganizuotas iškilmingas šventinimas. Iškilmingai 2004 m. per Žolinės atlydus pašventintas kryžius, skirtas vyskupui A. Deksnui atminti Onušio bažnyčios šventoriuje. Susirinko daugybė žmonių. Pašventinus kryžių, buvo aplankyti vyskupo artimųjų kapai senosiose kaimo kapinaitėse. Po šv. Mišių kultūros namuose visi galėjo apžiūrėti vyskupo A. Deksnio atminimui surengtą parodą, klausėsi vyskupo giminių ir artimų draugų prisiminimų³³.

Prūselių k. kapinėse 1953–1954 m. pastatytą medinį kryžių šventino iškilmingai, nors ir buvo sovietmetis. Kryžius buvo papuoštas, stiebas apvyniotas vainiku. Susirinko viso kaimo žmonės³⁴. Pasodninkų k. kryžiaus šventinimo proga buvo surengtas kaimo gyventojų susitikimas³⁵. Sodelių k. kryžiaus šventinimo iškilmės surengtos per sodelėnų susitikimą, į kurį suvažiavo daug buvusių kaimo gyventojų³⁶.

Sodybų kryžiai šventinami kukliai. Vieni kryžių šventina pasikvietę kelis kaimynus, kiti – tik šeimos ar giminių rate. Ne visi šventinimo proga kelia vaišes, kviečia kaimynus ar gimines. Kitų kryželius pašventina kunigas kalėdodamas. Pvz., K. Pernavo kryžių, pastatytą prieš šešerius metus, kunigas pašventino 2003 m. per Kalėdas³⁷.

Labai menkai žmonės prisimena Kryžiaus dieną papročius. Vieni tvirtino, kad Kryžiaus dieną nepamena, kiti šiek tiek prisimena. Vietiniai gyventojai pasakojo, kad dauguma kaimų turėjo kapinėse pasistatę bendrą kaimo kryžių. Ir per Kryžiaus dieną žmonės rinkdavosi į kapines prie jo giedoti ir melstis. Tomis dienomis lankydavo ir savo artimųjų kapus. Per Kryžiaus dieną kryžius papuošdavo – apvyniodavo vainiką aplink kryžiaus stiebą³⁸. Jutkių k. gyventojos prisiminė, kad per Kryžiaus dieną (*Kryžiavas*) kaimo žmonės eidavo į kapines prie kryžių giedoti. Giedodavo Visų šventųjų litaniją, meldavosi. Giedoti rinkdavosi apie pietus. Susirinkdavo visi kaimo žmonės, atsivesdavo ir vaikus. *Kryžiavas* švęsavo dvi dienas³⁹. Kai kuriuose kaimuose per Kryžiaus dieną rinkdavosi ir prie sodybos kryžiaus ir eidavo į kapines. Antai Pāgrubio k. vienoje sodyboje stovėjo kryžius, prie kurio žmonės rinkdavosi per pietus Kryžiaus dienomis melstis, giedoti. Čia pasimeldę

³²Pasakojo Onušio kultūros namų direktorė Elena Blažienė. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

³³Minkevičienė A. Žolinės atlydų lietus nesužlugdė, *Gimtasė Rokiškis*, 2004, rugpj. 17, nr. 124.

³⁴Pasakojo Valerija Rinkevičienė, gim. 1924 m., ir Genovaitė Rinkevičienė, gim. 1924 m., gyv. Prūselių k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

³⁵Pasakojo Kazimieras Griškėnas, gim. 1926 m., gyv. Juodupėje. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

³⁶Pasakojo Valė Neniškienė, gim. 1929 m., gyv. Sodelių k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

³⁷Pasakojo Kazys Pernavas, gim. 1946 m., gyv. Skuomantų k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

³⁸Pasakojo Elena Krasauskienė, gim. 1920 m., gyv. Lukštų k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

eidavo į kapines melstis. Prašydavo Dievo lietaus ar gero oro (*pagados*), kad derlius geras būtų⁴⁰. Jei kaime buvo keli kryžiai, tai per Kryžiaus dienas aplankydavo juos visus⁴¹. Tačiau ne visur lankydavo sodybų kryžius. Štai Prūselių k. dviejose sodybose buvo kryžiai, tačiau per Kryžiaus dienas žmonės giedoti eidavo tik į kapines⁴². Daugiausia Kryžiaus dienas švęsavo prieš Antrąjį pasaulinį karą, nors ir sovietiniais laikais dar rinkdavosi kai kuriuose kaimuose giedoti. Kryžiaus dienų papročiai ėmė nykti, išmirus seniesiems gyventojams, kai nebeliko kam organizuoti.

Apžvelgus senąją ir naująją liaudies mažąją architektūrą, matyti gana skurdus Juodupės valsčiaus kryždirbystės vaizdas. XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje valsčiuje buvo pastatyta keletas puošnių medinių kryžių ir stogastulpių, tačiau platesnių išvadų apie plitusių tuo metu paminklo tipą daryti negalime dėl medžiagos fragmentiškumo. Naujųjų paminklų irgi statoma nedaug. Galbūt tai susiję su gyventojų religingumo sumažėjimu ar vietinės iniciatyvos stoka.

³⁹ Pasakojo Elžbieta Kažemėkienė, gim. 1911 m., gyv. Jutkių k.; Severija Putriūnienė, gim. 1932 m., gyv. Jutkių k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

⁴⁰ Pasakojo Kazė Lapelienė, gim. 1917 m., gyv. Dirvonų k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

⁴¹ Pasakojo Kazė Lapelienė, gim. 1917 m., gyv. Dirvonų k. Užrašė S. Urbonienė 2004 m.

⁴² Pasakojo Emilija Šimėnienė, gim. 1911 m., gyv. Prūselių k. Užrašė Skaidrė Urbonienė 2004 m.

Staklės dūzgė ne tik „Nemuno“ fabrike...

Dalia Kiukienė

Liaudies menas yra neįkainojama vertybė, kuri vystėsi ir tobulėjo per ilgus amžius. Geriausi jo bruožai, perduodami iš kartos į kartą, atėjo iki mūsų dienų. Viena iš turtingiausių ir gražiausių lietuvių liaudies meno šakų – audimas. Savitas audinių stilius susikūrė ne iš karto, tai daugelio kartų darbo ir patyrimo rezultatas. Amato mergaitės mokėsi šeimoje. Kiekviena kaimo moteris mokėjo austi drobę, vadinamuosius paprastus audinius. Daugelis audė tik sau nesudėtingų raštų lovatieses, rankšluosčius, staltieses. Šitie raštai dažniausiai buvo nusižiūrimi ir interpretuojami. Išradingesnieji savo audinius margino sudėtingais raštais. Vadinamuosius raštuotus audinius mokėjo išausti tik visų žinomi audėjai. Vienas kitas kurdavo raštus. Audimu jie prisidurdavo pragyvenimui. Mažai buvo tokių, kurie iš audimo pragyveno.

Namų darbo audinius vieni pasidarę patys, kiti paveldėję, tretį gavę dovanų ar pirkę kaip suvenyrus. Šie audiniai žmonėms brangūs kaip šeimos relikvijos, vaikystės prisiminimas, pasididžiavimas rankų darbu ir išskirtinė dovana. Nuo seno lietuviai puošiasi gražiu audiniu per šventes, išreiškia žmogui padėką, pagarbą, apjuosdami jį juosta ar rankšluosčiu.

Kaimo žmogus savo rankomis pagamintais meniškais darbais dabindavo savo namus, pakeles, kuklias kapinaites. Pamažu žmonijos techninė pažanga išstūmė poreikį patiems apsirūpinti būtiniausiomis prekėmis, todėl namuose austa juosta, lovatiesė tapo retenybe. Dabar jau mergaitės nebesimoko austi, ir tradicinis lietuvių verslas – audimas – atsidūrė prie išnykimo ribos. Civilizacija su savo technika, masinėmis informacijos priemonėmis atkakliai skverbiasi į pačius atokiausius, nuošaliausius kampelius. Audimas, kuris klestėjo daug amžių, nyksta metams bėgant, retsykiais sužibėdamas kokio menininko, tęsiančio savitas liaudies meno tradicijas, rankose ir sušildydamas šio meno mylėtojų širdis.

Sovietinių metų liaudies dailė buvo atkakliai ideologizuojama. Dalis audinių su tautodaile turėjo maža ką bendra. Tačiau daugelis tautodailininkų liko ištikimi

*Vilniūnų audinių
fabriko „Nemunas“
darbuotojai.
Apie 1975 m.
RKM-43715*

*Liaudies meistrės
Juodupėje. Iš kairės:
pirma – D. Juozėnienė,
ketvirta – V. Pukėnaitė,
penkta – Šarkauskienė,
šešta – J. Deksnienė,
septinta – J. Butėnienė.
1973 m.*

senosioms tradicijoms, nors sovietų valdžia įvairiais būdais bandė daryti įtaką kūrybai. Daugelis meistrų dirbo Vilniaus, Kauno „Dailės“ kombinateuose ir įvairių miestų pramonės įmonėse. Rokiškio rajone jau nuo XX a. pradžios kūrėsi audėjų gyvenvietė – Júodupė.

Dideliuose vilnionių audinių fabriko „Nemunas“ cechuose be pertraukos triūsė žmonės ne tik iš Júodupės apylinkių. Čia audėjoms dirbo sudėtinga technika, tereikėjo tik prižiūrėti mašiną.

Bet juodupietės audėjos neužmiršo ir senų, puikių lietuvių liaudies tradicijų. Juodupės moterų tarybos iniciatyva jau nuo XX a. šeštojo dešimtmečio rengiamos rankdarbių parodos, kur buvo eksponuojama keli šimtai darbų. Čia dalyvaudavo ne tik Juodupės gyvenvietės, bet ir aplinkinių kolūkių moterys. Puikūs spalvų deriniai, vis nauji ornamentai priklausydavo žmonių dėmesį. 1961 m. rajoninėje spaudoje buvo rašoma, jog lankytojų dėmesį labiausiai patraukia „Nemuno“ fabriko tarnautojų Irenos Kelečienės, Pranės Stakėnienės, Stankūnienės, Bitinienės, Petrauskaitės audiniai¹.

Kasmetinės liaudies kūrybos parodos turėjo didelę reikšmę telkiant kūrybiniam darbui talentingus žmones. Kiekvienoje parodoje dalyvaudavo vis naujų meistrų. Audėjai buvo skatinami tęsti liaudies tradicijas ir buvo kritikuojami, kai vietoje gražių liaudiškų vaizdų, raštų pristatydavo rėžiančių spalvų rožes, vynuoges, iškraipytas nepažįstamų paukščių figūras ir panašaus turinio miesčioniškumu dvelkiančius audinius.

1966 m. Panevėžyje įkūrus suvenyrų gamybos įmonę „Tulpė“ (turėjo padalinis Biržuose, Rokiškyje, Ukmergėje ir Utenoje), daug audėjų perėjo į ją dirbti, nes darbas ten buvo namudinis.

1988 m. tyrimo duomenimis, Rokiškio rajone užfiksuota 51 audėja, tarp jų vienas vyras. Juodupės gyvenvietėje užsiimančių menine kūryba daugiausia. Rokiškio mieste tuo metu buvo 11, o Júodupėje – 7 audėjos. Dauguma jų dalyvavo parodose (35 audėjos). Jų amžiaus vidurkis 60–70 metų. Po 10 metų audėjų sumažėjo dvigubai. Iš Juodupės parodose dalyvauda-

¹ Milaknis P. Ausk, sesele, drobeles... *Po spalio vėliava*, 1961, vas. 15.

vo 2–4 audėjai, o 2005 m. – viena audėja, Genė Šimėnienė. Panaši padėtis ir Rokiškio mieste. Pastaruoju metu Rokiškio rajone juostas audžia ir parodose dalyvauja dažniausiai vienas arba du audėjai. Nejaugi audimas išnyks? Juk Juodupė nuo seno garsėjo kaip audėjų kraštas.

Rokiškio krašto muziejus turi surinkęs didelę senojo liaudies meno ir XX a. menininkų darbų kolekciją. Nemažą dalį užima audiniai. Daugiausia fonduose yra K. Pupienienės, E. Krausauskienės, D. Juzėnienės ir I. Butėnienės audinių.

Viena geriausių, talentingiausių Juodupės audėjų – **Kazė Pupienienė (Daščioraitė)** (1921–2004). Gimė Kairėlių k., Obėlių vls. ūkininkų šeimoje. Kada pirmą kartą sėdo prie klevo staklelių, juodupietė Kazė Pupienienė tiksliai netašiminė, ir todėl pačiu tiksliausiu laikytinas jos prisipažinimas:

„Audžiau visą gyvenimą. Audimo paslapčių pradėjau mokytis būdama dar maža mergaičiukė. Atsisėdusi į stakles, nepasiekdavau pakojų, todėl bandžiau stovėdama“².

Pirmieji darbai buvo pakuliniai maišai. Būdama 12 m. jau audė šešiolikos nyčių staltieses. Kai Kazytė paaugo, tėvai – Kairelių kaimo ūkininkai – išleido ją mokytis į Panevėžio amatų mokyklą, kurią baigti sutrukdė antroji sovietų okupacija. Kazės tėvai turėjo išvykti iš Lietuvos, nes vienas iš sūnų buvo tarnavęs Lietuvos kariuomenėje. Tėvai, išvykę į Latviją, daugiau į Lietuvą nebegrižo, o Kazė persikėlė gyventi į Juodupę. Čia ištekėjo už Stanislovo Pupienio ir susilaukė trijų sūnų.

Tolesnis Kazės gyvenimas buvo susietas su audimu. Ji pradėjo dirbti Juodupės vilnionių audinių fabrike „Ne-

Ataskaitinė tautodailininkų darbų paroda Rokiškio krašto muziejuje. Pirmoje eilėje (iš kairės) sėdi juodupietės audėjos K. Pupienienė ir G. Šimėnienė. 2001 m.

² Liaudies meistrai, Rokiškio krašto muziejaus archyvas (toliau – RKM), b. 17, p. 121.

munas“. Teko ne tik austi, bet ir statyti fabriką, kuriame prabėgo per 20 darbo metų. Po to Kazė paviliojo kūrybiškesnis darbas. Ji tapo suvenyrų gamybos įmonės „Tulpė“ audėja. Čia jau galėjo pasireikšti ne tik rankų miklumas, bet ir fantazija, grožio pajautimas. Audė viską, kas buvo audžiama, bet labiausiai mėgo lovatieses. Moteris sukūrė daugybę ornamentų, nenutolusių nuo senųjų liaudiškų motyvų. Šiuos ornamentus pakartojo lovatiesėse ir kitos audėjos. Kazė labiausiai mėgo švelnių spalvų servetinius audinius. Jai austi niekada neatsibosdavo.

Kazė Pupienienė buvo aktyvi tautodailininkų sąjungos narė, jos dirbiniai buvo eksponuojami parodose ne tik mūsų šalyje, bet ir užsienyje. Audėjos išausti tautiniai drabužiai puošia daugelio folklorinių ansamblių dalyvius. Kazės Pupienienės lovatiesių ir juostų kolekciją turi sukaupęs Rokiškio krašto muziejus. Jos juostas Rokiškio rajono valdžia bei miestelėnai dovanodavo žymiausiems Lietuvos ir užsienio svečiams, kultūros ir politikos veikėjams.

Ne mažiau garsi audėja – **Genė Šimėnienė (Kiaulėnaitė)**. Gimė 1945 m. Šiurpiškių k., Skapiškio vls. Lankė Skapiškio vidurinę mokyklą. Audimą stebėjo iš mažų dienų, nes motina buvo garsi kaimo audėja. Nuo 1963 m. dirbo Juodupės vilnionių audinių fabrike „Nemunas“. Gimus antram sūnui, baigė fotografų kursus ir dirbo fotografe retušuotoja. Nuo 1978 m. – audėja Kupiškio buities kombinate bei Latvijos Jekabpilio dailės kombinate „Dailrade“.

Audiniai ilgą laiką buvo tik pomėgis. Norėdama daugiau laiko praleisti su trimis vaikais, pradėjo austi namuose. Kurį laiką audimo raštus kopijuodavo iš kitų audėjų, o vėliau ėmė savo raštus komponuoti. Audė viską, ko reikėjo buičiai, o dabar – tik suvenyrus. Austi moka ir vaikai bei vyras Rimantas. Parodose dalyvauja nuo 1989 m. Audinius eksponavo ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Surengė tris asmenines parodas. Kaip ir Kazės Pupienienės, Genės juostos dovanojamos Rokiškio rajono svečiams. Dešimt metų vadovavo Rokiškio rajono tautodailininkams vien tik iš idėjos, nenorėdama nuvilti žmonių, kurie ją išrinko. Kiek išaudusi audinių, jau nebesuskaičiuoja. Genė Šimėnienė prisipažino labiausiai mėgstanti augalinius raštus – įvairių gėlių žiedus, lapus. Tam ji sumaniai naudoja įvairių atspalvių žalią spalvą. Noriai audžia rankšluosčius, nes juose lengviausia įdiegti naujus sumanymus. Kai Genė nori pailsėti nuo audimo, imasi skiautinių meno, nors tai tėra laisvalaikio užsiėmimas. Skiautiniai žavi netikėtomis formomis, geometriniais bei augalų ornamentais, savitu

*Žymiausias
XX a. pabaigos
Juodupės audėjos
G. Šimėnienė
(kairėje) ir
K. Pupienienė.
1996 m.
RKM-38956*

*Stasys Baronas.
2003 m.*

raštų derinimu. Audėja vienodai vertina visus savo audinius, jei jie sukurti iš idėjos ir patinka draugams bei klientams.

Elena Bitinienė (Lasinskaitė) (1907–1996) gimė Gruzijoje. Tėvai buvo pirkliai, prekiaavo karvėmis. Po vienos nesėkmingos kelionės atvyko gyventi į Rokiškį, vėliau į Rygą. Ten Lasinskių šeimai teko patirti badą, skurdą. Vėliau laimės ieškojo Rostove prie Dono, vėl Rygoje. 1919 m. šeima grįžo į Lietuvą. Nuo 1925 iki 1940 m. Elena dirbo Juodupės vilninių audinių fabrike „Nemunas“. 1933 m. ištekėjo už Jono Bitino ir nuo 1940-ųjų audė namuose. Nors Elenos gyvenimas buvo pilnas klajonių ir vargo, jos širdyje liko vietos grožiui. Iš pat jaunystės Elena domėjosi audimu, mezgimu, nėrimu. Kol neturėjo savo staklių, jas skolindavosi ir prisiausdavo, ko reikia buičiai. Nuo 1968 m. Elena dirbo suvenyrų gamybos įmonėje „Tulpė“ ir pradėjo dalyvauti įvairiose parodose.

Vyrų audėjų, kurie ne tik audė, bet ir parodose dalyvavo, buvo mažai. Juodupėje kelis dešimtmečius žinomas tik vienas audėjas – **Stasys Baronas**, gim. 1933 m. Generališio k. Daugiau kaip 20 metų dirbo „Nemuno“ fabrike, po to sūrių gamykloje, buitiniame aptarnavimo kombinate. Čia jis įkūrė namudininkų audėjų brigadą. Austi pradėjo 1967 m. Audimo stakles pats pasidarė. Jo staklės tobulesnės negu kitų, iš 144 adatų. Tokiomis staklėmis audžiant, nelikdavo plataus pakraščio. Užsakymų turėjo labai daug, dvejiems metams į priekį. Nuo 1996 m. užsakymų nebėra. Raštus kūrė pats. Audė rankšluosčius, gaireles, miestų herbus. Iki šiol gyvena Juodupėje.

Daug audinių išaudė **Ona Pučkienė (Matiukaitė)**, gim. 1932 m. Sadūnų k., Zarasų r., nuo 1950 m. gyv. Juodupėje. Dirbo „Nemuno“ fabrike. Po nelaimės darbe pradėjo dirbti namuose. Tuo metu buvo draudžiama austi namie, todėl reikėjo saugotis finansų inspektorių. Vėliau išaustus gaminius veždavo į Daugpilį. Labiausiai mėgo austi senoviniais raštais, nemėgo audinių stambiais raštais. Parodose nedalyvavo.

Elena Latvėnienė gimė 1931 m. Slabadės k., Juodupės apyl. mažražemio valsťiečio šeimoje. Tėvas karo metu buvo išvežtas į Vokietiją, motina mirė, kai Elenutei buvo septyneri. Karo metu gyveno pas gimines Kamajuose, po karo iki vedybų – Beržuonių k., Panemunėlio apyl. Nuo 1954 m., po vestuvių, Elena su vyru išvažiavo gyventi į Juodupę. Čia abu Latvėnai pradėjo dirbti vilninių audinių fabrike „Nemu-

nas“. 1968 m. Elena dirbo suvenyrų gamybos įmonėje „Tulpė“. Nuo ankstyvos jaunystės domėjosi audimu. Mėgo diminius, retesnių raštų audinius. Parodose dalyvavo nuo 1968 m., kai pradėjo dirbti „Tulpėje“.

Ona Lasinskiėnė (Vilkaitė) (1921–2002) gimė Remeikių k., kumečio šeimoje. Jaunystėje tarnavo, vėliau dirbo durpyne. 1948 m. ištekėjo už tarnautojo, labai nagingo ir talentingo žmogaus. Jis gamindavo audimo stakles. Visą laiką Lasinskaiai gyveno Juodupėje. Austi ir dalyvauti parodose Ona pradėjo dirbdama „Tulpėje“ – nuo 1969 m.

Marijona Šedienė (Macijauskaitė) gimė 1930 m. Bučiūnų k., neturtingoje šeimoje. Austi išmoko anksti. 1954 m. ištekėjo ir apsigyveno Juodupėje. Norėjo įsidarbinti „Nemune“, bet nepavyko.

Nuo 1967 m. dirbo „Tulpėje“. Nuo 1976 m. priklauso Liaudies meno draugijai (Tautodailininkų sąjungai) ir nuo to laiko dalyvauja įvairiose parodose. Audė lovatieses, staltieses, kilimėlius, užuolaidas, vėliau audinius tautiniams rūbams. Bene gražiausi ir didžiausią pasigėrėjimą keliantys Marijonos audiniai – lovatiesės. Jose rasime jautrią kaimo moters sielą, išreikštą subtiliomis spalvomis, senojo ir naujojo ornamento derinimu.

Buvo daug gerų audėjų, kurios tik trumpą laikotarpį gyveno Juodupės apylinkėse. Viena iš tokių – **Danutė Juozėnienė (Savickaitė)**. Gimė 1932 m. Šikšnių k., Lūkštų apyl., mažžemio valstiečio šeimoje. Austi išmoko iš močiutės ir mamos, būdama 10 m. Pirmieji jos audiniai – takai. Dvylikos metų jau mokėjo austi keturnytį dimą. Mėgo įvairius audinius. Jai buvo tas pats, ką austi. Danutė Lūkštuose baigė 6 klases, po to dirbo kolūkyje. Gimtinėje gyveno iki 1961 m., kol ištekėjo. Šeimyniniam gyvenimui nenusisėkus, apsigyveno Obėliuose, o nuo 1971 m. – Rōkiškyje. Nuo 18 m. pradėjo dalyvauti parodose, kurias tais laikais organizuodavo apylinkės ir moterų tarybos. 1964 m. pradėjo dirbti suvenyrų gamybos įmonėje „Tulpė“ ir nuo tada dalyvaudavo ne vietinės reikšmės, bet rajoninėse, respublikinėse ir sąjunginėse parodose. 1966 m. įstojo į liaudies meno draugiją. Septintajame, aštuntajame dešimtmetyje buvo viena geriausių ir gibiausių liaudies meistrių.

Danutė audė senomis kaimiškoms staklėmis, dirbtomis senelio Jono Savicko. Šitomis staklėmis audė ir

Marijona Šedienė

Danutė Juzėnienė (Savickaitė).

RKM-42671

mama, ir močiutė. Danutės nuomone, ji pirmoji pradėjo austi tamsius rankšluosčius. Linus sumanė dažyti gailiais arba karklo žievėmis. „*Jei gailius renki anksti, kol jie neišlapoje, audinys nusidažo tamsiai rudai, o kai gailiai su lapais, tai nusidažo žaliai*“³, – pasakojo audėja. Jos audiniai išsiskyrė originalumu, smulkių raštų deriniais, o rankšluosčių tuo laiku nė viena kita rajono audėja nemokėjo papuošti tokiais nuostabiais pinikais. Raštus Danutė mokėjo atkurti vos tik žvilgtelėjusi į knygą, taip pat ir pati kūrė. Jau beausdama audinį mokėjo perdirtbti raštą. Dvejus metus audė tautinius drabužius. Pirmą pagyrimą už audinius gavo iš Rokiškio kraštotyros muziejaus. Jį įteikė muziejininkas Stasys Juodelis. Kiek turi medalių ir pagyrimo raštų, jau nebesuskaičiuoja. *Angelė Medikienė*

Angelė Medikienė (Tervydaitė) (1912–1983) gimė Mikniūnų k. Nuo 1946-ųjų apie 10 m. gyveno Sodelių k., 1954 m. atvyko į Rokiškį. Audimu domėjosi nuo mažens. Pasitobulinti važinėjo į kursus Vilniuje. Parodose dalyvavo nuo 1939 m. Angelė Medikienė audė visą laiką. Nuo 1933 iki 1940 m. audė Rokiškio geležinkelio stotyje esančioje audimo dirbtuvėje. Labiausiai mėgo spalvotus audinius. Raštus kūrė pati, laikydamasi liaudiškų raštų tradicijų. Nemėgsta modernizmo. Jos žodžiais tariant, „*audė pusiau žakardinėmis staklėmis, nei serveta, nei dimu*“. Taip audžiant, iš-
Irena Butėnienė. 1994 m. RKM-37689

eina plačios lovatiesės. A. Medikienės audiniai gerai įvertinti visose parodose. 1970 m. respublikinėje parodoje premijuota 170 rb premija, visasąjunginėje parodoje Maskvoje – diplomu.

Irena Butėnienė (Bulovaitė) gimė 1934 m. Šlapekių k. Veduviškyje baigė tik penkis skyrius, nes tėvai turėjo nemažai žemės ir dukrą ruošė būti ūkininke. Motina buvo latvė, labai atsidavusi vaikams, šeimai. Pradėjus kurtis kolūkiams, tėvų žemė buvo atimta ir nuo 1952 m. Irena pradėjo dirbti Miliūnų pieno supirkimo punkte. Dirbti sekėsi, lengvai rasdavo kalbą su žmonėmis, tačiau už darbą per mėnesį tegaudavo 40 rb, todėl 1957 m. pradėjo dirbti „Nemuno“ fabrike verpėja. 1960 m. ištekėjo už Broniaus Butėno ir darbą metė. Nuo 1965 m. iki išėjimo į pensiją dirbo suvenyrų gamybos įmonėje „Tulpė“. Nuo tada ir prasidėjo džiaugsmas ir vargai prie audimo staklių. Austi mokėjo nuo

³ Liaudies meistrai, *Rokiškio RKM*), b. 17.

mažens, paskatinta mamos, kai tik kojomis ėmė siekti pakojas. Laisvalaikiu mėgo siuvinėti, megzti. Pirmuosius raštus nusikopijavo iš senos audėjos Elenos Bitinienės. Iš jos ir išmoko kurti raštus. Turėjo ir mokinių, vėliau žinomų audėjų. Iš savo audinių labiausiai vertina lovatieses. Mėgo austi dar ir juostas, kaklajuostas. Nuo 1972 m. priklauso Liaudies meno draugijai. Dalyvaudavo parodose, apdovanota įvairiais medaliais ir pagyrimo raštais.

Per 30 audimo metų yra išaudusi visokių raštų. Pradžioje daugiausia audė gėles, mėgo ryškias spalvas. Kuo daugiau audė, tuo labiau raštai tobulėjo, keitėsi ir kūryba. Nuo gėlių perėjo prie liaudiškų motyvų. Keitėsi ir siūlai – pamėgo liną ir pastelines spalvas. Kaip nedaugelis, iš audimo pragyveno. Audė ir vyras Bronius Butėnas. Jis nepriklausė LTS. Nuo 1960 m. dirbo „Tulpėje“. Dalyvavo įvairiose parodose Latvijoje.

Lukštuose irgi buvo aktyvių audėjų. **Valė Pukėnaitė** buvo viena iš populiariausių septintojo–aštuntojo dešimtmečio audėjų. Gimė 1925 m. balandžio 3 d. Valiukavos k., Lukštų apyl. Austi pradėjo nuo 7 m. Nuo 1951 m. gyveno Rokiškyje, o išėjusi į pensiją vėl grįžo į gimtąjį kaimą. Nuo mažų dienų Valė domėjosi ir mėgo audimą. Išikūrus „Tulpės“ suvenyrų gamybos įmonei, pradėjo ten dirbti ir nuo 1961 m. dalyvauja įvairiose parodose. Valės lovatiesių yra ir Rokiškio krašto muziejuje. Dirbo prekyboje, bet audimo nepamiršo; ausdama ji pailsėdavo nuo visų rūpesčių. Vienu metu vadovavo „Tulpės“ suvenyrų gamybos įmonei.

Stefanija Macijauskienė (Kundelytė), gim. 1937 m. Gėdiškių k., Lukštų parapijoje, austi pradėjo apie 1973 m. Išmokė Lukštuose gyvenanti vyresnė audėja Elena Krasauskienė. Dirbo sanitarė Lukštų veterinarijos punkte, po to – suvenyrų gamybos įmonėje „Tulpė“. Audė juostas, lovatieses. Pati raštų nekūrė, audė pagal šablonus.

Elena Krasauskienė (Astrauskaitė) gimė 1920 m. Lukštuose, valstiečių šeimoje. Lukštuose gyvena iki šiolei. Visą laiką buvo aktyvi saviveiklininkė – nuo 8 m. dalyvavo dramos būrelyje, šoko. Austi išmoko iš mamos. Būdama 15 m. lankė audimo kursus pas Lukštuose gyvenančią audėją Genę Kišūniene. Iš pradžių 12 m. audė

*Elena Krasauskienė
audžia*

rankiniu būdu, be staklių. Vėliau stakles padarė Augulis. Patys mėgiamiausi audiniai – juostos. Lovatiesių neaudė. 10 m. dirbo kolūkyje, po to 22 m. – suvenyrų gamybos įmonėje „Tulpė“ namudininke.

Raštus kūrė pati, eskizų nedarė, audė tiesiog iš galvos. Daugiausia audė rinktines, kaišytines juostas, jų ornamentika tradicinė, būdinga Aukštaitijai. Per 8 val. išausdavo 2,5 m ilgio juostą su užrašu, raštuotą juostą – per 5 val. Kai reikėdavo, per dieną po tris juostas išausdavo. Mėgsta įvairias spalvas, derinius. Taip pat ir pati kitas merginas mokė. Viena iš jų – Lukštuose gyvenanti audėja Stefanija Macijauskienė (Kundelytė). Iki 1960 m. Elena dirbo kolūkyje, bet niekada nepamiršdavo pašaukimo austi. Nuo 1960 m. priklausė liaudies meistrų draugijai, dalyvavo įvairiose parodose. Už gerą darbą apdovanota garbės ir padėkos raštais. Dabar nebeaudžia, gyvena tik prisiminimais.

Mediniai indai, skalinės, audiniai

Jonas Šedys

Mano senelis Aleksandras Šedys (1862–1930) buvo medinių indų gaminių meistras. Tikėtina, kad šį amatą jis paveldėjo iš savo tėvo Pranciškaus Šedžio (1829–1904) ar net senelio Mataušo Šedžio (1787–1837), Šedžių giminės Alėknų kaime pradininko. Senelio gamintų indų man matyti neteko, nes jis mirė ketveriais metais anksčiau, negu aš išvydau pasaulį. Senelio įrankius (darbastali, oblių ir kt.) dar ilgai naudojo dėdė Pranas, o kai kuriuos – mano tėvelis Jonas Šedys (1898–1980). Dėdė Pranas, kuris buvo dar ir kalvis, darydavo tik stambius indus – kubilus, auseklus (*ušėtkus*). Teisindavosi neturįs laiko krapštytis, ir jeigu padirbdavo kokį mažą medinį indelį, tai tik savo šeimai ir tik po ilgo žmonos bambėjimo. Mano tėvelis didesnius indus (*kubilus, auseklus*) darydavo retai – tik savo šeimos reikmėms ar kurio nors *prietelio* ilgai ir atkakliai prašomas. Mat jis neturėjo atskiros patalpos indams gaminti – dirbdavo gryčioje, o joje buvo maža vietos, ypač jei ten stovėdavo audimo staklės. Užtat jis labai dažnai darydavo mažesnius indus – rėčkeles, muštukes. Gamindavo jas iš vieno medžio (skobtines).

Skobtiniai indai yra ilgaamžiai, patvaresni, nes jiems negresia pavojus subyrėti perdžiūvus. Skobtinės rėckelės dažniausiai buvo naudojamos maisto produktams laikyti – į jas buvo pilami miltai, taukai, uogienės, juose buvo rauginami agurkai, grybai, sula. Jiems gaminti naudojo lapuočių medieną; eglė, pušis netiko dėl saku. Tėvelis skobtinius indus dažniausiai skobdavo iš juodalksnio. Drebulės mediena gali suteikti maisto produktams kartų aitroją prieskonį. Labiau tiktų beržas, bet su juo sunkiau dirbti (kietesnis). Be to, nelengva rasti tiesų (nesuktą) beržą, ne veltui juos vadina svyruokliais. Labai tinkama šiam tikslui liepa – ji dažniausiai tiesi, minkšta – su ja lengva dirbti. Liepos indai lengvučiai. Deja, aplinkiniuose miškuose brandžių liepų nebuvo, o sodybose augančios liepos retai kada pjaunamos. Prisimenu, tėve-

Jonas Šedys (kairėje)
Lietuvos kariuomenėje.
Kaunas. 1920 m.

Jonas Šedys jaunystėje.
XX a. 3 dešimtme.

lis padarė kelias liepines rėčkelės medui laikyti gretimo kaimo bitininkui, parūpinusiam liepos rąstelių.

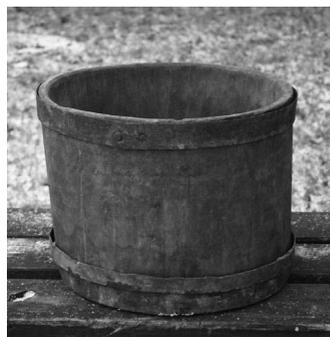
Skobtinių indų gaminimo technologija paprasta: imamas kiek storesnis negu norimo pagaminti indo apimtis ir tokio ilgio kaip norimo indo aukštis atitinkamos medžio rūšies rąstelis. Gaminant indą su ašelėmis – rąstelis ilgesnis ašelių aukščiu. Rąstelio viduryje per visą jo ilgį išgręžiama kuo platesnė skylė. Vėliau ši skylė specialiais kaltais platinama. Rąstelis po kiekvieno atskėlimo vis pasukamas taip, kad skylė į visas puses būtų plečiama tolygiai. Skylę pakankamai išplėtus abiejuose rąstelio galuose skriestuvu apibrėžiamos išorinės ir vidinės indo sienelės. Iki šių žymų specialiais obliukais nulyginamos tiek išorinės, tiek vidinės sienelės. Bėlieka tik įdėti indui dugną. Specialiu pjūkliuku vidinėje sienelėje tolygiai įpjaunamas griovelis – *utarai*. Padaromas dugnas, kurio skritulys didesnis už vidinį indo plotį dvigubu įpjauto griovelio pločiu. Apatinė indo dalis su įpjautu grioveliu įstatoma į karštą vandenį, kad prasiplėstų, po to įstatomas dugnas. Išdžiūvęs indas susitraukia ir dugnas sandariai užpildo įpjavą. Jeigu indą numatoma naudoti be dangčio – jis jau tinkamas. Jeigu indas bus su dangčiu, indo viršuje pažymimos ašelės ir tarpai tarp jų išpjaunami. Padaromas viršutinis dangtis, kurio skritulys paprastai atitinka išorinių indo sienelių apimtį. Dangtyje, tose vietose, kur yra indo ašelės, padaromos išpjovos.

Panašiai kaip rėčkelės daromos ir muštukės sviestui mušti. Šiuo atveju rąsteliai imami kur kas plonesni. Dangtis daromas iš vieno medžio gabalo ir daug storesnis: viršutinė jo dalis pagal muštukės išorines sienelės ar net platesnė, o apatinė – pagal vidinių sienelių apimtį, kad indas mušant sviestą kuo sandariau užsidarytų. Dangčio viduryje išgręžiama skylė muštoko (*menturio*) kotui. Aplink šią skylę dangčio viršuje išskobiamas įdubimas, kad muštoko koto ištraukta grietinė nenutekėtų į šalį, o pasilikusi dangčio viduryje vėl tekėtų atgal į indą. Muštokas daromas iš piršto storio lazdelės, dviem sprindžiais ilgesnis už muštukės aukštį, ir *menturio* (dvejų kryžmai suleistų lentelių su išpjovomis), pritvirtinto koto gale.

Nelengvą darbą gaminant skobtinius indus galima ir palengvinti, tereikia surasti tinkamų medžiagų. Mat daugelio senų medžių, ypač juodalksnių, vidus dažnai išpuvęs. Jeigu tik pozievinis medienos sluoksnius pakankamai sveikas, tai rąstelio nereikia gręžti, o ir kaltu dirbti teks daug mažiau. Tėvelis, kuris įvykdydavo valdiškas miško kirtimo normas ne tik už save, bet ir už kaimynus, negalinčius to padaryti, sugebėdavo prisirinkti nemažai tokių tuščiavidurių juodalksnių rąstelių. Šeimos reikėms tėvelis yra išskobęs ne vieną geldą, išdrožęs didesnių medinių šaukštų.

Tėvelis taip pat pindavo krepšius iš pušų balanų (*skalų*). Šiais krepšiais jis aprūpindavo gana plačią apylinkę, o kolūkio metais – abi jo brigadas.

Didieji krepšiai – mūsų krašte vadinti *didžiosiomis skalinėmis* – buvo naudojami pašarams iš daržinės ar klojimo į tvartą nešti. Šioms skalinėms viršuje vienoje pusėje buvo įvertas pantis arba šikšna (odos gabalas), kad būtų galima krepšį užsimesti ant pečių. Vidutinio dydžio krepšiai naudoti bulvėms sodinti ir ypač kasti. Tikdavo

J. Šedžio išskobtas sykelis (saikelis). Rokiškio krašto muziejaus eksponatas. 2005 m.

jie grybams bei kai kurioms miško uogoms (pvz., bruknėms) rinkti. Šiems krepšiams rankena daryta iš dviejose vietose pervertos ir susuktos liaunos beržo arba karklo vytelės.

Mažiausio dydžio krepšeliai (*skaliniotės*) buvo skirtos gležnesnėms uogoms – žemuogėms, mėlynėms, avietėms rinkti, kiaušiniams, sviestui, sūriams nešti į turgų. Skaliniotės būdavo neaukštos, stačiakampiu dugnu. Jas tėvelis pindavo dviejų rūšių: įprastines, kurių vienos balanos pintos stačiai, o kitos gulsčiai, ir rusiškas, kurių visos balanos pintos įstrižai. Šiems krepšeliams rankena daroma iš dviejų puslankiu išlenktų balanų, įpintų ties ilgesniųjų šonų viduriu.

Norint sėkmingai pinti krepšius iš balanų svarbu apsirūpinti tinkama žaliava, nes ne kiekviena pušis tam tinka. Netinka atskirai ar labai retai augančios pušys – jos pernelyg šakotos. Netinka ir aukštose sausose augimvietėse (šiluose) augančios pušys. Jų mediena sausesnė – iš jos priskaldytos skalos ne tokios lanksčios, todėl pinti netinka. Be to, šilų pušys dažnai esti suktos ir prastai skyla. Šilų pušų balanos skaisčiau už kitas dega. Jos buvo pagrindinis šviesos šaltinis mūsų virtuvėje nacių okupacijos metais, kai reikėjo taupyti žibala, kurio įsigyti buvo ganėtinai sunku. Pušų balanomis tuomet pasišviesdavo ir ne vienas kaimynas. Geriausiai skyla ir lanksčiausios skalos gaunamos iš drėgnesnėse augimvietėse – pabaliuose augančių pušų medienos.

Besirūpinant žaliava skalinėms pinti atsitikdavo įdomių dalykų. Pokario metais miškai buvo masiškai kertami „plačiosios tėvynės“ poreikiams tenkinti, o paprastam žmogui įsigyti padarinės miško medžiagos nebuvo įmanoma. (Nebent turint specialią valdžios pažymą, kad tokia medžiaga reikalinga karo veiksmų ar fašistinių okupantų sudegintai sodybai atstatyti.) Štai tokiu laikotarpiu tėvelis savavališkai parsivežė iš miško neilgais rąstais supjaustytą pušį. Po poros ar trejeto dienų mūsų kieme pasirodė neseniai paskirtas Jūodupės girininkas su pora kitų miškininkų ir klojime sukrautus rąstus surado. Tėvelis nesiginčydamas pasirašė surašytą miško pažaidos aktą. Tada girininkas jau nebepiktai paklausė: „Bet pasakykit, kaip jūs medžiagą išvežėte iš tos klampynės?“ Tėvelis atsakė paprastai: „Išridenau iki sausesnės vietos“. Girininkas: „Matyt, nebe pirmą kartą“. Tėvelis: „Jeigu sugausit kitą kartą, galėsit taip sakyti“. Miško pažaidos protokolas buvo perduotas į teismą, kurio posėdis įvyko po poros mėnesių. Apie šį posėdį tėvelis pasakojo taip:

„Į posėdį neatvyko girininkijos atstovas – matyt, todėl, kad pasirašydamas pažaidos aktą nesiginčijau. Tad kai teisėjas pradėjo mane gėdinti, kaip, girdi, negėda daryti žalą mūsų valstybei, aš pasakiau manęs, kad nupjaudamas vėjo išverstą pušį didelės žalos nepadarysiąs. Teisėjui suabejojus šiuo mano pasakymu – esą tai neparašyta pažaidos akte, paaiškinau, kad nupjovus kamieną, kelmas nuvirto į savo buvusią vietą“.

J. Šedžio pinta vidutinė skalinė. Rokiškio krašto muziejaus eksponatas. 2005 m.

Degesynės (Užubalių) durpynas

*Alksnių piliakalnis. 2004 m.
Aloyzo Petrašiūno nuotraukos*

*Sidabrinės kalnas
Valiūniškio kaime*

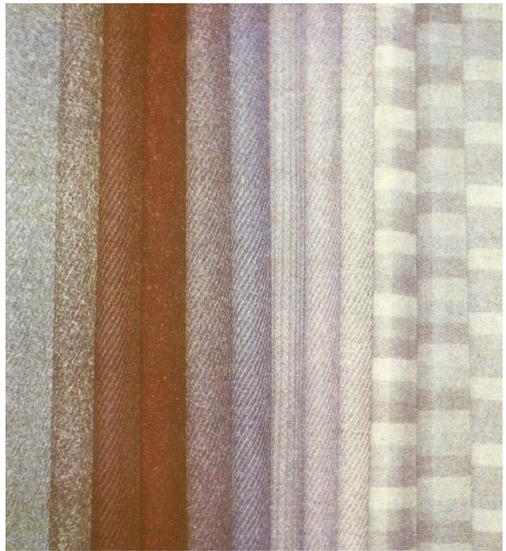
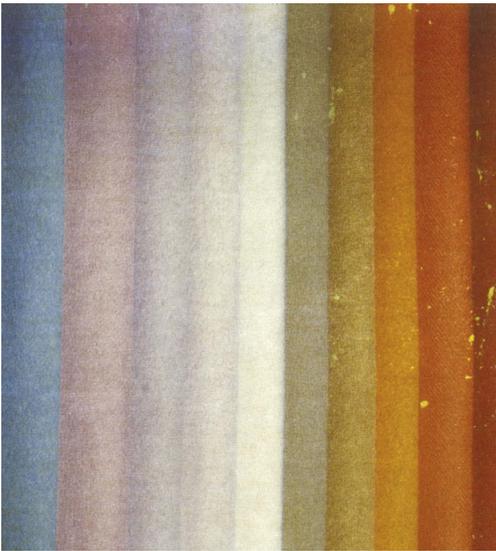
*Valiūniškio akmuo.
2004 m.
A. Petrašiūno nuotraukos*

Seniausias Juodupės pastatas – buvusi karčema, pokariu – KGB būstinė

*Audėjos skulptūra – „Nemuno“ fabriko ir Juodupės simbolis.
2004 m. A. Petrašiūno nuotraukas*

*„Nemuno“ fabriko
produkcijos pavyzdžiai*

*„Nemuno“ fabriko
vaizdas iš tvenkinio
pusės*

*„Nemuno“ fabriko
poilsio namai*

*Onuškio mokykla.
2004 m.
A. Petrašiūno nuotr.*

*Jono Muloko
suprojektuotas
(ir sumūrytas)
Jaunimo centro
portalas Čikagoje*

Onuškio bažnyčia.

2004 m.

A. Petrašiūno nuotr.

*Onuškio bažnyčioje nuo seno
Kristaus karstą saugo „žalnieriai“.
Velykos. 2004 m.*

Sodelių kaimo kryžius

Kryžius buvusio Pasodninkų kaimo vietoje (viršuje dešinėje). Užrašas ant kryžiaus: „Dieve, palaimink Tėviškės laukus. Pasadnykų kaimas. 1991 metai“

Onušio bažnyčios rytinio fasado kryžius

Varpinės kryžius (apačioje dešinėje). Onuškis. 2004 m. A. Petrašiūno nuotraukos

Paminklinis akmuo buvusiam Gaidžgalės kaimui atminti

*Patilčių kaimas. Užrašas ant kryžiaus: „Čia buvo
Jono Širvinsko sodyba. Ištremti 1951 X 11“.
2004 m. A. Petrašiūno nuotraukos*

Apvalasai ežeras

*Ilgio ežeras.
2004 m. A. Petrašiūno
nuotraukos*

*Onušio tvenkinys.
2004 m.
A. Petrašiūno nuotr.*

*Vyžuona ties Juodupe.
2005 m.
Irenos Šarkauskaitės nuotr.*

Čeičių kaimavietė

*Pagrindinė Mainėvų kaimo gatvė.
2004 m. A. Petrašiūno nuotraukos*

*Mainieivų sentikių
maldos namai*

*Onušio kultūros namai.
2004 m.
A. Petrašiūno nuotraukos*

Sentikių kaimas Mainėivos. Gražiai tvarkoma Valentino Aleinikovo sodyba

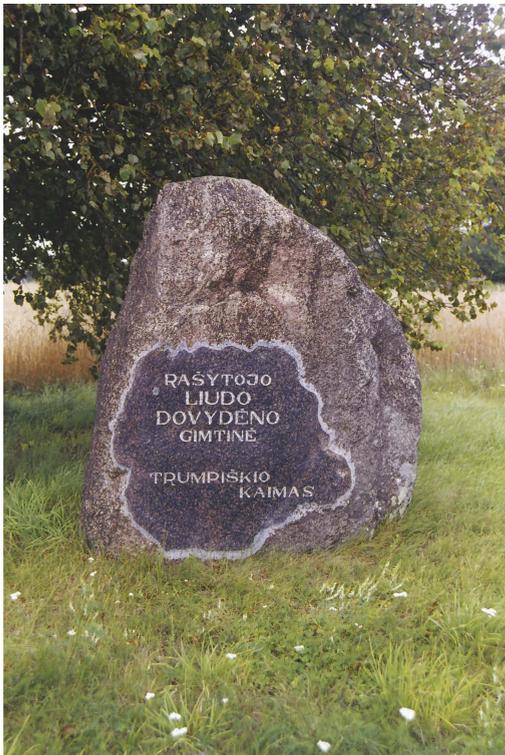
Sentikės Proskovjos Semionovnos Aleinikovos (gim. 1923) ikonos gerajame kambaryje. Mainėivos

Mainėivų sentikių kapinės. 2004 m. A. Petrašiūno nuotraukos

*Rašytojo Liudo Dovydeno gimtinė.
Trumpiškie kaimas*

*Rašytojo L. Dovydeno gimtinę
žymintis akmuo.
2004 m. A. Petrašiūno nuotraukos*

*Petro ir Dalios
Travinų sodyba.
Juodupė*

*Menininko
Roberto Žaliuko
sodyba. Patilčiai.
2004 m.
A. Petrašiūno
nuotraukos*

*Laimos Mikulskienės
sodyba*

*Povilo Raupio
sodyboje Onuškyje.
2004 m.
A. Petrašiūno
nuotraukos*

Ruduo Apūniškio miške. 2004 m.

Apūniškio miškas žiemą. 1958 m.

*Ilgamečiai eiguliai Liolė ir Jonas Garškos. Už jų – tvora nuo miško „svečių“ (šernų, briedžių, stirnų). Apūniškio k. 2003 m.
I. Šarkauskaitės nuotraukos*

*Juodupėnų išsaugotas gandalizdis
Jaunimo gatvės pradžioje.
I. Šarkauskaitės nuotr.*

*Apšerkšnijęs Juodupės parkas.
2006 m. vasaris*

*Saulutė liūdnei žvelgia į Juodupės
kapines. 2005 m. vasaris.
I. Šarkauskaitės nuotraukos*

*Žydi Apūniškio
laukai. 2000 m.*

*Akmenų „darželiai“ Apūniškio
miške. 1993 m.*

I. Šarkauskaitės nuotraukos

Užgavėnių vakaronės
dalyviai. 2005 m.

Užgavėnės vaikų darželyje.

2003 m.

I. Šarkauskaitės nuotraukos

*Juodupėnai švenčia Jonines.
2005 m.*

*Juodupietės sveikina Jonus.
2004 m.
I. Šarkauskaitės nuotraukos*

Juodupės kultūros
namų kaimo kapela.
2005 m.

I. Šarkauskaitės nuotr.

Juodupės gimnazijos
šokėjos. 2005 06 11.

A. Kumpauskienės nuotr.

Etnografinis
ansamblis „Volungė“
dainuoja romansus.

2002 02 01.

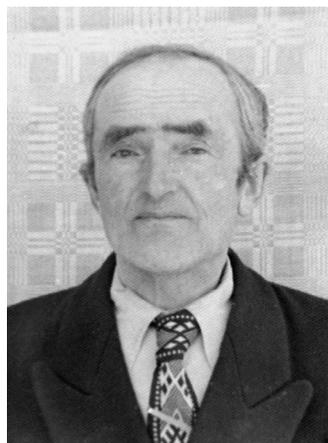
I. Šarkauskaitės nuotr.

Teismo sprendimas buvo gailiatingas: „*Apmokėti už pavogtą medieną pagal valstybinius įkainius*“, nors galėjo skirti ir dešimteriopai didesnę baudą. Valstybiniai įkainiai tada buvo tikrai nedideli – daugelis miško medžiagą pagal juos būtų pirkę, tik, deja, leidimą gauti buvo be galo sunku.

Kitą kartą su tuo pačiu girininku teko susitikti po kelerių metų, sausą pavasarį gesinant miško gaisrą prie keliuko į Kalnėlių kaimą, netoli Prūdų upelio ištakų. Kaip buvo įprasta mūsų krašte, išgirdę, kad dega miškas, metėme visus kitus darbus ir nubėgome gesinti. Prieš tai apsirėdėme prastais, kuo uždaresniais drabužiais, apsiavėme ilgais batais, užsimaukšlinome bent pusę ausų dengiančias kepures. Degė 0,5–1 metro aukščio eglaičių jaunuolynas. Prisilaužę jaunų alksnių šluotų puolėme plakti ugnį. Bet ugnies frontas buvo per platus, o mūsų per mažai (iš pradžių 7, vėliau 9), tad du kartus teko trauktis. Ne vienam, taip pat ir man, teko alkūne užsidengus akis veržtis iš ugnies žiedo. Antrą kartą pasitraukę užėmėme poziciją už nugaros palikdami aukštesnį 3–5 metrų aukščio jaunuolyną. Tėvelis visus perspėjo: „*Jeigu ir čia praleisime ugnį, teks bėgti prie Čeičių žvyrduobių* (už jų prasideda ne toks degus klampus lapuočių miškas) *ir leisti priešinę ugnį*“. Mūsų laimei, to neprireikė – suburzgė atvykęs sunkvežimis. Iš jo išsoko girininkas ir per dvidešimt miško darbininkų. Dabar kartu su pastiprinimu sutankinę grandinę nuėjome pirmyn ir po keliolikos minučių atvirą ugnį sutrandėme, liko tik žarijos. Visi buvome džiugiai nusiteikę – ugnis įveikta. Girininkas, davęs trumpus nurodymus eiguliams, kaip prižiūrėti gaisravietę, kad ugnis neatgytų, atsisuko į mus, pirmuosius gesintojus, visus suodinus, nusvilusiais antakiais ir blakstienomis: „*Tiesiog sunku patikėti, kad čia tokie nuostabūs pamiškių gyventojai*“. Tėvelis nusišaipė: „*Betgi jie dažnai vagia mišką*“. Girininkas, atidžiai pasižiūrėjęs į tėvelį, atsakė: „*Kas mišką saugo, tas gali juo ir naudotis. Jeigu anksčiau buvo kokių nesusipratimų, jų nebeminėkim. Gal ir dabar reikia miško medžiagos?*“ Tėvelis atsibuso: „*O kada jos nereikia!*“ Girininkas: „*O ką iš jos darote, jei jos nuolatos reikia?*“ – „*Pinu skalines*“. – „*Šit kaip. Ne pas vieną šeiminką esu matęs krepšius iš pušies balanų. Vis pagalvodavau, kad jie galėtų praversti ir eiguliams rinkti sėklinius kankorėžius. Ar negalėtumėt keliolika tokių krepšių nupinti girininkijai?*“ – „*Kodėl gi ne? Jeigu tik reikia!*“ Čia įsiterpė iki šiol tylėjęs dėdė Pranciškus – ir jam reikia medžiagos kažkokiam remontui. Netrukus dėl tų reikalų buvo susitarta – kada, iš kur ir kaip.

Karo ir pokario metais buvo sunku įsigyti batų, ypač darbinį. Tuo metu tėvelis prisiminė seną lietuvių valstiečių apavą – vyžas. Nuo jaunų liepaičių nulupdavo žievę, ją suvyniojęs į ritinėlius kurį laiką mirkydavo. Iš taip paruoštų karnų nusipynė ne vieną porą vyžų. Apsiaavęs tokiu apavu jis žiemą eidavo kirsti miško, vasarą kai kurių lauko darbų dirbti – pavyzdžiui, rugių pjauti, ar kitų darbų, kur nebuvo galima eiti basam.

Mano mama Anastasija Savickaitė, Gėdiškių kaimo grytelninko dukra, nuo aštuonerių metų tarnavo Latvijos ūkininkams: ganė gyvulius, dirbo samdine (*už mer-*

J. Šedžio nuotrauka iš kolūkio garbės lentos. Apie 1960–1965 m.

ga). Ten ir susipažino su būsimuoju vyru, kasusiu griovius. Ištekėjusi, kaip ir dauguma kaimo moterų, audė įvairius audinius. Iš šurkščiausių pakulų audė medžiagą maišams, iš vidutinio šurkštumo – medžiagą čiužiniams (*šienikams*). Audžiant čiužinius dalį metmenų ir ataudų dažydavo, dažniausiai raudonai. Švelniausių pakulų siūlai naudoti audžiant pakulinį (*pakulnį*), iš kurio buvo siuvas apatinės kelnės. Šurkštesni pakuliniai siūlai dar naudoti metmenims audžiant takus – ataudai buvo sudėvėtų drabužių suplėšytos siauros juostelės: iš storesnių drabužių nesuktos, o iš plonesnių – susuktos. Iš lininių siūlų mama ausdavo drobę – marškiniams, pagalvių užvalkalams bei paklodėms, taip pat lininius rankšluosčius, tiek paprastus (kasdienius), tiek ir gražesnius – *diminius*. Audžiant pastaruosius metmenims naudoti balti mirkytų linų siūlai, o ataudams – šviesiai pilki kloyėtų (sausakločių) linų siūlai. Iš vilnonių siūlų mama ausdavo milą, kurį vėliau veždavo į vėlyklą velti ir dažyti. Vaikystėje, paauglystėje ir ankstyvoje jaunystėje teko sudėvėti ne vieną mamos austos milo kostiumą. Kai dabar pažiūriu į negausias to laiko nuotraukas, matau, kad tokia apranga buvo gana graži ir patogi.

Audimui reikalingą įrangą: stakles, mestuvus, krijelius, *vytuškas* – viską, išskyrus verpimo ratelį, padarė tėvelis. (Kaip atrodė ir kam naudoti minėti daiktai, galima pasiskaityti šios serijos knygoje „Žiobiškis“, Erikos Nenartavičiūtės straipsnyje „Naminis audimas XX a. trečiame–ketvirtame dešimtmetyje“). Tiesa, kartais mama pabambėdavo, kad staklės pernelyg didelės.

Pokario metais sparčiai nyko naminiai audiniai. Iš dalies tai galima paaiškinti tuo, kad pamažu gyvenimui gerėjant, didėjo palyginti nebrangių audinių ir gatavų drabužių pasiūla. Bet svarbiausia buvo tai, kad kaimo audėjos neteko pagrindinių žaliavos šaltinių. Įsikūrus kolūkiams ir jiems perėmus žemę, nebebuvo kur sėti linus ar ganyti didesnę būrį avių. Likusių vienos dviejų avyčių vilnos vos pakakdavo gausesnę šeimą kojinėmis ir pirštinėmis aprūpinti.

Bet austi mūsų šeimoje nenustota. Pas mus dažnai apsigyvendavo netolimo Pāduobio durpyno darbininkės. Viena iš jų, Onutė (vėliau tapusi tautodailininke), išmokė mamą austi sudėtingo rašto lovatieses (*rinktines kapas*). Dabar jau mama negalėjo atsidžiaugti didžiulėmis staklėmis – jose pakakdavo vietos sudėtingiausio rašto papildomoms nytelėms. Mamos austos rinktinės lovatiesės buvo dvejopos: vienur metmenys buvo medvilniniai siūlai (dažniausiai nudažyti tamsia spalva), o ataudai – vilnoniai siūlai (nudažyti kokia nors ryškia spalva); kitų – šviesių lovatiesių – metmenys buvo šilkiniai siūlai. Tai nežinomos kilmės špagato (kai kas tvirtino, kad tai vokiečių iš dilgėlių gamintos virvutės) išskirstyti siūlai – gražūs, blizgą. O ataudams mama naudojo šviesiai pilkus kloyėtų linų siūlus. Dar ir dabar tiek mano, tiek mano sesers šeimos turime išsaugojusios ir vienokių, ir kitokių mamos austų lovatiesių.

Anastasija Šedienė
(Savickaitė).

Apie 1965–1968 m.

Lingėnų kaimo vaizdeliai

Stefanija Bliūdžiūtė

Linų sėja ir linarūtė. Kokie slidūs, glotnūs, tamsiai geltoni, rusvi linų sėmenys... Saujoj jų neišlaikysi – bėga kaip vanduo. Atnešė tėvelis dviejų pūdų (32 kg) sėmenų maišioką, numetė ant ežios ir nuėjo atnešti dar kita tiek. Žemė paruošta. Tėvelis kūlio šiaudais nusmaigstė liniją, iki kurios bus sėjami linai. Likęs dirvos plotas bus apsėtas avižomis. Iki sugriš tėvelis, aš vikriai apsisukau: atsargiai ištraukiau šiaudus ir nužymėtą liniją gerokai perkėliau pirmyn į avižoms skirtą plotą. Grįžęs su maišu tėvelis pradėjo sėti. Aš biržijau (šiaudais ar įrėždama koja žymę ženklinau, iki kur krinta sėklos). Sėjant linus tenka būti ypač akylam, nes tamsokos sėklos nelabai skiriasi žemės fone. O jeigu neteisingai nubiržysi, liks neužsėti tarpai arba sandūrose sudygs tankūs ruožai, linkę greit išgulti. Taip apsėjo tėvelis visą plotą nepastebėjęs mano šelmystės. Pasakiau tik vasarą, kai linus rovéme. O didinau linų plotą todėl, kad pardavęs linus tėvelis nupirkdavo batukus ar šiaip ką nors. O avižos – kas iš jų, tik kisielius. Nesibarė tėvelis, tik pagrasė pirštu – šelma! Tėvelis linų plotus kasmet didindavo, nes jie buvo paklausūs ir brangūs. Linai – visa ūkio paspartis!

Visam gyvenimui įsiminė linarūtė. Linų rauti eidavo visi vyrai, kartais raudavo su talkomis. Iš rugių kūlio prisukdavo kūliaraišį ir patraukdavo prie linų. Linus rauti reikėjo įgūdžių. Gera rovéja pataikydavo visada vieno dydžio saujas dėti į kūliaraišą, žinojo, iš kiek saujų bus geras linų pėdas. Pėdo apimtį paprastai nusakydavo šeiminkas, kad pėdas būtų tinkamas priveržti prie *kazilo*¹. Reikėjo mokėti užrišti kūliaraišą, kad ji neatsileistų. Vienos rovéjos rišdavo tvirtai susukusios, kitoms taip nepavykdavo: jos kūliaraišos galus užkišdavo už kūliaraišos. Linų galvenos turėjo būti tiesios, nesusipynusios, kitaip šukuojant šukos išpešios stiebus iš pėdo, juos sukapos. Rovėjos raudavo vienos „lietuviškai“, kitos „latviškai“. Latviškai surautų linų galvenos nesusiraizgydavo, būdavo vienam lygmeny. Lietuviškas rovimas – dešine ranka iš viršaus, latviškas – iš apačios apimant ir traukiant į save. Gerosios rovéjos raudavo latviškai. Nuo rovéjos labai priklausydavo surautų linų kokybė, pėdo išvaizda. Į talką būdavo kviečiamos pagarsėjusios geriausios kaimo rovéjos. Jos būdavo žinomos ne tik kaime, bet ir už jo ribų.

Svečiai. Žodžio *svečias* sąvoka plati. Svečias būna giminė, pažįstamas, draugas, užsukęs aplankyti. Būna visai svetimas, prašalaitis, atsitiktinis užklydėlis. Būna svečias laukiamas, geidžiamas, būna pagal tradiciją kviečiamas, sutinkamas ir... pakenčiamas.

Kaime visais laikais šeiminkės laikydavo ką užglaudusios atsargoj *dėl svečio*. Pas mus nuo seno svečius pavaišinti būdavo šeiminkės ir šeiminko garbės reikalas. Dar gyvenant ūlyčioj atvažiuodavo senelės (tėvelio pamotės) giminės jos aplankyti, dažnai ją išsiveždavo pasisvečiuoti, paskui parveždavo. O kaip to laukdavom mes su broliu! Mamytė apdengdavo stalą balta staltiese, virdavo kvapnią arbatą, statydavo ant stalo gražią cukrinę (pirktą Maskvoje) su gabaliniu cukrumi. Pastatydavo gražius *ceplinius* puodelius su *spatkeliais*, skilandžio, sviesto, sūrio, kiaušinių, agurkų, grybų, uogienių, ką tuo laiku turėdavo. Mūsų neleisdavo sėsti prie svečių stalo. Svečiai visad atveždavo lauk-

¹ *Kazilas* – rąstas su kuoliukais linų pėdai priveržti braukiant linų galvutes.

tuvių, dažniausiai saldinių, riestainių. Labiausiai laukdavome senelės dukterėčios A. Liugienės. Ji dažnai ateidavo su dviem savo dukrelėmis, mūsų amžiaus, visada atnešdavo prigaudžiusi žuvų ir vėžių (gyveno ant Vyžuonės kranto). Apsilankydavo kartą per mėnesį, o mes su broliu jos laukdavome kasdien. Išeidavome į ūlyčią ir žiūrėdavome, ar nesušmėžuos pro Gernių liepas aukšta figūra su pilka skara. Laukdavome ir jos brolio Adomo Kastėno. Jis atveždavo laikraščių ir vakare tėvelis juos skaitydavo garsiai. Nedaug ką mes ten supratome, bet patiko klausytis. Dažnai atvažiuodavo iš Vikių J. Dilba, kartais Dilbienė, jų duktė Janina, sūnus Juozas. Atvažiuodavo Dilbos duktė Verutė Vikanienė iš Kauno. Atsiveždavo dukrelę, mano vienmetę Birutę. Kartu žaisdavom. Padovanodavo Birutės panešiotų miestišku suknelių, žaislų, atveždavo ir naujos medžiagos suknytei. Visada turėdavo lauktuvių visokių skanumynų.

Vėliau, kai jau lankėme mokyklą, laukdavome atvažiuojant iš Stoniškio M. Mikalkevičiaus su anūkais, Antosės vaikais Ramanauskiukais – Jonu, Monika, Eleonora. Jie buvo mažesni už mus, bet labai laukiami. Motiejus atveždavo daug šviežiai sugautos žuvies. Man svarbiau už žuvį buvo žvynai – dideli, kieti. Išdžiovinusi, išlyginusi puošdavau jais apsiūdama „krepšelius“, „kablius“. O jau kaip laukdavome mamos brolio Jono su šeima! Be lauktuvių ir dovanų, svarbiausia buvo dėdės vaikai Genutė, Rita, Liutgardas. Atvažiuodavo jie vasarą, ilgesniam laikui. Eidavom į mišką grybauti, uogauti, šiaip pasivaikščioti. Kai dar nėjau į mokyklą, dėdienė Kotryna užrašė man abėcėlę ir aš išmokau rašyti.

Ateidavo mamos pusseserė Nastutė iš Girios, labai šneki. Mėgdavau klausytis jos pasakojimų. Atvažiuodavo senelės giminės: iš Viliamiškio Šedienė, iš Mitragalio Izdūniai, iš Graužių J. Kirstukas, iš Stoniškio Ignotas Kirstukas. Labai laukiama viešnia (kartais ateidavo su dukra Emile, kartais su kaimynų mergaite) Bronytė Gasparavičiūtė. Ateidavo iš eiguvos Guzienė (jos vyras J. Guzas) su savo dukrele Brone, mano vienmete.

Gražiausias nerūpestingo gyvenimo etapas baigėsi. Įsiliepsnojo karas su visais padariniais. Tekdavo priimti svečius, bet viskas buvo netikra, dirbtina. Pokariu prasidėjo kita vaišių forma, kolektyvinė. Bet niekada nepamiršiu tikrų vaišių, svečių priėmimo namuose, kai aš didžiavausi, kad jau pasistiepusi galiu apžvelgti stalą.

Prieš Velykas.

Koks linksmas, gailvus pavasario vėjas

Linguoja šmaikštuoles žilvyčių šakas,

Švelniai glamonėja bundančią žemę,

Džiovina pernykščių arimų vagas.

Balandis. Didysis ketvirtadienis. Nutirpo sniegas, vakar nulynojo šiltas lietutis, šlyt ant balų pamiškėmis tvyro rūkas. Žemė garuoja! Greit išeis pašalas, bus galima pradėti sėją: ankstyvuosius miežius, avižas, sodinti ankstyvasias (*kapčines*) bulves. Jau po Verbu, nuo pirmadienio žemdirbiai išėjo į laukus: aria, kur liko nenuarta iš rudens; molynėlius, kalnelius akėja, kad neuždžiūtų.

Šiandien mamytė mus su broliu anksčiau prikėlė, pavalgydino avižiniu kisieliu, morkų blyneliais (*koržikais*). Jau baigias gavėnios pasninkas, o mums, vaikams,

jis atsibodo (sausai valgydavo gavėnios trečiadieniais, penktadieniais ir šeštadieniais). Šiandien mamytė mus vesis į bažnyčią, į Žiobiškį, Didįjį ketvirtadienį dar nesame buvę (dar po 7–8 metus). Rytą Didysis penktadienis, moterims prieššventinė ruoša. Į Žiobiškį parnešt švento vandens eis dėdė Didžiojo šeštadienio rytą. Atneš su kempine ir šventos velykinės ugnies, įžiebs prieždoje: uždegs pirmąją ugnį ne degtukais ar žiebtuvėliu, bet įpūs šventintos, iš kempinės.

Apsiaavę guminiiais batukais (*čeveryktytėmis*), į maldų pintinėlės (*karžinkėles*) išidėję morkinių blynelių, mamytė ant rankos užsimetusi juodmargę skarą (tuo metu skara buvo būtina moterų aprangos dalis), pasiėmusi meldų pintinę (*karžinką*), išėjome į Žiobiškį (atstumas 9–10 km). Pakely mus prisivijo dėdina Kazienė Bliūdžiuvienė su mano vienmečiu Pranuku. Visi žygiavome, džiaugdamesi šiltu, saulėtu rytu, kvėpuojančiu pavasariu. Pakelės ir beržynėliai, jau apsinėšę švelnia žaluma, kalba, kad jau turėtų ir gegutė užkukuoti, gandrai kalena, varnėnai švilpauja, rytais burbuliuoja tetervinai: „*Parduosiu kailinius, pirksiu pačią...*“ Laukuose juda artojai: kas su pora arklių (Smalskiai, Gasiūnas), dauguma su vienu. Skiedrynuose prie namų taukši kirvukai, skubama sukapti malkas, žabus, prieš šventes apsigrėbstyti, apsišluoti pašales, kiemus. Priėjom Minkevičynę, o kvepia miškas visokiais kvapais, o čiulba čirškia paukšteliai, vabalėliai visokiais garsais. Kitoj pusėj kelio, Paplotės pievoj, Petras Smalskys krauna vežimą; alksnius, karklus, vieną kitą berželį, skuba išvežt, kol žolė tebedygsta, nesužėlusi, kad neišmindziotų. Pabarsto į pievą dobilų ar motiejuko, kad užaugtų geresnis pašaras. Pirko Petras iš Kazimiero Karaliaus kelis hektarus Paplotės pievos, tą pievą nusausino, aparė, apsėjo žolėmis, vėliau jau sėjo avižas, gaudavo neblogą derlių.

Dešinėje pusėje, netoli S. Petro namų, kalneliai, žvyrynėliai jau pradžiūvę. Petro bernas su pora arklių akėjo – sės ankstyvuosius miežius. Praėjus Petro ūkį, ties Juzės tvartu aplojo piktasis Rudis (o gal jis visai ne Rudis, vardo neprisimenu), užgageno žąsys, šnypsdamas, ištiesęs kaklą vijosi žąšinas. Už sodo, ant kalnelio į miško pusę, nuoksi Juzės bernas, lygina molynečius. Rodos, jau visos bėdos užpakaly; šunes priišti – nepavys, žąšinas nusivedė savo pulką į kitą pusę, ogi mamytės greta, jos apgins nuo visko. Jau praėjom Juzės namus, leidžiamės į tą „baisiąją“ pakalnę, man ten – lygu mirties kilpa, nes važiuojam su išdykėliu Bėriu, ypač žiemą, kada jis, pasibaidęs šunų, imdavo nešti į pakalnę. Neretai tekdavo susirinkus apklotus neštis iki dažnai jau apdaužyto vežimo, kur pasiutėlis pabėgęs, pakvailiojęs, sustojęs laukdavo. Bet ne, dar ne viskas; išgirdom rėkiant: „*Gaudykit, čiupkit, meskit kirvį...*“ Matom, nuo kaimyno Meliūno namų į Smalskių pusę bėga pulkelis (5–7) žmonių, rėkdami, mosuodami kažką vejas. Įsižiūrim – skuodžia kruvinas kiaulis, kakle prie ausies įbestas peilis... ir tiesiai į mus. Sutūpėm, mes, vaikai, ėmėm rėkt. Kas gi bus, tas kiaulis sudraskys mus! Nebetoli jau buvo, o kiaulis sužeistas bjauriai žviegia. Bet laimė, kažkas pavijęs smogė kiauliui į galvą kirviu, šis apvirto, keliskart kriuktelėjęs nurimo. Mes persigandę skubėjome pirmyn, jau buvome gerokai sugaišę. Likusį kelią iki Žiobiškio nuejom tylūs, skubėdami. Jau šile išgirdome skambinant pamaldoms. Tik įskubėjome į bažnyčią, ir kunigas iš zakristijos su klapčiukais išėjo ir išsitiesė kryžium prieš altorių. Dar nebuvo kaip reikiant nurimusi, o vėl suėmė baimė – kunigas miršta, bet staiga prieky manęs išsitiesė mamytė su dėdiene, o ir visa bažnyčia kaip lapai parkrito ant žemės. Aš

dar už kojų judinu mamą, o ji iš manęs išvaduoja koją ir kažką šnibžda. Supratau: „*Griūkit kniūpsti!*“ Iki mes susivokėme, susirangėme, pakilo kunigas ir visi žmonės, toliau tęsėsi apeigos. Po pamaldų išėjusi iš bažnyčios mamytė paaiškino, apgalvestavo, kad pirma mūsų neperspėjo.

Po pamaldų užėjome su mamyte pas Kairienę, gyvenančią netoli bažnyčios. Ji siuvo mamytei palaidinę Velykoms. Ten pailsėjom, pavalgėm, iki mamytę aprenginėjo, matavo, nurenginėjo, iki atsiskaitė. Atsisveikino iki Didžiojo šeštadienio, kada ateis namiškiai budėti per naktį prie Kristaus karsto.

Dėdienė su Pranuku jau buvo išėję. Nelinksma mums buvo su broliu, jau pavargę, 9 ar 10 km – mums per ilgas atstumas. Namu keliavome be nuotykių, siautė nuobodulys. Tik pasiekus Aukštasiją, prie Petro namų, užkalbino mus Stalienė-Smalskienė, Petro mama, ir jos dukra Ona. Klausė, gal išalke, kalbėjo su mamyte apie pasodus, pavasario darbus. Visos šnekios, neskuba išsiskirti. Mums nusibodo, pradėjom mamytę pešinėti, šnabždėti, kad eitume namo.

Nespėjus išsiskirti su Smalskių moterimis, pastojo kelią Lingės Aneliūtė su savo broliene, Juzės žmona Severija. Ji gi, Severija, lingėniškė, giminė. Žodis po žodžio – užsišnekėjo. Kai parėjome namo, tėvelis erzino – gal mus buvo uždarę už atgailą, nes dėdienė su Pranuku seniai namuose.

Petro Gernio vestuvės. Vestuvėms puikiai pasiruošta: alaus padaryta, pyragų iškepta, ir staiga suserga jaunikis. Jam ant kojos išsikelia skaudulys. Toks skausmingas, kad žmogus dejuoja, negali paeiti. Gyva bėda! Ką daryti? Atidėti vestuves? Kokie nuostoliai! Seserys, marčios verda žoleles, daro vones, deda kompresus. Skausmas apmažta, bet koją priminti, paeiti – nė iš vietos. Ką čia sugalvot? Nutaria jauniki nugabenti į Žiobiškį ir į bažnyčią nešti krėslė. Pasiskolina iš Gasiūno didelį krėslą, į kurį sodindavo kalėdojantį kleboną. Pajauiniai neša krėslą su jaunikiu per bažnyčią už Dievo stalo, jaunąją veda svotas. Už Dievo stalo pilna žmonių – tuokiasi kelios poros iš visų parapijos kampelių. Ką daryti? Pasodina šalia jaunikio ir nuotaką. Po jungtusių žygiuoja visi *ant stacijų*. Būdavo nusamdomas kambarys pas kurį žiobiškėną (minėdavo Kirstukus, Avižienius) arba špitolėje. Ten po jungtusių rinkdavosi visa vestuvininkų svita. Svočia paruošdavo pietus: statydavo rūtomis apkaišytą karvojų, dubenis mėsos, dešrų, agurkų, svotas – kvortas degtinės. Vaišindavosi, valgydavo, gerdavo, šokdavo. Sutemus grįždavo į jaunosios namus, kur laukdavo *bromas*. Vaišindavosi, linksmindavosi toliau parą ar dvi (pagal tėvų išteklius). Tada važiuodavo į jaunikio namus, kur tęsdavo vestuvių puotą. Vestuvės trukdavo kartais net visą savaitę.

Taip buvo tuoj po Pirmojo pasaulinio karo. (Iš tėvelių ir jų amžininkų pasakojimų.)

Šv. Silvestro pyragėlis. Buvo paskutinis 1955-ųjų metų vakaras. Spustelėjo šaltis. Tokį vakarą praleisdavome įvairiai: šeimos, artimųjų draugėje arba salėje šokiuose Juodupėje. Šį vakarą atėjo pas mane kaimynės – jaunos mergaitės: Karaliaus Regina, Žeižio Birutė ir Genė. Turėjau rimto ir sunkaus darbo – siuvau Emilei Izdūnienei kailinius ir privalėjau iki ryto baigti. Mat ji anksti rytą išvažiuoja į sesers Bronės vestuves, užvažiuos pasiimti. Darbo nedaug bebuvu likę – išsiūti kilpas, sagas, išlyginti. Tad atsidėjau linksmybėms – Naujųjų metų sutikimui. Darbą spėsiu nubaigti paryčiais.

Gyva dar buvo ir mano mamytė. Gyvenom su brolio šeima. Brolis Viktoras ir jo žmona Kastė mėgo dainuoti, mamytė taip pat. Visi padainavom, mamytė su Kaste paruošė vaises. Buvo burokinio alaus, spanguolių kisieliaus, pasaldinto burokais, paprasto malimo bandelių su lašinukais ir aguonomis. Sulaukę Naujųjų metų netrūkusi namiškiai nuėjo miegoti. Likome aš su viešniomis. Šnekėjome, būrėme, aptarinėjome, kuo ryt rengsimės eidamos į vakarą Juodupėje. Galop sumanėme kepti šv. Silvestro pyragėlių. Receptas: trys šaukštai miltų, trys šaukštai vandens, trys šaukštai druskos. Pyragėlių kepa trise: visos kartu šaukštu semia ir pila miltus, vandenį, druską, kartu maišo, kartu kepa, kartu valgo. Nesikalba ir nesijuokia. Atsigulus sapnuosis būsimasis: ateis, prašys vandens atsigerti. Džiaugsmas ar nusivylimas ryte.

Aš, Žeizio Birutė ir Genė viską atlikinėjome rimtais veidais, nors Karaliaus Regina, likusi atliekama, visai mus juokino, gundė. Iškepėm, suvalgėm – viešnios išskubėjo namo. Birutė ir Genė kelio atkarpą iki Karaliaus namų Regina gundė, bandė prajuokinti – nepavyko. Abi sesutės išdidžiai nusiteikusios, kad įveikė pagundą, bėgčiomis skubėjo namo, mintyse svajodamos apie lovą ir ką susapnuos. Laimingai pasiekus namus tykojo nesėkmė. Pasibeldus senelė atėjo atidaryti durų, bet į klausimą „Kas?“ nėra atsako – jos negali kalbėti, tik mykia. Senelė pradeda pykti, galop nueina nuo durų ir nebegrižta. O lauke spaudžia šaltukas, sesutės gi apsirengusios šventiška. Sušalo. Teko belstis į langą ir prabilti. Taip niekais nuėjo naujmetinės viltys, svajonės.

Aš, išleidusi viešnius, niekieno netrukdoma puoliau prie kailinių. Betriūsiant kažkas pradėjo belsti į duris. Ką dabar daryti? Beldimas atkaklus, nesiliauja. Pamaniau, gal atvažiavo Izdūnienė kailinių. Teko eiti ir klausti. (Buvo metas, kai atidaryti neskubėta.) Buvo jau rytas, penkta valanda. Kirslio Lionginas grįžo nuo Aldonos K. (būsimosios), labai sušalo. Pamatęs žiburėlį (gi savi žmonės), užėjo sušilti. Įsileidau. Pasveikino visus Naujųjų proga, pakalbėjome, apšilo ir išėjo. O man jau buvo „muzika sugadinta“: neteko nei atsigulti, nei ką susapnuoti. Vėl pasibeldė Izdūnienė kailinių. Išleidusi atsiguliau. Miegojau iki pietų. Vakare visos susirinkusios guodėmės, aptarinėjome savo nesėkmę.

Avižinis kisielius. Seniau kaime avižinis kisielius buvo populiarius patiekalus. Jį virdavo ir valgydavo didžiųjų pasninkų dienomis: per Kūčias, Pelenų dieną, Didįjį penktadienį, šiaip gavėnios metu, kai pasninkaudavo trečiadienį, penktadienį ir šeštadienį. Ir šiaip jis buvo dažnas valgiaraštyje. Kisielių užmaišydavo iš vakaro drungname vandenyje, pastatydavo šiltai. Rytmetį nukošdavo, virdavo ir valgydavo su bulvėmis. Maišydama kisielių šeiminkė pašaukdavo kurį iš namiškių, dažniausiai vieną iš vaikų. Tam atsiliepus „Ką?“ – sakydavo: „Išgraužk, kisielių maišau“. Ir šis jau pasidarydavo atsakingas už kisieliaus skonį, rūgštį. Jei būdavo skanus – girdavo, liaupsindavo, jei rūgštus – erzindavo, kad pikčiurna sugadino kisielių. Niekas nepykėdavo – visi priimdavo kaip juoką. Per Kūčių vakarienę avižinį kisielių valgydavo su *miešimu* – saldintu vandeniu. Labai skanu kisielius su išvirtomis su marškinėliais bulvėmis. Jeigu likdavo kisieliaus pasibaigus pasninkui, jį valgydavo užpylę karštais spirgučiais arba su prėsku pienu.

Toki kisielių virdavo iki XX a. šeštojo–septintojo dešimtmečio.

Kaip Antaniukas ir Petriukas keleivius aplojo. Antanas Žeizys ir Petras Gernys, būdami vaikai, gyveno kaimynystėje – vienas vienoje kelio pusėje, kitas – kitoje. Kartu žaisdavo, siausdavo, prasimanydavo visokių išdaigų. Žmonės iš Didsodės,

Brýzgių ir kitų kaimų į Žiobiškio atlaidus važiuodavo per Lingėnų kaimą. Buvo Škaplierinė, o gal Baltramiejus. Antaniukas su Petriuku susitarė „užsidirbti“ lauktuvių. Kai žmonės pradės važiuoti iš atlaidų, jie ropomis puls prie vežimų lodami. Žmonės išmes jiems saldainių, riestainių, obuolių ar kitokių lauktuvių. Susitarė, kuris pirmas puls lodamas. Petriuko tėvų namai buvo toliau nuo kelio, o Antaniuko – prie pat. Tad jie laukė Žeižių kieme. Susitarė, kad Antaniukas puls pirmas, nes čia jo kiemas, o Petriukas po jo. Kaip tarė, taip padarė. Pasirodžius pirmiesiems vežimams, Antaniukas keturpėsčias lodamas išpuolė iš kiemo. Petriukas laukė savo eilės. Keleiviai nesiruošė mėtyti *gastinčių*, tik vienas išsitraukęs botagą šmaukšt, šmaukšt nušniorijo Antaniuko nugarą, kojas. Tas inkšdamas, cypdamas įsivoliojo į griovį, nėrė į kiemą ir su Petriuku ašarotomis akimis, skaudančiom širdelėm stebėjo keleivius. Nei saldainių, nei riestainių, tik degė Antaniuko kojos ir nugara. Manė, pasigirs draugams, pasidalys skanėstais, dabar tyliai išsiskyrė ir kiekvienas savo kertelėje slapčia nuo visų ašaromis plovė nuoskaudą.

Tai buvo XIX a. devintąjį dešimtmetį. Pasakojo Petras Gernys.

Lingėnai ir čigonai. Čigonai, tie linksni amžini klajokliai, pamėgo ir mūsų Šilą. Kiekvienais metais rugėjį atvažiuodavo jų taboras ir apsistodavo Lingėnų palaukėje. Aplink vežimus pasistatydavo palapines, arklius supančiodavo ir paleisdavo ganytis, kurdavo laužus. Čigoniukai karstydavosi po medžius, voliodavosi po žolę, šokdavo „Kazokėlį“. Senės čigonės ir jaunos čigonėlės vaikščiodavo išsipusčiusios ilgais plačiais sijonais, persimetusios ilgas spalvingas kutuotas skaras, kurios gaubdavo kairį petį, o dešinėje buvo rišamos mazgu. Žindomus kūdikėlius nešdavo su savim parišusios prie krūtinės, išupusios į skarą. Patraukdavo į Lingėnų ūlyčią, aplankydavo kiekvieną namą. Pirmiausia siūlydavo išburti (*pavaražyti*). Čia jau jos taip gražbyliaudavo, kad ir senai, ir jaunai susukdavo galvą. Prisimenu vieną, vadinamą Ule, aukštą, tiesią, griežtų veido bruožų, juodais juodais plaukais. Ji buvo visų nemėgstama, tokia įkyriai išūli, metaliniu gergždančiu balsu. Ko užsigeidusi, visada savo pasiekdavo. Ateidavo ir šviesiaplaukė, vidutinio ūgio, Poviliene vadinama. Ji, įėjusi į gryčią, pasakydavo: „*Garbė Jėzui Kristui*“ (visos taip pasisveikindavo), atsistodavo prie durų staktos, stovėdavo, nieko neprašydavo. Duodami išmaldą (*almužną*) kitoms, neaplenkdavo ir jos. Ji su savimi atsivesdavo du vaikiukus, kokių 5–6 metų Onytę ir Poviliuką. Vėliau, kai jau daugiau susipažino, moterys ėmė klausinėti, kaip čia yra, kad visų čigonių juodi plaukai, o ši šviesiaplaukė. Ji prisipažino, kad ne čigonė, o lietuvė, katalikė. Susidabojo su čigonu ir ištekėjo. Kai klausinėdavo, ar geras vyras, ar nemuša, ar nesigaili ištekėjusi už čigono, ji šypteldavo ir tylėdavo. Čigonės ateidavo dažniausiai po pietų, į pavakarę.

Pavalgę pietus suslėpdavom kaulus, nes ne visada būdavo iš ko duoti mėsos čigonams, o pamatę kaulus, neatstotų. Likusį nuo pietų viralą ar košę, blynus padėdavo į krosnį, kad būtų čigonams. Labiausiai taikydavo ką pasukti Povilienei. Dažniausiai čigonėms duodavo bulvių, kopūstų, pupų, retkarčiais lašinių bryzelį. O jau už pavaražymą – kita kalba, čia jau kaulydavo pinigų, žiedų, rūbų ar kitų vertingesnių daiktų. Čigonai atjodavo raiti, leisdavosi į derybas mainyti arklius – kartais ir sugundydavo, bet retai.

Čigonai Šile išgyvendavo apie mėnesį, iki gerokai atvėsdavo orai, pradėdavo staugti vilkai. Čigonams tai nepatikdavo. O lingėniškiai stengdavosi įbauginti čigonus

(greit apkarsdavo jų draugystė) vilkais, pripasakodami apie vilkus būtų ir nebūtų dalykų. Jaunų čigoniokų nedaug būdavo, o gal jie neateidavo į kaimą. Laužus kūrendami, jie, matyt, būdavo atsargūs, nes nesigirdėjo, kad būtų sukėlę gaisrą.

Taborui išsikrausčius apie spalio lapkričio mėnesį atvažiuodavo čigono Ignoto (taip save vadindavo) šeimyna: čigonas kokių 50 metų, duktė Marička (labai graži, dideliais auksiniais auskarais, gražia gėlėta suknia, perspausta kaip vapsva) ir jos vaikas čigoniokas kokių 5–6 metų. Jie apsistodavo pas Ignočioką, pagyvendavo kelias savaites, gal mėnesį. Senė niekur neidavo, tik Marička perlėkdavo, perplaukdavo per kaimą vis varažydama. Vėliau kelerius metus atvažiuodavo senis ir senė čigonai su čigoniuku. Maričkos jau nebebuvo. Sakydavo, kad išvažiavo į Argentiną.

Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui dingio ir mūsų čigonai. Pokariu daug čigonų buvo Rokiškyje.

Linai

Algirdas Karalius

Ūkiškai svarbūs yra pluoštiniai ir sėmeniniai linai. Rokiškio apskrityje ir Júodupės valsčiuje daugiausia buvo auginami pluoštiniai linai. Jie išauga 70–120 cm aukščio, turi vieną cilindrišką stiebą su stipriai išsivysčiusiais plaušais – 20–25% bendros stiebo masės. Linams peržydėjus išauga vaisiai – apskritos dėžutės, vadinamos galvenomis, dažniausiai su 10 sėklų – sėmenų. Sėmenų derlius – 3–4 cnt iš 1 ha. Juose susikaupia 30–40% aliejaus, kuris naudojamas maistui, pokosto gamybai ir vaistams.

Rokiškio apylinkės nuo seno garsėja linais. Daug jų buvo eksportuojama. Čia išaugintus ir paruoštus linus labai vertino anglų, belgų, olandų firmų pirkliai. Jie pripažino, kad Rokiškio apylinkių linų pluoštas geriausias pasaulyje. Todėl į Rokiškio turgų pirkti linų suvažiuodavo daug iš svetur atvykusių pirklių. Veikė linų supirkimo punktai ir sandėliai. Supirktus linus pirkliai vežė į uostus. Olandai iš lietuviškų linų audė plonas drobes, jas balino ir siuvo baltinius valdovams bei didikams.

Yra žinoma, kad ne tik pačiame Rokiškyje, bet ir aplinkiniuose miesteliuose veikė linų supirkimo punktai. Pvz., Užpaliuose jau 1600 m. klestėjo linų supirkimo punktas. Net miestelio herbe pavaizduoti du pundeliai linų, o viršuje užrašas: „*Per prekybą miestas auga*“. Vabalninko miestelio herbe pavaizduotas žmogus, sveriantis linus. 1802–1892 m. senajame Ukmergės miesto herbe pavaizduoti žydintys linai, sudėti žvaigždės pavidalu.

Neatsitiktinai 1938 m. Panemunėlyje (Rokiškio r.) pastatyta tuo metu moderni linų apdirbimo įmonė su 15 belgiškų šilto vandens linų mirkymo baseinų. Ši gamykla veikė sėkmingai.

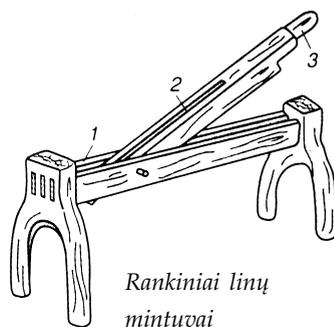
Linai sėjami gegužės mėnesį. Jiems labai tinka Juodupės apylinkių nujaurėję priemoliai. Svarbu, kad dirva būtų apvalyta nuo piktžolių, todėl linai sėjami po žiemkenčių. Viename hektare pasėjama 100–120 kg gero daigumo sėmenų sėklos. Vegetacija trunka 70–90 dienų. Raunami, kai daugumas galvenų pagelsta. Anksčiau rovē rankomis, daugiausia moterys, dabar raunami kombainais. Nurautus linus, skirtus mirkyti, rišo į pėdus ir vežė į klojimą. Čia pėdus dėjo ant ožio, specialiu įrankiu su daug peilių, vadinamu braukčiumi, šukavo linų viršūnes ir nupjaudavo galvenas. Nupjautas galvenas džiovindavo specialiai įrengtame žarde. Gerai išdžiūvusias klojo klojime ant aslos ir volu, traukiamu arklio, kūlė, kol išbyrėdavo sėmenys. Kartais asloje suklotas galvenas kūlė spragilais. Iškultas galvenas atskirdavo nuo sėmenų, sėmenis valydavo, kad neliktų priemaišų. Iš sėmenų spaudė aliejų, kuris, ypač gavėnios metu, buvo pagrindinis maisto priedas.

Nušukuotus linų pėdus merkdavo į linmarką. Kad pėdus apsemtų vanduo, ant jų klojo šakas, o ant šakų dėdavo akmenis. Linmarkoje mirkomi linų stiebai darosi trapūs ir pabąla. Išmirkusius traukė iš vandens ir lauke klojo plonu sluoksniu, kad išdžiūtų. Išdžiūvusius grėbė ir rišo į pėdus.

Jeigu linus klodavo lauke nemirkę (sausakločiai), tuomet raudami rišo į saujas (mažus pėdelius), lauke statė į gubas galvenomis į viršų, kad jos gerai išdžiūtų. Išdžiūvusius vežė į klojimą, dėdavo ant aslos ir spragilais kūlė galvenas. Iškultus

linus lauke klojo plonu sluoksniu ir laikė, kol nuo lie-
taus ir saulės pasidarydavo trapūs. Atsiklojęjusius linų
šiaudelius grėbė, rišo pėdus ir vežė į pastogę.

Mirkytus ir sausakločius linus mynė. Mynimas –
tai stiebelių laužymas, kad sulaužyta mediena išbirtų
spaliais ir atsiskirtų lankstus pluoštas. Iki XIX a. pabai-
gos Juodupės apylinkėse linus mynė rankiniais min-
tuvais. Naudojo lentinius mintuvus, kuriuos sudaro
dvi pagrindinės dalys: apatinė iš trijų lentų, nejudama,
viršutinė iš dviejų aštrių lentų su rankena – keltuve.

Viršutinė dalis ašimi sujungta tarp apatinės dalies lentų. Mindami gerai išdžio-
vintus linus (paprastai džiovino pirtyje, jaujoje arba pirkioje), pėdus skirstė į mažus
pėdelius, dėjo skersai mintuvų apatinės dalies, o su keltuvu iš viršaus daužė ir laužė
šiaudelius, kol stiebelio mediena visa sutrupa. Tai sunkus darbas. Todėl mintuvais
dirbo vyrai, o moterys ėmė išmintą pluoštą, kratė iš jo spalius ir tvarkingai dėjo į
pundus (1 pav.).

XX a. pradžioje Juodupės apylinkėse pradėtos statyti jaujos, kuriose linus my-
nė mechanizuotai. Didesnę reikšmę turėjo Gasiūno Lingėnuose ir Aleknos Gaidžgalėje
jaujos. Jaują sudarė dvi patalpos: džiovavimo ir mynimo. Džiovykloje įrengta didelė
krosnis, o didesnę dalį užima ardai – storos kartys, įtvirtintos skersai patalpos. Ant
ardų statomi linai. Krosnis kūrenama, kad džiovykloje būtų sausas ir šiltas oras.
Paprastai linai išdžiūva per vieną naktį, tampa trapūs ir tinkami minti.

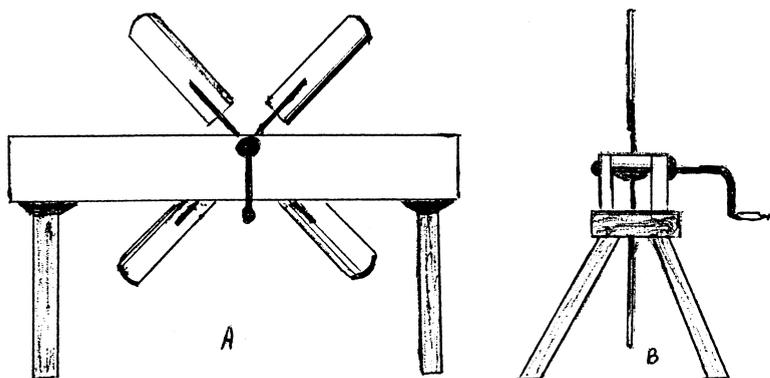
Mynimo patalpoje įrengti valciniai (komodiniai) mintuvai ir arklinis maniežas,
kuris suka mintuvų velenus. Mintuvus sudaro trys dviejų metrų ilgio rievėti velenai,
įtaisyti rėmuose vienas ant kito vertikaliai. Linų saujas leidžia tarp viršutinio ir
vidurinio veleno. Sukami velenai pagauna linų šiaudelius ir rievėmis juos laužo.

Kad šią operaciją galima būtų kartoti, iš priešingos pusės velenai uždengti
skydu, į kurį atsitrenkęs pėdelis grįžta pro apatinį ir vidurinį veleną atgal leidėjui,
ir jis gali vėl jį leisti. Pėdelį leidžia 5–6 kartus, kol visiškai sulaužomi stiebeliai ir
išbyra spaliai. Išmintą linų pluoštą tvarkingai dėdavo į pundus ir perrišdavo, kad
pluoštas nesusiveltų.

Ir gerai išmintuose linuose lieka spalijų, kurie prikibę prie pluošto ir kratomi
neišbyra. Todėl, norint pašalinti spalius, pluoštą būtina brukti. Linams brukti nau-
dojamas priebrukas, ant kurio deda perlenktą pluošto saują ir bruktuve bruka, kol
pašalina spalius.

Pluošto brukimas – sunkus ir ilgas darbas. Norėdamas šį darbą paspartinti
ir palengvinti, Juozas Karalius Lingėnų kaime sukonstravo ir pagamino nesudė-
tingas stakles pluoštui brukti. Stakles sudaro rėmas ir judama dalis. Rėmas tvir-
tinamas ant dviejų ožių, ant rėmo – ašis su rankena. Prie ašies kryžmai pritvirtintos
bruktuvės. Linų pluoštą dėdavo ant rėmo ir sukdami bruktuvės rankeną brukdavo
pluoštą (2 pav.).

Išbrukto pluošto Juodupės apylinkių ūkininkai iki XX a. gaudavo 2,5–3,0 cnt
iš 1 ha. Vėliau, pradėjus auginti Dotnuvos selekcinių išvestas naujas linų veis-
les „Vaižgantas“, „Dotnuvos ilgūnėlis“ ir kitas, pluošto derlius padidėjo iki 4 cnt
iš 1 ha.

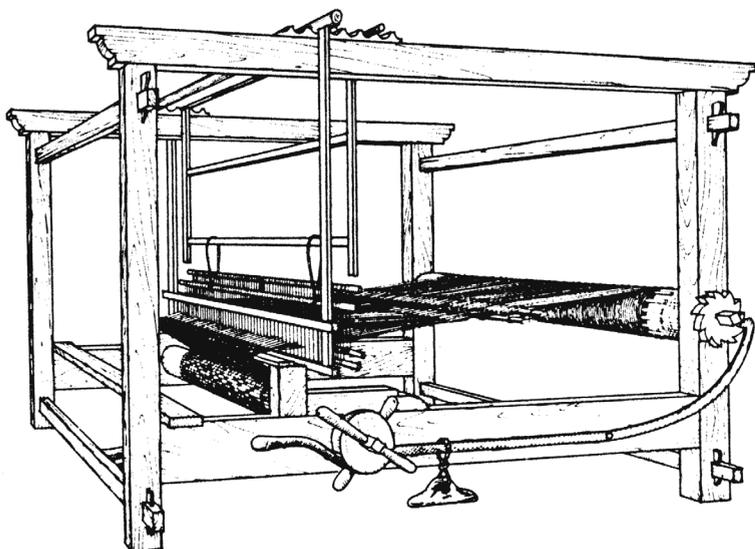

*Linų brukimo
staklės*

Iš linų pluošto, skirto parduoti, darydavo pundelius, kurie turėjo sverti 25 svarus, arba apie 10 kg. Pundelis – tai ištiesti, gerai nubrukti linai, sudėti ir per dvi vietas stipriai surišti virve. Taip paruoštą linų pluoštą vežė parduoti, nes daugeliui ūkininkų linai buvo pagrindinis pajamų šaltinis, o Lingėnų kaime buvo žmonių, kuriems šis šaltinis buvo vienintelis. Pvz., Kazimieras Bliūdžius, viengungis, gyveno kartu su brolio Antano šeima. Antanas pasėdavo daugiau linų, kuriuos Kazimieras tvarkė ištisuš metus ir paruošęs vežė parduoti į Rokiškį. Jei Rokiškio pirkliai mažai mokėjo, tuomet Kazimieras su kaimynais linus veždavo parduoti į Daugpilį, o kartais net į Rygą. Tokios kelionės trukdavo iki 2 savaičių. Patogiau į tolimas keliones leisti vasaros pradžioje, kai yra žolės arkliams pasiganyti ir nešalta nakvoti ant linų vežimo.

Seniau vežimų ašys buvo medinės ir, nors jas tepė degutu, jos greit sudildavo, todėl į tolimą kelionę veždavosi atsarginius ratus. Kelionei įsidėdavo duonos kepalą, lašinių paltį, o arkliams – maišą avižų ir šieno. Nakvojo miškuose, kur pievutėse galėjo ganytis ir pailsėti arkliai.

Pluoštą, skirtą verpti, po brukimo šukavo specialiai iš vinių padarytais šepčiais. Iššukuotą pluoštą rišo į grįžtes, moterys rateliu verpė iš jų siūlus, seniau – verpstėmis. Trumpas pluoštas, kuris šukuojant iškrenta, vadinamas pakulomis. Iš jų

Audimo staklės

vijo virves. Jeigu norėjo suverpti labai plonus siūlus, tuomet vinių šepėčiais nušukuotų linų pluoštą dar kartą šukuodavo iš šerių padarytu šepėčiu.

Iš lininių siūlų audė rankšluosčius, juostas, staltieses, nuometus, drobules (skaros iš daugianyčio plono audeklo), drobę paklodėms ir baltiniams. Šie gaminiai iš linų sudarė didesnę dalį nuotakos kraičio. Drobės audė staklėmis, dažniausiai moterys, rečiau vyrai (*atkočiai*). Juodupės apylinkės audėjos audė audinius gražiais sudėtingais raštais. Kad gautų sudėtingą raštą, naudojo daug nyčių: dažniausiai 16, kartais 24, o labai sudėtingam raštui reikėjo 42 nyčių. Suverti metmenis į daugybę nyčių – labai kruopštus ir daug patirties reikalingas darbas. Audimo patirtį audėjos perduodavo iš kartos į kartą.

Išsautą drobę klodavo ant švarios pievos, kad rasa, lietus ir saulė išbalintų ir suminkštintų.

Gimtuvės, krikštytos, vestuvės, laidotuvės

Aurika Sirvidienė (Tarasovaitė)

Juodupės valsčiaus kaimuose Rokiškio rajone retai kuri moteris buvo gimdžiusi ligoninėje. „*Ligoninėj ir namie gimdyt – tas pats, tik ten švariau, o namie drąsiau*“. Daugelis gimdė savo namuose, prižiūrint *babutei, mačiutei*, kitaip tariant, pribuvėjai. Jau jeigu kaime ar kaimynystėje buvo garsi pribuvėja, tai per visą savo amžių ji galėjo iki 80 „anūku“, t. y. vaikų būti „pagavusi“.

Kazė Lapelienė (Vilkaitė) iš Dirvonų du vaikus gimdė ligoninėje, kitus – *prie bobutės*. Nuo 1943 iki 1961 m. gyvenant Pągrubio kaime vieną jos sūnų priėmė Jasinėvičienė iš Kurkliėčių, o kitą – Natalija Orlanienė iš Dirvonų. Bobutę pakviesdavo vyras. Pagimdžius bobutė tą pačią dieną išvažiuodavo, nes antrą dieną gimdyvė pati kildavo iš patalo: vyras išeidavo į darbą, tai darbus reikėjo dirbti pačiai. K. Lapelienė džiaugiasi, kad visus vaikus pagimdė gerai, stiprius ir sveikus. Tačiau prisimena, kad būdavo, jog gimus silpnam vaikelui reikėdavo jį pakrikštyti. Bobutė apšlakstydavo kūdikį švėstu vandeniu, peržegnodavo. Tačiau ar bobutė duodavo tokiam kūdikiui vardą, ar ne – neaišku.

Valerija Rinkevičienė (Ražinskaitė) iš Prūsėlių k. abu sūnus gimdė su pribuvėja. Pirmam gimti padėjo Petronėlė Minkevičienė iš Prūsėlių ir už tai gavo dovanų skarytę, o antrą sūnų (kolūkio laikais) gimdė prie bobutės iš Dirvonų kaimo. Šiai už gimdymo priėmimą vyras padovanojo vežimą šieno.

Elžbieta Kažemėkienė iš Jutkių visus penkis vaikus gimdė namuose. Ji tik pamena, kad kaime buvo sena močiutė, kuri visus naujagimius priimdavo.

Dauguma pateikėjų prisimena, kad kaimo bendruomenės moterys eidavo lankyti gimdyvės anksčiausiai po savaitės, o vėliausiai po 3 savaitių. Jos dovanų nešdavo 10–15 žalių kiaušinių, sviesto, sūrį, kartais vystyklus. Paprastai vystyklus moterys siūdavo pačios iš sunešiotų vyriškų marškinių. Iš vienerių marškinių išeidavo 2 vystyklai, juos vadino *valiniais* (plotis – sudėjus du delnus, ilgis 1,5 m, į galą siaurėjantys). Prieš vystant vaiką, įdeda jį *marškinėlin* (siūdavo iš senos perkelinės skarelės), tada stipriai suvysto, kad vaiko rankos būtų prigludusios prie šonų. Sakydavo, kad vaikas turi nesketeruoti kojomis ir rankomis, kitaip bus kreivas, šleivas. Žindydavo vaikus ilgiausiai iki metų.

Po gimdymo moteris laikyta „nešvaria“. Tik po 6 savaitių gimdyvę įvedus kunigui į bažnyčią, jai būdavo galima eiti į pirtį ir maudytis kartu su visomis moterimis. 6 savaites iki įvesdinimo į bažnyčią E. Kažemėkienė į pirtį eidavo atskirai, tik ją palydėdavo vyras. Pateikėja eidavo į pirtį, kai jau būdavo švari gimda.

Apie gimdyvės įvesdinimą į bažnyčią visos pateikėjos pasakoja vienodai. Gimdyvės laukdavo kunigo bažnyčios zakristijoje. Zakristijonas praneša kunigui, kad laukia tokia ir tokia moteris. Kunigas ateina, pašlaksto gimdyvę švėstu vandeniu, paduoda jai žvakę, paskaito maldas ir tada įveda į bažnyčią „*ažu Dieva stala*“. Po šio įvesdinimo moteris laikoma „švaria“ ir gali kartu su visais eiti per pagrindinį įėjimą į bažnyčią bei praustis kartu su kitomis moterimis pirtyje.

Apibendrinant gimtųjų papročius Juodupės apylinkėse galima teigti, kad XX a. ketvirtajame–penktajame dešimtmečiais moterys ir kaimo bendruomenė laikėsi kai

kurių su gimdymu susijusių tradicijų, pvz., įvesdinimo į bažnyčią praėjus 6 savaitėms po gimdymo. Tačiau tradicijos metams bėgant apnyko, nes pasakodamos apie 10–15 m. jaunesnių už jas kaimo moterų gimdymus, pateikėjos pabrėžia, kad tuomet moterys jau gimdydavo ligoninėse. Lionė Čirūnienė (gim. 1938) iš Juodupės pirmą vaiką jau gimdė ligoninėje.

Krikštynos

Kūdikio krikštas buvo didžiulė šventė šeimai, todėl ruošdavosi iš anksto. Pirmą užduotis buvo išsirinkti kūmus, t. y. vaikelio krikšto tėvus. Jais dažniausiai būdavo tėvų giminės – sesuo, brolis, pusbroliai, tėvai, kaimynai. Krikšto tėvais renkami vedę ar ištekėjusios arba viengungiai. Galima buvo kviešti į kūmus tuos, kurie tarpusavy draugauja ar yra sutuoktiniai. Svarbu, kad būsimi krikšto tėvai būtų krikštyti ir mokėtų poterių.

Krikštyti veždavo skirtingo amžiaus naujagimius: retai sulaukusį savaitės amžiaus, o dažniausiai 3 mėnesių. Jeigu vaikelis gimdavo silpnas, tai ir anksčiau. K. Lapelienė iš Dirvonų prisimena, kad jos sesers naujagimę po savaitės išbėrė *puškuliais*. Vežė pas daktarus, bet tik pakrikštyta mergaitė pagijusi.

Buvo tikima, kad pirmo vaiko krikšto rūbu reikia apvilkti ir kitus vaikus šeimoje, tada broliai ir seserys sutars, nesipyks. Jeigu kūmai sugebėdavo patys kūdikį sutvarkyti, tai važiuodavo į bažnyčią tik jiedu, o jei ne, tai ir pribuvėja arba kaimynė. Kūmas duodavo kunigui pinigų už krikšto suteikimą kūdikiui. Grįžę kūmai vaišino visus, o kūma būtinai savo keptu pyragu – *kūmos babka*, išpuošta paukščiukais.

Krikštynų papročiai jau gerokai primiršti. Pateikėjos nepamena, kaip kūmai toliau rūpinosi savo krikštavaikių gyvenimu, tik prisimena, kad kūma aplankydavo juos per Velykas ir padovanodavo margučių.

Vestuvės

Vestuvės – vienas iš svarbiausių įvykių žmogaus gyvenime – XX a. penktajame–šeštajame dešimtmečiais Juodupės apylinkėse dar buvo švenčiamos laikantis senųjų papročių. Kelios pateikėjos pasakoja, kad „veselia“ prasidėdavo jaunikiui su svotu atvažiavus pirštis, t. y. klausiti, ar mergina tekėsianti. Tuo pačiu atvažiavimu dar suderėdavo ir pasogą su mergaitės tėvais. Būdavo ir tokių atvejų, kai prie žadėto pasogai pakinkyto arklio, karvės, 2 avelių, kiaulės, prašydavo 700 Lt, o suderėjus tik 600 Lt vestuvės neįvykdavo. Suderėję pasogą važiuodavo į bažnyčią paduoti *užsaku*. Kunigas 3 savaites skelbdavo būsimųjų sutuoktinių pavardes per pamaldas po pamokslo, kad bendruomenė žinotų, kada kurie tuoks.

Į vestuves buvo kviečiamas nemažas pulkas pamergių ir pabrolių, dažniausiai seserys, broliai, pusbroliai, kaimynai. Būdavo net iki 12 porų. Pamergės apsivilkdavo *krominiais*, t. y. parduotuvėje pirktais rūbais, kartais tautiniais, o jei tokių neturėdavo, tai pasiskolindavo.

Sako, kad seniau išvažiuodama į bažnyčią jaunoji verkėdavo. Tačiau nė viena pateikėja nėra girdėjusi nuotakos raudant žodžiais ar pati raudojusi. Apie šį paprotį raudoti atsisveikinant su tėvais jos girdėjusios tik iš savo mamų.

Jutkių kaime per vestuves nuotakos raudodavo. Jeigu neverkia, tai negerai. Su visais reikėdavo atsisveikinti išvažiuojant į bažnyčią. Elžbieta Kažemėkienė per savo

vestuves išėjusi iš už stalo atsisveikino pasibučiuodama su visomis pamergėmis ir pajauniais iš savo pusės, paskui iš jaunojo pusės. Žmonės po vestuvių kalbėję, kad Elžbieta labai gražiai pasielgė taip atsisveikindama.

Iš bažnyčios pirmiausia važiuodavo į merginos namus, tačiau jeigu vyras eidavo užkuriom (gyventi į nuotakos tėvų namus), tada pirma važiuodavo į jo tėvų namus. Laukiantieji, kaimynai ir nepažįstami, užstatydavo kelią *bromais*, kuriuos norint pereiti reikėdavo užsimokėti, t. y. pajauniai ir svotas duodavo degtinės. Bet būdavo ir kitaip, kai pajauniai jau neturėdavo ką duot.

Marti, įžengdama į vyro tėvų namus arba savo namuose pasiliekanči gyventi, turėdavo apdovanoti tėvus, brolius stuomenimis, kad užtektų medžiagos marškiniams pasiūti, o *močiai*, tetai, seseriai dovanodavo *štapelio* suknelei pasisiūti. Seserims jaunoji galėjusi dovanoti ir po skarelę.

Vestuviniškai švėsdavo skirtingai, vienur tik su vienu naktigultu, o kitur – 2–3 paras. Dažniausiai būdavo pakviestas muzikantas su armonika ir šokami įvairūs šokiai. Jaunuosius iš ryto keldavo su triukšmu, visi kas ką iš virtuvės rakandų pasiėmę trankiai mušdavo į ritmą kartu su grojančiu muzikantu. Už prikėlimą jaunikis triukšmadariams duodavo degtinės.

Šiuolaikinėse vestuvėse mergystės dienų simbolių – rūtų vainiką – sudegina, tačiau prieš gerą pusšimtį metų tokio papročio Juodupės apylinkėse nebuvo. Viena iš pateikėjų pasakoja, kad vainikėlio nereikia numest kur pakliuvus, o įdėti į pagalvę, kad gyvenimas būtų laimingas, kad jaunieji neišsiskirtų. E. Kažemėkienė sudėjo vyro ir savo vestuvinius vainikus į vieną pagalvę. Skaros antrą dieną po prikeltuvių jaunamartei nerišdavo.

Antra diena – tai *šposų* diena. Dažniausiai kas nors iš svečių ar pulko paslėpdavo tėvus, pamerges ar svočią. Tekdavo paslėptąjį išsipirkti. Motiną arba tėvą kartais išveždavo su ratais. Tai simbolizavo motinos *gaspadorystės* pabaigą – nuo šiol marti užimdavo jos vietą ūkio reikaluose. Išpirkt tėvus eidavo abu jaunieji, jaunas nešdavo butelį degtinės, o nuotaka – saldainių.

Be pajuokavimų, būta ir negražiai svotus apdainuojančių ketureilių. Svečiai visaip iškolioja svotus, kad jie neturtingi, nedailūs, tai svotas išsiperka duodamas butelį degtinės, o svočia – pyragą. Tada jau jie apdainuojami kaip turtingi ir gražūs. Pakolioję svotus, visaip iškalba pajaunius. Pajauniai vėlgi neša butelaitį, o pamergės – saldainių. Šokiai vykdavo ilgai ir nebūtinai jaunąją galėdavo tik jaunikis šokdinti. Pvz., E. Kažemėkienės vyras šokti nemokėjo, tai visi pajauniai pašokino tą vakarą, kai atvažiavo iš anos šalies. Kažemėkienė pasakojusi, kad ištekėjusi ji vaikų susilaukė tik po 4 metų, tad dažnai nueidavusi į šokius ir būdavo pašokdinama nevedusių vaikinių.

Apžvelgus visus pateikėjų vestuvinius prisiminimus, galima pripažinti, jog senieji vestuviniai papročiai XX a. penktajame–šeštajame dešimtmečiais dar nebuvo visai išnykę. Žmonės mokėjo vestuvinių dainų ir šventė drauge su kaimo bendruomene.

Laidotuvės

E. Kažemėkienė iš Jutkių gerai pamena savo uošvio paskutines dienas prieš mirtį. Tuo metu ji laukėsi kūdikio, tai anyta jai sakydavusi, kad kai tėvelis mirs, Elžbieta neturinti būti arti jo, o išeiti į lauką. Taip ji ir dariusi. Uošviui kelis kartus

atsileidžiant, t. y. prarandant sąmonę, ji išbėgdavusi iš gryčios ar pastovėdavusi priemenėje. Jai išėjus, uošvis po to atsigavęs klausdavo, kur marti. Ji parėjusi atsakydavusi, jog šalia esanti ir kalbanti poterius.

Kol dar mirštantysis galėjo kalbėti, atvesdavo kunigą išpažinti nuodėmes. Mirusiam uždega žvakę, kad nuvytų piktas dvasias. Kambaryje turi būti visiška tylą ir ramybė. Miršančiojo vieno niekada nepalikdavo. Šalia jo budėdavo artimi šeimos nariai ir net kaimynai. Prieš šarvojimą mirusįjį nuprausdavo. Dažniausiai tai padarydavo šeimos narys. Pasak E. Kažemėkienės, mirus jos vyrui, sūnus buvo labai drąsus ir apiprausė tėvui veidą, aprenge. Tačiau būta ir tokių atvejų, kai neatsirasdavo artimųjų mirusiajam nuprausti, tai jį apiprausdavo kaimynai.

Pateikėjos pasakoja, jog kai kurie senyvi žmonės iš anksto būdavo pasidirbę karstą laidotuvėms. E. Kažemėkienės uošvis karstą laikė ant aukšto užkėlęs ir sakydavo, kad marti nesibijotų, mat jis apsirūpinęs: kai numirs, nereikės grabelio ieškoti.

Mirusįjį pašarvotą namuose laikydavo kokias 4–5 dienas. Jį išnešdavo į kamara, t. y. antrą gryčios galą, kur nėra krosnies. Guldydavo ant lentos, apklotos marška, skirta šarvojimui. Velionio galvūgalyje pastatydavo kryželį, pakabindavo kokį nors šventą paveikslą. Dar mirusįjį ir kambarį išrūkydavo šventomis žolelėmis, verba arba kadagiu, kad nebūtų blogo kvapo. Karstą apstatydavo visuose 4 kampuose eglutėmis. Uždegdavo tik 1–2 žvakes, nes jos būdavo brangios. Žvakės turėdavo degti ištisą parą. E. Kažemėkienės mama mokėjo lieti žvakes, tai jų turėdavo daug pasigaminusi. Eidamos į šermenis moterys visada nunešdavo žvakių.

Seniau giedodavo gryčioje, o ne prie mirusiojo. „*Tokia buvo tradicija, giedot ir dieną, ir naktį, o dabar – tik paskutinį vakarą*“, – sako E. Kažemėkienė. Kai jos uošvis numirė, susirinkusieji giedojo visas dienas. Dieną giedant jiems duodavo pietus, naktį – vakarienę. Išvirdavo sriubos su kauliukais ir visi valgydavo. Maistas būdavo paprastas ir stalas nenukrautas vaišėmis taip gausiai kaip šiuolaikinėse laidotuvėse – lyg per vestuves.

Laidotuvių dieną išnešus karstą reikia išnešt ir viską, kas buvo paklota. Kitaip mirusysis „*gali ateit pasiimt*“ jam priklausančių daiktų ir išsivesti kurį nors iš šeimos narių. Karstą įdėdavo į vežimą, apstatytą vasarą berželiais, o žiemą eglutėmis, ir veždavo į kapines su arkliu. Visi lydintieji eidavo paskui pėsti ir giedodavo. Tik vienas mirusysis būdavo „važiuotas“, išlydintys privalėdavo eiti, nors ir 7 km, į kapus. E. Kažemėkienė atsimena, kad laidojant jos mamytę žiemos metu, niekas nebėjo pėsčiomis, visi važiavo ir žmonės negiedojo. Giedojimą lydint mirusįjį galėjo išstumti atėjusi mada į kapus važiuoti automobiliais.

Prieš laidojant mirusįjį karste įnešdavo į bažnyčią, kur kunigas laikydavo mišias už jo vėlę. Melsdavosi visi atlydėjusieji. Buvo priimta eiti išpažinties, kad atsiprašytų mirusiojo. Po mišių velionį išnešdavo į kapines.

Po laidotuvių būdavo rengiami mirusiojo paminėjimai. Pirmiausia *trinedėlis*, ruošiamas po laidotuvių praėjus 3 savaitėms. Tačiau trinedėlin susirinkdavo tie, kurie labiau religingi. Po to sekdavo *ketunedėlis*, paminėjimai kas mėnesį ir galiausiai metinės. Visų paminėjimų metu būdavo užperkamos mišios, po jų dalyvavusieji eidavo į velionio namus valgyti vakarienes. Į stalą tiekdavo paprastus „senybinius“ valgius – troškintus kopūstus, sriubas, paskiausiai kruopines košes.

Paminklų nestatydavo, dažniausiai medinį kryžių.

Pasakojo

1. Kazė Lapelienė (Vilkaitė), gim. 1917 m. kovo 19 d. Vytelinės k., 1943 m. persikėlė į Pagrubį, nuo 1961 m. gyv. Lukštų k.
2. Malvina Paulina Mieliūnienė (Musnickaitė), gim. 1922 m. vasario 5 d. Kraštų k., gyv. Onuškyje.
3. Elžbieta Kažemėkienė, gim. 1911 m. rugpjūčio 22 d., gyv. Jutkių k.
4. Valerija Rinkevičienė (Ražinskaitė), gim. 1924 m. Armonių k., gyv. Prūselių k.
5. Ona Aldona Šatkauskienė (Kanopaitė), gim. 1925 m. balandžio 23 d. Juodupėje.

Kalendorinių švenčių papročių nuotrūpos

Aurika Sirvidienė (Tarasovaitė)

Lietuviškų kalendorinių žiemos švenčių ciklas prasideda nuo Kalėdų, todėl pirmiausia apie jas ir pakalbėsime. Pirmą švenčių dieną šiame krašte – Kūčios, kurių metu laikomasi pasninko. Kazė Lapelienė iš Dirvonų dvejus metus tarnavo pas ūkininkus Latvijoje, tai labai gerai prisimena, jog Latvijoje Kūčių *grucia* būdavusi iš virtų pupelių su mėsa. Tad samdiniai iš Lietuvos jos neragaudavę. Pateikėja kaip vieną iš pagrindinių Kūčių patiekalų prisimena avižinį kisielių. Ji šį valgį teberuošia, štai jo receptas:

„Avižienis kisielius reikia apraugti ketvirtadienį vakare arba penktadienį. Skaitos, katras yra šeimos piktesnis, tai šeiminykė pasako, kad jį pašauktų. „Petrai, užraug man kisielių“. Tada geriau rūgsta, o jeigu gerą vaiką, tai ne taip rūgsta. Apraugia vandeny ir duonos ruginės žiauberį įmeta. Parą ar daugiau ant krosnies padėtas rūgsta. Tada iškošia par sietų, tadu vėl išplauna. Kietas būna, kad kabini su šaukštu, stovi lekštėj. Ne Kūčioj, a paprastoj dienoj vyrai valgydavo su spirgučiais, o taip tai su saldžiu vandeniu“.

Taip pat K. Lapelienė prisimena, jog per Kūčias valgydavo kviečius su saldžiu vandeniu, *šližikus*, Kalėdoms kepdavo pyragą ir *bulbiėšnikus* su kopūstais. Pastarasis patiekalas gaminamas taip: sugrūdus virtas bulves, įdėjus miltų, pagamina lyg koldūnus, į kuriuos įdeda šviežių ar raugintų kopūstų ir kepa krosnyje. Vladas Šarkauskas savo dienoraštyje aprašo Kūčių šventimą 1929 m. Ūnuškyje. Prieš valgydami Kūčių vakarienę visi šeimos nariai suklaupia, pasimeldžia, tėvas perskaito maldele apie Jėzaus kančias. Pirmąją Kalėdų dieną pateikėjas rašo vakarojęs pas Šinkūną, o antrą dieną Alėknose.

Pagal eiliškumą juodupėnų paminėta žiemos šventė buvusi *Ažugavos*, t. y. Užgavėnės. Buvo privaloma atlikti keletą papročių: valgyti mėsą 12 kartų per dieną, su arkliais pavažiuoti, kad arkliai ir darbai sektųsi. Pateikėjos paminėjo draudimą verpti bei siūti per Užgavėnės, nes tada pirštai „tvinks“. K. Lapelienė iš Dirvonų sakė, jog *„berniokai, susdėję miltų, cukraus, visą laiką pasdirbdavo alaus Ažugavom“*.

Šv. Agotos duona labai garbinga, kaip sakė E. Kažemėkienė iš Jutkių. Anot jos, jeigu kyla gaisras, tai Agotos duoną reikia nešti į tą pusę, kur nori, kad gaisras nuslinktų. Ji visą savo gyvenimą eina į bažnyčią vasario 2 d. ir neša duoną pašventinti.

K. Lapelienė iš Dirvonų mano, kad šv. Agotos duoną reikia nešiotis su saviimi, tai *nelaimių neturėsi*. O jeigu kyla gaisras, tai įmetus šios duonos į ugnies vidurį, jis nusilps.

Svarbi pavasario šventė – Verbų sekmadienis. Jos metu bažnyčioje šventina verbą, surištą iš *ėgliaus*, t. y. kadagio, kartais ir popierinę gėlytę įdeda. E. Kažemėkienė sako, kad pavasarių gryčią išrūko ir gyvulius aprūko šventinta verba.

Šio krašto žmonės, švęsdami Velykas, margino kiaušinius, kepė mielines bandeles su aguonomis. O. Šiukštienė per Velykas kepdavo kumpį, o vaikai eidavo kiaušiniuoti. Kiaušinių „muštinės“ vykdavo tik tarp vaikų. V. Šarkauskas savo dienoraštyje 1930 m. rašo, kad seniau taisydavo labai stiprius kiaušinius, o dabar ne. Jis tuomet išsirinkęs 10 kiečiausių kiaušinių ėjo jų daužauti.

Nuo šv. Jurgio (balandžio 23 d.) eidavo ganyt, kai saulė pateka. Tą dieną valgydavo kiaušinius, sūrį, pasak K. Lapelienės, tada gyvuliai gerai seksis. E. Kažemėkienė dėdavusi aukas bažnyčioj ant altoriaus – po kelis kiaušinius, gabalėlį lašinių, sūrio, kad Dievas laimintų vištas, kiaules, karves.

Sekmines K. Lapelienė prisimena Lietuvoje švenčiant dvi dienas, o Latvijoje – tris. Pirmą dieną eidavo į bažnyčią, nedirbdavo, šeštadienį karves puošdavo vainikais. Tačiau V. Rinkevičienė iš Prūsėlių apgailestauja, kad piemenims vis tiek reikėdavę ganyti. O. Šarkauskienė iš Jūdupės ir seniau, ir dabar su savo vaikais, anūkais per Sekmines nusineša kiaušinius ir likusį maistą parugėn ir ten švenčia. Taip švęsdavo jos gimtojoje Didsodėje.

Joninių šventės susijusios su vardo dienos paminėjimu. E. Kažemėkienės tėvelis Jonas sakydavo: „*Ateina vardo diena, ateis vainikuotų, reikia saldainių nupirkt*“. Per šv. Joną ir kitas vardines (Petrą, Antaną) vykdavo šokiai. Varduvininką apipindavo vainikais, už tai jis jaunimui duodavo saldainių ir butelį degtinės. Joninių naktį kūrendavo laužus, degindavo stebules, t. y. aukštai iškeldavo degutuotą ratą ir uždegdavo. Pateikėja atsimena, kad pas Kažemėką laužas būdavo darže arba kur nors ant kalniuko.

V. Šarkauskas savo dienoraštyje 1930 m. rugsėjo 18 d. rašo, kad buvo pas Kažinską salyklo malti „*dėlei Mataušo, nes kožni metai ant Mataušo darom balių ir prikoiečiam svečių*“. Šv. Matas švenčiamas rugsėjo 21 dieną.

Vasaros pabaigos šventė Žolinė (rugpjūčio 15 d.) buvo švenčiama plačiausiai. Onušio bažnyčioje vykdavo atlydai, žmonės čia sugužėdavo iš aplinkinių kaimų, anot E. Kažemėkienės. Buvo nešami įvairūs žolynai, kad kunigas pašventintų ir laikomi namuose apsisaugoti nuo griastinio. O. Šiukštienė prisimena, kad į puokštę būdavo rišama lauko gėlės, rugių ir miežių varpos, obels šakelė su obuoliu ar slyvos šakele su slyvom.

Rudens šventė Vėlinės būdavo švenčiamos rečiau. E. Kažemėkienė pasakoja:

„Dabar einam naktį į kapus, atnešam gėlių, vainikų, pasimeldžiam. O seniau nebuvo mados. Visų šventės mama nusivede mane dieną po pamaldų į kapus. Nebuvo mados degt žvakių par Visus šventus“.

Pateikėjos sakė, kad per Visus Šventus būtina žmonės eidavo į bažnyčią melstis.

Juodupės apylinkėse kalendorinės šventės buvo švenčiamos, bet ne visos. Daugiausia pateikėjos pasakojo apie kalėdinius, Užgavėnių, Sekminių ir vardinių papročius. Dažna iš jų pastebėjo, kad *senybiniai* papročiai nyksta ir dabartinė juodupėnų karta neatsimena jų arba tik kai kuriuos, pvz., kad per Kūčių vakarienę privalu skanauti 12 valgių.

Pasakojo

1. Kazė Lapelienė (Vilkaitė), gim. 1917 m. kovo 19 d. Vytelinės k., 1943 m. persikėlė į Pagrubį, nuo 1961 m. gyv. Lukštų k.
2. Malvina Paulina Mielūnienė (Musnickaitė), gim. 1922 m. vasario 5 d. Kraštų k., gyv. Onuškyje.
3. Elžbieta Kažemėkienė, gim. 1911 m. rugpjūčio 22 d., gyvena Jutkių k.
4. Valerija Rinkevičienė (Ražinskaitė), gim. 1924 m. Armonių k., gyv. Prūselių k.
5. Ona Aldona Šatkauskienė (Kanopaitė), gim. 1925 m. balandžio 23 d. Juodupėje, gyv. Juodupėje.

Šaltiniai

1. Dienoraštis, rašytas 1926–1930 m. Vlodo Šarkausko, gim. 1905 m. rugpjūčio 16 d. Stonišio k., gyv. Juodupėje.

Atgimusios ir naujos tradicijos

Zita Pupelienė (Juodelytė)

Apie 1964 m. kaimo jaunimas ant kalno, esančio pietinėje Raupių kaimo dalyje, prie pat Alėknų, įsirengė šokių aikštelę, sūpynes, karuselę, tinklinio aikštelę. Pagyvenę vyrai, vadovaujami Stasio Juodelio, nusprendė, kad reikia sutvarkyti kaimo kapus, esančius ant to paties kalno*.

Tuometinis M. Melnikaitės vardo kolūkis skyrė šiek tiek lėšų – buvo nupirkta cementinių stulpelių, vielos tinklo ir imtasi kapinių tvarkymo, nes iki to laiko, ne paslaptis, net gyvuliai ant kapų ganydavosi. Buvo suvešėję ne tik alyvų, lanksvų, bet ir alksnių brūzgnai. Kaimo žmonės buvo laidojami daugiausia Jūdupėje.

Įrengtoje poilsio aikštelėje vasarą beveik kiekvieną savaitgalį vykdavo šokiai, būdavo labai linksma. Ne kartą buvo atvykusi Didsodės ūkio Deksnių kaimo kapela groti per šokius. Kolūkio taryba net susirinkimus ruošdavo toje aikštelėje, vykdavo ūkio darbuotojų apdovanojimai ir kiti renginiai. Šalia esantys kapai visiškai netrukdė kultūringai linksintis, netgi skatino žmones juos prižiūrėti. S. Juodelis suorganizavo pagyvenusius žmones, kad kiekvienais metais būtų tvarkomi kapai. Taip gimė tradicija: kiekvienų metų birželio pirmą šeštadienį tie, kuriems rūpi kapinių tvarkymas, skuba į Āleknas ant kalno. Tą dieną nupjaunama ir išvežama iš kapinių teritorijos žolė, sutvarkomi medžiai, kad nekiltų pavojus stiprių vėjų atveju, iškertami ne vietoje iškeroję dekoratyviniai krūmai. Be to, žmonės susinešdavo užkandžių, gėrimų ir po kapinių tvarkymo visi draugiškai prie vieno stalo pasivaišindavo, prisimindavo išėjusius Anapilin, jų darbus, jų dainuotas dainas. Kadangi susitikimo data nesikeičia, tai atvažiuoja žmonių net iš kitų rajonų, kurių artimieji palaidoti šiose kapinaitėse (šiuo metu jose laidojami beveik visų aplinkinių kaimų žmonės). Ir nors jau seniai išėjo Anapilin senieji gyventojai, pradėję rūpintis kapų priežiūra, tradicija nesužlugo, ją perėmė jų vaikai ir tikimės, kad vėliau perims anūkai.

Nors liko tik du kaimai – Aleknų ir Raupių – gyventojai čia gana draugiški, aktyvūs, mėgsta įvairias linksmybes.

Anksčiau, kai čia buvo kultūros namai, labai dažnai Naujuosius metus sutikdavome linksmame būryje. Tačiau pradėjus grąžinti nuosavybę, kultūros namus nugriovė, nes buvo pastatyti iš kažkieno buvusios sodybos medžiagos. Kai nebeliko kur susieiti, pradėjome ieškoti išeities.

Ėmėme švęsti Sekmines, nes tuo metu pastogė nebūtina: švenčiame Jono Čeičio kieme, kepame tradicinę Sekminių kiaušiniene, šokame, dainuojame. O jei pasitaiko lietingas oras, tada švenčiame Jono Čeičio klojime.

Užgavėnes švenčiame taip pat labai linksmi. Vaikai dieną vaikštinėja po kaimus, aplanko beveik visas sodybas, linkėdami gero derliaus ir prašydami blynų. O vakare po ruošos renkamės pas

* Žitos Juodelytės-Pupelienės minimos Raupių kaimo kapinės gana senos – jose mirusieji laidoti ir XVIII a. pabaigoje. Tai liudija Rokiškio parapijos ir Aknystos koplyčios (vėliau filijos) metrikų knygų įrašai (LVIA, f. 669, 1304). Tam tikrais laikotarpiais šios kapinės dar vadintos Leoniškio kapinėmis. Apie senovės lietuvių ir kitų tautų papročius baigus sėją kolektyviškai pagerbti protėvius rašo Pranė Dundulienė (*Senovės lietuvių mitologija ir religija*, Vilnius, 1990, p. 79). Latviai ir Latvijoje gyvenantys lietuviai vasaros pradžioje tebešvenčia Kapų šventes. Tuo tarpu Sekminių ir Užgavėnių šventimą buvusiame sėlių krašte vertėtų pripažinti naujomis tradicijomis. *Red. pastaba.*

*Po kapinių tvarkymo.
2002 m.*

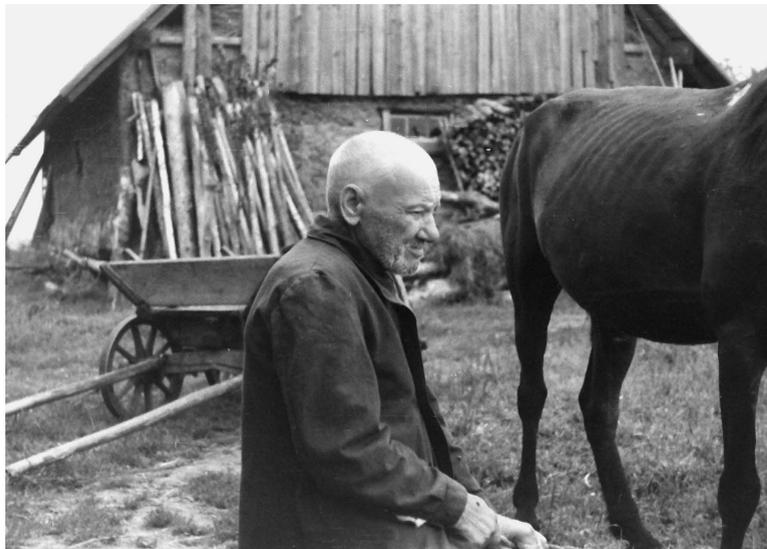
Aldoną Šinkūniene, kuri jau keletą metų užleidžia kambarį pasilinksminti. Jaunesni nepatingi, apsirengia kaukėmis: vyksta Lašininio ir Kanapinio dvikova, sudeginama Morė. Linksminamės iki paryčių. Ir kai už stalo susėda keturios kartos, džiaugiamės, kad galime susiburti, kad randame bendrą kalbą, kad šokame ir dainuojame kartu.

Aišku, ne visi gyventojai susieina, yra išimčių – kai kas nieko nemato, išskyrus stikliuką. Tačiau kaimų branduolys gyvuoja ir tikimės, kad šios tradicijos liks ilgam.

Gyvena čia tokie šviesuoliai, kaip Irena Čeičienė. Ji buvo bibliotekos vedėja, organizuodavo poilsio vakarus, režisuodavo vaidinimus, kuriuose vaidindavo kaimo saviveiklininkai. Seniai televizoriai išstūmė saviveiklą, be to, yra sąlygų pasižiūrėti profesionalių spektaklių scenoje. Vis dėlto kultūros lygis kaime smarkiai sumenkėjo, žmonės mažiau skaito knygų, o į spektaklius važiuoja tikrai keletas užkietėjusių gerbėjų, kuriems negaila nei laiko, nei pinigų. Bet koncertus Júodupėje Aleknų ir Raupių gyventojai gana gausiai lanko.

Vaikystės prisiminimai apie Aleknu kaimą

Rimvydas Alekna

*Senelis Pranas
Alekna savo sodybos
kieme. 1943 m.*

Kai tėvai vasarą atveždavo mus, tris miesto Alekniokus, pas senelį Praną ir dėdę Petrą atsiganyti po karo siaubiamo Vilniaus nepriteklių, man, vyriausiam, tada tebuvo dešimt, o dviem sesėm vis po kelerius mažiau. Rūpėjo kaimiški darbai. Kad ir maišydamas po kojom, mėginau šieno vežimus minti, o dėdienė dar išmokė ir avižų pėdus rišti, ir rugių gubas sustatyti. Senelis Pranas išmokė dalgę plakti ir sakė, kad plaku gerai. Reikėjo dar ir mažus triušukus pašerti. Bet daug turėjau ir laisvo laiko, o dviračio ratą po kelis kartus per savaitę išardyti ir vėl surinkti greit atsibodo, kaip ir dešimtis švilpynių iš karklo žievės sukti. Perskaičiau visus pastogėje rastus „Lietuvos kario“ numerius. Galop prisiprašiau senelį, kad aprodytų savo varstotus. Ypač rūpėjo jo medžio tekinimo stakles apžiūrėti. Jis parodė, nutekino iš liepos gabaliuko kažkokį dailų kotelį, bet, kai leido ir man pamėginti, paaiškėjo, kad iki reikiamo greičio stakles išukti kojytės dar per silpnos, o ir kalto nesugebu tvirtai nulaikyti. Pasakė, kad taip tik dantis kalto išsidaužysiu, ir meistrystės svajonės baigėsi.

*Dėdienė Albina
Aleknienė (Čeičytė)
ir dėdė Petras
Alekna. 1943 m.*

Norėjau koki draugą kaime susirasti, tai išsimažinęs keliavau per kaimynus ir visiškai nesidrovėjau pasikieminėti, kur suradęs kiek jaunesnį ar vyresnį bendramžį. Alekniškiai, matydami mano „grynus kaulus“, vis kviesdavo ilgiau pasibūti ir stengėsi atšerti, tai teko sočiai prisigerti pieno, prikirsti sviesto ir lašinių ir nuostabios apysausės rūkytos dešros, ir medum su agurku užsigardžiuoti. Tai buvo nepalyginama su sausa forminės duonos rieke ir prastu aliejum kvepiančiu sviestu!

Dažnai užbėgdavau į Juozo Čeičio sodybą, gražiai draugavom su jų nepaprastai guvaus būdo pagranduku Vytuku. Jei jau pradėjau apie valgį, tai verta prisiminti, kad saldžiarūgštės duonos gardumu Čeičienė toli garsėjo. Jau ta šilta duonelė su šaltu, iš šulinio ištrauktu pieneliu buvo bene didžiausias gardumynas. Kartais šaškėmis palošdavom, kartais, pavakariais, su dviem panelėmis Čeičytėmis susėsdavome dainų padainuoti. Bet pati sodyba, nors namas buvo ir labai tvarkingas, stovėjo Juodojuoju vadinamo kalno plikvietėje, tai ten ilgai nebūdavau. Vytukas turėjo pagal metus labai stiprų ir aukštą balsą ir, kai susitikdavom kada pavakary pamiškėje, sakydavo: „*Reikia užtraukti, kad Ginōtai girdėtų*“. Ir užplėsdavom dviese „Pilnos pievos gėlių raudonųjų...“ Nuoširdi ir gera buvo jų šeima. Vyresnioji sesuo Valė, kiek žinau, tapo mokytoja, o Juzefa Čeičytė dabar žymi tapytoja.

Labiausiai mane traukė pačioje Pāduobio pamiškėje, beržyne paskendusi Ignoto Čeičio sodyba, nes ir miške iškart gali pažemuogiauti, ir šiaip, žiopsodamas į kelmus ar paukščius, po žolę braidyti. Ten augo trys sūnūs (jaunėlis Jonas bemaž mano vienmetis), kiek vyresnė jų sesuo Liucė. Vyriausioji Čeičytė, gražuolė Albina, jau buvo Pruncės marti. Matydama, kaip be draugų pas dėdę nuobodžiauju, sutarė su tėvu, kad pas Čeičius savaitę kitą pabūsiu.

Visi draugiškai nusiteikę, namuose pavyzdinga švara. Pastatai gražiai storu rugių kūliu dengti, stogai toli nuo sienų į šalis išleisti. Ant suolo po tokia pastoge, net ir lynojant, kai nešalta, miela pasėdėti. Namas turi du galus: ūkinis su krosnimi, ten šeimyna miega, valgį ruošia ir valgo, o kitas – seklyčia. Per vidurį priemenė ir kamara. Kamaroje gornos, aruodėliai ir podėlio lentynos. Seklyčioje sudėtos baltos grindys, stovi audimo staklės, Liucės lova, ant sienos pakabintos nedidelės kanklės. Ten Liucė meta gijas, audžia – šaudykle tik švaistosi (vėliau ji išgarsėjo kaip taikomosios dailės menininkė). Ji leisdavo kankles pabraukti, bet šiaip jau seklyčion be reikalo nekviessdavo. Tik kartą, kai perkaitau saulėje ir sugriebė diegliai, šeimyna man užleido visą seklyčią, apklostė ir išgydė karštomis žolių arbatomis su liepažiedžiais.

Labiausiai išimčiau senąją Ignotą. Platus, vidutinio ūgio, žilas, kiek pliktelėjęs. Labai nekalbus. Namuose dėvėjo tiktai lino drobės drabužius, žmonos išaustus ir pasiūtus. Iš darbų sugrįžęs visad girgždindavo svirtį ir prausdavosi prie šulinio, paskui delnais braukydavo žilę. Dažniausiai tai būdavo prieš pietus ar vakarienę. Valgio laiko ir tvarkos čia laikytasi tvirtai. Ilgas, plačių lentų stalas jau padengtas: didelis dubuo garuojančių virtų bulvių, kitame – rūgpienis, mažame dubenėlyje spirgai, gale stalo – duonos kepalas ir didelis peilis duonai riekti. Įeina šeiminkas, vaikai nutyla. Prie stalo ne tik kalbėti, net ir krebždėti nevalia. Tėvas užaina galustalėn, žegnojasi. Tik po „Tėve mūsų“ visi susėda. Jis vienu pjūviu per visą kepalą atriekia kelias abišales, vis tylėdamas duoną padalina. Valgo visi iš vieno dubens, tik mediniai šaukštai vos girdimai taukši. Valgyti berniokai skuba – nepagriebsi, pagriebis kitas, ir liksi alkanas išsižiojęs. Jaunėlis tyliai stena, kad vyresnysis, erzina-

damas, jo šaukštą vis šalin nuo dubens savuoju pastumia. Bet tėvas tik nužvelgia pilku žvilgsniu ir šaukštų muzika iškart prityla.

Kai pagalvoji, kaip dabar valgom ir kokius cirkus prie stalo kartais išdarinėjam, tai gali suvokti, kiek „į priekį“ pažengė mūsų kultūra. Gal pusvelčiui duoną gaunam?

Į šiaurės vakarus nuo Igno Čeičio sodybos, pagiryje – Paduobėlio kalnelis. Karo ir pokario metais Paduobėlio pakraštyje vyrai degutą virdavo. Miške smalingų kelmų prirauna, iškasa gilią žvirgždėtą duobę, dugnan ketaus katilą įstato, duobės dugną skarda iškloja, tada sumeta smalingus kelmus, šakas ir pakuria. Na ir liepsna, na ir trauka! O jau užimas... Kai liepsna ima riaumoti nuo karštų sūkurių, iki raudonumo įkaitusią duobę greitai uždengia šlapiais rąstais ir velėnomis. Vaikams labai rūpėdavo pažiūrėti, kaipgi tą degutą ims, bet nė karto nepavyko. Mat uždengtoje karštyneje iš smaliorių degutas teka per naktį, o katilą vyrai iškeldavo ankstų rytą. Vėliau Pranas Šedys toje vietoje įrengė geresnę degutinę – išmūrijo duobės šonus. Tada čia imta virti dvejoją degutą: tirštesnį iš smalingų kelmų, o skystesnį – iš beržų tošių.

Jeigu jau reikėdavo iki paties Rōkiškio vežimu važiuoti, tai teko matyti ir labai rūpestingų važnyčiotojų, dardančių anuomet dar žvyrkeliu su parištais mažais mediniais deguto kubiliukais. Būtinai su dangteliais ir su kaiščiu – teptuku ašims tepti. Prisimenu, paklausiau senelio, argi verta tokį – kad ir mažą – kubiliuką vežiotis. Paaiškino, esą pasitaiko – žvyro ant ašies pakliūva. Tada, nori ar ne, turi ratą nutraukti ir tuo pagaliuku ašį pavazoti. Kitaip žviegs, čybaus visą kelią, o ir ratai greičiau išklibs.

Pačiame šiauriniame Paduobio miško pakraštyje, dešinėje Júodupės–Aknystos kelio pusėje, baltame smėlyne augo pušelės ir sausoje dirvoje suvargusios eglaitės. Tai buvo pamėgta kaimo vaikų žaidimų vieta. Kartą gal per kelis šimtus metrų nuo kelio radome bevardį gėlėmis papuoštą kapą. Kai papasakojome tėvams, uždraudė mums ten žaisti. Mat KGB kuopa dažnai suguldavo prie medinės Aleknų mokyklos, išsistatydavo jos kieme kulkosvaidžius ir žiūronais akylai stebėdavo šiaurinį miško pakraštį.

Kai pagalvoju, reikėjo stiprių nervų tais metais iš Alėknų į Armónis giria važiuoti, bet senelis Pranas sesers Paulinos Šinkūnienės aplankyti traukdavo lengvu vežimu vos ne per pačią tankynę. Įsiprašydavau ir aš, tai prisiziūrėjau Paduobio girios gyvenimo gražumynų. Sakyčiau, važiuodavom be tako. Kartą taip įstrigome eglėlių tankynėje, kad senelis, išlipęs iš ratų, gerą pusvalandį ieškojo, kaip prasibrauti iki artimiausio keliuko.

Nežinau kaip dabar, bet pirmaisiais pokario metais Paduobio vidugiryje dar buvo įdomi lygiai uždurpėjusi balaitė, su tokiu tobulu pakloto audiniu, kad reikia tik stebėtis. Taigi pačiame vidugiryje prieš mus atsivėrė nepaprastai švelnia žolyte sužėlusi gal trisdešimties metrų skersmens aikštelė. Pakraščiais, tarp gailių tirštai juodavo girtuoklės. Senelis pasiūlė išlipti iš vežimo pauogauti. Truputį pauogavus, ėmė svaigti galva, ir jis nutarė, kad gana. Pasuko vežimą per patį pievelės vidurį. Džiaugdamasis žolytės švelnumu, sekiau paskui vežimą ir... sustojau nustebeš: vežimas riedėjo tarsi jį lydinčia duobe, išmukęs veik iki ašių, o man, sekančiam įkandin, žaliasis kilimas vėl pūtėsi ir iškart kilo aukštyn po kojomis. Kaip pasakoje. Ir įdomiausia, kad ratai neklimpsta, o po ratais – nė lašo matomo vandens.

Toje vietoje, eglių ir beržų tankynėje, gausiai perėjo vanagai. Jų klyksmo pripildytas gūdas, tamsus miško plotas vienu vadintas Vanagu, kitų – Vagių sala. Oi prisikentėjo nuo vanagėlių Aleknų ūkininkai! Tai nėra ko stebėtis, kad net karo ir pokario metais iš slaptų medžioklių parvilkdavo ne tik koki raisto ožį, bet dar ir nupiltą iki gyvo kaulo įkyrėjusį vanagą.

Negausus sodų anuomet buvo Aleknų kaimas. Jei kas ir turėjo kelias obelaites, tai vaikai dar pusžalius obuolius nudrėksdavo. Didesnį sodą turėjo Juodojo kalno (šiaurėje iškylančios aukštumos) šeimininkas bitininkas Kazys Čeičys, dar ir Kalno Kaziu vadintas. Pas jį irgi su tėvais teko pasisvečiuoti, gardaus medaus su agurkais paragauti. Bet kur ten iškęsi visą vasarą tik kelis obuolius nurijęs.

Ignoto berniokai kažkaip vis grauždavo obuolius. Kai paklausiau, iš kur ima, nusivedė į klojimą ir ištraukė iš šieno. O kaip šieno prėsle atsiranda? Pakvietė kartu obuoliauti. Buvo nepaprastai rami ir šilta rugpjūčio naktis, kai mes, iš anksto susitarę, tyliai išsėlinom iš kluono, kur ant šieno buvome guolius pasitiesę. Savi šunes nelėjo, per lieptelį nužengėme į kelią ir prieš pačią Šedžio sodybą pasukome Paduobio pakraščiu. Paėję kelis kilometrus į šiaurę ir kiek dešiniau, įsiremėm į neaukšta tvorele aptvertą sodybą. Už tvorelės ranka pasiekiamos obelys, už jų – medinių rąstų namas baltomis langinėmis. Jokio vėjo, jokio garso, tik vos girdimas knarkimas pro pravirą langą. Obuolių rėkšti tvorą perlipo vyresnysis. Obuoliavo tyliai ir lėtai, kad tiktai šunes neužjustų ar atsibudęs šeimininkas šratų per langą į užpakalius neprivarytų. Iki pažastų prisikišę pilnas užjuostes, beveik tuo pačiu keliu, tiktai jau atvira pamiške, grįžome atgal. Buvo pilnatis, danguje tik keli debesėliai. Akims apsipratus, šviesu kaip dieną.

Vis galvojau, kaip ginsimės, jei užpuls palaidi šunes. Eidamas pasakojau Čeičiukams apie kito mano senelio, kažkada gyvenusio Amerikoje, pamokymą, esą ir pikčiausią šunį gali atbaidyti, jei sudėsi rankas už nugaros, staiga nusilenksi šuniui vos ne iki žemės ir, kiek plaučiuose turi oro, surėksi: „*Labas!*“ Tą pamokymą netrukus teko išmėginti. Vos peržengėme tiltelį, beržyne, priešais tvartuką skersai kelio, gal už dvidešimties žingsnių, stovėjo didžiulis, vos ne teliuko ūgio šuva. Beržyno šešėliuose tesimatė juodas siluetas. Jis nejudėdamas stebėjo, kaip imame stingti iš baimės. Kai sustojom, aš staiga susiriečiau ir šaute iššoviau: „*Labas!*“ Tas sutvėrimas staiga pašoko ir stenėdamas baugiu storu balsu nušlamėjo tolyn per beržyną. Atsikvošėję, vis paklausydami, ar kas nesiveja, pro tvartuką nusėlinom į kluoną ir pripildę šiene slėptuves paryčiais sumigome.

Kai rinkomės pusryčiauti, senasis pasakė, kad naktį vilkas po tvartuko siena duobę kasė, bet avių, laimei, neišplovė. Gal ko išsigando, kad dryžiais nuvarė kelelį. Vis guodėsi, kad netikėliai šunes net neamtelėjo. Visi subėgome to pradėto kasti urvo apžiūrėti ir supratom, ką buvome sutikę. Prieš pietus išbalusi Čeičienė kamantinėjo vaikus, ar nemaklinėję naktį, nes prie mokyklos įsitaisiusios KGB kuopos vadas pranešęs seniūnui, kad per plauką nepradėjo šaudyti į pamiške einančius. Tik arčiau prisileidę, kad galėtų visus ištaškyti, pamatė, kad vaikai. Ir pavojų atšaukė, kai tie vaikai jiems pro pat kulkosvaidžių vamzdžius smagiai juokaudami prakibilkščiavo vieškeliu. Tėvai privalą sudrausminti vaikus, nes kitąkart...

Kartais maži įvykiai atrodo nereikšmingi, bet metams bėgant imi suprasti jų svarį ir sakai ačiū Dievui, kad trys dešimtys obuoliukų nebuvo suvarpyti, sulaistyti krauju ir... niekad nesuvalgyti.

Čigonavimas Juodupės apylinkėse*

Antanas Daniliauskas

LSSR MA Istorijos instituto Etnografijos sektorius, tirdamas Juodupės apyl. (Rōkiškio r.) pramonės darbininkų ir valstiečių buitį, atkreipė dėmesį į čigonavimo paprotį, kuris gali dominti tiek etnografus, tiek tautosakininkus. Čigonautojai – persirengusio jaunimo būreliai, antrąją Kalėdų dieną (rečiau – vakarais iki pat Trijų karalių) vaikščiodavo po kaimus, vaidindami gryčiose improvizuotus vaidinimus ir rinkdami dovanas vaišėms. Apie čigonavimo kilmę nieko nebeprisimenama, bet žinoma, kad XIX a. pabaigoje būdavo čigonaujama. Sakoma, kad tada čigonauta dabartinėje Juodupės apylinkėje ir gretimose vietovėse, įskaitant pietinę Aknystos rajono (dabar Latvija) dalį.

„Čigonai“ susitardavo ir pradėdavo ruoštis iš anksto. Daugiausia tai būdavo artimi draugai – vaikinai, tačiau kartais prie jų prisijungdavo ir merginos, vyresnio amžiaus vyriškiai ir vaikai. Čigonaudavo ir valstiečių vaikai, ir samdiniai, ir Juodupės gelumbės fabriko darbininkai. Kadangi čigonautojus siejo draugystė, tai jų būrio sudėtis kasmet dažniausiai likdavo panaši.

Visi dalyviai būdavo persirengę ir su kaukėmis. Kaukių veidai būdavo daromi iš kailio arba audinio, o plaukai ir barzdos – iš linų ir pakulų, prireikus nudažytų juodai. Kai kurie mėgėjai kaukes ruošdavo iš anksto, sugaišdavo tam keletą vakarų. Kiti jas pasidarydavo greitomis iš popieriaus arba tą pačią dieną išsitepdavo suodžiais veidą. Retai kas saugodavo kaukes, dažniausiai jas kasmet darydavosi naujas. Iš visos čigonavimo aprangos teko rasti tik tam tyčia išdrožtą didelę pypkę su juoda čigono galva¹.

Persirengėlių apdarai būdavo gana paprasti: dažniausiai apsilkdavo išversus kailinius, apsisiausdavo paklodėmis, vaikinai apsitaisydavo moterimis, merginos – vyrais, kartais tiesiog susimainydavo tarpusavyje drabužius, sudarydami iš kasdienių rūbų neįprastus derinius, kad tik jų iš karto neatpažintų. Tokiu būdu atsirasdavo šie čigonavimo personažai: čigonas, čigonė, čigoniukai, žydas kromininkas, ragana, meška. Kiek rečiau pasitaikydavo gandras, velnias, giltinė, gydytojas, angelas, dūšia, dievas.

Čigonavimo tikslas buvo pasilinksminti; vaišės, su kuriomis priimdavo juos, būdavo gana kuklios, ir namo čigonautojai nieko neparsinešdavo.

Čigonautojai sudarydavo būrelius nuo dviejų iki dešimties dvylikos žmonių, pavakariop susirinkdavo sutartoje sodyboje ir iš ten leisdavosi per kaimynus. Lan kydavo juos iš eilės, tačiau kartais aplenk davo tuos namus, kurių šeimininkai, kaip buvo žinoma iš anksto, čigonavimo nemėgo. Pasitaikydavo, kad „čigonų“ labai bijodavo vaikai; būdavo, kad šeimininkai apskritai bodėdavosi triukšmo, o kai kurie pašykštėdavo vaišių. Tačiau dauguma šeimynų „čigonus“ priimdavo mielai.

Atėję į pirkį „čigonai“ būdavo priimami gryčioje. Į seklyčią juos retai išileisdavo, kad nepritremptų ir šiaip nepridarytų netvarkos. Šeimininkų jaunimas stengdavosi nutraukti svečių kau-

* Straipsnis perspausdintas iš: *Liaudies kūryba*, 1969, t. 1, p. 252–256.

¹ Pypkę perduota Valstybinio dailės muziejaus Liaudies meno skyriui.

kes, norėdamas atpažinti „čigonus“. Tie nesiduodavo ir čia pat pradėdavo savo vaidinimą. Smarkiausias būdavo „čigonės“, kurios tuojau pat imdavo įkyriai siūlytis išburti ateitį. Kadangi „čigonės“ viską žinodavo apie šeiminius, tai joms buvo nesunku kiekvienu atveju naujai improvizuoti būtus ir nebūtus dalykus. „Čigonai“ vyrai siūlydavo mainytis arkliais, „čigoniukai“ visur landžiodavo ir erzindavosi. „Kromininkai“, išėmę iš maišų senus suplyšusius batus, kiaurus puodus, skarmalus ir pan., primygtinai siūlydavo juos pirkti. „Gydytojas“ lįsdavo tikrinti šeiminių sveikatą ir piršdavo jiems įvairių vaistų. „Meška“ ir „gandras“ šokdavo.

Po tokios įžangos paprastai prasidėdavo vaidinimai. Apie vieną iš jų pasakoja E. Kriškanas, Juodupės vilnionių audinių fabriko darbuotojas. Du „kromininkai“ paprekiavę pradėdavo poteriauti, erzėdami kaip pakliuvo. Bepoteriaudami susipykdavo ir vienas iš jų šerdavo antram lazda per sprandą. Tas krisdavo aukštiekninkas ir apsimesdavo užmuštas. Pirmasis aimanuodamas imdavo lakstyti aplink, judindavo „negyvėlį“, atmesdavo į šalį tai vieną jo ranką, tai kitą, paskui – kojas, vėliau vėl suglausdavo ir maldaudavo keltis. Kai šitai nepadėdavo, „lavoną“ apversdavo kniūpsčią ir pro vamzdį imdavo pūsti į jį „šventą dvasią“. „Negyvėlis“ imdavo krutėti, kelti užpakalį, stoti keturpėščias. Jo bendras, labai apsidžiaugęs, padėdavo savo draugui atsistoti, ir susikabinę strakaliodavo „žilvitį“.

Sudėtingesnis būdavo vaidinimas, kuriame dalyvaudavo „gydytojas“, „siela“, „velnias“, „angelas“, „dievas“. „Gydytojas“, „giltinės“ padedamas, numarindavo „sielą“, ir prasidėdavo varžybos dėl jos tarp „angelo“ ir „velnio“. Laimėdavo pastarasis, o „ponas dievas“ (jis buvo vaizduojamas senio pavidalu) gaudžiai verkėdavo. „Dievo“ personažas pasitaikydavęs gana retai, kadangi religingi šeiminkai tokių juokų nemėgdavo.

Vaidinimai būdavo sutariami iš anksto ir dėl kartojimo įgydavo nuolatinių elementų, tačiau neturėjo griežtai apibrėžto turinio; jų metu atlikėjai ką nors pridėdavo, pakeisdavo. „Čigonų“, „kromininkų“, „meškos“ veiksmai būdavo išties improvizuojami.

Po vaidinimo sušokdavo porą šokių, padainuodavo porą dainų. Kai kurios čigonautojų grupės turėdavo ir muzikos instrumentų: armoniką ar lūpinę armonikėlę, būgną, o prie to tikdavę ir „mušamieji“: keptuvės, kibirai ir pan. Jei „čigonai“ turėdavo muzikos, tai, eidami į pirkia, pirmiausia grodavo maršą. Iš šokių daugiausia grodavo (ir šokdavo) polką. Dainas dažnai atstodavo šiaip sau triukšmingi raliaviškai, tačiau, anot pasakojimų, būdavo dainuojamos ir senovinės dainos, taip pat tam tyčia sudėtos čigonautojų dainos. Gaila, kad nei vaidinimų, nei dainų žodžių nepavykdavo užrašyti.

Vaidinimai, išskyrus improvizacijas, būdavo tie patys visose sodybose. Jie bendrais bruožais kartodavosi metai iš metų, nenusibosdami nei atlikėjams, nei žiūrovams.

Po vaidinimo ir šokių prasidėdavo vaišės, kurios paprastai būdavo trumpos. Šeiminkai duodavo stačiomis išgerti alaus ir užkasti pyrago, dešros, sūrio. Prie stalo „čigonus“ sodindavo labai retai. Pavaišinti čigonautojai paprastai be jokių ceremonijų atsisveikindavo ir eidavo toliau.

Čigonavimas, prasidėjęs vakare, trukdavo iki gilios nakties. Nueidavo „čigonai“ gana toli, bet anot pasakotojų, nebuvo atsitikimų, kad ateitų nepažįstami žmonės. Pasitaikydavo, kad tą pat vakarą per kaimą pereidavo keli „čigonų“ būriai. Ret-

karčiais vienoje sodyboje netyčiomis susitikdavo du tokie būreliai. Tada jie paprastai linksmindavosi kartu, tačiau būdavo, kad stengdavosi vieni kitus nurėdyti.

Čigonavimo paprotys ėmė nykti ketvirtame XX a. dešimtmetyje. Kaip viena iš priežasčių nurodoma tai, kad atsirasdavo nepatenkintų išdaigomis, kurias krėsdavo „čigonai“. Nepatenkintieji skųsdavosi policijai, kurios nuovada atsirado naujai sudarytame Juodupės valsčiuje. Policija savo ruožtu ėmė žiūrėti į čigonautojus kaip į savotiškus ramybės drumstėjus. Įsismagine „čigonai“ iš tiesų kartais per smarkiai kibdavo prie šeiminkų, gąsdindavo vaikus: „gydytojas“ kišdavo šeiminkams panosėn amoniako, grūsdavo užantin ledo varveklį – neva tai „termometrą“, stengdavosi įpilti burnon kokio nors neskanus skysčio – „vaistų“. Jeigu šeiminko vaišės „čigonams“ pasirodydavo per šykščios, jie iš jo ne tik pasijuokdavo, bet kartais išsinešdavo pasitaikiusius po ranka namų apyvokos daiktus. Po to prasidėdavo skundai, vieno ar kito „čigono“ tampymas pasiaiškinti į nuovadą, nemalonumai abiem pusėms.

Labai nepalankus čigonavimo papročiu buvo Antrojo pasaulinio karo, okupacijos ir pokario metų neramumų laikotarpis. Suaugusieji tuo metu beveik visai nustojo čigonavę. Šiandien Júodupėje čigonauja vaikai, o pats paprotys susiliejo su persirengimu Trimis karaliais. Tik retkarčiais dar pasirodo suaugusių „čigonų“, bet ir tai mažu būreliu, be vaidinimų.

Šiuo metu dar nėra surinkti visi duomenys apie čigonavimą. Šis įdomus liaudies paprotys yra vertas papildomo aprašymo ir tolimesnių tyrimų.

Vaikų ir paauglių žaidimai

Jonas Šedys

Straipsnyje aprašomi žaidimai, apie 1940 metus ir kiek vėliau žaisti Alėknu, Čeičiū, Raupiū ir dar keliuose aplinkiniuose kaimuose. Vėliau, žaidėjams augant, tie žaidimai žaisti ir Júdupėje. Dar po ketverių metų, autoriui jau besimokant Rōkiškio vidurinėje mokykloje ir ten susitikus su bendraamžiais iš Obėlių, Panemunėlio, Ragėlių, Salū ir Žiōbiškio apylinkių, teko įsitikinti, kad dauguma žaidimų buvo paplitę mažne visoje Rokiškio apskrityje. Žaidimų niekas specialiai nemokė – mokėmės vieni iš kitų, iš augesnių vaikų, o kai kuriuos sugalvojome patys (apie tai – žaidimų aprašyme).

Raidžių geografinis žaidimas. Žaidžiama kambaryje, dažniausiai žiemą arba esant prastam orui. Žaidėjai pasiima po lapą popieriaus ir pieštuką ir stengiasi susėsti taip, kad kiti nematytų, kas ką rašo. Sutariama raidė, kuria pradedamas žaidimas. Kiekvienas žaidėjas stengiasi užrašyti minėta raide prasidedančią valstybę, miestą, upę, ežerą, vardą. Kartais šis sąrašas dar būdavo papildomas kalnu, augalu ir gyvūnu. Žaidėjams baigus užrašyti savo variantus, apklausama, kiek reikiamų pavadinimų neužrašė kiekvienas žaidėjas. Už kiekvieną neužrašytą pavadinimą priskaičiuojama 10 baudos taškų. Po to žaidėjai paeiliui perskaito užrašytą valstybę, miestą ir t. t. Jei du ar daugiau žaidėjų užrašo tą patį pavadinimą, kiekvienam iš jų skiriami 5 baudos taškai. Kitą raidę tolimesniam žaidimui žaidėjai siūlo paeiliui. Laimi žaidėjas, surinkęs mažiausiai taškų.

Orakulas. Imamas didelis popieriaus lapas. Dažniausiai tai būdavo *sviestinis popierius* (pergamentas). Lape nubrėžiamas didokas apskritimas. Palei apskritimo liniją surašomos raidės. Lapas dedamas ant stalo, o centre apvožiamas *spatkelis* (maža lengva lėkštutė). Žaidėjai susėda aplink stalą ir padeda pirštų galiukus ant *spatkelio*. Žaidėjai pateikia klausimus paeiliui. Pateikus klausimą negalima kalbėti ir atitraukti pirštelių, kol nebus gautas atsakymas. Žaidėjams ilgai tylint, įtempti piršteliai ima nevalingai trūkčioti ir *spatkelis* ima judėti nuo raidės prie raidės, taip surinkdamas atsakymą. Ši žaidimą mėgo kai kurios mano vyresnės sesers draugės. Kadangi pagal jų nuostatas žaidėjų turėjo būti ne mažiau kaip 4, tad dažnai trūkstamo žaidėjo vietą tekdavo užimti man, keliamečiam pypliui. Kiek pamenu, dauguma klausimų būdavo apie žaidėjų ateitį. Atsakymai – įvairiausi, kartais gana egzotiški. Kokios dvasios atsakinėja žaidėjoms, berods, nesidomėta. Mano manymu, kai kurių žaidėjų miklūs piršteliai padėdavo gauti norimą atsakymą.

Klasės. Aikštelėje išbraižoma figūra iš 7 kvadratų (1 + 1 + 2 + 1 + 2). Žaisdavo 2 ar 3 žaidėjai. Susirinkus daugiau žaidėjų, išsibraižydavome daugiau figūrų. Parinktą plokščią akmenuką žaidėjas įmesdavo į pirmą kvadratą. Po to šokinėjama – į pavienius kvadratus šokama ant vienos kojos, o į kvadratų poras – abiem kojom. Išokus į galinę kvadratų porą, šuoliuku apsisukama ir šuoliukais grįžtama. Išokus į kvadratą, kur guli akmenukas, pastarąjį reikėjo pasiimti. Po to akmenukas metamas į antrą kvadratą, vėl šokinėjama ir taip per visus 7 kvadratus. Bet ne taip paprasta nesuklysti: tiksliai įmesti akmenuką, ypač į tolimesnius kvadratus, šokinėjant ant vienos kojos išlaikyti pusiausvyrą, neužminti kvadratus ribojančių linijų. Ypač nelengva nepatyrusiam žaidėjui stovint ant vienos kojos pasiimti akmenuką, kai jis guli

už žaidėjo. Padarius klaidą tenka užleisti vietą kitam. Sėkmingai akmenuką įmetus paeiliui į visus 7 kvadratus ir jį iš ten pasiėmus, prasideda akmenuko nešiojimas. Nešiojama ne šokinėjant, o einant paprastu žingsniu, laikantis tų pačių taisyklių. Pirmas nešiojimas ant ištiestos rankos (delnu žemyn) plaštakos viršutinės pusės, antras – ant kojos pėdos kelties, trečias – ant galvos. Būtina, kad akmenukas nenukristų. Žaidėjas, išlaikęs ir šį išbandymą, gauna teisę įsigyti savo kvadratų. Tam jis atsistojes prie pirmo kvadrato nugara į figūrą 3 kartus per petį meta akmenuką. Kvadratus, į kuriuos nukrenta akmenukas, žaidėjas pasižymi savo ženklų. Savi kvadratai suteikia kai kurių privilegijų: šokinėjant sustoti pailsėti, pasitaisyti nešiojamą akmenuką. Labiau patyrę žaidėjai stengdavosi užimti kvadratus taip, kad apsunkintų sąlygas kitiems žaidėjams: vieną iš galinės poros kvadratų (šuoliuku apsisukti stovint ant vienos kojos daug sunkiau, negu kad stovint abiem kojom) ir pirmąją kvadratų porą. Mat į žaidėjo valdomus kvadratus kitiems žaidėjams negalima nei išokti, nei išžengti. Jeigu metamas per petį akmenukas nukrenta į žaidėjo valdomą kvadratą, tas kvadratas tampa naujojo žaidėjo nuosavybe. Žaidimas baigiamas, kai dauguma kvadratų tampa žaidėjų nuosavybe ir šokinėjimas tampa nebeįmanomas. Laimi žaidėjas, turįs daugiausia kvadratų.

Valstybių karas. Aikštelėje nubraižomas skritulys, kuris spinduliais padalinamas į tiek lygių dalių, kiek yra žaidėjų. Kiekvienas žaidėjas savo dalį pavadina kokia nors valstybe. Skritulio centre įsmeigiamas pagaliukas. Skaičiuote išskaičiuojama, kuris žaidėjas pradės žaidimą. Žaidėjai sustoja prie skritulio linijos, viena koja stovėdami savo valstybėje. Pradedas šaukia: „Skelbiu karą Lenkijai (Lietuvai, Rusijai, Vokietijai, Anglijai, Amerikai)“. Paminėtos valstybės atstovas bėga į skritulio centrą, ištraukia pagaliuką, pakelia jį į viršų ir šaukia: „Stok“. Visi kiti žaidėjai tarp karo paskelbimo ir komandos „Stok“ stengiasi nubėgti kuo toliau. Jeigu po komandos „Stok“ žaidėjas bėga toliau, jis laikomas prasižengusiu ir valstybė, kuriai paskelbtas karas, įgyja teisę atsirežti prasižengusios valstybės žemės gabalą. Atsirežiama pagaliuku iš skritulio centro stovint suglaustomis kojomis ir nelenkiant kelių savo valstybės teritorijoje (jeigu tai kaimyninė valstybė) arba neutralioje teritorijoje – už apskritimo linijos (kitų valstybių). Kitos valstybės irgi gali leisti pasinaudoti jų teritorija jų kaimynių teritorijai atsirežti. Norėdami neprasižengti, žaidėjai, po komandos „Stok“ nubėgę kelis žingsnius iš inercijos, stengiasi grįžti į vietą, kur buvo komandos metu. Jeigu bendru sutarimu nenustatomas pažeidėjas, žaidėjas, kurio valstybei paskelbtas karas, sprendžia, kurį žaidėją bandys pasiekti. Pasiiekti reikėdavo per 5, 8 ar 10 žingsnių (sutariama žaidimo pradžioje). Tam, kad žingsniai būtų platesni, žaidėjas išibėgėdavo iš toliau ir žingsnius pradėdavo skaičiuoti nuo apskritimo ribos. Jeigu per sutartą žingsnių skaičių siekiamojo nepasiekdavo, dar buvo galima po paskutinio sutarto žingsnio atsigulti ant žemės ir ištiestoje rankoje laikomu pagaliuku bandyti pasiekti žaidėjo kojas. Jeigu pasisekdavo, atsireždavo jo valstybės gabalą, o nepavykus pasiekti, atvirksčiai, siektasis žaidėjas atsireždavo siekusiojo valstybės gabalą. Valstybės tarpusavio susitarimu galėjo pasikeisti savo teritorijų dalimis. Dažniausiai buvo keičiamasi toliau esančiomis kolonijomis, t. y. užkariautomis kitų valstybių teritorijomis. Buvo žaidžiama, kol likdavo tik dvi valstybės.

Kavotynės. Pradžioje pasirenkamas žaidimo centras – vieta (paprastai pastato kampas ar medis), kur ieškosiantis žaidėjas turėjo užsidengęs akis skaičiuoti iki

sutarto skaičiaus. Čia turėjo prisimušti besislapstą žaidėjai bei ieškotojas pristuksendavo pastebėtus slapukus (liesdamas delnu sutartą vietą sakydavo: „Stuku, stuku“ ir pastebėto slapuko vardą ar pravardę, kai žaisdavo daug bendravardžių). Besislepią žaidėjai stengdavosi netapti pirmuoju pristuksentuoju – toks kitame žaidime tampa ieškotoju. Ieškotojas stengdavosi būtinai surasti ir pristuksenti paskutinį slapuką. Mat pastarajam prisimušus pačiam, galiojo taisyklė – paskutinis atmušdavo anksčiau pristuksentus, tad tam pačiam žaidėjui tekdavo ieškoti vėl. Kartais besislapstantieji bandydavo ieškotoją suklaidinti pasikeisdami kepurėmis, švarkeliais, megztiniais ir panašiai. Jeigu apgaulė jiems pavykdavo, visi slapukai džiugiai šaukdavo: „*Sudaužta puodyne!*“, o ieškojimas nutrūkdavo. Ieškotojui tekdavo pradėti žaidimą iš naujo – nuo skaičiavimo prisidengus akis.

Visus minėtus žaidimus kartu žaidė ir mergaitės, ir berniukai. O žaidimus, apie kuriuos bus rašoma toliau, žaidė vien berniukai.

Kyla. Ši žaidimą žaidė žaidėjas prieš žaidėją, arba 2–3 žaidėjų komandos viena prieš kitą. Žaidimo inventoriūs: du plokšti akmenys (plytos), padėti maždaug 20 cm atstumu (*namai*), metro ilgio lazda ir maždaug 30 cm ilgio pagaliukas. Pradžioje buvo sprendžiama, kuris žaidėjas (arba komanda) *užims namus*, t. y. pradės žaidimą. Vienos komandos kapitonas klausdavo kitos komandos kapitona: „*Su dangčiu ar be dangčio?*“ Tas atsakydavo trumpai: *su* arba *be*. Klausiantysis mesdavo kitam lazda. Šis ją sugaudavo. Tada prasidėdavo lazdos periminių žaidimų: virš lazda laikancio žaidėjo sugniaužtos rankos lazda apgniauždavo kitas žaidėjas, virš šio rankos lazda vėl apgniauždavo pirmasis ir taip iki lazdos viršaus. Jeigu anksčiau buvo sutarta spręsti be dangčio, *namai* likdavo žaidėjui, kurio rankoje likdavo viršutinis lazdos galas, o jeigu su dangčiu – tai žaidėjui, kuris varžovui apgniaužus viršutinį lazdos galą, uždėdavo dangtį – savo delną. Pirmas žaidimo veiksmas – *nuo akmenų*: ant akmenų dedamas pagaliukas ir žaidėjas lazda stengiasi jį kuo toliau nusviesti. Po to ant akmenų padedama lazda ir lauko žaidėjas, stovėdamas, kur nukrito pagaliukas, stengiasi lazda nuo akmenų numušti. Jeigu jam tai pavyksta, žaidėjai keičiasi vietomis – lauko žaidėjas užima namus, o namų žaidėjui tenka eiti į lauką. Neretai pasitaiko atveju, kai lazda numušama tik nuo vieno akmens. Tuo atveju lazda mušęs žaidėjas prie akmenų susiranda patogią vietą, priklaupia ir pagaliuku nusitaiko į ant akmens esantį lazdos galą. Jam uždengiamos akys. Pavyksta numušti – žaidėjai keičiasi vietomis, nepavyksta – visi lieka savo vietose. Antras žaidimo veiksmas – *kryžius*: lazda laikoma vienoje rankoje, pagaliukas kitoje. Lazdos smūgiu stengiamasi pagaliuką nuskraidinti kuo toliau. Lauko žaidėjas iš pagaliuko kritimo vietos stengiasi pagaliuką nusviesti kuo arčiau namų (akmenų). Jeigu lauko žaidėjo sviestas pagaliukas nukrinta prie akmenų arčiau negu per lazdos ilgį, žaidėjai keičiasi vietomis. Trečias žaidimo veiksmas – *pinigai*: lazda ir pagaliukas laikomi vienoje rankoje. Pagaliukas lengvai pametamas į viršų ir lazdos smūgiu skraidinamas kuo toliau. Už atstumą, atitinkantį 10 pagaliuko ilgių, gaunama 100 taškų, už 20 pagaliuko ilgių – 200, už 30 ilgių – 300 ir t. t. (Šios šimtų linijos dažnai atmatuojamos dar žaidimo pradžioje). Iš pagaliuko kritimo vietos lauko žaidėjas pagaliuką stengiasi įmesti į namus, t. y. tarp akmenų arba arčiau kaip per lazdos storį nuo akmens. Jeigu tai jam pavyksta, varžovo šiame veiksmo gauti taškai sudega. Visų žaidimo veiksmų metu lauko žaidėjas (žaidėjai) stengiasi skriejančią pagaliuką pagauti. Pagautas pagaliukas ne tik leidžia užimti namus, bet už jį dar priskaičiuojami taškai:

už pagaliuką nuo akmenų – 100, už kryžiaus pagaliuką – 200, už pinigų pagaliuką – 300. Jeigu pagaliukas sugaunamas viena ranka, taškų gaunama dvigubai: atitinkamai 200, 400, 600. Po trečiojo veiksmo žaidėjai keičiasi vietomis. Namuose pasikeitus žaidėjui (komandai), žaidimas pradedamas nuo pirmojo veiksmo (nuo akmenų). Laimi žaidėjas, pirmas surinkęs 1 000 taškų. Jis paskelbia, kad jo varžovas turi *kylą* (išvaržą), kliudančią vikriai judėti.

Kiverio mušimas. Kiveris – tai 3, 4 ar 5 kojų pagalys, kurį galima tvirtai pastatyti. Jį paprastai išsipjaudavome iš jaunų baltalksnių ar karklų medelių su keliomis į viršų augančiomis šakomis. Tokių medelių nupjovę ir apvertę, gaudavome neblogą kiverį. Lengviausia būdavo surasti tinkamą baltalksnio medelį, bet baltalksninio kiverio kojos buvo gana trapios ir nuo lazdos smūgių greit nulūždavo. Tad žaidimo pradžia kartais pasigamindavome net kelis kiverius. Karklinio kiverio kojos lankstesnės, lūždavo ne taip greitai. Kartais karklinis kiveris būdavo naudojamas ir kelias dienas. Vertingesnių rūšių medelių kiverių (ar lazdų) gamybai imti nedrįsdavome, nes žinojome, kad už tai gausime barti. Lazdas išsipjaudavome pagal savo ūgį ir jėgas – tokias, kad būtų patogų ir lengva jas mėtyti. Jeigu kuris būtų pabandęs šio principo nesilaikyti, būtų buvęs nesuprastas ir išjuoktas. Aikštelėje kiveriui pastatyti apibrėžiamas maždaug 1 m skersmens apskritimas. Už 12 ar 15 žingsnių (pagal susitarimą) nubrėžiama linija. Kita linija brėžiama 4 ar 5 žingsniais arčiau. Žaidėjai, sustoję prie linijos, vieną savo lazdos galą laiko rankoje, o kitą padeda ant kojos pėdos viršaus. Kojos mostu stengiamasi lazda numesti kuo toliau. Arčiausiai numetęs lazda tampa pirmuoju kiverio saugotoju. Žaidėjai, stovėdami už pirmosios linijos, meta lazdas, stengdamiesi pataikyti į kiverį ir jį išmušti iš apskritimo ar bent pargriauti. Kiverio saugotojas išmuštą ar pargriautą kiverį stengiasi kuo greičiau pastatyti apskritime. Kad žaidimas nenutrūktų, žaidėjai turi nubėgti pasiimti numestų lazdų ir su jomis grįžti už linijos. Jie bėga prie lazdų tada, kai kiveris išmuštas iš apskritimo ar bent pargriautas. Kiverio saugotojas, pastatęs kiverį, puola gaudyti bėgančių žaidėjų ir stengiasi savo lazda paliesti kurį nors iš bėgančiųjų. Paliestasis tampa kiverio saugotoju. Bet gaudyti galima tik bėgančius žaidėjus. Kai žaidėjas pribėga prie savo numestos lazdos, ją paima ir su lazda stovi neatitraukdamas jos galo nuo žemės, jo gaudyti nevalia. Žaidėjai, pasiėmę savo lazdas, laukia, kol kiveris bus išmuštas ar pargriautas ir tada su lazdomis bėga už linijos. Bėgančiuosius su lazdomis kiverio saugotojas vėl gaudo (prieš tai pastatęs kiverį). Kai žaidėjas su pasiimta lazda bėga pro apskritimą, iš kurio išmuštas kiveris, stengiasi lazda paliesti žemę apskritime (*atsibadyti*). Atsibadęs žaidėjas įgyja teisę kiverį mušti nuo antrosios (artimesnės) linijos. Bet atsibadyti galima tik tada, kai kiverio nėra apskritime. Kai kiveris guli pargriautas apskritime, atsibadyti nevalia (kad nebūtų trukdoma saugotojui kiverį pastatyti). Ši taisyklė buvo įvesta po tokio įvykio: vienas iš žaidėjų, norėdamas pasityčioti iš silpnesnio saugotojo, neva atsibadydamas savo lazda prispaudė apskritime pargriautą kiverį ir laikė tol, kol atsibadė visi lazdų atbėgę žaidėjai. Kiverio saugotojas, nepakeldamas tokios neteisybės, paleido dūdas ir atsisakė toliau žaisti. Likusių žaidėjų nutarimu kiverio saugotoju buvo paskirtas skriaudėjas. Pastarajam saugoti kiverį teko gana ilgai (kol kiveris sulūžo). Mat mušant kiverį nuo artimesnės linijos jis nulėkdavo gana toli, net už numestų lazdų. O nuskriaustasis, netrukus nusiraminęs, buvo priimtas su visais mušti kiverį.

Kucės varymas. Kucė – tai bet koks apvalus daiktas (lauko teniso kamuoliukas, guminis sviedinukas, akytos gumos pilnaviduris rutulys ar net sena pirštinė ar kojine, stangriai prikimšta skuduru), kuri galima lazda ridenti. Aikštelėje išbraižomas apskritimas, kuriame lazdos galu iškasamos duobutės, viena mažiau negu yra žaidėjų. Apskritimas brėžiamas toks, kad prie duobutės stovįs žaidėjas ištiestoje rankoje laikoma lazda negalėtų pasiekti prie gretimų duobučių stovinčių žaidėjų. (Tai saugumo reikalavimas, nes kitaip azarto pagauti žaidėjai neišvengiamai lazdomis smūgiuotų per kitų kojas.) Apskritimo centre iškasama didesnė duobutė – tvartas, į kurią varoma kucė. Žaidėjas, kuris neturi duobutės, savąja lazda ridena kucę link tvarto. Kiti žaidėjai stovi, savo lazdų galus įbedę į duobutes. Jie stengiasi kucės varytojui trukdyti – savo lazda numušti kucę kuo toliau. O kucės varytojas taikosi savo lazdą įstatyti į duobutę, iš kurios kucės mušėjas ištraukė savąją. Taip atsitikus kucės mušėjas tampa kucės varytoju. Taip pat kucės varytoju tampa žaidėjas, savo lazda sudavęs per kucės varytojo kojas ar bent jas palietęs. Jeigu varytojui pavyksta kucę įvaryti į tvartą, kiti žaidėjai savo lazdas, nepaleisdami jų iš rankų, turi sudėti virš tvarto. Žaidėjas, tai padaręs paskutinis (jo lazda lieka viršutinė), tampa nauju kucės varytoju.

Vilniaus vadavimas. Tuoj po karo labai trūko knygų, tad tuo laiku dažnai skaitėme tarpukariu leistų žurnalų įrištus komplektus. Berniukai ypač mėgo „Kario“, „Trimito“, „Jaunosios Lietuvos“ komplektus. O tai negalėjo neturėti įtakos ir jų žaidimams. Kai 5, kartais net 6 Aleknų kaimo berniūkščiai ganėme savo tėvų ūkių galvijus šeimininkų netekusiam Kazio Čeičio (Kalno Kazio) ūkyje, sugalvojome žaisti tam tikrą karo žaidimo atmainą – Vilniaus vadavimą. Išsirinkdavome vadą, kuris pasivadindavo vienu iš Lietuvos generolų – dažniausiai Raštikiu arba Vitkausku. Kiti žaidėjai tapdavo Lietuvos kariuomenės pulkais. Vadas, sukvietęs karo tarybą, išdėstydavo situaciją: medžių ar krūmų grupės tapdavo Vilniaus apylinkių vietomis: Trakais, Vieviu, Lentvariu, Voke, Paneriais... Vadas paskirdavo žvalgus, įsakydamas išžvalgyti vietas. Grįžę žvalgai pranešdavo apie prieš mus esančius priešų dalinius. Jų visada būdavo gana daug – tiek, kiek sugebėdavo sukurti žvalgų vaizduotę. Išklaušęs žvalgų pranešimus, vadas įsakydavo savo „daliniams“ pulti tas ar kitas vietas. Mažesnės priešų įgulos būdavo nušluojamos tiesioginiu frontiniu puolimu, o stambesnės – demoralizuojamos flanginiais smūgiais ar net smūgiu iš užnugario. O tam reikėdavo nepastebimai prisėlinti kokių nors griovelio ar paprasčiausiai prišliaužti. Puolimo variantai dažnai buvo keičiami – priklausomai nuo išrinkto vado išradingumo. Puldami „daliniai“ taip pat stengėsi būti išradingi. Užėmus tas ar kitas vietas vėl buvo tariamasi, kaip pulti toliau. Toks žaidimo eigos įvairumas leido šiam žaidimui ilgai nenusibosti.

Parašiutizmas. Kuris iš berniūkščių nemėgo karstyti medžiais? Ne išimtis ir mūsų piemenukai – Vilniaus „vaduotojai“. Aptikę gana tankų baltalksnių jaunuo-lyną, išaugusį apleistame medelyne, jie sugalvojo naujas varžybas – kuris iš jų aukščiau užlips. Kažkuris iš varžybų dalyvių, kažkur matęs, kaip paauglys, užsliuogęs į jauno berželio viršūnę, su ja nusileidžia kaip su parašiotu, sumanė padaryti tą patį. (Iš kur jis galėjo žinoti, kad ne visi medžiai vienodai lankstūs, kad baltalksnis neturi berželio lankstumo ir yra trapus?) Baltalksnio viršūnė tik triokšt ir nulūžo. Bet „parašiutininkas“ nepasimetė – jis ore krintančią viršūnę vėl pasuko stačiai ir jai atsitrenkiant į žemę nušoko į šalį, ranka viršūnę pastumdamas į kitą pusę. Savo

akimis matę šį įvykį, buvome sužavėti. Įvykį detalai aptarėme ir taip gimė nauja atrakcija – bandyti kritimą su nulaužta viršūne pakartoti. Ne vienam iš piemenukų tai kartą kitą ir pavyko. Matyt, dar ilgai baltalksnių jaunuolynai būtų kentėję nuo mūsų išdaigų ir būtų išaugusi garsių parašiutininkų grupė, jei ne kitas įvykis. Mano pusbrolis Rimantas ore nesusiorientavo ir viršūnę pasuko ne į tą pusę – nulėkė žemyn stačia galva. Tik paskutiniu momentu spėjęs galvą pasukti į šoną, rėžėsi į žemę petimi. Išsinarino peties sąnarį, negalėjo valdyti rankos – tėvams teko jį vežti pas gydytojus į Rokiškį. Buvome apkaltinti nuskriaudę Rimantą, apšaukti vos ne galvažudžiais, tad teko viską išsamiai papasakoti. Savaime suprantama, naujoji atrakcija buvo uždrausta, o mes beveik prisaiškinti ją pamiršti.

Žvejyba. Onušio apylinkių suaugusieji ir vaikai meškeriodavo ir vėžiaudavo ežeruose: Apvaliājame, Įlgyje ir Ablaine (apie tai knygoje rašo Aldona Radeckienė (Trečiokaitė), armoniškiai – Armonių ežere. Palei Šáltąją ir Vyžuoną gyvenę žmonės žvejojo ir vėžiavo šiose upėse bei Júodupės ir Mainėivų tvenkiniuose (rašo Stefanija Bliūdžiūtė, Rita Garškaitė, Aloyzas Žindulis). O aknystėnų krašto vaikams ir paaugliams žvejoti nebuvo kur. Páduobio miške esantį nedidelį Čeičių ežerėlį iš visų pusių supo nemaža pelkė, pakrantes – 100 ir daugiau metrų liūno juostos. Net ir iš suaugusiųjų retas teišdrįsdavo pasiekti šio ežerėlio atvirą vandenį. Pelkėje nemažai gyvačių – angių. Tad niekas iš mūsų nedrįsime prie ežerėlio keliauti, nekaltant jau apie tėvų leidimo gavimą. Pagrindinės upės buvo sureguliuotos: Júodupė iki Latvijos sienos, Prúdupė – iki Prúdupės kaimo. Prúdupės aukštupys ties Čeičių kaimu, smulkesnieji upeliai (Pakliaukė, Pašaltupys, Paupelis, Žilvitynės) buvo virtę paprasčiausiais grioviais, kurie vasarą vos ne vos virva. Tad kai ganydami galvijus Pabalio pievų atole, žvirgždėtame Prúdupės žemupyje aptikome ten gausiai po akmenimis besislapstančių stambokų kilbukų (gružlių), apsidžiaugėme nauja atrakcija. Braidėme po skaidrų, vos kelius siekiantį upelio vandenį, kilnojome plokščius akmenėlius, bandėme rankomis kilbukus gaudyti. Bet kur tau – vos tiesdamas ranką link grobio palieti vandenį, kilbukas tik švyst ir nuplaukė metrą ar du. Vėl ieškok, kur jis sustojęs. Bet kažkuris iš piemenukų, grįždamas po pietų, atsinešė trejetą senų *vidalčių* (šakučių). Pradėjome naudotis šiais mikrožeberklais. Pastebėjęs stovintį kilbuką, kiek galima tyliau brendi prie jo prieš vandenį. Likus pusmetriui iki žuvelioko virš vandens prisitaikai, staigiai smeigi ir kilbukas tavo rankose. Vakare parsineštų keliolika kilbukų mama pakepė ir teko paragauti šios vienos iš skaniausių žuvų. Dar po kelerių metų, jau ganydami kolūkio karves, aptikome kelias Juodupės upelio senvages, tapusias nedidelėmis kūdromis. Jų vanduo kažkieno buvo nuleistas ir pastebėjome jose plaukiojančius karosus. Iš suaugusiųjų buvome girdėję, kad sudrumstame vandenyje žuvis pakyla į vandens paviršių. Pabandėme tai patikrinti. Išokome į senvagę – vandens joje buvo iki juostos, o dugne nemažai dumblo. Pradėjome vandenį drumsinti – netrukus vandens paviršiuje pasirodė karosų pelekai. Prasidėjo sėkminga žvejyba: pakiši po plaukiančiu karosu savo delnus, staigus judesys – ir karosas lekia ant kranto. Bet va su lydekaitėmis, kurių ne pelekai, o žiotys buvo pastebimos vandens paviršiuje, taip susitvarkyti nepavykdavo. Tada vienas iš mūsų nubėgo prie kolūkio kontoros (ištremto ūkininko Juozo Čeičio sodybos), kur prie klojimo buvo sustatyti arpai, suvežti iš ištremtų ūkininkų ūkių. Atnešė porą arpo sietų. Juos panaudojus ir lydekaitės ėmė lėkti į krantą. Sugautas žuvis atidavėme bendraamžei

Ritmai Stuokaitei iš Prūdųpės, kuri, kol mes žvejojome, dabojo gyvulius. Besibaigiant vasarai sugalvojome žvejybą senvagėse pakartoti. Bet, deja, – nubėgę prie senvagių radome jas išdžiūvusias. Jose likusios žuvys tapo paukščių grobiu. Tai vaizdžiai parodė sudžiūvęs dumblas, džiūvimo metu išmargintas paukščių pėdų. Dar vėliau, berods 1958 m., teko sutikti Baršių ar Mažūčių kaimo paauglius su pilnu kibiru vijūnų, sugaudytų Serbentės aukštupyje. Ráišių ir Raišėlių kaimų vaikai Paskáistyje sėkmingai gaudydavo upines nieges (*graužavirpas*).

Dirvelių įsavinimas. Kelerius pirmuosius kolūkio metus jo karves kolūkiečiai ganydavo paeiliui (po du ar tris). Man teko ganyti ne tik už tėvelių pasodybinį sklypą, bet ir už kai kuriuos kaimynus, kurių šeimose vaikų nebuvo (paprašytam ar pasamdytam). Ne kartą teko ganyti ir Dirvelėse. Dirvelės – tai iškirsto miško plotas, kurį Raupių kaimo ūkininkai tarpukariu gavo už panaikintus servitutus (teisę ganyti gyvulius miškuose). Dirvelės ūkininkai naudojo kaip ganyklas, tad miškas jose nebeataugo. O kelmų niekas ir nerovė. Kai kurie kelmai – baltalksnių, juodalksnių, drebulių – jau baigė sutrešti. Tuo tarpu eglų kelmai (o jų buvo daugiausia), pavieniai pušų ir beržų kelmai laikėsi gerai – atrodė, kad jų medžiai nupjauti vos prieš metus. Kažkodėl sugalvojome susikurti laužą. Nuo jo užsidegė šalia buvęs kelmas, kuris degė beveik visą dieną. Pastebėjome, kad į nuo degančio kelmo rūkstančių dūmų juostą ėmė rinktis karvės. Iš pradžių nesupratome kodėl. Apžiūrėję įsitikinome, kad dūmuose galvijų nepuola bimbalai, gyviai, sparvos, aklės ir kiti gyviai, kurie per karščius skraido būriais – masiškai puola gyvulius. Savo atradimu ėmėme naudotis. Įdienojus, kai prasišedant karščiams paėdusios karvės suguldavo atrajoti, aplink sugulusią bandą padegdavome kelis kelmus. Šiems įsidegus ant jų klodavome žalias lapuočių šakeles. Sukurdavome tirštų, bet neatrių baltų (daug vandens garų) dūmų juostas. Tos dūmų uždangos mažai ką tenusileisdavo vėliau matytoms karinių dūminių užtaisų skleidžiamoms uždangoms. Galvijai būdavo ramūs, nezyliodavo ir mes galėdavome užsiimti kuo norime (dažniausiai skaityti atsineštas knygas). Per kelerius tokios ganiavos metus kelmų Dirvelėse nebeliko. Brigadininkas nusiuntė traktorių ir Dirvelės suarė. Vėliau ten gerai augo kviečiai – mat tame plote vyravo gana humusingas priemolis.

„Baudžiamosios ekspedicijos“. Mėgome žaisti Paduobio miško laukymėje, ties Aleknų kaimo žvyrdubėmis. Ypač kai į šią laukymę privežė ir prikrovė krūvas rąstų – pasidarė puiki vieta *kavotynėms*. Bet kažkuriais metais čia pasidarė nebesaugu – mus ėmė pulti vapsvos – įgėlė vienam, antram. Pasitarę nusprendėme skriaudikes sunaikinti. Apsirengėme kuo uždaresniais megztiniais, užsimaukšlinome kepurės, ir į kovą. Prisirinkome sausos žolės kuokštų, smulkių sausų eglų šakelių – medžiagų, kurios greitai užsidega, duoda didelę liepsną, bet greit ir sudega nepalikdamos žarijų (kad nepadegtume smalingų spygliuočių rąstų). Surinktą kurą pakišome po vapsvų kūliu, vienas jį padegė, o kiti ėmė lazdomis daužyti kūlį. Suerzintos vapsvos veržėsi iš kūlio, o patekusios į liepsną krito ant žemės su nudegusiais sparneliais. Nukritusias negailestingai sutrypėme. Po to vėl rinkome žolės, šakeles ir egzekuciją pakartojome, bet skraidančių vapsvų kūlyje nebebuvo. Tada kūlį sudras-kėme, vapsvų perus užkasėme į šlapią žvyrą giliausioje žvyrdubių vietoje. Apšniukštinėję visas rąstų rietuves, suradome dar du vapsvų kūlius, kuriuos tokiu pat metodu sunaikinome. Buvusių lauželių pėdsakus užpylėme drėgnu smėliu, nes kitaip už prie rąstų kūrėntą ugnį būtume susilaukę pylos.

Berods 1947 ar 1948 m. ganydamas gyvulius Pabalio pievose pusbrolis Jonas Vabolis lakstė po aukštą žolę. O ten būta gyvatės – paprastosios angies, kuri ir įgėlė jam į koją. Jo tėvai Kazys ir Karolina Vaboliai nusprendė vaiko pas gydytojus nevežti, o apsiribojo kojos gydymu iš užkalbėtojo gauta druska. Jonukas, berods, savaitę pratysojo lovoje su sutinusia it kaladė koją. Kai jis galutinai pasveiko ir grįžo į mūsų, paauglių, būrį, kažkuriam iš būrio kilo mintis „atsilyginti“ už draugui padarytą skriaudą. (Tada nieko neišmanėme apie ekologiją, nežinojome, kad angis, kaip nadingus gyvūnus, reikia globoti; o ir angių tada dar buvo gana gausu – teko matyti rainuotąją miško pakraštyje vos už 30–50 m nuo gimtųjų namų kiemo.) Pasiūlymas patiko, ir štai paauglių, apsiavusių aukštais batais ir apsiginklavusių lazdomis, būrelis patraukė į mišką gyvačių mušti. Keliavome per vietas, kurios garsėjo gyvačių gausa. Pradžioje pelkutė aukščiau Čeičių brastos (Pakláuškės ištaka). Ten gyvačių nematyti. Toliau Aklažerio bala – ten aptikome ir užmušėme vieną marguolę. Po to Linkiaus bala, ten nieko neradome. Diena buvo karšta, sunkiais batais apsiavę greit nusiplūkėme ir grįžome namo.

Įsiminė dar gluodeno istorija. Tai buvo 1943 m. vasarą. Aleknų kaimo suaugę vaikinai (*kavalieriai*) laukymėje prie rąstų tvarkėsi dviračius važiuoti gegužinėn į Didsodę. Mes, vaikigaliai, lakstėme aplinkui. Juozas Varnas paklausė, ar kas nors iš mūsų nežinome arti gluodeno. Ne vienas iš mūsų gretimame pušynėlyje buvome matę tysantį gluodeną. Juozas paprašė atnešti. Nubėgome į pušynėlį – gluodenas guli. Greitai išsiplovėme porą lazdelių, jų vieną galą įskėlėme. Jomis suspaudę gluodeną nutempėme Juozui. Šis mus išbarė už gyvūnelio kankinimą, paėmė gluodeną rankomis ir užsidėjo jį ant kaklo. Matyt, gluodenui tai patiko – jis tai raitėsi apie Juozo galvą, tai nušliuodavo po atsagstytais marškiniiais. Po kurio laiko vaikinai sėdo ant dviračių ir išvažiavo gegužinėn, išsivežė ir gluodeną. Juodupėje nusipirko saldainių ir vaišino merginas, išskyrus vieną mandrą panelę, mėgusią iš vaikinių pasišaiptyti. Pastaroji paklaususi, kodėl jai saldainių neduoda. Juozas pasiūlęs jai saldainių pasiimti pačiai iš kišenės. Mergužėlė drąsiai kišusi ranką į kišenę, o gluodenas, kuriam, matyt, pabodę būti uždarytam, apsvijio apie įkištą ranką. Vaikinai vėliau šaipėsi pasakodami apie klyksmą ir kad toje vietoje, kur stovėjusi mandroji panelė, atsiradusi balutė...

Pradėję lankyti Juodupės progimnaziją, susipažinome su naujais žaidimais.

Blusos varinėjimas. Šis žaidimas buvo populiarus ne tik Lietuvoje, bet ir Latvijoje, Rusijoje (крестики–нолики). Imamas skaičiavimo sąsiuvinio (langučiais) lapas, jame apibrėžiamas kvadratas ar stačiakampis, kurį žaidėjai paeiliui braukdami po brūkšnelį bando pasidalyti (kuo daugiau ploto atsitverti sau). Atsitvertus plotelius žaidėjai pasižymi savo ženklais: dažniausiai vienas kryžiukais, kitas – rutuliukais. Kartą du žaidėjai išitraukė į šį žaidimą taip azartiškai, kad nebekreipė dėmesio į tai, kas darosi aplinkui. Vedęs pamoką mokytojas Antanas Pupienis, ilgokai stebėjęs jų elgesį, neiškentęs paklausė: „Kada jūs baigsit tą blusą varinėt?“ Visa klasė vieningai nusikvatojo. Taip mums patiko naujas pavadinimas, kad vienas kitam siūlydavom: „Gal blusą pavarinėjam?“ Vėliau „blusos varinėjimą“ ėmė pamažu išstumti laivų karas, žaidžiamas tokiam pat popieriaus lape, o netrukus abu šie žaidimai neteko populiarumo užleisdami vietą masiniam susižavėjimui šachmatais.

KALBA

Aknystos ir Juodupės šnekta

Kazimieras Garšva

Juodupė ir visas Rōkiškio kraštas priklauso uteniškių tarmei. Alėknos, Armónys, Baršiaĩ, Ćeiciaĩ, Kalnėliai, Lazdýniškis, Mažučiai, Prūdupė, Raupiaĩ, Vištagerklis anksčiau priklausė Aknystos administraciniam vienetui ir tarme iš esmės nesiskyrė nuo viso krašto. 1921 m. Latvijai perduotas Aknystos, Baltmuizės, Garšvinės (latv. *Gārsene*), Subačiaus (latv. *Subate*) apylinkės, esančios į šiaurę nuo Juodupės. Iki Susėjōs upės buvo etninės sėlių, po to lietuvių žemės. Jos išlaikė izoliuotą lietuvių šnekta ir negali būti nutylėtos ar užmirštos. 1977 m. mums pavyko įrašyti labai vertingų lietuvių šnektos tekstų, kuriuos pateikė Kazys Urbonavičius (1903–1999, Riūkų k.), Liudvika Murelienė (Mikėnaitė; 1913–1994, Skardupio k.) ir dar penki vietiniai gyventojai.

Norint nustatyti uteniškių tarmės ribą rytuose, straipsnyje jie lyginami su vilniškiais ir Kraslavos rajono (Latvija) Uodegėnų kaimo šnekta. Plačiau paribio šnektos aptariamoms mano knygoje „Lietuvių kalbos paribio šnektos (fonologija)“ (Vilnius, 2005). Aknystoje veikia lietuvių kalbos fakultatyvas, kurį lanko 20 vaikų (mokytoja Jadvyga Krasovska).

Išmirus senajai senbuvių kartai, nykstant pamaldoms lietuvių kalba ir kalbų ribai nuo Susėjos upės slenkant iki Respublikų sienos, fakultatyvas, pamaldos, rengiamos šventės padedą šiek tiek išsaugoti pokaryje atvykusių lietuvių kalbą.

Skiriamosios šių šnektų ypatybės – trijų ilgumų balsiai kirčiuotame žodžio gale (plg. *akĩs* – *la.kĩ.s*¹ ‘lokys’ – *akĩs* ‘akyse’) ir nekirčiuotų garsų [e] ir [ie], [o] ir [uo] opozicijos neutralizacija. Trijų ilgumų balsiai (poziciniai variantai) reprezentuojami 1) tik fonetiškai (ne fonologiškai) ir 2) tik kai kuriais balsiais.

Aknystos–Juodupės šnekta turi šiuos balsius:

<i>i</i>	<i>u</i>	<i>i</i> (<i>i.</i>)	(<i>bi</i>) (<i>bi.</i>)	<i>u</i> (<i>u.</i>)
<i>e</i>	(<i>e</i> .)	<i>o</i>		
(<i>e.</i>)	(<i>a.</i>)	<i>e</i>	(<i>æ</i>)	<i>a</i>

Lietuvių bendrinės kalbos garsus *am*, *an*, *em*, *en*, *a*, *e* atliepia uteniškių (ir vilniškių) garsai *um*, *un*, *im*, *in*, *u*, *i* (pas-

¹ Transkripcijoje vietoj tradiciškai kitų vartojamo vidurinės priegaidės ženklų rašomas kairinis. Autorius mano, kad tokia transkripcija teisingesnė, nes pusilgiuose skiemenyse priegaidžių nėra. Kirčiuotų monoftongų ilgumą ir diftongų dalių pusilgumą rodo jų priegaidės, todėl jų trukmė žymima tik ten, kur tai reikia pabrėžti. Kitur *ó* = *ó*, *ô* = *ô*, *ái* = *ái*, *oĩ* = *aĩ* ir t. t. Garsų trukmė nevienodinta.

tarieji balsiai nekirčiuoti dažniausiai yra pusilgiai), plg. *grú.mda*. ‘gramdo’, *sà.kunt* ‘sakant’, *sú.mtis* ‘samtis’, *uža.lē.lis* / *užalē.lis* ‘ažuolėlis’, *nuskiñdus* ‘nuskendus’, *pí.m'p'a*. ‘pempė’, *prigé.ri*. ‘prigėrė’.

Bendrinės kalbos nekirčiuotus garsus *é* ir *ie* šnekteje atitinka *e*. (*á*.), pvz.: *se.dé.jus* ‘sėdėjusi’, *te.vè.li.s* ‘tėvelis’, *ù.p'a.(j)* ‘upė(je)’, *pe.v'à.la*. ‘pievelė’, *nuvè.š'te*. ~ nuvežti ‘nuvežti’, *lì.pt'a*. ~ liptie ‘lipti’, *a.š'kí't'a*. ‘ožkytė’.

Absoliučiam žodžio gale balsis *e* dažniausiai tariamas atviras (*á*), bet kartais gali išlikti ir uždaras. Taip tariama ir kirčiuotuose galiniuose skiemenyse, pvz.: *duktē* ‘duktė’, *duntuvē* ‘dumtuvė’, bet *kal'bà.s* ‘kalbės’. Labai retai nekirčiuoti dvibalsiai gali išlikti, pvz.: *lietù.vis*, *m'à.tuos* ‘metuos’ (Gáršvinė).

Trumpasis balsis *a* uždaroje kirčiuotoje galūnėje ir tvirtagaliuose bei nekirčiuotuose dvigarsiuose *a + l, r, m, n* gali būti redukuojamas, pvz.: *visàs* ‘visas’, *šal'tis* ‘šaltis’. Supriešakėjęs *á* (*æ*) vartojamas po minkštojo priebalsio žodžio gale ir prieš kietąjį priebalsį: *žal'à* ‘žalia’, *n'àš* ‘neš’.

Panašiai kaip ir kitose rytų aukštaičių (iki panevėžiškių) šnektose, tų pačių žodžių pradžioje vietoj bendrinės kalbos *ei* tariamas *ai* (plg. *aít'* ‘eiti’), bet išlieka ir *e* (plg. *ežì.s* ‘ežys’) arba prieš jį pridedamas *j* (*jè.žeras* ‘ežeras’). Balsis *ɔ* (neretai ir *e*) Aknystos–Juodupės šnekteje, kaip ir kitose uteniškių šnektose, ištariamas atviras, su balsio *a* (*e*) atspalviu.

Balsiai *i, u* gali būti ilgi, pusilgiai ir trumpi, o balsiai *e, a* – pusilgiai ir trumpi, plg.: *í.la* ‘yla’, *ú.ža.las* ‘ažuolas’, *ì.žas* ‘ižas’, *ù.t'a.lb.* ‘utėlė’, *bì.t'a.s* ‘bitės’, *à.ž'aras* ‘ežeras’, *trišà.ki.s* ‘trišakis’, *ut'alà*. ‘utėlė’, *dì.deli.s* ‘didelis’, *ma.ki.ta.jà.va*. ‘mokytojavo’, *te.vè.li.s* ‘tėvelis’, *te.vī.ne*. ‘tėvynė’, *pasī.jem'a*. ‘pasiėmė’, *žma.ní.te*. ‘žmonytė’, *grī.ža*. ‘grįžo’, *ká.lna*. ‘kalno’, *té.va*. ‘tėvo’, *žì.na*. ‘žino’. Kirčiuoti trumpieji balsiai *a, e* ilginami ne iki ilgųjų, o tik iki pusilgių, pvz.: *à.nas*, *išvaž'à.va*, *kè.l'a.*, *n'asà.ka.*, *prà.ša*. ‘prašo’.

Nekirčiuoti ilgieji balsiai būna pusilgiai ir tik išimtiniais atvejais trumpėja iki trumpojo balsio, pvz.: *gi.v'à.na*. / *giv'à.na*. ‘gyveno’, *bù.va*. / *bù.va* ‘buvo’. Pusilgiai balsiai tariami kirčiuotame žodžio gale ir nekirčiuoti – vietoj senojo ilgojo balsio. Opozicijos *ká.rovi* ‘karve’ – *ká.rovi*. / *ká.rovi* ‘karvė’, *té.vu* ‘tėvu’ – *té.vu*. / *té.vu* ‘tėvą’ nėra dėsningai išlaikomos.

Pagal žodžio skiemenų struktūrą pusilgiai balsiai būna net septyniose pozicijose: žodžio pradžioje, kamienne, žodžio gale (ir vienskiemeniuose žodžiuose); pirmosios trys pozicijos gali būti ir kirčiuotos, ir nekirčiuotos. Trumpai balsiai tariami absoliutinėje žodžio pradžioje ir uždaruose žodžio kamieno skiemenyse tik nekirčiuoti².

Kaip ir kitose rytų aukštaičių šnektose, kartais redukuojami ar išmetami trumpi galūnės balsiai (*kiēmus* / *kiēms* ‘kiemas’, *àns* ‘anas’, *kùrs* ‘kuris’). Kirčiuoti ir nekirčiuoti buvę ilgieji balsiai *a, e* šnekteje gali ir išlikti, ir susiaurėti.

Uteniškių (ir kitų tarmių) priebalsiai bei jų funkcionavimas nedaug skiriasi nuo bendrinės kalbos. Sistemingai kietinamas tik priebalsis *l* prieš *e*, plg.: *là.das* ‘ledas’, *lá.idž'a* ‘leidžia’ ir pan. Priebalsiai *r, ž* ir kiti kietinami nesistemingai, pvz.: *rai.k'a* ‘reikia’, *rai.kalas* ‘reika-

² Uteniškių šnektų atstovai yra pateikę dvi pusilgių balsių fonologines interpretacijas: jie laikomi atitinkamų ilgųjų bei trumpųjų balsinių fonemų variantais arba savarankiškomis fonemomis. Aleksas Girdenis skyrė 12 uteniškių fonemų (*i, u, a, i, u, a, i, u, l, ū, e, ɔ*), Vytautas Kardelis pridėda dar */e./*. Jonas Kazlauskas ir kai kurie kiti kalbininkai mano, kad čia tarp pusilgių ir trumpųjų ilgųjų ir pusilgių balsių yra papildomosios distribucijos santykis.

las', à.žaran 'i ežerą'. Uteniškių šnektose po sukietėjusių priebalsių *l, r, s* absoliučiam žodžio gale vietoj *i, i* tariami *ы, ы*, pvz.: *p'à.lы* 'pelė', *pakálnы* 'pakalnė', *varl'ы* 'varlė', *k'apur'ы* 'kepurė', *pus'ы* 'pusė'. Po sukietėjusių *l, r, s* vietoj *ę* tariamas *ε*, pvz.: *l'ē.k'a* 'lėkė', *gr'ē.bl'i* 'grėbli', *s'ė.jà* 'sėjo'. Balsis *ε* gali būti ilgas, o *ы, ы* – tik pusilgiai ir trumpi.

Aknystos, Garšvinės apylinkėse užrašyta labai retų dzūkavimo pavyzdžių: *nebegirdzi* 'nebegirdi', *žō.dzis* 'žodis', *c'à / c'è* 'čia', *pà.cei* 'pačiai' ir t. t. Dzūkavimas uteniškių plote pastebėtas ir apie Liūkmenis, bet prieš *i* tipo balsius dzūkuojama tik Latvijos lietuvių šnektose. Be to, dzūkavimo reliktai čia pastebimi ne uteniškių paribyje su vilniškiais, o priešingoje pusėje, per 50 km nuo vilniškių ribos.

Kirtis šnektose gali būti sąlygiškai atitraukiamas iš trumpos galūnės į ilgą šaknį, pvz.: *dev'i-ni* 'devyni', *sū-nus* 'sūnūs', *dešim'ta* 'dešimtà', *laukus* 'laukūs', *piñki* 'penki', dgs. gal. *šviñtes / šviñtes* 'šventės'. Kaip visose rytų aukštaičių šnektose, atitrauktinio kirčio priegaidė panaši į vidurinę arba lieka tvirtagalė.

Galinis kirčiuotas skiemuo kartais trumpinamas ir jo priegaidė fakultatyviai tampa vidurine ir kirstine, kuri staigesnė ar trumpesnė už vidurinę, pvz.: *kak'á.s*, *kakiē*, *ka.ksai*, *Lietuvà.s*, *letuvei / letuvei*, *že.lavòs* (gailės). Paskutiniajame pavyzdyje kirstinė priegaidė žymima gravio ženklu, kadangi balsis *o* yra trumpas.

Latvijos lietuvių šnektas labiau paveikė slavų, latvių kalbos. Kirčiuoti ir nekirčiuoti garsai *é, o* kartais verčiami *ie, uo* ir atvirkščiai, plg.: *mak'iet* 'mokėti', *sas'ítie* 'sesytė', *duovan'úot* 'dovanoti', *slúogu*. 'slogą', *lépam* 'leipome', *v'ėns* 'vienas', *važòs'u* 'važiuosiu', *girtokl'ėl'ui* 'girtuoklėliui'. Balsis *e* dvibalsinamas neseniai pasiskolintuose žodžiuose. Tokią artikuliaciją galima sieti ir su lenkų, gudų, rusų kalbomis, kurios neturi *e, é, o, ie, uo*.

Dalis tarmiškų žodžių žinomi ir plačiau, kitus gali suprasti tik nedaugelis, tretieji baigia nykti ar visai yra išnykę. Šiaurinėse uteniškių šnektose su priešdėliu *pa-* sudaromi būdvardžiai,rieveksmiai, rečiau veiksmažodžiai: *padidelis* 'didokas', *parim'us* 'netvirtas', *pajuoking'ėsnis* 'keistas', *pal'ėnkiškas* 'lenkiškos pakraipos', *pameñkas* 'menkokas', *paskop'us* 'šykštokas', *pastingr'us* 'griežtokas', *pastrag'us* 'astroko būdo', *pašáltas* 'šaltokas'; *pagerai* 'neblogai', *palabai* 'labai', *panuobod'ù* 'nuobodoka', *pasmañkiai* 'smarkokai', *pasuñkiai* 'sunkokai'.

Didžiąją dalį šnektose vartojamų žodžių sudaro bendra lietuvių kalbos leksika. Kiekvienoje šnektose dėl gyvenimo ypatumų, geografinės aplinkos, kalbų kontaktų (čia – su latvių, slavų kalbomis) atsiranda ir dialektizmų. Semantiniai aptariamų šnektų dialektizmai yra tokie: *ap'ývalkalas* 'drabužiai', *ažmirš'ingas* 'pamirštantis', *dáik-tas* 'vieta', *dañgtis* 'stogas', *d'úminė* 'rūkyta', *duñblas* 'purvas, suminkyta šlapia žemė', *aps'ùpti* 'apgauti', *garg'ėti* 'nesuprantamai kalbėti', *graud'óti* 'gailėti', *gr'ėitosios* 'anksytyvosios', *gubà* 'krūva, stirta', *išgl'ėbti* 'išvogti', *išlañkstymas* 'keiksmažodis', *įžiūra* 'išvaizda', *kevalai* 'lukštai (svogūnų)', *krósnis* 'krosnis pirtyje, kur pilamas vanduo garui', *l'įsti* 'tilpti', *mėilė* 'vaišės', *peši'ótojas* 'ginčytojas', *plėšimas* 'skausmas', *priguid'ėti* 'prigalvoti', *r'įsti* 'kabinti'.

Raiškos dialektizmai šnektose yra kelių grupių:

1) leksiniams dialektizmams priklauso žodžiai, kurių neturi bendrinė kalba: *alksnà* 'didelė pieva', *ažn'ýčia* 'medinė skrynutė su tinkleliu salyklui džiovinti', *bìzė* 'plaukų kasa', *gr'ėda*

‘tvarkingai sukrauta eilė (malkų ir kt.)’, *gužà* ‘gurno kaulas’, *krañpis* ‘mėšlungis’, *mėteljys* ‘nudėvėti drabužiai’, *luomas* ‘prėslas’, *luotà* ‘lenta’, *paspirkas* ‘priedas’, *rāganračiai* ‘aukšti mediniais tekiniais ratai šienui vežti’;

2) morfologiniai dialektizmai nuo bendrinės kalbos žodžių skiriasi kamienu, afiksais, gimine ir pan.: *deltjys* ‘delčia’, *geguzjys* ‘gegutė’, *grindà* ‘grindys’, *jaunumė* ‘jaunimas’, *laivė* ‘laimas’, *póris* ‘pora’, *pasáulė* ‘pasaulis’, *rugiapjūtis* ‘rugiapjūtė’, *rōžis* ‘rožė’, *pavardjys* ‘pavardė’, *smagurėti* ‘smaguriauti’, *ūgnė* ‘ugnis’, *žiūrka* ‘žiurkė’;

3) fonetinių dialektizmų kai kurie garsai šnekteje yra kitokie negu bendrinės kalbos žodžių: *atāžalos* ‘atžalos’, *apylinka* ‘aplinka’, *gėriukas* ‘ėriukas’, *gimādienis* ‘gimimo diena’, *kermūkšnis* ‘šermukšnis’, *sėjýklas* ‘salyklas’, *skrimėlė* ‘strimėlė’, *prisizinti* ‘prisipažinti’;

4) akcentiniai dialektizmai skiriasi kirčio vieta: *brólanas* ‘brólėnas’, *draugija* ‘draugijà’.

Šnekteje nuo bendrinės kalbos besiskiriantys žodžiai dažniausiai yra skoliniai, vertiniai ir kiek rečiau – tarminiai lietuviški žodžiai. Iš šių abiejų tipų žodžių šnekteje vartojami tokie daiktavardžiai: *kastėlė* ‘dėžutė’, *kiaulis* (miškinis) ‘šernas’, *kūgis* ‘laimas’, *kruōplis* ‘netikėlis’, *kūkalis* ‘davinyš’, *kivytė* ‘pempė’, *knipà* ‘špyga’, *laikas* ‘metas’, laikotarpis’, *mākas* ‘piniginė’, *mālka* ‘malkos’, *mūlkyba* ‘kvailumas’, *mūtulis* ‘burbulas’, *krėslas* ‘kėdė’, *nušaukimas* ‘pavadinimas’, *óplaukas* ‘ganykla’, *pakópinis* ‘prieklėtis’, *plan-kumėlis* ‘tuščia vieta’, *pūsgrūdžiai* ‘per pusę dirbama žemė’, *rinda* ‘eilė’, *ringė* ‘strimėlė’, *skiedà* ‘plona lentutė’, *smáidas* ‘juodas’, *súoma* ‘krepšys’, *skiudėlė* ‘lentutė’, *strimateljė* ‘slankstelis’, *stābas* ‘stulpas’, *šināpės* ‘garstyčios’, *šlapeliukas* ‘nedidelis metalinis puodukas ilga rankena vandeniui semti’, *šnābas* ‘degtinė’, *šliáužės* ‘pakeliamieji vandens malūno įtaisai’, *trėpės* ‘kopėčios, laiptai’, *vōkas* ‘dangtis’; veiksmažodžiai: *atataisýti* ‘atidaryti’, *ažtaisýti* ‘uždaryti’, *apšmaūkti* ‘apsupti’, *aptvėrti* ‘suprasti’, *atbrivúoti* ‘išleisti’, *atčėpúoti* ‘grįžti atgal’, *alauptyti* ‘apvogti’, *išpunktjryti* ‘išmokti’, *išskaidrúoti* ‘išaiškinti’, *išsilabúoti* ‘pagerėti’, *iškiemóti* ‘kritikuoti’, *karpyti* ‘braukyti’, *leįgoti* ‘dainuoti per Jonines’, *liūtinti* ‘lepinti’, *mutuliúoti* ‘burbuliuoti, purlslams darytis’, *neštemėti* ‘netikti’, *nustrypúoti* ‘subraukyti’, *pagrįmti* ‘būti netvirtam’, *pikrįsti* ‘pritarti kam nors, užsimanyti ką nors daryti’, *paslepúoti* ‘čiūžinėti’, *prātinti* ‘paliudyti’, *plaukti* ‘pradėti žaliuoti’, *sujūkti* ‘irti, susimaišyti’, *smakúoti* ‘kvepėti’, *sliñkti* ‘skęsti’, *susidambėti* ‘susigrūsti į vieną vietą’, *užblundzúoti* ‘užtaisyti’, *valtúoti* ‘klastoti’, *vingrúoti* ‘lavintis’; būdvardžiai: *jáunas* ‘naujas’, *lėnas* ‘lėtas’, *mitrūs* ‘drėgnas’, *niprūs* ‘žvitrus’, *širmas* ‘žilas’.

Latvių kalbos aplinkoje gyvuojančioje Aknystės šnekteje daug latvybių ir net slavizmų. Minėtini šie daiktavardžiai: *alupkà* ‘pieštukas’, *apyrėdas* ‘drabužiai’, *ātpuskas* ‘atlaidai’, *ažnyčią* ‘skrynūtė su tinkleliu džiovinti salyklui’, *báika* ‘menkniekis’, *brūsai* ‘stori medžiai’, *britvonas* ‘tuštšinimosi puodas’, *brandzaliētai* ‘apyrankė’, *drožkà* ‘vežimas keturiais ratais šešiams žmonėms’, *desentinà* (*disensinà*) ‘žemės ploto vienetas’ ir kiti. Kai kurie slavizmai yra paplitę daugelyje lietuvių kalbos tarmių.

Šnekta yra lietuvių kalbos ploto paribyje ir neblogai išsilaikiusi, bet dėl kalbų kontaktų skolinių turi daugiau negu Rokiškio, Utenos ir kitos šnektos.

Onušio parapijos vietinių gyventojų pavardės*

Laima Kalėdienė

Lietuvių kalbos institutas

1. Įžanga

Gyventojų pavardžių analizė padeda geriau atskleisti gyvenvietės istoriją, nes senųjų istorijos šaltinių (bažnyčios knygų įrašų, registrų ir kitų dokumentų) palyginimas su dabartinių gyventojų sąrašais parodo, ar toje vietovėje gyventa sėsliai, ar būta kraustymosi, kas atvykdavo, kas išvykdavo ir kada tie procesai yra buvę. Be abejo, apie gyventojų judėjimą esama žinių ir kituose šaltiniuose, bet tik pavardžių analizė parodo gyventojų sudėties keitimosi greitį, tendencijas, todėl gali būti labai naudinga nuodugniau aiškinantis istorijos procesus ir jų priežastis ne tik kalbininkams¹, bet ir kitų sričių mokslininkams. Lietuvoje tokia analizė paprastai atliekama parapijų mastu, arba jų duomenys lyginami tarpusavyje.²

Tiriant Ūnuškio apylinkių pavardes, taikyti antroponimikos analizavimo *kilmės nustatymo* ir *sandaros tyrimo* metodai.³ Kilmės požiūriu skirtos pavardės, kilusios iš tikrinių ir bendrinių žodžių: 1) senųjų baltų dvikamienių asmenvardžių, 2) pilnųjų krikšto vardų ir jų trumpinių (atitinkamai lietuviškų, slaviškų⁴, latviškų, vokiškų), taip pat 3) apeliatyvų (lietuviškų, slaviškų, latviškų, vokiškų). Pavardžių sandaros požiūriu pavardės skirstomos į 1) turinčias pavardžių formantus (lietuviškus ir įvairiais lygiais adaptuotus slaviškus) ir 2) jų neturinčias.

Siekiant nustatyti, kurios Onušio parapijos gyventojų pavardės galėtų būti laikomos vietinėmis, 2005 m. buvo palyginti 5 šaltiniai. Nuspręsta pasitenkinti gana

* Straipsnis, „Vermės“ leidyklai įteiktas 2012 12 10, serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokalinių tyrimų mokslo darbų komisijos įvertintas 2012 12 27, čia skelbiamas pirmą kartą.

¹ Jonikas P. Mūsų pavardės ir jų atsiradimas, *Literatūra*, 1954, Nr. 2, p. 109–146; Maciejauskienė V. *Lietuvių pavardžių susidarymas XIII–XVIII a.*, Vilnius, 1991; Salys A. Mūsų pavardės, *Raštai*, t. 2, Roma, p. 16–22; Vanagas A. *Mūsų vardai ir pavardės*, Vilnius, 1982 ir kt.

² Grumadienė L. XVIII a. Žaslių parapijos gyventojų pavardės, *Paparčių ir Žaslių apylinkės*, Kaišiadorys, 1997, p. 364–381; Grumadienė L. Iš Nočios parapijos istorijos: gyventojų pavardės 1912 m., *Lydos krašto lietuviai*, Kaunas, 2002, t. 2, p. 681–710; Grumadienė L. Tauragnų apylinkių gyventojų pavardės, *Tauragnai*, Vilnius, 2002, p. 1063–1113; Maciejauskienė V. Kriaunų parapijos XVII–XVIII a. asmenvardžiai, *Lietuvių kalbotyros klausimai*, Vilnius, 1993, Nr. 32, p. 34–99; Ragauskaitė A. Kauno miestiečių pavardžių formavimasis XVI–XVIII amžiuje, *Acta Linguistica Lithuanica*, Vilnius, 2001, t. 45, p. 123–143; Ramonienė M. Vakarų ir vidurio Lietuvos moterų antroponimai XVIII a. pabaigoje, *Kalbo-*

tyra, 1985, Nr. 36 (1), p. 54–62; Maciejauskienė V. Gruzdžių pavardės: istorija ir dabartis, žr. www.lt.lt, *Lietuvos lokaliniai tyrimai*; Zinkevičius Z. *Lietuvių antroponimika: Vilniaus lietuvių asmenvardžiai XVII a. pradžioje*, Vilnius, 1977 ir kt.

³ Maciejauskienė V. Lietuvių asmenvardžių prieaugių paplitimas XVII a. *Lietuvių kalbotyros klausimai*, Vilnius, 1977, Nr. 17, p. 159–168; Maciejauskienė V. Dėl lietuvių pavardžių tyrimo struktūros ir kilmės požiūriu, *Žmogus ir žodis*, Vilnius, 2003, Nr. 1, p. 30–36; Ragauskaitė A. XVII a. pirmosios pusės Kauno miestiečių asmenvardžių kilmė, *Acta Linguistica Lithuanica*, Vilnius, 2000, Nr. 43, p. 93–110; Ramonienė M. XVIII a. pravardinės kilmės pavardžių daryba, *Lietuvių kalbotyros klausimai*, Vilnius, 1987, Nr. 26, p. 135–139; Žemienė A. Ragainės apskrities XVIII a. pab.–XIX a. pr. vyrų pavardžių daryba, *Acta Linguistica Lithuanica*, Vilnius, 1999, Nr. 41, p. 223–231 ir kt.

⁴ Daugeliu atvejų lenkiškos, baltarusiškos, rusiškos ir ukrainietiškos – taigi slaviškos – formos tarpusavyje sunkiai atskiriamos, todėl straipsnyje jos apibendrintai vadinamos slaviškomis.

neilgo laikotarpio – maždaug šimto metų – duomenimis, nes Onušio krašto gyventojų sudėtis XVI–XX a. dėl įvairių priežasčių smarkiai kito (karai, pasienis su Latvija, dvaras, taip pat procesai, susiję su baudžiavos panaikinimu, sukilimais ir karais, bei kt.).⁵

2. Šaltiniai

Pirmasis šaltinis, kuriuo naudotasi kaupiant medžiagą šiam straipsniui, tai autentiški 1939 m. sudaryti Onušio švento arkangelo Mykolo bažnyčios parapijiečių sąrašai.

Antrasis šaltinis – 1942 m. visuotinio Lietuvos gyventojų surašymo duomenys⁶, kuriais remiamasi komentuojant 1939-aisiais užfiksuotus faktus⁷ (pastabos laužtiniuose skliaustuose), nes net ir vyresnio amžiaus dabartiniai Onušio krašto gyventojai ekspedicijos metu straipsnio autorės paklausti jau negalėjo išvardyti prieš karą ten gyvenusių (pagal 1939 m. sąrašus), bet po karo dokumentuose nebeminimų (pagal 1942 m. surašymo duomenis) kaimynų.

Trečiasis šaltinis – Onušio muziejaus darbuotojų parengtas prieškarinio gyventojų ir gyvenviečių sąrašas. Visų trijų šių istorinių šaltinių duomenys lyginti su dviem dabartiniais šaltiniais.

Ketvirtuoju šaltiniu tapo Júdupės seniūnijos, kuriai dabar priklauso Onušis ir jo apylinkės, 2004 m. sudaryti gyventojų sąrašai – iš jų buvo atrinkti įrašai apie tas gyvenvietes bei jų gyventojus, kurie pirmojoje XX a. pusėje buvo Onušio jurisdikcijoje.

Penktasis šaltinis – dabartinių Onušio gyventojų prisiminimai apie kaimynus, sukaupti ekspedicijos metu⁸: jie yra nurodę, kurie kaimynai ir iš kur buvo atsikėlę, ne vietiniai (pastabos kursyvu laužtiniuose skliaustuose).

2.1. Vietinės XX a. pavardės (1939 m. Onušio parapijiečių sąrašo, 1942 m. gyventojų surašymo duomenų ir dabartinių gyventojų prisiminimų palyginimas)

Onušio R. K. Bažnyčios parapijiečių vardiniame sąrašė, sudarytame 1939 m., minimos 8 gyvenvietės⁹, išvardijamos 136 jose gyvenusios šeimos, iš viso nurodomos 555 parapijiečių, iš kurių 258 buvo vyrai, 297 – moterys, įskaitant ir vaikus, pavardės, kurių rasta 112¹⁰:

Onušio miestas

- 1) *Ažukukis Jonas* 1899, žm. *Marijona* 1905, sūn. *Kazys* 1932.
Ažukukis Jonas 1865, žm. *Elžbieta* 1879.

⁵ Apie Onušio parapijos istoriją daug rašoma kituose šio leidinio straipsniuose, ypač Broniaus Deksnio straipsnyje „Senasis Onušis, 400 metų vadintas Hanušiskiais“, žr.: www.llt.lt, *Lietuvos lokaliniai tyrinai*.

⁶ *Visuotinis Lietuvos generalinės srities gyventojų surašymas 1942 m. gegužės mėn. 27 d.* Kaunas, 1942.

⁷ Dalis gyventojų galėjo žūti karo metu ar tapti pabėgėliais.

⁸ Už visokeriopą paramą, ypač ieškant senųjų vietinių gyventojų pokalbiui, autorė ypač dėkinga Juodupės seniūnei Liucijai Bliūdžiuvieni.

⁹ Dabar Onušio seniūnaitijai priklauso 10 kaimų: Alksniai, Brýzgiai, Ilzenbergas, Jutkiai, Kiėmiškiai, Naujāsodė, Onušis, Skuomantai, Užubaliai, Valiūniškis.

¹⁰ Iš eilės kiekvienoje gyvenvietėje numeruojamos visos skirtingos sąrašo pavardės.

- 2) *Bulovas Pranas* 1911, žm. *Stefanija* 1915, duk. *Irena Vaidelutė* 1935, sūn. *Jonas* 1938.
- 3) *Butkevičienė Ona* 1865, duk. *Petronėlė* 1895, duk. *Ona* 1914, sūn. *Antanas* 1910. [1942 m. surašyme nebėra.]
- 4) *Čeičys Jokūbas* 1875, žm. *Ona* 1879, sūn. *Kazimieras* 1916.
- 5) *Čiuvinskaitė Uršulė* 1885, ses. *Marcijona* 1895.¹¹
- 6) *Deksnys Petras* 1900, žm. *Marijona* 1900, žm. mot. *Jugasė* 1875.
- 7) *Diržys Povilas* 1891, žm. *Bronislava* 1917, sūn. *Kęstutis Povilas* 1936, žm. mot. *Soltunienė Antanina* 1889. [1942 m. surašyme nebėra.]
- 8) *Gasiūnas Stanislovas* 1901, žm. *Kostė* 1902, sūn. *Balys* 1926, duk. *Eleonora* 1929, duk. *Stanislava* 1933, tėv. *Kazys* 1855, mot. *Teklė* 1870. [1942 m. surašyme nebėra.]
- 9) *Kalnietis Juozas* 1875, žm. *Karolina* 1880, duk. *Zofija* 1916.
- 10) *Kanopa Romualdas* 1902, žm. *Bronislava* 1915, sūn. *Antanas* 1936, duk. *Aldona* 1934, duk. *Danutė* 1938. [1942 m. surašyme nebėra.]
- 11) *Kažemėkas Mykolas* 1875, žm. *Julijona* 1890, sūn. *Povilas* 1909, sūn. *Juozas* 1922, duk. *Ona* 1916, duk. *Julė* 1918.
Kažemėkas Pranas 1889, žm. *Anastazija* 1895, duk. *Veronika* 1914, duk. *Anelė* 1916, duk. *Anelė?* 1910.
- 12) *Keliuotis Petras* 1885, žm. *Agota* 1883, duk. *Stanislava* 1918, duk. *Akvilė* 1923.
Keliuotis Povilas 1907, žm. *Bronė* 1911, duk. *Danutė* 1933.
- 13) *Kurlienė Marė* 1907, sūn. *Jonas* 1926. [1942 m. surašyme nebėra.]
- 14) *Luškauskienė Ona* 1864, duk. *Emilija* 1915.
- 15) *Macijauskas Kazys* 1895, žm. *Zofija* 1899, sūn. *Antanas* 1930, duk. *Jadvyga* 1925, mot. *Lucija* 1864. [Atsikėlę nuo Jūžintų.]
- 16) *Muralius Antanas* 1895, žm. *Ona* 1905, duk. *Kazimira* 1927, duk. *Irėna* 1936, sūn. *Jonas* 1938, mot. *Morta* 1869.
Muralius Jurgis 1880, žm. *Aleksandra* 1890.
Muralius Juozas 1878, žm. *Marė* 1891, sūn. *Alfonsas* 1918, duk. *Kostė* 1923.
- 17) *Musnickienė Marė* 1895, duk. *Malvina* 1916, sūn. *Vladas* 1923.
- 18) *Narbutienė Marijona* 1870, duk. *Veronika* 1905, sūn. *Petras* 1908, sūn. *Vytautas* 1916, sūn. *Juozas* 1919.
- 19) *Pontogas Krišius* 1875, žm. *Paulina* 1901, duk. *Paulina* 1926, sūn. *Petras* 1932, sūn. *Antanas* 1934. [Atsikėlę iš Latvijos.]
- 20) *Pundžiulienė Teresė* 1905, duk. *Akvilė* 1921. [Atsikėlę nuo Kamajų.]
- 21) *Ragelienė Emilija* 1901, sūn. *Ragelis Vytautas* 1928, mot. *Ragelienė Ona* 1875.
- 22) *Remeikis Juozas* 1879, žm. *Angelė* 1881, sūn. *Petras* 1919, duk. *Emilija* 1917.
- 23) *Rušėnas Kostas* 1905, žm. *Ona* 1909, duk. *Aldona Marijona* 1935, mot. *Marė* 1877. [1942 m. surašyme nebėra.]

¹¹ Klebono Čiuvinsko seserys, atsikėlusios drauge su broliu iš Mažeikių apylinkių.

- 24) *Seibutienė Viktorija* 1900, duk. *Marijona* 1927, sūn. *Pranas* 1932, mot. *Teresė* 1848.
- 25) *Skabeikis Petras* 1906, žm. *Ona* 1919, duk. *Stefanija Vanda* 1938.
- 26) *Skrudienė Viktorija* 1888, sesuo *Uršulė* 1887, duk. *Emilija* 1912, sūn. *Bronius* 1936.
- 27) *Stalauškas Vyktoras* 1909, *Romualdas* 1912.
- 28) *Stasiukėlis Kazys* 1891, žm. *Marijona* 1900, sūn. *Bronis* 1933, sūn. *Juozas* 1932.
- 29) *Šaulys Pranas* 1895, žm. *Alžbieta* 1900, sūn. *Jonas* 1923, sūn. *Petras* 1931. [1942 m. surašyme nebėra.]
- 30) *Šeškauskas Mykolas* 1908, žm. *Konstancija* 1908, sūn. *Jonas* 1937, sūn. *Kazys* 1901, tėvas *Juozas* 1868.
- 31) *Tervidys Pranas* 1885, žm. *Ona* 1898, sūn. *Viktoras* 1925, sūn. *Jonas* 1929.
- 32) *Tindžiulis Romas* 1901, žm. *Marijona* 1879. [Atsikėlę nuo *Pandėlio*.]

Onušio dvaras

- 1) *Dugnienė Anelė* 1855, sūn. *Lionginas* 1905, duk. *Adelė* 1925. [Atsikėlę nuo *Pandėlio*.]
- 2) *Kirstukas Antanas* 1905.
- 3) *Skrivelis Juozas* 1895, žm. *Zosė* 1895, sūn. *Jonas* 1928.
- 4) *Vilevičius Antanas* 1873, žm. *Adelė* 1885, sūn. *Adolfas* 1915, duk. *Adelė* 1912, duk. *Zosė* 1913.

Ilzenbergas

- 1) *Apvalainienė Barbora* 1870.
- 2) *Budreika Pranas* 1892, žm. *Karolina* 1902, duk. *Bronė* 1913, duk. *Stasė* 1917, duk. *Akoilė* 1936, duk. *Genovaitė* 1937, broli. *Jonas* 1904. [Atsikėlę nuo *Svėdasų*.]
- 3) *Pavilavičius Petras* 1898, žm. *Bronė* 1903, duk. *Stefanija* 1926, duk. *Genė* 1931, sūn. *Vytautas* 1931. *Pavilavičius Juozas* 1902, žm. *Albina* 1906, sūn. *Bronius* 1928, sūn. *Jonas Alfredas* 1934. [1942 m. surašyme nebėra.]
- 4) *Skrudodys Jonas* 1905, žm. *Marė* 1902, duk. *Elena* 1925, duk. *Janė* 1931, duk. *Aldona* 1936, sūn. *Jonas* 1932, sūn. *Petras* 1935.
- 5) *Stasiulis Alfonsas* 1901, žm. *Jilonta* 1910, sūn. *Vladas* 1931, duk. *Aldona* 1932, duk. *Irena* 1933.
- 6) *Taškevičius Petras* 1895, žm. *Uršulė* 1895, sūn. *Alfonsas* 1926, sūn. *Viktoras* 1928, duk. *Tatjana* 1921, duk. *Stefanija* 1924, mot. *Teklė* 1869.

Skuomantai

- 1) *Antanaitis Mykolas* 1902, žm. *Katrina* 1905, sūn. *Pranas* 1928, duk. *Antosė* 1934. [1942 m. surašyme nebėra.]
- 2) *Beresinevičius Petras* 1903, žm. *Ona* 1903, sūn. *Petras* 1935.
- 3) *Bieliūnas Petras* 1905, žm. *Karolina* 1907, duk. *Aldona* 1931, sūn. *Rimantas* 1937. [1942 m. surašyme nebėra.]

- 4) *Butėnas Jonas* 1906, žm. *Vera* 1906, sūn. *Jonas* 1917, sūn. *Juozas* 1933, duk. *Marė* 1933.
- 5) *Dominauskas Ignas* 1891, žm. *Juzefa* 1893, duk. *Monika* 1914, duk. *Emilija* 1919, duk. *Bronė* 1929, sūn. *Jonas* 1922, sūn. *Ignas* 1928.
- 6) *Gaidamavičius Juozas* 1899, žm. *Emilija* 1898, sūn. *Alfonsas* 1924.
- 7) *Galvanauskas Antanas* 1895, žm. *Ona* 1894.
- 8) *Grinciūnas Juozas* 1902, žm. *Konstancija* 1905, duk. *Bronė* 1929.
- 9) *Griškėnas Petras* 1897, žm. *Ona* 1907, duk. *Genė* 1927, sūn. *Viktoras* 1929.
- 10) *Kalvelis Pranas* 1886, žm. *Teresė* 1889, duk. *Genė* 1927, sūn. *Jonas* 1916, sūn. *Antanas* 1921, duk. *Joana* 1912. [Atsikėlę nuo Rokiškio.]
- 11) *Kanopa Juozas* 1885, žm. *Karolina* 1893, sūn. *Petras* 1921.
- 12) *Kažemėkas Jonas* 1896, žm. *Vera* 1898, sūn. *Jonas* 1923, sūn. *Petras* 1924, duk. *Stefanija* 1934.
Kažemėkas Mykolas 1872, žm. *Marė* 1880.
- 13) *Kvedaravičius Antanas* 1887, duk. *Angelė* 1923, duk. *Kazė* 1927, duk. *Bronė* 1931.
- 14) *Lukoševičius Antanas* 1883, žm. *Ona* 1881, duk. *Ona* 1912, duk. *Veronika* 1913. [Atsikėlę nuo Panemunio.]
- 15) *Oblėnas Petras* 1893, žm. *Emilija* 1901, duk. *Albina* 1932, sūn. *Ferdinandas* 1935. [Atsikėlę nuo Pandėlio.]
- 16) *Raišys Juozas* 1907, sūn. *Stasys* 1933, duk. *Genovaitė* 1932, duk. *Julija Gailutė* 1935, tėv. *Juozas* 1872. [Atsikėlę nuo Panemunio.]
- 17) *Raupys Juozas* 1899, žm. *Angelė* 1898, sūn. *Povilas* 1929, sūn. *Petras* 1931.
- 18) *Savickas Juozas* 1895, žm. *Emilija* 1900.
- 19) *Staškevičienė Paulina* 1897.
- 20) *Stuoka Pranas* 1890, žm. *Karolina* 1900, duk. *Vera* 1921, sūn. *Jonas* 1928.
- 21) *Šereika Jonas* 1895, žm. *Teofilija* 1890, duk. *Adelė* 1915, sūn. *Jonas* 1919. [Atsikėlę nuo Pandėlio.]
- 22) *Šimanauskas Juozas* 1885, žm. *Nastė* 1892, sūn. *Vytautas* 1927, duk. *Ona* 1933.
Šimanauskas Vladas 1899, žm. *Juozefata* 1896, sūn. *Jonas* 1915.
- 23) *Talačka Juozas* 1902, žm. *Emilija* 1902, duk. *Stefa* 1927, duk. *Birutė* 1931, sūn. *Jonas* 1930, tėv. *Juozas* 1860.
- 24) *Trainys Jonas* 1900, žm. *Marė* 1902, sūn. *Jonas* 1927.
- 25) *Tubelis Jonas* 1869, žm. *Zofija* 1877, duk. *Adelė* 1918.
- 26) *Tūmas Juozas* 1871, žm. *Ona* 1875, duk. *Emilija* 1911, duk. *Vera* 1906, duk. *Marė* 1914. [Atsikėlę nuo Ukmergės.]
- 27) *Vilevičienė Janė* 1894, sūn. *Petras* 1914, sūn. *Jonas* 1917.

Alksniai

- 1) *Adomonis Antanas* 1867, žm. *Mina* 1887, broli. *Petras* 1879. [1942 m. surašyme nebėra.]
- 2) *Ališauskas Bronius* 1900, žm. *Pranė* 1899, duk. *Aldona* 1925, duk. *Bronė* 1928, sūn. *Vytautas* 1930.
- 3) *Botnikas Petras* 1910, mot. *Karolina* 1875. [1942 m. surašyme nebėra.]
- 4) *Butlerienė Juozefa* 1899, duk. *Marė* 1919, duk. *Adelė* 1922, duk. *Janė* 1930, duk. *Felensja* 1932, mot. *Ambrozina* 1845.
- 5) *Kilius Petras* 1899, žm. *Ona* 1898, duk. *Elena* 1923, duk. *Genovaitė* 1929, duk. *Zofija* 1931. [1942 m. surašyme nebėra.]
- 6) *Kupčiūnas Adolfas* 1898, žm. *Ona* 1895, sūn. *Petras* 1925, sūn. *Jonas* 1914, duk. *Vilda* 1912.
- 7) *Lukaševičius Mykolas* 1885, žm. *Marė* 1895, sūn. *Jonas* 1921.
- 8) *Mieliūnas Petras* 1888, žm. *Ona* 1895, duk. *Vera* 1915, sūn. *Juozas* 1917, sūn. *Jonas* 1919, sūn. *Bronius* 1925.
- 9) *Paškauskas Jonas* 1884, žm. *Nastė* 1903, mot. *Teklė* 1863.
- 10) *Riukienė Anelė* 1885, duk. *Pranė* 1915, duk. *Kazė* 1910, duk. *Teklė* 1913, sūn. *Jonas* 1924.
- 11) *Rušėnas Pranas* 1874, žm. *Lucija* 1876, sūn. *Petras* 1915.
- 12) *Strikas Juozas* 1876, žm. *Vincenta* 1879, duk. *Emilija* 1909.
- 13) *Švedas Antanas* 1899, žm. *Vera* 1907, sūn. *Antanas* 1930, sūn. *Stasys* 1932.
- 14) *Talius Baltrus* 1872, žm. *Ona* 1880, sūn. *Jonas* 1904, sūn. *Petras* 1907, sūn. *Jurgis* 1921. *Talius Antanas* 1911, žm. *Emilija* 1919.
- 15) *Taškevičius Petras* 1887, žm. *Teklė* 1889, duk. *Genė* 1923, sūn. *Jonas* 1925, duk. *Albina* 1933, mot. *Ona* 1865.

Eikiniškio vnk.

- 1) *Bražiūnas Antanas* 1892, žm. *Marijona* 1893, sūn. *Jonas* 1920, sūn. *Petras* 1923, duk. *Teklė* 1927. [Atsikėlę iš Latvijos.]
- 2) *Gadiškis Mykolas* 1883, žm. *Angelė* 1885, sūn. *Petras* 1914, sūn. *Jonas* 1926, duk. *Emilija* 1912, duk. *Zofija* 1917, duk. *Veronika* 1920.
- 3) *Jasinevičius Aleksas* 1889, žm. *Karolina* 1897, sūn. *Jonas* 1917, sūn. *Petras* 1928, sūn. *Povilas* 1931, duk. *Emilija* 1921, duk. *Anelė* 1919, Anelės sūn. *Jonas* 1937. [Atsikėlę iš Latvijos.] *Jasinevičienė Ona* 1874, sūn. *Aleksas* 1912, duk. *Emilija* 1914, duk. *Adelė* 1917, duk. *Marijona* 1919.
- 4) *Jasiūnas Petras* 1909, žm. *Anelė* 1914, sūn. *Viktoras* 1937. [Atsikėlę nuo Panemunio.]
- 5) *Juranas Juozas* 1873, žm. *Kseverija* 1879, broli. *Jonas* 1913, žm. *Anelė* 1911, sūn. *Jonas* 1936, sūn. *Alfonsas* 1935, sūn. *Petras Rimontas* 1937. [Atsikėlę nuo Rokiškio.]
- 6) *Kapustinskas Feliksas* 1874, žm. *Elžbieta* 1889, sūn. *Jonas* 1913, sūn. *Feliksas* 1916, duk. *Zofija* 1919, duk. *Paulina* 1921, žm.

- mot. *Grasilda* 1864 ir duk. *Elena* 1914. [Atsikėlę nuo *Panemunio*.]
- 7) *Krisiūnas Kostas* 1871, žm. *Uršulė* 1877, duk. *Albina* 1909. *Krisiūnas Jonas* 1905, žm. *Emilija* 1906, sūn. *Osvaldas* 1932, sūn. *Jonas* 1936, duk. *Liolė* 1935, duk. *Emilija Laimutė* 1938.
- 8) *Malakauskas Mykolas* 1912, žm. *Vanda* 1915, sūn. *Jonas* 1935, duk. *Eugenija* 1937, duk. *Marina* 1938. [Atsikėlę nuo *Pānevėžio*.]
- 9) *Šakonas Vytautas* 1899, žm. *Zofija* 1899, duk. *Genovaitė* 1931, duk. *Elena* 1933, sūn. *Stasys* 1937, mot. *Karolina* 1864. [Atsikėlę nuo *Panemunio*.]
Šakonas Antanas 1896, žm. *Liudvika* 1902, sūn. *Petras* 1930, duk. *Ona* 1932, duk. *Emilija* 1926, duk. *Adelė* 1925. [Atsikėlę nuo *Panemunio*.]

Vizginių vnk.

- 1) *Remeikis Adomas* 1897, žm. *Ieva* 1899, sūn. *Jonas* 1931, sūn. *Vincas* 1922, duk. *Stasė* 1923, duk. *Ona* 1926.

Užubaliai

- 1) *Andriškevičienė Ona* 1871, sūn. *Petras* 1911.
- 2) *Baronas Kazys* 1897, žm. *Joana* 1900, duk. *Janė* 1927, sūn. *Jonas* 1931.
- 3) *Brenčys Antanas* 1892, žm. *Agota* 1900, sūn. *Povilas* 1925, duk. *Aldona* 1929.
- 4) *Bulovas Jonas* 1871, žm. *Kazimira* 1887, duk. *Monika* 1912, duk. *Paulina* 1918, duk. *Stefanija* 1922, sūn. *Vladas* 1920.
- 5) *Čypas Kostas* 1903, žm. *Nastė* 1903, sūn. *Vytautas* 1930, sūn. *Algirdas* 1931, sūn. *Rimontas* 1937, mot. *Anelė* 1855.
- 6) *Galvanauskas Jonas* 1881, žm. *Ona* 1892, duk. *Paulina* 1924, duk. *Emilija* 1930, duk. *Elena* 1938, sūn. *Alfonsas* 1922. *Galvanauskas Kostas* 1890. [1942 m. surašyme nebėra.]
- 7) *Jasikevičius Pranas* 1895, žm. *Anelė* 1896, duk. *Genė* 1926, sūn. *Pranas* 1922, sūn. *Povilas* 1928.
- 8) *Kanopa Jonas* 1903, žm. *Natalija* 1903, sūn. *Petras* 1924, sūn. *Vladas* 1928, sūn. *Povilas* 1930, duk. *Monika* 1919, duk. *Nastė* 1921, duk. *Emilija* 1932, duk. *Ona* 1934, duk. *Justina* 1934. *Kanopa Jurgis* 1865, žm. *Uršulė* 1870. *Kanopa Pranas* 1905, žm. *Adelė* 1912, duk. *Janė* 1930, duk. *Stefa* 1932. *Kanopa Kazys* 1855, žm. *Teklė* 1891. *Kanopa Kazys* 1900, žm. *Kostancija* 1901, sūn. *Povilas* 1928.
- 9) *Lukaševičius Pranas* 1888, žm. *Anastazija* 1888, duk. *Anastazija* 1919, sūn. *Jonas* 1914, sūn. *Pranas* 1917. *Miežys* 1923, duk. *Liudvika* 1938. [Atsikėlę; 1942 m. surašyme nebėra.]
- 10) *Paukštelis Viktoras* 1905, žm. *Kazė* 1899, sūn. *Bronius* 1928, sūn. *Jonas* 1931.
- 11) *Remeikis Juozas* 1887, žm. *Anelė* 1887, sūn. *Petras* 1921, duk. *Emilija* 1913.

- 12) *Sarapinienė Marė* 1889, duk. *Elena* 1926, duk. *Stefa* 1917, duk. *Marė* 1920, duk. *Emilija* 1924, duk. *Albina* 1915.
- 13) *Skrandauskas Juozas* 1897, žm. *Ona* 1905, sūn. *Juozas* 1934, tėvas *Jurgis* 1860.
Skrandauskienė Elžbieta 1895, duk. *Elena* 1919.
Skrandauskienė Marė 1885, duk. *Anelė* 1921.
Skrandauskienė Uršulė 1870, sūn. *Jonas* 1906, sūn. *Povilas* 1910.
- 14) *Skrudodys Pranas* 1875, žm. *Jugasė* 1884, duk. *Emilija* 1914.
Skrudodys Pranas 1903, žm. *Adelė* 1905, sūn. *Jonas* 1926, sūn. *Bronius* 1932.
Skrudodys Pranas 1905, žm. *Adelė* 1905, sūn. *Kostas* 1931, sūn. *Pranas* 1934, duk. *Stefanija* 1935, duk. *Janė* 1932.
- 15) *Staškevičius Jonas* 1908, žm. *Elena* 1909, duk. *Genė* 1929, duk. *Bronė* 1936.
Staškevičius Juozas 1914, žm. *Elena* 1917.
- 16) *Šinkūnas Juozas* 1879, žm. *Elžbieta* 1879, duk. *Adelė* 1916, duk. *Elena* 1921, duk. *Emilija* 1926, *Urbanavičienė Marijona* 1855.
- 17) *Vošteris Bronius* 1903, žm. *Vanda* 1908, sūn. *Bronius* 1938.
 [Atsikėlę nuo *Panemunio*.]
- 18) *Zoluba Jonas* 1871, žm. *Emilija* 1882, sūn. *Jonas* 1924. [Atsikėlę (?).]

1 lentelė

Onuškio parapijos gyventojai 1939 metais

Gyvenvietė	Šeimos	Žmonės	Vyrai	Moterys	Pavardės	Pavardės, 2005 m. gyventojų laikytos nevietinėmis	1942 m. registre nepaminėtos pavardės
Onuškio miestas	37	137	61	76	32	4	7
Onuškio dvaras	4	12	6	6	4	1	
Ilzenbergas	7	36	15	21	6	1	1
Skuomantų kaimas	29	112	57	55	27	6	2
Alksnių kaimas	16	65	30	35	15		3
Eikiniškio vienkiemis	12	69	32	37	9		8
Vizginių vienkiemis	1	6	3	3	1		
Užbalių kaimas	30	118	54	64	18	3	2
Iš viso:	136	555	258	297	112 ¹²	15 (15%) ¹³	23 (23%) ¹⁴

1939 m. Onuškio parapijoje gyveno 136 šeimos, turėjusios 102 skirtingas pavardes. Tas faktas, kad net 82% šeimų pavardės buvo skirtingos, rodo, kad šiose apylinkėse vyko nemaža gyventojų kaita: paprastai tose Lietuvos vietovėse, kurių gyventojai itin sėslūs, dažniau atsikartoja vis tos pačios pavardės.

Nemažos gyventojų kaitos būta ir XX a.: 1939 m. ir 1942 m. sąrašų palyginimas rodo, kad beveik ketvirtadalis – 23 (23%) – pavardžių 1942 m. registre nebeliko.

¹² Iš viso rastos 102 pavardės, nes yra besikartojančių skirtinguose kaimuose.

¹³ Skaičiuota dalis nuo 102 pavardžių.

¹⁴ Taip pat.

2.2. Onušio muziejaus sąrašas

Onušio muziejaus sąrašė, kuriam medžiagą rinko Elena Blažienė, o pasakojo Stasys Gaidys, Elena Diržienė, Kazė Šabanskienė, Elena Kažemėkaitė, Genė Gaidienė ir Romualdas Muralius, nurodoma, kad prieškarium Onušio apylinkėse būta 18 gyvenviečių¹⁵, kuriose gyvenusi 81 šeima:

Aleknos (1 šeima): *Šedys J.*

Baršiai (5 šeimos): *Čeičys Jonas, Lukštaraupis Jonas, Lukštaraupis Jonas, Lukštaraupis Aleksandras, Strikas.*

Beimeliškis (1 šeima): *Lapašinskas Jurgis.*

Čeičiai (1 šeima): *Kanopa Bronius.*

Gaidžgalė (18 šeimų): *Adomėnas Jonas, Alekna Pranciškus, Bučiūnas Jonas, Dovydėnas Pranciškus, Gaidys Antanas, Gaidys Pranciškus, Golubovas Ostratas, Griškėnas Pranas, Kastėnas Mykolas, Lebedevas Jaška, Lebedevas Mikiforas, Osipovas Filipas, Osipovas Pavlas, Paškauskas Pranas, Potapovas Aleksejus, Ramza Jonas, Vasiliauskas Petras, Venediktovas Griška.*

Ivoniškis (3 šeimos): *Kozakas Brunonas, Kozakas Pranas, Lukoševičius Viktoras.*

Kiemiškiai (13 šeimų): *Kažemėkas Kostas, Kažemėkas Feliksas, Kažemėkas Pranas, Lašienis Albinas, Liuga Jurgis, Griškėnas Mykolas, Šimėnas Adolfas, Šimėnas Alfonsas, Šimėnas Antanas, Šimėnas Tadas, Šimėnas Feliksas, Šmerdelis Jurgis, Žeižys Pranas.*

Kalneliai (2 šeimos): *Kanopa Ignas, Kriškanas Emilis.*

Klevinė (2 šeimos): *Stumbrys Petras, Šimanauskas Antanas.*

Lazdyniškis (3 šeimos): *Kastėnas Jonas, Minkevičius Kostas, Minkevičius Romas.*

Levaniškis (1 šeima): *Deksnyis Juozas.*

Lukštininkai (vadintas ir *Prūdupe*; jame gyveno liuteronai) (3 šeimos): *Geidonas Petras, Geidonas Jurijus, Stuokienė Emilė.*

Mažučiai (7 šeimos): *Baškys Juozas, Čeičys Pranas, Čeičys Jonas, Čeičys Juozas, Gasiūnas Alfonsas, Gasiūnas Antanas, Kalvelis Kazys.*

Pasodininkai¹⁶.

Raišeliai (6 šeimos): *Čeičys Kazys, Dilys, Ginotas Kostas, Žindulis Petras, Stukelis, Žindulis Mykolas.*

Sidabrinė.

Štukos (3 šeimos): *Ablėnas Petras, Juozas Čiuviniskas (klebonas, mirė 1933 m.), Navickienė.*

Trakeliškiai (6 šeimos): *Čeičys Juozas, Ginotis, Griškėnas Juozas, Kropienis Antanas, Griškėnas Stasys, Miškinis.*

Udriškis (2 šeimos): *Vabolis Jonas, Vilčinskas Juozas.*

Vizgynė (4 šeimos): *Brenčys, Gaidamavičius Romas, Rameikis Danielius, Rameikis Adomas.*

Iš visų šių kaimų pavadinimų *Lietuvos administracinio-teritorinio suskirsty-*

¹⁵ Šis sąrašas nesutampa su 1939 m. sudarytu Onušio bažnyčios parapijiečių sąrašu iš dalies dėl to, kad kai kurie muziejaus sąrašė minimi kaimai, pvz., Gaidžgalė, buvo apgyvendinti ne katalikų, o stačiatikių, taip pat iš dalies ir dėl to, kad tie kaimai priklausė kitoms, pvz., Juodupės, Aknystės, parapijoms.

¹⁶ Kas gyveno Pasodininkuose ir Sidabrinėje, dabartiniai pateikėjai nepamena ar nežino.

mo žinyne¹⁷ penkių pavadinimų nebėra: *Beimeliškio, Lukštininkų, Štukų, Gaidžgalės, Trakeliškio*, o dar penki pavadinimai Lietuvoje išlikę, bet ne Rokiškio krašte: *Levaniškis, Mažučiai, Kalneliai, Klevinė, Pasodininkai*. Taigi dešimties šiame sąraše minimų kaimų Onušio krašte nebėra.

Tame pačiame *Muziejaus sąrašė* išvardytos Onušio mieste prieš karą gyvenusios 33 lietuvių, 1 rusų ir 26 žydų šeimos:

lietuviai: *Ažukukis Jonas, Baltušis, Čeičys, Čirūnas, Čiuvinas kun., Kalnietis, Kažemėkaitė Elena, Kažemėkas, Keliuotis Petras, Keliuotis Petras, Kirstukas Jonas, Krukelis, Kruopienytė, Kviliūnas Juozas, Luškauskas, Muralius Antanas, Muralius Jurgis, Musnickas Feliksas, Pontagienė, Pundžiu-lienė Teresė, Rajelis, Rušėnas Jonas, Seibutienė, Skabeikis, Stalauškytė Al-bina, Stasiukėlis Kazys, Susnys, Šeškauskas Kazimieras, Šeškauskas Mykolas, Šukštulis Alfonsas, Šulas, Tindžiulis Romas, Trainys;*

rusas: *Potapovas Feodoras.*

žydai (kai kur nurodomas tik vardas ar pravardė arba žmonos pravardė pagal vyro vardą): *Ampeiserka, Berkienė, Ekoderelienė, Gerškienė, Gordanas, Jokelis, Kackelis, Kylius, Klaumas, Koganas, Kuras, Leibukas, Leizeris, Mentka, Mileris Vulfas, Milneris, Reiška, Rupkus, Segelis Irška, Seka, Šleima, Šveika Menka, Tamara, Verpetienė, Zrilka, Zruolis.*

2.3. Iki šių dienų išlikusios pavardės (remiantis 2004 m. *Juodupės seniūnijos gyventojų sąrašu*)

Palyginus anksčiau aptartų keturių šaltinių duomenis su 2004 m. *Juodupės seniūnijos gyventojų sąrašu*, net 58-ios aptartuose šaltiniuose minėtos prieš II-ąją pasaulinį karą Onušio krašte gyvenusių vietinių žmonių pavardės¹⁸ ten jau yra išnykusios, nors kai kurių iš jų palikuonių dar esama Juodupėje, Rokiškyje, Vilniuje ar kitur:

*Ablėnas*¹⁹ (Štukos), *Ališauskas* (Alksniai), *Andriškevičius* (Užubaliai), *Antanaitis* (Skuomantai), *Apvalainienė* (Ilzenbergas), *Ažukukis, Beresinevičius* (Skuomantai), *Botnikas* (Alksniai), *Bražiūnas* (Eikiniškio vnk.), *Budreika* (Ilzenbergas), *Butleris* (Alksniai), *Čiuvinas* (Štukos), *Dilys* (Raišeliai), *Diržys, Dominauskas* (Skuomantai), *Dugnys* (Onušio dvaras), *Gadiškis* (Eikiniškio vnk.), *Gaidamavičius* (Vizgynė, Skuomantai), *Gasiūnas* (Mažučiai), *Ginotis* (Raišeliai), *Jasikevičius* (Užubaliai), *Juranas* (Eikiniškio vnk.), *Kalvelis* (Mažučiai), *Kalnietis, Kapustinskas* (Eikiniškio vnk.), *Kilius* (Alksniai), *Kurlienė, Kvedaravičius* (Skuomantai), *Lašienis* (Kiemiškiai), *Luškauskas, Malakauskas* (Eikiniškio vnk.), *Macijauskas, Miežys* (Užubaliai), *Minkevičius* (Lazdyniškis), *Musnickas, Paškauskas* (Alksniai, Gaidžgalė), *Oblėnas* (Skuomantai), *Paukštelis* (Užubaliai), *Pontonas, Remeikis* (Vizgynė), *Ramza* (Gaidžgalė), *Raupys* (Skuomantai), *Sarapinas* (Užubaliai), *Skabeikis, Skrivelis* (Onuš-

¹⁷ Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas, d. 2, Vilnius, 1976.

¹⁸ Rusų ir žydų pavardės šiuo aspektu nenagrinėjamos.

¹⁹ *Ablėnas* yra tarminis *Oblėno* variantas.

čio dvaras), *Stasiulis* (Ilzenbergas), *Staškevičius* (Užubaliai, Skuomantai), *Stukelis* (Raišeliai), *Šakonas* (Eikiniškio vnk.), *Šaulys*, *Šereika* (Skuomantai), *Taškevičius* (Alksniai, Ilzenbergas), *Tindžiulis*, *Tūmas* (Skuomantai), *Udriškis* (Lazdyniškis), *Vasiliauskas* (Gaidžgalė), *Vošteris* (Užubaliai), *Vilevičius* (Onušio dvaras), *Zoluba* (Užubaliai).

3. Pavardžių kilmė

Visų šių įvairiuose nagrinėtuose šaltiniuose minimų pavardžių kilmė gali būti įvairi – tai ir savosios, lietuviškos, pavardės, ir skolintos, atsiradusios su atvykėliais. Pavardžių iš senųjų baltų dvikamienių asmenvardžių visoje Lietuvoje esama gana nedaug – jos paprastai sudaro 7–12% visų pavardžių sąrašė, panašiai yra ir Onušio krašte. Pavardės iš pilnųjų krikšto vardų, tiek lietuviškų, tiek slaviškų, ir pavardės iš krikšto vardų trumpinių (lietuviškų, slaviškų, latviškų, vokiškų ir kitokių) sudaro didžiąją dalį tiek Onušio krašte, tiek ir visoje Lietuvoje. Apeliatyvinės, t. y. iš bendrinių žodžių kilusios pavardės, tiek lietuviškos, tiek slaviškos, tiek latviškos ar vokiškos, nėra retos, bet jų nėra tiek daug, kaip krikštavardinių. Tai suprantama, nes pavardžių tradicija Lietuvoje formavosi tada, kai buvo įsivyravę krikšto vardai. Nedaug, bet esama ir grynai rusiškų pavardžių, kurios dažniausiai priklausė gana seniai į šiuos kraštus atsikėlusiams sentikiams. Viena kita pavardė yra latviška, vokiška, prancūziška ar kitoks svetimos kilmės reliktas, atsiradęs Onušio krašte kartu su atvykėliais, įleidusiais šaknis šiame krašte.

Nustatant pavardžių kilmę, remtasi *Lietuvių pavardžių žodynu*²⁰, o siekiant trumpumo ir glaustumo nevengta tiesiog cituoti šį šaltinį (puslapiai, laikantis žodynų citavimo tradicijos, nenurodomi): mat pagrindinis tikslas šiame straipsnyje buvo ne savarankiškai nustatyti Onušio krašto pavardžių kilmę, jų etimologiją, o suskirstyti šias pavardes kilmės požiūriu ir išsiaiškinti, ar jos kuo nors specifinės lyginant su visos Lietuvos pavardėmis, ar pasiskirstymas kilmės požiūriu panašus į visos Lietuvos, ar kuo nors ypatingas dėl geografinės padėties (pasienis su Latvija), istorijos, ar turi įtakos gyvenimas palyginti atokiaje vietoje ir kt.

3.1. Pavardės iš senųjų baltų dvikamienių asmenvardžių

Pačios seniausios lietuvių pavardės yra išsirutuliojusios iš baltų genčių turėtų dvikamienių asmenvardžių. Tokių asmenvardžių yra išlikusių užfiksuotų metraščiuose, įvairiuose istorijos šaltiniuose, jais vadinosi Lietuvos didieji kunigaikščiai, mūsų karalius – tai *Min-daug-as*, *Vy-taut-as*, *Švitri-gail-a* ir kt. Manoma, kad išlikę užrašyti asmenvardžiai dažniausiai yra kilmingųjų vardai, nes prastuomenės vardais tais laikais nelabai domėtasi. Grožinėje literatūroje yra rašytojų sukurtų asmenvardžių, panašių į paliudytuosius istorijos šaltiniuose. Dabar vėl atgijo lietuvių mada senuosius baltų dvikamienius asmenvardžius ar pagal šį modelį rašytojų sukurtuosius suteikti savo vaikams: *Jo-tau-tas*, *Kari-gail-a*, *Rad-vil-ė*, *Vy-tart-as* ir kt.

Seniau kiekvienas toks asmenvardis turėjo aiškią reikšmę, tačiau ilgai niui kalba keitėsi, reikšmės nubluko. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šie as-

²⁰ *Lietuvių pavardžių žodynas*, Vilnius, t. 1–2, 1985–1989.

menvardžiai buvo ne tik lietuvių, bet ir kitų baltų genčių nuosavybė, taigi reikšmės ir gramatika vien dėl to jau negalėjo sutapti tik su lietuvių kalba. Reikšmės iškraipymų radosi ir dėl užrašinėtojų, kurie dažniausiai nemokėdavo baltų kalbų, tarp jų ir lietuvių.

Kadangi pavardės dažniausiai yra atsiradusios iš tėvo vardo, visoje Lietuvoje yra išlikę pavardžių, kurių pagrindas – senieji baltų dvikamieniai asmenvardžiai. Neretai laikui bėgant tokios pavardės „apaugdavo“ įvairiausiomis pavardžių priesagomis, tiek lietuviškomis, tiek ir atneštinėmis, dažniausiai slaviškomis, tačiau pats pavardės pamatas – senasis baltų dvikamienis vardas arba bent viena jo dalis – išlikdavo. Tokių pavardžių yra ir Onušio krašte.

Pažymėtina, kad pavardžių kilmės aiškinimas nėra paprastas, savaime suprantamas dalykas, nes neretai įmanomos net kelios tos pačios pavardės kilmės interpretacijos. Čia pateikiama dešimt pavardžių, kurių kilmės vienintelė arba viena iš galimų interpretacijų (jos žymimos arabiškais skaitmenimis su skliausteliu) siejama su baltų dvikamieniais asmenvardžiais. Nors *Ginoto* ir *Ginočio* pavardžių kilmė ta pati, jos laikomos skirtingomis pavardėmis.

Pavardės pateikiamos ta forma, kuria užrašytos dokumentuose, savarankiškai neatstatinėjamos į vyriškąją giminę, todėl čia esama tokių moterų pavardžių formų: *Butkevičienė*, *Narbutienė*.

Senieji baltų dvikamieniai vardai turi ir trumpinių. Tik dviejų iš šiame skyrelyje pateikiamų pavardžių pagrindas tebėra išlikęs dvikamienis baltų vardas: *Narbutienė* ir *Tervidys*. Kitų aštuonių pavardžių pagrindas tėra viena iš dvikamienio vardo sudedamųjų dalių, t. y. tik vienas kamienas ar jo liekana: *But-ėnas*, *But-kevičienė*, *Ginotas* ir *Gin-otis*, *Seib-utis*, *Šed-ys*, *Šer-eika*, *Vil-evičius*. Likusiąją pavardės dalį sudaro viena ar kelios priesagos ir galūnė.

BUTĖNAS Skuomantai – 1) gal tai viena iš senojo baltiško dvikamienio asmenvardžio šaknų *But-*, pvz., *But-vil-as*, *Nar-but-as*; *but-* sietina su liet. *būti*, *būtis*, *butas*; 2) bet galima sieti ir su pranc. pavardėmis *Buth*, *Butt*, *Bute*, *Buthe*, *Butho*; iš čia lenk. *Buth*, *Butha*; brus. *Bym*, *Byma*; rus. *Бымь*; lat. *Bute*.

BUTKEVIČIENĖ Onuškis – žr. pavardės *Butėnas*; dar plg. pavardes: lenk. *Butkiewicz*, brus. *Буткевіч*; iš ten lat. *Butkevics*.

GINOTAS Raišeliai – gal tai viena iš senojo baltiško dvikamienio asmenvardžio šaknų *Gin-*, pvz., *Gin-tar-as*, *Gin-taut-as* ir *Vy-gint-as*; *gint-* sietina su liet. *ginti* „atremti puolimą, užstoti, saugoti“.

GINOTIS Trakeliškiai – žr. *Ginotas*.

NARBUTIENĖ Onuškis – senasis baltiškas dvikamienis asmenvardis iš dviejų šaknų – *Nar-* ir *but-*, plg. *Nar-vyd-as*, *Nar-mant-as* ir *But-vyd-as*, *Kar-i-but-as*; šaknis *nar-* sietina su liet. *noras*, *norėti*; *but-* sietina su liet. *būti*, *būtis*, *butas*.

SEIBUTIS Onuškis – senasis baltiškas dvikamienis asmenvardis iš dviejų šaknų – *Sei-* ir *but-*, plg. *Sei-but-as* ir *But-vyd-as*, *Skir-but-as*; šaknies *sei-* kilmė neaiški; *but-* sietina su *būti*, *būtis*, *butas*.

ŠEDYS Aleknos – 1) gal tai viena iš dviejų senojo baltiško dvikamienio asmenvardžio šaknų *Šed-*, pvz., *Šed-bar-as*, *Šed-vyd-is*, *Šed-*

vil-a; *šed-* kilmė neaiški; 2) bet gali būti siejama ir su lenk. *szadzić* „tarti š vietoj s, švepluoti (ypač apie mozūrų tarmės atstovus)“.

ŠEREIKA Skuomantai – 1) gal senojo baltiško dvikamienio asmenvardžio vienos iš šaknų – *Ser-* arba *Sir-* fonetinis variantas *Šer-*, pvz., *Šir-vyd-as* arba *Sir-vyd-is*, *Sir-ged-as*; šaknies *šer-* kilmė neaiški; 2) bet gali būti siejama ir su liet. *sirti* (plg. lat. *sirt*) „supti, siausti“.

TERVIDYS Onuškis – senasis baltiškas dvikamienis asmenvardis iš dviejų šaknų – *Ter-* (gali būti *Tar-*) ir *vid-* (gali būti *vyd-*), plg. *Tar-vil-as*, *Tar-vain-is*, *Dau-tart-as* ir *Vid-mant-as*, *Mil-vyd-as*; *tar-* siejamas su liet. *tarti*; *vid-* sietina su liet. (*iš-*)*vysti* „pamatyti“.

VILEVIČIUS Onuškie dvaras, Skuomantai – 1) gal senojo baltiško dvikamienio asmenvardžio viena iš dviejų šaknų – *Vil-*, plg. *Rad-vil-a(s)*, *Sur-vil-a(s)*, *Vil-but-as*; *vil-* siejamas su liet. *viltis* „tikėtis“; 2) galima kildinti ir iš sen. sl. krikšto vardo *Вил, Вилей*; 3) gali būti iš senovės germanų dvikamienio vardo *Willihelm* (*willo* „valia, noras“ ir *helm* „šalmas“) (liet. atitikmuo *Vilhelmas*) trumpinių *Vilius, Vilis*.

3.2. Pavardės iš pilnųjų krikšto vardų formų

Manoma, kad Lietuvoje pavardžių formavimasis baigėsi XVIII a. Prieš tai buvo kelis šimtmečius trukęs procesas, kai žmonės turėdavo prievardžius – dažniausiai tėvavardžius, bet neretai ir pavadinimus pagal profesijas ar asmens ypatybes (pavardės). Prievardžiai nebūtinai pereidavo iš kartos į kartą, t. y. nebūdavo paveldimi. Dažnai būdavo nurodomi du vardai – asmens pavadinimas ar vardas ir jo krikšto vardas. Dabar matyti, kad didžiausia dalis pavardžių Lietuvoje yra susidariusios iš krikšto vardų.

Čia aptariamos tos Onuškie apylinkių pavardės, kurios kildinamos iš pilnųjų krikšto vardų formų, o ne jų trumpinių. Krikšto vardo forma neretai (bet ne visada) gali parodyti, kurios tai tautos vartojamas krikšto vardas: pvz., pavardės *Pavilavičius* pagrindas gali būti lietuviška krikšto vardo *Povilas* forma, bet gali būti ir slaviška – *Павел, Павелий, Павлиий*²¹. Kita vertus, pavardės *Pavilavičius* šaknyje vartojama [a] gali būti atsiradusi dėl lietuvių kalbos tarmės įtakos: nekirčiuotas [o] tariamas kaip [a.] Pavardės *Adomėnas, Adamonis* kildintinos iš lietuviškos krikšto vardo formos *Adomas*, tačiau visiškai atmesti sąsajas su slaviškąja to paties vardo forma *Адам* nereikėtų, nors pavardės šaknyje aiškiai turime [o], o ne [a], kaip slaviškoje vardo formoje. Labai dažnai pavardžių užrašymas priklausydavo nuo to, kaip užrašytojas mokėdavo lietuvių kalbą (kartais visai jos nemokėdavo), kaip jis atsižvelgdavo į pačių gyventojų tarimą.

3.2.1. Pavardės iš lietuviškų pilnųjų krikšto vardų formų

Onuškie krašte su lietuviškomis *Adomo, Antano, Dominyko (Domo), Dovydo, Povilo, Serapino* ir *Urbono* krikšto vardų formomis siejamos 8 pavardės.

ADOMĖNAS Gaidžgalė – 1) iš krikšto vardo *Adomas*; 2) su išlygom – gali būti iš sl. krikšto vardo *Адам*.

²¹ Суперанская А. В. *Словарь русских личных имен*, Москва, 2006.

ADOMONIS Alksniai – žr. *Adoménas*.

ANTANAITIS Skuomantai – 1) iš krikšto vardo *Antanas*; 2) su išlygom – gali būti iš sl. krikšto vardo *Антоний, Антон*.

DOMINAUSKAS Skuomantai – iš krikšto vardo *Dominykas, Domas*, bet plg. su lenk. pavardėmis *Dominowski, Dominowicz*.

DOVYDĖNAS Gaidžgalė – 1) iš krikšto vardo *Dovydas*; 2) su išlygom – gali būti iš sl. krikšto vardo *Давид*.

PAVILAVIČIUS Ilzenbergas – 1) iš krikšto vardo *Povilas*; 2) gali būti iš sl. krikšto vardo *Павел, Павеллий, Павлий*.

SARAPINAS Užubaliai – 1) iš krikšto vardo *Serapinas*; 2) gali būti iš sl. krikšto vardo *Серапион*, rus. *Серафим*, brus. *Серафин*.

URBANAIVIČIUS Užubaliai – iš krikšto vardo *Urbonas*.

3.2.2. Pavardės iš slaviškų pilnujų krikšto vardų formų

Kaimyninės slavų tautos – baltarusių, lenkų ir rusų – turi savuosius, tik jiems būdingus, krikšto vardus, pvz., *Савва, Савватиий*, plg. brus. *Савва*, lenk. *Sawa; Малахий, Малах* ir kt. Tačiau nemaža dalis slavų krikšto vardų sutampa su lietuvių vartojamais, bet jų forma slaviška, būdinga atitinkamoms slavų kalboms, pvz., slavų krikšto vardai *Матфеѝ, Матвеѝ; Моѝсеѝ*; brus. *Маѝеѝ* atitinka liet. *Motiejus, Matas; Фѝдор, Феодор* (atitinka liet. *Teodoras*, lenk. *Teodor*), brus. *Хвѝдар, Хвѝдор*.

Toliau pateikiamos 7 Onušio krašto pavardės, kildinamos iš slaviškų pilnujų krikšto vardų formų (pavardės *Lukaševičius* ir *Lukoševičius* laikomos fonetiniu tos pačios pavardės variantu).

BRAŽIŪNAS Eikiniškio vnk. – iš sl. krikšto vardų: lenk. *Ambros, Ambrozy*; brus. *Амброс, Амброж*; rus. *Амброс*.

KVEDARAVIČIUS Skuomantai – iš sl. krikšto vardo *Фѝдор, Феодор* (atitinka liet. *Teodoras*, lenk. *Teodor*) brus. formos *Хвѝдар, Хвѝдор*.

LUKAŠEVIČIUS Alksniai, Užubaliai – iš sl. krikšto vardo *Лука*, lenk. *Lukasz* (atitinka liet. *Lukas*); iš lenkų pasiskolinę brus. – *Лукаи*.

LUKOŠEVIČIUS Ivoniškis, Skuomantai – žr. *Lukaševičius*.

MALAKAUSKAS Eikiniškio vnk. – iš sl. krikšto vardo *Малахий, Малах*.

MACIJAUSKAS Onuškis – iš sl. krikšto vardų *Матфеѝ, Матвеѝ; Моѝсеѝ*; brus. *Маѝеѝ*, trumpinys *Мося* (atitinka liet. *Motiejus, Matas*); plg. su lenk. pavardėmis *Maciejowski* ir brus. *Маѝеѝѝcki, Маѝеѝѝcki*.

SAVICKAS Skuomantai – iš sl. krikšto vardų *Савва, Савватиий*, plg. brus. *Савва*, lenk. *Sawa*; brus. pavardė *Савѝcki*, lenk. *Sawicki*, rus. *Савѝцкий*.

ŠIMANAUSKAS Klevinė, Skuomantai – iš krikšto vardo *Simonas* brus. atitiktens *Шѝман*, lenk. *Szymon, Szymon*.

3.3. Pavardės iš krikšto vardų trumpinių

Pavardės iš trumpųjų krikšto vardų formų, t. y. trumpinių, sudaro bene didžiausią krikštavardinių pavardžių dalį. Krikšto vardų trumpiniai yra šnekamosios kalbos faktai: jeigu pavardės, kurios net kelis šimtmečius tebuvo nepaveldimi prie-

vardžiai, iš pilnujų krikšto vardų formų galėdavo „suteikti“ krikšto metu kunigai ir be pačių žmonių aktyvaus dalyvavimo šiame procese, tai vardų trumpinius nurodydavo tikrai patys žmonės, tiesiog pasakydavo, kuo vardu kūdikio tėvas. Atidžiau pažvelgus į tokių pavardžių kilmę, galima atsekti, ar pavardžių susidarymo metu kalbėta tik lietuviškai, o jei ne, tai kuriomis kalbomis ir kada kalbėta, būta vienos bendros kalbos ar net kelių, su kuriais kaimynais palaikyti santykiai ir pan. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad čia turimi omenyje itin seni laikai, kai kelis šimtmečius vyko lietuvių pavardžių formavimasis.

3.3.1. Pavardės iš lietuviškų krikšto vardų trumpinių

Pavardžių iš lietuviškų krikšto vardų trumpinių itin nedaug, tik 3, o ir tos pačios nėra kildintinos tik iš lietuviškų formų: pvz., pavardė *Stasiulis* toli gražu dar nėra būtinai tik lietuviško krikšto vardo *Stanislovas* trumpinys *Stasys*, mažybinė forma *Stasiukas*, nes ir slavų kalbose trumpinių kamienai sutampa: *Смас, Смась-юль, Смась-юк, Смась-ка* ir pan.; dėl to, kad liet. krikšto vardų *Kristupas, Kristijonas* trumpinys yra *Krisius*, dar negalima teigti, kad nieko nėra bendra su brus. *Крысь, Крыська* arba lenk. *Kryś, Krzysz*.

KRISIŪNAS Eikiniškio vnk. – greičiausiai iš kurio nors krikšto vardo trumpinio, kaip antai: 1) iš liet. krikšto vardų *Kristupas, Kristijonas* trumpinio *Krisius*, plg. su lenk. *Krzysztof* trumpiniais *Kryś, Krzysz*; 2) ar net sl. krikšto vardų *Крискантий, Хрискантий, Крысанф, Крискент* ir kt. brus. trumpinių *Крысь, Крыська*, plg. brus. pavardes *Крыскевич, Крыська*.

STASIUKĖLIS Onuškis – 1) iš krikšto vardo *Stanislovas, Stasys* liet. mažybinės formos *Stasiukas*; 2) plg. ir brus. mažybinę formą *Смасьюк* (priesaga tikriausiai iš liet.) iš sl. krikšto vardo *Станислав*.

STASIULIS Ilzenbergas – iš krikšto vardo *Stanislovas, Stasys* trumpinio *Stasiulis*; plg. ir brus. trumpinį *Смасьюль* (priesaga tikriausiai iš liet.) iš sl. krikšto vardo *Станислав*.

3.3.2. Pavardės iš latviškų krikšto vardų trumpinių

Onuškie kraštas yra prie pat Latvijos sienos, todėl visiškai natūralu, kad rastos ir 2 pavardės iš latviškų krikšto vardų trumpinių: *Brenčys* ir *Kriškanas*. Iš esmės tai yra sulietuvinotos latviškos pavardės.

BRENČYS Užubaliai, Vizgynė – iš krikšto vardo *Laurentius* latvių trumpinio *Brencis*.

KRIŠKANAS Kalneliai – plg. su latviška pavarde *Kriškāns*, kuri kildinama iš krikšto vardo *Krišjānis* (liet. *Kristijonas*) trumpinio.

3.3.3. Pavardė iš vokiško krikšto vardo trumpinio

Latvijoje ilgai turėta daug kontaktų su vokiečiais, daugiau nei Lietuvoje. Arba per latvius, o gal ir kitais keliais į Onuškie kraštą yra patekę vokiškų pavardžių. Viena iš jų, nors ir su išlygomis, yra *Kiliaus* pavardė.

KILIUS Alksniai – 1) sietina su krikšto vardo *Kilijonas* trumpiniu, plg., pvz., vok. *Kill* iš *Kilian*, lenk. *Kila* iš *Kilian*; 2) bet gali būti ir vienas iš senųjų baltišku dvikamienių vardų sandų *Kil-* (plg. *Kil-baras*).

3.3.4. Pavardės iš slaviškų krikšto vardų trumpinių

Slaviški krikšto vardų trumpiniai pačiose slavų kalbose tik kartais sutampa, nes dažniausiai skiriasi, ypač fonetikos, žodžių darybos – priesagų – atžvilgiu. Pabrėžtina, kad lenkiškus trumpinius kartais vartoja ir baltarusiai, kaip, beje, ir atvirkščiai: pvz., krikšto vardo *Romanas* baltarusių trumpinį *Рамашка* vartoja ir lenkai – *Romaszko*.

Vis dėlto galima teigti, kad nemaža dalis Onušio krašto pavardžių kildintina iš baltarusiškų krikšto vardų trumpinių, pvz.: *Griškėnas* – iš sl. krikšto vardo *Григорий* brus. trumpinio *Гришка*; *Jasikevičius* – iš sl. krikšto vardo *Иоанн* brus. trumpinio *Ясюк*; *Jasinevičius* – iš sl. krikšto vardo *Иоанн* brus. trumpinio *Ясенка*; *Juranas* – iš sl. krikšto vardo *Георгий* brus. trumpinio *Юран*; *Kastėnas* – iš sl. krikšto vardo *Константин* brus. trumpinio *Касцян*; *Šinkūnas* – iš krikšto vardo *Симонас* brus. atitiktens *Сімян* trumpinio *Сінька*; *Tūmas* – gal iš sl. krikšto vardo *Фома* brus. trumpinių *Тумась, Тумаиш* ir kt.

Yra pavardžių ir iš lenkiškų trumpinių, pvz.: *Ališauskas* – iš sl. krikšto vardų *Олисеу, Елисеу* lenk. trumpinio *Alisz*; *Liškauskienė* – iš sl. krikšto vardo *Лука* lenkiško atitiktens *Łukasz* (liet. *Lukas*) trumpinių *Łuczka, Łuczko*.

Iš viso rastos 28 pavardės iš slaviškų krikšto vardų trumpinių.

ALEKNA Gaidžgalė – iš sl. krikšto vardo *Александр* trumpinių: brus. *Алехно, Олехно*, rus. *Алехна, Аляхно*, lenk. *Olechno*.

ALIŠAUSKAS Alksniai – iš sl. krikšto vardų *Олисеу, Елисеу* trumpinių: brus. *Аліс*, rus. *Алис*, lenk. *Alisz*; lenk. pavardė *Olszowski*, brus. *Альшоўскі*.

ANDRIŠKEVIČIENĖ Užubaliai – iš sl. krikšto vardų *Андріан, Андриян, Ондриян* trumpinių: lenk. *Andr(z)ysz*, rus. *Ондрись*.

GAIDAMAVIČIUS Skuomantai, Vizgynė – gal iš sl. krikšto vardo *Гаий* imanomo trumpinio **Гайда*, nes paliudyta mažybinė priesaga *-d-*; plg. brus. pavardes *Гайда*, rus. *Гаїдин*, lenk. *Gajda, Hajda* ir kt.

GASIŪNAS Mažučiai, Onuškis – trumpinys *Гась* iš sen. sl. krikšto vardo *Гостислав*.

GRINCIŪNAS Skuomantai – iš sl. krikšto vardo *Григорий*, lenk. *Grzegorz* lenk. trumpinių *Hrynies, Hryń*, brus. *Гринец, Грци*.

GRIŠKĖNAS Gaidžgalė, Kiemiškiai, Skuomantai, Trakeliškiai – iš sl. krikšto vardo *Григорий*, lenk. *Grzegorz* lenk. trumpinio *Hryszko*, brus. *Гришка*.

JASIKEVIČIUS Užubaliai – iš sl. krikšto vardo *Иоанн* brus. trumpinio *Ясюк*.

JASINEVIČIUS Eikiniškio vnk. – iš sl. krikšto vardo *Иоанн* brus. trumpinio *Ясенка*.

JASIŪNAS Eikiniškio vnk. – iš sl. krikšto vardo *Иоанн* brus. trumpinio *Ясь*, lenk. *Jaś*.

JURANAS Eikiniškio vnk. – iš sl. krikšto vardo *Георгий* brus. trumpinio *Юран*.

KASTĖNAS Gaidžgalė, Lazdyniškis – iš sl. krikšto vardo *Константин* brus. trumpinio *Касцян*.

LAŠIENIS Kiemiškiai – gali būti iš sl. krikšto vardo *Власий* brus. trumpinio *Влас*.

LUŠKAUSKIENĖ Onuškis – tikriausiai lygintina su lenk. pavarde *Łuczowski*, kuri kildinama iš sl. krikšto vardo *Лука*, lenk. *Lukasz* (atitinka liet. *Lukas*) trumpinių *Łuczka*, *Łuczko*.

MUIKEVIČIUS Lazdyniškis – gal iš sen. sl. krikšto vardo *Муй* įmanomo trumpinio **Муйка*, nes yra mažybinė priesaga *-k-*.

PAŠKAUSKAS Alksniai, Gaidžgalė – iš sl. krikšto vardo *Паул*, *Павлий*, *Павел* (liet. atitikmuo *Povilas*) trumpinio *Пашка*; plg. lenk. *Paszowski*, brus. *Пашкоўскі*, rus. *Пашковский*.

PONTOGAS Onuškis – iš sl. krikšto vardo *Пантелеймон*, *Панталеон* trumpinio *Пантак*.

RAMEIKIS Vizgynė – 1) gal iš sl. krikšto vardo *Роман*, sen. sl. krikšto vardų *Ромадий*, *Ромелий* trumpinių *Рамейко*, *Рамейка*; 2) bet gal ir iš liet. *ratius* „1. kuris lėto būdo, nesmarkus; 2. geras, mielas, malonus, jaukus, džiuginantis; 3. linksmas, smagus“; plg. *Remeikis*.

RAMZA Gaidžgalė – iš sl. krikšto vardo *Ромадий*, *Роман* brus. trumpinio *Рамша*.

REMEIKIS Onuškis, Užubaliai, Vizginių vnk. – plg. *Rameikis*.

REMEŠKIS Užubaliai – iš krikšto vardo *Romanas* lenk. trumpinio *Romaszko*; brus. *Рамашка*.

STAŠKEVIČIUS Skuomantai, Užubaliai – 1) iš sl. krikšto vardo *Станислав* (liet. atitikmenys *Stanislovas*, *Stasys*; lenk. *Stanisław*, brus. *Станіслаў*) trumpinių: lenk. *Staszek*, *Staszko*, *Staszko*, brus. *Сташко* arba 2) brus. trumpinio *Сташко* iš sen. sl. krikšto vardo *Евстафий*.

ŠIMĖNAS Kiemiškiai – iš krikšto vardo *Simonas* lenk. atitikmens *Szymon*, *Szymon* trumpinių *Szym*, *Szyma*.

ŠINKŪNAS Užubaliai – iš krikšto vardo *Simonas* brus. atitikmens *Сімян* trumpinio *Сінька*.

TALIUS Alksniai – iš sl. krikšto vardo *Анатолій* trumpinio *Талюсь*.

TAŠKEVIČIUS Alksniai, Ilzenbergas – 1) iš sl. krikšto vardo *Антон* trumpinio *Тошка*; 2) galimas siejimas su sen. sl. krikšto vardo *Евстахий* brus. trumpiniu *Сташко*, rus. *Сташка* ar 3) lenk. trumpiniais *Staszko*, *Staszko* iš krikšto vardo *Stanisław*; brus. trumpiniu *Сташко* iš krikšto vardo *Станіслаў* (liet. atitikmenys *Stanislovas*, *Stasys*).

TŪMAS Skuomantai – 1) gal iš sl. krikšto vardo *Фома* brus. trumpinių *Тумась*, *Тумаиш*; 2) gal iš krikšto vardo *Thomas* vok. trumpinių *Tuma*, *Thum* (liet. atitikmenys *Tomas*, *Tamošius*); bet galimas siejimas ir 3) su liet. *tumas* „būrys, tumulas, tumtas, tuntas“.

VASILIAUSKAS Gaidžgalė – iš sl. krikšto vardo *Василий*, *Василей* brus. trumpinio *Васіль*.

3.4. Pavardės iš lietuviškų apeliatyvų

Dalis apeliatyvinių pavardžių yra pravaradinės kilmės. Dažnai nurodoma kuri nors žmogaus ypatybė, pvz., pavardė *Baltušis* reiškia „baltaodis“, *Stuoka* – „žioplą, kvailą žmogų“, plg. lat. *stuoķis* „kuris nerangus, sustingęs“; arba įvardijamas išskir-

tinumas – *Trainys, Trainys* – „vienas iš trijų kartu gimusių vaikų“ ir pan. Kita dalis apeliatyvinės kilmės pavardžių siejama su socialine padėtimi, profesija, užsiėmimu. Pvz., *Šaulys* gali būti iš liet. žodžio *šaulys* „kas moka šaudyti; šautuvu ginkluotas karys; istor. pirmosios nuolatinės Rusų valstybės kariuomenės, kitaip vadinamos tarnybiniais žmonėmis, narys“; *Keliuotis* – iš liet. istorizmo *keliuotis* „kelio tarnas“ ir kt. Pažymėtina, kad didžioji šios su užsiėmimu siejamų pavardžių grupės dalis yra susijusi su skoliniais, pvz., *Botnikas* – iš liet. istor. germanizmo *botnikas* (vok. *Bau, Bauten*) „geležinkelio tiesimo darbininkas“; *Kažemėkas* – iš liet. slavizmo *kažemėkas* (brus. *кажмяка*) „odų dirbėjas, odinis, odininkas, odžius“. Čia lietuviškais apeliatyvais laikomi visi bendriniai lietuvių kalbos žodžiai, kai kurie vartojami tik tarmėse, t. y. tiek savieji, tiek ir skoliniai, neturintys pakaitalų ar gretybių savo vartojamoje sistemoje (dažniausiai tarmės). Iš viso rastos 68 pavardės, kildintinos lietuvių kalbos vartosenoje pasitaikančių bendrinių žodžių.

ABLĖNAS Štukai – žr. *Oblėnas*.

APALAINIENĖ Ilzenbergas – iš liet. *apalas, apvalainas* „apvalus, apvalainas“.

AŽUKUKIS Onuškis – iš liet. *ažu-* ir *kukis* „kablus, vašas“.

BAKŠYS Mažučiai – 1) gal iš liet. *baksėti, bakšyti* „bakštyti“, 2) bet plg. ir su lenk. pavarde *Bogsza*, brus. *Бакуа*.

BALTUŠIS Onuškis – gal iš liet. *baltušis* „baltaodis“.

BARONAS Užubaliai – iš liet. slavizmo *baronas* „avinas, tekis; oblius su dviem rageliais, prietaisas rąstams ant ožių užkelti pjaunant lentas ir kt. prietaisai“; istor. „bajorų titulas, žemesnis už grafo“.

BOTNIKAS Alksniai – gal iš liet. istor. germanizmo *botnikas* (vok. *Bau, Bauten*) „geležinkelio tiesimo darbininkas“.

BUČIŪNAS Gaidžgalė – 1) gal iš liet. slavizmo *bučius* (lenk. *bucz*, brus. *буч*) „iš vytelių pintas krepšys su įgerkliu žuvims gaudyti, varža; iš siūlų megztas į varžą panašus įtaisas žuvims gaudyti ar sugautoms laikyti vandenyje; iš šiaudų su plėšomis pinta statinė, bambblė“; 2) plg. su vok. pavardėmis *Butsch, Butze*; vok. *Butz, Butze* „obuolio, kriaušės graužtas, šerdis“; yra ir lenk. pavardė *Bucz*.

BUDREIKA Ilzenbergas – *budrus* „kuris greit pabunda; sargus; akylas, apdairus; gyvas, smagus, mitrus“, plg. *budra* „žiemą laikas prieš kėlimąsi, pradėjimas busti; nakties vidurys; gūras“.

ČEIČYS Barščiai, Mažučiai, Onuškis, Raišeliai, Trakeliškiai – 1) gal sietina su liet. *cycuoti* „tampyti, tąsyti, tysoti; malti (rankomis sukant giras)“; 2) gal su lat. *cei-* (plg. arch. *ceimurs* „tokia kerpė; samanos“), plg. lat. *Čeičis*; lenk. *Czeicz, Czeycz*.

ČYPAS Užubaliai – gal iš liet. *čypti* „cypti“.

ČIRŪNAS Onuškis – 1) gal iš liet. *čirenti* „čiulbėti, čirškėti; (prastai) griežti; girgždėti (apie medį)“; 2) bet plg. ir brus. pavardę *Чырун*.

DEKSNYS Levaniškis, Onuškis – liet. *degti, degsnys, degsnis* „išdaga, degsnė, degimas“.

DILYS Raišeliai – 1) gal iš liet. *dilius* „kas dyla, gaišta prie darbo, dykinėja, tinginys; smaližius“; 2) plg. vok. pavardes *Dill, Dilli, Dil-*

lis, Dille, Diel, Diels; vok. *Diele* „lenta, grindys“; *Dill* „krapas“ ir kt.; iš vokiečių atėjusias lenk. *Dyl, Dyla*; lat. *Dille, Dīls*.

DUGNIENĖ Onušio dvaras – įmanomas ryšys su liet. *dugnas* „apačia; dangtis; žemės įdubimo; indo, padargo ar kokio daikto apačia, galas; giluma“.

GAIDYS Gaidžgalė – liet. *gaidys*.

GALVANAUSKAS Skuomantai, Užubaliai – 1) liet. *galvonas* „vyresnysis, viršininkas ir kt.; nedidelis debesiukas; toks suolas, ant kurio dirbami ratai; lenta; šulas“; 2) plg. ir su brus. *Голован, Голованов, Голованенко*.

KALVELIS Skuomantai – iš liet. ir lat. *kalvis* „kas verčiasi metalo kalimo amatu“.

KANOPA Čeičiai, Kalneliai, Onuškis, Skuomantai, Užubaliai – 1) iš liet. *kanopa* „arklio kojos nagai“; 2) įmanomi ryšiai ir su liet. pavarde *Kanapė* iš liet. *kanapė* „kultūrinis augalas, iš jo stiebo gaudamas pluoštas, o iš sėklų spaudžiamas aliejus; to augalo sėkla, grūdai“; 3) plg. kitų tautų pavardes: lenk. *Копора, Копор*; brus. *Копонка*; rus. *Копон*.

KAZOKAS Ivoniškis – galbūt sietina su liet. istor. *kazokas* „Rusijoje nuo XVIII a. – karių luomo žmogus, kilęs iš Dono, Kubanės, Tereko, Orenburgo ir kitų karinių sričių, už lengvatinį naudojimąsi žeme įpareigotas tarnauti kariuomenėje arba tarnaujantis joje raiteliu; XV–XVII a. Rusijoje – laisvasis žmogus, kilęs iš pabėgusių į Rusijos pakraščius (Doną, Jajiką, Zaporožę) baudžiauninkų (valstiečių, tarnų) ir miesto varguomenės; įvairių skirtingų augalų skirtingose vietovėse pavadinimas; pastatytas džiūti javų (vasarojaus) pėdas, gubelė, kuodžia“ ir kt.; taip pat plg. lenk. pavardę *Kazak*, brus. *Казак, Козак*, rus., ukr. *Козак*.

KAŽEMĖKAS Kiemiškiai, Onuškis, Skuomantai – iš liet. slavizmo *kažemėkas* (brus. *кажмяка*) „odų dirbėjas, odinis, odininkas, odžius“; plg. brus. pavardes *Кажмяка, Кожемяка, Кожмяка*.

KELIUOTIS Onuškis – iš liet. istorizmo *keliuotis* „kelio tarnas“.

KIRSTUKAS Onuškis, Onušio dvaras – iš liet. *kirstukas* „linkęs peštis, priešintis žmogus, peštukas; mažas, susiraukęs vyras“.

KRUKELIS Onuškis – 1) gal iš liet. *kriukelis* „medinis kablys virvėms vyti; kabliukas žuvims gaudyti; meškerė; arba iš liet. *kriukas* „kablys; kiaulės snukis, knyslė“, *kriukė* „knyslė, snukis (kiaulės)“, *kriukis* „kablys; kiaulės knyslė; senas, sulinkęs žmogus“; 2) bet plg. ir su vok. pavardėmis *Kruck, Krük*.

KRUOPIENYTĖ Onuškis – iš liet. *kruopienis* „iš kruopų“.

KUPČIŪNAS Alksniai – iš liet. slavizmo *kupčius* (brus., rus. *купец*) „pirklys; tuščia varpa javuose“.

KVILIŪNAS Onuškis – 1) gal iš liet. *kvilti* „nirti“, *iš-kvilti* „išnirti“ (koją); 2) įmanomi ryšiai su lat. pavarde *Kvilsons*; 3) su lenk. pavardėmis *Chwil, Chwila* ir pan.

LAPAŠINSKAS Bremeliškis – 1) galbūt sietina su liet. *lapašyti* „mušti, kulti (ppr. žmogų)“; 2) bet dažniausiai tikriausiai sietina su brus. pavardėmis *Лопашка, Лопашка*; rus. *Лопашов, Лопашин*; lenk. *Łopaczyński*.

LIUGA Kiemiškiai – 1) gal iš liet. *liūgas* „purvynas, mulvė; liūnas, klampynė“; *liugėti* „liumpsėti, liūliuoti“; 2) galbūt sietina su vok. *Lüge* „melas“; arba 3) su lenk. *ług* „chem. šarmas; skystis, kuriame balinamas audeklas“.

LUKŠTARAUPIS Barščiai – liet. *lukštaraupis* „pelkinio žinginio vaisius“.

MIELIŪNAS Alksniai – gal iš liet. *mielys* „tylus, lėtas, mažakalbis žmogus, nevykėlis, žioplys, mėmis“.

MIEŽYS Užubaliai – iš liet. *miežys, miežis* „vasarinis varpinis javas su lukštuotais grūdais; spuogas akies voko pakraštyje“.

MIŠKINIS Trakeliškiai – iš liet. *miškinis* „prk. ne naminis, laukinis; miško gyventojas, miškinaitis; toks grybas, lepšis; miško dvasia, girinys“.

MURALIUS Onuškis – 1) gal iš liet. slavizmo *mūrėlis* „mūrininkas“ iš brus. *мураль*; 2) gal iš liet. *mūrėlius* „kas išsitepęs, murzinas“.

NAVICKIENĖ Štukai – 1) gal iš liet. istor. slavizmo *navikas* (lenk. *nowik*) „naujakurys, naujokas; gumbas ant medžio ar organizme“; 2) bet gal tiesiog skolinta pavardė, plg. lenk. *Nowicki*; brus. *Навіцкі*, rus. *Новицкии*.

OBLĖNAS Skuomantai – gal iš liet. germanizmo *oblius* (vok. *Hobel*; brus. *забал*; lenk. *hebel*) „įrankis lentoms drožti, lyginti; įrankis kopūstams pjaustyti“; žr. *Ablėnas*.

PAUKŠTELIS Užubaliai – iš liet. *paukštelis* „paukščio jauniklis“.

PUNDŽIULIENĖ Onuškis – iš liet. *pundžius* „buožgalvis; didžiagalvis“.

RAGELIENĖ Onuškis – iš liet. *ragas* „kieta smaili gyvulio (ppr. žinduolio) kaktos išauga; koks nors smailus, riestas daiktas, įrankis; jo smailioji dalis“.

RAIŠYS Skuomantai – iš liet. *raišas* „šlubas; prk. netikslus, netaisyklingas“.

RAUPYS Skuomantai – iš liet. *raupys, raupis* „kas raupuotu, rauplėtu veidu; toks parazitinis grybas“.

RIUKAS Alksniai – gal iš liet. 1. *rukti* „rauktis, trauktis“; 2. *rūkas* „migla, ūkas“; 3. *riūkti* „su balsu verkti, bliauti; mauroti, baubti, mykti, žviegti; negražiai, garsiai dainuoti; bartis, bambėti“.

RUŠĖNAS Alksniai, Onuškis – 1) galbūt iš liet. *rušus* „darbštus“, *rūšėti* „būti judriam, veikliam, gyvuoti“, *rušinti* „judėti, krutėti; rengtis, ruoštis“; 2) bet neatmestina galimybė ir iš sen. rus. vardo *Руслан* trumpinio *Русик* ar kt.

SKABEIKIS Onuškis – gal sietina su 1) liet. *skabyti* „skinti, raškyti, edinėti, rupšnoti, kramsnoti; gnaibyti, pešioti; draskyti, plėšyti; labai ko norėti, veržtis“; 2) bet plg. liet. slavizmus 1. *skaba* (brus. *скаба*, rus. *скоба*) „metalinė kabė, sankaba; segamoji drabužio kabė; pasaga“, 2. *skabas* „skapas; iškastruotas gyvulys (ppr. avinas), kastratas, išdaras, 3. *skabas* „skoba; šonkaulis“.

SKRANDAUSKAS Užubaliai – gal iš liet. *skrandžius* „kas vilki skrandą; skrandų, kailių dirbėjas“.

SOLTUNIENĖ Onuškis – 1) galimi ryšiai su liet. *salta* „liauka gyvulio pakaklėje; taukai ant žarnų“; *saltas* „juodas gumuliukas taukuose“; *saltės* „gumuliukai taukuose“; *saltenos* „taukai ant žarnų“; 2) gali-

ma sieti su liet. *salti* „tekėti“; 3) plg. su slaviškomis pavardėmis: brus. *Солман*, rus. *Солман, Салман*, ukr. *Солман, Салман*, lenk. *Sołtan*.

STALAUŠKAS Onuškis – gal 1) sietina su *stalius* „meistras, dirbantis baldus ir kai kuriuos kitus medžio dirbinius, dailidė“; gal su liet. *stalas* „baldas su plačia gulsčia lenta viena ar keliomis kojomis“; 2) bet gali būti tiesiog slaviška pavardė, plg. lenk. *Stołowski*, brus. *Сталовіч* ir pan.

STRIKAS Alksniai, Barščiai – gal iš liet. germanizmo *strykas, strikas* „lazdelė su įtemptų ašutų pluoštu garsui iš styginių instrumentų išgauti, griežiklis; mūrininko mentė; lentelė javų saikui nulyginti, kaupui nubraukti; lentelė stiegiamam šiaudiniam stogui lyginti; lentelė formuojamų plytų paviršiu lyginti; forma durpėms daryti; dryžis, drūžė, ruožas (prr. audekle); medžio rievė.“

STUKELIS Raišeliai – gal 1) iš liet. germanizmo *stukas* „gabalas, gumulas, luitas; storas medžio gabalas, raštagalys, trinka; apie storą, nerangų, tingų žmogų“; 2) gali būti ir vokiška pavardė, plg. *Stuck, Stuke, Stucke*; tikriausiai per vokiečius ir lat. *Stuķis*, brus. *Смык*.

STUMBRYŠ Klevinė – iš liet. *stumbras* „stambus laukinis žinduolis, panašus į jautį“ ir *stumbras* „nerangus, tingus žmogus“ arba iš liet. *stumbra* „kas susitraukęs, susenęs, sukriošęs“.

STUOKA Lukštininkai, Skuomantai – iš liet. *stuokas* „apie žioplą, kvailą žmogų“; plg. lat. *stuķis* „kuris nerangus, sustingęs“.

SUSNYŠ Onuškis – iš liet. *susna* „sunnykęs, nususeęs gyvulys ar šiaip kas; tokia grybelio sukeliama odos liga; susas, niežai; suskis; kas aptekęs suskiu, niežuotas“.

ŠAKONAS Eikiniškio vnk. – gal sietina su liet. *šaka, šakoti(s)* vedinių ar panašiai skambančių žodžių, plg. *šakaronas* „kas aukšto ūgio, didele nosimi“; *šakotis* „kas nors iš šakoto medžio, ragu“; *šakaras* „koks nors įnagis, įrankis“ ir pan.

ŠAULYS Onuškis – iš liet. *šaulys* „kas moka šaudyti; šautuvu ginkluotas karys; istor. pirmosios nuolatinės Rusų valstybės kariuomenės, kitaip vadinamos tarnybiniiais žmonėmis, narys“.

ŠEŠKAUSKAS Onuškis – iš liet. *šeškas* „plėšrus kiauinių šeimos žvėrelis; apie piktą, priekabų, priešginą žmogų“.

ŠMERDELIS Kiemiškiai – gal iš liet. germanizmo *šmirgelis* „1. kalnų uoliena, švitras; 2. švitrinis tekėlas, galąstuvus; 3. nerimtas žmogus, patauška“.

ŠUKŠTULIS Onuškis – gal iš liet. *šukštus* „iš nevėtytų grūdų, su ašakomis, šiugždus; žvarbus, aštrus; piktas, šiurkštus; baugus, gūdas; varginantis, sunkus“.

ŠULAS Onuškis – 1) iš liet. germanizmo *šulas* „įkastas klojimo durų, medinio šulinio rentinio, vartų, tilto ir kt. stulpas; medinio ki-biro, statinės šono lentelė“; 2) gali būti vokiška pavardė *Schuhl*.

ŠVEDAS Alksniai – iš liet. etnonimo *švedas* „švedų tautos žmogus“ arba „kas šveplas; blogas, negeras“.

TINDŽIULIS Onuškis – galbūt sietina su liet. *tingus* „tingintis, nenorintis dirbti, vergus; keliantis, varantis tingulį, sunkus“.

TRAIMYS Onuškis – tikriausiai fonetinis perdirbinys iš *Traimys* (žr.).

TRAINYS Skuomantai – fonetinis perdirbinys iš liet. *treinys* „1. vienas iš trijų kartu gimusių vaikų; 2. trijų daiktų visuma; 3. viksvinių šeimos žolė, auganti drėgnose vietose; prasta, smulki žolė“.

TUBELIS Skuomantai – fonetinis perdirbinys iš liet. *tūbas* „veltinys; iš vilnų veltas, veltinis (papr. apavas, užtiesalas, audeklas)“.

UDRIŠKIS Lazdyniškis – iš liet. *ūdra, ūdras* „plėšrus vandeningas kailinis žvėrelis; prk. netvarkinga, apsileidusi moteris“.

VABOLIS Lazdyniškis – iš liet. *vabolė, vabuolas* „vabalas, juodvabalas, mėšlavabalas“.

ZALBA Užubaliai – galbūt iš liet. germanizmo *zalbatyti* (vok. *salbadern*) „plepėti, taukšti“, plg. *zalbata* „tauškalai, plepalai“, *zalbatyna* „plepys, niektauza“.

ŽEIŽYS Kiemiškiai – gal iš liet. *žiežti* „ūžti (apie liepsną), pykti, niršti; barti, uiti“.

ŽINDULIS Raišeliai – iš liet. *žindulis, žindulys* „žindomas vaikas ar gyvulys“.

3.5. Kitų kalbų apeliatyvinės kilmės pavardės

3.5.1. Latviškos pavardės

Onušio kraštas ribojasi su Latvija, todėl nenuostabu, kad čia esama ir su lietuvintų latviškų pavardžių: jos turi lietuviškas galūnes, moterų ir mergaičių pavardės – atitinkamas lietuviškas priesagas. Čia aptariamoms iš latviškų bendrinių žodžių kilusios pavardės – tokių rastos 7.

GEIDONAS Lukštininkai – plg. su lat. pavarde *Ģeidāns*.

KALNELIS Mažučiai – plg. su lat. pavarde *Kalns*; lat. *kalns* „kalnas; prk. iškilėlis“.

KALNIETIS Onušis – plg. su lat. pavardėmis *Kalnetis, Kalnietis*; lat. ir liet. *kalnietis* „kalnų gyventojas, kalnėnas“.

KRAPIENIS Trakeliškiai – plg. su lat. pavarde *Krapans*; lat. *krapants* „prastas, nuvarytas arklys; suimtas, areštuotas žmogus“;

KURLIENĖ Onušis – plg. su lat. pavarde *Kurlis*; lat. *kurlis*, liet. latvizmas *kurlas* „kurčias“.

SKRIVELIS Onušio dvaras – plg. su lat. pavardėmis *Skrīvels, Skrīvelis*; lat. *skrīveris* „arch. raštininkas“.

SKRUODYS Ilzenbergas, Onušis, Užubaliai – plg. su lat. pavarde *Skrodis*; 1) plg. lat. *skroderis* „arch. siuvėjas“; 2) bet galimi ryšiai su liet. *skrosti* „imti vidurius, darinėti (papr. žuvis)“.

3.5.2. Prancūziška pavardė

Visoje Lietuvoje yra prancūziškų pavardžių, kurias paliko dar napoleonmečio kariai arba dvaruose tarnavę prancūzai. Lietuviai tas pavardes linksniuoja, kaito pagal lietuviškas gramatikos taisykles.

RAJELIS Onušis – gal sietina su pranc. *royal* „karališkas, karaliaus“.

3.5.3. Vokiškos pavardės

Vokiškų pavardžių daugiausia yra atėję per latvius.

BUTLERIENĖ Alksniai – plg. su vok. pavarde *Buttler*.

DIRKYS Onuškis – plg. su vok. pavardėmis *Dierck, Diercke, Dirk, Dirke*; pranc. *Dirke, Dirkot*; iš ten lat. *Dirko*.

VAŠTERIS Užubaliai – gal sietina su vok. *Wascher* „skalbėja“.

3.5.4. Lenkiškos pavardės

Lenkiškų pavardžių keliai į Lietuvą įvairūs, daug amžių abi šias tautas siejo istorijos vingiai, tačiau didesnė grynai lenkiškų pavardžių dalis radosi per dvarus – jų savininkus, valdytojus, patarnautojus. Dabar lenkiškos pavardės Lietuvoje jau tapusios Lietuvos savastimi, čia jos išskiriamos tik etimologiškai.

BIELIŪNAS Skuomantai – plg. su lenk. pavarde *Biel*; lenk. *biel* „baltumas, baltas drabužis“; panašią pavardę turi ir latviai – *Bielis*.

ČIUVINSKAS Onuškis – 1) plg. su lenk. pavarde *Cywiński*; 2) gal ir iš liet. *čiventi* „čiulbėti, čiženti“; tas pat ir dėl *Čivinskas*.

ČIVINSKAS Štukai – žr. *Čiuvinskas*.

GADIŠKIS Eikiniškio vnk. – plg. su lenk. pavarde *Godziszko*, kuri kildinama iš sen. slavų dvikamienio vardo *Годеслав* (*годен + слава*) lenk. trumpinio *Godziszko*.

KAPUSTINSKAS Eikiniškio vnk. – plg. su lenk. pavarde *Kapuściński*.

MUSNICKAS Onuškis – plg. su lenk. pavarde *Muśnicki*.

VILČINSKAS Lazdyniškis – plg. su lenk. pavarde *Wilczyński*; lenk. *wilczę* „vilkiukai“, būdvardžio *wilczy* „vilkinis, vilko, vilkų“.

3.5.5. Kitos slaviškos pavardės

Apie grynai slaviškas pavardes pasakytina tas pat, kas ir apie lenkiškas, beje, irgi slaviškas²² – tai jau Lietuvos savastis, tiesiog nurodoma, kad šios pavardės turi tiesioginių atitikmenų slavų tautose.

BERESINEVIČIUS Skuomantai – plg. su rus. pavardėmis *Бересневич, Берестевич*; brus. *Берестюк, Берестевич*; 1) rus. *береста* – beržo tošis, *берестень* – beržo tošies dirbiniai; 2) sen. sl. kalendoriaus kovo mėnesio pavadinimas *березень*; yra kaimų pavadinimų Baltarusijoje, Rusijoje ir Ukrainoje *Бересна*; dabartinio miesto *Брест* senasis pavadinimas yra *Берестье*.

BULOVAS Užubaliai, Onuškis – plg. su lenk. pavarde *Buława*; brus. *Булава, Булавацкі*, rus. *Булавин*; lenk. *buława*, brus., rus. *булава* „vėždas, lazda“.

TALAČKA Skuomantai – plg. su ukr., rus., brus. pavardėmis *Талочка, Толочко, Толочков*, lenk. *Toloczko* ir pan.

²² Бірыла М. В. *Беларуская антрапанімія*, Мінск, 1982.

3.6. Rusų pavardės

Onušio krašte gyveno ir gyvena sentikiai, yra rusų tautybės žmonių. Rastos penkios vietinių gyventojų rusų pavardės.

LEBEDEVAS Gaidžgalė – rus. pavardė *Лебедев* iš rus. *лебедь* „gulbė, gulbinas“.

GOLUBOVAS Gaidžgalė – rus. pavardė *Голубов* 1) iš rus. *голубь* „karvelis, balandis“; 2) gal sietina su *голубой* „žydras, melsvas“.

OSIPOVAS Gaidžgalė – rus. pavardė *Осипов* iš sl. krikšto vardo *Иосиф* šnekamosios kalbos formos *Осип*.

POTAPOVAS Gaidžgalė, Onuškis – rus. pavardė *Потанов* iš sl. krikšto vardų *Потануи, Потан*.

VENEDIKTOVAS Gaidžgalė – rus. pavardė *Венедиктов* iš sl. krikšto vardo *Венедикт* (liet. atitikmuo *Benediktas*).

Kaip matyti iš Onušio pavardžių analizės kilmės požiūriu, ne vieną pavardę galima būtų aiškinti keliais būdais: galima ir vienokia, ir kitokia tos pačios pavardės kilmė, pvz.:

DILYS Raišeliai – 1) gal iš liet. *dilius* „kas dyla, gaišta prie darbo, dykinėja, tinginys; smaližius“; 2) plg. vok. pavardes *Dill, Dilli, Dilllis, Dille, Diel, Diels*; vok. *Diele* „lenta, grindys“; *Dill* „krapas“ ir kt.; iš vokiečių atėjusias lenk. *Dyl, Dyla*; lat. *Dille, Dils*.

RAMEIKIS Vizgynė – 1) gal iš sl. krikšto vardo *Роман*, sen. sl. krikšto vardų *Романиу, Ромелиу* trumpinių *Рамейко, Рамейка*; 2) bet gal ir iš liet. *ramus* „1. kuris lėto būdo, nesmarkus; 2. geras, mielas, malonus, jaukus, džiuginantis; 3. linksmas, smagus“; plg. *Remeikis*.

2 lentelė

Onušio krašto pavardžių kilmės suvestinė

Kilmės apibūdinimas	Procentais (%)	Absolūtus skaičius
1. Iš senųjų baltų dvikamienių asmenvardžių	6	10
2. Iš pilnųjų krikšto vardų:	10	15:
2.1. Lietuviškų		8
2.2. Slaviškų		7
3. Iš krikšto vardų trumpinių:	23	35:
3.1. Lietuviškų		3
3.2. Latviškų		3
3.3. Vokiškų		1
3.4. Slaviškų		28
4. Iš lietuviškų apeliatyvų	44	68
5. Iš kitų kalbų apeliatyvų:	14	21:
5.1. Latviškų		7
5.2. Prancūziško		1
5.3. Vokiškų		3
5.4. Lenkiškų		7
5.5. Slaviškų		3
6. Rusų pavardės	3	5
Iš viso:	100	154

Aiškinantis pavardžių kilmę, visų pirma rinktasi lietuviška interpretacija, nes tai yra lietuvių tautos pavardės, tačiau neatmestinos ir kitos interpretacijos. Apdorojant gautuosius rezultatus statistiškai, teko atsižvelgti tik į vieną – pirmąją – interpretaciją.

Kilmės požiūriu daugiau nei pusė iš 154 vietinių Onušio krašto pavardžių yra apeliatyvinės, t. y. atsiradusios iš bendrinių žodžių – jos sudaro 58% (89 pavardės). Didžioji jų dalis (74%) yra lietuviškos, kilusios iš pravardžių arba užsiėmimo ar profesijos apibūdinimo.

Krikštavardinės kilmės pavardžių rasta palyginti šiek tiek mažiau, nei visoje Lietuvoje randama paprastai: 33% (50 pavardžių). Didžioji jų dalis yra kildinama iš krikštavardžių trumpinių – 23% (35 pavardės). Absoliuti dauguma šių trumpinių yra slaviški – net 80% (28 pavardės) – iš visų iš krikšto vardų trumpinių kildintų pavardžių.

4. Pavardžių daryba

Pavardžių darybos požiūriu pavardės skirstytinos į: 1) turinčias pavardžių formantus ir 2) neturinčias. Iš 154 nagrinėtų Onušio krašto gyventojų pavardžių 40% (61 pavardė) turi tik pavardėms būdingų formantų, o 60% (93) jų neturi.

Pavardėms būdingi formantai yra: 1) lietuviški, 2) slaviški, perėję ir į lietuvių kalbos pavardžių sistemą, bei 3) slaviški, pritaikyti lietuvių kalbos gramatikai (linksniuojami), bet netapę lietuvių kalbos pavardžių sistemos savastimi.

4.1. Pavardės su specialiaisiais lietuviškais pavardžių formantais

Iš visų Onušio krašto gyventojų pavardžių 14% (21 pavardė) turi specialiuosius lietuviškus pavardžių formantus *-aitis*, *-ėnas*, *-onis*, *-ūnas*:

- aitis* (1): *Antanaitis*;
- ėnas* (10): *Ablėnas*, *Adomėnas*, *Butėnas*, *Čirėnas*, *Dovydėnas*, *Griškėnas*, *Kastėnas*, *Oblėnas*, *Rušėnas*, *Šimėnas*;
- onis* (1): *Adomonis*;
- ūnas* (9): *Bieliūnas*, *Bučiuonas*, *Gasiūnas*, *Grinciūnas*, *Jasiūnas*, *Krišiūnas*, *Kupčiūnas*, *Mieliūnas*, *Šinkūnas*.

4.2. Pavardės su slaviškais pavardžių formantais, perėjusiais ir į lietuvių kalbos sistemą

Pavardžių su slaviškais darybos formantais, perėjusiais ir į lietuvių kalbos pavardžių sistemą, rasta 23% (35 pavardės): tai formantai *-auskas*, *-avičius*, *-evičius*, *-ickas*, *-inskas*:

- auskas* (12): *Ališauskas*, *Dominauskas*, *Galvanauskas*, *Luškauskienė*, *Malakauskas*, *Macijauskas*, *Paškauskas*, *Skrandauskas*, *Stalaukas*, *Šeškauskas*, *Šimanauskas*, *Vasiliauskas*;
- avičius* (4): *Gaidamavičius*, *Kvedaravičius*, *Pavilavičius*, *Urbanavičius*;

-evičius (11): *Andriuškevičius, Beresinevičius, Butkevičienė, Jasikevičius, Jasinevičius, Lukaševičius*²³, *Lukoševičius, Muikevičius, Staškevičius, Taškevičius, Vilevičius*;

-ickas (3): *Musnickas, Navickienė, Savickas*;

-inskas (5): *Čiuviniskas, Čivinskas, Kapustinskas, Lapašinskas, Vilčinskas*.

4.3. Pavardės su slaviškais pavardžių formantais, neperėjusiais į lietuvių kalbos sistemą

Pavardžių su slaviškais darybos formantais, neperėjusiais į lietuvių kalbos pavardžių darybos sistemą, rasta 3% (5 pavardės):²⁴

-evas (1): *Lebedevas*;

-ovas (4): *Bulovas, Osipovas, Potapovas, Venediktovas*.

4.4. Pavardės, neturinčios tik pavardėms būdingų priesagų

Pavardžių, neturinčių tik pavardėms būdingų darybos formantų²⁵, rasta 60% (93 pavardės): *Alekna, Apalainienė, Aukštulis, Ažukukis, Bakšys, Baltušis, Baronas, Botnikas, Brenčys, Budreika, Butlerienė, Čeičys, Čypas, Deksnys, Dilys, Dirkys, Dugnienė, Gadiškis, Gaidys, Geidonas, Ginotas, Ginotis, Juranas, Kalnelis, Kalnietis, Kalvelis, Kanopa, Kazokas, Kažemėkas, Keliuotis, Kilius, Kirstukas, Krapinis, Kriškanas, Krukelis, Kruopienytė, Kurlienė, Lašienis, Liuga, Lukštaraupis, Miežys, Miškinis, Muralius, Narbutienė, Paukštelis, Pontogas, Pundžiulienė, Ragelienė, Raišys, Rajelis, Rameikis, Ramza, Raupys, Remeikis, Remeškis, Riukas, Sarapinas, Seibutis, Skabeikis, Skrivelis, Skruodys, Soltunienė, Stasiukėlis, Stasiulis, Strikas, Stukelis, Stumbrys, Stuoka, Susnys, Šakonas, Šaulys, Šedys, Šereika, Šmerdelis, Šulas, Švedas, Talačka, Talius, Tervidys, Tindžiulis, Trainmys, Trainys, Tubelis, Tūmas, Udriškis, Vabolis, Valteris, Vašteris, Zalba, Žeižys, Žindulis*.

3 lentelė

Pavardžių daryba

Darybos apibūdinimas	Procentais (%)	Absoliutus skaičius
1. Su lietuviškais pavardžių darybos formantais	14	21
2. Su slaviškais pavardžių darybos formantais, perėjusiais ir į lietuvių kalbos sistemą	23	35
3. Su slaviškais pavardžių darybos formantais, neperėjusiais į lietuvių kalbos sistemą	3	5
4. Neturinčios tik pavardėms būdingų priesagų	60	93
Iš viso:	100	154

²³Tarminė *Lukoševičiaus* atmaina.

Onušio krašte XX a. daugiausiai būta pavardžių, neturinčių tik pavardėms būdingų priesagų – 60% (93 pavardės). Beveik ketvirtadalį pavardžių

²⁴Didžioji dalis šių pavardžių yra sentikių pavardės.
²⁵Nors tokios pavardės kaip *Aukštulis, Kalnietis, Stasiukėlis* bei kt. ir turi priesagas, jos nėra būdingos pavardėms. Galūninė pavardžių daryba čia atskirai neanalizuojama.

sudarė pavardės su slaviškais pavardžių darybos formantais, perėjusiais ir į lietuvių kalbos sistemą – 23% (35 pavardės). Vos ne perpus mažiau būta pavardžių su lietuviškais pavardžių darybos formantais – 14% (21 pavardė).

5. Išvados

1. Analizuojant Onušio apylinkių gyventojų pavardes, remtasi penkiais šaltiniais: 1) 1939 m. sudarytais bažnyčios parapijiečių sąrašais (102 pavardės); 2) 1942 m. visuotinio Lietuvos gyventojų surašymo duomenimis; 3) Onušio muziejaus darbuotojų parengtu prieškario gyventojų ir gyvenviečių sąrašu (aprepta daugiau teritorijos nei bažnyčios sąraše, bet minima mažiau pavardžių – 74); 4) Juodupės seniūnijos 2004 m. sudarytu gyventojų sąrašu; 5) dabartinių Onušio gyventojų prisiminimais apie kaimynus, autorės sukauptais 2005 m. ekspedicijos metu. 1939 m. ir 1942 m. šaltinių palyginimas rodo, kad didžiulių pokyčių įvyko Antrojo pasaulinio karo pradžioje – pranyko net 23 pavardės (23%). Dar didesnių pakitimų matyti lyginant prieškario gyventojų sąrašus su 2004 m. šaltiniu: išnyko 58 pavardės iš 154 skirtingų šaltiniuose minimų pavardžių – daugiau nei trečdalis (38%).

2. Kilmės požiūriu daugiau nei pusė – 58% (89 pavardės) – vietinių Onušio krašto pavardžių yra apeliatyvinės. Didžioji jų dalis (74%) lietuviškos, kilusios iš pravardžių arba užsiėmimo ar profesijos apibūdinimo. Krikštavardinės kilmės pavardžių rasta palyginti šiek tiek mažiau nei visoje Lietuvoje randama paprastai: 33% (50 pavardžių). Kaip ir kitose Lietuvos parapijose, Onuškyje pavardžių iš krikštavardžių trumpinių rasta 23% (35 pavardės). Daugiausia – net 80% (28 pavardės) – yra iš slaviškų krikšto vardų. Panašiai kaip ir kitose Lietuvos gyvenvietėse, pavardžių, susijusių su senaisiais baltiškais dvikamieniais vardais, esama nedaug – 6% (10 pavardžių).

3. Darybos požiūriu Onušio krašte XX a. vyravo pavardės be pavardėms būdingų priesagų – jų būta 60% (93 pavardės). Tarp pavardines priesagas turinčių pavardžių daugiausiai būta sudarytų su slaviškais pavardžių darybos formantais, perėjusiais ir į lietuvių kalbos sistemą – 23% (35 pavardės). Vos ne dvigubai mažiau būta pavardžių su lietuviškais pavardžių darybos formantais – 14% (21 pavardė).

4. XX a. Onušio apylinkių pavardės kilmės požiūriu yra neišskirtinės visos Lietuvos atžvilgiu. Taigi, nors ir būdamas Latvijos pasienyje, Onušio kraštas nei suslavėjo, nei pasidavė didesnei germanizacijai.

5. Onuškis neturi tam kraštui būdingesnio pavardžių darybos tipo ar tipų.

Pavardėse – sėlių pėdsakas?

Jonas Šedys

Betyrinėdamas Aknystos¹, Obėlių², Ūnuškio³ ir Rokiškio Romos katalikų bažnyčių bei Obėlių dekanato⁴ krikštytųjų, santuokų bei laidotuvių metrikų knygas, atkreipiau dėmesį į šio krašto žmonių pavardžių įvairovę ir specifiką. Įdomesnes pavardes užsirašydavau. Susimąsčiau: ar ši specifika neslepia išnykusios sėlių kalbos įtakos? Teko pasidomėti, ką apie šio krašto pavardes rašė mūsų kalbininkai – pavardžių tyrinėtojai. Zigmas Zinkevičius⁵ tyrė tik Vilniaus miesto ir pietryčių Lietuvos gyventojų pavardes. Aleksandras Vanagas⁶ pavardes nagrinėjo tik bendruoju požiūriu, nepateikdamas pavyzdžių iš buvusio Sėlos ploto. Vitalija Maciejauskienė⁷ nagrinėja lietuvių pavardžių susidarymo istoriją ir pavardžių iš Sėlos irgi nepateikia. Šio krašto žmonių pavardžių (kaip ir vietovių pavadinimų) radau tik Kazimiero Būgos raštuose⁸. Čia daugiausia pavyzdžių (10) pateikta iš autoriaus gimtosios Dusetų parapijos ir kaimyninės Jūžintų parapijos (7). Iš Kūpiškio pateikti 6 pavyzdžiai, iš Kamajū, Rokiškio, Užpalių – po 4, iš Salų ir Svėdasų po 3, iš Obėlių – 2. Po kartą minimi Bėrzai, Skėpiškis, Subėčius, Vėžuonos. Pateikti pavieniai pavyzdžiai neparodo bendro vaizdo, be to, minimas straipsnis parašytas gana seniai – 1911 m. Tad įsitikinau, kad buvusio Sėlos krašto pavardės dar tebelaukia sisteminio tyrimo.

Toliau tyrinėdamas jau paminėtas Obėlių dekanato bei kai kurių jo bažnyčių metrikų knygas, taip pat šio krašto dvarų revizijas⁹ bei 1895 m. gyventojų surašymo duomenis¹⁰, jau nuosekliai užsirašinėčiau pavardes. Ypač įdomių pavardžių pavyko rasti Rokiškio bažnyčioje saugomose XVIII a. metrikų knygoje (krikšto 1744–1772 m., laidotuvių 1753–1809 m.). Dar vienu šaltiniu renkant pavardes tapo 1942 m. gyventojų surašymo duomenys¹¹.

Surinkęs arti tūkstančio pavardžių, nusprendžiau jas palyginti su pateiktomis Lietuvių pavardžių žodyne¹² (toliau – žodynas). Teko pagalvoti, kokią teritoriją imti palyginimui. Nors žodyno santrumpose nurodyta Jdp. – Jūdupė, tačiau šios santrumpos prie pavardžių rasti nepavyko. Matyt, Jūdupės valsčiaus žmonių pavardės priskirtos prie Rokiškio, o dalis galbūt prie Obėlių ir Panemūnio. Taip pat nepavyko rasti ir Dūkšto. Kadangi administracinis suskirstymas daugelį kartų keitėsi, kaip ir parapijų bei dekanatų ribos, tad palyginimui paėmiau buvusią Sėlos teritoriją (nuo Dūkšto iki Subėčiaus ir Pabėržės).

Pirmiausia atskyriau pavardes, kurios gana dažnos Sėlos plote, tačiau taip pat dažnos ir visoje Lietuvoje ar bent nemažame jos plote už Sėlos ribų. Tai sąrašas Nr. 1: Adomėnas, Adomonis, Aidukas, Alekna, Almonas, Astrauskas, Augulis, Aukštuolis, Bagdonas, Bajoras, Ba-

¹ Lietuvos valstybės istorijos archyvas (toliau – LVIA), f. 1304.

² LVIA, f. 1297.

³ LVIA, f. 1299.

⁴ LVIA, f. 669, ap. 1, 6.

⁵ Zinkevičius Z. *Lietuvių antroponimika*, Mokslas, Vilnius, 1977.

⁶ Vanagas A. *Mūsų vardai ir pavardės*, Mokslas, Vilnius, 1982.

⁷ Maciejauskienė V. *Lietuvių pavardžių susidarymas*, Mokslas, Vilnius, 1991.

⁸ Būga K. *Rinktiniai raštai, VII, Apie lietuvių asmens vardus*, Vilnius, 1958, t. 1, p. 226–270.

⁹ LVIA, f. 515, ap. 25, b. 325, 326, 335, 347.

¹⁰ LVIA, f. 768, ap. 1, b. 39–53.

¹¹ Lietuvos valstybės centrinis archyvas, f. R-743, ap. 2, t. 3, nr. 5317–5344.

¹² *Lietuvių pavardžių žodynas*, Vilnius, 1985, t. 1; 1989, t. 2.

kanas, Balčiūnas, Baleiša, Baliūnas, Baltakys, Baltuška, Banys, Baranauskas, Bareika, Barkauskas, Baronas, Baublys, Bendorius, Bernotas, Bertašius, Bieliūnas, Byla, Bilys, Bimba, Binderis, Bitinas, Bražys, Briedis, Bruškys, Bružas, Budrys, Burba, Buteikis, Butėnas, Butkevičius, Butkus, Čekas, Čepas, Černiauskas, Česonis, Čyžas, Dačinskis, Dagelis, Dambrauskas, Dapkus, Daujotas, Daunys, Dičius, Dilba, Dirda, Dirsė, Dūda, Dūdonis, Dulkė, Dumbrys, Dundulis, Dunojus, Duoba, Džiūvė, Gaidys, Gaigalas, Galinis, Gasiūnas, Gaučys, Gavėnas, Gečius, Gervė, Giedra, Gylys, Gintautas, Gogelis, Gražys, Grigaliūnas, Grigas, Grigonis, Gruodis, Gudas, Gudelis, Gudonis, Guoba, Gužas, Ivanauskas, Ivoška, Jagminas, Jakštas, Jakubonis, Jakutis, Jankauskas, Janonis, Janulis, Januška, Jasinskas, Jasiūnas, Jašinskas, Jočys, Jovaišas, Jučius, Jukna, Juknevičius, Juodelis, Jurevičius, Juška, Kačkanas, Kaira, Kairys, Kalvelis, Kaminskas, Kanapeckas, Kapliauskas, Karalevičius, Karalius, Karosas, Karvelis, Kaukėnas, Kaupas, Kavaliauskas, Kavaliūnas, Kazakevičius, Kazlauskas, Kedas, Kedys, Ketvirtis, Kiela, Kirdeikis, Kiškis, Klišys, Kliukas, Kolyčius, Korsakas, Krasauskas, Krivickas, Kubiliūnas, Kubilius, Kučinskas, Kudokas, Kulbis, Kunčiūnas, Kurkulis, Kurlinskas, Kurmis, Kurpius, Kušlys, Kutka, Kvedaras, Lapė, Lapėnas, Lapinskas, Lasys, Laucius, Laukys, Leišis, Levanas, Liaudanskas, Liesys, Linartas, Lipinskas, Lingė, Lisauskas, Lukoševičius, Lukošūnas, Lūža, Macijauskas, Mackevičius, Mackus, Malinauskas, Marcinkevičius, Markevičius, Masys, Masionis, Masiulis, Maskoliūnas, Mateika, Matulevičius, Matulionis, Matulis, Matulka, Matuzevičius, Mažeika, Mažeikis, Meškauskas, Meškutis, Mickevičius, Mikalauskas, Mikėnas, Mikšys, Mikulėnas, Mikutis, Minkevičius, Mironas, Mirskis, Misiūnas, Miškinis, Morkūnas, Motiejūnas, Musteikis, Nakutis, Narbutas, Narbutis, Narkūnas, Navickas, Navikas, Nemeikšys, Orda, Pakalnis, Paliulis, Palšis, Paškauskas, Paškevičius, Paulauskas, Pavilionis, Paznėkas, Peldžius, Petkevičius, Petkūnas, Petrauskas, Petryla, Petronis, Pipiras, Poška, Povilavičius, Povilionis, Pranckūnas, Prūsas, Puida, Pumputis, Puodžiūnas, Puzinas, Radzevičius, Ragaišis, Ragauskas, Rangelis, Ramanauskas, Rasimavičius, Rašimas, Remeikis, Repeika, Riauba, Rimas, Rimavičius, Rimkus, Rimša, Rinkevičius, Roličius, Rudys, Rudokas, Rugys, Ruzgas, Sabaliauskas, Sadauskas, Sakalauskas, Salminas, Samulis, Samuolis, Savickas, Savičius, Semėnas, Sidabras, Simanavičius, Siniauskas, Sinkevičius, Skukauskas, Slavinskas, Staigis, Staigys, Stančikas, Stanyš, Stankevičius, Stankūnas, Starkus, Stočkus, Strazdas, Strolis, Stuina, Survila, Šablinskas, Šalkauskas, Šapoka, Šarka, Šarkauskas, Šatas, Šatkus, Šemeta, Šepkus, Šermukšnis, Šeškas, Šeškauskas, Šidlauskas, Šimanauskas, Šimėnas, Šimkūnas, Šimonis, Šinkūnas, Šipas, Širvinskas, Širvys, Šiupinys, Šlamos, Šlekys, Šukys, Švalkūnas, Švilpa, Talačka, Tamašauskas, Tamošiūnas, Tarvydas, Tranas, Trečiokas, Tūba, Tumas, Tumėnas, Tuzikas, Ulevičius, Umbrasas, Urbanavičius, Urbonavičius, Urbonas, Urniežius, Užkurys, Vaičiulis, Vaičiūnas, Vaičius, Vainauskas, Vainius, Vaitėkūnas, Vaitiekūnas, Vaitkevičius, Vaitkūnas, Vaivada, Valikonis, Valiukas, Valiulis, Valiūnas, Vanagas, Varna, Varnas, Vasiliauskas, Veiverys, Verba, Vilčinskas, Vilimas, Vilkas, Vingilis, Viršila, Visockis, Vyšnauskas, Vitkevičius, Vitonis, Vosylius, Zavadskas, Zaveckas, Zizas, Žalalis, Žalys, Žėkas, Žemaitis, Žiburys, Žilinskas, Žilys, Žirnikas, Žitkevičius, Žukas, Žukauskas, Žulys, Žvirblis.

Į sąrašą Nr. 2 įtraukiau pavardes, kurios visos arba kurių didesnioji dalis yra susitelkusi Sėlos plote. Tai: Aleksiejus, Alešiūnas, Antinis, Apalainis, Ašmega, Aukštikalnis, Babickas, Bagackas, Balbata, Baltušis, Barzdonis, Baukys, Bekintis, Beliūnas,

Blauzdavičius, Braknė, Braknys, Braželis, Breskus, Broga, Brogelė, Buckus, Budreika, Būga, Buitvydas, Buzėnas, Čerka, Černius, Čerškus, Čibas, Čirpus, Čirūna, Čiučėlys, Čiurlys, Čižakas, Čižūnas, Dabrega, Dagys, Dainys, Davainis, Daveinis, Deksnys, Didelis, Didžgalvis, Dieninis, Diržys, Dovydenas, Drevinskas, Driskius, Drizga, Dručkus, Druseikis, Drūsis, Dudėnas, Dūdėnas, Dūkštas, Džiugelis, Eigminas, Einoris, Erslovas, Gabrėnas, Gaižius, Galvanauskas, Galvelis, Galvydis, Galvonas, Garnelis, Garunkštis, Garuolis, Gernys, Gildutis, Gimbutis, Ginotas, Ginotis, Girčys, Girgždis, Giriūnas, Glemža, Graibus, Greičiūnas, Greviškis, Gričiūnas, Grigalavičius, Grikenis, Grytė, Grižas, Groblys, Gruodys, Guntulis, Gura, Gurbinkas, Gurlklys, Guzikauskas, Idas, Igaunis, Ingaunys, Jagas, Jakštonis, Jakubėnas, Jakubka, Janaščius, Jančys, Janilionis, Janiulionis, Janiulis, Janiūnas, Janka, Janulionis, Jasikėnas, Jasinevičius, Jėčius, Jodelė, Jokubėnas, Jokubonis, Jokūbonis, Jononis, Jovaras, Junokas, Juodakys, Juodelė, Juodinis, Juodiny, Juodiškis, Juodka, Juodvalkis, Juozėnas, Juranas, Jurelė, Jurėnas, Juronas, Jurkštas, Jursys, Jusius, Kaladė, Kaladinskas, Kalašauskas, Kalnietis, Kalpokas, Kandraška, Kandroška, Kandzerka, Kanopa, Kanzerka, Kapušinskas, Kastėnas, Katelė, Kaulakys, Kaulinis, Kaupelis, Kaušyla, Kavolėlis, Kavolis, Kavoliukas, Kavoliūnas, Kazanavičius, Kazickas, Kaziliūnas, Kaziūnas, Kazlėnas, Kažemėkas, Keliuotis, Kelmas, Kemeklis, Kepalas, Kepenis, Kesiūnas, Keštutis, Kežys, Kiaulėnas, Kibilda, Kylas, Kimsa, Kirlys, Kirstukas, Kišiūnas, Kišūnas, Kiukys, Klebonas, Kliauga, Klibas, Kligys, Klimka, Klypa, Knyva, Kolupaila, Komka, Kralikas, Kregždė, Kreiza, Kripaitis, Krišiūnas, Kriukelis, Kruopienis, Kuitys, Kukelka, Kukenys, Kukorėnas, Kumelys, Kumštys, Kuolas, Kuosa, Kurkietis, Kusta, Kuzavinis, Kuzma, Kužiulis, Kviliūnas, Kvilius, Ladyga, Lapeikis, Lapelis, Lasinskas, Lašas, Laužadis, Laužikas, Lazdynas, Leišys, Leitanas, Leitonas, Lekandra, Lekerauskas, Liauška, Ličys, Likša, Lidys, Lipas, Litimskas, Liuga, Lukštaraupis, Lungys, Maciūnas, Mačiekus, Mačieža, Mačiukas, Magyla, Mainelis, Makšimas, Makštelė, Makuška, Malcius, Malelė, Maluiška, Marcijonas, Markelis, Marmokas, Martynėlis, Mataras, Mateikis, Matiukas, Matuzonis, Mažuolis, Meilus, Memėnas, Mezginas, Mieželis, Mikalkėnas, Mikalkevičius, Mikita, Mikolaičiūnas, Milakna, Milaknis, Mitras, Močiekus, Mozūra, Mulokas, Mulvinas, Muralis, Musnickas, Nagelė, Nagurka, Naktinis, Narbūtas, Natka, Naujikas, Navackas, Niaura, Paberžis, Pačebutas, Pagirys, Paišius, Pakaušis, Palivonas, Palskys, Palšiūnas, Pamakštys, Panevėžis, Papaurėlis, Paršiukas, Paršonis, Pašily, Paškonis, Patkauka, Patkauskas, Pauliukas, Paunksnis, Pautenis, Pavorotnikas, Pavinkšnis, Peikštenis, Pekšys, Perekšlis, Pernavas, Pestinis, Pešelis, Peškaitis, Petrulis, Pieviškis, Pilkauskas, Pimpė, Pipynė, Pipinis, Pipinys, Pyragius, Piskarskas, Pitrėnas, Pivoriūnas, Pleita, Plepys, Plerpa, Pleška, Prakaitas, Prakas, Prascienius, Pretkus, Pugžlys, Pūgžlys, Puknys, Puluikis, Pupeikis, Pupelis, Pupienis, Purtulys, Pūslys, Putra, Putrimas, Putrinskas, Putriūnas, Puzelis, Puzinkevičius, Ragėnas, Raguotis, Raišis, Rakūnas, Ralickas, Ranonis, Rašymas, Ratnikas, Rauduvė, Raugalė, Raugas, Raukštas, Raupys, Rauplys, Rėkutis, Rybokas, Rimiškis, Rytmetys, Riūka, Rožėnas, Rudinskas, Rukštelė, Rūkštelė, Rupkus, Ruplėnas, Ruplys, Rušėnas, Rūšėnas, Ruzgus, Sabalys, Saladžius, Samukas, Samulėnas, Samulionis, Sapka, Saulis, Savičiūnas, Seržintas, Simėnas, Sinica, Sirvydis, Skardinskas, Skardžius, Skavičius, Skeirys, Skeivelas, Skipskys, Sklėrius, Skrandauskas, Skrebka, Skrivelis, Skrupskis, Skumbinas, Skurkis, Skvarčinskas, Skvarnavičius, Slėnys, Smalinskas, Smaliorius, Smalskys, Smalstys, Smičius, Snarskys, Spaičys, Speičys, Springys, Sriubiškis, Sruoga, Stainys, Stakėnas, Stakionis, Stakulis,

Staliūnas, Stanikas, Stapulionis, Stasiškis, Stasiulionis, Staskonis, Stekionis, Stelionis, Stipinas, Stipinis, Styra, Strikas, Striška, Striukas, Striupas, Striužas, Stružas, Stužas, Stukas, Stumbrys, Stunžėnas, Stuoka, Sunkloda, Surgailis, Suvaizdis, Suveizdis, Svilas, Šakalys, Šakenis, Šapranauskas, Šarkanas, Šarkiūnas, Šarkūnas, Šateika, Šaučiūnas, Šeinauskas, Šerepka, Šernas, Šešelgis, Šidla, Šileikis, Šilinis, Šiliūnas, Šimas, Šimukėnas, Šipkus, Širma, Širmelis, Šiulys, Šlapelis, Šlekas, Šlepetys, Šlika, Šnioka, Švaplėnas, Talžūnas, Tamulėnas, Tarulis, Tatoris, Tekutis, Terebas, Tervydis, Tijunėlis, Tininis, Totoris, Trakas, Triška, Trumpickas, Tūbelis, Tūbius, Tumelionis, Tumonis, Tuskenis, Tvirtutis, Ūdrėnas, Uldukis, Umaras, Undžėnas, Unglininkas, Ūsevičius, Uškurėlis, Užubalis, Vabolis, Vadišius, Vadopalas, Vagulyš, Vaidilas, Vaiginas, Vaikutis, Vainiūnas, Vaira, Vaistūnas, Vaitaitis, Vaitieka, Vaitonis, Vaitoška, Valainis, Valečka, Valiukėnas, Valkiūnas, Valskys, Vapšys, Varabauskas, Varkalys, Varža, Varžinskas, Vasalauskas, Vėbra, Vedluga, Vėgėlė, Vėgėlis, Veikšys, Vėjelis, Velbasys, Vėlutis, Venslavas, Vėta, Viduolis, Viederis, Vienažindys, Vietrinis, Vigelis, Viksva, Vileišis, Vilemas, Vinslovas, Vipas, Vizbaras, Vyžintas, Voras, Vosylis, Zabulionis, Zabulis, Zamaras, Zamauskas, Zemlickas, Zibolis, Zlatkus, Zolūba, Zumbrička, Zurba, Žaibus, Žaldokas, Žegliūnas, Žeižys, Žiaugra, Žiaunys, Žygė, Žigys, Žyla, Žiliukas, Žindulis, Žinka, Žintikas, Žiukelis, Žiukys, Žiurkėlis, Žliubas, Žuklys, Žumbakys, Žvironas, Žvyronas.

Šių pavardžių kilmė aiški arba aiškiai nurodyta žodyno sudarytojų. Tačiau yra pavardžių, kurių nurodyta kilme verta suabejoti. Tai sąrašas Nr. 3: Alubeckas, Apšega, Araminas, Ažukukis (gyvenęs už Kukio upelio), Balaišis, Baleišis, Balna, Balužis, Baršys, Binkys, Birkus, Bražiūnas, Bučius, Bulavas, Bulovas, Čėčys, Čėčys, Daukas, Dručiūnas, Dūna, Gabė, Gačionis, Garška, Gaudzė, Griškėnas, Grucė, Grumbinas, Gruoblys, Indrašius, Indrela, Indriliūnas, Indriūnas, Indriulionis, Kastanauskas, Kaščikas, Kaušpadas, Kietis, Kilius, Klemka, Klinga, Kudūkis, Kundelis, Lapienė, Leika, Leikus, Liolys, Mėginis, Merkis, Merkys, Mickys, Mierkis, Mierkys, Morkvėnas, Niurka, Pajarskas, Pečiūra, Puriuškis, Puronas, Ruželė, Spira, Stašys, Stašiūnas, Šaikus, Šinkus, Šiulys, Šulnius, Taurelė, Tilindis, Tūtinas, Uoka, Vaičėnas, Vaičionis, Vaičiškys, Vegys, Verbiejus, Verslovas, Žikorius.

Dalies šio krašto (Sėlos) pavardžių kilmė neaiški ir žodyno sudarytojams, ir man. Tai sąrašas Nr. 4: Abarius, Abaronas, Ablėnas, Arūna, Baraišis, Bikulčius, Bira, Byra, Bislis, Biveinis, Blinka, Būtėnas, Čeičys, Čelkys, Čepelis, Čepukas, Čypas, Čiudaras, Danys, Daščioras, Dauderys, Davolis, Dičiūnas, Dilys, Dragelis, Dugna, Dugnas, Gagiškis, Gėgžnas, Gika, Gykys, Gindvila, Gindvilis, Grunda, Gurnikas, Guzas, Ikamas, Inčiūra, Indreika, Ingeleika, Izdūnis, Jakulis, Juškėnas, Kajutis, Kašponas, Kaušakys, Kelečius, Kesylis, Kiliulis, Kyselis, Kiseliūnas, Klabys, Kloviškis, Kūginys, Kulys, Kuliukas, Kutra, Kuveikis, Lapašinskas, Laucė, Lauciūnas, Laučiškys, Laučius, Laučka, Legas, Makutėnas, Malcė, Mekšėnas, Meliūnas, Nakas, Namajūnas, Namajuška, Naprys, Narutis, Nastopka, Navulis, Neniškis, Pajeda, Pakštas, Paurys, Pipikas, Pračkys, Prievelys, Pročkys, Radnys, Ramza, Repšys, Sakapilvis, Samėnas, Seibutis, Sesickas, Skaburskis, Skemundris, Skruodys, Slapšys, Sokas, Spetyla, Spundzevičius, Statulevičius, Straižys, Streikus, Strumskys, Šajauka, Šaparnis, Šedys, Šeduikis, Šepka, Šiožinis, Šiožinys, Šmerdelis, Šmergelis, Šutas, Šutpetris, Talius, Talutis, Tauterys, Tavoras, Tebeliškis, Tigrūdis, Tijūšas, Tylas, Timukas, Tindžiulis, Trukšnys, Tučius, Tuita, Tūnaitis, Tunkūnas, Tūska, Urlis, Vaižmužis, Vaiž-

mužys, Vajega, Variakojis, Vaštaka, Vaštakas, Vedeika, Veikš- *Onuškio miestelis.*
 ra, Verkėlis, Vikanis, Vilėniškis, Vilys, Vilitis, Vingėlis, Viri- *2004 m.*
 nas, Vošteris, Vošterys, Zajarskas, Zakrys, Zgrunda, Zovė, Zu- *A. Petrašiūno nuotr.*
 lanas, Zulonas, Zumka, Zunka, Zuoza.

Į sąrašą Nr. 5 surašiau pavardes, kurios žodyne nenurodytos: Ašvinis, Aulis, Aulūnas, Babiedas, Barzdelka, Barzdorius, Beragis, Bernelis, Bigota, Bitelis, Blizgis, Bucmikas, Budrilka, Bukeika, Bulvys, Burdinavičius, Burdys, Butiškis, Cingaris, Čebačiūnas, Čirkus, Čirlys, Čiurpa, Čurskis, Dalmotas, Dauba, Dievelis, Dyršėlis, Drebulė, Dubas, Dundys, Duklys, Duška, Dzikėlis, Galaužys, Garbenikas, Gardėlis, Gava, Giedeika, Giltinė, Gogys, Grinkauskas, Grūdėnas, Gurbys, Ilganosis, Ilius, Jalnionis, Jazovitas, Jukamas, Kačiūra, Kalaminas, Kalaverka, Kamka, Kapėnas, Kaplys, Karkonis, Karnas, Karštimas, Kaziulėnas, Kestulis, Kiekorius, Kiestulis, Kirškus, Kleviškis, Kreglys, Kryšponas, Kryvas, Kryžiukas, Kudasas, Kukarėnas, Kupetyš, Kurklelis, Kurtis, Laskys, Lauštaragis, Lauštinė, Leliušis, Lemeškėnas, Ličius, Liesvinčiukas, Loba, Lula, Makšiukas, Maukas, Mazurkas, Medikas, Nateika, Navaičiukas, Nebilyš, Niauka, Niaukė, Niaukys, Nindrė, Niemčius, Nita, Nunka, Orlanas, Paalksnys, Pakalikas, Palata, Papuišys, Pautienė, Piekšys, Piepalis, Pilatas, Pintkis, Pontagas, Ptikėlis, Pučkėlis, Puškas, Randoras, Rapalys, Reikštys, Ripeika, Rudagalvis, Rudka, Rukėnas, Rūtėlė, Sapkus, Sausaragis, Serveika, Sikelda, Skirlianas, Skrebena, Skrilulis, Skujenis, Skulas, Skurdulis, Spietys, Staranėnas, Stražėlis, Stumburas, Stunda, Stunka, Sulainis, Svaldelis, Sviklys, Šilkys, Širša, Šlakas, Šutikas, Švebeldys, Švikėnas, Tairys, Tarakanas, Tarkonis, Tauškalis, Tauškutis, Tenešius, Tirštimas, Tribitas, Trigrūdis, Trilapis, Trimbėlys, Turčius, Ubelis, Ulanas, Urkila, Urvinis, Ušėtkas, Užukukis, Vairas, Vaitasius, Varpa, Varpelė, Varpis, Vataška, Veikšė, Velėnis, Verbiejūnas, Visdievis, Vištagerklis, Voverėnas, Zinka, Zunkas, Žalavyris, Žementėlis, Žvyrėnas.

Galimas daktas, kad dauguma šių pavardžių išnykusios, nes tam tikrą dalį jų išrašiau iš senų archyvinų dokumentų. Bet išnyko toli gražu ne visos.

Gal tam tikra dalis sąrašuose Nr. 2, Nr. 5 ir ypač Nr. 3 ir Nr. 4 esančių pavardžių yra sėliškos kilmės? Apibendrinant tenka pažymėti, kad čia labai daug trumpų dviskiemenių pavardžių (iš pateiktų 262), t. y. jos sudaro daugiau kaip ketvirtadalį surašytų. Tuo tarpu sudurtinių pavardžių beveik dešimteriopai mažiau (29). Maždaug tiek yra ir trumpų pavardžių su priešdėliais. Populiariausias priešdėlis – *pa-* (12). Populiariausia priesaga – *-ėnas* (net 47 pavardės). Labai paplitusios mažybinių priesagos: *-elis* (37), *-elė* (13), *-ėlis* (8), *-elas* (3), *-utis* (11), *-iukas* (11), *-ukas* (4). Labai dažnos ir priesagos *-iūnas* (36), *-ūnas* (8). Dar paminėtinos: *-in* (28), *-išk* (13), *-ionis* (12), *-onis* (12), *-onas* (6), *-or* (8). Tuo tarpu bene populiariausia Lietuvoje priesaga *-aitis* čia labai reta (vos 4 pavardės). Suslavintos priesagos čia irgi nedažnos: *-auskas* (15), *-inskas* (10), *-vičius* (10), *-ickas* (7), *-ackas* (1), nors metrikų knygose aiškiai matyti buvus ne vieną lenkinimo bangą.

Didžiojoje Sėlos dalyje dvarai kūrėsi anksčiau negu bažnyčios (parapijos). Būtinybė inventorizuoti savo valdinius (dėl padūmės ir kitų mokesčių) nulėmė tai, kad čia mažai pavardžių, kilusių iš krikščioniškų vardų. Mat teko inventorizuoti žmones, kurių katalikybė dar nepasiekė.

Rašydamas šį straipsnį nesiekiau tapti kalbininku. Tai tik bandymas pateikti sistemingai surinktą medžiagą išsamiai kalbininkų analizei. Tai pabrėžiau, straipsnio pavadinimą užbaigdamas klaustuku. Žinoma, dar norėčiau su šio krašto pavardėmis supažindinti knygos skaitytojus.

Juodupės valsčiaus vietovardžiai

Jonas Šedys

Pradėjęs rengti šią knygą pabandžiau surašyti vaikystėje girdėtus upelių, kalvų, pievų, laukų, miško laukymių pavadinimus. Iš karto surašiau keliasdešimt pavadinimų, bet kasdien prisimindavau naujų – sąrašas vis ilgėjo ir viršijo šimtą. Bet tai buvo tik mano gimtosios Čeičių seniūnijos smulkieji vietovardžiai. Norėdamas, kad būtų surinkti viso Júodupės valsčiaus vietovardžiai, kreipiausi į autorius, rašančius apie valsčiaus vietas. Dauguma sutiko padėti, už tai jiems esu labai dėkingas. Daug smulkiųjų vietovardžių paminėta jų straipsniuose. (Visi jie surinkti į šį straipsnį.) Kai kurie autoriai nemažai smulkiųjų vietovardžių, išskyrus straipsniuose minėtus, perdavė šio straipsnio autoriui. Tai habilituotas daktaras Antanas Ražinskas (Armonių kaimo ir jo aplinkos vietovardžiai), Stefanija Bliūdžiūtė (Didsodės seniūnijos vietovardžiai), Elena Blažienė (Ūnuškio ir Užubalių seniūnijų vietovardžiai), Alena Grigaliūnienė (Pašilių ir Veduviškio kaimų vietovardžiai), Petras Grigaliūnas (Ginotų ir Remeikių kaimų vietovardžiai), Juozas Pupienis (Sodėlių kaimo vietovardžiai). Šiems žmonėms esu ypač dėkingas – juk jie faktiškai šio straipsnio bendraautoriai, atsisakę šios garbės iš kuklumo.

Naudotasi ir 1923 m. gyventojų surašymo metu užrašytu 141 vietovardžiu¹. Daugelis šių gyvenviečių išnykusios arba sujungtos su stambesnėmis, jų pavadinimai pamiršti. Buvo labai sunku kai kurias iš jų lokalizuoti. Čia daug padėjo ilgus metus žemėtvarkininku dirbęs Pranas Motuzas, išsaugojęs nemažai senų žemėlapių ir kai kurių vietovių planų. Jis taip pat surado daugelio mažųjų upelių pavadinimus (dažniausiai taip pat pamirštus). Straipsnyje nurodyti ir senieji vietovardžiai, autoriaus surasti archyvuose (Aknystos, Rōkiškio, Ūnuškio RK bažnyčių metrikų knygoje, dvarų inventoriuose ir revizijose).

Vietovardžiai, nurodyti šios knygos gale pateiktame Juodupės valsčiaus žemėlapyje, straipsnyje nelokalizuojami. Vietovardžiai, kurie apima kelis objektus (pavyzdžiui, sodybą ir lauką, lauką ir pievą ar panašiai), nurodyti kaip vietovės.

Daugelio šios knygos autorių jėgomis surinkta medžiaga kalbiniu požiūriu buvo „žalia“, tad ją tvarkant teko padirbėti skyriaus redaktoriui dr. Kaziui Morkūniui ir kalbos redaktorei Astai Žernienei. Be jų triūso vargu ar straipsnis būtų tinkamas spausdinti.

Āblainas – ežeras; kitaip *Štukų ežeras* (žr.)

Adomėno mōlduobė – Ginotų kaimo molio karjeras

Āklažeris – pelkė Pāduobio miške

Akmenā – kitas *Apvāliojo** ežero pavadinimas

Akmenynė – 1. išnykęs vienkiemis, 2. Didsodės kaimo pieva, 3. Sodėlių kaimo pieva *Šaltosios* (žr.) vingyje

Akmenų karčemā – buvusi karčema Alksnių kaime

Aldūtės pamiškė – Armonių kaimo vietovė

Aleknynė – sodybvietė *Apūniškio miške* (žr.)

Alėknos – kaimas

Alėknų žvyrduobės – žvyrduobės *Pāduobio miške* (žr.)

Alksniai – kaimas

Ālksniamužė – kitas *Elernos* (žr.) dvaro pavadinimas

Alksnynė – vienkiemis, priskirtas Brýzgių kaimui

¹ Lietuvos apgyventos vietos, Kaunas, 1925.

- Alksnýtė** – upelis *Prūdūpė* (žr.) ties Raupių kaimu
- Alksnių piliakalnis**
- Alsintà** – upelis, Susėjos (upė Latvijoje) intakas (latviškai *Elsinta*)
- Ancikristo kalnėlis** – Trakališkio kaimo kalvelė
- Anėlų kálnas** – Užubalių kaimo kalvelė
- Antróji brastėlė** – slėnelis *Pāduobio miške* (žr.)
- Apidémė** – Remeikių kaimo vietovė
- Apšūkálnis** – vienkiemis prie Butėniškio
- Apúniškis** – kaimas
- Apúniškio miškas** – miškas, kitaip *Šilas* (žr.)
- Āpvalasai** – ežeras, kitaip *Akmenà* (žr.)
- Apvalióji balėlė** – pelkutė *Pāduobio miške* (žr.)
- Armónys** – kaimas
- Armonių ēžeras** – ežeras, kitaip *Šaškinis* (žr.)
- Asinė** – sodybvietė *Apúniškio miške* (žr.)
- Ātkatiškis** – upelis, kairysis *Vyžuonòs* (žr.) intakas Didsodės kaime
- Atasėlis** – Remeikių kaimo vietovė
- Aukštādvarėnų pėivos** – pievos tarp *Prūdūpės* (žr.) upelio ir *Gasiūnų balos* (žr.)
- Aukštādvāris** – palivarkas, vėliau Stōniškio kaimas
- Aukštāsijà** – vienkiemis
- Ažuežerių miškas** – miškas, vėliau *Plunksnocių miškas* (žr.)
- Bakúriškio miškas** – miškas
- Bakúriškio upėlis** – upelis, kitas *Gerbalės* (žr.) pavadinimas
- Balamólis** – eiguva *Pāduobio miške* (žr.) prie Armonių kamo
- Baldenas** – dvaras, vėliau *Eikiniškis* (žr.)
- Balėlė** – *Pāduobio miško* (žr.) 8-tas kvartalas, vėliau *Pāduobio durpynas* (žr.)
- Balnākálnis** – Didsodės kaimo kalva
- Baltásis kálnas** – Alėknų kaimo kalva
- Baltásis kėlias** – Lingėnų kaimo kelias
- Baltušynė** – sodybvietė *Apúniškio miške* (žr.)
- Barauskynė** – Rožiškio vienkiemis
- Baróniškis** – kitas Generališkio kaimo pavadinimas
- Baršiaĩ** – kaimas
- Benediktavà** – vienkiemis, priskirtas Raupių kaimui
- Bernadikto pamiškė** – Armonių kaimo vietovė
- Bertašynė** – sodyba Veduviškio kaime
- Bĩrščia** – 1. kaimas XIX amžiuje, 2. upelis, *Júodupės* (žr.) aukštupys
- Bĩršcios** – pievos prie *Júodupės* (žr.) aukštupio
- Bliūdė** – vienkiemis
- Bliūdės šilėlis** – miškelis prie Bliūdės vienkiemio
- Bolūžynė** – sodybvietė *Pāduobio miške* (žr.)
- Brastėlė** – slėnelis *Pāduobio miške* (žr.)
- Breimeliškis** – vienkiemis
- Brenčiskis** – Ažuežerių miško eiguva
- Bryžgiai** – kaimas
- Bryžgių piliakalnis** – kitaip *Kiėmiškių piliakalnis* (žr.)
- Bronės pėiva** – Armonių kaimo pieva
- Bruntaninė** – sodybvietė *Apúniškio miške* (žr.)
- Budrėnė** – miškas Latvijos pasienyje
- Bulbaduóbės** – kalvelė *Pāduobio miške* (žr.)
- Būrtininkų pėiva** – laukymė *Pāduobio miške* (žr.)
- Butėniškis** – vienkiemis
- Butėniškio upėlis** – *Vyžuonòs* (žr.) kairysis intakas
- Čedasĩškis** – vienkiemis
- Čedasĩškio eiguva** – eiguva
- Čedasĩškio miškas** – miškas
- Čėdiškis** – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
- Čėičiaĩ** – kaimas
- Čėičĩškis** – vienkiemis, priskirtas Raupių kaimui
- Čėičių brastà** – brasta *Pāduobio miške* (žr.) per *Pakliáuķę* (žr.), vėliau padarytas tiltelis
- Čėičių ežeriòkas** – ežerėlis *Pāduobio miške* (žr.)
- Čėičių palaūkė** – vietovė *Pāduobio miške* (žr.)
- Čėičių šilėlis** – miškelis prie Čėičių kaimo
- Čėičių žvyrduobės** – žvyrduobės *Pāduobio miške* (žr.)
- Černėnė** – sodybvietė *Apúniškio miške* (žr.)
- Čigõnų žėmė** – Armonių kaimo vietovė
- Čižauskynė** – sodybvietė *Pāduobio miške* (žr.)
- Dabĩkinė** – Alėknų kaimo pieva
- Dambrauskynė** – sodybvietė *Apúniškio miške* (žr.)

- Degāšilis** – vietovė *Apūniškio miške* (žr.)
- Degėnių miškas** – miškas
- Degėnių pelkė** – pelkė
- Degešynės durpynas** – durpynas
- Degimas** – Lingėnų kaimo vietovė
- Degsnėliai** – vietovė *Apūniškio miške* (žr.)
- Degūtinė** – Armonių kaimo kalvelė
- Degutynė** – vietovė Remeikių kaime
- Dėdsodė** – kaimas
- Didžioji pieva** – 1. Lingėnų kaimo pieva, 2. pieva *Pāduobio miške* (žr.) (8 kvartalas)
- Dieniūškos** – Remeikių kaimo vietovė
- Digancai** – išnykęs vienkiemis *Pāduobio miške* (žr.)
- Dirvėlės** – vietovė iškirstame *Saugokmiškyje* (žr.)
- Dirvonaĩ** – kaimas
- Diržio beržynas** – miškelis prie Raupių kaimo
- Dīšleriškis** – vienkiemis, likęs Latvijoje (žemė Lietuvoje)
- Dovanėlė** – Lingėnų kaimo vietovė
- Dūlkienės kalnas** – smėlio kalva į rytus nuo Ūnuškio
- Dumblio bālos miškas** – miškas palei Latvijos sieną
- Dumbrė, Dumbrīškis** – vienkiemis, priskirtas Armonių kaimui; dar žr. *Vidriškis*
- Dvāro kēlias** – Lingėnų kaimo kelias (tarp Aukštādvario ir Vengerinės palivarkų)
- Eĩkiniškis** – 1. dvaras, dar žr. *Baldenas, Valdeno* dvaras, 2. kaimas
- Eĩkiniškio ežeras** – ežeras
- Elérna** – dvaras, kitaip Alksniamužė
- Elzbietkalnis** – Ginotų kaimo kalva
- Ežerbalis** – vienkiemis, priskirtas Laukiniūkų kaimui
- Ežeriškis** – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
- Ėžero balà** – 1. vienkiemis, priskirtas Laukiniūkų kaimui, 2. pelkė *Pāduobio miške* (žr.)
- Ėžero salà** – kalvelė *Ėžero bālos* (žr.) pelkėje
- Freimano lĩnkis** – *Vyžuonės* (žr.) vingis Prūsėlių kaime
- Gaidėliškis** – kitas *Gaigališkio* (žr.) pavadinimas
- Gaidžgālė** – kaimas
- Gaidžiaĩ** – *Gaidžgalės* (žr.) pavadinimas iki 1750 m.
- Gaigališkis** – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
- Gailėnė** – pelkė *Apūniškio miške* (žr.)
- Galvonėnė** – sodybvietė *Apūniškio miške* (žr.)
- Ganušiškės** – Ūnuškio pavadinimas iki Pirmojo pasaulinio karo
- Garājus** – kitas *Īlgio* (žr.) ežero pavadinimas
- Gargažėnė** – kaimas
- Gargažėnės brastà** – brasta per *Paskāisčio* (žr.) upelį
- Gargažėnės palivarkas** – vėliau Gargažėnės kaimas
- Gasiūniškis** – išnykęs vienkiemis *Apūniškio miške* (žr.)
- Gasiūno lėdymas** – krūmai prie Vištagerklio kaimo
- Gasiūnų balà** – *Pāduobio miško* (žr.) 7-tas kvartalas, *Vištagerklio miškas* (žr.)
- Gauriliškis** – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
- Geidonėnė** – 1. sodybvietė *Apūniškio miške* (žr.), 2. sodybvietė *Pāduobio miške* (žr.)
- Generališkis** – 1. kaimas, dar žr. *Baroniškis*, 2. vienkiemis, priskirtas Generališkio kaimui
- Gerbalė** – 1. du (I ir II) vienkiemiai, priskirti Armonių kaimui, 2. upelis, Šaltėsios dešinysis intakas (žr. *Bakūriškio upelis, Šaltupėlis*)
- Gerbaliū miškas** – miškas
- Gy liaĩ** – kaimas, prijungtas prie Rokiškio valsčiaus
- Ginotai** – kaimas
- Girià** – *Ažuežerių miškas* (žr.), *Plunksnočių miškas* (žr.)
- Gyvatėnės upėlis** – kitas *Gerbalės* (žr.) pavadinimas
- Gōjus** – sodyba Lingėnų kaime
- Grauzėlės** – Remeikių kaimo vietovė
- Grigaliūno pušynėlis** – Ginotų kaimo miškelis
- Grigónys** – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
- Griškėnai** – rytinė Pasodnikų kaimo dalis
- Griškos kalnėlis** – Armonių kaimo kalvelė

- Grubà** – Vyžuonės pašlaitė Prūsėlių kaime
Gudavietė – sodybvietė *Apūniškio miške* (žr.)
Gudeliškis – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
Gudiškiai – 1. kaimas, 2. dvaras
Gudiškių piliakalnis – piliakalnis
Gūra Dolina – vienkiemis, priskirtas Pāgrubio kaimui
- Īlgis** – ežeras prie Īlzenbergo
Īlzenbergas – 1. kaimas, 2. dvaras
Īlzenbergo ežeras – kitaip *Īlgis* (žr.), *Garajus* (žr.)
Īngliai – Didsodės kaimo vienkiemis
Īšdegas – Trakeliškio kaimo pelkutė
Īšdegėlė – Armonių kaimo išdegęs durpynelis
Īštakà – kitas upelio *Šikšnà* (žr.) pavadinimas
Ivōniškis – kaimas
- Jefimynė** – Jefimo Isakovo sodybvietė Armonių kaime
Jokūbiškis – vienkiemis
Jokūbiūko pamiškė – Armonių kaimo vietovė
Jōnio balà – pelkė *Apūniškio miške* (žr.)
Jōniškis – vienkiemis, priskirtas Ivōniškio kaimui
Juodāsīs kálnas – kalva Alėknuų kaime
Juodōji – Ginōtų kaimo vietovė
Júodupė – 1. miestelis, 2. upelis, *Vyžuonės* (žr.) dešinysis intakas
Júodupės kápinės – kapinės
Júodupės tvenkinys – užtvenkta *Vyžuonės* (žr.) upė
Juozapavà – vienkiemis, priskirtas Skuomantų kaimui
Jurgelynė – vienkiemis, priskirtas Ōnuškiui
Jurkauskynė – vienkiemis, priskirtas Stōniškio kaimui
Jutkiaĩ – kaimas
- Kalnėliai** – kaimas
Kalnėlis – Užubalių kaimo kalvelė
Kalniškiai – Lingėnų kaimo vietovė
Kalnuōtis – Didsodės kaimo vietovė
Kalnų galvà – kalva Plunksnočių miške
- Kalpokynė** – kitas Jokūbiškio vienkiemio pavadinimas
Kapėliai – Didsodės kaimo kalvelė
Kaprālo kálnas – Mainėvų kaimo kalva
Kapų kálnas – Raupių kaimo kalva su kapi-nėmis
Kártuvių kálnas – aukšta kalva Latvijos pasienyje ties Īlzenbergu
Kavaliauskynė – sodybvietė *Pāduobio miške* (žr.) ties Pikiėtais
Kelmynė – 1. Didsodės kaimo pieva, 2. išskirtas miškas prie Armonių
Kielės píeva – laukymė *Pāduobio miške* (žr.)
Kiėmiškiai – kaimas
Kiėmiškių kápinės – kapinės
Kiėmiškių piliakalnis – kitaip *Brýzgių piliakalnis* (žr.)
Kiėmiškių pušynėlis – pušynėlis
Kietynė – Armonių kaimo miškas
Klevynė – vienkiemis
Klevinynė – sodybvietė *Pāduobio miške* (žr.)
Klišynė – sodybvietė Armonių kaime
Koktužynė – sodybvietė *Pāduobio miške* (žr.)
Kontrimiškio ūžsienis – XIX a. pradžioje, vėliau priskirtas prie Remeikių kaimo
Kraštaĩ – 1. kaimas, 2. dvaras
Kruopynė – buvusi karčema prie Štukų vienkiemio
Kučiavietė – sodybvietė *Pāduobio miške* (žr.)
Kukėliai – kaimelis, priskirtas Kukių kaimui
Kukiaĩ – kaimas
Kukys – upelis, *Júodupės* (žr.) dešinysis intakas
Kukių miškas – miškas
Kumpōnas – upelis, Beržuonės (upelis Rōkiškio valsčiuje) intakas (Lingėnų kaime)
Kupicko miškas – Laukiniņkų kaimo miškelis
Kurliandiškio miškas – miškas
Kurliandiškis – išnykęs vienkiemis *Naujadarų miške* (žr.)
- Lakatėlė** – vienkiemis, priskirtas Armonių kaimui
Láisvės alėja – senas kelias *Pāduobio miške* (žr.)
Lakštenà – upelis, *Vyžuonės* (žr.) dešinysis intakas
Lapíenė – pelkė *Pāduobio miške* (žr.)

- Lasinskynė** – kitas Vederavos vienkiemio pavadinimas
- Lauciūnai** – kaimas
- Laukiniškai** – kaimas
- Laveikiai** – buvęs vienkiemis *Apūniškio miške* (žr.)
- Lazdýniškis** – kaimas
- Lāzdoniai** – vienkiemis, priskirtas Lazdýniškio kaimui
- Leinio balà** – Lingėnų kaimo pelkė, kitaip *Pakynė* (žr.)
- Lengiškis** – buvęs vienkiemis *Apūniškio miške* (žr.)
- Leōniškis** – senasis Levāniškio vienkiemio pavadinimas
- Leōniškio kápinės** – Raupių kapinės
- Leōniškio karčemà** – buvusi karčema XVIII–XIX a.
- Levāniškis** – vienkiemis
- Liepynė** – vietovė Užubalių miške
- Lýgiosios** – Alėknų kaimo laukas
- Lingė, Lingiškis** – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
- Lingėnai** – kaimas
- Lĩnkiai** – *Vyžuonės* (žr.) vingiai už Butėniškio
- Lĩnkiaus balà** – pelkė *Pāduobio miške* (žr.)
- Lukštà** – kitas *Šaltōsios* (žr.) pavadinimas
- Lukštĩninkai** – kitas Prūdų kaimo pavadinimas
- Luñkas** – Remeikių kaimo vietovė
- Mainėivos** – kaimas
- Malkatà** – Prūsėlių kaimo vietovė
- Mandagiškis** – vienkiemis
- Mařgė** – vienkiemis, priskirtas Vaidlėnų kaimui
- Maskáuka** – Lingėnų kaimo vietovė
- Mažeĩkio pĩeva** – Armonių kaimo pieva
- Mažũčiai** – kaimas
- Medinà** – 1. Butėniškio vienkiemio beržynėlis, 2. Didsodės kaimo A. Stelionio sodyba
- Medĩnė** – Remeikių kaimo vietovė
- Medĩnėlis** – Butėniškio vienkiemio lentpjūvė
- Mikėnynė** – sodybvietė *Apūniškio miške* (žr.)
- Mikōliškis** – vienkiemis, priskirtas Armonių kaimui
- Milakniškis** – vienkiemis, priskirtas Lazdýniškio kaimui
- Minevėlė** – upelis, Čedasų ežero intakas
- Minkevičynė** – sodybvietė *Apūniškio miške* (žr.)
- Mozūro dařžas** – Lingėnų kaimo vietovė
- Murniko pĩeva** – laukymė *Pāduobio miške* (žr.)
- Namėliai** – vienkiemis, priskirtas Skuomantų kaimui
- Naršė** – vienkiemis, priskirtas Laukinių kaimui
- Naujādarai** – 1. kaimas, 2. Lingėnų kaimo vietovė
- Naujādarų miškas** – miškas
- Naujādvaris** – palivarkas
- Naujāsodė** – kaimas
- Navikaĩ** – Šlabados kaimo pavadinimas XVIII a.
- Neršiōnys** – kaimas
- Nidrāvietė** – sodybvietė *Apūniškio miške*
- Okūlma** – vienkiemis, priskiriamas Armonių kaimui
- Ólsintos ēžeras** – XV amžiuje, dabar *Lapienės* (žr.) pelkė
- Ólsintos ūpė** – XV amžiuje, dabar *Alsintōs* (žr.) upelis
- Ōnuškis** – 1. miestelis, 2. kaimas, 3. dvaras
- Ōnuškio kápinės** – kapinės
- Ozolynė** – sodybvietė *Pāduobio miške* (žr.)
- Ōželiškio balà** – Lingėnų kaimo vietovė
- Ōželiškio kálnas** – Lingėnų kaimo žvyrduobės
- Ōželiškių pĩevos** – Didsodės kaimo vietovė
- Ōžupis** – upelis, *Júodupės* (žr.) kairysis intakas
- Pabalỹs** – Alėknų kaimo pievos
- Pāduobio durpýnas** – durpynas, žr. *Balelė*
- Pāduobio eiguvà** – vienkiemis
- Pāduobio miškas** – miškas
- Pāduobio versmėlė** – *Pašaltupio* (žr.) upelio ištaka
- Pagojaĩ** – kaimas
- Pagrubỹs** – kaimas
- Pāgrubio miškas** – miškas
- Pagudė** – vietovė prie Tartališkio kaimo
- Paindoniaĩ** – vienkiemis, priskirtas Raupių kaimui
- Pajúodupė** – kaimas XIX a., dabar Júodupė
- Pajuodupỹs** – upelis, *Vyžuonės* (žr.) dešinysis intakas

- Pakalniškis** – Didsodės kaimo vienkiemis
Pakapė – kaimas
Pakarklė – Lingėnų kaimo pelkė
Pakynė – Lingėnų kaimo pelkė, kitaip *Leinio bala* (žr.)
Pakliūkė – upelis, *Prūdupės* (žr.) kairysis intakas
Pakniškis – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
Pakukė – Ginotų kaimo vietovė
Paliūnė – 1. *Vyžuonės* (žr.) pakrantė ties Didsodės kaimu, 2. Remeikių kaimo vietovė
Paplótė – Lingėnų kaimo pieva
Paskáistis – upelis, *Júodupės* (žr.) kairysis intakas
Paskýnimė – Lingėnų kaimo vietovė
Pasodnikaĩ – kaimas
Pašáltupis – vietovė *Pāduobio miške* (žr.)
Pašáltupis – upelis, *Prūdupės* (žr.) kairysis intakas
Pašiliaĩ – 1. kaimas, 2. vienkiemis, priskirtas Pašilių kaimui
Pašilių kapinaitės – kapinės
Pašilių miškas – miškas
Patilčiai – kaimas
Patiltė – palivarkas, vėliau Skriduliaĩ; dar žr. *Zamostė*
Paulenka – išnykęs vienkiemis
Paupėlis – upelis, *Pašáltupio* (žr.) dešinysis intakas
Paupis – *Vyžuonės* (žr.) pakrantė ties Didsodės kaimu
Pavėrmė – vietovė *Degesyinės durpyno* (žr.) kaimynystėje
Pavidnikaĩ – vienkiemis *Pāduobio miške* (žr.)
Pavidnikų pieva – laukymė *Pāduobio miške* (žr.)
Pikiėtai – vienkiemis
Piliākalnis – Didsodės kaimo kalva
Pinciókas – kalvelė Vištagerklio kaimo laukuose
Pipiniškis – Lingėnų kaimo vietovė
Plākanai – vienkiemis, priskirtas Armonių kaimui
Plentáuka – upelis, *Vyžuonės* (žr.) dešinysis intakas
Plėšimas – vietovė *Pāduobio miške* (žr.)
Plikāšilis – *Apúniškio miško* (žr.) dalis
Plunksnōčiai – kaimas
Plunksnōčių miškas – miškas, kitaip *Ažuežeriu miškas* (žr.)
Plunksnōčių pelkė – pelkė
Pōpiero kálnas – Užubalių kaimo kalva
Požėrė – vienkiemis, priskirtas Laukiniūnų kaimui
Pranciškaus versmėlė – Alėknų kaimo šaltinis
Pranskúniškis – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
Pridōtkas – Lingėnų kaimo vietovė
Promeniškis – vienkiemis, priskirtas Armonių kaimui
Prūdnikaĩ – rytinė Raupių kaimo dalis, tarp *Saugokmiškio* (žr.) ir *Prūdupės* (žr.) upelio
Prūdupė – 1. kaimas, 2. upelis, *Júodupės* (žr.) kairysis intakas
Prūsai – kaimas XVII–XVIII a., dabar Prūsėliai
Prūsėliai – kaimas, dar žr. *Prūsai*
Prūseliūkai – kaimas
Prūseliūkai – vienkiemis, priskirtas Prūseliūkų kaimui
Prūseliūkų žvỹro karjėras – karjėras buvusio kaimo vietoje
Pučkonỹs – vienkiemis, priskirtas Armonių kaimui
Pūkė – Sodėlių kaimo pieva
Pūkynės – Alėknų kaimo pelkėta pieva
Rāganos kálnas – Ráišių kaimo kalva
Ráišeliai – kaimas
Ráišiai – kaimas
Ráišio kalnėlis – Didsodės kaimo kalva
Ráišių kāpinės – kapinės
Ráišių palaūkė – pietvakarinė *Pāduobio miško* (žr.) dalis
Rākiškis – vienkiemis, priskirtas Laukiniūnų kaimui
Ramōniškis – vienkiemis, priskirtas Laukiniūnų kaimui
Raupiaĩ – kaimas
Raupių kāpinės – kapinės
Ravėliškis – vienkiemis, priskirtas Štukų vienkiemui
Ražinčiai – buvęs vienkiemis *Pāduobio miške* (žr.)
Reikiškis – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui

- Remėikiai** – kaimas
- Remėikių kăpinės** – kapinės
- Retabėrė** – pelkė *Apūniškio miške* (žr.)
- Rikėnai** – išnykęs Armonių kaimo vienkiemis
- Rovinio kalnėlis** – sodybviėtė *Apūniškio miške* (žr.)
- Rozališkis** – buvęs vienkiemis *Păduobio miške* (žr.)
- Rōžiškis** – vienkiemis *Păduobio miške* (žr.); dar žr. *Ružiškis*
- Rūdėja** – vienkiemis, priskirtas Laukiniūnų kaimui
- Rūžiškis** – senasis Rožiškio vienkiemio pavadinimas
- Saideliškis** – vienkiemis, priskirtas Vaīdlėnų kaimui
- Salū kálnas** – Užubalių kaimo kalva
- Samalōvka** – Dīdsodės kaimo vietovė
- Sandarīškis** – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
- Sargīškis** – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
- Saugókmiškis** – *Păduobio miško* (žr.) šiaurės rytų atšaka palei Latviją
- Senakăpė** – Tartališkio kaimo kalva
- Senakăpė** – Užubalių kaimo vietovė
- Serbentà** – upelis, *Júodupės* (žr.) kairysis intakas, Latvijos pasienyje
- Sidăbrinė** – kaimas
- Sidăbrinės kálnas** – kalva
- Simōniškis** – buvęs vienkiemis *Păduobio miške* (žr.)
- Skařdzius** – upelis, Vyžuonōs dešinysis intakas, Jutkių kaime
- Skymimėlis** – kirtimas *Păduobio miško* (žr.) 8-ame kvartale
- Skriduliai** – kaimas, dar žr. *Patiltė*
- Skrivelīškis** – kaimas
- Skuomantai** – kaimas
- Slabadà** – kaimas
- Slăsteliškis** – vienkiemis, priskirtas Veduviškio kaimui
- Slėnybala** – išnykęs Armonių kaimo vienkiemis
- Smailiōji** – Ginōtų kaimo vietovė
- Smėliai** – vienkiemis, eiguva *Apūniškio miške* (žr.)
- Smėlynė** – Generališkio kaimo vietovė
- Smėlinka** – Ginōtų kaimo laukas
- Smėlio kálnas** – Užubalių kaimo kalva
- Sodėliai** – kaimas
- Sodeliūkai** – buvęs vienkiemis *Apūniškio miške* (žr.)
- Sprugiai** – vienkiemis, priskirtas Laukiniūnų kaimui
- Stabiškis** – vienkiemis
- Stakėliškis** – vienkiemis, priskirtas Prūdupės kaimui
- Stakulynė** – Armonių kaimo sodybviėtė
- Stōniškis** – kaimas
- Stradzėliškis** – kitas *Slasteliškio* (žr.) pavadinimas
- Striženė** – pieva *Păduobio miške* (žr.)
- Sulinkimas** – kelio Júodupė–Aknysta posūkis *Păduobio miške* (žr.)
- Svietliškis, Sveklia** – vienkiemis, priskirtas Armonių kaimui
- Šakalynė** – sodybviėtė *Apūniškio miške* (žr.)
- Šaltōja** – upelis, *Vyžuonōs* (žr.) dešinysis intakas
- Šaltupėlis** – kitas *Gerbalės* (žr.) pavadinimas
- Šaltupis** – upelis, Vyžuonōs kairysis intakas
- Šaškūnis** – kitas *Armonių ežero* (žr.) pavadinimas
- Šėdiškis** – vienkiemis, kitaip Čėdiškis
- Šėškamušis** – vietovė *Păduobio miške* (žr.)
- Šėškynė** – upelis, Šikšnos dešinysis intakas
- Šikšnà** – upelis, Šaltōsios dešinysis intakas
- Šilas** – miškas, kitaip *Apūniškio miškas* (žr.)
- Šilėlis** – miškelis pievose prie *Prūdupės* (žr.) upelio
- Šilinis** – vienkiemis, kitas *Pašilių* (žr.) vienkiemio pavadinimas
- Šinkūniškis** – vienkiemis, priskirtas Armonių kaimui
- Šlapekiai** – kaimas
- Šlavinskynė** – sodybviėtė *Apūniškio miške* (žr.)
- Šlėnupis** – vienkiemis, priskirtas Ōnuškio kaimui
- Šniūrėliai** – Lingėnų kaimo laukas
- Štūkos** – vienkiemis
- Štukū ežeras** – ežeras, kitaip *Ablainas* (žr.)
- Šumpas** – Dīdsodės kaimo vietovė

- Šūtpetrio versmėlė** – Alėknu kaimo šaltinis
Švedūkalnis – Ginōtų kaimo kalvelė
- Tadaušynė** – Lingėnų kaimo sodybvietė
Tarkynė – vienkiemis, priskirtas Klevynės kaimui
Tartalės bala – pelkėtas miškas prie Tartališkio kaimo
Tartalis – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
Tartališkis – kaimas
Teklinė – kaimas
Telėdnikas – veršelių (*teliokų*) ganykla prie dažno kaimo (Alėknos, Armónys)
Titeliai – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
Trākai – užsienis XIX a., dabar Butėniškis
Trākas – vienkiemis, priskirtas Trakeliškio kaimui
Trākeliškis – kaimas
Trāko kalnėlis – Lingėnų kaimo kalva
Trukšniškis – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
Trunsnīškis – kitas (iškreiptas) Trukšniškio vienkiemio pavadinimas
Turmà – medžių guotas Alėknu kaimo pievose
- Udriškis** – eiguva, vienkiemis, priskirtas Lazdėniškio kaimui
Uodāvietė – vietovė *Plunksnočių miške* (žr.)
Ūpė – *Júodupės* (žr.) pavadinimas vidurupyje
Upėlė – *Prūdūpės* (žr.) pavadinimas žemupyje
Upytė – vienkiemis, priskirtas Laukiniūkų kaimui
Užkurėlynė – sodybvietė *Apūniškio miške* (žr.)
Užlėjamos laňkos – Sodėlių kaimo pievos, prie *Vyžuonės* (žr.) ir *Šaltosios* (žr.) santakos
Užūbaliai – kaimas
- Vabōliai** – kitas Vištagerklio kaimo pavadinimas XIX a.
Vagių salà – kalvelė *Ežero baloje* (žr.) *Pāduobio miške*
Vaidelėynė – Trakeliškio kaimo vietovė
Vaidlėnai – kaimas, prijungtas prie Rōkiškio valsčiaus
- Valaĩkupis** – upelis, *Vyžuonės* (žr.) kairysis intakas
Valdeno dvāras – vėliau Eikiniškis
Valiūniškis – 1. kaimas, 2. vienkiemis, priskirtas Valiūniškio kaimui
Valkšnà – upelis iš *Plunksnočių miško* (žr.), *Vyžuonės* (žr.) kairysis intakas
Vanagynė – vienkiemis, priskirtas Armoniūkų kaimui
Vederaučyzna – palivarkas XIX a., vėliau Vederėckis
Vederavà – eiguva, vienkiemis
Vederėckis – palivarkas (dar žr. *Vederaučyzna*), vėliau Veduviškis
Veduviškis – kaimas
Vėidas – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
Vėlniaduobės – Didsodės kaimo vietovė
Vėlniakalnis – Skuomantų kaimo kalva
Vėlniaragis – vienkiemis, likęs Latvijoje
Vengriškis – kaimas
Versmėlė – Lingėnų kaimo šaltinis
Versmėlės – Remeikių kaimo vietovė
Vėrveliškis – vienkiemis, likęs Latvijoje
Veteliškis – kitas Vytelinės pavadinimas
Vidriškis – kitas Dumbrės vienkiemio pavadinimas
Vilkaduobės – Didsodės kaimo vietovė, smėlynai
Vilkynė – Trakeliškio kaimo krūmai
Viržynės – Didsodės kaimo vietovė
Vištagerklis – kaimas
Vištagerklio miškas – miškas
Višteliškis – vienkiemis, priskirtas Tartališkio kaimui
Vytelinė – eiguva, vienkiemis, priskirtas Plunksnočių kaimui; dar žr. *Veteliškis*
Vizgynė – vienkiemis
Výžunų miškas – miškas
Vyžuonà – upė
Vyžuonėlės – 1. kaimas, 2. palivarkas
Vopnyčios kalnas – Užūbalių kaimo kalva
- Zāmostė** – senasis Patiltės palivarko pavadinimas
Zostaukos – *Vyžuonės* (žr.) užtvankos pylimas Júodupėje

Žaliasis tiltas – gelžbetonio tiltas per *Výžuo-*
na (žr.) tarp Apúniškio ir Sodėlių kaimų

Žeižỹnė – Lingėnų kaimo sodybviėtė

Žemaitiškis – vienkiemis, priskirtas Laukiniñ-
kų kaimui

Žỹdo gylė – Vengriškio kaimo vietovė

Žỹdo pėiva – Alėknų kaimo pėiva

Žilės trėšimas – Lingėnų kaimo vietovė

Žilvitỹnė – upelis, *Serbentōs* (žr.) intakas

Žilvitỹnės miškas – miškas

Žilvitis – vienkiemis, priskirtas Mažučių kai-
mui

Žindùliai – buvęs vienkiemis *Pāduobio miške*
(žr.)

Žiogiškis – vienkiemis

Žiogišksio miškas – miškas

TAUTOSAKA

Dainininkė, pasakotoja, vaidintoja Rožė Gimbutienė

Kostas Aleksynas

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Daugiabučių standartinių praėjusio amžiaus septintojo–devintojo dešimtmečių blokinės statybos namų mikrorajone, kukliame vieno kambario bute gyvena Rožė Gimbutienė – keliolika metų oficialiai įvardijama vilniete, bet save laikanti tikra juodupiete. Nors dienos bėga sostinėje, bet mintys dažnai nukrypsta į miestelį, kur praėjo didžioji gyvenimo dalis, kur tebėra mieli artimųjų kapai, ir į buvusią prie pat jo brangią tėviškę, kur žengti pirmi žingsniai, patirti pirmi išpūdžiai, iš kur likę tiek daug atsiminimų – ir malonių, ir ne visai gerų.

Senieji Juodupės gyventojai, su kuriais Rožei Gimbutienei yra tekę susidurti, ją lig šiol prisimena kaip energingą, veiklią moterį. Dar pradžios mokykloje Rožytė iš Dagių šeimos – aktyvi deklamuotoja, vaikų vaidinimų artistė. Vėliau, jau ir tapusi Gimbutiene, uoliai reiškiasi jaunimo organizacijų veikloje, o ištraukusi į meno saviveiklą, talentingai suvaidina gautus ar pasirinktus vaidmenis visuose Juodupės fabriko statytuose veikaluose. Išėjusi į pensiją ir atsidūrusi didmiestyje – visai svetimoje, neįprastoje aplinkoje, kai būti daugiausia tenka vienai tarp keturių sienų – ji sunkiai susitaiko su mintimi, kad jau atėjo laikas, jos žodžiais tariant, viskam padėti tašką ir vien laukti, ką tau atneš rytojus. Vilnius Rožei Gimbutienei – išsvajotas, dainomis išdainuotas miestas. Tačiau ji jaučiasi čia atsidūrusi per vėlai, kai nebėra jėgų.

„Jeigu galėčiau nors kiek paeiti, nesėdėčiau namuos. Būtų aplankytos visos bažnyčios, parodos, o jeigu liktų pinigų, tai ir į teatrą nueičiau. Deja, galiu tik gražiai svajoti“, – guodžiasi ši į devintą dešimtmetį įkopusi moteris.

„Turiu vieną nuostabų ginklą nuo visų nuobodybių – tai daina. Ar rytą, ar vakare, vis tiek dainuoju. Daina – tai labai geras draugas. Padeda viską iškalbėti – ir liūdesį, ir skausmą, ir džiaugsmą, kurio labai mažai yra“.

„Be dainos nė dienos“ – taip pavadintas ir 2004 m. sudarytas vientisas 420 jos mokamų dainuojamosios tautosakos kūrinių tekstų rinkinys, su kompiuterio pagalba paverstas stora knyga.

Visi tie kūriniai (taigi ir melodijos, kurių knygoje nesama) dar įdainuoti į šešias magnetofono kasetes.

Vargu ar pati Rožė Gimbutienė būtų perkračiusi ir įvertinusi savo sukauptą dainų lobį, jei ne jos atsitiktinė pažintis su ilgamete Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto darbuotoja, žinoma liaudies dainų tyrėja ir sukauptų fondų tvarkymo entuziaste Bronė Kazlauskienė. Likimas jas suvedė 1994 m., atgulusias į tą pačią Vilniaus ligoninės palatą. Atlikusi visas procedūras, jau pavakarėmis, Rožė imdavo su kita ligone dainuoti. Bronėi Kazlauskienėi išsyk pasimatė, kad tai neeilinė, meninių polinkių turinti moteris.

„Priėjau prie jos, – vėliau ji aprašys iš Rožės Gimbutienės užrašytos tautosakos rinkinio pratarmėje, – ir ėmiau kalbinti: ar moka dainų, ar mėgsta dainuoti.

– Dainuoti – tai labai mėgstu, dainų moku gal 50. Žinau nemažai anekdotų, juos sakydavau scenose.

– O patarlių, mįslių?

– Tų tai – ne. Žinau tik vieną priežodį: „Eik tu, Mikuti“.

Labai mėgau skaityti ir daug knygų esu perskaičiusi“.

Pajutusi, jog aptiko gerą tautosakos pateikėją, per kelias pavakares Bronė Kazlauskienė užrašė apie 160 Rožės Gimbutienės mokamų dainų pirmąsias eilutes, pažadėdama, kad visa, ką ji yra išlaikiusi atmintyje, bus užrašyta. Labai patenkinta tuo, kad dainos nepradings, nebereikės jų nusinešti į kapa, Rožė Gimbutienė, išėjusi iš ligoninės, ėmė toliau rašyti dainų pradžias. Maža to – susieškojo turimus dainų ir kitokios tautosakos užrašų sąsiuvinius, išsitraukė net didelį motinos užsirašytų dainų pluoštą. Stengėsi atmintyje atgaivinti tai, kas sukaupta, išmokta ir įsiminta per sėslaus gyvenimo Sodėliuose ir Júodupėje metus. Magnetofonu įrašyti dainas, giesmes, įvairius pasakojamosios tautosakos kūrinius, kurių aptiktoji pateikėja, kaip pasirodė, taip pat buvo nemažai išsaugojusi nuo užmaršties, Bronė Kazlauskienė pasitelkė mane, šių eilučių autorių ir savo bendradarbį, o pati fiksavo patarles bei priežodžius, mįsles, keiksmus, burtus, kitą smulkiąją tautosaką. Šitaip besidarbuojant, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Lietuvių tautosakos rankraštynui buvo sudarytas didžiulis, per tūkstantį puslapių rankraščių ir keliolika magnetinių kasečių apimantis folkloro rinkinys.

Taigi imliausia Rožė buvo dainai. Nuo pat mažens. Kaip, jos žodžiais tariant, „šviesulėlį vaikystės dienose“ mena ji dažną „senos moterytės“ dainavimą kartu ganant gyvulius. Girdėtų dainų darytas išpūdis išliko visam gyvenimui. Tėvų meilė dainai, bendri šeimos pasidainavimai vakarais daug prisidėjo, kad Rožė negali įsivaizduoti savo buvimo šiame pasaulyje be dainų. Daug jų, vaikystėje girdėtų, išliko jos atmintyje ligi šiol. Ne viena daina yra susijusi ir su įvairiais gyvenimo prisiminimais... Ilgainiui Rožės Gimbutienės dainų repertuaras plėtėsi, turtėjo. Šalia tradicinių dainų (kai kurios jų perimtos iš motinos) atsirado naujų, sukurtų neseniai, bet darniai pritampantių prie senųjų. Dauguma tokių – mėgtos tarpukario jaunimo, o viena kita atsiradusi jau pastaraisiais dešimtmečiais ir spėjusi išpopuliarėti. Todėl Rožės Gimbutienės dainos yra tokios margos. Vestuvių dainą keičia karo, svajingai lyrišką – humoristinė.

Susidaro tam tikri dainų ciklai – apie motiną, girtuoklystę... Dainininkė, kaip ir daug kas dabar taip daro, ėmė išmoktas dainas susirašyti į sąsiuvinius. Tai padėjo ne tik apsaugoti dainą nuo užmaršties, bet ir stabilizuoti – išlaikyti ne vieną senesnę jų atmainą, skirtingą nuo vėliau Lietuvoje visuotinai išplitusio atitiktens. Kita vertus, Rožė Gimbutienė turi savus dainos vertės kriterijus, junta, kas jos gyvavimo procese turi būti stabilu ir ką prireikus galima šiek tiek pakeisti, mėginant pasiekti, kad dainuoti pasirinktas kūrinys kartu atlieptų ir jos individualybę. Tad ji nemato nieko bloga, jei naujai išgirstą dainą priderinant prie savo repertuaro, bus pamoduliuotas koks posmas. Antai dainoje „Svočiute rožė“ jai užkliūva, kad svočia apibūdinama jos vardu, ir rožė pakeičiama rūta...

Mėginusi Rožė ir vieną kitą jai patikusį eilėrašį paversti daina. Antai jaunystėje išmoksta jį iš vaikų žurnalo „Žvaigždutė“ – pritaiko melodiją ir per kaimo jaunimo suėjimą pasiūlo jį sudainuoti.

Dainininkė dar prisimena keliolika jaunystėje eitų ratelių: „Pasėjau žilvitį tėvelio sodely“, „Augo sode serbenta“, „Mes ėjom, mes ėjom“... Tada jie buvo populiarūs.

Pasakos Rožė Gimbutienė domina kur kas mažiau nei dainos. Kai kurios menamos iš vaikystės, bet dauguma išgirstos ar išskaitytos vėliau. Kai Juodupės vykdomojo komiteto valdininkai paprašė jos užimti laisvalaikio bedykinėjančius miestelio vaikus, per užsiėmimus su jais prirėkdavo ir pasakų – vis naujų, tad tekdavo pavartyti joms skirtus leidinius. Patinka Rožei neilgi, paprasto siužeto pasakojamosios tautosakos kūrinėliai, daugiausia buitinės pasakos. Prie jų dar pritampa pasakojimai apie įvairius įvykius ar nutikimus – tikroviški jų siužetai neretai turi ir fantastikos elementų. Pasakoms prilyginama ir viena kita įsidėmėta etiologinė sakmė (pavyzdžiui, apie tai, kad žmogui Dievas papildomai skyręs jaučio, šuns ir beždžionės metus). Tuo tarpu mitologines sakmes Rožė Gimbutienė perteikia tikroviškai, kaip artimiems žmonėms, pažįstamiems ar net sau pačiai nutikusius nuotykius. Sekėja dažniausiai pabrėžia, jog tikrai taip buvę, ir tik vienoj kitoj sakmėj tikrumu suabejojama.

Nesikrato Rožė Gimbutienė kultūringų anekdotų. Jų prisiklausydavo ir įsimindavo, kai su spektakliais tekdavo važiuoti į tolimesnes vietas. Jie paįvairindavo kelionės laiką. Jų taip pat nugirsta gulint ligoninėje, kitomis progomis.

Būdingieji R. Gimbutienės mokamos tautosakos kūriniai pateikiami šioje publikacijoje. Beje, tarmiškumas juose ne visur išlaikytas, bet palikta taip, kaip yra pateikta.

Šias išangines pastabas puikiai pratęsia Rožės Gimbutienės autobiografija. Bronės Kazlauskienės paprašyta, dainininkė papasakojo apie savo sunkų, vargingą, dažnai ir skausmingą gyvenimą, kuriame, anot užrašytojos, jai nepalūžti, iškilti iš darbininkų minios ir tapti šviesiu žmogumi padėjo didelis ryžtas, šviesus protas, poetiška prigimtis, darbštumas.

„Jeigu gyvenimą reiktų pakartoti, – vėliau pripažino dainininkė, – negi jis pasikeistų? Būtų toks pat, nes kas buvo – nebepataisoma. O Juodupė man buvo labai miela. Žmonės ten tokie geri, blogų beveik nebuvo. Nebuvo baisu nei dieną, nei naktį. Duris rakindavom, tik kai eidavom miegoti...“

Šiam leidiniui autobiografija kiek patikslinta, papildyta.

Savo mokamą tautosaką Rožė Gimbutienė yra sudėjusi į dvi knygas: dainuojamąją – į „Nėra dienos be dainos“ (2004; toliau – NDBD; priedas – 7 magnetinės kasetės), pasakojamąją ir smulkiąją – į „Kiek teks, tiek užteks“ (2005; toliau – KTTU). Jas, kompiuteriu spausdintas ir padaugintas, mielai dalija artimiems žmonėms ir susilaukia iš jų malonių atsiliepimų. Čia pateikiama Rožės Gimbutienės mokama tautosaka imta iš šių knygų, melodijos šifruotos iš magnetinių kasečių.

Autobiografija

Gimiau 1922 m. kovo 1 d. Rokiškio apskr., Juodupės vls. Sodelių k., Dagių šeimoje. Kaimas didelis – 42 ūkininkai. Žemė vidutinė, bet žmonės darbštūs ir gyveno turtingai. Mano tėvai turėjo 12 hektarų. Kai buvau maža, tai trobos buvo menkos, nedidukais langais, bet laikui bėgant jos gerėjo, šviesėjo. Tėvas buvo kalvis, tai apie namus ir sukosi svetimų žmonių. Tėvai susilaukė devynių vaikų, bet užaugom tik keturi. Vaikai mirė jau paaugę, niekas jų pas gydytojus nevežiojo. Aš buvau antra, tai man teko auginti visus kitus. Supdavau, kratydavau lopšį, tai vaikas ir užmiega. Nuobodu prie mažų vaikų – rūpi lakstyti, dūkti. Išnešėm sykį vieną vaiką į kiemą, menkai aprenęę ir susupę į kailinius. Jis kruta, nuogos rankytės, kojytės išlenda, šąla, o mums kas – lakstom, čiuožiam, sniegais mėtomės. Taip mūsų prižiūrimas broliukas nušalo rankytes...

Tėvas – šviesus žmogus, vis veržėsi geriau gyventi. Tai išdavė žemę iš pusės ir išvažiavo į Braziliją, palikęs žmoną su trim mažais vaikais, ketvirto besilaukiančią. Ten jis dirbo skerdykloje šešerius metus, nieko neuždirbo, šeimos neišsikvietė ir grįžo. Vėl reikėjo kurtis iš naujo. Vaikai su motina vargo,ėjo tarnauti pas svetimus. Aštuonerių metų išėjau ganyti pas ūkininkus. Maža buvau, didesni piemenys tyčiodavosi iš manęs: siūsdavo į daržus griežčių vogti. Einu, bijau, kad nesugautų. Parnešu prirovusi, tai jie dalį suvalgo, kitus atiduoda karvėms, o man – netenka. O taip norėdavau. Ganyti labai sunku. Pats sunkiausias pasaulyje darbas – piemens. Visą vasarėlę ganyk, vark, trūnyk. Ar tau karšta, ar šalta, lyja, niekur nenubėgsi – vis pririštas prie gyvulių. Vakare atsiguli jau po saulės laidos, o rytą, vos dar saulutei tekant, vėl gink. Taip vargau dvejus metus. Didesnė jau nepasidaviau, kariavau su piemenimis, dainavau ir svajojau, kad vis tiek užaugsiu ir galėsiu gyventi kaip visi žmonės.

Savo gyvulių ganyti ateidavo sena moterytė. Ji mokėjo daug dainų. Tai sėdi ant akmens ir dainuoja, o aš tupiu prie jos, klausau, mokausi. Jos ir gyvulius paganydavau, kad tik ji dainuotų. Daug dainų iš jos išmokau – tai buvo šviesulėlis vaikystės dienele. Dabar tų dainų neprisimenu.

Dainuoti mėgo visa mūsų šeima. Mama neturėjo laiko dainoms: pulkas vaikų, šeiminkystė. Ji vis būdavo susirūpinusi, liūdna, bet turėjo didelę knygą, į kurią užsirašydavo dainas. (Tą knygą dabar turiu aš ir paliksiu sūnui kaip senelės atminimą.) Tėvelis ypač mėgo dainuoti, turėjo gražų, stiprų balsą. Vakarą mes su seseria pradedam dainuoti – pamažu įsijungia ir kiti, ir dainuojam visą vakarą. Tai buvo geriausi dainų vakarai, labai malonūs. Visi ką nors dirba: šeiminkauja, pirštines mezga, – ir dainuojam, ir giedam šventas giesmes. Kai buvom maži, tai sėdime žiemą ant pečiaus ir dainuojam, rėkiam. O broliukas Valentas – trejų metų mirė – tai dar mažai kalbėdavo, o su mumis visas dainas savo gražiu balseliu dainuodavo. Gal nepatikėsite? Bet tikrai taip buvo.

Visi šeimos vaikai ėjome į mokyklą, esančią Stonišky (dabar ten Juodupė). Mokytojavo vyras ir žmona Muraliai. Mokytiis man sekėsi gerai, viską išmokdavau penketui, o rašyti nemokėjau. Nesuprasdavau, nei kur nosinė, nei kur ilgoji, nesu-sigaudžiau, kur rašyti kablelį, kur taškelį. Mokytoja labai stengėsi man padėti, iš-aiškinti, o aš vis tiek nesuprantu. Gramatiką žodžiu geriausiai moku, o praktiškai pritaikyti raštu – sunkiai išeina.

Mokytoja mokė dainuoti. Dainavau sutartines, bet man jos nepatiko ir dabar nepatinka, jokiū būdu jų nei dainuoti, nei klausytis nenoriu. Argi tai dainos? Kaž-kokia makalynė!

Mokykloje ruošdavo vaikų vaidinimus. Jau antram skyriuj mane priėmė į ar-tistus. Ką jau mėgau tada, tai vaidinti, deklamuoti ir dainuoti. Per vienas Kalėdas vaidinom „Sniego karalienė“, aš buvau plėšiko duktė. Į vakarą suėjo daugybė žmonių. Kaimynai Juodupės vaikai įsivaizdindavo, Stoniškio vaikus vadindavo kaimiečiais, o jie mat miestiečiai... Čia jau nenusileisdavau – mušdavausi su Juodupės berniukais ir juos dažnai nugalėdavau. Mokykloje statydavo eglutę, ten eidavom ratelius, de-klamuodavom. Kartą suskaičiavau, kad moku daugiau kaip šimtą eilėraščių, bet da-bar juos esu užmiršusi. Geriausiai patikdavo Maironis, Liudas Gira. Aš visada de-klamuodavau... Į vakarėlius ateidavo tėvai, broliai.

Pabaigusi mokyklą, dirbau namie: laukų darbai, namuose reikia ir šeiminin-kauti, ir verpti, austi, o vasaromis dažnai eidavau padiene darbininke pas ūkininkus rugių pjauti, kulti, linų rauti, minti – dirbdavau visą dieną ir gaudavau vieną litą. Per tuos paauglystės metus sušlubavo sveikata, visai nusilpau, eidama turėdavau atsisės-ti ar net atsigulti. Susirūpino tėvai; kad nenumirčiau, nuvežė į Rokiškį pas daktarus. Šie nustatė didelį nusilpimą, persidirbimą, liepė mažiau spausti prie darbo, geriau valgydinti. Šiaip taip atsigavau, nors tėvams pridariau daug rūpesčio ir išlaidų.

Vis svajojau dirbti Juodupės tekstilės fabrike „Nemunas“, ten žmogus sava-rankiškas, užsidirbi. „Nemunas“ buvo kauniečių Vailokaičių fabrikas. Jo meistrai buvo vokiečiai, lenkai, todėl ir visi gamybos terminai vokiški. Jie šiek tiek mokėjo lietuviškai ir rusiškai. Būdama 14 metų, 1936 m., nuėjau dirbti į fabriką. Kokia lai-minga jaučiausi! Iš pradžių dirbau gabalų valytoja, o vėliau – metėja: ja išbuvau nuo jaunystės iki pensijos. Fabrikas audė geras medžiagas, žaliavas gaudavo daugiausia iš Anglijos. Labai gražios buvo vilnonės medžiagos suknelėms. Darbininkai gaudavo nusipirkti pigiau. Namie nustojom austi, pirkdavom medžiagas iš fabriko. Apsiren-giau gražiai pati, aprenčiau tėvus, seseris. Per dieną uždirbdavau penkis litus, o maistas iš namų, tai visko užteko – kilom kaip ant mielių. Bernų aplinkui buvo daugybė, bet man jie vis nepatikdavo.

Kartą su drauge, neturėdamos ką veikti, nuėjome už miško pas burtininkę. Ji kloja man kortas ir sako: greitai laiku atjos jaunikaitis ant balto arklio – susipažinsit ir už jo ištekėsi.

Einu sykį iš darbo – važiuoja Juodupės kunigas kalėdot į mūsų, Sodelių, kaimą. Vargonininkas važiuoja baltu arkliu. Sustojų, pakvietė sėstis, parvežė namo. Davėm kunigui pietus, vargonininkas paėmė brolio akordeoną, groja, dainuoja. Man jis labai patiko, atrodė, kad tai tikras žmogus, apie kurį aš ir svajojau visą gyvenimą. Pradėjom draugauti; po pusmečio ir ištekėjau. Išsinuomojom butą, jis pasistatė fisharmoniją – baisiai laimingi: namie muzika, dainos. Rytaiis abu einam į Juodupę: jis į bažnyčią,

aš – į fabriką. Jis užsidirbo iš bažnyčios, aš – iš fabriko. Po dvejų metų susilaukėm sūnelio Stasiuko. Bet greitai džiaugsmas į nuliūdimą virto. Jis išvažiavo į kaimyninius miestelius, aš likau su Stasiuku. Nusprendžiau netekėti antrą kartą, gyventi viena, visiems įrodyti, kad pati galiu išauginti vaiką.

Jeigu ištekėčiau, tai nei bažnyčion negalėčiau eit, nei žmonių gerbiama nebūčiau, o juk ir numirus reiks ten gyventi... Vyro daugiau ir nesutikau. Pasiryžau gyventi viena ir, ačiū Dievui, išgyvenau: dirbau, auginau, mokiau vaiką, visą energiją ir gabumus atidaviau saviveiklai. Oi, kaip reikia saugotis, kad tik ant tavęs kas blogo žodžio nepasakytų! Sykį ekskursijoje gulėjau poilsio ant pievelės, aš kraštinė. Atėjo vienas vyras iš mūsų draugijos ir atsigulė šalia manęs. Aš tuoj atsisėdau ir sakau jam: „Eik tu iš čia! Pamatys draugės ir apreikš visai Juodupei, kad Rožė su vyru gulėjo“. Tas nustebęs nuėjo. Po kelių metų jis man sako: „Kokia tu protinga moteris. Aš tave nuo to laiko gerbiu“. Kitą kartą į Juodupę atvažiavo tautosakos rinkėjas iš Vilniaus. Jis klausinėjo priežodžių, patarlių. Jau ir temti pradėjo, o mes jam visko dar neišsakėm. „Gal galėčiau kur nors pernaktuoti?“ Visos tylėjo, nors gerus namus turėjo. Aš taip pat jam norėjau padėt, bet gyvenau viena. Sakys: „Parsivedė Rožė vyrą...“ Ir nuvažiavo jis į Rokiškį pernaktuoti, o rytą grįžo.

Auginau sūnų Stasiuką. Gyvenom tik abu. Išeinu į darbą, į pamainas, o jis – vienas. Ir naktis, ir griausmas, ir šunes loja – bijo, nemiega. Vaikas neturi ką veikti. Ėmėm mokyti skaityti. Pirkau vaikiškas knygeles, pradžioj su paveikslėliais, o kai pramoko, pažino raides, nešiau vaikiškas knygas iš skaityklos. Kol ėjo į mokyklą, jau daug knygų buvo perskaitęs, net Jules Verne'o „20 tūkstančių mylių po vandeniu“. Vaikas buvo gabus, visas 11 klasių išvarė vienais penketais. Paskui – kariuomenė, po to studijavo lituanistiką, dabar dirba Eltoj. Vedė būdamas trečiame kurse. Gailėjau sūnaus, bet nieko nesakiau – kad tik jam būtų gerai. Sūnus ir marti – abu rūpinasi manimi. Bet ir aš stengiuosi jų neužgauti, esu už viską dėkinga. Nupirkau jiems sklypą kolektyviniame sode, o kai gavo naują butą, tai mane atvežė iš Juodupės ir apgyvendino turėtame vieno kambario butelyje. Mažai vaikštau, tai sūnus dažnai aplanko, pažiūri į šaldytuvą ir, ko trūksta, nuperka; nuveža ir į bažnyčią, ir į Juodupę, ir į Baltarusiją pas marčios gimines. Marti gera, gražiai abu sugyvena, man nei per krislelį nieko blogo nėra padariusi.

Kai Stasiukas vaikas buvo, tai mudu visur abu ir abu. Grįžtu iš darbo, apsitvarkau, pavalgom – ir abu važiuojam į repeticijas. Tai jis palei sceną ir užaugo. Jis irgi išitraukė į meninį gyvenimą: mažas deklamuodavo, paskui buvo skaitovas, vaidindavo, rašė eilėraščius. Visas mano džiaugsmas buvo Stasys. Viskas – vaikui, kad tik jam būtų gerai, kad tik nesijaustų nuskriaustas, likęs be tėvo.

Taip fabrike praleidau visą gyvenimą, žinojau visą jo istoriją. Smetonos laikais dalyvavau įvairiose organizacijose: buvau angelaitė, skautė, pavasarininkė. Išitraukiau į saviveiklą. Pasirodė, kad turiu gabumų vaidinti. Be manęs neapsiėjo joks susirinkimas, visur dalyvavau, vaidinau šaulių, jaunalietuvių, moterų statomuose veikaluose. Taip iki pensijos vaidinau ir vaidinau.

Gegužės mėnesį per Motinos dieną vaidindavom tokius vieno veiksmo vaidelius. Nebuvo tada miestelyje nei salės tinkamos, nei scenos, bet ten, kur vaidindavom, visada būdavo pilna žmonių. Tik vėliau pastatė šaulių salę. Man visada tekdavo vaidinti našlaitę. Taip išgyvendavau į savo vaidmenį, kad galėdavau su

ašaromis verkti, verkia tada ir publika. Susilaukiu pagyrimų: „Rožė – tai artistė. Galėtų Kaune vaidinti.“ Aš patenkinta – man garbė. Džiaugėsi ir tėvai, kad dukterė visur pirmoji, gražiai elgiasi, patvoriais nesišlaisto. Net neprisimenu visų veikalų, kuriuose turėjau vaidmenis. Statėm pjeses: „Sniego karalienė“, „Šventos Akvilinos mirtis“ (ten buvau tarnaitė), Žemaitės „Trys mylimos“ (tris kartus su pertraukom), „Žaldokynė“, „Kuo aš kalta“, „Mokytoja Sukackienė“, „Ir kaktusas pražydo“, „Pergalė“, „Paršo gaudymas“, „Pinigėliai“, „Prieblanda“, „Borė“, „Pavasaris negali tylėti“, „Šeškai“, „Baudžiauninkės dukterė“, „Tėvuko žaislai“, „Numintas slenkstis“, „Uždavinys“, „Pirkite loterijos bilietus“ (žodžius parašė mano sūnus), „Afroditės sala“. „Vienturtį“ vaidinom vienos moterys, aš ten buvau tėvas. Bet taip įsijaučiau, kad pasakiau: „Aš pati padarysiu“, ir visi suprato, kad tėvą vaidina moteris. Viename iš pirmųjų pastatymų, prisimenu tik, kad degėm, aš lakstau po sceną su kibiru ir raktų ryšuliu ir rėkiu: „Žmonės, gelbėkit, nerandu raktų – sudegsim!..“ Paskutinis vaidinimas, kuriuo tariau sudie scenai, buvo „Netikras brolis“.

Daugiausia režisuodavo paprasta moteris Ksaverija Kastėnienė, bet kviesdavome režisierius ir iš kitur. Labai gražiai režisavo mokytojas Jonas Kavoliūnas iš Obelių. Jis nusakydavo visas vietas, judesius, kaip nutaisyti balsą. Bėpiga tada ir vaidinti. Bet mūsų artistai iškėsdavo ir pokštų. Sykį vaidinau moterį su ilgu plačiu sijonu. Tai įbėgęs į sceną artistas prilėkė prie manęs ir palindo po sijonu. Sumišau, nežinau, ką man daryti: ar jį iškratyti, ar vaidinti toliau? Kitą kartą tai atsistojau už kėdės, tada tas artistas sumišo, nes vėl buvo pasiruošęs lįsti po sijonu. Visokių nuotykių būdavo! Kurį laiką mūsų vaidinimus režisavo artistas iš Panevėžio Petraitis ir kiti.

Paruoštą veikalą pirmiausia statydavome Juodupėje. Sueidavo visas fabrikas (jame darbininkų apie pusantro tūkstančio), miestelis, apylinkė. Paskui su veikalu važiuodavome į aplinkinius miestelius: Rokiškį, Biržus, Kupiškį, Papilį, Pandėlį, Salas ir kitur. Atvažiuodavo komisijos iš Vilniaus, tikrindavo, patardavo. Kai vaidinau „Prieblandoje“, tai vienas komisijos narys iš Vilniaus mane kvietė atvykti į Vilnių ir pavaidinti vietoj M. Mironaitės. Supratau tai kaip pagyrimą. Kur jau man su M. Mironaite?!

Tiesa, kai pradėjom vaidinti po karo, tai veikalai buvo senesni, tuo laiku rašytų labai nesisekė rasti. Jei kur gauni koki, tai fabriko profsajungos vadovas turėdavo vežti į Rokiškį, kad švietimo skyriuje jį patikrintų, ar tinkamas. Ten išbraukdavo sakinius, kur minimas Dievas, tada jau galima statyti... Ką darysi, toks buvo laikas.

Fabrike buvo didelis ir geras choras, apie 80 žmonių. Dirigavo vargonininkas Juoas Kastėnas (ėmė komunistai juoktis: mat chorui vadovauja vargonininkas!), paskui – Vytautas Jodeika, Vytautas Pučka. Dalyvavau chore, vis repeticijos. Dainavom, vargom, sunkvežimiais važinėjome į apylinkes. Liūdna būdavo, kai neatsirasdavo klausytojų. Sykį Zarasuose jų buvo tik keli! Apskritai apylinkės miesteliai vertino mūsų chorą.

Visada važiuodavau į Vilnių, į Dainų šventes. Visur veždavausi ir sūnų. Per repeticijas jis pabūna parke, pievutėje, o paskui vaikštom po miestą, po muziejus, žiūrim parodas. Kultūrėjom abu.

Dalyvavau, dainavau ir etnografiniame ansamblyje. Vadovavo Genė Jarušauskienė. Čia išdainavau 20 metų. Ansamblio išvykose ir Juodupėje aš tarp dainų sakydavau anekdotus. Gerai išvaidindavau – visi juokdavosi. Scenose esu sakiusi apie 80 anekdotų. Vartydavau senus žurnalus, „Kuntaplį“, vėliau – „Šluotą“, įvairias juokų

knygeles ir mokydavausi. Paskui net pati kūriau anekdotus, perkurdavau liaudies pasakas. Važiuojam autobusu – nusibosta dainuoti, tai visi prašo anekdotų, aš ir sakau.

Tiesa, karo metais viena fabriko brigada buvo išvežta darbams į Vokietiją. Saksonijos fabrikuose dirbau vienerius metus. Mokėjo mažai, valgyti davė prastai, tai vietinės vokietės padėdavo: rytais atnešdavo buterbrodą¹, kavos, man dovanojo batus, kai manieji visiškai suplyšo. Daug kas pasiliko Vokietijoje, pakliuvo į Ameriką, Australiją, o aš parvažiavau namo.

Mačiau daug operų: „Marytę Melnikaitę“, V. Klovos kurta. Dažnokai tekdavo būti Kaune: ten vienas giminė dainavo operetės chore, tai ir mane nusivesdavo. Mačiau ir keletą baletų („Gulbių ežerą“ ir kt.). Į Juodupę atvažiuodavo Kauno, Panevėžio, Vilniaus dramos teatrai. Į visus spektaklius visada lėkdavau, žiūrėdavau, mokiausi vaidinti.

Fabriko saviveikla ypač rūpinosi profsąjungos pirmininkas Povilas Butkus. Jo laikais viskas klestėjo.

Kaip saviveiklininkai ir geri, sąžiningi darbininkai važiuodavom nemokamai ekskursuoti – išvažinėjau Lietuvos rajonus, miestus, daug sykių buvome išvykę į Leningradą (du kartus), Maskvą, Naugardą, Alma Atą, Sočį, Simferopolį, Sevastopolį, Jaltą ir kitur. Buvome Gruzijoje, Rygoje kelis kartus, o į artimus Latvijos miestelius važiuodavom pirkti skanios duonos, riestainių. Palangoj buvau 12 kartų, ten teko ir vasaroti, Druskininkuose gydžiausi. Į visur fabrikas duodavo kelialapių.

Apskritai gyvenimas praėjo linksmai, turiningai, su žmonėmis. Mane visi gerbė, neniekino. Ypač vertino, kad aš išauginau ir į mokslus išleidau sūnų, o kitų liko paprasti darbininkai, net stikliuko mėgėjai.

Fabriکه išdirbau 50 metų. Savo specialybę gerai išmaniau. Dirbau smagiai, linksmai, kitoms nespėjančioms padėdavau. Mylėjo mane žmonės, visi buvo savi kaip broliai.

Išėjusi į pensiją, atvažiauvau gyventi į Vilnių. Iš pradžių buvo labai sunku: nieko nepažįstu, visi svetimi, bijojau, kad kas neapvogtų, nepapjautų. Senas medis nepersodinamas! Iš pradžių vasaromis važiuodavau į Juodupę pagyventi, atsigauti, kur kiekvienas šapelis savas, brangus, žinomas nuo vaikystės. Dabar pardaviau savo namą ir visam laikui atsikrausčiau į Vilnių, čia mane ir palaidos. Man skauda kojas, prasta širdis, negaliu vaikščioti, laiptais laiptoti, tai sėdžiu – skaitau, dainuoju, mezgu. Kad galėčiau vaikščioti, tai eičiau bažnyčion, į paveikslų parodas, teatrus, koncertus... Juk viskas taip gražu, įdomu, žmogų kelia aukštyn, turtina jo dvasią.

Daug skaitau. Skaityti įpratau vaikystėje. Ir vis – naktimis: dienomis nebuvo laiko. Syki tėvai išvažiavo į turgų Rokiškį, o man liepė linus kloti. Paklojau truputį ir parlėkiau namo – nors truputį paskaityti „Kapitoną Dreifusą“. Beskaitant ir pavakarys atšoko. Palikau įdomiausią knygą ir nulėkiau linų kloti. Parvažiavo tėvai – stebisi mama, kad aš visą dienele kloju linus. Niekas nežino, kad aš visą pusdienį skaičiau. Ir dabar mėgstu atsigulus skaityti. Turiu nemažą bibliotekėlę. Juodupės knygyne dirbo pažįstama pardavėja, tai ji man knygų palikdavo. Knygų serijos: J. Marcinkevičius, Paukštelis, Vienuolis, Baltušis, Sruoga, Maironis, Žemaitė, Mykolaitis ir kiti autoriai. Penkios knygos – apie tremtinių gyvenimą. Turiu įvairių žurnalų komplektus, tautosakos ir etnografijos lei-

¹ *Buterbrodas* (germ.) – sumuštinis.

dinių, meno knygų. Iškarpas iš laikraščių sudedu į aplankus. Šeimos, draugų, saviveiklos nuotraukos sudėta į penkis albumus.

Auginu gėles. Juodupėje mano butas buvo kaip šiltnamis: fikusai, oleandros, filadendros, mirtos, palergonijos, kaktusai. Dabar Vilniuje auga keletas įdomių kaktusinių gėlių, balkone – darželis. Gėles, pirštines, siuvinėjimus mėgstu dalyti žmonėms – tai lyg ryšys tarp jų ir manęs.

Dainos – didžiausias mano turtas, džiaugsmas, jos padėjo man gyventi, teikė paguodos sunkiomis valandomis. Kai dainą mėgsti, tai porą kartų ją išgirsti ir jau moki melodiją, o žodžius užsirašau į sąsiuvinius. Jų turėjau daug, bet dabar liko tik keli, – kiti nuklydo. Išmokau ir partizanų dainų, atsirasdavo dainų apie tremtinius. Tokias dainuodavome tik patikimų žmonių būrelyje. Jeigu ateina koks negeras žmogus, tada dainuojam apie meilę, – prie tokių neprikibs, neapskūs.

Dainuoju ir galvoju: kokios gražios mūsų dainos, kokios jų melodijos, kokie prasmingi žodžiai: nei pykčio, nei keiksmo, o tik meilė, vargas. Gražūs žodžiai, kuriuos nors prie žaizdos dėk. Jos mane stiprina, guodė, visi širdies skausmai nurodavo dainuojant.

Nelabai supratau, kas yra patarlės, priežodžiai. Kai man išaiškino ir aš jų paskačiau knygoje, pasirodė, kad jų niekas nesako susėdę, kaip mūsų. Tai įdomūs ir labai teisingi pasakymai, kuriuos žmogus vartoja kiekviename žingsny. Jų yra labai daug, juos girdi iš kiekvieno žmogaus lūpų, juos sakai ir sakai. Mano tėvelis juos nuolat sakė. Priežodžiais žmogus užtvirtina savo kalbą, ir jau nepasiginčysi, jeigu taip sako priežodis. Tai jau teisybė. Būdavo, darbe ar ekskursijoje kalbamės, ginčijamės, tai kai kas pasako tinkamą priežodį – jau ir aišku, kieno teisybė, viršus, – tai kaip antspaudas. Bet apie tą patį gali būti ir kitoks priežodis, tada kitas atsikerta tokiu priežodžiu, ir ginčas tęsiasi... Priežodžių negalima nė padiktuoti, jie atsiranda, pinasi ant liežuvio kalbant. Kas gražiai kalba, tas ir priežodžių daug moka. Priežodžiai, matyt, seni, nes iš savo tėvelio žinau, kad šitaip sakydavęs jo senelis, o ir dabar žmonės taip sako, vaikus moko tomis patarlėmis. Iš manęs užrašė daugiau kaip 400 patarlių, o kiek aš jų pasakau kiekvieną dieną! Dar tikriausiai būtų dvigubai daugiau.

Mįslės mindavome vaikai ant pečiaus, ganydami. Jų yra taip pat labai daug. Kas daiktas – vis mįslė: ir apie saulę, ir apie puodą, ir gražių, ir negražių. Mįslės, man rodos, – tai vaikų darbas, suaugusieji mįslių nesako. Dar jų daug knygoje surašyta, vaikai iš knygų išmoka ir mėgsta vieni kitiems užminti. Ir patys sugalvoja, bet jų mįslės nebūna tokios įdomios kaip senosios.

O geriausias dalykas – tai daina. Ji plaukia iš širdies: ir jaunas, ir senas, dirbdamas ir ilsėdamasis, vienas ir kompanijoje – vis dainuoja ir dainuoja. Kiek jų pridainuota vestuvėse, ekskursijose, scenose, dainų šventėse ir visur visur. Naktį nemiegi, tai nors galvoj turi dainų žodžius – vis ne vienas. Nežinojau, kad aš tiek dainų moku, niekada jų neskaičiavau. O kiek jų užmiršta?! Dabar jos užrašytos, žinau, kad nebepražus.

Labai džiaugiuosi, kad susipažinau su tautosakininkais. Žinoma, labai norėčiau, kad mano dainos būtų išspausdintos: taip jos ne išnyktų, o gyventų toliau. Tik dėl dainų mane prisimins, o visa kita praeina.

Dėkui jums už dainų ir kitų dalykų surašymą. Dėkui!

R. Gimbutienės pateikta tautosaka

Tautosakos tekstus atrinko, spaudai parengė ir redagavo K. Aleksynas. Straipsnio autoriaus sugalvoti pasakojamosios tautosakos tekstų pavadinimai rašomi laužtiniuose skliausteliuose. Patarlės ir priežodžiai sudėlioti abėcėlės tvarka pagal atraminio žodžio, kuris pažymėtas paryškintu, pasvirusiu šriftu, pirmąją raidę. Mįslės išdėliotos abėcėlės tvarka pagal jų įminimo pirmąją raidę. Jie rašomi skliausteliuose, pažymėti paryškintu, pasvirusiu šriftu.

Dainų melodijas spaudai parengė prof. Daiva Vyčinienė.

Dainos

1. Eisim, broliai, šieno pjauti

$\text{♩} = 108$

Ei-sim, bro - liai, šie - no pjau - ti, tik ne - ži - nom kur su - krau - ti.

Va - lioj pie - vą pie - vy - tė - lę, va - lioj bal - tą do - bi - lė - lį, va - lioj, va - lioj.

1. *Eisim, broliai, šieno pjauti,
Tik neturim kur sukrauti.
Valioj pievą pievnytėlę,
Valioj baltą dobilėlį,
Valioj, valioj.*
2. *Anoj pusėj vieškelėlio,
Tenai yra daržinėlė.
Valioj pievą pievnytėlę,
Valioj baltą dobilėlį,
Valioj, valioj.*
3. *Man grėblelis išrašytas,
Iš bernelio išprašytas.
Valioj pievą pievnytėlę,
Valioj baltą dobilėlį,
Valioj, valioj.*
4. *Aš grėblėlį sunkiai traukiu,
Vakarėlio ilgai laukiu.
Valioj pievą pievnytėlę,
Valioj baltą dobilėlį,
Valioj, valioj.*
5. *Man grėblelis risavotas²,
Bernužėlio dovanotas.
Valioj pievą pievnytėlę,
Valioj baltą dobilėlį,
Valioj, valioj.*

Tekstas NDBD 232, melodija NDBD k. 5–13. Darbo – šienapjūtės daina. D 67.

2. Augin tėvas du sūneliu

$\text{♩} = 108$

Au-gin tė - vas du sū - ne - liu, a - bu - du kaip vie - ną,
u - žau - gi - na, iš - ne - šio - ja un bal - tų ran - ke - lių,
Un bal - tų ran - ke - lių.

① 3, 6 ② 2, 4, 5 ③ 5, 6 ④ 2 ⑤ 5[♯] ⑥ 2 5

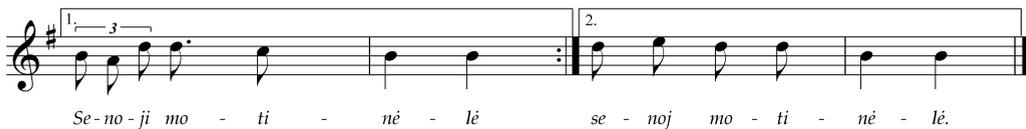
² *Risavoti* (sl.) – piešti, dažyti, marginti.

1. Augin tėvas du sūneliu, Abudu kaip vieną, Užaugina, išnešioja Un baltų rankelių. (2 × 2) 2. Vienas sūnus šieną pjauna Ir gražiai dainuoja, Antras rymo ant dalgelės, Labai gailiai verkia. (2 × 2) 3. – Ko tu verki, brolužėli, Ko tu nedainuoji: Ar tau gaila žalios lankos, Baltų dobilėlių? (2 × 2)	4. – Nei man gaila lygios lankos, Baltų dobilėlių, Tik man gaila jaunų dienų, Jaunų mergužėlių. (2 × 2) 5. Mani mažą matinėlę Ant rankų nešioja, Dvidešimt pirmų metelių Karan dovanoja. (2 × 2) 6. Mani mažą matinėlę Su pieneliu girde, Dvidešimt pirmų metelių Ašarėlėm virkde. (2 × 2)

Tekstas NDBD 295, melodija NDBD k. 5–76. Darbo – šienapjūtės daina.

3. Žiemkentėli rugeli

(* Pastaba: 9 posmo pabaigoje + dar 2 taktai ir pakartojimas su + 2 tkt.)

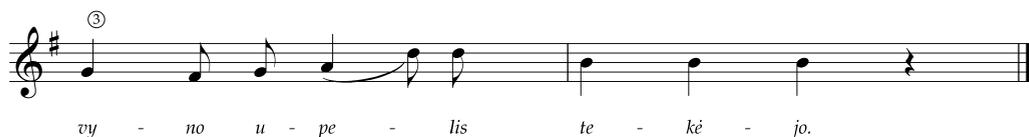

1. – Žiemkentėli rugeli, O kas tave sėjo? – Mane sėjo tėvelis Iš sėtuvėlės.	6. – Žiemkentėli rugeli, O kaip tave kėlė? – Mane kėlė broleliai Sunkiais spragilėliais.
2. – Žiemkentėli rugeli, O kaip tu išaugai? – Aš išaugau, išbujojau Prie kaitrios saulelės.	7. – Žiemkentėli rugeli, O kaip tavi vėtė? – Mane vėtė, mane mėtė Į visas šales.
3. – Žiemkentėli rugeli, O kaip tu nunokai? – Aš nunokau, nulingavau Gelsvuju varpeti.	8. – Žiemkentėli rugeli, O kaip tave malė? – Mane malė girnelėm Jaunosios martelės.
4. – Žiemkentėli rugeli, Kaip tavi pjovė? – Mane pjovė pjovėjėlės Aštriais pjautuvėliais.	9. – Žiemkentėli rugeli, O kas tave kepė? – Mane kepė, mane kepė duonele Senoji motinėlė.
5. – Žiemkentėli rugeli, O kaip tave vėžė? – Mane vėžė sesulės Švvaisiais žirgeliais.	

Tekstas NDBD 230, melodija NDBD k. 5–11. Darbo – rugiapjūtės daina.

4. Per Širvintėlio miestelį

Per Šir - vin - tė - lio mies - te - lį
vy - no u - pe - lis te - kė - jo.

1. Per Širointėlio miestelį Vyno upelis tekėjo, Tralialia lialia, Lietuva, Vyno upelis tekėjo.	4. Su jaunom mergelėm kalbėjo Ir į karčemėlę vadino, Tralialia lialia, Lietuva, Ir į karčemėlę vadino.
2. Vyno upelis tekėjo, Pulkas kareivėlių stovėjo, Tralialia lialia, Lietuva, Pulkas kareivėlių stovėjo.	5. Ir į karčemėlę vadino, Saldžiuoju vyneliu girdino, Tralialia lialia, Lietuva, Saldžiuoju vyneliu girdino.
3. Pulkas kareivėlių stovėjo, Su jaunom mergelėm kalbėjo, Tralialia lialia, Lietuva, Su jaunom mergelėm kalbėjo.	

Tekstas NDBD 303, melodija NDBD k. 6–3. Vestuvių – sutartuvių daina.

5. Klausinėjo man' bernelis

* Pastaba: nėra melodijos 6 posmo pakartojimo – 3, 4 eilutės, 7 ir 8 posmų variantų.

The musical score is written in G major (one sharp) and consists of four staves. The first staff contains measures 1-6 with circled numbers 1, 2, 3, 4, and 5 above notes, and a circled 6 above a final note. The second staff contains measures 7-12 with circled numbers 6, 7, and 8 above notes. The third staff contains measures 13-18 with circled numbers 9, 10, 11, 12, 13, and 14 above notes. The fourth staff contains measures 19-24 with circled numbers 15, 16, 17, 18, 19, and 20 above notes. The score includes various fingering numbers (e.g., 3-6, 2, 4, 6, 2, 4, 3, 5, 3, 6, 2, 2, 3, 4, 4, 5, 6, 5, 2, 2, 3, 4, 4, 5, 5, 6, 2, 4, 4, 5, 6, 4, 5, 6, 4, 5, 6, 4, 5, 6) and articulation marks like accents and slurs.

1. Klausinėjo man' bernelis, Ar yra tėvelis, Klausinėjo bernužėlis, Ar yr tėvutėlis. (2 × 2)	5. Klausinėjo man' bernelis, Ar yra bralalis, Klausinėjo bernužėlis, Ar yr bralytėlis. (2 × 2)
2. Yra mano tėvelis – Šviesus mėnesėlis, Yra mano tėvutėlis – Šviesus mėnesėlis. (2 × 2)	6. Yra mana bralalis – Šviesus sietynėlis, Yra mana bralužėlis – Šviesus sietynėlis. (2 × 2)
3. Klausinėjo man' bernelis, Ar yra matula, Klausinėjo bernužėlis, Ar yr matinėla. (2 × 2)	7. Klausinėjo man' bernelis, Ar yra sesiula, Klausinėjo bernužėlis, Ar yr sesiutėla. (2 × 2)
4. Yra mana matula – Šviesioji saulala, Yra mana matinėla – Šviesi saulužėla. (2 × 2)	8. Yra mana sesiula – Šviesioji žvaigždėla, Yra mana sesiutėla – Šviesi žvaigždutėla. (2 × 2)

Tekstas NDBD 37, melodija NDBD k. 1–37. Vestuvių daina, dainuota per mergvakarį. V 815.

6. Įpuolei, sesutyte

♩=156

1. Į - puo-lei, se-su-ty-te, di-de-lin var-ge-lin kai žu-vy-tė-la u - py - tė-lan,

kai žu - vy - tė - la u - py - tė - lan.

2. Ak, tu, se-su-la, rū-te-lių ne-sė-si, na vei-de-lių a-ša-rė-lių šluos-tyt ne-pas-pė-si,

2.

šluos-tyt ne - pas - pė - si.

3. Rai-ke ne-te-kė-ti tris-de-šimt me-te-lių, bū-tų pa-ka-kį ir dėl tau rū-te-lių dar-že-ly,

bū-tų pa-ka-kį ir dėl tau rū-te-lių dar-že-ly.

4. Kad tu iš-te-kė-jai, ne-gi kur pra-žū-si, at-min-da-ma jau-nas die-nas, a-ša-rė-lėm plū-si,

at-min-da-ma jau-nas die-nas, a-ša-rė-lėm plū-si.

5. *Vai vis lauk-da-vai, se-su-ty-te, švin-tos ne-dė-lė-las, da-bar lau-ki, jau-na-ly-te, smer-tes a-dy - nė-las.*

* Pastaba: variantai žymimi nuo 5 posmo.

1. – *Įpuolei, sesutyte,
Didelin vargėlin
Kai žuovytėla
Upytėlan.*

2. *Ak tu, sesula,
Rūtelių nesėsi,
Na veidelia ašarėlių
Šluostyt nepaspėsi. (2 × 2)*

3. *Raike netekėti
Trisdešimt metelių,
Būtų pakakį ir dėl tau
Rūtelių daržely. (2 × 2)*

4. *Kad tu ištekėjai,
Negi kur pražūsi,
Atmindama jaunas dienas,
Ašarėlėm plūsi. (2 × 2)*

5. *Vis laukdavai, sesutyte,
Švintos nedėlėlas³,
Dabar lauki, jaunalyte,
Smertes⁴ adynėlas⁵. (2 × 2)*

6. *Nenuėisi, sesutyte,
Iš kur esi imta,
Tik nueisi, jaunalėla,
Kur žemela švinta. (2 × 2)*

7. *Raiks tau sėti ir ravėti
Žali batvinėliai,
Raiks mylėti, šnavoti⁶
Vyra tevūžėliai. (2 × 2)*

8. *Raiks tau sėti ir ravėti
Žalia tabakėla,
Raiks mylėti, šnavoti
Vyra matinėla. (2 × 2)*

Tekstas NDBD 190, melodija NDBD k. 4–43. Vestuvių daina, kuria gaudinta jaunoji. V 1222.

³ *Nedėlia* (sl.) – sekmadienis, savaitė.

⁴ *Smertis* (sl.) – mirtis.

⁵ *Adyna* (sl.) – valanda.

⁶ *Šnavoti* (sl.) – gerbti, saugoti.

7. Dainuok, sesute, kolei česelis⁷

♩=90

Dai - nuok, se - su - te, ko - lei čė - se - lis, ko - lei ne - sė - di ša - lia ber - ne - lis,
oi ly - lia ly - lia, oi ly - lia ly - lia, ko - lei ne - sė - di ša - lia ber - ne - lis

①

-ge(lį).

1. Dainuok, sesute, kolei česelis,
Kolei nesėdi šalia bernelis,
Oi lylia lylia, oi lylia lylia,
Kolei nesėdi šalia bernelis.
2. Kolei nesėdi šalia bernelis,
Turi dar savo jaunas dieneles,
Oi lylia lylia, oi lylia lylia,
Turi dar savo jaunas dieneles.
3. Turi dar savo jaunas dieneles
Ir neišmintas žalias rūteles,
Oi lylia lylia, oi lylia lylia,
Ir neišmintas žalias rūteles.
4. Kai atsisėsi šalia bernelio,
Ir ims kalbėti meilų žadelį,
Oi lylia lylia, oi lylia lylia,
Ir ims kalbėti meilų žadelį.
5. Jis ims kalbėti meilų žadelį,
Kolei išvilios žalių rūtelį,
Oi lylia lylia, oi lylia lylia,
Kolei išvilios žalių rūtelį.
6. O kai išvilios žalių rūtelį,
Užmirš ir tavi, jaunų mergelį,
Oi lylia lylia, oi lylia lylia,
Užmirš ir tavi, jaunų mergelį.

Tekstas NDBD 182, melodija NDBD k. 4-35. Vestuvių daina,
kuria gaudinta jaunoji. V 1226.

8. Mana matulas lygūs laukeliai

♩=96

Ma - na ma - tu - las ly - gūs lau - ke - liai, ti - nai au - ga die - me - dė - lis.

① 5 ② 2, 5 4 ③ 4

⁷ Čėsas (sl.) – laikas.

1. <i>Mana matulas lygūs laukeliai, Tinai auga diemedėlis.</i>	4. – <i>Nešk vainikėlį į dunojėlių Ir įmeski vandenėlin.</i>
2. <i>Tam diemedėliui šimtas šakelių, Trys sesulės stovėjo.</i>	5. <i>Skrenda gulbelas aukštai padungėlaj Ir teip gražiai tūtuoja.</i>
3. – <i>Matute mana, senoji mana, Kur man dėti vainikėlį?</i>	

Tekstas NDBD 6, melodija NDBD k. 1–6. Vestuvių daina,
dainuojama sugrįžus iš jungtūvių. V 1458.

9. Užaugina man' matute

♩ = 96

U - žau - gi - na man' ma - tu - te kaip dar - že - ly rū - te - li,

Iš - sir - pi - na ma - ni jau - nų kaip kal - ne - ly uo - ge - li. uo - ge - li.

tris

1. Užaugina man' matute Kaip daržely rūtelį, Išsirpina mani jaunų Kaip kalnaly uogetį. (2 × 2) 2. Nemislijau⁸, nežinojau, Kad teip greit reiks stoti, Kad per tris nedėtėlas Reiks ant šliūba⁹ važiuoti. (2 × 2) 3. Kai važiauvau aš in šliūba Kaip in kokį žertą¹⁰, Atvažiauvus iš bažnyčios Buva širdis markatna¹¹. (2 × 2) 4. Atsikėliau unksti rytą Paldienyka¹² rytelį, Ir tį čiupt, ir tį čiupt – Nebėr vainikėlia. (2 × 2)	5. Vadin mani bernužėlis Eit rūtelių darželin: – Ašian skins', tujai pins', Ir bus vainikėlis. (2 × 2) 6. Nezvalija¹³ man matute Eit rūtelių darželin: – Gana skint, gana pint, Gana žmonėlas juokint. (2 × 2) 7. Nerūpės jau tau darželis Nei žalias rūtelas, Reiks tau sėt ir ravėt Žali batvinėliai. (2 × 2) 8. Reiks tau sėt ir ravėt Žali batvinėliai, Reiks mylėt, šenavot Vyra tevužėliai. (2 × 2)

Tekstas NDBD 186, melodija NDBD k. 4–39. Vestuvių daina, dainuota per prikeltuves. V 2039.

10. Svočiute rūta

♩=126

1. Svo - čiū - te rū - ta, svo - čia le - li - jė - le,

Del ko ta - vo, del ko ta - vo pun - če - kė - lės bal - tos.

1. 2, 4, 6, 8 3, 5, 7 4 pakartojant 4 laktą 2 karta. 2.

1. – Svočiute rūta,
Svočia lelijėle,
Del ko tavo, del ko tavo
Punčekėlės¹⁴ baltos? (2 × 2)

⁸ *Mislyti* (sl.) – manyti.
⁹ *Šliūbas* (sl.) – bažnytinės sutuoktusių apeigos.
¹⁰ *Žertas* (sl.) – juokavimas, pokštas.
¹¹ *Markatna* – liūdna.
¹² *Paldienykas* (sl.) – pirmadienis.
¹³ *Nezvalyti* (sl.) – neleisti.
¹⁴ *Punčekė* (sl.) – kojinė.

2. – Valackų avelių Nuo pačių pilvelių, Užtai mano, užtai mano Punčekėlės baltos. (2 × 2)	6. – Onušio miestelio To rudo žydelio, Užtai mano, užtai mano Pyragėliai balti.
3. – Svočiute rūta, Svočia lelijėle, Del ko tavo, del ko tavo Kamašėliai¹⁵ girgžda? (2 × 2)	7. – Svočiute rūta, Svočia lelijėle, Del ko tavo, del ko tavo Plaukai susivėlę?
4. – Anoj pusė tilto To šiaučiuko¹⁶ dirbto, Užtai mano, užtai mano Kamašėliai girgžda. (2 × 2)	8. – Daug arielkos¹⁷ gėriau, Su piršliu gulėjau, Užtai mano, užtai mano Plaukai susivėlę.
5. – Svočiute rūta, Svočia lelijėle, Del ko tavo, del ko tavo Pyragėliai balti? (2 × 2)	

Tekstas NDBD 198, melodija NDBD k. 4–51. Vestuvių daina, apdainuojanti vieną iš vestuvininkų. V 2384.

11. Nebark manęs, nemušk manęs

$\text{♩} = 186$

Ne-bark ma-nęs, ne-mušk ma-nęs: aš tu-riu tė-ve-lį - už - tars ma-ne,

Aš tu-riu tė-ve-lį - už - tars ma-ne.

¹⁵ Kamašas (sl., germ.) – nesuvarstomas pusbatis su auliukais.

¹⁶ Šiaučius (sl.) – batsiuovys.

¹⁷ Arielka (sl.) – degtinė.

1. – *Nebark manęs, nemušk manęs:
Aš turiu tėvelį – užtars mane.*
2. – *Užarsiu kelius, pasėsiu rugius,
Nerasi kelelio pas tėvelį.*
3. – *Rugius kirdama, vasilkas¹⁸ rinkdama,
Atrasiu kelelį pas tėvelį. (2 × 2)*
4. *Nebark manęs, nemušk manęs:
Aš turiu močiutę – užtars mane.*
5. – *Užarsiu kelius, pasėsiu kviečius,
Nerasi kelelio pas motinėlą.*
6. – *Kviečius skindama, kūkalius rinkdama,
Surasiu kelelį pas motinėlą. (2 × 2)*
7. *Nebark manęs, nemušk manęs:
Aš turiu brolelį – užtars mane.*
8. – *Užarsiu kelius, pasodinsiu medžius,
Nerasi kelelio pas brolelį.*
9. – *Medžius apeidama, gegutės pasiklausydama,
Atrasiu kelelį pas brolelį. (2 × 2)*

Tekstas NDBD 192, melodija NDBD k. 4-45. Vestuvių daina, dainuota per grįžtuves. V 2842.

¹⁸ *Vosilka* (sl.) – rugiagėlė.

12. Suk suk ratelį

$\text{♩} = 120$

Suk suk ra-te - lį, suk į vie-ną pu - sę, tik-rai, mer-gu-žė-le, tuo-jau ma-no bū-si,

tra-lia-lia-lia-lia-lia, tra-lia-lia-lia lia - lia, tik-rai, mer-gu-žė - le, tuo-jau ma-no bū-si.

* ① 2, 5 4 ② 2, 4, 5 ③ 3 ④ 3, 4 ⑤ 3 ⑥ ⑦ 2, 3, 4, 5

⑧ 2, 5 ⑨ 3 ⑩ 3, 4, 5

* Pastaba: įrašyti tik 5 melodijos posmai (nėra 6, 7, 8, 9, 10, 11).

1. – Suk suk ratelį, suk į vieną pusę,
Tikrai, mergužėle, tuojau mano būsi,
Tralialia lialia, tralialia lialia,
Tikrai, mergužėle, tuojau mano būsi.
2. – Nesuksiu ratelio nei į vieną pusę,
Nežinau, berneli, tikrai, kieno būsiu,
Tralialia lialia, tralialia lialia,
Nežinau, berneli, tikrai, kieno būsiu.
3. Ne dėkui tėveliui anei matinėlei,
Kad man' užaugino tokią vargdienėlę,
Tralialia lialia, tralialia lialia,
Kad man' užaugino tokią vargdienėlę.
4. Jaunas bernužėli, mane paviliojai,
Kad aš vargdienėlė, gal tu nežinojai,
Tralialia lialia, tralialia lialia,
Kad aš vargdienėlė, gal tu nežinojai?

5. Ne sava žiedelį tu man dovanojai,
Ne sava žirgeliu pas mani atjojai,
Tralialia lialia, tralialia lialia,
Ne sava žirgeliu pas mani atjojai.
6. Sesutės žiedelį tu man dovanojai,
Broliuko žirgeliu pas mani atjojai,
Tralialia lialia, tralialia lialia,
Broliuko žirgeliu pas mani atjojai.
7. Ne dėkui tėveliui anei motinėlei,
Kad tu man' kalbėjai jaunam bernužėliui,
Tralialia lialia, tralialia lialia,
Kad tu man' kalbėjai jaunam bernužėliui.
8. Barė man' tėvelis, barė motinėlė,
Nebemyl brolelis anei seserėlė,
Tralialia lialia, tralialia lialia,
Nebemyl brolelis anei seserėlė.
9. Varginai be miego daugelį naktelių,
Raikėjo sėdėti šalia tau, berneli,
Tralialia lialia, tralialia lialia,
Raikėjo sėdėti šalia tau, berneli.
10. Raikėjo sėdėti šalia tau, berneli, –
Nelaidžia man eiti jaunimo pulkelin,
Tralialia lialia, tralialia lialia,
Nelaidžia man eiti jaunimo pulkelin.
11. Kad ir ašiai mirčiau ir karsti gulėčiau,
Bet tavi, berneli, užmiršt negalėčiau,
Tralialia lialia, tralialia lialia,
Bet tavi, berneli, užmiršt negalėčiau.

Tekstas NDBD 44, melodija NDBD k. 1–44. Meilės daina. Plg. M 363.

13. Iš rytų šalelės

$\text{♩} = 144$ ①

Iš ry - tu ša - le - lės sau - lu - tė te - kė - jo,

1. Iš rytų šalėlis Saulutė tekėjo, O iš vakarėlių Debesėlis ėjo. (2 × 2)	4. Ar tu moki austi, Ar moki velėti, Ar moki, mergele, Bernelius mylėti. (2 × 2)
2. Pamačiau mergele Keleliu einančią, Kaip rytų saulele Skaisčiai užtekančią. (2 × 2)	5. – Nei aš moku austi, Nemoku velėti, Nemoku, berneli, Ir tavęs mylėti. (2 × 2)
3. – Pagalvok, antele, Tyliai plaukiodama, Pagalvok, mergele, Už manęs eidama. (2 × 2)	6. – Nei aš pijokėlis ¹⁹ , Nei aš laidokėlis ²⁰ – Tėvelio sūnelis, Žemės artojėlis. (2 × 2)

Tekstas NDBD 181, melodija NDBD k. 4–34. Meilės daina, sujungta su vestuvių daina. M 380 + V 199.

14. Tūkstantis žingsnelių nuo mano namelių

¹⁹ Pijokas (sl.) – girtuoklis.

²⁰ Laidokas (sl.) – kas nerimtai gyvena, girtauja, ne-naudėlis.

* 2. Per kie-me-lį ė-jau ant ga-lų pirš-te-lių, kad ne-pa-bu-dy-čiau mer-ge-lės tė-ve-lių,

Ram-ta-dry-lia ly-lia, vai-lia-ly-lia ly-lia, kad ne pa-bu-dy-čiau mer-ge-lės tė-ve-lių.

* Pastaba: melodijos variantai lyginami su 2 posmo melodija.

1. Tūkstantis žingsnelių nuo mano namelių –

O kaip aš nueisiu pas savo mergelę,
Ramta drylia lylia, vailia lylia lylia,
O kaip aš nueisiu pas savo mergelę?

2. Per kiemelį ėjau ant galų pirštelių,

Kad nepabudyčiau mergelės tėvelių,
Ramta drylia lylia, vailia lylia lylia,
Kad nepabudyčiau mergelės tėvelių.

3. Mergužėle mano, skauda man širdelė –

Argi nepriimsi prie savo šalelės,
Ramta drylia lylia, vailia lylia lylia,
Argi nepriimsi prie savo šalelės?

4. Mergelė rūtele, josiu į karužį,

Rašysiu laiškėlių auksinėm raidužėm,
Ramta drylia lylia, vailia lylia lylia,
Rašysiu laiškėlių auksinėm raidužėm.

5. Rašysiu laiškėlių auksinėm raidužėm,

Dėsiu antspaudėlių rūtų vainikėlių,
Ramta drylia lylia, vailia lylia lylia,
Dėsiu antspaudėlių rūtų vainikėlių.

6. Vyturėliai gieda, nebetoli diena,
Sudieu, mergužėle, pasiliki viena,
Ramta drylia lylia, vailia lylia lylia,
Sudieu, mergužėle, pasiliki viena.

Tekstas NDBD 26, melodija NDBD k. 1–26. Meilės daina. M 613.

15. Šitam žaliam gojui

♩ = 90

Pa ža - lių gi - rių la - pe - liai gel - to - ni,
ti - nai vaikš - ti - nė - jo mer - ge - la jau - no - ji. no - ji.

1. Šitam žaliam gojui

Lapeliai geltoni,
Tinai vaikštinėjo
Mergela jaunoji. (2 × 2)

2. Mergela jaunoji

Pagiry vaikščioja,
A jas bernužėlis
Karčemoj ulioja. (2 × 2)

3. – Gana, bernužėli,

Karčemoj ulioti,
Po žalią girelę
Eisim pavaikščioti. (2 × 2)

4. Po žalią girelę

Eisim pavaikščioti,
Gražių dainuškėlių
Eisim padainuoti. (2 × 2)

5. Nenor bernužėlis

Po girių vaikščioti,
Geriau bernužėliui
Karčemoj ulioti. (2 × 2)

6. – Oi šelmi berneli,

Ar nesigailėsi,
Kad jaunas dieneles
Visas prauliosi? (2 × 2)

7. Šitam žaliam gojuj
Lapeliai geltoni,
Tinai vaikštinėjo
Mergela jaunoji. (2 × 2)

Tekstas NDBD 61, melodija NDBD k. 2–12. Meilės daina. M 659.

16. Vai broli brolužėli

♩=84 ① ————— ② ③ ④

Vai bro - la - li bro - lu - žė - li, ser - ga mū - sų mo - ti - nė - le,

⑤ ⑥ ⑦ ⑧

oi - lia oi - lia oi - lia - lia, ser - ga mū - sų mo - ti - nė - le.

① 2, 3 4 5 6 ② 2 3

4 5 6 ③ 2 3, 5, 6 4

④ 2, 3, 5 ⑤ 2, 3 5, 6 ⑥ 4 5, 6 ⑦ 2

3 4 5, 6 ⑧ 4

1. Vai broli brolužėli,
Serga mūsų motinėle,
Oilia oilia oilialia,
Serga mūsų motinėle.

2. Serga mūsų motinėle –
Raiks važiuoti daktarėlio,
Oilia oilia oilialia,
Raiks važiuoti daktarėlio.

3. *Daktarėlis ant gonkelių,
O močiute ant lentelių,
Oilia oilia oilialia,
O močiute ant lentelių.*

5. *Kaip močiutę duobėn dėjo,
Juoda žemė sudrebėjo,
Oilia oilia oilialia,
Juoda žemė sudrebėjo.*

4. *Kaip močiutę graban dėjo,
Našlaitėle verkt pradėjo,
Oilia oilia oilialia,
Našlaitėle verkt pradėjo.*

6. *Visi žmones namo grįžta,
Našlaitėlei širdis plyšta,
Oilia oilia oilialia,
Našlaitėlei širdis plyšta.*

Tekstas NDBD 157, melodija NDBD k. 4–10. Šeimos daina. Š 801.

17. Visus užmigdino

$\text{♩} = 120$

① ② ③ ④

Vi - sus už - mig - di - no mo - tu - lė nak - te - lė,

⑤ ⑥ ⑦

Tik - tai ne - už - mie - ga vie - na lakš - tin - gė - lė,

Tik - tai ne - už - mie - ga vie - na lakš - tin - gė - lė.

① 2-5, 7-10 6 ② 2-5, 7-10 6 ③ 2-5, 7-10

6 ④ 2-5, 7-10 6 ⑤ 2-10 ⑥ 2-10

⑦ 2-5, 7-10

1. <i>Visus užmigdino Motulė naktelė, Tiktai neužmiega Viena lakštingėlė. (2 × 2)</i> 2. <i>Per naktelę gieda Skardžiai čiauškėdama, Tartum savo vargus Medžiams sakydama. (2 × 2)</i> 3. – <i>Ko teip skardžiai giedi, Miela lakštingėle, Kodėl neužmiegi Tu, laimės paukštele? (2 × 2)</i> 4. <i>Ar tavo patelė Teip toli nakvoja, Ar ir jus, paukšteliai, Laimė persekioja? (2 × 2)</i> 5. <i>Kokia tau nelaimė Galėjo nutikti, Kad tujai, paukštele, Negali užmigti? (2 × 2)</i>	6. <i>Laiminga tu esi, Tave miela myli, Tavo giesmės balso Klausydama tyli. (2 × 2)</i> 7. <i>Išvien šalia tavęs Per naktelę tupi. Sakyk, lakštingėle, Kas gi dar tau rūpi? (2 × 2)</i> 8. <i>Čia jums tikra laimė, Jūs mieli paukšteliai, Kur tik širdys geidžia, Nuneš jus sparneliai. (2 × 2)</i> 9. <i>Užmik, lakštingėle, Aš vis čia paliksiu. Žinau, šią naktelę Aš tik neužmigsiu. (2 × 2)</i> 10. <i>Aš čia padėjusiu, Aš čia padūmosiu²¹ Ir vargo dainelę Pats viens padainuosiu. (2 × 2)</i>

Tekstas NDBD 287, melodija NDBD k. 5–68. Šeimos daina. Š 904.

18. Oi berneli Lietuvos

$\text{♩} = 96$

Oi ber - ne - li Lie - tu - vos, ko tu liū - di vi - sa - dos:

ar tau gai - la to a - lu - čio, kur iš - bė - go iš bač - kos?

Ar tau gai - la to a - lu - čio, kur iš - bė - go iš bač - kos?

²¹ *Dūmoti* (sl.) – galvoti, mąstyti.

1. – Oi berneli Lietuvos,
 Ko tu liūdi visados:
 Ar tau gaila to alučio,
 Kur išbėgo iš bačkos?²² (2 × 2)

3. – Oi berneli Lietuvos,
 Ko tu liūdi visados:
 Ar tau gaila to žirgelio,
 Kur išbėgo iš stainios?²³ (2 × 2)

2. – Oi močiute Lietuvos,
 Ko tu liūdi visados:
 Ar tau gaila to sūrelio,
 Kur nukrito nuo lentos? (2 × 2)

4. – Oi dukrele Lietuvos,
 Ko tu liūdi visados:
 Ar tau gaila to vainiko,
 Kur nukrito nuo galvos? (2 × 2)

Tekstas NDBD 247, melodija NDBD k. 5–28. Vaišių daina.

19. Pjaunantys žalią pievelę

Pjau-nan-tys ža - lią pie - ve - lę, už - dai-nuo - kim šių dai-ne - lę.

Mūs dal - ge - lis kie - to plie - no - net ma - lo - nu pjau - ti šie - ną.

Va - lio, pie - ve - le, va - lio, va - lio, pie - ve - le, va - lio.

²² Bačka (sl.) – statinė.

²³ Stainia (sl.) – arklidė.

* Pastaba: įrašė nuo 9 posmo dainuojama tercija aukščiau.

1. Pjaunantys žalią pievelę Uždainuokim šią dainelę. Mūs dalgelis kieto plieno – Net malonu pjauti šieną. Valio, pievele, valio. (2)	5. Vaikšto, kelias ir vėl klumpa, Pagalys už kojų tumpa. Galva svaigsta, bėga seilės, Štai kokia degtinės meilė. Valio, pievele, valio. (2)
2. Kaip nupjauta žolė dygsta, Taip girtuoklių dora nyksta. Kiek žolės nuo dalgio griūna, Tiek žmonių degtinėj žūva. Valio, pievele, valio. (2)	6. Eidams vos gyvas svyruoja, Žmogų sutikęs dejuoja: Kų gi veiksime, nėra duonos, Skolininkų pilnas kluonas, Valio, pievele, valio. (2)
3. Girtas aina – žingsniai vėžio, Sava nosia žemę režia. Krinta mauran greičiu žaibo, Visus patvorius išgraibo. Valio, pievele, valio. (2)	7. Tėvs an pečiaus pyksta, murma, Plūsta kaip neprausta burna. Nėr už jį nieko bjauresnio, Pasauly nelaimingesnio. Valio, pievele, valio. (2)
4. Lanko girtuoklį degloja, Pabučiuoja, pavolioja Ir į ausį ji jam sako: – Ko čionai drybsai ant tako? Valio, pievele, valio. (2)	8. Nelaimingi tie vaikeliai, Baisiai alkani mažyliai. Dar nė nepradėjo kulti – Jau barzdočiai ima pulti. Valio, pievele, valio. (2)

9. Taigi, broliai, susipraskim,
Girtybės kelią užkaskim,
Blaivybės tvora užtverkim –
Nuo šios dienos nebegerakim.
Valio, pievele, valio,
Valio, žalioji, valio.

10. Iškilmingai pažadėkim,
Pažadėję ištesėkim.
Perspėdami kitą žmogų
Ginkim nuo įpročių blogų.
Valio, pievele, valio. (2)

Tekstas NDBD 237, melodija NDBD k. 5–18. Humoristinė-didaktinė daina apie girtuoklystę.

20. Geneli paukšteli

♩ = 96

1. - Ge - ne - li paukš - te - li, ko pa - čiu - tės ne - ve - di?

- Ves - čiau Bar - bo - rą - kad ji la - bai sto - ra: kai į ra - tus at - si - ses, man ra - te - liai su - by - res.

1. - Geneli paukšteli,
Ko pačiutės nevedi?
- Vesčiau Barborą -
Kad ji labai stora:
Kai į ratus atsisisės,
Man rateliai subirės.

2. - Geneli paukšteli,
Ko pačiutės nevedi?
- Vesčiau Agotą -
Ant akių nemato:
Kai į lauką pietus neš,
Ji artojų neberas.

3. – Geneli paukšteli,
Ko pačiutės nevedi?
– Vesčiau Alzbietą –
Kad ji labai kieta:
Ji šeimyną uždusins
Ir šeimyną nudvėsins.
4. – Geneli paukšteli,
Ko pačiutės nevedi?
– Vesčiau Oną –
Būtų gera žmona,
Tik tiek negerai,
Kad bus pikti švogeriai²⁴.
5. – Geneli paukšteli,
Ko pačiutės nevedi?
– Vesčiau Antaniną –
Storas kasas pina.
Veidrodėlin ji žiūrės,
Darbo dirbti nenorės.
6. – Geneli paukšteli,
Ko pačiutės nevedi?
– Vesčiau Jadvygą –
Tankiai rodo špygą.
Kai man' ponai pamatys,
Man sarmatų padarys.
7. – Geneli paukšteli,
Ko pačiutės nevedi?
– Vesčiau Veroniką –
Groj su armonika.
Armonika ana gros,
O kas vaikelius dabos²⁵?
8. – Geneli paukšteli,
Ko pačiutės nevedi?
– Vesčiau Jeronimą –
Veda į karklyną.
Kai man' karklynan nuves,
Daug šeimynas prigamins.
9. – Geneli paukšteli,
Ko pačiutės nevedi?
– Vesčiau Petrutę –
Ji labai mažute.
O kas man iš tokios,
Geriau būti be pačios.

Tekstas NDBD 201, melodija NDBD k. 4–54. Humoristinė-didaktinė daina.

21. Pa žalių girių

$\text{♩} = 90$

1. Pa ža-lių gi-re-lių paukš-te-liai čiul-bė-ja, a mū-sų bra-liu-kai unt vai-ne-las jo-ja.

*

3. Aš jų pa-lik-siu unt Die-va va-lias, po me-tų ant-ru su-grį-šiu at-ga-lias.

²⁴ Švogeriai (sl.) – svainis.

²⁵ Daboti (sl.) – saugoti, žiūrėti, mylėti.

4. Da-bar to-ki čė-sai - vi-si kaip ir bie-sai, jau-ni ir že-no-ti, kad tik su-ve-džio-ti.

* Pastaba: 5 posmo melodija kaip 1 p., 6, 7 – kaip 4 p.

1. Pa žalių girių
Paukšteliai čiulbėja,
A mūsų braliukai
Unt vainelas²⁶ joja.

5. – Žydi aršketėlis
Į savo puikumą –
Nežinai, mergela,
Bernelia meiluma.

2. Unt vainelas joja,
Žirgelius balnoja.
– A kur tu paliksi
Sava mylimųjų?

6. Jis su tavim kalba
Ir un kitų žiūri,
Nežinai, mergela,
Kakių mislių²⁹ turi.

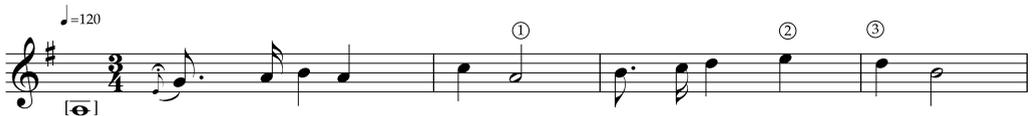
3. – Aš jų paliksiu
Unt Dieva valias,
Po metų untrų
Sugrįšiu atgalias.

7. Dabar takie laikai,
Kad ir maži vaikai,
Kad tik jie galėtų,
Jie mus apkalbėtų.

4. Dabar toki čėsai –
Visi kaip ir biesai²⁷,
Jauni ir ženoti²⁸,
Kad tik suvedžioti.

Tekstas NDBD 52, melodija NDBD k. 2–3. Karinė-istorinė daina, turinti meilės dainos motyvų. K 122 + M 720.

22. Vai, ko nusižvengei

Vai, ko nu-si - žven-gei, bé-ra-sai žir-ge-li,

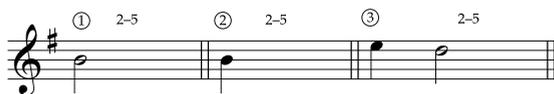
ko dai-rais ap-lin-kui į dul-kė-tą ke-lią?

²⁶ Vaina (sl.) – karas.

²⁷ Biesas (sl.) – velnias.

²⁸ Ženotas (sl.) – vedęs.

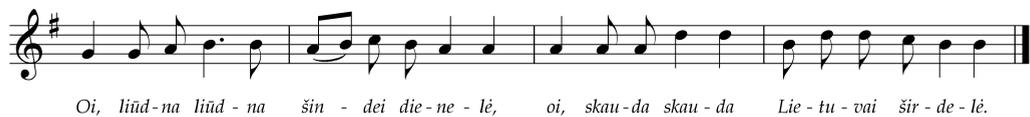
²⁹ Mislė (sl.) – mintis.

1. – Vai, ko nusižvoengei, Bėrasai žirgeli, Ko dairais aplinkui Į dulkėtą kelią? (2 × 2) 2. Tas kelias į Vilnių, Gedimino pilį, Kur garsieji amžiai Užmigdyti tyli. (2 × 2) 3. Kur lietuvis kenčia, Laisvės nepažinęs, Kur prislėgtas verkia, Praeitį atminęs. (2 × 2)	4. Bet nurink, žirgeli, Dar ne laikas joti: Aš turiu dar augti Jėgomis ir protu. (2 × 2) 5. Tik tuomet į Vilnių Tiesų kelią rasim, Gedimino pilin Vėliavą nunešim. (2 × 2)

Tekstas NDBD 310, melodija NDBD k. 6–10. Karinė-istorinė Vilniaus vadavimo daina. K 997. P. pst.: „Šitos dainos žodžius radau „Žvaigždutėj“.

23. Kas pavasarėlį gėlelės pražydo

* Pastaba: įrašė nėra 5-8 posmu.

1. Kas pavasarėlį gėlelės pražydo,
Darius ir Girėnas į kelią išskrido.
Oi, liūdna liūdna šindei dienele,
Oi, skauda skauda Lietuvai širdelė.

2. *Darius ir Girėnas narsūs vyrai buvo,
Perskridį Atlantą, Vokietijoj žuvo.
Oi, liūdna liūdna šindei dienele,
Oi, skauda skauda Lietuvai širdelė.*
3. *Vokiečiai begėdžiai taip žiauriai padarė –
Darių ir Girėnų į kapus nuvarė.
Oi, liūdna liūdna šindei dienele,
Oi, skauda skauda Lietuvai širdelė.*
4. *Lietuvos šalala liūdnu žinių gava:
Darių ir Girėnų vakiečiai nušava.
Oi, liūdna liūdna šindei dienele,
Oi, skauda skauda Lietuvai širdelė.*
5. *Soldino girelėj paukšteliai čiulbėjo,
Darius ir Girėnas kraujuose gulėjo.
Oi, liūdna liūdna šindei dienele,
Oi, skauda skauda Lietuvai širdelė.*
6. *Vyšnelių sodely paukšteliai čiulbėjo,
Darių ir Girėnų į karstus įdėjo.
Oi, liūdna liūdna šindei dienele,
Oi, skauda skauda Lietuvai širdelė.*
7. *Saulė aukštai švietė, linksmo visus,
Darių ir Girėnų lydėj į kapus.
Oi, liūdna liūdna šindei dienele,
Oi, skauda skauda Lietuvai širdelė.*
8. *Bažnyčios varpas griaudžiai skambėjo,
Darių ir Girėnų žemelėn užbėrė.
Oi, liūdna liūdna šindei dienele,
Oi, skauda skauda Lietuvai širdelė.*

Tekstas NDBD 316, melodija NDBD k. 6–16. Karinė-istorinė daina apie Darių ir Girėną. K 1021.

24. Saulutė į vakarus ruošės

♩=324

1. Sau - lu - tė į va - ka - rus ruo - šės, il - gė - jo - si gi - rių ir pie - vų. Vei - du - ži man a - ša - ros

* Pastaba: variantai rašomi pagal 2 posmo melodiją.

1. Saulutė į vakarus ruošės,
Ilgėjosi girių ir pievų.
Veidužį man ašaros puošė,
Sakiau aš: – Gimtine, sudieu. (2 × 2)
2. Sudieu, samanota bakūže,
Sudievu ir žalieji laukai,
Sudieu ir senieji tėveliai,
Palieku jus vargt amžinai. (2 × 2)

3. Į mūsų šalelę priplūdo
 Visokių čekistų žiaurių.
 Savieji išgamos siūlo:
 – Tėvynę parduodame jums. (2 × 2)

4. Prieš juos mes į kovą išėjom,
 O laimę palikom čionai.
 Ar varge, ar laimėj būdami
 Mylėsim tėvynę karštai. (2 × 2)

Tekstas NDBD 349, melodija NDBD k. 6–49. Karinė-istorinė
 Antrojo pasaulinio karo ir pokario – partizanų daina. P. pst.:
 „Juodupės partizanų daina“.

25. Seniau liaudis dusa dusa

$\text{♩} = 102$

Se - niau liau - dis du - sa du - sa, kad ne - bu - va au - to - bu - sa -

bu - va jie ne - mo - ky - ti, bu - va jie ne - mo - ky - ti.

1. Seniau liaudis dusa dusa,
 Kad nebuvu autobusa –
 Buvu jie nemokyti. (2 × 2)
 O dabar už rublia pusį
 Sėdi boba autobusi,
 Už tai, kad mes mokyti. (2 × 2)

2. Seniau buvo gryčiukės
 Pilnos vaikų kaip lakštučių –
 Buvu jie nemokyti. (2 × 2)
 O dabar poniutė stora,
 O vaikučių viens ar pora,
 Už tai, kad mes mokyti. (2 × 2)

3. *Seniau, būdavo, mergelė
Augina žalias rūteles –
Buvo jos nemokytos. (2 × 2)
O dabar mergaitės mandros³⁰,
Jas aplanko dažnai gandras,
Už tai, kad jos mokytos. (2 × 2)*

5. *Seniau, būdavo, tėveliai
Važiuoja turgun su žirgeliais –
Buvo jie nemokyti. (2 × 2)
O dabar aria penkiavagis,
Mes palikom visi vagys,
Už tai, kad mes mokytis. (2 × 2)*

4. *Seniau buvo medicina,
Nieko liaudis apie ją nežina –
Buvo jie nemokyti. (2 × 2)
O dabar tik biškį³¹ duosi –
Nuo vaikų išsivaduos
Už tai, kad mes mokytis. (2 × 2)*

6. *Seniau klėtys buvo pilnos,
Buva grūdų, buva vilnos –
Buvom mes nemokyti. (2 × 2)
O dabar mūsų klėtelėj
Koks kilogramas tarbelėj,
Už tai, kad mes mokytis. (2 × 2)*

Tekstas NDBD 267, melodija NDBD k. 5–48. Karinė-istorinė Antrojo pasaulinio karo ir pokario humoristinė daina.

26. Pučia vėjas visom šalim

Pu - čia vė - jas vi - som ša - lim, aukš - tai smil - tis ne - šio - ja,

a ber - ne - liui su pa - ne - le a - ša - rė - lės by - rė - ja.

* Pastaba: melodija tik keturiems taktams, 5–12 neįrašyti.

** Pastaba: 3 posme šis taktas virsta dviem taktais.

1. *Pučia vėjas visom šalim,
Aukštai smiltis nešioja,
A berneliui su panele
Ašarėlės byrėjo. (2 × 2)*

³⁰ *Mandra* (sl.) – išdidi, gudri, linksma.

³¹ *Biškis* (germ.) – truputis.

2. Nesigaili patsai savi, Kaip jis gaili mylimas. Tartum žeme sudrebėja, Kai jis joja unt vainas. (2 × 2) 3. Ir žirgelis pabalnotas, Kaip par akmenis aja, Tartum baisaus žaibo ugnis Pa ja kojų žibėja. (2 × 2) 4. Nesigaili patsai savi, Kaip jis gaili mylimas, Tartum peiliai žeidžia širdį, Kad neberegį panos. (2 × 2) 5. Sutriūbavo griaudi triūba, Šaukia vaiskų³² unt kara, A berneliui vis girdėti, Kad verkimas ja panas. (2 × 2) 6. Nuliūdusi gailiai verkė Nelaiminga jo pana, Liūdnais žodžiais tarydama, Kad pražuva mylimas. (2 × 2) 7. Nuliūdus puola unt žemes Ir veidelia nubala, Kaip žalia mėta nuvyta, Visas kūnas sušala. (2 × 2)	8. Štai sugrižta jaunikaitis, Metus buvojs unt vainas, Aina į tą patį sodą Paieškot sau mylimas. (2 × 2) 9. Dairois unt geltona mūra, Kur žyd liepos, arškėčiai, Mato raštų unt vartelių, Kad jo pana guli čia. (2 × 2) 10. Tuoj suspaudė jau širdelį Baisios mirties sopuliai, Ir parkrita jis unt žemės, Ir užmiga amžinai. (2 × 2) 11. Čia gatavas³³ mūro grabas³⁴ Tarsi žydinčių takų, Kvepia mėtos ir rozetos Tarpu dviejų mylimų. (2 × 2) 12. Čiulba sodi lakštingėla, Saka pamokslų gražiai: Čianai guli panaitėla Ir bernelis jaunasai. (2 × 2)

Tekstas NDBD 117, melodija NDBD k. 3–26. Meilės daina (romansas).

27. Aš padainuosiu dainų dainele

♩=92

Aš pa-dai-nuo-siu dai - nų dai - ne - lę a - pie sun-kiuo - sius var - ge - lius,

³² Vaiskas (sl.) – kariuomenė.

³³ Gatavas (sl.) – paruoštas, pagamintas.

³⁴ Grabas (sl.) – karstas.

aš pa - go - do - siu to - kią go - de - lę a - pie var - ge - lių žie - de - lius.

① ③ 2-4 ② 2-4 2, 3 2², 4

④ 2 3, 3²

1. Aš padainuosiu dainų dainelę
Apie sunkiuosius vargelius,
Aš pagodosiu tokią godelę
Apie vargelių žiedelius. (2 × 2)
2. Ejau per žmones ir klausinėjau
Kur laimės žiedą galėč nuskint,
Kur rast dalelę, užmiršt vargelį,
Kur ašarėlę nusidžiovint. (2 × 2)
3. Vai, ir pasakė man visi žmonės,
Kad niekur laimės aš nerasiu.
Vai, ir pasakė, kad per amžėlį
Vien vargo dainą dainuot turiu. (2 × 2)
4. Tad ir dainuosiu, tad ir kalbėsiu
Apie sunkiuosius vargelius
Ir toms dainelėms, ir toms godelėms
Paguosiu vargo žmonelius. (2 × 2)

Tekstas NDBD 118, melodija NDBD k. 3–27. Meilės daina (romansas).

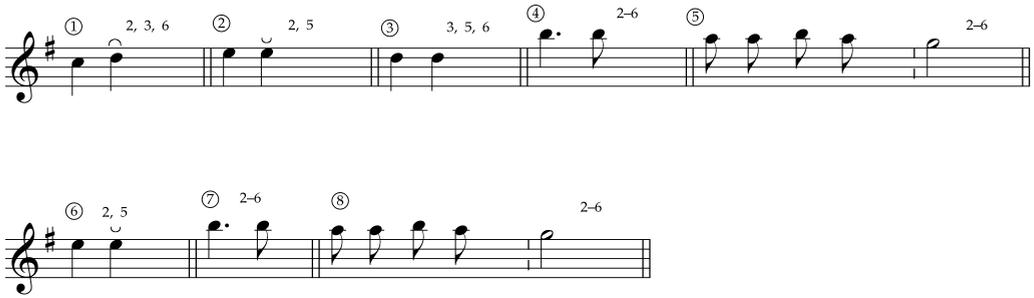
28. Jau raudona saulė leidžias

♩=96

Jau rau - do - na sau - lė lei - džias už pil - ku - jų de - be - sių,

pas - ku - ti - nė švie - sa gęs - ta, ne - už - il - go bus tam - su,

pas - ku - ti - nė švie - sa gęs - ta, ne - už - il - go bus tam - su.

1. Jau raudona saulė leidžias Už pilkųjų debesų, Paskutinė šviesa gėsta, Neužilgo bus tamsu. (2 × 2)	4. Mano mylimas bernelis Gul po žemėm užkastas, Unt ja kapa sklaidžia žiedus Raudonasai bijūnas. (2 × 2)
2. Pučia vėjas per girelę, Lenkia qžuolo šakas, Vidur girios naktis tamsi Laukia ištiesus rankas. (2 × 2)	5. Ant jo kapo pastatytas Prasto medžio kryželis, Ant kryžiaus iškaltos raidės – Mylimojo vardelis. (2 × 2)
3. Gryčioj, įsmeigta į sieną, Dega sausa balana, Apšviečia veidą kiekvieną – Mano mylimo nėra. (2 × 2)	6. Eičiau eičiau, kad galėčiau, Į tuos amžinus kapus, Ten nelyja ir nešąla, Ten gyvenimas ramus. (2 × 2)

Tekstas NDBD 129, melodija NDBD k. 3–37. Meilės daina (romansas).

29. Vai, ošia verkia žalia liepelė

Vai, o - šia ver - kia ža - lia lie - pe - lė, už - gau - ta šiau - raus vė - jo.

Vai, gai - liai ver - kia jau - na mer - ge - lė, sto - vė - da - ma po lie - pa,

vai, gai - liai ver - kia jau - na mer - ge - lė, sto - vė - da - ma po lie - pa.

1. Vai, ošia verkia žalia liepelė, Užgauta šiaurais vėjo. Vai, gailiai verkia jauna mergelė, Stovėdama pas liepą. (2 × 2)	7. Dar jaunai būnant liepė tėvelis Tekėt užu bernelio. Kaip ištekėjo, vargas atėjo, Svajonės, laimė dingo. (2 × 2)
2. Ne tiek nulaužta liepos šakelių, Kiek jos jaunų dienelių, Ne tiek nukrinta liepos lapelių, Kiek josios ašarėlių. (2 × 2)	8. Mat už girtuoklio tekėt reikėjo, To šelmio bernužėlio. Jisai pražudė jos vainikėlių, Papuošta jaunystėlės. (2 × 2)
3. Ir ne taip džiūsta lankoj šienelis, Kaip josios jaunystėlė, Ir ne taip vysta darži gėlė, Kaip sveikata brangioji. (2 × 2)	9. Jisai suardė jos sveikatėlę, Brangiausių žemės turta, Jisai pragėrė tėvų kraitelį Ir ūkį paskandino. (2 × 2)
4. Kodėl ji verkia, ko teip dejuoja: Gal matušės neteko, Gal jos brolelis karan išėjo, Gal numirė tėvelis? (2 × 2)	10. Jisai praleido aukso žiedelį, Motušės dovanotą. Nūnai jau nieko jai nebeliko, Išskyrus šaltą mirtį. (2 × 2)
5. Josios tėvelis sveikas gyvena, Brolelis namuos esti, Josios tėveliai sveiki gyvena, Brolelis namuos esti. (2 × 2)	11. Aukso svajonės dainom pranyko – Paguodos nesulauksi. Todel, priėjus žalią liepelę, Nelaimėm nusiskundžia. (2 × 2)
6. Tai ko ji verkia, ko aimanuoja, Ko spaudžia jos širdelę? Jos širdį spaudžia vargo kryželis, Erškėčiais apipintas. (2 × 2)	

Tekstas NDBD 152, melodija NDBD k. 4-4. Meilės daina (romansas).

30. Miškus, laukus ir pievas

♩=228

Miš-kus, lau-kus ir pie-vas ap-glė-bia su-te-ma mer-gai - tė prie

u - pe - lio sė - dė - jo verk - da-ma. Mer-gai - tė prie

u - pe - lio sė - dė - jo verk - da-ma.

* Pastaba: 2-5 posmuose šis taktas virsta 2 taktais, kurių metras 6/8.

1. Miškus, laukus ir pievas Aplėbė sutema. Mergaitė prie upelio Sėdėjo verkdamą. (2 × 2)	3. – Sakyk, berneli mano, Jeigu močiutė bartų, Nėra tavęs nei rūtų, Tai kas gi man' užtartų? (2 × 2)
2. Vai, kam gi tu pabeldei Į mano margą klėtį, Kam gundei, kam žadėjai Mane karštai mylėti? (2 × 2)	4. Įėjau į bažnyčią, Kalbėjau šventą maldą, Bet niekas, niekas, niekas Manęs ir ten nemaldo. (2 × 2)

5. *Ak, baisu, baisu, baisu*
Tą baisų pirmą rytą,
Kai žaliosios rūtelės
Nuvyto ir pagelto. (2 × 2)

Tekstas NDBD 91, melodija NDBD k. 2–43. Literatūrinės kilmės daina.
 L – B. Rutkūnas – „Miškus, laukus ir pievas“. P. pst.: „Mamutės daina“.

31. Grait bėga dienelas

Grait bė - ga die - ne - lės, grait am - žė - lis plau - kia,
grait ir aš su - vy - siu kaip ža - ly - te lau - ke.

* Pastaba: 12 posme pažeminama pustomiu.

1. <i>Grait bėga dienelas,</i> <i>Grait amželis plaukia,</i> <i>Grait ir aš suvysiu</i> <i>Kaip žalyte lauke.</i> 2. – <i>Oi Dieve Devuliau,</i> <i>Padūmoti tenka,</i> <i>Kada gi pašauksi</i> <i>Vargdenėlį menką.</i>	3. <i>Jau gana kintėti,</i> <i>Begyvenant sviete,</i> <i>Oi, gana dejuoti</i> <i>Ir ašaras lieti.</i> 4. <i>Būtų man tik gaila</i> <i>Skaisčiosias saulutes</i> <i>Ir gražių dainelių</i> <i>Lietuves sesutes.</i>

5. *Gaila man tevynes,
Kurias nebregėsiu
Ir paukščių giesmelių,
Ak, jau negirdėsiu.*

6. – *Sudieu ir vėjeli,
Kurs lauke lakioji,
Sudieu tau, šalele,
Sudieu, meilingoji.*

7. *Prašau tik Dievulį,
Dievulėlį mielą,
Kad jis nuramintų
Sugriaudintą sielą.*

8. *Prašau, kad dalaistų
Savajaj šalalaj
An žalių kapelių
Paguldyt širdelį.*

9. *Prašau dabkasėlių
Giliau man' užkasti,
Kad galėčia mirus
Poilsį atrasti.*

10. *Užris ant kapelia
Akmenį bil kokį³⁵,
O ant jo padėti
Parašymą šioкі:*

11. *Čia gul' dainininkas,
Kursai mums dainavo,
Kėlė jis tėvynei
Vargšus brolius savo.*

12. *Jis mums ramina,
Kad gyvas lig tolei,
Dabar už ja dūšią³⁶
Melskim Dievą, broliai.*

13. – *Oi Dieve Devuliau,
Padūmoti tenka,
Kada gi pašauksi
Vargdienėlį menką.*

Tekstas NDBD 98, melodija NDBD k. 3–7. Literatūrinės kilmės daina.
L – Dagilėlis – „Greit dieneles bėga“. P. pst.: „Mamutės daina“.

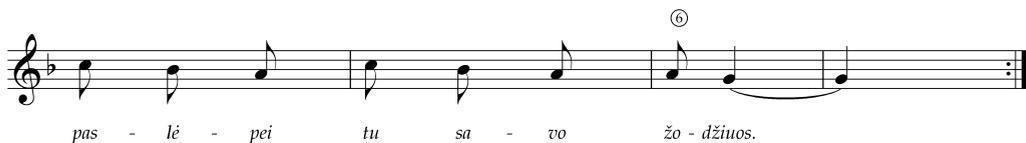
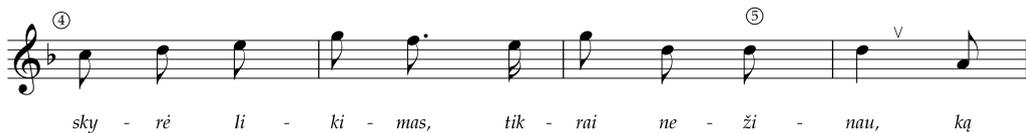
32. Nelaimėi ar laimėi tave pažinau

Ne - lai - mei ar lai - mei ta - ve pa - ži - nau, mer -

gai - te iš to - li - mo so - džiaus. Ką

³⁵ Bil (sl.) koks – bet koks.

³⁶ Dūšia (sl.) – siela, vėlė.

* Pastaba: iššifruoti 3 iš 4 melodijos posmų (4-ame l. stipriai kinta melodija).

1. – Nelaimėi ar laimei tave pažinau,
Mergaitė iš tolumo sodžiaus.
Ką skyrė likimas, tikrai nežinau,
Ką paslėpė tu savo žodžiūs.
2. Norėjau atspėti slapčiausias mintis,
Laimingas su tavim pabūti
Ir paskui keliauti per juodas naktis –
Vis vien, ar gyvent, ar pražūti.
3. Galbūt kažkada jau tave sapnavau
Ir meilę per sapną kalbėjau.
O galbūt tada, kai dar vaikas buvau,
Tada tau karštai pamylėjau.
4. Tave pažinau tik prieš vienus metus
Mažutėj gryčiotėj prie kelio.
Niekad nepamiršiu ugningų žvilgsnių,
Graži, melsvaake mergele.
5. Be pudros, dažų, be šilkų – paprasta,
Tik gelsvos kaselės supintos.
Buvai man žibuoklė pirmoji rasta,
Laukų Lietuvos išauginta.
6. Tik vieną vienintelį kartą lankiau,
Nepamenu, ką pasakojau.
Pūga siautulinga ir juoda naktis
Po langu gryčiotės kvatojo.

7. *Atsimenu vakaro valso aidus
Apsvaigusioj mano krūtinei.
Per pūgą, per audrą tolyn išėjau –
Tai buvo naktis paskutinė.*
8. *Turiu visus laiškus, kuriuos man rašei,
Jei nori, sakyk – sugrąžinsiu.
Ir vienišas, liūdnas nueisiu tolyn,
O širdžiai mylėt neužginsi.*
9. *Sudegintu tiltu sugrįžti atgal?
Žinau, tu manęs nepamiksi.
Iš didžiojo karo nuliūdęs grįžau
Ir meile tavo nusivilsiu.*
10. *Nemielas gyvenimas, mėtomas aš,
Širdis mano, rankos kraujuotos.
Kaip aras klajūnas ilgėsiuos audrų
Ir meilės tavo išsvajotos.*
11. *Bet jeigu jau ištarei žodį „myliu“
Anam laimingajam berniokui,
Sakyk atvirai ir likimo keliu
Klastingai manęs nevilioki.*
12. *Nedaug temylėjau – nebuvo kada,
Audroje gyvenimas bėgo.
Nueisiu, nueisiu ir aš gal tenai,
Kur mūsų draugai mano miega.*

Tekstas NDBD 149, melodija NDBD k. 4–1. Literatūrinės kilmės daina. L – P. Širvys – „Nelaimėi ar laimei tave pažinau“. P. pst.: „Šitų dainų išmokau po kara. Kai Širvys grįža iš kara, jis buvo paskirtas prie rinkiminės komisijos pirminyko Suvainišky. Ir mergaitės buvo pavarytos pint vainikų. Tai jis labai pamila vienų mergaitę ir šitai mergaitei sudėja šitų dainų. Ir šitų eilėraščių parašė tai mergaitei laišku. Ir tų laiškų nusiunte Panemunėn. A mergaitės, ateidamas iš Panemunės, paėmė paštų. Ir jom buvo labai įdomu, kas tam laiškui yra: jas gi mate ant adresa, kad jį raše Širvys. Jas atplėše tų laiškų, paskaite eilėraščių, ir jom labai patika. Jas pritaikė gaidų ir pradėjo jį dainuoti valsą timpu. Ir kai šokdavo valsų, ta pamiltoji mergaitė nežinojo, kad jai priklauso šitas eilėraštis, ir visai negalvojo apie jį. Bet kai jai pasakė mergaitės, tai ana jau galvodava, kaip tiktai šitų valsų užgrodava, kad visi vien in jų žiūri“.

Pasakos, sakmės, anekdotai

1. [Brangiausias turtas – duona]

Gyvena karalaitis ir apsiženiija³⁷ gražių jaunų karalaitį. Atsivežė jų namuos, aprode visas brangenybes, auksus, visų turtų. Bet jinai nesi-džiaugia. Ana saka:

– Žinot ką? – saka. – Aš skaitau, kad duona tai brungiausias pa-sauly turtas.

Karalaičiui labai nepatika:

– Nu, kaip ana šitaip dabar – duonų maina unt auksa?

Nu, vienųkart karalaitis išjoja medžiot. Medžioja ilgai, pasiklysta.

Vienų dienų nieka nerunda, i kitų dienų nieka nerunda. A valgyt nori!..

Dabar jis užjoja tokių trabeį miške. Įeina ir saka:

– Maž turi kai ką pavalgyt?

– Nu, – saka, – yra takias duonas sudžiuvusias plutela.

Saka:

– Duokit, bus gerai ir duona.

Suvalge jis tų duonų. Ir parjojįs nama jis žmonai pasake:

– Vis tiktai tava teisybe. Brungiausias turtas tai yra duona.

Tekstas KTTU Pasakos 3. Novelinė pasaka.

2. [Šakių ir klumpių ginčas]

Priemenėj stavėdamas susiginčija šakes su klumpem. Šakes sa-ka, kad be jų žmagus niekaip negalas išsiverst, a klumpes saka, kad be jų niekaip negalas išsiverst. Ir teip jos bares bares. Išėja žmogus iš gry-čias, apsiave klumpes, pasieme šakes ir nuveja tvartan mėžti mėšlą. Ir visas ginčas išsisprendė. Ir abudu buva raikalingi.

Tekstas KTTU Pasakos 4. Buitinė pasaka.

3. [Bus greičiau]

Susiruošė gaspadorius³⁸ su gspadini³⁹ važiuot turgun. Gaspa-dinė verda pusryčius, gspadorius tvarka ratus. Kai įajo gryčion gaspa-dorius, gspadine saka:

– Žinai, vyreli, valgykim taip: tu valgyk sriubų, aš – mėsų – bus graičiau.

Vyras nieka nesake, suvalge tų sriubų ir išejo važiuot. Boba įlipė ratuos. Jis arklį greit iškinkė, sėdo raitas ir pasakė:

– Tu važiuota, aš raitas – bus graičiau.

Ir palika boba namie.

Tekstas KTTU Pasakos 9. Buitinė pasaka.

³⁷ *Ženyti* (sl.) – tuoktis; vesti, tekėti.

³⁸ *Gspadorius* (sl.) – šeimininkas.

³⁹ *Gspadinė* (sl.) – šeimininkė.

4. [Plaukas]

Sugalvoja vienas bernas pa parapijų pasivažinėt, papiršliaut. Atvažiava pas vienų mergų, žiūri žiūri ir saka:

– Ale kiek daug voratinklių.

A merga saka:

– Čia da ne visi. Da yra kamariotėj.

Tai tas bernas pažiūrėja, pažiūrėja ir išvažiava. Jis palika tų mergų su visais voratinkliais. Grįžta nama ir kad įsimylėja vienų sava kaima mergų. Ir saka:

– Žinai, brangioji, aš tavi su visom čeverykom⁴⁰ suvalgyčia, kaip tavi myliu.

Apsiženija abudu. Žmona išvire sriubas. Jis valga ir atrunda plaukų. Ai, kad supyka! A merga ir saka:

– Matai, prieš vestuves žadėjai su visom čeverykom suvalgyti, o dabar bijai ir plauka.

Tekstas KTTU Pasakos 13. Buitinė pasaka. Plg. AT *1454.

5. [Uždegtas klaimas⁴¹]

Vienas žmogus labai nekente čigonų. Jeigu ateidavo unt jį čigonas ar čigone, tai jis tuoj išvarydava.

Vienų sekmadienį jis buva vienas namie. Ir ažaina čigonai. Jis norėja varyt, a čigonas saka:

– Nevaryk, nevaryk, aš ir pats išeisiu. Aš tau parodysiu tokį pokštų, kad tu mani visų gyvenimų minėsi.

Nu, žmogus nusilaide. Klausia dabar čigonas:

– Kiek tavo šitas klaimas kainuoja?

Žmogus saka:

– Du šimtai, jeigu trys, tai labai gerai.

Čigonas jam atskaitė tris šimtus auksinių, paduoda. Prieina prie ta klaima ir užudege iš visų keturių šonų. Klaimas įsiliepsnoja baisiausiai. Ir dabar čigonas saka:

– Vot tak⁴²!

Ir klaimas nustoja degti. Žmogus praša vėl pakartoti kitų kartų. Čigonas pakartoja – ir vėl klaimas užgensta. Dabar žmogus saka:

– A kad aš taip padaryčiau? – jau jis labai susidomėja.

– Daryk.

Padare ir pasake:

– Vot tak!

Ir klaimas nustoja degti.

Patenkintas žmogus atidave pinigus, da paltį lašinių įdėja ir laukia, lig sugrįš žmona.

Sugrįžo žmona – jis saka:

– Nori, aš tau parodysiu pokštų.

Nuveina, užudega klaimų iš visų keturių šonų. Klaimas dega, žmona baras, – jis

⁴⁰ Čeverykas (sl.) – batas.

⁴¹ Klaimas – klojimas, trobesys javams laikyti, kluonas.

⁴² Vot tak (sl.) – štai taip.

juokias, kaimynai subėga gesyt – neduoda. Ir pradeda dabar jis sava burtus:

– Vot tak!

Nieka nēr.

– Vot tak! Vot tak! Vot tak!

Ir klaimas sudege.

Va ir mini tas žmogus visų gyvenimų čigonų.

(Čigonas nebuva uždegęs – tik akyse jo uždege.)

Tekstas KTTU Pasakos 16. Buitinė pasaka – pasijuokimas. AT *1639.

6. [Nieko nešaukiau]

Senis nuveina miškan rinkt žabų. Pririnka žabų krūvų ir niekaip negali jos užsikelt. Atsisėda unt tų žabų, sėdi ir baras:

– Ak, kad ateit smertis, kai būt gerai. Jau taip sunku, aš nebenoriu gyvent.

Kur buvus, kur nebuvus girdi:

– A kam tu šaukei mani, mirtingasis?

– Aš nieka nešaukiau, paniute. Padėk užkraut žabų krūvas ant pečių, ir aš einu nama. A tikrai aš tavį nešaukiau.

Tekstas KTTU Pasakos 17. Buitinė pasaka – pasijuokimas. AT *1355.

7. [Gerumas]

Motina nežina, kam palikt sava turtų. Galvoja: „Paliksiu tai, katro bus man pati geriausia“. Ana pradėja – sirgdama būktai – eit per dukteris. Nuveina pas vyriausių, saka:

– Dukryte, va man paraližava rankų ir kojų, – saka. – Negaliu nei nusipraust, nei, – saka, – pavalgyt. Būk gera, priimk, – saka, – mani, žiūrėk mani.

– Oi, ne, mama, par man' tai nėra vietas. Tai jau eik unt vidurinį – kurgi čia par man' vyriausių būsi.

Išaina unt vidurinį. Nuvein unt vidurinį ir saka:

– Dukryte, priimk mani. Negaliu, – saka, – vat visai, – saka: – kojas juodas, pavalgyt negaliu, nieka negaliu dirbt.

– Nu, kų čia, mama, par man' nėra vietas – nė negalvok. Eik unt pačių mažųjų – tegu ana žiūri.

Nuvein unt jauniausiųjų. To teip pat atsaka:

– Nė negalvok, mama, nėra vietas ir aš nepriimsiu tikrai.

Nu, kas belieka – tik marti. Nuvein unt marčių ir saka:

– Martyte, apsirgau, – saka, – paraližava, – saka, – va kojas juodas, rankas, – saka, – neveikia, pavalgyt negaliu.

– Mama, – saka, – taigi mana rankas jaunas. Sėsk, – saka, – va paimsiu bliūdų⁴³, nuprausiu kojas, pavalgydinsiu, – saka, – paguldysiu.

Ir teip padarė: pavalgydina, pagulde. Tadu motina saka:

⁴³ *Bliūdas* (sl.) – dubuo.

– Vaikeli, – saka, – aš nesergu, – saka, – bet aš ieškajau geruma jūsų širdys'. Ir, – saka, – vo, – saka, – par dukteris neradau, a par svetimų radau. – Saka: – Tau visa visa palieku po mirties.

Tekstas KTTU Pasakojimai 3. Sutikrovinta buitinė pasaka. Plg. AT 923.

8. [Burnytės ir burna]

Vaikai ėme slėpt nuo motinas maistų. Motinai labai liūdna pasidare. Ana ir teip, ir teip pasižiūri. Pradėja vaikam priekaištaut:

– Vaikai, – saka, – melieji vaikai, – saka, – kai jūs gyvenat pas mani, – saka, – jum visa užteka, a, – saka, – jūs nuo motinas slepiat maistų.

A vaikai jai pasake:

– Matai, mama, mūsų buvo tiktai burnytes, a tava jau didela burna.

Tekstas KTTU Pasakojimai 5. Pasakojimas apie tėvus ir vaikus.

9. [Velnias paima paparčio žiedą]

Gyvena du broliai. Vienas brolis saka:

– Žinai ką, aš pasisadinsiu darži papartį ir auginsiu, ir kai švinta Jona naktį pražydės, nusiskinsiu žiedų ir visa žinosiu, kas yra pasauly.

Nu, jis augina, augina. Jau ateja švinta Jona naktis. Jis išsineše laikradį, pasidėja pre paparčia, sėdi, laukia, kadu pražydes. Pradeda visoki vaidenai matytis akyse. Atvažiuoja dvi vištas, ataveža didelį šiena vežimų. Jis nebija. Ataina vėl visoki žvėres: vilkai, liūtai, – bet jis nebija. Ir atšliaužia didela didela gyvate ir tokiais lankstais vis dara i dara jau unt jį. Jau jam ana kirs – ir tam momente pražysta papartis. Jis čiumpa papartį, gyvate nespėja jam įkirst, ir jis bėga gryčian. Priemenėj jį sutinka brolis ir klausia:

– Ką čia neši delni?

Saka:

– Papartis pražyda.

– Parodyk.

Tas parodė – tas tik kapt iš delno ir nusineše.

Įeina gryčian – brolis gul lovoj ir saka:

– Nu, argi pražyda papartis?

– Taigi, – saka, – tu pajemei.

Saka:

– Kaipgi aš paimsiu, jeigu aš, – saka, – guliu lovoj.

Tada jis suprata, kad čia velnia darbai.

Tekstas KTTU Sakmės 2. Mitologinė sakmė apie velnią. BILPK 3644.

10. [Liepsnos iš žmogaus]

Mana kaimynas dėdė Balys pasakaja. Jis nuvažiava malūnan susimalt, susipikliavot. A kai buvo žmonių daug, tai ir vėlus vakaras atajo. A rudenį greit sutimsta. Jis, visa pasidarįs, išvažiava nama. Važiuoja ir žiūri nuokalnėn važiuodamas. A ti mat buvo kaimo kapeliai nedideli. Aina žmogus. Jis pagalvoja, kad su liktarna⁴⁴. Bet jis baigia privažiuot – žmogus aina ne keliu, bet ažu kelio dirvu brenda. Ir iš ta žmogaus, iš pa šonkaulių kyla liepsnos kaip iš puoda garai. Kyla vis, kyla. Taip pasidare navatna⁴⁵. Tas žmogus aja aja, baigia tuos kapelius prieit. Tik brūkšt pro arklia nosį ir nuvejo in kapelius.

Tekstas KTTU Sakmės 6. Mitologinė sakmė apie vaiduoklius.
Plg. BILPK 3505.

11. [Ugnis iš kalnelio]

Aš einu su tėvais unt vieškelį na sava namų. Ir taks kalnalis, ir unt ta kalnalia, – aš tiktai žiūriu – vienu kartu pakila iš ta kalnalia liepsna ir ana aukštyn kaip uodega ir prapuola. Aš rékiu teveliu su mamuti:

– Žiūrėkit – ugnis išskrida iš kalna! Žiūrėkit – išskrida!

Saka:

– Kų gi čia kalbi nesąmones. Jokių čia ugnių nėra.

Nu, bet aš tikrai mačiau. Maža aš buvau visai. Nu, kaki trys metai, daugiau nebuva.

Tekstas KTTU Sakmės 8. Mitologinė sakmė apie pasivaikščioti išėjusią ugnį.

12. [Gryčioj vaidenos]

Mikalkena gryčiąj tikrai vaidenas. Tevelis pasakaja. Eidava net žmones padėt pabūt – žmones nebegatėja gulėt. Buva tiek pervargj, kad jie jau nebegatėdava gryčiąj megot. Kaip šviesa dega, nieka nesimata. Kaip ažu gesa šviesų – baisus siautimas: mėta pagalius na pečiaus, puodus varta... Ažudega šviesų – nu, nieka nėra. Visa kaip buvo... Koki gi tį šviesa buvo – gaselis. Pa puodu pavožtas. Nu, ir, žinai, dūka, visų laikų dūka. Ir žmones aja vis budėt padėt. Įsitaise šermukšninį jau tų botagų, su tuo papliaukši – nieka, vis tiek – kaip vaidenas, teip siauteja. Paskiau dėja perkūnas ir nuspyre tų gryčių. Net lengviau atsidusa visi. Man tevelis net rode pamatus, katroj⁴⁶ vietoj ta grytela buvo.

Tekstas KTTU Sakmės 10. Mitologinė sakmė apie vaiduoklius.
Plg. BILPK 3538.

13. [Kas atsistos]

Viena mergaitė tarnava pas ponus. Labai gerai su poniu sutare. Visokių prisišnekėdava linksmybių. Ponia ir saka jai:

⁴⁴ *Liktarna* (sl.) – žibintas.

⁴⁵ *Navatna* – keista.

⁴⁶ *Katra* (sl.) – kuri.

– Raikia Andriejaus denoj prisivalgyt silkių sūrių ir prigert vandenia, a vakare atsistojus prieš veidradį šukuot galvų ir žiūrėt, kas atais ir atsistos ažu tavį. Jegu tas atajis vyras atsistas ažu tavį, tas ir apsiženys. Bet su vienu reikalu: raikia būtinai nukirpt kas nors iš medžiagas ja.

Dabar ana pasidėja gatavai žirklas, šukuojas galvų, žiūri. Ataina ponas ir atsistoja župakalyje. Ana kaip stvėre skverna galų ir nukirpa.

Dabar unt rytojaus ana ir saka poniai:

– Ponia, – saka, – kam gi jūs mani išjuokiat?

– Kaip, – saka, – išjuokiam?

– Nugį va, – saka, – ataja ponas ir atsistoja užpakaly manį.

– Negali būt, – saka.

– Kaipgi negali būt: vagi skvernu aš nukirpau.

Pažiūri šėpaj⁴⁷ – tikrai viens kosciumas be skverna. Ponia persigunda, sirgt sirgt – ir numire. A ponas ir apsiženija tų mergaitį.

Tekstas KTTU Sakmės 12. Mitologinė sakmė apie lėmimus.
Plg. BILPK 3591.

14. [Burtininkė]

Par mum gyvena takia boba Šimkūnene. Ir visų laikų jų visi vadinama burtininke... Ar ana tą buva burtininke, ar ne burtininke, bet jas bijodava kaip velnias kryžiaus. Kad tik pamatys Šimkūnenę ateinant, tai visi visa kavoja⁴⁸ – ir vaikus, ir visa: skaitas, ana negera.

Na, iš tikrųjų ar ti teip buva, ar nebuva. Tai, skaitas, karvem pienuų ataima, tai vėl kū. Nu, babela buva kaip babela. Aš jų pažinau.

Tekstas KTTU Sakmės 15. Mitologinė sakmė apie burtininkus.
BILPK 3665.

15. [Laumės juosta siurbia vandenį]

Užejo debesys ir kad nulijo, kad nudave, tai tiek daug vandenio – šlapia šlapia. Aš ejau iš ganyklos parvest arklių, a mūsų galulaukėj buva sodželkas iškastas. Aš einu ir žiūriu in debesį – tik taisos taisos laumės juosta. Ir pradėjo slinkt. Slenka slenka, pro mani praslinka, ir tik vienas laumės juostos galas murkt sodželkon ir pasinėre. Ir tiktai sriūbt vieną kartą, sriūbt kitą kartą, trečią kartą sriūbt, ir sodželkas nelika. Tik varlės šokinėja. Aš žiūriu, kas čia bus toliau. Agi tas galas laumės juostos pasikėla ir nuveja, net nežinau kur.

Tekstas KTTU Sakmės 16. Mitologinė sakmė apie vaivorykštę.

16. [Aplankė numirėlis]

Vienų nušave žmogų Sadeliuos. – Čia irgi tikras dalykas. – Ir dabar buvam laidotu-vėse. Palaidojom. Aš labai gal įsižiūrėjau unt

⁴⁷ Šėpa (sl.) – spinta.

⁴⁸ Kavoti (sl.) – slėpti.

ji, – aš nežinau, dėl ka. Dabar aš nuveinu pa tų laidotuvių sava gryčią gult kambarin – ir iš virtuves, kaip lintelas nesušpuntuotas durys', matas biškį šviesa. Aš atsigulu. Aš, žinoma, atsimerkiu. Saka:

– Pasitrauk – ir aš gulsiu.

Aš pajaučiu unt veida kvapų. Aš misliu: kas dabar unt mani gali ateit? Taigi mamute tur sava lovų, tevelis tur sava lovų. Aš pasižiūriu – pasilinkįs Šarkauskas, kur nušautas, šitas. Jis tiktai stojas, tiesias aukštyn, žingsnį atgalià, susisuke ratan baltan ir dinga. Aš kaip nuskridau unt mamutį. Ir sakau:

– Mamute, Jėzau Marija, Šarkauskas buva atajįs!

Saka:

– Eik, eik, tu, – saka, – sapnuot baik.

– Nu, – sakau, – tikrai gi nesapnavau, net, – sakau, – aš veidų jaučiau.

Nejau bent dvi nedėlias gult. Bijojau.

Tekstas KTTU Sakmės 24. Sakmė apie numirėlius. BLPTK 3504.

17. [Taip gali būt]

Turėjo motina kelialapį į Pietus. Po kiek laika grįža iš Pietų ir atsi-vežė negriuką.

Vyras ir klausia:

– Iš kur čia negriukas?

Žmona sako:

– Pritrūkau pienu, paprašiau negrės, pamaitina, na ir va – palika negriukas.

Nuveina vyras netikėdamas pas savo motinų ir klausia, ar taip galėja būt.

– Taip, galėja. Aš irgi pritrūkau pienu tavi augindama, tai pamaitinau su karvės pienu. Tai va, ir esi kaip teliokas.

Tekstas KTTU Anekdotai 20. Anekdotas.

18. [Kelyje]

Išsiruošė tėvelis važiuoti į svečius nauju nupirktu automobiliu pirmažart į kaimą. Pasiėmė sūnelį mažąjį. Kai grįžo namo, mama ir klausia:

– Nu, kaip sekės kelionė?

– Puikiai, – atsakė vaikas. – Kelyje sutikome keturis idiotus, tris kretinus, penkis asilus, kurie visai nemokėjo važiuoti.

Tekstas KTTU Anekdotai 28. Anekdotas.

19. [Dėl ramumo]

– Pone daktare, gal jūs užmiršot – aš jau stoviu kokias penkias minutes liežuvį iškišus.

– Ne, poniamieloji, aš neužmiršau, bet aš noriu ramiai parašyt tau receptą, kad tu pastavėtum liežuvį iškišus dėl ramuma.

Tekstas KTTU Anekdotai 37. Anekdotas.

20. [Šventos Agotos duona – nuo ugnies]

Visų laikų žmonės kalbėja ir kalba, kad šventos Agotos pašvintinta duona apsaugo nuo ugnies. Jeigu gaisras reikia gesinti, tai reikia su duonu apibėgti aplinkui degantį namą ir nukreipti ugnį ton pusėn, kur nėra daiktų, kad degtų. A jeigu jau nėra vietos kur aplink, tai reikia tadu tiesiai vidurin ugnies įmesti duoną, ir liepsna ant vietos pradės degti degti, sumažės ir sudegs. Nu, aš nežinau, ar čia teisybė, ar neteisybė, bet mano motina pasakojo, kad ana matė tikrai, kaip šita duona buvo įmesta, ir namas užgeso bedegdamas.

Tekstas KTTU Sakmės 19. Tikėjimas.

Smulkioji tautosaka

Patarlės, priežodžiai ir tikėjimai

1. Mokai **akmenį** plaukti. (Niekada neišmokysi.)
2. Giriasi kaip **amerikonas** kaliošais.
3. Ant pilno **aruodo** ir durnius⁴⁹ gaspadorius.
4. Kas **aukštai** kelias, tas žemai nugriūva.
5. Namie **bėda** su vaikais, mieste – su ubagais⁵⁰.
6. Kad **bobutė** būt nesugriuvus, tai kiškis būt pagautas.
(Senas žmogus vis nori būti jaunas.)
7. Skęsdamas ir ažu **britvas**⁵¹ stverias.
8. Kur **cukrus** reikalingas, druska netinka.
9. Geriau pa sena **čebatu**⁵² negu pa jauna lazdu.
10. Nevalgyk **česnaka**, tai ir nesmirdėsi. (Nedaryk blogai – tai ir viskas tvarkoj.)
11. Ankstyvoja – **dantelius**, vėlyvoja – akelas.
12. Gera juoktis, kol **dantys** sveiki.
13. **Dievas** myli vargšą, bet padeda ir turtuoliui.
14. Duok, **Dieve**, mažus gimdyti, didelius auginti. (Sekdavo mano senelė.)
15. Nevaryk **Dievo** medžian, neišprašysi nė su pyragu.
(Labai neįsivaizdink.)
16. **Dilgės** ir lojamos žydi.
17. Kožnas⁵³ **durnius** savaip durniuoja.
18. Vienas **galas** dega, kitas – rūksta. (Negražiai pasidabino.)
19. Kaks jis man **gimine** – berna kūma, kumelia koja.
20. **Jautį** suvaldo už ragų, neklažadą už ausų.

⁴⁹ Durnius (sl.) – kvailys.

⁵⁰ Ubagas (sl.) – elgeta.

⁵¹ Britva (sl.) – skustuvas.

⁵² Čebatas (sl.) – ilgas aušinis batas.

⁵³ Kožnas (sl.) – kiekvienas.

21. Tų *juokelių* iki kelių.
22. *Kailiniai* pečiaus nešildo.
23. Kožnas *kaimas* turi sava durnių, sava vagį i sava muzikontų.
24. Geriau geri *kaimynai* negu giminės. (Kaimyną prisišauksi, o pas giminę nenubėgsi.)
25. *Karčemoj* sėdėsi, kiaurom kelnėm mūvēsi.
26. Nudvēse *karvė*, tai tegul perkūnas ir ožką nutrenkia. (Nebėra gyvenimo.)
27. Draskos kaip dvi *katės* maiše.
28. Plepa kaip miežine *kaše*. (Tuščiai kalba.)
29. Padabink, ir *kelmas* bus gražus.
30. Žiūri kaip *kiaula* in debesį.
31. Iš *kiaulytės* uodegytės pilnas bliūdas kvošelnytės.
32. Kožna *kilbasa*⁵⁴ nori būti skilandžiu. (Turi onoro⁵⁵.)
33. Ne vienu *kirčiu* medį nukirsi. (Reikia auklėti visą laiką, o ne iš karto laužti.)
34. *Kišenėj* ir karaliui špygą gali parodyti.
35. Gera *knyga* ir už draugą meilesnė.
36. Iš tolo ir *krūmai* mišku atrodo. (Kai bijai, tai atrodo – visur baidyklės.)
37. *Kumelia* skūra⁵⁶ ir žardi žvingia. (Ir senas elgias kaip jaunas.)
38. Kad ir gudri *lapė*, vis tiek uodegą nusisvilino. (Buvo suktas ir jį pagavo.)
39. Pasipirš *Lapetinskas*. (Mirs.)
40. Jau jos *liežuvis* tai ir apmeta, ir ataudžia, ir išmazgoja. (Daug žmogus be reikalo tarškia.)
41. Kas pirmas *maišas*, tas paskutinis iš maiša.
42. Link *medelį*, kol jaunas, paskui nebePALINKSI. (Mokyk mažą vaiką, o ne suaugusį.)
43. Kur saldu, ten gardu, ten devyni *medūs*.
44. Nori *mesas*, aik in vilkų tarnaut.
45. Kai jis kalba – *miltai* byra, kai reikia duoti, nėra nei pelų. (Šykščiausias žmogus.)
46. Kai nu*mirsi* – pasilsėsi. (Dabar dirbk.)
47. Per *nedel* serga vaitoja, ateina nedėlia – nėra ka kavoja. (Tinginys, apsimetėlis.)
48. Gavęs per *nosį*, ir rytoj žinosi.
49. Švinta *Ona* atvažiuoja su baltu duonu.
50. Tarp devynių *ožių* ožka bergždžia lieka.
51. Jei žinotum, kad griūsi, tai *padušku*⁵⁷ pasidėtum.
52. Pijokui visadu velnias *padušku* padeda.
53. Kas savęs negiria, į tą *perkūnas* trenkia.
54. Mes – *pigyn* ir pigyn, o viskas – brangyn’.
55. *Pinigų* turi – draugų šimtai. Kai badu dvesi – nėra vieno nerasi.
56. Visiems neintiksi, nars ir *plikas* liksi.
57. Jeigu jot *pragaran*, tai nars un gera kumelia.
58. Geriau senas *puodas* negu nauja šukė.

⁵⁴ *Kilbasa* (sl.) – dešra.

⁵⁵ *Onoras* – išdidumas.

⁵⁶ *Skūra* (sl.) – oda.

⁵⁷ *Paduška* (sl.) – pagalvė.

59. Svetimom *runkom* lingva žarijas žarstyt.
60. Jau greit valgysma šviežių *silkių*. (Mirs.)
61. Pa *smėrciai* guzikais⁵⁸ atiduos. (Negaus tos skolos.)
62. Nar ir visa atiduosi, na *smerties* neišsivaduos.
63. Ka gi čia kosi, kaip *sūria* norėdamas.
64. Kai du *šunes* pešas, trečias kaulą nešas.
65. *Šuniui* šiena nepaduosi. (Žmogui reikia duoti kaip reikia.)
66. Nu ir dera kaip *šuniui* pinkta koja.
67. Eina skersas kaip *šuva* iš jomarko⁵⁹. (Girtas.)
68. *Tadas* barščius srėbė, Baltrus atsirūgo. (Kitam atsakomybė.)
69. Neišsižadėk nei *tarbas*⁶⁰, nei turmas⁶¹.
70. Padeda kaip mirusiam *taurės*.
71. Kol *teisybė* apsinakvoja, neteisybė grįžta visus aplaksčius. (Neteisybė greit plinta.)
72. Kiek *teks*, tiek užteks.
73. Plikas kaip *tilvikas*, o ant dirvono šoka. (Vis tiek laimingas.)
74. Kų gi čia švatrini kaip *ubagas* až jaknas.
75. Alkanam ir *vabalas* mėsa.
76. Maži *vaikai* neduoda miegoti, dideli – gyventi.
77. Viskas gerai, tik *vainikas* kreivai.
78. Kad jau nebepri *valgei*, tai jau neprilaižysi.
79. *Vasaros* prakaitas žiemą šildo. (Jei vasarą gerai dirbsi, tai žiemą gerai gyvensi.)
80. Bėgsi na *vilka*, un meškas užbėgsi. (Kai bijai mažesnio, tai užbėgsi un didesnio.)
81. Kur mūs nēr, ten *vynų* midų geria. (Atrodo, kad kitur gerai.)
82. Nepardavinėk *viščiukų*, kol dar neišperėti.
83. Kad ne *žabai*, būtų kiškį pagavįs.
84. Jauni šoka – *žeme* dreba, seni šoka – duntys kleba.
85. Suskalbėja kaip *žūsinas* su kalakutu.
86. *Žūvis* plaukia kur giliau, žmogus ieško kur geriau.
87. Kai ažugavėnėse važinėjantis išgriūva iš važio, tai bus geri metai. (Gerai derės javai, mergoms seksis su bernais.)
88. Jei Kalėdų rytą važiuojant iš bažnyčios išgriūsi iš važia, tai visus metus valgysi baltų bundelį. (Kviečiai derės.)
89. Jei Kalėdų rytų pirmas parvažiuosi namo, tai bus geri metai.
90. Un Kazimiera atsigeria žūsinas, un Juozapa atsigeria jautis – bus geri metai.

Tekstai KTTU Patarlės ir priežodžiai, p. 121–151.

Mįslės ir minklės

91. Pakavojau vienu, radau tūkstantį. (*Aguona*)
92. Dvi žvakelas, vidury kalnelis. (*Akys*)
93. Keturi lapetuoja, pinktas žemę šluoja. (*Arkllys*)
94. Be rankų, be kojų, raitas jodinėja. (*Balnas*)
95. Namie palikau, ant kelio sutikau, ar savo – nepažinau. (*Bitė*)

⁵⁸ *Guzikas* (sl.) – saga.

⁵⁹ *Jomarkas* (sl.) – prekymetis.

⁶⁰ *Tarba* (sl.) – maišas.

⁶¹ *Turma* (sl.) – kalėjimas.

96. Žemyn gilyn kojom knisas, aukštyn oran snapą kiša. (*Daigas.*)
97. Naktį troboj kabo, dieną laukus skabo. (*Dalgis.*)
98. Be sparnų skrenda, be kojų eina. (*Debesys.*)
99. Muša mane pagaliais, degina ugnim, pjausto peiliais, ir visi mane myli. (*Duona.*)
100. Senas uzbonas⁶², kasmet naujas dangtis. (*Ežeras ir ledas.*)
101. Nei karalius, nei kunigas, bet visi galvas linkia. (*Kryžius.*)
102. Vasarą su kailiniais, žiemą su marškiniais. (*Lapuoti medžiai, žiemą nuogi.*)
103. Nei šeriamas, nei girdomas, o vis tunka. (*Ledas.*)
104. Lojo lojo kalytė, nusibodo, šmukšt už durelių. (*Liežuvis.*)
105. Dvylika brolių po vienu stogu gyvena ir neikada nesimato. (*Mėnesiai.*)
106. Danguje yra, ant žemės – nėra, prie dėdelio – du, prie bobutės – nė vieno. (*Raidė d.*)
107. Dvi galvas, šešias kojas, viena vadega. (*Raitelis.*)
108. Mažas varpelis, aukštai pakabintas, stipriai užrakintas. (*Riešutas.*)
109. Blizga kaip auksas, bėga kaip vanduo. (*Sėmenys.*)
110. Žalia višta, mėlyni kiaušiniai. (*Slyvos medis ir vaisiai.*)
111. Padėk ant juodo – juodas, padėk ant balto – baltas, pastatyk – peršviečia. (*Stiklas.*)
112. Panelė gelsva, marškiniai raudoni, kai juos velki, gailiai verki. (*Svogūnas.*)
113. Šimtas braliukų vienam laivi skęsta. (*Varškėčiai puode.*)
114. Ateina viešnia, suvalgo svečią. (*Vasara sutirpdo sniegą.*)
115. Du pagaliai, un pagalių avily, unt avilia kamalys, un ta kamalia – miškelis, tam miškely pilna kiškelių. (*Žmogus su utėlėm.*)
116. Nupešė ne plunksną, suvalgė ne mėsą. (*Žuvis.*)
117. Kaip reikia vaikščioti, kad batai neplyštų? (*Basam.*)
118. Kaip padalyti vienuolika obuolių penkiems vaikams? (*Išvirti kompotą.*)
119. Koks beturčių turtas? (*Vaikai.*)
120. Kas žemyn galva vaikšto? (*Vinys bato pade.*)

Tekstai KTTU Mįslės, minklės. Uždaviniai, p. 97–119.

⁶² Uzbonas – ąsotis.

Daina ir gyvenimas

Vilma Čiplytė

Šis pavadinimas pasiskolintas iš Norberto Vėliaus straipsnio, kuriame jis norėjo išsiaiškinti, koks vaidmuo Ignalinos draustinio (dabar Nacionalinio parko) žmonių gyvenime tenka liaudies dainai¹. Tai pavadinimas, kuris aiškiai ir paprastai nusako straipsnio temą.

2004 m. rugpjūčio mėnesį leidyklos „Versmė“ organizuotos ekspedicijos metu aplankius Juodupės ir Ūnuškio apylinkių dainininkes, buvo siekiama sužinoti, kodėl šių apylinkių žmonės dainuoja, kokias dainas dainuoja, koks vaidmuo tenka liaudies dainai jų gyvenime.

Daina nuo seno lydėjo mūsų prosenelius ir senelius. Ne vienas kaimo dainininkas pasakojo, kaip daina jam padėjusi nepalūžti ir išverti gyvenimo sunkumus. Ir vis dėlto kas atsitiko, kad gausi dainų upė, maitinusi, gaivinusi lietuvių gyvenimus, susiaurėjo ir nuseko? Jau septintajame dešimtmetyje etnologai pastebėjo, kad senųjų dainų tiek prieškario, tiek pokario laikotarpiu užfiksuota nedaug².

D. Krištopaitė tvirtina, kad

„tie, kurių jaunystė prabėgo ketvirtame dešimtmetyje ar Antrojo pasaulinio karo metais ir kurie lyginant su senaisiais labiau apsišvietę, lankstesni gyvenimo permainoms. Jų repertuaras rodo, kaip veikiant technikos naujovėms, miestų nešamai civilizacijai, kylant liaudies švietimo ir kultūros lygiui, plintant choriniam dainavimui ir meno savi-veiklai kaime, senosios liaudies dainos ėmė prarasti tradicinį etnografinį pamatą, užleisdamos vietą neturinčioms tvirtesnių šaknų, daug žemesnio meninio lygio naujesnėms, jau literatūros veikiamoms dainoms. Tai dar labiau paspartėjo itin skaudžiais Lietuvos kaimui pokario metais, kai šis pamatas be atodairos buvo griaunamas ir naikinamas“³.

Kaip tik tokio amžiaus yra visos aplankytos Juodupės ir Ūnuškio apylinkių dainininkės, savo jaunystę praleidusios prieškario ir pokario metais.

„Rokiškio rajone veiklių etnografinių bei folkloro kolektyvų netrūksta“, – rašė Algirdas Svidinskas. Vienas iš jų – tai Juodupės zoninių kultūros namų ansamblis⁴.

Tačiau dabar viskas pasikeitę, Juodupės ansamblio jau nėra. Ekspedicijos metu aplankėme Valę Rakauskienę (Lingytę), kuri dainavo minėtame ansamblyje. Ji pasakojo, jog labai mėgo dainuoti, prisimena dainas, dainuotas dar jaunystėje. Dainą „Kai aš ją pamačiau“, kuri jai labai patiko, išmoko būdama septyniolikos metų ir dabar dar dainuoja. Guvaus būdo V. Rakauskienė nemėgo būti namie. Ji vis dalyvaudavo kokiame nors kolektyve: tai kultūros namų ansamblyje, tai fab-

¹ Vėlius N. Gyvenimas ir daina, *Ignalinos kraštas*, Vilnius, 1966, p. 179.

² Krištopaitė A. Dainų repertuaro matmenys, *Gaidės ir Rimšės apylinkės*, Vilnius, 1969, p. 233–234.

³ *Aš išdainavau visas daineles: pasakojimai apie liaudies talentus – dainininkus ir muzikantus II*, sud. D. Krištopaitė, Vilnius, 1988, p. 7.

⁴ Svidinskas A. Folkloro ansambliai Rokiškio rajone, *Liaudies kūrybos palikimas dabarties kultūroje: mokslinės praktinės konferencijos medžiaga*, sud. V. Šatkauskienė, T. Jurkuvienė, Kaunas, 1989, 1987, geg. 6–7, p. 122.

riko chore, ir labai mėgdavo koncertuoti. Net kai vaikai buvo maži, juos palikdavo ir važiuodavo į festivalius. Dabar, kai jau išsiskirstė Juodupės ansamblis, su kuriuo buvo praleista daug gražių akimirų, daug dainų sudainuota, dainininkė kiekvieną sekmadienį gieda bažnyčios chore, nes be muzikos neišsivaizduoja savo gyvenimo.

Dainų V. Rakauskienė mokėsi iš savo tėvelio, kuris jų išmoko tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje. Moteris pasakojo, kad

„dainava, va teip aš ir paėmiau iš jų, vis kartu kartu eidavam ir makindava. Da, rodas, da jauna, oi kaip sunku kaip sunku gaidas, rodas, raikia teip, a aš negaliu, va teip ir išsimokiau, daugiausia iš savy, kad turi kantrybę ir rūpestį takį... A kai teip pradėjau, dabar galiu visur paimti ir vesti“.

Dainų moteris mokėsi iš savo draugų, *„teip viena na kitas, įsigilinam“*. Nenustoja dainų ir dabar mokytis. Paskutiniu metu jų mokosi iš garso juostelių, kurias parenka Irena Liugienė, gyvenanti Naujāsodėje⁵. Kai rūpi dainos, tai visada rasi iš ko pasimokyti. Taip savo gyvenimą su daina sieja dainininkė.

Į Ōnuškį atsikėlusios gyventi dvi seserys tuoj prisijungė prie kitų dainuojančių moterų, nes be dainų negalėjo gyventi. Viena jų – Aleksandra Karalienė (Bagdonaitė), tik treči metai gyvenanti Ōnuškyje. Dainininkei nesunku buvo įsikurti Ōnuškyje, nes nuo 1950 m. čia gyveno jos jaunesnė sesuo Veronika Kirstukienė (Bagdonaitė). Seserys vėl gyvena viena šalia kitos. Jos abi labai mėgsta dainuoti ir kartu, ir su kitomis miestelio moterimis.

Seserys gimė Duokiškio miestelyje, Rokiškio r. Nelengva jų jaunystė paliko sielose ir liūdnu žymių. Vos devynerių metų sulaukusi vyresnioji Aleksandra ir porą metų jaunesnė Veronika skaudžiai išgyveno savo tėvų mirtį. Negailėtingi plėšikai, įsibrovę į Bagdonų namus, nužudė tėvus ir norėjo visą kaltę suversti partizanams. Tačiau partizanai tėvų žudikus surado ir nubaudė. Tai nepaguodė septynių be tėvų likusių Bagdonų našlaičių. Ir ne dainos jiems tada rūpėjo, teko patiems pasirūpinti duona: svetimus vaikus prižiūrėti, karves ganyti. Tačiau, kad ir koks sunkus buvo našlaičių gyvenimas, potraukis dainuoti suvedė su kaimo moterimis, iš kurių seserys daugiausia dainų išmoko. Aleksandra prisiminė, kad ir tėvelis mėgo dainuoti. Visada pirmiausia užtraukdavo dainą „Kur lygūs laukai“.

Seserys kartu padainavo keletą dainų. Jas vedė ir daugiau apie save bei savo gyvenimą pasakojo vyresnioji. Seserys prisiminė ir dainavo ne tik jaunystės dainas, bet ir tas, kurias spėjo išmokti Ōnuškyje: romansus „Gegužės vakare kvėpėjo jazminai“ ir „Kaip tie metai prabėgo“ bei senesnę dainą „Kukavo gegutė vyšnelių sodely“, o pokario partizanų kovose gimusią dainą „Kur Šventoji plaukia“ atsivežė iš Kamajų⁶.

Savo likimą su Ōnuškiu susiejo dainininkė Laima Stasiukelienė (Mažuikaitė), gimusi Biržų r., Papilio parapijoje, Miliškių k. Beveik prieš 50 m. ji apsigyveno Ōnuškyje, nes baigusi Panevėžio

⁵ Papasakojo Valė Rakauskienė (Lingytė), 74 m., gyv. Juodupės k. (gim. Raišių k.). Užrašė Vilma ČiPLYTĖ 2004 m. leidyklos „Versmė“ ekspedicijos metu.

⁶ Padainavo Aleksandra Karalienė (Bagdonaitė), 74 m., ir Veronika Kirstukienė (Bagdonaitė), 72 m., gyv. Ōnuškio k. (gim. Duokiškio k.). Užrašė Vilma ČiPLYTĖ 2004 m. leidyklos „Versmė“ ekspedicijos metu.

medicinos mokyklą gavo paskyrimą čia dirbti. Onuškyje ištekėjo ir jos „*didesnė gyvenimo dalis jau čia praėjo*“. Dainininkė prisimena keletą tėvelio, Juozo Mažuikos, dainuotų dainų: „Eisme rytų pasdairytų“, „Už giružės teka upė“. Pastarojoje dainuojama apie varną, kuris atneša baltą ranką. Šią dainą jos tėtis išmoko Pirmojo pasaulinio karo metu.

L. Stasiukelienė pasakojo, kad dainų mokėsi ne tik iš tėvuko, bet ir iš Papilio apylinkių jaunimo. Tačiau nedaug dainų čia išmoko, nes jauna išvažiavo mokytis į Panevėžį. Kitas dainas išmoko gyvendama Onuškyje⁷.

Jutkių kaimo šviesa galima vadinti jautrios širdies dainininkę Elžbietą Kažemėkienę. Nors moteris jau dvidešimt metų akla, tačiau jos akyse žiba gyvenimo šviesa ir viltis. Ji labai džiaugiasi savo šeima, ypač anūkais ir proanūkiu.

E. Kažemėkienė vis kartojė labai mėgstanti dainuoti. Ji pasakojo, kad kai nusibosta poteries kalbėti, tada dainuoja. Prisimena *senybines* dainas. Vakaris dainuoja dainuoja, tada apsiramina ir greičiau užmiega. Kai dainuoja „Atsiminkit našlaitėlas iš mažų dienelių“, „Oi diemedi diemedeli“, „Pro šalį senelis paklausė“, „Veža tėvas sūnų šaly pasadinįs“ ar kitas dainas apie našlaičius, kareivius, tai vis apsiverkia, nes labai gaila našlaičių, kalinių, kareivių, tėvų, kurie savo vaikus vežė į kariuomenę. Ir kaip kitų negailėsi, juk ir pačiai gyvenimas nepagailėjo sunkumų. Nors tėvai turėjo valaką žemės, gyveno *biednai*, pasakojo dainininkė. Kai Elžbietai suėjo dešimt metų, mirė tėvas, mama liko viena su keturiais vaikais. Tad dainininkei teko ketverius metus gyvulius ganyti. Po to dar metus merga atitarnavusi, būdama septyniolikos, ištekėjo už Jono Kažemėko. Tuomet 1928 m. atsikėlė iš Panemunėlio parapijos į Jutkių kaimą. Ir ištekėjus nebuvo lengva. Vyras anksti mirė. Tik vyriausia duktė jau buvo 18 metų, kiti 3 vaikai mažesni. Turėjo 5 vaikus, vienas iš jų anksti mirė.

E. Kažemėkienė pasakojo, kad anksčiau, kai ji buvo maža, žmonės daugiau dainuodavo:

„Kai možas augam, brolis armonikų turėja. Buva pagroja, padainuoja, linksma buva. A dabar, matai, nebėr linksmybes niekur, visi liūdni, visi markatnūs“.

Bei priduria:

„Par pilkųjų adynų⁸ labai suveidava, tada kaimynai susibėgdava kurion nors gryčion ir kartu pabūdava. Pasakas pakalba ar tai padainuoja mergiotes. Pas mum labai suveidava. Mama buva kompaneiska. Anksčiau vakarais jaunimas suveidava, dainuodava, kokiam kiemi. Anksčiau būdava dainos ir dainos. Dabar nebegalima dainuoti, nebegalima sueigų daryt.“

Moteris pasakojo, kad per kalendorines šventes dainuodavo visas paprastas dainas, kas kokią mokėjo, daugiausia „balalaikas“. „*Dainas sukurdavo pagal tai, koks atsitikimas būdavo*“: Onuš-

⁷ Papasakojo Laima Stasiukelienė (Mažuikaitė), 72 m., gyv. Onušio k. (gim. Miliškių k., Biržų r.). Užrašė Vilma Čiplytė 2004 m. leidyklos „Versmė“ ekspedicijos metu.

⁸ *Par pilkųjų adynų* – prieblandoje.

kyje vienas vyras nusižudė („*Rakeliukas kai nusišove*“), tuoj sukūrė dainą „Vaikštinėjau aš nuliūdęs, kai lyg ateis toji valanda“. Kita daina – „Kaleimas yra tai kaleimas, kaleimo ašei nebijau“ – yra apie kalinį, gal jo paties sukurta, gal jaunimo. „*Šitų dainų labai dainuodavo sustoję berniukai*“. A. Kažemėkienė priduria, kad

„seniau būdavo tokios dainos. Jas buvo tokias graudžias – dainuoja ir verki. Karine dainuška buvo liūdna. Dabar sukuria gražesnes, įdomesnes dainas, o seniau tai vis tokie atsitikimai“.

Dainininkė tiki, kad „*Dievas viską žina, viską suraša, jam nereikia nei parkelia, nei paišelia. Gerumus ir blogumus suskaičiuoja*“⁹. Ir tik daina ir tikėjimas į Dievą neleidžia prarasti širdies šviesos ir gyvenimo vilties, kurios labai trūksta šių dienų žmonėms.

Vertingų ir gražių pasakojimų apie Juodupės apylinkių dainininkus ir jų dainuotas dainas paliko dainininkė Paulina Dienienė, kilusi iš Alėknų k. Savo atsiminimuose ji rašė, kad pirmąsias dainas padovanojo prosenelė Pavilavičienė, gyvenusi Ráišių k., Rokiškio r. Prosenelė pasakojo, kad kalėdodamas kunigas jos ne poterių klausęs, o liepęs padainuoti. O ji taip išsigandusi, kad nei vienos dainos neprisiminusi. Tad dar maža būdama Paulina suprato, „*kad daina yra didelis dalykas, jeigu klebonas ją į poterių iškeičia*“. Ir dainininkė pradėjo svajoti: „*Kaip bus gera, jei kada nors išmoksiu rašyti, surašysiu visas dainas, kurias tik išgirsiu*“¹⁰.

Iš to meto P. Dienienė prisiminė keletą dainų:

*„Vieną apie kanapes, dvi apie jaučius. Jos mano vaikiškoj galvoj kėlė daug minčių ir prieštaravimų. Darže kasmet pasėdavo pančiams ežių kanapių. Jos taip išbuvodavo, tikros „šimtalapės“; atmetusi galvą žiūrėdavau į jų viršūnes ir pagal dainos žodžius laukdavau, kada gi jos „šimtažiedėmis“ taps. Deja, kanapių miškas žydėjo tik dainoj ir mano svajonėse, – tikrieji kanapių žiedai man buvo ne žiedas“*¹¹.

Dainininkė pasakojo, kad senelė iš tėvo pusės Ona Čeičienė (Pavilavičiūtė) taip pat labai mėgo dainuoti.

Ji „*dainavo ir vaikus supdama, ir ką nors dirbinėdama, o ypač mėgdavo niūniuoti gražiu oru pasirėmusi ant palangės. Man atrodo, kad senelė ir pati kūrė dainas. Prie tokių prisikirčiau „Aš pasėjau rūtų“, „Ainu par kiemu“, „Oi, sopa sopa galvela“, „Privažiava pilnas kiemas“*“¹².

Kiek paaugusi Paulina bėgdavo pas antrąją senelę, mamos motiną, gyvenusią tame pačiame Aleknų kaime. Kartu su močiute gyvenusios tetos, mamos sese-

⁹ Papasakojo Elžbieta Kažemėkienė, 93 m., gyv. Jutkių k. (gim. Panemunėlio par., Rokiškio r.). Užrašė Vilma Čiplytė 2004 m. leidyklos „Versmė“ ekspedicijos metu.

¹⁰ Iš savo atminties 1977 m. užrašė Paulina Dienienė, gyv. Vilniuje (gim. Aleknų k., Rokiškio r.). LTR 4880(1).

¹¹ Ten pat.

¹² Iš savo atminties 1977 m. užrašė Paulina Dienienė, gyv. Vilniuje (gim. Aleknų k., Rokiškio r.). LTR 4880(2).

rys, ją mokė skaityti. Žiemos metu, kai pas tetas susirinkusios merginos verpdamos ar megzdamos dainuodavo, paaugusiai Paulinai buvo labai smagu klausyti jų dainų.

„Kai kur nors nutverdavo žibalo, mirksėdavo spingsulė, o dažniausiai prie krosnies stovėjo „boba“, į ją iškišta spragsėdama degė balana, o palubėm plaukė daina, banguodavo dažnai apytyliai: „Ant kalno kar-klai siūbavo“, „Dygo rūta, dygo mėta“, „Aukštas dangus, šviesios žvaigždės“. Ir būdavo nuo jų šviesu ir gera, ir būdavo pašėlusiai įdomu gyventi“¹³.

Jaunimas daug dainuodavo, ėjo kur būriais vis su daina. P. Dienienė prisimena:

„Aš ir dabar tarytum matau ir girdžiu, kaip jie, atmetę galvas, aukštaitiškai tęsdavo „Išauša aušrela“, „Aš jaunas bernužėlis“ ir kt. Jei būdavo muzikantas, vyrai tankiai sukdamo basakojės merginas polkų sūkury, grakščiai vingiuodavo kadrilių raštai. Be muzikanto irgi nesnaudė – dainuodavo, žaisdavo, eidavo ratelių. O mes, vaikai, iš už tvorų ar klėčių durų staktų iškišę galvas, godžiai žiūrėjome į viską, ir ką matę, dėjomės į širdį“¹⁴.

Ir nors „seniai atgulė į Aukštaitijos smiltį prosenelė, senelė, mirė dėdės, tetos, labai praretėjo eilės ir tų, su kuriais dainuodavau aš pati, o jų dainos kaip brangus palikimas, atminties saugomas, guli širdyje“, – rašė moteris.

Tas brangus palikimas jai padėjo išverti visus gyvenimo sunkumus ir suprasti, kad tik žmogus gali sukurti savo laimę¹⁵.

Iš P. Dienienės pasakojime apie savo gyvenimą nuolat pasikartojančių frazių „darbas buvo sunkus...“, bet patiko“ ar „gyventi nebuvo lengva, bet labai įdomu ir gera“ suprantame, kad jos gyvenimas nebuvo lengvas. Aleknų kaimo dainininkė savo autobiografijoje rašė, kad jai laimę teikė bendravimas su žmonėmis. Ši bendravimą lengvino, visus sujungdavo dainos. Dainavimas jai padėjo ir mokytojaujant bendrauti su mokiniais bei jų tėvais.

Apie pokario sunkumus dainininkė teuzsimena: „Gyventi nebuvo lengva“. Turbūt galima tik nuspėti, kokius sunkumus sovietiniais metais turėjo patirti vis iš mokyklos į mokyklą perkeliama P. Dienienė, pradinių klasių mokytoja, bei jos vyras, lietuvių kalbos ir literatūros mokytojas. Ir vėl dainininkė kartoja, kad visą gyvenimą ją džiugino susitikimai su įdomiais žmonėmis ir užklasinis darbas, ypač saviveikla, dainavimas¹⁶.

Pokariu augusios ir brendusios visos aplankytos Onušio ir Juodupės apylinkių dainininkės iš savo tėvų perėmė

¹³ Iš savo atminties 1977 m. užrašė Paulina Dienienė, gyv. Vilniuje (gim. Aleknų k., Rokiškio r.). LTR 4880(3).

¹⁴ Iš savo atminties 1977 m. užrašė Paulina Dienienė, gyv. Vilniuje (gim. Aleknų k., Rokiškio r.). LTR 4880(1).

¹⁵ Iš savo atminties 1977 m. užrašė Paulina Dienienė, gyv. Vilniuje (gim. Aleknų k., Rokiškio r.). LTR 4880(3).

¹⁶ Iš savo atminties 1977 m. užrašė Paulina Dienienė, gyv. Vilniuje (gim. Aleknų k., Rokiškio r.). LTR 4880(5).

vos vieną kitą senesnę dainą. Didžiąją pokario kartos repertuaro dalį sudaro vėlyvasis folkloras, vadinamieji romansai, literatūrinės kilmės, partizaninių kovų įkarštyje gimusios dainos.

Daug įtakos šių dienų seniesiems kaimo dainininkams turi chorinis dainavimas bei tokia techninė naujovė kaip magnetofonai. Kaimo dainininkų repertuaras pasipildo naujomis dainomis, kurios dainuojamos visoje Lietuvoje.

Pokario laikotarpio neramumai Juodupės ir Onušio apylinkėse bei vyresniosios kartos atstovų mirtys laužė ir taip jau trapią senųjų lietuvių liaudies dainų perdavimo tradiciją. Pradėjo trūkinėti stipriausioji dainų perdavimo iš kartos į kartą grandis: kai tėvai dainuodami mokė savo vaikus. Vis daugiau dainų pokario jaunimas mokėsi iš kitų žmonių: kaimynų, savo bendraamžių.

Pasikeitė ir požiūris į dainas. Senosios atrodė ne tokios gražios, nes dainininkai pradėjo nesuprasti, apie ką dainuoja. Tuo tarpu naujosios dainos vadinamos sentimentalėmis, gaudžiomis, o romansai ir partizaninės dainos, matyt, geriau atitiko sovietinių represijų ir gyvenimo sunkumų varginamų žmonių nuotaikas. Juk kūrė dainas tas pačias negandas patiriantys žmonės. Simbolinę senųjų dainų kalbą pakeitė jausminga, kartais net labai sentimentali naujesnių dainų kalba.

Kad ir kokias dainas dainuotų Juodupės ir Onušio dainininkės: senas ar naujas, jos liko neatsiejamos nuo žmonių gyvenimo. Dainos padėjo visiems drauge ilsėtis po sunkių dienos darbų ar smagiai leisti žiemos vakarus. Dainininkės dainuoja tas dainas, kurios joms yra gražiausios, nes sukelia gražius prisiminimus, ramina, o kartais atstoja net maldas.

Liaudies dainelių kūrėjas Angeliapas ir jo kūryba

Laimutė Garuolienė, Petras Sadaunykas, Sigutė Šimanauskienė

Ignotas Mikalkėnas gimė 1917 m. sausio 17 d. Rubikių k. (dabar Rōkiškio r.). Jurgio Vaičiulio (gim. 1922) pasakojimu, būsimasis poetas ir muzikantas su mama Angele Mikalkėniene (Parapijankaite) iš pradžių gyveno žeminėje, labai vargingai, buvo apleistas, augo be tėvo. Mama turėjo rėžį (*šniūra*) žemės. Vykdamas žemės reformą Angelei buvo skirtas sklypas kaime. Šioje žemėje Igno globėjai (*apekūnai*) dėdės Laguckas ir Tamošiūnas pastatė grytelę ir klojimą (apie 1933–1935). Angelės artimiausiais kaimynais tapo Vaičiuliai. Jų sūnus Jurgis Vaičiulis ir dabar tebegyvena savo tėvų sodyboje.

Pasak Elenos Krasauskienės (Astrauskaitės), Ignas lankė Lūkštų pradžios mokyklą. Vėliau tarnavo Lietuvos kariuomenėje. 1936 m. susituokė su Stanislava Petrauskaite. Tačiau su žmona gyveno neilgai, išsiskyrė. Žmonių pasakojimu, kuri laiką Angeliapas gyveno Bučiūnuose.

Ignoto mama buvo keistoko būdo, greičiausiai todėl žmonės ją vadino Angeliova. Nuo to ir sūnaus pravardė – Angeliapas. Tik nežinia, ar pats pasivadino, ar žmonės taip praminė.

Stasės ir Albino Kviliūnų pasakojimu,

„vokietmečiu turbūt Ignotas buvo šaukiamas prisistatyti dėl priverstinių darbų į komendantūrą, bet, matyt, neklausęs, pakol vienasyk jį Bučiūnų kaime surado žandarai, beje, lietuviai (dirbę žandarmerijoje Obeliuose) ir liepė keliauti kartu su jais. Kad įsitikintų, ar tai tikrai jis, žandarai paklausė, ar jis kuria dainuškas, tai Angeliapas tuoj pat apie žandarus sukūrė kupletą ir vedamas dainavo, kol šie pasakė, kad užteks“.

Žmonių pasakojimu, Igną Mikalkėną apie 1943 m. išvežė į Vokietiją. Manoma, kad ten jis ir mirė. Napatvirtintomis žiniomis, yra dvi jo mirties versijos: viena sako, kad Angeliapas mirė apsinuodijęs išgertu alkoholio surogatu (buvo mėgėjas išgerti), kita versija teigia, kad jį sušaudė vokiečiai.

Angeliapas nešiojo ilgus plaukus, buvo gana aukštas. Buvo muzikantas (grojo armonika), poetas ir dainininkas. Akimirksniu sukurdamas dainelę ir, „*krestelėjęs ilgas plaukus*“, čia pat uždainuodavo. Apdainavo Rubikių, Lūkštų, Sniėgių, Mikonių, Kirkūnų, Bučiūnų, Tumasonių kaimų žmones.

Skaitydami išlikusius (be abejo, jų būta kur kas daugiau) Angeliapo kupletus, matome, kad jis tuoj pat sureaguodavo į įvairius buitinius nesklandumus, tiek juokingus, tiek rimtus. Beje, jo kupletuose minimi ir rimtesni to meto įvykiai: karo pradžia, areštai, žudymai ir pan. Angeliapas kritikavo ir Smetonos valdžią, mat buvo neturtingas, sunkiai gyveno. Žmonės vengdavo pakliūti jam ant liežuvio. Pavyzdžiui, Stefutė Macijauskienė (gyv. Lukštų k.) pasakojo tokią istoriją: Akvilė Ragelienė, tuomet dar panelė, nėjo šokti su Angeliapu, nes buvo prairusi suknia. Jos sesuo pabarė Akvilę, kad ši prisidirbs bėdos, kad kituose šokiuose ją Angeliapas negražiai apdairuos. Tad Akvilė kituose šokiuose jo atsiprašė.

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJOS ARCHYVAS

Juridinių asmenų registras, kodas 190764568, Gerosios Vilties g. 10, 03134 Vilnius, tel. (8 5) 213 74 82,
faks. (8 5) 213 76 12, el.p. istorijos.archyvas@lvia.lt

ARCHYVO PAŽYMA

2008-02-01 Nr. (P1-794) P2-860

Telšių vyskupijos kurijos archyvineame fonde, Lukštų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikų knygoje įrašyta, kad 1917 m. sausio 20 d. pakrikštytas Kosto ir Anelės (taip dokumente) iki santuokos Parapijankaitės Mikalkėnų (taip dokumente) sūnus vardu Ignotas (taip dokumente), gimęs 1917 m. sausio 17 d. Rubikių kaime.

PAGRINDAS. F. 669, ap. 6, b. 163, l. 64v, eilės Nr. 3.

PASTABA. Knygoje įrašyta, kad 1936 m. sausio 5 d. Rokiškio Romos katalikų bažnyčioje susituokė su Stanislava Petrauskaite.

Direktore

Skyriaus vedėja

Laima Tautvaišaitė

Aušra Rutulienė

LIETUVOS VALSTYBĖS ISTORIJOS ARCHYVAS

Juridinių asmenų registras, kodas 190764568, Gerosios Vilties g. 10, 03134 Vilnius, tel. (8 5) 213 74 82,
faks. (8 5) 213 76 12, el.p. istorijos.archyvas@lvia.lt

ARCHYVO PAŽYMA

2008-03-04 Nr. (P1-2369) P2-2250

Telšių vyskupijos kurijos archyvineame fonde, Lukštų Romos katalikų bažnyčios mirties metrikų knygoje įrašyta, kad 1918 m. gruodžio 29 d. Rubikių kaime mirė 45 metų amžiaus Kostas (taip dokumente) Mikalkėnas.

PAGRINDAS. F. 669, ap. 6, b. 168, l. 113., eilės Nr. 63.

Direktore

Skyriaus vedėja

Laima Tautvaišaitė

Aušra Rutulienė

*Dokumentų apie Igno Mikalkėno gimimą
ir jo tėvo Kosto mirtį faksimilės*

Sakydavo, kad Angeliapas kur tik eidamas niūniavo – jau kurdavo posmus.
Pasak Alfredo Viktoro Gaudzės,

„dainuodamas pakartodavo kiekvieno punkto dvi paskutines eilutes, pradėdamas taip: „Ramta drylio, drylio“, o toliau – kaip parašyta tekste“.

Posmai apie kaimus

1. Baigias rudenėlis

Baigias rudenėlis,
Krenta rudas lapas,
Traukia sava dainas
Linksmas Angeliapas. 1

Ape mūsų žmonis
Čia skamba dainelas,
Pykt unt Angeliapa
Nieks neturi valias. 4

Kaip tik pa Kalėdų,
Vadinas Mesiedas,
Žmogus tuoj pamiršta
Sava vargus, bėdas. 2

Kadu mergas miega,
Šunys nebeloja,
Mūsų Angeliapas
dainelas dainuoja. 5

Nėra ka liūdėte
Ir nėra ka laukte,
Nutariau ir ašei
Pasmelį užtraukte. 3

2. Rubikių laukeliai (Apie Rubikių kaimą)

Rubikių laukeliai
Lygūs ir kalnuoti,
Ti gyvena žmones
Biedni ir bagoti. R 1

Mikola unt kalna
Laika pačių unt delna.
Vaičiulis kreivakojis
Pilnų bačkų prikakojis. R 4

Šedžia ir Mikolas
Primusines šviečia,
Markiuka Dzidora
Medine akėčia. R 2

Žemaitis unt viduria,
Kam trūksta,
Tam priduria. R 5

Rudenia sezoni
Yra daugiau laika,
Nabažesni žmones
Zekvijėlas laika. R 3

Man liūdna širdelaj
Ir ašaras byra,
Kad mana klaimelis
Šiaures pusen svyra. R 6

*Kai ataina žiema
Snigte nepaliauja,
Markiukas Zidoras
Dalenkaj grybauja. R 7*

*Čia viena mergela
Šulniakasį gava,
Gal ji būt negavus,
Bet kad jų prigava. R 8*

R 2 Mikola – tai Savickas, kurį vadino Mykoliuku. Markiuku vadindavo Izidorą Savicką (jo tėvo vardas buvo Morkus), kad skirtųsi nuo kitų Rubikių kaime gyvenusių Savickų, kurių tuo metu buvo bent penkios šeimos.

R 6 Šiame ketureilyje Angeliapas aprašo savo klojimą.

3. Mes esam linksmi broliai (Apie Lukštų kaimą)

*Mes esam linksmi broliai,
Kiteip gyvent negalim,
Mes esam Lukštų miesta
Iš Betliejaus gatvelas. Lu 1*

Lu 1 Posme minima Lukštų kaimo Betliejaus gatvelė. Taip humoristiškai buvo vadinamos trijų moterėlių gyvenamos mažos gryčiutės (stovinės vienoje eilėje). Jose gyveno Kriukelienė, Skardžiukienė ir Rimšienė.

4. Stovi gražus namas (Apie Stuobrynės vienkiemį)

*Stovi gražus namas
Šalia vešelėlia,
A tinai gyvena
Sesa kunigėlia. S 1*

*Bėralas Žindulis
Varga daug nemate, –
Bobas iš kiaušinių
Jam namus pastate. S 3*

*Saka, šitas žmogus
Varga daug nemate, –
Bobas iš kiaušinių
Jam namus pastate. S 2*

S 1–S 3 Apdainuojami buvusio Stuobrynės vienkiemio gyventojai (dabar – Pakapynės kaimas). Namus statė Maželis. Jam mirus Maželienė užsiėmė užkuriu Bėralą. Santuokoje su Maželiu gimė dukra (Maželytė, vėliau ištekėjo už Žindulio) ir sūnus Petras Maželis, tapęs kunigu, vėliau vyskupu.

5. Sniegių laukeliai (Apie Sniegius)

*Sniegių laukeliai
Lygūs ir kalvoti,
Ti gyvena žmones
Biedni ir bagoti. Sn 1*

*Lipsiu unt Sniegių
Kalna aukščiausia,
Gal pamatysiu
Sava mylimiausių. Sn 2*

*Ženijs tėvas sūneli,
Liepe imt bagotų,
Treti metai, kaip aš myliu
Žiurkelio Agotų. Sn 3*

6. Nu kaipgi (Apie Bučiūnų kaimą)

*Nu kaipgi
Bučiūnų kaimelis?
Kaip gyvuoja
Jų širdelas? B 1*

*Taigi taigi pasakysiu,
Kai unt delna parašysiu.
Tas mergytes mergužėlas
Kaip lakštutes lakštužėlas. B 2*

*Kraipas, žvalgas
Kaip pelytes,
Kaip eglutej
Vaverytes. B 3*

*Darba dirbte
Jas nenori –
Ūžti, džiaugtis
Visu sielu. B 4*

*Bernužėlius suviliote
Ir apgaute, suvedžiote.
Tai linksmumas mergužytėms,
Matinyčių dukterytėms. B 5*

*Ir berniokai
Čia įvairūs,
Trumpi, drūti,
Labai šnairūs. B 6*

*Vieni rusiškai
Dainuoja,
Kiti saviškai
Basuoja. B 7*

*Pas Rakitų
Vakaruoja,
A Mainelis
Kankuruoja. B 8*

*Negalėdams kankuruote
Pats ataja vakaruote. B 9*

*Ataina Mateika,
A paskui seniūnas,
A jų patikėjas
Vanagėlia sūnus. B 10*

*Pardien geria alų,
Geria latravoja.
Nerašyk bikona,
Sėda ir išvažiuoja. B 11*

*Mat Kviliūna Jonas
Vaišių neturėja,
Tai ir ja bikonas
Un stotį žiūrėja. B 13*

*A kai nuvažiava
Pas Kviliūna Jonų,
Tinai atrada
Ne kokių bikonų. B 12*

B 8 Rakita ir Mainelis – Bučiūnų kaimo gyventojai.

7. Daugelis pažįsta (Apie Joną Sarkanbikšį)

*Daugelis pažįsta
Sarkanbikšia Jonų –
Neblogų išvara
Jisai samagonų. Sar 1*

*Del šitų niekų
Jis neaimanuoja –
Iš Dvinska sugrįžis
Silkem turgavoja. Sar 5*

*Prideda pelynų,
Prideda ir kmynų,
Nu ir prisikioičia
Jis draugų, kaimynų. Sar 2*

*Nusipirka silkių
Dešimt kilogramų,
Kožna silke svėre
Pa du šimtus gramų. Sar 6*

*Gėre vargamistras,
Gėre ir klebonas,
Truputį išgėre
Sarkanbikšia Jonas. Sar 3*

*Pirka vargamistra,
Pirka ir klebonas,
Paskutinį silkį
Sarkanbikšia Jonas. Sar 7*

*Viskas išardyta,
Viskas sudraskyta,
Laiboji triūbela
Markoj paskandinta. Sar 4*

*Paskutinį silkį
Šitų namų ponas. Sar 8*

S 4 Marka – kūdra.

Sar 1–7 Sarkanbikšis – Raudonkelnis (latviškai sarkans – raudonas, biksēs – kelnēs).

8. Atvažaiva į Kreščionis (Apie Kreščionių kaimą)

*Atvažiava į Kreščionis
žema, kresna merga
Vyrai myslė, kad pemene –
Čia makyklas pažiba. Kr 1*

*Jai pasake labas vakars
Ji atsake – neferštein.
Ainu pasirinkt medetkų
Galun lauka, parugėn. Kr 2*

*Atsistojus unt atšlaima
Vaikus klasen kviečia,
A kai aina par Kreščionis,
Kaip liktarna šviečia. Kr 3*

*Vakaruškaj šoka, trypia
Kaima bernus gauda,
A nuvejus bažnytėlan
Par mišelas snaudžia. Kr 4*

Kr 2 Neferštein – nesuprantu (vokiškai).

Kr 3 Atšlaimas – kiemas.

9. Kai važiuoji (Apie Mikonių kaimą)

*Kai važiuoji
Obeliai–Kreščionys,
Tadu privažiuoji –
Ullyčia Mikonys. M 1*

*A taliau paėjus
Yra graži merga. M 2*

*Nars ana pasenus,
Bet graži figūra,
Iš jas da išeitų
Dvejiem batam skūra. M 3*

M 2–3 Apie Mikonių gyventoją Ievutę Svirkaite.

10. Kam Kir, kam Regata (Posmai iš Juodupės gyvenimo)

*Kam Kir, kam Regata,
Kol palicija nemata.
Kai palicija pamata,
Nebėr siūlų – tik špagata. J 1*

*Pra slaptąsias
Durelas
Visas prekes
Išsineš. J 2*

*Buva Darius ir Girėnas,
Dabar Staigis ir Kapėnas. J 3*

J 1 Kir (prasčiausi), Regata (geriausi) – papirosų rūšys.

J 3 – apie faktinę Juodupės valdžią 1941 m. birželio mėn. – 1943 m.

11. Kai žmonės rugius pjauna (Apie politinius įvykius ir valdžią)

*Kai žmonės rugius pjauna,
Tadu visi važiuoja
Parcinkulia kermošiu
Tuo keliu plačiuoju. P 1*

*Sutartį padara
Neva nepalima,
A pa dvejų denų
Bambarduote ima. P 5*

*Čia gražioj pakalnej,
Kai rusai Petrų švinčia,
A mūsų valdininkai
Vienas kitų kapuos siunčia. P 2*

*Sutartys pražuva
Neva nepalima,
Tik pa dvejų denų
Bambarduoti ima. P 6*

*Dvidešimtas amžius
Baisiai žmones pjauna,
Vienus nukankina,
A kitus nušauna. P 3*

*Rusas šoka, anglas groja,
Amerika basavoja,
A narsusis vaketys
Šoka karan kaip gaidys. P 7*

*Žvėriškas pasaulis
Trokšta šilta krauja,
Dara užpalimų
Netikėtai naujų. P 4*

O kitu priedainiu sakydavo taip (jau užėjus vokiečiams):

*A nusysis vaketys
Šoka karan kaip gaidys. P 7a*

*Čia mums įdomu,
Kartu ir malonu,
Sužinosma, kiek turim
Bulvių milijonų. P 11*

*Dvidešimtas amžius –
Tai aukšta kultūra,
Brolis brolių pjauna
Arba lupa skūrų. P 8*

*Čia susirenka
Daug gražių mergelių,
Kaip iš patvarėlia
Žaliųjų rūtelių. P 12*

*Naujų išradimų
Jie šiomet išrada –
Žmogui lupa skūrų
Ar akis išbada. P 9*

*Čia viena kursante
Kilus iš Lukštų dvara,
Malūnan važiuoti
Tai jai labai dera. P 13*

*Prasidėja kursai
Znočias vakariniai,
Čia neblogas darbas,
Raikia pasmakyti. P 10*

*Premijų jai skirčiau
Kanapėtų vištų,
Gaila iš malūna
Kad dar nesugrįžta. P 14*

Jau nuplika
 Stalina pakaušis,
 Išsisklaide
 Utėlas plačiai. P 14a

Kur didesnes –
 Aja par pakaušį,
 A mažesnes
 Tiktai paaušiais. P 14b

Ot bus rojus žemėj,
 Kai žlugs kamunistai,
 Gersma paukščių pienu,
 Kai valdys fašistai. P 15

Bet ataja laikas –
 Kamunistam galas,
 Laides jie unt miškų
 Ir kapstas pa balų. P 16

Dabar ir skaitykla
 Stovi visai dyka,
 Keletas tik romčių,
 Abrazdų palika. P 17

Mūsų makytaikas
 Visas dar jaunutes,
 Daug kai kam patinka
 Žvalias jų akutes. P 18

Neraikia mum Kryma,
 Neraikia Kaukaza,
 Mum visai užtenka
 Gabalėlia maža. P 19

Broliai letuviai,
 Auštuntį rytų
 Mūsų šalelaj
 Bombas nukrita. P 20

Kaip gaili rasela
 Dingia pievas rytų,
 Teip mūsų žemela
 Krauju nutaškyta. P 21

Lukštų partizanai
 Padare alutį,
 Gėre, uliavoja,
 Žaide pa truputį. P 22

Kartais iš linksmuma
 Žmogus ir suklysta
 Ir unt beparteina
 Šaukia kamunistu. P 23

Matai, girtas Jonas
 Petra nepažina
 Ir jį kamunistu
 Tuokart pavadina. P 24

Buva gera pradžia,
 Liūdnas buvo galas –
 Iš durna linksmuma
 Išėja škandalas. P 25

Neturim mes skūstis,
 Turim duonas, viska.
 Gaila, kad balose
 Daug varlių privisa. P 26

Ačiū mūs Tevynei
 Ir mūs partizanam,
 Bet neblogas daiktas,
 Kad būt varlizanų. P 27

Kurie gi aukštesni,
 Būkit partizanaus,
 A kurie smulkesni,
 Būkit varlizanaus. P 28

Kaipgi nutylėti,
 Kad liūdna širdyje,
 Kai tokias skerdynes
 Mūs šventoj šalyje. P 29

Kai pašautas žydas
 Patvary valiojas,
 Gerbiamas krikščionis
 Jam nuauna kojas. P 30

<i>Kad ne žydų turtas Ir ne čemodanai, Būt seniai išmiri Lukštų partizanai. P 31</i>	<i>Mesas gi pilna, A druskas nėra, Tadel ir siaučia Par mum chaliera. P 36</i>
<i>Sužinoja Daščiariene, Kad duoda laskutų, Pasikinke kumeliotį, Lakia kaip pasiutus. P 32</i>	<i>Valgykit sparčiai, Kad nesupūdyt, Matat, kad nėra Su kuo susūdyt. P 37</i>
<i>Verkia žemela, Krauja paragavus, Džiaugias Daščiariene, Žydų rūbų gavus. P 33</i>	<i>Saulela raudona, Vakaras netoli, Bet patrankų šūviai Užmigti neduoda. P 38</i>
<i>Mūsų Marjanyte Tare: Dievui ačiū, Aš iš žydų turta Pasistačiau pečių. P 34</i>	<i>Išvežti teveliai, Išvežti bralaliai, Mūs Tėvynį puošia Tik žydų kapeliai. P 39</i>
<i>Žmones krikščionys Ir žeme švinta, Kodėl chaliera Par mum teip plinta? P 35</i>	<i>Sake perniai bobas, Kad paims Rasiejų, A dabar Rasieja Par mum bombas sėja. P 40</i>

P 2 Manoma, šie posmai sukurti 1938 m. liepos mėn., kai prie Versmės (šaltinis Rokiškio r., Lukštų k.), švenčiant Petrovką, policininkas nušovė policininką.

P 8–P 9 Atsiliepiamas į Juodupės žudynes (1941 m. birželio 24 d.), kai pasitraukdami raudonieji aktyvistai nukankino 10 žmonių: badė akis, gyviems lupė odą ir kitaip kankino.

P 10–14 Tai 1940 m. bolševikų įvesti neraštingumo likvidavimo kursai (red. pastaba).

P 14 Posmelis skirtas Jakulienei (Lungytei; gim. 1922). Nors čia nieko bloga, tačiau apdainuotoji buvo nepatenkinta sukurtu kupletu.

P 15 Šiame posmelyje, matyt, daroma užuomina į tai, kad užėję vokiečiai (1941 m. birželio mėn.) buvo sutikti kaip išvaduotojai iš sovietų okupacijos. Patys lietuviai prasidėjus karui organizavo sukilimus ir stengėsi greičiau išstumti Raudonąją armiją, sukūrė lietuvišką vyriausybę. Deja, greit vokiečiai viską panaikino ir vyriausybė liko tik vokiška.

P 17 1940–1941 m., užėjus rusams, buvo įsteigta skaitykla ir, kaip buvo įprasta, iškabinti Stalino ar kitų veikėjų portretai. Prasidėjus karui, be abejo, jie buvo išplėšti. Liko tik romčiai – paveikslų (abrazdų) rėmai.

P 18 Jaunos mokytojos dirbo Lukštų mokykloje truputį prieš Vokietijos ir SSRS karą. Tai buvo Pielaitė ir Likaitė.

P 23–25 Čia minimas 1941 m. atsiradęs veikėjas Pitrėnas, prisistatęs patriotu ir prasidėjus karui padėjęs rūšiuoti žmones į komunistus ir savus. Vėliau paaiškėjo, kad jis buvo komunistas ir gelbėjo nuo žūties savus, o apkaltindavo nekaltus. F. Mažeikis mini beprasmiškai nušautą Tumasonių kaimo pilietį Lionginą Paškevičių, kuris galbūt taip pat minimo Pitrėno nuopelnu tapo auka.

P 29–33 kupletai apie holokaustą.

P 34 Marjonytė – tai Ramanauskienė, gyvenusi netoli Puteikio namų. Matyt, kažkoku būdu gavo paramą po žydų naikinimo. Vertingesnius daiktus pasidalijo tie, kurie šaudė žydus. Likusius dalijo norintiems jų gauti žmonėms. Vieno pateikėjo motina prisiminė, kad tėvelis, kaip neturtingas ir turintis pulką vaikų, buvo kviestas į Lukštus pasiimti žydų daiktų, tačiau atsisakė, tardamas: „Man užtenka ir to, ką aš turiu savo“. Žinoma, buvo ir tokių, kurie pasiūlytais daiktais susigundė.

12. Apie Lukštų kooperatyvą

*Vaikščiajant pa Lukštus,
Pasukus unt dvarų,
Ti kooperatyvas,
Užeit visiems gera. K 1*

*Kooperatyva vadų
Pažįstu na sena,
Kai pas savo tėvus
Namuos gyvena. K 2*

*Kartų jis sumane
Miškų išparduoti,
Sėsti į laivelį,
Kur šilta važiuoti. K 3*

*Amerikas kraštas
Toli yr be gala,
Alpai bevažiuojant
Marias užušala. K 4*

*Pria tas katastrofas
Prisidėja vėjas
Ir atgal laivelį
Ledas pastūmėja. K 5*

*Teip jis pasitrunkįs
Pa šį margų sviety
Kažkaip dabar gava
Kooperatyvi vietų. K 6*

*Kai tik Lukštuos
Atveže cukierkų,
Rubikių audėja
Šmakšt už kamisarkų. K 7*

*Lukštų kooperatyvi
Atsitika šposai,
Išlinda pro lungų
Kelnes ir kaliošai. K 8*

K 1–K 8 Kooperatyvas įsteigtas užėjus rusams 1940 m. Kosto Garškos nebaigtamė statyti name (vienas galas buvo įrengtas, po karo ten buvo krautuvė). Jam vadovavo iš Šikšnių kaimo Alfonsas Povilavičius, Juozo s. Nepatikrintais duomenimis, 1941 m. kilus karui jis buvo pasitraukęs į Rusiją.

K 7 Kuplete minima audėja Deksnytė. Cukerkos – saldainiai.

13. Apie Alfonsą Leikų

*Ainu veškelėliu
Na Lukštų bažnyčias
Ir užsirioglojau
Unt gražias ulyčias. L 1*

*Tinai parašyta:
Pakapynes kaimas,
Taliau susirinkįs
Stovi bobų seimas. L 2*

*Jas ti susirinki
Visas pletkavoja,
Leikaus šlubia sūnų
Labai garbavoja. L 3*

*Leikaus šlubio sūnus
Išmislija šposus,
Iš Garškas pastalčiaus
Vogė papirosus. L 10*

*Ot jūs ir paimit
Leikaus Šlubia sūnų, –
Jis švariai apšlave
Rubikių seniūnų. L 4*

*Leikaus šlubia sūnus
Pracesijas neša,
Grižis iš bažnyčias
Iš kišenių peša. L 11*

*Jis ir su seniūnu
Susdraugaut makeja,
Mat gerai žinoja,
Kaip markes šlamėja. L 5*

*Jis kambarius puošė
Ir gėlas sadina,
Močia su Levuti
Biznį sugadina. L 12*

*Taipogi ir Saulių,
Kauna valdininkų,
Nama jis palaide
Su portfeliu dyku. L 6*

*Mat jisai mergaitį
Čeičiuose vilioja,
Markatnai išėja,
Kai močia sužinoja. L 13*

*Į portfelį Saulius
Žiūri jau be šposų –
Nėr siūlų špulalių,
Nėra papirosų... L 7*

*Ir kai tik ženytis
Rimtai pažadėja –
Močia su Levuti
Alpų mušt pradėja. L 14*

*Sake per sekmines
Svečių prisikvietijs
Laikradį nudžiove
Kirkūnų Kurkliečia. L 8*

*Šitų gi karų
Viena boba mačius –
Lungai išbirėji
Ir sugriuvojs pečius. L 15*

*Dairas atsikėlįs
Kirkūnų Kurklietis,
Kaip ja čemadanas
Nuskridįs už klėtes. L 9*

L 1–L 15 Dainelės posmuose apdainuojamas Alfonsas Leikus, gyvenęs Pakapynės kaime. Knygos redaktorius Jonas Šedys vaikystėje girdėjo suaugusiųsius kalbant, kad Angeliapas parašęs dainelę apie Alfonsą Leikų, ją padavė kažkam iš draugų (minėtas konkretus asmuo), kad šis dainelę įdėtų į albumą Adelei Raupytei (Alfos mylimajai), o pastaroji (ūkininkaitė iš gerbiamos šeimos) pagalvotų, ar verta tekėti už vagies, dviveidžio.

14. Na lavonų tvaika

Na lavonų tvaika
Ir paraka kvapa
Jau pašiurpa kūnas
Vargša Angeliapa. V 1

Na kara baisumų
Ir na krauja kvapa
Buva užsidarius
Burna Angeliapa. V 2

V 1–V 2 Tai Angeliapo išpūdžiai iš Vokietijos, kur jį išvežė prievartos darbams. Paskutiniai žinomi jo posmai.

Žmonių, padėjusių surinkti Ignoto Mikalkėno kūrybą ir pateikusių duomenų apie jo gyvenimą, sąrašas:

Eil. Nr.	Vardas, pavardė (mergautinė pavardė)	Gimimo metai	Gimimo vieta	Dabar gyvena arba paskutinė gyv. vieta	Pateiktų kupletų Nr.
1.	Julius Bražionis	1937	Gylių k.	Lukštų k.	L 1–L 3, L 7–L 8, L 10, S 3, P 10–14.
2.	Stefa Daščiorienė (Savickaitė)	1927	Šikšnių k.	Juodupė	1, 3, P 6, P 7, P 7a, P 29, P 30, P 34, S 1–2, Sar 2, Sar 4–Sar 6, Sar 8.
3.	Aldona Eidikonienė (Garuolytė)	1933	Kirkūnų k.	Panevėžys	5, Kr 1–Kr 4.
4.	Stasė Garuolienė	1933	Gumbiškių k.	Panevėžys	M 1–M 3.
5.	Alfredas Viktoras Gaudzė	1932	Pakapinės k.	Obeliai	L 1, L 4, L 9.
6.	Danutė Juozėnienė (Savickaitė)	1932	Šikšnių k.	Rokiškis	2, P 1–P 2, K 1–K 7, Lu 1, Sar 1, Sar 3, Sar 7, Sn 1–3, R 7–8.
7.	Elena Krasauskienė (Astrauskaitė)	1920	Lukštų k.	Lukštų k.	
8.	Albinas Kviliūnas		Bučiuų k.	Rokiškis	L 11.
9.	Stasė Kviliūnienė (Balnaitė)		Rubikių k.	Rokiškis	L 4–L 5, L 8, B 10–B 13, R 2.
10.	Bronius Lungevičius		Pakapinės k.	Rokiškis	P 32–P 33.
11.	Stefanija Macijauskienė (Kundelytė)	1937–2008		Lukštų k.	R 2, R 4–5.
12.	Petras Sadaunykas	1939	Gylių k.	Rokiškis	P 14a–P 14b, P 31, L 11.
13.	Antanas Savickas	1930	Rubikių k.	Kaunas	R 1–R 3, R 6, K 1–K 7, P 3–P 5, P 8–P 9, P 15–P 28, P 30, P 35–P 40, V 2, L 1–L 4.
14.	Emilija Stašienė (Vaičiulytė)	1920	Šilinės k.	Kaunas	S 1–S 2, K 4.

(tęsinys)

Eil. Nr.	Vardas, pavardė (mergautinė pavardė)	Gimimo metai	Gimimo vieta	Dabar gyvena arba paskutinė gyv. vieta	Pateiktų kupletų Nr.
15.	Jonas Šedys	1934	Aleknų k.	Vilnius	4, J 1–2, J 3, L 6–7, L 12–15, V 1.
16.	Eugenija Šniokienė (Diržytė)	1938	Pakapynės k.	Šikšnių k.	S 3.
17.	Nikolajus Trastaščenkovas	1928		Rokiškis	P 31.
18.	Marytė Vaičiulienė (Kviliūnaitė)	1919	Bučiuų k.	Panevėžys	B 1–B 9.
19.	Jurgis Vaičiulis	1922	Rubikių k.	Rubikių k.	4, R 6.
20.	Antanina Zunkaitė	1920– 2002	Pakapinės k.	Pakapinės k.	K 8, K 4.
21.	Ksavera Žemaitienė (Aleliūnaitė)	1929		Rubikių k.	P 30.

ĮŽYMUŠ ŽMONĖS

Vyskupas Antanas Deksnys

Aurelija Akstinienė (Deksnytė)

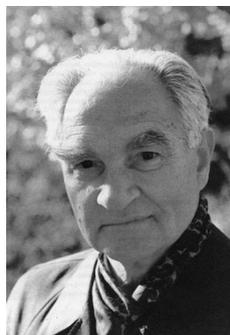
1906 m. gegužės devintoji. Šiandien Butėnišky šventė. Perkūno nulaužtoje ažuolo viršūnėje išdidžiai kalena gandras. Lyg palaima dvelkia violetiniai alyvų debesėliai, balti obelų žiedai. O bitės ant skaisčių pienių saulučių šoka mįslingą savo šoki... Tyrais pavasario garsais išsiveržia džiugi pasveikinimo simfonija – Deksnių sodyboje gimė du berniukai! Augs jie tvirtai susikibę rankomis, įkvėpę į savo širdeles spindintį šios dienos gėrį ir grožį.

Tų tolių pavilioti išžygiavo į savo pirmąją kelionę Stanislovas su Antanu, kuriam ši kelionė išliks ryškiausiu vaikystės prisiminimu... Ėjo, ėjo ir priėjo didelį mišką. Vis tolyn ir tolyn, o tas miškas niekaip nesibaigia. Pavargo... Taip ir surado dvynukus, miegančius vienas šalia kito dideliame rugių lauke. Ne tik vaizdai primena vaikystę. Dar giliau išliks švelnus motinos rankų prisilietimas, jos tylus gerumas. Visi, kurie buvo šalia, – senoliai, vyras Stanislovas, vyriausias sūnus Jonas, abu dvynukai, Kazys, jauniausios sesutės Jadvyga ir Elenutė – visada jautė jos rūpestį, dėmesį, globą, užuojautą. Monika Žemaitytė, 1923 m. mokytojavusi šalia Deksnių sodybos buvusioje Didsodės mokykloje, prisimena:

„Tai buvo labai draugiška šeima, rodės, visiems aplink spinduliuojanti šviesa. Geroji namų dvasia buvo motina. Rami, susitelkusi, subtiliai jaučianti grožį, mėgdavo jį išlieti rankdarbiuose, o širdies gerumą – labdaroje. Rodės, ji tik ir ieško progos, kam padaryti gera...“

Motina Venceslava kilusi nuo Pandėlio. Jos brolis, Pandėlio klebonas, aktyvus lietuviybės propaguotojas Pranciškus Viksva, buvo artimas vyskupo Antano Baranausko draugas.

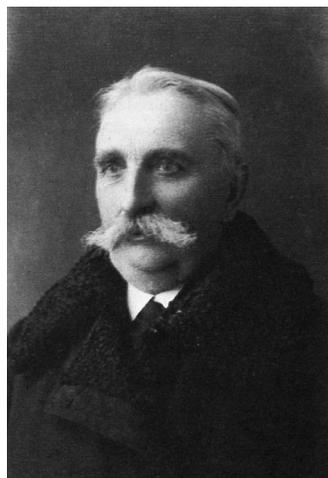
Tėvas Stanislovas Deksnys – tiesaus ir tvirto charakterio, valdingas, šeimoje švelnus, bet reiklus ir teisingas. Visiems buvo neginčijamas autoritetas. Labai sumaniai tvarkė ūkį. Nebijojo naujovių – prieš Pirmąją pasaulinį karą įsigijo mašinas šienui pjauti, grėbti. Nusipirko miško, geros veislės gyvulių. Labai darbštus, neleisdavo ir vaikams tinginiauti. „Tik nedykaduoniaukit!“ – sakydavo berniukams. Ankstų rytą, kai nakties dangus dar neišblėšęs, kai vos vos sužaižaruoja pirmieji aušros spin-

Vyskupas
Antanas Deksnys*

* Nuotraukos – iš autorės knygos „Caritas numquam excidit“, Vilnius, 1991.

duliai, pasigirsta skambus, melodingas balsas: „Sveika, žvaigždė šviesi!“ Tai tėvas sveikina Dievą, rytą, šeimą. Visi atsikels, kiekvienas sukalbės malda. O ta tėvo giesmė visada aidės širdyje – pati nuostabiausia dangiška melodija. Senolis Pranciškus Deksnys, kilęs iš Žiobiškio parapijos Degsnių kaimo (*Degsniai* – nes kirsdavo miškus, degindavo miškavietes ir Vyžuonà plukdydavo į Nemunėlį, o Nemunėlių – į Rygą), suprato mokslo reikšmę ir visus šešis savo vaikus leido mokyti. Paveldėjęs ūkį Stanislovas žengė tėvų keliu. Tėviškės namai buvo labai vaišingi, visad pilni svečių – dėdžių, tetų, pusbrolių, draugų. Pirmojo karo paskelbimo dieną Butėniškyje buvo susirinkusi visa plati giminė. Paskutinė diena karu – daugelis žuvo karo ir revoliucijos ugnyse.

*Tėvas Stanislovas
Deksnys*

Pirmasis pasaulinis karas į vaikų širdis atnešė daug nerimo. Dar ką tik žaidę karą mėtydamiesi obuoliais, dabar pamatė, kaip tikri sviediniai krinta ir šurpiai sproginėja ant apkasais išausto Brýzgių kalno. Siaučiant karo audrai kokios jau ten mokyklos. Samdydavo mokytojus, kad vaikus šviestų namuose. Tėviškėje, paskui Ōnuškio pradinėje, paskui Rōkiškio progimnazijoje brendo pirmieji pažinimo daigai. Kai 1918 m. bolševikai, įsikūrę Rōkiškyje, suvalstybintoje progimnazijoje uždraudė tikybos pamokas, Deksnys vaikus parsivežė į Didsodės pradinę mokyklą. Kun. J. Garška savo prisiminimuose rašė:

„Žmonės pasakoja, kad jau ganydami Deksniukai, ėlipę į medį, sakydavo pamokslus. O atėję į mūsų, didsodiečių, pradinę mokyklą, ėnešė daug įvairumo. Mes, išmokę eilėraščių, monotoniškai išpildavom žodžius ir manėm, kad viskas gerai. O dabar, kai Deksniukai išraudę ima rėkti vienas vilku, kitas ėriuku (pasakėčioj „Vilkas ir ėriukas“), tai visai kitas ėspūdis! Labai puikiai jie piešdavo – išvingiuoja ką tik nori. Ir dainavo drąsiai, gražiai“.

Paskelbus Lietuvos Nepriklausomybę Rokiškyje ėkuriama „Saulės“ gimnazija. Čia mokyti Deksnys atveža visus savo vaikus. Nuo tėviškės iki Rokiškio – 18 kilometrų. Ak, tas kelias! Tos rudenio spalvos, tie žerintys pusnynai, tos pavasario pievos! Visam gyvenimui giliai širdin ėkris meilė gamtai, kelionių, o ypač rogėmis, ėspūdžiai.

„Mokyti buvo nelengva. Trūko vadovėlių, ankštos patalpos, bet mokytojai stengėsi kuo daugiau išmokyti, visapusiškai lavinti, gi mokiniai ė mokymąsi žiūrėjo ne kaip ė nemalonią būtinybę, o šviesų, kilnų tikslą. Per pamokas būdavo skiepijamos ne tik dalykinės žinios, bet ir patriotizmo, humanizmo, dorovės idealai, – pasakojo kun. J. Garška, su Antanu ir Stasiu Deksniais mokėsis toje gimnazijoje. – Dvynukai buvo gabūs viskam, gerai mokėsi, labai draugiški, turėjo humoro gyslelę – kai pastebėjo, kad dėl panašumo juos daug kas supainioja, va-liūkiškai visus palinksmindavo“.

Paskutinės gimnazijos klasės – tai tas laikotarpis, kai veržte veržiasi vidinė energija, kai nori ne tik pasaulį pažinti, bet ir pats atsiskleisti. Santūrus, dažnai susimąstęs Stasys, labai giliai jaučiantis grožį, turėjo ypatingų gabumų menui. Visa jaunatviško maksimalizmo jėga pasinėrė į savarankiškas dailės studijas ir piešė, piešė, piešė... Kaune buvo surengta jo, aštuoniolikmečio vaikino, paroda ir turėjo didelį pasisekimą... Visi paveikslai dingo – o gaila!

Antanas daug skaitė. Pirmoji knyga, palikusi didžiausią įspūdį, – Vaižganto „Pragiedruliai“. O Biliūno „Kliudžiau“ skaudžiai sužeidė jo jautrią širdį. Labai patiko Maironio eilėraščiai. Su dėkingumu prisimena buvusią literatūros mokytoją Stasį Naginską, kuris reikalavo kiekvieną dieną parašyti po puslapį ir geriausius kūrinėlius visiems garsiai skaitydavo. Tai ugdė ne tik pareigingumą, bet ir literatūrinį skonį, mąstymą, kūrybinio džiaugsmo pažinimą.

Prisiminė ir įdomios išvykos į Rokiškio apylinkes su geografijos mokytoja Stanislova Landsbergyte (V. Landsbergio-Žemkalnio sesuo). Jos visada būdavo tikslingos – daugiau sužinoti, konkrečiai patirti. Energingas, sumanus Antanas niekada nesiveržė būti pirmas, bet visuomet taip išeidavo, kad kiti jam mielai pakludavo.

Mokydamasis Rokiškio gimnazijoje Antanas Deksnys pirmiausia ištraukė į ateitininkų veiklą. Aktyviai dalyvavo susirinkimuose, skaitė žurnalą „Ateitis“. Ten ir surado pirmąsias žinias apie skautus, kurių idėjos jį iš karto sužavėjo, patraukė. Štai kaip prisimena pirmuosius skautų žingsnius Rokiškio gimnazijoje prelatas Juozas Prunskis:

„Antanas Deksnys, sužinojęs, kad, mokydamasis Utenos progimnazijoje, jau buvau skautas, vieną dieną priėjo prie manęs ir pakvietė įsijungti į norinčių įkurti Rokiškio gimnazijoje skautų organizacijos būrelį. Tarp pirmųjų buvo J. Navikas (vėliau bolševikų kankinys) ir moksleivis Lapšys (vėliau kunigas). Mes visi keturi pradėjome tartis, planuoti, organizuoti. Antanas Deksnys buvo visa siela atsidavęs skautybei. Išrinkome jį savo pirmosios draugovės draugovinininku, man teko būti pirmuoju skiltinininku, o vėliau Antano Deksnio adjutantų. Skautų įstatai mums buvo šventi – kaip Dešimt Dievo įsakymų. Griežtai laikėmės priesako negerti ir nerūkyti. O koks džiaugsmas mums buvo pirmieji stovyklavimai! Palapinių neturėjome, būdeles pasidarydavome iš baltų paklodžių. Draugiškai stengėmės padėti ir kitoms organizacijoms. Kai pavasarininkai Rokiškyje rengė savo kongresą, skautus pakvietė palaikyti tvarką. Buvo gražu, kai jaunieji tvarkdariai iškėlė galvas su skautų uniformom išėjo ant eiklių žirgų, kuriuos sugebėjo pasiskolinti iš Policijos mokyklos žirgyno. Tik žirgai nelabai klausė... Antanas Deksnys buvo nuostabiai draugiškas. Dažnai pasikviesdavo į savo tėviškę pavišėti. Tėvai turėjo stambų ūkį, ir jų namuose buvo daug lietuviško nuoširdumo“.

Apie bendravimą su Antanu Deksnium skautų draugovėje savo prisiminimuose rašė ir kunigas Juozas Varnas:

„Į skautų organizaciją įstojau Rokiškio gimnazijoje, kurios vadu vi-suomet buvo trim klasėm aukštesnis Antanas Deksnys. Stodamas tu-rėjau išmokti organizacijos įstatus ir programą. Spaudos buvo ne-daug – tik laikraštėlis „Skautų aidas“. Tad su skautų programa supažindino Antanas Deksnys per sueigas, šventes ar kokius nors užsiėmimus. Jie buvo tokie įdomūs ir patraukiantys, kad labai norėjau būti skautu. O būti skautu, vadinasi, gyventi ir dirbti taip, kaip nurodė skautybės idealas – gyventi ne tik sau, bet tarnauti Dievui, Tėvynei ir Artimui. Su tais idealais reikėjo kiekvieną vakarą gulti, su jais keltis. Mokėmės to ir mes, vadovaujami Antano Deksnio. Skau-tai nešiojo uniformą. Kiekvieną rytą apsirengiant kaklaraiščio galą turėjome užrišti mazgeliu – atrišti buvo galima tik padarius gerą darbą. Eidami į išvykas skautai turėdavo pasiimti dviejų metrų lazda, kad kelionė galėtų pasiremti šokant per griovius. Tai buvo daugiau simbolis – skautas turi mokėti visas kliūtis nugalėti siekiant kilnaus tikslo. Skautai turi užsigrūdinti. Ir ne tik šaltu vandeniui, sportui, išvykomis į gamtą, bet ir dvasiniai. Nugalėti tinginį, apsilaidimą pareigose, visapusiškai lavintis, mokėti gražiai dėstyti savo mintis, valdyti žodžius ir plunksną. Skautas turi kovoti prieš žemas prigim-ties ydas, vadovautis protu, išmintimi. Čia daugiausia įtakos turi ne tiek logika, kiek draugo, mokytojo parodytas pavyzdys. Mums, jau-nesniems berniukams, tokiu šviesiu užkrečiančiu pavyzdžiu tapo An-tanas Deksnys. Baigiant jam gimnaziją išleistuvėse nuo ašarų vos susilaikėm. Skirtis buvo labai sunku“.

Pats Antanas Deksnys veiklą skautų organizacijoje šitaip prisimena:

„Skautų draugovę Rokiškyje įkūrėme 1923 metais. Ją pavadiname Prutenio vardu. Stoju daug, bet atrinkdavom. Mergaitėms skautėms buvo atskira draugovė – „Živilė“. Turėjome savo laikraštį „Pirmieji žingsneliai“. Visi buvo labai draugiški, entuziastai. Pasodinome Ro-kiškyje Ažuolų alėją (ji vešliai žaliuoja ir dabar!). Miesto sode mer-gaitės prižiūrėjo savo darželius, ruošdavo skautų darbelių parodas – šitaip užsidirbdavom pinigų. Su dovanėlėmis lankydavom našlaičių prieglaudas. Labai mėgom stovyklauti, nakvoti gamtoje. Važiavom su ekskursija į Kauną. 1924 metais teko dalyvauti pasauliniame skautų suvažiavime Kopenhagoje. Lietuvių stovyklą labai gražiai papuošėm, mus aplankė skautų įkūrėjas Baden Powellis. Kadangi Rokiškio skau-tams atstovavau vienas, grįžus teko pasakoti, pasakoti įspūdžius. Skautai mane daug gero išmokė. Galbūt daugiausia smalsumo – ieškoti vis ko nors nauja, punktualumo ir... jei prižadėjai – ištesėk“.

1924 m. gruodį skaudi netektis ištikio darnią Deksnių šeimą. Lemties ženklas, negailėstingas, nenumaldomas, kirto žiaurų smūgį. Tylus svajotojas, visa savo esybe išsiskiriantis iš kitų jaunuolių, Stanislovas, degęs tokia karšta kūrybos ugnimi, puo-

Tėviškė

selėjęs tiek vilčių, įdomių sumanymų, staiga susirgo ir mirė. Ši netektis ypač buvo skaudi broliui dvyniui. Dar tik pirmuosius žingsnius žengė, abu dvasiškai tokie artimi, jautriai vienas kitu rūpindamiesi... Visi jaunystėj ieško ištikimo, suprantančio ir pamokančio draugo. Kaip sunku jį turėjus staiga netekti. Antanas šį smūgį atlaikė nedejuodamas, nesiblaškydamas, vyriškai tvirtai. Tik savo vidinį pasaulį, dvasinius išgyvenimus paslėps giliai širdyje. Daugiau niekam taip neatsiskleis kaip savo broliui, visą gyvenimą bus tai draugystei ištikimas. Ši skaudi netektis skatino susimąstyti apie žmogaus paskirtį, apie būtį ir nebūtį, apie amžinąjį gyvenimą. Pačia didžiausia vertybe jam tampa gėrio, dvasinio tobulumo idėja. Šiuo metu Antanas apsisprendžia savo gyvenimą pašvęsti kunigystei, nors kol kas savo sprendimą laikys paslapyt...

O juodas paukštis vis sklando apie šviesią Butėniškio sodybą. 1925 m. nusinėša jauniausios sesutės Jadvygos gyvybę. O 1926-aisiais miršta ir antroji sesuo Elenutė. Susirgusi ir nebesitikėdama pasveikti Elenutė prašo, kad šeima priglaustų našlaičių prieglaudoje augusią jos draugę Marytę Varžytę. Taip ir buvo padaryta. Karo audrų nublokšta į Ameriką Marytė niekada nepamirš šios šeimos šilumos ir gerumo.

1926 m. Rokiškio gimnazijoje Antanui Deksnui įteiktas atestatas. Vyresnysis brolis Jonas studijuoja geodeziją Čekoslovakijoje (vėliau tapo profesoriumi, mirė 1989). O kur pasuks Antanas? Bėga vasara. Antanas su draugais išplaukia laivu į turistinį žygį – iš Sartų ežero Šventąja iki Anykščių. Beviešėdamas Anykščių klebonijoje sutinka klierikų, kurie Antanui suteikia nemažai informacijos apie seminariją.

Į tėvo klausimą, kur norėtų mokytis, Antanas atsako: „*Būsiu kunigas*“. Tėvams ši žinia netikėta, bet sutinka ramiai, tikriausiai patenkinti. Tėvai tikėjo giliai, nors namai nepasižymėjo davatkišku pamaldumu. Kunigystė buvo lyg ir šeimos tradicija. Du tėvo broliai – Juozapas ir Antanas – kunigai. Motinos brolis Antanas taip pat buvo klierikas, jaunas mirė. Abu dėdės kunigai turėjo gerus balsus – kad užgiedodavo, tai užgiedodavo! – prisimena parapijiečiai. Juozapas mėgdavo statyti, meistrauti, visur viską sutvarkydavo, o Antanas – gamtos vaikas. Apsuptas šunų, įvairių

gyvulių, klaidžiodavo po miškus medžiodamas, mėgo žvejoti. Klebonaudamas Vilniaus vyskupijos Pivašiūnų parapijoje pakrikštijo pravoslavų šeimą, o tai valstybės buvo griežtai draudžiama. Kai išaiškėjo, gavęs iš vyskupo „atostogų“, skubiai išvyko į užsienį. Krokuvoje austrai suėmė ir mėnesį išlaikė kalėjime, kol išsiaiškino, ką padarė. Katalikai austrai jo „nusikaltimą“ įvertino kaip didvyriškumą, ir paleistas iš kalėjimo dėdė Antanas išvažiavo į Ameriką. Ši spalvinga asmenybė, be abejo, imponavo, galbūt ir viliojo pasekti jo pavyzdžiu renkantis gyvenimo kelią. Daug kam Antano Deksnio pasirinkimas atrodė nesuprantamas. Visokeriopai gabus, kilnių bruožų jaunuolis, žvalus skautas būtų idealus Nepriklausomos Lietuvos karininkas! Antanas tvirtai pasuko savo pasirinktu keliu. 1926 m. įstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos-filosofijos fakultetą. Tuos metus prisimena su meile ir dėkingumu.

„Mokytis buvo labai įdomu. Tuometiniu seminarijos rektoriumi, lietuvių poezijos korifėjumi Maironiu ne tik žavėjomės, bet jį labai gerbėm ir mylėjom. Daugelis dalykų seminarijoje buvo dėstoma labai įdomiai. Paskaitas skaitė aukštos erudicijos profesoriai: B. Čėsnyš – dogmatinę teologiją, K. Šaulys – bažnytinę teisę, J. Skvireckas – Šventąjį raštą, A. Brazys – muziką, P. Bučys – apologetiką ir kiti“.

Seminarijos vadovybė pastebėjo klieriko Antano Deksnio sugebėjimus ir paskyrė jam garbingą postą – būti ceremonijų vedėju. Mokydamasis seminarijoje klierikas Antanas buvo aktyvus literatų ir abstinentų būrelių narys. Nenuoldavo nuo veiklos ir per atostogas. Švietė ir lavino jaunimą gimtojoje Onuškie parapijoje, vadovavo pavasarininkams, buvo dvasios vadas skautų stovyklose. Štai kaip kunigų seminarijos laikotarpį prisiminė kunigas J. Varnas:

„Kai baigęs gimnaziją svarsčiau, kam man pasišvęsti, iškilo Antano Deksnio pasirinkimo pavyzdys, ir aš nusprendžiau tarnauti kunigygtės idealams. Kunigų seminarija – tai uždara auklėjimosi mokykla, kurios tikslas paruošti gyvenimui pilnutinę asmenybę – mokytoją, pedagogą, sugebantį vadovauti kiekvienam, siekiančiam tobulumo ir amžino gyvenimo laimės. Laukė gana sunkus ir rimtas darbas. Užtat reikėjo ne tik dairytis po knygas ir uoliai klausytis paskaitų, bet ir žiūrėti į esančius pavyzdžius, kurie sąmoningai siekė šio tikslo. Dėl to ir vėl prieš mane iškilo Antano asmenybė...“

Prelatas Juozas Prunskis apie bendrai praleistą mokymosi seminarijoje laikotarpį pasakojo:

„Dvylika artimesnių draugų sudarėme slaptą šv. Tomo draugiją, siekiant vienas kitam labiau padėti charakterio ugdyme. Čia šalia Antano Deksnio buvo ir būsimasis herojiškas jaunimo vadas Adolfas Lipniūnas, dabartinis prelatas V. Balčiūnas, a. a. P. Celiešius, a. a. S. Yla ir kiti“.

Giedrias seminarijos dienas užtemdė motinos mirtis: 1929 m. ji užgeso tyliai, ramiai – kaip ir gyveno.

1931 m. gegužės 30 d. Kauno bazilikoje Antanas Deksnys buvo išventintas kunigu. Šventinimus jam suteikė arkivyskupas Juozapas Skvireckas. Pirmoji jauno kunigo paskyrimo vieta – vikaras Panevėžio katedroje. Tai rodė vyskupo K. Paltaroko ypatingą pasitikėjimą. Nepasitenkindamas vien kruopščiu pareigų atlikimu bažnyčioje, jaunas kunigas visa širdimi pasinėrė į ateitininkų, pavasarininkų, angelaičių veiklą. Moksleiviams ateitininkams buvo ypač sunku, nes švietimo ministras draudė jiems burtis. Susirinkimai buvo slapti – bažnyčios požemyje. Vis aktyviau pradėjo išgalėti tautininkai, bet pavasarininkų buvo daugiau. Prie bažnyčios glaudėsi ir gausus būrys ateitininkų. Skautai buvo suvalstybinti. Ateitininkų susirinkimuose turėdavo dalyvauti policininkai. Tad kunigų visuomeninė veikla buvo gana sudėtinga. Kunigui Antanui sekėsi, nes turėjo didelį autoritetą tarp įstaigų, įvairių organizacijų vadovų. Jo įgimtas taktas, mokėjimas bendrauti su žmonėmis padėdavo daugelyje konfliktinių situacijų. Prisimindamas tas dienas kun. A. Juška rašė: „*Antanas Deksnys buvo vienas iš nepamirštamų mūsų dvasios vadų*“. 1934 m. vyskupas K. Paltarokas vizituodamas Biržuose pastebėjo, jog parapija susiskaldžiusi, nedarni, ten labai reikia sumanaus, demokratiško dvasininko. Biržuose net keli maldos namai – liuteronų, kalvinų ir katalikų. Čia garsiujų Radvilų lopšys. Vyskupas nusprendė, jog šiai misijai labiausiai tiks Antanas Deksnys, ir paskyrė jį Biržų vikaru.

Rašytojas ir muzikas Alfredas Andrijauskas tą laikotarpį prisimena taip:

„Katalikų kunigui tuo metu Biržuose buvo nelengva. Tiesa, grynai pastoracinio darbo, tai yra darbo bažnyčioje, buvo gal mažiau nei mūsų laikais, nes pamaldos būdavo tik rytais, bet užtat daug visuomeninio – įvairios organizacijos. Be to, darbas mokyklose. Ateitininkams daugiau vadovavo kapelionas, bet kunigą Deksnį mieliai kviesdavo ir ateitininkai, o gal dar tiksliau, pats kunigas juos kviesdavo pas save. Ateitininkų moksleivių veikla tuo metu oficialiai buvo uždrausta, ir susirinkimai vykdavo slapta. Kartą į tokį gausų ateitininkų susirinkimą pas kunigą A. Deksnį staiga apsilankė Biržų policijos vadas ir pareikalavo visus moksleivius išskirstyti. Nors policijos vadas buvo katalikas ir eidavo dažnai į bažnyčią, bet gavęs įsakymą turėjo jį vykdyti. Biržai, be to, juk buvo reformatų centras, o ekumenizmas tais laikais dar nebuvo žinomas. Tačiau nuoširdus, simpatiškas kunigo rokiškėno charakteris laimėdavo net ir ideologinių „priešų“ širdis. Parapijiečiai dar ir dabar prisimena, kaip į tikybos pamokas su protestantų kunigu jis važiuodavo viename vežimėlyje.

Katalikų bažnyčia Nepriklausomos Lietuvos metais, nežiūrint kai kurių nesusipratimų su tautininkų valdžia, turėjo didelę įtaką, galėjo laisvai daryti gera. Nebuvo pamiršti ir socialiniai klausimai. Štai vyskupas K. Paltarokas buvo parašęs stambų veikalą „Socialiniais klausimais“, vyskupas J. Matulaitis taip pat studijavo ir rašė socialiniais klausimais, o Antanas Maceina negailestingai kritikavo savo laiko visuomenę („Socialinis teisingumas“). Visa tai kunigas

A. Deksnys stengėsi praktiškai įgyvendinti ir rūpinosi kiek galėdamas mažinti žmonių vargą. Per šv. Vincento draugiją ir asmeniškai kunigas padėjo skurstančioms šeimoms, neturtingiems moksleiviams. Ir aš tuo metu mokydamasis Biržų gimnazijoje patyriau nuolatinę jo paramą – tiek dvasinę, tiek materialinę. Man, trečios klasės gimnazistui, kunigas A. Deksnys atrodė lyg koks gerumo idealas – anot senovės graikų, jame jungėsi ir gerumas, ir grožis“.

O štai kaip pasakoja apie jaunąjį vikarą buvusi pavasarininkė parapijietė Liucija Samulionienė (Januškevičiūtė):

„Gražioje baltoje mūsų bažnyčioje buvo daug maldingų kunigų, kurie skelbė Dievo žodį, draugavo su jaunimu, mokė jį dorai gyventi. Tačiau vienas iš jų savo gyvenimo pavyzdžiu, savo elgesiu skyrėsi nuo prieš tai buvusių. Tai kunigas Antanas Deksnys. Teko su juo bendrauti, nes jo bute būdavo pavasarininkų susirinkimai. Jis buvo mūsų dvasios vadas. Rinkdavomės noriai, nes kiekvieną sutikdavo su šypsniu, maloniu žodžiu. Bendraudami su juo mes jautėm kažkokią jėgą, kuri vertė būti santūresnius, apgalvoti tariamus žodžius. Vidinė pagarba mus skatino susikaupimui, rimčiai. Visuomet jis būdavo linksmas, punctualus, mokė ir mus prie to įprasti. Mylėjom jį ir jautėm iš jo spindinčią jėgą, kuri mus skatino orumui ir pagarbai... Jau daug metų praėjo, bet ir šiandien matau jo šypsantį veidą, o akyse perveriantį malonų žvilgsnį“.

Vyskupas jauno vikaro darbu buvo labai patenkintas ir jau ruošėsi jį skirti kapelionu, tik vikaro konfliktai su miesto valdžia jam ginant moksleivius ateitininkus tam sutrukdė. Antanas Deksnys, prisimindamas tą laikotarpį, džiaugėsi, kad beveik per dvidešimt Nepriklausomos Lietuvos metų buvo tiek daug nuveikta kultūrinant jaunimą: *„Kaimo berneliai jau galėdavo paskaityti paskaitas!“* Tačiau jis pats pajuto, kad išsisemia – norint daug duoti, reikia ir pačiam turėti. Jis suprato, kad kartais pritrūksta žinių, reikia daugiau skaityti, išmokti svetimų kalbų. Ir paprašė vyskupą, kad išleistų studijuoti. Vyskupas K. Paltarokas, nors kunigų trūko, iškart pritarė Antano Deksnio prašymui. Gal jau tada galvojo apie mažosios kunigų seminarijos įsteigimą Panevėžyje, kuriai reikės profesorių? Vikaro pasiaukojimas jaunimui, jo pedagoginiai sugebėjimai vyskupui buvo gerai žinomi. Tad ir patarė jam pasirinkti studijuoti pedagogiką ir sociologiją Šveicarijoje, Friburgo universitete.

O biržiečiai liūdėjo praradę mylimą dvasios vadą. Paskirtas į A. Deksnio vietą kunigas J. Varnas pasakojo:

„Man jis paliko šiltas savo gyvenimo ir veikimo pėdas. Ką aš suradau Biržuose? Su visuomenininkais buvo veikiamas planingai, stengiantis, kad organizacijos pačios ugdytų iniciatorius – vadovus, kad organizacijos veikla nebūtų judinama tik vieno žmogaus, o visi nariai turėtų darbo ir su entuziazmu jį dirbtų. Kaip ir kitur, taip ir

Biržuose buvo ypatinga problema – girtavimo naikinimas. Mano pirmtakas ir šioje srityje buvo gerokai pažengęs, pirmiausia pats rodydamas gražų blaivumo pavyzdį. Aš visą laiką jutau, koks brandus buvo biržiečiams pažangą nešusio kunigo atminimas – judraus, darbštaus ir kilnaus“.

Smagiai prabėgo paskutinės atostogos. Pastatęs Amerikoje tris bažnyčias, bet nenumaldęs tėvynės ilgesio, sugrįžo dėdė Antanas ir išikūrė Želvos klebonijoje. Deksnys su Deksniku (taip juos tada vadindavo), abu Antanai, pasikinkė širmuką ir patraukė Lietuvos keliais – iš parapijos į parapiją. Vienam pasisveikinimas, kitam – atsisveikinimas. Rodės, taip trumpam skiriasi su artimaisiais, draugais, tik dvejiems mokslo metams, tik akimirkai palieka savo tėvynę...

1936 m. Antanas Deksnys atvažiuoja į Friburgo katalikų universitetą, kurį lankė daug Lietuvos šviesuolių: arkivyskupas J. Matulaitis, vyskupas P. Bučys, Podolskas ir kiti, iš pasauliečių – profesorius S. Šalkauskas, V. Mykolaitis-Putinas. Atvažiauvus čia studijuoti A. Deksnui, Friburgo universitete mokėsi 20 lietuvių, kurie įkūrė savo draugiją „Rūta“.

Paskaitas universitete reikėjo klausyti net trimis kalbomis – vokiškai, prancūziškai ir lotyniškai. Vokiškai mokėsi gimnazijoje, lotyniškai pagilino žinias seminarijoje, o į prancūzų kalbą reikėjo kibti iš visų jėgų. Pagrindinė studijų šaka buvo pedagogika, šalutinės – istorija, kuri visad jam labai patiko, ir sociologija. Studijas pradėjo taip rimtai, su tokiu užsidegimu, kad įtempto darbo neatlaikė sveikata: po metų susirgo. Patikrinęs plaučius gydytojas tuoj pat paguldė į ligoninę. O paskui reikėjo rinktis – arba grįžti į Lietuvą, arba gydytis kalnų sanatorijoje pietinėje Šveicarijos dalyje. Kalnai, žavieji Alpių kalnai, kurie jį vilios visą gyvenimą, gražino jam sveikatą. Be abejo, prie to prisidėjo igimtas judrumas ir skautiškas užsigrūdinimas.

O paskui – vėl studijos. Labai įdomiai filosofijos ir psichologijos paskaitas skaitė profesorius Domenekas, ypač žavėjo išpūdingos profesoriaus Rainerio paskaitos apie meną. Profesorius mėgo pokalbius, diskusijas su studentais. A. Deksnys jam pasakojo apie Lietuvos meną, rodė atsivežtas mėgiamo M. K. Čiurlionio paveikslų reprodukcijas, ir abu žavėjosi Čiurlionio vizijų jėga, ryškiai atskleidusia žmogaus ir Visatos ryšį. Disertacijai vadovavo profesorius Devaudas. Jos tema – Liudviko Auerio pedagoginė veikla. Reikėjo rašyti prancūziškai, o medžiaga tik vokiška, jos pasirinkti per atostogas nuvažiavo į Vokietijos bibliotekas. Disertacija įvertinta labai gerai, Antanui Deksnui suteiktas filosofijos daktaro laipsnis.

1940 m. birželis. Vis dažniau sapnuojasi artimųjų veidai, rodos, jauti tokį išsiilgtą tėviškės vėjo kvapą. Paskutinis žvilgsnis į svetingą Šveicariją – draugo paskolintu dviračiu išvažinėja keliais, takeliais. Jau išregistruoti dokumentai, trūksta tik vizos keliauti per Vokietijos teritoriją. Pagaliau paštininkas atneša žinią, kad važiuotų atsiimti vizos, bet penktadienio popietė, vokiečių atstovybė jau nebedirba. O šeštadienį pasklido šiurpi žinia – Lietuva okupuota.

Tik po 51 metų Antanas Deksnys pamatys savo Tėvynę... Bet ten neberas pačių artimiausių žmonių – nei tėvo, nei brolių. Tėvas, jau aštuoniasdešimtmetis, išvežtas į Sibirą mirė. Brolis Kazys su žmona Liucija lagerių ir tremties iškankinti dar sugrįžo

į Lietuvą, pasimatė su našlaite užaugusia dukrele Judita, kurią paslėpė ir augino giminės. Jų sveikata jau buvo palaužta, gyveno neilgai. Mirė ir vyresnysis brolis Jonas. Butėnišky į tuščią nuniokotos sodybos langą žiūri pasvirusi senutė akacija. Apkerpėjęs kamienas beveik jau išdžiūvęs, bet vis dar stengiasi išleisti naujas jaunas ataugėles. Įsikūręs betoninio stulpo viršūnėj klekena gandras, lyg bylodamas liūdną Deksnų šeimos istoriją...

Į Lietuvą keliai užkirsti. Šveicarijoje likti nebegalima. Prancūzija pabėgėlių neįsileidžia. Ispanija taip pat. Kur dėtis? Į pagalbą ateina dėdė kunigas Antanas. Turėdamas Amerikos pilietybę, Lietuvą okupavus vėl ten nuvažiuoja. Išvykęs į Ameriką gauna vietą Belevilio vyskupijos lietuvių parapijoje East Saint Louiso mieste. Ši Nekalto Prasidėjimo Mergelės Marijos parapija visai mažytė, o dar skolose paskendus. Per penkiasdešimt bažnyčios gyvavimo metų pasikeitė net 17 kunigų. Prie jos glaudėsi tik 75 lietuvių šeimos. Tad visi pranašavo – neik ten, pražūsi. Bet atvažiavęs pamatė, kad žmonės geri, graži gamta. Štai visai šalia miesto didinga Misisipė tiesia ranką į Misurį ir abi susiliejusios plukdo savo vandenį į tolimas... Užgrūdintas charakteris sunkumų nebijo. Susipažinęs su aplinka, geriau pramokęs anglų kalbos, Antanas Deksnys paskiriamas šios parapijos klebonu. Beje, pirmieji žingsniai prasideda nesėkme. Laikant mišias užsidedė bažnyčia. Vos spėjo išgelbėti Švenčiausiąjį. Belevilio vyskupas, su kuriuo palaikė pakankamai glaudžius ryšius, leido bažnyčią atstatyti. O kol kas pamaldas laikė pasidarę altorių mokyklos saliukėj.

Baigėsi karas. Daug parapijiečių sugrįžo iš kariuomenės. Klebonas, lankydamas savo parapiją, telkė visus į bendriją. Ragino, kad kviestų iš kitų šalių gimines, ieškojo jiems darbo, butų. Ypač stengėsi padėti lietuviams tremtiniams, vargstantiems Vokietijos stovyklose. Daugelis, jį pažinę, prašėsi pagalbos. Ir niekam nebuvo atsakyta padėti nei moralškai, nei materialiai. Jis neklausdavo – katalikas ar ne, priklauso dešiniųjų ar kairiųjų politiniam sparnui. Jo gerumu užsikrėtė ir parapijiečiai. Išsiūsta daugybė kvietimų, tūkstančiai paketų su maistu ir drabužiais tremtiniams į Sibirą, į Vokietiją. Siuntinys į Sibirą eidavo pusę metų. Kiek buvo džiaugsmo, kai ant sugrįžusio perlaidos dokumento pamatė brolio Kazio parašą – gyvas!

Parapijiečiai buvo šviečiami, kultūrinami. A. Deksnys daug straipsnių parašė lietuviškai spaudai, ją propagavo, platino.

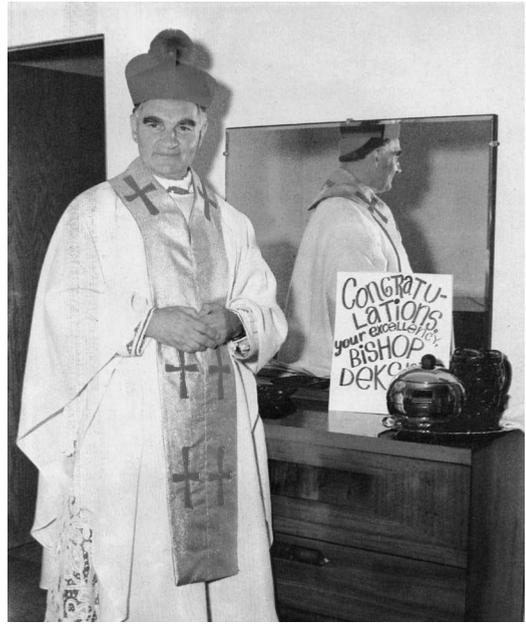
Statyti Maldos namus Antanas Deksnys pasitelkė visus lietuvius – buvusį Rokiškio gimnazijos skautą architektą J. Muloką, vėliau išgarsėjusį visoje Amerikoje, tada dar mažai žinomą dailininką V. K. Jonyną, vėliau pakviestą įrengti lietuvišką koplyčią Vatikane, darbų vykdytoją inžinierių J. Stankų. Medžio drožinius pagal architekto sumanymą padarė patyręs dievdirbys P. Vėbra. Antanas Deksnys prižiūrėjo Maldos namų statybą ne tik administruodamas, bet ir kūrybiškai bendraudamas. Kuriant Maldos namų projektą architekto ir klebono nuomonės visiškai sutapo – ku daugiau lietuviškų elementų architektūroje ir ornamentikoje. Bažnyčios statyba prasidėjo 1954 m. Pastatyta per dvejus metus. Palyginti su kitomis Saint Louiso miesto bažnyčiomis, ši lietuvių šventovė nedidelė ir kukli, bet iš kitų ji išsiskiria savo originalumu ir meniniu apipavidalinimu. Fasadas aukštyn kylančiu bokštu – lyg lietuviška varpinė, o bokšto viršūnė primena Lietuvos pakelių bei sodybų koplytstulpius. Vieta Švenčiausiajam sakramentui laikyti turbūt pirmą kartą architektūros istorijoje – koplytstulpio formos, papuošta lietuvių liaudies drožiniais. Šoniniai altoriai kuklūs –

dešinėje pusėje šv. Kazimiero skulptūra, kairėje – Marijos Nekaltojo Prasiždėjimo. Jas sukūrė skulptorius V. Kašuba. Darniai jungiasi šių maldos namų statybai panaudotos medžiagos – plytos, cementas, medis. Išpūdingi, puošnūs dailininko V. K. Jonyno sukurti langų vitražai, kurių idėją pasiūlė klebonas Antanas Deksnys. Marijos garbei skirti vitražai vaizduoja žymesnes Marijos garbinimo vietas Lietuvoje ir už jos ribų. Čia Aušros vartų Madona, Trakų, Šiluvos, Kalvarijos ir kitos. Viršutinės dalies langų vitražai skirti žymiesiems krikščionybės skleidėjams Lietuvoje įamžinti – tarp jų Lietuvos krikštytojai Mindaugas ir Vytautas, aukštojo mokslo puoselėtojai – Vilniaus vyskupas Protasevičius ir kardinolas Jurgis Radvila, kovotojai už lietuviybę vyskupas Motiejus Valančius ir Maironis. Tad šventovėje prasmingai sukaupta visa lietuvių tautos religinė praeitis. Už pavergtą, kenčiančią Lietuvą šiuose maldos namuose Antanas Deksnys meldėsi 26 metus.

1963 m. Popiežius Jonas XXIII Antaną Deksnį paskyrė prelatu ir suteikė monsinjoro titulą.

1969 m. balandžio 15 d. nuskriejo netikėta, bet džiugi žinia – popiežius Paulius VI prelatą Antaną Deksnį nominavo tituliariniu Lovellum vyskupu, pavesdamas jam rūpintis visų Europos lietuvių katalikų sielovada. Buvo gandų, kad Vatikanas ieškojo asmens, kuris vienytų susiskaldžiusius lietuvius. Jei taip, tai tinkamesnę asmenybę šiam tikslui vargu ar surasi. Visi žinojo jo toleranciją skirtingų politinių grupių, įvairių tikėjimų žmonėms, atidumą ir taktą, gilia, tikrą, ne žodžiais, o poelgiais įrodomą artimo meilę. Savo herbui vyskupas Antanas Deksnys pasirinko žodžius iš šv. Pauliaus laiško korintiečiams – *Caritas nunquam excidit* (Meilė niekuomet nesibaigia). Pagal vyskupo Antano Deksnio idėją herbą sukūrė dailininkas V. K. Jonynas. Herbas išpuoštas lietuviškais motyvais – Aušros vartų Madona, Gedimino stulpais ir skautiška Lelija su Vyčio kryžiumi.

Vyskupas Antanas Deksnys apsigyveno Romoje, o pagrindinė jo rezidencija – Vokietijoje. Maloniai sutiktas Augsburgo vyskupo dr. J. Stimpfle, apsigyveno Bad Woerishofene. Šie namai buvo atviri visiems, kurie tik beldėsi į jų duris. Čia lankėsi aukšto rango dvasininkai, žymūs menininkai, mokslininkai ir paprasti žmonės. Visų bėdos buvo išklaustos, išmintingai patarta. Visi čia jautė atidų, rūpestingą dėmesį, nuoširdų vaišingumą. Vyskupo be vyskupijos veikloje buvo trys kryptys – žurnalo „Krivulė“ leidimas, bendradarbiavimas su Augsburgo vyskupija ir tikinčiųjų vizitavimas, Sakramentų teikimas. „Krivulė“ atliko labai didelį vaidmenį vyskupijos pastoracijoje. Ji jungė visus lietuvius, išsisklaidžiusius po Vakarų Europą, skelbė religines žinias, rodė visą kultūrinę lietuvių veiklą. Žurnalas buvo leidžiamas ekumenine

Prieš vyskupo šventinimą

dvasia – jame įvestas evangelikų skyrelis, jų pačių tvarkomas. Gal todėl Vakarų Europos katalikų ir evangelikų santykiai buvo draugiški. Ir ne tik su evangelikais, o ir su įvairių tautybių ir tikėjimų žmonėmis buvo palaikomi geri santykiai.

Vyskupui reikėjo labai daug važinėti į Skandinaviją, Angliją, Škotiją, Prancūziją, Ispaniją, Šveicariją, Austriją, Daniją ir kitur. Labai rūpestingai stengėsi lankyti tas lietuvių bendrijas, kur nebuvo kunigų. „Aš vyskupas keliauninkas“, – sakydavo jis juokaudamas.

Ir tik grįžęs iš vienos kelionės, jis tuoj pat ruošėsi į kitą, kur aukojo šventas Mišias, teikė Sakramentus, lankė ligonius, dalyvavo kultūrinuose ir tautiniuose renginiuose bei suvažiavimuose. Susitikdamas su vyskupais ir aukštais valdžios žmonėmis vyskupas Deksnys visada kėlė nelaimingos Lietuvos likimą. Jis buvo lyg neoficialus keliaujantis Lietuvos ambasadorius Vakarų Europoje. Pasakyta daug turiningų, nuoširdžių pamokslų, parašyta nemaža straipsnių, kurių pagrindinė tema – mylėti Dievą, artimą ir Tėvynę. Ir Lietuvos žmonės, sunkiausiais priespaudos laikais su baime išsijungę radiją, iš Vatikano išgirdavo jo ramų, guodžiantį balsą. Jis niekada niekam negrūmodavo, neragindavo keršyti. Vyskupas Antanas Deksnys visada buvo pirmose kovotojų už Lietuvos laisvę gretose. Su kilnia lietuviškumo misija keliavo po visą pasaulį – Australiją, Ameriką, Kanadą – visur prisimindavo Lietuvą, joje gyvenančius tautiečius.

1971 m. vasario 18 d. vyskupas Antanas Deksnys kalbėjo JAV atstovų rūmuose:

„Malda pradėdami šios dienos darbus, mes keliame savo mintis ir širdį į Tave, Dieve, prašydami palaimos Jungtinių Amerikos Valsčių Prezidentui, vyriausybei ir šiam laisvų piliečių išrinktam Kongresui, kad jo leidžiami įstatymai būtų įkvėpti išminties, išplauktų iš artimo meilės ir būtų naudingi šio krašto gyventojams. Lietuvių tauta, minėdama savo Nepriklausomybės atkūrimo penkiasdešimt trečiąsias metines, siunčia savo maldas Aukščiausiam, prašydama jai gražinti jėga išplėstą laisvę, ir kreipiasi į pasaulio sąžinę, ypač į Ameriką – laisvojo tautų apsisprendimo gynėją. Mes taip pat meldžiamės šio krašto piliečiams valios aukotis savo tėvynei, kad jų žvaigždėtoji vėliava plevėsuotų garbingai ir kiekvienas ją išvydęs su padėkos ir meilės kupina širdimi tartų Viešpačiui: „Dieve, laimink Ameriką“.

Klaidžiodamas po pasaulį vyskupas Antanas Deksnys surasdavo laiko aplankyti muziejus, nusilenkti mėgstamų menininkų talentui. Jį ypač jaudino žvelgian-

Pirmas susitikimas su popiežiumi Pauliumi VI Gondolfo audiencijų salėje

tys į sielą El Greko portretai, aukštyn besiveržianti jo potėpio linija, išryškynusi taurų dvasingumą. Žavėjo įstabi, gyva šviesa Rembranto drobėse. Patiko peizažai – iškalbingi gamtos gabalėliai. Fontainebleau nepamiršdavo sukalbėti maldą ir padėti gėlių puokštę ant Oskaro Milašiaus kapo. Klausėsi klasikinės muzikos koncertų. Ir jo sieloje skambėjo muzika. Mylimiausi kompozitoriai – Beethovenas, Bramsas, Mocartas, Verdis.

Sulaukusiam 76 m. popiežius Jonas Paulius II leido jam būti emeritu. Atsakomybės sumažėjo, o rūpesčių... Parašyta gal tūkstančiai laiškų, tokių šiltų, širdingų, su mielu humoru, kad juos gauti kiekvienam būdavo šventė. Žmonės visada kreipėsi į vyskupą patarimo, dvasinės paramos. Lietuvio vyskupo garbei aikštė Bad Woerishofene, prieš švento Ulricho bažnyčia, pavadinta Lietuvių aikšte. O 1986 m. už nuopelnus miestui vyskupui suteiktas Bad Woerishofeno garbės piliečio vardas.

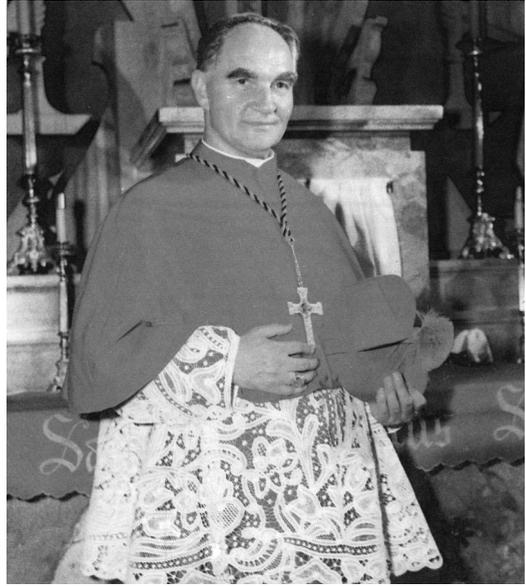
1989 m. vyskupas Antanas Deksnys atvyko į Lietuvą. Aplankė jaunystės draugus, brangias vietas, Vilnių, Trakus. Širdimi prisiglaudė prie tuščios gimtosios sodybos. Nepamiršo ir buvusių savo parapijiečių. Biržų klebonas Bronius Strazdas pasakojo:

„Vos sužinojus, kad pas biržiečius atvažiuoja vyskupas Antanas Deksnys, per valandą bažnyčia prisirinko pilnut pilnutėlė“.

1991-aisiais įvairiose pasaulio šalyse vyskupo Antano Deksnio bičiuliai pažymėjo jo deimantinį kunigystės ir 85-erių metų jubiliejų. Vyskupas vėl lankėsi Lietuvoje, keliavo po visą kraštą, savo tėviškėje pašventino kryžių. „Aš vyskupas „bežemis“, – šypsodamasis sakydavo Antanas Deksnys. Jo žemė – tai visų, su kuriais teko bendrauti, širdys. Į šią žemę jis sėjo pačias įstabiausias – grožio ir gėrio gėles.

Laimingi, kurie savo gyvenimo kelyje sutiko vyskupą Antaną Deksnį.

Mirė 1999 m. gegužės 5 d. Palaidotas Bad Woerishofene.

Vyskupas

*Antanas Deksnys –
dvasiškasis Lietuvos
ambasadorius*

Architektas Jonas Mulokas

Zenonas Garška

Vienas žymiausių XX a. lietuviškos architektūros kūrėjų ir propaguotojų yra mūsų kraštiečių architektas Jonas Mulokas. Jis „iki kaulų smegenų – lietuvis“, mylėjęs bei supratus savo tautos meną ir energingai perteikęs subtilų jo grožį savo kūryboje. Jis sugebėjo tautinius medinės mažosios architektūros elementus perkelti į modernias bažnyčias.

Jonas, vyriausias Onos ir Petro Mulokų sūnus, gimė Kvetkū parapijos Šipelių kaime 1907 m. gruodžio 18 d. Dar mažas kūdikis atsivežamas į tėvų išgytą žemės valdą Vištagerklio kaime. Be Jonuko, Mulokai dar susilaukė sūnaus Vytauto (1909–1998), dukters Jadvygos (vėliau Meliūnienės, 1910–1999), dukters Valerijos (vėliau Garškienės, gim. 1917) ir sūnaus Juozo (1922–1944). Visi jie gimė Vištagerklyje.

Tėvas Petras jaunystėje aktyviai dalyvavo antirusiškoje veikloje, padėdavo savo dėdei knygnešiu. Vaikai buvo ugdomi lietuviška dvasia. Pradžios mokslus Jonas ėjo Aknystos, vėliau Baršių mokyklose. Gimnazijos kursą baigė Rōkiškyje. Besimokydamas su būsimais žymiais mūsų kraštiečiais vyskupu Antanu Deksnium, lituanistu Juozu Jasinevičiumi ir kitais, aktyviai dalyvavo skautų veikloje. Čia jo polinkį į meną pastebėjo gimnazijos kapelionas kun. L. Gižinskas. Vėliau išklauses Vytauto Landsbergio paskaitas apie architektūrą, Jonas tvirtai apsisprendė studijuoti architektūrą. 1927 m. jis tapo Lietuvos universiteto Architektūros katedros studentu. Studijas baigė 1935 m. Už suteiktą stipendiją privalėjo atlikti karinę prievolę, tad vienerius metus tarnavo Lietuvos kariuomenėje.

Pirmieji ryškesni architektūriniai darbai – tai M. Pečkauskaitės-Šatrijos Raganos garbei suprojektuota koplyčia Židikuose. Vėliau J. Mulokas suprojektavo neogotikos stiliaus bažnyčią vysk. K. Paltaroko vasaros rezidencijoje Berčiūnuose. „Naujosios Romuvos“ redaktoriui J. Keliuočiui išgyrus Berčiūnų bažnyčios lietuviškos architektūros elementus, vysk. K. Paltarokas pakvietė J. Muloką parengti Panevėžio katedros sulietuvinimo projektą. Užklupęs karas šį sumanymą nutraukė.

1939 m. Vilnių gražinus Lietuvai, J. Mulokas pirmuoju traukiniu į ją atvyko. Miesto architektūra, jo gamtos grožis architektą užbūrė. Jį jaudino nelietuviška mūsų sostinė su įvairiomis lenkiškomis atminimų lentomis ir gausiais užrašais. J. Mulokas, kaip karininkas inžinierius, buvo įtrauktas komisijon Karo mokyklai perkelti į Vilnių ir paskirtas Butų komisijos viršininku. Apsigyvenęs Vilniuje, jis su bendraminčiais griebėsi Vilniaus lietuvinimo. Vienas ženklusių darbų buvo Šv. Kazimiero bažnyčios didžiojo kupolo viršūnės – Lietuvos didžiųjų kunigaikščių karūnos – gražinimas. Lietuvai 1795 m. patekus Rusijos priklausomybėn, ši bažnyčia buvo paversta cerkve ir vietoj karūnos užgriozdintas „cibulis“. Idėją pertvarkyti bokštą rėmė žymus dvasininkas kun. A. Lipniūnas ir Vilniaus arkivyskupas M. Reinys. Pagal Kazimiero karste įdėtos karūnos modelį ir išstudijavus kitą išlikusią medžiagą, buvo sukurta karūna bažnyčiai. Statybos darbai buvo pradėti 1941 m. be formalaus vokiečių oku-

Jonas Mulokas – studentas. 1935 m.

*Mulokų šeima
Vištagerklyje
(Jonas – su uniforma)*

pacinės valdžios leidimo, nes jį gauti vargu ar būtų pavykę. Karūnos atkūrimo darbas užtruko 3 metus ir 1943 m. kovo 4 d. (per šv. Kazimiera) arkivyskupas M. Reinys kupolą pašventino. J. Mulokas savo kruopščiu darbu išsamžino Vilniaus miesto istorijoje. 1992 m. ant bažnyčios vidinės sienos jo garbei atidengta lenta su barelijefu. J. Muloko iniciatyva buvo įrengtos atminimo lentos pirmajam prezidentui, Vilniaus Didžiajam Seimui, laikraščiu „Vilniaus žinios“.

Artėjant sovietų kariuomenei, Jonas Mulokas su žmona Jadvyga ir mažyčiu sūneliu Rimu pasitraukė iš Lietuvos. Iš pradžių apsigyveno Austrijos sostinėje Vienoje, po pusmečio Lince, dar vėliau – Vokietijos mieste Augsburgėje. Gyvendamas Vokietijoje, Augsburgėje, dėstė lietuvių gimnazijoje piešimą ir meno istoriją. Per pamokas mokiniams skiepijo meilę lietuvių tautos menui, mokė komponuoti modelius su lietuvių meno motyvais. Gyvendamas Vokietijoje, Augsburgurgo lietuvių stovykloje, J. Mulokas sukūrė daugybę lietuviškų kryžių, besiskiriančių vienas nuo kito savo originalumu. Nemaža jų buvo pastatyta įvairiose lietuvių stovyklose. Gyvendamas Vokietijoje architektas dalyvavo lietuviškos architektūros konkurse „Su-

*J. Mulokas prie
savo rezidencijos
Čikagoje. 1961 m.*

*Jonas Mulokas
su sūnumi Rimu
darbo kabinete
Čikagoje*

projektuoti lietuvišką gyvenamąjį namą“. Iš 15-kos pateiktų jo projektas laimėjo pirmąją vietą.

1949 m. J. Mulokas su šeima persikėlė gyventi į JAV, apsigyveno East Saint Louiso mieste, globojamas savo jaunystės draugo kunigo, vėliau vyskupo Antano Deksnio. 1950 m. persikėlė gyventi į Čikagą. Čia darbavosi su amerikiečių architektais. 1958 m. išlaikė valstybinius architekto egzaminus ir įgijo teisę savarankiškai užsiimti architekto praktika. Čikagos Marijos Gimimo parapijos klebonas J. Paškauskas pakvietė J. Muloką suprojektuoti naują bažnyčią. J. Mulokas pasiūlė neobarokinę bažnyčią su frontiniais bokštais – lietuviškos architektūros varpinėmis ir koplytstulpių viršūnėmis. Tai buvo nauja ne tik lietuviškoje, bet ir apskritai architektūroje. Nauja, nes norėta medinių koplytstulpių motyvą perkelti į mūrinę monumentalią architektūrą. Nors ši idėja buvo patraukli, tačiau kritikų, ypač tarp lietuvių oponentų, netrūko. Su tokiu projektu J. Mulokas supažindino žymiausią Amerikos architektą Franką-Loydą Wrightą. Jis ir grupė Amerikos architektų projektą įvertino teigiamai ir J. Muloką padaršino. Parapijos klebonas nudžiugo, kad lietuvių oponentų pretenzijos nepagrįstos, ir su parapijos komitetu galutinai priėmė J. Muloko projektą.

*Šv. Marijos
Gimimo bažnyčia*

Kryžiaus kelių
koplyčia

Bažnyčia buvo pastatyta per trejus metus. Ją apipavidalinant talkino dailininkas V. Jonynas. Apie jos pasisekimą buvo daug gražių žodžių pasakyta to meto spaudoje. Pavyzdžiui, žymus Pietų Amerikos žurnalistas Petras Babickas rašė: „*Tokią bažnyčią gali pastatyti tik didžios tautos vaikai*“¹. Žymus lietuvių meno žinovas prof. P. Galaunė, susižavėjęs J. Muloko architektūros darbais, taip sakė: „*Prieš šias tamstos pastangas galima nulenkti galvą*“².

1950 m. kunigas A. Deksnys pakvietė J. Muloką užbaigti Saint Louiso lietuvių parapijos Marijos Nekalto Prasidėjimo bažnyčią. Konkursą laimėjo J. Muloko projektas. Architektas J. Mulokas, dailininkas V. Jonynas ir iš dalies skulptorius V. Kašuba sukūrė originalią menišką lietuviško stiliaus šventovę³. 1953 m. pašventinama pranciškonų vienuolyno sodyboje pagal J. Muloko projektą pastatyta Lurdo Grotos koplyčia Kennebunkporte. Vėliau tėvai pranciškonai panoro savo sodyboje turėti ir Kryžiaus Kelio koplytėles. Jų pageidavimu J. Mulokas suprojektavo Kryžiaus Kelio koplyčią. Nedidelė Onos bažnyčia Vilniuje, anot kun. P. Celiešiaus, yra lietuviškos gotikos pažiba, o Kryžiaus Kelio koplyčia yra J. Muloko architektūrinės kūrybos šedevras⁴. 1959 m. žurnale „Technikos žodis“ rašoma:

„Šis paminklas, kurio statyboje J. Mulokas pirmasis įvedė koplytstulpio formas į monumentalią mūrinę architektūrą, panaudodamas jas bokštų viršūnėms ir kitur, kartu su kitų menininkų įnašais daro jį originaliu (...). Tai „yra savo rūšies perlas, kurio vertė glūdi ne tiek apimtyje, kiek karatuose“ (...) „Iš meninės ir religinės pusės vienintelė pasaulyje savo išvaizda ir tobulu atbaigimu“⁵.

Tėvų kapucinų indėnų misija pakvietė J. Muloką suprojektuoti koplyčią

¹ J. Muloko architektūra, red. kun. P. Celešius, Los Angeles, 1983, p. 60.

² Margutis, 1961, gruodžio 2.

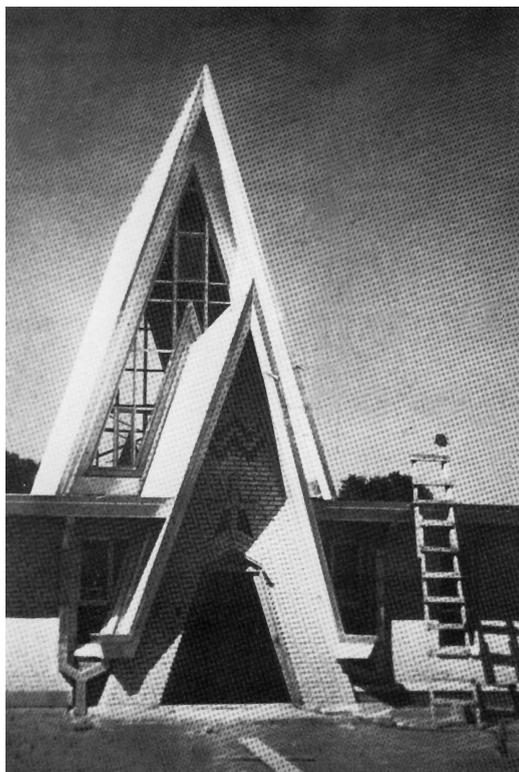
³ J. Muloko architektūra, p. 70.

⁴ Ten pat, p. 75.

⁵ Technikos žodis, 1959, p. 17.

seselių vienuolynui, mergaičių bendrabutį, sporto salę ir valgyklą Custerio vietovėje. Projektuojama turėjo būti indėnų stiliumi. Projekto autoriui pavyko indėnišką meną susieti su misijos funkciniais pastatais: panaudotas palapinių motyvas, dominuojantis visuose statiniuose, daug indėnų meno ornamentikos. Darbas patiko ne tik projekto užsakovams, bet ir visuomenei. Šis projektas Amerikos architektų suvažiavime 1962 m. Čikagoje buvo apdovanotas žymeniu „Award for Excellence in Design“ („Žymuo už puikų projektą“).

Labiausiai J. Muloką, kaip architektą, išgarsino jo suprojektuota Kristaus Atsimainymo bažnyčia Mespeth. Šios parapijos klebonas prelatas Jonas Balkūnas norėjo, kad bažnyčia būtų sukurta būdingomis lietuvių architektūrai formomis. J. Mulokas bažnyčios pagrindu paėmė lietuviško klojimo motyvą. Pa-

stato didžiąją dalį sudarė stogas, nusileidžiantis netoli žemės. *Indėnų misijos koplyčia* Stogo šelmuo buvo suprojektuotas iš stiklo ir aprėmintas metaliniais žirgeliais, būdingais tautinei lietuvių architektūrai. Bažnyčios grožį papildė puikiai pavykęs fasadas ir prie bažnyčios kampo išaugęs gražiai stilizuotas bokštas, kurio viršūnėje iškilo lietuviškas koplytstulpis. Bažnyčia meniškai apipavidalino dailininkas V. Jonynas. Statinys puikiai derinasi su aplinka ir darė didelį įspūdį. Bažnyčia baigta statyti 1962 m., tais pačiais metais Niujorke naujų pastatų vertinimo komisija už šį darbą J. Mulokui suteikė pirmojo laipsnio premiją. Tai turėjo didelę reikšmę architektui. Jis lyginamas su vienu geriausių to meto suomių kilmės architektu Ero Saarines, kuris tais pačiais metais buvo apdovanotas tokia pačia premija už suprojektuotą lėktuvų bendrovės TWA stotį Džono Kenedžio oro uoste Niujorke. J. Muloko, kaip architekto, vardas išeina iš vienos tautos ribų ir atsiduria tarp geriausių Jungtinių Amerikos Valstijų architektūros kūrėjų, turinčių nacionalinį stilių⁶.

1963–1964 m. J. Mulokas suprojektavo Šventojo Kryžiaus bažnyčią Daytone, Oklahomoje, 1964–1966 m. – senelių namus Omahoje.

1969 m. architektai Jonas ir jo sūnus Rimas suprojektavo Paminklinę bažnyčią Romoje. Šis projektas 1969 m. laimėjo „Special Award“ premiją Amerikoje, registruotų architektų konvencijoje Čikagoje. Projektas neįgyvendintas.

1970–1974 m. lietuvių jėzuitų pakviesti architektai Jonas ir Rimas Mulokai suprojektavo jaunimo centro Čikagoje centrinę dalį. Tai buvo labai sudėtingas uždavinys, nes centrinę dalį reikėjo

⁶ J. Muloko architektūra, p. 100.

*Kristaus Atsimainymo
bažnyčia*

kūrybiškai įkomponuoti tarp esamų statinių į vientisą darnų ansamblį. Naujojo pastato iškilmingumui pabrėžti architektai fasade suprojektavo spalvotą (iš plytų) Lietuvos pilių panoramą, tačiau, užsakovams paprašius sumažinti statybos išlaidas, vietoj penkių aukštų suprojektuoti tik trys. Vietoj pilių panoramos buvo suprojektuotas Lietuvos Vytis pagal M. K. Čiurlionio „Vyčio“ viziją. Vytis susidėjo iš 6 000 plytų. Neradęs šiam darbui tinkamo mūrininko, jį sumūrijo pats projekto autorius J. Mulokas.

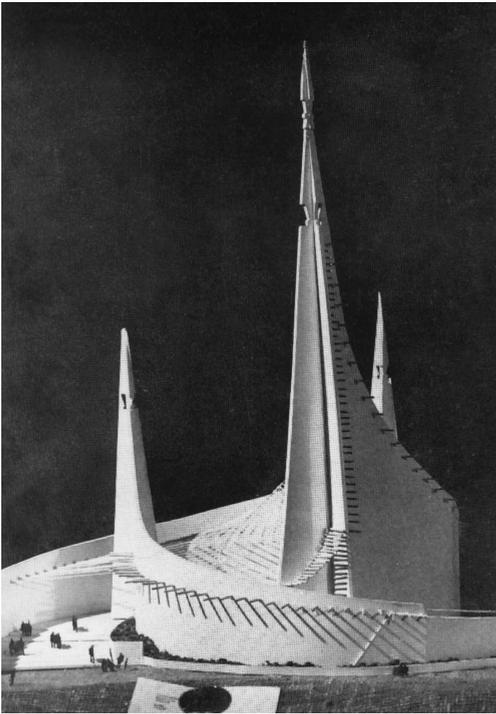
Wayno valstybiniame universitete Detroite buvo įrengiami įvairių tautybių etniniai kambariai. Universiteto vadovybė pasiūlė ir lietuviams tokių kambarių įsirengti. Kambariui įrengti lietuvių komisija surengė konkursą, kurį laimėjo Jonas ir Rimas Mulokai. Autoriai, gerai išstudijavę Lietuvos kultūros ir tautos istoriją, sugebėjo įamžinti visus ženklesnius momentus. Kambario sienose pavaizduoti žymesni architektūros paminklai, Lietuvos valdovai, žė-

*Jaunimo centro
portalas. Čikaga*

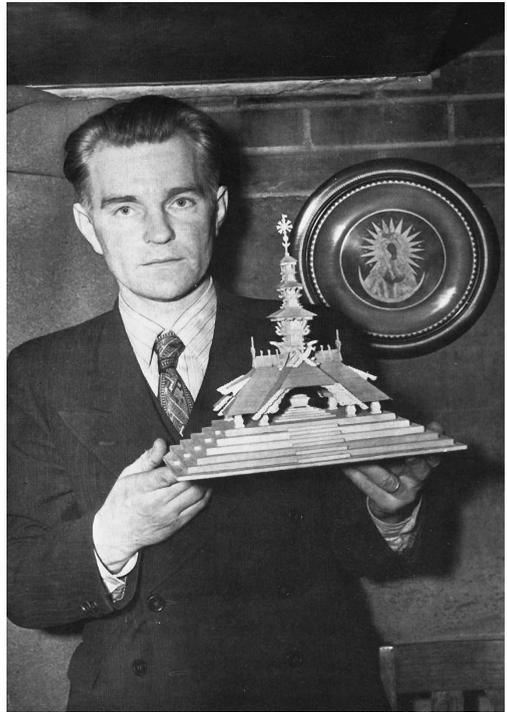

*Lurdo Grotta
Kennehunkponte*

*Lietuvių tremtinių
bažnyčios projektas*

*J. Muloko suprojektuoto
mauzoliejaus už laisvę
žuvusiems kariams modelis*

*Jadzė ir Jonas
Mulokai su sūnaus
Rimo šeima*

*J. Muloko
rezidencijos
Santa Monikoje
fasadas*

mėlapiiai, paveikslai ir t. t. Ant kairės sienos – XV a. Lietuvos žemėlapis su paaiškinimų lenta. Šis kambarys supažindina būsimuosius JAV inteligentus su didinga Lietuvos praeitimi, lietuvių laimėjimais ir troškimais. Žurnalistas kun. J. Prunskis minėto kambario įrengimą trumpai apibūdina taip:

„Tai vienas iš žavingiausių tautybių kambarių, įrengtų Wayno Vals-tybiniame Universitete Detroite“⁷.

J. Mulokas įgyvendino ir daug mažesnių projektų. Suprojektavo gražių kopyltstulpių ir kitų mažosios architektūros kūrinių.

Šalia minėtų kūrinių, yra pastatęs nemažai privačių rezidencijų Čikagoje, o paskutiniu savo gyvenimo laikotarpiu su sūnumi Rimu Kalifornijoje, Santa Monikoje, buvo įkūręs architektų bendrovę.

J. Mulokas visą gyvenimą aktyviai reiškėsi visuomeninėje veikloje. Da-

⁷ *Ten pat*, p. 94.

lyvavo skautų judėjime, priklausė Neo-Lithuania studentų korporacijai. Buvo lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos garbės teismo narys. Priklausė pirmajai M. K. Čiurlionio meno valdybai. Nuo 1979 m. Kalifornijoje įstojo į Dailių menų klubą, vieną kadenciją buvo jo pirmininkas.

Vienas būdingiausių J. Muloko bruožų, kaip teigia jo gyvenimo bendražygė žmona Jadvyga, yra prisirišimas prie tėviškės ir tautos, kurios prieglobstyje jis gimė ir augo. Jai ir skyrė visą savo kūrybą. Mitas, simbolika, vizija, kaip ryškiausi lietuvių dailės elementai, buvo neišsenkami jo kūrybos impulsai visą gyvenimą.

Mirė J. Mulokas 1983 m. gegužės 31 d. Los Andželo priemiestyje Santa Monikoje, palikęs ne tik gausų kūrybinį palikimą, bet ir darnią šeimą, išaugintą lietuviška dvasia. Juk anūkių vardai: Undinė, Aušra, Rima, Ieva, Nida; bei proanūkių – Dainava ir Gabija Birutė – daug ką pasako.

Šiandien mes blaškomės tarp Rytų ir Vakarų, užmiršdami, kad esame Europos centras ir turime subtilų grožio jautumą bei tautinę savimonę. Ateityje, anot J. Basanavičiaus, mūsų dvasiai „atsikvošėjus“, turėtų ateiti laikas, kai lietuviškos bažnyčios bus statomos ne tik Amerikoje, bet rasim lėšų ir vietos joms savame krašte. Mūsų kraštovaizdžio nedarkys šaltomis ir niūriomis spalvomis dažyti gremėzdiški „bildin-gai“. To siekė mūsų kraštietis Jonas Mulokas, toks buvo jo gyvenimo kredo.

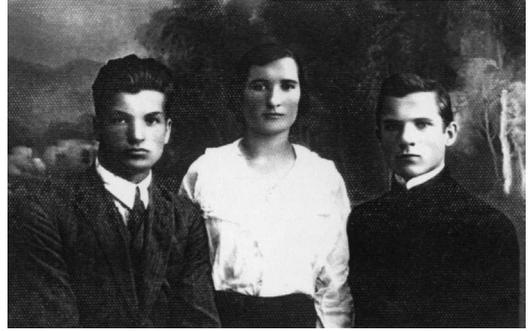
Lietuvos mokslų akademijos narys korespondentas Juozas Bulavas

Augis Bulavas

Juozas Bulavas Lietuvoje buvo iškili asmenybė. Jo nuveikti darbai prisidėjo prie lietuvių išsaugojimo ir Nepriklausomybės atkūrimo. J. Bulavo gyvenimo kelias buvo sudėtingas, daug teko patirti sunkumų, daug neteisybės. Nėra jo nuveiktų darbų rašytinių apibendrinimų. Tam tikrus gyvenimo etapus nušviečia tik neišsamios žinios enciklopedijose, straipsniuose. Tačiau, ma-

nau, ateis laikas, kada apie Juozą Bulavą bus parengta išsami, objektyvi jo gyvenimą ir darbus atspindinti knyga. Jis to vertas.

*Jonas Bulavas, Adelė Bulavaitė,
Juozas Bulavas*

Juozas Bulavas gimė Jono ir Angelės Bulavų šeimoje 1909 m. sausio 12 d. Rokiškio r. Ginotų k. Jis buvo šeštas vaikas šeimoje. Detaliau Jono ir Angelės Bulavų šeima aprašyta prisiminimuose apie Joną Bulavą, Juozo vyresnįjį brolių.

1928 m. Juozas Bulavas gerais pažymiais baigė Rokiškio gimnaziją ir įstojo į Kauno universitetą, 1932 m. jis baigė Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakultetą.

Kad būtų suprantama Juozo Bulavo pažiūrų raida, būtina nors trumpai apžvelgti jo brendimo laikotarpio politinę-ekonominę situaciją Lietuvoje. Paskelbus Nepriklausomybę 1918 m. vasario 16 d. Lietuva palengva kėlėsi iš griuvėsių. Kūrėsi valstybės institucijos, kaimo žmonės kibo į darbus, savanoriai gavo žemės, kūrėsi kariuomenė, stiprėjo lietuviškos mokslo įstaigos ir t. t. Tačiau greta su šiais gerais darbais plito ir negerovės. Kaip pūlinys ant valstybės kūno augo valdininkijos sluoksnis. Pastarųjų pagrindiniu uždaviniu tapo ne valstybės reikalų geresnis sprendimas, o savo gerovės kėlimas. Suklestėjo korupcija, plito kyšininkavimas, naudojimas pažintimis, asmeninės naudos siekimas visomis leistomis ir neleistomis priemonėmis. Dalis gerai apmokamos karininkijos pamėgo tuščiai leisti laiką ir ieškoti malonumų. Didėjo atotrūkis tarp korumpuotos valdininkijos ir darbininkų bei valstiečių, kurių pragyvenimo lygis smuko. Po valstybinio perversmo, įvykdyto 1926 m. gruodžio 16 d., išgalėjo autoritarinis režimas. Buvo persekiojami kitai mąstantys. Tokių žmonių kaip Juozas Bulavas, kuris nepriteklis patyrė nuo vaikystės, mintys kryo į priemonių blogėjančiai politinei-ekonominei padėčiai pakeisti paieškas. Jo įsitikinimu, norint pagerinti paprasto žmogaus buitį, reikia eiti bolševizmo idėjų įgyvendinimo keliu. Matyt, jis dar nežinojo, kokiais nežmoniškais metodais tos idėjos įgyvendinamos Rusijoje. Tuo metu jis matė tik paradinę reikalo pusę. Jau studijuodamas tapo Lietuvos komunistų partijos nariu. Partijos viršininkų rašytoje charakteristikoje 1932 m. apibūdinamas kaip teisingas, atviras ir nuolatos studijuojantis marksizmą-leninizmą.

LKP CK politinio biuro sprendimu Juozas Bulavas siunčiamas į Berlyną, kur redaguoja laikraštį „Balsas“. Be to, Berlyne gilina teisės žinias. Tačiau jau šiame

gyvenimo etape pasireiškia jo charakterio bruožai – polinkis nesitaikstyti su tuo, kas akivaizdžiai prieštarauja logiškam mąstymui. Jis atsisako spausdinti Z. Angariečio straipsnį, kuriame kritikuojami pažangūs Lietuvos inteligentai. 1933 m. spalio mėnesį J. Bulavas išvyko Maskvon į kursus prie Komunistų Internacionalo. Nuo 1934 m. dirbo nelegalų darbą Lietuvoje, kol neišliuvo. Buvo tardomas, teisiamas ir kalinamas.

1938 m. Juozas Bulavas išleidžiamas iš kalėjimo ir tais pačiais metais pašalinamas iš Lietuvos komunistų partijos. To pašalinimo priežastis – nesutarimai su partijos vadovybe esminiais klausimais: dėl antifašistinio liaudies fronto sudarymo, dėl stalininio režimo vertinimo, dėl LKP veiklos savarankiškumo.

J. Bulavo nuomone, partijai turi vadovauti apsišvietę inteligentai, o ne beveik beraščiai darbininkai. Jis sužinojo apie bolševikų vykdomas represijas ir jas smerkė. Dar viena pašalinimo priežastis buvo jo kreipimasis iš kalėjimo į Lietuvos prezidentą su malonės prašymu. A. Sniečkaus ir kitų partijos vadų pozicija buvo tokia: jokių malonės prašymų ir kompromisų su buržuazine valdžia.

Buvo dar viena J. Bulavo pašalinimo iš partijos priežastis: 1938 m. sausio 1 d. vykusiame LKP CK plenumo Kulautuvoje norėta jį išrinkti sekretoriumi vietoj A. Sniečkaus, kuris, kai kurių partinių veikėjų nuomone, tik akiai vykdė iš Maskvos gaunamus nurodymus. J. Bulavas šių pareigų atsisakė. Jam buvo aišku, kad partijos veikla Lietuvoje jau visiškai kontroliuojama SSRS pasiuntinio iš Maskvos Pozdniakovo ir apie kokius nors savarankiškus sprendimus nėra ko svajoti. Tačiau tokį potencialų konkurentą reikėjo kuo greičiau šalinti.

Išėjęs iš kalėjimo Juozas Bulavas dirbo Lietūkyje. Tuo metu žydai buvo išsikovoję monopolį Lietuvoje pardavinėti žibala. Ėmė po litą už litrą. J. Bulavas prisidėjo prie to, kad prekybos žibalu ėmėsi Lietūkis, pradėjęs pardavinėti litrą žibalo po 40–50 centų. Tai pagerino paprastų žmonių buitį. Žibalas tuo metu daug kur buvo naudojamas ir maistui gaminti, ir apšvietimui.

J. Bulavo dukra Rita nurodo, kad iki 1940 m. jos tėvas dar ir advokatavo.

1930 m. Juozas Bulavas vedė Vandą Mykolaitytę. Sūnus Vladas gimė 1936 m., o 1940 m. – dukra Rita.

1940 m. Juozas Bulavas paskiriamas Vilniaus universiteto prorektoriumi. Be to, ėjo profesoriaus pareigas ir vedėjavo Teisės fakulteto Darbo teisės katedroje. Tais pačiais metais Bulavų šeima persikėlė gyventi į Vilnių.

Vokiečių okupacijos laikotarpiu iš pradžių mokytojavo Rokiškio, vėliau Utenos gimnazijoje. Vengdamas suėmimo persikėlė Panemunėn, vėliau į Vičiūnus. Traukiantis vokiečiams gyveno Kaune, bute žmonos sesers Jadzės, kuri žuvo besitraukdama į Vakarų.

Frontui praūžus, grįžo į Vilnių. Čia paskiriamas LTSR Plano komisijos pirmininko pavaduotoju. Vertino nuostolius, Lietuvai padarytus vokiečių okupacijos metu. 1945–1946 m. dirbo Mokslų akademijos organizacinio komiteto generaliniu sekretoriumi. 1946–1952 m. buvo Teisės instituto, o 1953–1956 m. – Ekonomikos instituto direktorius. Nuo 1953 m. – Lietuvos mokslų akademijos narys korespondentas. Be to, 1951–1955 m. buvo Aukštųjų mokyklų ir mokslo įstaigų darbuotojų profsąjungos respublikinio komiteto pirmininkas. Nuo pat karo pabaigos tęsė darbą Vilniaus universitete. 1945 m. jam suteiktas docento vardas. 1948 m. apsigynė kandidatinę (daktaro) disertaciją. 1956–1958 m. Juozas Bulavas vadovavo Valstybinės teisės katedrai.

1956 m. Juozas Bulavas paskiriamas Vilniaus universiteto rektoriumi. Prieš aprašant šį labai svarbų jo biografijos periodą, reikia nors trumpai apžvelgti to meto gyvenimo sąlygas, pomėgius.

Po karo sugrįžusi Vilniun Bulavų šeima apsigyveno gerame daugiaaukščiame name Taurakalnio papėdėje, tuometinėje Tauro gatvėje. Iki miesto centro vos keli žingsniai. Bulavų kaimynai buvo Korsakai, Mykolaičiai ir kiti Lietuvoje žinomi žmonės. Kartais iš Dotnuvos (vėliau iš Kauno) aplankydavome dėdę Juozą. Pamenu keistą vaizdą, matytą pro dėdės virtuvės langą: E. Mykolaitienė, gana stambi moteriškė, iš kiemo į gatvę stūmė mažą automobiluką su V. Mykolaičiu-Putinu prie vairo. Matyt, išvažiuoti iš kiemo pro gana siaurą arką rašytojui uždavinys buvo per sunkus. Pamenu, kaip su Vladu, Rita ir kaimyne Ingrida Korsakaite lakstėme nuo kalniukų su rogėmis. Operos ir baletu teatro buvo netoli – reikėjo tik pakilti gatve į kalną. J. Bulavo šeimos nariai lankydavo operą. Pamenu, ir mes su dėde ten lankėmės. Regis, klausėmės ir gėrėjomės Jurgio Karnavičiaus opera „Gražina“.

Dėdė Juozas, palyginti su jo broliu Jonu, buvo atviresnis ir komunikablesnis. Mėgdavo pabendrauti su jam artimais žmonėmis. Neatsisakydavo ir gero vyno ar kokio kito gėrimo taurelės.

Atostogų metu su šeima važiuodavo pajūrin, iš ten grįždami užsukdavo į Dotnuvą, pas brolių Joną. Dotnuvoje Jono šeima gyveno ūkiškai, todėl svečius būdavo kuo pavaišinti. Tuo metu su maisto produktais buvo striuka. Vėliau ilsėdavosi Valakampiuose, nuošalioje sodyboje, po karo atiduotoje Mokslų akademijai. Vienoje viloje prie pat pušyno Bulavai gyveno su Korsakais. Kitoje, atokiau, – prof. V. Mykolaitis-Putinas su žmona, Mokslų akademijos prezidento Matulio šeima ir gydytoja Katilienė su savo dviem berniukais. Pušyną gaubdavo tylą – tik tolumo garlaivio sirena kartais atsklisdavo nuo Neries. Pieną pirkdavo iš namelių sargo, maisto produktus veždavo iš miesto autobusu ar garlaiviu. Čia būdavo gera.

Vėliau Bulavas pradėjo statytis namą ramioje Žvėryno gatvelėje, kuri ir dabar vadinasi Malonioji. Nuo Neries Bulavų sklypą skyrė tik J. Matulio žemė ir namas. Iki Gedimino prospekto (tada Lenino pr.) kokios 10–15 minučių pėstute. Namą gaubia senų medžių lapija.

1952 m. J. Bulavas, patariamasis LKP CK sekretoriaus ideologiniam darbui V. Niunkos, su kuriuo bendraudavo artimiau, be to, primygtinai reikalaujant A. Sniečkui, antrą kartą įstojo į Lietuvos komunistų partiją.

*Juozas Bulavas
su sūnumi Vladu.
1938 m.*

Prieš paskiriant rektoriumi J. Bulavas ilgai svarstė ir abejojo savo tinkamumu užimti šias pareigas. Aiškinosi, kad neturi profesoriaus vardo. Jis gerai suprato, kad darbo sąlygos Vilniaus universitete bus labai sudėtingos.

Pokario metais vykdant nutautinimo politiką į universitetą buvo priimta daug rusakalbių darbuotojų. Lietuvių dėstytojų ir studentų buvo maždaug 60 procentų. Buvo reikalaujama, kad grupių, kuriose dėstoma rusų kalba, skaičius būtų didinamas. Pokario metais dirbusi universiteto vadovybė, bijodama represijų, rusinimo tendencijoms nuolaidžiavo. Gretimų respublikų universitetai (pvz., Latvijos, Baltarusijos, Ukrainos) buvo visai surusinti. Tapęs rektoriumi Juozas Bulavas iš esmės sulietuvino universitetą ir apvalė jį nuo nemokšų ir prisitaikėlių, kyšininkų ir karjeristų. Tai sukėlė jų aktyvų nepasitenkinimą. Pasipylė skundai. N. Chruščiovo laikų atšilimas baigėsi, nemalonumų ilgai laukti nereikėjo.

1958 m. birželio 27 d. įvyko LKP CK biuro posėdis, svarstęs rektoriaus Juozo Bulavo klausimą. Susidorojimo su J. Bulavu eigą gana išsamiai aprašė prof. A. Sakalas žurnale „Nemunas“ (1989, Nr. 6). Žemiau pateikiu keletą ištraukų iš šio straipsnio, kuriuose J. Bulavo oponentai aiškina jo nusižengimus.

A. Sniečkus:

„Universitete yra dvi pozicijos, viena Bulavo, kuris visą veiklą nukreipė prieš rusus aplamai... Kartą Bulavas pasakė: padarysiu universitetą lietuvišku... Lietuvių literatūros katedra buvo atiduota į nemarksistų rankas... 1940–1941 metais Bulavas, dirbdamas universitete, labiau sutarė su Biržiška, o ne su partija... Bulavas nuslydo nuo partinių pozicijų sprendžiant kadro klausimą. Pvz., buvo nušluotas konkurso tvarka Stepanovas, buvo pašalinta Monochina (dirbo asistente, o pagal dokumentus buvo tik baigusi akušerijos kursų, karo metu prižiūrėjo vokiečių belaisvės – moteris), Gorbunovas... Bulavas išleido iš akių ideologinės kovos aštrumą ir davė progos nacionalistiniams elementams tuo pasinaudoti. Tai viena iš pagrindinių rektoriaus klaidų. Be to, Bulavas daugelyje atvejų nesiskaitė su partijos biuro nuomone, nesirėmė partine organizacija ir nepanoro savo klaidų taisyti... Bulavas nesiėmė reikiamų priemonių prieš nacionalistinių nuotaikų pasireiškimą studentų tarpe. Pvz., reikiamai nereaguota iš rektoriaus pusės prieš nacionalistinius studentų išpuolius per 1956 m. Vėlines. Nebuvo iš rektorato pusės jų pasmerkimo. Partinė organizacija siūlė tam tikrą skaičių studentų pašalinti (120–130 studentų,

*Vanda ir Juozas
Bulavai prie savo
namo. 1987 m.*

žr. „Gimtasis kraštas“, 1980, Nr. 49 – A. B.), bet rektorius pasiūlymo nepriėmė ir pašalinti nesutiko. Dargi paveikė kitų aukštųjų mokyklų vadovybes – Pedagoginio instituto, Konservatorijos, Dailės instituto – neklausyti partijos pasiūlymų... Lietuvių literatūros katedroje kai kurie dėstytojai neigiamai veikia į studentų nuotaikas, pvz., Lukšienė. Šioje katedroje ideologiniai klausimai buvo nukreipiami į šalį. Katedroje vyraavo nepartiniai Lukšienė, Zaborskaitė, Sauka, Sprindis, Kostkevičiūtė (dabar žymūs mokslininkai. Atėjus į rektorius J. Kubiliui M. Lukšienė, V. Zaborskaitė, I. Kostkevičiūtė buvo atleistos – A. B.). Esmė tokia, kad universitete buvo paskelbta kova komunizmui...”

V. Niunka:

„... Drg. Kuzminskis (universiteto partorgas – A. B.) mums pareiškė, kad drg. Bulavas orientavęs mokslines tarybas į tai, kad tarybos nariai balsuodami privalo vadovautis tik savo sąžine ir nepasiduoti jokiai pašalinei įtakai... Esamomis sąlygomis rektoriaus raginimas nepasiduoti pašalinėms įtakoms – tai iš esmės raginimas nepaisyti partinės organizacijos nuomonės“.

P. Griškevičius:

„... Per daug priėmė buvusių represuotų – 128, net su lengvatomis. Universitete jauni kadrai nežino, ko klausyti – partinės organizacijos ar Bulavo“.

V. Kuzminskis:

„... Bulavas kaip vadovas ir organizatorius stiprus. Tai matome iš visų jo darbų mokslo organizavimo, administracijos ir ūkinėje srityje. Bet politinėje srityje jo pozicija neteisinga, ypač studentų ir dėstytojų politiniame-auklėjamajame darbe“.

Posėdyje buvo parodytas dokumentas, adresuotas A. Sniečkui ir pasirašytas Mokslų akademijos prezidento J. Matulio, kuriame reiškiamą nuomonę, kad prie to, jog G. Zimas neišrinktas MA nariu korespondentu, o J. Žiugžda – Istorijos instituto direktoriumi, prisidėjo ir J. Bulavas.

Buvo ir gynusių J. Bulavą, tačiau po tokių kaltinimų tai buvo balsas tyruose. Priimtas toks LKP CK biuro nutarimas:

„1. Atleisti drg. J. Bulavą iš Vilniaus Valstybinio universiteto rektoriaus pareigų, kaip neužtikrinusio partijos linijos pravedimo studentų komunistinio auklėjimo bare.

2. Pavesti LKP CK partinei komisijai papildomai ištirti drg. J. Bulavo, kaip komunisto, elgesį ir apie rezultatą pareikšti LKP CK“.

Reikia pažymėti, kad dar anksčiau, po 1958 m. pavasarį įvykusio LKP suvažiavimo, J. Bulavas buvo padavęs atsistatydinimo pareiškimą, kurio aukštesnė valdžia nepatenkino.

1958 m. Amerikos balsas visam pasauliui pareiškė, kad Lietuvoje atsirado du rektoriai Jonas ir Juozas Bulavai – kovotojai už lietuvių. Toks „meškos patarnavimas“ irgi turėjo reikšmės jų nušalinimui.

1959 m. liepos 28 d. įvykusiame LKP CK biuro posėdyje nutarta už politines klaidas lenininėje nacionalinėje politikoje Juozą Bulavą pašalinti iš komunistų partijos narių. Su tikslu sufabrikuoti bylą prasideda visokie patikrinimai. Kruopščiai tikrinami namo statybos dokumentai. Prie ko prikibti nerado.

Atleistas nuo administracinio-organizacinio darbo, Juozas Bulavas užsiima moksline veikla. Tam gana palankios sąlygos susidarė 1959–1968 m. dirbant Ekonomikos institute vyr. moksliniu darbuotoju, o 1969–1973 m. Istorijos instituto teisės sektoriaus vadovu. Šiuo laikotarpiu parašomos monografijos „Buržuazinių valstybių formos ir režimai“ (išleista 1966), „Buržuazinių valstybių konstituciniai institutai“ (1968) ir „Vokiškųjų fašistų okupacinis Lietuvos valdymas (1941–1944)“ (1969). Ant paskutinės monografijos egzemplioriaus, kurį padovanojo savo dukrai, titulinio lapo užrašė: „*Mielai Ritai. Atminimui (mano antroji daktarinė disertacija)*“. Anot autoriaus, šis veikalas glaudžiai susijęs su 1966 m. išleista knyga ir kartu su ja sudaro vientisą monografiją. Jas J. Bulavas norėjo ginti kaip daktaro (dabar habilituoto daktaro) disertaciją.

Istorijos instituto jungtinis istorikų ir teisininkų skyriaus posėdis rekomendacijos disertacijai ginti nedavė, nors išvadose sakoma, kad darbas yra vertingas. Kai kas prasitarė, kad nerekomenduoti darbo nurodymą davė pats A. Sniečkus. Tas pats asmuo trukdė ir Vilniaus universitete suteiktam profesoriaus vardui patvirtinti.

Be aukščiau minėtų mokslinių darbų, J. Bulavas parašė šiuos veikalus: „Tautos atstovavimo falsifikavimas buržuazinėje Lietuvoje“ (1949), „Lietuvos darbo valstiečių ekonominė padėtis fašistinės valdžios metais“ (1955), „Rinkimai ir „tautos atstovavimas“ buržuazinėje Lietuvoje“ (1956), „Lietuvos TSR teisingumo organizacija ir valdymas (1940–1967 m.)“ (1968), „Lietuvos buržuazinės Laikinosios vyriausybės sudarymas ir veikla kuriant valstybės aparatą“ (1972). Parašė nemažai straipsnių. Rašė atsiminimus.

Juozas Bulavas nuoširdžiai pasitiko Lietuvos Atgimimą. 1988–1990 m. buvo aktyvus Lietuvos Sąjūdžio dalyvis.

Po Nepriklausomybės paskelbimo pagrindinis J. Bulavo rūpestis buvo Lietuvos Konstitucijos projektų rengimas. Jam šiame be galo atsakingame darbe talkino keli žinomi teisininkai. Tačiau visokios komisijos projekto punktus keitė tiek, kad kai kur pagrindinės minties nebeliko ir, anot J. Bulavo, tai projekto kūrėjus labai nuvylė. Suprantama, kad daug kam magėjo „įterpti savo trigrašį“ – tapti pagrindinio valstybės įstatymo bendraautoriais.

Nuo 1992 m. J. Bulavas – pirmojo Seimo narys. Kaip seniausias seimūnas pirmininkavo pirmajam Seimo posėdžiui. Vėliau dirbo Seimo Valstybės ir teisės komitete. Už nuopelnus Lietuvai J. Bulavas 1994 m. apdovanojamas LDK Gedimino ordino Riterio kryžiumi.

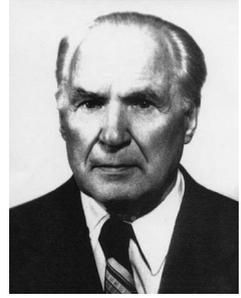
Iš prigimties J. Bulavas buvo tvirtas. Tačiau pragyventas sudėtingas, pilnas netikėtumų ir sukrėtimų gyvenimas, nuolatinė įtampa kovojant už savo įsitikinimus,

išgyvenimai matant Lietuvoje daromas negeroves, be to, ir garbus amžius darė savo. Vis dažniau tekdavo kreiptis į gydytojus. Nepaisant to, jau peržengęs devintą dešimtį, buvo kupinas idėjų ir optimizmo.

1995 m. rugpjūčio 20 d. valstybės ir visuomenės veikėjas, mokslininkas Juozas Bulavas mirė. Lydėjo jį į paskutinę kelionę valstybės vadovai, draugai, bendradarbiai, pažįstami ir visi tie, kurie teigiamai vertino jo nuveiktus darbus. Buvo be galo daug norinčių atsisveikinti. Pasakyta daug gerų žodžių. Mirusiojo pagerbimo metu jo sūnus Vladas pasakė: „*Aš visada norėjau būti panašus į jį*“. Buvo ir tokių, kurie šią netektį sutiko kitaip.

Kartą mano buvęs bendradarbis, užėjus kalbai apie J. Bulavą, pavadino jį Achenatenu. Achenatenas (Amenofis IV) buvo senojo Egipto faraonas, valdęs 1360–1343 m. pr. Kr. Jis žinomas istorijoje tuo, kad norėdamas gero savo tautai, pakeitė šimtmečiais žynių formuotas kai kurias religijos dogmas ir kai kuriuos valstybės valdymo principus. Po jo mirties kiti valdovai norėjo ištrinti įrašus apie jį akmenyje ir žmonių atmintyse. Nepavyko. Tai, ką jis padarė, buvo panaudota ateinančių kartų.

Toks analogas sukelia įvairių minčių. Ne visada istorija būna gera mokytoja.

Juozas Bulavas.
1989 m.

Selekcininkas profesorius Jonas Bulavas

Augis Bulavas

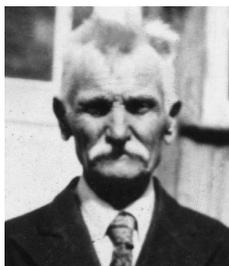
Prie Ūnuškio bažnytėlės glaudžiasi senos kapinės. Kai kurie užrašai ant paminklų įskaitomi lengvai, kiti sunkiau. Neretai randi užrašyta, kad palaidoti Kanopos, Muraliai, Muroliai, Bulovai, Bulavai... Tai dažnos šio krašto gyventojų pavardės. Daugelis anais laikais pažinojo vieni kitus, kai kuriuos siejo giminystės ryšiai. Šio Lietuvos pakraščio žmonės garsėjo darbštumu, gyveno daugiausia iš žemės. Ne vienas šio krašto vaikas vėliau tapo žinomu Lietuvoje.

Rokiškio apskr. Júodupės vls., Ginotų kaimo gyventojas Jonas Bulavas 1894 m. vedė Angelę Povilavičiūtę. Jie turėjo apie 7 ha žemės. Be to, Jonas gebėjo ir paprastam kaimo žmogui tinkamą rūbelį pasiūti. Jonas ir Angelė susilaukė septynių vaikų: 3 dukterų ir 4 sūnų. Dukros ištekėjo už ūkininkų ir visą savo gyvenimą praleido Rokiškio krašte (Emilija Mieliūnienė, gim. 1895, Teofilė Kažemėkienė, gim. 1898, Adelė Ginotienė, gim. 1901). Užaugino jos visos sūnus ir dukras, kurie vėliau pasklido po Lietuvą. Visi tapo puikiais savo srities specialistais ir gerbtiniais žmonėmis.

Vyriausias Jono ir Angelės sūnus Antanas (gim. 1896) dar jaunas buvo paimtas į rusų kariuomenę, patyrė karo baisumus. Po demobilizacijos liko gyventi Rusijoje. Palaidotas Maskvoje, Devčinovko kapinėse. Juozas (gim. 1909) tapo žinomas Lietuvoje. Apie jo gyvenimą ir veiklą šioje knygoje yra atskiras straipsnis. Viktoras (gim. 1911) mirė dar visai mažas.

Jonas Bulavas buvo penktas Jono ir Angelės vaikas. Jis gimė 1903 m. liepos 24 d. Tėvai nutarė jį leisti į mokslus. Už 4 kilometrų nuo Ginotų k. esančią Alėknų pradinę mokyklą jis lankė nuo 1914 m. Trumpiausias kelias į mokyklą vedė per Pāduobio pelkę ir durpyną. Pelkės plotas didžiulis, ji nutįsta net Latvijon. Ir dabartiniuose žemėlapuose ši pelkė žymima kaip didelis užakęs ežeras. Aišku, kad kelias į mokyklą nebuvo saugus. J. Bulavas pasakodavo, kad einant artimesniu takeliu pro durpyną sykį kelią pastojo vilkas. Jį vaikas nubaidė belsdamas į medinę dėžutę, kurioje nešiojosi knygeles ir sąsiuvinius. 1916 m. okupantai vokiečiai mokyklą uždarė. Tada tėvas nusprendė Joną toliau mokyti privačiai pas vargonininką J. Čeičį. Čia jis pažino ir natas bei pramoko groti fisharmonija. Galėdavo net mišioms pagroti. Po karo, jau gyvenant Dotnuvoje, buvo nupirktas neblogas pianinas. Būdamas geros nuotaikos, Jonas prisėsdavo prie pianino ir pabarškindavo polkutę ar ką nors iš natų, kokią bažnytinę melodiją paskambindavo iš atminties.

1920 m. jau mokėsi Rokiškio gimnazijoje. Iki namų buvo beveik 18 km, kuriuos įveikti tais laikais nebuvo taip paprasta. 1921 m. Jonas Bulavas įstojo į Dotnuvos žemės ūkio technikumą ir nuo to prasidėjo ilgas ir reikšmingas jo gyvenimo etapas.

Tėvas Jonas Bulavas

Motina Angelė Bulavienė

(Povilavičiūtė)

1922 m. kovo 1 d. Dotnuvoje buvo įsteigta pirmoji Nepriklausomos Lietuvos žemės ūkio mokslinė įstaiga – Lauko augalų selekcijos stotis. Vadovauti stotčiai buvo paskirtas profesorius Dionizas Rudzinskas – augalų selekcijos pradininkas Rusijoje. 1924 m. vasarą moksleivis Jonas Bulavas šioje stotyje atliko mokomąją praktiką. Matyt, praktikantas prof. D. Rudzinskui patiko, nes baigęs technikumą 1925 m. buvo pakviestas dirbti selekcijos stotyje selekcininku. Jam pavedami žieminių ir vasarinių kviečių bei vasarinių miežių selekcijos darbai.

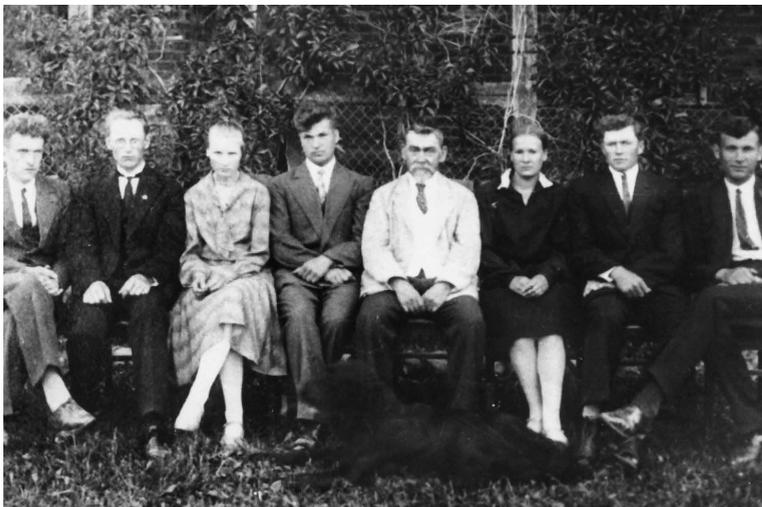
Baigęs technikumą Jonas Bulavas 1925 m. įstojo į Dotnuvoje įkurtą Žemės ūkio akademiją, kurią baigė 1928 m. Dalyvavo 1929 m. Žemės ūkio akademijos suorganizuotoje ekskursijoje į Vokietiją. 1933 m., apgynęs diplominį darbą, tapo diplomuotu agronomu. Studijuodamas buvo aktyvus „Kultūros“ būrelio narys, reikėsi aušrininkų veikloje. Reikia pažymėti, kad jis visada buvo kairiųjų pažiūrų ir to neslėpė.

1931 m. Jonas Bulavas kaip praktikantas išvyko į ilgalaikę stažuotę Svaliofo selekcijos stotyje Švedijoje. Išlikusiame jo dienoraštyje aprašytas kasdieninis darbas bandymų laukeliuose, ilgi vakarai bibliotekose. Švedijoje susipažino su pasaulinio garso genetiku ir botaniku akademiku N. Vavilovu. Nors tokiai ilgalaikėi išvykai Švedijon prof. D. Rudzinskas nepritarė, tačiau to laikotarpio tyrinėtojai nurodė, kad užsienio selekcininkų sukaupta patirtis Jono Bulavo pasiūlymu buvo panaudota Dotnuvos selekcijos stotyje. Švedijoje susidraugavo su švedu Alva Nilssonu ir norvegu Ore Nissenu. Su jais iki karo pradžios susirašinėjo. Tuo periodu lankėsi Danijoje.

D. Rudzinsko nuomone, didelę reikšmę selekcininko darbo rezultatams turi ilgametis, nuolatinis kantrus darbas. Jonas Bulavas prieškario metais buvo bene vietinėtis selekcininkas, kuris per visą Selekcijos stoties veiklos laikotarpį dirbo joje

*Jonas Bulavas.
1931 m.*

*Dotnuvos selekcijos stoties kolektyvas.
Iš kairės:
A. Šimkevičius,
J. Klevaitis,
E. Bulavienė
(Bortkevičiūtė),
J. Bulavas,
D. Rudzinskas,
E. Gaurilčikienė
(Danieliūtė),
F. Špokauskas,
J. Lasėnas. 1931 m.*

nuolatos, išskyrus laikotarpį Švedijoje. Kad jis buvo gerai vertinamas, rodo jam pavedamos vis atsakingesnės pareigos: 1930 m. paskiriamas Dotnuvos selekcijos stoties vedėjo pavaduotoju, o 1940 m. – direktoriumi, nuo 1940 m. spalio 25 d. – ir Lietuvos žemės ūkio akademijos augalų selekcijos ir genetikos lektoriumi.

1935 m. su agronomų draugijos nariais lankėsi Suomijoje.

1932 m. Jonas Bulavas vedė Eleną Bortkevičiūtę, kuri nuo 1930 iki 1933 m. studijavo Žemės ūkio akademijos Namų ūkio fakultete ir 1933 m. išlaikė baigiamuosius valstybinius egzaminus. Dar studijuodama įsidarbino selekcijos stotyje. 1938 m. Elena ir Jonas susilaukė sūnaus Augio (šio straipsnio autoriaus).

Nuo savo darbinės veiklos pradžios Jonas Bulavas atliekamą litą siūsdavo tėvams arba artimiems giminaičiams. Ne sykį parėmė mokslų siekiantį jaunesnį brolių Juozą.

1939 m. liepos 19 d. iš Dotnuvos miestelio gyventojų Antano Paukščio J. Bulavas pirko 8,76 ha žemės be pastatų už 5 000 Lt. Išsipildė mažžemio ūkininko sūnaus ilgametė svajonė kada nors turėti savo ūkėlį. Be to, tarp valdininkų buvo madinga tais laikais turėti savo „dvarelį“. Tas žemės plotas buvo Dotnuvos valsčiaus buvusio Šlapaberžės dvaro teritorijoje, maždaug 5 km nuo Dotnuvos geležinkelio stoties. Žemė buvo gera, lygumoje, tačiau prie kuriamo ūkio arti nebuvo jokio vandens telkinio – nei upelio, nei ežerėlio. Netoliese esantis miškas buvo drėgnas. Rodos, kad gamtovaizdis Jonui nelabai rūpėjo. Svarbiau buvo žemė. Su tuo „dvaru“ susisiektas buvo neblogas, mat nuo Dotnuvos akademijos (taip vadinosi ta vieta, kur buvo Selekcijos stotis ir Žemės ūkio akademija) pro geležinkelio stotį iki Šlapaberžės kaimo ėjo prastokas, tačiau visada išvažiuojamas keliukas. Iki 1941 m. pavasario tame ūkelyje buvo užveistas didelis sodas, pastatytas ūkinis pastatas, iškastas šulinys ir iki langų viršaus iškeltos gyvenamojo namo sienos. Žemės pirkimo metu laikai jau buvo neramūs. Praūžė karas, ir Jonas jau niekada nebebuvo šios žemės šeimininkas.

Apie 1952 m. mane tėvas ten buvo nuvežęs. Kelias nuo Dotnuvos akademijos atrodė ilgas. Pakelėje daugelio gyvenamųjų namų langai buvo užkalti, be gyvybės. Paaiškino, kad čia gyvenę žmonės išvežti Sibiran. Sodas gražiai žaliavo, stovėjo vietomis kiauru stogu ūkinis pastatas, tačiau gyvenamojo namo vietoje pilkavo tik pamatai. Kada 1991 m. vėl čia teko lankytis, buvusių pastatų nė žymės nebuvo likę. Išlikusios tik kelios obelys. Sutiktas tenykštis gyventojas sakė, kad obelys gerai dera, vaisiai skanūs, todėl ir žiemai pasiskina obuolių. Dar prieš karą Dotnuvos selekcijos stotyje prie namo, kuriame turėjo butą, Jonas ir Elena Bulavai buvo užveisę nemažą sodą, kuriame susodino to meto geriausius vaismedžius ir vaiskrūmius. Šio sodo vaisiais Bulavo šeima maitinosi ir pokario metais, iki 1957 m.

Prasidėjus vokiečių okupacijai selekcijos stočiai vadovauti buvo paskirtas Z. Mackevičius. J. Bulavas su buvusiu pavaduotoju K. Bėčiumi buvo areštuoti ir tardomi vadovaujant Dotnuvos valsčiaus viršaičiui Sasnauskui. Tačiau Sasnauskienė buvo gera Elenos Bulavienės draugė ir jai tarpininkaujant areštantai greitai buvo paleisti. Likti Dotnuvoje buvo nesaugu, todėl po kurio laiko J. Bulavas su šeima atsikėlė į Savitiškį prie Panevėžio, kur dirbo linų selekcijos srityje iš pradžių asistentu selektininku, vėliau skyriaus vedėju. Nuo 1943 iki 1944 m. mokytojavu Plungės žemės ūkio mokykloje.

*Jonas Bulavas
su šeima. 1955 m.*

Frontui nugriaudėjus į Vakarus, J. Bulavo šeima iš Žemaitijos, keisdama transporto priemones, pasiekė Dotnuvą. Dar rūko vokiečių susprogdintos Žemės ūkio akademijos centrinių rūmų bibliotekos knygos, neveikė sugriauta elektros stotis. Šaltu metu gyvenamieji pastatai, anksčiau šildyti iš katilinių, buvo šiaip taip apšildomi malkomis kūrenamomis krosnelėmis. Žmonės daugiau laiko praleisdavo virtuvėse, kur būdavo šilčiau.

1944 m. Jonas Bulavas vėl paskiriamas Dotnuvos selekcijos stoties, vėliau reorganizuotos į Lietuvos selekcijos stotį, direktoriumi. Taip pat pradeda dirbti Žemės ūkio akademijoje. Prieš tai Selekcijos stočiai vadovavęs Z. Mackevičius artėjant frontui, kaip ir keletas kitų stoties darbuotojų, pasitraukė į Vakarus. Sunku įsivaizduoti, kokius sunkumus reikėjo nugalėti, norint atnaujinti Selekcijos stoties darbą. Reikėjo atkurti didelę dalį selekcinės medžiagos, nes karo metais buvo dingusi jos dokumentacija. Reikėjo organizuoti selekcinis darbus, atnaujinti ir stiprinti stoties materialinę bazę, telkti stoties darbuotojus, nes karo metais dalis senųjų darbuotojų dėl įvairių priežasčių iš stoties pasitraukė.

Didelių Jono Bulavo pastangų dėka ūkinė Selekcijos stoties veikla gerėjo. Pagal ūkinis ir selekcinio darbo rodiklius Selekcijos stotis, palyginti su visos SSRS analogiškoms stotimis (jų buvo daugiau nei šimtas), keletą kartų buvo laimėjusi pirmąsias vietas, gaudavo apdovanojimų. Selekcijos stotyje dažnai lankydavosi respublikos vadovai. Jos patirtimi siūlė naudotis kolūkiams ir tarybiniais ūkiams. Dažnokai Dotnuvon atvažiuodavo komunistų partijos pirmasis sekretorius A. Sniečkus ir tardavosi su Jonu Bulavu. Tačiau didesnių simpatijų nereikšdavo. Matyt, tam reikšmės turėjo A. Sniečkaus nesutarimai su Jono Bulavo broliu Juozu.

Po karo Dotnuvos miestelis buvo rajono centras, čia buvo ir aukščiausia vietinė valdžia. Tėvas yra prasitaręs, kad ne sykį ten tekdavo lankytis prašyti dokumentų miške pabuvojusiems vyrams. Po jo mirties tvarkydamas įvairius popierius radau ir vienos motinos laišką, kuriame ji dėkoja už išgelbėtą sūnų. Keli iš tų vyrų vėliau dirbo Selekcijos stoties ūkyje.

1948 m. Jonas ir Elena susilaukė antro vaiko – Laimos.

Kartais Jonas Bulavas iš Ariogalos parsiveždavo Selekcijos stoties įkūrėją prof. D. Rudzinską. Apgyvendindavo senolį savo bute, o dieną tempdavo į laukus ir rodydavo, kas čia daroma. Senukas būdavo labai patenkintas, kad jo pradėtas darbas sėkmingai tęsiamas. Metų našta jau gerokai jį spaudė prie žemės.

Kita asmenybė, kuriai Jonas Bulavas jautė didelę pagarbą ir simpatiją – profesorius J. Tonkūnas, buvęs Žemės ūkio akademijos rektorius bei švietimo ir žemės ūkio ministras. Grįžusį iš tremties, labai suvargusį, įdarbino Selekcijos stotyje, kur produktyviai darbavosi iki pat mirties. Doc. A. Motuzas savo knygoje „Profesorius Juozas Tonkūnas“ rašė:

„Ir aš, ir daugelis dotnuviškių apie J. Bulavą pakalbėdavome, kad taip nuoširdžiai globodamas tremtinius jis smarkiai rizikuoja. Bet vėliau dar ne kartą teko įsitikinti, kad J. Bulavas nepasidavė bendrajai srovei ir visada jautėsi esąs lietuvis. Dabar tvirtai galiu pasakyti, kad tik jo dėka Dotnuva liko lietuviška, nes pokaryje iš rytų plūste plūdo „labai gerų specialistų“. Jau labai apimtas ligos 1968 m. prof. J. Tonkūnas užsispyrė važiuoti į J. Bulavo daktarinės disertacijos gynimą: „Bulavas gina daktarinę. Atvažiuos oponentai iš Maskvos, o aš...“ Važiuojant, o paskui ir salėje ištiko priepuoliai. Tais pat metais jo neliko. Liko prisiminimas apie atliktus bendrus darbus, abipusę pagalbą ir supratimą“.

Iki 1947 m. Žemės ūkio akademija iš Dotnuvos baigė persikelti į Kauną. Jonas Bulavas iš Dotnuvos geležinkelio stoties į Kauną traukiniu važiuodavo skaityti paskaitų apie augalų selekciją. Turėjo Kaune kambarėlį Kęstučio gatvėje, prie LŽŪA centrinių rūmų, kieme stovinčiame name, kur prieš karą gyveno Žemės ūkio ministerijos valdininkai. Sudedama lova, patalynė, staliukas, kėdė, elektrinė viryklėlė arbatai virti – ir viskas.

Prieš baigiant aprašinėti Dotnuvos periodą, reikia pažymėti pagrindinius to meto Jono Bulavo mokslinio darbo rezultatus ir jo įvertinimą.

Sukaupęs gausias kolekcijas, Jonas Bulavas iš pradžių pirmenybę teikė atrankos metodui. Kasmet jis atrinkdavo 100–3 000 žieminių kviečių augalų ir jau 1927 m. pasėjo 2 vasarinių miežių veisles – „Auksinių“ ir „Pilkųjų“. O vasarinių kviečių veislė „Gražučiai“ 1929 m. buvo įtraukta į veislių tyrimus. Kryžminimo metodą pradėjo naudoti nuo 1928 m. Taip jis sukūrė miežių veislę „Auksiniai II“, žieminių kviečių veisles „Pergalė“ ir „Raudonieji“, taip pat kartu su keliais autoriais – vasarinių kviečių veislę „Garsas“ (20% autorystės). Pavyzdžiui, žieminiai kviečiai „Dotnuvos 458“ savo ūkinėmis ypatybėmis pralenkė visas Lietuvoje anksčiau naudotas užsienines veisles ir duodavo 40 centnerių iš hektaro. Vėliau (1945)

Prof. Dionizas Rudzinskas svečiuose pas J. Bulavą. Apie 1957 m.

sukurta veislė „Pergalė“ duodavo jau per 40 centnerių iš hektaro, o „Mūras“ buvo atsparus išgulimui ir duodavo net 43 centnerius iš hektaro. J. Bulavas pirmasis Dotnuvoje išbandė tarpgenetinę hibridizaciją. 1932 m. jis pirmasis kviečius sukryžmino su rugiais. Tie darbai buvo atnaujinti tik 1947 m., o 1961 m. kvietrugių veislė „Aidas“ (50% autorystės) buvo perduota Valstybiniam veislių tyrimui. Tokie darbai, kaip ir darbas išvedant javus be akuotų ir su švelniais akuotais, tais laikais buvo labai reti ir mažai žinomi.

Dirbdamas Selekcijos stotyje Jonas Bulavas sukūrė rekordinį javų veislių skaičių – 25. 1954 m. J. Bulavas apgynė kandidatinę (daktarinę) disertaciją „Lietuvos TSR sąlygoms tinkančių miežių veislių išvedimas“ ir jam buvo suteiktas žemės ūkio mokslų kandidato (dabar daktaro) laipsnis.

Už nuopelnus kuriant naujas javų veisles, sėkmingą vadovavimą selekciniam darbui bei pedagoginį darbą Jonas Bulavas 1946 m. apdovanojamas medaliu „Už šaunų darbą Didžiajame Tėvynės kare 1941–1945“, 1947 m. – Darbo raudonosios vėliavos ordinu. 1947 m. jam suteikiamas docento vardas. 1950 m. apdovanojamas Lenino ordinu. 1950 m. išrenkamas deputatu į SSRS Aukščiausiąją Tarybą. 1954 m. apdovanojamas visasąjunginės žemės ūkio parodos mažuoju aukso medaliu. 1954 m. gavo 4 autorines teises už išvestas naujas javų veisles.

Jeigu žmogaus gyvenimą dalintume į periodus, tai Jono Bulavo vaikystė būtų pirmas periodas, mokymasis ir darbas Dotnuvoje antras, o trečias periodas – gyvenimas ir darbas Kaune.

Vokiečiams išsprogdinus pagrindinius Žemės ūkio akademijos pastatus, žemės ūkio specialistų ruošimo Dotnuvoje sąlygos tapo per sunkios. Todėl 1947 m. akademija buvo perkelta į Kauną. Tačiau skirtos patalpos buvo netinkamos mokymui, išmėtytos po miestą. 1956 m. Jonas Bulavas pradėjo eiti Žemės ūkio akademijos rektoriaus pareigas. Nuo pat darbo Kaune pradžios jis atkakliai kovojo už akademijos statybą užmiestyje. Tuo metu buvo siūloma akademiją statyti Dotnuvoje, kiti siūlė kurtis Raudondvaryje, Kaišiadoryse... J. Bulavas laikėsi nuomonės, kad Žemės ūkio akademija turi būti šalia didelio miesto – kultūros centro, kur yra teatrų, muziejų, įvairių kultūros įstaigų, bibliotekų. Manė, kad tinkama vieta – Nemuno kairysis krantas. Čia jau buvo akademijos mokomasis bandymų ūkis, o ir miestas šalia. Šiose apylinkėse turėjo sodybą prof. T. Ivanauskas. Svajoto akademijos gyvenvietę pavadinti Pilėnais.

Tuo metu akademija buvo pavaldi TSRS žemės ūkio ministerijai. Pritarimą naujos akademijos statybai reikėjo gauti Maskvoje. Pokario metais tokius klausimus spręsti buvo be galo sunku. Tačiau J. Bulavo padėtis buvo palanki todėl, kad jis buvo TSRS ir LTSR Aukščiausiųjų Tarybų deputatas, nuo 1956 m. – Sąjunginės žemės ūkio mokslų akademijos ir Lietuvos mokslų akademijos narys korespondentas. Jis vos ne kas savaitę važinėjo į Maskvą ir įrodinėjo, kad respublikai, kurios pagrindinė kryptis – žemės ūkis, būtina turėti modernią aukštąją žemės ūkio mokyklą. Pagaliau buvo gautas leidimas statyti pirmuosius akademijos pastatus ir tam skirtas sąjunginis finansavimas – 50 milijonų rublių. Tai buvo didžiausias J. Bulavo laimėjimas ir tuo metu didžiausia statyba Lietuvoje.

1957 m. rudenį po būsimųjų centrinių rūmų kampu buvo įmūryta kapsulė su nuoroda apie naujos akademijos statybos pradžią. Iki 1964 m. pradžios buvo nu-

*J. Bulavas Šenjano
(Mukdeno) žemės
ūkio institute.
1957 m.*

tiesios inžinerinės komunikacijos ir keliai, pastatyti centriniai rūmai, Žemės ūkio mechanizacijos fakultetas, valgykla, žemės ūkio mašinų paviljonas, katilinė, 4 studentų bendrabučiai, kai kurie ūkiniai ir pagalbiniai pastatai. Statybų apimtis labai didelė, todėl ir rūpesčių buvo daug. Trūkdavo medžiagų, daug statybos darbų vykdė kaliniai, todėl kokybė buvo prastoka. Tiekimo ir darbų grafikai buvo laužomi. Visa tai rektoriui kėlė didelį rūpestį. Daug kraujo sugadino visokie Kauno miesto, rajono ir vietiniai partiniai ir į valdžios lovį knysles sukišę, save linkę sureikšminti funkcionieriai, kurių šiose parapijose visais laikais buvo ir yra apstu. Buvo net provokacijų, kai J. Bulavui buvo siūlomas kyšis. Vėliau geras žmogus pasakė, kad ta kyšio siūlytoja, kurią jis išvijo iš kabineto, buvo kagėbistė.

Kaip vyriausybės delegacijos narys 1957 m. J. Bulavas lankėsi Kinijoje. Iš kelionės grįžo pilnas išpuodžių. Buvo priimtas paties Mao Dze Duno. Lankėsi keliuose mokslinių tyrimų instituteuose, turėjo galimybę pavažinėti po šalį. Buvo sužavėtas kinų nuoširdumo, nereiklumo ir darbštumo. J. Bulavo manymu, Kinijos laukia puiki ateitis. Rodos, jo numatymai pildosi – Kinija sėkmingai veržiasi į pasaulio galinųjų tarpą.

Nors buvo labai užsiėmęs eidamas rektoriaus pareigas, 1957 m. Jonas Bulavas išrenkamas Augalininkystės katedros vedėju, kuriai iki tol vadovavo prof. J. Kriščiūnas. Katedroje buvo dėstomi šie dalykai: augalininkystė, selekcija ir sėklininkystė, bitininkystė ir pievininkystė. Be katedros vedėjo, dirbo vienas docentas, du vyr. dėstytojai, du asistentai ir du laborantai. Katedra turėjo du specializuotus kabinetus. Bandymų stotyje katedrai priklausė apie 25 arai augalų kolekcijų augynams įrengti. Didėjant studentų skaičiui augo ir katedra.

1958 m. J. Bulavas apdovanojamas antruoju Darbo raudonosios vėliavos ordinu. 1961 m. jam suteikiamas profesoriaus vardas.

Prieš Jonui Bulavui tampant rektoriumi akademijoje jau dirbo nemažas būrys rusakalbių dėstytojų, ypač visuomenės mokslų katedrose. Dalis jų buvo nusiteikę prieš lietuviškumą ir siekė akademijos rusinimo. Tai atitiko ir TSRS aukščiausių šulų vykdomą politiką. Kai rektoriumi tapo Jonas Bulavas, rusų paslaugų akademijoje jau

nerikėjo, nes buvo pakankamai paruošta savo dėstytojų. Jis pasirašė įsakymą, kad akademijoje visos disciplinos, išskyrus karinius mokslus, turi būti dėstomos lietuvių kalba. „Importiniams kadrams“ neliko nieko kita, kaip pasitraukti iš akademijos, nes jie lietuviškai nemokėjo ir nesirengė mokytis. Anot prof. S. Šimatonio, akademijoje išgalėjo lietuviybės dvasia, kuri išliko ir J. Bulavui palikus rektoriaus pareigas. 1958 m. iš Vilniaus universiteto rektoriaus pareigų buvo pašalintas jo brolis Juozas. Pagrindinis kaltinimas – nacionalizmas. Tokie patys kaltinimai „nacionalistiniu nukrypimu“ buvo pateikti ir Jonui. Po keleto svarstymų įvairiose partinėse instancijose 1962 m. jis buvo atleistas iš rektoriaus pareigų. Partiniams bonzoms, kurių priekyje stovėjo LKP Kauno miesto komiteto pirmasis sekretorius J. Mikalauskas, laiminamiems dar aukštesnių veikėjų iš Vilniaus, nepavyko Jono Bulavo „sutvarkyti“ taip, kaip jo brolių Juozą. Jis toliau ėjo katedros vedėjo pareigas ir daugiau dėmesio galėjo skirti mėgstamam selekciniam darbui.

Kaip savitas paskaitų apie selekciją ir sėklininkystę konspektas 1963 m. išleistas J. Bulavo parengtas darbas „Selekcija ir sėklininkystė“, kuriame pateiktos žinios, įgytos selekcinio darbo metu. Tais pačiais metais pasirodė jo knyga „Selekcija ir sėklininkystė“, kurioje pirmą kartą aprašomas visas selekcijos ir sėklininkystės procesas: kaip sukurti derlingas, vietos sąlygoms pritaikytas, pasižyminčias geromis ūkinėmis ir biologinėmis savybėmis žemės ūkio augalų veisles.

Pasibaigus miestelio statybų pirmajam etapui, 1964 m. Žemės ūkio akademija persikėlė iš Kauno į Noreikiškes. Nuo tada prasidėjo naujas Augalininkystės katedros veiklos etapas. Išsiplėtė katedros bazė: buvo gauta apie 250 m² ploto patalpų, kuriose buvo įkurta augalininkystės, selekcijos ir sėklininkystės ir genetikos laboratorijos bei trys kabinetai. Katedra pasipildė naujais, gerais darbuotojais.

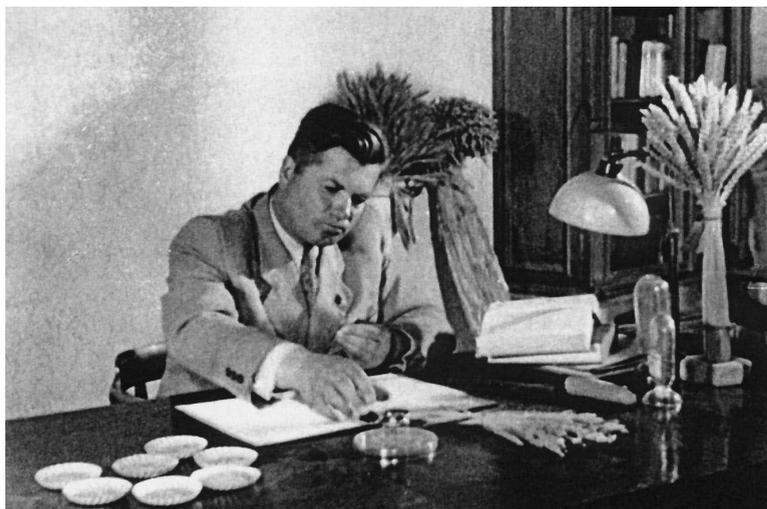
Už nuopelnus vystant mokslą, aktyvų dalyvavimą visuomeniniame gyvenime 1965 m. prof. J. Bulavui buvo suteiktas nusipelnusio mokslo veikėjo garbės var-

*Jonas Bulavas.
1962 m.*

*Prof. Jonas Bulavas
daro pranešimą*

*Katedros vedėjas
prof. J. Bulavas*

das. 1968 m. už atliktus mokslinius darbus kuriant kviečių, kvietrugių, miežių veisles LŽŪA mokslinė taryba jam suteikė Žemės ūkio mokslų daktaro (habilitacinio daktaro) laipsnį.

Prof. J. Bulavas paskaitas skaitydavo pagal iš anksto sudarytą planą. Jis buvo labai punctualus ir to reikalaujavo iš savo studentų. Be to, buvo labai pareigingas. Jo nuomone, geras dalyko esmės suvokimo požymis yra studento sugebėjimas trumpai ir aiškiai atsakyti į klausimą. Jei studentas nesuvokdavo pagrindinių klausimo sąvokų ir žinių spragas bandydavo paslėpti nelogiškų sakinių kruša, profesorius jį sustabdydavo, pateikdamas paprastus, bet esminius klausimus.

Tuo laiku prof. J. Bulavas parašė antrą knygą „Bendroji augalų selekcija“, kurią 1970 m. išleido „Minties“ leidykla. Ši knyga tiko ir kaip vadovėlis studentams.

Nelikus beveik visą laiką atimančių administracinių pareigų, prof. J. Bulavas galėjo atsидėti moksliniam tiriamajam darbui. Atsivežęs iš Dotnuvos savo gausią augalų kolekciją, toliau tęsė selekcinis bandymus. Taip buvo sukurta žieminių kvietrugių veislė „Rytas“. Ši ir kitos veislės buvo pristatytos Visasąjunginėje žemės ūkio parodoje. Už jas profesorius buvo apdovanotas sidabro medaliu.

Dirbdamas augalininkystės katedroje, darė bandymus su įvairiais augalais. Veikdamas kukurūzų sėklas ultravioletiniais bei rentgeno spinduliais, siekė atrinkti formas, kurios Lietuvos klimatinėmis sąlygomis subrandintų burbuoles. Taip pat šiais spinduliais buvo veikiamos vasarinių kviečių, lubinų, seradėlių sėklos. Kur tik ke liaudavo, iš visur parsiveždavo įvairių augalų rūšių, sėklų pavyzdžių ir kaupė juos katedros kolekciniam augyne. Kelios dešimtys įvairių augalų pavyzdžių eksponuojama Augalininkystės laboratorijoje.

Prof. J. Bulavas labai mėgo bandymų lauką. Vasarą jame praleisdavo ištisas dienas, stebėdavo augalus, juos registruodavo bei analizuodavo padedamas pagalbininkų ir studentų. Į bandymo lauką ateidavo labai anksti ir visuomet pirmas organizuodavo tos dienos darbus. Bandymus atlikdavo labai kruopščiai ir tiksliai.

Didelis prof. J. Bulavo nuopelnas Lietuvos mokslui – kvalifikuotų mokslinių darbuotojų ugdymas. Pirmiausia tai galima pasakyti apie augalininkystės, selekcijos, sėklininkystės mokslus. Jam vadovaujant buvo parengtos ir sėkmingai apgintos 3

habilituoto daktaro ir 23 žemės ūkio mokslų kandidatinės (daktarinės) disertacijos. Daug dėmesio buvo skiriama aspirantams (doktorantams). Kaip vadovas jis pasirinkdavo tokias disertacijų darbo temas, kad jos būtų konkrečios, joms išnagrinėti būtų reikalinga materialinė bazė, tiktų lauko bandymams. Daug disertantų, vadovaujami profesoriaus, apgynė disertacijas neatsitraukdami nuo savo tiesioginių pareigų. Daugiau kaip 30-čiai disertantų, turinčių mokslinius laipsnius, buvo oponentas ar konsultantas. Oponuojant Jonui sekėsi glaustai išdėstyti visą disertacijos turinį, išryškinti pagrindinius darbo teiginius. Rūpindamasis katedros dėstytojų kvalifikacijos kėlimu, prof. J. Bulavas žiemą ir pavasarį organizuodavo mokslines ir gamybinės konferencijas tam tikrų augalų auginimo klausimais. Dėstytojai supažindindavo konferencijų dalyvius su naujaisiais mokslo laimėjimais. Tokios konferencijos vykdavo ne tik Kauno, bet ir Biržų, Jurbarko, Kupiškio, Radviliškio, Rokiškio rajonuose.

J. Bulavas atidžiai sekė šalies ir užsienio mokslininkų veiklą. Jį ypač domino Pabaltijo respublikų ir Baltarusijos selekcininkų darbai. Gavęs disertacijų autoreferatus, stengėsi su jais susipažinti ir viename ar dviejuose mašiniškio puslapiuose įvertinti tai, kas nauja pateikta.

1966–1977 m. prof. J. Bulavas buvo Genetikų ir selekcininkų draugijos prezidentas. Jam vadovaujant surengta keletas mokslinių konferencijų genetikos ir selekcijos klausimais.

J. Bulavui rūpėjo ir gamtos apsaugos idėjos. 1965–1970 m. jis vadovavo akademijos Gamtos apsaugos draugijos skyriui. Nors ir buvo išleisti gamtos apsaugos įstatymai, tačiau juos įgyvendinant sunkumų kyla ir šiandien. Jis skiepijo meilę gamtai per medelių sodinimo ir paukščių dieną.

Persikėlė į Kauną, Bulavai gyveno puikiam bute E. Ožėškienės gatvėje, prie pat Muzikinio teatro. Visa šeima dažnai lankydavo spektaklius. 1958 m. Bulavai pradėjo statyti namą Vaižganto gatvėje. Namui vieta buvo renkama ilgokai ir pagaliau po didelių svarstymų, kaip visada būdavo, pasirinkta prie Kauno radijo stoties, šiaip jau patogioje vietoje: čia pat Ažuolynas, iki miesto centro ne daugiau kaip 15 minučių kelio, traukinių ir autobusų stotys irgi čia pat. Namų statyboms laiko Jonas Bulavas turėjo nedaug, nes tuo metu jau kilo Žemės ūkio akademijos miestelis, kuriam jis skyrė daugiausia dėmesio. Tiekimu rūpinosi toks pilietis, kuris, kol augo namas, irgi susirentė visai padorų mūrinuką prie klinikų. Elena Bulavienė buvo lyg koks prievaizdas ir dažnai stebėdavosi, kad statybinių medžiagų vis trūksta. Ir darbų kokybė kai kada buvo prasta. J. Bulavo patiklumas nemažai bėdų jam yra pridaręs. Mėgdavo būti pagiriamas ir kad jam būtų rodomas dėmesys. Įvairūs piktavaliai ir pataikūnai tuo pasinaudodavo.

Įpusėjus namo statybai, suplanavo trečią savo gyvenime sodą ir projektą sėkmingai realizavo. Kokius vaismedžius sodinti, konsultavosi su patyrusiais sodininkais, rinko sodinukus. Vaismedžiams jau 45 metai, tačiau ir toliau duoda skanius vaisius, deja, daugumas pramečiuodami. Dešinėje namo pusėje, kuri dabar priklauso svetimiems, sodas baigiamas išnaikinti. Statant namą buvo padaryta nemažai klaidų. Statybos reikaluose Jonas Bulavas patyrimo neturėjo. Jo pagrindinis konsultantas (juo labai pasitikėjo) buvo akademijoje tuo metu dirbęs toks architektas, kurio nuorodos dažnai neatitiko namą stačiusių meistrų – praktikų patarimų. Deja, meistrų prognozės pasitvirtino. Namą suplanuotas buvo tik vienai šeimai, o praėjus 4 metams jau

gyveno dvi (kuri laiką name gyveno ir trys šeimos). Kai 1961 m. persikėlėme iš E. Ožeškienės gatvės į naują namą Vaižganto gatvėje, paaiškėjo, kad radijas, vėliau televizija, mūsų rajone veikia blogai. Tai buvo dėl to, kad šalia buvo antenos – „Stalino vargonai“, skirtos užsienio radijo stočių trukdžiams. Jos sudarė elektromagnetinį lauką, kuris naujame name 5–20 kartų viršydavo leistinas normas. Tas laukas mūsų rajono gyventojų sveikatai turėjo neigiamą įtaką.

Nepaisant visų negerovių, Jonas Bulavas namu džiaugėsi ir didžiavosi. Mėgstama patalpa buvo veranda. Ten stovėjo jo darbo stalas, knygų lentyna ir sofa, ant kurios jis paskutiniaisiais savo gyvenimo metais ir miegodavo. Pasisėdėjimus prie televizoriaus vadindavo proto bukinimu, tačiau kai išėjo į pensiją ir akademijoje laiko praleisdavo mažiau, pats įjunko žiūrėti tą „proto bukinimą“.

Namo plotas šiek tiek viršijo tais laikais nustatytas normas. Jonas Bulavas, jausdamas kai kurių organų padidėjusį norą rasti jo veikloje kokią nors dėmelę, 1964 m. pusę namo padovanojo man, o 1985 m. likusi namo dalis atiteko jo dukros šeimai. Tačiau sesers gyvenimas susiklostė taip, kad teko keltis į Vilnių ir po motinos Elenos Bulavienės mirties jie savo namo dalį 1999 m. pardavė asmenims, kuriems, kaip vėliau paaiškėjo, moralės principai neegzistuoja. Dar 1985 m., jau po Jono Bulavo mirties, namas Vaižganto gatvėje Nr. 35, Kaune, gavo istorijos paminklo statusą ir ant jo Kauno valdžios sprendimu buvo pritvirtinta memorialinė lenta, kurioje užrašyta: „*Šiame name 1960–1984 m. gyveno selekcininkas profesorius Jonas Bulavas*“. Panaši lenta yra pritvirtinta prie vieno namo Dotnuvoje Akademijoje.

Gyvenant Vaižganto gatvėje vis būdavo prisimenama Dotnuva, o iš ten atvažiuojantys pažįstami sutinkami labai šiltai. Dotnuvoje Bulavai buvo jauni, dirbo mėgiamą darbą, nebuvo tiek intrigų ir pavydo. Jie niekada nesumiesčionėjo.

Vaižganto gatvėje gyvenimas dažnai klostėsi ne taip, kaip norėjosi. Maždaug nuo aštunto dešimtmečio pradžios ant tėvo stalo atsirasdavo vis daugiau vaistų dėžučių. Dar ankstyvoje jaunystėje smarkiai peršalęs „įsitaisė“ lėtinį inkstų uždegimą, kuris laikui bėgant progresavo. Ligai paūmėjus, pakildavo kraujospūdis. Neišmanėliai daktarai išrašydavo vaistų širdžiai, kurie inkstus dar labiau alino. Nors tuo metu egzistavo visokios vyriausybės gydymo ir reabilitacijos įstaigos, Jonas Bulavas niekada jomis nesinaudojo, nors turėjo tam teisę. Jo poreikiai visada buvo daugiau nei kuklūs. Toks jis buvo ir darbe, ir buityje. Nesuprato tokio užsiėmimo, kaip tuščias laiko leidimas, prasmės. Neapkentė stiklelio mėgėjų ir pats niekada svaigalų nevartojo. Išskirtinėmis progomis gal kokią taurelę ir pakeldavo. Tada darydavosi kalbus, nerdavo į prisiminimus, norėdavo, kad aplinkiniai jo klausytųsi, o jei ne – būdavo nepatenkintas.

Nors kiti šeimos nariai prie pamėgtos Baltijos jūros galėdavo išbūti neribotą laiką, tėvas ten daugiau kaip savaitę „neištraukdavo“. Rasdavo visokių priežasčių važiuoti namo: tai namai vieni nesaugūs, tai augalai nepalieti ir t. t. Tačiau iš tikrųjų, manau, jo natūrai buvo svetima ilgesnį laiką sėdėti kurorte ir nieko naudingo neveikti. Senstant jo kurortinis laikas vis trumpėjo.

Profesorius Jonas Bulavas visą savo gyvenimą paskyrė tam, kad Lietuvoje derėtų savas javas, kad jį sėtų ir augalus prižiūrėtų augalininkystės ir žemdirbystės dėsniais gerai išmanantys žmonės. Tuščio politikavimo nepripažino ir nesileisdavo į tai įtraukiamas. Nepritardavo tiems, kas atvirai kritikavo režimo daromas nesąmo-

*J. Bulavo sūnus
Augis Bulavas
ir dukra Laima
Saudargienė
(Bulavaitė)
prie tėvų kapo
Petrašiūnų
kapinėse Kaune*

*Paminklo J. Bulavui
atidengimo
Noreikiškėse LŽŪA
miestelyje metu*

nes ar atvirai šaipydavosi iš nukvėšusių partinių bonžų. Manė, kad tokie veiksmai naudos neduoda ir gali padaryti tik žalos. Režimas buvo budrus. Tačiau, kada būdavo peršamos klaidingos idėjos arba iškraipomi istoriniai faktai, galėdavo išreikšti ir kitiems nepriimtina nuomonę. Buvo netikėta dar besimokant vidurinėje mokykloje iš jo išgirsti, kad 1940 m. liepos 14–15 d. rinkimai į vadinamąjį Liaudies seimą bei Lietuvos priėmimas į TSRS buvo tiesiog cirkas. Ne kartą mąstydavau apie tai, kokia būtų buvusi jo reakcija į totalųjį Lietuvos žemės ūkio griovimą, kuris prasidėjo atkūrus Nepriklausomybę.

Profesorius Jonas Bulavas mirė 1984 m. spalio 7 d. Palaidotas Kaune, Petrašiūnų kapinėse.

Vilniaus universiteto istorijos fakulteto diplomantės Aldonos Ambrasienės diplominis darbas „Jono Bulavo bibliografija“ apima jo rašytinius darbus nuo 1935

iki 1965 m. imtinai. Sąrašuose pateikiamos knygos, straipsniai, pranešimai, skaityti suvažiavimuose, konferencijose, pasitarimuose ir kitur. Be paskelbtų darbų, į bibliografiją įtraukti ir rankraščiai, rasti J. Bulavo asmeniniame archyve. Prie šios bibliografijos pridėjus jau po 1965 m. spausdintus darbus, susidaro rašytinių darbų sąrašas, susidedantis iš 132 publikacijų. Kai kuriose jis yra bendraautoris. Žinoma per 50 publikacijų, kuriose yra rašoma apie jį.

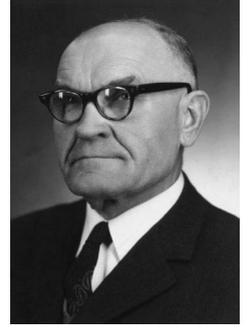
2003 m. birželio 26 d. Lietuvos žemės ūkio universitete buvo minimos Lietuvos MA nario korespondento, profesoriaus Jono Bulavo šimtosios gimimo metinės. Ši renginį organizavo Lietuvos žemės ūkio universitetas, Lietuvos mokslų akademija ir Lietuvos žemdirbystės institutas. Minėjimo programa buvo gana turininga. Iš pradžių buvo skaitomi pranešimai apie jo gyvenimą ir darbus, vėliau LŽŪU bibliotekoje apžiūrėta jo leidinių ekspozicija ir aplankyta profesoriaus Jono Bulavo selekcijos ir sėklininkystės kabinetas. Renginį vainikavo paminklo (autorius skulptorius Marius Petrauskas) profesoriui Jonui Bulavui prie LŽŪU centrinių rūmų atidengimas. Ta proga buvo išleista knyga „Profesorius Jonas Bulavas“, kurios sudarytojų, buvusių J. Bulavo artimųjų ir bendradarbių pateiktomis mintimis pasinaudota ruošiant šį straipsnį.

Lietuvos melioratorių vadovas Jonas Čeičys

Autorių kolektyvas

Lietuvos vandens ūkio institutas

Jonas Čeičys, vaizdingosios Aukštaitijos sūnus, gimė 1901 m. Rokiškio rajone, Kalnėlių vienkiemyje, pasiturinčio ūkininko šeimoje. Pirmuosius mokslus ėjo Latvijoje, ten išmoko latvių kalbą ir vėliau laisvai latviškai kalbėjo. 1920 m. įstojo į Dotnuvos žemės ūkio technikumą ir 1924 m. baigė Kultūrtechnikos skyrių (buvo tarp pirmųjų septynių Lietuvos kultūrtechnikų). Iki 1927 m. J. Čeičys dirbo Žemės ūkio ministerijoje kultūrtechniku. Jau tada išryškėjo jo, kaip mokslininko, gabumai: rašė straipsnius, skelbiamus periodinėje spaudoje, rūpinosi žemės ūkio kultūros kėlimu Lietuvos kaime. Jo kūrybiniai sugebėjimai buvo pastebėti ir 1927 m. pabaigoje Jonas Čeičys (kartu su Vladu Daugėla ir Povilu Sklėriumi) išsiunčiamas mokytis į Vienos aukštąją žemės kultūros mokyklą. 1933 m. baigęs šią mokyklą gavo inžinieriaus melioratoriaus diplomą. Vienoje tobulai išmoko vokiečių kalbą. Grįžęs į Lietuvą, J. Čeičys ėjo įvairias atsakingas pareigas Žemės ūkio ministerijoje ir kartu dėstė Kauno aukštesniojoje technikos mokykloje. Nuo 1935 iki 1938 m. Jonas Čeičys buvo Kėdainių aukštesniosios kultūrtechnikų mokyklos direktorius. 1938 m. buvo paskirtas Žemės ūkio ministerijos Melioracijos departamento direktoriumi, šias pareigas ėjo iki sovietų okupacijos, t. y. iki 1940 m. birželio. 1940 m. sovietų valdžiai reorganizavus žemės ūkio valdymo struktūrą, J. Čeičys dirbo Melioracijos valdybos prie Žemės ūkio komisariato viršininku, vėliau, iki 1941 m. birželio, – vyriausiuoju inžinieriumi ir kartu dėstė Aukštesniojoje kultūrtechnikų mokykloje. Lietuvą okupavus vokiečiams, 1941–1944 m. dirbo Vandens ūkio direkcijos techninės dalies vedėju ir dėstė Kauno universitete, vadovavo Melioracijos katedrai.

Jonas Čeičys

Baigiantis karui (nuo 1944 m. liepos iki 1945 m. rugsėjo) buvo išvykęs į Austriją, kur tuo metu gyveno jo šeima. 1945 m. pabaigoje grįžo į Lietuvą ir toliau dėstė Kauno universitete, vėliau – Žemės ūkio akademijoje. 1948 m. Jonas Čeičys apgynė disertaciją; pirmasis Lietuvos melioratorius gavo technikos mokslų kandidato laipsnį, tais pačiais metais jam buvo suteiktas docento mokslinis vardas.

1950 m. lapkričio 10 d. prie tuometinės Mokslų akademijos įkuriamas Melioracijos institutas. J. Čeičys buvo paskirtas pirmuoju instituto direktoriumi (dirbo iki 1959 m.). Tuo metu Lietuvos Vyriausybė, vykdydama TSRS vyriausybės (N. Chruščiovo reformų laikais) vidaus politikos nurodymus, Kaune įsikūrusį Melioracijos institutą pasiūlė perkelti į kaimo vietovę. J. Čeičys nutarė demokratiškai išsiaiškinti, ar tikslinga tokia reorganizacija, ir surengė instituto darbuotojų apklausą. Žinia apie demokratiškąjį direktorių, suabejojusį Sąjungos vyriausybės teisumu, pasiekė Vilnių. Jis buvo atleistas iš pareigų ir perkeltas dirbti instituto Agromelioracijos, vėliau Kultūrtechnikos skyriaus vedėju.

Jonas Čeičys su moksliniais tyrimais supažindina kolegas iš Vokietijos

J. Čeičys su jo vadovaujamo Kultūrtechnikos skyriaus mokslo darbuotojais

Melioracijos instituto ir jo padalinių vadovai. Pirmoje eilėje trečias iš kairės – J. Čeičys

J. Čeičys buvo sumanus mokslinio darbo organizatorius, kūrybingas mokslininkas, eruditas, labai taktiškas ir didelės vidinės kultūros žmogus. Jis yra pirmųjų mokslinių tyrimų melioracijos srityje organizatorius ir vykdytojas Lietuvoje. Dar 1948 m. jo iniciatyva pradėti drenažo sistemų nuotėkio stebėjimai, kurie pirmaisiais pokario metais buvo išplėsti. Remiantis šių stebėjimų duomenimis, jau 1952 m. buvo patikslinti skaičiuotini drenažo nuotėkio moduliai (iki tol naudotasi Silezijos instrukcija).

Tapęs instituto direktoriumi, visą savo patirtį stengėsi perduoti jauniems mokslininkams. Jam vadovaujant buvo parengtos 6 kandidato disertacijos.

Naudodamasis savo žiniomis ir remdamasis Melioracijos instituto tyrimų duomenimis, J. Čeičys 1965 m. pirmasis išleido vadovėlį „Žemės ūkio melioracijos. Sausinimas“. Dar prieš tai, 1960 m., parengė ir išleido „Melioracijos terminų žodyną“ (lietuvių ir rusų kalbomis), kuriame vėl pirmą kartą Lietuvos melioracijos praktikoje bandė sunorminti melioracijos terminus. 1967 m., atlikęs originalius tyrimus, išleido monografiją „Vasaros potvynių skaičiuojamo debito nustatymas“. Šie trys leidiniai, kaip ir daugelis mokslinių straipsnių, paskelbtų įvairiuose žurnaluose, Melioracijos ir kitų institutų mokslo darbuose, buvo pagrindas daktaro disertacijos, apgintos 1968 m. J. Čeičiui buvo suteiktas technikos mokslų daktaro laipsnis.

Jonas Čeičys aktyviai dalyvavo konferencijose, seminaruose, ilgai buvo respublikos Mokslinės-techninės draugijos Melioracijos sekcijos pirmininkas, aktyvus „Žinijos“ draugijos narys.

Minint Jono Čeičio gimimo 90-metį jo mokslinės veiklos tęsėjas Juozas Juškauskas rašė:

„Jonas Čeičys buvo labai paprastas, kuklus žmogus, labai atsargus, nes žinojo, kad jį, vadinamosios buržuazinės Lietuvos specialistą, nuolat seka Valstybės saugumo komiteto agentai. Vengdamas atviriau išsišnekėti, jis užsidarė savyje, bet dvasiškai neturėjo jėgų to uždarumo ištvirti ir 1970 m. liepos 22 d. visam laikui pasitraukė iš gyvenimo.“

Kai pradėdi mąstyti apie paskutinius J. Čeičio gyvenimo metus, suvoki, kad jis tokią baigtį pasirinko ramiai, apgalvotai, tačiau mes, deja, jam laiku nepadėjome, nepaguodėme. O jis dar galėjo gyventi ir kūrybiškai dirbti. Apie Joną Čeičį, kaip mokslininką ir kaip žmogų, negalima vien tik siaurai kalbėti, apie jį reikia parašyti knygą“.

Bibliografija

Knygos ir brošiūros

- Nusausinimo kanalų deformacijos ir jų priežastys (kandidato disertacija), Kaunas, 1947, p. 108.
 Dirvožemių melioracija, Vilnius, 1951, 53 p.
 1955 m. tiriamųjų darbų ataskaita, Kaunas, 1956, 30 p.
 Melioracijos terminų žodynas, Vilnius, 1960, 284 p.
 Žemės ūkio melioracijos. Sausinimas (vadovėlis), Vilnius, 1965, 372 p.
 Вопросы мелиорации в Литовской ССР (доклад о печатных трудах автора на соискание ученой степени доктора техн. наук), Москва, 1967, 88 с.
 Определение расчетного расхода летних паводков, Вильнюс, 1967, 72 с.
 Melioracija Lietuvoje, red. kolegija: J. Čeičys, K. Dabužinskas, G. Murauskas, A. Sakalauskas, P. Sklėrius, Vilnius, 1970, 209 p.

Aut.: L. Zelionka, J. Čeičys, P. Sklėrius, V. Šileika, G. Murauskas, B. Tamulaitis, A. Vlasovas, A. Keburis, P. Karbauskas, A. Sakalauskas, A. Žilinskas, J. Navickas, B. Saukevičius, V. Tučas, M. Grigonis, P. Balzarevičius, A. Dirsė, A. Račinskas, J. Bieliūnas, J. Macevičius, K. Dabužinskas, V. Daugėla, V. Mikšys, J. Šurna, A. Janulionis, A. Katilius, J. Paulionis. *Technologinės schemos ir kortelės kultūrtechnikinių darbų vykdymui LTSR sąlygomis*, sud. J. Čeičys, L. Baltkojis, F. Juškevičius, B. Saukevičius, *LHMMTI*, Kėdainiai, Vilainiai, 1970, 36 p.

Straipsniai

- Pelkių kultūra, *Lietuvos dirva*, 1925.
- Melioracijos darbai Austrijoje, *Matininkų ir kultūrtechnikų balsas*, 1929, nr. 2, p. 28–39.
- Pas Latvijos melioratorius apsilankius, *Žemėtvarka ir melioracija*, 1934, nr. 3, p. 32–42.
- Melioracijos darbai 1934 m., *Žemėtvarka ir melioracija*, 1935, nr. 1, p. 21–30.
- Nusausinimo darbai Lietuvoje 1910–1935 m., *Žemėtvarka ir melioracija*, 1935, nr. 2, p. 116–125.
- Patvankos skaičiavimas gruntinėse vagose, *Žemėtvarka ir melioracija*, 1936, nr. 4, p. 6–32.
- Kultūrtechnikos pažanga, *Žemėtvarka ir melioracija*, 1937, nr. 4, p. 299–312.
- Kultūrtechnikų ir matininkų ruošimas Kėdainių Aukštesniojoje kultūrtechnikų mokykloje, *Žemėtvarka ir melioracija*, 1937, nr. 4, p. 249–253.
- Patvankos skaičiavimas gruntinėse vagose, *Žemėtvarka ir melioracija*, 1937, nr. 2.
- Melioracijos Vokietijoje 1933–1936 metais, *Žemėtvarka ir melioracija*, 1938, nr. 6, p. 412–417.
- Melioracijų kilmės klausimu, *Žemėtvarka ir melioracija*, 1938, nr. 1, p. 38–50.
- 1939 metų melioracijos darbų apžvalga, *Žemėtvarka ir melioracija*, 1940, nr. 1, p. 7–22.
- Nauja tvarka melioracijos darbams vykdyti (Lietuvos TSR), *Valstiečių laikraštis*, 1941, geg. 23.
- Ar daug esame nudirbę melioracijų srityje, *Naujoji sodyba*, 1942, nr. 3.
- Nusausinimo tinklo pertvarkymas kolūkių žemėse, *Tiesa*, 1951, lapkr. 22.
- Nemuno žemupio užliejamųjų pievų nusausinimo sistema ir jos rekonstrukcija, *Nemuno žemupio užliejamųjų pievų pagerinimas*, Vilnius, 1952, p. 61–65.
- Важная задача мелиораторов республики, *Советская Литва*, 30 октября, 1952.
- Melioracijų vaidmuo ir melioracinių įstaigų uždaviniai toliau vystant žemės ūkį, *Lietuvos TSR žemės ūkio tolesnio išvystymo klausimai*, Vilnius, 1954, p. 241–247.
- Vandens režimo reguliavimo būdai mechanizuoto socialistinio žemės ūkio sąlygomis, *Artimiausi melioracijų uždaviniai Tarybų Lietuvoje*, Vilnius, 1954, p. 15–24.
- Maksimalinio skaičiuojamojo debito nustatymo klausimu, *Lietuvos TSR Mokslo akademijos darbai*, serija B, 1955, t. 2, p. 95–105.
- Melioracijos institutas žemės ūkio tarnyboje, *Kauno tiesa*, 1955, rugs. 21.
- Nusausinimo sistemų rekonstrukcija, siekiant sustambinti dirbamuosius sklypus, *Melioracijos instituto darbai*, 1955, t. 1, p. 7–55.
- Betoniniai drenažo vamzdžiai, *Soc. žemės ūkis*, 1956, nr. 8, p. 43–44.
- Осушение выборочной сетью дрена из гончарных труб, *Бюллетень науч.-техн. информации по мелиорации и гидротехники*, Москва, 1956, № 3, с. 26–29.
- Kai kurie melioracijų išvystymo klausimai, *Komunistas*, 1957, nr. 5, p. 29–34.

- Melioracija – svarbi priemonė žemės ūkio produkcijai didinti (paskaita)*, Vilnius, 1957, 16 lapų su brėžiniais.
- Čeičys J., Šileika V., *Melioracija, Priemonės gamybai vystyti (Vakarų Lietuvos zona)*, Vilnius, 1958, p. 27–36.
- Dėl kūrybingo molinių drenažo vamzdžių panaudojimo, *Melioracija*, 1958, nr. 1, p. 1–4.
- Laikinoji nusausinimo sistema, *Melioracija*, 1958, nr. 1, p. 6–7.
- Per drėgnų žemių melioracija, *Priemonės gamybai vystyti (Lietuvos vidurio zona)*, Vilnius, 1958, p. 28–36.
- Pritaikyti greitą ir pigų laukų nusausinimo būdą, *Tiesa*, 1958, gruodžio 27.
- Čeičys J., Kosčiauskas M., *Melioracija, Priemonės gamybai vystyti (Rytų Lietuvos zona)*, Vilnius, 1959, p. 176–181.
- Ką sausinti pirmiausia (patarimai melioratoriams), *Valstiečių laikraštis*, 1959, gruodžio 25.
- Plačiau paskleisti mokslo pasiekimus, *Kauno tiesa*, 1959, vas. 14.
- Šlapių dirvų nusausinimas – jų derlingumo pakėlimo laidas, *Soc. žemės ūkis*, 1959, nr. 5, p. 51–55.
- Žemės ir miškų ūkio mokslinės-techninės draugijos tikslas ir uždaviniai melioracijos srityse, *Melioracija – visaliaudinis reikalas*, Kaunas, 1959, p. 5–10.
- Dirvožemių drėgmės pertekliaus priežastys ir nusausinimo būdai, *Žemės ūkio melioratoriaus žinynas*, Vilnius, 1960, p. 5–32.
- Lietuvos hidrotechnikos ir melioracijos institutui 10 metų, *Soc. žemės ūkis*, 1960, nr. 11, p. 55–56.
- Melioracijos darbu septynmetis*, Vilnius, 1960, p. 28.
- Основные способы осушения избыточно увлажненных земель в Литовской ССР, *Осушения болотных и заболоченных почв нечерноземной зоны Европейской части СССР*, Минск, 1960, с. 71–77.
- Drenažo veikimas lietingais metais, *Soc. žemės ūkis*, 1961, nr. 5, p. 35–38.
- Mokslo ir gamybos darbuotojų bendradarbiavimo klausimu, *Soc. žemės ūkis*, 1962, nr. 6, p. 47–49.
- Praskleidus laiko uždangą (apie melioracijos perspektyvas respublikoje), *Valstiečių laikraštis*, 1962, sausio 21.
- Научно-производственный опыт строительства осушительных систем в Литовской ССР, *Опыт мелиорации в Северо-Западной зоне*, Москва, 1962, с. 36–44.
- Įsavinimo darbai (melioracija), *Priemonės žemės ūkio gamybai vystyti*, Vilnius, 1964, p. 61–64.
- Болога Литовской ССР, их исследования, освоение и использование (Й. Чейчис, Л. Зеленка), *Тезисы докладов науч. конференции по вопросам осушения и с.-х. использования торфяно-болотных почв, посвященной 50-летию Сарненской н.-и. станции по освоению болот*, Киев, 1965, с. 26–28.
- Окультуривание осушаемых земель в Литовской ССР, *Производственно-техн. совещание по вопросам окультуривания осушаемых земель, Тезисы докладов (25–26 августа 1966 г.)*, Каунас, 1966, с. 2–5.
- Melioracijos rytdiena. Kraštovaizdžio ir melioracijos problemos, *Mūsų gamta*, 1968, nr. 8, p. 5–6.
- Окультуривание осушаемых земель в Литовской ССР (Й. Чейчис, Л. Зеленка, А. Сакалаускас), *Вопросы мелиорации, ЛитНИИГиМ*, Вильнюс, 1968, т. 2(10), с. 14–26.
- Определение расчетных расходов летних паводков, *Сборник сокращенных докладов научной конференции ЛитНИИГиМа*, Вильнюс, 1968, с. 11–13.
- Особенности работы осушительных систем на польдерах в низовье р. Немана (Л. Зеленка, Й. Чейчис, Ю. Юшкаускас), *Гидротехника и мелиорация*, 1968, №. 6, с. 61–69.
- Уточнение нормы осушения и дополнительного увлажнения земли для Литовской ССР (П. Аксомайтис, П. Балзаревичюс, А. Бальчюнас и др.), *Сборник сокращенных докладов научной конференции ЛитНИИГиМа (17–18 апреля 1969 г.)*, Вильнюс, 1969, с. 3–8. Aut.: P. Aksomaitis, P. Balzarevičius, A. Balčiūnas, A. Bukaveckas, J. Duoba, L. Zelionka, A. Lukianas, J. Čeičys, J. Juškauskas.
- Drenažas ir žiemkenčių išmirkimas, *Žemės ūkis*, 1970, nr. 2, p. 38.

Исследования проектных нормативов гончарного дренажа в Литовской ССР (Й. Чейчис, А. Лукянас), *Труды Литовского научно-исследовательского института гидротехники и мелиорации*, 1970, т. 7, с. 53–71.

Исследования шлюзования на торфяных и аллювиально-торфяных почвах Литовской ССР (Й. Чейчис, Ю. Юшкаускас), *Труды ЛитНИИГиМ*, 1970, т. 7, с. 303–313.

Разработка рекомендаций по определению расчетных обеспеченностей и расходов для осушительных систем (Й. Чейчис, Ю. Юшкаускас), *Сборник сокращенных докладов XI научной конференции ЛитНИИГиМа (24–25 марта 1970 г.)*, Вильнюс, 1970, с. 6–8.

Способы определения расчетной обеспеченности летних паводков (Й. Чейчис, Ю. Юшкаускас), *Осушение и осушительные системы, Экспресс-информация, ЦБНТИ Минводхоза СССР*, Москва, 1971, сер. 2, вып. 1, с. 3–11.

Dr. Joną Čeičį prisiminus

Aloyzas Dirsė

Su Jonu Čeičiu pirmą kartą teko susitikti dar studijuojant Lietuvos žemės ūkio akademijos Hidromelioracijos fakulteto III kurse. Melioracijos katedros vedėjas doc. P. Sklėrius mudu su grupės kolega J. Bieliūnu, kaip melioracijos mokslinio būrelio narius, 1951 m. vasarą pakvietė dalyvauti Mokslų akademijos Melioracijos instituto rengiamoje ekspedicijoje pelkių sausinimo ir naudojimo klausimais. Prieš išvykdami į Radviliškio pelkių bandymų stotį drauge su doc. P. Sklėriumi – ekspedicijos vadovu – užėjome pas doc. J. Čeičį, Melioracijos instituto direktorių. Maloniai pasisveikinęs, skvarbiai pro akinius pažvelgęs, pasiteiravo, kaip sekasi studijuoti, palinkėjo gerai padirbėti ekspedicijoje. Audiencija truko gal 5–8 minutes, tačiau malonaus, kultūringo žmogaus įvaizdis išliko per visą mūsų netrumpo bendradarbiavimo laikotarpį.

Apsidžiaugėme, kai 1952 m. vasario 22 d. į mūsų III kurso auditoriją skaityti melioracijos kurso paskaitų išgė doc. J. Čeičys. Neskubėdamas supažindino studentus su visa melioracijos dalyko programa, kokius projektus ir darbus teks atlikti per visus tris semestrus. Nors buvome turėję keletą gerų metodiškai dirbančių dėstytojų, tačiau jau per pirmą darbo semestrą supratome, kad bendraujame su dideliu savo dalyko žinovu, sugebančiu nenuobodžiai perteikti mums pagrindines specialybės žinias. Dar ir dabar su atsidūsėjimu pavartau du storus užrašų sąsiuvinius – melioracijos konspektus.

Būdamas instituto vadovas, J. Čeičys negalėjo skirti studentams daug laiko, todėl pratyboms ir kursiniams darbams vadovavo žinomi melioracijos specialistai docentai J. Ziberkas ir S. Buožis. Būtina pažymėti, kad J. Čeičys brangino savo ir kitų laiką, todėl pats buvo punktualus ir to paties reikalavo iš studentų. Būdavo, pažvelgs per akinių viršų į pavėlavusį studentą, minutę patylės – ir mostels ranka prasižengėliui sėstis į suolą. Vėliau ir patiems studentams buvo nepatogu vėluoti – IV kurse buvome jau „subrendę“. Prisimenu, kaip laikėme egzaminus – ramus, neskubus, nuoširdus bendravimas: ištraukei bilietą, pasiruošei, prašau – pasakok. Išklauso, nepertraukinėja, kol pats nebaigi. Pažiūri schemas, užduoda vieną kitą klausimą, keletą klausimų ne iš bilieto – bendresnio pobūdžio; aukštesniam vertinimui užduodavo ir daugiau klausimų. Apie egzaminus raštu tuomet net ir kalbos nebuvo. Vėliau pats dirbdamas dėstytoju, stengiausi panašiai egzaminuoti studentus, tik ne visada pavykdavo. Melioracijos dalykas man buvo įdomus ir noriai mokiausi, taigi pasitvirtino sena tiesa, kad studijų sėkmė daug priklauso ne tik nuo studentų noro, bet ir nuo dėstytojų kvalifikacijos bei žmogiškųjų savybių.

Nuo 1956 m. pradėjau dirbti Melioracijos institute, kurio direktorius buvo doc. J. Čeičys. Malonu buvo matyti, kaip instituto darbuotojai pagarbiai, tačiau nekelikliupsčiaudami bendravo su savo direktoriumi.

Metus padirbėjęs, mokslinės bendradarbės, to paties Hidromelioracijos skyriaus kolegės E. Andrijauskaitės paragintas, pasiprašiau priimamas į aspirantūrą. Dar ir dabar stebiuosi, kaip užteko drąsos prašyti doc. J. Čeičį būti mano vadovu. Prisimenu gana netrumpą pokalbį apie šeimą, buvusias studijas (apsidžiaugiau, kai

pasakė prisimenąs mane jo studentu buvus), na ir svarbiausia – apie klausimus, kuriuos norėčiau nagrinėti. Per pokalbį paaiškėjo, kad mažiausiai Lietuvoje tyrinėta dvipusio dirvožemio drėgmės režimo reguliavimo problema. O kai pagrindinė darbo kryptis jau buvo aptarta, tai ir sutikimą vadovauti mano darbui gavau palyginti nesunkiai. Dabar, praėjus gerokai metų, su dideliu dėkingumu prisimenu savo darbo vadovo didelę paramą įrengiant bandymų objektus Ramygaloje ir Deltuvoje. Kiekvienais metais tekdavo pateikti išsamią darbų ataskaitą su tyrimų duomenimis, kuriuos, kad ir kaip būtų užimtas, vadovas detalčiai peržiūrėdavo ir pakoreguodavo mano pateiktas išvadas. Na, o svarbiausia buvo, kai pateikiau disertacinio darbo rankraštį. Doc. J. Čeičys ne tik nuodugniai perskaitė, pateikė pastabų ir pasiūlymų, bet ir kruopščiai suredagavo. Kai pamačiau savo disertaciją, išmargintą raudonomis pataisomis, ir gėda, ir graudu pasidarė, juolab prisiminus vadovo – direktoriaus užimtumą. Beliko tik nuoširdžiausiai padėkoti. Jaučiau J. Čeičiui pagarbą iki mūsų bendravimo pabaigos.

1960 m. institutui persikėlus į Vilainius, šalia Kėdainių, dirbau Kultūrtechnikos skyriuje, kuriam vadovavo doc. J. Čeičys, nors ir neilgai. Teko prisidėti prie jo žemės ūkio augalų užliejimo trukmės bandymų projektuojant ir įrengiant eksperimentines aikšteles Vilainių polderyje. Nepaprastas docento reiklumas sau ir bendradarbiams, skrupulingumas nuolat visus stebino – net rėmuose naudotų stiklų spalva buvo aptarta ne kartą, kad tik bandymai labiau atitiktų natūralių poptynių sąlygas. Tai iš tiesų buvo gera akivaizdi mokykla man ir visiems su juo dirbusiems.

Vilainiuose gyvenome su J. Čeičiu viename name, todėl neišvengiamai susitikdavome ir laisvu nuo darbo laiku. Tekdavo kartais vakare pasėdėti prie mūsų namo ant suoliuko, pasikalbėti įvairiais klausimais, dažniausiai apie mokslus ir buitį, apie melioracijos darbus prieškarinio Lietuvoje. Sužinojęs, kad žadu pereiti dirbti į Lietuvos žemės ūkio akademiją, apgailėstavo, kad ir institute reikia žmonių, tačiau labai neatkalbinėjo. Savo pedagogine patirtimi remdamasis, gana nuodugniai papasakojo, kokių problemų gali kilti jaunam žmogui, pradedančiam „profesoriatui“ aukštojoje mokykloje.

Nors rečiau, bet J. Čeičį sutikdavau ir vėliau – mokslinėse konferencijose, pasitarimuose, studentų diplominių projektų gynimo komisijose. Prisimenu, 1964 m. su doc. P. Sklėriumi dalyvavome aptariant J. Čeičio vadovėlį „Žemės ūkio melioracija“ Vilainiuose. Visi, tarp jų ir mes, labai gerai įvertinome taip kruopščiai ir metodiškai parengtą pirmąjį lietuvišką vadovėlį. Autorius labai tolerantiškai reagavo į pastabas, tačiau į kai kurias – dėl kai kurių skyrių išdėstymo eiliškumo ir kt. – pareiškė motyvuotus paaiškinimus.

Liko atmintyje ir jau mokslų daktaro (dabar – habilituoto) laipsnį turinčio J. Čeičio ranka ištaisytas mano mokslų daktaro disertacijos turinys, kurį jam po keleto pokalbių buvau įteikęs peržiūrėti. Niekad nepamiršiu, kaip jis rasdavo laiko rūpintis kitais, nors pačiam rūpesčių užteko.

Nuolat kankina mintis, kad mes visi, J. Čeičį pažinojusieji bendradarbiai, per mažai domėjomės jo savijauta, gyvenimo sąlygomis Vilainiuose. Toli nuo šeimos, jis jautėsi vienišas, mažai su kuo bendravo. Tik įvykus nepataisomai tragedijai daug kas paaiškėjo, tačiau nieko pakeisti jau negalėjome.

Būtina pažymėti nepaprastai didelį doc. J. Čeičio indėlį pokario Lietuvoje įtvirtinant drenažą, kaip pagrindinį sausinimo būdą. Pačiam teko girdėti, kaip ne kartą mokslinėse konferencijose, pasitarimuose jis su savo bendraminčiais P. Sklėriumi, V. Šileika, J. Ziberku, J. Velička ir kitais įrodinėjo Rusijos, Baltarusijos mokslininkams ir valdžios atstovams drenažo privalumus bei teikiamą naudą žemės ūkiui.

Šviesus docento technikos mokslų habilituoto daktaro Jono Čeičio atminimas neišblės iš jį pažinojusių atminties.

Redakatoriaus priedas

Jonas Čeičys tiek besimokydamas, tiek ir vėliau dirbdamas aukštesiose pareigose nepamiršo gimtojo krašto. Kiek leisdavo aplinkybės mėgo lankytis tėviškoje ir anaipol ne kaip svečias. Ne be Jono patarimų ir finansinės paramos jo tėvas pasistatė gražią sodybą (bene gražiausią seniūnijoje), puikų namą su veranda (*gonkais*). Tarp verandos ir kelio pasodino nemažą obelų sodą. Sode buvo pasodintos geriausios tuo metu Lietuvoje žinomos veislės, todėl sodas visoje apylinkėje garsėjo skaniausiais obuoliais.

Apsilankęs tėviškoje Jonas noriai bendravo su artimesniais ir tolimesniais kaimynais, kitais pažįstamais, stengdavosi jiems padėti gerais patarimais, ypač žemių sausinimo klausimais. Šio krašto žmonės Joną mėgo, laikė savu (vadino Pašilinio Jonu), labai jį gerbė ir vertino jo nuomone. Iš vaikystės prisimenu ne vieną suaugusiųjų, net pagyvenusių žmonių, ginčą, pasibaigusį nenuginčijamu argumentu: „*Taip pasakė (ar patarė) Pašilinio Jonas!*“

Apie Aleknų kaimą ir mokytoją Joną Alekną

Rimvydas Alekna

Važiuojant nuo Júodupės Raupių link, dar Pāduobio miškui nesibaigus prasideda Alėknų kaimas. Properšomis raibu-liuojančiame beržyne pilkuoja Čeičių sodyba, už jos, vakarinėje kelio pusėje, jau pačioje pamiškėje, – Šedžiai ir pradinė mokykla, prie jos – Kazio Vabolio ir Šinkūno trobesiai. Dar toliau į šiaurės vakarus – Varnų, Prano Alekno, Ramanauskų, vėl Čeičių ir Šutpetrio vienkiemiai. Rytinėje kelio pusėje – senasis Aleknų kaimas. Tuo kraštu eidamas į šiaurę, pasieksi Petro Šedžio, Antano Veličkos, Onos Vabolytės, Juozo Alekno, Jokūbo Vabolio ir Jono Čeičio sodybas. Galop prieisi Levāniškio vienkiemį. Bet į vakarų pusę palaukėmis toli nenukeliausi, nes šiaurinis miško pakraštys leidžiasi į šlapią juodalksnių ir sumenkusių beržų prižėlusį raistą. Čia jau stirnų, elnių, o anksčiau – ir kurtinių numylėtos vietos, ir, kaip dažnai raistuose ir kemsynuose pasitaiko, tikra gyvatėlių karalija. Už kemsyno, vakariniame Paduobio miško pakraštyje, slūgso Paduobio durpynas, pailgu siauru ruožu nutįšęs tiesiai į šiaurę, Latvijos pasienio link. Saulė alekniškiams leidžiasi už durpyno ramiai išskylančioje aukštumoje: vidurvasarį Gaidžgalėje, pavasarį ir rudenį Ginōtuose, o žiemą – Remeikiuose.

Kaip žinia, durpynuose drėgmės netrūksta, o drėgname ore toli girdėti. Nors nuo Aleknų iki durpyno artimiausių sodybų keli kilometrai, ankstyvą rytą Alėknose girdėti Ginotų gaidžiai.

Visą tą platų durpyno, už jo mėlynuojančio Kukių miško ir nutolusių kaimyninių kaimų paveikslą kuo puikiausiai gali apžvelgti nuo Paduobėlio kalnelio. Tai nedidelė Baltuoju kalnu vadinamos aukštumos atšaka, pamėgta alekniškių vieta. Jei šiltą gražų sekmadienį nori kiek atsipūsti, pasvajoti, su bičiuliais gimtosios žemės grožiu pasidžiaugti ar nusifotografuoti geram atminimui, trauk ant Paduobėlio.

*Pranas Alekna
su anūku Rimvydu
ant Paduobėlio.
1939 m.*

Tame durpyno pakraštyje buvusioje mažajame ūkininko ir staliaus Prano Alekno šeimoje 1896 m. gimė pirmasis sūnus Jonas, visą gyvenimą atkakliai siekęs gamtos mokslo, tikriausiai įkvėptas gimtojo krašto grožio ir iš motinos Elžbietos Ormanaitės paveldėto aplinkos pažinimo troškulio. Elžbieta buvo kaimo žolininkė. Pasitelkdama žolelių galias, gydė savuosius ir kaimynus. Išaugino dvi dukras – Oną ir Pauliną, ir keturis sūnus – Joną, Petrą, Juozą ir Jokūbą. Mirė nuo šiltinės, kartu su sūnumi Juozu, neapsigynusi nuo plačiai išplitusios ligos.

Jonas mokėsi Aleknų pradinėje mokykloje, o pasakui su keliais grašiais kišenėje toliau mokytis iškeliavo į Rusiją. Pinigų mokslų pradžia parūpino tėvas: susimeistravęs varstotus, pasidaręs dideles medžio tekinimo stakles, kinkytu arkliuku gražius tekintus daiktus, net apvalainai išdrožtus stalus veždavo parduoti į Rygą.

Pirmojo pasaulinio karo metais atsidūręs Rusijoje, Jonas Alekna išstojo į Insaro miesto progimnaziją. Ją sėkmingai baigė ir išstojo į Kazanės mokytojų institutą.

1918-ųjų pabaigoje, išėjęs tiktai du instituto kursus, sugrįžo į Nepriklausomą Lietuvą. Iki 1924 m. mokytojavo Aleknų, Čedasų pradinėse mokyklose ir Ramygalos realinėje progimnazijoje.

Kūrėsi atgimusios Lietuvos pedagogikos tradicijos. Atsidūręs kūrybingų pedagogų šeimoje, jis toliau savarankiškai studijavo botanikos ir zoologijos pagrindus. Didžiąją algos dalį išleisdavo knygoms, užsisakydavo naujausius leidinius. Bandė naujus gamtos pažinimo mokymo pačioje gamtoje būdus. Gal kiek supaprastintai, tačiau vaizdžiai jo mokytojavimą aprašė Ramygalos vidurinės mokyklos 70-metį 1988 m. nušvietusi vietos spauda:

„Mokytojo J. Alekno rūpesčiu mokykloje buvo įkurtas kraštotyros muziejus, kuriame buvo surinkta gausi senoviškų pinigų kolekcija, nemažai spaudos draudimo laikais išleistų ir išsaugotų lietuviškų knygų. Jis gyveno mokyklos palėpėje, į kurią buvo galima užėiti mokiniams ir naudotis jo fotoaparatu, ryškinti nuotraukas. Mokė jis labai paprastai: radęs kokią gelžgalį, liepdavo nustatyti lyginamąjį svorį, arba vedavo vaikus klausytis, kaip balose kurkia varlės“.

1924 m. išstojo į Vytauto Didžiojo universitetą. Studijuodamas biologiją, tris semestrus dirbo prof. Tado Ivanausko zoologijos kabinete laborantu. Čia išstobulėjo kaip paukščių iškamšų meistras. Buvo geras piešėjas, tad jo paukšteliai tupėjo ar sparnus skleidė tartum gyvi. Tačiau svarbiausia, dirbdamas greta aukštos erudicijos

Jonas Alekna – Kazanės mokytojų instituto studentas. Kazanė. 1916 m.

Jonas Alekna – Vytauto Didžiojo universiteto studentas. Kaunas. 1925 m.

profesorius, Jonas Alekna įsisavino mokslinio tiriamojo darbo pagrindus ir jau tuomet pasirinko entomologijos kryptį bei ėmėsi Lietuvos laumžirgių tyrimų ir kolekcionavimo.

1928 m. studijas universitete turėjo nutraukti dėl pašlijusios sveikatos. Vėl grįžo į Ramygalos progimnaziją mokytojauti. Netrukus buvo paskirtas Biržų apskrities pradžinių mokyklų inspektoriumi, kartu dirbo Biržų krašto muziejuje. Tuomet J. Alekna savo iniciatyva surinko gausią Biržų krašto gyvūnijos kolekciją, kurioje buvo ir jo labiausiai vertintas laumžirgių, drugelių ir peteliškių rinkinys. Didžioji rinkinio dalis Antrojo pasaulinio karo metais sunyko ar buvo pradanginta.

Gyvendamas Biržuose, rūpinosi mokytojų tobulinimu. 1930-ųjų liepą dr. J. Basanavičiaus sąjungos Biržų skyriaus vardu surengė entomologijos kursus, kuriuos lankė 45 mokytojai¹.

Po kelerių metų „Lietuvos Aidas“² vėl rašė, kad ir Šiauliuose dr. J. Basanavičiaus sąjungos surengtuose vasaros pedagoginių darbų kursuose

„iš praktikos darbų ypatingai įdomus pedagoginiu atžvilgiu buvo gyvosios gamtos skyrius, p. Alekna, Biržų apskr. pr. mok. inspektorius dėstytytas dalykas. Čia sistemingai pateiktas klausytojams gyvosios gamtos kursas ir atlikta gražių darbelių. Paprastai šio dalyko mūsų pr. mok. mokytojai menkai moka, nes mokytojų seminarijose gyvosios gamtos nėra mokoma“...

Gyvendami Biržuose, Alekna bičiuliavosi su tuomet astronomijos daktaro laipsnį apsigynusio Antano Juškos šeima, pas juos lankėsi ir tada dar pradedantis poetas Bernardas Brazdžionis, pasirašydavęs Vytės Nemunėlio slapyvardžiu.

Klaipėdos pedagoginio instituto vadovybė 1936 m. pakvietė Joną Alekną dėstyti biologiją. Prie instituto veikė pavyzdinė mokykla, kurioje pedagogai galėjo patogiai tobulinti mokymo būdus ir gilinti žinias. J. Alekna pradžiamoksliui eiti atvedė į ją ir savo sūnelį. Mokykloje daug dėmesio skirta mokinių psichoanalizei ir gebėjimų tyrimams. Nuolat buvo atliekami įvairūs pastabumo, išiminimo, reakcijos greičio ir panašūs testavimai. Gal kiek ir perlenkta lazda buvo piešimo srityje, kur spalvos intensyvumą mėginta laipsniuoti skaičiais. J. Alekna į pavyzdinę gamtos pamoką atnešė purienų žiedų ir, gal jau

Biržų apskr.

Entomologijos kursai.

Biržų apskr. II r. pradž. mokyklų inspektorius, p. J. Alekna, liepos mėn. 7—12 d. Biržuose l. m. t. dr. Basanavičiaus s-gos Biržų skyriaus vardu suruošė savaitinius entomologijos kursus. Kursus lankė apie 45 mokytojai. Pamokos buvo daromos gimnazijoje.

Kursams baigiantis buvo surengta draugiška vakarienė, kurios metu kursų vedėjui ir lektoriui p. Aleknai įteikta dovanėlė, kaip padėkos ženklas už taip energingą pasiryžimą ir pasišventimą padėti mokytojams eiti kultūringų valstybių pramintais kultūros švietimo keliais: insp. p. Alekna kursų vedė be atlyginimo. Be to, pasiūsta ponui švietimo ministeriui pasveikinimo telegrama.

„Lietuvos Aido“ 1930 m. liepos 21 d. faksimilė

Bernardas Brazdžionis
(trečias iš kairės) –
Aleknų svečias.
Biržai. 1933 m.

¹ Lietuvos Aidas, 1930, liepos 21.

² Pedagogai dirba, Lietuvos Aidas, 1932, rugpj. 9, nr. 1554.

žinodamas apie kai kurias mokykloje mėginamas diegti „naujoves“, paklausė, kokios spalvos purienos. Atsakymai kartojoši nuo pirmojo iki penktojo laipsnio geltonos, o J. Alekna vis purtė galvą, kad ne. Pagaliau nedrąsus balselis: „*Purienos šviesiai geltonos*“. Visa klasė sprogo juoku, kai mokytojas pasakė: „*Taip*“, ir pamoka prabėgo gyvai visiems dalyvaujant.

Tuomet J. Alekna su šeima gyveno Giruliuose. Klaipėdoje buto atsisakė, norėdamas būti kuo arčiau gamtos. Po paskaitų traukiniu grįžęs į Girulius, pasiėmęs tinklėlį laumžirgiams gaudyti, vienas ar su vaikais traukdavo į pajūrio miškelius. Vėl tempė laimikį į namus, vežė į gamtos kabinetą. Daug fotografavo.

Studentų gamtininkų praktikos darbams Girulių miške- liai, kopos ir jūra buvo neįkainojamai vertingi. Be to, daugelis jų iš Klaipėdos traukiniu vakarais atvykdavo į skautų rengtus laužus, Mažosios Lietuvos patriotinių organizacijų susibūrimus, prasidėdavusius laužo užkūrimu ir giesme „*Lietuviais esame mes gimę*“. Ta Klaipėdos krašto lietuviybės banga nuolat stiprėjo, žinant apie vokiečių kėslus ir jaučiant artėjančią Klaipėdos krašto okupaciją.

Netrukus buvo paskelbtas reikalavimas Lietuvos piliečiams palikti Klaipėdą ir jos kraštą. Kaip pasakojo savo vaikams Adelė Aleknienė, Jonas jos akyse pirmą kartą apsiašarojo, suvokęs Klaipėdos netektį, kai gavo nurodymą sukrauti ir pervežti gamtos kabineto vertybes į Panevėžį. Kilo suirutė, trūko transporto. Gamtos kabineto inventoriui vagonus parūpino pavėluotai, tad šeima užtruko Giruliuose. Paskutiniai gyventojų evakuacijos traukiniai buvo sausakimšai perpildyti. Mažus vaikus tėvai kėlė į vagonus pro langus, ir traukiniai lėtai puškėjo iš perono su pakibusiais ant laiptelių išvykstančiais.

Darbo Pedagoginiame institute Panevėžyje etapas buvo trumpas. Atgavus Vilnių, iškart imtasi keltis į sostinę. Dabar J. Alekna komandiruojamas tvarkyti lietuviškų pradinių mokyklų ir Pedagoginio instituto įkurdinimo Vilniuje reikalų. Jau 1939-ųjų lapkričio 24 d. jis kerta buvusį Vievio pasienio kontrolinį punktą.

Iš Vilniaus krašto grįžti į senąją Lietuvą vis tiek reikėjo leidimų. Matyt, saugotasi nepageidaujamo transporto perpildymo ir siekta keleivių saugumo pirmomis sostinės atgavimo euforijos akimirkomis.

Iš Vilniaus J. Alekna rašo namiškiams trumpus atvirlaiškius ir atsiunčia kiekvienam po gražią, kad ir mažytę, Aušros Vartų Dievo Motinos nuotrauką. Ilgai ne-laukęs, atsikeldina Vilniun ir visą šeimą.

Kaip ir daugelį kitų į Vilnių atvykusių šeimų, netrukus užpuolė miestą užplūdusios sovietų kariuomenės karininkų priverstinio apgyvendinimo privačiuose butuose ir prekystalių ištuštėjimo vargai; netrukus ir vokiečių okupacija, ir karo metais nutraukta aukštojo mokslo įstaigų veikla. Daugeliui miestiečių kaimas tuomet buvo vienintelis išsigelbėjimo nuo bado šaltinis. Ir Aleknų šeima – žmona Adelė ir trys maži vaikai – tada vasaromis gelbėjosi Jono tėviškėje, pas tėvą Praną ir brolių Petrą. Tada ir mažieji gal giliau perpratome giminytės ir kaimynų bičiulytės gerumą ir bendravimo grožį.

Lietuvos Respublika
Švietimo Ministerija
PRADŽIOS MOKSLO
DEPARTAMENTAS

Kaunas, 1939 m. lapkričio mėn. ... d.

Nr. 35072 P A Ž Y M Ė J I M A S.

Šiuo pažymima, kad Alekna.....
Jonas yra Pedagoginio
Instituto lektorius..... ir vyksta į Vilniaus Kraštą tarnybos reikalais.

Šis pažymėjimas tinka vieną kartą vykti į minėtą kraštą ir galioja ligi 1939 m. gruodžio mėn. 1 d. -

P. Lomanas,
Už Departamento Direktorių.
J. Šiaučiūnas,
Ministerijos Sekretorius.

Leidimo į Vilnių
faksimilė

LIETUVOS RESPUBLIKA

Vilnius, 1939 m. gruodžio mėn. 6 d.

SVIETIMO MINISTERIJA

ATSTOVAS
VILNIAUS KRAŠTUI

N. 308

Leidimas.

Vilniaus Pedagoginio Instituto lektorius Jonas
Alekna leidžiu daug kartų vykti į Kauną ir grįžti atgal.

Leidimas galioja ligi 1940 m. sausio mėnesio 1 dienos.

A. Juška
Dr. A. Juška,
Švietimo M-jos Atstovas Vilniaus Kraštui.

Leidimo į Kauną
ir iš jo faksimilė

Vokietmečiu J. Alekna susirado darbą geologinėje durpynų paieškos ekspedicijoje.

Raudonieji, gal keršydami už aktyvų brolio Jokūbo dalyvavimą Lietuvos šaulių sąjungoje ir jo pasitraukimą į Vakarų, o gal, kaip sklido kalbos, norėdami atimti šeimoje turėtus paslėptus ginklus, vieną naktį, dar iki sovietų sugrįžimo, užpuolė Prano Alekno sodybą. Sūnūs Petras ir Antanas, kiek buvo įmanoma išžiūrėti, atsisauė į tamsą, bet sudegė pirkia ir kluonas su visais tėvo – Prunce vadinto staliaus – įrankiais. Žmonių aukų tada nebuvo, tačiau kažką sužeidė, nes gaisro gesinti subėgę kaimynai rado prilašėjusio kraujo.

Teko išsirengti žemine: apdengti stogu po sudegusiu namu išlikusį nemažą rūsį akmens sienomis ir jame ilgokai pavargti. KGB areštavo ir ištrėmė į Sibiro anglių kasyklas brolių Petrą. Jau senyvo amžiaus Pranas Alekna, graužaties pakirstas, pasimirė nuo širdies ligos, perkopęs per aštuoniasdešimtį.

*Vaikai Aleknose
prie Juozo Čeičio
sodybos su panelėmis
Vale ir Juzefa
Čeičytėmis.
1940 m. vasara*

*Vaikai prie tinklų.
Giruliai.
1938 m. pavasaris.
J. Aleknos nuotr.*

Pokariu, 1944 m., J. Alekna buvo pakviestas į Vilniaus pedagoginį institutą dėstyti biologiją, 1945 m. vasario mėnesį paskirtas naujai steigiamos Zoologijos katedros vedėju. Tačiau 1947 m. jau nebeįtiko tuometinei partinei vadovybei. Kaip 1990 m. rašė Vilniaus pedagoginio instituto savaitraštis „Šviesa“ (Nr. 17–18),

„... 1947 m. sausio 26 d. Instituto Tarybos posėdyje priimtoje rezoliucijoje vyr. dėstytojas Jonas Alekna kritikuojamas už tai, kad jis zoologijos paskaitoje nevykdė antireliginio auklėjimo. Tačiau ši rezoliucija neįbaugino zoologo. Tai įrodo ir 1948 m. rugsėjo 25 ir 27 dienos tarybos posėdžių rezoliucija, kurioje katedros vedėjas J. Alekna vėl linčiuojamas už tai, kad atsisakė vesti antireliginį auklėjimą savo paskaitose“.

*Aleknaų šeimyna:
priekyje Petras, marti
Albina, Antanas; už
jų Jukūbas ir tėvas
Pranas Alekna
su antrąja žmona.
J. Alekna nuotr.*

Nuo 1950-ųjų prasidėjo Jono Alekna tylioji tremtis. Kaip vėliau rašė Vilniaus pedagoginio instituto Zoologijos katedros vyr. dėstytojas Jonas Beinorius, instituto archyve esančios J. Alekna personalinės bylos analizė rodo, kad jis

„... buvo atleistas iš visų pareigų, kaip neturintis tvirtos marksistinės-materialistinės pasaulėžiūros. Jis atsisakė stoti į komunistų (bolševikų) partiją“.

Tada per kelerius metus iš instituto buvo išuiti, arba „išėjo savo noru“, tokie žinomi pedagogai, kaip VDU auklėtinis, prof. Tado Ivanausko mokinys Juozas Rinkūnas, dėstytojai Stasys Jakučiūnas ir Olga Garmuvienė, Danielius Šteinbokas, Amelija Maželytė...

Mokytojauti Vilniuje Jonui Alekna tuometinė švietimo vadovybė, suprantama, nebeleido. Tiktai kai kurių savo darbu ir karjera rizikavusių švietimo darbuotojų pastangomis vargais negalais pavyko gauti mokytojo vietą Vilkaviškio miesto vidurinėje, vėliau – rajono mokykloje.

Šeima liko Vilniuje. Sunkiai sudurdami galus, aukštąjį mokslą išėjo visi trys vaikai, linkę į menus ir įgiję architekto, smuikininkės ir literatės specialybes.

Darniai šeimai daug vargo ir liūdesio teko išverti, vis laukiant savaitgalio traukiniu iš Vilkaviškio atvažiuosiančio tėvelio... Apie J. Alekna mokytojavimo Vilkaviškio mokyklose laikotarpį gausu buvusių bičiulių mokytojų ir mokinių atsiliepimų, straipsnelių vietos spaudoje. J. Alekna išėjus į pensiją, daugelis jų be perstojo rašė sveikinimus ir linkėjimus į butą Vilniuje.

Ir nesėkmingais šeimai metais Alekna būte gyveno ir aukštąjį mokslą baigė mokytojos Palmyra Šinkūnaitė ir Bronė Aleknaitė. Pradėjusi studijas Valstybiniame dailės institute, čia trumpai buvo apsistojusi ir dabar plačiai žinoma dailininkė tapytoja Juzefa Čeičytė.

Net juodžiausiais priespaudos metais Adelė ir Jonas visad švėsdavo krikščioniškas šventes, nors anuomet Kūčių vakarais ir tekdavo uždangstyti langus juodomis paklodėmis.

Jonas Alekna ir sunkiausiomis gyvenimo akimirkomis, nušalintas nuo mokymo aukštojo mokslo įstaigose, niekad neapleido jaunystės metais pradėtų laumžirgių (*odonata*) paplitimo Lietuvos teritorijoje entomologinių tyrimų. Mirė 1986 m., sulaukęs 90 metų amžiaus. Palaidotas Vilniuje, Verkių kapinėse.

Lietuvos entomologų draugijos 1993 m. konferencijos medžiagoje A. Stanionytė rašė, kad po J. Alekno mirties Vilniaus universiteto Gamtos fakultetas gavo jo surinktą žirgelių kolekciją ir registracijos žurnalus. Kolekcijoje apie 500 žirgelių, surinktų 1931–1983 m. Biržų, Klaipėdos, Kupiškio, Molėtų, Rokiškio, Šilutės, Vilkaviškio, Vilniaus ir Zarasų rajonuose ir septyniuose miestuose. Šioje kolekcijoje apibūdintos 55 žirgelių rūšys, priklausančios 4 šeimoms ir 21 genčiai.

*Jonas Alekna –
mokytojas
Vilkaviškyje*

Prisiminimai apie entomologą Joną Alekną

Ričardas Kazlauskas

Dar vaikas pamėgau rinkti drugelius. Baigdamas gimnaziją turėjau bent kelis šimtus rūšių. Gimnazistas būdamas susipažinau su puikiais drugių specialistais – prof. Janu Priuferiu ir Alfonsu Palioniu. Jie mane išmokė drugių kolekcionavimo pagrindų, padėdavo apibūdinti sunkesnes rūšis. A. Palionis, prieš išvykdamas nuo karo baisumų į Vakarus, man paliko stambų geros kokybės drugių atlasą. Gaila, bet karui pasibaigus iš Vilniaus į Torūnę pasitraukė ir prof. J. Priuferis. Likau vienas, bet drugių rinkti nenustojau. Save laikiau entomologu. Nenuostabu, kad 1947 m. įstojau į Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultetą.

Trečiame kurse turėjome klausyti bendrosios entomologijos kurso. Nekantriai laukiau mėgiamos disciplinos, o ypač rūpėjo, kas gi ją dėstys. Atėjo pagyvenęs, gan kresnas, amžinai besišypsantis dėstytojas.

Taip susipažinau su savo mielu dėstytoju Jonu Alekna. Paskaitas skaitė jis visai ne taip, kaip kiti dėstytojai. Be jokių užrašų, dažniausiai neatsitraukdamas nuo rašomosios lentos, stengdavosi piešiniiais išaiškinti vabzdžių sandaros ypatumus. Buvo justi, kad tai žmogus, ilgus metus dirbęs vidurinėse mokyklose. Nors man daugelis dalykų buvo žinoma (juk ne veltui buvau perskaitęs nemažai entomologijos vadovėlių), bet savo dėstytojo J. Alekno klausydavau ausis ištempęs. Jis taip įdomiai aiškino, dažnai su humoro gaidelėmis. Tuo malonesnės buvo paskaitos, kad jis rėmėsi didele entomologine praktika. Kai pradėjo aiškinti apie vabzdžių sparnus, nupiešė ant lentos sudėtingiausią žirgelio sparną. Sužinojau ne tik bendrą sandarą, bet ir ypatingą, tik žirgeliams būdingą gyslelių trikampuką. Tada supratau, kad J. Alekna – puikiausias Lietuvos žirgelių būrio žinovas: jis buvo surinkęs visas Lietuvoje gyvenančių žirgelių rūšis (56). Nors vėliau atsirado ir kitų žirgelių gaudytojų, bet tas rūšių skaičius taip ir nepadidėjo. Tik vos prieš porą metų buvo rasta Rytų Lietuvoje dar viena rūšis. Tikriausiai J. Alekna būtų ir ją suradęs, bet Rytų Lietuvos jis netyrė.

Ketvirtame kurse turėjome išklausti taikomios entomologijos kursą, deja, tuomet J. Alekna jau buvo atleistas iš dėstytojo pareigų. Universitetas neteko puikaus dėstytojo. Ir ne tik jo. Buvo atleistas ir prof. P. Šivickis. Juk tuomet buvo lisenkiados apogėjus. Genetika atsidūrė tarp „prakeiktųjų“ disciplinų. Iš Maskvos atvyko „autoritetinga“ inspekcija, kuri iš panagių patikrino, kiek universitete dėstomi gamtos mokslai atitinka mičiurininės disciplinos kanonus.

Aišku, pirmiausia užkliuvo Jonas Alekna. Kur tai matyta, kad žmogus visą gyvenimą pašventė kažkokiems niekam praktiškai netinkamiems žirgeliams. Baigiantis inspekcijai buvo sušaukta ypatingoji sesija, kuri aptarė gamtos mokslus naujoje Lysenkos mokslo šviesoje. Prelegentas netgi pacitavo ištrauką iš Krylovo pasakėčios „Strekoza i muravej“. Įsivaizduokite, kokių dėstytojų būta universitete. Labai gaila buvo atleistojo puikaus dėstytojo. Teko ir man pakeisti diplominio darbo tematiką, padaryti ją aktualesnę, praktiškesnę. Ėmiau tirti drugius serbentų kenkėjus.

Ryšiai su Jonu Alekna vis tiek nenutrūko. Mes juk buvome artimi kaimynai: aš gyvenau M. K. Čiurlionio gatvėje, universiteto rūmuose, o jis toje pačioje gatvėje,

vos už kelių namų. Dažnai užeidavo į katedrą, nes baigęs universitetą likau dėstytoju. Taip ir girdžiu, kaip jis, užėjęs į kabinetą, užkalbindavo: „*Ričardėli, kas nauja drugių pasaulyje?*“ Visuomet kreipdavosi į mane maloniniu vardu. Prasidėdavo nesibaigiantys disputai entomologijos klausimais. Aš teiravausi duomenų apie žirgelius, o jis domėdavosi, kaip man sekasi tirti vandens gyvūniją, nes tada ruošiau disertaciją apie apsiuvas, ankstyves, o ypač lašalus, gyvenančius upėse. Toliau tyriau drugius.

Mūsų draugystė nenutrūko iki Jono Alekno paskutinių dienų. Turbūt nujausdamas gyvenimo pabaigą, atnešė man šūsnį vertingų senovinių knygų. Tai buvo senutėliai zoologijos vadovėliai.

„Žiūrėk, tai zoologija, iš kurios mokėsi Tadas Ivanauskas. Ši buvo jūsų docento Augustino Mačionio vadovėlis. Na, o tau bus įdomus XIX a. drugių atlasas“.

Dabar šios knygos yra Vilniaus universiteto zoologijos katedros bibliotekoje. Katedros zoologijos muziejuje atsidūrė ir J. Alekno surinktų žirgelių kolekcija.

Nebeliko žmogaus. Atsisveikinome su juo gražiame Jeruzalės kapinių pušyne. Bet jo mieli žodžiai ir šypsena išliks visų jį pažinojusių širdyse. Jo ilgamečio triūso vaisius – žirgelių kolekcija – išliks muziejuje kaip begalinio žmogaus darbštumo atminimas.

Inžinierius geodezininkas Jonas Deksnys (1904–1989)

Danguolė Mockienė, Romualdas Girkus*

J. Deksnys pasaulin atėjo pasiturinčio Šiaurės Lietuvos ūkininko Stasio Deksnio gausioje šeimoje. Gimė jis Butėniškio vienkiemyje, 4 km į vakarus nuo Júodupės, Rōkiškio r. Su trimis broliais ir dviem seserimis augo religingoje aplinkoje: du tėvo broliai buvo kunigai, o tėvo sesuo – vienuolė.

Štai kaip Jonas Deksnys rašo apie vaikystę ir pauglystę savo prisiminimuose:

„Gimiau 1904 12 02 Trako vienkiemyje. Vieta pagal administraciją priklausė Novo Aleksandrovsko (Zarasų) apskrīčiai (ujezdui). Ji buvo tada gana nuošali. Su prekyba gravitavo arkliniu transportu, daugiau į Rygos miestą. Važinėti apie 20 km į Rokiškį ir ten geležinkeliu siekti Vilnių, Liepoją ar Kauną neturėta įpročio.

*1910 m. tėveliai mane, šešiametį, nuvežė pas gimines už 4 km į Naujasodės kaimą, kad „daraktorius“ Kaziukas pramokytų lietuviškai skaityti, rašyti. Tai buvo bene viena iš paskutinių dar egzistavusių tokių mokyklų su primityviais baldais. Kas savaitę kilnojoms iš eilės po kaimą iš gryčios į gryčią. Mokė pagal p. Višinskio elementorių senyvas kaimo muzikantas Kazys Kažemėkas, galbūt vaižgantiško dėdžių-dėdienių luomo. Matomai, žiemomis nuo ūkio darbų turėjęs nu-
liekamo laiko, su smuikeliu visgi mes, vaikai, jo tada nematėm...*

Silabizavimo metodikos jau nepažinau, skaitymą savinausi be problemų. Tik pono Višinskio elementoriuje keistą leksiką raidėmis „z“ ir „h“ (ziegorius, hetmonas) dar ir šiandien prisimenu. Aukštaičiai tada laikrodį tevadino „dziegoriumi“, o „hetmonas“ nebuvo nė įsivaizduojamas.

Aritmetikos uždaviniai buvo surašomi į kartoną, aukštai prie lubų balkio prikabinamą. Dėl sudėties ar daugybos sprendimų, kiek prisimenu, viena kita ašara gal ir nukrito.

Iki 1914 m. baigiau rusiškos pradinės tris skyrius. Baigusieji „narodnos“ 3 skyrius puikiai deklamavo iš chrestomatijų Nekrasovo, Aksakovo, Puškino eiles. Tačiau 1918 m. stojant į gimnazijos 1 klasę varginausi su lietuvių kalbos diktantu tik ką iš po carų atsistačiusioje Lietuvos Respublikoje. Po 1905 m. lietuvių kalbos viena savaitinė pamoka tarytum buvo įvesta, bet sugebėjo mokytojai mokyti lotynišku šriftu jos nepažindami“.

Jonas Deksnys

* J. Deksnio prisiminimus ir laiškus (kalba netaisyta) parengė ir paaiškinimus pateikė Aerogeodezijos instituto vyriausias specialistas paveldui Romualdas Girkus.

Pirmasis pasaulinis karas pasiekė tolimiausius Lietuvos kampelius. Atsiminimuose apie gimnazijos laikus Jonas Deksnys rašo:

„Daugumos jaunų žmonių buvo 3 metus pergyventa žiauri pozicinio karo pafrontė. Jausta ir pamatyta prologas į būsimus „osvencimus“. Mokyklos, taip pat ir naujoji mūrinė Onuškyje, aptvertos 2 eilėm spygliuota viela. Sąlygos viduje badmirinės, jos po 1/4 šimtmečio pasipildė, kaip žinome, ir dujomis. Kiek pasimokęs 1918 m. ištaikiau į tik ką įsteigtą „Saulės draugijos“ gimnaziją Rokiškyje. Naujai švietimo draugijų įsteigtų gimnazijų materialinė buitis šių dienų akimis – nepavydėtina. Perspektyva pomėgiams menka, nes kabinetai pustuščiai ar jų visai nebūta. Sportas, varžybos – gimnazijos kiemelyje, netoliau. Saviveikla muzikinė, gal neaukštesnė už balalaikinį koncertą. O kur salė? Gimnazijos nauju rūmu pasidžiaugta jau susivažiavus į baigimo dešimtmetį.

Nepasididžiavę retsykiais atvykdavo K. Petrauskas, J. Bieliūnas, J. Byra padainuoti. Tada įvykį laikyta pasaulio masto. Juk nežinota tada nei radijo, nei magnetofonų. Savi poetai mažatiražiniuose eiliavo L. Girą, Maironį ar Žalią Rūtą, deklamacijas iš Binkio.

Madų būta gal ir neblogų. Tada vyravo Kaune šimtaprocentinė moksleivinio jaunimo abstinencija – 1925 metų abiturientuose, o ir dešimtmečio šventiniame baliuje triumfuoti alkoholiui vietos nebuvo.

Pomėgiams dažniau griebtasi literatūros, istorijos. Tačiau neviliojo nei donelaitinis, nei Žemaitės realizmas. Nesižavima net įvairiais atsineštiniais per Voronežą „izmais“ – iš to daug jau buvo išgyventa!

Pasiūlgstama romantikos, o ją teikė Pietaris „Algimante“, V. Krėvė – padavimuose, Vaižgantas – pragiedrulių etnografijos vaizduose, I. Šeinius – siaučiančiose bangose.

Perskaitomi prieškariniai „Vaivorykštė“, „Vairo“ žurnalų tomas. Išstudijuojami iki pat paskutinės raidės naujai leidžiamų „Skaitymų“ sąsiuviniai, sužavi drąsios Radzikausko, Sirakuzino kritikos ir aštrios diskusijos.“

Rokiškio Saulės gimnazijos baigimo atestatas J. Deksnui buvo įteiktas 1925 m. ir tais pačiais metais su valstybės stipendija buvo pradėtas mokslas Prahos aukštosios technikos mokyklos Žemės inžinerijos skyriuje. Iš dienoraščio 1925 m. rugsėjo 13 d.:

„Myliu Lietuvą, jos gamtą, geografinę padėtį, ypač sutinkamus joje gražumynus, retenybes, istorinius ar tautodailės laiko bėgy palikimus. Daug mačiau, daug matau ir dar daug joje gražaus noriu pamatyti. Bet ar šis mano žygis užsienin nepadarys man žalos savąjį kraštą bestebint! Juk Čekoslovakija, sako, gražesnis kraštas. Ar tik tieji anos

šalies gražumynai nenustelbs manyje viso to grožio pajautimo, kokį matydavau iki šiol savo Tėvynėj. Jei taip įvyktų – gailiuosiu ten važiuojąs. Ir gaila bus, jei aš kito skonio atsivešiu, kitaip dalykus matysiu! Bet mokslo reikalo genamas važiuoju“.

Savo biografiniuose atsiminimuose apie šį laikotarpį Jonas Deksnys rašo:

„Nuo 1928 m. studijų pertraukomis susidūriau su žemėvaldos-žemėtvarkos darbu. Be to, iš jaunystės dėl gimtosios mano vietos kilo kai kuris neaiškumas. Būtent, kodėl prie sodybos arti augo išretėjęs, gal daugiau kaip šimtametis beržynas? Tokio nebuvo gretimame kaime su taisyklingai surikiuotais kiemais. O durpingam paupy buvo išrausiami degutui smalingi dideli kelmiai.

Šis klausimas pradėjo aiškėti vos po 20 metų, kai pradėjau tyrinėti DLK valdovų lotyniškų aktų nuorašus.

„1499 09 21 pats Aleksandras DLK Dievo malone ir t. t. skelbia šiuo raštu [...] išskirtiniam tarnui ponui Gregoriui Stankui, Astiko sūnui, kad prie Susiejos, Prūdupės, Serbintos, Juodupio (Jodup), Vižunos up., Čedasų ež., Neretos pelkės, greta Rokiškio ir Pienonių žemių [...] mūsų girių duodame ir dovanojame mes šiuo raštu amžinai ir neliečiamai jam, jo žmonai ir vaikams ir jų palikuonims su tais mūsų valstiečiais, kurie toje girioje gyvena, ...taip pat su bajorų arimais, su bitynais, medžioklėmis, žvėrių, paukščių gaudyklėmis, bėrynais ir upėmis, upeliais, tvenkiniais, malūnais. Grašio mokesčio, medaus duoklės, muito pajamų jokių nepasilikdami sau nei mūsų įpėdiniams...“

Tuo keliu susiradau vėl profaniškai sprendžiamą (ne istoriko ar ekonomisto) pomėgį. Kokios XIX a. pusėje buvo stambiausios feodalinės valdos, kaip kartografiškai jos išsidėstę Lietuvoje? Kur ir kokie žemių kompleksai yra buvę skirtinėms žemėms prieš atsipalaiduojant valstiečiams iš baudžiavos?

1499 m. Akto ištrauką pasekiant, XVI ir XVII a. sandūroje atėjo eilė keltis į valakinio kaimo prorėžių trilaukį tiems, kurie buvo miškuose prasiarę vieną kitą puravietę. O retkarčiais kai kas pasiėmė pasilikti greta kaimo vad. „užusieny“ su pusvalakine ar valakine duokle, mokamu grašiu ir t. t.

Mano tolimas prosenelis, matyt, buvo gavęs iš Krošinskių ar jų įpėdinių greta didelio valakinio kaimo lapuočių apsuptą traką. Netoli miškingoje Stankaus valdoje įkurti, taip pat valakiniai, Prūselių ir Prūseliukų kaimai, o greta šių prie prosenelio trako atsirado Jeneroliškio užusienis, daug vėliau virtęs 4 kiemų kaimeliu. Jame visi valstiečiai iki XX a. išlaikė Baronų pavardes.

Atrodytų ne kitaip, kad Onuško valakinis kaimas, dabar miestelis, kilęs nuo Ganuso Galivoino, turėjusio prisiartos miške žemės, kurią mini 1499 m. Aktas.

Mano bočiai per giminiavimąsi jau į XVIII a. pabaigą žemei turėjo įnamį su 1/4 valako rėžiais ir bendromis ganyklomis. Taigi buvo 2 kiemų kaimelis su prarėžiais. Baudžiauvąėjo į Tyzenhauzų už 5 km įsteigtą palivarkėlį (Aukštadovarį).

Senelis panorėjęs ūkininkauti be trilaukio XIX a. antroje pusėje mažažemiui nupirko kitoje parapijoje žemės ir šis su trobomis išsikėlė. Kol išpirkimo mokesčiai pagal rozkladką išdui dar buvo mokami, pirkimo-pardavimo akto surašyti negalėjo. Susitarimą įteisino ilgalai-kės nuomos dokumentu.

Nei bendrų ganyklų, nei rėžių beaugdamas nebemačiau. Labai seną pasodybinį beržyną išskyrus, nebuvo arti jau ir miško. Laikas ir žmonės, matyt, sukūrė iš kadaisė buvusio trako maždaug valakinio dydžio Trakų vienkiemį“.

1930 m. J. Deksnys, baigęs mokslus Prahoje, įgijo žemės matavimo inžinieriaus diplomą. Grįžęs į Lietuvą porą metų matininkavo, kol diplomas 1932 m. buvo nost-rifikuotas Lietuvoje.

Matuodamas žemės mokyklai Žemaitkiemyje, J. Deksnys susipažino su moky-toja Emilija Paulionyte. 1933 m. susikūrusi šeima apsigyveno Kaune. 1935 m. gimė duktė Danguolė.

Diplomuočių specialistų Lietuvoje tuo laikmečiu nebuvo daug, tad J. Deksnys nuo 1932 m. pradeda dirbti Kauno miesto savivaldybės matavimų tarnyboje ir ly-giagrečiai – Vytauto Didžiojo universitete, prof. Dirmanto vadovaujamoje Geodezijos katedroje asistentu. Po stažuotės Jienoje 1933 m. fotogrametrijos srityje jis 1933–1935 m. dėsto šią discipliną Aukštesniojoje kultūrtechnikos mokykloje Kėdainiuose. 1932–1933 m. dirbdamas geodezininku Kauno miesto savivaldybės Statybos skyriaus matavimų da-lyje, atliko miesto precizinę niveliaciją, o 1936–1937 m., jau vadovaudamas matavi-mams, vykdė miesto trianguliacijos projekto darbus.

Lietuvos miestų urbanistikos, geodezijos ir topografijos bei kitais aktualiais klausimais tuo laikotarpiu paskelbti straipsniai publicistikos ir specialiuose žurna-luose: „Matininkų ir kultūrtechnikų balsas“, „Savivaldybė“, „Žemėtvarka ir melio-racija“, čekų geodeziniame žurnale „Zemeričsky vestnik“, „Technika ir ūkis“, „Kos-mosas“. Svarbesni straipsniai: „Miestų matavimo reikalai“ (1933), „Geodezinė terminologija“ (1934), „Gamta, urbanizmas, geodezija ir mes“ (Kosmos, 1935), po mir-ties – „Lietuviški žemėlapiai per pirmą dvidešimtmetį“ (Geodezijos darbai, 1994).

Sovietmečiu J. Deksnui dirbant jau tik aukštojoje mokykloje už studiją „Ap-gyvendintų vietų tvarkymas“, kuri buvo publikuota 1937 m. žurnalo „Žemėtvarka ir melioracija“ dviejuose numeriuose, Vytauto Didžiojo universitete jam buvo suteiktas mokslo kandidato laipsnis, o 1941 m. – docento vardas.

Po vokiečių okupacijos, nuo 1944 m., jis dirbo universitete Topometrijos ka-tedros vedėju. 1946 m. sujungus Topometrijos bei Geodezijos ir astronomijos katedras į vieną Geodezijos katedrą, joje dėstė iki 1956 m., katedrai tapus Kauno politechnikos instituto padaliniu. Dėl nutraukto geodezijos inžinierių ruošimo Kauno politechnikos institute po 24 darbo metų aukštojoje mokykloje J. Deksnys buvo atleistas. Reikšmės tam turėjo ir neslepiami religiniai įsitikinimai. 1956 m. jis buvo pakviestas dirbti

vyriausiuoju geodezininku Respublikiniame vandens ūkio projektavimo institute. Čia prasidėjo vandenų kartografijos darbų periodas: pradžioje atliktas upių baseinų takoskyrų ir tam tikrų upių vandenskyrų baseinuose detalizavimas, vėliau buvo pereita prie Lietuvos M 1:200 000 hidrografinio žemėlapių sudarymo. Šiam darbui reikėjo analizuoti turimą kartografinę medžiagą ir stambaus mastelio fotoplanus, atlikti vandenvardžių atranką iš įvairių šaltinių, juos įteisinti derinant su Lietuvių kalbos institutu. Bendro darbo rezultatas – Lietuvių kalbos instituto 1963 m. išleistas „Lietuvių upių ir ežerų vardynas“, kuris iki šiol yra norminis.

Hidrografinio žemėlapių lapai buvo formuojami M 1:100 000 padalijimo trapacijose. Tad buvo paruošti ir šio mastelio hidrografiniai žemėlapiai-schemos, išsidėstę 24 lapuose, kurie hidronimams lokalizuoti naudojami iki šiol. Tenka apgailestauti, kad sudarytas žemėlapis liko tik žinybinis, o ne tapo oficialiu hidrografijos leidiniu. Jame daugiau hidronimų nei „Vardyne“ ir jų grafinė lokalizacija neprilygsta „Vardyno“ aprašomajai.

Hidrografiniai žemėlapiai-schemos buvo suformuoti ir administracinėse rajonų ribose, pateikiant ir kitus svarbiausius vietovės objektus.

Sulaukęs pensinio amžiaus J. Deksnys dar 10 metų, iki 1974-ųjų, dirbo institute. Šiuo laikotarpiu nuveiktas svarbus darbas tvarkant Lietuvos aukščių tinklą, kuris buvo fiksuotas įvairių žinybų skirtingu laikmečiu sudarytuose aukščių kataloguose. Sudarytos reperijų išsidėstymo schemos žemėlapių M 1:100 000 dalijimo lapuose.

J. Deksnys buvo Lietuvos istorijos, etnografijos, gamtos ir kultūros paminklų, jos gamtos tyrėjas ir mylėtojas. Per 50 metų lankydamas šios rūšies objektus, juos fiksuodavo piešiniuose, brėžiniuose, nuotraukose, aprašymuose ir pan. Šis pomėgis buvo pradėtas realizuoti besimokant vidurinėje mokykloje kasmetinių atostogų metu, vėliau universitete dalyvaujant prof. S. Kolupailos ir savarankiškuose baidarių žygiuose. Dirbant Vandens ūkio projektavimo institute J. Deksnui teko atlikti topografinių nuotraukų melioracijai techninę priežiūrą. O stambių mastelių nuotraukos buvo daromos visoje Lietuvos teritorijoje, tad J. Deksnys turėjo puikias galimybes tikrinti vietovardžių teisingumą bei upių ir upelių tėkmę, aplankyti retesnius objektus.

Labai plataus interesų rato J. Deksnys tapo kolekcionieriumi, rinko kartografinius leidinius ir su jais susijusią medžiagą apie Lietuvos teritoriją ir Kauno miestą. Baigęs darbą valstybinėse institucijose jis nenustojo buvęs tyrinėtoju ir iki mirties tęsė šį darbą, savo rinkinių medžiaga paremdamas Lietuvos žemės ir istorijos žinių sklaidėjus.

Iš 1976 m. vasario 14 d. laiško Č. Kudabai:

„Savo geodezinę, fotogrametrinę literatūrą padovanojau VISI Geodezijos katedrai. Kai ką retesnio lituanistinio perėmė Respublikinė biblioteka. Ikonografinę medžiagą (atvirukų vaizdai iš Lietuvos) paėmė Henrikas Grinevičius, prie jo surinktų kelių tūkstančių – mano koks šimtas – tik mažas papildymas. Dar turiu pasilikęs Caunianos atvirukus, esu vis dar užsiplanavęs parašyti „Kauno miesto žemių monografiją“, bet jie tai temai, atrodo, nebūs reikalingi, taigi dovanosiu ir juos. Laisvalaikiu bent metus noriu daugiau gilintis į Trakų vai-

vadijos Upytės pavieto feodalines valdas – susidaryti pakitėjimo vaizdą per 400 metų, nuo pirmo 1554 m. inventoriaus“.

Iš 1981 m. vasario 21 d. laiško Č. Kudabai:

„Susidurti su atlasais teko ir man, nes Vytauto Didžiojo bibliotekoje Biržiška jų buvo nemažai surinkęs. Net ir Lelevelio Briusely kruopščiai braižytų turėjo. Paskata jais domėtis prasidėjo nuo žodžio „Chronus“, kai ežerų ekspedicijose ant prof. S. Kolupailos sudedamos baidarės oranžiniame fone švytėdavo tas žalvoas įrašas. Antroji paskata atsirado Kauno miesto žemių monografijai medžiagą renkant. Parūpo sužinoti, kaip Kaunas vadintas seniau ir, aišku, per plačiai užsimojau, nes XV amžiumi ir kapituliuavau. Tos žemių monografijos taip ir neparašiau.

Tą senienų rankiojimą dar 1946 m. norėjau tęsti, probėgšmais su Vladimirovu apžiūrėjau Lelevelio rinkinį, tačiau sąlygos tada buvo neįmanomos.

Perskaičiau straipsnį dėl Salininkų. Sprendė prof. Kolupaila kai ką per skubiai. Laikau nepatikimu aiškinimą dėl Apidėmės¹. Tai esą sodybos, kur žmonės išsikėlė gyventi iš maro užkrėstų vietų.

Vietovardžių pradžią, evoliuciją sekti sunku – žinau iš tėviškės aplinkumos. Mūsų paštas buvo „Ellern“, Kuršo gubernijoje už 9 km. Mano atminime įsteigtas arčiau, už 3 km punktas „Почт. яцук Поedybe“, dabar įteisinta mst. tipo gyvenvietė Juodupė (19 amž. žemėlapyje Pojedupe). Jau nuo 20 amž. pradžios vietos žmonės tikrai teži-
nojo tik Juodupę. Bet ankstėliau būta Pajuodupės ar Pajuodupio. Uplio giminę nustatyti sunkoka, nes 1499 m. dokumente įrašyta „Jodup“.

Iš 1985 m. sausio 25 d. laiško Č. Kudabai:

„Sumanymų realizuojamų, o ir sunkiau beįvykdomų – netrūksta. Mėgėjiškos kartotekos įrašais remdamasis, buvau seniau pasidaręs pavadinimų kaitos schemą (1:500 000) stambesnėms vietovėms – miesteliams, bažnytkaimiams, stotims. Iš Lietuvos ploto, apytikriai skaitant 700 vietovių, prisirinko arti 200, taigi daugiau kaip 1/4. Praeitų žiemos sezonu lygiagrečiai pradėjau sudarinėti sąrašą. Peržiūrėjau įvairius iškraipymus – ortografinius variantus. O jų tiek gausu kronikose ir nuo XVI amž. kartografiniuose leidiniuose. Užkliuvo vienas kitas miestas, iš esmės per tūkstantmetį vardo nepakeitęs, bet įvairios rašybos (Ariogala, Kaunas...). Gaudau dar ir trečią zuikį, t. y. lietuviškuose žemėlapiuose pirmuoju dvidešimtmečiu (1900–1920) nenusistovėjusį vardyną. Nuo Macijausko iki Matulionio, kol tuos reikalus tvirtčiau paėmė į rankas A. Vireliūnas ar A. Salys. Tuo būdu sąrašas ir išsiplėtė iki 40 rankraš-
tinių lapų.“

¹ Egzotiškoji Lietuva, Židiny, 1933, t. 18, p. 37–43.

J. Deksnys mirė 1989 m. gruodžio 4 d., palaidotas Kauno r. Karmėlavos kapinėse.

Užbaigdami pasakojimą apie Joną Deksnį, įdedame žemiau du jo profesoriui Česlovui Kudabai adresuotus laiškus ir profesoriaus Česlovo Kudabos atsakymą į Jono Deksnio paskutinį laišką (1988 m. sausio 26 d.).

Kaunas, 1986 09 15

Gerbiamas profesoriau,

Atsakau, kiek nusimanau, į laišku pateiktus paklausimus. Pirmiausia dėl „Žemaičkelio“. Visai tiesioginio kelio į rytų Žemaitiją Kaunas ilgai nežinojo. Vilkijos karališkosios girios artumoje vėlavo steigtis gyvenvietės, o įsikūrusios siekdavo Kauną per Babtų–Romanių ar Ariogalos–Čekiškės vieškelius, neapsieidami be Tilžės–Jurbarko pamestinių trakto. Taip, rodosi, iš Pasandravio keliaudavo į gimnaziją ir jaunasis Maironiukas.

Valsčiaus raštininkas, būsimasis poetas Baranauskas, vykdamas pašto arkliais į paskyrimo vietą Vainute, pasukęs nuo Josvainių dalinai panaudojo tuos vieškelius, kurie maždaug vėliau atsidūrė kuone būsimo plento trasoje. Tik Kaltinėnų–Gargždų ruožas laikytinas grandine tarp miestinių viešelių, iš seno taikančių Klaipėdos ar pajūrio kryptimi. Bet ir čia paėmus, kad ir Lemboki (K. Jaunius tėviškė)² 5 km atstume ar plento perkirstus Labardžius buvo gili Žemaitijos vidurio glūduma. Nei Rietavo Oginskių didžiulio ūkio įtaka (pirmoji Lietuvos elektrinė!), nei Lauryno Ivinskio kalendorių šviesa to kampelio nebuvo palietusi.

Kiek liečiama pati kelio pradžia prie Kauno – visgi būsimasis savamokslis Kaziukas Šimonis (dabar jau su 2 000 paveikslų turtu!) iš Digraičių–Ažytėnų pėsčiomis atidrožė į Kauno senamiestį, nepabūgęs Karalgirio brūzgynų ir nenujausdamas ateities, kad jam, vyresniam, teks per Cinkiškes ir greitkeliais naudotis.

1934–1938 m. plento statyba dabar jau istorijai priklauso, kai nesuėjus nė 50-mečiui rekonstruota į žavingą autokelį.

Bet rašyti apie magistralę laikyčiau uždaviniu rizikingu, vien dėl laiko ekonomijos, kol neperskaitėte almanachinio pobūdžio 85 pusl. leidinio³. Labai man gaila, kad šios knygūkstės dėl pokario bėdų netekau. Siunčiu titulo ir turinio nuorašą ir iš išsilikusių negatyvų aplanko atidarymo akto reprodukcijų kopijas.

Galvojau, kad perskaite tuos 80 suvirš puslapių, peržiūrėję schemas būsite labai dėkingi tiems autoriams – inžinieriams, kurie negaudami nė sulūžusio skatiko visgi parašė anuomet tą apybraižą. Leidinys paruoštas, perredaguotas nepaprastai labai audringu laikotarpiu (Klaipėdos netekimas, spaustuvių parceliacijos ir t. t.), spaustas tiražu ne 700 egz., bet vienu kitu desėtku – todėl retas. Belskitės į bibliote-

² K. Jaunius (1849–1908) – lietuvių kalbininkas, Peterburgo dvasinės akademijos profesorius.

³ Žemaičių plentas, Kelių valdybos leidinys, Kaunas, 1940.

kas, tegu traukia iš po devynių užraktų! Jums ta techninė socialekonominė apybraiža svarbi tuo, kad pritaikysite upeivišką dėstymą. Tokį, koks panaudotas tos Tamstos „Nerimi“ su lygia greta istorinėmis aliuzijomis į Tiškevičiaus „Wilija...“

Dar dėl kelio įvardijimų. 1934 m. plento statybos stadijoje, kai dirbau geodezininku Kauno m. savivaldybėje su inž. projektuotojais ir statybininkais teko ieškoti tinkamiausio sprendimo, kaip iš Vilijampolės slėnio (H = 25 m) išlipti į kalną (H = 70 m). Tik gaila, negaliu prisiminti, kaip tose dokumentacijose buvo vadinama, „Kauno–Klaipėdos“, „Žemaičių“ ar dar kaip kitaip. Patvirtintų tai tik archyvai ir pripuolamos korespondencijos periodikoje jau nuo 1930 m. Ne iš karto vardui, atrodo, vienodas nusistatymas atsirado; turėjo – būti evoliucija.

Kad jau 1939–1940 m. „Žemaičių plentas“, tą rasite ir knygutėje. O atidarymo akte, 1939 VII 9 surašytame Raseiniuose, vadinamas ir „Didžiuoju Žemaičių plentu“.

II⁴

Dėl seniausio žemėlapi⁵ yra taip. Jei dar laikas koreguoti – mašinraščiu tekste parašytą porą žodžių reiktų keisti kaip kortelėje užrašau (raudonai).

Šiaip straipsnis yra konkretus, trumpai ir visko to žurnale neišpasakosi. Dėl Šliupo žemėlapi⁶ pakanka tų keturių mašinraščio eilučių. Užriby, kol vyksta ieškojimai, palieka dar platus žinynas.

Ir minimas mano „atradimas“ tēr tik knyginis. Jis paremtas tik V. Biržišk⁷ 1939 m. bibliografiniais įrašais su pastabomis. Aš pats to žemėlapi nemaciau, nenujaučiu nei jo turinio, nei mastelio, nei vardyno. Gal tik esu tikras, kad jis JAV plačiau pasklidęs, o Lietuvos bibliotekose galėjo būti 1 egz., ir dabar jo likimas nežinomas. Kažkoks yra ryšys su pačia J. Šliupo knyga – ką aprašau šio laiško gale.

Dėl inž. Macijausk⁸ veiklos straipsny pakankamai pasakyta, bet kai trumpą biografijėlę paskaitai iš „TSR bibliografijos (serija A, tomas 2, kn. 1), koks jis veiklus ir visadarbis! Emėsi net beletristikos, išspausdinęs „Gyvenimo lašus“ ir „Jaunikaičiams dienos“. Jau senyvas, Lietuvos atstatymo Komisariate būdamas statybos inspektorium 1922 m. Berlyne parūpino 145 klišes iš etnografijos ir vėliau išspausdino „Lietuvos statybos ir puošybos albumą“ (99 pusl.). Nevengė ir reklamos – pasiūlęs žanro, kaip rodo ir bibliografijos čia pridedamas nuorašas. Anais laikais skelbtis su draudžiamu leidiniu!

Nors istorija ilgoka, bet šia proga parašysiu ir apie J. Šliupo „Latvių tautą“, savotišką „Lietuvos inkunabulą“, vienintelį knyg⁹ egzempliorių buvus, o gal ir te-

⁴ Prof. dr. Česlovo Kudabos ir doc. Domo Kauno straipsnio „Seniausias lietuviškas žemėlapis“ (Mokslas ir Gyvenimas, 1987, nr. 3) priešleidybė recenzija.

⁵ 1876 m. misionieriaus Erdmono Švelniaus kelionės iš Europos į Pietų Afriką žemėlapis lietuvių kalba (115x186 mm).

⁶ J. Šliupo „Žiamlapis latvių žemės“, publikuotas 1899 m. JAV išleistoje knygoje „Latvių tauta“.

⁷ V. Biržiška (1884–1956) – kultūros istorijos tyrinėtojas, „Lietuviškosios enciklopedijos“ vyriausiasis redaktorius.

⁸ A. Macijauskas (1874–1950) – Peterburge 1900 m. išleisto „Žemėlapi lietuviškai latviško krašto“ autorius.

besantį, Lietuvoje. Ši 349 psl. knyga apie 1947 m. yra trumpai buvusi ir mano rankose. Kažkuriam reikalui prirėkė Respublikos vicedirektoriui Karoliui Vairui-Račkauskui keleto fotokopijų iš jos. Iš Universiteto bibliotekos pasiskolinęs man įteikė ir kol nufotografuosiu įgrasino saugoti daugiau negu Gutenbergo bibliją. Nuo tada man užsiliko nurašytas titulas. Knyga buvo dovana iš JAV grįžusio J. O. Širovydo, kuris apsigyvenęs netoli Južintų, dalį knygų, o ir šią dovaną Kauno universitetui. Kai ją turėjau, atsimečiau, jokių priedų nebuvo. Titule žemėlapis neminimas, bet jis bibliotekoje galėjo būti atskirai, nes duotas atskiras bibliografinis numeris. V. Biržiškos pastaba prileidžia, kad jis buvo, ar galėjo būti ruošiamas šiai knygai. Bus užsilikęs ir daugely egz., nes turbūt buvo atspausdintas kitoj įmonėj, kuri nesudegė.

Paieškos dar nebaigtos. 1985 m. TSR bibliografijos įvade prasiarta, kad tome aprašyta 4 žemėlapiai 1862–1904 m., kurių vienas de Visu. Todėl tikimybė rasti ką nors tarp 1862–1876 ir 1876–1904 m. yra! Tik, deja, dar Knygų Rūmų paruoštame rankraštyje.

„Nerimi“⁹ man nesiųskite. Išsiskaičiau, patinka vaizdūs palyginimai su šimtamete praeitimi ir paupių geomorfologinės plačios charakteristikos, kaip paseka milijoninės žemės istorijos.

Linkėdamas pasisekimo
Aukštaičių aukštumose ir
lengvai riedėti iki pajūrio
Žemaitiškuoju didžkeliu
pasilieku J. Deksnys

Gerbiamas profesoriau,

„Literatūrą ir meną“ ir „Gimtą kraštą“ skaitydamas pagalvoju (gal klaidingai?), kad giliai pasinėrėte į kultūros fondo reikmes. O Aukštaičių kalneliai¹⁰, Žemaičių plentas, geografinių atradimų¹¹ tęsinys?..

Projektų – užmojų man dar netrūksta, bent iš pomėgio. Baigiu tvarkytis su 1900–1940 m. geodezine bibliografija¹². Ji daugumoje straipsninė. Parenku ir kartografinius kūrinius: jie tekstiniai, ir priedai knygoje. Be to, buv. Lietuvos topografijos skyriaus 160 leidinių¹³ su techninėmis charakteristikomis ištraukiau. Knygų Rūmų veiklos, atrodo, tuo tarpu nedubliuotu: stambiamasteliniam žemėlapiams kada prasidės jų senatis ir viešas metraščiuose skelbimas – visiška nežinia.

Pagaliau man jau 84 metai. Tikiu, ilgesnei trukmei yra gerokai prisidėjusi tikslinga pedagogika gimnazistams nuo 1908 m. Išėjom abiturientai su vaižgantiškų pragied-

⁹ Kudaba Č. *Nerimi*, Mintis, Vilnius, 1985.

¹⁰ Kudaba Č. *Kalvotoji Aukštaitija*, 1988.

¹¹ Kudaba Č. *Geografinės kelionės ir atradimai*, 1980.

¹² Deksnys J. *Lietuviški žemėlapiai per pirmą dešimtmetį (1900–1920)*.

¹³ Buv. Lietuvos topografijos skyriaus leidiniais įvardinti Lietuvos topografiniai žemėlapiai 1:25 000 (92 vnt.), 1:100 000 (44 vnt.), 1:400 000 (5 variantai).

rulių nusiteikimais. Išvengta žalingųjų įpročių. Jais tada laikytina: tabakas, alkoholis, nemiegojimas, keiksmožodžiai, veidmainystė.

Skatinti gimnazijose sporto ar estrados žmogdievius dar mados nebuvo. Išlaikiau paprastutį besąlyginį paros grafiką: 1/3 miegui, 1/3 darbui, 1/3 buičiai – kultūrai.

Panaikinus carinį popierizmą, kai kurių metų kasdienybėje buvome atpratę jau nuo pažymų (liudijimų), kvitų, antspaudo, registracijų. Apie asmens ar įskaitos anketas sužinojom tik 1940 m., kad esama ir tokių pasaulyje.

Paties savigarba ir tikėjimas pažįstamo ar pareigūno žodžiu. Paklydimus ar diskusiją sprendė privalomas atviras laiškas redaktoriui – reikalą pamatydavom abipusiai. Tevertinom kritiškai tik čigonus ir Seimo partijos lyderio gražbylystę. Šiek tiek atsargumo tik su pirmu sutiktu nepažįstamu.

Kaime ar vienkiemyje tik svirnelis terakinamas. Svarbus šeimos maitintojas arklis jau geležim nebepančiojamas.

Miestely ar mieste daugumoje ant buto durų vizitinė (pavardė, profesija).

Bekelaujant, viešbutyje – laukiamas svečias. Nei paso, nei avanso. Pakako pas durininką sąrašė išsirašyti įskaitomai ir pasirašyti, o išvykstant čekiu ar grynais atsiskaityti.

Taigi revoliucijos, karai per metus kitus sulandino į kiautą – mūsišku terminu „susvetimėjimą“. Mano manymu, išsiritimo atgal kelias bus labai ilgas. Melo – veidmainystės dievaitį nusodinti nuo pjedestalo – tėra dar kuklūs bandymai. Amžių sandūra, 2000 metai jau nepasiekiami, nežinau, kuo žmonija tada džiaugsis. Panašiai progai vis prisimenu dviejų anykštėnų biografijas. J. Biliūnui vaidenosi Laimės žiburys, o jaunas A. Žukauskas-Vienuoelis motyvavo praktiškai – 1900 m. pasaulio pabaiga – kam mokytis? Taip Liepojos gimnazijoje klasių ir nebaigė. Vėlesni humanitariniai idealai visgi pasodino jį su lazdele į Anykščių aikštę.

Davainį Silvestraitį¹⁴ pagerbė paminklu. Jis pirmas lietuviško etnografinio žemėlapijo kartografas. Atviruką – kopiją¹⁵ Tams-tai esu siuntęs.

Iš Tamstai siųstų P. Matulionio¹⁶ žemėlapių noriu vieną (1:800 000) susigrąžinti, kuriame miškai sužymėti kvadrateliais¹⁷. Dėl jo turinio liko neaiškinti klausimai: 1. Ar P. Matulionis tik mechaniškai panaudojo iš Mortenseno „Litauen“¹⁸ priedo vaizdavimą? 2. Ar P. Matulionis yra tiekęs medžiagos miškams Mortenseno žemėlapiui? 3. Iš kurio mastelio vokiečių kartografo kūrė Mortenseno „Litauen“ priedą?

¹⁴ M. Davainis-Silvestraitis (Dovoina Silvestravičius, 1849–1919) – žinomas tautosakininkas. 1987 m. spalio 17 d. Vilniuje, Rasų kapinėse, M. Davainiui pastatytas Ipolito Užkurnio paminklas. Atidengiant paminklą kalbėjo Lietuvos kultūros fondo valdybos pirmininkas prof. Č. Kudaba.

¹⁵ Davainis-Silvestraitis M. *Lietuvių kalbos ploto žemėlapis* (1:3 500 000, vienspalvis 9x14 cm atvirukas), Vilnius, M. Kuktos spaustuvė, 1908.

¹⁶ P. Matulionis (1860–1932) – profesorius daktaras, Lietuvos miškų tipologijos pradininkas, pirmasis Žemės ūkio akademijos rektorius.

¹⁷ 1928 m. P. Matulionio „Lietuvos žemėlapis“, 70x50 cm. Išleido „Lietuvos šauklys“, spausdino Žiedo cinkografijos įmonė.

¹⁸ Hans Mortensen, *Litauen, Grundzüge einer Landeskunde*, Hamburg, 1926.

Prieš išsiunčiant tada dėl pirmo nesunku būtų buvę išsiaiškinti, bet Kaune nesuradau, o manasis iš priedų buvo paskolintas. Skolininkui mirus, bus patekęs į J. Gužio¹⁹ fondą f. 265, nes ten atsidūrė ir kitas mano skolinys – montažas iš Berlyne kopijuotų Textoro²⁰ rankraštinių šiaurinių Užnemunės sekcijų ties Griškabūdžiu ir Naumiesčiu.

Su tuo P. Matulionio žemėlapiu surištam antram ir trečiam klausimui aiškinti prisireiks jau nuodugnesnių paieškų.

Kaip apie „Aukštaičių kalnelius“ – leidyklų planuose dar nerandu, norisi žinoti, kokia jų eiga.

Linkėdamas visakeriopos sėkmės J. Deksnys
Kaunas, 1988 01 26

Profesoriaus Č. Kudabos atsakymas į Jono Deksnio 1988 m. sausio 26 d. laišką.

Gerbiamas Tamsta,

Gavau Jūsų nepaprastai įdomų atvirą laišką. Įdomu buvo iš Jūsų girdėti (skaityti) galvojimą apie save, savo laikmetį. Man buvo daug kas sava, nes ir man jau daug kas iš šių analogijų taip akivaizdu, kad neaišku. Iš kur einame ir kur einame? Dargi taip skubėdami. Kas bus?

Apie Aukštaičių kalnelius knygelė apie metų vidurį turi jau išėiti. Buvo korektūra. Stengsiuosi atsiųsti.

Rašau apie Žemaičių plentą. Dar reikia baigti (įpusėta) tęsinį anų knygeliių. Po „Aukštaičių kalnelių“ turi būti „Vilnija“. Ir taip (jei nenumirsiu) iki visos Lietuvos padengimo knygutėmis. Bet labai sunku, tikrai labai. Kaip išlaikyti bent kokią kokybę, kuri mano rašiniuose ir taip menka. Aš gi žinau, ne mažas jau.

Siunčiu Jūsų pageidautus žemėlapius. Pergyvėnu – viename žemėlapyje nėra fragmentėlio. Ar ne pas mane kur? Nerandu.

Linkiu sveikatos, geros kloties. Jūsų Česlovas Kudaba.

Vilnius, 14 02 88

P. S. Ar aš Jums pasiunčiau savo knygelę „Nerimi“? Priminkit. Č. K.

Šaltiniai

J. Deksnio archyvinė medžiaga iš Upninkų geodezijos ir kartografijos muziejaus (steigėjas doc. A. Ražinskas).
Mockienė D., Girkus R. Laiškai iš artimos praeities, *Geodezija ir kartografija*, 2001, t. 27, nr. 1 (Vilniaus Gedimino technikos universiteto mokslo žurnalas).
Ražinskas A., Girkus R. Curriculum vitae Jonas Deksnys (1904–1989), *Žemėtvarka ir hidrotechnika*, Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjungos žurnalas, 2004, nr. 4.
Deksnys J. Lietuviški žemėlapiai per pirmą dvidešimtmetį (1900–1920), *Geodezija ir kartografija*, Vilniaus Gedimino technikos universiteto mokslo žurnalas, 1994.

¹⁹ J. Gužys (1902–1957) – Lietuvos žemės tvarkymo istorijos tyrinėtojas, Žemės tvarkymo valdybos vyr. geodezininkas (1946–1957).

²⁰ Ltn. fon Tekstoro, maj. fon Šteino 1:33 333 nuotraukos „Naujuose rytų Prūsijoje“, Sūduvą apima 1–40 sekcijų rankraštiniai spalvoti originalai „Krieges-Karte der Provinz Neu-Ost Preussen... angefertigt in der Jahren 1795–1800“.

Kelios mintys apie Mokytoją

Konstantinas Bogdanas

Juozas Mikėnas.
Apie 1936 m.

Skulptorių Juozą Mikėną pirmą kartą pamačiau Kauno taikomosios-dekoratyvinės dailės institute 1945 m. naujųjų studentų komplektavimo komisijoje. Aš, ką tik baigęs Panevėžio mokytojų seminariją, troškiau mokytis, buvau vienas iš jaunuolių, pretenduojančių tapti instituto studentais. Paklaustas komisijos pirmininko, ką norėčiau studijuoti, pareiškiau, kad mano svajonė – būti tapytoju ir skulptoriumi. Tuo metu visi buvome maksimalistai... Štai čia ir išgirdau profesoriaus J. Mikėno patarimą:

„Esi gražiai nuaugęs jaunuolis, atrodai gan stiprus – stok į skulptūrą, vyrišką specialybę, o tapybos galėsi mokytis fakultatyve“.

Pamenu, tam pritarė ir instituto direktorius (tuo metu rektoriaus pareigų dar nebuvo) prof. Liudvikas Strolis, tačiau siūlė studijuoti taip pat su moliu susijusią specialybę – keramiką. Nugalėjo J. Mikėno pasiūlymas, juo labiau kad tapybos jau truputį buvau ragavęs, o plastikos paslapčių dar buvo aibės. Taip tapau Kauno taikomosios-dekoratyvinės dailės instituto Skulptūros katedros, kuriai vadovavo legendinis profesorius skulptorius Juozas Mikėnas, studentu.

Ir tikrai, tai buvo tikras menininkas, subrandintas to meto mūzų Mekoje – Paryžiuje; ir su visais „-izmais“. Grįžęs į tėvynę Lietuvą tęsė kūrybinį ir organizacinį kultūros darbą. Tai gerai žinomas kūrėjas, turėjęs neišsenkamos energijos ir sumanymų besiformuojančiam mūsų profesionaliam menui bei jaunajai kūrėjų kartai. Visi mes žinojome jauno talentingo kūrėjo Juozo Mikėno darbus monumentaliosios mozaikos srityje, žavėjomės jo tapyba (akvarele), o ypač jo skulptūriniais darbais. Skulptorius jau buvo išgarsėjęs kaip savito braižo kūrėjas. Kas nesizavėjo jo sukurtomis skulptūrinėmis kompozicijomis „Berniukas su balandžiu“ ar mūsų liaudies medžio drožėjo nuoširdžia „Vincuko“ figūra, ar iškalto iš marmuro išvaizdžiu „Motinos“

bareljefu, o ką jau kalbėti apie nuostabiai jautriai nulipdytą ir meistriškai sumodeliuotą „Žmonos portretą“... Visa tai vainikavo 1937 m. pasaulinėje parodoje Paryžiuje trijų Baltijos respublikų paviljono apipavidalinimas bei eksponuotas padidintų matmenų mūsų Rūpintojėlis. Už šiuos darbus skulptorius Juozas Mikėnas gavo aukščiausią parodos apdovanojimą – Grand Prix.

Beje, sklido gandų, kad pagal J. Mikėno eskizą iš ažuolo išskaptuota (dievidirbio A. Verbos) 2 metrų lietuviško Rūpintojėlio skulptūra savo archajinėmis formomis bei plastine įtaiga – galinga aura – taip veikė parodos lankytojus, kad net darbininkai, mūsų salės ekspozitoriai, nedrįso toje pačioje patalpoje pietauti ir išgerti tradicinio stalo vyno. O kokie pietūs Prancūzijoje be vyno?!

Nemažiau žinomas ir kitas skulptoriaus Juozo Mikėno kūrinys – skulptūra „Lietuva“. Tai kelių metrų aukščio monumentali, apibendrintų formų moters figūra, kuri buvo eksponuojama 1939 m. Niujorko pasaulinėje parodoje, Lietuvos Respublikos paviljone. Tai taikingosios Lietuvos plastinis simbolis. Deja, prasidėjo Antrasis pasaulinis karas, ir šis nuostabiai talentingo autoriaus sukurtas Tautos mentaliteto įvaizdis taip ir liko tremtiniu Jungtinėse Amerikos Valstijose! Ar ne laikas atnaujinti skulptūros paieškas ir gražinti ją į Tėvynę?

Taigi nuo 1945 m. tapau Kauno dailės instituto Skulptūros katedros studentu. Su gerbiamu profesoriumi J. Mikėnu tekdavo susitikti beveik kiekvieną dieną – mat studija mane išrinko seniūnu, tad su katedros vedėju susitikimai padažnėjo. Tik vienas sunkumas mus slėgė – jo tyli ir nerišli kalba: jis mėgo kažką sau burbuliuoti po nosimi, o mes nesuprasdavome. Bet netrukus perpratome tą jo kalbos manierą, pripratome atidžiau klausytis (ypač stengėmės netrukdydami profesoriumi), ir šis barjeras buvo nugalėtas. Džiaugėmės, kada katedros taryba aptarinėdavo mūsų pristatytus etudus ir laukdavome mūsų vyriausiojo pasisakymo. Jau buvome įpratę prie jo kalbos, jau suprasdavome „metro“ sentencijas, įsiklausydavome į jo pamokymus. Būdavo džiugu, kad maestro eskizuose visada neskubėdamas surasdavo ką nors gera ir reziumuodamas sakydavo: „*Laikykis šios vykusiai nulipdytos detalės ir stenkis visą darbą atlikti ne blogiau už ją...*“ Jis mėgo jaunimą, mėgo su mumis bendrauti, gal dėl to ir mes jį gerbėme ir mylėjome. Kartais gerai nusiteikęs ir pamatęs netvirtai studento prisiūtą švarko sągą, profesorius būtinai tol ją sukdamo, kol nutraukdamo... Tada geraširdiškai gražindavo sągą palinkėdamas: „*Imk ir stipriau prisiūk, bo pamesi...*“

Beje, neanalizuoju skulptoriaus kūrybos, nes apie tai yra daug parašyta ir dažniausiai labai gerai parašyta. O man rūpėjo atskleisti vieną kitą maestro buities momentą, pastebėtą artimiau bendraujant su tokiu įdomiu žmogumi nuo 1945 m. rudens iki pat profesoriaus mirties – 1964 m. spalio 24 d.

J. Mikėnas vaišių metu visada saikingai pasirinkdavo konjaką – degtinės jis nemėgo (rodos, Paryžiaus įtaka). Tačiau savo tikrų draugų, pernelyg „nusilpusių“, niekad nepalikdavo Dievo valiai. Ne kartą teko kartu su profesoriumi įkalbinėti arba tiesiog palydėti „vargšelių“ namo. Tai buvo jo priedermė – draugo nepalikti gatvėje.

Skulptorius savo būdu buvo panašus į tikrą dvasios aristokratą: visada pamąstydamo prieš išstardamas galutinį žodį, visada turėdamo lėšų susimokėti už taksi ar restorano, kavinės sąskaitą. Jo dosnumu kartais pasinaudodavo koks bendras,

palikdamas piniginius reikalus spręsti vienam profesoriui. Daug kas jį gerbė ir nuoširdžiai mylėjo – tačiau buvo ir pavyduolių, ypač kūrėjų gretose. Tokių „kolegų“ maestro privengdavo, arba, švelniai tariant, pasijuokdavo iš jų. Kartą man pačiam teko vienoje kavinėje matyti epizodą, kai neištvėręs pataikavimo, profesorius pasiūlė savo sugėrovui paragauti „naujo“ jo kokteilio. Šis žmogelis turėjo atspėti, iš ko tas gėrimas pagamintas ir kokie jo komponentai? Pataikūnas mielai sutiko nežiūrėti kokteilio gamybos proceso ir trumpam pasišalino. Nieko nelaukdamas profesorius paprašė barmeno jam atnešti degtinės, ledų, citrinos, garstyčių, acto, krienu, dar truputį vyno, o dėl kvapo – odekolono „Šipras“. Visa tai sumaišė ir grįžusiam gėrimo asui pateikė padegustuoti savo gamybos kūrinių. Šis iš pradžių ėmė energingai girti kokteilį. Tačiau tai truko neilgai – supratęs pokšto esmę, mūsų skulptoriaus talento „gerbėjas“ paliko profesorių ramybėje, o mus su spėlionė, kur jis taip suskubo?

Tais pokario metais visiems gyvenimas buvo sunkus, o mums, studentams, tikrai trūko ir maisto, ir pinigų. Tačiau jaunystės energija ir noras mokytis viską nugalėdavo. Baisiausia – tai politinė krašto padėtis, nestabili ir grėsminga, nieko gera nežadanti mūsų (ypač lietuvių) ateitis ir stalinizmo siautėjimas. Tekdavo slapstyti, kad išliktum gyvas, kad tavęs ar tavo artimųjų neišsiųstų pas baltąsias meškas. Bet visa tai praeityje, belieka gailėtis, kad šis košmaras taip ilgai tęsėsi... Pagaliau mes laisvi ir nepriklausomi!

Bet grįžkime prie studijų. Mūsų institute kažkodėl buvo įsivyravusi keista tradicija: studentų grupes vadinti pagal to meto katedrų vadovų pavardes; prof. Ušinskio – ušinskijados grupė, prof. Mikėno – mikėnijada, analogiškai: triukijada, kalpokijada ir pan. Iškart būdavo aišku, kokios specialybės esi studentas. Tarp šių grupių vyko lenktynės – kuri pasirodys rengiamose metų studentų kūrybos parodose geriausiai. O įdomiausia tai, kad tokie galiūnai kaip Juozas Mikėnas ar jo kolega skulptorius Bronius Pundzius savo tikrus draugus vadindavo mažybiniais ar malonybiniais vardais: pvz., J. Mikėnas prof. Pundzių – Broniuku, o jis prof. Mikėną – Juozapėliu. Taip Mikėnui prof. Vizgirda buvo Viktorėlis, prof. Kuzminskis – Jonelis, prof. Gudaitis – Antukas arba Antanėlis, kultūros ministras Banaitis – Juozukas. Tokią išskirtinę privilegiją skulptorius suteikdavo labai retai kam. Vadovų šilti kreipiniai, aišku, persidavė ir mums – studentams. Atmosfera tarp studentų buvo gana nuoširdi. Mums prof. Mikėnas buvo tarsi tėvas. Jo ir J. Vaičio (tuometinio rektoriaus) pastangomis nemažai studentų buvo perspėti dingti iš Kauno, nes buvo įtraukti į išvežamųjų sąrašus. Kova už būvį ir kūrybą mus visus ir visada lydėdavo.

Prabėgo šešeri metai. Atėjo studijų pabaiga. Mūsų kurso gretos gan išretėjo: vieni buvo suimti, kiti išstremti, merginos keitė pavardes ištekėjusios, gelbėjosi kaip kas išmanė. Džiugu, kad dauguma dar tęsė mokslus – ruošėsi diplominiams darbams. Tais metais buvo atstatomi karo sugriauti Kauno geležinkelio stoties rūmai. Darbą pavedė suprojektuoti Leningrado architektams, kurie numatė ant rūmų frontono pastatyti nemažą dekoratyvinę skulptūrinę kompoziciją iš cemento. Autoriai kreipėsi į mūsų instituto vadovybę, o ši jų pageidavimą nukreipė skulptūros katedros vedėjui prof. J. Mikėnui. Kadangi aš diplominės temos dar neturėjau, nebuvau apsisprendęs, vedėjas pasiūlė imtis šio darbo. Taip iš paties J. Mikėno rankų gavau

pirmą rimtesnį užsakymą, nes kompozicija buvo įtraukta į išlaidų sąmatą. Vadovaujant visai katedrai, o ypač pačiam skulptūros katedros vedėjui, buvo sukurti keli variantai, kuriuos apsvarsčius nutarta pasirinkti (komisijos požiūriu) optimalų: ant rūmų frontono turėjo būti iškelta 3,5 m aukščio kompozicija iš dviejų figūrų, šlovinančių socialistinės pramonės bei žemės ūkio vienybę. Kaip tik 1951 m. to meto vyriausybė nutarė sujungti Vilniaus vaizduojamojo meno ir Kauno taikomosios-dekoratyvinės dailės institutus į vieną ir perkelti jį į sostinę. Tiesa, kai kurios dekoratyvinio profilio specialybės liko Kaune. Prof. Juozas Mikėnas buvo paskirtas to sujungimo organizatoriumi. Kadangi jau buvau bebaigiantis savo sudėtingą kompoziciją (paruošiau visų rūmų maketą, pagal mastelį sukūriau eskizus, o vieną figūrą išlipdžiau reikiamo 3,5 m dydžio), savo diplominį darbą gyniau paskutinis. Pamenu, egzaminų komisijos pirmininku buvo išskirtas akademikas iš Maskvos! Pagaliau mano svajonė tapti dailininku priartėjo prie išsipildymo. Darbas buvo įvertintas aukščiausiu balu, o man suteiktas aukštojo mokslo baigimo diplomas su pagyrimu. Negana to – prof. J. Mikėnas pasiūlė persikelti į Vilnių ir būti jo asistentu. Neabejodamas priėmiau pasiūlymą ir rudenį persikėliau gyventi į sostinę – karalių miestą. Taip 1951 m. tapau naujo Lietuvos dailės instituto darbuotoju.

Vilnius! Pagaliau aš vilnietis! Prisimenu, kaip dainuodavome „*Mes be Vilniaus nenurimsim...*“ Tai kiekvieno lietuvių pasididžiavimas, tai dalis mūsų širdies, netgi ne dalis, o visa širdis... Tik, deja, prisimenu ir įtūžį keliančias mintis: „*Vilnius mūsų, o mes – rusų!*“ Vilnius buvo apleistas, sudegęs. Frontas padarė daug žalos. Tad nenuostabu, kad miestas kėlėsi tarsi pasakų paukštis Feniksas iš pelenų. Mes tikėjome jo ateitimi, jo buvusią šlove; tad dirbome, valėme, puošėme pagal išgales savo sostinę, senąją Vilnių.

Sujungtam Lietuvos valstybiniam dailės institutui buvo išskirtos senojo bernardinų vienuolyno patalpos kartu su zakristija ir nuostabiais išdrožtais iš medžio rokoko stiliaus altoriais bei klausyklomis. Tai vienas iš seniausių gotikos ir baroko stiliaus statinys Vilniuje. Skulptūros katedra glaudėsi prie buvusių moterų bernardinų vienuolyno sienų, šalia Šv. Mykolo bažnyčios. Ten buvo mūsų valdos. Katedra buvo nedidelė, tačiau kolektyvas puikus: prof. J. Mikėnas – katedros vedėjas, prof. B. Pundzius, prof. A. Petrulis, doc. R. Jachimavičius, doc. B. Vyšniauskas ir aš – skulptūros katedros vedėjo asistentas. Laborantės pareigas ėjo B. Bernotienė, o mokymo meistras buvo Petras Pocius. Visi gerbėme ir mylėjome savo šefą. Tuo metu jam išskyrė dirbtuvę, tad kur buvę, kur nebuvę rinkdavomės į vedėjo studiją vienoje Bernardinų bažnyčios koplyčioje. 1952 m. skulptorius daug dirbo, turėjo nemažai užsakymų. Ką tik buvo baigęs vieną iš keturių grupinių kompozicijų Černiachovskio tiltui papuošti (dabar šis tiltas vadinamas Žalioju). Vieną dviejų figūrų grupę lipdė J. Mikėnas kartu su J. Kėdainiu. Studentės figūrą sukūrė skulptorius J. Mikėnas, o vyro – J. Kėdainis. Įdomu, kad jaunos merginos prototipas buvo Kauno dailės instituto keramikos katedros studentė Elė (Elena) Tulevičiūtė, kuri sutiko profesoriui papozuoti. Tai buvo gražiai nuaugusi mergina, grakščių proporcijų, švelnių bruožų. Kompozicija vadinosi „Besimokantis jaunimas“. Aišku, J. Mikėnas pasistengė, kad visi studentės privalumai būtų perkelti į molį. Ir šiandieną galime pasigrožėti jau iš metalo išlieta jaunos Elės figūra. Kartą mums einant kartu pro šią skulptūrą Elė man sako: „*Matai, tik Stalinui ir man gyviems statė paminklus!*“ Skulptorius mėgo gra-

Juozas Mikėnas.
Apie 1954 m.

žias moteris; jo skonio moterys – pilnesnės, švelnios ir gero būdo. Pomėgiai: žvejyba, grybavimas ir vėžių gaudymas. Jau kiek vėliau jo svajonė buvo dar kartą aplankyti Paryžių, pakeliauti. Ir tikrai, kartą pavyko nuvykti į savo jaunystės miestą – bet grįžo nusivylęs: „*Ne tas Paryžius, pilnas mašinų – tarptautiniu garažu tapęs*“. O štai apsilankęs Egipte džiaugėsi kelione, grožėjosi piramidėmis, sfinksais, Luksoro miestu. 1961 m. profesorius atsisakė garbingų katedros vedėjo pareigų, kurias perleido man, kaip jo idėjų tęsėjui. Šiame poste išstarnavau 27 metus – nuo 1961 iki 1988-ųjų. J. Mikėnas katedroje liko dirbti pedagoginį darbą. Kol buvo gyvas profesorius, ir man buvo lengviau vadovauti katedros kolektyvui – visada gaudavau nuoširdžių patarimų ir geranoriškos kritikos.

Ir dar vienas epizodėlis profesoriaus dirbtuvėje – Bernardinų koplyčioje. Tuo metu man teko stebėti paminklo Petručiui Cvirkai kūrimo procesą. Mikėnas labai norėjo, kad šis darbas jam pavyktų... Mes svečiavomės jo kūrybinėje studijoje. Smagios būdavo valandos, kai į dirbtuvę ateidavo profesoriaus svainis, žmonos brolis kompozitorius Balys Dvarionas. Tad garsusis pianistas sėsdavo prie vargonų (tais laikais jie buvo dar pakankamai geri), o aš turėdavau minti dumplės (vargonai buvo pneumatiniai). Visi kiti traukdavo kokį nors posmą ar klausėsi paties vargonavimo. Mikėnas mėgo dainas, ypač liaudies, nors pats ne visada pataikydavo į toną. Kartą vos išžengęs į studiją maestro sujaudintu balsu man praneša: „*Kostai, ateina komisija!*“ Komisija – tai LKP Centro komiteto biuras su pirmuoju sekretoriumi priešakyje. Aišku, kartu ir visokio plauko veikėjų palyda. Tarp komisijos narių buvo ir tuometinė partijos veikėja Michalina Meškauskienė, kuri, pasak žmonių, buvusi neabejinga Petručiui Cvirkai. Dirbtuvėje tuo metu buvo pradėti du svarbūs Mikėno darbai: dekoratyvinė kompozicija „*Taika*“ – moteris su vaiku ir balandžiais, bei kuriamas paminklas rašytojui P. Cvirkai. Komisija apžiūrėjo abu skulptoriaus darbus – priekaištų nepareiškė. O ką jie galėjo sakyti – Mikėnas yra Mikėnas. Tik M. Meškauskienė pastebėjo: „*Juozapai, Cvirkos lūpos buvo šiek tiek minkštesnės*“. Visi ėmė juoktis, o skulptorius šypsodamasis tarė: „*Gerai, Michalina, suminkštinsim!*“ Bet iš tiesų Juozas Mikėnas savo draugui sukurtu paminklu nebuvo patenkintas – ir tokiam asui tekdavo pajusti nesėkmės kartėlį.

Baigdamas rašyti apie mano taip gerbiamą žmogų, būtinai noriu prisiminti paskutiniuosius skulptoriaus gyvenimo metus. Jie buvo išskirtiniai, perpildyti brandžių ir originalių kūrybinių laimėjimų. Tai galima įvardinti kaip kūrėjo palikimą, tarytum skubėjimą ar nuojautą apie artėjančią savo baigtį. Gal dėl to tie metai buvo tokie produktyvūs, pilni kūrybinio patoso, išradingumo ir neišsenkamos energijos. Regis, dailininkas buvo genamas noro nustebinti žiūrovą, savo talento gerbėjams įrodyti gebėjimą kurti naujai ir didingai. Tad neatsitiktinai, jo žodžiais tariant,

*„buvo ieškoma plastine kalba išreikšti simbolius Žemė-Motina, Tėvy-
nė, visata, žvaigždės, Saulė“ ...*

1960 m. pirmojoje pusėje skulptorius sukūrė puikią portretų galeriją: iškaltą iš ažuolo labai originalios kompozicijos trigubą portretinį garelį „Žvejas, žvejo duktė ir aš“, taip pat iš medžio dvigubą portretą „Dzūkas ir anūkas“, „Jaunosios pianistės“ (Aldonos Dvarionaitės) bronzinį atvaizdą, „Felbacho“ iš balto marmuro iškaltą musulmoną. Portretuose atskleidžiama psichologinė portretuojamojo nuotaika. Reikėtų atkreipti dėmesį į autoriaus meistriškumą parinkti įvairias medžiagas: ar tai būtų marmuras, ar medis, bronzos ar granitas, terakota ar ketus. Kiekviena iš jų turi savo sandaros konstituciją, savo spalvą, savo tekstūrą, kurią tinkamai panaudojus galima subtiliai atskleisti kuriamojo subjekto plastinę formą, jo turinį.

Ši laikotarpį vainikuoja dvi nuostabios Mikėno skulptūrinės kompozicijos: „Mūsų saulė“ ir „Pirmosios kregždės“. „Mūsų saulė“ – tai techniškai sudėtingas monumentalus mozaikinis reljefas, skirtas naujam miestui Elektrėnams. „Pirmosios kregždės“ – maksimaliai apibendrintų formų, bet labai dekoratyvi, sodria plastika nulipdyta moters skulptūra. Abi jas sieja ne tik autorius, bet ir temos: humanizmas, taikingumas, skrydžio į žvaigždes, į kosmosą svajonė. „Pirmosios kregždės“ – Juozo Mikėno „gulbės giesmė“, visos kūrybos kvintesencija. Mintis lakoniška: Žemė – Motina, iš jos rankos skrieja pirmosios kregždės – kosmonautai, ir šlovės simbolis – laurų šakelė. Tai paskutinis skulptoriaus profesoriaus Juozo Mikėno darbas.

1964 m. spalio 24 d. ryte, po telefono skambučio Dailės instituto sekretoriui J. Pauliukui, atsiprašius, kad šiandien negalės dalyvauti Mokslo tarybos posėdyje, staiga plyšo milžiniško kūrybinio darbo perkrauta J. Mikėno širdis.

„Pirmosios kregždės“ po skulptoriaus mirties buvo pripažintos. Nutarta skulptūrą lieti 3 m aukščio iš bronzos. 1968 m. Monrealyje (Kanada) vykusioje pasaulinėje parodoje pasaulio dailės šedevrų ekspozicijoje SSRS reprezentavo, greta Ivano Šadro kompozicijos „Grindinio akmuo proletariato ginklas“, lietuvių skulptoriaus Juozo Mikėno darbą „Pirmosios kregždės“. Kiek vėliau ši skulptūra buvo pastatyta Austrijos sostinėje Vienoje prie Suvienytųjų Nacijų Organizacijos rūmų. Kai kilo mintis sukurti paminklą lietuvių liaudies žygdarbiams įamžinti, buvo organizuoti keli konkursai – tačiau taip ir nesulaukta galutinio teigiamo sprendimo. Man, kaip respublikos dailininkų sąjungos vadovui, teko aiškintis dėl nesėkmės. Kartą susitikęs Lionginą Šepetį pasakiau, kad geresnio paminklo, nei J. Mikėno „Pirmosios kregždės“, atsakančio į visus žiuri reikalavimus, nerasim. Tai pasaulinio lygio šedevras. Ši idėja patiko L. Šepečiui ir neilgai laukus visi, nuo ko priklausė monamento statyba, balsavo už J. Mikėno darbą, o organizuoti skulptūros padidinimą

įpareigojo mane. Prasidėjo paieškos, kurioje vietoje paminklą geriausia būtų pastatyti. Su 3 m aukščio skulptūra komisija išmaišė tinkamiausias Vilniaus vietas: prie M. Mažvydo bibliotekos, Senamiesčio aikštėse, prie naujai statomų namų... Tačiau nugalėjo paprasta logika – statyti monumentą gerai matomoje vietoje, kur būna didesnis žmonių susibūrimas. Buvo baigiami dailės parodų rūmai (autorius architektas G. Baravykas) – tad dešiniajame Neries krante geriausia vieta statybai. Šį monumentą sukūrė penkiese: architektai Algimantas ir Vytautas Nasvyčiai, Gediminas Baravykas, aš ir mano buvęs mokinys Dovydas Zundelovičius. Skulptūra buvo išdidinta iki 12 m aukščio. Tai buvo atsakingas darbas, tačiau mes jį sėkmingai įveikėme. Be to, sugalvojome papildyti monumentą, mūsų požiūriu, įdomiu priedu – platesniu J. Mikėno, kaip kūrėjo, pristatymu. Bronziniame didžiuliame gorejefe (15 × 4 m) manėme įkomponuoti pačius geriausius planinius paminklo autoriaus kūrinius. Juose žiūrovas galėtų matyti jo pastangas, stilių kaitą ir galutinį subrendimą. Siekėme kuo tiksliau atkurti Mikėno darbus, tarsi jis pats dalyvautų kuriant monumentą kaip lygiateisis autorius.

Jonas Mikėnas

Prisiminimai apie tėvą

Algimantas Mikėnas

Mano tėvas Jonas Mikėnas gimė 1899 m. šiaurės rytiniame Lietuvos kampe, Aknystos valsčiaus Skardupio vienkiemyje. Senelio laukų pakraščiu ėjo tuometinės Kauno gubernijos riba. Atsikūrus Lietuvos valstybei, Kauno gubernija įėjo į jos sudėtį. Aknystoje iki Susėjės upės gyveno lietuviai, o už jos – latviai. Kitoje Lietuvos dalyje, vakaruose, Latvijai turėjo atitekti Palanga, nes priklausė Kuršo gubernijai. Kadangi dauguma Palangos ir jos apylinkių gyventojų buvo lietuviai, iškilo sienų koregavimo problema. Taigi Lietuva už Palangą perleido Latvijai Aknystos, Subatės ir kai kurias Bauskės apylinkių žemes. Taip tėvonija atsidūrė už Lietuvos sienos.

Aknystos pradžios mokykloje, kurioje tėvas mokėsi, vyravo rusų priespauda. Visas mokymas vyko rusų kalba. Mokiniam, prakalbusiems pertraukų metu lietuviškai, buvo kabinamas gėdos ženklas. Tai formavo vaikų neapykantą priespaudai.

Žemės senelis Jokūbas turėjo nemažai, tačiau nederlingos. Ariant dirvą dažnai pasitaikydavo kelmų: žemė buvo atkovota iš miško.

Lygaus reljefo kiek rūstokas gamtovaizdis kupinas lyrizmo. Iš gėlynuose paskendusio Mikėnų namo buvo matyti melsvos tolumos. Galulaukėje raitėsi šaltiniuota upė su gausybe užutekių, kuriuose žydėjo vandens lelijos. Prie patvinusios upės kartais nusileisdavo praskrendančios gulgės. O ir kitų paukščių bei žuvų gausybė. Apylinkių žmonės, nors ir pasižymėjo santūrumu, būdami nutolę nuo didesnių miestų prašmatnybių, patys prasimanydavo visokių pramogų bei išdaigų. Rengdavo vakarėlius su vaidinimais, kuriuose savaip interpretuodavo Vydūno ir kitus veikalus. Bet ir šį užkampį kartais pasiekdavo XX a. pradžios naujovės. Sodybos už upės šeimininko brolis atvažiavo iš miesto ir atsivežė kino aparatūrą, kad susirinkusiems kaimynams pademonstruotų „judančius paveikslukus“. Kaip pasakojo tėvas, ant sienos buvo iškabinta drobinė staltiesė. Suaugusieji susėdo ant suolų. Vaikus susodino priekyje ant grindų šiek tiek išsigandusius, nes kažkas pasakė, kas pasirodys judantys žmogeliai, kurie gali išlipti ant gryčios grindų. Bet vėliau visi aprimo ir pasižiūrėjo filmuką apie žvejybą Prancūzijos pakrantėje. Minėti faktoriai, kaip ir paauglystėje pasitraukus nuo karo veiksmų, besimokant Petrograde patirtas revoliucinis chaosas, turbūt ir suformavo jaunojo Jono asmenybę.

Grįžus į Lietuvą visiems šeimos nariams teko gerokai padirbėti atstatant karo nuniokotą ūkį. Labai daug padėjo mažiau nukentėję kaimynai, kaip tais laikais buvo priimta. Po kiek laiko Aknystą pasiekė žinia, kad vyksta mobilizacija į Lietuvos kariuomenę, kuri renkama nepriklausomybei ginti. Tėvas nedvejodamas išvyko į Kauną. Ten buvo paskirtas į besiformuojantį aviacijos dalinį, kurio didžiumą sudarė paprasti kaimo berneliai, pirmą kartą pamatę miestą, traukinį ir automobilius. Bet jie buvo laisvi savo nepriklausomoje šalyje. Tą laisvės pojūtį stiprino dar ir galimybė atsiplėšti nuo žemės, skrajoti paskui paukščius. Todėl su nepaprastu entuziazmu aerodrome vykdavo įvairūs darbai ir skraidymai. Jie nenutrūkdavo net sekmadieniais. Nepaisant įvairių techninių sunkumų Lietuvos karo aviacija sparčiai vystėsi ir tobulėjo. Tai sutapo ir su pasauliniu aviacijos vystymosi progresu. 1969 m. rengiant

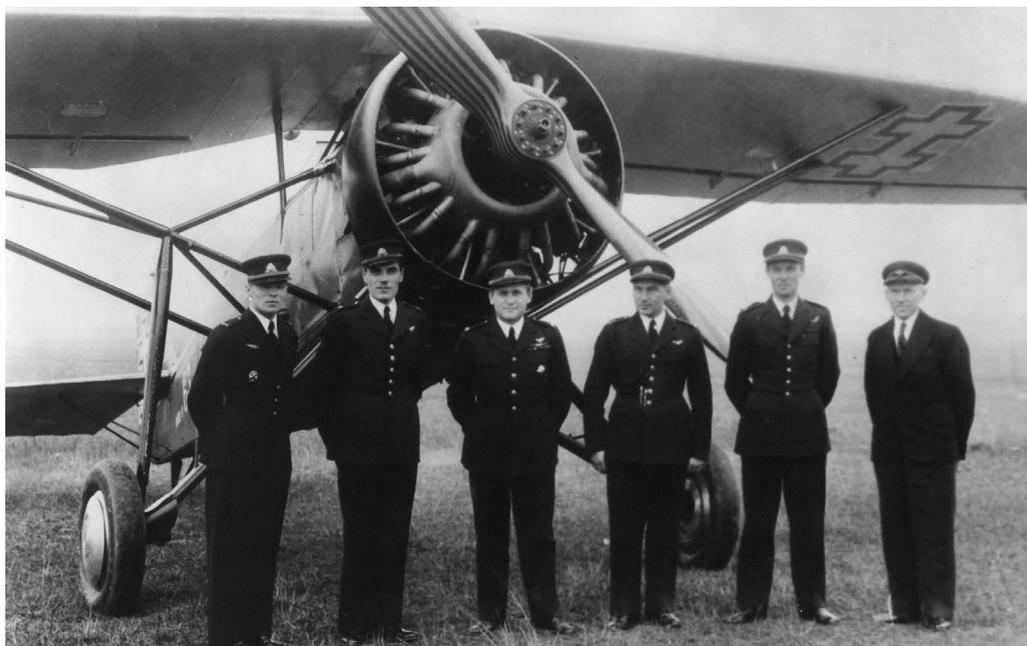
bendrą su tėvu jubiliejinę kūrybos parodą Radvilų rūmuose, buvo įdomu parodyti jo lakūnišką gyvenimo etapą. Pavyko surinkti ir eksponuoti nuotraukas 30-ties lėktuvų tipų, kuriais tėvui teko skraidyti per 20 tarnybos metų. Pradedant vokiškais Pirmojo pasaulinio karo „Albatrosais“ ir baigiant 1939 m. prancūziškais „Moranais“, kurie kovojo net su „Meseršmitais“, geriausiais Antrojo pasaulinio karo naikintuvais.

Tarnybą karo aviacijoje tėvas pradėjo raštininku. Vėliau tapo mechaniku ir galų gale lakūnu, naikintuvo pilotu, o įvaldęs aukštojo pilotažo paslaptis, tikru asu. Gerai susipažinęs su aviacine technika, paruošė vadovėlį „Aviacijos varikliai“. Garsėjo tuometiniame Kaune legenda apie tėvo skrydį po Aleksoto tiltu, nors jokiuose dokumentuose skrydis užfiksuotas nebuvo. Aš, dar būdamas mokiniu, paklausiau jo apie tai. Nepatvirtindamas ir nepaneigdamas, su jam būdingu kuklumu atsakė, kad tai joks „numeris“. Vėliau aviacijos istorikas J. Balčiūnas teigė radęs panašaus įvykio aprašymą LAK pirmininko Z. Žemaičio dukters, aviacijos entuziastės, memuaruose. Ji aprašė aviacijos šventę prie Karmelitų salos: Nemune sukiojosi motorlaiviai, kuriuos kaip taikinius „atakavo“ lėktuvai, mėtydami smėlio maišelius. Vienas lėktuvas, pilotuojamas viršilos J. Mikėno, labai nužemėjęs priartėjo prie aukštos įtampos kabelio, kabančio skersai Nemuną. Vietoj to, kad kiltų aukštyn, lėktuvas pralindo po laidu pro mažą tarpą, vos vos nekliudydamas važiuokle vandens paviršiaus. Žiūrovai, sėdėdami prieš saulę, J. Balčiūno teigimu, galėjo ir nesusigaudyti, nes tiltas buvo čia pat. Bet kokiu atveju tai buvo rizikingas triukas, ir lakūnas, anot legendos, buvo nubaustas už riziką išpėjimu, o už meistriškumą jam buvo suteiktas karininko laipsnis. Pagal kitą legendą aukštas valdininkas turėjo skubiai pasiekti Rygą ir Taliną. Kelionei oru buvo pareikalauta geriausio lakūno. Aukštojo valdininko kanceliarija, sužinojusi, kad paskirtas viršila J. Mikėnas, papriekiaštavo dėl žemo lakūno laipsnio aviacijos viršininkui. Kai viršininkas paaiškino, kad dabar tai patikimiausias lakūnas, jo buvo paklausta: „O kodėl jis tik viršila?“ Atseit tada tėvui ir buvo suteiktas leitenanto laipsnis, nors karo mokyklos jis nebuvo baigęs.

Jam, kaip geram pilotui, būdavo pavedama bandyti statomus ar užsienyje perkamus lėktuvus. Mane iki šiol stebina, kad į pirmą tokią komandiruotę, kuomet lėktuvai buvo perkami Italijoje, tėvas vyko būdamas vos 23 m. Vėliau tais pačiais tikslais lankėsi ir Prancūzijoje. 1934 m. dalyvavo pulkininko leitenanto (vėliau generolo) Antano Gustaičio rengiamame skrydyje aplink Europą (Kaunas–Stokholmas–Kopenhaga–Amsterdamas–Briuselis–Londonas–Paryžius–Marselis–Roma–Udinė–Viena–Praha–Budapeštas–Bukareštas–Kijevas–Maskva–Velikije Luki–Kaunas), kurio metu buvo demonstruojami modernūs lietuviški lėktuvai ANBO. Keliaudamas tėvas gerai susipažino su garsiausiais Europos muziejais ir architektūros šedevrais. Visa tai, be to, dar paauglystėje turėta svajonė bei brolio Juozo įtaka paskatino jį ištotti į vakarinį Meno mokyklos skyrių. Meno mokykla buvo Žaliakalnyje, vadinamajame Ažuolų kalne. Tėvas tada gyveno Fredoje, viename bute su kapitonu Steponu Da-

Jonas Mikėnas –
karo lakūnas. 1929 m.

*Prieš išskrendant
aplink Europą.*

Iš kairės:

*lt. R. Marcinkus,
kpt. J. Liorentas,
plk. lt. A. Gustaitis,
kpt. J. Namikas,
lt. J. Mikėnas,
mech. K. Rimkevičius.
1934 m.*

*Majoras Jonas
Mikėnas. 1938 m.*

riumi. Vakaraš dažnai abu kartu eidavo į miestą: tėvas į Meno mokyklą, o S. Darius – į stadioną, kur organizuodavo įvairius sportinius renginius (buvo daugelio sporto šakų pradininkas Lietuvoje). Aviatoriai buvo elitinė kariuomenės dalis, todėl daugelis jų užsiimdavo kokia nors papildoma veikla, plėsdami savo akiratį. Pats S. Darius buvo demokratiškas, nuoširdus ir visada laikydavosi žodžio, to reikalavo ir iš kitų. Į viršininkų įsakymus kartais žiūrėdavo „amerikoniškai“, pasilikdamas teisę išsakyti ir savo nuomonę. Karininkų kursų artilerijos pulkininkas Butautas, aiškindamasis lietuviškų specialiųjų terminų nebuvimu, dėstė ir egzaminavo rusiškai. S. Darius pareiškė, kad atsakinės angliškai, nes rusiškai nemoka. Po egzamino draugai iš S. Dariaus sužinojo, kad šis papasakojo pasaką apie Raudonkepuraite, įterpdamas tarptautinius artilerijos terminus, ir buvo gerai įvertintas. Jo nusistatymas prieš aukštesnio laipsnio karininkus, gavusius išsilavinimą carinėje armijoje, sukeldavo konfliktų. S. Dariaus manymu, tų karininkų įtaka Lietuvos kariuomenei

buvo nepriimtina. Vėliau tokį savo patriotinį nusistatymą patvirtino dalyvaudamas Klaipėdos išvadavimo operacijoje bei pasiryžęs nugalėti Atlantą ir taip išgarsinti Lietuvą visame pasaulyje.

Intensyviai skraidydamas tėvas, kaip karo lakūnas, aukštojo pilotažo meistras, neišvengdavo ir avarijų, kurios, laimei, baigdavosi laimingai. Savo karjeros pradžioje per vieną kariuomenės šventę skrido penkių lėktuvų rikiuotėje. Vadas ltn. Jurgis Dobkevičius davė komandą „išsiskirstyti“. Tėvo lėktuvas, darydamas posūkį, susidūrė su taip pat besisukančiu jau žinomo ltn. Leono Pesecko lėktuvu. L. Pesecko lėktuvo propeleris sutrupino tėvo lėktuvo eleroną. Bet, nors ir sunkiai, lėktuvas dar klausė vairų ir tėvui pavyko nusileisti aerodrome. Sunkiau ėjosi L. Peseckui. Nulūžęs propeleris, iš variklio bėgantis tepalas vos nesutrukdė nusileisti arimuose šalia aerodromo. Aviacijos viršininkas, pasišaukęs juos abu, patarė pastatyti bažnyčioje po žvakę, dėl to, kad liko gyvi. Ltn. Jurgis Dobkevičius buvo išradingas inžinierius, bet savo lėktuvus kūrė kaip menininkas. Jam magėjo kuo greičiau pakilti, kad pajustų kūrybinį pasitenkinimą. Be to, ir baigus montuoti paaikškdavo, kad pasiekęs gana neblogų greičio rezultatų, nesudarydavo gerų sąlygų piloto matomumui. Dėl to tėvui ir teko patirti avariją su „Dobi II“. Kai įgijo patirties, avarijų pavykdavo išvengti. Kartą skrisdamas į Klaipėdą su čekišku „Šmoliku“ pastebėjo, kad labai sumažėjo kuro bake, nors prieš išskrendant buvo pripylęs daugiau negu reikia tokiam maršrutui. Patyrinėjęs situaciją pamatė, kad apačioje esantis kuro vamzdelis atsipalaidavo nuo būdingos tokiam lėktuvui vibracijos. Tada, viena koja vairuodamas, antrąją užspaudė vamzdžio sandūrą ir taip beveik su paskutiniu kuro lašu pasiekė Klaipėdą. Ko gero, taip buvo išaiškinta draugų, anksčiau patyrusių avarijas su „Šmoliku“, žūties priežastis. Bet pats kontroversiškiausias įvykis buvo, kai prieš Antrąjį pasaulinį karą Lietuva pirko iš Prancūzijos eskadrilę modernių naikintuvų „Moran“. Tėvas buvo komandiruotas ten galutinai išbandyti pirkinį. Ta kelionė kažkodėl buvo laikoma paslapyje, net mama nežinojo, kur tėvas važiuoja ir kuriam laikui. Nanto aerodrome 2000 m aukštyje atliko įvairias aukštojo pilotažo figūras, bet besileisdamas dėl per trumpo nusileidimo tako ir kitų priežasčių kliudė medžio šaką. Po to, palietus žemę, lūžo važiuoklė. Tėvas susižeidė nesmarkiai, tačiau visi laikraščiai aprašė įvykį kaip sensaciją. Taip dingio visas slaptumas. Nepaisant šių legendinių istorijų, mane tebestebina tai, kad 1922 m. tėvas, tebūdamas 23-ejų, atstovavo Lietuvos karo aviacijai perkant lėktuvus SVA Italijoje ir neblogai su šia užduotimi susitvarkė.

Prasidėjus sovietų okupacijai, tėvas, teisindamasis pablogėjusia sveikata, išėjo į atsargą. Nors iš tikrųjų kaip lakūnas jis dar buvo kupinas jėgų, vadovavo eskadrilei, bendradarbiavo su gen. Antanu Gustaičiu, turėjo daug ateities planų.

Vis dėlto reikėjo apsispręsti, kaip gyventi toliau. Čia tėvui padėjo 1929 m. baigtos studijos meno mokykloje, kurioje ir pradėjo dėstyti statybos medžiagų kursą architektams. Su statybinių medžiagų technologija tėvas šiek tiek buvo susipažinęs tarnaudamas karo aviacijoje. Be to, naudojosi dar ir prof. P. Jodelės knyga apie statybines medžiagas. Pravertė ir lektoriaus patirtis dėstant braižybą bei aviacijos variklių kursą aviacijos mechanikams. Su dauguma meno šakų technologijų buvo susipažinęs bestudijuodamas meno mokykloje. Tačiau keramika, apie kurią pradėjo skaityti paskaitas, buvo visai nauja sritis. Mokėdamas prancūzų kalbą, pradėjo versti keramikos technologijos knygas. Ten aptiko daug modernių keramikos technologijų, ku-

rios nebuvo naudojamos meno mokykloje (vėliau Dailės institutas). Norėdamas jas patikrinti, turėjo susipažinti su procesais praktiškai. Žiesti išmoko iš meistro P. Krivaičio. Kitas keramikos paslaptis nusižiūrėjo, kaip yra sakęs pats, iš savo studentų. Ir taip majoras Jonas Mikėnas pradėjo savarankišką dailininko keramiko kūrybinę veiklą. Tam pritarė prof. L. Strolis.

Prasidėjus karui 1941 m. atsirado vilčių atkurti nepriklausomą Lietuvą. Bet netrukus paaiškėjo, kad teks gyventi okupacijos, dabar jau vokiečių, sąlygomis. Masiškai buvo naikinami Lietuvos piliečiai, ypač žydai. Padėtis buvo siaubinga, bet genocido vykdytojams tai nerūpėjo. Situacijai frontuose pasikeitus po 3 metų grįžo sovietai ir prasidėjo nemažiau slogūs pokario metai. Niekas nebuvo tikras dėl rytojaus. Tėvas, būdamas idealistas, suvokė, kad realizuodamas save dailės srityje, galės padėti savo kraštui nepalūžti okupacijos gniaužtuose. Ginkluotas pasipriešinimas Lietuvoje artėjo prie pabaigos ir liko tik kultūrinis bei dvasinis frontas. Nebuvo lengva „smetoniškam“ karininkui ir, jei ne brolio Juozo užnugaris, viskas galėjo baigtis susidorojimu. Su Juozu buvo skaitomasi. Jis buvo artimas Petro Cvirkos ir Antano Venclovos draugas dar nuo prieškario laikų. Nepaisant to, vienas iš kolegų, kurį tėvas mini savo knygoje „Gyvenimo skrydis“, Juozui tiesiai pasakė, kad brolio Jono šeima seniai turėjo būti išstremta. Šiaip tėvas tarp bendradarbių ir buvusių pavaldinių (karo aviacijoje) priešų neturėjo, nes buvo gero ir demokratiško būdo. Bandydamas lėktuvus Prancūzijoje ar Italijoje mėgdavo privačiai pabendrauti su aviacijos dirbtuvių meistrais ir darbininkais, kartu tobulindamas savo kalbą. Tuo tarpu iš kitų šalių atvykę žymūs lakūnai bandytojai būdavo išdidūs ir į eilinius darbuotojus dėmesio nekreipdavo.

Tuometinis Dailės instituto Kaune direktorius J. Vaitys pakvietė tėvą užimti direktoriaus pavaduotojo mokslo reikalams vietą. Tačiau Maskva jo nepatvirtino, kaip kad ir vėliau ne iškart patvirtino profesoriaus pareigoms. Tas išėjo į naudą, nes daugiau laiko liko kūrybai. Kaip ir daugumas menininkų, tėvas suprato, kad prieš primestinę ideologiją reikia kovoti jos pačios ginklais. Vienas iš tų ginklų buvo nacionalinė forma, paimta iš socialistinės, sovietinės nuostatos: socialistinis turinys ir nacionalinė forma. Keramikoje socialistinis turinys buvo tik žodžiai, o nacionalinė forma – tai tas arkliukas, kuriuo jojant galima buvo pasiekti tam tikras aukštumas ne tik tarp vadinamųjų sąjunginių respublikų, bet ir europiniame kontekste. Jonas Mikėnas sukūrė daug gražios ir vertingos keramikos: dekoratyvinių lėkščių, vazų, skirtų konkrečioms interjerams, bei buitinės paskirties kūrinių. Visi darbai pasižymėjo tauriu grožiu ir elegancija. Talkindamas skulptoriui J. Kėdainiui, sukūrė keletą tematinių horeljefinių pano. Tėvo kūriniams būdinga nacionalinė forma nebuvo mechaniškai pernešta iš liaudies meno arsenalo, bet intelektualiai perjausta, atrandant giluminius klodus. Toks traktavimas buvo įmanomas tik gerai susipažinus su liaudies menu (nuostata panaši kaip prieškario arsininkų). Tam padėjo dalyvavimas ekspedicijose liaudies menui tyrinėti ir rinkti. Jose dalyvaudavo muziejininkai ir dailės instituto dėstytojai su studentais. Tarp muziejininkų vieni iš aktyviausių būdavo tėvo sesuo, ilgametė Dailės muziejaus mokslo darbuotoja Akvilė Mikėnaitė ir jos vyras Stasys Vaitkus, skulptorius ir fotografas. Tėvas atvykdavo su grupe savo studentų. Man kartą taip pat teko dalyvauti tokioje ekspedicijoje Kirdeikiuose. Stebino nepaprastas dalyvių entuziazmas. Be galimybės prisiliesti prie liaudies meno,

ekspedicijos duodavo dar ir didelės kultūrinės naudos: buvo papildomi muziejų fondai, išgelbstima daug eksponatų nuo sunaikinimo, kuris grėsė suvarant žmones iš sodybų bei kaimų į „kolchozus“.

Kiek teko girdėti, studentai tėvą mėgo ir vertino. Tą patvirtina ir 2003 m. išleista knyga „Kauno dailininkai“ su dailininkų biografijomis, kur iš 49 keramikų 20 pripažįsta, kad jų kūrybai turėjo įtakos Jonas Mikėnas, o tarp likusių 29 yra daug jaunų žmonių, kuriems neteko pažinti mano tėvo. Jis savo ruožtu stengėsi studentams padėti ne tik perteikdamas keramikos meno paslaptis, bet ir materialiai, matydamas, kad kai kurie iš jų sunkiai verčiasi. Kartais pagalbos prireikdavo ir bendradarbiams dėstytojams. Žinomas tapytojas J. Šileika, būdamas „amerikonas“ ir mėgdavęs sakyti atvirai viską ką galvoja, sovietų valdžiai atrodė nepatikimas: kažkam pranešus, kad namuose turi pasikabinęs savo tapytą paveikslą „Lituanika“, iš Vilniaus patikrinti atvažiavo net pati meno reikalų valdybos viršininkė Kumpienė. Šileika gyveno už instituto tvoros, todėl tėvas, dar tebevykstant posėdžiui direktoriaus kabinete, patyliukais išslinko į kiemą. Radęs užrakintus varnelius, perlipo per tvorą ir spėjo padėti Šileikai paslėpti „nuodėmingą“ paveikslą. Daugelis buvusių bendradarbių prisimindavo Joną Mikėną asketiškos išvaizdos, kariškai pasitempusį, nors rikiuotės muštro jam patirti neteko. Jis, nebaigęs jokios karo mokyklos, buvo pakeltas į leitenantus, kaip minėjau anksčiau.

Dar vienas tėvo charakterio bruožas, atsineštas iš aviacijos, buvo sugebėjimas išlaikyti šaltakraujiškumą kritiškose situacijose. Buvęs mano dėstytojas, fakulteto dekanas architektas S. Sčesnulevičius gyveno taip pat kitoje Nemuno pusėje, Aleksote, ir kaip man pasakojo, dažnai iš darbo eidavo su tėvu. Karo metais tiltai buvo susprogdinti, tad vasarą su miesto centru tekdavo susisiekti valtimis, o žiemą pėsčiomis

*Jonas Mikėnas.
Apie 1967 m.*

*Jono Mikėno
keramikos darbų
paroda. 1969 m.*

Nemuno ledu. Vieną saulėtą kovo dieną tėvas su S. Sčesnulevičiumi bandė eiti jau gerokai patirpusiu ledu. Upės viduryje ledas staiga ėmė trūkinėti į gabalus. Tai buvo ledonešio pradžia. Grįžti atgal nebuvo kaip. Tuomet, tėvui komanduojuant, jie ėmė šokinėti nuo lyties ant lyties iki pat kranto. S. Sčesnulevičius prisipažino, kad buvo baisiai išsigandęs ir, jei ne tėvas, tai būtų tikriausiai likęs viduryje upės, nes iš siaubo prarado bet kokią orientaciją.

Tėvas didžiavosi savo mokinių laimėjimais, minėdavo M. Vrubliauską, R. Budrij, J. Adomonį, A. Ličkutę, A. Pivoriūną ir kt. Be kūrybinės ir pedagoginės veiklos, J. Mikėnas yra parašęs monografiją „L. Strolis“ ir dailiosios keramikos vadovėlį. Jis taip pat aktyviai dalyvavo Dailininkų sąjungos bei Dailės fondo veikloje.

Būdamas optimistas, tėvas niekada nesiskundė negandomis, visada tikėjo šviesesne savo krašto ateitimi. Mirė 1988 m., prieš pat Lietuvos atkūrimo aušrą. Palaidotas Petrašiūnų kapinėse. Ant jo kapo pastatėme granitinį paminklą, simbolizuojantį nuleistus sparnus, kurie yra savaip interpretuotas karo aviacijos lakūno ženklas „Plieno sparnai“. Prie šio ženklo sukūrimo yra prisidėjęs ir mano tėvas, Lietuvos lakūnas ir dailininkas.

Žymesni Onušio ir Juodupės kunigai

Kazys Misius

Kun. Jonas Plevokas. Jonas Plevokas (Plevakas, Plevaka) buvo ilgametis Ūnuškio klebonas, caro valdžios ištremtas už 1863 m. sukilimo rėmimą. Gimė apie 1798 m. buvusioje Upytės (Panevėžio) apskrityje. 1828 m. baigė Vilniaus kunigų seminariją ir paskirtas vikaru į Pabiržę, 1830 m. – į Skaistkalnę, 1835 m. – į Rokiškį, 1840 m. – į Raguvą, 1842 m. – į Skapiškį. 1845 m. tapo Ūnuškio klebonu¹.

1849 m. pabaigoje Žemaičių vyskupijai priskyrus Kauno ir Kuršo gubernijas, ten atsidūrė ir Ūnuškio parapija. Vyskupas Motiejus Valančius kun. J. Plevoką paliko Ūnuškyje.

1863 m. prasidėjusio sukilimo prieš pavergėjus įvykiai Ūnuškio neaplenkė. Gauta žinia, kad šv. evangelisto Morkaus dieną į Ūnuškį atvyks sukilėlių būrys. Ūnuškio vikaras Julijonas Kelpša ėmė raginti kuo daugiau žmonių tądien susirinkti į bažnyčią. 1863 m. balandžio 25 d. (gegužės 6 d.) į Ūnuškį atvyko kun. Antano Mackevičiaus vadovaujami sukilėliai. Juos pasitiko klebonas J. Plevokas ir vikaras J. Kelpša. Kartu su kovotojais atėjo ir Panemunio vikaras Konstantinas Pesliakas. Rodos, kad pastarasis ir kun. J. Kelpša bažnyčioje perskaitė sukilėlių atsišaukimus. Pakilęs į sakyklą, kun. A. Mackevičius paragino gyventojus neklausyti rusų valdžios ir dėtis prie sukilimo.

Tuo metu policijos pareigūnų ar kitų caro valdžiai ištikimų žmonių Ūnuškyje nebuvo. Todėl apie sukilėlių pražygiavimą per Ūnuškį valdžiai niekas nepranešė. Netrukus kun. J. Kelpša buvo iškeltas vikaru į Anykščius, o klebonas toliau vadovavo parapijai².

Apie kun. J. Plevoką vysk. M. Valančius rašė:

„Plevaka Jonas, Ūnuškio klebonas, sukilimui nepriklausė, buvo stambaus sudėjimo. Bet 1863 m. atvažiavo į Ūnuškį Muravjovo siųstas kunigas Zaucinskis išklausti katalikų kareivių iš Vilniaus vyskupijos išpažinčių. Prieš tą svetį kunigas Plevaka per neapdairumą kažką prasitarė. Zaucinskis iš karto įskundė, kleboną tuoj pat išvežė į Sibirą. Tačiau sugrįžo į Kuršą ir 1872 m. pasimirė Bauskėje“³.

Caro valdžios pareigūnų teigimu, apie kun. J. Plevoko ir J. Kelpšos „nusikaltimus“ sužinota iš į nelaisvę pakliuvusių sukilėlių tardymo protokolų. Kun. J. Plevokas buvo suimtas ir išvežtas į Daugpilio tvirtovę. Jau 1863 m. rudenį siųsdamas 7 kunigų baudžiamosios bylos išvadą Vilniaus generalgubernatoriui Vitebsko, Zarasų ir Dysnos apskričių karinis viršininkas generolas majoras rašė:

„Pateikdamas baudžiamąją bylą apie kunigus [Domininką] Žuką, [Vladislovą] Mikutavičių, [Antaną] Eitavičių, [Konstantiną] Pes-

¹ Kunigų biografiniai duomenys paimti iš Vilniaus ir Žemaičių vyskupijoms, Lietuvos bažnytinei provincijai leidžiamų kalendorių, ėjusių „Directorium horarum canonicarum“..., „Elenchus omnium“... ir kitais pavadinimais. Siekiant neperkrauti išnašomis, šie kalendoriai atskirai nenurodomi.

² Kubicki P. *Bojownicy kapłani*, t. 2, cz. 2, s. 197–198; t. 3, cz. 2, s. 65–69.

³ Valančius M. *Namų užrašai*, Vilnius, 2003, p. 589.

liaką, [Adomą] Jaselskį ir [Julijoną] Kelpšą ir dvarininkus Koscialkovskį bei Maksovyti, turiu garbės pranešti, kad nors jie nekaltinami apklaustųjų valstiečių tais nusikaltimais, kuriuos jiems kelia maištininkai belaisviai, tačiau atsižvelgiant, jog kunigai ir dvarininkai buvusiuose neramumuose buvo pagrindiniai veikėjai ir kad Romos katalikų valstiečių, ir ypač žemaičių, liudijimai apie kunigus negali būti imami domėn, manau visus šiuos septynis kunigus, kaip piktybiškus krašto ramybei, išsiųsti gyventi į vidines imperijos gubernijas, būtent: Eitavičių – į Permės, Kelpšą – į Viatkos, Žuką – į Vologdos, Mikutavičių – į Kostromos, Pesliaką – į Archangelsko, Plevoką – į Kazanės, Jaselskį – į Archangelsko guberniją“...⁴

Caro vietininkas visus šiuos 7 kunigus perdavė karo lauko teismui. Teismas už sukilėlių sutikimą, dalyvavimą bažnyčioje skaitant atsišaukimą, nors tai nebuvo nė vieno asmens iš Onušio parapijos paliudyta, 1865 m. nuteisė kun. J. Plevoką ištremti į Oloneco guberniją gyventi griežtai policijai prižiūrint. Tokį teismo sprendimą 1865 m. kovo 9(21) d. patvirtino (konfirmavo) Vilniaus generalgubernatoriaus padėjėjas.

Daugpilio tvirtovėje pablogėjo kun. J. Plevoko sveikata ir jis buvo paguldytas į kalėjimo ligoninę. Kalėjimo gydytojas padarė išvadą, kad dėl sveikatos būklės kun. J. Plevoko negalima tremti į Oloneco guberniją. Gavęs tokią pažymą, Vilniaus karo apygardos viršininkas nurodė jį ištremti į Riazanės guberniją ir leido atidėti ištėmimą, kol šis kunigas pasveiks.

Pats kun. J. Plevokas prašė Vilniaus generalgubernatoriaus atsižvelgti į jo senatvę, kad tremties vietoje neturės iš ko maitintis, ir jam skirti įstatymu numatyta išlaikymą. Dar 1865 m. kun. J. Plevokas išsiunčiamas į tremties vietą.

1867 m. gegužės 17(19) d. caro manifestu dėl 1863 m. tremtinių atsirado galimybė kai kam iš jų išvykti į Lenkijos Karalystę. Todėl 1868 m. pradžioje kun. J. Plevokas kreipėsi į Lenkijos Karalystės vietininką ir prašė leidimo persikelti į Lenkiją. Vilniaus generalgubernatorius Aleksandras Potapovas seno kunigo nepagailėjo: dėl jo politinio nepatikimumo siūlė prašymą atmesti.

Vadovaujantis caro 1871 m. gegužės mėn. paliepimu dėl politinių tremtinių, kun. J. Plevokui buvo panaikinta griežta policijos priežiūra, jam leista laisvai gyventi Rusijos imperijoje, išskyrus gubernijų sostines, Lenkijos Karalystę ir Šiaurės vakarų kraštą. Jam taip pat uždrausta turėti valstybinę ar visuomeninę tarnybą.

Suvargęs garbaus amžiaus kun. J. Plevokas atvyko į Kuršą ir prisiglaudė Bauskėje, kur mirė 1872 m. birželio 13(25) d. Palaidotas Bauskės kapinėse⁵.

Kun. Julijonas Kelpša. Kun. J. Kelpša trumpai buvo Onušio vikaru ir sunkiai nukentėjo už 1863 m. sukilėlių sutikimą. J. Kelpša gimė 1823 m. vasario 7(19) d. Laukuvos parapijoje. Kilęs iš bajorų. 1854 m. įstojo į Varnių kunigų seminariją, kurią baigė 1858 m.⁶

Įšventinus kunigu, paskirtas vikaru į Leckavą, o 1859 m. – į Vabalninką. Bene 1862 m. pabaigoje tas pačias pa-

⁴ 1863 09 29 Kovalevskio raštas generalgubernatoriui, *Lietuvos valstybės istorijos archyvas* (toliau – LVIA), f. 378, BS, 1863, b. 1710, l. 1.

⁵ Kubicki P. *Min. veik.*, t. 3, d. 2, p. 66–69.

⁶ Genienė Z., Genys J. *Varnių kunigų seminarija*, Vilnius, 1999, p. 228.

reigas eiti paskirtas į Onuški, o netrukus po sukilėlių atvykimo į šią vietovę perkeltas vikaru į Anykščius.

1863 m. liepos mėn. buvo parengti išrašai iš sukilėlių belaisvių tardymo protokolų apie kitus su sukilimu susijusius asmenis. Tarp jų pakliuvo ir buvęs Onuškiio vikaras J. Kelpša. Įsakyta jį suimti ir perduoti Daugpilio politinių nusikaltimų tardymo komisijai.

Kun. J. Kelpša kaltintas Onuškyje raginęs žmones pasitikti sukilėlius, perskaitęs sukilimo vadovybės atsišaukimą, raginęs žmones eiti į sukilėlių būrius. Be to, atsirado miestelėnų liudijimų, kad kun. J. Kelpša ir Anykščiuose raginęs kovoti už laisvę. Jau minėta anksčiau, kad kun. J. Kelpša po politinių nusikaltimų komisijos kvotos buvo perduotas karo lauko teismui. Jam taip pat nerasta jokių liudininkų katalikų, kurie apklausiami patvirtintų keliamus kaltinimus. Karo gydytojas teigė, kad kun. J. Kelpša padėjęs net sukilimą malšinusiems sužeistiems rusų kariams, davęs baltinių, apklotų ir kitko.

Kun. J. Kelpša visus kaltinimus neigė. Jis aiškino Onuškyje kvietęs žmones į šv. evangelisto Morkaus šventę, o sukilėlių atvykimas – tik sutapimas. Karo lauko teismas neatsižvelgė į gydytojo liudijimą dėl paramos sužeistiems rusų kariams. Šio teismo 1865 m. kovo 6(18) d. nuosprendžiu J. Kelpša priskirtas ketvirtai politinių nusikaltėlių kategorijai, jam atimta kunigystė, visos teisės bei privilegijos, o pats, konfiskavus jo nekilnojamąjį turtą, pasmerktas tremčiai į Tomsko guberniją. Konfirmavus šį teismo nuosprendį, kun. J. Kelpša buvo ištremtas į Marijinską (Tomsko gub.). Vėliau jis persikėlė į Kostromos guberniją.

1871 m. kun. J. Kelpšai leista persikelti į Kuršą, apsigyventi Liepojoje. Kuršė ramybės jis neturėjo, buvo slapta sekamas. Už pamaldų laikymą 1873 m. jam vėl paskirta policijos priežiūra. Vadovaudamasis caro 1883 m. manifestu, kun. J. Kelpša prašė leidimo grįžti į Kauno guberniją ir eiti kunigo pareigas. Prašymas buvo atmestas.

Caro 1885 m. gegužės 15 d. paliepimu dalis Kuršo gubernijoje gyvenančių 1863 m. sukilimo tremtinių turėjo išsikelti į kitas tolimesnes Rusijos gubernijas. J. Kelpša prašė leidimo apsigyventi Kryme, Kerčėje. Jam įsakyta vykti į Poltavą. Ten 1886 m. jis mirė⁷.

Kun. Pranciškus Vainauskas. Kun. P. Vainauskas organizavo Lūkštų bažnyčios, klebonijos bei jos ūkinių pastatų statybą. Yra žinių, kad kun. P. Vainauskas apie 1909 m. Neršionysė įsteigė „Saulės“ draugijos lietuvišką mokyklą. Gimė 1886 m. 1908 m. baigė Kauno kunigų seminariją ir netrukus paskirtas vikaru į Rōkiškį.

Kunigas Pranas Vainauskas buvo aktyvus lietuviybės žadintojas, raštingumo skatintojas rytinėje būsimo Juodupės valsčiaus teritorijos dalyje. Jis pirmasis iš dekanato kunigų 1915 m. metrikų knygas pradėjo rašyti lietuviškai.

Dar 1908 m. Rōkiškio dvaro savininkas Jonas Pšezdeckis prašė vyskupo jo Lukštų palivarke buvusiam mūriniame pastate įrengti koplyčią ir skirti kunigą. Iš grafo dovanoto klojimo pastačius laikiną bažnyčią, 1911 m. Lukštų kuratu paskiriamas kun. P. Vainauskas. Jis netrukus ir Lūkštuose įsteigė „Saulės“ mokyklą⁸.

Įvairios kliūtys ypač Pirmasis pasaulinis karas, trukdė Lukštų lauko akmenų mūro bažnyčios statybą ir kuratą pakankamai išvargino. 1925 m. spalio

⁷ Kubicki P. *Min. veik.*, t. 2, d. 2, p. 387–395; Valančius M. *Pastabos pačiam sau*, Vilnius, 1996, p. 91.

⁸ Susirašinėjimas dėl Lukštų koplyčios steigimo, LVIA, f. 696, ap. 2, b. 416, l. 7, 9; Lukštai, *Žvaigždė*, 1912, nr. 29.

18 d. pašventinus dar ne visai įrengtą bažnyčią, netrukus kun. P. Vainauskas iškeliamas į Čėdasus. Mirė apie 1945 m.

Kun. Vladas Varanavičius. Kun. V. Varanavičius atsikėlė iš Vilniaus vyskupijos, 1940–1945 m. buvo Onuškie klebonas. Dalies jo biografijos duomenų nepavyko sužinoti. Gimė 1892 m. Jis pats nurodo gimęs Vidžių vienkiemyje, Ceikinių parapijoje⁹.

Galima spėti, jog baigė Peterburgo kunigų seminariją, kunigu išventintas 1916 m. 1925 m. atsikėlė į Vilniaus vyskupiją ir buvo paskirtas nelietuviškos Dubrovnos (Vileikos dekanato) klebonu. 1932 m. perkeltas klebonu į lietuvišką Ceikinių parapiją¹⁰.

Dėl šovinistinės Lenkijos politikos Ceikiniuose jam buvo nelengva palaikyti lietuviybę. Parapijoje lenkų buvo visai nedaug, tačiau reikalauta ir lenkiškų pamaldų. Nors kun. V. Varanavičius tautinėje veikloje stengėsi nepakliūti į valdžios ar prolenkiškos dvasinės vadovybės nemalonę, tačiau nemalonumų neišvengė. 1937 m. pradžioje lenkų valdžia pradėjo bylas dešimčiai lietuvių kunigų dėl pavardžių metrikų knygose lietuvinimo. Tarp kaltinamųjų buvo ir kun. V. Varanavičius¹¹. Kuo baigėsi ši byla, sužinoti nepavyko. Už tokius „nusikaltimus“ kitiems kunigams bausmės būdavo palyginti švelnios.

Prieš Ceikinių kleboną būdavo ir kitokių lenkininkų išpuolių. Antai 1939 m. liepos 2 d. Ceikinių bažnyčios šventoriuje grupė asmenų surengė mitingą prieš kleboną ir vargonininką¹². Matyt, buvo nepatenkintų, kad uždraudus visas lietuvių organizacijas Vilniaus krašte, įsisteigė Lietuvių katalikų akcija, kurios skyrius veikė ir Ceikiniuose. Tiesa, jo veikla buvo smarkiai varžoma. Pavyzdžiui, 1939 m. rugpjūčio 13 d. minėto skyriaus vardu Ceikiniuose norėta surengti lietuvišką vakarą, tačiau valdžia leidimo nedavė¹³.

1939 m. rugsėjo 1 d. Vokietija užpuolė Lenkiją. Vėliau į Vilniaus kraštą įžengė Raudonoji armija. Tikėtina, jog žinodamas, kas yra bolševikai, kun. V. Varanavičius pasitraukė į Lietuvą. Jis atvyko į Panevėžio vyskupiją ir buvo paskirtas Onuškie klebonu. Vietos gyventojų pasakojimu, kun. V. Varanavičius 1941 m. prašė jam atiduoti pasmerktų sušaudyti žydų vaikus.

Vėl užėjus raudonarmiečiams, 1945 m. rugsėjo 28 d. kun. V. Varanavičius suimamas. Jis kaltintas priklausęs Lietuvos laisvės armijai, tačiau 1946 m. balandžio 30 d. paleistas¹⁴. Paskirtas Leliūnų klebonu. Parašė straipsnį apie Leliūnų bažnyčią. Mirė 1955 m.¹⁵

Kun. Jonas Bubas. Kun. J. Bubas buvo Júodupės bažnyčios ir parapijos organizatorius, pokario metų politinis kalinys. Gimė 1901 m. spalio 25 d. (lapkričio 7 d.) Rozalimo parapijoje. Mokėsi Rozalimo pradžios mokykloje, Šiaulių gimnazijoje, Kauno kunigų seminarijoje. Kunigu išventintas 1930 m. birželio 14 d. ir paskirtas vikaru į Anykščius, o 1935 m. – į Rokiškį. Anykščiuose jis aktyviai vadovavo katalikiškoms jaunimo organizacijoms, angelaičiams, pavaršarininkams. Besirūpinant Júodupėje statyti bažnyčią, 1936 m. jis, būdamas Rokiškio vikaru, kartu paskiriamas ir

⁹ Kun. V. Varanavičiaus asmens duomenys, *Lietuvos centrinis valstybės archyvas* (toliau – LCVA), f. R-181, ap. 6, b. 12, l. 151.

¹⁰ *Catalogus ecclesiarum et cleri dioecesis Vilnensis pro anno Domini 1919–1939*, Vilnae.

¹¹ Lenkai tardo lietuvius kunigus, *XX amžius*, 1937, nr. 21, p. 6.

¹² Jongulis. Ceikiniai, *Aidas*, 1939, nr. 83.

¹³ Aš ir Elbė. Ceikiniai, *Aidas*, 1939, nr. 98.

¹⁴ *Lietuvos gyventojų genocidas*, Vilnius, 2005, t. 2. S–Ž, p. 315.

¹⁵ *Panevėžio vyskupija*, p. 54, 722.

Juodupės kuratu. Kun. J. Bubo pastangomis 1937 m. įsteigiama parapija, o 1938 m. pastatoma medinė bažnyčia. 1943 m. kun. J. Bubas paskirtas Joniškėlio klebonu¹⁶.

Eidamas šias pareigas, kun. J. Bubas pokario metais suimamas ir 1951 m. nubaudžiamas 10 m. pataisos darbų lagerio. Kaltintas nacių valdymo metu raginęs žmones kovoti su bolševizmu, o pokario metais palaikęs ryšius su partizanais. Paleistas 1956 m.¹⁷

Grįžęs į Lietuvą paskirtas Pandėlio klebonu. Mirė 1969 m. gegužės 24 d. Palaidotas Pandėlio parapijos kapinėse.

Kun. Jonas Pranevičius. Kun. J. Pranevičius 1943–1948 m. buvo Juodupės klebonas. Sunkiais pokario metais rūpinosi vietoj sudegusios šventovės įrengti laikiną bažnyčią ir ant senų pamatų pastatyti naują. J. Pranevičius gimė 1911 m. rugsėjo 27 d. Biržų apskr., netoli Grūžių. Nurodoma, kad gimė Praniuliškių k., tačiau tokios gyvenvietės 1923 m. jau nebebuvo. Mokėsi Grūžių pradinėje mokykloje, Linkuvos gimnazijoje, Kauno kunigų seminarijoje. Kunigu išventintas 1935 m. gegužės 31 d. ir netrukus paskirtas vikaru į Antazavę, o 1937 m. – į Salaką.

1941 m. paskirtas Panevėžio katedros vikaru, o 1943 m. – Juodupės klebonu. Čia jis buvo pasiryžęs ant senų pamatų atstatyti 1944 m. sudegusią bažnyčią, parengė projektą, parūpino medžiagų. Deja, valdžia statybas sustabdė.

Kunigas Jonas Pranevičius (Pranaitis – kaip vadino save ir prisistatydavo žmonėms) buvo nuoširdus, labai mylėjo žmones, juos užjausdavo ir parapijiečiai jam atsilygindavo tuo pačiu. Senieji juodupiečiai ir dabar tvirtina, kad iki šiol nebuvo Pranaičiui prilygstančio kunigo.

1948 m. kun. J. Pranevičius paskiriamas Obėlių, 1949 m. – Papilio, 1954 m. – Karsakiškio, 1960 m. – Salako klebonu, o kitais metais vėl skiriamas vadovauti Obėlių parapijai. Nuo 1976 m. jam tenka vadovauti Utenos parapijai. Kartu ėjo ir dekanų pareigas. Pablogėjus sveikatai, 1990 m. gegužės mėn. paliktas Utenoje altarista. Čia mirė 1992 m. sausio 29 d. Palaidotas Utenos bažnyčios šventoriuje¹⁸.

Kun. Mykolas Juodelis. Kun. M. Juodelis nacių valdymo metais buvo Lukštų klebonas. Jis smerkė šios ir Juodupės parapijų žmones, imančius žydų turtą. Pokario metų politinis kalinys. M. Juodelis gimė 1907 m. rugsėjo 14(27) d. Leliūnuose, Utenos r. Mokėsi Leliūnų pradžios mokykloje, Utenos gimnazijoje, Kauno kunigų seminarijoje. Kunigu išventintas 1933 m. balandžio 1 d. ir paskirtas Joniškėlio žemės ūkio mokyklos kapelionu. 1938 m. skiriamas Lukštų klebonu. Jau minėta jo drąši nuomonė dėl nacių naikinamų žydų.

Po 1944 m. paskirtas Kamajų klebonu, o iki 1948 m. buvo Biržų klebonas. Kartu ėjo ir Biržų dekanų pareigas. Mėgdavo į akis sakyti tiesą. 1949 m. apkaltintas antisovietine agitacija ir suimtas. 1950 m. nubaustas 10 m. pataisos darbų lagerio. Lageryje jam teko dirbti sunkiausių darbų šachtose, kirsti mišką. Sunkios sąlygos, alinantis darbas, prižiūrėtojų panieka bei priekabės palaužė iš pažiūros atletiško kunigo sveikatą, sugadino nervus. Paleistas 1956 m.

Grįžęs į Lietuvą paskirtas Smilgių (Panevėžio r.) klebonu. Rūpinosi bažnyčios remontu, dirbo kartu su darbininkais. 1959 m. paskirtas Naujamiesčio

¹⁶ Kun. Jurgaitis J. *Aukos keliu*, Vilnius, 1992, p. 287–288.

¹⁷ Žinios apie baustus kunigus, *LCVA*, f. R-181, ap. 3, b. 141, l. 16.

¹⁸ *Panevėžio vyskupija*, p. 493–494; *Katalikų kalendorius žinynas 1993*, Vilnius, 1993, p. 108.

klebonu. Mirė 1968 m. gegužės 27 d. Kauno ligoninėje, pakirstas kraujo vėžio. Palaidotas naujosiose Naujamiesčio parapijos kapinėse¹⁹.

Kun. Antanas Rameikis. Kun. A. Rameikis nuo 1949 m. kurį laiką buvo Onušio klebonas, rašė eiles. Gimė 1912 m. liepos 12(25) d. Daugailių parapijoje. Jaunystėje mokytis negalėjo. Baigęs pradžios mokyklą, turėjo pavaduoti sergantį tėvą ir darbuotis ūkyje. Tiktai sulaukęs 21-erių įstojo į Kretingos pranciškonų gimnaziją. Vėliau mokėsi Telšių, o nuo 1941 m. – Kauno kunigų seminarijoje. Dar Lietuvos Respublikos metais rašė eilėraščius, kurių paskelbta „Žvaigždutėje“, „Žvaigždėje“, „Pranciškonų pasaulyje“ ir kt. Kunigu išventintas 1945 m. birželio 10 d. Paskirtas vikaru į Rokiškį. 1949 m. perkeltas Onušio klebonu, vėliau šias pareigas ėjo Rozalime ir Daujėnuose. Buvo silpnos sveikatos. Daugumos jo tarnybos vietų nepavyko sužinoti. Jau 1965 m. buvo altarista Panevėžyje. Jo nekrologe nurodyta, kad klebonavo trijose parapijose, o vikaru arba altarista buvo dar dvylikoje bažnyčių. Buvo uolus kunigas, geras pamokslininkas.

Paskutinės jo darbo vietos – tai Ramygala, kur altarista paskirtas dar iki 1981 m., o 1986 m. perkeltas į Pakruojį, kur mirė 1991 m. vasario 1 d. Palaidotas Pakruojio bažnyčios šventoriuje, šalia poeto kun. Mykolo Šeišio-Dagilėlio. Daug kun. A. Rameikio poezijos liko rankraščiuose²⁰.

Kun. Leonardas Tamošauskas. Kun. L. Tamošauskas 1946–1949 m. buvo Onušio klebonas, visuomenės veikėjas, politinis kalinys. Gimė 1912 m. birželio 8(21) d. Rozalimo parapijoje, ūkininkų šeimoje. Mokėsi Rozalimo pradžios mokykloje, Kauno „Aušros“ berniukų gimnazijoje. Baigęs 5 tos gimnazijos klases 1930 m. įstojo į Kauno kunigų seminariją, studijavo Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos fakultete. Kunigu išventintas 1937 m. gegužės 22 d. ir paskirtas vikaru į Šeduvą. Čia jis ypač aktyviai dirbo su pavasarininkais. Parašė vaikučiams rečitatyvinės Mišias. Iš jų mokė vaikus visose bažnyčiose, kuriose kunigavo.

1940 m. perkeltas toms pačioms pareigoms į Krinčiną, o vėliau – į Pušalotą. 1943 m. paskirtas Spirakių, o 1946 m. – Onušio klebonu. Monografijai „Panevėžio vyskupija“ parašė straipsnį apie Onušio bažnyčią. Čia besidarbuojant 1949 m. balandžio 23 d. suimamas. Taip pat areštuojami ir 5 jo šeimos nariai. Kaltintas slėpęs partizanus, rūpinęsis jiems gauti dokumentus. Nubaustas 25 m. patalais darbų lagerio. Paleistas 1956 m. Grįžęs į Lietuvą tų metų rudenį paskirtas Kvetkų parapijos altarista, o iki 1958 m. – Sudeikių klebonu. Iki 1965 m. perkeltas klebonauti į Skrebotiškį. Bene valdžiai reikalaujant vėliau paskirtas Šimonių vikaru. Nuo 1969 m. – ilgametis Lukštų klebonas. Kun. Jonas Jurgaitis teigia, kad valdžios reikalavimu teko gudrauti, nes kun. L. Tamošausko neleista skirti klebonu. Todėl tariamuoju Lukštų klebonu valdžiai nurodytas Rokiškio dekanas Albertas Talačka.

Parapijose rūpindavosi bažnyčių puošimu, kapinių tvarkymu. Mėgo muziką. Sudarė matematinę muzikos abėcėlę ir ją propagavo kaip lengviausią būdą išmokyti groti. Parašė „Matematišką muzikos vadovėlį“ ir „Matematiškąją muzikos pagrindų akordų mokslo lentelę, pradžiamokslį“. Neaišku, ar šie darbai žinomi muzikams ir kaip yra vertinami²¹.

¹⁹ Kun. Jurgaitis M. *Min. veik.*, p. 298–299.

²⁰ *Katalikų kalendorius žinynas 1993*, p. 109; 1948 ir 1949 m. Panevėžio vyskupijos kunigų sąrašai, LCVA, f. R-181, ap. 1, b. 24, l. 27; b. 32, l. 61.

²¹ Kun. Jurgaitis J. *Min. veik.*, p. 347; *Katalikų kalendorius žinynas 2001*, Vilnius, 2001, p. 287–288; Žinios apie baustus kunigus, LCVA, f. R-181, ap. 3, b. 141, l. 18.

Pablogėjus sveikatai 1994 m. pasiprašė paliekamas Lukštų altarista. Mirė 2000 m. gruodžio 22 d. Vilniuje, Santariškių ligoninėje. Palaidotas Lūkštuose.

Kun. Jonas Jurgaitis. Kun. J. Jurgaitis 1956–1968 m. buvo Juodupės klebonas, politinis kalinys. Gimė 1917 m. rugpjūčio 14 d. Nečionių k., Skrebotiško parapijoje, Kazimiero ir Kazimieros Gudaitės Jurgaičių šeimoje, kurioje užaugo dar 4 sūnūs ir dvi dukterys. Paaugęs Jonelis piemenavo pas ūkininkus. 1930 m. baigė Skrebotiško pradinę mokyklą. Mokėsi Pasvalio, o 1933 m. perėjo į Linkuvos gimnaziją, kurią baigė 1938 m. ir įstojo į Kauno kunigų seminariją. Kunigu išventintas 1942 m. gruodžio 19 d. Paskirtas vikaru į Naujamiestį, o 1944 m. – į Dusetas. 1947–1948 m. Pušaloto, 1948–1949 m. – Papilio klebonas.

Papilyje jo pastangomis suremontuota per karą apgriauta bažnyčia, pastatytas namas kunigui. 1949 m. spalio 10 d. kun. J. Jurgaitis suimamas. Tardytas Vilniuje, mušamas ir kankinamas. Pateikti šabloniški kaltinimai: priklausė antisovietinei organizacijai, ragino padėti ginklu kovojantiems prieš sovietų valdžią, šmeižė komunistus. 1950 m. pavasarį sovietinio saugumo, Ypatingojo pasitarimo nubaustas 10 m. pataisos darbų lagerio.

Išvežtas į Čestunkos lagerį netoli Barnaulo. Dirbo žemės ūkio darbus. Nusilpo regėjimas, todėl vėliau jį perkėlė į valgyklą. 1952 m. vasarą iškeltas į Micko, o vėliau – į Prokopijevko anglių kasyklas, dirbo įvairius pagalbinius darbus, vėliau perkeltas į siuvyklą, skalbyklą. Dėl nusilpusio regėjimo 1953 m. gavo antrą invalidumo grupę. Perkeltas į Taigos invalidų lagerį, vėliau – į lagerio baldų fabriką Kemerove. Iš lagerio paleistas 1955 m. lapkričio 1 d., po savaitės jau buvo Lietuvoje.

1956 m. sausio 15 d. paskirtas Juodupės parapijos klebonu. Tais pačiais metais vietoj daržinėje įrengtų maldos namų pastatė laikiną bažnyčią (kopyčią) ir namelį kunigui gyventi. Iš lagerio grįžo palaužta sveikata, liko ūmaus būdo, tačiau tvirtos valios ir atkakliai siekiantis kilnių tikslų.

1968 m. rugpjūčio mėn. paskiriamas Naujamiesčio klebonu. Kun. J. Jurgaičio pastangomis suremontuojama ir išdažoma didelė neogotikinė Florijono Vyganovskio projektuota ir 1899–1908 m. statyta parapiinė bažnyčia. Jis sugebėjo atsiimti dalį įstaiigos pasisavintos šventoriaus teritorijos ir visą šventorių apmūrijo gelžbetonine tvora. Pastatė namą kunigui ir pavyzdingai sutvarkė aplinką. Bažnyčios viduje įrengė naujas klausyklas, krikštyklą, stacijas, 3 kopytėles. Taip pat įrengė vitražus, įsigijo naujus liturginius rūbus.

1976 m. dar paskiriamas ir Vadaktėlių klebonu. Čia irgi kapitališkai suremontuoja bažnyčią, sutvarko kleboniją.

Suremontavęs bažnyčias domisi kraštotyra, istorija, rengia religines knygutes. 1991 m. turėjo parengęs net 12 darbų. Tarp jų – dviejų dalių rankraštis „Naujamiestis, etnografija ir žmonės“ (1987), „Kristaus šviesa Naujamiestyje“ (2 dalys, 1986), „Naujamiestiškos vestuvės“ (1988) ir kt.

1992 m. išspausdinama jau minėta kun. A. Jurgaičio knyga „Aukos keliu“. Tai autoriaus prisiminimai apie save, patirtas kančias ir išgyvenimus lageriuose, ten sutiktus žmones, gyvenimą grįžus į tėvynę. Antra knygos dalis skirta Panevėžio vyskupijos politiniams kaliniams ar kitaip baustiems, nukankintiems kunigams, taip pat į Vakarų pasitraukusiems vyskupijos dvasininkams. Pateiktos jų biografijos. Tiesa, minėtame leidinyje pasitaiko netikslumų, tačiau tai nemenkina leidinio išliekamosios vertės.

Kun. A. Jurgaitis išleido dar dvi knygas: „Ant tėvynės aukuro“ (Vilnius, 1995, 382 p.) ir „Štai tavo motina“: (Jn. 19, 27) (Vilnius, 1996, 799 p.).

Nuo 1993 m. spalio mėn. liko Naujamiesčio altarista ir Vadaktėlių klebonu. Mirė 1997 m. rugpjūčio 14 d. Palaidotas Naujamiesčio bažnyčios šventoriuje²⁷.

---

²⁷Kun. Jurgaitis J. *Aukos keliu*, Vilnius, 1992, p. 478; *Katalikų kalendorius žinynas*, 1998, Vilnius, 1998, p. 270–271.

„Dainingi tavo posmai...“

Edvardas Uldukis

Jį prižadino kurtinantys sprogimai kažkur anapus Nemuno. „Tikriausiai Aleksote,“ – spėjo, bet kas ten dunkėjo ir griaudėjo – nesuprato. „Gal tebesapnuoju?“ – pripuolė prie lango ir pamatė grėsmingus dūmų debesis, užgožusius visą dangaus skliautą. Netoliese kažkas spiegė, bambėjo kimus vyro balsas. Išbėgo į gatvę. Diena dar vos tik brėško. Kur tokį ankstyvą metą eiti? Ir dar sekmadienį?

Patraukė į darbovietę, kur, kaip ir Kaune, dar buvo vos spėjęs kojas apšilti. Tik pravėrė duris – tarsi kirvapente trenkė žinia:

– Karas.

Pamatęs sutrikusį, neišmanantį ko stvertis naujokėlių kažkuris vyresnysis bendradarbis pasakė:

– Dumk pas darbo pirmūnus, rašytojus ar šiaip saviškius žmones. Vakare leisime į eterį jų pasisakymus prieš karą, fašizmą, už ryžtingą atkirtį agresoriui.

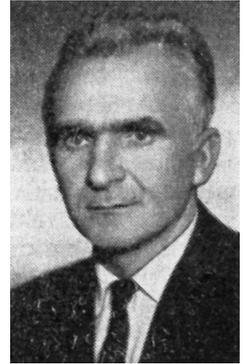
Bėgo į Laisvės alėją, kuri ir tebuvo vos už kelių žingsnių nuo Radiofono, manė sutiksiąs ką nors iš pažįstamų kultūros veikėjų. O čia kad užkauks sirenos, svetimi lėktuvai vos ne namų stogus papilvėmis brauko. Netoliese sukniubo moteriškė, prie jos pasilenkusi mergaičiukė balsu pravirko. Nesislėpė tarpuvartėje, pribėgo prie jų, padėjo mergaitei pakelti moterį, vos ne nešte nunešė į uždarytą kiemą. Saugioje vietoje ir sužinojo, jog moteris parkrito iš išgaščio jėgų netekusi. Septyniolikmetė gimnazistukė suskato dėkoti „gelbėtoju“, o jo viduje skimbt reporterio gyslelė: kuo ne proga pirmajam radijo interviu apie pirmąją karo dieną?

Kaip tarė, taip ir padarė: sprogimams viršum miesto aidint įteikė Radiofono vadovybei motinos ir dukters pasakojimą apie pergyventą siaubą pirmojo bombardavimo metu. Bet taip ir nesužinojo, ar kam nors buvo lemta tą laidą išgirsti.

Tai buvo sekmadienis, o pirmadienis užtiko jaunąjį Kauno radiofono reporterį pabėgėlių minioje anapus Jonavos. Dulkėtas vieškelis vedė tolyn, Ramygalos link, kur pabėgėlius užklupo kraupus gandas: vokiečiai atkirto kelią į Rytus. Nedaug turto teturėjo – palikto Kaune buto raktą, eilėraščių sąsiuvinį, darbo užrašus, porą nepaleistų į eterį radijo laidų. Pasislėpęs nuo pašalinių akių sunaikino popierius ir dokumentus. Rodės, ne eilėraščių sąsiuvinį – pačią širdį į skutelius drasko. Ausyse skambėjo drąsinantys žodžiai: „Rašyk. Dainingi tavo posmai“.

Regis, tuščia kaip iššluota širdimi pėsčiomis traukė į gimtąją Slābadą anapus Rōkiškio prie Jūodupės. Ten, iš kur prieš ne visus metus, kupinas jaunystės svajū, vilčių ir kūrybinių užmojų, skriste skrido į Kauną...

Iš mažens išmaišyta ir išbraidyta Vyžuonėlė skubėjo Čedasų pusėn pro šiaudastoges Slabados sodybas, brandinančius vaisius sodus, sesučių gėlynėlius, žaliaskares liepas. Ir buvo čia taip ramu, jauku, gera, kad nenorėjai tikėti, jog kažkur vyksta žiaurus karas, sudarkęs, suplėšęs į skutelius ne tik tavo eilėraščius, bet ir svajones, lūkesčius, viltis. Įmerkė nutrintas tolimoje kelionėje kojas į skaidrų upelės vandenį,

Jonas Lapšinskas

kartu su gaivia vėsa pajuto sugrįžtant nuovargio išsekintas jėgas, atsistojo eiti trobon ir pamatė ginkluotus vyrus, kurie varėsi keliu į Juodupę du sumuštus, kojas per smėlį vos velkančius nelaimėlius.

Ne, nebuvo ramybės ir Slabadojė, karas užmušė žmonėse gėrį. Kiekviena vokiečių okupacijos diena, pergyventa gimtinėje, tarp savų, buvo ženklinama gobšumo, žiaurumo, net kraujo dėmėmis. Ir kaip visiška priešingybė tiems nežmoniškumo proveržiams visai šalimais dygo, stiebėsi ir brendo paprastų, iki tol niekuo nepasižymėjusių žmonių drąsa, mokėjimas pasiaukoti kitų vardan. Negalėjo nutylėti to, ką matė ir jautė, ir stengėsi išlieti savo jausmus naujame eilėraščių sąsiuvinyje...

Taip gimė, augo, brendo karo vėtrų pagairėje žinomas poetas Jonas Lapašinskas, lietuviško žodžio grožį suvokęs dar Čedasų pradinukėje, į kurią lakstė basomis arba smagiai čiuoždavos sava darbėmis prikaltomis prie medpadžių pačiūžomis, skambiai raižančiomis sidabrinį Vyžuonėlės ledą.

Tas žodis lėmė visą tolimesnį Jono Lapašinsko gyvenimą, veržte veržėsi, prašyte prašėsi į eilėraščio posmą ar skambią dainą. O poezija reikalavo ne tik gebėjimo eiliuoti, bet ir žinių, patirties, lavinimosi... Lapašinskų šeimoje augo keturi vaikai, toliau Čedasų pradinukės tėvai leisti Jono nevaliojo. 1940-aisiais valdžia skyrė aktyviam jaunuoliui kuklią stipendiją. Jonas įstojo į Rokiškio gimnaziją. Deja, ir brandos atestata, ir Vilniaus universiteto diplomą jam buvo lemta gauti net keleriais metais vėliau, jau po karo.

Ir štai kodėl.

1940-ųjų vasarą jį iškvietė į apskrities centrą ir pasakė, jog teks dirbti radijo korespondentu Rokiškyje.

„Kad aš... – net išsigando Jonas. – Aš gi net neišmanau, kas tai yra“. – „Todėl ir važiuosi į Kauno radifoną, ten tave kaip mat pakaustys“.

Ką darys – nuvažiavo ir... išmoko. Ne puikus, žinoma, bet ir nepėsčias, kaip sakoma, grįžo. Svarbiausia buvo operatyviai telefonu ir laiškais informuoti Radiofoną apie svarbiausius įvykius. Pranešimai turėjo būti sklandūs, neperkrauti nereikalingais žodžiais. *„Kaip eilėraštis“*, – išvedė lygiagrete Jonas. Na ir stengėsi dirbdamas remtis ta išvada, todėl greit priprato prie pareigų, įsitvirtino. Kelis kartus dalyvavo kūrybiniuose seminaruose Kaune ir parodęs geras žinias bei sugebėjimus gavo kvietimą dirbti pačiame Radiofone.

Guvus, smalsus ir energingas vaikiną greit susipažino su Kaunu ir jo gyvenimu, bendravo su tokiais rašytojais kaip Teofilis Tilvytis, Vytautas Montvila, Antanas Venclova. Ėmė interviu iš Petro Cvirkos, kuris, toks smagus, atlapaširdis, ne tik raštu atsakė į jauno reporterio klausimus, bet ir pats papildė parengtą klausimyną su šmaikščiais atsakymais. Tarnaudamas Radiofone aktyviai bendradarbia-

J. Lapašinskas savo eilėraščius skaito kraštiečiams. Rokiškis. 1985 11 11

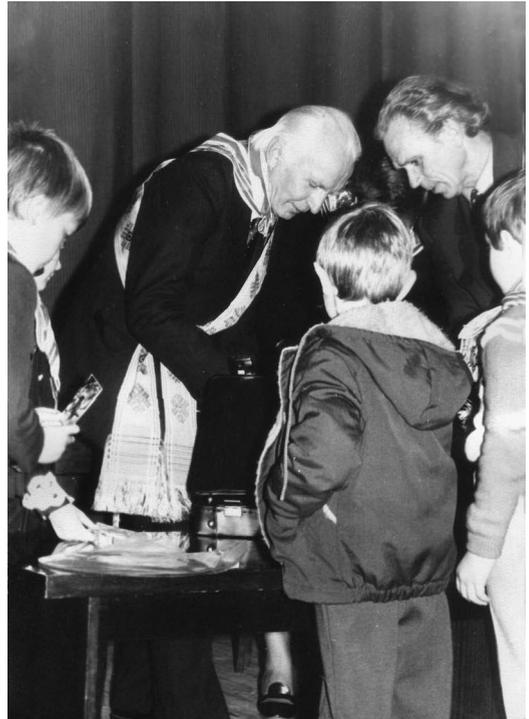
*Poetą sveikina jaunieji
skaitytojai. Rokiškis.
1985 11 11*

vo laikraščiuose, spausdino daug eilėraščių tiek savo pavarde, tiek J. Lapėno slapyvardžiu. Atkreipusi dėmesį į kai kuriuos jo kūrinis, Salomėja Nėris paskatino jauną autorių žodžiais, kurie tapo Jonui tikra kelrode žvaigžde: „Rašyk. Dainingi tavo eilėraščiai...“

Tuos poetės žodžius Jonas Lapašinskas priėmė kaip prielaidą ir visą gyvenimą sąžiningai vykdė. Net ir slogiais metais, kai buvo priverstas tylėti. Rašyti galėjo, kaip sakoma, į valias, bet prabilti, poete, nedrįšk...

Išvijus iš Rokiškio hitlerininkus, buvusiam partizanui Jonui Vasiljevui ir Jonui Lapašinskui patikėta steigti apskrities laikraštį. Bet kažkas prisiminė jaunojo poeto pirmuosius žingsnius Radiofone ir neilgai trukus perkeltas į Vilnių J. Lapašinskas pradėjo rengti radijo laidas jaunimui. Šiltai jį sutiko ir žadėjo visokeriopą paramą Lietuvos radijo komiteto pirmininkas rašytojas Juozas Baltušis, kuris, nors turėjo daugybę darbų ir išsipareigojimų, visada rasdavo laiko pasišnekučiuoti su kiekvienu komiteto darbuotoju. Besikuriančiai moksleivių valandėlių redakcijai atėjo vadovauti Jono tėviškėnas Aleksas Baltrūnas. Jie buvo pažįstami iš to meto, kai Jonas dirbo Rokiškio apskrities laikraščio redakcijoje, o Aleksas jame aktyviai bendradarbiavo. Tėviškėnai, be savo tiesiogiai-

*Poeto pagerbimas
Rokiškios viešosios
bibliotekos surengtoje
skaitytojų konferencijoje.
1985 m. lapkričio 11 d.*

nio darbo, mielai talkino gyvenusiam prie radiofono Petrui Biržiui, rengusiam populiariąją „Pupų dėdės pastogę“.

Tik 1946 m. pradžioje Jonas Lapašinskas vėl galėjo sėsti prie vadovėlių. Per metus baigė suaugusiųjų gimnaziją ir įstojo į Vilniaus universitetą, kur gilinosi į dar Čedasų pradinukėjam pamiltą gimtąjį žodį – studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. Visą gyvenimą didžiavosi savo seneliu, kuris mirė sulaukęs šimto metų ir pranašavo tokį pat amžių Jonui. Deja, būtiniai nepritekliai, karo metų išmėginimai pakirto garsėjančio poeto sveikatą. Studijas universitete nutraukė sunki liga. Iš tikros mirties nasrų tada jį ištraukė žinomi Maskvos chirurgai, ir poetas sėkmingai užbaigė universiteto studijas, tiesa, neakivaizdžiai.

Jonas Lapašinskas nebuvo rašytojas profesionalas ir visą savo gyvenimą pašventė spaudos darbui. Dirbo „Kauno tiesoje“, Alytaus laikraštyje, šešiolika metų redagavo populiarią „Jaunimo gretų“ žurnalą. Džiaugiuosi, kad vieną pirmųjų silpną mano eilėraštką poetas tėviškėnas išspausdino „Jaunimo gretose“. Nepaisant to, poetu netapau, užtat ne vieną apybraižą išspausdinau „Švyturio“ žurnale, kuriam šešerius metus vadovavo Jonas Lapašinskas. Pradėjęs rašyti vaikams ir paaugliams, dažniau bendradarbiauau ir „Žvaigždutėje“, kur mano apsakymėlius ir apybraižas dažniausiai palaimindavo spaudai rūpestinga ir reikli redaktorius poeto Jono Lapašinsko ranka.

Senelio pranašystė neišsipildė, Anapolis pašaukė Joną Lapašinską gerokai anksčiau nei jis žadėjo. Ir sirguliudamas neužmiršdavo aplankyti gimtųjų vietų, Vyžuonėlės, pastovėti prie senelio ir senelės, tėvų, kitų artimųjų kapų po tėviškės medžiais. Susilpnėjęs sveikatai pasiguosdavo vis rečiau ir rečiau beaplankąs Slabada, Čedasus, Juodupę, vis labiau pasiilgęs gimtųjų apylinkių.

Jaunystėje gyvenome ne per toliausiai vienas kito, mokėmės toje pačioje gimnazijoje, teko dirbti toje pačioje Rokiškio apskrityje, vėliau – rajono laikraščio redakcijoje, išskersavome pėsčiomis ar dviračiais tuos pačius kelius tarp Jūžintų ir Juodupės, o susitikome tik Vilniuje, „Jaunimo gretų“ redakcijoje. Tada ir išišnekejome, ir arčiau susipažinome. Nepaisant to, kad poetas buvo devyneriais metais vyresnis ir ėjo atsakingas pareigas, o aš tebuvoau dienraščio korespondentas, kiekvieno apsilankymo sostinėje metu susitikdavome ar redakcijoje, ar gatvėje, ar spaudos darbuotojų pasitarime. Pirmas Jono Lapašinsko klausimas būdavo apie Rokiškį, Juodupę, bendrus pažįstamus. Net tada, kai tarnybinės būtinybės verčiamas ilgiau ar trumpiau gyvenau Panevėžyje, Kaune, Zarasuose, Telšiuose, Klaipėdoje, mūsų pažintis nenutrūko. Persikėlęs į Vilnių radau poetą jau pensininką. Tada susitikdavome dažniau, ypač Rašytojų sąjungoje, jos suvažiavimuose.

Ir štai jau kelinti metai nebesusitikame. Poetas išėjo, palikęs skaitytojams dainingų eilėraščių rinkinius „Jaunystės daina“, „Žemė ilgisi meilės“, išleidęs eiliuotų kūrinėlių vaikams knygutes „Raketa“, „Groja dūdos“, „Želmenėliai“, „Duonutė žydi“. Vien pavadinimai kalba apie poeto meilę gimtinei, jos žemei, žmonėms, kurie ją dirba, augina vaikus ir duoną, skiepija atžalėlėms pagarbą ir meilę gimtosios kalbos žodžiui.

Operos solistas Vladas Kavoliūnas

Irena Jasiūnaitė

Mano supratimu, kiekvienam menininkui, sulaukusiam brandaus amžiaus, malonu atsigręžti į praeitį, į patį nuostabiausią savo jaunystės tarpsnį, prisiminti pačius išimintiniausius savo sukurtus vaidmenis, nuveiktus darbus. Dainininkui tai ypač reikšminga. Tik jaunystėje jo balsas skamba geriausiai ir sceninė išvaizda leidžia įprasminti operos personažą, atskleisti jį visomis gražiausiomis spalvomis. Ilgainiui įgaunama daug įgūdžių, didesnio profesionalumo, tačiau tai neatstoja jaunystės žavesio, patrauklumo, ypač atliekant jaunatviškus vaidmenis.

Man likimas lėmė dainuoti teatre solinius mecosoprano vaidmenis apie 35 metus: 20 metų senajame Operos ir baleto teatre J. Basanavičiaus gatvėje ir apie 15 metų – jau naujame Operos ir baleto teatre A. Vienuolio gatvėje.

Pats gražiausias, maloniausias mano, kaip dainininkės, prisiminimas – senasis teatras. Šis nedidelis teatras, nepaprastai jaukus, turintis gerą akustiką, visuomet būdavo mylimas ir žiūrovų lankomas.

Čia daugelis žymių mūsų operos dainininkų sukūrė išimintinų, nepamirštamų vaidmenų. Žiūrovai šiame teatre galėjo matyti atlikėjų akis, jausti jų vidinę būseną, alsavimą, jaudulį. Todėl dainininkai savo gerais balsais, aktoriniais gabumais, savo talentu sužavėdavo žiūrovus, kurie eidavo į teatrą, labai mylėjo dainininkus, nešdavo gėles, laukdavo naujų spektaklių.

Taigi, dirbdama Operos ir baleto teatre daug metų, išgijau nemaža draugų, kolegų, partnerių, su kuriais man teko dainuoti įvairiose operose. Labai miela prisiminti ir savo žemietį, nuostabų žmogų, nuoširdų draugą Vladą Kavoliūną. Su juo drauge dirbau senajame Operos ir baleto teatre.

V. Kavoliūnas buvo apdovanotas gražiu lyriško atspalvio balsu, gera išvaizda, muzikalumu, artistišku. Tai buvo vienas iš to meto solistų tenorų, kuris dainuodavo nemažai pagrindinių ir antraeilį tenorui skirtų vaidmenų.

Malonu prisiminti P. Čaikovskio operą „Eugenijus Oneginas“. Tai buvo 1954-aisiais. Šioje operoje Vladas Kavoliūnas dainavo Lenskio vaidmenį, o aš buvau jo partnerė – Olga. Atlikdamas Lenskio ariją „O kur, o kur...“, V. Kavoliūnas surasdavo itin subtilių tiek vokalinių, tiek sceninių niuansų. Jis labai muzikaliai, jautriai pasiekdavo svarbiausią sintezę tarp balso ir vidinės išraiškos. Mano supratimu, Lenskio partija buvo vienas iš mylimiausių V. Kavoliūno vaidmenų. Drauge dainuodama, jutau, kaip jis išsijaučia kurdamas šį vaidmenį.

Su V. Kavoliūnu teko dainuoti ir A. Borodino operoje „Kunigaikštis Igoris“. Čia jis atliko Igorio sūnaus Vladimiro vaidmenį, o aš buvau Končako duktė Končakovna. Jo Vladimiras būdavo gana lyriškas. Dainuodamas meilės duetą Vladas atskleidavo ir dramatiškų spalvų, tiek vokaliniu, tiek sceniniu atžvilgiu. Šiame duete jis parodydavo savo temperamentą ir meilę Končakovnai. Visuomet būdavo miela su juo dainuoti, nes vokalinę partiją gerai paruošdavo.

Vladas Kavoliūnas

„Eugenijus Oneginas“
Vilniuje. 1955 m.

Ypač plačiai V. Kavoliūno talentas atsiskleidė čekų kompozitoriaus B. Smetanos operoje „Parduota nuotaka“, kurią pastatė mūsų Operos ir baletų teatras 1950 m. Šioje operoje V. Kavoliūnas atliko Vašeko partiją. Tai buvo vienas iš geriausių jo vaidmenų, išpopuliarinęs dainininką tarp operos gerbėjų. V. Kavoliūnas sukūrė nepakartojamą komišką personažą labai natūraliai, nesistengdamas dirbtinai prajuokinti. Jo veidas buvo apskritokas, o dėl grimto atrodydavo dar apskritesnis, skruostukai parausvinti, simpatiška kvailoka šypsena. Visi rankų judesiai, kūno plastika be jokio šaržo tiesiog pavergdavo, pritraukdavo žiūrovus. Vokalinė vaidmens pusė taip pat labai išraiškinga: puikiai įvaldęs mikčiojimo elementus, Vladas Kavoliūnas dainuodavo aiškiai pateikdamas tekstą, talentingai frazuodamas muzikinę šios operos gamą. Teko girdėti kalbant, kad į operą „Parduotoji nuotaka“ reikia būtinai nueiti vien dėl Vlodo Kavoliūno – Vašeko.

V. Kavoliūnas –
Lenskis („Eugenijus
Oneginas“)

Taigi džiaugiuosi, kad mano žemietis, buvęs nuoširdus draugas ir scenos partneris Vladas Kavoliūnas liko nepamirštas Lietuvos operos istorijoje ir operos mylėtojų širdyse.

Priedas*

Kavoliūnas Vladas, 1919 05 18 Gaidžgalėje – 1974 03 14 Vilniuje, operos solistas. 1944 m. mokėsi muzikos m-kloje prie Maskvos konservatorijos, 1945–1948 – Kauno konservatorijoje, 1949 – baigė Vilniaus konservatorijos A. Kačanausko vadovaujamą solinio dainavimo klasę. 1940 m. tarnavo Lietuvos kariuomenėje, vėliau reorganizuotoje į Raudonosios armijos teritorinį korpusą. Prasidėjęs Antrajam pasauliniam karui dalyvavo kautynėse prie Velikije Lukų, Nevelio. 1941 m. baigė į Novokuznecką perkeltą Vilniaus pėstininkų mokyklą. 1942–1943 – Raudonosios armijos 16-ojo lietuviškosios divizijos bū-

* *Mažoji Lietuvos tarybinė enciklopedija*, Vilnius, 1968, t. 2, p. 104.

rio, vėliau kuopos vadas. Dalyvavo kautynėse prie Aleksejevkos, Kursko, Oriolo, buvo sužeistas. 1949–1957 – Operos ir baleto teatro, 1957–1960 – Valstybinės filharmonijos solistas (tenoras). Nuo 1964 dėstė Vilniaus Talat-Kelpšos aukštesn. muzikos m-kloje. Sukurti vaidmenys: Vaidila Jurgio Karnavičiaus operoje „Gražina“, Almagira Dž. Rosinio operoje „Sevilijos kirpėjas“, Vaškas B. Smetanos operoje „Parduotoji nuotaka“, Lenskis P. Čaikovskio operoje „Eugenijus Oneginas“, kunigaikštis A. Dargomyžskio operoje „Undinė“, Vladimiras A. Borodino operoje „Kunigaikštis Igoris“, Sinodas A. Rubiņšteino operoje „Demonas“.

Parašė monografiją apie K. Petrauską „Gyvenimas pašvęstas dainai“ (1963); apsakymų knygą „Rūsčių dienų žygiai“ (1963); išleistas raštų rinkinys „Apkasų vėjas“ (1978).

Jonas Povorotnikovas

Stefanija Bliūdžiūtė, Jonas Šedys

Smėlėtos Pakapės kaimo dirvos savo gyventojams sotaus gyvenimo nežadėjo. Neturtingi šio krašto jaunuoliai (net ir iš-tisos šeimos) vyko uždarbiauti į didesnius tuometinio Kuršo (žmonių vadintu Kurliandija) miestus, ypač Rygą. Tad Pakapės valstiečio Tadaušo Povorotniko sūnus Antanas taip pat išvyko į Rygą. Čia dirbdamas Antanas susipažįsta ir veda iš Ukrainos atvykusią merginą Mariją. Jų šeimoje 1909 m. gruodžio 25 d. (per Kalėdas) gimė sūnus Jonas. Kaip ir daugelio kitų žmonių, taip ir jaunos šeimos gyvenimą sujaukė 1914 m. prasidėjęs Pirmasis pasaulinis karas. Antaną mobilizavo į armiją, išsiuntė į frontą, kur jis pakliuvo į nelaisvę. Marija su mažuoju Joneliu išvyko pas seserį į Ukrainą. Čia Jonas lankė pradinę, o vėliau ir vidurinę mokyklą.

Jonas Povorotnikovas

Pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui, grįžta iš nelaisvės tėvas ir suranda savo šeimą. Bet ramybės nėra – buvusioje Rusijos imperijoje, taip pat ir Ukrainoje, siaučia pilietinis karas. Povorotnikų šeima atvyko į Antano tėviškę Lietuvoje, į Júodupės valsčiaus Pakapės kaimą. Tuo metu Jonas lankė lietuvišką mokyklą.

Mūsų dienomis nieko nestebina, kai mišrių šeimų vaikai laisvai renkasi savo tautybę. Tais laikais vyravo tvirtos tradicijos vaikams skirti tėvo tautybę. Jonas Povorotnikovas pasirinko motinos tautybę. Pasirinkimą lėmė ne tik Ukrainoje praleista vaikystė, bet ir tam tikros abejonės dėl lietuviškų tėvo šaknų (matyt, dėl nelietuviškos kilmės pavardės). Tai akivaizdžiai liudija sakinytis iš Jono gyvenimo aprašymo: „Pagal įrašus tėvų pase, vienas jų yra ukrainas, kitas save skaito lietuviu“. Be to, Jonas nurodo esąs ne Romos katalikų, o graikų katalikų tikėjimo. Jis išsirūpino Lietuvos pilietybę, kurią jam suteikė Vidaus reikalų ministerijos Piliečių apsaugos departamentas.

Gyvendamas Pakapėje, Jonas dirbo Oskaro Trėjaus fabrike, dalyvavo streike dėl atlyginimų padidinimo. Jonas – atviros sielos žmogus – nuoširdžiai bendravo su apylinkių jaunimu. Sveikindamas pažįstamą Liolę Naujųjų metų proga, jis rašė:

*Nauji metai padangėje sukas –
Mūsų žemėn sugrįš jie tikrai,
Po Žemaičius, Aukštaičius ir Dzūkus
Skambės girios, kalnai, ežerai.*

Po streiko 1929 m. Jonas išvyko į Klaipėdą, kurioje gyveno ištisą dešimtmetį iki pat *anšliuso*, t. y. Klaipėdos krašto atplėšimo nuo Lietuvos ir prijungimo prie hitlerinės Vokietijos Reicho. Klaipėdoje jis dirbo „Maiste“, „Ryto“ spaustuvėje, uosto valdyboje, laikraščių „Lietuvos keleivis“, „Vakarai“, „Baltische Beobachter“ reporteriu. Vakaraus lankė Klaipėdos konservatorijos 4 metų „Aukuro“ dramos studiją, kurią baigęs 1938 m. ne tik įgijo specialybę, bet ir gavo gimnazijos baigimo pažymėjimą. Nuo 1937 m. Jonas – jau Klaipėdos teatro aktorius. Hitlerininkams užgrobus Klaipėdos kraštą, kartu su teatru Jonas persikėlė į Šiaulius. Medžiagos apie prieškarinių

Klaipėdos ir Šiaulių dramos teatrų darbą archyvuose neradome, tad nepavyko sužinoti apie Jono Povorotnikovo vaidmenis.

1940 m. birželį Jonas vedė Biržų gimnazijos abiturientę Emiliją Jonušonytę. 1940–1941 m. jis lanko Vilniaus universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto teatro katedrą, vadovaujamą Algirdo Jakševičiaus ir Romualdo Juknevičiaus, vaidina „Vaidilos“ teatre. Nuo 1941 m. Jonas – Vilniaus filharmonijos liaudies ansamblio artistas. Karo metais susirgus tėvui, J. Povorotnikovas kuriam laikui buvo grįžęs tėviškėn tvarkyti tėvų ūkio.

Nuo 1942 m. lapkričio mėnesio Jonas dirbo Vilniaus miesto teatre operos režisieriaus padėjėju. 1943 m. rugsėjo mėn. jis prašo atleidžiamas iš šių pareigų ir grįžta į dramos meninį kolektyvą dirbti aktoriumi. Jonas Povorotnikovas vaidino daugelyje spektaklių, atliko antrojo plano ar epizodinius vaidmenis. Kartais jis nurodomas ir kaip režisieriaus padėjėjas. Dalyvavo jis ir paskutiniame spektaklyje 1944 m. birželio 26 d.

Artėjant frontui, teatro veikla nutrūko. Kurį laiką dar bandyta organizuoti gastroles į Kauną, bet negavus transporto deklaracijoms ir kitam rekvizitui, gastrolės neįvyko.

Po to oficialių žinių apie Joną Povorotnikovą nebėra. Antanas Ražinskas prisimena valsčiaus žmones pokario metais šnekėjus, kad Jonas Povorotnikovas atsitiktinai žuvęs vokiečiams su kažkuo susišaudžius. Bet tai ne vienintelė Jono Povorotnikovo žūties versija. 1989–1990 m. dirbdamas visuomeninėje Rytų Lietuvos taryboje, girdėjau vieno iš senųjų vilniečių pasakojimą, kaip lenkų Armijos Krajovos smogikai sušaudė kylančią teatro žvaigždę – gal aktorių, gal režisierių, likusį saugoti lietuvių teatro turto. Matyt, tai buvo aktorius ir režisieriaus padėjėjas Jonas Povorotnikovas. Tada tam neskyriau pakankamai dėmesio (turbūt dėl rusiškos pavardės priesagos „ov“), dabar tenka gailėtis. Šiuo metu daugelis iš Sąjūdžio laikais aktyviai veikusių vilniečių jau išėję Anapilin, tad ir paklausti nebėra ko.

Grįžęs į tėviškę atostogų metu ar kitu reikalu, Jonas Povorotnikovas visuomet aktyviai išitraukdavo į valsčiaus visuomeninį gyvenimą. Antanas Ražinskas prisimena, kaip Jonas globojo vietinius vaidintojus – artistus, juos konsultuodavo, režisuodavo jų pastatymus, net grimuodavo prieš spektaklį.

Literatūra

Lietuvos literatūros ir meno archyvas, f. 199, ap. 1, b. 13, 14; f. 200, ap. 6, b. 148.

*Jonas Povorotnikovas
Arlekinio vaidmenyje*

Vladas Bulavas – žymusis bibliotekininkas novatorius

Regina Varnienė

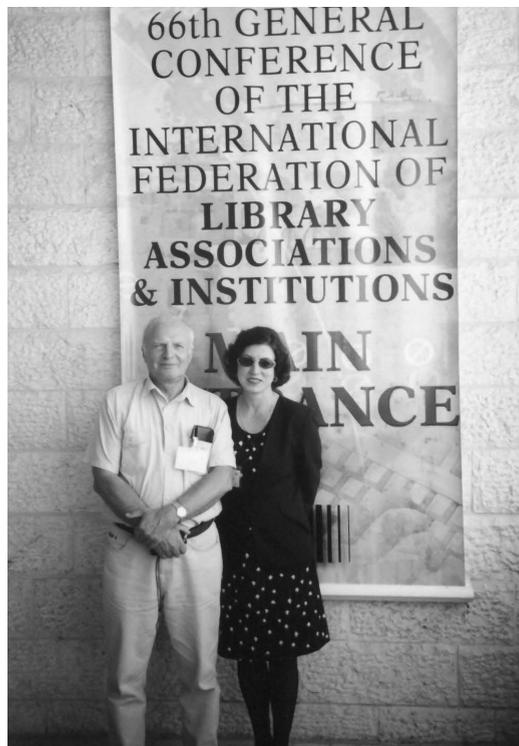
Daugelyje pasaulio šalių nacionaliniu bibliotekininku tituluojamas šalies nacionalinės bibliotekos direktorius. Šis titulas pabrėžia pareigūno statusą ir nusako pareigas bei atsakomybę ne tik už savo, bet ir už visas šalies bibliotekas bei jų plėtrą. Mūsų šalyje šias pareigas ėjo ir tokią atsakomybę dvidešimt metų turėjo docentas technikos mokslų daktaras Vladas Bulavas.

Aktyvia ir įvairiapusiška profesine veikla direktorius peržengė Lietuvos ribas. Dalyvaudamas daugelio tarptautinių organizacijų darbe, aktualindamas Lietuvos bibliotekų laimėjimus tarptautiniuose forumuose, jis pelnė šalies ir užsienio specialistų pripažinimą ir pagarbą.

Reikšmingiausi Vlado Bulavo nuopelnai mūsų nacionalinei kultūrai – jo iniciatyva bei pastangomis suformuotas conceptualus Lietuvos bibliotekų automatizavimo ir integravimo pagrindas, parengta šios integracijos igyvendinimo programa ir sukurta Lietuvos integrali bibliotekų *Vladas Bulavas* informacijos sistema (LIBIS).

Vladas Bulavas gimė 1936 m. spalio 24 d.*, 1959 m. baigė Kauno technologijos universiteto (tuo metu Kauno politechnikos institutas) Elektrotechnikos fakultetą ir buvo paskirtas dirbti į tuometinės LSSR Liaudies ūkio tarybos Energetikos ūkio valdybą inžinieriaus pareigoms. 1960 m. buvo paskirtas tos pačios valdybos Centrinės ryšių ir telemechanikos tarnybos (vėliau Centrinė informacinių technologijų tarnyba) viršininku, 1971 m. – valdybos Perspektyvinio vystymo tarnybos viršininku. 1974 m. skiriamas Visasąjunginio energijos tinklų projektavimo instituto Lietuvos skyriaus viršininku Kaune. V. Bulavo iniciatyva buvo pradėta kurti moderni Lietuvos energetinės sistemos informacijos sistema ir pradėtos naudoti modernios informacijos technologijos.

1974 m. V. Bulavas apgynė technikos mokslų kandidato disertaciją Kauno technologijos universitete informacijos teorijos ir techninės kibernetikos srityje. Tais pačiais metais universitete pradėjo pedagoginį darbą.

* Vladas Bulavas gimė Kaune. Žymią vaikystės dalį (Antrojo pasaulinio karo metus) jis praleido tėvo tėviškėje – Gintotų kaime. Ir vėliau Vladas šio krašto nepamiršo, bendravo su jo žmonėmis. *Red. pastaba.*

*Dolomitinėse Alpėse.
2000 m. vasaris*

1982 m. Kultūros ministerijos ir Visasajunginio energijos tinklų projektavimo instituto susitarimu buvo pervestas Kultūros ministerijos žinion ir paskirtas Valstybinės respublikinės bibliotekos Vilniuje (dabar Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka) direktoriumi. Tais pačiais metais V. Bulavas pradėjo dirbti Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete dėstytoju, vėliau docentu, dėstė informacijos technologijų pritaikymo bibliotekose bei jų valdymo organizavimo disciplinas.

Naują darbą V. Bulavas pradėjo sudėtingu metu: didėjo spaudos ir informacijos srutai bei informacijos poreikis, tačiau stigo techninių priemonių, leidžiančių geriau tą poreikį tenkinti. Teko laviruoti nepažįstamoje to meto bibliotekų valdymo struktūroje, kurioje daugelis sprendimų priklausė nuo vienintelės partijos veikėjų nurodymų, o kiekvieną žingsnį, net padalinių vadovų skyrimą, akylai kontroliavo Kultūros ministerija. Teko įveikti ir didelį tiesiogiai ir netiesiogiai reikštą tuometinių bibliotekininkystės mokslininkų bei praktikų priešinimąsi naujovėms.

Nepriklausomybės metais, pasikeitus politiniam šalies statusui ir atsiradus naujų galimybių sekti pasaulio šalių patirtimi, teko priimti dar ryžtingesnius sprendimus. Iš pagrindų persitvarkančioje ir vėl į pasaulio bibliotekų sistemą grįžtančioje Lietuvoje darbų buvo gausybė, tad reikėjo išskirti jų prioritetus. Pats didžiausias V. Bulavo siekimas buvo imtis bibliotekinių ir bibliografinių procesų automatizavimo. Lankydamasis daugelio užsienio šalių bibliotekose, dalyvaudamas svarbiausiuose bibliotekų forumuose (IFLA, CDNL, CENL), V. Bulavas matė kitų šalių laimėjimus, todėl objektyviai vertino Lietuvos bibliotekininkystėje susiklosčiusią padėtį ir ragino nedelsiant imtis ryžtingų veiksmų šalies bibliotekų integracijos kryptimi. Jo publikacijose bei pranešimuose brendo Lietuvos bibliotekų tolimesnės raidos vizija – vientisa integrali bibliotekų informacijos sistema, kuri leistų taupyti finansinius, darbuotojų ir techninius išteklius, padėtų juos plėsti ir gerinti informacijos vartotojų aprūpinimą. Dar 1985 m. V. Bulavas rašė:

„Bibliotekinių ir informacinių procesų, bibliotekų ir jų tinklų automatizavimas ir mechanizavimas yra kompleksinė problema. Jos sprendimas reikalauja bibliotekų išteklių telkimo, įvairių žinybų veiklos

koordinacijos ir efektyvių mechanizacijos bei automatizacijos priemonių. Kompleksiškai sprendžiant bibliotekų veiklos efektyvumo problemą, reikia sukurti Valstybinę automatizuotą bibliotekų sistemą...“¹

Laikui bėgant prioritetine V. Bulavo darbo kryptimi tapo Lietuvos bibliotekų vieningumas sumąstytaid idėjai įgyvendinti.

Bendros sistemos kūrimui koordinuoti reikėjo efektyviai veikiančio valdymo mechanizmo. 1993 m. V. Bulavo pastangomis įkuriamas Lietuvos mokslinių bibliotekų susivienijimas (LMBS), kuris užsibrėžė tikslą sukurti Lietuvos integralią bibliotekų informacijos sistemą – LIBIS. Tam, kad idėja virstų realybe, V. Bulavas skyrė nemažai jėgų ir energijos: jis inicijavo ir pats dalyvavo parengiant LIBIS koncepciją, kurią pristatė LMBS posėdyje, vykusiam 1994 m. liepos 7 d. Koncepcijoje buvo numatyta pasiekti, kad bibliotekų informacijos ištekliai būtų išdėstyti ir naudojami racionaliai, kad būtų įdiegtas šalyje paskirstyto katalogavimo principas, padedantis išvengti katalogavimo procesų dubliavimo. LIBIS koncepcija numatė gerinti Lietuvos ir užsienio vartotojų informacinį aprūpinimą, teikiant jiems informaciją apie šalyje ir užsienyje esančius dokumentus, naudojantis interneto galimybėmis.

Remdamasis šia koncepcija V. Bulavas inicijavo konkrečius LIBIS kūrimo darbus. Kultūros ministro 1995 m. rugsėjo 25 d. įsakymu „Dėl integralios bibliotekų informacinės sistemos kūrimo“ šie darbai įteisinti juridškai. Kultūros ministerija įpareigojo LNB organizuoti ir koordinuoti LIBIS projektavimą ir diegimą, įkurti LIBIS valdybą. V. Bulavas buvo paskirtas šios valdybos pirmininku.

V. Bulavo pastangomis buvo parengtas LIBIS projektas ir investicinė programa. Šios pastangos ir parengti dokumentai sudarė prielaidas Lietuvos Respublikos Vyriausybei 1996 m. spalio 31 d. priimti nutarimą Nr. 1273 „Dėl Lietuvos Respublikos bibliotekų integralios informacijos sistemos (LIBIS) programos“. Vadovaudamasi LIBIS sukūrimo projektu 1997 m. UAB „Sigmanta“ (dabar informacinių paslaugų firma „Sintagma sistemos“) pradėjo LIBIS projektavimo, programavimo ir diegimo darbus. LIBIS projekte numatyti tokie pagrindiniai LIBIS posistemiai ir moduliai: suvestinis katalogas, nacionalinės bibliografijos duomenų bankas, elektroninių išteklių, skaitytojų aptarnavimo posistemiai, komplektavimo, katalogavimo, leidybos, serialinių leidinių kontrolės, tarpbibliotekinio abonemento moduliai. 2003 m. jie iš esmės buvo sukurti ir LIBIS struktūroje jau dalyvavo per 50 bibliotekų.

V. Bulavas ne tik koordinavo visų šių darbų vykdymą, bet ir pats aktyviai dalyvavo teoriškai pagrįsdamas LIBIS tikslus ir uždavinius, numatydamas tolesnę bibliotekų bendradarbiavimo perspektyvą.

Būdamas išvalgus strategas, V. Bulavas nepasitenkino vien lėšomis, gaunamomis LIBIS plėtrai iš investicinės programos. Jo pastangomis 1997–1999 m., parengus papildomus projektus LIBIS posistemiams projektuoti ir diegti, buvo gauta per 7,5 mln. litų iš Atviros Lietuvos fondo ir Atviros visuomenės instituto. Be to, 2003 m. iš įvairių šaltinių LIBIS plėtrai buvo sutelkta per 1,5 mln. litų.

Šis laimėjimas teikė V. Bulavui labai daug džiaugsmo ir dvasinio pasitenkinimo. Jis tai įvertino paskutinėje mokslinėje publikacijoje bei straipsniu-

¹ Bulavas V., Curkanas V. Regioninio bibliotekų tinklo automatizavimas, *Bibliotekų darbas*, 1985, nr. 8, p. 5, 6.

*Antakalnio kapinėse
(prie tėvo Juozo
Bulavo kapo). 2000 m.
rugpjūčio 2 d.*

se, paskelbtuose specialiojoje spaudoje. Juose nubrėžė ir tolesnę LIBIS plėtrą, atsižvelgdamas į kintančius mūsų dienų poreikius. Pagrindinėmis LIBIS vystymosi kryptimis V. Bulavas laikė valdymo struktūros tobulinimą užtikrinant nuoseklų finansavimą bei specialistų tęstinio mokymo sistemos, garantuojančios sėkmingą LIBIS funkcionavimą ir plėtrą, sukūrimą. LIBIS projekte užfiksuota idėja teikti vartotojui ne tik bibliografinius įrašus, bet ir visateksčius dokumentus, V. Bulavo nuomone, iš esmės turėjo būti galutinai įgyvendinta sukūrus LIBIS Elektroninių išteklių archyvą. Jame, be interneto dokumentų, būtų pateikiami didžiausią kultūrinę vertę turintys skaitmeninti kultūros paveldo objektai. Ši kultūros paveldo ilgalaikio išsaugojimo ir prieigos idėja V. Bulavo iniciatyva vėliau buvo tęsiama „LIBIS virtualios aplinkos sukūrimo“ projekte, kurio pagrindiniai rezultatai tapo panaudoti rengiant Lietuvos kultūros paveldo išsaugojimo ir prieigos koncepciją bei projektą, 2005 m. gavusį ES Struktūrinių fondų finansavimą. Tai yra didžiulis V. Bulavo nuopelnas; iki pat gyvenimo pabaigos jis nenustojė rūpintis projektavimo eiga, pabrėždamas šio darbo reikšmę bei matydamas jame Nacionalinės bibliotekos vystymosi perspektyvą. V. Bulavas, deja, nebesulaukė projekte numatytų darbų pradžios...

LIBIS kūrimas, aišku, atėmė daug energijos ir laiko, tačiau V. Bulavas vien tuo neapsiribojo. Daug dėmesio jis skyrė akademinėi veiklai: skaitė Vilniaus universiteto studentams paskaitas bibliotekų vadybos, automatizavimo klausimais. Gerai išmanydamas jau funkcionuojančią LIBIS, jis sugebėjo profesionaliai, įdomiai pateikti ją ir studentams, tuo ne vieną jų patraukdamas, degte uždegdamas panašiams darbams. Praktinis dalyvavimas LIBIS kūrime, geras bibliotekinių vadybos procesų perpratimas nulėmė, jog daugelis V. Bulavo pasiūlymų buvo pritaikyti specialistams rengti Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete.

V. Bulavas bene pirmasis iš Lietuvos didžiųjų bibliotekų vadovų dar Atgimimo priešaušryje pradėjo rūpintis bibliotekų fondų prieinamumu visuomenei: 1988–1989 m. jis skelbė straipsnius, kuriuose aiškino specialaus saugojimo skyrių bibliotekose atsiradimo priežastis bei ragino kuo greičiau juos atverti skaitytojams. Kartu su kitais bibliotekų vadovais ir specialistais atviru laišku kreipėsi į tuometinę Vyriausiąją vals-

tybinių paslapčių spaudoje saugojimo valdybą, reikalaudamas viešo paaiškinimo dėl atrankos kriterijų bei cenzorių asmeninės atsakomybės.

Svarbu pabrėžti, jog sisteminiu mastymu pasižymėjęs V. Bulavas matė būtent LNB veiklos visumą: bendrą darniai veikiančią sistemą. Pagrindinę LNB funkciją – ilgalaikį kultūros paveldo išsaugojimą ir sklaidą, jo nuomone, galima įgyvendinti tik užtikrinus tam palankias sąlygas. Dar 1989 m. jis atkreipė visuomenės dėmesį, kad Lietuvos nacionalinė biblioteka nepajėgia iki galo vykdyti savo funkcijų todėl, kad yra atsilikusi techniniu požiūriu, o centrinė valdžia nemotyvuotai atidėlioja priestato statybą. Be to, per mažai buvo skiriama lėšų spaudiniams, ypač užsieniniams, išgyti, per menki bibliotekininkų atlyginimai, o tai lemia didelę darbuotojų kaitą. Geresnėms veiklos sąlygoms sudaryti būtina buvo išplėsti saugyklas, būtent – kuo greičiau pastatyti LNB priestatą. Šio priestato statybai V. Bulavas paskyrė daug metų, energijos ir kantrybės. Nestabilus finansavimas stabdė darbus, derinantis prie sparčiai besikeičiančių reikalavimų iškilo būtinybė koreguoti projektą. Tačiau ir šis sudėtingas darbas 2003 m. pagaliau buvo baigtas. LNB priestato atidarymas sutapo su didele visos Lietuvos švente – Mindaugo karūnavimo 750 metų jubiliejumi.

V. Bulavas buvo komandinio darbo šalininkas, mokėjo sutelkti konkrečioms užduotims spręsti reikalingus žmones. Iš esmės tai ir buvo daugelio idėjų bei darbų sėkmės garantas. V. Bulavas puikiai išmanė ir mėgo savo darbą, dirbo jį aistringai, buvo nepakantus abejingumui. Buvęs visų pirma reiklus sau, to reikalavo iš visų Nacionalinės ir kitų bibliotekų vadovų bei darbuotojų. Į pirmąją vietą visada kėlė žinias, profesinį norą tobulėti. Netoleravo ilgų kalbų, nevykdomų pažadų. Būdamas griežtas ir reiklus, jis niekada nespresdavo problemų impulsyviai, iš anksto pats jų neapsvarstęs ir neįvertinęs.

V. Bulavo, kaip puikaus organizatoriaus ir vadovo, sėkmę lėmė dar ir ta aplinkybė, jog jis pasižymėjo daugeliu patrauklių asmenybės bruožų, kurių ryškiausi buvo gyvybingumas, valingumas, domėjimasis naujovėmis. Dirbantys drauge su juo negalėjo likti abejingi; savo bendradarbius jis uždegdavo įdomiomis idėjomis, planais, net ir sudėtingiausiomis, sunkiausiomis valandomis skatino mąstyti pozityviai. Jis niekada neieškojo kaltų, niekada, net ir paskutiniaisiais gyvenimo mėnesiais, kurie jau buvo nepakeliami, nesiskundė. Ir iš gyvenimo išėjo išdidus ir nepalūžęs.

Praėję metai neužpildė Vlodo Bulavo netekties: trūksta ne tik kasdienio bendravimo su juo, prie kurio per daugelį bendro darbo bibliotekoje metų buvome įpratę. Jo stinga ir sprendžiant ne vieną svarbesnį ar net eilinį darbo klausimą. Tai visai natūralu, nes daugelis jo puoselėtų idėjų, pradėtų darbų ir projektų tik dabar praddami tikrai realizuoti.

V. Bulavas matė ir daug, ir toli į perspektyvą. Jo bei jo bendraminčių nuveiktų darbų dėka LNB šiuo metu yra tapusi ne tik mūsų šalyje, bet ir kitur gerai žinoma kultūros ir informacijos įstaiga, giliai išibrėžianti į kultūrinę šiuolaikinio pasaulio visuomenės panoramą. Šiandien plačios profesinės V. Bulavo – mūsų nacionalinio bibliotekininko – žinios, reiklumas sau ir kitiems, žmogiškumas, sąžiningumas bei jautrumas yra pagrindinis orientyras telkiant LNB kolektyvą prieš du dešimtmečius pradėtiems darbams tęsti. Idėjas paverčiant tikrove.

Antano Gailiūno atradimai ir praradimai

Antanas Ryliškis

Antanas Gailiūnas tebuvo baigęs Salų žemės ūkio mokyklą. Kelią į mokslus jam pastojo karas – sovietų armija, frontas ir kontūzija. Dirbo jis daržininku Júodupės vilnių audinių fabriko šiltnamyje. Sodininkystė ir daržininkystė traukė jį nuo pat vaikystės, o tame šiltnamyje jis pradėjo eksperimentuoti. Anais laikais visos stambesnės gamyklos kūrė pagalbinius ūkius, statė šiltnamius, nes daržovių ir vitaminų gamyklų valgyklose katastrofiškai trūko. Net ir sovietų armija turėjo pagalbinius ūkius.

Selekcija Antanas Gailiūnas susidomėjo, deja, labai vėlai – tik 1964 m., per televiziją pamatęs laidą apie Latvijos selekcininką Peterį Upytį ir jo abrikosus. A. Gailiūnui tada jau buvo 46 metai. „Selekcininku, kaip ir poetu, gimstama“, – tai paties A. Gailiūno žodžiai. Iš tiesų, šitą darbą reikia pradėti ankstyvoje jaunystėje. Pirma, vaismedžių, o ir kitų augalų selekcijos procesas yra labai ilgas, jam dažnai neužtenka viso gyvenimo. Antra, tam reikia ypatingo išsilavinimo, o žinias įsisavinti geriausia jaunystėje. Deja, karas, sužalojęs sveikatą, didelį talentą, ir ne vieną, padarė tik savamoksliu selekcininku mėgėju ir šiek tiek eiluojančiu poetu. Nepatyręs mokslo aukštumų, visą savo tolesnį gyvenimą pašventęs vynuogių selekcijai, A. Gailiūnas taip ir liko daugumos nesuprastu keistuoliu. Netgi naivuoliu, kuris įsivaizdavo, kad jeigu jis parodys nepaprastas vynuoges, visi puls jas auginti, o jis gaus honorarą.

Bet grįžkime į 1964-uosius. Dvidešimt metų po karo. Lietuvoje išleisti geriausi sodininkystės vadovėliai. Dviem leidimais išleistas ir bematant dingęs iš knygynų P. Petrylos vadovėlis „Uoginės kultūros“. Jame aprašyta prof. T. Ivanausko Vilniaus griuvėsiuose surasta nežinoma išstverminga vynuogių veislė, kurią P. Petryla pavadino „Ivanausko rastinuke“. Būdamas 19 m. pradedantis selekcininkas, aš tą veislę gavau 1955 m. – susiradau profesorių ir gavau. Nuo 1959 m. ėjo žurnalas „Mūsų sodai“. Tada dirbau „Rojuje“, ne kartą teko rašyti apie prof. Adomo Hrebnickio iš Amerikos parsivežtą visiškai išstvermingą veislę „Beta“. „Rojuje“ bendravau su dešimtimis sodininkų mėgėjų, jie man rašė laiškus, iš manęs gaudavo daug medžiagos ir konsultacijų, pats jų ieškojau ir pas juos lankiausi. Iš „Rojaus“ iki Rōkiškio netoli. Nejaugi A. Gailiūnas net apie „Rojų“ nieko nežinojo?

Netoli Daugpilio, Latvijos kolūkyje, buvo vynuogių atraminis punktas, ir ten dirbo selekcininkas Paulis Sukatniekas. Antras toks punktas buvo Baltarusijoje (mat vynuogių kultūrą pastūmėti į šiaurę ėmėsi ne kas kitas, o didysis diktatorius Josifas Džiugašvilis, kilęs iš vynuogynų šalies – Gruzijos). A. Gailiūnas kažkaip susirado P. Sukatnieką ir ėmė rinkti vynuogių kolekciją. Po to ėmė jas poruoti – kryžminti. Darė jis tai primityviai – be jokios kastracijos ir jokios žiedų izoliacijos, todėl visų jo hibridų žinoma tik viena pusė – kas buvo motina. Neturėjo jokių rimtesnių užrašų, o tai yra pagrindinis selekcininko darbas.

Pirmą kartą jo sklype vynuogės pražydo 1967 m. Turėjo jis Juodupės pakraštyje prie kelio sodybinį sklypą, kurį ištiesai užsodino vynuogėmis. Vietiniai bolševikėliai kabinėjosi prie jo dėl žemės „grobstymo“ ir „veltėdžiavimo“. Gynė jį buvęs fabriko direktorius, vėliau lengvosios pramonės ministras Jonas Ramanaus-

kas. Ačiū Jums, Jonai Ramanauskai! Deja, visiškai jokios sveikos nuovokos neparodė tada Rokiškyje pirmuoju sekretoriumi dirbęs Vytautas Lukoševičius, miškininkas, daug metų vadovavęs žemės ūkiui, paskui paskirtas miškų ministru. Būtų užtekę pirmojo sekretoriaus pokalbio su artimiausio kolūkio ar tarybinio ūkio vadovu, ir A. Gailiūnas būtų galėjęs gauti pakankamą sklypą selekcijai. Deja, mūsiškiai Lietuvos vadukai sabotavo sąjungines kaimo mičiurininkų nuostatas. O A. Gailiūnas turėjo su savo vynuogėmis važiuoti į Maskvą, į sąjunginę žemės ūkio parodą ir tikrai būtų parvežęs aukso medalį ir gavęs aukštą apdovanojimą. Tada buvau sąjunginio Sodininkystės instituto mokslinės metodikos komisijos narys ir greitai to gerai pažinojau geriausius vynuogininkystės selekcijos organizatorius ir žinojau jų geranoriškas nuotaikas. Deja, mūsų vietinė valdžiukė buvo labai atsilikusi nuo Maskvos sodininkystės politikos.

A. Gailiūną pasirodyti su savo selekcijos laimėjimais paskatino ne Rokiškio rajono valdžia, bet vietinis sodininkystės draugijos skyrius. Kai Lietuvos sodininkų draugijos centro valdybos pirmininku tapo Vytautas Einoris, vienintelis Lietuvos istorijoje sodininkystės ministras, aš 1984 m. pasiūliau organizuoti respublikinį selekcininkų mėgėjų konkursą. Draugijoje tada dirbo labai supratingi ir aktyvūs specialistai Algirdas Puipa ir Zolė Masiukaitė. Parašė A. Gailiūnui kvietimą, jis atvežė visą lagaminą savo vynuogių hibridų. Man teko būti vertinimo komisijos pirmininku – paskyrėme A. Gailiūnui pirmąją premiją. Beje, išskyrus jo ir doc. Vilhelmo Paukštės, rimtesnių laimėjimų nebuvo. Po kelių dienų Vingio parko estradoje vyko ir rudens gėrybių paroda, ten su selekcininkų mėgėjų produktais gavau nemažą standą. Vaišinau vynuogėmis rokiškėną Petrą Griškevičių, kitus – Lionginą Šepetį, Algirdą Brazauską. Klausinėjo mane apie vynuogių perspektyvas. Paties A. Gailiūno parodoje nebuvo. Neatvažiavo. O juk tada nuo pažinties su dideliais vadais daug kas galėjo priklausyti...

A. Gailiūnas savo darbą labai sukomplikavo augindamas visus iki vieno savo vynuogių hibridus. Jie užėmė visą sklypą. Jų absoliučią daugumą reikėjo nedelsiant brokuoti ir rauti, o geriausius dauginti ir sodinti tyrimams. Vegetatyviškai padauginuti kiekvieno sėklinės kilmės augalo palikuonys sudaro kloną. Kiekviena vynuogių ar vaismedžių veislė yra klonas, kažkada prasidėjęs nuo vieno atrinkto sėjinio. Kai bandžiau A. Gailiūną konsultuoti dėl atrankos ir brokavimo, jis labai išsižeidė ir ėmė deklamuoti savo eiles apie vynuogėlę. Jokios dalykiškos, metodiškos kalbos jis nesuprato.

Selekcininkas mėgėjas Antanas Gailiūnas, išvedęs naujas vynuogių veisles, savo vynuogyne. 2003 m. birželis. Iš Rokiškio krašto muziejaus archyvo

Ėjo metai. Kolega iš fakulteto doc. Vytautas Raškauskas įkalbėjo mane padėti A. Gailiūnui apiforminti jo hibridus iki veislių lygio. Nepaveždamas jau savo krūvio, kadangi mano pagalbininkės užsiiminėjo tik darbo imitacija, sutikau. Mane morališkai palaikė prodekanė doc. Irena Šarkinienė. Transportu ir fiziniu darbu labai daug padėjo žurnalistikos katedros docentas Virginijus Juodakis, rėmė veislių tyrimo inspektorius vyr. agronomas rokiškėnas Jonas Jasiulionis, „Mūsų sodų“ skyriaus redaktorius Jurgis Usinavičius. Tai jis žurnalui, o Algirdas Čekys „Tiesai“ parašė apie A. Gailiūną labai gražias apybraižas. Pavyko labai nedaug. Padėjome atrinkti geriausius hibridus ir išrinkti jiems vardus. Deja, čia pat atsirado intrigančių, kurios kaip širšės išėdė mane iš darbo universitete. Iš to, ką savo „Žiguliu“ V. Juodakis parvežė į universiteto bazę Kairėnuose, mano bendrapavardis (ne giminaitis!) apsigynė disertaciją ir paliko vynuoges... Jas dabar daugina tolimas giminaitis Bronius Gailiūnas, kuris parašė pirmą knygėlę apie vynuoges lietuvių kalba, o išleido ją „Valstiečių laikraštis“. Augina jo vynuoges baltarusiai, ten gerokai šilčiau. Objektiviai žiūrint, dvi jo veislės galėtų tikti kokiai nors Ispanijai ar Čilei ir ten duoti žaliavos naujoms vyno markėms. Deja, laisvos rinkos sąlygomis be didelio kapitalo ir pats geriausias išradimas lieka tik prisiminimas.

Ne vienas A. Gailiūnas, bet šimtai ir tūkstančiai išradėjų ir atradėjų už savo darbą negavo jokio honoraro. Pasaulį valdo vidutinybės, kurios minta išradėjų protu ir triūsu. Tačiau jeigu ne A. Gailiūnas ir kiti don kichotai, pasaulis tebebūtų laukinis, tebevalgytų laukinius vaisius ir mistų laukine žvėriena. Tik don kichotai judina pasaulį. Ačiū Antanui Gailiūnui sakome mes, visi tokie pat bendraminčiai ir... don kichotai. Vidutinybės tegul lieja krokodilo ašaras savo neveiklumui pateisinti tik prieš save pačius.

Bronislovo Stanislovo Milaknio gyvenimas ir kūryba

Marijona Mieliauskienė*

Tarp Rokiškio krašto muziejuje saugomų medžio skulptūrų yra gana gausi išskirtinė Bronislovo Stanislovo Milaknio drožinių kolekcija. Joje 119 kūrinių. Kolekcija pradėta kaupti nuo 1969 m.

Bronislovas Stanislovas Milaknis gimė 1915 m. gegužės 28 d. Rygoje. Jo tėvas Jonas Milaknis (1885–1969) kilęs iš Čeičių kaimo (Júodupės sen.), o motina Ona Maciūnaitė (1889–1977) gimė Juřkupių kaime (Panemunėlio sen.). Jie susipažino Rygoje. Jonas dirbo konduktoriumi, o Ona – darbininke kaliošų fabrike. Bronislovas prisimena, kad tėvas buvo mokytas žmogus – minėdavo savo mokslus Aknystoje (Latvija). Tėvo mokslai leido jam užimti seniūno pareigas gyvenant Armonių kaime Nepriklausomos Lietuvos metais.

Rygoje gimė ne tik Bronislovas Milaknis, bet ir jo vyresnysis brolis Jonas (1912). Bronislovas apie gyvenimą Rygoje prisimena, kad kalbėjo tik latviškai ir rusiškai, lietuviškai ne mokėjo, žaidė su rusų berniukais. Apie 1920–1921 m. šeima grįžo į Lietuvą, apsigyveno Čeičių kaime pas senelį. Mažasis Bronislovas senelio prašydavo: „*Chočiu chlieba*“ (noriu duonos). (Dabar Bronislovas dar galėtų susikalbėti latviškai.) Lietuvoje gimė dar du broliai: Vladas (1922) ir Petras (1925). Šioje šeimoje vaikai augo gabūs, darbštūs. Jonas tapo gydytoju, Vladas – girininku, o Petras – žurnalistu.

Būsimasis drožėjas lankė Alėknų pradžios mokyklą, tačiau mokslai jo neitraukė, labiau rūpėjo ūkio darbai. Dar vaikas būdamas, ėmė ganyti gyvulius. Jau tada jautė poreikį piešti, lipdyti. Piemenaudamas ėmėsi kūrybos. Iš pradžių pradėjo lipdyti figūrėles iš molio. Jos turėjo didelį pasisekimą tarp kitų vaikų. Tik spėjęs nulipdyti, jau turėdavo dovanoti savo draugams. Aišku, molinės figūrėlės nebuvo labai patvarios, todėl piemenukas nutarė pabandyti drožti iš medžio. Mėgstamiausios figūrėlės – įvairūs paukšteliai, lėktuvėliai.

Artimųjų ir giminių, besidominčių drožyba ar kitais menais, nebuvo.

*B. Milaknis
jubiliejinėje 90-mečio
parodoje Rokiškyje*

* Straipsnis parašytas remiantis Bronislovo Stanislovo Milaknio pasakojimais, Rokiškio krašto muziejaus moksliniame archyve esančia medžiaga.

Bronislovas Milaknis džiaugiasi, kad jo anūkės yra linkusios į meną: dailei ir muziką.

Jaunystės metais teko daug dirbti, todėl drožimui likdavo tik trumpos valandėlės. Nusipirkusi žemės Armonių kaime, šeima įlindo į skolas. Padėtį blogino ir prasti metai. Broniui teko eiti samdiniu pas Latvijos ūkininkus. Ten jis tarnavo ilgus metus. Šeimai buvo reikalingi pinigai, nes brolis Jonas Kaune studijavo mediciną.

1943 m. Bronislovas vedė Emiliją Deksnytę (1909–1989) iš Lauciūnų k. Emilija kilusi iš pasiturinčios šeimos, jos dėdė dirbo advokatu. 1946 m. šeima susilaukė sūnaus Vidmanto.

Okupacijos ir karo metai įnešė sumaištį ir nerimą į Milaknių šeimos gyvenimą. Tėvą sovietų valdžia suėmė už tai, kad dirbo seniūnu. Vokiečių okupacijos laikotarpiu vėl tapo seniūnu. Grįžus sovietų valdžiai, įskustas tėvas vėl buvo suimtas ir išvežtas į lagerį. Grįžęs į Lietuvą, dirbo kolūkyje sandėlininku.

Bronislovas kartu su vyresnioju broliu gydytoju ir kitais kaimo vyrais, 1944 m. vasarą išengus sovietų kariuomenei, ėmė slapstytis. Iš pradžių slapstėsi bunkeryje miške. Tačiau vienas besislapstantis suimtas išdavė visus kitus. Tarp išduotųjų pateko ir Jonas Milaknis. Paaikškėjo, kad jis gydė sužeistą partizaną. Jonas buvo suimtas. Tris mėnesius tardomas sugebėjo išsisukti, bylos sudaryti nepavyko. Po to broliai slapstėsi kaime: po tvartu, kuriame buvo laikomos avys ir kiaulės, išsikasė bunkerį. Viduje bunkeris buvo užmaskuotas: apkrautas kubilais ir kitokiais namų ūkio rakan-dais. Bronislovo žmona, eidama liuobti gyvulių, lengvai galėjo atnešti maisto. Prie tvartelio pamatų broliai pasidarė angą, pro kurią skverbėsi dienos šviesa. Bunkeryje, kad nebūtų taip liūdna ir nuobodu, ėmė drožti. Brolis skaitė. Kai 1945 m. gegužę paskelbė apie karo pabaigą, iš bunkerio išėjo, buvo sumuštas, tačiau daugiau nenukentėjo.

Už 7 km nuo gimtojo kaimo, Sodėliuose, veikė „Nemuno“ vilnionių audinių fabrikas. Įsidarbino jame. Tačiau reikėjo ir namie ūkininkauti, nes tėvas sėdėjo

*Kunigaikštis
Kęstutis (1970);
Medžiotojas (1984);
Karalius (1984);
Karalius (1984)*

kalėjime. Buvo labai nelengva kiekvieną dieną nueiti 7 km į tą fabriką, o iš ten grįžus dar dirbti sunkius ūkio darbus.

Dirbant audimo fabrike, įvyko nelaimė: namie kilo gaisras. Pasimetę namiškiai nesuskubo užgesinti ugnies. Joje žuvo ne tik visas namų turtas, bet ir nuo vaikystės metų išdrožti kūrinėliai.

Bronislovas nutarė atsisakyti audėjo darbo. Žmona patarinėjo to nedaryti, nes jau pasklido kalbos apie kolūkių organizavimą. Bronislovas Milaknis gailėjosi, kad žmonos nepaklausė: prasidėjo agitacija į kolūkius. Nenorėdamas stoti į kolūkių, ieškojo įvairių išeičių. Ir jam pasisekė: Vyžuonės girininkijos girininkas pasiūlė dirbti miške kirtėju. Darbas patiko, buvo neblogai apmokamas. Čia jis triūsė 8 metus. Po to pradėjo dirbti kolūkyje. Prie kūrybos Bronislovas Milaknis sugrįžo jau brandaus amžiaus. Ėmėsi drožti ne tik paukštėlius ir gyvūnus, bet ir žmonių figūras. Iš pradžių nepavykdavo gerai apskaičiuoti, todėl skulptūros galva būdavo didelė, o kojos per trumpos arba atvirkščiai. Tačiau greitai įgudo.

Kas buvo įkvėpimo šaltiniai? Kas paskatino paimiti į rankas medį, kaltą ir peilį? Tai buvo ne tik įprasta aplinka, gerai žinomi darbai, bet ir kiti dalykai, kurių nežinojo ir negalėjo turėti XVIII ir XIX a. dievdirbiai. Vienas kūrybos šaltinių – perskaitytų knygų sukelti išpūdžiai. B. Milaknis mėgo skaityti. Viena mėgstamiausių knygų – Danielio Defo „Robinzonas Kruzas ir Penktadienis“. B. Milaknis dar ir šiandien atsimena, kaip

*Robinzonas Kruzas
ir Penktadienis (1971)*

*Don Kichotas
ir Sančas Pansa (1970)*

Dainininkai (1976)

knygoje aprašytas šių personažų gyvenimas: jų darbai, ginklai, apranga. Matyt, Danielio Defo knyga padarė jam didelį įspūdį. Šiuos herojus drožėjas sukūrė nepaprastai išraiškingus, nepagailėjo jiems charakteringų detalių. Meistras labai žavėjosi „Don Kichoto“ personažais. Jis išdrožė net keletą Don Kichoto ir Sančo Pansos variantų. Anksčiausiai išdrožtoje kompozicijoje herojai pavaizduoti stovintys vienas šalia kito, Don Kichotas su kardu ir ietimi. Figūros gana statiškos. 1974 m. sukurtame darbe Don Kichotas, apsiginklavęs ietimi ir skydu, sėdi ant arklio, o Sančas Pansa – ant asiliuko. Visa kompozicija labai išraiškinga, rankų mostai, galvų pasukimas vykusiai perteikia šių dviejų herojų skirtingus charakterius ir požiūrį į gyvenimą. 1987 m. kompozicijoje meistras ornamentu padengė visą Don Kichoto figūrą, o Sančas Pansa pavaizduotas kresnas, gudria veido išraiška.

Prisimename tą laikotarpį, kai Kauno „Žalgiris“ ir jo pergalės tuometinėje Sovietų Sąjungoje kėlė lietuviams nepaprastą euforiją ir pasididžiavimą. Bronislovas Milaknis irgi daug laiko praleisdavo prie televizoriaus, stebėdamas mylimos komandos kovas. Kilo mintis kai kuriuos krepšininkus ir jų trenerį įamžinti medyje.

Pamėgti jo herojai buvo muzikantai, dainininkai, teatralai, konkrečios asmenybės – ansamblis „Armonika“, dainininkai Valdemaras ir Algis Frankoniai, Vaclovas Daunoras, aktorius Antanas Šurna, režisierius Juozas Miltonis. Vėlesniais kūrybos metais meistras ėmėsi kunigaikščių, karžygių temas.

Sakralinės tematikos kūrinių Bronislovo Milaknio kolekcijoje nėra. Jis prisimena, kad žmonių paprašytas darė kryžius, kurie buvo vežami ir statomi Kryžių kalne. Vėliau buvo pamėgęs drožti Vytį. Daug jų išdalijo įvairiems žmonėms. Apgailestauja, kad sau nepasiliko nė vieno.

Visa, ką išdrožė, Bronislovas Milaknis matė savo vaizduotėje, niekada nedarė jokių eskizų. Pasirenkamai medienai daug reikšmės neteikė. Daugiausia darbų sukūrė iš liepos ir blindės. Beržo nemėgo, nes juoduoja ir labai skyla. Bronislovas naudojo paprasčiausius įrankius: kirvį, peilį ir kaltelius. Meistras prisimena turėjęs gerą peilį, tačiau apsirikęs ir kartu su skiedromis supylęs į besikūrenančią krosnį. Dar ir šiandien to peilio gaila. Šiam savo pomėgiui skyrė nuo darbų likusį laisvą laiką, o tas laikas – tai ilgi žiemos vakarai. Pradėjęs drožti skulptūrą, Bronislovas norėjo ir rezultatą greitai pamatyti, nenorėjo pradėto darbo palikti kitam vakarui, droždavo iki giliausių išnaktų. Prisimena, kad žmona pasibardavo dėl ilgų vakarojimų, dėl pilnos skiedrų virtuvės.

Mirus žmonai Emilijai, Bronislovas paliko kaimą, persikėlė į Rokiškį. Jau daugiau kaip 10 metų, kai Bronislovas Milaknis nebedrožia skulptūru. Kodėl? Bronislovas pasakoja, kad gyvendamas mieste dar mėgo drožti. Tačiau vieną sykį droždamas skulptūrėlę neatsargiai spustelėjo peilį ir suvarė jį giliai į pilvą. Pasipylė kraujas. Teko šauktis kaimynų pagalbos. Jie, pamatę kraujais paplūdusį vyrą, ne tik greitąją pagalbą, bet ir policiją iškvietė (pamanė, kad meistrą sužeidė užpuolikai). Ligoninėje buvo skubiai operuotas ir, kaip meistras sako, tik per plauką liko gyvas. Nuo to laiko peilio į rankas nebeima.

XX a. septintajame dešimtmetyje apie kūrėją sužinojo Rokiškio krašto muziejaus darbuotojai. Jie pakvietė meistrą su savo drožiniais į parodą. Iš šios parodos jo kūrinių atrinko į Vilnių. Ten susilaukė didelio susidomėjimo ir niekam nežinomo kuklaus menininko drožiniai pateko į visasąjunginę parodą Maskvoje.

Bronislovo Milaknio kūryba vientisa, turinti šiam meistriui būdingą išraiškos formą ir meninę kalbą. Meistras nekūrė šventųjų skulptūrų. Jo dėmesį traukė istorinės, literatūrinės, kasdienio gyvenimo temos. Daugelis jo skulptūrų kupinos rimties, susikaupimo, jų žvilgsnis nukreiptas ne tik į žiūrova, bet ir į save. Kurdamas konkrečių asmenybių portretus, meistras siekė panašumo. Pirmieji B. Milaknio kūriniai truputėlį skiriasi nuo vėlesniųjų. Kūrybos pradžioje jis skulptūras dažniausiai palikdavo lygias arba su nežymiais įbrėžimais. Vėlesniuose drožiniuose labai pamėgo skulptūros paviršių padengti smulkiu ornamentu: trikampėliais ir brūkšneliais. Tai suteikia skulptūroms išraiškingumo ir gyvumo.

Bronislovas Milaknis labai gero, malonaus veido, nuolat nušvintančio švelnia šypsena. Jo skulptūrų veiduose taip pat žaidžia valiūkiškas šypsny, spindi nuo tylaus juoko primerktos akys. Skulptūrų Bronislovas Milaknis nedažė. Jaunystės laikais trūko pinigų dažams, o vėliau jam muziejininkai patarė nedažyti. Bronislovo Milaknio kūryba savita, natūrali. Joje dera tradicinės liaudies skulptūros formos ir naujas turinys.

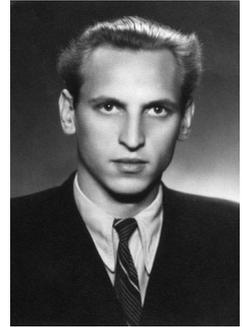
Retos profesijos remeikietis

Jevlampijus Laškovas

Kas galėjo pamanyti, kad Remeikių kaimo gyventojų Viktoro Kanopos ir jo žmonos Bronės sūnui Vytautui (gim. 1932 m. liepos 26 d.) išpuls sudėtingas ir nepaprastai įdomus gyvenimo kelias, susijęs su Žemės gelmių tyrimo profesija – geologija. Gal tam turėjo įtakos tėvelio jaunystės geresnio gyvenimo paieškos Amerikoje? Sugrįžęs iš ten po Pirmojo pasaulinio karo ir netoli Júodupės, Remeikių kaime, nusipirkęs 24 ha žemės, pasistatė sodybą ir sėkmingai ūkininkavo. Be javų auginimo, plėtojo gyvulininkystę ir pašarų daržininkystę. Kartu su kaimynais nušausino bala, užsėjo kultūrine žole. Už aukštą ūkininkavimo lygį gavo Žemės ūkio rūmų pagyrimo raštą. Šeimoje, be Vytauto, augo vyresnis brolis Jonas (gim. 1929) ir jaunesnė sesuo Vida (gim. 1939).

Ketverius metus Vytautas kartu su broliu Jonu mynė Remeikių–Juodupės žvyrkelio 4 km ruožą: lankė Juodupės progimnaziją mokyklą. Vėliau Vytautas mokėsi Rokiškio 1-ojoje vidurinėje, kurią baigė 1951 m.

Kaip ir daugelis to meto provincijos jaunuolių, pasidavė į mokslus. Vytautą labiau traukė Vilnius, kadangi čia gyveno jo dėdė Kostas. Su brandos atestatu apėjo Vilniaus universiteto fakultetus, tačiau patraukė Gamtos fakulteto Geologijos skyrius. Jo koridoriuose buvo išdėliotos unikalios mineralų, faunos, egzistavusios prieš šimtus milijonų metų, kolekcijos, fotografijų iš studentų geologinės gamybinės ir mokomosios praktikos stendai. Vytautui, nuo vaikystės pamėgusiam gamtą, tai turėjo lemiamą poveikį. Jis neapsiriko. Pirmoji mokomoji geologinė praktika vyko Vilniaus apylinkėse, geodezinė – Žydiškėse, prie Skaisčio ežero. Kiek saulės, kiek vandens! Įvaldęs nivelyrą ir teodolitą, sudarė apylinkių žemės paviršiaus reljefo žemėlapi. Antra geologinė praktika vyko Kryme, Bachčisarajaus rajone. Čia plaktuku ir savo rankomis teko paliesti aukštų temperatūrų ir slėgio paveiktas, suraukšlėtas triaso (prieš 250–203 mln. m.) ir jūros (prieš 203–135 mln. m.) uolienas, tirti ir aprašyti kreidos (prieš 135–65 mln. m.) ir paleogeno (prieš 65–23,5 mln. m.) periodų šiltose jūrose iš gyvavusių organizmų liekanų (kriauklių) susidariusias klintis. Čia buvo įgyti geologinės nuotraukos pagrindai. 1954 m., po trečiojo kurso, vyko unikali praktika Kolos pusiasalyje už poliarinio rato (daugiau kaip 66° šiaurės platumos). Šį kartą tyrinėtos proterozojaus (prieš 2500–540 mln. m.) kristalinės intruzyvinės ir metamorfinės uolienos bei su jomis susiję retųjų žemių (ličio, cezio) ir radioaktyviųjų elementų (urano, torio) mineralai. Be geologinių žinių, Vytautas čia pamatė baltąsias naktis, begales uodų ir sparvų, išstisus pelkynus, upių, upelių ir ežerų voratinkliu perpintą žemę, o rudenį – ankstyvą sniegą ir šaltį. Baigus praktiką grįžti į Kolos kompleksinės ekspedicijos bazę Apatituose teko ir pėsčiomis, ir valtimis, ir automobiliais. Priešdiplominę praktiką Vytautas atliko Pietryčių Lietuvoje. Darbo tema buvo „Merchio upės žemupio geologinės sąrangos tyrimai ir Merkinės–Seirijų ruožo riedulynai“ (vadovas prof. M. Kaveckis).

*Vytautas Kanopa,
baigęs Vilniaus
universitetą.
1956 m.*

*Keliantis į naują
stovyklavietę.
Valtis – patogiausia
transporto priemonė
tundroje*

*Vytautas geologiniame
maršrute taigos
ir kalnų apsuptyje*

*Vytautas –
susiformavęs geologas*

*Prie molibdeno
ir berilio rūdovietės
žvalgybinės štolnės
žiočių*

1956 m. baigęs universitetą Vytautas Kanopa kartu su 9 kurso draugais gavo paskyrimą į Vakarų Sibiro geologinę valdybą. Vytautas su šių prisiminimų autoriumi buvo paskirtas dirbti į Kalnų Altajaus geologinės ekspedicijos Kazinichos partiją, kuri Ust Kano rajone vykdė kobalto rūdos telkinio geologinę žvalgybą. Tačiau čia dirbti teko neilgai. Vakarų Sibiro geologinėje valdyboje buvo sukurta kompleksinė geologinė ekspedicija, kurios pagrindinis tikslas – atlikti valstybinę geologinę nuotrauką 1:200 000 masteliu Kalnų Altajuje, Kuznecko Alatau, Salaire, Kalnų Šorijoje, Kuzbase. Vytautui teko dirbti šiaurės vakarinėje Kalnuotojo Altajaus dalyje. Čia jis įgijo didžiulę geologinę patirtį. Be proterozojaus metamorfinių uolienu, teko tyrinėti kambro (prieš 540–500 mln. m.), ordoviko (prieš 500–435 mln. m.), silūro (prieš (435–410 mln. m.) ir devono (prieš 410–355 mln. m.) sistemų uolienas, susidariusias įvairiomis paleogeografinėmis sąlygomis: jūrose, lagūnose, kontinentų įdaubose. Šiuose dinamiškai aktyviuose Žemės regionuose visais periodais pasireiškė vulkanizmo procesai, magmos intruzijos į nuosėdinių uolienu storymes. Visa tai lėmė įvairių naudingų iškasenų formavimąsi. Savo rankomis Vytautas lieté geležies, vario, aukso, kobalto, gyvsidabrio, berilio, molibdeno ir kitų elementų rūdas, susipažino su telkinių geologine sąranga, ištekliais. Geologinis ir naudingų iškasenų žemėlapiai bei paaiškinamasis tekstas buvo išspausdinti Leningrade¹.

1958 m. pavasarį Vytauto laukė naujas tyrimų objektas: geologinė nuotrauka Kalnų Altajaus ir Stepių Altajaus sandūroje. Čia itin svarbu buvo surasti geležies rūdos, labai reikalingos Novokuznecke veikiančioms geležies gamykloms. Vytautas Kanopa viename iš maršrutų tikrindamas aeromagnetinę anomaliją kambro sistemos nuogulose aptiko geležingų kvarcitu (džespilitu). Jie detaliau buvo ištirti kalnakasybos darbai, paaiškintas jų susidarymas giliai jūros dugne kaip vulkanų bazinės sudėties lavų, praturtintų geležimi ir magniu egzgaliacijomis ir geležies hidroksidų koaguliacija atokesnėse baseino vie-

¹ Лашков Е., Каноп В., Адаменко О. Объяснительная записка к геологической карте и карте полезных ископаемых листа М-45-VII (Усть Кан), Ленинград, 1961, с. 1–18.

tose. Rekomenduotina atlikti detalesnę antžeminę magnetometrinę nuotrauką rūdinės zonos tęsinyje, kur rūdinis kūnas slūgso po storesne kvartero nuosėdų dangą².

1960 m. Vytautas kaip turistas keliavo po Kiniją. Pekinas, Guandžou (Kantonas), Šanchajus, Nankinas, Tiancynis – tai miestai ir jų apylinkės, kur per 21 dieną susipažinta su nepaprasto grožio senovės kinų architektūros paminklais, šiuolaikiu menu, kultūra, papročiais.

1962 m. V. Kanopa grįžo į Lietuvą. Čia susitiko su kurso draugais. Vaidučiui Riškui pasiūlius, Vytautas įsidarbino Kaune, Žemės ūkio statybos projektavimo institute. Čia jis įsisavino inžinerinės geologijos tyrimų metodiką, darbų pobūdį ir organizavimą. Pradžioje dirbo vyresniuoju inžinieriumi, o įgijęs patirties – grupės vadovu ir sektoriaus viršininku. Atlikta daugybė inžinerinių geologinių tyrimų žemės ūkio bendrovių, įmonių ir įstaigų pastatų statyboms, kelių tiesimui ir kt. Išvažinėta visa Lietuva.

Kaune Vytautas susipažino su rimta ir gražia mergina Jūrate ir ją vedė. Bendromis pastangomis nusipirko kooperatinį butą. Tačiau Vytautą traukė gamta, tad butą iškeitė į privatų namą su nemažu žemės sklypu. Čia gimė du sūnūs: Jūras (1968) ir Vydas (1971). Nenutrūko ryšys ir su gimtine. Per atostogas, šeimos ir tradicines šventes Vytautas

Guandžou (Kantono) Juesim parką-muziejų aplankius

Vytautas su žmona Jūrate. 1966 m.

² Адаменко О. М. Железистые кварциты в древних толщах северной окраины Горного Алтая, Вестник Западно Сибирского геологического управления, Томск, 1961, № 2, с. 28–38.

su šeima lankė tėvelius. 1982 m. į Vytauto 50 metų jubiliejų atvyko juodupiečiai brolis Jonas ir sesuo Vida, bendraamžis matematikas Stasys Giniotis iš Ginotų kaimo ir jo sesuo, Vilniaus

universiteto mokymo dalies vedėja Irena Ragelienė, darbo kolegos ir šių prisiminimų autorius. Žmona Jūratė visus sužavėjo savo sugebėjimu skambinti pianinu, dainuoti, maloniai bendrauti. Šeštąjį gyvenimo dešimtmetį viskas tekėjo sena vaga. Vaikai augo. Sūnus Jūras baigė Kauno politechnikos institutą ir įgijo radioelektronikos specialybę. Atgimimo laikais išitraukė į kooperatyvų veiklą, Nepriklausomybės metais ėmėsi verslo. Sūnus Vydas baigė politechnikumą ir tapo tiltų statybos meistru. Už gerą darbą statant M. K. Čiurlionio tiltą per Nemuną buvo apdovanotas medaliu. Tačiau Vytautui vis dažniau ir smarkiau pasireikšdavo astmos priepuoliai. Vytauto Kanopos netekome 1994 m. lapkričio 8 d. Į palydas atvyko didelis būrys artimųjų, kolegų, bendrakursių, kaimynų, gerbusių Vytautą kaip rimtą, daug mačiusį ir žinantį žmogų, šeimos tėvą, draugą. Palaidotas Kaune, Romainių kapinėse.

Prie sodybos Remeikiuose. Iš dešinės: Vytautas, sesuo Vida ir jos vyras Algis, mamytė Bronė, tėvelis Viktoras, Vytauto žmona Jūratė su sūnumi Jūru, brolis Jonas. 1969 m.

Profesorius Jonas Osvaldas Kažemėkas

Birutė Kažemėkienė

Jonas Osvaldas Kažemėkas gimė 1935 m. spalio 10 d. Remeikių kaime. Jo tėvas – Jonas Kažemėkas, Adomo s., gimė 1896 m. Rōkiškio apskr., Júodupės vls., Remeikių k. 1922 m. tėvas, grįžęs iš armijos, dirbo Juodupės durpyne, o vėliau vedė Ginotų kaimo valstietę Teofilę Bulavaitę (gim. 1898), kilusią iš Ginotų kaimo. Teofilė – trečiasis vaikas Jono ir Anelės Bulavų šeimoje.

Jono ir Teofilės Kažemėkų šeimoje išaugo dvi dukros: Valerija ir Genovaitė, bei trys sūnūs: Juozas, Steponas ir Osvaldas. Juozas, Steponas ir Genovaitė įgijo vidurinį išsilavinimą, o Valerija ir Osvaldas – aukštąjį (žemės ūkio srityje).

J. O. Kažemėkas su mama ir seserimi Valerija. 1961 m.

J. O. Kažemėko vaikystė materialiniu požiūriu buvo skurdoka. Namuose augo 5 vaikai, o motina nebuvo stiprios sveikatos. Tėvui buvo nelengva išlaikyti šeimą, turint III–IV rūšies 10 ha ūkį. A. Smetonos valdymo metais ūkininkams buvo itin sunku.

1942–1946 m. J. O. Kažemėkas mokėsi Ginotų pradinėje mokykloje, vėliau iki 1949 m. – Juodupės septynmetėje. Pradėjus lankyti Juodupės mokyklą iškilo grėsmė, jog teks nutraukti mokslą, nes trūko pinigų, todėl po pamokų ir vasaros atostogų metu jis ėmė dirbti kolūkyje. Vėliau pradėjo lankyti Juodupės suaugusiųjų vidurinę mokyklą vakarais, o dienomis dirbo Juodupės durpyne. Taip užsidirbo pinigų savo pirmajam kostiumui ir laikrodžiui. O šiaip visą mokymosi laiką rengėsi motinos megztais vilnoniais megztniais ir namuose austomis margomis kelnėmis. Taigi nuo pat vaikystės jis įpratė dirbti bei taupyti.

1951–1955 m. J. O. Kažemėkas mokėsi Joniškėlio žemės ūkio technikume, o 1957 m. įstojo į Lietuvos žemės ūkio akademijos Agronomijos fakulteto pirmąjį kursą. Studijuodamas J. O. Kažemėkas gyveno pas seserį Valeriją, su kuria gerai sutarė.

Vasaros ir rudens metu studentams reikėdavo važiuoti į kolūkius dirbti įvairių darbų. Tuomet jiems vadovaudavo bei kartu dirbdavo ir dėstytojai. Osvaldo kursas 1958 m. važiavo į Kokčetavo sritį Kazachstane, kur buvo išskirstytas grupėmis po kolūkius. Ten jie nuiminėjo derlių. Už darbą buvo mokama darbadieniais. Praktika Kokčetavo srityje tęsėsi 4 mėnesius. Anot Osvaldo, gyvenimas buvo įdomus, o praktika naudinga. Ten jie susipažino su vietine gamta, įgijo patirties nuimant plėšinių žemėse auginamų kultūrų derlių.

1971 m. J. O. Kažemėkas vedė Birutę Katinaitę, gim. 1943 m. balandžio 19 d. Kudoriškio k., Anykščių apskr. Birutė 1948 m. su tėvais buvo išstremta į Krasnojarsko kraštą. Priežastis: tėvai – stambūs, pasiturintys ūkininkai. Tremtyje ji baigė vidurinę mokyklą ir pradėjo mokyti Krasnojarsko miškų institute. Baigusi tris kur-

sus grįžo į Lietuvą ir buvo priimta į LŽŪA Miškų fakulteto trečią kursą. Baigusi studijas pradėjo dirbti Miškų tyrimo institute mokslinė bendradarbe. 1973 m. tapo biomedicinos mokslų daktare. 1980 m. konkurso tvarka buvo priimta į Ekonomikos fakulteto valdymo katedrą dėstytoja. Vėliau stažavosi JAV, Čikagos universitete. Grįžusi dirbo Agronomijos fakultete, Augalų apsaugos katedroje dėstytoja.

Birutė ir Osvaldas užaugino sūnų Tomą ir dukterį Zitą. Tomas Vytauto Didžiojo universitete baigė vadybos studijas.

Duktė Zita, baigusi Noreikiškių vidurinę mokyklą, kaip ir tėvas, pasirinko žemės ūkio mokslus. 1994–2002 m. studijavo Lietuvos žemės ūkio universiteto Agronomijos fakultete ir įgijo agronomijos magistro kvalifikacinį laipsnį. Nuo 2003 m. – doktorantė LŽŪU žemdirbystės katedroje. Studijavo Švedijos žemės ūkio mokslų universitete Upsaloje.

Po akademijos baigimo 1962 m. J. O. Kažemėkas gavo paskyrimą į LŽŪA mokomąjį ūkį agronomu sėklininku. 1968 m. apgynė kandidatinę (daktarinę) disertaciją. Pusantrų metų dirbo agronomu sėklininku, vėliau perėjo į Augalininkystės katedrą, kur pradžioje buvo mokymo meistras, vėliau asistentas, vyr. dėstytojas ir pagaliau profesorius. Jam buvo suteikti šie pedagoginiai vardai: docento – 1989 m., profesoriaus – 1998 m.

Lietuvos žemės ūkio universitete mokslinį-pedagoginį darbą dirbo beveik 40 metų. Ši gyvenimo laikotarpį J. O. Kažemėkas laikė laimingiausiu. Jo paskaitų klausėsi agronomai, žemėtvarkininkai. Profesionalumas, erudicija, mokslo, visuomenės raidos pažinimas – bruožai, nulėmę paskaitų populiarumą tarp studentų.

Mokslininko gyvenimas – tai žinojimas, kas vyksta jo srities geriausiose mokslo laboratorijose. Jis tobulinosi N. Vavilovo augalininkystės institute Leningrade (Rusija, 1972), Maskvos K. Timiriazevo žemės ūkio akademijoje (Rusija, 1979), Ukrainos ir Latvijos žemės ūkio universitetuose (Ukraina, 1985; Latvija, 1991), dalyvavo ekspedicijoje Askanija Nova, kur stepėse klesti natūrali augmenija ir gyvūnija.

Vienas ir su bendraautoriais sukūrė 5 nebyrančių žirnių veisles: „Kiblukai“ (1983), „Molinukai“ (1996), „Greitieji“ (1997), „Tomiai“ (1998), „Jubiliejiniai“ (1999); dvi lęšių veisles: „Diskiai“ (1997), „Smėlinukai“ (1997); ožiarūčio veisles: „Vidmantai“ (1998), „Melsviai“ (2001). Kai kurios iš jų įtrauktos į tinkamiausių auginti Lie-

Su šeima

*Prof. Jonas Osvaldas
Kažemėkas*

tuvoje veislių sąrašą. Už sukurtas vertingas veisles ir jų įdiegimą į gamybą 1997 m. įteiktas universiteto premijos laureato diplomas.

Paskelbti 98 moksliniai darbai augalininkystės, selekcijos, sėklininkystės srityje; 120 mokslo populiarinimo straipsnių. Išleista knyga „Griežčiai“ (1975). Vadovėlių „Sėklininkystė su selekcijos pagrindais“ (1994), „Augalininkystė“ (1995) bendraautoris. Be to, parašyta 15 brošiūrų apie žirnių, lęšių, rapsų ir griežčių auginimo agrotechniką bei jų veisles.

Habilituoto daktaro disertacijoje „Kryžmažiedinių augalų auginimas ir jų veislių tyrimai“ (1994) pateikti išsamūs tyrimai apie šių augalų auginimą ir jų veislių charakteristikos.

Už ilgametį kūrybingą darbą universitete buvo apdovanotas garbės raštais ir piniginėmis premijomis. Aktyviai dalyvavo visuomeninėse ir kūrybinėse draugijose (genetikų, selekcininkų), agronomų sąjungos veikloje. Jonas Osvaldas Kažemėkas buvo be galo darbštus, doras ir mėgiamas bendradarbių bei draugų. Jis be jokių svyravimų siekė užsibrėžto tikslo – kad žemė padėtų Lietuvos žmogui.

Prof. J. O. Kažemėko nuomone, geras dalyko esmės suvokimo požymis yra studento sugebėjimas trumpai ir aiškiai atsakyti į klausimą. Studentas turi logiškai mąstyti ir išskirti, kas yra racionalu ir būtina.

2003 m. rugsėjo 9 d., eidamas 68-uosius metus, profesorius Jonas Osvaldas Kažemėkas mirė. Palaidotas netoli LŽŪU esančiose Tabariškių kapinėse.

Antano Ražinsko gyvenimo tarpsnis, susijęs su geologija

Algimantas Grigelis

2005 m. birželio 3 d. Aerogeodezijos institute Kaune iškilmingai minėjome docento dr. Antano Ražinsko 80-metį. Susirinko daug jo kolegų, mokslininkų, pedagogų, pažįstamų, maloniai sutiko žvaliai nusiteikęs jubiliasas, jo šeimos nariai, artimieji. Deja, 2006 m. gruodžio 7 d. Antano netekome. Mokslininkas, pedagogas, kūrėjas Antanas Ražinskas 1954–1968 m. dirbo Lietuvos mokslų akademijos Geologijos ir geografijos institute, jame baigė aspirantūrą, buvo vyresnysis mokslinis darbuotojas, sektoriaus vadovas. Mano prisiminimų žiupsnelis – tai bandymas nušviesti mūsų bendrą darbą tiriant Lietuvos Žemės gelmes.

Antanas Ražinskas (gim. 1925 m. birželio 4 d. Armonysė, Júodupės vls., Rōkiškio r.) 1951 m. baigė Kauno politechnikos institutą, įgijo geodezijos inžinieriaus specialybę, dėstė geodeziją Kauno žemės ūkio technikume. 1954 m. įstojo į Geologijos ir geografijos instituto aspirantūrą tuometiniame Geofizikos sektoriuje¹. Pasirinko įdomią temą, susijusią su geoido unduliacijos ir nukrypimų nuo vertikalės tyrimu. Dirbo kruopščiai, mokėsi, laikė kandidatinio minimumo egzaminus. Institute esančiuose jo egzaminų bei atestacijų protokoluose randame žymių mokslininkų: Pauliaus Slavėno, Juozo Žiugždos, Juozo Jurginio, Jono Bulavo, Tado Ivanausko, Antano Purėno, Adomo Jucio, Vaclovo Chomskio, Kazio Bieliuko, Boleslavo Styros, Valerijos Čepulytės – pavardes. Jo darbo mokslinis vadovas buvo teoretikas geofizikas Stasys Blinstrubas, vadovavęs GGI Geofizikos sektoriui.

Antanas Ražinskas per trejus metus parašė disertacinį darbą ir 1957 m. gruodžio 17 d. jį apgynė VU Gamtos mokslų fakulteto taryboje. 1957 m. gruodžio 25 d. Vilniaus universiteto tarybos nutarimu jam buvo suteiktas fizikos ir matematikos mokslų kandidato mokslinis laipsnis. VAK laipsnį patvirtino 1959 m. balandžio 11 d. Pasibaigus aspirantūros laikui, Antanas Ražinskas nuo 1957 m. lapkričio 1 d. skiriamas GGI Geofizikos sektoriaus jaunesnioju moksliniu bendradarbiu dirbti gravimetrijos ir žemės geoido srityje.

Apie Antano Ražinsko disertacinį darbą savo atsiliepimus parašė žinomi specialistai prof. Paulius Slavėnas (VVU), prof. Jonas Kubilius (VVU), dr. V. Maazikas (Estija) ir kt. Darbo vadovas Stasys Blinstrubas rašo, kad

„A. Ražinskas savo disertaciniame darbe ne tik vysto detalaus geoido skaičiavimo teoriją bei metodiką, bet ir gauna rezultatus, turinčius didelę praktinę reikšmę geodezinių darbų vykdymui Lietuvoje“.

Stasys Blinstrubas (1901–1969) buvo išskirtinė asmenybė. Fizikas, habilituotas

¹ Autobiografinėje apybraižoje „Tarp geodezijos, geofizikos ir kartografijos krantų“ (Kaunas, 2005, p. 13) Antanas Ražinskas rašo: „... Geologams reikėjo ne geodezijos, o geofizikos specialistų, bet Lietuvoje jų neruošė. Geodezija buvo arčiausiai geofizikos, todėl ir aš turėjau mokytis geofizikos specialybės ir dirbti geofiziko darbą“.

mokslų daktaras, dirbo GGI nuo 1952 iki 1964 m., keletą metų vadovavo Geofizikos (Žemės plutos fizikos) sektoriui. Tyrinėjo Žemės magnetinius laukus. 1962 m. Gruzijos politechnikos institute apgynė mokslų daktaro (dabar – habil. dr.) disertaciją tema „Magnetinių stebėjimų kiekybinės interpretacijos metodas“. Geofizinių tyrimų metodologijos srityje buvo labai stiprus, visų pripažintas asas. Dirbo nuosekliai, darbų skelbė nedaug, buvo reiklus autorinės teisės atžvilgiu. Jis priklausė mokslo elitui.

Apgynęs disertaciją Antanas užsiėmė detaliais geodeziniais (ypač tiksliomis niveliacijomis) bei gravimetriniais matavimais Vakarų Lietuvoje: jie buvo susiję su vertikaliųjų Žemės plutos judesių ir neotektonikos tyrimais. Pradėjo kopti mokslinės karjeros laiptais. Aktyviai dirbo geofizinėse ekspedicijose, rašė straipsnius, skaitė pranešimus konferencijose. 1960 m. gegužės 9 d. A. Ražinskas pagal konkurso rezultatus skiriamas GGI Geofizikos sektoriaus vyresniuoju moksliniu bendradarbiu. Įdomus jo ta proga parašyto pareiškimo GGI Mokslinės tarybos pirmininkui stilius:

„Šiuo, pareikšdamas norą dalyvauti š. m. kovo 31 d. „Tiesoje“ paskelbtame konkurse geologijos ir geografijos instituto geofizikos sektoriaus vyr. moksl. bendradarbio vietai užimti, prašau Tamstos pritarimo ir atitinkamos klausimo eigos“.

Eiga buvo duota.

Nepamirškime, kokie tai buvo metai ir kaip Lietuvai visose srityse reikėjo jaunų aktyvių mokslininkų. Mokslų akademija čia suvaidino svarbiausią vaidmenį. Tuo laiku GGI Geofizikos sektoriuje prof. Stasys Blinstrubas artėjo prie pensinio amžiaus. Taigi vyr. mokslinis bendradarbis Antanas Ražinskas galėtų jį pakeisti. 1960 m. rugpjūčio 10 d. Antanas rašo pareiškimą GGI direktoriui (nepamainomam akademiškai Kaziui Bieliukui): „Prašau drg. Direktorių priimti mano kandidatūrą konkurse žemės plutos sektoriaus vadovo vietai užimti“. Antanas jau turi parengęs 11 mokslinių straipsnių, jis intensyviai tyrinėja Lietuvos ir Pabaltijo zonos gravitacinius laukus, atlieka 1:200 000 mastelio gravimetrinę nuotrauką, vykdo detalius neotektoninius tyrimus. A. Ražinsko charakteristika labai gera, „jis yra pilnai subrendęs mokslo darbuotojas ir galintis savo srityje savarankiškai dirbti“.

Tačiau atsitinka retas tais laikais atvejis – konkursui pareiškimą paduoda ir tuometinis sektoriaus vadovas Stasys Blinstrubas. Konkursinė komisija turi pastabų S. Blinstrubui dėl jo, kaip vadovo, organizacinės veiklos, į tai atkreipia Mokslinės tarybos narių dėmesį, tačiau balsuoti teikia abi kandidatūras. Rinkimus absoliučia persvara laimi Antanas Ražinskas. Galiausiai Mokslų akademijos prezidiumas tvirtina konkurso rezultatus ir nuo 1960 m. rugsėjo 1 d. Antanas Ražinskas skiriamas GGI Žemės plutos fizikos sektoriaus vadovu. 1962 m. balandžio 4 d. jam suteikiamas vyresniojo mokslinio bendradarbio mokslinis vardas. Dabar jis ramiai gali atsidėti mokslui. 1961 m. Lietuvos geografų draugijoje Antano Ražinsko iniciatyva įkuriamas Geodezijos skyrius, pradedami leisti „Geodezijos skyriaus darbai“ (1963 išėjo I t.), vėliau pavadinti „Geodezijos darbais“. Antanas buvo 1–10 tomų (1963–1982) atsakingasis redaktorius, Pabaltijo neotektoninės komisijos pirmininkas (1977–1985).

1960 metais, kai atėjau dirbti į Mokslų akademijos Geologijos ir geografijos institutą, ten jau radau Antaną Ražinską. Abu buvome apgynę mokslų kandidato

disertacijos, Antanas – iš Žemės plutos fizikos, aš – iš paleontologijos. Mokslo sritys gana tolimos, tačiau tai mums netrukdy bendradarbiauti. Jis buvo šiek tiek vyresnis, gal daugiau patyręs. Nemažai teko bendrauti man tapus Geologijos instituto direktoriumi (1963–1977). Visuomet rasdavome bendrą kalbą...

Sveikindamas Antaną Ražinską 80-mečio proga, jam, nepaprastai maloniam žmogui, puikiam mokslininkui ir bendradarbiui, buvusiam sodo kaimynui, linkėjau gražaus jubiliejinio pavasario:

„Jeigu dar turi sveikatos, jeigu yra idėjų ir noro kurti, jeigu esi palikęs pėdsaką savo pamėgtoje mokslo srityje, muziejuje, sode, draugijoje, poezijoje, galiausiai Tave žinojusių širdyse – tuomet aštuoniasdešimt – dar tik vasaros pradžia...“

Kas galėjo žinoti, kad tai paskutiniai mano jam ištarti žodžiai.

1963 m. gegužės 25 d. vykdant mokslo reformas Geologijos ir geografijos institutas skilo į du padalinius: Geologijos institutą, kuris perduodamas SSRS geologijos ministerijai (Maskvoje), ir Geografijos skyrių, kuris lieka Lietuvos mokslų akademijoje. Geologijos institute vyksta reformos, tobulinama struktūra. Be kitų, vystoma nauja – naftingumo tyrimų kryptis, su kuria siejama tolesnė geofizinių darbų plėtra. Žemės plutos fizikos sektorius tampa Geofizikos sektoriumi Naftos geologijos ir geofizikos skyriuje; sektoriaus vadovu lieka Antanas Ražinskas. Nauji Geofizikos sektoriaus uždaviniai – geofiziniais metodais tirti naftai ir rūdinėms iškasenoms perspektyvias struktūras. Antanas Ražinskas šiems darbams GI vadovavo iki 1968 m. Nuo 1967 m. jis pradėjo dėstyti KPI Vilniaus filiale, o Geologijos institute liko eiti antraeilės pareigas. 1966 m. apdovanojamas SSRS geologijos ministerijos Garbės raštu, o 1967 m. – ženklu „Gelmių žvalgybos žymūnas“.

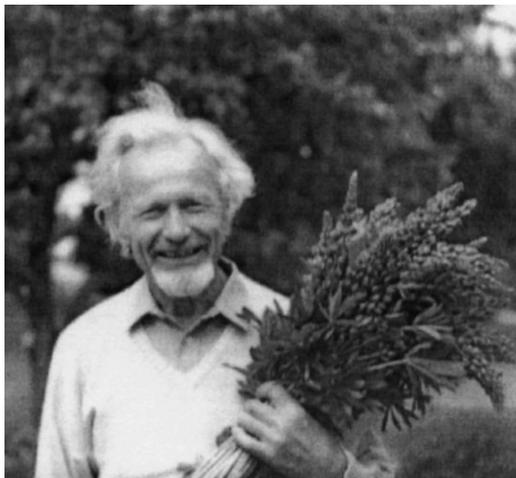
1968 m. Antanas Ražinskas baigė savo veiklą Geologijos institute. Toliau jis pasinėrė į intensyvią ir turiningą pedagoginį darbą Vilniaus inžineriniame statybos, vėliau – Kauno politechnikos institute (dabar – Kauno technologijos universitetas). Po kiek laiko iš Vilniaus persikėlė gyventi į Kauną, galiausiai savo sodyboje Upninkų seniūnijos Kunigiškių kaime įkūrė Lietuvos geodezijos ir kartografijos muziejų. 2003 m. muziejus perkeltas į Aerogeodezijos institutą Kaune, kuriame Antanas iki savo turiningo gyvenimo pabaigos toliau puoselėjo humanistines idėjas, gražiai įvairiapusiškai veikla turtindamas gimtąjį kraštą.

Kaip vertinti Antano Ražinsko veiklą Geologijos ir geografijos, o vėliau Geologijos institute? Iš tiesų jis padarė daug. Iki 1963 m. instituto reformos Žemės plutos fizikos sektoriaus veiklą kuravo atmosferos fizikas, GGI direktoriaus pavaduotojas Boleslovas Styra, apie fiziką nusimanė ir klimatologas Česlovas Garbaliuskas. Sąlygos dirbti ir tobulėti, regis, buvo. Geofizikų kolektyvas buvo spalvingas. Su Stasiu Blinstrubu ir Antanu Ražinsku sektoriuje dirbo dvi geofizikės, Maskvos universiteto absolventės, inžinierės Nijolė Gedvilaitė (dirbo 1956–1988) ir Rasa Apirubytė (1956–1989), techninis inžinierius Vladimiras Trukšinas (1959–1977 ir 1981–1996), vyr. technikė Emilija Perednytė (1959–1984; gyveno 1923–2000), jaun. mokslinis bendradarbis Vidutis Povilas Štuopys (1962–1965), technikas Aloyzas Verikas (nuo 1966), aerogeodezijos inžinierė Ema Paliuškina (1966–1968), geodezijos inži-

nierė Vida Sabaitienė (1966–2000), Maskvos universiteto absolventė inžinierė Vera Markšaitienė (1967–1990), technikė Tatjana Vlasova (1967–1991). Vėliau į sektorių atėjo dirbti Algimantas Vaznonis (1971–1999; buvo skyriaus vadovas), Viacheslavas Naumovas, Vytas Sabaitis, Viktoras Nasedkinas, Vanda Sakalauskienė, Jelena Vikšraitienė, Pavelas Loiteris. Tačiau kintant tyrimo kryptių prioritetams, Geofizikos padalinio instituto struktūroje nebeliko.

Antanas Ražinskas daugiausia nuveikė tirdamas detalius neotektoninius judesius Vakarų Lietuvoje (itin detalios niveliacijos metodais), atlikdamas detalius gravimetrinius ir magnetometrinius tyrimus. Kaip ir gilieji seisminiai tyrimai (juos Lietuvoje atliko sąjunginiai institutai), gravimetrijos ir magnetometrijos metodai buvo efektyvūs gelmių sandarai ir tektoninėms struktūroms tirti. Iš šių darbų rezultatų aiškėjo kristalinio pamato blokinė sandara ir tektoniniai lūžiai, kurių seisminiais metodais (dėl storų ekranuojančių permo sistemos anhidrito sluoksnių) nepavykdavo aptikti. Apskritai geofizikų darbai tuo laikotarpiu suformavo pirmąsias išvadas apie blokinės-disjunktyvinės tektonikos Lietuvoje hipotezę, kurią patvirtino vėlesni tyrimai.

Dirbdamas GGI nuo 1958 iki 1968 m. Antanas Ražinskas paskelbė 16 straipsnių detalaus geoido tyrimų, geodezinės gravimetrijos, detalios gravimetrinės nuotraukos ir gravimetrinio atramos tinklo sudarymo, gravimagnetinio lauko struktūros ir neotektonikos klausimais, kėlė naujus fizinės geodezijos uždavinius, rašė geodezinių ir kartografinių darbų istorijos Lietuvoje klausimu. Dalyvavo kartu su prof. Vytautu Gudeliu organizuojant labai įdomią Lietuvos mokslų akademijos konferenciją „Šiuolaikiniai ir naujaisi Žemės plutos judesiai Pabaltijyje“, kurios medžiaga paskelbta 1964 m. Leido jau minėtus Geografų draugijos Geodezijos skyriaus darbus. Mokslinių tyrimų klausimais bendradarbiavo su geofizikais Rasa Apirubyte, Aronu Faitelsonu, tektonistais Povilu Suveizdžiu, Kęstučiu Sakalausku ir daugeliu kitų specialistų. Tačiau būdamas profesionalus geodezininkas, galbūt ne visai pritapo prie geologų ir geofizikų. Savo mokslinius darbus spausdino vienas. Tad jo grįžimas 1968 m. prie geodezijos mokslo ir pedagoginio darbo laikytinas visai dėsningu ir suprantamu.

*Antanas Ražinskas
švenčia 80-metį.*

Iš kvietimo į jubiliejų

Literatūra

- Grigelis A. Antanui Ražinskui – 80, *Geologijos akiračiai*, 2005, nr. 3, p. 61–63. [Minėjimas Kaune, 2005, birž. 3 d.]
- Grigelis A. Žymus geodezininkas geofizikos baruose, *Geodezija ir kartografija*, 2005, t. 31, nr. 3, Ia–Ic.
- Ražinskas A. *Tarp geodezijos, geofizikos ir kartografijos krantų, Autobiografinė apybraiža*, Kaunas, 2005.

Stefanija Bliūdžiūtė

Apie save

Parengė Jonas Šedys

Bene produktyviausia šios knygos autorė – Stefanija Bliūdžiūtė. Ji parengė vienuolika straipsnių. Rengiant straipsnius teko nemažai bendrauti su autore tiek laiškais, tiek telefonu. Nedažnų išvykų į Rokiškį metu taip pat tiesiog negalėjau nesusitikti su gerbiama Stefanija. Kiekvienas iš šių susitikimų (nepaisant nuolatinio mano skubėjimo) visuomet užtrukdavo po keletą valandų – tiek daug klausimų norėdavome aptarti. Stefanija visuomet stebino ir žavėjo ateities darbų gausa (nepaisant silpnos sveikatos), nuširdumu, darbštumu, loginiu mąstymu ir, svarbiausia, karšta meile gimtajam kraštui ir jo žmonėms. Be abejo, visa tai pajuto ir atidus jos straipsnių skaitytojas...

Stefanija Bliūdžiūtė

Bebaigiant rengti knygą 2006 metų sausį pasiekė liūdna žinia – Stefanija Bliūdžiūtė išėjo Anapilin... Daugeliui Stefaniją pažinojusių jos tikrai trūks, o skaitytojai nesulauks naujų jos straipsnių. Tvarkydamas knygos rengimo archyvą, vartydamas kelis Stefanijos laiškus, sumaniau suteikti skaitytojams dar vieną progą pabendrauti su šia tikrai neeiline asmenybe. Tad žodis Stefanijai*.

Aš gyvenau!!! Gimiau 1923 m. kovo 22 d., sako, prieš Velykas, per pavasarinius polaidžius. Pakrikštiję Žiobiškio bažnyčioje, sako, namo parvežę visą išmirkytą. Mat Deksnų kaimo pakalnėje upė patvinus šniokštė, apvertė važį su kūmais ir naująja krikščione, pakrikštijo antrąkart. Pagal Zalatorienę esu Avinas, surinkti visi Avino trupiniai. Kaip jau Avinas ir buvau tokia. Savarankiška, nenuorama, nepaklusni, bet išmokau sutramdyti „aviną“. Buvau disciplinuota, kantri, ištverminga, turėjau labai jautrų griežtą „vidinį cenzorių“. Kur jo nepaklausiau – patyriau diskomfortą. Teko nugyventi sunkų, kietą gyvenimą – nuo lopšio mane lydė pikto likimo pašaipa, ir jau lydės iki grabo lentos. Gyvenime patyrusi vien netektis, mokėjau džiaugtis kitų laime. Per gyvenimą ėjau atviromis akimis, jau 4-erių metų patyriau gyvenimo neteisybę. Girdėjau, kaip senelė (mamos motina) pasakojo septyniolikmetei kaimynei, kokia aš melagė, o ta mergiotė vis kartojo: „*Ale gi meluot senam žmogui!*“. O aš tikrai nemelavau, sakiau *navyną* (naujieną – J. Š.), kurią girdėjau iš namiškių. (Užsienio mokslininkų duomenimis, tokio amžiaus vaikai nevalingai painioja tikrovę ir vaizduotę – J. Š.). Toliau gyvenime oi kiek buvo: teko girdėti kaltinimų, kurių nebuvau nusipelnusi: nei tą dariau, nei

* Kalba neredaguota. *Red. pastaba.*

tą kalbėjau. Pripratau, anksti pripratau pažinti žmones, ypač vengiau „gerų, labai gerų žmonių“; bėdoje padėdavo laikomi antrarūšiais. Nuo pat vaikystės, per visą gyvenimą tikri draugai buvo vyrai. Kai likau varge ant pelenų (pokario kovų gaisravietėje – J. Š.), vyrai – trys Pranai, Albinas ir Kazys ir daugelis kitų – šalino akmenėlius man nuo tako. Ir visą gyvenimą bėdoje padėjo vyrai. Užteks rankų pirštų suskaityti sutiktiems vyrams, kuriems geriau tiktų sijonas nei kelnės. Patyriau tikrą meilę, draugystę tik iš vyrų. O moterys – jos sukosi apie mane, kai joms buvau naudinga, reikalinga. Kai man būtų buvę reikalingos – jų nebuvo. O jau liežuveliais plakė, auklėjo, kad būčiau pagal jų modelį.

Augau gėlių, dainų, muzikos ir knygų apsupty. Kai neturėjau ko skaniai valgyti, kai buvo sunku (visą gyvenimą mėgau valgyti juodą duonytę), dainavau ne bet kokias, o savo pamėgtas dainas, ir dabar tebedainuoju. O knygos, o kelionės... Gaila, baigiu apakti, teks atsisveikinti su knygomis. Tada tai tikrai gali tekti nuobodžiauti. Kai būdavo nepakeliamai sunku, prisimindavau E. Hemingvėjus „Senį ir jūrą“, totorių poeto Mussos Džalilio eiles, A. S. Puškino „Exegi monumentum“ pastraipą:

„Mūza, būki paklusni tu dieviškam šaukimui, nesiekdama karūnos, nebijok spyglių. Būk lygiai atlaidi gyrimui ir peikimui ir nesiginčyk su kvailiu“.

Dar padėdavo girdėtas kalambūras:

„Jeigu tu iš skausmo nesiraičioji kaip sliėkas, jei nedegi šmeižtų ir apkalbų ugnį, jeigu tavęs neskriaudžia ir nepersekioja niekas, atleisk, žmogau, – bet tu negyvenai“.

Šiuo atžvilgiu aš tikrai gyvenau, ir dar kaip gyvenau. Taigi mano gyvenimas – paradoksai su detektyvo elementais. Kai aš kalbėjau teisybę – man sakydavo: „*Taip gyvenime nebūna*“. Mano gyvenimas nuo minios skyrėsi visomis prasmėmis. Visad troškimai, planai, svajos buvo ir yra pasionariški*. Mėgstamiausios knygos, po kelis kartus skaitytos: V. Hugo „Vargdieniai“, L. Tolstojaus „Karas ir taika“, V. Kudirkos „Raštai ir prisiminimai“. Mėgstamiausias kino aktorius – Viačeslavas Tichonovas. Mėgstamiausios dainos, kurias kasdien dainuoju: škotų poeto Bernaro „Kaip man jaunystės neminėti“, rusų liaudies daina „Varpelis“, italų „Santa Liučija“, latvių daina „Žemė kėlė žolę“. Labiausiai mėgstu latvių literatūrą.

Jeigu būtų leidžiama pasirinkti gyvenimą, norėčiau gimti tvirta, drąsi ir keliauti po visą pasaulį, gyventi Italijoje, Ispanijoje, Afrikoje, Kanadoje, Suomijoje ir dar kurioje kalnuotoje prie jūros šalyje. O dabar kiekvieną dieną grožiuosi debesimis, ilgiuosi miško, su kuriuo atsisveikinau prieš 7 metus.

Ir **ate, gyvenime**, man jau laikas, jau 82 metai ir 6 mėnesiai (2005 m. liepos 19 d.). Svarbu savarankiškumas, savikontrolė, rūpi visi ir viskas. Džiaugiuosi kitų sėkme, laime, net ir tų, dėl kurių valios patyriau skriaudų, nuostolių. Buvau labai disciplinuota, turėjau jautrų vidinį cenzorių. Nebuvo svarbu, ką žmonės manys, sakys (ir manė, ir sakė, ir į akis

* Pasionarija – liepsningoji – taip vadino Dolores Ibaruri.

pirštu bedė, mokė „būti tokia kaip jie“). Laisvai jaučiausi prie visų valdžių (aukštųjų ir vietinių) niekada nedrebėjau, nebijojau jų (bijojau tik savo sąžinės). Toks gyvenimas kitų akimis nevykęs: esi kvaiša, nerūpestinga ir visokia kitokia, privalai gyventi kaip visi. Ta prasme teko išklaudyti daug pamokymų, patarimų. Bet vis tai ne man. Man priklausė visas pasaulis, net ir dabar, gilioj senatvėj, svajoju apie visą pasaulį, žemynų erdves. Žinau, jau niekada niekur nebeišvyksiu nuo savo būsto. Bet trokšti padėjo ir padeda miesto gyvenimas, kelio poreikis. O turėjau ir tenka gyventi plote, kiek aprėpia sijono „padalkos“. Buvau ir esu kosmopolitė. Betgi pasaulio viršūnės, galingieji neslėpė, kad siekia hegemonijos. Popiežiai siekia ir tikisi, kad „būtų viena avidė ir vienas piemuo“. Komitetai, Lenino vedami, siekė taip pat hegemonijos ir gyrėsi tuo. Visi pasaulio galingieji, buvusieji ir esantys, siekia hegemonijos – juk žygiuojame į globalizaciją. Bet galingieji visada buvo ir bus viršuje, o mažieji apačioje. Tik kvailiai, kurie nesidomi istorija, tikisi geros valdžios. Visada mano troškimai, planai ir svajos buvo pasionariški.

Mėgau viską, kas gražu, skanu, malonu, o gyvenimas, priešingai, murkdė į sunkų vargą, nesėkmes. Visą priėmiau stojiškai, dėl savęs nebijojau – maniau, viską privalau iškęsti. Kentėjau dėl artimųjų, namiškių. Buvau Auka visom prasmėm. Gyvenau gėlių, dainų apsupty ir... braidžiau po ašarų klanus. Dabar jau 30 metų, kai išseko ašaros, nors bėdos ir vargai neapleidžia. Taip ir turi būti, juk senatvė – 82 metai. Jaučiau azartą grumtis su nesėkmėmis. Visas gyvenimas buvo daina man, lai ir mirtis kaip daina nuskambės (pagal M. Džalilį). Parankėj buvo totorių poeto Musos Džalilio knygelė „Moabito sąsiuvinis“ (galop mokėjau ir mintinai) ir daug kitų knygų. Visa tai padėjo ištvirti, suteikė jėgų, energijos.

Devynmetei moksleivei mokytoja L. Deksnienė davė perskaityti Fersterio „Mokėk gyventi“. Ten buvo rašoma apie drąsą, savitvardą, discipliną sielai ir kūnui. Ta knyga padėjo tvirtus gyvenimo pamatus, padėjo žengti per gyvenimo akmenuotą kelią, aštrius spygliuotus brūzgynus. Kai 1945 m. sausio 5 d. sudegino mūsų namus, likau ant pelenų su 4 ligoniais, nepalūžau, nors buvo neapsakomai sunku. Dar tebevyko karas, aš, silpnos sveikatos, grūmiausi su gyvenimu ir nugalėjau. Gyvenimas iš manęs tyčiojosi ir tebesityčioja. Buvau ir tebesu Auka. Buvau gabi, o mokytis teko priešokiais. Šiaip ar taip, nepaisant visų trukdžių, kol kas gyvenimas manęs neparklupdė. Buvau laimingiausia iš visų: nieko nebijojau, prie visų valdžių buvau laisva, dariau tai, ką iš tikrųjų reikėjo daryti einamuoju momentu, o ne ką liepė daryti karjeristai viršininkai. Rezultatas: apie 30 garbės, pagyrimo raštų, „geležėlių“. Net niekada nesistengiau „padaryt ant savo“, bet kad taip reikėjo, už tą „nepaklusnumą“ gaudavau padėkas... Gyvenimas kietas, bet įdomus. Netgi dabar, senatvėje. Tik viena – jei visiškai apaksiu, nebegalėsiu skaityti, tada – amen. Bet aš tikiu – mirtis laiku prisistatys, tada pailsėsiu iki valiai. (Be datos)

Jus trukdo S. Bliūdžiūtė. Labai prašau, jei galite, man parašyti, ar nėra sąrašė asmenų, kurie kolaboravo su naciais, pavardės Šurka Vincas, Vinco. Jis mano giminitės vyras, 1944 m. išvykęs į Vakarų (turėta mintyse dalyvavimas holokauste – J. Š.). Savo rankraštį parsinešiau, bet neradau Didsodės kaimo brėžinio (atskiras lapas), man jis reikalingas. Be to, parašiau 30 psl., aprašiau 42 kiemus (dar liko apie 10) Stonišio (Aukštadvario) kaimo. Prašau Jus nesibaiminti, tai ne dėl Jūsų. Aš vis dar turiu užmojų, jei dar leis jėgos, išspausdinti apie teritoriją šiaurės Vyžuonos (į

pietus) iki Sodelių. Apie Tartališkį – po Naujų metų. Apie žydus taip (2004 m. lapkričio 23 d.).

Kaip žadėjau, parašiau apie Tartališkį. Rašiau laiškus į įvairias vietas, kur gyvena buvę Tartališkio gyventojai, stengiausi rašyti kuo istoriškiau. Apie Stoniškį parašiau ką žinojau. Rašiau į miestus, kur gyvena stoniškėnai. Gavau ir atsakymų. Norėjau rašiniį siųsti, bet labai nepasitikiu paštu. Jie sako nė už ką neatsakingi, kad ir dingtų siuntinys. Savo lėšomis turėčiau ieškoti, nors ir siųsčiau registruotą. Jūs žadėjot atvažiuoti balandį, bijau, kad neprasilenkumėm (2005 m. gegužės 9 d.).

Siunčiu rašliavą apie Tartališkį, Stoniškį... ir apie Lingėnus. Prašyčiau nors perskaityti, gal vieną kitą sakiniį rasite sau tinkamą. (Tai šioje knygoje Etnokultūros skyriuje išspausdinti Lingėnų kaimo vaizdeliai – J. Š.). Aš jau prisipyliu degančių žarijų sau po kojų, kad oi oi oi. Už anas dvi knygas – „Žiobiškį“ ir Alvydo „šedevrą“ – teko išklausti daugybę replikų visai nepelnytai, bet tokia mano dalia. Kai išeis, pasirodys šita knyga, viluosi, manęs jau nebebus. Bet mano gyvenimas pilnas vargiai įtikinamų dalykų, gali būti stebuklas ir šiuo atveju, galiu dar dūlinėti po šį svieta... Apie Stoniškį, jei dar turėčiau sveikatos, geriau matyčiau, galėčiau daugiau parašyti, bet, regis, ir taip per daug parašiau. Jei pasidaryčiau operaciją ir dar užgyvenčiau, rašyčiau memuarus. Rašyčiau kaip buvo, savi korektoriai neiškraipytų, neišbraukytų. Žmonės, žinantys mano gyvenimą, skatina būtinai rašyti, aš ir pati norėčiau apie Lingėnus, nes nieko rimta, neiškraipyta anose knygose nėra. Bet tikimybė, kad visa tai teliks svajone. Bet ta kvailių motina – Viltis – visada miršta paskutinė. Mano prašymas, kad mano popiergaliai ir nuotraukos grįžtų pas mane ar pas dukterėčią Augeniją Rinkūnienę (spėta gražinti pačiai Stefanijai – J. Š.). Apie Stoniškį, kai perskaitysite, gali tekti papildyti apie tuos gyventojus, kur gyvena trumpai, nuomodami butus pas stoniškėnus. Būtų gerai, kai perskaitysit, kad pasakytumėt savo nuomonę. Na, tai iki susitikimo ar kitaip susižinojimo. Viso geriausio, sėkmės (2005 m. liepos 23 d.).

Mūsų ryšiai lyg ir nutrūko, baigėsi dalykiniai interesai. O dabar vasaros karščiai, atostogų metas, bet labai abejoju, ar Jūs randate laiko poilsiauti. O vis tik reikia pailsėti, nors kartais darbai užspaudžia į kampą. Kaip ten bebūtų, linkiu didelės sėkmės, kantrybės ir ištvermės. Labai būčiau dėkinga, jei galėtumėt patalpinti šią nuotrauką. Tai mano artimiausi belikė žmonės. Anksčiau nepavyko visiems kartu suvažiuoti, dabar ir tai negalėjo atvykti Jūratės tėvas ir sūnus su žmona. Bet ką veiksi – yra kaip yra. Taigi jei rastųsi vietos nuotraukai, labai dėliaugčiausi. (Nuotrauka pateikta autorės straipsnyje „Kapeliai“ – J. Š.) Siunčiu ir mokyklos nuotrauką, nors ji Jums ir nepatinka, kaip jau padarysit, čia jau Jūsų nuožiūra. Tik man rodos, ši nuotrauka neprastai atrodo. O tuo laiku, kai ji buvo daroma, juk nebuvo jokių ateljė. Mokytojos vyras Kazys D. fotografavo kokį turėjo aparatą. Pats Butėniškis – kaip ir nieko ypatingo – daug tokių dvarelių, palivarkėlių buvo. O štai tokios mokyklos tuo laikotarpiu retai tebuvo. (Nuotrauka autorės straipsnyje „Mano pirmoji mokykla“ – J. Š.) Visur – Mitragaly, Vaidlėnuose ir kitur – mokyklos būdavo ūkininkų seklyčioj ar panašiai. O čia statyta pagal projektą, pritaikyta, ant aukšto buvo kambariai, skirti artistams, ir scena speciali, nuleidžiama buvo įrengta. Be to, ši mokykla – Kazio D. dovana savo nuotakai Liucijai. Šis namas turi savo istoriją. Mano požiūriu, Butėniškio vaizdas be mokyklos nuotraukos – kaip kareivis be uniformės kepurės.

Jūs mane labai nuliūdino žinia, kad Antanėlis tiek teparašė apie Juodupę. Baisiausia man, kad šią „viziją“ aš regėjau ir nenustebau iš Jūsų išgirdus. Aš visą laiką, o ypač dabar, šiais metais patiriu aiškiaregystės seansus. Jums tai sukels juoką, bet, deja, taip jau yra. O visą laiką apie Antanėlį galvoju: toks retapėdis, tai ir jo smegenų vingiai lėtai veikia. Taip jau būna. Aš parašiau artipilnį sąsiuvinį apie fabriką. Išsamiai surašiau to meto (1937–1941) darbininkų sąrašą, išvardijau daugelį ir administracijos gyventojų, ir Juodupėj dirbusių inžinierių ir tekstilės technologų ir galėjau daug dar surašyti, tik man buvo nepatogu brautis į tą sritį, kurioje jau darbuojasi „atsakingi istorikai“. Jūs sakot, kad Juodupė mažas kaimelis (1942 m. gyventojų surašymo duomenimis – pusantros gatvės – J. Š.), bet gal tas kaimelis davė toną visam valsčiui ir tuo laikotarpiu Juodupėje gyvenimas virte virė. Kiek pamenu tą Juodupės „dingusią“ istoriją, tai pagal Juodupę buvo visai suklysta. Nieko neveiksi – mums skirtingai daug kas matos. Aš įpratus nusivilti, man tai ne naujiena. Aš ką bedirbau – pergyvenau. Ir dabar pergyvenu dėl savo „kūrinių“. Kiek daug vertingų faktų liko pamiršta ir dabar man bado akis. Rašytojai giriasi po 12–15 kartų savo kūrinius perrašinėja, o aš nusikalstamai, vos parašius, net gramatinių, kalbinių ir kitokių klaidelių neištaisius, Jums siunčiu. Tai amoralu, bet aš tuo laiku labai sirgau, dariau viską daugiau iš inercijos, o regėjimas buvo, ačiū daktarėms, visiškai aptemęs. Padariau klaidą, kurios labai gailiuosi, nereikėjo man prasidėti. Neįvertinau savo jėgų. Mano apsisukimai jau labai lėti ir netikslūs. Susidariau nuomonę, gal ir klaidingą, Juodupės niekas iš rašančiųjų nemylėjo, nes esantys neprisimena to meto, kai ji klestėjo. Aš labai gerai suprantu: tiek Antanėlis, tiek Alvydas, tiek Lidija, jie rašo ką nugirdę iš kitų, o akyse vaizdo ir ausyse to triukšmo nematę, negirdėję. O man viskas gyva ir šiandien. Tai gi mano vaikystė, jaunystė ten visas geresnis mano gyvenimas. Mūsų ir Jūsų požiūriai daugeliu pozicijų labai skiriasi, ir aš apie pačią Juodupę nebesistengiau daugiau rūpintis. O galėjau dvigubai tiek, kiek apie Stoniški, parašyti. Laikiau neetiška maišyti, kai jau „istorikai“ nusamdyti rašo (turiu minty Antanėlį).

Beveik visą birželio mėnesį labai sirgau. O dar teko rūpintis sutikti svečius iš Kanados. Dabar – diena geriau, diena blogiau. Viskas vyksta „ne kaip visiems“. Šįmet buvo keturios priešinfarktinės „ižangos“, viena – priešinsultinė. Laikau stebuklu, kad aš kitą dieną atsibudau, o jau nebesitikėjau ir pagal ligos eigą ir sąlygas tai kažkas nepaaiškinamo... Kur aš Jums įteikiau sąrašą dėl knygų artimiesiems, tai labai norėčiau, kad nors Viktorui, Raimondui Bliūdžiams ir Stunženienei bei Rinkūnienei. O kitas, jei būsiu gyva, pagal išgales pirksiu. Juk ir sau – norėčiau nors perskaityti. Bet tai kaip bus – tebūnie. (Artimųjų sąrašas, apie kurį rašo Stefanija, tai savotiškas jos testamentas. Jo originalas saugomas „Versmės“ leidykloje, o faksimilė pateikta šiame straipsnyje. Sąrašo kopiją turiu ir aš, nes jaučiuosi esąs įpareigotas pasiekti, kad būtų įvykdyta Stefanijos valia – J. Š.). Kai Jums nusiunčiau stoniškėnų paskutinį sąrašą, pamiršau apie Griciaus šeimyną. Norėjau skambinti seniūnei – juk seniūnijoje dirba K. Griciaus sūnus.

Užteks, atsibodo rašyti, o Jums laiko nedaug tokiems niekniekiams skaityti. Ate. Pagarbiai (2005 m. birželio 19 d.).

Radau po stalu nukritusį lapelį, rodos, jis iš mano paskutinės korespondencijos „rašliavos“. Be to, bado man akis grubios mano klaidos, o ištaisyti jas turbūt jau vėlu. Seniau knygos gale būdavo įdedami informaciniai lapeliai „klaidų ištaisymai“,

dabar gal jau nebemadinga, o būtų neprošal. Rašant apie Stoniški, aprašant Kazio Stainio šeimą, jaunesniąją Stefą Stainytę pagal vyrą pavadinau Gajauskiene, o ji – Melvydienė. Vyras jau senokai miręs. (Pataisyta straipsnį redaguojant – J. Š.). Apie Kaziuką Stainį, vokietmečio surašymo sąrašuose jo nėra, man buvo neaiškūs jo gimimo metai. Sesuo Stefa Milvydienė sakė, kad Kaziukas gimęs 1919 m. Žuvo karo metu. Tarnavo 7 armijoje, 16-ojoje lietuviškoje divizijoje. Apie Juodupėnus Kazį Stainį, Potapovą Aksenijų (Aksioną), Nestorą Siližinską, Kostą (Kastuliuką) Redecką iš Tumasonių ar Pašilių, Mainelį ir kai kuriuos kitus aprašyta knygoje: A. Liko „Jie gynė Maskvą“, S. Abromavičiaus „Nuo Kauno iki Vilniaus 1 500 km“ (gali būti ne visai tikslu), apie didsodiškį Jurgį Liaudanską, Arūną ir kai kuriuos kitus, kurių vardų ir pavardžių tiksliai nebeprisimenu, aprašyta Povilavičiaus knygoje „Laukė tėviškės berželiai“. Šios knygos, nors ir senos, bet yra Rokiškio savivaldybės viešosios bibliotekos bibliografijos skyriuje prie kraštotyrinės medžiagos. Privalėtų būti ir Juodupės bibliotekoje kaip kraštotyrinė literatūra.

Jau pernai Rokiškio savivaldybės viešosios bibliotekos direktorė Alicija Matiuikienė per kitas darbuotojas prašė manęs paklausti apie rašomą knygą „Juodupė. Onuškis“. Gavusi iš Jūsų informacinį-reklaminių lankstinuką, įteikiau jai. Virš 40-ties lankstinukų, atsišvietusi iš Jūsiškio, išdalinau labiau besidomintiems. Dar liko žmonių, laukiančių minėtos informacijos, bet dėl prastos sveikatos ir dėl ūpo – „per daug kišuosi ne į savo reikalus“ – lioviausi reklamavusi. Norinčių turėti knygą „Juodupė. Onuškis“ labai daug, veik visi skaitantys, deja, dauguma priduria: „Jei bus įkandama kaina“.

Kaip žadėjot užvažiuot, tai praeitą savaitę bijojau, kad neatvyktumėt, mes visą savaitę gyvenom užsibarikadavę, dulkių debesyse, buvo daromas mūsų laiptinės remontas. Šiandien baigia betonuot aikšteles prie durų, prašo nevaikščiot ir kitų neleisti. Ryt poryt darbas jau bus baigtas.

Daug visokių krislių prisirinko, bet manau nebeverta... Tik trokštu, kad mirčiau pirma, nei „gims“ „Juodupė. Onuškis“, sudegsiu iš gėdos. Stebiuosi, koks mano apakimas veltis į šitą „vėlyvą“ košę, kaip drįsau su savo niekalu rodytis. Tegu tai bus jau mano paskutiniai bliūdijimai. Su pagarba. Linkiu kuo sausesniam išbristi iš šios kloakos (2005 m. rugpjūčio 9 d.).

P. S. Mintyse susiplaukė krūva faktų ir įvykių, kurių, labai gaila, niekas neišgirs. 25 parduotos vasaros brolio ūkyje, jau man išėjus į pensiją, sugriovė viską, visus mano varganus planus. O man, ne dėl savęs, dėl visų mūsų kaimo senolių palikuonių, gaila – viskas nueis į nebūtį. Ir oi, kiek nebedomina net netolima praeitis mūsų visų išlikusių elito „šulų“. Gėda už juos, kai jie be jokios gėdos puošiasi jiems nepriklausančiais iškiliais vardais.

Stefanija Bliūdžiūtė

Rita Viskaitienė

Stefa Bliūdžiūtė gimė 1923 m. kovo 22 dieną Rokiškio rajono, Juodupės seniūnijos, Lingėnų kaime. Pradžios mokslus baigė Generališkyje, o vėliau baigė Juodupės darbo jaunimo mokyklos 8 klases. Eidama keturioliktus metus jau pradėjo dirbti Juodupės „Nemuno“ fabrike. 1956–1961 m. Stefa dirbo kolūkio „Tikruoju keliu“ sandėlininke, bet dėl sveikatos sutrikimų teko atsisakyti šio darbo. Tuo metu ji pateko į jai patrauklią veiklos sferą: pusantrų metų teko padirbėti tik įsteigtą Didsodės kultūros namų direktore. Jau čia jai pavyko suburti keletą meno saviveiklos kolektyvų. Kadangi knyga ją traukė nuo mažų dienų, savo iniciatyva ji ėmė steigti kilnojamasias bibliotekėles kaimuose, o 1962 m. lapkričio 10 d. pradėjo dirbti Didsodės bibliotekoje.

Stefanija Bliūdžiūtė

1962–1976 m. dirbdama Didsodės bibliotekoje, S. Bliūdžiūtė subūrė knygnešių aktyvą, stengėsi visų aplinkinių kaimų gyventojus aprūpinti knygomis. Didžiausią dėmesį skyrė darbui su vaikais, moksleiviais, už tai Didsodės biblioteka buvo įvertinta kaip geriausiai dirbanti šioje srityje. 1966 m. Stefos vadovaujami jaunieji knygnešiai Lingėnų kaime įsteigė kilnojamąją bibliotekėlę. Bibliotekos aktyvistai dalyvavo visose kolūkio šventėse, minėjimuose, ruošė meninę programą. Biblioteka organizavo draugystės šventes-susitikimus su kitų bibliotekų skaitytojais. Nepamirštas buvo ir kraštotyros darbas. Už jį gautas ne vienas apdovanojimas.

1976 m. vasario 1 d. S. Bliūdžiūtė perkelta į tuometinę Rokiškio centrinę biblioteką Skaitytojų aptarnavimo skyriaus vyr. bibliotekininke. Čia išdirbo 10 metų, organizavo knygų aptarimus, skaitytojų konferencijas ne tik bibliotekoje, bet ir mokyklose, įmonėse, įstaigose, organizacijose. Teko jai eiti ir antraeilėse pareigose Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Rokiškio skyriuje. Už kūrybingumą, aktyvumą ir darbštumą Stefos Bliūdžiūtės bibliotekinis ir visuomeninis kultūrinis darbas buvo įvertintas ne vienu garbės raštu, medaliu ir nuoširdžia skaitytojų padėka.

1986 m. išėjusi į pensiją, Stefa Bliūdžiūtė išliko prie knygos ir mėgstamo darbo: ji dar 5 metus dirbo Rokiškio švietimo skyriaus bibliotekoje. Negana to, visą savo likusį gyvenimą skyrė kraštotyros darbui: rinko medžiagą apie Juodupės kraštą, rašė prisiminimus.

Mirė Stefa Bliūdžiūtė 2006 m. sausio 8 d. Palaidota Juodupės kapinėse Rokiškio rajone.

Agronomas ir kraštotyriminkas Jonas Šedys

Venantas Mačiekus

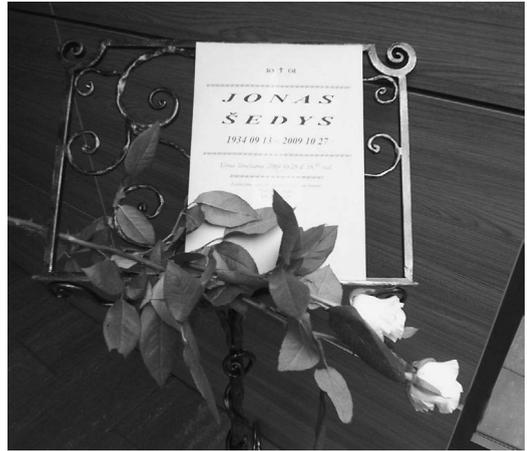

Pašnekesys „Versmės“ leidykloje. Iš kairės: „Lietuvos valsčių“ monografijos redaktoriai Aloyzas Bėčius, Jonas Šedys, Venantas Mačiekus, „Versmės“ leidyklos vadovas Petras Jonušas, redaktorius Henrikas Jasiūnas. 2008 04 23. A. Petrašiūno nuotr.

Jonas Šedys gimė 1934 m. rugsėjo 13 d. Rokiškio apskrityje, Juodupės valsčiuje, Aleknų kaime ūkininko ir amatininko šeimoje. Baigęs Aleknų pradžios mokyklą, toliau mokslus tęsė Juodupės progimnazijoje ir Rokiškio vakarinėje vidurinėje mokykloje ir ją baigė sidabro medaliu. Agronomo specialybę įgijo neakivaizdžiai studijuodamas Lietuvos žemės ūkio akademijoje. Dirbo mokslinį darbą Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo institute ir jo Vokės filiale. 1968 m. apgynė žemės ūkio mokslų kandidato disertaciją (1993 m. nostrifikuotas agrarinių mokslų daktaru), nuo 1983 m. dirbo vyresnioju mokslo darbuotoju. J. Šedžio mokslinių interesų sritis – daugiamečių pašarinių varpinių žolių selekcija. Kelios jo išvestos veislės (*Galinda*, *Dainava*, *Jotvingis*, *Navas*) yra įtrauktos į tinkamiausių auginti Lietuvoje veislių sąrašą. Selekcininko tyrimų rezultatus yra apibendrinęs keliuose dešimtyse mokslinių straipsnių, paskelbė kelis šimtus mokslo populiarinimo straipsnių.

J. Šedys buvo aktyvus visuomenininkas, dalyvavo Sąjūdžio veikloje, dirbo Rytų Lietuvos taryboje. Apdovanotas Lietuvos nepriklausomybės medaliu. Nuo 2002 m. bendradarbiavo su „Versmės“ leidykla, parašė straipsnių „Lietuvos valsčių“ serijoje paskelbtai „Obelių. Kriaunų“, rengiamoms „Kamajų“, „Pandėlio“, „Panemu-

nio“ monografijoms. Susipažinęs su „Lietuvos valsčių“ serija, ėmėsi gimtajam kraštui skirtos „Juodupės. Onušio“ monografijos. Jis buvo šios knygos vyriausiasis redaktorius sudarytojas, monografijai rengti sutelkęs net 95 autorius ir iki mirties beveik užbaigęs monumentalų 1 900 puslapių leidinį. Paties vyriausiojo redaktoriaus indėlis – 14 straipsnių. Silpstant jėgoms skambino šių eilučių autoriui pagloboti knygą, pasirūpinti jos išleidimu. Gulėdamas mirties patale dar rūpinosi lėšomis parengtai knygai išleisti, prašė per jo laidotuves nenešti vainikų ir gėlių, o jų vietoje paaukoti kelis litus būsimajai knygai.

Aukų dėžutė prie šarvojimo salės, skirta „Juodupės. Onušio“ monografijai. 2009 10 29. Petro Jonušo nuotr.

Iš juodupėnų kūrybos

Jonas Lapašinskas

Žmonės, aš jums šaukiu

*Aš neramus gyvenime gyvenimo ieškojau.
Širdis likimą, kaip arklas dirvą, raikė.
Ieškosiu vėl ir sveikinsiu beauštantį rytojų, –
Tik, žmonės, palikite man taiką.*

*Vėl eisiu neramus ir lyriškas į mėnesienos naktį,
Kad krintančias žvaigždes susemčiau sauja.
Man būtų daug lengviau žvaigždžių lietaus netekti, –
Tik, žmonės, palikite man saulę.*

*Net jeigu bus sunku, aš niekam nesiskųsiu,
Aš nei vergaut, nei klūpoti nemoku.
Bet jeigu tiesą gint reikės – aš pirmas mūšy būsiu, –
Tik, žmonės, palikite man žmogų.*

*Mane ir smerkė, niekino, ir pragarais baugino,
Bet visos nuoskaudos, kaip ir naktis, pračina.
Geriau manęs ištroškusio neleiskit prie šaltinio, –
Tik, žmonės, palikite man dainą.*

*Aš pasaką girdžiu, kai saulėj vyturėlis tviška
Ir leidžiasi žemyn nutilęs ir nurimęs.
Vis lauksiu jo giesmės, net miegą jums paliksiu, –
Tik, žmonės, palikit man laukimą.*

*Iš džiugesio verkiu, kai žieduose paskęsta sodai,
Ir žiedo krintančio kaip ir našlaičio gaila...
Aš džiaugsmo ašarą, jei norite, net juoką atiduodu, –
Tik, žmonės, palikite man meilę.*

*Vis noriu eit ir eit, kaip raketa aš noriu skristi,
Tiktai juodon naktin, atgal nenoriu grįžti.
Galiu nutilt, ir viską, ką turiu, galėčiau atiduoti...
Viską, –
Tik, žmonės, palikit man jaunystę.*

*Skubėdamas keliu, nelaimių daug patyriau...
Dažnai net pamirštu, kas man likimą lemia.
Kancios aš nebijau, tegu man kojas bado žvyras, –
Tik, žmonės, palikite man žemę.*

*Kas rytą pabundu tarsi naujai užgimęs.
 Man vis labiau žmonių, dainų ir saulės reikia...
 Gyvens žmogus, bus saulė, dainos, meilė ir
 laukimas, –
 Tik, žmonės, apginkim žmogui taiką.*

Džiaugsmas

*Vėl brendu per vasarą
 Gimto lauko viduriu.
 Paukščiai čiulba, ulba, groja, –
 Dūdele jiems pritariu.*

*Vyturys lyg ryto varpas
 Virva ir čirytauja.
 Auksa giją saulė verpia,
 Kad pasiektų vyturį.*

*Aš ne paukštė, o – artojas,
 Bet kai toks ermyderis,
 Gegute aš užkukuoju,
 O miškai man pritaria.*

*Žalias laivas – vasarą –
 Plauko lauko viduriu.
 Gėlės žydi, paukščiai groja,
 Mano džiaugsmui pritaria.*

Liepsnos

(Fragmentai)

*Mes jaunystėj pražilome,
 Kaip tos obelys senos.
 O vis degam ir mylime,
 Ir jaunyste gyvenam...*

*Kopų gintaro žvilgesiu
 Žvilga saulėti lapai.
 Širdys ieško ir ilgisi,
 O suradusios slepia...*

*Daug dar vėtrų patirsime,
 Bet kely nepaklysimė,
 Ir užgesim, numirsime
 Tokie pat kaip jaunystėje...*

*Mes jaunystės netekome –
 Taip gyvenimas lėmė.
 Bet vis mylim ir degame
 Kaip pavasario liepsnos.*

*Girdo tėviškę Nemunas,
 Vaikšto pievomis šilas.
 O aplinkui dainuoja žemė,
 Ošia mėlynas šilas.*

Gimtinė

*Vyžuonėlė sidabrinė
 Tyliai kloniais rangos.
 Tai tenai mano gimtinė,
 Tiesias mano rankos.*

*Kad galėčiau, apkabinčiau
 Kaimo klevą, uosį
 Ir visiems prisipažinčiau,
 Kad labai ilgiuosi.*

*Tų takų, kur žaidėm, braidėm
Po sidabro rasą.
Klasės tos, kur pirmą raidę
Lentoje parašėm.*

*Pastatas senos mokyklos
Per audras sugriuvo,
Tiktai meilės jausmas tikras
Liko toks, koks buvo.*

*Liko vien prisiminimai –
Jie lyg laumės burtai
Kviečia šaukia į gimtinę
Ir širdis suspurda.*

*Il sisi tėveliai mano
Kapuose sugulę.
Obelis prie kelio mena
Mylima motulę.*

*Ten aušras išvydau gimęs,
Ten lenties pakrantė,
Ten kiekvienas sugrįžimas
Man didžiulė šventė.*

*Vyžuonėlė sidabrinė
Nemunėlin teka.
Tai tenai – mano gimtinė,
Mano saulės takas.*

Antanas Ražinskas

Palik ramybėj

*Palik ramybėj jauną sielą,
stiprus, galingas ilgesy.
Neįgyvendinsim nei vieną
svajonę karo sukury!*

*Ne darbui, ne kūrybai metas,
kai mirtis čia, šalia,
kai baimės nepažįsta retas,
karžygiai nušaujami miške...*

*Mes savo rytdienos nežinom,
vargų nematom galo,
tik stebimės mirties mašinom
to svetimo mums rusų karo.*

*Todėl palik ramybėj sielą,
stiprus galingas ilgesy,
nes žudome visur kasdieną
ir žmogų, ir svajonę karo sukury!*

Armonys, 1944 07 06

Lietuviams

*Dejuokim ir verkim lietuviai,
gailėkim senovės laikų,
nes esam tėvynėj prazuve,
sulaukę plėšriųjų svečių.*

*Baismės gal sulaukė tėvynė,
kad liejas aplinkui kraujai
Ir viską po kojų pamynę
mus drasko raudoni vilkai?*

*Kentėkim ir laukime, broliai,
kol kelsis tėvynė laisva.
Juk laisvė atrodo netoli,
ir matosi brėkstant aušra!*

Armonys, 1944 10 02

Šiaurys

*Iš Sibiro tolimo krašto
atlėkęs šaltasis šiaurys
lietuviškų ašarų šnaresiu prašo:
„Užkalkite, slėpkite savo duris...“*

*„Paslėpkite trobas, žaliuojančią žemę,
uždenkit pagaires, nukirskit medžius...“
O vėjas tik debesis snaigių kedena
ir varto snieguotas pusnis...*

*Be žodžių jis aiškiai pasako,
kad slėpti privalome tą,
kas šimtmečiais brangus mums tapo,
ką mes pavadinom žodžiu Lietuva...*

*Ir kalba jis mūsų tėvynei,
kad Sibiro toliai balti
jau priglobė tuos, kurie gynė
ir buvo visai nekalti.*

Armonys, 1944 10 15

Partizanams

*Išniekinti, nuvilkti ir sušalę
Jūs gulite ant kelio ir miške...
Paguldėt galvas užu šalį
ir šypsotės blyškiai...*

*Pašaukt vardais Jus bijo žmonės,
nes jie – kaip vėliava kovos,
kaip kelias didelės kelionės,
kuris tik Sibire sustos.*

*Už laisvą žemę Lietuvos
paguldė Jus banditai,
bet tai – tiktai pradžia kovos
Tėvynei mano iškankintai.*

*Ateisime ir mes pas Jus
apgint Tėvynės dalią,
išvysim juodus banditus
į savo tamsią šalį!*

Juodupė, 1945 m. sausis

Jonui Matusevičiui

*Kaip vagi, žmogžudį pikčiausią
kalėjiman atvarė jie Tave
ir, netgi vardo nepaklausę,
paliko pėdsakus veide.*

*Visom kančiom Tave kankino
kaip budeliai Jeruzalės kalne...
Sesers išausti rūbai lino
neuždengė Taveš, nei sopulių delne.*

*Mylėjai Lietuvą ir žemę laisvą
labiau negu save,
todėlėjai į gūdų raistą
pridengt save pušyno žemine.*

*Bet nepalauš jie Tavo ryžto
ir Tavo valios nesumins,
o karžygius tėvynės žalio miško
vaikų vaikai ilgai atmins!*

Armonys, 1945 03 11

Praeitin sugrižus

Šiandieną aplankiau aš praeitį negyvoą
ir vaikščiojau užžėlusiais takais.
Prisiminimuose ėjau per lauką plyną,
kur praeitį tik aš ir Tu matai...

Ir vėl kuriu praėjusias svajones,
jau naujų dienų skambėjimą girdžiu.
Praeina pro mane jau mirę žmonės
be jausmo didelio ir be minčių.

Čia ir idėjų šventas kapas,
kalėjimas svajonių atkakliu,
kurios gyvenimu netapo,
kurių šiandien jau neturiu.

Kalėjimais tėvynę surakino,
į šiaurę išvežė draugas,
ir kaip gyventi, nieks nežino.
Tik slenka liūdesys graudus.

Su liūdesiu žiūrėdamas į praeitį negyvoą
aš vaikščioju užžėlusiais takais,
praeinu kryžkeles ir lauką plyną,
kur mirė būsimi darbai...

Armonys, 1945 12 28

Atsisveikinimas su tėviške

Šiandieną išeinu aš, Motin,
iš tėviškės gimtų namų
į siaučiantį pasaulio šokį
bandyt jaunatviškų jėgų.

Šiandien aš kovai pasiryžęs
palieku, Motina, Tave.
Ir vienas pirmą žingsnį žengsiu
juodam gyvenimo klane.

Gal nesulauksi, Motina, manęs
sugrįžtant fordu su fraku,
gal prabanga mane nuves
nuo sodžiaus žydinčių laukų?

Esu juk vaikas žalio miško,
margųjų klonių ir laukų.
Be jų gyvenimas man blyškus
ir neišsakomai sunkus.

Todėl nelauk manęs sugrįžtant
taksi ar mėlynu fraku –
esu juk sūnus žalio miško
ir dūmais kvėpiančių namų.

Armonys, 1946 01 01

Sudegintai Juodupės bažnyčiai

Išalkusi liepsna prarijo Tavo kūną,
o pelenus nešioja vėjai...
Mes jautėme širdies sunkumą,
kai Tu su viesulu kalbėjai.

Viršuj, ant kalno, Tu buvai
dangun įrėmus savo bokštą,
lėtai ir susimąsčius lingavai,
žinodama, žmogus ko trokštą.

O kiek žmonių, pamiršę savo buitį,
Tavy juk meldėsi akiai,
kiek nuodėmių sunkių atleido,
Tavy buvoję kunigai...

Išalkusi liepsna prarijo Tavo kūną,
o pelenus nešioja vėjai...
Sava būtį Tu pajutai žmogaus žiaurumą,
nors Dievo valioje kalne stovėjai.

Per kaimus, vienkiemius ir lauko plotus
skleidei tiesos ir atgailos bangas,
smerkei godumą, norus nežabotus
ir laimintai pavargusias rankas.

Armonys, 1944 09 12

Ar pagalvojai?

Ar Tu, mergaite, pagalvojai,
kai skynei gėlę vakare,
kad šitokie pavojai
pakelti teks kare?

Kad Tavo motina, tėvelis
ledynų plotuose vergaus,
o Tau margi karveliai
tik sunkių dalių pranašaus?

Kad mūsų Lietuva tėvynė
ir mes su ja kartu,
bučiuosim batą, kuris mynė
ir metė mus iš tėviškės namų?

Kad Tavo mylima sesutė
Saksonijos laukus pasieks
ir dirbs kaip prostitutė
dėl vokiečio šunies?

Ar Tu tikėjai, lietuvaite,
kad liksi viena tarp laukų,
kad reiks ir Tau išeiti
be draugų ir draugų?

Kad Tavo mylimas bernelis
slapstysis miško glūdumoj,
o slaptas jo takelis
atvės Tave tik sutemoj?

Kad liksi viena našlaitėlė,
kaip lauko vieniša gėlė.
O piktžolių laukuos užžėlę
nušauti broliai amžinai gulės?

Ar Tu, mergaite, pagalvojai,
kai skynei gėlę vakare,
kad šitokie pavojai
pakelti teks kare?

Armonys, 1944 09 04

Mamai

Tu dainas dainavai jaunystės
prie mano lopšio vakarais,
kuomet mane suvystei
jauna, laiminga Tu kadais.

Tu laimę išmainei į vargą,
gyvenimą atidavei vaikams,
kurie nemiega, rėkia, serga,
savas dūmodami dūmas...

Tu dainavai man savo gėlą,
kentėjimus širdies karštos,
kaip nuo vargų vargelių bėgai,
ieškojai laimės pamestos.

Nelengvas buvo Tavo kelias
nualintoje pamiškėj,
tik Motina iškęsti šitiek gali,
tik Tu galėjai tiek nueit.

Su Tavo pienu aš gavau gimtines meilę,
tikėjimą žmogaus širdim
ir šilumą, kuri ateina
darbštaus žmogaus buitin.

Mačiau akis, padrėkusias nuo laimės,
kai pirmą žingsnį paėjau,
nuskyniau žiedą nuo šilainės,
sugrėbt padėjau sieną Tau.

Verutei

Matau Tave skaisčiausiam rožės žiede,
girdžiu Tave čiurlenime srovės greitos,
ir vėl atgimsta mano jėgos,
kai laukiu aš dienos naujos.

Regiu Tavų akių spindėjimą,
patvirtintą vos matomu šypsniu.
Tikiu tavim kaip saulės patekėjimu,
kaip vėjo šnabždesiu tyliu.

Su Tavimi sugrįžta mano dienos jaunos
ir spindesys darbų šviesių.
Tavus virpėjimus sugaunu
su virpesiu gėlių žiedų.

Ir nežinau didesnio jausmo,
širdies dainuojamų dainų,
prisiminimais ir viltim ataustų,
kai Tavo vardą tyloje tariu...

Ir štai išėjom mes į plačią žemę
Tavi vaikai – kentėjimai širdies.
Ant mūs takų žolė seniai jau želia,
o Tu varteliuos ateini vis vien.

Aš nežinau kitokio žodžio –
už meilę, rūpestį, darbščias rankas,
už tai, kad kelią mums parodei,
už tai, kad mėlynas dangus!

Tavim tikėjau begaliniai
visuos gyvenimo kelius.
Tik Tau ir tėviškei gimtinei
aš iš visos širdies lenkiuos!

***

Yra dienų, kurios šviesiausios
iš žemės tolių plaukiančios versmės,
kurių kasmet mes ilgimės ir laukiam,
kaip ženkle laimės ir sėkmės.

Suvirpa džiugiesiu širdies kertelės,
atgimsta tolimi ir mylimi vaizdai,
kaip gėlės žydi, krūmais želia
svajonių marios, vandenai.

Pažvelk, pažvelk į saulę,
pažvelk tenai tolyn!
Šalia Tavęs – gražus pasaulis,
svajonių medžiai dideli!

<i>Paulina Dienienė (Čeičytė)</i>

Ačiū

*Žemė motulė, kraitelį krovė –
Ačiū, žemele, ačiū!
Baltojo lino kiek priaugino!
Ausim drobeles, ačiū!*

*Duonos, pyrago turim lig valiai, –
Dėkui sėjėjams, žemei, saulelei;
Valgysim patys, vaišinsim svečių.
Žeme, motule, ačiū ačiū!*

Tėviškėn sugrižus

*Dauno lylio, dauno lylio,
Dauno lylio, čiūto!
Kiek dainų čia išdainuota,
Kiek čia laimės būta!*

*Apkabinsiu aš tą klevą,
Pamylėsiu uosį,
Pasirėmus ant vartelių,
Graudžiai paraudosiu...*

*Beržai ošia, liepos šlama,
Tas dainas kartoja,
Klevas, uosis iš už namo
Brolių rankom moja.*

*Tiek dainų čia išraudota,
Tiek čia visko būta...
Dauno lylio, dauno lylio,
Dauno lylio, čiūto...*

Dalijame širdį

*Dalijame širdį
kas metai,
kas dieną,
tą širdį mažytę,
mažytę
ir vieną.*

*Širdis stebuklinga, –
neprarandam nieko:
kuo daugiau
išdalom,
tuo daugiau
palieka.*

*Ir duodam ne dalį,
ne pusę,
o visą,
net tiems,
kurie širdį
apspjaudyt išdrįso.*

Rudenį

*Dega dega!
Klevas dega, drobulė liepsnoja!
Žiežirbos tik sukas, skraido,
Spragsi, žybsi, žaižaruoja
Žiežirbos po kojom.*

*O tas beržas, tas svyruoklis,
Vėriniais gintāro
Apkabinėtas, padabintas.
Tarp tų beržų gintarinių
Taip ramu, taip gera...*

Alfonsas Mulvinas

Eilėraščiai rašyti lageryje

Motinos dieniai

*Mūsų mamyte, mūsų brangioji,
Mums esi glوبا ir mūsų paguoda.
Tavo širdis meile liepsnoja,
Tavoji meilė mums džiaugsma duoda.*

*Tu daug dienų ir daug nakčių
Kantriai budėjai prie savo mažyčių,
Svajones pynei gražiausių vilčių
Iki aušros naujojo ryto.*

*Taip bėgo metai, taip laikas slinko,
Mes augom, tvirtėjom tavo globoj.
Palaukėj beržai nuo vėjo linko,
Liūdesys siautė mūsų šeimoj.*

*Mes laukiam tėvelio, o jis vis negrįžta
Iš tolimosios rytelių šalies.
Mūs meilė liepsnoja, mes pasiryžtam
Sutikti jį iš visos širdies.*

*Mamytei auklėjant ir jai globojant,
Mes augam, stiprėjam, mus siela tvirta
Ir brangi paguoda savo šeimoje,
O meilė tėvams amžina ir tikra.*

*Šią brangią dienele tau, miela mamyte,
Mes teikiame buketą iš lauko gėlių.
Tau linkim ir trokštame pavasario rytą
Gražios sveikatėlės, ilgiausių metelių.*

Kolyma, 1955 m. balandžio 20 d.

Sveika, mamyte

*„Čiūčia, liūlia“ – motinėle,
Man dainelę dainavai:
„Auk didutis ir gerutis,
Savo laimės nežinai.“*

*Aš mamytei laimės linkiu,
Tave myliu iš širdies.
Tave gerbsiu ir mylėsiu,
Nepamiršiu lig mirties.*

*Kai užaugsiu tvirtas vyras,
Mokslus didelius išėsiu.
Pamylėsiu tiesą tyrą,
Vien tik gera visiems skleisiu.*

*Būsiu parama tėveliams,
Būsiu geras aš žmogus.
Ką išmoksiu, ką žinosiu,
Niekados tas nepražus.*

*Ir šiandien, mamytės dieną,
Žydi sodai ir gėlytės.
O aš buketėlį miela
Teikiu gerajai mamytei.*

Kolyma, 1955 m. balandžio 21 d.

Vladuko vardinėms

*Mylimas Vladukai, mūsų sūneli,
Tavo vardinių brangi diena.
Iš toli, iš toli sveikina tėvelis –
Teskamba širdy ši mano daina.*

*Žiūrėk į žemėlapi margą, Vladeli,
Kur matosi ta Kolyma tolimoji,
Ten dirba, gyvena tavo tėvelis,
Ir jis kas diena apie jus galvoja.*

*Džiaugias mamytė, džiaugias tėvelis,
Kad eini į mokyklą, gerai mokinies.
Skanių saldainėlių nupirks tau senelis,
Elenytė, Alfukas sveikins iš širdies.*

*27-tą birželio, tavo dienoje,
Tėveliai bučiuoja tave širdingai.
Tau linkim, tau trokštam savo sieloje
Gražiai, šviesiai gyvent ir laimingai.*

*Kaip trokštu, vaikeli, iš jėgų visų,
Tave prie širdies spaust, bučiuoti karštai.
Negaliu, sūneli, nes toli aš esu,
Mus skiria tolimi, neriboti kraštai.*

*Džiaukis, Vladuk, prie brangiosios mamytės,
Prie sesutės, broliuko ir gero senelio.
Bučiuoja ir linki tavo tėytė
Gražiausio, ilgiausio, laimingo amželio.*

*Kada tėvelis į laisvę išėjo,
Tavo gimimo laimingoj dienoj,
Džiaugsmo ašaros akis užliejo
Ir naujas gyvenimas pynės galvoj.*

Kolyma, 1955 m. birželio 5 d.

Mirusiam tėveliui prisiminti

1953 m. gegužės 25 d.–1955 m. gegužės 25 d.

*Rodos, dar vakar buvai su mumis,
Plakė ir džiaugėsi tavoji širdis,
Kuri mus mylėjo, mums gero norėjo.
Tačiau mirtis, nelauktoji mirtis,
Užmerkė, tėveli, tavąsias akis
Ir siela tava amžinybėn nuėjo.*

*Gyvenimo vargą tu kantriai nešei
Ir žiaurią Vokietijos nelaisvę matei.
Džiaugėsi visi, kai namo sugrįžai.
Tvarkyti ūkį stropia ranka,
Kad visur namuose būtų tvarka,
Vaikus į mokslą leisti ryžais.*

*25-tą gegužės, Sekminių dieną,
Tave, tėveli, paliktą vieną,
Skausmo banga suspaudė tvirtai.
Mamytė jau mirus, namai be vaikų,
Skaudu ir liūdna, tėveliui klaiku,
Jis troško vaikus palaimint tiktai.*

*Praėjo daug metų ir daugel dienų,
Mamytei, tėveliui nestigo vargų,
Bet meilė, drausmė viešpatavo šeimoj.
Ir tėviška globa lydėjo mus,
Gyvenimas buvo gražus ir ramus,
Ir jautėmės laimingi tėvelių globoj.*

Tėvelis, mamytė ir vaikai visi
 Prie Kūčių stalo rinkdavos linksmi,
 Sveikinom vieni kitus iš širdies.
 O Velykų šventės kokios iškilmingos,
 Kad kiekvienas tik jautėsi laimingas,
 Tas niekad nedings iš jo atminties.

Prasidėjo šeimoj gyvenimas kitas,
 Vienas sūnus pateko į Rytus,
 Mamytė graudinos, jai širdį skaudėjo.
 Čia vėl liga jos širdį suspaudė,
 Liūdesys, ilgesys jos sielą graužė,
 Kilni siela jos į dangų nuėjo.

Galvelė balta, kaip žydinti obelis,
 Ašaros temdė tėvelio akis,
 Kai liūdnas paskui karstą mamytėsėjai.
 Gaila mamytės, gaila vaikelių,
 Gaila laimingų šeimos dienelių,
 Kurios niekad os jau daugiau nebegrįš.

Brangus tėveli, tu žemės vargus –
 Niekad nesiskundei, visada kantrus –
 Kantriai nešei, kantriai ir baigei.
 Mūs žemės kelionėj, verpetuos audrų
 Suteik ištvėrmės ir kančioje jėgų,
 Meilės paminklą mums palikai.

Kolyma, 1955 m. gegužės 29 d.

A. a. mamytei Veronikai atminti 1953 m. balandžio 16 d.

Baltas ir išblyškęs, mamyte, tavo veidas,
 Gyvenime matei daug sunkių vargų.
 Praeitis širdy paliko liūdną skausmo aidą.
 Nuskriejo amžinybėn visokių dienu.

Tava praeitis kilni ir graži,
 Gyveniman išleidai daug meilių vaikų,
 Globoj visad džiaugėsi jauni ir maži,
 Nepamirš niekada jie laimingų dienu.

Sūnų, žentų tarpe tu buvai, mamyte,
 Ir džiaugeis būryje dukrelių šaunių.
 Vėlų vakarėlį arba ankstų rytą
 Linksmai sutikai daug meilių svečių.

Gyvenime jautėms mes laimės pilni,
 Per šventes vis rinkoms prie bendrojo stalo.
 Džiugino meilė ir širdis kilni,
 Atrodė, kad laimei niekad nebus galo.

Penkiasdešimt treti metai, balandžio mėnuo,
 Sprogo medžiai ir gėlės, pabudo gamta.
 Mūs šeimoj skausmas, kaip sunkus akmuo,
 O mūs širdis liūdesio slėgė našta.

Vilties jau nebuvo, kad, mamyt, išgysi
 Ir kelsies iš lovos prie savo darbu.
 O širdis vis dar troško – gal vaiką išvysiu,
 Grįžtantį iš toli – iš Rytų šalių.

Tavo veidas gelsta, širdis plakt sustoja,
 Oi, miela mamyte, kam apleidi mus?
 Liūdesys kankina ir širdis vaitoja,
 Amžiams jau užbaigė žemės vargus.

Ant senų kapinių štai vėl naujas kapas,
 Netoli čia ilsis mylimi vaikeliai.
 Seni beržai ošia, krenta žemėn lašas,
 Lankysime, puošim mamytės kapelį.

Kolyma, 1955 m. liepos 2 d.

***

Negrįš jau dienos, nebegriš,
Ir akys nematys dangaus,
Tų vargų ir tų laikų
Sunkaus likimo ir kartaus.

Ar tikėjai, ar galvojai?
Ar jautei pati širdim –
Prieš akis ilga kelionė,
Kelionė sunki ir klaiki.

Kada dar buvo prieš akis
Didi, ilga žygio kelionė,
Netikėjo protas nei viltis,
Rodės, kad tai bus tiktai svajonė.

Nesigraudink, nesisielok
Ir ašaros tau nebedadės,
Našta tavo ir dalia
Nesikeis, nepalengvės.

Bėgo metai kaip verpetas,
Nešės ašaras, skausmus
Į rytojų, amžinybėn
Taip, kaip mėlynas dangus.

Kolyma, 1956 m. kovo 18 d.

Elenytės gimimo dienai

1945 m. gegužės 28 d.–1956 m. gegužės 28 d.

Gegužės mėnesį gražiam
Tėviškės laukai žieduos,
Darželiai supas jazminuos
Ir kiekvieno žmogaus širdį
Džiaugsmo kupiną pripildo.

Plaukė tau vaikystės dienos,
Augai kaip graži gėlytė.
Žodį pirmąjį „mamytė“
Jau išstarti sugebėjai,
Balsas vaikiškas skambėjo.

Paukštelių daina nenutyla,
Skamba rytais vakarais,
Lydi žmogų su darbais,
O jo širdis, pilna vilties,
Audžia mintis dėl ateities.

Ejom visi pasivaikščiot:
Tėvelis, mamytė, Elenytė –
Džiaugsmui galo nematyti.
Ir laiminga ta šeima,
Šviesios meilės kupina.

Šventė mūsų šeimynėlė,
Džiaugsmas didis ir kilnus,
Aplankė laimė mūs namus,
Kada gimė mums mažytė,
Gera linksmutė Elenytė.

Vaikystės dienos greit praėjo,
Mokslo dienos prasidėjo,
Dukrele, mokytis norėjai,
Rodos, taip dar neseniai
Pradžios mokyklą tik lankei.

Mamytės ir tėvelio džiaugsmas
Buvo didis, be ribos,
Ir šios brangios dovanos
Nei gėrybės, nei turtai
Neapmokės mums amžinai.

Jau vienuolikti meteliai
Kaip, dukrele Elenyte,
Augi globoje mamytės.
Auk sveikutė, būk laiminga,
Gyvenk ramiai ir gražiai.

Tavo žygius, darbelius
 Palaima tėviška lydės,
 Tėveliai visada mylės.
 Auk, dukrele, ir tvirtėk,
 Mokslo žiniose stiprėk.

Miela dukrele Elenyte,
 Amželio kilnaus ir gražaus,
 Jaunystės maršas tegu gaus,
 O mano tėviška širdis
 Tave sveikins visad vis.

Kolyma, 1956 m. balandžio 18 d.

Stefanija Bliūdžiūtė

Himnas Lingėnams

Kur ošė pušynai, šlamėjo beržynai,
 Kur siūbavo rugiai,
 Daug amžių nuo seno senoliai gyveno
 Ir mes gyvenom čionai.

Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Gimtieji laukai.
 Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Čia gyvenom linksmai.

Čia kvatojo gegutės, švilpavo varnėnai,
 Šile stūgavo vilkai.
 „Gyvi“, – sveikino pempės, vyturėliai čireno,
 Gernio liepoj kaleno gandrai.

Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Gimtieji laukai.
 Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Čia gyvenom linksmai.

Kai putojo alutis, kai skambėjo daina,
 Ar vestuvės, krikštynos, ar sunki valanda,
 Mes čia šokom, kvatojom, sklido juokas smagus,
 Kartais ašaros karčios vilgė mūsų skruostus.

Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Gimtieji laukai.
 Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Mes gyvenom čionai.

Kai negandų dienos užgriuvo gimtinę,
 Lavonais klojo laukus.
 Keliavo žmonės, palikę gimtinę,
 Nežinodami kur...

Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Skambėjo skausmingai, liūdnai.
 Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Sunkūs buvo laikai.

Sunkų varganą kelią nuėję,
 Grįžę – neturėjo namų.
 Čia gimę ir augę tėvai ir seneliai,
 Genami iš namų.

Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Buvo sunki valanda.
 Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Tiekėm – negrįš niekada.

Viskas praėina, randai apsitraukia,
 Gyvenimas teka naujai.
 Su vyturėliais kartu traukiant dainą,
 Kad ji skambėtų linksmi.

Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Praėjo sunkūs laikai.
 Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Vėl gyvensim (nors svetur), bet laimingai, linksmi.

Gana jau nostalgijos, gana karčių ašarų,
 Uždainuokim linksmi,
 Žemai nusilenkim gimtajai žemei –
 Seneliai ir anūkų vaikai.

Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Laukia puikūs laikai.
 Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai, Lingėnai –
 Vėl gyvensim laimingai, linksmi.

Aukštasiya, Lingėnai, Tartališkis,
 Buvę kaimynai, draugai.
 Aukštasiya, Tartališkis, Lingėnai,
 Toliau gyvensim laimingai, linksmi.

Jonas Kanopa

Eilėraščiai savo kraštui

(Iš seniūnijos biuletenio „Juodupės žinios“, pateikti autoriaus)

Vizija

Remeikiai – gintas mano kaime,
Tiek daug sužadini minčių,
Kada aš nuo gimtinės kalno
Reljefą tavąjį stebiu.

Tik mano kaime jau gyvybės maža.
Gal vos tik šešetas pirkių belikę...
Nebeskamba šienpjovių dainos
Birželio pavakarę tykią.

Kalneliai, kalvos, rėvos, skardžiai,
Įlomės, daubos, pagirys.
Ir laukuose akmenų voros,
O rytuose – platus slėnys.

O žiemos naktį niūrūs kloniai,
Retkarčiais amteli šuva.
Ir nebešūkauja „čigonai“
Šventam Kalėdų vakare...

Jo vidury – siaura upytė
Vingiuotais dumbliniais krantais
Srovena per paversmius, klampias pievas
Su puplaiškiais ir ajerais...

Todėl ir gimsta mintys nykios,
Kada lankaus gintam kieme...
Nejaugi vėl reikės ledynmečio,
Kuris pažadintų tave?!

Ir man vaidenas: slenka ledas
Gal nuo Grenlandijos pačios...
Po juo sugūra žemė, medžiai –
Ledynmetis naujai formuos

Bet aš tikiu: užgims nauja karta,
Ateis nauji laikai ir nauji žmonės,
Kažkur čia liks ir mano įminta pėda,
Vaikystės ašara, jaunystės juokas ir svajonės.

Čia naują gyvastį ir gamtą,
Gal naują baltų gentį – sėlius,
Apie kuriuos pinu legendą,
Aš jųjų ainis (o gal tik šešėlis)...

2001 m. lapkričio 2 d.

Lietuvai

Man Lietuva – ne vien tik švelnus žodis,
Kurį dar pirmokėlis suradau.
Ir iki šiolei jį širdy nešioju,
Nors žygdarbių aš jai neatlikau.
Ir nepraliejau anei vieno kraujo lašo –
Gyvybes užu ją atidavė kiti.

Ir kai po metų priespaudos „Didvyrių žeme“ vėl suskambo,
 Man skruostu nuriedėjo ašara sunki.
 Šiandien man taip gyventi noris ir smagu,
 Bet sieloje dėl jos vis tiek man neramu...
 Skaudu dėl tų, kurie dar jos nerado
 Ir nardo po šalis svečias,
 Vis ieško savo Eldorado,
 Tik kažgi ar kada suras?!

2003 m. sausis

Atleisk

Atleisk, poezijos skambiosios Mūza,
 Kad į valdas tavąsias aš įžengt drįsau.
 Ir pats nesuprantu, kodėl taip būna,
 Betgi šitas eiles rašau tik sau...
 Nebus čia nei Olimpo, nei Pegaso,
 Anei žvaigždžių, kurias vidurnakty mačiau,
 Nebus ir žodinių viražų,
 Nors aš eilėdaros kanonus kažkada skaičiau...

Jos basakojės šios eilutės mano,
 Kaip ir aš basas vaikystėje ląksčiau.
 Iš jų tebejaučiu čiobrelių aitrų kvapą,
 Amžinai sklindantį durpėtam pabaly.
 Iš jų girdžiu, kaip vyrai dalgius plaka,
 Ir baltos antys turškias toenkiny.
 Sugėrė jos dūzgimą liepų šventą,
 Kada bitutės triūsia liepos vidury,
 Varnėno ilgesingą meilės šneką,
 Motinos kryžiaus ženklą tarpdury.

Todėl priimki, deive – Mūza, nors kampelin
 Šitas manas eiles naivias.
 Ir nesipainios jos ant tavo plataus kelio,
 Nes nežinau, ar jas skaitys nors kas!

2003 m. sausis

Ona Paunksnienė (Griškėnaitė)

Eilės

Tremtiniam

*Jus ištrėmė. Pravirko tėviškės berželiai,
Skarotos pušys nulenkė šakas.
Giliausio sielvarto pritoivusiam upely
Užlaužė motinos maldoj rankas.*

*Jūsų kančia, Jūs ašaros, gyvybė
Ant laisvės aukuro juk bus sudėtos.
Už atpildą Jums duos Dangaus Galybę,
Išvysit vėl trispalvę taip mylėtą.*

*Sniegynai, šaltis, pūgos, ilgesys krūtinėj,
Bedaliai taigoj klaidžiojot ilgai...
Kodėl, už ką kentėt, o Lietuva Tėvyne,
Kodėl jos miršta Sibire vaikai?*

*O Jūsų lauks – sulauks tėviškės berželiai –
Už Jus juk melsis Jūsų Lietuva!
Iš kruvinos, gilios kančių bedugnės
Jau kyla laisvės gimstanti daina!*

*Pravirksta sielvarte Tėvynės vėjas –
Ir kalba tremtiniam Lietuvos lūpom:
– Nežus vargai, tik kaupkite kantrybę,
Išdidūs būkite, kai vėtros supa, –*

1949 m.

Išleistuvių vakarui prisiminti

*Klasė... Dainos... Draugų linksmas juokas...
Juk ir pameni viską gerai?
Tąsyk švelniai lakštingala suokė,
Tąsyk kryžkelėj skyrės keliai.*

*Nuskambėjęs mažytis varpelis
Jau daugiau į klases nesuovės,
Išsklaidytas bus mūsų būrelis
Po pasaulio triukšmingas gatves.*

*Išskrajosime – laimės ieškoti,
Kaip arai virš melsvų debesų,
Bet ar teks mums žydrynėj skrajoti,
Ar nelūš mums sparnai nuo audrų?*

*Ar laimingai keliausim per žemę,
Gal audra mūs jaunystę blaškys?
Gal sutiks horizontai aptemę?
Gal sustos jautriai plakus širdis?*

*Neužmiršk – prašo virpančios lūpos,
Neužmiršk – šlama liepa žalia,
Paskutinė laimė mus supa,
O rytoj tik klaiki nežinia?*

*Mūs draugystės sutrūko jau stygos,
Bet pamiršt tų dienų – niekada!
Tų dienų, kada jungė mus knygos,
Pirmos meilės, žydėjusios čia!*

*Jau daugiau į mokyklą negrįšim,
Negrąžinsim dienų praleistų,
Ir tų liepų žalių nematysim,
Ir brangiųjų draugų šypsenu.*

*Daug linksmų vakarų čia praėjo,
Laimė žaidė dienų sukuriuos,
Bet šiandien atsisveikint turėjom,
Naujas kelias draugus pavilios.*

O iš klasių netils niekad juokas,
 Vis skambės gimnazistų daina.
 Tik liūdės, lyg mergaitė bernioko,
 Prie mokyklos dalia palikta.

Jau pradėjo dangus raudonuoti,
 Sklaidos tamsūs šešėliai nakties.
 Ach sudiev, jau išeinam ieškoti
 Mes jaunystės žiedų ir širdies.

1959 m.

Joninių naktis

Tai buvo vakaras vėlyvas,
 Tai buvo Joninių naktis.
 Dainavo tėviškės arimuos
 Ramunei dobilo širdis.

Laukuos armonika pravirko,
 Kažkas kvatojosi linksmai.
 Rausvoje pasakoj nugrimzdo
 Slaptingi Joninių laužai...

Dainavo dainą apie meilę
 Kad meilė – gęstanti aušra.
 Šiandien ji žydi laimės rožem,
 Rytoj širdy – juoda žaizda.

Greit sapnas Joninių praėjo,
 Pražyodus meilė mirė jau.
 Joninių naktį nužydėjo
 Paparčio žiede laimė Tau...

Draugui

Kada Baltijos bangos putotos
 Žarsto perlus audros sūkury,
 Tu žvelgi į bedugnę miglotą,
 O mintim gal skraidai praicity?

Nežinai, kur šiandieną pradingo
 Ta mergaitė greitesnė už vėją –
 Gal ilgai jos aidėdavo juokas,
 Į gyvenimą platų išėjus.

Grumias baltos žuvėdros su vėjais,
 Bangos plauna laivelio bures –
 Tu mąstai, kad mane Tu mylėjai,
 Ir audros tada klausai, kur aš?

O norėtum su ja paklaustyti
 Tų bangų, to audringo siautimo,
 Vėl akis melsvo lino matyti
 Ir klausytis širdies jos plakimo.

Neatsako Tau bangos putotos,
 Nei perlinė puta neatsako –
 Neatsako padangė miglota –
 Akmenėlis granito ant tako.

Skausmas

Žuvusiam sūnui Deimantui

Tu išėjai... O man užgeso saulė...
 Audra sniegus kraujuotus žarsto...
 Juoda diena ir sniegas juodas, juodas,
 Ir juodos rožės Tau prie karsto.

Tu išėjai... Nualpo rožių kerus,
 Širdis tik ašarom su krauju lyja,
 Ir, rodosi, kažkas labai negeras
 Suskaldė Tavo širdį į žarijas...

Tu išėjai... O metai snaigių šoki šoka,
Juodasis žirgas pasagomis spyrė,
Nusinešė jis Tavo juoką,
Gyvenimą jauną nuskynė.

Tu išėjai... Žirgas nešė vaivorykštės tiltu
Į šaltai žerintį Paukščių taką.
Išsinešė Tikėjimą, Meilę ir Viltį,
Širdies ugnis dar „myliu“ sako,

Tu išėjai... O žemėj liko
Su kruvina žaizda širdy mergaitė,
Grakšti kaip gulbė, kaip vandens lelija,
Tavo svajonių, meilės karalaitė.

Tu išėjai... O žemėje sūnelis,
Kuriam buvai lyg Dievas, lyg galiūnas,
– Sugrįžk, aš laukiu, mylimas tėveli, –
Skrustukais ritas ašarėlių liūnas...

Tu parašyk... žvaigždynuose, kad myli,
Nes tiek daug meilės liko nemylėtos,
Širdis sustingus sielvartingai tyli,
Kad nors sapne tave sutikt galėčiau...

Aukso lapus ruduo į žemę sėja, sėja –
Išskridami paukščiai sparnais „sudie“ pamoja,
Sugrįš jie. O Tu niekad nebegrįši...
Užtat širdis kasdien skausme vaitoja...

2002 m. sausio 31 d.

Antanas Gailiūnas

Apmąstymai

Neramus ilgesys

Neramus gyvenimas šioj žemėj mano,
Siela kažko ilgis – pats nesuprantu.
Lyg plačių erdvių, galingo okeano
Ir už jo žieduos liūliuojančių krantų.

Einu ir viskas man atrodo paslaptinga,
Visur gyvybės pilna, kur tiktai eini.
Susimąstau – čia visko tiek, ir ko man stinga?
Ko siela taip suvargusi ir nerami?

Aukštyn akis – dangus tik vienas kažką sako,
Bežvelgdamas žemyn iš tūkstančio akių.
Visur tamsu, žiedai tiktai balti ant tako,
Dangus ir žemė širdį traukia – aš tikiu!

Nuslinko ilgesys į tolį neribotą.
Ramu, tik retkarčiais sujudina kas lapą,
Po kojomis žiedai besnaudžia sau rasoti,
Tiktai mana akis nemiega, kažką seka.

Paklydau pasauly

Atėjau kaip dulkę į pasaulį platų,
Paklydau kaip lašas jūros gelmėse,
Čia ilgai klajojau, bėgo metų metai,
Bėgo visos dienos tekinos, risčia.

O kas meilę burtų, burtų ją nekaltą,
Ir vainiką šviesų kas nupint žadės,
Juk einu aš šunkeliais, o ne asfaltu,
Kas mane čia klystant neišsižadės...

Paklydau pasauly kaip ne vienas klydo,
Paklydau ne naktį – dieną paklydau,
Nes žaizdų ir skausmo niekas neišgydo,
Visos šviesios dienos menasi tamsiau.

Tegul girdi žemė, tegul žvaigždės žino,
Mano skundo garsas teskamba erdvėj:
Kam žmogus paklydęs žmogui tam vadinas,
Nes netyros lūpos veltui jį minės.

Sunkus mano kelias, akmenim nusėtas,
Liūdnos mano dainos skamba šiam kely.
Nerandu kampelio, nerandu čia vietos,
Kur galėtų džiaugtis, kryžtauti širdis.

Atėjau kaip dulkę į pasaulį platų,
Paklydau kaip lašas jūros gelmėse,
Čia ilgai klajojau, bėgo metų metai,
Bėgo visos dienos tekinos, risčia.

Be meilės

Sakyk, kur mes taip skubam,
Kur slenkame kas dieną?
Suplyšę mūsų rūbai –
Tik lopai karo vieni.

Vieni kitus mes ėdam,
Keršto ugnim alsuojam,
Mus spaudžia vargai bėdos,
Erškėčiai mums po kojų.

Kur einame po vėju
Nuo ryto iki temstant
Tušti ir išbadėję –
Mums alkį kęsti tenka.

Ir kur mes tenueisim,
Ir kur mes benuklysım,
Mums meilės, meilės reikia –
Taip šalta mūs širdyse...

Nudriskę ir nuplyšę,
Paniurę skubam, žengiam,
Nes meilės nėra širdyse,
Kuri gražiai aprenčia.

Aldona Joneliukštienė (Širvinskaitė)

Tėviškė

*Tu nesakyk, kad viskas jau praėjo
Ir niekadės jau niekas nebegriš,
Kad vieškeliais plačiausiai nudulkėjo
Ir kad išgriautas gintas šulinys.*

*Iškasim šulinį – statysim kryžių
Prie tėviškėje buvusių namų.
Mes tėviškę papuošti pasiryžę,
Vėl atstatysim ją iš pamatų.*

*Ir vėl praminsim taką prie upelio,
Ir vėl žydės čia ryškūs lubinai,
Tik nebebus mūs mylimų tėvelių,
Kurie kelin išleido iš čionai.*

*Vyžuonos upė tokia pat kaip buvus,
Ir horizontai virš jos tolimi,
Ir, rodos, mes visi tokie, kaip buvom, –
Kartu be galo likom svetimi.*

*Kai buvom čia, gimtų namų pastogėj,
Užteko mums ir meilės, šilumos,
Užteko mums ir duonos, ir ramybės,
Ir švelnaus žvilgsnio motinos senos.*

*Nebėr namų, nebėr tėvų nei meilės,
Beliko neapykanta visiems,
Ką pasakysim prie namų griuvėsių,
Ką tarsime kapuose gulintiems?*

Bronius Šeškauskas

Liūdesio posmai

Neviltis

*Laukais nutįsta rūko gijos,
Ar pamatysiu aš dar jas?
Taip slenka dienos begalinės,
Koks rytas bus, ką jis atneš?*

*Vienatvės jausmas širdį spaudžia,
O kur namai, o kur šeima?
Ten, kur žali berželiai rymo,
Namų kur liejos šiluma.*

*Vaikai kur krykštauja po kiemą,
Bėgioja, džiaugiasi gamta,
Tenai, kur pasakų, legendų
Bakūžė rymo sukurta.*

*Bjauri liga mane palaužė,
Sudaužė laimę, svajones
Ir rūmą pasakų sudaužė,
Nepagailėjo ji manęs.*

Raimondas Šeškauskas

Aš noriu

*Aš noriu į save sugerti ašaras Tavošias,
Ir kad Tava švelni ranka manąšias nuvalytų.
Ir šildyti Tave, ir pats nebūti žiemą basas,
Kad vargo, liūdesio lietus abiem daugiau nelytų.*

*Būk saulė man, neleisk, kad širdį geltų ledo gėlės,
Tarsi gėlė pavasarį žydėki ir kvepėk,
Aš noriu būti Tau draugu, bent laimės pasagėle,
Ir laimę rasti su Tavim, tik Tu manim tikėk.*

*Pavasaris jau glosto gležną gėlę,
Iš naujo skleidžias pamiršti jausmai,
Ištrauk tik iš manos širdies šią gėlę –
Ir viens kitam žydėsime amžinai.*

2002 m. balandžio 12–14 d.

Literatūra apie Juodupę ir jos apylinkes

Parengė Virginija Krasauskienė

1. Ligšiam rudenii onuškenai neturėjo gero namo mokyklai, *Viltis*, 1914, lapkr. 16(29), p. 2.
2. Klebono rūpesčiu įsteigta mokykla... Onuškis, *Lietuvos aidas*, 1918, lapkr. 15, p. 7.
3. Yra 4 naujai kuriamos mokyklos. Onuškės valsčius, *Provincijos žinios; Švietimo reikalai*, 1919, vas. 27, p. 11.
4. Mokyklos (Apie mokyklų steigimą Onuškio vls.), *Komunistas*, 1919, vas. 19, p. 3.
5. Audimo fabrike Juodupėje, *Lietuva*, 1923, birž. 24.
6. Etingerys J. ir Lindermoza M. Trejaus O. pirmasis Lietuvos gelumbės fabrikas, *Lietuvos pramonė*, Kaunas, 1923, t. 1, p. 122–123, iliustr.
7. Juodupės krašte, *Lietuvos aidas*, 1930, geg. 28.
8. Paskendusios bažnyčios Rokiškio aps. Juodupės vls. Brizgių k. laukuose, *Žiburėlis*, 1930, nr. 13, p. 257.
9. Mes audžiam gelumbę... ir gauname už metrą 4–5 ct, *Socialdemokratas*, 1932, spalio 15.
10. Yla J. Gelumbės fabrikas neiškoka laiku algu, *Socialdemokratas*, 1932, lapkr. 12.
11. Juodupės gelumbių fabrikas, *Tiesa*, 1940, rugs. 19.
12. Juodupės „Nemuno“ darbininkų gyvenimas, *Darbininkų žodis*, 1940, rugs. 25.
13. Murauskas P. Žemę atsiims tikrieji jos šeimininkai, *Tiesa*, 1944, rugs. 15.
14. Kultūrinis-švietimo darbas Juodupės valsčiuje, *Tarybinis Rokiškis*, 1946, bal. 25.
15. Fabrike „Nemunas“, *Tarybinis Rokiškis*, 1946, geg. 28.
16. Girinis J. Juodupės progimnazija šiandien, *Tarybinis Rokiškis*, 1947, lapkr. 20.
17. Kakliauskas J. Audinių fabrikas „Nemunas“ pakeliui į 1950 metus, *Tarybinis Rokiškis*, 1947, vas. 11.
18. Kapitkovas S. Pasisekimo akstinas (Nemuno fabriko laimėjimai), *Tarybinis Rokiškis*, 1947, rugs. 2.
19. Rimgaudas J. Pas nemuniečius, *Tarybinis Rokiškis*, 1947, rugs. 18.
20. Divonis P. Onuškiečių kelias į kolektyvą, *Tarybinis Rokiškis*, 1948, rugs. 28, spalio 15.
21. Gegužinis R. Juodupės valsčiaus nuolatinės komisijos, *Tiesa*, 1948, birž. 1.
22. Kriškanas E. Auga „Nemuno“ fabrikas, *Tarybinis Rokiškis*, 1948, birž. 15.
23. Kova dėl kolektyvinių ūkių santvarkos pergalės Juodupės valsčiuje; Parulskis. Pagrindinė pasisekimo priežastis – teisingas partinis vadovavimas; Jurkūpis S. Šviesi socialistinio kaimo ateitis; Bira A. Mūsų smūgis buožijai, *Tarybinis Rokiškis*, 1949, rugpj. 2.
24. Savickas Z. Kartojamos senos klaidos, *Tarybinis Rokiškis*, 1949, spalio 11.
25. Jarušauskas S. Juodupės fabriko rekonstrukcija, *Tarybinis Rokiškis*, 1950, sausio 3.
26. Kriškanas E. Dideli „Nemuno“ audėjų laimėjimai, *Tarybinis Rokiškis*, 1950, geg. 23.
27. Keras V. Auga naujas pramoninis miestelis, *Raudonoji vėliava*, 1951, vas. 2.
28. Augulis J. Ekonominė konferencija „Nemuno“ fabrike, *Po spalio vėliava*, 1953, rugs. 13.
29. Kūrybinio darbo rezultatai, *Tiesa*, 1953, gruodžio 10.
30. Degesynės durpynas, *Lietuvių enciklopedija*, Boston, 1954, t. 4, p. 402.

31. Aškinis A. Nauji žmonės ceche („Nemunas“), *Švyturys*, 1959, nr. 14, p. 1–2.
32. *Lietuvos TSR istorijos šaltiniai*, Vilnius, 1955, t. 2, p. 567.
33. Matiukas A., Uldukis E. Pirmasis pasirodymas, *Literatūra ir menas*, 1955, vas. 16.
34. „Nemuno“ fabrikas seniau ir dabar, *Po spalio vėliava*, 1955, liepos 17.
35. Šalnys D. Juodupėnų vizitai, *Skambėk daina*, 1955, liepos 22.
36. Žindulis J. Ir dirbti gera, ir gyvenimas geras, *Po spalio vėliava*, 1956, gruodžio 30.
37. Galinis A. Ten, kur šeimininkavo Oskaras Trėjus, *Švyturys*, 1957, nr. 4, p. 2–4.
38. Juodupė, *Lietuvių enciklopedija*, Boston, 1957, t. 10, p. 90.
39. Mintautas B. Darbininkų miestelis, *Tiesa*, 1957, vas. 17.
40. Vilimas J. Partizanų ryšininkas, *Po spalio vėliava*, 1957, spalio 6.
41. Ir pas mus buvo Pirčiupis, *Po Spalio vėliava*, 1958, gruodžio 10.
42. 47 000 metrų viršplaninių audinių, *Tiesa*, 1958, liepos 26.
43. Lapinės durpynas, *Lietuvių enciklopedija*, Boston, 1958, t. 14, p. 169.
44. *Lietuvos TSR istorijos šaltiniai*, Vilnius, 1958, t. 3, p. 127–129, 186.
45. Verslovas K. Žiburiai tebedega, *Stalinietis*, 1958, spalio 29, lapkr. 2.
46. Valaitis J. Mokyklos šventė – draugystės šventė, *Po spalio vėliava*, 1959, gruodžio 29 d.
47. Balkus J. Gaudžia fabrikas, skamba klubas, *Meno saviveikla*, 1960, nr. 5, p. 14–15.
48. Daunys S. Pušų skaromis nepridengsi, *Po spalio vėliava*, 1960, liepos 23.
49. Kukarėnas A. Rokiškio apskrities saugumo policijos vadui ponui Čėsnai. Raportas, *Po spalio vėliava*, 1960, rugs. 28.
50. *Lietuvių enciklopedija*, Boston, 1960, t. 21: Onuškis, p. 132–133, Paduobio durpynas, p. 331.
51. Milaknis P. Ausk, sesele, drobeles, *Po spalio vėliava*, 1960, vas. 15.
52. Padaiga V. Keturiasdešimt šeštas (apie eigulį J. Deksnį), *Mūsų girios*, 1960, nr. 4, p. 48–49.
53. Pikturna I. Juodupė – audėjų miestas, *Pergalė*, 1960, nr. 8, p. 118–125.
54. Uldukis E. Skirtingais keliais, *Tiesa*, 1960, rugs. 3.
55. Kumpauskaitė D. Liptai į šviesą, *Po spalio vėliava*, 1961, liepos 15.
56. Kumpauskaitė D. Juodupė – ateities miestas, *Po spalio vėliava*, 1961, spalio 18.
57. Liepa N. Organizatorius – moterų taryba, *Po spalio vėliava*, 1961, sausio 11.
58. *Lietuvos TSR istorijos šaltiniai*, Vilnius, 1961, t. 4, p. 201.
59. Samanynės durpynas, *Lietuvių enciklopedija*, Boston, 1961, t. 26, p. 381.
60. Masilionis K. Progų daug, tik reikia jas išnaudoti, *Tarybinis mokytojas*, 1961, liepos 20.
61. Milaknis P. Čia gyvena mūsų draugai, *Po spalio vėliava*, 1961, liepos 20.
62. Širvyys P. Kelias pro ežerą, *Komjaunimo tiesa*, 1961, liepos 2.
63. Žeižys P. Vilkų pėdomis, *Švyturys*, 1961, nr. 17, p. 16–17, 22.
64. Daniliauskas A. Spalio šviesa (apie „Nemuno“ fabriką), *Komjaunimo tiesa*, 1962, lapkr. 6.
65. Karpaitis A. Saviveiklos entuziastai, *Spalio vėliava*, 1962, sausio 20.
66. Kumpauskaitė D. Suk, suk ratelį (Apie Didsodės kultūros namus), *Spalio vėliava*, 1962, vas. 21.
67. Kumpauskaitė I. Vakaras rusų kalba, *Spalio vėliava*, 1962, vas. 21.
68. Radietis L. Brolišių tautų parama, *Spalio vėliava*, 1962, rugs. 18.
69. Kondratas M. Su brolišių tautų pagalba, *Spalio vėliava*, 1963, liep. 20.
70. Kučinskas M. Dvikova, *Spalio vėliava*, 1963, rugs. 10.

71. Pučka V. Dirbti, nenurimti, *Už tolesnį meno saviveiklos išvystymą*, 1963, p. 7–8.
72. Varnas J. Gyvenimo tėkmės priešakyje (Apie gydytoją I. Lukšaitę), *Spalio vėliava*, 1963, gruodžio 21.
73. Vyšniauskaitė A. Kraštotyra atskleidžia socialistinės buities dėsningumą, *Kraštotyra*, Vilnius, 1963, p. 3–7.
74. Danilevičius E. Ar buvote Juodupėje? *Tiesa*, 1964, liepos 5.
75. Daniliauskas A. Juodupės valstybinio vilnionių audinių fabriko „Nemunas“ darbininkų gyvenamųjų patalpų raida 1907–1961 metais, *Iš lietuvių kultūros istorijos*, Vilnius, 1964, t. 4, p. 13–32.
76. Deksnienė V. Išgražėjo mūsų gyvenimas, *Spalio vėliava*, 1964, sausio 18.
77. Milaknis P. Juodupės darbininkų kova, *Spalio vėliava*, 1964, geg. 4.
78. Milaknis P. Kad staklės gaustų ritmingai, *Biržiečių žodis*, 1964, birž. 18.
79. Danilevičius E. Ausk, sesele, drobeles, *Švyturys*, 1965, nr. 13, p. 16.
80. Daniliauskas A. Kaip Trejus ir kiti kapitalistai išnaudojo darbininkus, *Spalio vėliava*, 1965, liepos 27.
81. Daniliauskas A. Juodupės praeitis ir kasdienybė, *Komjaunimo tiesa*, 1965, rugpj. 21, 22.
82. Darbščios onuškeičių rankos viską gali, *Spalio vėliava*, 1965, kovo 9.
83. Drilinga V. Užburtas ratas, *Spalio vėliava*, 1965, birž. 5.
84. Džiaugsmo ir nerimo valandos, *Tiesa*, 1965, liepos 14.
85. Giedraitis P. Kilęs iš liaudies, *Spalio vėliava*, 1965, lapkr. 7.
86. Jočys A. Šiandieniniai nemuniečių laimėjimai, *Spalio vėliava*, 1965, liepos 27.
87. Jočys A. Sportinė draugystė, *Spalio vėliava*, 1965, spalio 23.
88. Juodupė šiandien, *Spalio vėliava*, 1965, liepos 20.
89. Keliuotis J. Ko vakar nebuvo, šiandien turime, *Spalio vėliava*, 1965, kovo 9.
90. Kriškanas E. „Nemunas“ renka savo istoriją, *Spalio vėliava*, 1965, rugpj. 3.
91. Pošiūnienė D. Vardynos, vardynos, *Spalio vėliava*, 1965, kovo 30.
92. Pučka V. Trejos vardynos, *Spalio vėliava*, 1965, kovo 20.
93. Ramanauskas J. „Nemunas“ anksčiau, dabar ir ateityje, *Spalio vėliava*, 1965, birž. 17.
94. Šulčiūtė A. Surastas kelias į žemdirbio širdį, *Spalio vėliava*, 1965, spalio 18.
95. Variakojienė O. Šviesus tėvo paveikslas (apie pokary nužudytą Viktorą Kalpoką), *Spalio vėliava*, 1965, rugs. 21.
96. Žeižys P. Vilku pėdomis, *Spalio vėliava*, 1965, kovo 23–25.
97. Пемин. В рабочем поселке, *Советская Литва*, 1965, июнь 23.
98. Fabriko muziejuje, *Spalio vėliava*, 1966, sausio 18.
99. Jočys A. Su daina ir dirbti smagiai, *Spalio vėliava*, 1966, bal. 26.
100. Jočys A. Pagerbė žuvusius, *Spalio vėliava*, 1966, birž. 23.
101. *Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija*, Vilnius, 1966, t. 1: Aleknos, p. 38; Alksniai, p. 47; Apūniškio miškas, p. 85; Apvalasai, p. 86; Armonių ežeras, p. 99; Degesynė, p. 381; Juodupė, p. 715.
102. Navikas B. Respublikinė ekonominė konferencija Juodupėje, *Spalio vėliava*, 1966, spalio 18.
103. Repšys P. Juodupiečių 30-ji premjera, *Spalio vėliava*, 1966, bal. 4.
104. Vaitkutė O. Keturis kartus daugiau (Apie Aleknų biblioteką), *Spalio vėliava*, 1966, spalio 22.
105. Varnas J. Juodupiečiai suteikia žodį dainai, *Spalio vėliava*, 1966, birž. 7.
106. Varnas J. Naujas gyvenimas Onušio krašte, *Spalio vėliava*, 1966, rugs. 13.
107. Andrius P. Kiek kelių ir takelių išvaikščiota (apie Petrą Žeižį), *Spalio vėliava*, 1967, gruodžio 16.
108. Balbierienė R., Narkevičius J. Fakelą reikia uždegti, *Tarybinis mokytojas*, 1967, sausio 28.
109. Butkus J. Nauji audiniai, *Spalio vėliava*, 1967, sausio 12.

110. Gasiūnas V. *Rokiškis*, Vilnius, 1967, p. 39–44.
111. Gasiūnas V. Socialistinio lenktyniavimo jėga, *Spalio vėliava*, 1967, sausio 7, 10.
112. Jočys A. Juodupiečių sportinės kovos, *Spalio vėliava*, 1967, vas. 23.
113. Kino žurnale – Juodupė, *Spalio vėliava*, 1967, gruodžio 23.
114. Laikraštis apie juodupiečius, *Spalio vėliava*, 1967, birž. 10.
115. Milaknis P. Juodupės darbininkų kova, *Spalio vėliava*, 1967, geg. 4.
116. Miškinis L. Gėlės – talkininkės, *Tiesa*, 1967, sausio 22.
117. Miškinis L. Juodupė vis gražėja, *Tiesa*, 1967, sausio 31.
118. Miškinis L. Gyvenvietė keičia savo veidą, *Spalio vėliava*, 1967, kovo 17.
119. Mūsų jubilias – „Nemuno“ fabrikas, *Spalio vėliava*, 1967, birž. 10.
120. Prudnikas V. Partizanavome visa šeima, *Raudonoji vėliava*, 1967, rugs. 22.
121. Verslovas K. Juodupiečių jubiliejus, *Tiesa*, 1967, birž. 13.
122. Daniliauskas A. Rokiškio r. Juodupės apylinkės valstiečių kraičio skrynios ir kuparai, *Lietuvos TSR Mokslų akademijos darbai*, serija A, t. 1, p. 91–103.
123. *Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija*, Vilnius, 1968: t. 2, Lapinės pelkė, p. 289; Laučiūnai, p. 299; Onuškis, p. 716; Paduobio pelkė, p. 731; Plunksnočių pelkė, p. 877; Plunksnočių–Užežerio miškai, p. 877.
124. Pumputis J. Naujame paviljone, *Spalio vėliava*, 1968, gruodžio 12.
125. Ramanauskas J. Plenumo dalyviai siūlo, reikalauja, *Spalio vėliava*, 1968, kovo 13.
126. Šarkūnėlis B. Lengvosios tekstilės įmonių dirbantiesiems, *Spalio vėliava*, 1968, kovo 5.
127. Zibolis A. Naujos mašinos, nauji audiniai, *Spalio vėliava*, 1968, bal. 6.
128. Zibolis A. Gražūs vaisiai, *Spalio vėliava*, 1968, bal. 18.
129. Данилюскас А. Развитие декора жилищ рабочих текстильщиков поселка Юодупе в 1907–1962 г. г. *Этнографическое изучение быта рабочих*, Москва, 1968, с. 119–150.
130. Aleinikovas E. Dirbame naujai, *Spalio vėliava*, 1969, kovo 18.
131. Butkus J. Garbingą vardą iškovosime, *Spalio vėliava*, 1969, bal. 17.
132. Daniliauskas E. Čigonavimas Juodupės apylinkėse, *Liaudies kūryba*, Vilnius, 1969, kn. 1, p. 252–254 (perspausdinama šioje knygoje).
133. Jočys A. Nemuniečių darbo ritmas, *Spalio vėliava*, 1969, birž. 7.
134. Jočys A. Aplinka džiugina, *Spalio vėliava*, 1969, gruodžio 11.
135. Pučka V. Pas knygų platintojus, *Spalio vėliava*, 1969, spalio 16.
136. Skamba daina Juodupėje, *Spalio vėliava*, 1969, birž. 12.
137. Stasikėlienė I. Nematomo tilto beieškant, *Tarybinis mokytojas*, 1969, kovo 12.
138. Varneckas S. Kalba žuvusiųjų biografijos (Apie karius, palaidotus Juodupėje), *Spalio vėliava*, 1969, rugs. 18.
139. Varneckas S. Laikas matuojamas minutėmis, *Spalio vėliava*, 1969, lapkr. 22.
140. Zibolis A. Fabrikas – mokyklai, *Spalio vėliava*, 1969, bal. 22.
141. Zibolis A. Kelias į Garškų sodybą, *Spalio vėliava*, 1969, spalio 14.
142. Aštinienė N. Vis gražėja Juodupė, *Darbas ir poilsis*, 1970, nr. 8, p. 13–14.
143. Balčiūnas B. Antanas ir Stasė Mulvinai – puikūs pedagogai Juodupės vidurinėje mokykloje, *Spalio vėliava*, 1970, spalio 29.
144. Čičinskas A., Mikelis A. Kertiniai akmenys, *Laikas ir įvykiai*, 1970, nr. 5, p. 6–8.
145. Daniliauskas A. *Šiaurės rytų Lietuvos pramonės darbininkų materialinė kultūra*, Vilnius, 1970.
146. Moka linksmintis juodupiečiai, *Spalio vėliava*, 1970, birž. 20.
147. Pionierių istorijos muziejus, *Lietuvos pionierius*, 1970, lapkr. 21.
148. Plungė A. Du šeiminkai (girininkas R. Kapušinskas, eigulys J. Garška), *Spalio vėliava*, 1970, rugs. 19.
149. Pranskūnas V. Juodupės vidurinėje mokykloje, *Spalio vėliava*, 1970, sausio 24.

150. Pranskūnas V. Mažos pėdos didelėje žemėje, *Spalio vėliava*, 1970, vas. 12.
151. Prascienius P. Poreikiam didėjant, *Spalio vėliava*, 1970, spalio 31.
152. Rimkus P. Naujas gyvenimas Onuškyje, *Spalio vėliava*, 1970, liepos 21.
153. Urbonas A. Juodupės draugovinėms, *Tarybų darbas*, 1970, nr. 3, p. 32.
154. Varneckas S. Dainos tradicijos, *Spalio vėliava*, 1970, birž. 4.
155. Zibolis A. Juodupiečiai – konkurso laureatai, *Spalio vėliava*, 1970, liepos 16.
156. Daunienė A. Aukštaitijos audėjai, *Valstiečių laikraštis*, 1971, bal. 6.
157. *Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija*, Vilnius, 1971, t. 3: Raupiai, p. 50; Budriūnienė-Ražinskaitė Danutė, Ražinskas Antanas, p. 51; Samanynė, p. 152; Sodeliai, p. 257; Stoniškis, p. 308; Šedys Jonas, p. 373; Užubalių miškas p. 624; Veduviškis, p. 700.
158. Mulvinienė S. Kartu su visuomene, *Spalio vėliava*, 1971, vas. 18.
159. Prascienius P. Kodėl giria pardavėja, *Spalio vėliava*, 1971, sausio 12.
160. Pučka V. Klubą puošia ne sienos, *Laikas ir įvykiai*, 1971, nr. 24, p. 8–10.
161. Pučka V. Saviveiklininkų darbai, *Spalio vėliava*, 1971, vas. 18.
162. Stankevičienė T., Kontvainis R. Pasirinkimas, *Tarybinis mokytojas*, 1971, bal. 23.
163. Strutinskaitė Z. Poreikiam patenkinti, *Spalio vėliava*, 1971, vas. 18.
164. Švenčia tekstilininkai, *Spalio vėliava*, 1971, birž. 27.
165. Zibolis A. Nauji rūmai atvėrė duris, *Spalio vėliava*, 1971, vas. 18.
166. Zibolis A. Juodupės ligoninės geriausias gydytojas A. Indrišiūnas apdovanotas medaliu už šaunų darbą, *Spalio vėliava*, 1971, kovo 13.
167. Zibolis A. Darbo įvertinimas (Apie Onuškio mokyklos direktorių J. Keliuotį), *Spalio vėliava*, 1971, rugs. 28.
168. Zibolis A. Juodupė keičia veidą, *Spalio vėliava*, 1971, rugs. 31.
169. Morkūnas G. Klubas „Gaublys“, 1972, vas. 29.
170. Pranskūnas V. Klube dega šviesa, *Spalio vėliava*, 1971, vas. 8.
171. Pranskūnas V. Juodupiečių klube, *Gimtasis kraštas*, 1972, bal. 20.
172. Vaitkutė O. Pateisintas pasitikėjimas (apie mokytoją V. Čeplauskaitę), *Spalio vėliava*, 1972, sausio 13.
173. Моргун А. Недели дружбы, *Учительская газета*, 1972, февраль 29.
174. Gruzdaitė E. Moksleivių draugystė, *Spalio vėliava*, 1973, gruodžio 1.
175. Mažeikis J. Mokomės ir mokome kitus, *Spalio vėliava*, 1973, birž. 7.
176. Milaknis P. Ir audėjai, ir dainoriai, *Spalio vėliava*, 1973, birž. 16.
177. Pučkienė V. Žadinti ieškančią auklėtojo mintį, *Tarybinis mokytojas*, 1973, kovo 2.
178. Dainys I., Pučka V. Tvirtos saviveiklininkų gretos, *Spalio vėliava*, 1974, rugs. 5.
179. Dumčius S. Šventė Juodupėje, *Spalio vėliava*, 1974, birž. 15.
180. Juodupės valsčiaus delegatės Vera Kanconienė ir Janina Geidonienė I kolektyvisčių suvažiavimo metu (1949, nuotrauka), *Tarybinė moteris*, 1974, nr. 5, p. 6.
181. Klimas R. Juodupė. Kokia ji jaunam specialistui, *Komjaunimo tiesa*, 1974, rugs. 14.
182. Milaknis P. Mes nemuniečiai, *Spalio vėliava*, 1974, lapkr. 7.
183. Mulvinas A. Metai paliko gilius pėdsakus, *Spalio vėliava*, 1974, geg. 26.
184. Varneckas S. Į Onuškę garsūs atvyko svečiai, *Spalio vėliava*, 1974, bal. 7.
185. Juodupės utopijos, *Švyturys*, 1975, nr. 17, p. 4–5; nr. 18, 12–13; nr. 19, p. 24–25.
186. Šiandien – dainų šventė, *Spalio vėliava*, 1975, geg. 31.
187. Vaitkutė G. Rezultatai džiugina, *Spalio vėliava*, 1975, sausio 30.

188. Zibolis A. Jie buvo pirmieji, *Spalio vėliava*, 1975, kovo 1.
189. Žižiūnas A. Tekstilinių mieste, *Tiesa*, 1975 rugs. 24.
190. Balčiūnas V. Antroji mama, *Spalio vėliava*, 1976, bal. 1.
191. Įteikti garbingi apdovanojimai, *Tiesa*, 1976, kovo 31.
192. Sodininkas ir daržininkas A. Gailiūnas (V. Balčiūno nuotrauka), *Spalio vėliava*, 1976, geg. 20.
193. Šventė Juodupėje, *Spalio vėliava*, 1976, birž. 15.
194. Viena kregždė – dar ne pavasaris, *Komjaunimo tiesa*, 1976, liepos 27.
195. Banelis S. Įdomus ir aktualus, *Spalio vėliava*, 1977, kovo 5.
196. Mažeikis A. Dviguba šventė, *Spalio vėliava*, 1977, birž. 18.
197. „Nemuno“ vilnos audinių fabriko mišrus choras – visų respublikinių ir rajoninių dainų švenčių dalyvis (A. Zibolio nuotrauka), *Spalio vėliava*, 1977, rugs. 20.
198. Petruilienė J. Antrosios mamos, *Spalio vėliava*, 1977, kovo 8.
199. Sustok, akimirka (apie vaistinės receptore I. Šarkauskaitę), *Spalio vėliava*, 1977, liepos 16.
200. Varneckas S. Dainos tekstilinių gyvenvietėje, *Spalio vėliava*, 1977, kovo 29.
201. Varneckas S. Į Onušį atvyko garsūs svečiai, *Spalio vėliava*, 1977, bal. 7.
202. Zibolis A. Nemunui – 70, *Spalio vėliava*, 1977, birž. 23.
203. Baleišis E. Senasis kalvis, *Spalio vėliava*, 1978, sausio 1.
204. Čepulytė O. Juodupiečiai didžiuojasi savo gyvenvieta, *Tiesa*, 1978, bal. 2.
205. Jašinskas J. Taip dirba onuškietė, *Spalio vėliava*, 1978, rugs. 2.
206. Juodupės vidurinės mokyklos vadovas P. Marcijonas (J. Mažeikio nuotrauka), *Spalio vėliava*, 1978, birž. 6.
207. Juodupiečiai siuvėjai Elena Naprienė ir Ignas Savickas (A. Zibolio nuotrauka), *Spalio vėliava*, 1978, vas. 9.
208. Jubiliejaus iškilmės Juodupėje, *Spalio vėliava*, 1978, kovo 23.
209. Kapytkovas S. Tėvynės pašaukti, *Spalio vėliava*, 1978, gruodžio 7, 9, 12, 14, 19, 21, 28.
210. Marcijonas P. Mokytojų pasiekimai ir rūpesčiai, *Spalio vėliava*, 1978, gruodžio 19.
211. Masionienė L. Mokiau mylėti ir kurti grožį, *Tarybinis mokytojas*, 1978, liepos 19.
212. Paškevičius A. Nemuno pirmūnai, *Tiesa*, 1978, spalio 22.
213. Paškevičius A. Juodupė artėja prie Rokiškio, *Tiesa*, 1978, gruodžio 20.
214. Povilaitis J. Juodupė artėja prie Rokiškio, *Spalio vėliava*, 1978, lapkr. 25.
215. Pučkienė V. Gera tradicija, *Spalio vėliava*, 1978, kovo 28.
216. Raišys I. Tekstilinių pasiekimai, *Spalio vėliava*, 1978, bal. 25.
217. Acutė R. Mūsų kalvis, *Spalio vėliava*, 1979, birž. 12.
218. Augaitis Z. Pirmi – juodupiečiai, *Spalio vėliava*, 1979, rugs. 25.
219. Dilys P., Jašinskas J. Onušis – mėsos gamybos lyderis, *Spalio vėliava*, 1979, rugs. 6.
220. Jašinskas J. Kur pelningumo šaltiniai, *Spalio vėliava*, 1979, birž. 9.
221. Juodupė – pereinamoji vėliava, *Spalio vėliava*, 1979, bal. 3.
222. Zubrickas B. Juodupės vilninių audinių fabriko „Nemunas“ mišrus choras, *Tarybų Lietuvos chorai*, Vilnius, 1979, p. 323–325.
223. Latvėnaitė I. Valsą prisiminus, *Spalio vėliava*, 1979, vas. 24.
224. Juodupė, *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija*, Vilnius, 1979, t. 5, p. 132.
225. Marcijonas P. Stropus ir pareigingas, *Tarybinis mokytojas*, 1979, sausio 23.
226. Mirskis M. Adresas: Juodupė „Nemuno“ fabrikas, *Laikas ir įvykiai*, 1979, nr. 11, p. 10–11.
227. Prascienius P. Gvazdikai iš visos širdies, *Spalio vėliava*, 1979, bal. 24.
228. Prunskis J. *Lietuva bolševikų okupacijoje*, Chicago, 1979: Balčiūnas Antanas, p. 152; Balčiūnas Kazys, p. 153; Bulovas Pranas, p. 158; Kalpokas Vladas, p. 177; Kanopa Petras, p. 179; Mažeikis Pranas, p. 194; Mieliūnas Jonas, p. 196;

- Pilkauskas, p. 204; Rinkevičius Petras, p. 211; Stelionis Jonas, p. 217; Šukys Pranas, p. 222; Vasiliauskas Balys, p. 230; Žindulis Antanas, p. 236.
229. Stalauškas R. Liaudies dainos nesensta, *Spalio vėliava*, 1979, spalio 11.
  230. Stimburys H. Telydi gera nuotaika, *Spalio vėliava*, 1979, bal. 14.
  231. Antanaitis S. Juodupė vis gražėja, *Tiesa*, 1980, rugpj. 26.
  232. Dabrega A. Dirbti be atsiliekančių, *Komunistas*, 1980, nr. 15, p. 29–33.
  233. Griškevičius G. Užsukus Juodupėn, *Naujos knygos*, 1980, nr. 4, p. 42.
  234. Kriškėnas E. Ką pasakoja muziejaus stendai, *Spalio vėliava*, 1980, birž. 17.
  235. Mažeikis J. Dienos teikiančios laimę, *Spalio vėliava*, 1980, bal. 17.
  236. Nuotrauka: Nemuno fabriko saviveiklininkai, *Spalio vėliava*, 1980, geg. 24.
  237. Nuotraukose: Pergalę prieš fašistinę Vokietiją paminėti Juodupėje, *Spalio vėliava*, 1980, birž. 10.
  238. Prascienius P. Gražūs moksleivių darbai, *Spalio vėliava*, 1980, kovo 13.
  239. Sadūnas J. Žmogui reikia laimės, *Pilkojo grumsto tvarka*, Vilnius, 1980, p. 59–77.
  240. Varnas I. Į kalną kopti nelengva, *Spalio vėliava*, 1980, vas. 26.
  241. Varnas J. Kareivio tėvas, *Spalio vėliava*, 1980, geg. 9.
  242. Varneckas S. Jie turi skambų balsą, *Spalio vėliava*, 1981, birž. 14.
  243. Braželis A. Abipusė parama stiprėja, *Tarybinis mokytojas*, 1981, lapkr. 13.
  244. Butėnienė I. Paroda meistrės jubiliejui, *Spalio vėliava*, 1981, bal. 4.
  245. Mažeikis J. Siekiant įtaigumo, *Spalio vėliava*, 1981, rugs. 9.
  246. Mulvinas A. Puoselėjame šlovingas tradicijas, *Spalio vėliava*, 1981, liepos 21.
  247. Vaičiūnaitė E. Kas gera Juodupėje, *Kooperatininkas*, 1981, nr. 11, p. 26.
  248. Braželis A. Draugystė plečiasi, *Tarybinis mokytojas*, 1982, vas. 19.
  249. Daugėla S. Moksleivių svečiai, *Spalio vėliava*, 1982, rugs. 9.
  250. Daukša S. Įdomi savaitė, *Spalio vėliava*, 1982, bal. 22.
  251. Juodupėnų šventė, *Spalio vėliava*, 1982, bal. 10.
  252. Miškinytė R. Kur laimės šaltinis, *Spalio vėliava*, 1982, birž. 5.
  253. Varnas J. Juodupiečiai rodo iniciatyvą, *Spalio vėliava*, 1982, liepos 8.
  254. Bielskytė V. Grojo dūdų orkestras, *Tiesa*, 1983, bal. 2.
  255. Bielskytė V. Juodupėje nauja technika, *Tiesa*, 1983, bal. 9.
  256. Bielskytė V. Ką pasakoja muziejus, *Tiesa*, 1983, bal. 2.
  257. Bielskytė V. Kol tėveliai darbe, *Tiesa*, 1983, bal. 2.
  258. Jasiūnas B. Gyvas kovų atminimas, *Spalio vėliava*, 1983, lapkr. 9.
  259. Gasiūnas V. Klauso, groja ir dainuoja, *Tarybinis mokytojas*, 1983, liepos 27.
  260. Įteikti valstybiniai apdovanojimai, *Tarybinis mokytojas*, 1983, spalio 19.
  261. Janulionis R. 640-asis susitikimas su žiūrovais, *Spalio vėliava*, 1983, gruodžio 3.
  262. Jočys A. Kolektyvo veidrodis, *Spalio vėliava*, 1983, birž. 23.
  263. Kalpokienė S. Darželio šeimininkės, *Tiesa*, 1983, bal. 14.
  264. Lietuvos TSR nusipelnę mokytojai, *Tarybinis mokytojas*, 1983, gruodžio 7.
  265. Marcijonas P. Kas džiugina, kas nerimą kelia, *Tiesa*, 1983, bal. 14.
  266. Mes mylime darbą, norim taiką išsaugot žemėj visoj, *Spalio vėliava*, 1983, liepos 23.
  267. Sīrpsta kekės (nuotrauka), *Tiesa*, 1983, liepos 7.
  268. Prascienius P. Vaikas išgelbėtas, *Spalio vėliava*, 1983, geg. 17.
  269. Pupienienė S. Puokštelė visada puošia, *Tiesa*, 1983, bal. 14.
  270. Raišys J. Avangarde veteranai, *Spalio vėliava*, 1983, spalio 13.
  271. Tauterienė H. Visuomeniškas charakteris, *Tarybų darbas*, 1983, nr. 8, p. 31.

272. Varnas S. Veteranai – rikiuotėje, *Spalio vėliava*, 1983, gruodžio 20.
273. Gasiūnas V. Kai prabyla praeitis, *Spalio vėliava*, 1983, bal. 18.
274. Daugėla S. Stenduose – praeitis, dabartis, perspektyvos, *Spalio vėliava*, 1984, bal. 24.
275. Garbingas vardas onuškiečiams, *Spalio vėliava*, 1984, gruodžio 25.
276. Gasiūnas V. Darbštumas pelnė pripažinimą, *Spalio vėliava*, 1984, vas. 23.
277. Gasiūnas V. Pirmūnų gretose, *Tarybinis mokytojas*, 1984, kovo 31.
278. Grigiškis V. Šventėje – keturi kolektyvai, *Spalio vėliava*, 1984, birž. 2.
279. Varneckas S. Kokia šventė be dainų, *Spalio vėliava*, 1984, vas. 4.
280. Apie Didžiojo Tėvynės karo veteraną P. Žeižį, *Spalio vėliava*, 1985, geg. 7.
281. *Tarybų Lietuvos enciklopedija*, Vilnius, 1985, t. 1: Apvalasai, p. 93; Degesynė, p. 403; Didsodė, p. 428; Gelumbė, p. 596.
282. Grigiškis V. Geriausiai į dainų šventę, *Spalio vėliava*, 1985, sausio 1.
283. Indrašius V. Ištikimas kovotojas, *Spalio vėliava*, 1985, gruodžio 10.
284. Juodupės gyventojai Didžiojo Tėvynės karo veteranai (nuotrauka), *Spalio vėliava*, 1985, sausio 12.
285. Žuvusiojo majoro F. Gegner dukra Ala Gegner-Ivanovska Juodupės karių kapinėse (nuotrauka), *Spalio vėliava*, 1985, geg. 9.
286. Stankevičiūtė R. Chorui – 39, *Spalio vėliava*, 1985, liepos 20.
287. Vaitkevičius J. Tekstilinkų maršrutai, *Spalio vėliava*, 1985, rugs. 7.
288. Visockas D. Juodupėje, *Spalio vėliava*, 1985, birž. 14.
289. Jankauskaitė M. Išbandymų metas, 1986, liepos 9.
290. Juodupė, *Mažoji tarybinė lietuvių enciklopedija*, Vilnius, 1986, t. 2, p. 149.
291. Muchinas D. Dabar viską lemiamė mes, *Laikas ir įvykiai*, 1986, nr. 15, p. 13–14.
292. Zabukaitė D. Vynuogynų ir poezijos harmonija, *Spalio vėliava*, 1986, birž. 17.
293. Jočys A. Fabriko veidrodis, *Spalio vėliava*, 1987, sausio 23.
294. Jočys A. Įmonės jubiliejus, *Spalio vėliava*, 1987, birž. 20.
295. *Tarybų Lietuvos enciklopedija*, Vilnius, 1987, t. 3: Nemunas, p. 196; Raišiai, p. 496.
296. Antanas Gailiūnas prie savo vynuogių (nuotrauka), *Švyturys*, 1987, nr. 5, p. 29.
297. Naujas „Nemuno“ fabriko administracinis pastatas, *Spalio vėliava*, 1987, kovo 6.
298. Pirmauja rajone, *Spalio vėliava*, 1987, rugs. 8
299. Raišys J. Fabriko darbuoliai, *Spalio vėliava*, 1987, spalio 22.
300. Raišys J. Į „Nemuno“ fabriką, *Spalio vėliava*, 1987, vas. 27.
301. Raudonis J. Geros produkcijos reikia kasdien, *Spalio vėliava*, 1987, birž. 2.
302. Ir namie, ir fermoje, *Spalio vėliava*, 1988, bal. 14.
303. Knygų šventovė Juodupėje, *Spalio vėliava*, 1988, birž. 21.
304. Naujajame Rokiškio r. Juodupės gyvenvietės knygyne (nuotrauka), *Laikas ir įvykiai*, 1988, nr. 23.
305. Onušio garbės ženklo ordino tarybinis ūkis 1958–1988 (įkūrimo 30-mečiui bukletas), tekstas A. Ašakėno – Onušis: OTU. b. m. Rokiškis Panevėžio sp. Rokiškio ? 1988.
306. Tarybų Lietuva: dienos ir darbai, *Tiesa*, 1988, spalio 29.
307. Tekstilės pramonė, *Tarybų Lietuvos enciklopedija*, Vilnius, 1988, t. 4, p. 300.
308. Rudenka I. Kada prasideda žygdarbis, *Spalio vėliava*, 1988, gruodžio 24.
309. Blaževičius P. Statykime paminklą Juodupės kankiniams, *Spalio vėliava*, 1989, bal. 22.
310. Bliūdžiūtė S. Ar prikelsim paminklą, *Spalio vėliava*, 1989, bal. 6.
311. Jankauskas R. Milijonai metrų audinių, *Tiesa*, 1989, rugs. 12.
312. Jurgelis J. Juodupėje, *Komjaunimo tiesa*, 1989, vas. 7.

313. Kanopienė L. Reguiem nukryžiuotajai Lietuvai, *Kultūros barai*, 1989, nr. 6, p. 11–15.
314. Pranskas A. Pargrižtančio laiko akistatos, *Jaunimo gretos*, 1989, nr. 12, p. 18.
315. Rastenis M. Ak tie dvarai dvareliai, *Spalio vėliava*, 1989, vas. 18.
316. Baliukonytė G. Kraupi naktis Juodupėje, *Karys*, 1990, nr. 6, p. 375.
317. Baliukonytė G. Kraupi naktis Juodupėje, *Trimitas*, 1990, rugs., p. 5.
318. Gogelytė A. Karstuose sugrįžusi jaunystė, *Vakaro naujienos*, 1990, rugpj. 7.
319. Margilevičienė V. Neįgyvendinama vedėjos svajonė (Apie Juodupės lopšelių-darželių), *Gimtasīs Rokiškis*, 1990, rugs. 8.
320. Pranskūnas V. Laikrodīs sustojo. O laikas? *Gimtasīs Rokiškis*, 1990, spalio 30.
321. Akstinienė A. *Caritas Numonam Excidit (Apie vyskupą A. Deksnį)*, Vilnius, 1991.
322. Byčkovskaja D. Balys Vasiliauskas. 50 metų Juodupės tragedijai, *Gimtasīs kraštas*, 1991, birž. 12.
323. Byčkovskaja D. Jonas Stelionis. 50 metų Juodupės tragedijai, *Gimtasīs Rokiškis*, 1991, birž. 19.
324. Byčkovskaja D. Kur radau tikinčiuosius, ten išliko lietuviybė (Apie vyskupą A. Deksnį), *Gimtasīs kraštas*, 1991, rugs. 25.
325. Byčkovskaja D. Skausme pabūkime kartu: 50 m. Juodupės tragedijai, *Gimtasīs Rokiškis*, 1991, geg. 29.
326. Čikotaitė D. Geros sveikatos ir suaugusiems, ir vaikams (Apie Onušio med. punkto darbuotojas A. Keliuotienę ir R. Dirsienę), *Gimtasīs Rokiškis*, 1991, kovo 30.
327. Čikotaitė D. Viena iš medikių (Apie Juodupės apylinkės medicinos seserį L. Rušėnienę), *Gimtasīs Rokiškis*, 1991, vas. 27.
328. Margilevičienė V. Geriausias vaistas (Apie Juodupės ligoninės vyr. gydytoją A. Kulbeckaitę), *Gimtasīs Rokiškis*, 1991, vas. 6.
329. Margilevičienė V. Gimtinėn negrįžęs, *Gimtasīs Rokiškis*, 1991, birž. 14.
330. Margilevičienė V. Ir neužges lietuvių židinys – Juodupės tragedijos minėjimas, *Gimtasīs Rokiškis*, 1991, birž. 28.
331. Margilevičienė V. Kas papuoš moterį, *Gimtasīs Rokiškis*, 1991, spalio 30.
332. Margilevičienė V. Lietuvos pakrašty: fotoreportažas iš Onušio, *Gimtasīs Rokiškis*, 1991, lapkr. 8.
333. Margilevičienė V. Tebūna tiesa ir ramybė: 50 m. Juodupės tragedijai, *Gimtasīs Rokiškis*, 1991, birž. 21.
334. Margilevičienė V. Trisdešimt... (Apie Juodupės apylinkės ambulatorijos medikus), *Gimtasīs Rokiškis*, 1991, vas. 20.
335. Pupienis A. Kaimas prie Vyžuonos, *Kraštotyra*, Vilnius, 1991, kn. 25, p. 42–71.
336. Už laisvę žuvę šauliai (Antanas Balčiūnas, Ignas Balčiūnas, Mandagiškio k.), *Trimitas*, 1991, geg. 16–31, p. 3.
337. Varneckas S. Yra šalis, kur upės teka. Vienos biografijos pėdsakais (Apie juodupietės V. Mikėnienės jaunystę ir tremties metus), *Gimtasīs Rokiškis*, 1991, kovo 30.
338. Varneckas S. Juodupė – tai visų pirma „Nemunas“, *Gimtasīs Rokiškis*, 1991, kovo 20.
339. Byčkovskaja D. Kultūros centras Juodupėje, *Gimtasīs Rokiškis*, 1992, sausio 24.
340. Gylienė B. ir kt. Ar nepamiršote gimtinės? *Gimtasīs Rokiškis*, 1992, liepos 3.
341. Margilevičienė V. Mokytojai: Kaimo devynmetėje, *Gimtasīs Rokiškis*, 1992, sausio 3.
342. Pranskūnas V. Apie praeitį ir šiandieną, *Gimtasīs Rokiškis*, 1992, vas. 21.
343. Šedys J. Dar kartą apie Juodupės tragediją, *Lietuvos žinios*, 1992, kovo 24–26.
344. Už laisvę žuvę šauliai (Jurgis Meiliūnas, Onušio k., Pranas Mažeikis, Armonių k.), *Trimitas*, 1992, nr. 1, p. 4.

345. Už laisvę žuvę šauliai (Juozas Meliūnas, Onušio k.), *Trimitas*, 1992, nr. 2, p. 5.
346. Už laisvę žuvę šauliai (Vladas Kalpokas, Juodupės m.), *Trimitas*, 1992, spalio 16–31, p. 6.
347. Juodupės vilnos audiniai domisi šveicarai ir anglai, *Lietuvos rytas*, 1993, liepos 1.
348. Mikalkėnas A. Atlyginimai audėjams siūlomi natūra, siūlų ritėmis arba audinių atraižomis, *Lietuvos rytas*, 1993, spalio 21.
349. Mikalkėnas A. Vietoj atlyginimų audėjams siūlo audinius ir siūlus, *Panevėžio rytas*, 1993, spalio 23, p. 3.
350. Pranskūnas V. Daina dar skamba, *Gimtasė Rokiškis*, 1993, rugs. 14.
351. Varneckas S. Likimas lėmė išlikti, *Gimtasė Rokiškis*, 1993, rugs. 14, 18, 25.
352. Varneckas S. Likimas lėmė išlikti. Antroji nelaisvė, *Gimtasė Rokiškis*, 1993, rugpj. 28.
353. Varneckas S. Likimas lėmė išlikti. Nėra žmogaus – nėra problemos, *Gimtasė Rokiškis*, 1993, rugs. 1.
354. Varneckas S. Likimas lėmė išlikti (Iš juodupiečio J. Rudoko prisiminimų), *Gimtasė Rokiškis*, 1993, rugs. 4.
355. Zibolienė D. Ar Kauno verslininkai išgelbės Nemuną? *Gimtasė Rokiškis*, 1993, lapkr. 16.
356. Akcinė bendrovė Juodupės „Nemunas“ – padėtis, atrodo, taisosi, *Gimtasė Rokiškis*, 1994, liepos 21, p. 2.
357. Alfimova K. Noriu, kad visi gyventume santarvėje, *Gimtasė Rokiškis*, 1994, bal. 26.
358. Baltuškaitė A. AB Juodupės „Nemunas“ vadovai nuogaštai, kad 700 darbuotojų gali likti bedarbiai, *Panevėžio rytas*, 1994, liepos 28.
359. Baltuškaitė A. AB Juodupės „Nemunas“ skolų mokėjimo terminai atidėti: varžytinės neįvyko, *Panevėžio rytas*, 1994, rugpj. 13.
360. Bielinis J. Juodupiečio A. Gailiūno išvestos vynuogių veislės galėtų tapti Lietuvos vynuogininkystės pradžia, *Gimtasė Rokiškis*, 1994, spalio 8.
361. Rastenis M. Kaip sudominsi? Kolega – kolegai, *Dialogas*, 1994, sausio 14, p. 3.
362. Stasiūnienė L. Juodupiečiai skaičiuoja centus, bet tikisi, kad gyvenimas pagerės, *Gimtasė Rokiškis*, 1994, liepos 23.
363. Baltuškaitė A. Meno centre – juodupiečių paroda, *Panevėžio rytas*, 1995, lapkr. 21, p. 7.
364. Briedienė R. Siūlais už butą neužmokėsi. Juodupės audinių fabriko metraštis nebaigtas, *Diena*, 1995, bal. 25.
365. Lietuviški audiniai – amerikiečiams, *Diena*, 1995, gruodžio 19, p. 3.
366. Marcijonas P. Gabiausi Juodupės vaikai galės mokytis gimnazijoje, *Gimtasė Rokiškis*, 1995, birž. 6.
367. Ryliškis D. A. Gailiūno vynuogės, *Mūsų sodai*, 1995, nr. 9, p. 4–5.
368. Skardžius R. Ar atsigaus Juodupės „Nemunas“? *Gimtasė Rokiškis*, 1995, geg. 13.
369. Stankevičiūtė R. Juodupė: ar statys išvykstantys atminimo kryžius? *Gimtasė Rokiškis*, 1995, sausio 17.
370. Stundienė R. Mažo miestelio didelė (ne)viltis: ekonomika, *Respublika*, 1995, geg. 11, p. 11.
371. Ivanauskas E. *Lietuvos pinigų lobiai*, Vilnius, 1995, p. 338.
372. Zibolienė D. Uždarius vaikų lopšeliu-darželiu Didsodėje, Onuškėje, Lukštuose... *Gimtasė Rokiškis*, 1995, gruodžio 19.
373. Zibolis A. Puošmenos iš miškų, *Gimtasė Rokiškis*, 1995, sausio 10.
374. Baltuškaitė A. Juodupiečiai tikisi sulaukti geresnių laikų, *Panevėžio rytas*, 1996, geg. 30, p. 8.
375. Čėsna R. Juodupės Nemunas: Būti ar nebūti, *Litas*, 1996, spalio 10, p. 3.
376. Daugėla S. Visą laiką kankino abejonės – konfliktas po penkiolikos metų, *Gimtasė Rokiškis*, 1996, geg. 30.
377. Ypatingas Leonilės pomėgis (Juodupietė L. Butkienė), *Gimtasė Rokiškis*, 1996, rugs. 28.

378. Juodupės „Nemunas“ sustabdė gamybą, *Gimtasīs Rokiškis*, 1996, vas. 22.
379. Jurgelionis R. Kur dingio „Garbės ženklas“ ordinas? Keli štrichai apie Onuškio krašto praeitį ir dabartį, *Rokiškio žinios*, 1996, spalio 15.
380. Mažeikis F. Genocido pėdsakai Juodupėje, *Gimtinė*, 1996, liepos 1–31, p. 5.
381. Mažeikis F. Skaudi atmintis: Juodupės žudynėms 55 metai, *Gimtasīs Rokiškis*, 1996, birž. 22.
382. Minkevičienė A. Apie vynuoges, vynu ir valdžią, *Gimtasīs Rokiškis*, 1996, spalio 26.
383. Minkevičienė A. Juodupės parapijai – 60, *Gimtasīs Rokiškis*, 1996, bal. 11.
384. Minkevičienė A. Kelionė po rudenėjančią Juodupės seniūniją, *Gimtasīs Rokiškis*, 1996, rugs. 21.
385. Minkevičienė A. Onuškis: biblioteka – tai ne tik knygos, *Gimtasīs Rokiškis*, 1996, bal. 23.
386. Minkevičienė A. Seno kaimo viltis, *Gimtasīs Rokiškis*, 1996, spalio 29.
387. Minkevičienė A. Sukasi Rėdos ratas, *Gimtasīs Rokiškis*, 1996, kovo 12.
388. Minkevičienė A. Užubaliai: kaimo senolis, *Gimtasīs Rokiškis*, 1996, kovo 21.
389. Zibolienė D. AB Juodupės „Nemunas“ miestelėnų rūpesčiai, *Gimtasīs Rokiškis*, 1996, kovo 28.
390. Zibolienė D. Saulė šviečia, bet nešildo (Aleknų kaimo žmonės), *Gimtasīs Rokiškis*, 1996, sausio 16.
391. Adomavičienė G. Apjuoskit vynuogėm pasauli! Uogų kraitelė, *Šeiminkė*, 1997, lapkr. 5 (priedas „Rasos“, p. 12).
392. Baltuškaitė A. Juodupės „Nemunas“ rengs uzbekų karius, *Lietuvos rytas*, 1997, spalio 7, p. 16.
393. Baltuškaitė A. Juodupiečiai tikisi baigti moksleiviškas atostogas, *Panevėžio rytas*, 1997, rugpj. 6.
394. Baltuškaitė A. Kelios dešimtys pensininkų trokšta bendrovės bankroto, *Panevėžio rytas*, 1997, lapkr. 15, p. 4, 6.
395. Baltuškaitė A. Mokyklos stadione atsirado sniego skulptūrų parkas, *Panevėžio rytas*, 1997, sausio 14, p. 5.
396. Baltuškaitė A. Vynuogių karalius dieną užbaigia parašydamas eilėraštį, *Panevėžio rytas*, 1997, lapkr. 15, p. 4.
397. Čekytis R. Atėmė sveikatą, atimkite ir gyvybę, *Atgimimas*, 1997, geg. 23, p. 1, 4.
398. Dėl gimnazijos statuso teikimo: Lietuvos švietimo ir mokslo ministerija. Kolegijos nutarimas. 1997 05 30, nr. 36, *Dialogas*, 1997, birž. 13, p. 10.
399. „Gimtojo Rokiškio“ premija geriausiems laikraščio platintojams, *Gimtasīs Rokiškis*, 1997, kovo 8.
400. Meškauskienė J. Lietuvos Sibiras – Rokiškyje, *Darbininkų balsas*, 1997, geg. 9.
401. Milaknienė R. Mokytojo Mingailos Rastenio pamokos, *Gimtasīs Rokiškis*, 1997, geg. 22.
402. Minkevičienė A. Sena ir kasdien nauja, *Gimtasīs Rokiškis*, 1997, birž. 5.
403. Mokykla Juodupėje, *Dialogas*, 1997, birž. 20, p. 7.
404. Piliakalnių ir geležies amžiaus gyvenvietės: Archeologinių paminklų tyrinėjimai Lietuvoje 1996 metais, *Lietuvos istorijos metraštis*, 1996, Vilnius, 1997, p. 502–503.
405. Pirmoji gimnazija rajone, *Panevėžio rytas*, 1997, birž. 3, p. 5.
406. Ryliškis D. A. Gailiūno vynuogės – 1997 m., *Sodininko kalendorius*, 1997, bal. 25.
407. Stasiūnienė Z. Laisvės gynėjų diena Juodupėje, *Gimtasīs Rokiškis*, 1997, sausio 16.
408. Urbonas R. Pono Antano vynuogės, *Valstiečių laikraštis*, 1997, lapkr. 4, p. 3.
409. Baltuškaitė A. Darbininkai streikavo, *Panevėžio rytas*, 1998, liepos 28, p. 5.

410. Dėl gražintinos finansinės paramos teikimo laikinų finansinių problemų turinčios akcinės bendrovės Juodupės „Nemunas“ darbuotojų reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, iš dalies tenkinti. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 1998 m. gruodžio 22, nr. 1479, *Valstybės žinios*, 1998, gruodžio 24, nr. 113, p. 24–25.
411. Godunavičienė M. Ir tapyba, ir poezija (Juzefos Čeičytės tapybos paroda), *Vakaro naujienos*, 1998, kovo 12.
412. Jurgaitis R. Ar dar gyvas „Nemunas“, *Rokiškio pragydruliai*, 1998, kovo 14, p. 6.
413. Kalnas, vadintas Sidabrine. Istorinė, mitologinė vertė. Valiūniškio k., Juodupės seniūnija, Rokiškio r., *Valstybės žinios*, 1998, rugs. 5.
414. Marcijonas Petras, *Kas yra kas Lietuvoje 97/98*, Kaunas, 1998, p. 434.
415. Minkevičienė A. Apie giminytę su buvusiu prezidentu, bulvėse rastą auksinį Komaro medalį ir Velykų papročius, *Gimtasias Rokiškis*, 1998, bal. 11.
416. Minkevičienė A. „Gimiau tinkamoj vietoj tinkamu laiku...“ Šeštadienio svetainė (mezgėja, siuvėja Sigita Saniuk), *Gimtasias Rokiškis*, 1998, rugs. 5.
417. Minkevičienė A. Parama Juodupės „Nemunui“: Juodupės seniūnija, *Gimtasias Rokiškis*, 1998, rugs. 23.
418. Paberžytė L. Jutos Juzefos Čeičytės tapyba, *Literatūra ir menas*, 1998, kovo 14.
419. Pivorius K. Juodupės audiniai ir paroda Niujorke, *Ūkininko patarėjas*, 1998, bal. 25, p. 9.
420. Rastenis M. *Gyvenimui aš meile gyvenu: Eilėraščiai*, Vilnius, 1998, 59 p.
421. Rokiškio rajono Juodupės gimnazija: Švietimas: Institucijų pristatymai, *Kas yra kas Lietuvoje 97/98*, Kaunas, 1998, 914 p.
422. Sadauskienė B. Vyskupas iš Vokietijos lankėsi savo tėviškėje, *Gimtasias Rokiškis*, 1998, lapkr. 4.
423. Skardys A. Kodėl žlugs Juodupės „Nemunas“, *Gimtasias Rokiškis*, 1998, gruodžio 30, p. 6.
424. Tautodailininkų kūryba eksponuota pasaulio lietuvių dainos šventės parodoje, *Rankdarbiai*, 1998, nr. 7, p. 10, 20.
425. Visockaitė J. Sakymai: Atvira, drąsi, stipri (Juzefa Čeičytė), *Atgimimas*, 1998, kovo 27.
426. Zdanevičienė R. Juodupiečiai nusipelnė pripažinimo, *Panevėžio rytas*, 1998, bal. 4, p. 4.
427. Zibolienė D. Kultūros namai ir baseinas reikalingi, *Gimtasias Rokiškis*, 1998, birž. 20.
428. Bagušauskas J. R. *Lietuvos jaunimo pasipriešinimas sovietiniam režimui ir jo slopinimas* (Mínima Juodupės vid. mokykla), Vilnius, 1999, p. 348.
429. Baltuškaitė A. Juodupės audėjai laukia bankroto ir įmonės pirkėjų, *Panevėžio rytas*, 1999, spalio 7, p. 8.
430. Bigenienė R. Darželis minės jubiliejų, *Gimtasias Rokiškis*, 1999, geg. 20.
431. Bliūdžiuvienė L. Žinių rinkimo savaitė: Juodupės seniūnija, *Gimtasias Rokiškis*, 1999, sausio 13, p. 4.
432. Skrinskas R. G. Juodupė: Švč. Marijos stebuklingos statulos, *Piligrimo vadovas po stebuklingas Marijos vietas*, Kaunas, 1999, p. 396–397.
433. Kalpokaitė S. Audinių raštai gimsta naktimis, *Panevėžio rytas*, 1999, gruodžio 17, p. 7.
434. Kalpokaitė S. Darbščių rankų ir jautrios sielos menininkė, *Rokiškio pragydruliai*, 1999, gruodžio 16.
435. *Juzefos Čeičytės tapyba*, Vilnius, 1999, 119 p.
436. Lesmanavičienė R. Nemunas merdėja, *Lietuvos žinios*, 1999, rugs. 24, p. 7.
437. Liolienė J. Egzotika Didsodėje, *Rokiškio pragydruliai*, 1999, liepos 13, p. 3.
438. Liolienė J. Gyvenimas – begalinė kantrybė, *Rokiškio pragydruliai*, 1999, rugpj. 10.

439. Minkevičienė A. Ar galima nusipirkti namą už dešimt pensijų? *Gimtasīs Rokiškis*, 1999, spalio 14.
440. Minkevičienė A. Už skolas nutrauktas elektros tiekimas, *Gimtasīs Rokiškis*, 1999, rugs. 1.
441. Montvila N. Juodupės šviesuliai: šiandien – Pasaulinė pašto diena, *Rokiškio pragedruliai*, 1999, spalio 9.
442. Pupelis R. Afrikos stručiai traukia smalsuolius, *Panevėžio rytas*, 1999, rugpj. 28.
443. Rastenis M. Mingaila Rastenis: ne aš vijausi vardą, o vardas mane, *Gimtasīs Rokiškis*, 1999, birž. 12.
444. Rastenis M. Viename asmenyje gali tilpti ir pedagogas, ir poetas, *Rokiškio pragedruliai*, 1999, rugs. 30.
445. Sadauskienė B. Apie tai, kas už balos gamina garsųjį „Selteris“. Tūkstantmetis: Ažubaliai, *Gimtasīs Rokiškis*, 1999, birž. 2.
446. Sadauskienė B. Juodupės „Nemunas“ nori parsiduoti amerikiečiams, *Gimtasīs Rokiškis*, 1999, bal. 21.
447. Sadauskienė B. Kompiuteriai – kavoliškėnų dovana Juodupės seniūnijai, *Gimtasīs Rokiškis*, 1999, liepos 8, p. 3.
448. Sadauskienė B. Uzbekai vilkės „Nemuno“ austomis milinėmis, *Gimtasīs Rokiškis*, 1999, bal. 14.
449. Samaninė pelkė (Onuškie apyl.), *Žemės atmintis: Lietuvių liaudies padavimai*, Vilnius, 1999, p. 286.
450. Stražnickienė O. Esu vynuogių ir poezijos vergas – sako Gailiūnas, pusė šio šimtmečio paskyręs vynuogių selekcijai, *Ekstra*, 1999, rugs. 13, nr. 36, p. 36.
451. Tervidyte E. Juodupėje pas Marcijoną, *Dialogas*, 1999, bal. 23, p. 7.
452. Varneckas S. Onuškis: kaimas ir vėl kryžkelėje, *Rokiškio pragedruliai*, 1999, sausio 29, p. 4.
453. Zdanevičienė P. Už skolas – kultūros namai ir baseinas, *Panevėžio rytas*, 1999, geg. 31, p. 7.
454. Zibolienė D. Didžiausi pasaulio paukščiai stebina juodupiečius, *Gimtasīs Rokiškis*, 1999, bal. 21.
455. Baltuškaitė A. Vilnų audėjai užsidirbo plytų, *Panevėžio rytas*, 2000, gruodžio 22, p. 8.
456. Baltuškaitė A. Vilties suteikia amerikiečiai, *Panevėžio rytas*, 2000, birž. 19, p. 10.
457. Jovarauskas R. Nelinksmos senojo audėjo mintys apie šiuos laikus: Juodupė, *Gimtasīs Rokiškis*, 2000, spalio 12.
458. Kielienė Z. Pučka Vytautas (1930–1999): Nekrologas, *Dialogas*, 2000, gruodžio 15, p. 15.
459. Matukas P. Saulės uogos Juodupėje, *Valstiečių laikraštis*, 2000, rugs. 30, p. 11.
460. Matukas P. Stručiai ūkininko kieme: Verslo paieška, *Valstiečių laikraštis*, 2000, lapkr. 21.
461. Minkevičienė A. Amerikiečių „intervencija“ į Juodupę, *Gimtasīs Rokiškis*, 2000, sausis 20.
462. Minkevičienė A. „Baltik Mills“ dirbti ketina jau vasarį, *Gimtasīs Rokiškis*, 2000, sausio 27.
463. Minkevičienė A. Didėjanti socialinė įtampa reikalauja sprendimų, *Gimtasīs Rokiškis*, 2000, geg. 11.
464. Minkevičienė A. Kiaušinis, kurio pakaktų viso kaimo stalui, *Gimtasīs Rokiškis*, 2000, bal. 22.
465. Minkevičienė A. Rengiamas masinis atleidimas iš darbo, *Gimtasīs Rokiškis*, 2000, liepos 19.
466. Onuškie ir Ragelių grūdų sandėliai – magazinai, *Lietuvos architektūros istorija*, Vilnius, 2000, t. 3, p. 75.
467. Orintas A. Išaudė gimtines herbas, *Ūkininko patarėjas*, 2000, rugs. 28, p. 15.
468. Pranskūnas V. Bedarbių miestelio nuotyčiai, *Privatus seklys*, 2000, birž. 9–15, p. 4.
469. Sadauskienė B. Griūvančio dvaro liudininkė rūtų neaugina, *Gimtasīs Rokiškis*, 2000, sausio 13.
470. Zdanavičienė R. Uždaroma ligoninė, *Panevėžio rytas*, 2000, liepos 27, p. 8.

471. Baltuškaitė A. Sovietų kariai atnešė nepriklausomybę? Byloja nauji užrašai kapinėse, *Gimtas Rokiškis*, 2001, rugs. 6.
472. Baltuškaitė A. Uždarbis, kaip ir turėtos akcijos, nuplauks? *Panevėžio rytas*, 2001, bal. 7, p. 14.
473. Jovarauskas R. Japoniją su Juodupe suvedė internetas, *Gimtas Rokiškis*, 2001, spalio 18.
474. Milaknienė R. Dievo užmirštose vietose: Tūkstantmetis, *Gimtas Rokiškis*, 2001, rugs. 11.
475. Totorytė R. Juodupė: gyvenamajame ir mirusiųjų kaimelyje – buvusių tekstilinių likimai, *Respublika*, 2001, liepos 21, priedas *Provincija*, p. 20.
476. Vaičiūnienė R. Audėjas verslo ėmėsi nusivylęs atlyginimu (audėjas S. Baronas), *Panevėžio rytas*, 2001, rugs. 12, p. 7, nuotr.
477. Zdanavičienė R. Karių kapai tvarkomi už rusų pinigais, *Panevėžio rytas*, 2001, rugs. 8, p. 9.
478. Zibolienė D. Seniausioje apskrities bažnyčioje pasvirusi siena (Onuškių bažnyčia), *Gimtas Rokiškis*, 2001, gruodžio 1.
479. Zibolienė D. Tik panašėja į zombių miestelį, *Gimtas Rokiškis*, 2001, kovo 22.
480. Bagdonas V. Lietuvių tautą žeidžiantis užrašas pakeistas, *XXI amžius*, 2002, vas. 6, p. 15.
481. Endriukaitis A. Kolaboranto kelias, *XXI amžius*, 2002, sausio 16, p. 15.
482. Baltuškaitė A. „Baltik Mills“ didžiausias rūpestis – darbo jėga, *Gimtas Rokiškis*, 2003, lapkr. 12, p. 4, nuotr.
483. Milaknienė R. Bažnyčios vertybes naikino gaisrai (Juodupės bažnyčia), *Gimtas Rokiškis*, 2003, bal. 15, p. 4.
484. Minkevičienė A. Geriausias titulas pirmą kartą atiteko juodupėnui (Metų ūkio nugalėtojas Vidmantas Meilus), *Gimtas Rokiškis*, 2003, spalio 15, p. 1–2.
485. Minkevičienė A. Karjera: nuo kūriko iki apygardos teisėjo, *Gimtas Rokiškis*, 2003, spalio 11, p. 5, nuotr.
486. Minkevičienė A. Šventėje „ūkininko ašaros ir šviežios lašinių paltys“, *Gimtas Rokiškis*, 2003, spalio 21, p. 1, 3, nuotr.
487. Zibolienė D. Geriausiems – linkėjimai ir dovanos, *Gimtas Rokiškis*, 2003, spalio 22, nuotr.
488. Zibolienė D. Labdaros koncertas pranoko organizatorių lūkesčius, *Gimtas Rokiškis*, 2003, gruodžio 16, p. 3.
489. Baltuškaitė A. Juodupėje plečiamas paslaugų verslas, *Gimtas Rokiškis*, 2004, geg. 6, p. 3, nuotr.
490. Deksnys B. Kunigas Jonas Skruodys – lietuviybės Vilniuje puoselėtojas, *Naujoji Romuva*, 2004, nr. 4, p. 2–7, nuotr.
491. Januškevičius L. *Lietuvos parkai, 2004: Ilzenbergo parkas*, p. 168–169, Onuškių parkas, p. 242–243.
492. Makšimienė D. Ūkininkai privengia galingų stručio kojų, *Panevėžio rytas*, 2004, spalio 2, p. 1, 7.
493. Rokiškio pakraštyje velykinius kiaušinius deda stručiai, *Kauno diena*, 2004, bal. 10, p. 16.
494. Baltuškaitė A. Miestelio verslininkai veria vartus į Europą (Juodupės verslininkai Genovaitė ir Petras Kažemėkai), *Gimtas Rokiškis*, 2005, geg. 25, p. 1, 4, nuotr.
495. Geriausios audėjos paroda muziejuje (apie tautodailininkę Genę Šimėnienę), *Gimtas Rokiškis*, 2005, bal. 5, p. 5, nuotr.
496. Makšimienė D. Menininko prigimties neužgožė nei kūriko darbas, nei ligos (apie Rimantą Vilką), *Panevėžio rytas*, 2005, vas. 10, p. 8.
497. Milaknienė R. Jauniausi Neta@ys projekto dalyviai iš Juodupės (Juodupės gimnazijos mokiniai renka medžiagą apie Juodupę), *Gimtas Rokiškis*, 2005, sausio 13, p. 6, nuotr.
498. Milaknienė R. Jubiliejui – knyga apie gyvenimo kūrybą (apie drožėją Stanislovą Bronių Milaknį), *Gimtas Rokiškis*, 2005, geg. 31, p. 4.
499. Milaknienė R. Į vadovus – be konkurencijos (Juodupės gimnazijos direktorius – Alvydas Damoševičius), *Gimtas Rokiškis*, 2005, rugpj. 23.
500. Zibolienė D. Juodupėje – „Rojaus obuolio“ apdovanojimai, *Gimtas Rokiškis*, 2005, sausio 4, p. 4–5, nuotr.

English summaries of the papers approved
by the “Lietuvos valsčiai” Monograph
Series Lithuanian Local Researches
Commission for Scientific Works

Juodupė–Onuškis land subsurface structure
and Tumasoniai magnetic anomaly

Dr. Jeolampijus Laškovas and Dr. Antanas Ražinskas

The magnetic anomaly of Tumasoniai was established by means of Juodupė–Onuškis land magnetometric research in 1935–1938. In 1949–1960 the gravimetric investigations were carried out. After World War II the borings of Butkūnai-241 (862.7 m), Garsenė-2, -2a (942.3 m) and tens of shallower boreholes were drilled.

The land geological cross-section is made up of the Palaeoproterozoic crystalline basement rocks and of the sediments lying over the Neoproterozoic Vendian, the Palaeozoic Cambrian, the Ordovician, the Silurian, the Devonian and the Cenozoic quartz. The magnetic anomaly of Tumasoniai is of 12 × 3 km area. The ore deposit in Garsenė-2a borehole is lying in the depth of 1,000.5–117.8 m. It is made up of quartz magnetite. The stratum thickness is 200 m. The iron quantity in it is 38.77–55.12%. The prognosticated resources are 2.16 billion tons. The Ordovician facies cross section is worth mentioning. Some of the strata complexes (suites, members) are called after the land place names (Armoniai, Juodupė, Vaidlėnai, Vyžūnai, Alksniai and others), they are recognized as stratotypes and introduced into the Baltic and European platform stratigraphic schemes.

Farm-stead green plantations, orchards,
nature gifts in the north of Rokiškis land

Dr. Jonas Šėdys

About 1940 some old villages' green plantations and their vivid fragments in many other areas still survived. Abundant lime, maple, ash-tree, *Salix alba var argentea* and rare oaks grew in old villages. Birches grew along the road Juodupė–Onuškis. Decorative bushes and shrubs included lilacs, jessamines, snowball trees, bird-cherries, spiraeas, snowberries, slovenwoods.

While individual farms were being established, the following species of trees and bushes were used: pine, spruce, rowan-tree, horse-chestnut, poplar, pea shrub, haggrose, Russian olive (*Elaeagnus angustifolia*) and purple osier willow (*Salix purpurea*).

Perennial flowers predominated in flower gardens of old villages. They were: green rue, *Rudbeckia laciniata*, phlox, tiger lily (*Lilium lancifolium*), common peony, evening primrose, garden asparagus, bleeding heart, day lily and reed canary grass. Also annual flower species were spreading in the individual farms: dahlias, daffodils, irises, later also tulips and gladioli.

Some beautifully blossoming local flora plants were not cultivated in the flower gardens but blossoms of many of them were picked up for bunches, garlands and wreaths. Especially great respect was assigned to such plants as: pasqueflower, wind-flower, globeflower, primrose and lady-slipper.

There were no orchards, only solitary apple-, cherry-, plum-trees and currant-shrubs grew at those old village farm-steads. Only a rare farm-stead owner planted an orchard, many of them restricted themselves by planting a few fruit-trees. Old folk selection, well-known apple-trees were spreading. Only thanks to horticulture enthusiasts, fertile and good taste apple-tree species now widely known reached these places. Quite a few of them now would be worth cultivated in ecological orchards. Sour cherries (*Cerasus austere*) predominated, they grew high and gave poor harvest. Only some farm-steads at Onuškis cultivated *Cerasus collina* producing abundant harvest of vividly red, big berries. They spread into many other localities. Few plum-trees were cultivated, people did not know how to look after them, thus, their harvest was poor. Red currants producing abundant harvest every year were cultivated almost everywhere, and black currant species began spreading.

From olden times various wild berries: such as cloudberry, raspberry, cranberry, bilberry, cow-berry, wild strawberry were being gathered. Only bog whortleberries and roebuckberries were not gathered. Many people were fond of mushrooming. Everybody gathered edible boletus, orange-cap and birch boletus, yellow boletus, chanterelles and various russules and only experienced mushroomers gathered white-caps. Some older people gathered medicinal herbs, they asked their grandchildren to help. Some forage plants also were gathered.

Juodupė—the Region of Olden Sėliai (regional prehistory approach)

Doc. Dr. Gintautas Zabiela

Klaipėda University

Regional prehistory can develop in three directions: (1) elucidation of regional specificity, (2) formation of the region and exposure of its historical evolution, and (3) display of the region as a multifunctional phenomenon. The analysis of the Juodupė area prehistory is feasible in the first two aspects with three main stages distinguished: A—from the 1st millennium B.C. to the start of the 1st millennium A.D. (the culture of stroked pottery); B—from the 3rd to the 6th centuries (the culture of the North-eastern Lithuanian barrows), and C—New Ages (from 16th c. to the first half of 17th c.)

12 barrows of the Stage A are known, including the settlements situated on Stupeli barrow and at its base, as well as an unfortified site on the island of Lake Krigànu, which make the basic target for investigations. Rich archaeological material collected during these investigations showed the changing character of the settling in this area, where the process was enhanced at the start of the 2nd mil-

lennium, when the settlement grew up to a local centre—the Stupeli Barrow. In 16th c. the region was cut by the state borderline that affected further development of the area.

Klaipėda University, Herkaus Manto St. 84, 92294 Klaipėda,
gzabiela@gmail.com

Olden Onuškis Called Hanuszyszki for Four Centuries

Bronius Deksnys

Lithuanian Culture Research Institute

Based on analysis of publications and archive documents reflecting the historical evolution of the Sėliai (a Baltic tribe) lands, the author elucidates the colonisation of the Sėla area by the Grand Principality of Lithuania and its further history. It is shown that at the end of 15th c. the Kurkliai nobleman Hanusas Gailiminaitis, having no permission of the sovereign, deforested the area at the Livonian border and founded a manor there (the Hanuszyszki toponym originated from Hanus). The Alexander Grand Duke of Lithuania disseised the estate from Hanus in 1499 and transferred it to Grigalius Astikas (Gregory Ostik) who was the marshal of the duke's court. The author describes the past of the Hanuszyszki manor under the Astikai (16th c.), the Rajeckis (17th c.), the Chominskis (18th c.) and the Komars (19th c.).

Peasants, which lived in the area of this manor from 17th c., are described in the article. The author presents a treatise on economy by Gedeon Rajecki, the owner of the manor in the first half of 17th c., who wrote about farming peculiarities in the North–eastern Lithuania of that period. Formation of the Hanuszyszki parish is also discussed with the geographical description of the area done by its Dean Antanas Vainauskas. The analysis of the inventory of the Hanuszyszki manor compiled at the end of 18th c. and describing the manor's farm as well as villages with their population is presented. The oaths of stewards, headmen, seeders and woodmen given in Lithuanian in the inventory are shown.

Elucidating the past of the 19th century Hanuszyszki, newly found documents are published about the poet Valerijonas Ažukalnis, who lived there nearly a decade. Discussing the 1863 Rebellion events in the North-east Lithuania, a hypothesis is presented that one of the rebel leaders—Antanas Mackevičius (Antoni Mackiewicz)—lead his men from Rokiškis and Žiobiškis to the Biržai Woods trough Hanuszyszki.

It is also discussed how the Hanuszyszki toponym turned into Onuškis in Lithuanian (fixed at the end of 19th c.). The article describes how the peasant farms were growing after the abolition of the serfdom and their mental culture was developing.

Spreading of up-to-date machinery in Juodupė area

Genovaitė Žukauskienė

A spinning and carding factory mill founded by Oskaras Trėjus (Oskars Treijs) in 1907, later expanded by weaving services, not only made a start for use of modern up-to-date technologies in Juodupė area, but also determined further growth of the settlement and its development. In 1914, the weaving mill was among the largest factories and enterprises in the Kaunas province (guberniya) and had received prizes and medals for production of high quality.

The paper describes the machinery used in this weaving mill, which favoured to improve skills of the workers, further promote modern technologies and spread them in Juodupė and adjacent areas. Other appliances used at home and in manufacturing, transportation means (bicycles, motorcycles, cars), music reproduction devices, such as phonographs and gramophones, are profiled in it. Moreover, the analysis of spreading of electricity production plants, use of telephone, cinema, radio and other appliances during the interwar period is also given.

People in Juodupė area used to be engaged in traditional and nontraditional crafts and businesses, designing and producing things which had been difficult to purchase. They were interested in technological innovations, introducing them into production and daily life in order to make the works performed easier and more efficient.

genovaitezuk@gmail.com

Names of the Onuškis Parish Natives

Prof. habil. Dr. Laima Kalėdienė

Institute of the Lithuanian Language

When analysing the surnames of residents of Onuškis (Rokiškis district) surroundings, 5 sources were used: 1) a list of church parishioners drawn up in 1939 (102 surnames); 2) data of the general population census of Lithuania of 1942; 3) a list of pre-war population and settlements prepared by the Onuškis museum staff (more territory was covered than in the church list, but less surnames – 74 – were mentioned); 4) a list of population draw up by Juodupė ward in 2004; 5) memories of current Onuškis residents about their neighbours, collected by the author during the expedition of 2005. The comparison of sources of 1939 and 1942 shows that major changes took place in the beginning of the World War II – as many as 23 (23%) surnames disappeared, for instance, in 1942 in Onuškis alone the families of *Butkevičienė, Diržys, Gasiūnas, Kanopa, Rušėnas, Šaulys*, etc. indicated in the list of 1939 no longer lived there. Even greater changes can be noticed when comparing pre-war population lists to the source of 2004: 58 out of 154 (more than one third or 38%) different surnames mentioned in various sources disappeared, e.g., those of *Ablėnas, Apvalainienė, Ginotis, Kurlienė, Lašienis, Raupys, Skrivelis, Šakonas, Tindžiulis* and many others.

More than a half – 58% (89 surnames) – of local Onuškis region names are appellative by their origin. Most of them (74%) are Lithuanian, originating from nicknames or description of an occupation or profession, e.g. *Aukštulis*, *Čeičys*, *Čirūnas*, *Deksnyš*, *Keliuotis*, *Kruopienytė*, *Lukštaraupis*, *Pundžiulienė*, *Riukas*, *Susnyš*, *Vabolis*, *Žindulis*, etc. A slightly smaller number of surnames of the baptismal names origin were found when compared to the number typically found in Lithuania: 33% (50 surnames). Just like in other parishes of Lithuania, 23% (35 surnames) of surnames originating from the baptismal name abbreviations were found in Onuškis. The majority of them – even 80% (28 surnames) – are deviated from Slavic baptismal names, such as *Alekna*, *Grinciūnas*, *Juranas*, *Kastėnas*, *Ramza*, *Talius*, *Tūmas*, etc. Similar to other villages of Lithuania, there are only a few – 6% (10 surnames) – associated with the old Baltic double-stem words, e.g. double-stem – *Narbutienė*, *Seibutis*, *Tervidys*, also, those that have disintegrated and now have only one stem – *Ginotas*, *Šedys*, *Vilevičius*, etc.

When it comes to formation, surnames without the suffixes typical for surnames dominated in Onuškis region in the 20th century – there were 60% (93 surnames), such as *Ažukukis*, *Liuga*, *Skabeikis*, *Susnyš*, *Tindžiulis*, *Žindulis*, etc. The majority of surnames among those having surname suffixes were formed with Slavic surname formation formants that have passed over to the Lithuanian language system as well – there were 23% of such surnames (35 surnames), e.g. *Ališauskas*, *Skrandauskas*; *Gaidamavičius*, *Kvedaravičius*; *Andriuškevičius*, *Vilevičius*; *Musnickas*, *Savickas*; *Čiuvinškas*, *Vilčinskas* and others. There was almost half this number of surnames with the Lithuanian surname formation formants – 14% (21 surname), e.g. *Antanaitis*, *Čirėnas*, *Adomonis*, *Mieliūnas*, etc.

In the 20th century the surnames in the surroundings of Onuškis were not distinctive by their origin. Thus, even though being on the Latvian border, the Onuškis region has neither turned Slavic, nor succumbed to Germanic influence.

Onuškis does not have any region-specific surname formation type or types.

Institute of the Lithuanian Language, P. Vileišio St. 5,
10308 Vilnius, Phone +3705 2637861, laima.kalediene@lki.lt

Apie autorius

Akstinienė (Deksnytė) Aurelija – žurnalistė.

Aleinikova Tatjana – bibliotekininkė, Mainėivų sentikių bendruomenės pirmininkė.

Alekna Rimvydas – architektas, fotografas, dailininkas.

Aleksynas Kostas – filologas, humanitarinių mokslų daktaras, Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto mokslo darbuotojas.

Bernotienė (Kalpokaitė) Irena – medicinos felčerė.

Bira Vytautas – inžinierius technologas.

Blaževičius Petras – Rokiškio savivaldybės Kultūros, turizmo ir ryšių su užsienio šalimis skyriaus vedėjas.

Blažienė Elena – Onuškio kultūros namų direktorė, kraštotyrininkė, visuomeninio muziejaus įkūrėja ir vedėja.

Bliūdžius Aloyzas – Juodupės girininkas.

Bliūdžiūtė Stefanija – bibliotekininkė, kraštotyrininkė, meno savi-veiklos organizatorė.

Bliūdžiuvienė Liucija – Juodupės seniūnė.

Bogdanas Konstantinas – skulptorius, humanitarinių mokslų daktaras, profesorius.

Braželis Algimantas – mokytojas.

Bubnys Arūnas – istorikas, humanitarinių mokslų daktaras, šios knygos Istorijos skyriaus redaktorius.

Bulavas Augis – inžinierius, fizinių mokslų daktaras, docentas.

Burauskaitė Birutė – sociologė, Lietuvos genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinė direktorė.

Butkienė (Lukoševičiūtė) Anastazija – buvusi politinė kalinė, siuvėja.

Čeičienė (Vasiliauskaitė) Palmira – socialinė darbuotoja.

Čeičienė (Velykaitė) Irena – bibliotekininkė, saviveiklos organizatorė.

Čeičys Kazys – darbininkas.

ČiPLYTė Vilma – Kauno etninės kultūros centro darbuotoja.

Daniliauskas Antanas – etnografas, humanitarinių mokslų daktaras.

Deksnyš Bronius – filosofas, kraštotyrininkas.

Deksnyš Julius Lionginas – karo veteranas, darbininkas.

Dienienė (Čeičytė) Paulina – mokytoja.

Dirsė Aloyzas – inžinierius hidrotechnikas, habil. technologijos mokslų daktaras, Aleksandro Stulginskio universiteto profesorius.

Diržys Antanas – mokytojas.

Gailiūnas Antanas – sodininkas.

Garška Evaldas Leonardas – fizikas, habil. fizinių mokslų daktaras, profesorius.

Garška Zenonas – inžinierius, verslininkas.

Garškaitė Rita – filosofė, Aleksandro Stulginskio universiteto Kultūrologijos ir filosofijos katedros lektorė.

Garšva Kazimieras – kalbininkas, humanitarinių mokslų daktaras, Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriaus vadovas.

Gimbutienė (Dagytė) Rožė – darbininkė, saviveiklininkė.

Girkus Romualdas – Aerogeodezijos instituto vyriausias specialistas paveldui.

Grigaliūnas Petras – agronomas, ūkininkas.

Grigaliūnienė Alena – zootechnikė, ūkininkė, kraštotyriminkė.

Jasinevičius Povilas – buvęs konclagerio kalnys, darbininkas.

Jasiūnaitė Irena – dainininkė, operos solistė.

Jočys Antanas – inžinierius.

Joneliukštienė (Širvinskaitė) Aldona – buvusi tremtinė.

Kalėdienė Laima – kalbininkė, humanitarinių mokslų daktarė, profesorė.

Kanopa Jonas – mokytojas.

Karalius Algirdas – inžinierius, technologijos mokslų daktaras.

Karalius Alvydas – matematikos ekonomistas, Vilniaus savivaldybės darbuotojas.

Kavaliauskienė Lidija – geografė, kartografė, „Lietuvos valsčių“ serijos knygų žemėlapių parengėja.

Kazlauskas Ričardas – gamtininkas, biomedicinos mokslų habil. daktaras, profesorius.

Kažemėkienė Birutė – biomedicinos mokslų daktarė, Aleksandro Stulginskio universiteto dėstytoja.

Kindurienė (Šinkūnaitė) Stefanija – buvusi politinė kalinė, melžėja, darbininkė.

Kirstukienė Irena – Juodupės kultūros namų direktorė.

Kiukienė Dalia – Rokiškio krašto muziejaus darbuotoja.

Krasauskienė Virginija – bibliotekininkė.

Kriškanas Emilis – ūkininkas, vėliau fabriko „Nemunas“ planavimo skyriaus viršininkas.

Kunskas Rimvydas – geografas, fizinių mokslų daktaras, Valstybinės J. Basanavičiaus premijos laureatas.

Lapašinskas Jonas – poetas.

Laškovas Jevlampijus – geologas, fizinių mokslų daktaras.

Mačiekus Venantas – ekonomistas, kraštotyriminkas, Vilniaus universiteto dėstytojas, Valstybinės J. Basanavičiaus premijos laureatas.

Marcijonas Petras – vidurinės mokyklos (vėliau gimnazijos) direktorius, Juodupės miestelio bendruomenės pirmininkas.

Mažeikis Feliksas – partizanas, politinis kalnys, visuomenininkas.

Mieliauskienė Marijona – Rokiškio krašto muziejaus darbuotoja.

Mikėnas Algimantas – architektas.

Misius Kazys – inžinierius, kraštotyriminkas, Kultūros paveldo centro darbuotojas.

Mockienė (Deksnytė) Danguolė – kartografi, socialinių mokslų daktarė.

Motuzas Pranas – žemėtvarkininkas, kraštotyriminkas.

Mulvinas Alfonsas – mokytojas, politinis kalnys.

Mulvinienė (Bulavaitė) Eleonora – darbininkė, prekybininkė.

Pačebutas Antanas – inžinierius.

Paunksnienė (Griškėnaitė) Ona – buhalterė.

Petrašiūnas Aloyzas – istorikas, fotografas, Kultūros paveldo centro darbuotojas.

Puplienė (Juodelytė) Zita – darbininkė, visuomenininkė-organizatorė.

Pupienis Juozas – inžinierius.

Radeckienė (Trečiokaitė) Aldona – mokytoja.

Ražinskas Antanas – geodezijos inžinierius, fizinių mokslų daktaras, docentas.

Ryliškis Antanas – biomedicinos mokslų daktaras, daugelio juodųjų serbentų ir agrastų veislių autorius.

Romanovska Danuta – biomedicinos mokslų daktarė, Žemdirbystės instituto Vokės filialo mokslo darbuotoja.

Rupeikienė Marija – architektė, humanitarinių mokslų daktarė, kultūros paveldo tyrinėtoja.

Sirvydienė (Tarasovaitė) Aurika – mokytoja, etnologė.

Stuokaitė Janina – istorikė, muziejininkė.

Šarkauskaitė Irena – provizorė, saviveiklininkė, fotografė, kraštotyriminkė.

Šarkauskienė (Kanopaitė) Aldona – Juodupės gyventoja, darbininkė.

Šedys Jonas – agronomas, selekcininkas, agrarinių mokslų daktaras, visuomenininkas.

Šeškauskas Bronius – bibliotekininkas.

Šeškauskas Raimondas – bibliotekininkas.

Šmerdelienė (Sesickaitė) Julija – bibliotekininkė, kraštotyriminkė.

Uldukis Edvardas – rašytojas.

Urbonienė Skaidrė – Lietuvos nacionalinio muziejaus darbuotoja.

Varnienė Regina – humanitarinių mokslų daktarė, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos darbuotoja.

Vasiliauskienė (Jarušauskaitė) Danguolė – tarnautoja, saviveiklininkė, kraštotyriminkė.

Viskaitienė Rita – bibliotekininkė.

Vitkauskienė (Ablėnaitė) Alma – tremtinių dukra, pati išvykusi pas tėvus į tremtį.

Zabiela Gintautas – archeologas, humanitarinių mokslų daktaras, Klaipėdos universiteto docentas, „Lietuvos valsčių“ serijos Lietuvos lokaliųjų tyrimų mokslo darbų komisijos pirmininkas.

Znatnovas Petras – mokytojas, sporto treneris.

Zokas Sigitas – Juodupės šaulių kuopos vadas.

Žindulis Aloyzas Pranas – fizikas, fizinių mokslų daktaras, Vilniaus universiteto docentas.

Žukauskienė Genovaitė – „Aušros“ muziejaus darbuotoja.

Žumbakys Zenonas – inžinierius, kraštotyrininkas.

Santrumpos ir sutrumpinimai

- AB – akcinė bendrovė
 AK – Armija Krajova
 ALF – Atviros Lietuvos fondas
 ASVS – Angelo sargo vaikų sąjunga (anglaičiai)
 ATL – Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje (knyga)
 BI – Botanikos institutas
 CK – centro komitetas
 D – darbo daina (Lietuvių liaudies dainų kataloge)
 DŽDT – Darbo žmonių deputatų taryba
 G – daina apie gamtą (Lietuvių liaudies dainų kataloge)
 JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos
 JL – Lietuvių tautiško jaunimo sąjunga „Jaunoji Lietuva“ (jaunlietuviiai)
 JŪR – Jaunųjų ūkininkų ratelis
 K – karinė istorinė daina (Lietuvių liaudies dainų kataloge)
 KGB – TSRS valstybės saugumo komitetas (Комитет государственной безопасности)
 KKI – Kauno kūno kultūros institutas
 KI – kalendorinių apeigų daina (Lietuvių liaudies dainų kataloge)
 KMA – Kauno medicinos akademija
 KMI – Kauno medicinos institutas
 KMU – Kauno medicinos universitetas
 KPCA – Kultūros paveldo centro archyvas
 KPI – Kauno politechnikos institutas
 KTU – Kauno technologijos universitetas
 KVC – Katalikų veikimo centras
 LAA – Lietuvos archeologijos atlasas
 LAF – Lietuvos aktyvistų frontas
 LCVA – Lietuvos centrinis valstybės archyvas
 LDA – Lietuvos dailės akademija
 LDI – Lietuvos dailės institutas
 LDK – Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė
 Ldk – Lietuvos didysis kunigaikštis
 LDM – Lietuvos dailės muziejus
 LE – Lietuvių Enciklopedija
 LF – Lietuvos flora
 LGGRTC – Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras
 LYA – Lietuvos ypatingasis archyvas
 LIIR – Lietuvos istorijos instituto rankraštynas
 LIŠ – Lietuvos istorijos šaltiniai (knyga)
 LKA – Laisvės kovų archyvas; Lietuvių kalbos atlasas
 LKKA – Lietuvos kūno kultūros akademija
 LKP – Lietuvos komunistų partija
 LKPMCA – Lietuvos kultūros paveldo mokslinio centro archyvas
 LKŽ – Lietuvių kalbos žodynas
 LLA – Lietuvos laisvės armija
 LLD – Lietuvių liaudies dainynas (Vilnius, 1980–2000, t. 1–15)
 LLDK – Lietuvos liaudies dainų katalogas
 LLKS – Lietuvos laisvės kovos sąjūdis
 LM – Lietuvos Metrika
 LMA – Lietuvos muzikos akademija
 LMD – Lietuvių mokslo draugijos rinkiniai Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Lietuvių tautosakos rankraštyne
 LNM – Lietuvos nacionalinis muziejus
 LPS – Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis
 LSDP – Lietuvos socialdemokratų partija
 LSS – Lietuvos skautų sąjunga
 LŠS – Lietuvos šaulių sąjunga
 LTR – Lietuvių tautosakos rankraštynas
 LTRF – Lietuvių tautosakos rankraštyno fonoteka
 LTRV – Lietuvių tautosakos rankraštyno videoteka
 LTSR – Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika

LVA – Lietuvos veterinarijos akademija
 LVIA – Lietuvos valstybės istorijos archyvas
 LVOA – Lietuvos valstybės organizacijų archyvas (dabar – Lietuvos ypatingasis archyvas (LYA), LKP dokumentų poskyris)
 LŽMTI – Lietuvos žemdirbystės mokslinio tyrimo institutas
 LŽŪA – Lietuvos žemės ūkio akademija
 M – meilės daina (Lietuvių liaudies dainų kataloge)
 MA – Mokslų akademija
 MAB – Lietuvos mokslų akademijos Centrinės bibliotekos Rankraščių skyrius
 MADA – Lietuvos mokslų akademijos darbai, serija A
 MGB – TSRS valstybės saugumo ministerija (Министерство государственной безопасности)
 MLTE – Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija
 MTI – mokslinio tyrimo institutas
 MŪT – Miškų ūkio technikumai
 MVD – TSRS vidaus reikalų ministerija (Министерство внутренних дел)
 NKVD – TSRS Vidaus reikalų liaudies komisariatas (народный комиссариат внутренних дел)
 NMB – Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Rankraščių skyrius
 RKM – Rokiškio krašto muziejus
 RKS – Rokiškio kultūros skyrius
 ŠAM – Šiaulių „Aušros“ muziejus
 TLE – Tarybų Lietuvos enciklopedija
 TSRS – Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga
 UAB – Uždaroji akcinė bendrovė
 V – vestuvinė daina (Lietuvių liaudies dainų kataloge)
 VAK – Valstybės archeologijos komisija
 VDA – Vilniaus dailės akademija
 VDKM – Vytauto Didžiojo karo muziejus
 VGTU – Vilniaus Gedimino technikos universitetas
 VISI – Vilniaus inžinerinis statybos institutas
 Vk – vaikų dainos (Lietuvių liaudies dainų kataloge)
 VLE – Visuotinė lietuvių enciklopedija
 VLIK – Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komitetas
 VPI – Vilniaus pedagoginis institutas
 VPU – Vilniaus pedagoginis universitetas
 VR – vietinė rinktinė
 VU – Vilniaus universitetas
 VUB – Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius
 VVS – Vilniui vaduoti sąjunga
 ŽŪB – Žemės ūkio bendrovė
 ŽŪM – Žemės ūkio ministerija
 ŽŪT – Žemės ūkio technikumai
 ŽŪU – Žemės ūkio universitetas

a – aras

a. – amžius, aikštė

akad. – akademija

al. – alėja

ap. – apyrašas, apr. – aprašas

apyg. – apygarda

apyl. – apylinkė

apskr. – apskritis

asist. – asistentas

aukšt. – aukštuma; aukštaičių

aut. – autorius

b. – byla

bal. – balandžio (mėnuo)

bas. – baseinas

bendr. – bendradarbis

b-ka – biblioteka

birž. – birželio (mėnuo)

brėž. – brėžinys

brus. – baltarusių (kalba)

buv. – buvęs

b-vė – bendrovė

b. ž. – bendrinis žodis

bžn. – bažnyčios, bažnytinis

bžnk. – bažnytkaimis

cnt – centneris

d. – diena

dab. – dabartinis

dail. – dailininkas

dbr. – duburys

dėst. – dėstytojas

dienr. – dienraštis

d-ja – draugija

dr. – daktaras

drp. – durpynas

dš. – dešinysis (intakas)

dv. – dvaras

egz. – egzempliorius

eig. – eiguva

- eil. – eilėraštis; eilutė; eilinis
 eil. nr. – eilės numeris
 etn. sr. – etninė sritis
 ež. – ežeras
 f. – fondas
 fak., f-tas – fakultetas
 filol. – filologas, filologijos
 filos. – filosofas, filosofijos
 g – gramas
 g. – gatvė; giminė (gram.)
 geg. – gegužės (mėnuo)
 gen. – generolas
 geogr. – geografinis
 gim. – gimęs
 gimn., g-ja – gimnazija
 girn. – girminkija
 gyv. – gyvenantis; gyvenvietė
 glž. st. – geležinkelio stotis
 gr. grandinis
 gub. – gubernija
 ha – hektaras
 habil. dr. – habilituotas daktaras
 hibr. – hibridas
 ide. – indoeuropiečių
 il. – įlanka
 iliustr. – iliustruotas
 inst., i-tas – institutas
 int. – intakas
 inž. – inžinierius, inžinerinis
 ist. – istorija; istorinis
 išk. – iškaskenos
 išn. – išnykęs
 išsp. – išspausdinta
 įv. – įvadinis; įvairūs
 įž. str. – įžanginis straipsnis
 j. – jūra
 k. – kaimas; kalba; kursas
 k. a. – kaip antai
 kan. – kanauninkas
 kand. – kandidatas
 kg – kilogramas
 kil. – kilęs, -usi
 kl. – klasė
 kln. – kalnas
 klnn. kalnai, kalnynas
 klv. – kalva
 km – kilometras
 kn. – knyga
 kol. – kolūkis
 kp – kapeika
 kp. – kapinės
 kpt. – kapitonas
 kr. – kraštas
 krč. – karčema
 k. s. – koncentracijos stovykla
 k-tas – komitetas
 kun. – kunigas
 l, L – litras
 l. – lapas (popieriaus); laipsnis; laukas
 lag. – lagūna
 laikr. – laikraštis
 lapkr. – lapkričio (mėnuo)
 leid. – leidinys, leidimas, leidėjas
 lent. – lentelė
 liet. – lietuvių, lietuviškai
 lit. – literatūra
 l-kla – leidykla
 Lt – litas
 ltn. – leitenantas
 m – metras
 m. – metai; miręs; mokslų (prie mokslo laipsnio);
 moteriškoji giminė (gram.)
 mg – magnetofono juosta
 m-ja – ministerija
 mjr. – majoras
 m-kla – mokykla
 mm – milimetras
 m. m. – mokslo metai
 mln. – milijonas
 mok. – mokinys
 mokyt. – mokytojas
 moksl. – mokslinis, -ė, mokslo
 mst. – miestas
 mst. d. – miesto dalis
 mstl. – miestelis
 mšk. – miškas
 mškl. – miškelis
 n. – naujasis
 n. d. – nėra duomenų
 Nr., nr. – numeris
 nuotr. – nuotrauka
 nusip. – nusipelnęs
 org. – organizacija, organizacinis
 orig. – originalas, originalus
 p. – puslapis; pietūs (pasaulio šalis); ponas,
 ponia, panelė
 pab. – pabaiga
 pagr. – pagrindinis
 pan. – panašiai
 par. – parapija
 pav. – paveikslas (ilustracija); pavietas
 pavad. – pavaduotojas
 ped. – pedagoginis, pedagogas
 pieš. – piešinys
 pil. – pilietis
 piliaov. – piliavietė
 pirm. – pirmininkas
 pkp. – pilkapynas
 plg. – palygink
 plk. – pulkininkas; pelkė
 plkl. – piliakalnis
 plv. – palivarkas
 po. Kr. – po Kristaus
 pplk. – papulkininkis
 ppr. – paprastai
 pr. – pradžia; prospektas; prieš; prūsų
 prad. – pradinis, pradžios
 prel. – prelatas
 pr. m. e. – prieš mūsų erą
 prof. – profesorius; profesinis
 progimn. – progimnazija
 prvd. – pravardė
 psk. – puskarininkis
 pss. – pusiasalis
 pv. – pieva
 pvd. – pavardė
 pvz. – pavyzdžiui
 r. – rajonas

<i>rb</i> – rublis	<i>Švč.</i> – Švenčiausiasis, -ioji
<i>red.</i> – redakcija, redakcinis, redaktorius	<i>t</i> – tona
<i>reg.</i> – regionas	<i>t.</i> – tomas
<i>reprod.</i> – reprodukcija	<i>teol.</i> – teologijos
<i>resp.</i> – respublika	<i>t. y.</i> – tai yra
<i>rezist.</i> – rezistentas, rezistencinis	<i>t. p.</i> – taip pat; ten pat
<i>rež.</i> – režisierius	<i>tts.</i> – tautosaka
<i>r-klė</i> – rodyklė	<i>tūkst.</i> – tūkstantis
<i>rink.</i> – rinkinys	<i>tv.</i> – tvenkinys
<i>rugpj.</i> – rugpjūčio (mėnuo)	<i>up.</i> – upė
<i>rugs.</i> – rugsėjo (mėnuo)	<i>upl.</i> – upelis
<i>rus.</i> – rusų, rusiškai	<i>u-tas</i> – universitetas
<i>rzv.</i> – rezervaras	<i>užus.</i> – užusienis
<i>s, sek.</i> – sekundė	<i>v.</i> – vardas; vyriškoji giminė (gram.); vakarai
<i>s.</i> – sūnus; sala	(pasaulio šalis)
<i>sav.</i> – savaitė	<i>v-ba</i> – valdyba
<i>savaitr.</i> – savaitraštis	<i>vad.</i> – vadovas; vadinamasis
<i>sen.</i> – seniūnas; seniūnija; senasis, senovinis	<i>vait.</i> – vaitystė
<i>senk.</i> – senkapiai	<i>val.</i> – valanda
<i>sen. sl.</i> – senoji slavų kalba	<i>vas.</i> – vasario (mėnuo)
<i>s-ga</i> – sąjunga	<i>vysk.</i> – vyskupija
<i>sl.</i> – slavų	<i>vyr.</i> – vyriausias, vyriausiasis
<i>soc.</i> – socialinis; socialistinis	<i>vyresn.</i> – vyresnysis
<i>sod.</i> – sodyba	<i>vls.</i> – valsčius
<i>sodv.</i> – sodybvietė	<i>vlsj.</i> – valstija
<i>sov.</i> – sovietų, sovietinis	<i>vlst.</i> – valstybė
<i>sp.</i> – spauda; spaustuė	<i>vnk.</i> – vienkiemis
<i>splv.</i> – spalvotas, -a	<i>vns.</i> – viensėdis
<i>sr.</i> – sritis	<i>vnt.</i> – vienetas, vienetų
<i>str.</i> – straipsnis	<i>vrš.</i> – viršila
<i>š.</i> – šiaurė (pasaulio šalis); šalis	<i>vtv.</i> – vietovardis
<i>šl.</i> – šaltinis	<i>žem.</i> – žemynas
<i>š. m.</i> – šių metų	<i>žr.</i> – žiūrėk
<i>šnek.</i> – šnekamosios (kalbos)	<i>ž. ū.</i> – žemės ūkis
<i>št.</i> – štabas	<i>žurn.</i> – žurnalas, žurnalistas
<i>šov.</i> – šventas	

Monografijos „Juodupė. Onuškis“ finansiniai rėmėjai

Eil. Nr.	Finansiniai rėmėjai	Suma, Lt
1.	Rokiškio rajono savivaldybės administracija	20 000,00
2.	LR Kultūros ministerijos Kultūros rėmimo fondas	20 000,00
3.	Petras Jonušas	20 000,00
4.	UAB „Magnolija“ (direktorius Jonas Dubickas)	20 000,00
5.	Jonas Šedys, Vera Šedienė	9 000,00
6.	Justas Vincas Paleckis	3 000,00
7.	Zenonas Garška	2 000,00
8.	UAB „Inžinieriniai tyrinėjimai“ filialas „Inžinierinė geodezija“	1 000,00
9.	Rėmėjai, skyrę 2% savo 2004 m. pajamų mokesčio*	908,14
10.	Gervydas Dienys	800,00
11.	Juodupėnai**	572,00
12.	Vincentas Dienys	500,00
13.	Elena Blažienė	100,00
14.	Pranas Žagarys	100,00
15.	Lilija Zelma Krova	100,00
16.	Elena Bulovienė	40,00
17.	Janina Kirstukienė	40,00
Iš viso:		98 160,14

* Rėmėjai, skyrę 2% savo 2004 m. pajamų mokesčio paramą: Bernardas Aloyzas Bliūdžius, Liucija Bliūdžiuvienė, Dalė Gargažinienė, Ramūnas Kirstukas, Marija Kirstukienė, Kęstutis Kubilius, Rita Liaudanskienė, Danutė Malcienė, Gediminas Orlonas, Zita Sabataitė, Antanas Stūronas, Vera Šedienė, Narimantas Šedys, Vidas Šedys.

** Rėmėjai juodupėnai: Edita Bruverė (50 Lt), Irena Čeičienė (40 Lt), Alfonsas Vabalas (40 Lt), Vanda Šedienė (30 Lt), Bronislava Kancevičienė (30 Lt), Zita Pupelienė (30 Lt), Janis Čypas (30 Lt), Bronė Milaknienė (30 Lt), Gailutė Čeičytė ir Laima Gabrinienė (50 Lt), Bronė Juodelienė (20 Lt), Nerijus Pupelis (20 Lt), Juozas Milaknis (20 Lt), Aušra Geidonienė (20 Lt), Asta Kazlauskienė (20 Lt), Jonas Šeškauskas (20 Lt), Vidas Šedys (20 Lt), Romanas Pupelis (20 Lt), Bronė Vilčinskaitė (20 Lt), Kristina Trukšienė (20 Lt), Aldona Šinkūnienė (20 Lt), Linas Geidonas (12 Lt), Eleonora Griškienė (10 Lt).

Asmenvardžių rodyklė

12 973 vnt.

A

- Abarius 1441
 Abarius Lionginas 1162, 1165, 1174
 Abaronas 1441
 Abaronas Agota 1089
 Ablackytė Marytė 1053
 Ablėnaitė Alma 334, 448, 449
 Ablėnas 1420, 1428, 1435, 1441, 1709
 Ablėnas Ferdinandas 334, 447, 449–451
 Ablėnas Petras 210, 334, 447, 448, 741, 1419
 Ablėnienė Emilija 334, 447, 448, 450, 451
 Abramovičius A. M. 292
 Abromavičius S. 1666
 Abukauskienė Genė 846
 Acutė R. 1697
 Adamenko O. 1651
 Adamkus Valdas 1821
 Adamonis 703, 722, 1268
 Adamonis Pavelas 790
 Adamonis Zigmantas 790
 Adeiba 908
 Adojanas A. 80
 Adomavičienė G. 1702
 Adomėnai 1279
 Adomėnaitė Aldona 603, 624
 Adomėnaitė Angėlė 579
 Adomėnaitė Irena 603, 615, 624
 Adomėnaitė Ona 584
 Adomėnas 430, 600, 609, 879, 1423, 1435, 1438
 Adomėnas Adomas 203
 Adomėnas Antanas 584
 Adomėnas Baltrus 579
 Adomėnas Emilija 1089
 Adomėnas Feliksas 579
 Adomėnas Jonas 208, 311, 579, 584, 597, 603, 624, 1044, 1419
 Adomėnas Julius 580, 587
 Adomėnas Juozas 429, 584, 602, 603, 1089
 Adomėnas Jurgis 579, 580
 Adomėnas Petras 580
 Adomėnas Steponas 311, 584
 Adomėnienė 429
 Adomėnienė Angelė 584
 Adomėnienė Elžbieta 1044
 Adomėnienė Ieva 603
 Adomėnienė Jugana 1044
 Adomėnienė Konstancija 580
 Adomėnienė Veronika 1044
 Adomoniai 852, 1000
 Adomonienė Marijona 998
 Adomonienė Mina 1416
 Adomonis 514, 999, 1000, 1424, 1435, 1438, 1710
 Adomonis Antanas 1416
 Adomonis J. 1618
 Adomonis Kostas 998
 Adomonis Petras 1416
 Adomonis Vladas 1178
 Adomonytė Domicelė 643
 Adomonytė Raimonda 639
 Adomonytė Teklė 645
 Adrijauskas 105
 Adulis Algis 121
 Adulytė Stefanija 975
 Adulytė Zofija 963
 Afanasjevai 228
 Afanasjevaitė Matriona 1049
 Afanasjevaitė Veronika 1049
 Afanasjevas Grigorijus 1052
 Afanasjevas Jonas 1052
 Afanasjevas Kirilas 207
 Afanasjevas Kuzma 218
 Afanasjevas Petras 1049
 Afanasjevas Spiridonas 1049
 Afanasjevas Stepanas 1049
 Afanasjevas Vosylius 1049
 Afanasjevienė Fetunija 1049
 Afanasjevienė Kritnija 1049
 Afanasjevienė Ona 1049
 Aftanazy Romanas 150, 177, 178, 190–192, 194
 Agafonova J. 399
 Agafonova Matriona 399
 Agafonovas Makarijus 399
 Agejevas Finogenijus 1046
 Agejevienė Agafja 1046
 Aidukas 1438
 Aksakovas 1594
 Aksomaitis P. 1579
 Akstinienė (Deksnytė) Aurelija 9, 16, 916, 1231, 1533, 1700, 1711
 Alasevičienė Manė 990
 Aleinikova (Bespalovaitė) Ana 1295
 Aleinikova (Jeršova) Akilina 484
 Aleinikova (Kanopaitė) Laimutė 1294
 Aleinikova Aldona 1191
 Aleinikova Ana 1288
 Aleinikova Klavdija 219, 416
 Aleinikova Marfa 935
 Aleinikova Proskovja 1358
 Aleinikova Raida 1086
 Aleinikova Tatjana 6, 13, 415, 1711
 Aleinikovai 228, 919
 Aleinikovai V. ir V. 1186
 Aleinikovaitė Monika 833
 Aleinikovas 1000
 Aleinikovas Agejus 341, 361, 924
 Aleinikovas Aleksandras 931
 Aleinikovas E. 1695
 Aleinikovas Efimas 361
 Aleinikovas Epifanas 207, 212
 Aleinikovas Ivanas 930, 931
 Aleinikovas Jefimas 341, 350, 912
 Aleinikovas Jepifanas 342
 Aleinikovas Lazarius 347, 923
 Aleinikovas Loginas 920, 927
 Aleinikovas Michailas 207
 Aleinikovas Nikiforas 924
 Aleinikovas Petras 1089
 Aleinikovas Polikarpas 926
 Aleinikovas Prokopijus 341, 926
 Aleinikovas Samuilas 347
 Aleinikovas Silantijus 931
 Aleinikovas Tarasas 216
 Aleinikovas Timofejus 123, 345, 1195
 Aleinikovas Valentinas 927, 928 930, 1358
 Aleinikovienė L. 1269
 Aleinikova Tatjana 1136
 Alekna 105, 209, 856, 1426, 1436, 1438, 1710
 Alekna Adomas 234, 245, 364, 368, 422, 425, 961, 1588
 Alekna Baltramiejus 235
 Alekna Baltrus 236, 238
 Alekna Bartolomiejus 235
 Alekna Benediktas 240
 Alekna Feliksas 616
 Alekna Henrikas 1145, 1158
 Alekna J. 245, 248, 250, 1585–1593
 Alekna Jokūbas 235, 238, 245, 1585, 1590
 Alekna Jonas 9, 16, 22, 235–238, 240, 245, 597, 618, 619, 916, 917, 917, 1117, 1584–1587, 1589–1593
 Alekna Juozapas 236, 238
 Alekna Juozas 74, 86, 238, 239, 240, 242, 266, 615, 617, 1107, 1108, 1584, 1585
 Alekna Jurgis 235, 238–240
 Alekna Kazimieras 234–237
 Alekna Kazys 238–240
 Alekna Mataušas 235
 Alekna Mykolas 238
 Alekna Motiejus 234
 Alekna P.-Prancis 1107
 Alekna Petras 144, 202, 235–240, 246, 248, 266, 311, 1392, 1585, 1587, 1588, 1590
 Alekna Povilas 235, 238
 Alekna Pranas 83, 239, 240, 245, 311, 364, 369, 595, 617–619, 621, 880, 1108, 1117, 1155, 1158, 1268, 1392, 1584, 1585, 1587, 1588, 1590
 Alekna Pranciškus 1268, 1419
 Alekna Rimvydas 9, 16, 22, 245, 916, 1392, 1584, 1711
 Alekna Samuelis 235, 238
 Alekna Simonas 234, 235, 238
 Alekna Stanislovas 235
 Aleknaitė 616, 621
 Aleknaitė Agota 239, 240, 260, 264
 Aleknaitė Aušra 618
 Aleknaitė Bronė 618, 1590
 Aleknaitė Domicelė 239, 266
 Aleknaitė Elena 235
 Aleknaitė Elžbieta 235, 236
 Aleknaitė Ieva 235–237
 Aleknaitė Janina 248
 Aleknaitė Judita 235
 Aleknaitė Katerina 237
 Aleknaitė Kotryna 235
 Aleknaitė Kristina 239
 Aleknaitė Kunigunda 240
 Aleknaitė Marija 239
 Aleknaitė Ona 235–237, 239, 267, 560, 616, 1585
 Aleknaitė Paulina 1585
 Aleknaitė Rasa 618
 Aleknaitė Sofija 235
 Aleknaitė-Basiokienė Nijolė Auksė Joana 245
 Aleknavičius P. 294, 305
 Aleknavičius Simonas 234
 Aleknienė Adelė 1587
 Aleknienė Albina 246, 1392, 1590
 Aleknienė Aponija 234
 Aleknienė Benedikta 239, 240
 Aleknienė Darata 235
 Aleknienė Elena 236
 Aleknienė Elžbieta 236, 240
 Aleknienė Emilija 618, 619
 Aleknienė Ieva 239, 266
 Aleknienė Julija 235
 Aleknienė Katarina 235
 Aleknienė Kotryna 235

- Aleknieinė Kunigunda 239, 253
 Aleknieinė Margarita 236
 Aleknieinė Ona 235, 237
 Aleknieinė Sofija 235
 Aleknieinė Uršulė 234
 Aleknos 617, 1379, 1586
 Aleksandras I 212, 213, 919
 Aleksandras II 202
 Aleksandras Jogailaitis, kunigaikštis 145, 146, 153, 184, 232
 Aleksandrovas 367
 Aleksejus T. 112
 Aleksiejevas Grigorijus 1052
 Aleksiejienė Irena 1158, 1169, 1174, 1186
 Aleksiejienė Ona 1011
 Aleksiejytė Stefa 1011
 Aleksiejus 1439
 Aleksiejus Antanas 1011
 Aleksiejus Jonas 124, 1011
 Aleksiejus Kostas 375, 1011, 1125
 Aleksiejūtė Stefanija 817
 Aleksynas Kostas 9, 16, 916, 1462
 Alešiūnas 1439
 Alfimova K. 1701
 Alfimova Raisa 1140, 1188
 Ališauskaitė Aldona 1416
 Ališauskaitė Bronė 1416
 Ališauskas 725, 1006, 1420, 1426, 1435, 1710
 Ališauskas Algirdas 1062
 Ališauskas Bronius 1416
 Ališauskas Vytautas 1416
 Ališauskienė Pranė 1416
 Allen Grant 1216
 Almonas 1438
 Alubeckaitė Genė 565
 Alubeckaitė Ona 565
 Alubeckaitė Regina 565
 Alubeckas 1441
 Alubeckas Jonas 565
 Alubeckas Vytautas 565
 Ambrasienė Aldona 1573
 Amosejevas Grigorijus 1050
 Amosejevas Nifonas 399
 Amosevienė Kapitolina 1050
 Ampeiserka 1420
 Ančkinaitė Marija 267
 Andersenas 1130, 1131
 Andriėjūnas 117
 Andrijauskaitė E. 1581
 Andrijauskas 103, 209, 857
 Andrijauskas Alfonsas 343
 Andrijauskas Alfredas 1539
 Andrijauskas Antanas 1044
 Andrijauskas Mykolas 264
 Andrijauskienė Marija 264
 Andrijauskienė Petronėlė 342, 363, 1044
 Andriškevičienė 1426
 Andriškevičienė Ona 1417
 Andriškevičius 1420
 Andriškevičius Petras 1417
 Andriuskevičienė 124
 Andriuskevičius 173, 1436, 1710
 Andriuskevičius Liudvikas 1110
 Andriuskevičius R. 112
 Andronienė Rocha 381
 Angarietis Z. 1556
 Angeliapas 10, 17, 917, 1519, 1521, 1522, 1530
 Aniechinas Laurynas Cezaris 178, 190, 194
 Antanaitienė Katrina 1414
 Antanaitis 1420, 1424, 1435
 Antanaitis Bronius 1207
 Antanaitis Mykolas 1414
 Antanaitis Pranas 1414
 Antanaitis S. 1698
 Antanaitytė Antosė 1414
 Antanavičius Alvydas 877
 Antanavičius Antanas Liudvikas 572
 Antanavičius Mykolas 728
 Antanavičius Pranas 877
 Antanavičiūtė Loreta 877
 Antinis 1439
 Antonova Lidija 327
 Antonova Zinaida 327
 Antonovai 261
 Antonovas 790, 1275, 1279
 Antonovas Feofanas 327
 Antonovas Grigorijus 1047
 Antonovas Irenijus 1047
 Antonovas Irinėjus 929
 Antonovas Ivanas 789
 Antonovas Kiprijonas 327
 Antonovas Konstantinas 327
 Antonovas Matvejus 789
 Antonovas Michailas 417
 Antonovas Mykolas 342, 350, 353, 355
 Antonovas Samoilas 1274
 Antonovas Samuelis 327
 Antonovas Samuilas 21, 927
 Antonovas Vasilis 1047
 Antonovas Vladimiras 327
 Antonovienė Agafja 1047
 Antonovienė Aksenija 1047
 Antonovienė Praskovja 350
 Anušauskas 369
 Anušauskas A. 367, 370, 391
 Apalainienė 1428, 1436
 Apalainis 1439
 Apalainis Ignotas 144
 Apalainis Jonas 726
 Apalainytė Irena 726
 Apalainytė Zita 726
 Apirubytė Rasa 26, 1659, 1660
 Apšega 1441
 Apvalainienė 1033, 1034, 1420, 1709
 Apvalainienė Barbora 1414
 Apvalainis Jonas 1033
 Apvalainis Petras 1033, 1034
 Araminas 1441
 Arejėvas Karpas 346, 1271
 Areška Antanas 118, 121
 Arlauskaitė Zofija 559
 Artemjeva Antanina 215
 Arūna 1441
 Asačiovas Vitalijus 118
 Astikai 274
 Astikaitis Grigalius 145, 146, 149, 152–156, 164, 175, 184, 232, 1708
 Astikas Grigalius-Viršila 155
 Astikas Jonas 158, 165
 Astikas Jurgis 154, 155
 Astikas Kristinas 153
 Astikas Micka (Mykolas) 152
 Astrauskaitė Adelė 817
 Astrauskas 1438
 Astrauskas Alfonsas 611
 Astrauskas Bronius 806
 Astrauskas Jurgis 805, 812, 1287
 Astrauskas Leonas 484
 Astrauskienė 805
 Astrauskienė Ona 806
 Ašaka Petras 1050
 Ašakėnas A. 1699
 Ašakėnas Antanas 121, 123, 547
 Ašakėnas Tomas 1102
 Ašakėnienė Milda 1100, 1102, 1104, 1106
 Ašakienė Elžbieta 1050
 Aškiniis A. 1693
 Ašmega 1439
 Aštinienė N. 1695
 Ašvinis 1442
 Atkočiūtė Elžbieta 237
 Auieris Liudvikas 1541
 Augaitis Z. 1697
 Augulėnas Baltrus 234
 Augulėnas Jonas 234
 Auguliai 788
 Augulienė Emilija 1053
 Augulienė Monika 1053
 Augulis 980, 1341, 1438
 Augulis Antanas 1053
 Augulis Benediktas 204
 Augulis Ignas 1053
 Augulis Ignotas 938
 Augulis J. 1692
 Augulis Jonas 989, 1053
 Augulis Jurgis 989
 Augulis Motiejus 788
 Augulis Pranas 204
 Augulytė Agnietė 788
 Augulytė Elena 938
 Augulytė Gytė 1053
 Augulytė Laima 1167
 Augulytė Nijolė 582
 Augulytė Ona 1053
 Augulytė Stefa 1053
 Augulytė Uršulė 1053
 Augustas Žygimantas 136, 155, 157, 288
 Augustauskaitė Jadvyga 1061, 1062
 Augustinavičienė Monika 895
 Augustinavičius 1008
 Augustinavičius Antanas 655, 1047, 1268
 Augustinavičiūtė Bronė 1047
 Augustinavičiūtė Emilija 1047
 Augustinavičiūtė Giedrė 740
 Augustinavičiūtė Monika 1008
 Augustinavičiūtė Valerija 1047
 Augutis Arūnas 1228
 Aukštikalnis 1439
 Aukštulis 1436, 1710
 Aukštuolis 1438
 Aulis 1442
 Aulūnas 1442
 Ausejevaitė Katia 415
 Auštrauskai 807
 Auzinia Minna 678
 Aviža Steponas 707
 Avižienaitė Laima 585
 Avižienaitė Ligita 585
 Avižienaitė Rasa 585
 Avižienaitė Stasė 585
 Avižienienė Kazė 584
 Avižienis Dalius 585
 Avižienis Gintaras 585
 Avižienis Ignotas 585
 Avižienis Jonas 585
 Avižienis Kestas 584
 Avižienis Rimantas 581, 584, 585
 Avižienis Stasys 585

- Avižienis Steponas 585
 Avižienis Vilmantas 585
 Avižienytė Emilija 618
 Avižienius 1374
 Avižionis K. 160
 Ažukalnis (Zagurskis) Valerijonas 180–182, 1708
 Ažukova Kotryna 169
 Ažukukienė Elžbieta 1412
 Ažukukienė Marijona 1412
 Ažukukis 1420, 1428, 1436, 1441, 1710
 Ažukukis A. 1096
 Ažukukis Alfonsas 1102
 Ažukukis J. 402
 Ažukukis Jokūbas 173
 Ažukukis Jonas 382, 541, 1089, 1412, 1420
 Ažukukis Kazys 1412
- B**
- Babachina Irina 415
 Babachina Marfa 415
 Babachina Matriona 341, 911
 Babachinaitė Evdokija 1047
 Babachinaitė Feodosija 1047
 Babachinaitė Marija 1047
 Babachinas Agafonas 415, 416
 Babachinas Akipenas 341
 Babachinas Akipsimas 926
 Babachinas Aleksejus 415, 417
 Babachinas Ananijus 415
 Babachinas Anatolijus 341, 911
 Babachinas Antonas 415, 416
 Babachinas Emilėjus 399
 Babachinas Jakovas 415, 417
 Babachinas Jevdokimas 417
 Babachinas Jonas 347
 Babachinas Kiprijonas 408
 Babachinas Kipsimas 415
 Babachinas Kirilas 1047
 Babachinas Nikita 347
 Babachinas Osipas 415, 416
 Babachinienė Liuba 1047
 Babakinas Jonas 408
 Babakinas Nikita 408, 412
 Babickas 885, 1439
 Babickas Petras 1549
 Babiedas 1442
 Babranas Jurgis 257, 258
 Bačelis 965
 Bačiulis Romualdas 936
 Bačiulis Stasys 937
 Bačiulytė Jadvyga 937
 Bagackai 229
 Bagackaitė Laima 831
 Bagackaitė Laimutė 761
 Bagackaitė Liucija 989
 Bagackaitė Marijona 807
 Bagackaitė Nijolė 761, 831
 Bagackaitė Valė 761, 823
 Bagackas 1439
 Bagackas 528, 714, 968
 Bagackas A. 777–779
 Bagackas Antanas 634, 761, 831, 837
 Bagackas Konstantinas 807
 Bagackas Petras 761
 Bagackas Pranas 761, 836, 989
 Bagackienė 526
 Bagackienė Juana 628
 Bagackienė Nastazija 761
 Bagackienė Ona 761, 977
- Bagackis Jonas 628
 Bagackis Vincentas 628
 Bagatskai 228, 231
 Bagdanavičius Jonas 311
 Bagdanavičius Juozas 311
 Bagdarašvili Margarita 1167, 1174
 Bagdonai 1514
 Bagdonaitytė Veronika 591
 Bagdonas 1438
 Bagdonas A. 1165
 Bagdonas V. 1174, 1705
 Bagdonavičienė Akvilė 583
 Bagdonavičius 867
 Bagdonavičius Aidas 581
 Bagdonavičius Albertas 580, 582, 732
 Bagdonavičius Arnas 581
 Bagdonavičius Gintautas 558, 581
 Bagdonavičius Jonas 580, 867
 Bagdonavičius Marius 581
 Bagdonavičius Valdas 581
 Bagdonavičius Vidmantas 581
 Bagdonavičius Vytautas 581
 Bagdonavičiūtė Akvilė 580
 Bagdonavičiūtė Dainora 581
 Bagdonavičiūtė Kazė 580
 Bagdonavičiūtė Laura 581
 Bagdonavičiūtė Miglė 581
 Bagdonavičiūtė Vaida 581
 Bagdonavičiūtė Veronika 579
 Bagušauskas J. R. 1703
 Bajonka 387, 388
 Bajoraitė Eleonora 730
 Bajoraitė Irena 1092, 1093
 Bajoraitė J. 1093
 Bajoraitė Konstancija 553
 Bajoras 643, 1438
 Bajorienė Angelė 933
 Bajorienė Konstancija 332
 Bajorienė Marija 1146, 1154, 1158, 1186
 Bajorienė Virginija 1161
 Bajoriūnaitė Kostė 1071
 Bajoriūnienė Nijolė 1172
 Bakanaitė Bronė 1046
 Bakanaitė Elžbieta 557
 Bakanaitė Genė 581
 Bakanaitė Stefa 711, 1043
 Bakanas 1438
 Bakanas Antanas 1046
 Bakanas Bronius 1046
 Bakanas Ignas 311, 1267
 Bakanas Jokūbas 172
 Bakanas Kazimieras 937
 Bakanas Petras 110
 Bakanas Romas 311, 1043, 1267
 Bakanienė Emilija 1043
 Bakanienė Karolina 1043
 Bakanienė (Leleikaitė) Milgintė 1133
 Bakanienė Stefa 1046
 Bakševičius 251
 Bakšiai 676
 Bakšienė Nijolė 1100, 1104, 1106, 1208
 Bakšys 419, 1428, 1436
 Balaboskinas 968
 Balabosovas 1322
 Balabosovas Ivanas 364
 Balaišienė Anelė 840
 Balaišis 1441
 Balaišis Juozas 840
 Balbata 1439
 Balbierienė R. 1694
- Balbierius Henrikas 121
 Balčikonis J. 1081, 1082
 Balčys Vytautas 717
 Balčiūnai 573, 1039
 Balčiūnaitė 509, 525, 928, 939
 Balčiūnaitė Aldona 823
 Balčiūnaitė Birutė Zita 1062
 Balčiūnaitė Danutė 1093
 Balčiūnaitė Donė 1060
 Balčiūnaitė Edita 872
 Balčiūnaitė Elena 722, 823, 827
 Balčiūnaitė Emilija 573, 632
 Balčiūnaitė Genė 722
 Balčiūnaitė Gertrūda 947
 Balčiūnaitė Jolita 872, 1086
 Balčiūnaitė Klementina 1047
 Balčiūnaitė Ligita 1086
 Balčiūnaitė Liudvika 1047
 Balčiūnaitė Salomėja 1048
 Balčiūnaitė Zita 558, 823
 Balčiūnas 862, 1439
 Balčiūnas A. 1579
 Balčiūnas Aleksas 821, 831
 Balčiūnas Algimantas 124
 Balčiūnas Algis 121
 Balčiūnas Antanas 203, 338, 341, 352, 379, 822, 823, 831, 925, 927, 930, 1047, 1294, 1697, 1700
 Balčiūnas B. 1695
 Balčiūnas Bronius 722
 Balčiūnas Henrikas 872
 Balčiūnas Ignas 1700
 Balčiūnas J. 134, 1613
 Balčiūnas Jonas 572, 573
 Balčiūnas Juozas 179, 573
 Balčiūnas Jurgis 203, 338, 1047
 Balčiūnas Justinas 203
 Balčiūnas Kazys 340, 352, 354, 379, 422, 947, 1697
 Balčiūnas Motiejus 173
 Balčiūnas Petras 338, 722, 927, 1047
 Balčiūnas Remigijus 872
 Balčiūnas Romas 1048
 Balčiūnas Stasys 849
 Balčiūnas Stepas 1048
 Balčiūnas V. 489, 1172, 1538, 1697
 Balčiūnas Vytautas 872, 1172
 Balčiūnas Vladas 347, 826
 Balčiūnatė Gertrūda 352
 Balčiūnienė 1084
 Balčiūnienė Afemija 1047
 Balčiūnienė Anelė 338, 572
 Balčiūnienė Bronė 1171
 Balčiūnienė Emilija 722
 Balčiūnienė Eugenija 338
 Balčiūnienė Rozalija 352, 947
 Balčiūnienė Rožė 1076
 Balčiūnienė Stefa 1048
 Balčiūnienė Uršulė 823, 1048
 Balčiūnienė Valerija 927
 Balčiūnienė Veronika 1047
 Baleiša 1439
 Baleiša Valdas 124
 Baleišis 1441
 Baleišis E. 1697
 Balys Stasys 725
 Balytė Alena 613
 Balytė Algina 725
 Balytė Danguolė 983
 Balytė Genė 983
 Balytė Stefanija 983
 Balytė Valė 983

- Baliukonytė G. 1700
 Baliulis A. 1242, 1244
 Baliulytė Teklė 978
 Baliūnas 1439
 Balkevičius 558
 Balkevičius Alfredas 693, 707, 712
 Balkevičius Petras 294
 Balkevičiūtė Eleonora 576
 Balkevičiūtė Milda 707
 Balkus J. 1693
 Balna 1441
 Balnaitė Ona 623
 Baltakys 1439
 Baltkojis L. 1578
 Baltmanai 708
 Baltmanaitė Elzė 706
 Baltmanaitė Mineitė 706, 1134
 Baltmanas Janulis 698
 Baltmanas Jonas 706
 Baltmanas Julius 707
 Baltmanienė Lina 706
 Baltmanienė Mildutė 708
 Baltrukėnai S. ir I. 1186
 Baltrūnai A. ir J. 1146
 Baltrūnaitė Aldona 1050
 Baltrūnaitė Sofija 1050
 Baltrūnas Aleksas 1629
 Baltrūnas Antanas 756
 Baltrūnas Juozas 492
 Baltrūnas Kasparas 1050
 Baltrūnas Petras 823
 Baltrūnas Valentinas 4, 914
 Baltrūnienė Jamina 833
 Baltrūnienė Minna 1050
 Baltrušaitis Vladas 393
 Baltušienė Aldona 587
 Baltušienė Petronėlė 986, 991
 Baltušienė Uršulė 986, 991
 Baltušis 382, 572, 719, 877, 980, 1420, 1427, 1428, 1436, 1439, 1460
 Baltušis Alfonsas 995
 Baltušis Eduardas 396
 Baltušis J. 462, 1144
 Baltušis Jokūbas 173
 Baltušis Jonas 266, 579, 986, 991, 1284
 Baltušis Juozas 651, 901, 980, 986, 1629
 Baltušis P. 1093
 Baltušis Petras 1059, 1060, 1092
 Baltušis Stanislovas 173
 Baltušis Vincentas 144
 Baltušytė Danutė 579
 Baltušytė Genė 1076, 1081, 1083
 Baltušytė Genovaitė 1065
 Baltušytė Palmyra 986, 991
 Baltušytė Vita 579
 Baltuška 1439
 Baltuškaitė A. 1701–1705
 Baltušis Juozas 991
 Balužis 1441
 Balzarevičius P. 1578, 1579
 Banaitis 1607
 Banderis 812
 Bandomiras Vladimiras 1015
 Banelis S. 1697
 Banys 1439
 Banytė Aldona 577
 Bankovskis F. I. 292
 Bankovskis Petras 173
 Baradinskienė Jūratė 11, 18, 918
 Baradulinas Jepicharijus (Aleinikovas) 484
 Baradulinas Michailas 207
 Baraišienė 1009
 Baraišienė (Blauzdavičiūtė) Bronė 1285, 1317
 Baraišis 1441
 Baraišis Antanas 1008
 Baraišis Jonas 993, 1141
 Baraišis Stasys 696, 699, 1009
 Baraišytė (Pupienienė) Ona 1141
 Baraišytė Ona 388, 994, 1009, 1321
 Baraišytė Ona 993
 Baranauskaitė (Potapova) Dunia 484
 Baranauskas 1439
 Baranauskas Antanas 88, 180, 182, 1533
 Baranauskas Izidorius 396
 Baranauskas Tomas 140, 145
 Baranikova 1010
 Baranovskis 160, 169
 Baranovskis Bohdanas 160
 Baranovskis V. 161, 165, 212
 Barauskas Balys 1284
 Barauskas Jonas 1078
 Barauskas Tadas 1076
 Barauskas V. 1165
 Barauskienė (Žumbakytė) Regina 1076
 Baravykaitė Liuda 832
 Baravykas Gediminas 1611
 Bareika 1439
 Bareika Jonas 1050
 Bareikienė Ona 1050
 Bareišis Antanas 345, 371, 1003
 Barysaitė Gunda 1821
 Barkauskaitė (Malušienė) Valė 1136
 Barkauskaitė Birutė 727
 Barkauskaitė Irena 727, 958
 Barkauskaitė Rita 958
 Barkauskaitė Valė 958, 1135
 Barkauskaitė Valentina 1063
 Barkauskaitė Violeta 4, 22, 914
 Barkauskas 1439
 Barkauskas Mykolas 362, 946, 968
 Barkauskas Petras 727
 Barkauskienė Paula 958
 Baronai 1596
 Baronaitė Aldona 247, 337, 1043
 Baronaitė Genė 337
 Baronaitė Janė 744, 750, 1417
 Baronaitė Marė 823
 Baronaitė Ona 731, 756, 1043
 Baronaitė Salomėja 1043
 Baronaitė Stasė 1049
 Baronaitė Teklė 347, 757, 1043, 1133
 Baronaitė Valė 338
 Baronas 1093, 1127, 1428, 1436, 1439
 Baronas Antanas 337, 342, 366, 731, 1043
 Baronas Bronius 337
 Baronas G. 68
 Baronas Gintautas 338
 Baronas Jonas 311, 731, 744, 750, 1043, 1279, 1417
 Baronas Juozas 338, 1043
 Baronas Kazys 343, 366, 542, 744, 750, 1043, 1089, 1417
 Baronas Konstancija 1089
 Baronas Kristupas 169, 173
 Baronas Mykolas 1089
 Baronas Petras 343, 1049, 1133
 Baronas Petrunela 1089
 Baronas Povilas 1043, 1133
 Baronas Pranas 1043, 1089, 1133
 Baronas R. 1140
 Baronas Ričardas 515
 Baronas Romualdas 1043
 Baronas S. 1705
 Baronas Stanislovas 337
 Baronas Stasys 507, 515, 1043, 1049, 1337
 Baronas Vladas 341
 Baronienė Antanina 1043
 Baronienė Bronė 337
 Baronienė Elzbieta 1043
 Baronienė Emilija 1049
 Baronienė Irena 1037
 Baronienė Joana 744, 750, 1417
 Baronienė Kazė 337
 Baronienė Kazimiera 1043
 Baronienė Michalina 1043
 Baronienė Uršulė 337
 Baronienė Zofija 731
 Baršauskas Jonas 1091
 Baršiai 977
 Baršienė (Šukštulytė) Leonora 1235
 Baršienė Ieva 235
 Baršienė Katerina 237
 Baršienė Ona 236
 Baršienė Sofija 235
 Baršys 236, 1441
 Baršys Antanas 266
 Baršys Baltramiejus 266
 Baršys Baltrus 236
 Baršys Jurgis 235, 266
 Baršys Kazimieras 236, 266
 Baršytė Magdalena 235
 Baršytė Margarita 236
 Bartasiūnas J. 370
 Bartkevičius A. 1145
 Bartkevičius Algirdas 1169
 Bartkevičius Algis 1172
 Bartkevičiūtė R. 1149
 Baruchas 819
 Barzdaitė Lina 716
 Barzdaitė Odeta 716
 Barzdaitė Rita 716
 Barzdelka 1442
 Barzdienė (Kudūkytė) Nijolė 716
 Barzdonis 1439
 Barzdonis Valdas 1072, 1079
 Barzdorius 1442
 Barzdžius V. 1323
 Basalykas A. 34
 Basanavičius Jonas 1554, 1586, 1712
 Baškevičius 251, 558
 Baškienė Agota 266
 Baškienė Elena 1171
 Baškienė Elzbieta 266
 Baškienė Ieva 265, 266
 Baškienė Ona 975
 Baškienė Sofija 975
 Baškys Adomas 265, 266
 Baškys Aleksandras 974
 Baškys Alfonsas 976
 Baškys Algirdas 121, 975
 Baškys Jokūbas 974–976
 Baškys Jonas 262, 265, 266, 974, 976
 Baškys Juozas 265, 975, 976, 1419
 Baškis Jurgis 202

- Baškys Jurgis 266, 963
 Baškys Magdalena 265
 Baškys Martynas 144, 265, 266
 Baškis Martynas 202
 Baškys Ona 265
 Baškys Petras 976
 Baškys Pranas 262, 265, 266, 976
 Baškys Vytautas 974
 Baškytė Adelė 975, 976
 Baškytė Domicelė 266
 Baškytė Marija 265
 Baškytė Ona 976
 Baškytė Sofija 266
 Baškytė Tania 974
 Baškytė Zosė 975
 Batoras Steponas 154, 155
 Baublys 281, 1439
 Baukys 1439
 Baukytė Ona 235
 Baužytė N. 1017
 Bėčius Aloyzas 1668
 Bėčius K. 1564
 Bedalis 885
 Beinoravičius Martynas 260
 Beinoravičiūtė Valė 1062, 1067
 Beinorius Jonas 1590
 Bekerienė 442, 653
 Bekerienė Ona 731
 Bekerienė Uršulė 335
 Bekeris 857
 Bekeris Algirdas 346, 373, 594, 731
 Bekeris Antanas 731
 Bekeris Jonas 343, 442, 518, 731, 1131
 Bekeris Juozas 731, 1131
 Bekeris Petras 408, 442, 731, 747
 Bekeris V. 754
 Bekeris Vilius 442, 731
 Bekeris Vincas 731
 Bekintis 1439
 Beleišas Juozas 574
 Beleišas Petras 574
 Beleišas Rolandas 574
 Beleišas Valdas 574
 Beleišienė Genovaitė 574
 Beleišienė J. 1100, 1104
 Beleišytė Birutė 574
 Beleišytė Rima 574
 Beleišytė Rita 574
 Beliūnas 1439
 Belova (Šedytė) Irena 1102, 1104, 1207
 Belovai 919
 Belovas 441
 Belovas Archipas 207
 Belovas Fedotas 355
 Belovas Ivanas 207
 Belovas Juozas 462
 Belovas Kirilas 207
 Belovas Kuprijonas 207
 Belovas Kuzma 347, 923, 925, 1047, 1288
 Belovas Matas 350
 Belovas Matvejus 207, 342, 923
 Belovas Motiejus 416
 Belovas Nazaras 207
 Belovas Pavelas 484
 Belovienė Marytė 462
 Bendorius 1439
 Benska 386
 Benska 1319
 Benūnas Vladislovas 123
 Beragis 1442
 Berchmanas 1242
 Beregovojus 470
 Beresinevičienė Elžbieta 573
 Beresinevičienė Ona 739, 1414
 Beresinevičius 1420, 1433, 1436
 Beresinevičius Aleksas 573
 Beresinevičius Alius 739
 Beresinevičius Kęstutis 739
 Beresinevičius Petras 739, 1414
 Beresnevičius 173
 Beresnevičius Savka 169
 Bergas 618
 Berka 193, 386
 Berkas 1319
 Berkienė 382, 1420
 Bernelis 1442
 Berniūnas Julius 658, 843
 Berniūnienė Emilija 658
 Bernotaitė Elvyra 1159
 Bernotas 1439
 Bernotas Jonas 1248, 1250, 1271
 Bernotas Vitalis Albertas 380
 Bernotienė (Kalpokaitė) Irena 6, 13, 351, 379, 1711
 Bernotienė B. 1608
 Bertašienė Ona 835, 838
 Bertašius 631, 843, 1439
 Bertašius Jonas 821, 838–840
 Bertašius Kazys 722
 Bertašiūtė Nijolė 839
 Bertašiūtė Sigutė 839, 840
 Bertulanas 669
 Beržinis L. E. 36
 Beržinaitė 1322
 Bespalovas Jokūbas 1288
 Bethovenas 1545
 Bezpalovas Jakovas 347
 Bičiūnaitė Sigita 1236
 Bičiūnas Romas 884
 Bičiūnas Romualdas 1236
 Byčkovskaja D. 1700
 Bielinis J. 1701
 Bieliukas Kazys 1657, 1658
 Bieliūnaitė Aldona 1414
 Bieliūnaitė Genovaitė 875
 Bieliūnaitė Nijolė 646
 Bieliūnaitė Virga 549
 Bieliūnas 1433, 1435, 1439
 Bieliūnas J. 1578, 1581, 1595
 Bieliūnas Jonas 408
 Bieliūnas Juozas 1089
 Bieliūnas Morkus 646
 Bieliūnas Petras 1414
 Bieliūnas Rimantas 1414
 Bieliūnas Valdas 121, 646
 Bieliūnienė Karolina 1414
 Bielova I. 1100
 Bielova Marija 354
 Bielovaitė Afimija 1046
 Bielovaitė Agafija 1046
 Bielovaitė Antanina 1045
 Bielovaitė Efimija 1138
 Bielovaitė Elizaveta 1046
 Bielovaitė Feodosija 1046
 Bielovaitė Fiokla 1045
 Bielovaitė Irina 1045
 Bielovaitė Marija 1047
 Bielovaitė Praskovja 1046
 Bielovaitė Sofija 1046
 Bielovaitė Stepanida 1047
 Bielovaitė Valentina 1045
 Bielovaitė Varvara 1046
 Bielovaitė Vera 1045
 Bielovas Aleksandras 1045
 Bielovas Artomonas 1045
 Bielovas Denisas 1046
 Bielovas Fiodoras 1045
 Bielovas Foka 1046
 Bielovas Foma 1045
 Bielovas Grigorijus 1046
 Bielovas Jermolajus 1046
 Bielovas Jonas 1047
 Bielovas Juozapas 1045
 Bielovas Juozas 1046
 Bielovas Kirilas 1045
 Bielovas Nikolajus 1045
 Bielovas Povilas 1046
 Bielovas Semionas 1047
 Bielovas Sergejus 1045
 Bielovas Terentijus 1046
 Bielovienė Akilina 1045
 Bielovienė Eufrosinija 1046
 Bielovienė Nadežda 1045
 Bielovienė Oksana 1047
 Bielovienė Stepanida 1047
 Bielovienė Tatjana 1046
 Bielovienė Varvara 1046
 Bielskytė V. 1698
 Bigelytė Onutė 1165
 Bigenienė R. 1703
 Bigota 1442
 Bijonkai 384
 Bikaitė Emilija 594, 948
 Bikaitė Marijona 553
 Bikas Augustas 203
 Bikas Petras 948, 951
 Bikas Viktoras 948
 Bikienė Kazė 948
 Bikinas 1216
 Bykovas Chviodoras 169
 Biskis 119
 Bikulčytė Gabija 642
 Bikulčytė Rasa 642
 Bikulčius 1441
 Bikulčius Arnoldas 642
 Bikulčius Ričardas 642
 Byla 1439
 Bileišienė S. 1180, 1186
 Bilyš 1439
 Biliūnas J. 1182, 1603
 Biliūnas Jonas 280
 Biliūnas O. 1535
 Bimba 1439
 Bimba A. 462
 Bimbaitė (Kalpokienė) Vanda 484
 Binderis 1439
 Binkys 1441
 Binkis 1595
 Byra 1441
 Bira 516, 1441
 Bira A. 1692
 Bira Albinas 516, 1060, 1133
 Byra J. 1595
 Bira Jonas 944, 945, 1269, 1278, 1279, 1287, 1290
 Bira Jonas Vytautas 1295
 Bira Juozas 944
 Bira V. 1000, 1143
 Bira Vytautas 7, 14, 21, 462, 1169, 1711
 Bira Vladas 604
 Biraitė Monika 1060, 1122
 Birdikšlytė Renė 1072
 Birgelienė 250
 Birienė (Čikaitė) Kornelija Aušra 1141, 1294

- Birieta Stasys 1063
 Biryła M. V. 1433
 Birkus 1441
 Birmantas 887
 Birmantas Jonas 886
 Biržys Petras 1278, 1630
 Biržiška V. 1601, 1602
 Bislienė Salomėja 1006
 Bislys 1441
 Bislys Antanas 1006
 Bislys Jonas 1006
 Bislytė Kazimiera 1006, 1017
 Bislytė Marytė 1006
 Bitelis 1442
 Bitelytė Elžbieta 261
 Bitinaitė Bronė 767, 1065
 Bitinaitė Janina 942
 Bitinas 821, 1001, 1439
 Bitinas Jonas 767
 Bitinas Julius 767
 Bitinas Pranas 767
 Bitinienė 1334
 Bitinienė (Lasinskaitė) Elena 1337
 Bitinienė Danutė 1087
 Bitinienė Elena 767, 1340
 Bitinienė Magdė 947
 Biveinis 1441
 Blauzdavičienė Bronė 1061, 1062, 1066
 Blauzdavičius 801, 1440
 Blauzdavičius Bonifacas 1008, 1278
 Blauzdavičius Viktoras 1008, 1063, 1295
 Blauzdavičius Vytautas 487
 Blauzdavičiūtė Bronė 1008, 1285
 Blaževičienė Adelija 832
 Blaževičienė Grasilda 821, 831, 832
 Blaževičius Aleksas 821, 822, 831, 832
 Blaževičius Petras 5, 12, 211, 226, 377, 1261, 1699, 1711
 Blaževičius Romas 1171
 Blaževičius Romualdas 821, 831
 Blaževičius Ronaldas 835
 Blaževičius Vidmantas 831
 Blaževičiūtė Dalia 831
 Blaževičiūtė Eugenija 831
 Blaževičiūtė Genė 832
 Blaževičiūtė Ona 821, 831
 Blažienė Elena 6–8, 13–15, 21, 189, 381, 402, 426, 536, 551, 586, 721, 726, 740, 915, 932, 937, 1020, 1194, 1202, 1206, 1236, 1238, 1248, 1324, 1325, 1331, 1419, 1444, 1711, 1719
 Blažienė Grasilda 4, 914
 Blažytė-Baužienė Danutė 4, 914
 Blažytė Beata 1104
 Blinka 1441
 Blinka Petras 347, 408
 Blinstrubas Stasys 25, 1657–1659
 Bliūdė Juozas 851
 Bliūdžienė Emilė 1320
 Bliūdžienė Emilija 1007
 Bliudžienė Grasilda 896
 Bliūdžienė Ona 237
 Bliūdžienė Petronėlė 996
 Bliūdžytė Emilija 996
 Bliūdžius 980
 Bliūdžius Algis 484, 1007
 Bliūdžius Aloyzas 1711
 Bliūdžius Antanas 311, 996
 Bliūdžius Bernardas 112, 121
 Bliūdžius Bernardas Aloyzas 5, 12, 110, 111, 123, 1719
 Bliūdžius D. 112
 Bliūdžius Gedas 996
 Bliūdžius Gediminas 699
 Bliūdžius Ignas 703, 712
 Bliūdžius Ignotas 857
 Bliūdžius Jonas 342, 699, 859, 900, 992, 996
 Bliūdžius Juozas 997
 Bliūdžius Juozas (Juzė) 996
 Bliūdžius K. 857
 Bliūdžius Kazimieras 462, 847, 1380
 Bliūdžius Kazys 103, 386, 484, 520, 856, 900, 999, 1007, 1092, 1320
 Bliūdžius Petras 311, 895, 896
 Bliūdžius Pranas 518, 1133
 Bliūdžius Raimondas 1320, 1665
 Bliūdžius Rapolas 1320
 Bliudžius Rimantas 895
 Bliūdžius Skirmantas 124
 Bliūdžius Viktoras 693, 860, 1133, 1320, 1665
 Bliudžiūtė Bronė 895
 Bliūdžiūtė Dangutė 1007
 Bliūdžiūtė Donata 1320
 Bliudžiūtė Janina 895
 Bliūdžiūtė Monika 1007
 Bliūdžiūtė Ona 809
 Bliūdžiūtė Petronėlė 805
 Bliūdžiūtė Regina 980
 Bliūdžiūtė Stefanija 5–8, 10, 12–15, 17, 74, 99, 289, 357, 386, 507, 689, 752, 861, 897, 915–917, 993, 1121, 1127, 1133, 1136, 1319, 1371, 1404, 1444, 1634, 1661, 1663, 1667, 1682, 1699, 1711
 Bliūdžiuvienė (Garškaitė) Kastė 1320
 Bliūdžiuvienė (Senvaitytė) Nerina 1320
 Bliudžiuvienė Grasilda 895
 Bliūdžiuvienė Kazienė 1373
 Bliūdžiuvienė Liucija 8, 15, 915, 1148, 1177, 1178, 1192, 1412, 1703, 1711, 1719
 Bliūdžiuvienė Salomėja 1320
 Bliūdžiuvienė Sofija 789
 Bliūdžiuvienė Uršulė 852
 Bliūdžiuvienė Veronika 996
 Bliūdžiuvienė-Kazvienė 1319
 Blizgis 1442
 Bliznikas 993, 1013
 Bliznikas Rimantas 1013
 Bliznikienė 1013
 Bložė V. 1166
 Blūdžiuvienė Ona 992
 Bogaslauskai 1148
 Bogdanas Konstantinas 9, 16, 917, 1605, 1711
 Boguž Kazimir 1089
 Bohdanas 173
 Bolugianski Olga 192
 Bolužis 209, 232
 Bolūžis 700, 701
 Boneckis A. 192, 193
 Boredavkai 387
 Boredavkas 386
 Borodinas A. 1631
 Bortkevičiūtė Elena 1564
 Bortnikovaitė Jefrosinija 1046
 Bortnikovas 398
 Bortnikovas Aksentijus 1046
 Bortnikovas Zinovijus 1046
 Bortnikovienė Natalija 1046
 Borveinas 782
 Botnikas 1420, 1428, 1436
 Botnikas Petras 1416
 Botnikienė Karolina 1416
 Bračkauskas Jurgis 173
 Brakauskas E. 629
 Brakauskas Eduardas 294, 847
 Braknė 1440
 Braknys 1440
 Bramsas 1545
 Brančkus 113
 Brandišauskas V. 391, 398
 Brangulis A. P. 36
 Brastinš E. 127, 128
 Bratkauskas E. 852
 Brazaitis D. 126
 Brazauskas Algirdas 1642
 Brazdžionis Bernardas 356, 994, 1586
 Brazys A. 1538
 Brazūnas 1169
 Bražėlienė 451
 Bražėlienė I. 1095–1097
 Bražėlienė Irena 551, 1102
 Bražėlienė S. 1103
 Bražėlis 1440
 Bražėlis A. 1095–1097, 1100, 1102, 1698
 Bražėlis Algimantas 8, 15, 740, 915, 1088, 1093, 1102, 1124, 1208, 1711
 Bražėlis J. 1104
 Bražėlis V. 393
 Bražėnas P. 1139
 Bražinskas A. 1165, 1166
 Bražionis 401
 Bražionis Adomas 311, 399, 400
 Bražionis Julius 1531
 Bražys 1439
 Bražys Antanas 391
 Bražiūnaitė Levutė 690
 Bražiūnaitė Stefa 690
 Bražiūnaitė Teklė 1416
 Bražiūnas 1420, 1424, 1441
 Bražiūnas 690
 Bražiūnas Antanas 1416
 Bražiūnas Giedrius 1184
 Bražiūnas Jonas 1416
 Bražiūnas Petras 1416
 Bražiūnas Pranas 690
 Bražiūnienė Marijona 1416
 Bražiūnas Jonas 408
 Breimelis Fabijonas 203
 Breimelis Jonas 173
 Brenčius Antanas 173
 Brenčienė Agota 748, 751, 1417
 Brenčienė Elena 749
 Brenčienė Nijolė 548, 552
 Brenčys 1419, 1425, 1436
 Brenčys A. 1293
 Brenčys Algirdas 1104
 Brenčys Algis 749
 Brenčis Andrius 203
 Brenčis Antanas 1274, 1289, 1292, 1293, 1417
 Brenčys Antanas 743, 748, 751
 Brenčis Petras 1274
 Brenčys Povilas 727, 728, 743, 745, 748, 749, 751, 1089, 1289, 1294, 1417

- Brenčytė Aldona 748, 749, 751, 1417
 Brenčius 113
 Breskus 1440
 Briedienė R. 1701
 Briedis 1439
 Brinkis Artūras 966
 Broga 1440
 Brogelė 1440
 Brogelytė Valė 1060
 Brusnicina Stasė 756
 Bruškys 1439
 Bruveraitė Ieva 264
 Bruveraitė Ona 264
 Bruverė Edita 1719
 Bruverienė (Kriškanaite) Elzė 341, 361
 Bruverienė Darata 264
 Bruverienė Marija 264
 Bruverienė Ona 972
 Bruverienė V. 1148
 Bruveris 268, 972, 1322
 Bruveris Albertas 258, 342, 364, 966, 971
 Bruveris Ancius 264
 Bruveris Arnoldas 480, 971
 Bruveris Arvydas 971
 Bruveris Jokūbas 264
 Bruveris Jonas 202, 264, 265, 971
 Bruveris Karolis 74, 971
 Bruveris Kristupas 264, 265
 Bruveris Leonardas 264, 265
 Bruveris Martynas 264
 Bruveris Valdemaras 967
 Bruveris Vilius 347, 971
 Bruveris Vilmaras 481, 971
 Bruverytė Dzintara 971
 Bruverytė Ida 966
 Bružaitė Ieva 264
 Bružaitė Janina 584
 Bružaitė Ona 264
 Bružas 692, 1439
 Bružienė Darata 264
 Bružienė Marija 265
 Bružis Brencius 264
 Bružis Jonas 264
 Bružis Martynas 264
 Buba Jonas 351
 Bubas Jonas 993, 1009, 1292, 1622, 1623
 Bubelis 1007
 Bubnys Arūnas 4, 6, 13, 22, 357, 359, 390, 914, 1711
 Buchaveckas Stanislovas 4, 22, 914
 Buckus 1440
 Bucmikas 1442
 Bučienė Stefanija 1320
 Bučinskis Jonas 788
 Bučys P. 1538, 1541
 Bučiuliai 1013
 Bučiulienė Cecilija 1013
 Bučiulis Viktoras 491, 1141
 Bučiūnaitė Valė 614, 1044
 Bučiūnas 1428, 1435
 Bučiūnas Jonas 442, 1044, 1419
 Bučiūnas Juozas 1044
 Bučiūnienė Veronika 1044
 Bučius 1441
 Bučius Vaidas 1191
 Budreika 1420, 1428, 1436, 1440
 Budreika 447, 722
 Budreika Jonas 1414
 Budreika Povilas 327
 Budreika Pranas 309, 327, 1414
 Budreikai 1035
 Budreikaitė Akvilina 328
 Budreikaitė Bronė 1032
 Budreikaitė Bronislava 327
 Budreikaitė Genovaitė 327
 Budreikaitė Irena 328
 Budreikaitė Marytė 1159
 Budreikaitė Stanislova 327
 Budreikienė Karolina 327, 1414
 Budreikienė Ona 722
 Budreikis Pranas 328
 Budreikytė Akvilė 1414
 Budreikytė Bronė 1414
 Budreikytė Genovaitė 1414
 Budreikytė Stasė 1414
 Budreikos 1032
 Budrevičius Jokūbas 203
 Budrevičius Petras 883–885, 891, 1089
 Budrevičiūtė Monika 883
 Budrevičiūtė Veronika 883
 Budrienė 361, 362, 993
 Budrienė Emilija 737, 739
 Budrilka 1442
 Budrys 1439
 Budrys J. 387, 1618
 Budrys Petras 737
 Budrytė Birutė 737
 Budrytė Danutė 737, 739
 Budrytė Stefanija 737
 Budriūnas Ramunis 1238
 Budriūnienė (Ražinskaitė) Danutė 229, 1696
 Budriūtė Vanda 1087
 Būga 1440
 Būga K. 1438
 Būga Kazimieras 139, 151, 1438
 Bugailiškytė Nastė 1117
 Buika Jonas 796
 Buikienė Darata 252, 261, 262
 Buikis Andrius 262
 Buikis Antanas 257
 Buikis Jokūbas 236
 Buikis Jonas 262
 Buikis Jurgis 239, 261
 Buikis Kristupas 262
 Buikis Krišius 252
 Buikis Martynas 252
 Buikytė Marija 263
 Buikytė Marytė 262
 Buikytė Ona 252, 262, 265
 Buikytė Sofija 234
 Buinevičiai 267
 Buitvydas 1440
 Bujanauskaitė Algė 1065, 1067
 Bujanauskaitė Algina 1042
 Bujanauskaitė Lilija 730, 1042
 Bujanauskas Juozas 346, 371, 373, 1042
 Bujanauskienė Stefa 1042
 Bukai 609
 Bukaitė Bronė 600
 Bukaitė Emilė 634
 Bukaitė Emilija 633
 Bukas 885
 Bukas Pranas 600
 Bukaveckas A. 1579
 Bukeika 1442
 Bukienė (Maželytė) Karolina 633
 Bulavai 596, 620, 1562, 1571
 Bulavaitė Adelė 598, 1555
 Bulavaitė Eleonora 598
 Bulavaitė Kotryna 260
 Bulavaitė Levutė 816
 Bulavaitė Ona 260
 Bulavaitė Rita 1556
 Bulavaitė Stefa 731
 Bulavaitė Teofilė 598, 1654
 Bulavaitė Valė 598
 Bulavaitė Vincenta 578
 Bulavas 676, 1441, 1559
 Bulavas Antanas 341, 357, 966
 Bulavas Augis 9, 16, 916, 1555, 1562, 1564, 1573, 1711
 Bulavas Feliksas 597–599, 609, 816
 Bulavas Ignas 598, 599
 Bulavas Ignotas 816
 Bulavas Jonas 9, 16, 173, 420, 597, 598, 916, 1090, 1555, 1560, 1562–1574, 1654, 1657, 1829, 1830
 Bulavas Juozas 9, 16, 916, 1555–1561, 1569, 1639, 1829, 1830
 Bulavas Kazimieras 173
 Bulavas Mykolas 237
 Bulavas Petras 237, 260
 Bulavas Vladas 10, 17, 246, 598, 599, 816, 917, 1556, 1557, 1636–1640
 Bulavienė (Bortkevičiūtė) E. 1563
 Bulavienė (Povilavičiūtė) Angelė 1562
 Bulavienė Anelė 598, 1654
 Bulavienė Angelė 1555
 Bulavienė Elena 1564, 1571, 1572
 Bulavienė Vanda 1558
 Bulavienė Veronika 598, 599
 Bulovai 1562
 Bulovai 431, 596
 Bulovaitė (Grizevičienė) Janina 484
 Bulovaitė (Mulviniene) 429
 Bulovaitė Eleonora 426
 Bulovaitė Janina 493
 Bulovaitė Kotryna 236
 Bulovaitė Liuda 1053
 Bulovaitė Monika 508, 747, 750, 1417
 Bulovaitė Ona 236
 Bulovaitė Paulė 747, 750
 Bulovaitė Paulina 1417
 Bulovaitė Ralina 1053
 Bulovaitė Regina 636, 1053
 Bulovaitė Renė 351
 Bulovaitė Stefanija 747, 750, 1417
 Bulovaitė Teofilė 873
 Bulovas 9, 13, 377, 426, 427, 432, 433, 588, 613, 868, 1433, 1436, 1441
 Bulovas Adomas 311
 Bulovas Algirdas 351
 Bulovas Antanas 399, 1089
 Bulovas Feliksas 311, 426, 429–431, 433, 439
 Bulovas Ignas 343, 427, 431
 Bulovas Jonas 311, 339, 746, 750, 1053, 1413, 1417
 Bulovas Juozas 420, 434
 Bulovas Jurgis 869
 Bulovas Petras 1053
 Bulovas Pranas 203, 340, 351, 355, 379, 746, 747, 750, 1285, 1697
 Bulovas Teofilija 1089
 Bulovas V. 402
 Bulovas Vladas 246, 311, 344, 368, 427, 429, 431, 433, 747, 750, 881, 1105, 1417

- Bulovienė Brigita 426
 Bulovienė Elena 1719
 Bulovienė Kazimiera 746, 747, 750
 Bulovienė Kazimira 1417
 Bulovienė Ona 1053
 Bulovienė Otilija 1053
 Bulovienė Stefanija 351, 1413
 Bulovienė Veronika 426
 Bulva Jonas 169, 173
 Bulva Juozapas 169
 Bulva Mykolas 169
 Bulva Petras 173
 Bulvė Kazimieras 237
 Bulvys 1442
 Bulvytė Elžbieta 237
 Bunius Steponas 1006
 Buožis S. 1581
 Buračas Balys 1323, 1324
 Buragas Jonas 1169
 Burakovienė V. 1145
 Burauskaitė Birutė Teresė 6, 13, 309, 326, 340, 1711
 Burba 1439
 Burdinavičius 1442
 Burdys 1442
 Bureikienė Jadvyga 1159–1161
 Bury J. B. 1211
 Burokas Jurgis 238
 Burokas Povilas 238
 Burokienė Guoda 1189
 Busilas 1129
 Buteikis 1439
 Butėnai 227, 451, 802
 Būtėnai 230
 Būtėnaitė 640, 658
 Būtėnaitė (Kalpokienė) Valė 329
 Būtėnaitė Adelė 631, 632, 636–638, 665, 847, 1294
 Būtėnaitė Akvilė 631, 762
 Būtėnaitė Albina 830
 Būtėnaitė Aldona 572, 1054
 Būtėnaitė Anastazija 630, 631, 815, 816, 823
 Būtėnaitė Anelė 631, 637
 Būtėnaitė Anelija 641
 Būtėnaitė Antanina 642
 Būtėnaitė Apolonija 637
 Būtėnaitė Asta 642
 Būtėnaitė Augustė 643
 Būtėnaitė Birutė 646
 Būtėnaitė Bronė 339, 635, 644, 847, 983, 991, 1167
 Būtėnaitė Bronė 762
 Būtėnaitė Dalė 646
 Būtėnaitė Danutė 335, 1087
 Būtėnaitė Elena 561, 567, 1053
 Būtėnaitė Eleonora 631
 Būtėnaitė Emilė 725
 Būtėnaitė Emilija 561, 630, 631, 922
 Būtėnaitė Eugenija 572
 Būtėnaitė Irena 637
 Būtėnaitė Janė 645, 646
 Būtėnaitė Janina 843
 Būtėnaitė Kazė 1050
 Būtėnaitė Kazimė 631
 Būtėnaitė Levutė 762
 Būtėnaitė Ligita 646
 Būtėnaitė Marė 1415
 Būtėnaitė Marija 1122
 Būtėnaitė Marijona 333, 643, 650
 Būtėnaitė Marytė 738
 Būtėnaitė Nijolė 843
 Būtėnaitė Ona 628, 631, 642, 802, 815, 1053, 1086
 Būtėnaitė Ona Janina 1063
 Būtėnaitė Palma 339, 637, 638, 847
 Būtėnaitė Palma 762
 Būtėnaitė Palmyra 983, 991
 Būtėnaitė Paulina 631
 Būtėnaitė Regina 572, 1076
 Būtėnaitė Regina 637
 Būtėnaitė Rozalija 628
 Būtėnaitė Sigita 638
 Būtėnaitė Stasė 557, 559, 561
 Būtėnaitė Uršulė 815
 Būtėnaitė Valė 645, 646, 1053
 Būtėnaitė Valė 762
 Būtėnaitė Veronika 816
 Būtėnaitė Viktorija 815
 Būtėnaitė Violeta 638
 Būtėnaitė Zita 636, 637
 Būtėnaitė Zosė 557
 Butėnas 479, 980, 1422, 1435, 1439
 Būtėnas 507, 771, 1007, 1133, 1441
 Būtėnas Adomas 812
 Butėnas Aivaras 642, 643
 Butėnas Albertas 630–633, 638, 663, 835, 1294
 Butėnas Albinas 645, 847
 Butėnas Alfonsas 637, 638, 847
 Butėnas Algis 632, 1054
 Būtėnas Algis 637
 Butėnas Andriejus 629
 Butėnas Andrius 204, 335, 628
 Būtėnas Antanas 507, 533
 Butėnas Antanas 628, 630, 631, 636, 638, 640, 642–645, 657, 809, 848, 983, 991, 1267, 1284
 Būtėnas Antanas Algimantas 326
 Butėnas Benediktas 204
 Butėnas Bronius 636, 1339, 1340
 Butėnas Edgaras 643
 Butėnas Edvardas 333
 Butėnas Feliksas 557
 Butėnas Ignas 329, 337, 927, 934, 1267
 Butėnas Jonas 311, 330, 333, 337, 339, 627–631, 637, 638, 643, 645, 663, 738, 762, 821, 835, 847, 927, 934, 983, 991, 1050, 1053, 1285, 1415
 Būtėnas Jonas 637, 762
 Butėnas Juozapas 630, 636, 640, 643, 795, 802
 Būtėnas Juozapas 815
 Butėnas Juozas 204, 333, 339, 572, 631, 633–37, 641, 645, 663, 738, 843, 1059, 1287, 1415
 Būtėnas Jurgis 1290
 Butėnas Jurgis 311, 330, 628, 630, 636, 639, 640, 1050
 Būtėnas Kazimieras 812
 Butėnas Kazys 204, 338, 636, 980, 983, 991, 1053
 Būtėnas Kazys 326
 Butėnas Liudas 927, 934
 Butėnas Liudvikas 337
 Butėnas Matas 630, 631, 643, 665, 1311
 Butėnas Melchijoras 557
 Butėnas Paulius 643
 Butėnas Petras 630, 633, 643, 645–647, 762, 832, 1053, 1289
 Butėnas Raimondas 646
 Butėnas Ričardas 642
 Butėnas Rimantas 636
 Butėnas Romas 561, 657, 663, 847, 1054
 Butėnas Romualdas 630, 631, 636, 645, 665
 Būtėnas Sigitas 507, 515
 Butėnas Viktoras 277, 541, 557, 558, 562, 732, 1305
 Butėnas Vytautas 1054
 Butėnas Vladas 229, 311
 Būtėnas Vladas 230, 326
 Būtėnienė 507
 Butėnienė (Bulovaitė) Irena 1339
 Butėnienė (Mažeikytė) Emilija 644
 Butėnienė (Ragelytė) Violeta 1076
 Butėnienė (Stankevičiūtė) Karolina 631
 Butėnienė (Žeižytė) Adelė 561
 Butėnienė Aldona 740
 Butėnienė Anelija 630, 636
 Butėnienė Barbora 641, 642
 Butėnienė Bronė 642
 Butėnienė Domicelė 628, 630
 Butėnienė Emilija 632, 643, 644, 840, 843
 Butėnienė Genė 1063
 Būtėnienė Gėnė 1119
 Butėnienė I. 1335, 1698
 Butėnienė J. 1334
 Butėnienė Janė 646
 Butėnienė Karolina 630, 632
 Butėnienė Laima 643
 Butėnienė Marijona 329, 337, 639, 762
 Butėnienė Mirga 1169
 Būtėnienė Monika 326
 Butėnienė Ona 330, 335, 557, 1050, 1053
 Butėnienė Ona Aldona 563
 Butėnienė Stefa 455, 462
 Butėnienė Teklė 646, 647
 Butėnienė V. 1081, 1083
 Būtėnienė Vanda Birutė 527
 Butėnienė Vera 1415
 Butėnienė Veronika 333, 738, 1054
 Būtėnienė Viktorija 815
 Butėnienė Violeta 1072, 1076, 1078, 1079, 1082
 Butėnienė Zofija 338, 983, 991
 Butiškis 1442
 Butkevičienė 1422, 1436, 1709
 Butkevičienė E. 1083
 Butkevičienė Emilija 1050
 Butkevičienė Ona 1413
 Butkevičius 1439
 Butkevičius Antanas 1050, 1413
 Butkevičiūtė Ona 1413
 Butkevičiūtė Petronėlė 1413
 Butkienė 446, 941
 Butkienė (Lukoševičiūtė) Anastazija 6, 13, 445, 1711
 Butkienė Bronė 959
 Butkienė Kazė 519
 Butkienė L. 1701
 Butkys 571
 Butkys Bronius 543, 571, 572, 732, 742
 Butkys Merūnas 732
 Butkytė Kastė 1133
 Butkus 1439
 Butkus J. 121, 1694, 1695
 Butkus Jonas 947, 1184
 Butkus P. 112, 120, 1140

- Butkus Povilas 119, 121, 124, 1460
 Butkus V. 90
 Butkus Z. 305
 Butkutė Bronė 882
 Butkutė Zita 1102
 Butlerienė 1433, 1436
 Butlerienė Juozefa 1416
 Butleris 1420
 Butleris Antanas 726
 Butlerytė Adelė 726, 1416
 Butlerytė Elena 724, 726
 Butlerytė Fulensja 1416
 Butlerytė Janė 1416
 Butlerytė Janina 726
 Butlerytė Marė 1416
 Butlerytė Marijona 725, 726
 Butvilaitė Rasa 4, 914
 Butvinskas Jurgis 969
 Buzelis 585, 744
 Buzelis Algis 584
 Buzelis Jonas 311, 584
 Buzelis Kazys 311, 584
 Buzelytė 1096
 Buzelytė Bronė 584
 Buzelytė Emilija 584
 Buzelytė Regina 584
 Buzelytė Vida 584
 Buzėnas 1440
 Bžostovskis Konstantinas Kazimieras 166
- C**
- Cebrovskienė Juzefovičiūtė Elena 181, 187
 Cebrovskis Ferdinandas 181, 187, 188
 Cebrovskis Pranciškus 181, 187, 188
 Cebrovskytė (Cebrovska, Cebrauskytė) Apolonija 181, 187, 188
 Celišius P. 1538, 1549
 Cemnolonskis Juozas 110
 Cepeikinas Icikas 381, 388, 402, 925
 Chadiš Dovilė 834
 Chadiš Tadas 834
 Chadiš Viktoras 834
 Chadiš Vilija 834
 Chaifienė Tamara 381, 382, 384
 Chlebnikovas Petras 207
 Chmieliauskas M. 965
 Chmieliauskas Vladas 294
 Choderelienė 382, 384
 Chodkevičius Jonas Karolis 158
 Chominskaitė Ona 167, 168
 Chominskienė Ona 1241
 Chominskis 170, 174, 175, 1708
 Chominskis Benediktas 168
 Chominskis Konstantinas 167, 168, 174, 176, 1241
 Chominskis Tadeušas 176
 Chominskis-Ancutaitė Zofija 168
 Chomskis Vlaclovas 1657
 Chonelovičiai 351
 Chonelovičius Jokelis 381–383
 Chonelovičius Juzikas 383
 Chonelovičiūtė Zoja 383
 Chruščiovas Nikita 268, 489, 490, 929, 1558, 1575
 Cybavičius Juozas 294
 Cinauskaitė Emilija Dalia 326
 Cinauskas 229
 Cinauskas Arvydas 837, 843, 1050
 Cinauskas Martynas 1050
 Cinauskas Rimantas 326
 Cinauskas Valdemaras 309, 326
 Cinauskas Vytautas 326
 Cinauskienė Emilija 326
 Cinauskienė Karolina 1050
 Cinauskienė Monika 1050
 Cindelis Izraelis 293
 Cingaris 1442
 Ciniuskas Voldemaras 1052
 Cinkas Jonas 172
 Ciplinskaitė Aldona 942
 Curkanas V. 1638
 Cvetkovas V. 491
 Cvirka Petras 1609, 1616, 1628
- Č**
- Čaikovskis P. 1631, 1633
 Čebačiūnas 1442
 Čečinskas P. 398
 Čėčys 1441
 Čėčys 1441
 Čėčiai 80, 260, 264, 354, 451, 520, 795, 802, 1313, 1584
 Čėčiai P. ir A. 1186
 Čėčienė 1017, 1059, 1393, 1395
 Čėčienė (Pavilavičiūtė) Ona 1516
 Čėčienė (Valiulytė) Gražina 1076
 Čėčienė (Vasiliauskaitė) Palmira 6, 13, 376, 378, 1711
 Čėčienė (Velykaitė) Irena 8, 15, 989, 1135, 1711
 Čėčienė (Žindulytė) J. 1118
 Čėčienė Agota 252–266
 Čėčienė Anastazija 815
 Čėčienė Anelė 377, 1153, 1158
 Čėčienė Angelė 331, 976
 Čėčienė Angelija 255
 Čėčienė Bronislava 1305
 Čėčienė Elžbieta 234, 240, 252, 253, 336, 1057, 1117, 1018
 Čėčienė Gražina 1078, 1083
 Čėčienė Irena 80, 1391, 1719
 Čėčienė Karolina 255
 Čėčienė Kristina 236, 265, 266
 Čėčienė Lilija 973
 Čėčienė Marija 262
 Čėčienė Ona 82, 236, 237, 243, 244, 252–254, 328, 331, 351, 816, 1413
 Čėčienė P. 1149
 Čėčienė Palmyra 352, 425
 Čėčienė Paulina 336
 Čėčienė Sofija 235, 266
 Čėčys 202, 382, 507, 614, 786, 867, 977, 1011, 1420, 1428, 1436, 1441, 1710
 Čėčys A. 973, 974
 Čėčys Adomas 144, 237, 251–253, 265, 266, 816
 Čėčys Aidas 124
 Čėčys Albinas 1136
 Čėčys Aleksandras 977
 Čėčys Andrius 251
 Čėčys Antanas 114, 121, 236, 238, 240, 248, 251, 265, 266, 424, 816, 962, 972–974, 978, 1142
 Čėčys Baltrus 237, 251
 Čėčys Bartlomejus 868
 Čėčys Gintaras 124
 Čėčys Ignas 76, 251–253, 1394
 Čėčys Ignotas 80, 145, 238, 248, 260, 262, 367, 798, 1268, 1393
 Čėčys J. 1107, 1562, 1576–1583
 Čėčys Jokūbas 77, 81, 83, 236, 240, 251–255, 265, 266, 312, 331, 432, 1413
 Čėčys Jonas 9, 13, 16, 144, 145, 236, 238, 243, 244, 248, 251–253, 255, 261, 262, 265, 266, 312, 344, 368, 398, 399, 424, 541, 816, 881, 916, 959, 971–974, 976, 978, 1142, 1390, 1419, 1575–1577, 1581, 1583, 1584, 1829, 1830
 Čėčys Juozapas 236, 262
 Čėčys Juozas 243, 244, 248, 255, 312, 331, 347, 364, 366, 424, 543, 867, 972, 973, 976, 1107, 1117, 1267, 1393, 1404, 1419, 1589
 Čėčys Jurgis 202, 236–238, 251, 252, 253
 Čėčys Justinas 251
 Čėčys K. 398
 Čėčys Kazimieras 76, 81, 82, 144, 202, 236–238, 251, 253, 377, 789, 816, 959, 962, 950, 1413
 Čėčys Kazys 6, 13, 20, 144, 145, 202, 235, 238, 248, 251–254, 265, 266, 352, 362–364, 366, 368, 377, 421, 422, 424, 425, 432, 795, 812, 816, 961, 968, 970, 1142, 1267, 1395, 1403, 1419, 1141
 Čėčys Konstantinas 202, 262
 Čėčys Kostas 816, 817
 Čėčys Mykolas 251–253, 264
 Čėčys Motiejus 251, 252
 Čėčys Petras 236, 238, 251, 252, 255, 344, 368, 424
 Čėčys Petras (Pašilinis) 432
 Čėčys Pranas 144, 240, 252, 253, 255, 260–262, 265, 266, 312, 328, 371, 424, 816, 976–978, 1419
 Čėčys Pranciškus 962
 Čėčys Rolandas 123
 Čėčys Simonas 235, 238
 Čėčys Stanislovas 144, 251–253, 265, 266
 Čėčys Stasys 260–262, 336, 961
 Čėčys Ugnius 817
 Čėčys V. 1142, 1143, 1150
 Čėčys Virginijus 1188, 1191
 Čėčys Vytautas 244, 331, 399, 959, 976, 1010, 1118
 Čėčys Vladas 114–117, 121, 124, 312, 347, 518, 816, 817, 976, 1142, 1169, 1172
 Čėčytė 604, 622
 Čėčytė (Jurevičienė) Valentina 245
 Čėčytė Adelė 816, 994, 1141
 Čėčytė Agota 240, 252, 253, 260, 262
 Čėčytė Albina 245, 248, 1393
 Čėčytė Aldona 973
 Čėčytė Aldona Ona 336
 Čėčytė Amelija 255, 816
 Čėčytė Anastazija 816
 Čėčytė Anelė 255, 331, 976
 Čėčytė Barbora 253
 Čėčytė Bronė 816, 817
 Čėčytė Bronislava 880, 974
 Čėčytė Daiva 973, 974
 Čėčytė Domicelė 253, 262
 Čėčytė Dominika 260
 Čėčytė Elena 236, 237

- Čeičytė Eleonora 974
 Čeičytė Elžbieta 237
 Čeičytė Emilija 255, 331, 523, 978
 Čeičytė Faustina 262
 Čeičytė Felicija 972
 Čeičytė Gabija 973, 974
 Čeičytė Gailutė 1719
 Čeičytė Genė 959
 Čeičytė Ieva 252, 253
 Čeičytė Izolda 817
 Čeičytė Janina 972, 976
 Čeičytė Jolanta 574
 Čeičytė Juzefa 244, 262, 1201, 1393, 1589, 1590, 1703
 Čeičytė Liucija 80, 248
 Čeičytė Liuda 559
 Čeičytė Magdalena 236
 Čeičytė Malvina 976
 Čeičytė Mariana 235
 Čeičytė Marija 240, 253, 260, 262
 Čeičytė Ona 235, 252, 253, 262, 571
 Čeičytė Paulė 678
 Čeičytė Paulina 243, 244, 1120
 Čeičytė Petronėlė 260
 Čeičytė Pranciška 266
 Čeičytė Skaidra 928
 Čeičytė Sofija 240, 253, 260, 262, 265, 266
 Čeičytė Stefa 403
 Čeičytė Stefanija 816, 817
 Čeičytė Uršulė 260, 262
 Čeičytė Valė 1589
 Čeičytė Valentina 244, 1057, 1120
 Čeičytės 1393
 Čeičytė Sofija 252
 Čekas 1439
 Čekys Algirdas 1643
 Čekytis R. 1702
 Čelkys 1441
 Čelkytė Anastazija 652
 Čepas 1439
 Čepas Jurgis 204
 Čepeikina Basė 416
 Čepeikinas Abromas 1270
 Čepeikinas Ickas 1270, 1279
 Čepeikinas Šmulka 1270
 Čepelis 1441
 Čepelytė 405
 Čeplauskaitė V. 1696
 Čeplauskaitė Valerija 1071
 Čeponis Jonas 121
 Čeponis Vladas 925
 Čeponytė Rožė 1000
 Čepukas 1441
 Čepukas Algimantas 1295
 Čepukas Vladas 997
 Čepukienė Monika 997
 Čepukienė R. 1148
 Čepulienė Elena 1037
 Čepulienė Emilija 1037
 Čepulienė Laimutė 1154, 1158
 Čepulis 1040, 1041
 Čepulis A. 1159
 Čepulis Antanas 1037
 Čepulis Jonas 1037, 1077
 Čepulis P. 1037, 1038, 1040
 Čepulis Petras 1037
 Čepulis Povilas 1037
 Čepulytė Elena 756, 1037
 Čepulytė Genė 1037
 Čepulytė Genutė 1038, 1041
 Čepulytė Irena 1037
 Čepulytė O. 1697
 Čepulytė Paulė 756, 1037, 1133
 Čepulytė Valerija 1657
 Čerauskaitė Elena 1065
 Čerechovičius Jonas 169
 Čerechovičius Petras 169
 Čerka 1440
 Čerka Bronius 1058
 Čerkevičiūtė Ona 235
 Čerkienė Elena 1060
 Černevičiūtė Ona 549
 Černiauskai 1278
 Černiauskaitė (Vartibavičienė) Aldona 419
 Černiauskaitė Birutė 700
 Černiauskaitė Eleonora 1008
 Černiauskaitė Ksavera 1008
 Černiauskaitė Leonora 894
 Černiauskaitė Liolė 494, 1141
 Černiauskaitė Veronika 876
 Černiauskas 700, 1439
 Černiauskas Antanas 391
 Černiauskas J. 857
 Černiauskas Jonas 346, 372, 689, 699, 700
 Černiauskas Juozas 876
 Černiauskas Jurgis 1008
 Černiauskas Matas 876, 891
 Černiauskas Pranas 876, 877
 Černiauskas Vytautas 876
 Černiauskienė 876, 883
 Černiauskienė (Kėkštaitė) Melanija 1076
 Černiauskienė Grasilda 699, 700
 Černiauskienė Stasė 742
 Černytė Agota 748
 Černius 209, 1440
 Čerškienė Rozalija 336
 Čerškus 1440
 Čerškus 609, 927
 Čerškus Aleksas 336
 Čerškus Juozas 761
 Čerškutė A. 1096
 Čerškutė Julija 336
 Čerškutė Kazė 903
 Červokas V. 90
 Čėsna R. 1701
 Česnavičius Pranas 817
 Česnavičius Stasys 817
 Česnavičiūtė Aušra 817
 Česnys B. 1538
 Česonis 1439
 Česonytė Aldona 1122
 Čibas 1440
 Čičelis Vincas 554
 Čičelis Vytautas 1102
 Čičinskaitė 694
 Čičinskaitė Birutė 1008
 Čičinskaitė S. 861
 Čičinskaitė Stasė 692
 Čičinskas 860, 1141
 Čičinskas A. 1695
 Čičinskas Algirdas 1008
 Čičinskas Juozas 1008, 1009
 Čičinskas P. 854
 Čičinskas Petras 347, 398, 690–692, 694, 859
 Čičinskienė Audronė 1167
 Čičinskienė Kastutė 692, 694
 Čikaitė Aušra Kornelija 992
 Čikas 980
 Čikas Jeronimas 399, 817, 992, 1141, 1274, 1283
 Čikienė Emilija 992
 Čikotaitė D. 1700
 Čypaitė (Vogulienė) Palmira 484
 Čypaitė Agota 985
 Čypaitė Danutė 739
 Čypaitė Domicėlė 807
 Čypaitė Eugenija 1053
 Čypaitė I. 1138
 Čypaitė Jolanta 731
 Čypaitė Kristina 992
 Čypaitė Ona 985, 991
 Čypaitė Palmira 992
 Čypaitė Paulė 985, 991
 Čypaitė R. 1140
 Čypaitė Rasa 731, 1076
 Čypaitė Stanislava Aldona 1063
 Čypaitė Stasė 992
 Čypas 109, 872, 980, 1093, 1158, 1428, 1436, 1441
 Čypas Algirdas 1417
 Čypas Algis 554
 Čypas Antanas 1053
 Čypas Janis 1719
 Čypas Juozas 1267
 Čypas Klemensas Rimantas 1062
 Čypas Kostas 1417
 Čypas Pranas 739
 Čypas Rimantas 549
 Čypas Rimontas 1417
 Čypas Vytautas 731, 1417
 Čypas Vladas 985, 991
 Čypienė 529
 Čypienė Anelė 1417
 Čypienė Marijona 979
 Čypienė Nastė 1417
 Čypienė Ona 739, 985, 991
 Čypienė S. 1186
 Čypienė Severija 740
 Čypienė Stefa 1053
 Čiplies Mykolas 1120
 ČiPLYtė Vilma 9, 16, 916, 1235, 1513–1516, 1711
 Čirėnas 1435, 1710
 Čirkus 1442
 Čirlys 1442
 Čirpus 1440
 Čirškutė Zosė 660
 Čirūna 1440
 Čirūnas 382, 1420, 1428, 1710
 Čirūnienė Eleonora 1171
 Čirūnienė Lionė 1383
 Čiučelienė Salomėja 1050
 Čiučelys 1440
 Čiučelis Algirdas 1050
 Čiučelis Algis 229
 Čiučelis Jonas 1050
 Čiučelis Vytautas 1086
 Čiučelytė Birutė 1071
 Čiučelytė Stasė 1087
 Čiudaras 1441
 Čiudarienė G. 1139
 Čiujeva E. 221
 Čiukšys Algirdas 1236
 Čiurlionis M. K. 974, 1017, 1541, 1551, 1554
 Čiurlys 1440
 Čiurpa 1442
 Čiūska 868
 Čiuvinskaitė Agota 741
 Čiuvinskaitė Marcijona 741, 1413
 Čiuvinskaitė Uršulė 1413
 Čiuvinskaitės 494
 Čiuvinskas Juozapas 382, 516, 536, 538, 539, 584, 729, 741, 1089, 1132,

- 1268, 1413, 1419, 1420, 1433, 1436, 1710
 Čivinskas 1433, 1436
 Čizaitė Genė 1067
 Čizaitė Zita 548
 Čizakaitė Janina 1071
 Čizakas 1440
 Čyžas 1439
 Čizinskienė 1320
 Čižūnas 1440
 Čurskis 1442
- D**
- Dabrega 1440
 Dabrega A. 1080, 1081, 1083, 1698
 Dabrega Antanas 121, 124, 1071, 1075, 1076, 1079
 Dabrega Darius 123
 Dabregaitė Rasa 1086
 Dabregienė J. 1160, 1181
 Dabregienė Janina 1161
 Dabrila K. J. 1216
 Dabušinskas Mykolas 312
 Dabušinskas Romualdas 312
 Dabužinskas K. 1577, 1578
 Dačinskaitė Valė 484
 Dačinskis 1439
 Dačioraitė Danutė 879
 Dačioraitė Genė 879
 Dačioraitė Janina 879
 Dačioraitė Valė 879
 Dačioras Antanas 879
 Dagelis 1439
 Dagiai 430, 431, 980, 1453, 1456
 Dagienė Karolina 990
 Dagienė Liudvika 335
 Dagienė Marijona 990
 Dagienė Ona 990
 Dagienė Valė 1158, 1171
 Dagys 430, 980, 1440
 Dagys A. 1160
 Dagys Antanas 312, 427, 431, 602
 Dagys Balys 983, 988, 990
 Dagys Bronius 427, 430, 431, 602
 Dagys Ignas 204
 Dagys Jonas 602
 Dagys Julius 347
 Dagys Juozas 980, 983, 990
 Dagys Liudas 427, 431
 Dagys Liudvikas 343, 431, 602
 Dagys Petras 983, 990, 1141, 1169
 Dagys Pranas 335
 Dagys Rimantas 594
 Dagys Romas 335, 427, 431, 602
 Dagys Valius 983, 990
 Dagys Vincas 312, 430, 431, 602
 Dagys Vincentas 433
 Dagyte 514, 704
 Dagyte (Gimbutienė) Rožė 1141
 Dagyte Genė 978
 Dagyte Liusė 1071, 1095, 1097, 1100, 1102, 1104, 1208, 1209
 Dagyte Ona 335
 Dagyte Rožė 347, 1141
 Dagyte Stefa 335, 431, 602
 Dagyte Stefanija 990
 Dagyte Valė 990
 Dagyte Vincė 602
 Dagyte Zita 983, 990
 Dagyte Zosė 983, 990
 Dailydė Antanas 1009
 Dainys 1440
 Dainys I. 1696
 Dainys Jonas 1143
 Dainys P. 1143, 1146, 1149, 1154, 1156, 1157, 1169, 1170, 1171, 1174
 Dainys Petras 1144, 1169
 Dainys Petras Jonas 1153
 Dakanis B. 134
 Daknys Liudas 1284
 Dalibogienė Donė 1061, 1062
 Dalmotas 1442
 Dambrauskas 1013, 1439
 Dambrauskas Jonas 173
 Daminauskai 444, 451
 Daminauskaitė Bronislava 334
 Daminauskaitė Monika 334
 Daminauskas Ignas 334
 Daminauskas Pranas 443
 Daminauskas Vladas 443
 Daminauskienė Juzefa 334
 Daminiauskaitė Eristyda 581
 Damoševičius Alvydas 1071, 1075, 1705
 Danauskas 812
 Danevičius Jonas 989
 Danilevičienė Anelė 826
 Danilevičius Alfonsas 347, 826, 835
 Danilevičius Antanas 821, 826
 Danilevičius E. 1694
 Danilevičius Vytautas 826, 1118
 Danilevičiūtė Danutė 826
 Daniliauskas Antanas 9, 16, 916, 1265, 1396, 1693, 1694, 1695, 1711
 Daniliauskas E. 1695
 Danilova Klavdija 222, 225
 Danilovai 228
 Danilovaitė Anfisija 1050
 Danilovaitė Natalija 1050
 Danilovas I. 225
 Danilovas Matvejus 207
 Danilovas Trifilijus 230, 346, 1050
 Danilovienė Tatjana 1050
 Danys 1441
 Dapkienė (Gabšytė) Nijolė 934
 Dapkus 831, 1439
 Dapkus Jonas 644
 Darauskaitė (Sadauskienė) Veronika 1141
 Darius Steponas 1613, 1614
 Daščioraitė Ona 513
 Daščioras 777, 1441
 Daščioras Ignas 1136
 Daščioras Jonas 820
 Daščioras Sigitas 1147, 1151
 Daščioras Tadas 944
 Daščiorienė (Savickaitė) Stefa 1531
 Daščiorienė Emilija 944
 Dauba 1442
 Dauderys 1441
 Daugėla Bronislavas 312
 Daugėla Ignotas 794
 Daugėla Jonas 973, 974
 Daugėla Povilas 312
 Daugėla S. 1698, 1699, 1701
 Daugėla Vladas 1575, 1578
 Daugėlė Zenonas 121
 Dauguvietis B. 516, 1172
 Daujotas 1439
 Daukas 1441
 Daukša S. 1698
 Daukus 506
 Daunienė A. 1696
 Daunienė Emilija 1053
 Daunienė Valė 1047
 Daunys 928, 1439
 Daunys Alfonsas 1047
 Daunys Juozas 1047
 Daunys Pranas 275, 1053
 Daunys S. 1693
 Daunytė Genė 1053
 Daunoras Vaclovas 1174, 1647
 Davainis 1440
 Davainis-Silvestraitis M. 1603
 Daveinis 1440
 Davolienė Teresė 664
 Davolis 1441
 Dėdelytė Irena 1095, 1096, 1097, 1102
 Dėdelytė S. 1103
 Defo Danielis 1646, 1647
 Degtiariovas 418
 Deksniai 451, 584, 703, 712, 753–755, 980, 1001, 1323
 Deksnienė 516, 520, 966, 967, 1130, 1131, 1141
 Deksnienė (Griškėnaitė) Anelija 520
 Deksnienė (Kasperavičiūtė) Liucija 1131
 Deksnienė (Kriškcionienė) Ona 718
 Deksnienė (Savickaitė) Elena Genovaitė 645
 Deksnienė (Šedienė) Katryna 239
 Deksnienė (Treinytė) Veronika 1295
 Deksnienė (Zolubaitė) Daiva 1147
 Deksnienė Anelė 985, 991
 Deksnienė Anelija 329
 Deksnienė Bronė 533
 Deksnienė Daiva 1147
 Deksnienė Domicelė 1053
 Deksnienė Elzė 509, 533
 Deksnienė Emilė 704, 705
 Deksnienė Emilija 312, 738, 980, 973, 979
 Deksnienė Ieva 236, 265
 Deksnienė J. 1334
 Deksnienė Julė 1320
 Deksnienė Julija 1158
 Deksnienė Karolina 1053
 Deksnienė Konstancija 985, 991
 Deksnienė L. 706, 712, 1131, 1132, 1663
 Deksnienė Levutė 767
 Deksnienė Liucija 326, 756, 1133, 1541
 Deksnienė Marijona 986, 990, 1413
 Deksnienė Nastasija 1046
 Deksnienė Ona 337, 703, 704, 705, 964, 1053, 1054
 Deksnienė Paulina 871
 Deksnienė Pranė 767
 Deksnienė Stefa 893
 Deksnienė Stefanija 895
 Deksnienė V. 1694
 Deksnienė Viktorija 893
 Deksnys 214, 433, 479, 754, 756, 857, 859, 861, 864, 905, 960, 965, 968, 1132, 1428, 1436, 1440, 1534, 1544, 1710
 Deksnys A. 755, 1231, 1540, 1549, 1700
 Deksnys Adomas 204
 Deksnys Albertas 518
 Deksnys Albinas 985, 991
 Deksnys Alfonsas 312, 602, 703
 Deksnys Alfredas 521
 Deksnys Algis 893
 Deksnys Alvidas 871

- Deksnys Antanas 9, 16, 204, 312, 508, 509, 518, 520, 521, 523, 528, 529, 533, 738, 864, 916, 963–965, 986, 992, 1000, 1231, 1330, 1331, 1533–1546, 1548, 1829, 1830
 Deksnys B. 145, 147, 186–188, 232, 275, 277, 305, 1705
 Deksnys Benediktas 312
 Deksnys Benjaminas 1053
 Deksnys Bronius 5, 12, 147, 149, 271, 343, 704, 1053, 1235, 1708, 1711
 Deksnys Feliksas 312, 337, 703
 Deksnys Ignas 110, 964, 1046, 1053
 Deksnys J. 1594, 1595, 1597, 1598, 1600, 1602, 1604
 Deksnys Jonas 9, 16, 249, 263, 312, 346, 347, 372, 508, 509, 520, 528, 542, 543, 567, 624, 704, 717, 767, 789, 864, 871, 917, 964, 986, 990, 992, 1046, 1054, 1090, 1231, 1594–1596, 1600, 1604
 Deksnys Julius 706, 995
 Deksnys Julius Lionginas 6, 13, 347, 413, 1711
 Deksnys Juozapas 347, 413, 768, 966
 Deksnys Juozas 313, 355, 357, 508, 509, 515, 522, 528, 964, 980, 985, 991, 1053, 1419
 Deksnys Justinas 204, 263, 952
 Deksnys K. 1043, 1308
 Deksnys Kazimieras 309, 479
 Deksnys Kazys 526, 693, 704–706, 1000, 1128, 1268, 1278, 1533, 1541
 Deksnys Klemensas 1015
 Deksnys Konstantinas 895
 Deksnys Kostas 346, 371–373, 893, 985, 991, 1000
 Deksnys Ksaveras 312, 398, 399, 1044
 Deksnys Laimis 871
 Deksnys Linas 871
 Deksnys Lionginas 611, 871
 Deksnys Matas 265, 413
 Deksnys Mataušas 508, 236, 522
 Deksnys Petras 313, 326, 372, 398, 494, 517, 704, 717, 1000, 1054, 1134
 Deksnys Pranas 204, 313, 329, 509, 510, 533, 702, 704, 705, 717–720, 864, 964, 980, 985, 991, 992, 1286
 Deksnys Pranciškus 329, 520, 528, 533, 534, 703, 1534
 Deksnys Rapolas 203
 Deksnys Rimvydas 1053
 Deksnys Romualdas 313, 1053
 Deksnys Stanislovas 179, 309, 329, 752, 1533
 Deksnys Stasys 979, 985, 986, 991, 1594
 Deksnys Viktoras 357, 398, 422, 706, 871
 Deksnys Vincentas 518, 533, 756, 757, 862
 Deksnys Vytautas 524, 602, 704, 717, 1054
 Deksnys Vladas 346, 371, 584, 693, 703, 713, 871, 985, 988, 1000
 Deksnytė 519, 701, 1529
 Deksnytė (Kasparavičienė) Janina 494
 Deksnytė (Vinžanovienė) Stefanija 479
 Deksnytė A. 524
 Deksnytė Adelija 520, 524
 Deksnytė Agota 260
 Deksnytė Akvilė 533, 893, 994, 1054, 1134
 Deksnytė Albina 710
 Deksnytė Anelė 560, 985
 Deksnytė Anelija 329, 520, 533, 534, 1134
 Deksnytė Barbora 790, 809
 Deksnytė Bronė 488, 584, 871, 997
 Deksnytė Dalita 518
 Deksnytė Danutė 871
 Deksnytė Donė 986, 990
 Deksnytė Elena 518, 533, 900, 1134
 Deksnytė Elenutė 1533
 Deksnytė Elžbieta 236, 265
 Deksnytė Emilė 985, 1000
 Deksnytė Emilija 329, 964, 1053, 1645
 Deksnytė Genė 598, 767, 991
 Deksnytė Genovaitė 871
 Deksnytė Genutė 864
 Deksnytė Greta 985
 Deksnytė Ieva 235
 Deksnytė Irena 517
 Deksnytė Jadvyga 1533
 Deksnytė Janė 704
 Deksnytė Judita 756, 1131
 Deksnytė Juozapota 726
 Deksnytė Karalina 761
 Deksnytė Karolina 584
 Deksnytė Kazė 871
 Deksnytė Kazimiera 347
 Deksnytė Konstancija 329
 Deksnytė Kostė 756, 973
 Deksnytė Kotryna 804
 Deksnytė Ksaverija 1000
 Deksnytė Laima 567
 Deksnytė Lolita 518, 1086
 Deksnytė Malvina 985, 991
 Deksnytė Marė 985, 991
 Deksnytė Mariana 236
 Deksnytė Marija 265
 Deksnytė Monika 329, 520, 533, 985, 991
 Deksnytė Nijolė 1054
 Deksnytė Ona 518, 727, 811, 1000, 1054, 1134
 Deksnytė Paulė 518, 533, 584, 1000, 1131, 1134
 Deksnytė Regina 704, 707, 711
 Deksnytė Rimutė 1078
 Deksnytė Stasė 578
 Deksnytė Stefa 703, 893
 Deksnytė Stefanija 329, 337, 985, 991
 Deksnytė Valė 871
 Deksnytė Veronika 329, 985
 Deksnytė Zita 602
 Deksnytė Zosė 985, 991
 Deksnytė-Liaudanskiė Akvilė 1002
 Demšytė Valdonė 1071
 Dičiūnas 1441
 Dičius 1439
 Didelienė Uršulė 1051
 Didelis 1440
 Didžgalvis 1440
 Didžgalvytė Danutė 615
 Didžiagalvytė Vanda 937
 Didžiulienė Liudvika 181
 Didžiulis Stanislovas 180
 Dienienė (Čeičytė) Paulina 8, 10, 15, 17, 21, 915, 917, 1107, 1111, 1117, 1677, 1711
 Dienienė Paulina 1516, 1517
 Dieninis 1440
 Dieninis Kazys 294
 Dienis 1120
 Dienys Gerardas 4
 Dienys Gervydas 1719
 Dienys Rimantas 244
 Dienys Vincentas 4, 1719
 Dievelis 1442
 Dikmanienė R. 1180
 Dilba 714, 1439
 Dilba J. 1372
 Dilba Juozas 313
 Dilba Jurgis 313, 348, 803
 Dilbaitė Kazė 519
 Dilbienė 1372
 Dilienė 1001
 Dilienė (Balčiūnaitė) Adelė 1001
 Dilienė Birutė 1002
 Dilys 1419, 1420, 1428, 1434, 1436, 1441
 Dilys Bronius 1002, 1141
 Dilys Jurgis 796
 Dilys Pranas 796
 Dilytė (Trimakienė) Bronė 479
 Dilytė Bronė 1001
 Dilytė Janina 1001
 Dilytė Onutė 796
 Dimantas Izraelis 381
 Dimša Eugenijus 113
 Dimšaitė 540, 1029
 Dimšaitė Janina 210
 Dimšienė 753, 1029
 Dimšienė Livija 210, 1256
 Dirda 1439
 Dirdienė Elena 385, 740, 1207, 1218
 Dirkys 1433, 1436
 Dirmantas 1597
 Dirsė 1439
 Dirsė Aloyzas 9, 16, 1581, 1711
 Dirsė Stasys 547
 Dirsienė R. 1180, 1700
 Dirsienė Ramutė 548
 Dyršelis 1442
 Diržiai 959
 Diržienė Bronislava 1413
 Diržienė Elena 1419
 Diržienė Emilija 732
 Diržienė Rožė 333
 Diržienė Veronika 883
 Diržys 1420, 1440, 1709
 Diržys Antanas 7, 14, 263, 363, 422, 883, 884, 957, 959, 961, 971, 1132, 1711
 Diržys Benediktas 144
 Diržys Bronius 86, 333
 Diržys Jonas 144, 344, 881, 883, 971
 Diržys Juozas 313, 971
 Diržys Kazimieras 959
 Diržys Kazys 81, 313, 333
 Diržys Kęstutis Povilas 1413
 Diržys Pranas 732
 Diržys Stasys 1090
 Diržys Vytautas 333
 Diržytė 373, 405
 Diržytė (Varnienė) Ona 484
 Diržytė Bronė 732

- Diržytė Elena 732, 739, 883
 Diržytė Janė 732
 Diržytė Karolina 563
 Diržytė Liudvisė 602
 Diržytė Marytė 732
 Diržytė Monika 348, 406, 732
 Diržytė Ona 732
 Diržytė Pavutė 966
 Diržytė Stefa 732
 Diržytė Veronika 883
 Divonis P. 1692
 Dobkevičius Jurgis 1615
 Dobužinskas 980
 Dobužinskas Romas 991
 Dobužinskienė Marijona 991
 Dočkus Petras 536, 1244
 Domantienė (Kantauskaitė) Bronė 1062, 1063, 1084, 1085
 Domarkas V. 1082
 Domaševičius A. 833, 834
 Domenekas 1541
 Dominauskaitė Bronė 738, 1415
 Dominauskaitė Emilija 738, 1415
 Dominauskaitė Monika 738, 1415
 Dominauskas 1420, 1424, 1435
 Dominauskas Adomas 313
 Dominauskas Antanas 313
 Dominauskas Ignas 738, 1415
 Dominauskas Jonas 344, 408, 738, 1415
 Dominauskienė Juzefa 738, 1415
 Donauskaitė Stefanija 814
 Dovydėnai 243
 Dovydėnaitė Albina 716
 Dovydėnaitė Danutė 1044
 Dovydėnaitė Emilija 514
 Dovydėnas 821, 940, 1010, 1424, 1435, 1440
 Dovydėnas Antanas 313, 1006
 Dovydėnas Benediktas 203
 Dovydėnas Jonas 1044
 Dovydėnas Juozapas 178
 Dovydėnas Juozas 313
 Dovydėnas Kazys 110
 Dovydėnas Liudas 1359
 Dovydėnas Pranas 339, 1044
 Dovydėnas Pranciškus 1419
 Dovydėnas Romualdas 1044, 1089
 Dovydėnienė Albina 514
 Dovydėnienė Bronė 1044
 Dovydėnienė Ona 1006
 Dovidonytė Emilija 313
 Dovlianskis M. 292
 Dragelis 1441
 Dranevičienė N. 1218
 Dranseika 508
 Dranseikaitė 508, 994
 Drebulė 1442
 Drevinskai 1013
 Drevinskas 1288, 1440
 Drilinga V. 1694
 Driskius 1440
 Driskius Klaudijus 684, 756, 1266, 1822, 1830
 Driskiuvienė Živilė 22
 Drizga 1440
 Dručiūnas 1441
 Dručkus 1440
 Dručkus Albinas 443
 Druseikis 1440
 Drūsis 1440
 Druskevičienė 970
 Drustas 728
 Dubaitė Marija 252
 Dubaitė Nastazija 262
 Dubas 1442
 Dubauskas 373
 Dubauskas Kostas 372
 Dubickas Jonas 4, 988, 1719
 Dubikaltienė Airida 4, 11, 18, 914, 918, 1803, 1805, 1807, 1808–1813, 1815
 Dubovaitė Klaudija 1061
 Dūda 1439
 Dūda Baltrus 262
 Dūda Vytautas 551, 729
 Dudėnas 1440
 Dūdėnas 1440
 Dūdienė Elžbieta 262
 Dūdonis 1439
 Dūdonis Juozas 396
 Dūdonytė Janina 1049
 Dugna 1441
 Dugnas 1441
 Dugnienė 1429, 1436
 Dugnienė Anelė 1414
 Dugnys 1420
 Dugnys Lionginas 1414
 Dugnytė Anelė 1414
 Duklys 1442
 Dūkštas 1440
 Dulkė 1439
 Dulskytė B. 1146
 Dumbrys 1439
 Dumbris Alfonsas 419
 Dumčius S. 1696
 Dūna 1441
 Dūna Adomas 947, 1089, 1290
 Dūna Alfredas 947
 Dūna Antanas 947
 Dūnaitė (Kavaliauskienė) Akvilė 877
 Dūnaitė Akvilė 947
 Dūnas Jonas 484
 Dundy 1442
 Dundulienė Pranė 1390
 Dundulis 1439
 Dundulis B. 137, 143
 Dūnienė Monika 947
 Dunojus 1439
 Duoba 1439
 Duoba J. 1579
 Durys M. 1216
 Durnovas 207
 Duška 1442
 Dvarionaitė Aldona 1610
 Dvarionas Balys 1166, 1169, 1609
 Dzenienė Mina 1049
 Dzienaitė Darata 239
 Dzieniai 257
 Dzienys Antanas 257
 Dzienys Bertinis 257
 Dzienys Brunonas 257
 Dzienys Jonas 257
 Dzienys Kristupas 257
 Dzienys Petras 267
 Dzikavičienė Irena 975
 Dzikelis 1442
 Džalilis Mussas 1662, 1663
 Džiugašvilis Josifas 1641
 Džiugelis 1440
 Džiūvė 1439
E
 Egorova Anna 923
 Eidikonienė (Garuolytė) Aldona 1531
 Eidulis 747
 Eidvydas Adomas 264
 Eidvydienė Marija 264
 Eigminas 1440
 Eigminas Gediminas 1072, 1076, 1078, 1079
 Eigminienė Nijolė 1072
 Einoris 1440
 Einoris Vytautas 1642
 Eitavičius 1620
 Eitavičius Antanas 188, 1619
 Eitvydaitė Ona 267
 Eitvydaitė Rozalija 263, 267
 Eitvydas Adomas 267
 Eitvydas Petras 267
 Eitvydienė Marija 267
 Eitvinaitė Ona 968
 Ekoderelienė 1420
 Eksabogaitė Elzė Ona 552
 El Grekas 1545
 Elijas 172
 Endriukaitis A. 1705
 Ernestaitė Darata 257
 Erslovas 1440
 Erslovas Julius 666
 Erslovenaitė Daiva 739
 Erslovenas Aušrys 739
 Erslovienė Marytė 739
 Esbergaitė Liucija 723
 Esmaitis 1128, 1211
 Eševys 387
 Etingerys J. 1692
 Evdokimova Elena 1123
 Ezechia Jurgis 173
F
 Fainaitė Sara Riva 381
 Fainienė 384
 Fainienė Ana 381
 Faitelsonas A. Š. 25
 Faitelsonas Aronas 1660
 Federavičienė 1003
 Fedoruček 113
 Fersteris 1663
 Fijalkauskas Alvydas 1169, 1174
 Filimonova (Mišenina) Irina 415, 416
 Filionis Motiejus 169
 Filipavičiai 267
 Filipavičienė Pranciška 267
 Filipavičius Andrius 267
 Filipavičius Jurgis 267
 Filipavičius Kazys 267
 Filipavičiūtė Marija 267
 Fiodorovas Aleksandras 627
 Firkovičius R. 1246
 Foersteris 1004
 Fokimas Anacha 173
 Franckevičienė (Garškaitė) Ona 895
 Franckevičius Jonas 895
 Frankonis Algis 1647
 Frankonis Valdemaras 1647
 Freimanai 1039, 1040
 Freimanaitė Albina 1134
 Freimanas 708, 1039
G
 Gabdankas 965
 Gabė 1441
 Gabrėnaitė Adelė 1285
 Gabrėnaitė Bronė 1119
 Gabrėnaitė Vanda 702
 Gabrėnas 863, 1440

- Gabrėnas Povilas Jonas 1319
 Gabrėnas V. 1320
 Gabrėnas Viktoras 691, 698, 700
 Gabrilavičius Kazys 999
 Gabrinienė Laima 1719
 Gabšys Vytautas 931
 Gačionis 1441
 Gadišienė Katrė 1046
 Gadiškaitė Emilija 1416
 Gadiškaitė Veronika 1416
 Gadiškaitė Zofija 1416
 Gadiškienė Angelė 1416
 Gadiškis 1420, 1433, 1436
 Gadiškis Jonas 1416
 Gadiškis Mykolas 408, 1416
 Gadiškis Petras 1416
 Gagiškis 1441
 Gagiškis Tautvydas 560
 Gaidamavičienė 518
 Gaidamavičienė Emilija 738, 1415
 Gaidamavičius 518, 1273, 1420, 1426, 1435, 1710
 Gaidamavičius A. 518
 Gaidamavičius Alfonsas 738, 1415
 Gaidamavičius Juozas 738, 1415
 Gaidamavičius Romas 110, 751, 1419
 Gaidamavičius Vytautas 931
 Gaidamavičiūtė Jūratė 518
 Gaidelis Kazimieras 236
 Gaidienė (Kirstukaitė) Genovaitė 592
 Gaidienė Anastazija 553
 Gaidienė Emilija 1044
 Gaidienė Genė 385, 626, 1207, 1218, 1419
 Gaidienė Genovaitė 594, 740
 Gaidienė Grasilda 1044
 Gaidienė Ieva 574
 Gaidienė Marijona 1044
 Gaidienė Ona 237
 Gaidys 525, 1429, 1436, 1439
 Gaidys Andrius 169
 Gaidys Antanas 739, 1044, 1419
 Gaidys Jonas 313, 553, 1044
 Gaidys Julius 1044
 Gaidys Juozapas 173
 Gaidys Juozas 244, 366, 597, 626, 1020, 1044
 Gaidys Laurynas 173
 Gaidys Martynas 166
 Gaidys Mykolas 203, 348, 574
 Gaidys Motiejus 166, 169
 Gaidys Petras 971
 Gaidys Pranas 1044
 Gaidys Pranciškus 1419
 Gaidys Rimantas 1071
 Gaidys Stasys 385, 541, 553–555, 592, 1207, 1419
 Gaidys Vidmantas 592
 Gaidys Virgis 557, 592
 Gaidys Vytautas 1044
 Gaidytė Elena 313, 553, 1235
 Gaidytė Karolina 249
 Gaigalas 1439
 Gaigalas Algirdas 4, 34, 914
 Gaigalas Valentinas 572
 Gaigalas Vladas 572
 Gaigalas Zenonas 572
 Gaigalienė Salomeja 572
 Gaigalytė Vlada 572
 Gailiminaitis Hanusas 149, 150, 152–154, 157, 165, 185, 1708
 Gailiūnas 787, 1704
 Gailiūnas Antanas 10, 17, 21, 917, 1641–1643, 1688, 1697, 1699, 1701, 1702, 1711
 Gailiūnas Bronius 1643
 Gailiūnas J. 112
 Gailiūnienė 1133
 Gailiūnienė Vilė 1171
 Gailiūnienė Vilija 1158
 Gaižiūnas Lionginas 439
 Gaižiūnienė Julija 439
 Gaižius 1440
 Gaižutis Algirdas 4, 914
 Gaižuvienė Danguolė 1191
 Gajauskienė 1666
 Galaunė P. 1549
 Galaužys 1442
 Galicina Marytė 1171
 Galicinas 738
 Galicinas Edikas 738
 Galickaitė Marytė 733
 Galickas Jonas 346, 372, 756, 945
 Galilėjus 1131
 Galinis 1439
 Galinis A. 1693
 Galinis Antanas 1091, 1122
 Galivoinas Ganasas 1596
 Galvanauskaitė 741
 Galvanauskaitė (Rankaitienė) Aldona 503
 Galvanauskaitė Adelija 690
 Galvanauskaitė Aldona 571, 572
 Galvanauskaitė Anelė 888
 Galvanauskaitė Angelė 745
 Galvanauskaitė Bronė 570, 572, 690, 691
 Galvanauskaitė Bronislava 571
 Galvanauskaitė Elena 745, 1417
 Galvanauskaitė Emilė 1133
 Galvanauskaitė Emilija 81, 520, 744, 750, 1417
 Galvanauskaitė Janė 591, 761
 Galvanauskaitė Karolina 750
 Galvanauskaitė Levutė Emilė 690
 Galvanauskaitė Liucija 690
 Galvanauskaitė Marijona 750
 Galvanauskaitė Ona 571
 Galvanauskaitė Onutė 520
 Galvanauskaitė Paulė 542, 739, 740
 Galvanauskaitė Paulina 744, 750, 751, 1417
 Galvanauskaitė Rima 1071
 Galvanauskaitė Stasė 757
 Galvanauskas 520, 904, 925, 1429, 1435, 1440
 Galvanauskas (Putrinskas) Kazys 761
 Galvanauskas Alfonsas 348, 744, 745, 750, 1417
 Galvanauskas Aloyzas 690
 Galvanauskas Antanas 690, 739, 1415
 Galvanauskas Bronius 348, 461, 462, 484, 761
 Galvanauskas Edvardas 745
 Galvanauskas Eugenijus 690
 Galvanauskas Feliksas 689, 690
 Galvanauskas Jonas 571, 744, 745, 750, 761, 1417
 Galvanauskas Julius 690, 750, 1133
 Galvanauskas Juozas 689
 Galvanauskas Jurgis 178
 Galvanauskas Juzė 689–691
 Galvanauskas Kazimieras 750
 Galvanauskas Konstantinas 1089
 Galvanauskas Kostas 744, 1417
 Galvanauskas Ladzius 761
 Galvanauskas Nikodemus 571, 572
 Galvanauskas Petras 203
 Galvanauskas Povilas 345, 745
 Galvanauskas Ričardas 571, 572
 Galvanauskas Vitoldas 745
 Galvanauskas Vladas 999
 Galvanauskienė 750, 1011
 Galvanauskienė A. 689
 Galvanauskienė Angelė 750
 Galvanauskienė Emilė 690
 Galvanauskienė Ona 572, 739, 744, 750, 1415, 1417
 Galvanauskienė Paulina 689
 Galvanauskienė Uršulė 761
 Galvelis 1440
 Galvydis 1440
 Galvonas 102, 103, 105, 209, 1440
 Garbaliauskas Česlovas 1659
 Garbenikas 1442
 Gardelis 1442
 Gargažina Seklitija 212
 Gargažina Ule 574
 Gargažinai 919
 Gargažinaitė Katerina 1045
 Gargažinaitė Marija 1045
 Gargažinaitė Varvara 1045
 Gargažinas Aleksandras 207
 Gargažinas Dementijus 441, 1045
 Gargažinas Filimonas 441, 1045
 Gargažinas Foma 348
 Gargažinas Gregorijus 441, 485, 1045
 Gargažinas Ilarionas 341, 357, 923
 Gargažinas Jefimas 341, 923, 925
 Gargažinas Jefremas 357
 Gargažinas Jonas 1045
 Gargažinas Julijonas 207
 Gargažinas Larionas 925
 Gargažinas Leontijus 207
 Gargažinas Nikonas 441, 1045
 Gargažinas Rodionas 207
 Gargažinas Sergejus 342, 363, 441, 1045
 Gargažinas Vasilijus 441
 Gargažinienė Ana 1045
 Gargažinienė Dalė 1178, 1719
 Gargažinienė Fecinija 1045
 Garmuvienė Olga 1590
 Garnelis 368, 1440
 Garška 104, 389, 513, 794, 857, 980, 1274, 1441
 Garška A. 399
 Garška Adolfas 355, 526, 527
 Garška Adomas 204
 Garška Andrius 339, 980, 981, 989
 Garška Antanas 313, 525, 768, 785, 894, 981, 989
 Garška Augustas 343, 519, 525
 Garška Balys 895
 Garška Bronius 895, 981, 990
 Garška E. 776, 1084
 Garška Evaldas 1063
 Garška Evaldas Leonardas 7, 14, 21, 758, 1063, 1711
 Garška Feliksas 525, 526, 529
 Garška Gintaras 1186
 Garška Henrikas 895, 1077, 1270
 Garška Ignas 526, 527
 Garška Ignotas 533, 1089

- Garška J. 1308, 1534, 1695
 Garška Jonas 348, 526–529, 893–896, 981, 986, 989, 991, 1008, 1184, 1308, 1318
 Garška Juozapas 524, 525, 533, 664, 893
 Garška Juozas 664, 707, 760, 761, 895, 981, 989, 1042
 Garška Jurgis 811
 Garška Justinas 204, 893
 Garška Juzė 524, 525, 529, 531, 533
 Garška Kajus 895
 Garška Kazimieras 811, 895, 1269
 Garška Kazys 204, 524, 981, 986, 990, 991, 1289
 Garška Kostas 760, 761, 1529
 Garška L. 1317
 Garška P. 780, 783
 Garška Petras 313, 343, 366, 519, 524, 981, 989
 Garška Pranas 759–761, 782, 783, 849, 895
 Garška Rimantas 527
 Garška Romas 533
 Garška Romualdas 524, 971
 Garška Stasys 761
 Garška Steponas 526, 528, 533
 Garška Tamošius 893
 Garška Valdas (Evaldas) 761
 Garška Viktoras 124, 1072, 1076
 Garška Vytautas 527
 Garška Zenonas 4, 9, 16, 524, 914, 916, 1546, 1712, 1719
 Garškaitė 827, 1119
 Garškaitė Akvilia 895
 Garškaitė Aleksandra 895, 896
 Garškaitė Anelė 981, 989
 Garškaitė Antanina 895
 Garškaitė Bronė 533, 981, 986, 989–991
 Garškaitė Bronė Aldona 1063
 Garškaitė Bronislava 331, 526
 Garškaitė Danė 989
 Garškaitė Danutė 735, 981
 Garškaitė Emilė 526, 533
 Garškaitė Emilia 761
 Garškaitė Emilija 524, 533, 762, 894, 895
 Garškaitė Gedvilė 525
 Garškaitė Genė 761
 Garškaitė Janė 646, 981, 990
 Garškaitė Janina 895, 896, 986, 1042
 Garškaitė Jonė 991
 Garškaitė Karolina 533
 Garškaitė Kazė 895
 Garškaitė Kostė 895
 Garškaitė Kristina 893
 Garškaitė O. 1138
 Garškaitė Ona 831, 895, 896, 989
 Garškaitė Onutė 1000
 Garškaitė R. 1008, 1329, 1330
 Garškaitė Rita 7, 8, 14, 15, 892, 916, 1306, 1404, 1712
 Garškaitė Stasė 761
 Garškaitė Stefa 761, 895
 Garškaitė Stefanija 331, 526, 533
 Garškaitė Uršulė 895
 Garškaitė Valė 348, 404, 405, 1042
 Garškaitė Veronika 989, 991
 Garškaitė Vida 524
 Garškaitė Zita 761, 986, 991
 Garškaitė Zofija 1061
 Garškaitė Zosė 986, 991
 Garškatė Danė 761
 Garškienė 524
 Garškienė (Černiauskaitė) Leonora 1317
 Garškienė Anelija 895
 Garškienė Emilija 894–896, 981, 989, 990, 1308
 Garškienė Gražina 1184
 Garškienė Karolina 526, 527
 Garškienė Leonora 894, 895, 1309
 Garškienė Magdalena 893
 Garškienė Marijona 331, 525, 526, 986, 990
 Garškienė Ona 664, 761, 895, 896, 982, 989
 Garškienė Paulina 986, 991
 Garškienė Teresė 893
 Garškienė Valė 1096, 1097, 1102
 Garškienė Valerija 986, 991
 Garškienė Veronika 527
 Garškienė Verutė 519, 531
 Garškienė Viktė 761
 Garškos 227, 980, 1308
 Garšva Kazimieras 9, 16, 916, 1407, 1712
 Garunkštis 1440
 Garuolienė Laimutė 9, 16, 916, 1519
 Garuolienė Liuda 1159, 1160
 Garuolienė Stasė 1531
 Garuolis 1440
 Garuolis Alfonsas 622
 Garuolis E. 1140
 Garuolis Pranas 368
 Garuolytė Deimantė 623
 Garuolytė Regina 623
 Gasėnai 1138
 Gasėnaitė 449
 Gasėnaitė Albina Dalia 1063
 Gasėnas Romas 450
 Gasiliūnas Antanas 969
 Gasiliūnienė Aleksandra 969
 Gasiliūnienė Irena 1171
 Gasiūnai 99, 260, 703
 Gasiūnaičia Stapatė 899
 Gasiūnaitė Agota 264
 Gasiūnaitė Barbora 260, 264
 Gasiūnaitė Elena 336
 Gasiūnaitė Eleonora 1413
 Gasiūnaitė Emilija 974
 Gasiūnaitė Genė 757
 Gasiūnaitė Genutė 962
 Gasiūnaitė Marija 261, 264
 Gasiūnaitė R. 1138
 Gasiūnaitė Sofija 264
 Gasiūnaitė Stanislava 1413
 Gasiūnas 109, 264, 388, 693, 700, 710, 714, 717, 852, 853, 858–860, 899, 900, 904, 905, 969, 1002, 1373, 1374, 1379, 1420, 1426, 1435, 1439, 1709
 Gasiūnas Adomas 260, 264
 Gasiūnas Alfonsas 346, 372, 373, 974, 1419
 Gasiūnas Antanas 313, 422, 961, 972, 1419
 Gasiūnas Balys 1413
 Gasiūnas Bronius 336, 1017
 Gasiūnas J. 462
 Gasiūnas Jokūbas 260, 264
 Gasiūnas Jonas 202, 260, 264, 336, 1017
 Gasiūnas Juozas 264
 Gasiūnas Kazimieras 1319
 Gasiūnas Kazys 1413
 Gasiūnas Martynas 264
 Gasiūnas Mykolas 236
 Gasiūnas P. 712, 858, 1278
 Gasiūnas Pranas 336, 528, 692, 707, 1268, 1289, 1319
 Gasiūnas Stanislovas 1413
 Gasiūnas V. 1695, 1698, 1699
 Gasiūnas Vytautas 650
 Gasiūnienė Agota 264
 Gasiūnienė Albina 336
 Gasiūnienė Barbora 264
 Gasiūnienė Emilija 974
 Gasiūnienė Janina 1065
 Gasiūnienė Kostė 1413
 Gasiūnienė Marija 264
 Gasiūnienė Marija Ona 336
 Gasiūnienė Marijona 1319, 1320
 Gasiūnienė Teklė 1413
 Gasiūnienė Teofilė 264
 Gasparavičius Vincas 1007
 Gasparavičiūtė Bronė 1010
 Gasparavičiūtė Bronislava 1007
 Gasparavičiūtė Bronytė 1372
 Gasparavičiūtė Kazimiera 1007
 Gasparavičiūtė Klementina 1007
 Gaška Tadaušas 1089
 Gaška Tamošius 203
 Gaškaitė Rita 1086
 Gaučys 1439
 Gaudzė 1441
 Gaudzė Alfredas 618
 Gaudzė Alfredas Viktoras 1521, 1531
 Gaudzė Gintaras 618
 Gaudzė Ramūnas 618
 Gaudzienė (Aleknaitė) Bronė 619
 Gaudzytė Regina 1068, 1071, 1079, 1159
 Gaurilčikienė (Danieliūtė) E. 1563
 Gava 1442
 Gavėnas 1439
 Gavėnas Bronius 489
 Gavėnienė Genė 1071, 1087
 Gavėnienė J. 1149
 Gavėnienė Janina 1188
 Gazmanas L. 1290
 Gecevičiūtė A. 1209
 Gecevičiūtė Almira 1086, 1104
 Gečius 1439
 Geda S. 1166
 Gedaitė Bronė 1122
 Gedvilaitė Nijolė 1659
 Gedvilas M. 1064
 Gegner F. 1699
 Gegner-Ivanovska Ala 1699
 Gegužinis R. 1692
 Gėgžnaitė Rožė 730
 Gėgžnas 794, 1441
 Gėgžnas Jonas 730
 Gėgžnas Petras 730
 Gėgžnas Rimantas 730
 Gėgžnas Vytautas 730
 Geida Pėteris 676
 Geidanas 1283
 Geidonai 354, 969
 Geidonaitė Darata 267
 Geidonaitė Emilija 968
 Geidonaitė Irena 328
 Geidonaitė Juzefa 969
 Geidonaitė Lotė 971

- Geidonaitė Magdalena 261, 263, 267
 Geidonaitė Marija 240, 267
 Geidonaitė Ona 239, 263, 267
 Geidonaitė Sofija 263
 Geidonaitė Velta 972
 Geidonaitė Vida Veronika 328
 Geidonas 1432, 1436
 Geidonas 209
 Geidonas Ancius 264
 Geidonas Andrius 263
 Geidonas Edmundas 328, 969
 Geidonas Edvardas 967
 Geidonas Fridrikas 263, 267
 Geidonas Germanas 267
 Geidonas Jokūbas 267, 967
 Geidonas Jonas 263, 267, 356, 967
 Geidonas Jurgis 203, 263, 267, 362, 967
 Geidonas Jurijus 1419
 Geidonas Kristoforas 202
 Geidonas Krišius 720, 961, 972, 976
 Geidonas Linas 1719
 Geidonas Martynas 263, 267
 Geidonas Petras 263, 264, 267, 328, 751, 968, 968, 1419
 Geidonas Robertas 720, 971
 Geidonas Viktoras 967
 Geidonas Vitoldas 76, 81, 328, 968, 969
 Geidonienė 1061
 Geidonienė (Gasiūnaitė) Agota 968
 Geidonienė Agota 328, 397
 Geidonienė Anelė 328, 679
 Geidonienė Angelė 751
 Geidonienė Aušra 1719
 Geidonienė J. 495
 Geidonienė Janina 692, 972, 1026, 1696
 Geidonienė Karolina 967
 Geidonienė Magdalena 263
 Geidonienė Marija 267
 Geidonienė Minna 967
 Geidonienė Ona 263
 Geidonytė Milda 967
 Geidonytė Mirdzė 967
 Geidonytė Otilė 967
 Gelažienė Ona 1011
 Gelažis Antanas 1011
 Gelažis Jonas 1011
 Gelažis Vytautas 1011
 Gelažytė Antanina 1011
 Geležienė 1011
 Genienė Z. 1620
 Genys J. 1620
 Georgadžė M. 546
 Geozovas Dimitrijus 1169
 Gerasimovas Jonas 350
 Gereksonaitė Ingrida 1086
 Gereksonas V. 1140
 Gereksonas Vytautas 1171, 1172
 Gereksonienė Laima 1171
 Germanas 678, 1209
 Gerniai 1319
 Gernienė (Beinoravičiūtė) Valė 1063
 Gernienė (Laitonienė) 752
 Gernienė B. 1147
 Gernienė Jokūbienė 704
 Gernienė Marijona 815
 Gernienė Severija 1000
 Gernys 700, 786, 1440
 Gernys Jokūbas 1319
 Gernys Jonas 698, 802, 815, 1000, 1062
 Gernys Juozas 511, 815, 1319
 Gernys Kajetonas 1319
 Gernys Kostas 999, 1000
 Gernys Motiejus 851
 Gernys Petras 1319, 1374–1376
 Gernys Pranas 1272
 Gernys Stanislovas 204, 790, 791, 795, 815
 Gernytė Bronė 756, 904
 Gernytė Eleonora 1133
 Gernytė Ievutė 815
 Gernytė Monika 693, 712, 1133
 Gernytė Valentina 348
 Gernytė Viktorija 802, 815
 Gerškienė 382, 384, 1420
 Gerulaitis P. 1165
 Gerulaitis Virginijus 4, 914
 Gervė 1439
 Gervė Bronius 493
 Gervė Danielius 889
 Gervienė 1003
 Gervienė Marija 1048
 Gervienė Olga 889
 Gervienė Ona 1003
 Gervys Tadas 313
 Gervytė Daliūtė 1003
 Gervytė Valentina 313
 Giedeika 1442
 Giedra 1439
 Giedra Juozapas 1047
 Giedra Rimantas 1047
 Giedraitis M. 851
 Giedraitis P. 1694
 Giedrienė Valė 1047
 Giedrikas Adomas 607
 Gika 1441
 Gykys 1441
 Gildutis 1440
 Gyliai 666
 Gylienė B. 1700
 Gylienė Bronė 835, 1125
 Gylienė Emilija 1050
 Gylienė Rimantė 1072
 Gyls 1439
 Gyls Jonas 837, 1050
 Gylis Pranas 948
 Gyls Stasys 1050
 Gylytė 666
 Gylytė Valė 1050
 Gylytė Valerija 948
 Gylytė Veronika 1050
 Giltinė 1442
 Gimbutienė 1141
 Gimbutienė (Dagytė) Rožė 6, 9, 16, 347, 403, 461, 916, 1141, 1143, 1153, 1154, 1158, 1172, 1453, 1454, 1455, 1456, 1462, 1712
 Gimbutis 1440
 Gimbutis S. 1172
 Gindvila 1441
 Gindvilaitis Mikalojus 164
 Gindvilienė Angelija 989
 Gindvilis 980, 1441
 Gindvilis Jonas 313, 314, 989
 Gindvilis Julius 314, 492, 989
 Gindvilis Juozapas 313
 Gineiciūnas Stanelis 157
 Giniotienė Anelija 816
 Giniotienė Ona 989
 Giniotis Bronius 816
 Giniotis Jonas 1271
 Giniotis Konstantinas 816
 Giniotis Kostas 795
 Giniotis Leonas 816
 Giniotis Stasys 1653
 Giniotytė Akvilė 1282
 Ginočiai 596, 795, 802
 Ginotas 1422, 1436, 1440, 1710
 Ginotas Kostas 1419
 Ginotas Steponas 1290
 Ginotienė (Bagdonaitė) Aldona 1159
 Ginotienė (Igaunienė) Bronė 437, 439
 Ginotienė Adelė 1562
 Ginotienė Albina 614, 624
 Ginotienė Angelė 582, 585
 Ginotienė Bronė 622, 623, 1047
 Ginotienė Irena 624
 Ginotienė Konstancija 624, 626
 Ginotienė Kristina 236
 Ginotienė Ona 815
 Ginotienė Uršulė 613
 Ginotienė Veronika 598
 Ginotis 1419, 1420, 1422, 1436, 1440, 1709
 Ginotis 74, 786
 Ginotis Alfonsas 624
 Ginotis Algis 614, 624
 Ginotis Almantas 614
 Ginotis Antanas 426, 597, 622, 624, 816
 Ginotis Arvydas 584
 Ginotis I. 1143
 Ginotis Jokūbas 608, 609, 622, 623, 1047
 Ginotis Jonas 426, 429, 433, 581, 598, 611, 622, 624, 1047
 Ginotis Juozas 585, 613
 Ginotis Jurgis 237
 Ginotis Kazys 622
 Ginotis L. 1176
 Ginotis Mykolas 816
 Ginotis Osvaldas 576
 Ginotis Paulina 1089
 Ginotis Petras 581, 582, 585, 608, 609, 613, 614, 1089
 Ginotis Povilas 581, 582, 584
 Ginotis Pranas 622
 Ginotis Rimantas 1047
 Ginotis Stasys 598
 Ginotis Steponas 145, 586, 603, 609, 612, 624, 626, 1269
 Ginotis Viktoras 426, 429, 598, 611, 872, 1169
 Ginotis Vinclova 1089
 Ginotytė (Gaidienė) Genė 597
 Ginotytė Adelė 426, 598
 Ginotytė Akvilė 426, 429, 581, 582, 598
 Ginotytė Anastazija 586
 Ginotytė Anelė 622, 1047
 Ginotytė Elena 236
 Ginotytė Eleonora 581, 582
 Ginotytė Genė 624
 Ginotytė Irena 598, 614, 624
 Ginotytė Jolanta 623
 Ginotytė Kazė 622
 Ginotytė Ligita 623
 Ginotytė Nijolė 584
 Ginotytė Ona 426, 598
 Ginotytė Regina 584
 Ginotytė Rima 622
 Ginotytė Rimantina Emilija 622, 624

- Ginotytė Stasė 622, 1047
 Ginotytė Veronika 426, 598
 Ginotytė Vlada 622
 Gintautas 1439
 Gintautas Antanas 1096, 1171
 Gira Liudas 180, 1457, 1595
 Girčys 1440
 Girčys Kazys 1171
 Girdenis Aleksas 1408
 Girdzijauskas Juozas 180
 Girgždienė (Kažemėkaitė) Bronė 1294
 Girgždis 1440
 Girgždis Valentinas 1060
 Girgždis Vytautas 588
 Girgždžiai 451
 Girininkienė Vida 4, 914, 1822
 Girinis J. 1692
 Giriūnas 1440
 Girkus Romualdas 9, 16, 917, 1594, 1604, 1712
 Gižinskas L. 1546
 Gladkovas P. 390
 Gladučiai 1148
 Gladutienė L. 1119
 Gladutienė Laima 1065, 1076
 Gladutis Vytautas 1060, 1087
 Glazas Izraelis 381
 Glazupa (Staltanė) Lyzė 671
 Glemža 1440
 Gocentas Vytautas 1822
 Godlevskienė Ona 236
 Godlevskis Mykolas 236
 Godunavičienė M. 1703
 Gogelis 1439
 Gogelytė A. 1700
 Gogys 1442
 Golubeva (Aleinikova) Seklecinija 1295
 Golubeva Praskovja 398
 Golubevas Grigorijus 925
 Golubevas Ivanas 913
 Golubevas Makrinas 398
 Golubevas Valerijus 931
 Golubovai 919
 Golubovaitė Elizaveta 1045
 Golubovaitė Ksenija 1047
 Golubovaitė Makarina 1045
 Golubovaitė Stepanida 1047
 Golubovas 441, 551, 1026, 1434
 Golubovas Antanas 1045
 Golubovas Grigorijus 341, 1047
 Golubovas Ivanas 341
 Golubovas Jonas 357
 Golubovas Luka 1047
 Golubovas Nikiforas 1045
 Golubovas Ostratas 1419
 Golubovas Radionas 1047
 Golubovas Timofejus 350
 Golubovienė Marfa 1047
 Golubovienė Ulyta 1045
 Golubovienė Veronika 1045
 Goravniovas Jonas 1042
 Gorbaciovas 1078
 Gorbunovas 1558
 Gordanas 402, 1420
 Gordonas Selenas Ruvinas 381
 Gorienė Ita 381
 Gorskis Liudvikas 192
 Gosievskis Aleksandras Korvinas 163
 Gosvinas 142
 Goštautas Juozas 260
 Goštautienė Ona 260
 Grabauskai 413
 Grabauskaitė (Deksniene) Konstancija 347
 Grabauskaitė Aldona 348
 Grabauskaitė Konstancija 413
 Grabauskaitė Kotryna 261
 Grabauskaitė Magdalena 629
 Grabauskaitė Sofija 234
 Grabauskas 848, 980
 Grabauskas Aldona 314
 Grabauskas Alfonsas 314, 348
 Grabauskas Antanas 629
 Grabauskas Jonas 314, 629, 991
 Grabauskas Juozapas 629
 Grabauskas Konstantinas 629
 Grabauskas Petras 204
 Grabauskas Vytautas 991
 Grabauskienė Elena 629
 Grabauskienė Kazė 204
 Gradeckaitė Marė 761
 Gradeckaitė Ona 761
 Gradeckas 498
 Gradeckas Antanas 115
 Gradeckas Jonas 761
 Gradeckienė Magdalena 761
 Graibus 1440
 Gratkauskai 511
 Gratkauskas J. 511
 Gražienė Genovaitė 1184
 Gražys 1439
 Gražys Eldeminas 1104
 Gražys Rimantas 1184
 Gredeckai 698
 Gredeckaitė Bronytė 698, 699
 Gredeckaitė Gėnė 696, 699
 Gredeckaitė Janė 699
 Gredeckaitė Stefa 699
 Gredeckas Algis 995
 Gredeckas Antanas 995
 Gredeckas Edvardas 314
 Gredeckas Jonas 99, 314, 698, 699
 Gredeckas Stasys 699
 Gredeckienė Janina 699
 Greičiūnas 1440
 Grenda Antanas 252
 Grenda Jokūbas 252
 Grengė 719
 Greviškis 1440
 Grybauskaitė Dalia 1822, 1823, 1830
 Gribulis 1031
 Gričienė P. 1140
 Gričienė Sofija 1009
 Gričiūnaitė Darata 258
 Gričiūnas 1440
 Gričiūnas Jonas 258
 Gričiūnas Vincas 258
 Gričiūnienė Elžbieta 178
 Gričiūnienė Marijona 258
 Gričius 1283, 1665
 Gričius A. 90
 Gričius Antanas 1144, 1177, 1188
 Gričius K. 1665
 Gričius Kazys 1009
 Gričius Rimantas 1009
 Gričius Vytautas 1009
 Gričiūtė (Januškevičienė) Jadvyga 482
 Gričiūtė Jadzė 1009
 Grigalavičienė E. 133
 Grigalavičius 1440
 Grigalavičius Vladas 484
 Grigalavičiūtė 405
 Grigalavičiūtė Adelė 348
 Grigalavičiūtė Stefa 348
 Grigalavičiūtė Viktorija 814
 Grigalionis 885
 Grigaliūnai 430, 596, 607
 Grigaliūnaitė Adelė 604
 Grigaliūnaitė Danutė 605, 624, 865, 872
 Grigaliūnaitė Elena 604
 Grigaliūnaitė Emilija 597, 604
 Grigaliūnaitė Julė 604
 Grigaliūnaitė Karolina 604
 Grigaliūnaitė Marijona 604
 Grigaliūnaitė Rima 605, 624
 Grigaliūnaitė Salomėja 603
 Grigaliūnaitė Stasė 606, 609
 Grigaliūnaitė Stefa 597, 605, 624
 Grigaliūnas 430, 506, 608, 969, 977, 1090, 1439
 Grigaliūnas Algis 979, 1135
 Grigaliūnas Antanas 431, 596, 604, 609, 610
 Grigaliūnas Aurelijus 613
 Grigaliūnas Baltramiejus 203
 Grigaliūnas Bronius 604
 Grigaliūnas J. 608
 Grigaliūnas Jonas 484, 597, 604
 Grigaliūnas Juozapas 596, 603, 604, 609
 Grigaliūnas Juozas 602, 603, 606, 607, 610, 612, 613, 619, 1279
 Grigaliūnas Jurgis 603
 Grigaliūnas Petras 7, 14, 20, 595, 606, 607, 613, 619, 646, 868, 979, 1294, 1444, 1712
 Grigaliūnas Renatas 595, 613
 Grigaliūnas Stanislovas 603
 Grigaliūnas Virgijus 613
 Grigaliūnas Vytautas 605, 624, 727
 Grigaliūnas Vladas 604
 Grigaliūnienė 610
 Grigaliūnienė Alena 7, 14, 20, 596, 627, 819, 1444, 1712
 Grigaliūnienė Anelė 606, 607, 609, 619
 Grigaliūnienė Ona 979
 Grigaravičiai 574
 Grigaravičienė Teklė 573
 Grigaravičius Alius 574
 Grigaravičius Jonas 574
 Grigaravičius Petras 570, 573, 574
 Grigaravičius Vytautas 574, 1191
 Grigaravičius Vladas 574
 Grigaravičiūtė Genovaitė 574
 Grigaravičiūtė Stefa 574
 Grigas 1439
 Grigas Romualdas 4, 914, 1822
 Grigelis Algimantas 10, 17, 917, 1657, 1660
 Grigiškis V. 1699
 Grigonienė (Kažemėkaitė) Monika 554
 Grigonis 906, 1439
 Grigonis M. 1578
 Grigonis Matas 1113, 1128, 1132
 Grigonytė Olga 1116
 Grigorevičiūtė Irena 565
 Grigorjevas 790
 Grigorjevas Ivanas 265
 Grigorovičius Jevgenius 178
 Grigutytė Cicilija 994
 Grikienis 1440
 Grikienis Regimantas 114, 121

- Grinbergas Julijanas 205, 207
 Grinciūnaitė Angelė 926
 Grinciūnaitė Bronė 739, 1415
 Grinciūnaitė Danutė 739
 Grinciūnaitė Elžbieta 938
 Grinciūnaitė Marijona 938
 Grinciūnaitė Ona 739
 Grinciūnaitė Palma 739
 Grinciūnas 449, 741, 888, 1426, 1435, 1710
 Grinciūnas Albertas 561
 Grinciūnas Algis 562
 Grinciūnas Audrius 562
 Grinciūnas Darius 562
 Grinciūnas Juozas 314, 541, 543, 557, 561, 562, 579, 739, 938, 1415
 Grinciūnas Kazimieras 561
 Grinciūnas Kazys 556
 Grinciūnas Vytautas 562
 Grinciūnienė (Giedrytė) Bronė 556, 561
 Grinciūnienė Kazė 562, 587
 Grinciūnienė Kazimiera 562
 Grinciūnienė Konstancija 739, 1415
 Grinevičius Henrikas 1598
 Grinevičiūtė Loretta 1086
 Grinkauskas 1442
 Grinkevičius Alfonsas 1290
 Griškėnaitė Monika 1044
 Griškėnaitė 1093
 Griškėnaitė Agnija Birutė 334
 Griškėnaitė Anelė 703, 968
 Griškėnaitė Antanina 1021
 Griškėnaitė Bernadeta 1021
 Griškėnaitė Birutė 866
 Griškėnaitė Bronė 1022
 Griškėnaitė Bronislava Danutė 887
 Griškėnaitė Cecilija 796
 Griškėnaitė Danutė 549, 554, 586, 735
 Griškėnaitė Elzbieta 864
 Griškėnaitė Elzbieta 1021
 Griškėnaitė Emilija 583, 945, 949, 950, 1021
 Griškėnaitė Genė 735, 822, 865, 1021, 1415
 Griškėnaitė Janina 865, 1022, 1024
 Griškėnaitė Kastutė 864, 866
 Griškėnaitė Kazė 1022
 Griškėnaitė Kostė 1022
 Griškėnaitė L. 519
 Griškėnaitė Lina 586
 Griškėnaitė Lionė 743
 Griškėnaitė Liucija 1010
 Griškėnaitė Loretta 583
 Griškėnaitė Marijona 1021
 Griškėnaitė Monika 1021
 Griškėnaitė Nastė 955
 Griškėnaitė Ona 865–867, 1021
 Griškėnaitė Petronėlė 604
 Griškėnaitė Rima 586
 Griškėnaitė Rita 586
 Griškėnaitė Stefa 597, 1022, 1044
 Griškėnaitė Valė 1021
 Griškėnaitė Veronika 1009
 Griškėnaitė Zita 1021
 Griškėnas 726, 870, 1022, 1327, 1426, 1435, 1441
 Griškėnas Alfonsas 567, 865
 Griškėnas Algis 586, 866
 Griškėnas Andrius 173
 Griškėnas Antanas 583, 945, 949, 950, 1020, 1021
 Griškėnas Bronius 1021
 Griškėnas Darius 586
 Griškėnas Edvardas 559, 583
 Griškėnas Elžbieta 1089
 Griškėnas Feliksas 864, 866, 1021
 Griškėnas Jonas 169, 567, 583, 864, 867, 945, 949, 950, 1022
 Griškėnas Juozapas 864, 865
 Griškėnas Juozas 1021, 1025, 1419
 Griškėnas Jurgis 1021
 Griškėnas Kazimieras 1326, 1327, 1329, 1331
 Griškėnas Kazys 1020, 1021
 Griškėnas Leonas 334, 866
 Griškėnas Mykolas 203, 567, 1021, 1419
 Griškėnas Motiejus 169
 Griškėnas Petras 203, 314, 350, 426, 598, 735, 1021, 1415
 Griškėnas Povilas 1044
 Griškėnas Pranas 363, 615, 809, 1044, 1419
 Griškėnas Pranciškus 183, 184
 Griškėnas Romualdas 1089
 Griškėnas Stasys 866, 867, 1419
 Griškėnas Tadas 203
 Griškėnas Viktoras 734, 735, 1415
 Griškėnas Vytautas 334, 557, 866
 Griškėnas Vladas 1044
 Griškėnienė 451
 Griškėnienė (Minkevičiūtė) Eleonora 963
 Griškėnienė (Tūskaite) Genė 583, 586
 Griškėnienė Anastazija 1021
 Griškėnienė Anelė 1022
 Griškėnienė Elžbieta 1044
 Griškėnienė Emilija 1044
 Griškėnienė Gražina 557
 Griškėnienė Karolina 1021
 Griškėnienė Milda 1326, 1327, 1329
 Griškėnienė Ona 426, 735, 1415
 Griškėnienė Petronėlė 949
 Griškėnienė Petrutė 945
 Griškėnienė Teklė 1021
 Griškėnienė Vincė 564, 567
 Griškėnienė Zofija 334, 866
 Griškevičius 678
 Griškevičius G. 1698
 Griškevičius Petras 847, 1070, 1559, 1642
 Griškienė Eleonora 1719
 Grytė 1440
 Griuneva (Lisovskaja) Taisija 572
 Griuneva Raja 572
 Griuneva Stasė 552
 Griunevai 573
 Griunevas Jeronimas 572
 Griunevas Martynas 572, 761
 Griunevas Michailas 572
 Griunevas Vladimiras 572
 Griuniovai 832
 Griuniovas Evsigniejus 832
 Grizevičienė Akvilė 895
 Grizevičienė (Patiejūnaitė) Danutė 1071, 1076, 1083
 Grizevičius Alfonsas 314, 995
 Grizevičius Kazimieras 314
 Grizevičius Kazys 950
 Grizevičius Ričardas 895
 Grizevičius Valentinas 995, 1171
 Grižaitė Anelė 960
 Grižas 1440
 Grižinskaitė Gražina 569
 Grižokas Vislimas 144
 Groblys 1440
 Groblytė 1093
 Groblytė (Vazalienė) Olga 1094
 Grockis 244, 518
 Grockis Jonas 269, 1136
 Grozova Venera 1086
 Grozovas Dimitrijus 1188
 Grucė 1441
 Grūdėnas 1442
 Grumadienė Laima 1235, 1411
 Grumbinas 1441
 Grunda 1441
 Grunda Antanas 314
 Grunda Balys 763
 Grunda Edmundas 563
 Grunda Petras 575
 Grunda Povilas 575, 738
 Grunda Vincas 575
 Grundienė Leonora 575
 Grundienė Rožė 763
 Grundienė Vanda 1171
 Grundytė Bronė 575
 Grundytė Teklė 575
 Gruneva Agafija 651
 Gruneva Zemka 761
 Grunevas Asignejus 761
 Grunevas Kitka 761
 Grunevas Kuprėnas 761
 Grunevas Michailas 1184
 Gruniova Ulijana 849
 Gruniovas Ciprijanas 823, 849
 Grunskis E. 390
 Grublyns 1441
 Gruodienė Veronika 1050
 Ruodis 1439
 Ruodys 1440
 Ruodis Antanas 230, 314, 1050
 Ruodis J. 1097
 Ruzdaitė E. 1696
 Gubanovaitė Ona 1046
 Gubanovas Karpas 1046
 Gubanovas Petras 1046
 Gubanovas Semionas 1046
 Gubanovas Terentijus 1046
 Gubanovienė Marija 1046
 Guda Kazimieras 235
 Gudaitė Akvilė 1091
 Gudaitė Elena 235
 Gudaitė Emilija 500, 502
 Gudaitė Kotryna 788
 Gudaitė S. 1159
 Gudaitė Stefanija 495, 496, 498, 500–502, 504
 Gudaitis 1607
 Gudas 432, 1439
 Gudas Petras 368, 418, 419, 422
 Gudavičius Edvardas 139–143, 146
 Gudavičius J. 1166
 Gudeliai 264
 Gudelienė Sofija 235
 Gudelis 1439
 Gudelis Andrius 235
 Gudelis Jonas 235
 Gudelis Jurgis 169, 173, 237
 Gudelis Kasparas 168
 Gudelis Mykolas 173
 Gudelis Vytautas 1660
 Gudienė Sofija 236
 Gudonienė Virginija 1072

- Gudonis 1439
 Guntulis 1440
 Guntulis Bronius 763
 Guoba 1282, 1290, 1439
 Guoba 209
 Guobienė (Pupienytė) Laima 1238
 Gura 1440
 Gurbininkas 1440
 Gurkys 1442
 Gurklienė (Kastanauskaitė) Emilija 1294
 Gurklienė Alvtutė 568
 Gurklienė Elena 940, 1211
 Gurklienė Elvyra 561, 566
 Gurklienė Emilija 556
 Gurklienė Paulė 1047
 Gurklienė Teklė 1047
 Gurkllys 1440
 Gurkllys Adolfas 935
 Gurkllys Algimantas 1047
 Gurkllys Algis 556
 Gurkllys Augustas 314, 1047
 Gurkllys Gintaras 565
 Gurkllys Gintautas 561
 Gurkllys Jonas 563, 938, 1089
 Gurklis Jonas 556, 938
 Gurkllys Juozas 556, 1047
 Gurkllys Lionginas 314, 1047
 Gurklis Motiejus 203
 Gurkllys Romualdas 1089
 Gurkllys Teofilis 1047
 Gurklis Vidas 556
 Gurklytė Emilija 938
 Gurklytė Ingrida 565
 Gurklytė Loreta 565
 Gurklytė Ramunė 565
 Gurklytė Stefa 1047
 Gurnikas 1441
 Gurskis Jurgis 789
 Gurskytė (Bučiulienė) Cecilija 1141
 Gusevas 370
 Gustaitis A. 1614
 Gustaitis Antanas 1613, 1615
 Gustaitis B. 835
 Gustavas II Adolfas 136
 Gutauskas Vilmantas 1148, 1152, 1188
 Gutavičius 717
 Guzai 787, 790, 795, 876, 956, 980, 1013
 Guzaitė (Laucienė) Livija 500
 Guzaitė Agota 805
 Guzaitė Akvilė 532, 657
 Guzaitė Aldona 986, 989
 Guzaitė Anelija 1009
 Guzaitė Angelė 807
 Guzaitė Antanina 805
 Guzaitė Aurelija 566
 Guzaitė Bronė 243, 986, 988, 990, 1006, 1372
 Guzaitė Danguolė 986, 989
 Guzaitė Elvyra 999
 Guzaitė Genė 947, 1006
 Guzaitė Janė 947, 986, 989
 Guzaitė Livija 1010
 Guzaitė Marijona 805
 Guzaitė Nastė 99, 698, 704, 710
 Guzaitė Ona 805, 812
 Guzaitė Orinta 566
 Guzaitė Regina 990
 Guzaitė Sofija 699
 Guzaitė Stefa 1006
 Guzaitė Stefanija 986, 989
 Guzaitė Viktorija 986, 989
 Guzaitės 1006
 Guzas 611, 980, 1285, 1441
 Guzas (Guževskis) Pranas 208
 Guzas A. 983
 Guzas Adomas 204
 Guzas Aleksandras 805
 Guzas Alfa 808
 Guzas Alfreidas 1007
 Guzas Algis 809
 Guzas Andrius 805, 1007, 1013, 1053, 1063, 1285, 1294
 Guzas Antanas 636, 791, 793–795, 804, 805, 807, 808, 815, 990
 Guzas Augustas 314, 342, 795, 807, 988, 990
 Guzas Augustinas 804, 805, 807
 Guzas Benediktas 790, 803
 Guzas Bonifacas 519, 533
 Guzas Bronius 947
 Guzas Gediminas 999, 1171
 Guzas Gintaras 566, 568
 Guzas Ignas 204, 805
 Guzas Ignotas 808, 809
 Guzas J. 1372
 Guzas Jokūbas 204, 815
 Guzas Jonas 314, 795, 805–807, 809, 947, 990, 999
 Guzas Julius 519, 533, 1010
 Guzas Juozapas 795, 804, 808
 Guzas Juozas 204, 791, 795, 804, 805, 980, 986, 989, 1006
 Guzas Jurgis 519, 520, 532, 795, 805, 807, 1006
 Guzas Kazimieras 793, 795, 804
 Guzas Kazys 344, 793, 795, 1053
 Guzas Kostas 520, 528, 986, 988, 1009
 Guzas Ksaveras 533, 1134
 Guzas Petras 805, 808, 1007
 Guzas Pranas 204, 565, 566, 947
 Guzas Remigijus 566
 Guzas Stasys 986, 989
 Guzas Vincas 986, 989
 Guzas Vytautas 314, 565, 794
 Guzas Vitoldas 807
 Guzas Vladas 314, 348, 479
 Guzienė 1372
 Guzienė (Butėnaitė) Bronė 1294
 Guzienė (Gilytė) Agota 804, 805
 Guzienė (Kirstukaitė) Eleonora 1294
 Guzienė (Liugaitė) Kotryna 803
 Guzienė (Raupyte) Viktorija 809
 Guzienė Aldona 809
 Guzienė Anastazija 804
 Guzienė Bronė 566, 567
 Guzienė Bronislava 566
 Guzienė Domicelė 808
 Guzienė Emilija 986, 989
 Guzienė Ieva 807
 Guzienė Janė 1320
 Guzienė Janina 947
 Guzienė Marijona 519, 520, 795, 806, 807
 Guzienė Marytė 794, 807
 Guzienė Monika 990
 Guzienė Ona 314, 794
 Guzienė Rita 1218
 Guzienė Rožė 1053
 Guzienė Teklė 520
 Guzienė Uršulė 86, 989
 Guzienė Veronika 1006
 Guzikauskaitė (Butėnienė) Stefa 1141
 Guzikauskaitė Adelė 517
 Guzikauskaitė Angelė 584
 Guzikauskaitė Birutė 1087
 Guzikauskaitė Bronė 515, 533, 1134
 Guzikauskaitė Elena 514
 Guzikauskaitė Emilė 515, 756
 Guzikauskaitė Emilija 514
 Guzikauskaitė Genė 517
 Guzikauskaitė Julė 533
 Guzikauskaitė Julija 514
 Guzikauskaitė Kazė 517
 Guzikauskaitė Liucija 573
 Guzikauskaitė Stefa 533
 Guzikauskaitė Stefanija 514
 Guzikauskaitė Uršulė 517, 533, 1134, 1285
 Guzikauskas 1440
 Guzikauskas Bronius 517, 1134
 Guzikauskas Ignas 507, 514, 515, 528, 532
 Guzikauskas Jonas 239, 533, 945
 Guzikauskas Juozas 511, 514, 515, 528, 532, 1279
 Guzikauskas Justinas 342, 517, 528
 Guzikauskas Juzė 533
 Guzikauskas Petras 517, 1131, 1134
 Guzikauskas Stasys 517
 Guzikauskienė 507
 Guzikauskienė Bronė 515
 Guzikauskienė Elžbieta 515
 Guzikauskienė Veronika 515
 Gužaitė 978
 Gužaitė Gailutė 496
 Gužas 1439
 Gužys J. 1604

H

- Hakeris 1283
 Halkevičius V. 1017
 Hamannas Joachimas 394
 Hemingvėjus E. 1662
 Hermanas fon Briugenėja 136
 Hipolitas Juozapas 182
 Hirša 277
 Hiršas 172
 Hitleris 406, 853, 973, 994
 Hokušas A. 494, 495
 Horatius Q. 1216
 Hrebnickis Adomas 1641
 Hugo V. 1662
 Hulka P. 1216

I, Y

- Icka 281, 382
 Idas 1440
 Igauniai 596
 Igaunienė (Bukaitė) Bronė 619
 Igaunienė Kazė 601
 Igaunienė Sofija 327
 Igaunienė Veronika 600
 Igaunis 428, 868, 1440
 Igaunis Antanas 427, 570
 Igaunis Antanas 601
 Igaunis Ignas 596
 Igaunys Jonas 600
 Igaunis Juozas 309, 327, 427, 597, 619, 927, 936
 Igaunys Juozas 601
 Igaunis Jurgis 309

- Igaunis Kazys 203
 Igaunys Kazys 600, 609
 Igaunis Mykolas 314
 Igaunis Petras 314, 348
 Igaunis Pranas 1089
 Igaunytė Aurelija 601
 Igaunytė Darata 813
 Igaunytė Genė 600
 Igaunytė Janina 327
 Igaunytė Julija 327
 Igaunytė Marijona 614
 Igaunytė Milda 601
 Igaunytė Monika 600
 Igaunytė Regina 601
 Igaunytė Vida 327
 Ignatavičius Ivanas 173
 Ignatovai 261
 Ikamas 1441
 Ila J. 1692
 Ila S. 1538
 Ilganosis 1442
 Ilgūnas 1275
 Ilius 1442
 Inčiūra 1441
 Indrašienė Monika 1119
 Indrašūnienė J. 1153
 Indrašius 1441
 Indrašius V. 1699
 Indreika 1441
 Indrela 1441
 Indrelė Antanas 1077
 Indrijauskienė Ona 747
 Indrikis 173
 Indriliūnas 1159, 1441
 Indrišiūnas A. 1696
 Indrišiūnas Algis 121
 Indrišiūnienė Janina 1159
 Indriškevičienė Ona 743, 750
 Indriškevičienė Vlada 337
 Indriškevičius 927, 928
 Indriškevičius Jonas 446
 Indriškevičius Petras 337
 Indriškevičius Pranas 743, 750
 Indriškevičius Vincas 337
 Indriškevičiūtė Elena 337
 Indriulionis 1441
 Indriūnas 1441
 Ingaunys 1440
 Ingeleika 1441
 Isajeva (Minichina) Anfisa 484, 493
 Isajeva Dunia 399
 Isajevs Jokūbas 720
 Isajevs Parfionas 720
 Isakova Jelizaveta 222
 Isakovaitė Liza 1050
 Isakovas Afanasijus 1050
 Isakovas Feoktistas 1050
 Isakovas Jefimas 1050, 1447
 Isakovas Jonas 1050
 Isakovienė Ulita 1050
 Iškauskas 1277
 Ivanauskai 264
 Ivanauskaitė Laima 1124
 Ivanauskas 1439
 Ivanauskas E. 136, 137, 1701
 Ivanauskas Simonas 235
 Ivanauskas T. 1567, 1641
 Ivanauskas Tadas 1585, 1590, 1593, 1657
 Ivanova Zinaida 571
 Ivanova Žana 571
 Ivanovai 211, 261
 Ivanovas Fedotas 218
 Ivanovas Lionidas 571
 Ivanovas Pavlas 571
 Ivanovskaitė Sofija 234
 Ivanovskis Simonas 234
 Ivinskis Laurynas 1600
 Ivinskis Zenonas 141
 Ivoška 1439
 Izdūnaitė Adelija 523
 Izdūnaitė Anelė 522
 Izdūnaitė Anelija 524
 Izdūnaitė Bernadeta 524
 Izdūnaitė Bronė 523
 Izdūnaitė Irutė 522
 Izdūnaitė Ona 234
 Izdūniai 857, 1001, 1372
 Izdūnienė Adelė 331
 Izdūnienė Anelija 534
 Izdūnienė Angelė 331
 Izdūnienė Angelija 524
 Izdūnienė Emilė 690
 Izdūnienė Johana (Jugasiūtė) 522, 523, 529
 Izdūnienė Rožė 332
 Izdūnis 1441
 Izdūnis Antanas 315, 343, 522, 523, 529, 533, 1006, 1131, 1272
 Izdūnis Balys 332, 522
 Izdūnis Ignas 522, 528, 532
 Izdūnis Jonas 331, 520, 523, 524, 528, 533, 690, 1272
 Izdūnis Juozas 315, 522, 524
 Izdūnis Jurgis 234
 Izdūnis Kastulis 529
 Izdūnis Kazys 343, 523
 Izdūnis Kostas 102, 510, 524
 Izdūnis Pranas 343, 400, 510, 522, 524, 533
 Izdūnis Rimantas 523
 Izdūnis Romualdas 533
 Izdūnis Stanislovas 204
 Izdūnis Vytautas 343, 523
 Izdūnis Vladas 523
 Izdūnytė Albina 533, 888, 995
 Izdūnytė Anelė 331, 533, 1134
 Izdūnytė Anelija 533
 Izdūnytė Bernadeta 331, 690
 Izdūnytė Bronė 509
 Izdūnytė Emilė 524
 Izdūnytė Janina 332
 Izdūnytė Kazimiera Irutė 332
 Izdūnytė Ona 520, 533, 1285
 Izdūnytė Sėlė 531
 Izkalnas Karlis 673
 Izraelis 172
- J**
 Jablonskis K. 156
 Jablonskytė-Petkevičienė J. 1211
 Jacevičius V. 1150, 1156
 Jachimavičius R. 1608
 Jacinis Ignotas 202
 Jackevičius 113
 Jagaitė (Gasiūnienė) Janina 1133
 Jagas 1440
 Jagėla V. 1242, 1245, 1258
 Jägeris Karlis 392, 395, 396
 Jagminas 1439
 Jagorovas Karpucha 789
 Jagrytė Ona 804
 Jakanas Juris 676
 Jakimavičiai 901
 Jakimavičienė 699, 712
 Jakimavičienė Janina 713
 Jakimavičienė Monika 693
 Jakimavičienė Veronika 714
 Jakimavičius Antanas 343, 689, 713, 720
 Jakimavičius Jonas 315, 711, 713
 Jakimavičius Juozas 315
 Jakimavičius Jurgis 711
 Jakimavičius Kazys 693, 703, 711, 713, 714
 Jakimavičius Petras 714
 Jakimavičius Pranas 343
 Jakimavičius Vidas 713
 Jakimavičius Vladas 108, 713, 720
 Jakimavičiūtė Adelė 713
 Jakimavičiūtė Akvilė 106, 719
 Jakimavičiūtė Asta 713
 Jakimavičiūtė Irena 713
 Jakimavičiūtė Monika 712, 713
 Jakimavičiūtė Sofija 261
 Jakimavičiūtė Verutė 713, 719
 Jakimovaitė Elena 1319
 Jakimovas Jurgis 712
 Jakobsonas Jakobas 391
 Jakovleva Maritė 157
 Jakševičius Aleksandras 1107, 1108, 1113, 1114
 Jakševičius Algirdas 1635
 Jakštaitė Domicelė 808, 1007
 Jakštaitė Elžbieta 815
 Jakštas 1439
 Jakštas Petras 235
 Jakštonis 1440
 Jakubaitytė Elžbieta 578
 Jakubauskas Jonas 1211
 Jakubčionis Algirdas 4, 914
 Jakubėnas 1440
 Jakubėnas Pranas 1091
 Jakubka 1440
 Jakubka Povilas 578
 Jakubkaitė Vaida 578
 Jakubkaitė Valentina 578
 Jakubkaitė Virginija 578
 Jakubonis 1439
 Jakučiūnas Stasys 1590
 Jakulienė 255
 Jakulienė (Lungytė) 1528
 Jakulis 1441
 Jakulytė Nijolė 1135
 Jakuntavičienė Asta 1150, 1152
 Jakuntavičius Jonas 315
 Jakuntavičius Petras 315
 Jakutis 1439
 Jakužaitis H. J. 1216
 Jalnonis 1442
 Janaščius 1440
 Jančys 1440
 Janilionis 1440
 Janiulionis 1440
 Janiulis 1440
 Janiūnai 1149
 Janiūnas 1440
 Janiūnienė Gražina 1147
 Janka 1440
 Jankauskaitė Aldona 558, 731, 732
 Jankauskaitė Dalia Genė 731
 Jankauskaitė Janina 731
 Jankauskaitė M. 1699
 Jankauskaitė Ona Aldona 557
 Jankauskaitė Regina 798
 Jankauskaitė Veronika 484, 884
 Jankauskas 1439
 Jankauskas Adolfas 561, 562, 564, 731, 732, 740

- Jankauskas Bronius 731
 Jankauskas Jonas 883, 884
 Jankauskas Petras 261
 Jankauskas R. 1699
 Jankauskas Romas 1071
 Jankauskas Stasys 492, 731
 Jankauskas Viktoras 731
 Jankauskienė Elžbieta 561
 Jankauskienė Emilija 731
 Jankauskienė Monika 885
 Jankevičius Christoforas Sekstas 166
 Jankūnas Jonas 1071, 1169
 Janonis 1439
 Janonis P. 1037
 Jansonaitė Karolina 260
 Jansonaitė Konstancija 260
 Jansonas Aleksandras 260
 Jansonas Janas 260, 263
 Jansonas Jokūbas 260
 Jansonas Jonas 260
 Janulaitis A. 1211, 1216
 Janulaitis Augustinas 1216
 Janulevičius Julijonas 294
 Janulienė Genovaitė 1062
 Janulionis 1440
 Janulionis A. 1578
 Janulionis R. 1698
 Janulionytė Ksavera 1119
 Janulis 1439
 Janušienė G. 1150, 1152
 Janušienė I. 1150
 Januška 153, 1439
 Januškevičienė J. 1146
 Januškevičius L. 1705
 Januškevičiūtė 1093
 Jarašauskas Stasys 1132
 Jarmolavičienė Ieva 267
 Jarmolavičienė Kristina 268
 Jarmolavičienė Marija 268
 Jarmolavičius Adomas 267, 268
 Jarmolavičius Augustinas 267, 268
 Jarmolavičius Jonas 267, 268
 Jarmolavičius Kazimieras 267
 Jarmolavičius Kazys 268
 Jarmolavičiūtė Elžbieta 267
 Jaroševičius Florijonas 1110
 Jaršuvienė Genutė 1172
 Jarušauskaitė Česlava 1015, 1016
 Jarušauskaitė Genė 1141
 Jarušauskaitė Irena 1015, 1017
 Jarušauskaitė Jadvyga 1015, 1016
 Jarušauskaitė Jadzė 996
 Jarušauskas 1014
 Jarušauskas A. 495
 Jarušauskas Aleksandras 1015
 Jarušauskas Algirdas 993
 Jarušauskas Algis 900, 1015
 Jarušauskas Antanas 461, 462, 993, 1013–1015, 1055, 1146
 Jarušauskas Jonas 1015, 1016
 Jarušauskas Petras 1015, 1016
 Jarušauskas S. 458, 1692
 Jarušauskas Stasys 1006, 1015, 1016, 1141
 Jarušauskas Tomas 1184
 Jarušauskas Vincas 1015
 Jarušauskas Vytautas 663
 Jarušauskas Vytautas 121, 660, 1015, 1184
 Jarušauskienė (Bandomir) Elena 1015
 Jarušauskienė (Deksnytė) Genė 1153
 Jarušauskienė Aldona 1174
 Jarušauskienė Genė 1013–1017, 1146, 1154, 1155, 1157, 1158, 1459
 Jarušauskienė Genovaitė 1172
 Jarušauskienė Kazimiera 500
 Jarušauskienė Kazytė 1159
 Jarušauskienė Ona 993
 Jarušauskienė R. 1139
 Jaselskis 1620
 Jaselskis [Adomas] 1620
 Jasikas 383
 Jasikėnas 1440
 Jasikevič Feliksas 1089
 Jasikevičiai 584, 718
 Jasikevičienė (Kalpokaitė) Angelė 741, 750
 Jasikevičienė Anelė 1417
 Jasikevičienė Genė 1417
 Jasikevičius 1420, 1426, 1436
 Jasikevičius Adomas 173
 Jasikevičius Antanas 584
 Jasikevičius J. 718
 Jasikevičius Jonas 584
 Jasikevičius Povilas 741, 750, 1417
 Jasikevičius Pranas 741, 743, 750, 1271, 1417
 Jasikevičiūtė 1133
 Jasikevičiūtė Emilė 718
 Jasikevičiūtė Genė 741, 750
 Jasikevičiūtė Janė 584
 Jasikevičiūtė Liuda 741, 750
 Jasinevičienė 1382
 Jasinevičienė (Dabregaitė) Rasa 1076
 Jasinevičienė Elena 760
 Jasinevičienė Karolina 1050, 1416
 Jasinevičienė Nastė 760
 Jasinevičienė Ona 1416
 Jasinevičienė Rasa 1195
 Jasinevičienė Sėlė 519
 Jasinevičienė Veronika 1012
 Jasinevičius 551, 1426, 1436, 1440
 Jasinevičius Aleksandras 408
 Jasinevičius Aleksas 401, 408, 942, 1416
 Jasinevičius Alfonsas 1012, 1141
 Jasinevičius Antanas 1050
 Jasinevičius Bronius 942
 Jasinevičius J. 611, 1091
 Jasinevičius Jonas 325, 343, 408, 607, 1091, 1108, 1117, 1416
 Jasinevičius Juozas 1546
 Jasinevičius Liudvikas 144
 Jasinevičius Petras 442, 1416
 Jasinevičius Povilas 6, 13, 348, 408, 712, 1416, 1712
 Jasinevičius Romualdas 487–493
 Jasinevičius Severinas 898
 Jasinevičius Stasys 760
 Jasinevičius Vincentas 760
 Jasinevičius Žeraldas 1076
 Jasinevičiūtė Adelė 1416
 Jasinevičiūtė Albina 606
 Jasinevičiūtė Alė 584
 Jasinevičiūtė Anelė 604, 606, 1416
 Jasinevičiūtė Emilija 1416
 Jasinevičiūtė Eugenija 942
 Jasinevičiūtė Gražina 942
 Jasinevičiūtė Janina 718
 Jasinevičiūtė Marijona 1416
 Jasinskaitė 396
 Jasinskas 1439
 Jasiūkaitytė Janina 580
 Jasiukevičius 868
 Jasiukevičius Juozas 583
 Jasiukevičiūtė Kastutė 583
 Jasiukevičiūtė Marijona 576, 583
 Jasiulevičius Saulius 504
 Jasiulienė Uršulė 731
 Jasiulionis Jonas 1643
 Jasiulis Andrius 1050
 Jasiulis Antanas 731
 Jasiulis Vytautas 731
 Jasiulytė Emilė 731
 Jasiulytė Palma 742
 Jasiulytė Palmira 731
 Jasiūnaitė Aldona 618
 Jasiūnaitė Daiva 571
 Jasiūnaitė Danė 762
 Jasiūnaitė Irena 10, 17, 1631, 1712
 Jasiūnaitė Palmira 732
 Jasiūnaitė Vanda 571
 Jasiūnas 1426, 1435, 1439
 Jasiūnas 771
 Jasiūnas Antanas 570, 571
 Jasiūnas Artūras 571
 Jasiūnas Augustas 554, 731
 Jasiūnas B. 1698
 Jasiūnas Henrikas 1668
 Jasiūnas Juozas 583, 762
 Jasiūnas Kostas 763, 835
 Jasiūnas Petras 408, 763, 1416
 Jasiūnas Viktoras 1416
 Jasiūnienė Anastazija 763
 Jasiūnienė Anelė 762, 1416
 Jaskonis I. 90
 Jasulaitis 885
 Jašavaitė Uljana 832
 Jašinskas 1439
 Jašinskas J. 1697
 Jaunius K. 1600
 Jaunsudrabinis Janis 1098
 Javarauskas Kleopas 1261
 Jazovitas 1442
 Jėčius 1440
 Jegorova (Sapožnikova) Marija 1294
 Jegorovas Avsejus 416
 Jegorovas Liferijus 342, 415, 416
 Jegorovas Spiridonas 257
 Jekaterina II 212, 919
 Jelnionis J. 392, 393, 396
 Jeršova Akilina 493
 Jeršovas M. 1140
 Jeršovas Porfilijus 484
 Jocys 123
 Jocys A. 1140
 Jocys Algirdas 123
 Jocius Jonas 1311
 Jočiai 1308
 Jočienė (Zabulionytė) Regina 1071
 Jočienė Ona 999
 Jočienė Zita 1184
 Jočienė Zosė 999
 Jočys 1439
 Jočys A. 1694, 1695, 1698, 1699
 Jočys Antanas 6, 13, 452, 462, 1171, 1712
 Jočys Bronislovas 461
 Jočys Bronius 999
 Jočys Jonas 342, 1184
 Jočys Juozas 999
 Jočys N. 1156, 1158
 Jočys Napalys 999, 1171, 1172
 Jočys Napoleonas 348, 461, 1156
 Jočys Vaidas 1104

- Jočytė Marytė 999
 Jočytė Ona 995, 999
 Jočytė Renata 1086
 Jočiūtė Nijolė 999
 Jodeika V. 1159
 Jodeika Vytautas 1459
 Jodelė 1440
 Jodelė P. 1615
 Jogaila 146
 Jogmanas Sarapinas 590
 Jokelis 1420
 Jokubėnas 1440
 Jokūbienė 1000
 Jokubonis 1440
 Jonaitienė (Laučiūtė) Renata 1076
 Jonaitis Mackus 185
 Jonas Paulius II, popiežius 1545
 Jonas XXIII, popiežius 1543
 Joneliukštienė (Širvinskaitė) Aldona 10, 17, 917, 1690, 1712
 Jongulis 1622
 Jonikas P. 1411
 Jonynas V. 1549, 1550
 Jonynas V. K. 1542, 1543
 Jononis 1440
 Jonušas 1168
 Jonušas B. 1169
 Jonušas Petras 4, 19, 909, 914, 1668, 1669, 1719, 1822, 1827
 Jonušienė Aušra 22
 Jonušonytė Emilija 1635
 Jovaišas 1439
 Jovaišas Algis 733
 Jovaišas Jonas 1122
 Jovaišienė Nina 733
 Jovaras 1440
 Jovarauskas R. 1704, 1705
 Juchna (Deksnienė) Bronė 484
 Juchno Ona 574
 Jucis Adomas 1657
 Juciūtė Sonata 1191
 Jučas M. 156, 202, 203, 205
 Jučius 1439
 Judelevičius 172
 Judžentis Atrūras 4, 914
 Jukamas 1442
 Jukna 243, 1439
 Jukna A. 540, 1176
 Jukna Albinas 460
 Jukna Augustinas 539
 Jukna Juozas 838
 Jukna R. 1176
 Jukna Rimantas 114, 121, 124, 1172
 Juknevičienė Teklė 330, 1046
 Juknevičius 1439
 Juknevičius Balys 330, 1046
 Juknevičius Romualdas 1635
 Juknevičius Stasys 1046
 Juknevičius Vladas 330, 335
 Juknevičiūtė Michalina 335
 Juknevičiūtė Regina 330
 Juknevičiūtė Zita 330
 Juknienė 442, 1149
 Junataitė Ieva 958
 Junataitė Magdalena 261
 Junataitė Marija 262
 Junataitė Monika 262
 Junataitė Ona 262, 958
 Junataitės 362
 Junatas Brencis (Brunonas) 202, 262
 Junatas Martynas 202, 262, 946
 Junatas Petras 262
 Junatas Vilhelmas 262
 Junatas Vilimas 262
 Junatienė Elžbieta 262
 Junatis Jonas 261
 Junatis Petras 261
 Junatis Vilimas 261
 Junokaitė Elena 940
 Junokaitės 940
 Junokas 1440
 Junokas Jonas 946
 Junokienė Emilija 1009
 Juodakienė Nastazija 946
 Juodakienė Sofija 946
 Juodakys 1440
 Juodakis Ignas 946
 Juodakis Juozas 946
 Juodakis V. 1643
 Juodakis Virginijus 1643
 Juodakytė Eleonora 946
 Juodakytė Irena 621
 Juodeika 468
 Juodeika Vytautas 1061, 1067, 1164
 Juodelė 1440
 Juodelienė Bronė 1719
 Juodelienė Danutė 1158
 Juodelienė Elžbieta 1049
 Juodelienė Monika 933
 Juodelis 1439
 Juodelis Albertas 246, 1135
 Juodelis Feliksas 1049
 Juodelis Kazys 315, 348
 Juodelis Konstantinas 1324
 Juodelis Mykolas 360, 1623
 Juodelis Petras 110
 Juodelis Povilas 933
 Juodelis Romualdas 315
 Juodelis S. 136
 Juodelis Stasys 255, 268, 701, 945, 1339, 1390
 Juodelis Vytautas 1049
 Juodelytė 999
 Juodelytė Emilija 561
 Juodelytė Genė 256, 1135
 Juodelytė Irena 1087
 Juodelytė Rasa 1191
 Juodelytė Seva 580
 Juodelytė Zita 569
 Juodelytė-Pupelienė Zita 1390
 Juodinis 1440
 Juodinyis 1440
 Juodiškis 1440
 Juodka 1440
 Juodkazis V. 34
 Juodvalkis 1440
 Juodviršis Mykolas 1119
 Juozėnas 1440
 Juozėnas Alfonsas 442
 Juozėnienė (Savickaitė) Danutė 1338, 1531
 Juozėnienė D. 1334
 Juozulynienė 716
 Juranas 1420, 1426, 1436, 1440, 1710
 Juranas Alfonsas 1416
 Juranas Jonas 408, 1416
 Juranas Juozas 1416
 Juranas Petras 1416
 Juranas Rimontas 1416
 Juranienė Anelė 1416
 Juranienė Kseverija 1416
 Jurelė 1440
 Jurelė (Jurdė) Jonas 309
 Jurelienė Emilija 524, 525
 Jurėnas 1440
 Jurevičienė 1058
 Jurevičienė Eleonora 978
 Jurevičius 1439
 Jurevičius Albertas 977
 Jurevičius Alfrėdas 948
 Jurevičius Algirdas 462
 Jurevičius Juozas 239, 244, 315, 1057–1059, 1087
 Jurevičiūtė Emanuela 978
 Jurgaitienė-Gudaitė Kazimiera 1625
 Jurgaitis A. 1626
 Jurgaitis Jonas 1623–1626
 Jurgaitis Kazimieras 1625
 Jurgaitis M. 1624
 Jurgaitis R. 1703
 Jurgaitis Robertas 4, 914
 Jurgaitis V. 1083, 1084
 Jurgaitis Vincas 1081
 Jurgelionis R. 1702
 Jurgelis J. 1699
 Jurgelis Jurgis 351
 Jurgelytė Regina 551
 Jurginis Juozas 141, 1657
 Jurjeva A. 216
 Jurjeva Antanina 326
 Jurjeva Liuba 326
 Jurjeva Manefa 326
 Jurjevai 215
 Jurjevas Gavrilas 326
 Jurjevas Kuzma 326
 Jurjevas Terentijus 215, 326
 Jurjevas Vasilijus 326
 Jurkauskaitė Vanda 1092
 Jurkevičienė Teresė 264
 Jurkevičius Laurynas 264
 Jurkevičius Valentinas 1172
 Jurkienė Regina 1172
 Jurkova L. A. 25
 Jurkštaitė Birutė 953
 Jurkštaitė Danutė 953
 Jurkštas 1026, 1440
 Jurkštas Antanas 953
 Jurkštas Jonas 953
 Jurkštas Kazys 325, 953
 Jurkštas Linas 953, 1097, 1104
 Jurkštas Motiejus 203
 Jurkštas Petras 953
 Jurkštas Ričardas 953
 Jurkštas Valentas 953
 Jurkus 1172
 Jurkuvienė T. 1513
 Juronas 1440
 Jursys 1440
 Jusiukevičius 1172
 Jusius 1440
 Juška 1439
 Juška A. 1539
 Juška Antanas 1586
 Juškauskas Juozas 1577, 1579, 1580
 Juškėnaitė Regina 1086
 Juškėnas 1441
 Juškevičienė (Pavorotnikaitė) Aldona 1005
 Juškevičius F. 1578
 Juzefovičiūtė 188
 Juzėnienė D. 1335

K

- Kabelka Jonas 139
 Kacaitė Dina 388
 Kacas 381, 384

- Kacas Genas 381
 Kacas Joselis Mendelis 381
 Kacienė Sorė 381
 Kackelis 1420
 Kaco Richardas 1216
 Kačanauskas A. 1632
 Kačanovskis V. 1216
 Kačiulienė Marijona 328
 Kačiulis Ignas 328
 Kačiulis Jonas 328
 Kačiulis Juozas 328
 Kačiulis Vytautas 328
 Kačiulytė Genė 328
 Kačiulytė Sigutė 328
 Kačiūra 1442
 Kačkanas 1439
 Kadunas V. B. 29
 Kadušinas S. 1211
 Kagamienė Frida 381
 Kaigorodovas Dmitrijus 91
 Kainiavskis Jokūbas 172
 Kaira 1439
 Kairelis Alfonsas 118, 414, 442, 966
 Kairelis Bronius 563
 Kairelis Stasys 563
 Kairienė 1374
 Kairienė (Potapova) Olga 342, 363
 Kairienė Morta 330, 594
 Kairienė Stefa 513
 Kairienė Valė 658
 Kairys 1040, 1270, 1439
 Kairys Alfonsas 348, 590, 594
 Kairys Antanas 348, 590, 594, 1289
 Kairys Bronius 594
 Kairys Jonas 346, 373, 512, 513, 534, 594
 Kairys Juozas 658, 837
 Kairys K. 468, 470
 Kairys Kazimieras 330
 Kairys Kazys 594
 Kairys Rimantas 658
 Kairys Valeras 330
 Kairys Valerijonas 594
 Kairyte Barbora 788
 Kairyte Elena 513
 Kairyte Emilija 576
 Kairyte Irena 1118
 Kairyte Zita 658
 Kairiūkštis Antanas 371
 Kairiūkštis Kristupas 173
 Kairiūkštytė Emilija 583
 Kaisovskis 113
 Kaiševskis Kristupas 173
 Kajekas K. F. 36
 Kajutienė Scholastika 1159
 Kajutis 1441
 Kajutis F. 1159
 Kakeranas Mykolas 1119
 Kakliauskaitė Birutė 587
 Kakliauskaitė Ina 458
 Kakliauskas Eivydas 458
 Kakliauskas Jonas 457, 458, 459, 462, 464, 467, 468, 1692
 Kakliauskienė Onutė 458
 Kakštanaitė Brigita 264
 Kakštanaitė Margarita 264
 Kakštanas Jurgis 265
 Kalačiova (Sapožnikova) Evdokija 925
 Kalačiova Feodosija 1146
 Kalačiova Nina 1086
 Kalačiovaitė Ulemija 1046
 Kalačiovas 926
 Kalačiovas A. 402
 Kalačiovas D. 1064
 Kalačiovas Dimitrijus 926
 Kalačiovas Fiodoras 442, 1046
 Kalačiovas Jonas 1046
 Kalačiovas Karpas 1046
 Kalačiovas Petras 926
 Kalačiovas Vasilijus 442
 Kalačiovienė Evdokija 1046
 Kalačiovienė Tatjana 1046
 Kaladė 1440
 Kaladinskas 1440
 Kalaminas 1442
 Kalašauskaitė 1015
 Kalašauskaitė Apolonija 999
 Kalašauskaitė Bronė 756
 Kalašauskaitė Elena 993, 1009, 1017
 Kalašauskaitė Jadvyga 333, 659
 Kalašauskaitė Z. 513
 Kalašauskas 1440
 Kalašauskas Antanas 333, 691
 Kalašauskas Petras 343, 368
 Kalašauskienė A. 993
 Kalašauskienė Veronika 333
 Kalaverka 1442
 Kalčiova Sofija 805
 Kalėdienė Laima 9, 16, 916, 1411, 1709, 1710, 1712
 Kaleinikovas Isajus 927
 Kalejsas Artūras 967
 Kalinauskaitė Marytė 1032
 Kalnelis 1432, 1436
 Kalnelis Jurgis 252
 Kalnelytė Ona 252
 Kalnienė Karolina 738
 Kalnietienė Karolina 1413
 Kalnietis 1420, 1432, 1436, 1440
 Kalnietis 382, 600
 Kalnietis Juozas 738, 1413
 Kalnietytė Zofija 1413
 Kalninis 680
 Kalnytė Zofija 738
 Kalpokai S. ir D. 1186
 Kalpokaitė (Palavinskienė) Janina 495
 Kalpokaitė Albina 1058
 Kalpokaitė Bronė 622
 Kalpokaitė Elzė Laimutė 1048
 Kalpokaitė Lijana 1086
 Kalpokaitė Marija 1060
 Kalpokaitė Petronėlė 614
 Kalpokaitė Rita 1047
 Kalpokaitė S. 1703
 Kalpokaitė Teklė 879
 Kalpokaitė Vanda 480
 Kalpokaitė Veronika 600
 Kalpokas 422, 494, 528, 602, 607, 746, 1017, 1141, 1270, 1440
 Kalpokas Alfonsas 926, 934, 1047, 1048
 Kalpokas Algirdas 1047
 Kalpokas Algis 1048
 Kalpokas Antanas 731
 Kalpokas Augustas 600
 Kalpokas Feliksas 514, 533
 Kalpokas Henrikas 731
 Kalpokas Jonas 731
 Kalpokas Jurgis 315, 379, 1047
 Kalpokas Kazys 571
 Kalpokas Leonas 602
 Kalpokas P. 1013
 Kalpokas Povilas 995, 479
 Kalpokas Ričardas 1072, 1078
 Kalpokas Romas 315, 571, 1047
 Kalpokas V. 389, 480
 Kalpokas Viktoras 345, 371, 1048
 Kalpokas Vytautas 329, 484
 Kalpokas Vytenis 377
 Kalpokas Vladas 6, 13, 340, 351, 379, 421, 1302, 1697, 1701
 Kalpokienė Julija 379, 1285
 Kalpokienė Konstancija 379, 1047
 Kalpokienė Ona 335
 Kalpokienė Pranė 1047
 Kalpokienė S. 1698
 Kalpokienė Stefa 1047, 1048
 Kalpokienė Stefanija 329
 Kalpokienė Valė 1047
 Kalpokas Romas 1822
 Kalvelienė Anelė 976
 Kalvelienė Elžbieta 178
 Kalvelienė Teresė 1415
 Kalvelis 1420, 1429, 1436, 1439
 Kalvelis Antanas 1415
 Kalvelis Jonas 976, 1415
 Kalvelis Kazys 976, 1419
 Kalvelis Pranas 979, 1415
 Kalvelis Sgitas 964, 1135
 Kalvelytė Aldona 976
 Kalvelytė Bronė 976
 Kalvelytė Genė 737, 1415
 Kalvelytė Joana 1415
 Kamarauskas 173
 Kamarovas Jonas 657
 Kaminskai 1251
 Kaminskas 1439
 Kaminskas Albertas 725
 Kamka 1442
 Kanapa Jonas 173
 Kanapa Juozapas 173
 Kanapeckas 1439
 Kancanaitė Ona 968
 Kancanas Antanas 968
 Kancanas Jokūbas 968
 Kancanas Petras 968
 Kancanas Vitoldas 968
 Kancanienė Vera 968
 Kancevičienė V. 1186
 Kancevičius Algis 491, 493
 Kanclerienė Apolonija 1053
 Kancleris Augustas 1053
 Kanclerytė Vida 1053
 Kanclerytė Zita 1053
 Kanconienė Vera 1696
 Kancevičienė Bronislava 1719
 Kandraška 1440
 Kandroska 1440
 Kandzerauskienė T. 1079
 Kandzerka 1440
 Kanopa 113, 242, 428, 1001, 1287, 1429, 1436, 1440, 1709
 Kanopa Adelė 879
 Kanopa Adomas 203, 875
 Kanopa Alfonsas 514, 1043
 Kanopa Algis 882
 Kanopa Antanas 203, 345, 366, 442, 868, 876, 879, 880, 1043, 1288, 1413
 Kanopa Augustas 742, 750
 Kanopa Baltramiejus 889, 891
 Kanopa Bronius 249, 258, 259, 425, 1231, 1295, 1419
 Kanopa Dominikas 203

- Kanopa Donatas 346, 372, 747, 750
 Kanopa Eva 877
 Kanopa Gediminas 441, 807, 946, 1171
 Kanopa Ignas 257, 258, 882, 1419
 Kanopa Ignotas 883, 889
 Kanopa J. 1084, 1138
 Kanopa Jokūbas 1043
 Kanopa Jonas 10, 17, 237, 341, 342, 344, 346, 368, 372, 427, 441, 442, 479, 747, 750, 817, 873, 875–882, 946, 1062, 1063, 1075, 1076, 1086, 1279, 1417, 1684, 1712
 Kanopa Jonas Zenonas 1295
 Kanopa Juozas 425, 431, 442, 739, 742, 750, 873, 877, 917, 1043, 1415
 Kanopa Jūras 1652
 Kanopa Juras 881
 Kanopa Jurgis 237, 747, 750, 875, 877, 878, 891, 1417
 Kanopa Karolina 1415
 Kanopa Kazimieras 742, 750, 875, 876, 891
 Kanopa Kazys 821, 868, 1417
 Kanopa Kostas 514, 528, 529
 Kanopa Mykolas 868
 Kanopa Osvaldas 873
 Kanopa P. 116
 Kanopa Petras 340, 351, 379, 484, 739, 751, 875, 876, 882, 891, 1043, 1305, 1415, 1417, 1697
 Kanopa Povilas 442, 751, 1131, 1171, 1417
 Kanopa Pranas 427, 431, 514, 534, 742, 750, 876, 877, 1011, 1134, 1417
 Kanopa R. 400, 1041
 Kanopa Raimondas 878
 Kanopa Ričardas 882
 Kanopa Romas 400, 756, 879, 1043
 Kanopa Romualdas 514, 534, 1089, 1413
 Kanopa Stanislovas 879, 882
 Kanopa Steponas 873
 Kanopa Vydas 1651, 1652
 Kanopa Vidas 881
 Kanopa Viktoras 350, 609, 612, 817, 868, 879, 880, 882, 886, 891, 1267, 1649
 Kanopa Vincas 807
 Kanopa Virginijus 878
 Kanopa Vytautas 462, 880, 881, 946, 1043, 1061, 1138, 1651, 1653
 Kanopa Vladas 751, 878, 1417
 Kanopai 676
 Kanopaitė 522
 Kanopaitė (Vilčinskienė) Gražina 484, 486
 Kanopaitė (Zimkevičienė) Genovaitė 484
 Kanopaitė Aldona 514, 946, 1043, 1413
 Kanopaitė Angelė 742, 750
 Kanopaitė Birutė 499, 878
 Kanopaitė Bronė 514
 Kanopaitė Dainora 880
 Kanopaitė Danguolė 946
 Kanopaitė Danutė 346, 372, 747, 751, 946, 1043, 1413
 Kanopaitė Elena 619, 620, 877
 Kanopaitė Elvyra 877, 878
 Kanopaitė Emilė 587
 Kanopaitė Emilija 346, 372, 747, 750, 876, 878, 1417
 Kanopaitė Genė 514, 534, 575, 620
 Kanopaitė Genovaitė 873, 946
 Kanopaitė Gražina 482, 946
 Kanopaitė Jadvyga 751
 Kanopaitė Janė 1417
 Kanopaitė Janina 877, 1118, 1122
 Kanopaitė Julija 878
 Kanopaitė Justina 1417
 Kanopaitė Karolina 876
 Kanopaitė Kazė 876
 Kanopaitė Kazimiera 589
 Kanopaitė Kotryna 868
 Kanopaitė Laimutė 946
 Kanopaitė Monika 1417
 Kanopaitė Nastazija 877, 932
 Kanopaitė Nastė 742, 747, 750, 1417
 Kanopaitė O. 1092
 Kanopaitė Ona 346, 751, 876, 1417
 Kanopaitė Onutė 372
 Kanopaitė Polina 482
 Kanopaitė Rima 807
 Kanopaitė Stasė 876
 Kanopaitė Stefa 1043, 1417
 Kanopaitė Uršulė 801, 1043
 Kanopaitė Valerija 873
 Kanopaitė Vanda 743
 Kanopaitė Veronika 564, 742, 750
 Kanopaitė Vida 880
 Kanopaitė Vida Akvilė 1063
 Kanopaitė Vilija 878
 Kanopaitė Virginija 878
 Kanopaitė Zita 878
 Kanopėlis Jonas 236
 Kanopienė 441
 Kanopienė (Balčiūnaitė) Elzbieta 878, 879
 Kanopienė (Kirslytė) Jadzė 534
 Kanopienė Adelė 742, 750, 1417
 Kanopienė Anastazija 747, 750, 1043
 Kanopienė Anelija 876
 Kanopienė Bronė 564, 882, 1043
 Kanopienė Bronislava 880, 881, 1413
 Kanopienė Elena 878, 1320
 Kanopienė Elzbieta 237, 891
 Kanopienė Emilė 1043
 Kanopienė Emilija 879
 Kanopienė Genė 807
 Kanopienė Genovaitė 1148, 1154, 1158, 1161, 1167, 1186
 Kanopienė Grasilija 876
 Kanopienė Ieva 868
 Kanopienė Jūratė 1652
 Kanopienė Karolina 739
 Kanopienė Kazė 507, 875, 876
 Kanopienė Konstancija 742, 1417
 Kanopienė L. 1700
 Kanopienė Marija 400
 Kanopienė Marijona 934
 Kanopienė Natalija 346, 372, 747, 751, 1417
 Kanopienė Ona 258, 747, 868, 882, 883
 Kanopienė Salomėja 514
 Kanopienė Savutė 996
 Kanopienė Uršulė 1417
 Kanopienė Zofija 877, 891
 Kanopos 1562
 Kanovičius G. 1172
 Kantauskaitė Bronė 1062
 Kanzerka 1440
 Kapašinskas Boleslovas 607, 608
 Kapėnaitė Dalia 1009
 Kapėnaitė Ledina 1009
 Kapėnas 1442
 Kapėnas (Kapickas) Antanas 1057
 Kapėnas Antanas 315, 397–400, 1009
 Kapėnas Jonas 315
 Kapėnienė Valerija 1009, 1057
 Kapėnienė Viktorija 1009
 Kapytkovas 1001
 Kapitkovas S. 1692
 Kapytkovas S. 1697
 Kaplanaitė 1088
 Kaplanas 384
 Kaplanas Irša 381
 Kaplanienė Riva 381
 Kapliauskas 1439
 Kaplys 1442
 Kapustinskaitė Anelė 836
 Kapustinskaitė Elena 1417
 Kapustinskaitė Paulina 1416
 Kapustinskaitė Zofija 1416
 Kapustinskas 1420, 1433, 1436
 Kapustinskas Feliksas 408, 1416
 Kapustinskas Jonas 1416
 Kapustinskas Motiejus 263
 Kapustinskas Petras 263
 Kapustinskienė Elzbieta 1416
 Kapustinskienė Grasilda 1417
 Kapušinskas 1440
 Kapušinskas 608
 Kapušinskas Boleslovas 328, 607, 1091, 1122
 Kapušinskas R. 1695
 Kapušinskas Rimantas 110
 Kapušinskatiienė Eugenija 608
 Kapušinskienė 608
 Kapušinskienė Eugenija 328
 Karalevičius 1439
 Karaliai 358
 Karalienė 520
 Karalienė (Bagdonaitė) Aleksandra 1514
 Karalienė (Kudūkytė) Genovaitė 716
 Karalienė (Lingytė) Elena 792, 801
 Karalienė (Matulytė) Ulijona 1000
 Karalienė (Trukšnytė) Veronika 719
 Karalienė Adelija 1320
 Karalienė Aldona 1319
 Karalienė Alė 1218
 Karalienė Eleonora 461
 Karalienė Emilė 693
 Karalienė Genė 720
 Karalienė Julėtė 693
 Karalienė Juzė 900
 Karalienė Nastazija 524
 Karalienė-Petrienė 1319, 1320
 Karalienės 700
 Karalytė Aldona 904
 Karalytė Regina 1374
 Karalytė Sigita 716
 Karaliūnas Albinas 397
 Karaliūnas Algis 492
 Karaliūnas Leonas 1008, 1149, 1152
 Karaliūnienė Aleksandra 1008
 Karalius 1439
 Karalius 567, 581, 866

- Karalius (Miškinis) Juozas 997
Karalius A. 289
Karalius Algirdas 7, 8, 14, 15, 367, 850, 916, 1378, 1712
Karalius Alvydas 7, 14, 786, 1712
Karalius Anicetas 343, 368, 857
Karalius Ignotas 105
Karalius Jonas 346, 359, 372, 851, 852, 856, 857
Karalius Juozapas 851
Karalius Juozas 359, 691, 852, 859, 863, 1379
Karalius Justinas 805
Karalius Kastulis 105, 708
Karalius Kazmieras 700, 1290, 1373
Karalius Kazys 691
Karalius P. 854, 855, 859, 860, 1005
Karalius Petras 315, 348, 484, 703, 897, 900, 904
Karalius Povilas 691, 855, 900, 903
Karalius Ramusis 691, 693, 855, 859
Karalius Romas 900
Karalius Stanislovas 514
Karalius Stasys 315
Karalius Vytautas 73
Karalius Vladas 343
Karalius Vladislovas 719
Karaliūtė 1282
Karaliūtė (Kriškanienė) Emilija 124
Karaliūtė Aldona 513, 999
Karaliūtė Angelė 1133
Karaliūtė Bronė 717
Karaliūtė Dalia 716
Karaliūtė Eleonora 1158
Karaliūtė Gita 716
Karaliūtė Ieva 511
Karaliūtė Janė 699
Karaliūtė Jolita 716
Karaliūtė Julė 518
Karaliūtė Levutė 524
Karaliūtė Magdelena 805, 808
Karaliūtė Marijona 893
Karaliūtė Severija 905
Karaliūtė Stefa 700
Karaliūtė Varusia 105
Karaliūtė Vida 716
Karatajūtė-Talimaa V. 33
Karbauskas P. 1578
Kardelis Vytautas 1408
Karklinš J. 84
Karkonis 1442
Karnas 1442
Karnavičius Jurgis 1557, 1633
Karnilova Bronė 1081
Karnišovas Karpucha 264
Karolis X Gustavas 136
Karasas 119, 1439
Karpaitis A. 1693
Karpavičienė Albina 1048
Karpavičius Antanas 1048, 1278
Karpucha 803
Karštimas 1442
Kartupelis Janis 673
Karvelis 1439
Karvelis Deimantas 159
Karvelis Petras 237
Kasparavičienė (Deksnytė) J. 1141
Kasparavičius Ona 1091
Kasparavičienė Vida 4, 22, 914
Kasparavičius Matas 1091
Kasperavičius Karolis 756
Kasperavičiūtė 516, 1130
Kasperavičiūtė Liucija 1128
Kasperavičiūtė Lucija 1132
Kastablackis Vytukas 696
Kastanauskaitė Aldona 1071
Kastanauskaitė Emilė 705
Kastanauskaitė Emilija 556
Kastanauskaitė Irena 557
Kastanauskaitė Palmira 557, 578
Kastanauskaitė Ramunė 557
Kastanauskas Feliksas 556, 561
Kastanauskas Jonas 350, 354, 556, 1272
Kastanauskas Leonas 557
Kastanauskas Rimantas 557
Kastanauskas Viktoras 350, 353, 541, 557
Kastanauskienė 561
Kastanauskienė Janė 557
Kastanauskienė Nadia 557
Kastanauskienė Ona 556, 561
Kastėnai 568
Kastėnaitė 745
Kastėnaitė Akvilė 507
Kastėnaitė Akvilija 332
Kastėnaitė Aldona 936
Kastėnaitė Birutė 865
Kastėnaitė Bronė 256, 259, 560, 588, 615, 624, 948
Kastėnaitė Dalė 865
Kastėnaitė Elžbieta 236
Kastėnaitė Emilė 511
Kastėnaitė Genė 949
Kastėnaitė Juzė 950
Kastėnaitė Kazė 614, 615, 949
Kastėnaitė Ona 237
Kastėnaitė Rita 1063
Kastėnaitė Rita Ksavera 1062
Kastėnas 113, 259, 428–430, 514, 887, 950, 1426, 1427, 1435, 1440, 1710
Kastėnas (Kostėnas) Feliksas 309
Kastėnas Adolfas 949
Kastėnas Adomas 1372
Kastėnas Alfonsas 949
Kastėnas Algis 259
Kastėnas Antanas 556, 557, 951
Kastėnas Augustas 614, 615
Kastėnas Bronislovas 1089
Kastėnas Feliksas 556, 937, 951
Kastėnas Jonas 169, 258, 259, 315, 399, 431, 603, 609, 614, 615, 624, 745, 948–950, 1044, 1419
Kastėnas Julius 315, 615, 951, 1141, 1305
Kastėnas Juozapas 865
Kastėnas Juozas 203, 468, 614, 948, 951, 994, 1008, 1061, 1089, 1141, 1143, 1164, 1459
Kastėnas Jurgis 169, 173, 309, 951
Kastėnas Kostas 315, 951
Kastėnas Mykolas 315, 1044, 1419
Kastėnas Petras 615, 951, 1044
Kastėnas Pranas 315, 431, 603, 615, 624, 1044
Kastėnas Rapolas 203
Kastėnas Stanislovas 169
Kastėnauskaitė Elena 923
Kastėnienė (Černiauskaitė) Ksaverija 1141
Kastėnienė (Kanopaitė) Bronė 534
Kastėnienė Angelė 951
Kastėnienė Eleonora 948
Kastėnienė Elžbieta 252
Kastėnienė Emilija 259, 1044
Kastėnienė Ieva 430, 603
Kastėnienė Irena 602
Kastėnienė Kastė 951
Kastėnienė Ksaverija 468, 1141, 1459
Kastėnienė Nastazija 949
Kastėnienė Ona 950, 951
Kastėnienė Petronėlė 615
Kastoblackis Vaelovas 694
Kastravickas Mykolas 554
Kastulis 709
Kasutėnas 157
Kasutėnas Kasparas 157
Kasutėnas Matulis 156, 157
Kašinskaitė Irena 648
Kašponas 1441
Kašuba V. 1543, 1549
Katamavičienė Marija 235
Katamavičius Jonas 235
Katamavičius Petras 235
Kataminai 264
Kataminas Jonas 235
Kataržytė Loreta 970
Katelė 1440
Kateščenka G. 396
Kateščenka I. 396
Katilienė 1557
Katilius A. 1578
Katinaite Birutė 1654
Katinauskienė Nastė 761
Katkus Mikalojus 272
Kaukėnas 1439
Kaulakys 1440
Kaulinis 1440
Kaupas 1439
Kaupelis 422, 1440
Kaušakienė Stasė 1133
Kaušakys 1441
Kaušyla 1440
Kavaliauskai 783, 843, 845, 1271
Kavaliauskaitė 1133
Kavaliauskaitė (Bagdonienė) Marytė 946
Kavaliauskaitė Aldona 1049
Kavaliauskaitė Bronė 338, 763
Kavaliauskaitė Danutė 843, 1062
Kavaliauskaitė Elena 338, 763
Kavaliauskaitė Ieva 252
Kavaliauskaitė Janina 1049
Kavaliauskaitė Konstancija 812, 1049
Kavaliauskaitė Marytė 946
Kavaliauskaitė Nustė 252
Kavaliauskaitė Ona 338, 763
Kavaliauskaitė Stasė 1061
Kavaliauskaitė Zita Genovaitė 1062
Kavaliauskas 1439
Kavaliauskas 209, 341, 361, 484, 785, 831
Kavaliauskas A. 1160
Kavaliauskas Algirdas 338
Kavaliauskas Antanas 316, 763, 785, 812, 835, 836, 843, 845, 1159, 1268, 1278
Kavaliauskas Ignas 208, 822, 846
Kavaliauskas Jonas 204, 1049
Kavaliauskas Juozas 763, 835
Kavaliauskas Jurgis 327
Kavaliauskas Kazys 316

- Kavaliauskas Kristupas 327
 Kavaliauskas Martynas 252
 Kavaliauskas Mykolas 934
 Kavaliauskas Motiejus 261
 Kavaliauskas Vaitiekus 327
 Kavaliauskienė (Pupienytė) Daiva 1076
 Kavaliauskienė Anastazija 992
 Kavaliauskienė Anelė 846
 Kavaliauskienė Daiva 1072
 Kavaliauskienė Emilė 763
 Kavaliauskienė Emilija 338, 946
 Kavaliauskienė Jadvyga 327
 Kavaliauskienė Karolina 821, 843
 Kavaliauskienė Lidija 4, 22, 1712
 Kavaliauskienė Sofija 1049
 Kavaliūnas 1439
 Kaveckas Konradas 935
 Kaveckis 885
 Kaveckis M. 1649
 Kavolėlis 1440
 Kavolienė 745
 Kavolis 1440
 Kavoliukas 1440
 Kavoliūnai A. ir G. 1186
 Kavoliūnaitė Loretą 940
 Kavoliūnaitė Regina 743
 Kavoliūnaitė Veronika 1044
 Kavoliūnas 1440
 Kavoliūnas Adelaida 1089
 Kavoliūnas Alvydas 940
 Kavoliūnas Bronius 743
 Kavoliūnas J. 1159
 Kavoliūnas Jonas 928, 1459
 Kavoliūnas Juozas 743
 Kavoliūnas Jurgis 178
 Kavoliūnas Petras 1089
 Kavoliūnas Ričardas 940
 Kavoliūnas Vaidotas 743
 Kavoliūnas Vladas 10, 17, 917, 1631, 1632
 Kavoliūnas–Lenskis V. 1632
 Kavoliūnienė Bronė 940
 Kavolius Juozas 999
 Kavolius Petras 999
 Kavoliūtė Vanda 705
 Kazakaitė 1096
 Kazakaitė Gailutė 581
 Kazakaitė Janina 1104
 Kazakaitė Vanda 1097, 1102
 Kazakevičius 1439
 Kazakevičius Vytautas 138, 139
 Kazamavičienė Julija 1282
 Kazamiačka Kazimieras 169
 Kazanavičienė 981
 Kazanavičiūtė 1440
 Kazanavičius Virginijus 1072
 Kazanavičiūtė Janina 1086
 Kazarolis Juozas 1089
 Kazickas 1440
 Kaziliūnas 1440
 Kaziulėnas 1442
 Kaziulytė Barbora 257
 Kaziūnas 1440
 Kazlauskaitė 348
 Kazlauskaitė Dalia 691
 Kazlauskaitė Odeta 560
 Kazlauskaitė Violeta 691
 Kazlauskaitė Virginija 1071, 1076
 Kazlauskaitė Zita 691
 Kazlauskas 1439
 Kazlauskas Antanas 691
 Kazlauskas Bronius 691
 Kazlauskas Jonas 316, 1408
 Kazlauskas Klemensas 316, 348
 Kazlauskas Petras 691
 Kazlauskas R. 1117
 Kazlauskas Ričardas 9, 16, 917, 1592, 1712
 Kazlauskas Rimantas 691
 Kazlauskas Zigmąs 351
 Kazlauskienė Asta 1719
 Kazlauskienė Bronė 691, 1454, 1455
 Kazlauskienė Uršulė 1003
 Kazlėnaitė Agota 237
 Kazlėnaitė Emilija 348
 Kazlėnas 636, 1440
 Kazokaitė Ida 940
 Kazokaitė Janina 733
 Kazokaitė Janytė 941
 Kazokaitė Marytė 941
 Kazokaitė Ona 941
 Kazokaitė Vanda 941
 Kazokaitė Vita 941
 Kazokas 1096, 1429, 1436
 Kazokas Albertas 941
 Kazokas Brunoras 941, 941
 Kazokas Emilis 941
 Kazokas Haroldas 941
 Kazokas Henrikas 940
 Kazokas Jonas 558, 940
 Kazokas Leonas 940
 Kazokas Pranas 940, 941
 Kazokienė Aldona 558
 Kazokienė Marija 940
 Kazulėnas Algis 1201
 Každailis Arvydas 1822
 Kažemėka Konstancija 1089
 Kažemėkai 873
 Kažemėkaitė 935
 Kažemėkaitė Adelė 932
 Kažemėkaitė Akvilė 935
 Kažemėkaitė Aldona 329, 737, 875
 Kažemėkaitė Anelė 1413
 Kažemėkaitė Angelė 932
 Kažemėkaitė Birutė 564, 1086
 Kažemėkaitė Bronė 564
 Kažemėkaitė Danutė 485, 475, 948, 949
 Kažemėkaitė Elena 382, 384, 385, 932, 933, 940, 1207, 1305, 1325, 1330, 1419, 1420
 Kažemėkaitė Elžbieta 564, 565
 Kažemėkaitė Genė 564, 947
 Kažemėkaitė Genovaitė 1654
 Kažemėkaitė Julė 1413
 Kažemėkaitė Julija 932
 Kažemėkaitė Kazė 874
 Kažemėkaitė Kotryna 564
 Kažemėkaitė Marijona 237, 329, 932
 Kažemėkaitė Monika 566, 950
 Kažemėkaitė Nijolė 564
 Kažemėkaitė Ona 328, 873, 1413
 Kažemėkaitė Raimonda 875
 Kažemėkaitė Savunė 999
 Kažemėkaitė Stefanija 329, 933, 1415
 Kažemėkaitė Ulijona 933
 Kažemėkaitė Valė 485
 Kažemėkaitė Valerija 1654
 Kažemėkaitė Veronika 932, 1413
 Kažemėkaitė Viktorija 875, 933, 925
 Kažemėkaitė Vincė 564
 Kažemėkaitė Zita 1655
 Kažemėkaitis J. 835, 1115
 Kažemėkas 113, 382, 587, 868, 877, 980, 1267, 1388, 1420, 1428, 1429, 1436, 1440
 Kažemėkas Adolfas 935
 Kažemėkas Adomas 203, 316, 588, 873, 875, 891
 Kažemėkas Aleksandras 933
 Kažemėkas Alfonsas 316, 875
 Kažemėkas Algis 507, 564
 Kažemėkas Antanas 564, 985, 988
 Kažemėkas Bronius 875, 947, 950, 1026
 Kažemėkas Eugenijus 934, 935
 Kažemėkas Feliksas 316, 399, 562–564, 873, 932, 935, 1419
 Kažemėkas Fricius 932
 Kažemėkas Jonas 309, 316, 348, 507, 564, 598, 737, 873, 876, 891, 932, 933, 935, 950, 1089, 1279, 1290, 1415, 1515, 1654
 Kažemėkas Jonas Osvaldas 10, 17, 917, 1654–1656
 Kažemėkas Julius 564
 Kažemėkas Juozapas 237
 Kažemėkas Juozas 328, 564, 1278, 1413, 1654
 Kažemėkas Jurgis 237, 309, 932, 935
 Kažemėkas Kazys 316, 564, 1594
 Kažemėkas Kostas 316, 564, 951, 1419
 Kažemėkas Lionginas 316, 564
 Kažemėkas Mataušas 873, 875
 Kažemėkas Mykolas 309, 316, 328, 873, 1413, 1415
 Kažemėkas Motiejus 203
 Kažemėkas Osvaldas 868, 874, 1654, 1655
 Kažemėkas Petras 348, 564, 737, 947–949, 1089, 1191, 1415, 1705
 Kažemėkas Povilas 309, 948, 949, 1413
 Kažemėkas Pranas 309, 316, 441, 564, 873, 932, 933, 1413, 1419
 Kažemėkas R. 1100
 Kažemėkas Rimantas 507, 564
 Kažemėkas Romualdas 309, 875, 891, 932, 933
 Kažemėkas Severas 950
 Kažemėkas Steponas 203, 872, 1654
 Kažemėkas Tomas 1655
 Kažemėkas Vincas 1327, 1329
 Kažemėkas Vytautas 564, 950
 Kažemėkas Vladas 932, 935
 Kažemėkienė 507, 1384
 Kažemėkienė Marijona 564
 Kažemėkienė (Kastėnaitė) Emilija 563
 Kažemėkienė (Liugaitė) Danutė 560
 Kažemėkienė A. 1516
 Kažemėkienė Agota 990
 Kažemėkienė Anastazija 1413
 Kažemėkienė Angelė 932, 933, 985, 988
 Kažemėkienė Birutė 10, 17, 917, 1654, 1655, 1712
 Kažemėkienė E. 1384, 1385, 1387, 1388, 1515
 Kažemėkienė Elžbieta 948–950
 Kažemėkienė Elžbieta 1327, 1332, 1382, 1383, 1386, 1389, 1515, 1516

- Kažemėkienė Emilija 562
 Kažemėkienė Gėnė 1201
 Kažemėkienė Genovaitė 875, 1188, 1705
 Kažemėkienė Julija 328, 923
 Kažemėkienė Julijona 1413
 Kažemėkienė Kazė 874, 875
 Kažemėkienė Leonora 564
 Kažemėkienė Marė 1415
 Kažemėkienė Marijona 737
 Kažemėkienė Ona 339
 Kažemėkienė Teofilė 935, 1562, 1654
 Kažemėkienė Topilija 891
 Kažemėkienė Vera 1415
 Kažemėkienė Veronika 329, 737, 934, 935
 Kažemėkienė Viktorija 873, 875
 Kažemėkienė Vincenta 932
 Kažemėkienė Zofija 947
 Kažemėko Uršulė 1089
 Kažemiaka Juozapas 173
 Kaženiauskas Pranas 1009
 Keblūnaitė Agnieška 157
 Keblūnaitė Barbora 157
 Keblūnaitė Darata 157
 Keblūnaitė Hanna 157
 Keblūnas Masius 157
 Keblūnas Matulis 157
 Kėburis A. 1578
 Kėdainis J. 1608, 1616
 Kėdas 1439
 Kėdys 1439
 Keidošius P. 1139
 Kėkštaitė Melanija 1072
 Kelečienė Irena 1334
 Kelečiova Ieva 788
 Kelečytė Lina 655
 Kelečius 1441
 Kelečiūtė Anelė 1009
 Keličius P. 468
 Keličius Petras 1167
 Keliuočiai 611, 1090
 Keliuotienė 1282
 Keliuotienė A. 1700
 Keliuotienė Agota 1413
 Keliuotienė Aldona 503, 1208, 1209
 Keliuotienė Aldona Janina 548, 549, 551
 Keliuotienė Bronė 940, 1413
 Keliuotienė Marijona 985, 980
 Keliuotienė Ona 611
 Keliuotienė Veronika 579
 Keliuotis 571, 980, 1093, 1428, 1429, 1436, 1440, 1710
 Keliuotis A. 1139
 Keliuotis Adomas 203
 Keliuotis Algis 584, 735
 Keliuotis Almantas 124, 579, 1102
 Keliuotis Aloyzas 940
 Keliuotis Antanas 316, 348, 547, 579, 985, 992
 Keliuotis Bronius 985, 992
 Keliuotis J. 1095–097, 1100, 1104, 1546, 1694, 1696
 Keliuotis Jokūbas 173, 584
 Keliuotis Jonas 121, 169, 316, 579, 935, 939, 940, 985, 992, 1088, 1089, 1095, 1102, 1106, 1120, 1269
 Keliuotis Julius 713, 985, 992
 Keliuotis Juozapas 169
 Keliuotis Juozas 980, 1089
 Keliuotis Marius 940
 Keliuotis Petras 173, 382, 728, 940, 1413, 1420
 Keliuotis Povilas 316, 366, 555, 1228, 1413
 Keliuotis Pranas 579, 985, 992
 Keliuotis Stanislovas 235
 Keliuotis Steponas 584
 Keliuotis Svajūnas 940
 Keliuotis Vaidas 940
 Keliuotyte Akvilė 1413
 Keliuotyte Aldona 579
 Keliuotyte Angelė 584
 Keliuotyte Asta 579
 Keliuotyte Danutė 1413
 Keliuotyte Elžbieta 814
 Keliuotyte Emilė 985, 992
 Keliuotyte Janė 940
 Keliuotyte Karolina Ona 560
 Keliuotyte Kazė 562, 579, 936
 Keliuotyte Salomėja 939
 Keliuotyte Stanislava 1413
 Kelmas 1440
 Kelpša 1620
 Kelpša Julijonas 1619–1621
 Kemeklis 1440
 Kemundrienė Ona 498
 Kenedis Džonas 1550
 Kepalas 1440
 Kepenienė Agota 1006
 Kepenis 1004, 1440
 Kepenis Jonas 1004, 1284
 Kepenis Kostas 1004, 1284
 Kepenis Vytautas 1004
 Kepenyte Ona 1006, 1282
 Kepenyte Valė 1052
 Keraitis Ligita 1195
 Keras Saulius 1199, 1200
 Keras V. 1692
 Kerbedienė (Meištačiūtė) Zofija 178
 Kerbedis Mykolas 178
 Kerbedytė Marija 178, 192
 Keršulytė Barbora 496
 Kešilienė (Dovydenaitė) Emilė 534
 Kesylis 1441
 Kesylis Vincas 110
 Kešiūnaitė 690
 Kesiušas 1440
 Keštutis, kunigaikštis 1440, 1442, 1645
 Keturakis 1172
 Ketvirtis 1439
 Kežys 1440
 Kežys Povilas 646
 Kežytė Aurelija 646
 Kiaulėnas 1440
 Kiaupa Z. 138, 160, 179
 Kiaupienė J. 138
 Kibilda 1440
 Kibirškštis Vincas 270
 Kiburytė Eleonora 1025
 Kiegelmanis 669
 Kiekorius 1442
 Kiela 1439
 Kiela Arsenijus 294, 596
 Kiela M. 117
 Kielaitis Jonas 1077
 Kieliai 382
 Kieliene Z. 1704
 Kielis Chaimas 384
 Kielis Joffė 381, 384
 Kielytė Roza 384
 Kiestulis 1442
 Kietienė Albina 830
 Kietienė Anelė 634
 Kietienė Ona 827, 830
 Kietis Antanas 827, 1268, 1276
 Kietis Ignas 204
 Kietis Jonas 658
 Kietis Kazimieras 235
 Kietis Matas 827, 830
 Kietis Motiejus 631
 Kietis P. 776
 Kietis Petras 827, 830, 835, 1275
 Kietis Povilas 826, 827, 830, 841, 849, 1268, 1275, 1277
 Kietys Povilas 1288
 Kietis Vilius 830
 Kietis Vladas 830
 Kietytė 703
 Kietytė Ona 664
 Kikėnas Jonas 346
 Kylas 1440
 Kilienė Ona 1416
 Kilytė Elena 1416
 Kilytė Genovaitė 1416
 Kilytė Zofija 1416
 Kiliulis 1441
 Kylius 1420
 Kilius 655, 1420, 1425, 1426, 1436
 Kilius Petras 1416
 Kimsa 1440
 Kimsienė 728
 Kimsienė Uršulė 728
 Kindurienė (Šinkūnaitė) Stefanija 6, 13, 443, 1712
 Kindurienė Anastazija 951
 Kindurienė Stefanija 662
 Kindurys Algirdas 963
 Kindurys Antanas 963
 Kindurys Juozas 664
 Kindurys Laimonas 662
 Kindurys Stanislovas 662, 963
 Kindurys Vincas 963
 Kindurys Virginijus 662
 Kindurys Vytautas 963
 Kindurytė Danutė 963
 Kirdeikienė Stasė 1071, 1076, 1133, 1146
 Kirdeikis 1439
 Kirdeikis Algimantas 1146
 Kirilovai 211
 Kirilovas Pimenas 789
 Kirkoras A. 215
 Kirlys 1440
 Kirlys Jonas 961
 Kiršlienė (Daščioraitė) Ona 1305
 Kiršlienė Vanda 513
 Kirslis 528
 Kirslis Antanas 513
 Kirslis Jonas 534, 1134
 Kirslis Jonas 513
 Kirslis Lionginas 513
 Kirslis Lionginas 534
 Kirslis Petras 110
 Kirslis Vytautas 513, 515
 Kiršlytė Birutė 513, 524, 534
 Kiršlytė Jadvyga 513
 Kiršlytė Jadžė 514
 Kirstukai 587, 1003, 1374
 Kirstukaitė Aldona 560, 588
 Kirstukaitė Alytė 1021
 Kirstukaitė Birutė 589
 Kirstukaitė Bronė 1021
 Kirstukaitė Bronislava 592, 593
 Kirstukaitė Danutė 561, 1102

- Kirstukaitė Emilija 580, 615
 Kirstukaitė Gailutė 561
 Kirstukaitė Genovaitė 553, 561, 591
 Kirstukaitė Genutė 522
 Kirstukaitė Janė 701
 Kirstukaitė Julė 379, 1021
 Kirstukaitė Julijona 589, 734
 Kirstukaitė Konstancija 591
 Kirstukaitė Leonora 587
 Kirstukaitė Marijona 587, 590, 727
 Kirstukaitė Monika 587, 589, 701, 742
 Kirstukaitė Ona 589, 702, 962, 1021
 Kirstukaitė Rasa 591
 Kirstukaitė Regina 591
 Kirstukaitė Rita 571, 591
 Kirstukaitė Rūta 591
 Kirstukaitė Stanislava 1063
 Kirstukaitė Stasė 560
 Kirstukaitė Stasytė 588
 Kirstukaitė Stefa 1021
 Kirstukaitė Ulijona 734
 Kirstukaitė Uršulė 588, 589, 796, 811
 Kirstukaitė Vanda 701
 Kirstukaitė Violeta 589
 Kirstukaitė Virginija 934
 Kirstukaitė Zosė 590, 1007
 Kirstukaitis Sebastijonas 811
 Kirstukas 604, 705, 857, 876, 1429, 1436, 1440
 Kirstukas Alfonsas 589
 Kirstukas Algirdas 1022
 Kirstukas Algis 591
 Kirstukas Antanas 309, 343, 560, 561, 587, 589, 592, 593, 718, 734, 735, 1089, 1270, 1414
 Kirstukas Augenijus 589
 Kirstukas Balys 341, 361, 592
 Kirstukas Benediktas 113, 401, 587–590
 Kirstukas Benjaminas 718
 Kirstukas Bronius 1022
 Kirstukas E. 857
 Kirstukas Gediminas 561, 718, 1021
 Kirstukas Gintautas 589
 Kirstukas Ignas 309, 560, 587, 588, 592, 1003
 Kirstukas Ignotas 1372
 Kirstukas J. 859, 1372
 Kirstukas Jonas 382, 551, 560–562, 571, 587, 589–593, 694, 700, 701, 756, 1021, 1420
 Kirstukas Juozapas 1287
 Kirstukas Juozas 275, 278, 316, 552, 560, 587, 589, 591, 616, 617
 Kirstukas Jurgis 587, 1271, 1279, 1285, 1286, 1290
 Kirstukas Kazys 701, 1021
 Kirstukas Kęstutis 1021
 Kirstukas L. 400
 Kirstukas Leonardas 1022
 Kirstukas Liudas 316, 399, 876, 1271, 1285
 Kirstukas Liudvikas 587
 Kirstukas Mataušas 701, 702
 Kirstukas Mykolas 1021, 1022
 Kirstukas Mindaugas 879
 Kirstukas P. 861
 Kirstukas Petras 554, 589–591, 624, 878, 1169, 1277, 1285
 Kirstukas Povilas 520, 522, 551, 560, 561, 591, 592, 594
 Kirstukas Pranas 587, 701, 796, 1021
 Kirstukas Ramūnas 879, 1719
 Kirstukas Rimantas 571, 589, 591
 Kirstukas Romas 558, 561
 Kirstukas Stasys 560, 588, 589
 Kirstukas Viktoras 350, 560, 718
 Kirstukas Vytautas 560, 561, 588, 934
 Kirstukas Vladas 560, 578, 588, 589, 718, 757, 934, 951
 Kirstukas Zigmąs 701
 Kirstukienė 516, 951
 Kirstukienė (Bagdonaitė) Veronika 1514
 Kirstukienė (Karaliūtė) Stefanija 701
 Kirstukienė (Macijauskaitė) D. 1097
 Kirstukienė (Muralytė) Elžbieta 589
 Kirstukienė (Trukšnytė) Ona 561
 Kirstukienė Agota 1021
 Kirstukienė Anelija 1003
 Kirstukienė Angelė 591
 Kirstukienė Barbora 590
 Kirstukienė Birutė 505, 506
 Kirstukienė Danutė 551, 1098, 1102
 Kirstukienė Elena 562
 Kirstukienė Emilė 589
 Kirstukienė Emilija 520, 561, 583
 Kirstukienė Irena 8, 15, 989, 1147, 1150, 1164, 1172, 1712
 Kirstukienė Janė 587
 Kirstukienė Janina 589, 594, 1719
 Kirstukienė Karolina 718
 Kirstukienė Marija 1719
 Kirstukienė Natalija 702
 Kirstukienė Ona 522, 561, 1021
 Kirstukienė Ona Karolina 561
 Kirstukienė Severija 1022
 Kirstukienė Stasė 522
 Kirstukienė Stefa 710
 Kirstukienė Stefanija 592
 Kirstukienė Vanda 1320
 Kirstukienė Veronika 594
 Kirškus 1442
 Kiršteinė-Jaunbrūnė Juliana 1088
 Kisielienė Ona 500
 Kyselis 1441
 Kiselis 938
 Kiselytė Emilija 938
 Kiseliūnas 1441
 Kisielius Aleksandras 1118, 1123
 Kišiūnas 1440
 Kiškis 1439
 Kiškis V. 1068–1070
 Kišūnaitė 937
 Kišūnaitė Liusija 1098
 Kišūnaitė Nijolė 1063
 Kišūnaitė Nijolė Zofija 1062
 Kišūnas 1440
 Kišūnas 702, 932
 Kišūnas Vincas 743
 Kišūnas Vytautas 655, 656
 Kišūnienė Danguolė 527
 Kišūnienė Genė 1340
 Kišūnienė Janina 656, 833
 Kiukienė Dalia 8, 15, 20, 916, 1333, 1712
 Kiukys 1440
 Kižaitė Lilija 499
 Klabys 1441
 Klaumai 382
 Klaumas 1420
 Klavinis 675
 Klebonas 1440
 Klegeris 498
 Kleiva Algimantas 1078, 1079
 Kleiva Šarūnas 1195
 Klemerauskas Feliksas 294
 Klemkienė 404, 529, 876
 Klemkienė (Šimėnaitė) Ona 526
 Klevaitis J. 1563
 Klevinis 209, 232
 Klevinytė Magdalena 261
 Kleviškis 1442
 Kiauga 1440
 Kiauga 715
 Kiauga Algis 715
 Kiauga Jonas 715
 Kiauga Juozas 715
 Kiauga Kazys 701
 Kiauga Vytautas 715
 Kiaugaitė Aldona 254
 Kiaugaitė Karolina 567
 Kiaugienė 715
 Klibas 1440
 Kligys 1440
 Kligys Antanas 368
 Klimaitė Janė 979
 Klimas 584, 977
 Klimas Alfonsas 1047
 Klimas Jeronimas 345, 366, 979
 Klimas R. 1696
 Klimavičius 754
 Klimienė Eleonora 1047
 Klimienė Ieva 979
 Klimienė Viktorija 1047
 Klimka 1440
 Klypa 1440
 Klipčius 250
 Klišienė 888
 Klišienė Elžbieta 1050
 Klišienė Emilija 333, 886–888
 Klišienė Ona 1050
 Klišys 1439
 Klišys Birmantas 887
 Klišys Ignas 230, 316, 1050
 Klišys Ignotas 886
 Klišys Jonas 883, 1021
 Klišys Jonas Birmantas 333
 Klišys Kostas 316, 885, 886
 Klišys Leonas 344, 368, 881, 883, 885, 886
 Klišys Stasys 1050
 Klišytė Zita 1133
 Kliučius Jonas 4, 914, 1827
 Kliukaitė Živilė 1013
 Kliukas 1013, 1439
 Kliuksinas K. 1216
 Klova V. 1460
 Kloviškis 1441
 Knabikas Aloyzas Pranas 4, 914
 Knyva 1440
 Koganas 382, 384, 589, 1218, 1420
 Köhne 537
 Koktužis 209, 232
 Kolačiova (Sapožnikova) Evdokija 923
 Kolačiova Maruska 927
 Kolačiovas Fiodoras 923
 Kolačiovas Petras 923
 Kolačiovas Vasilijus 927
 Kolyčius 1439
 Kolyčius Valdas 124

- Kolobkovas V. M. 23
 Kolupaila 1440
 Kolupaila S. 1598, 1599
 Komarai 5, 12, 75, 176, 189–196, 200, 201, 730, 731, 954, 1207, 1241, 1246
 Komaraitė 538, 753
 Komaraitė Bernadeta Marija 1207
 Komaraitė Elžbieta 192
 Komaraitė Felicija 192
 Komaraitė Ieva 191
 Komaraitė Irena 193
 Komaraitė Irena Gabriela Juzefa 179, 192, 193
 Komaraitė Jadvyga 192
 Komaraitė Konstancija 191
 Komaraitė Kotryna 191, 192
 Komaraitė Lialia 1029
 Komaraitė M. 539, 540
 Komaraitė Marija 192
 Komaraitė Marija Bernadeta 193
 Komaraitė Marija Sofija Lucija 179, 192
 Komaraitė Rachelė Eugenija Jonas Nepomukas 178, 179, 192
 Komaraitė Vanda Paulina Liucija 178
 Komaraitė Vitolda Diana 179, 292, 293, 731
 Komaras 536, 542, 589, 725, 729, 730, 732, 733, 738, 742, 744, 745, 944, 1029, 1037, 1255, 1273, 1287, 1291, 1296, 1314, 1315, 1703, 1708
 Komaras Andrius 191
 Komaras Antanas 177, 191, 192
 Komaras Bogdanas 192
 Komaras Čiopka 193
 Komaras Ignotas 177, 191
 Komaras J. 1244
 Komaras Juozapas 177, 178, 191, 192
 Komaras Juozapas Petras Mykolas Jonas 178
 Komaras Juozas 1251
 Komaras Jurgis 192
 Komaras Konstantinas 192
 Komaras Medardas 192
 Komaras Mikalojus 191
 Komaras Mykolas 191, 192
 Komaras Teofilis 178, 181, 192, 194, 1251
 Komaras Vytautas 192, 193
 Komaras Vitoldas 292, 293, 553, 1251
 Komaras Vitoldas Teofilis Ignotas 178, 179
 Komaras Vladislovas 178, 181, 187, 188, 192, 195, 196
 Komarienė 381, 734, 753, 1029
 Komarienė (Gratkovskytė) Darata 178
 Komarienė (Meištavičiūtė) Rachelė 178
 Komarienė Kotryna 191
 Komarienė Marija 193, 196, 731
 Komarienė Marija Adamina 178, 179, 192, 292, 293
 Komarovas Mykolas 989
 Komka 1440
 Konapis Aukšla 157
 Konapis Grigas 157
 Končius Ignas 272
 Končovaitė Ana 192
 Kondratas M. 1693
 Kondratijus Denisas 920
 Kondratjevas 367
 Kondratovičius Liudvikas 181
 Kondrotai 1031, 1033
 Kondrotas 1029
 Konova Tatjana 329
 Kontautaitė Irena 1172
 Kontrimienė 173
 Kontvainis R. 1696
 Kopelovičius Boruchas 381, 382, 384
 Kopelovičius Chackelis 381, 382, 384
 Kopilevič Regina 1207
 Korabliova L. 24
 Korenka J. 1148
 Korotkov Ivan 1089
 Korotkova Irina 927
 Korotkovas Agejus 927
 Korotkovas Anatolijus 93
 Korotkovas Anfimas 341, 357, 923
 Korotkovas Jegoras 341, 926
 Korotkovas Kondratas 207
 Korotkovas Maksimas 348, 923, 925, 927
 Korotkovas Nikiforas 927
 Korotkovas T. 211, 219
 Korotkovas Terentijus 355
 Korotkovas Timofejus 353–355, 417, 923–925, 930, 1275, 1279
 Korsakai 1557
 Korsakaitė Ingrida 1557
 Korsakas 1439
 Korsakienė R. 1180
 Korzonaitė Edita 4, 22, 914, 1830
 Kosaitė Dagmora 1016
 Kosas Františekas 1016
 Koscialkovskaitė Leonija 181
 Koscialkovskiai 157
 Koscialkovskienė Regina 181, 182
 Koscialkovskis 170, 174, 1620
 Koscialkovskis Edvardas 182
 Koscialkovskis Eugenijus 181, 187, 188
 Koscialkovskis Rudolfas 192
 Kosciuška Tadas 191
 Kosčiauskas M. 1579
 Kosman M. 165
 Kostablackiai 901
 Kostkevičiūtė I. 1559
 Koščicas Václavas 183
 Kotovas K. A. 292
 Kotovas Michailas 341, 399
 Kovalenkina Marina 927
 Kovalenskis 184
 Kovalovas Janas 893
 Kovalow Adomas 893
 Kovalow Jan 893
 Kovalow Petras 893
 Kovalow Simonas 893
 Kovalow Stanislovas 893
 Kovalowa Katerina 893
 Kovalowa Magdalena 893
 Kovalowa Marijona 893
 Kovėra V. S. 292
 Kozakas Brunonas 1419
 Kozakas Pranas 1419
 Kozarskij Boleslov 1089
 Kozlovai 228
 Kozlovaitė Ana 1050
 Kozlovaitė Faina 1050
 Kozlovas Afrosimas 341, 361
 Kozlovas Jonas 1050
 Kozlovas Petras 1050
 Kozlovienė Kristina 1050
 Kozlovienė Ripinija 1050
 Kozlovienė Ulijona 1050
 Kralikaitė Ona 980, 992
 Kralikas 1141, 1440
 Kralikas Gediminas 462
 Kralikas Juozas 980, 992
 Kralikas Vladas 980, 992
 Kralikienė Irena 562
 Kralikienė J. 1186
 Kralikienė Janina 462, 1158
 Kralikienė Marijona 980, 992
 Krankalienė D. 503
 Krankalienė Kristina 261
 Krankalis Alfredas 418, 419
 Krankalis Jonas 261
 Krankalis Jurgis 258
 Krankalis Leonardas 258
 Krankalis Rudolfas 419
 Krankalytė Alma Rūta 418, 419
 Krapenienė Marijona 580
 Krapienis 1432
 Krapinis 1436
 Krasauskaitė Aldona 1050
 Krasauskaitė Janė 761
 Krasauskaitė Juana 822
 Krasauskaitė Julija 1050
 Krasauskaitė Stefa 761
 Krasauskaitė Vida 823
 Krasauskaitė Virginija 823
 Krasauskas 1439
 Krasauskas Andrius 260
 Krasauskas Bronius 1050
 Krasauskas Jonas 1050
 Krasauskas Jonas 761, 823
 Krasauskas Povilas 1145, 1152
 Krasauskienė (Astrauskaitė) 1294
 Krasauskienė (Astrauskaitė) Elena 1340, 1519
 Krasauskienė Alvyra 1238
 Krasauskienė E. 1282, 1335
 Krasauskienė Elena 1331, 1340
 Krasauskienė Elena (Astrauskaitė) 1531
 Krasauskienė Emilija 1050
 Krasauskienė Levutė 761
 Krasauskienė Virginija 8, 10, 15, 915, 918, 1138, 1140, 1692, 1712
 Krasickienė Elzbieta 293
 Krasnas Jefimas 207
 Krasnovas Kirilas 927
 Krasnovas Nikiforas 348, 923, 925, 927
 Krasnovas Trofimas 341, 926
 Krasnovas Vasilijus 341, 926
 Krasovska Jadvyga 1407
 Krasovska Janina 1156, 1157
 Kraševskiai 666
 Kraševskienė Anelė 827
 Kraševskienė Elena 831
 Kraševskis 827
 Kraševskis Juozas 831
 Kreglys 1442
 Kregždė 1440
 Kreivys Jonas 234
 Kreivytė Elena 234, 235
 Kreiza 756, 1440
 Kreiza Algis 1041
 Kreiza Antanas 1049
 Kreiza Edvardas 1041, 1049
 Kreiza Jonas 1049

- Kreiza Kostas 1049
 Kreiza Petras 1049
 Kreiza Pranas 1049
 Kreiza Vytautas 1041
 Kreizaitė Kazimiera 1049
 Kreizienė Anelė 1049
 Kreizienė Jadvyga 1041
 Krėvė V. 1595
 Kriaučiūnas 269
 Kriaučiūnas Rolandas 1195
 Krikštaponienė A. 1235
 Krikštaponienė Aldona 1065–1068, 1218
 Krilakai 382
 Kripaitis 1440
 Kriščiūnas Jonas 1089
 Krišiūnaitė Albina 1417
 Krišiūnaitė Emilija Laimutė 1417
 Krišiūnaitė Liolė 1417
 Krišiūnas 1425, 1435, 1440
 Krišiūnas Jonas 408, 1417
 Krišiūnas Juozas 144, 1168
 Krišiūnas Justinas 1147
 Krišiūnas Kostas 408, 1417
 Krišiūnas Osvaldas 1417
 Krišiūnienė Emilija 1417
 Krišiūnienė Uršulė 1417
 Kriščiūnas J. 1568
 Kriškantai 668, 676
 Kriškanaite 959
 Kriškanaite (Kudirkienė) Lilija 258
 Kriškanaite Darata 260
 Kriškanaite Elza 258, 678, 682, 683
 Kriškanaite Lilija 1086
 Kriškanaite Magdalena 258
 Kriškanaite Marija 260
 Kriškanas 74, 117, 1425, 1436
 Kriškanas Emilis 7, 14, 21, 77, 81, 86, 116, 117, 121, 258, 461, 462, 667, 670, 677, 678, 682, 683, 685–688, 1272, 1273, 1284, 1397, 1419, 1692, 1694, 1698, 1712
 Kriškanas Fridrikas 257
 Kriškanas Janis 669–671
 Kriškanas Jurgis 257
 Kriškanas Juris 668, 669
 Kriškanas Pėteris 668, 669
 Kriškaniėnė (Karaliūtė) Emilija 117
 Kriškaniėnė Emilija 683, 685, 1290, 1273, 1282, 1294
 Kriškaniėnė Ieva 670, 671, 682, 683, 685
 Kryšponas 1442
 Krištaponis Bronius 110
 Krištopaitė A. 1513
 Krištopaitė D. 1513
 Krištopas Jonas 1176
 Kriukelienė 1522
 Kriukelis 1440
 Kriukelis Andrius 236
 Kriukelis K. 1138
 Kriukelis Kostas 1145, 1158
 Krivaitis P. 1616
 Kryvas 1442
 Krivas Jokūbas 1052
 Kryvas Jokūbas 253
 Kryvas Jonas 252, 253
 Kryvas Jurgis 239, 252, 253
 Krivickas 1439
 Krivickas Eugenijus 895
 Krivickienė Stefanija 895
 Kryvienė Marija 253
 Kryvienė Ona 253
 Kryvonas Jonas 251
 Kryžiukas 1442
 Krokus A. 1266, 1292
 Kromnikas 243
 Kropienis 867
 Kropienis Antanas 938, 1419
 Kropienis Jonas 543, 867
 Kropienytė 382
 Kropienytė Anelia 867
 Kropienytė Bronė 867
 Krošinskis Ivanas 157
 Krošinskis Jonas 157
 Krošinskis Petras 157
 Krova Lilija Zelma 1719
 Krukėlis 1420, 1429, 1436
 Krukėlis Dominykas 820
 Kruopėnis 1440
 Kruopėnis Antanas 179
 Kruopėnytė 1420, 1429, 1436, 1710
 Krupavičius Mykolas 295
 Kubicki P. 1619–1621
 Kubilienė 509
 Kubilienė Antanina 1047
 Kubiliūnas 1439
 Kubilius 509, 996, 1439
 Kubilius A. 965
 Kubilius Andrius 1827
 Kubilius Antanas 294, 307
 Kubilius J. 1559
 Kubilius Jonas 344, 925, 1657
 Kubilius Kęstutis 1719
 Kubilius Pranas 1089
 Kubilius Vytautas 1827
 Kubiliūtė Marija 833
 Kublickaitė Aldona 558
 Kučinskas 1439
 Kučinskas M. 1693
 Kudaba Česlovas 1598–1602, 1604
 Kudaras 1442
 Kudirka J. 667, 686, 1266
 Kudirka V. 1662
 Kudirkienė (Kriškanaite) Lilija 7, 14, 667, 668
 Kudokas 1439
 Kudriašovas Aleksandras 219
 Kudriavcevas M. 212
 Kudūkienė Albina 716, 720
 Kudukis J. 861
 Kudūkis Juozapas 715
 Kudukis Juozas 1267
 Kudukytė 1093
 Kudūkytė 720
 Kudzinskas Stasys 243
 Kudzinskienė (Šutpetrytė) Elena 1118
 Kudzinskienė Elena 1071
 Kūginys 1441
 Kuitys 1440
 Kukarėnai 1279
 Kukarėnaitė Nijolė 1010
 Kukarėnaitė Stasė 900
 Kukarėnas 529, 1442
 Kukarėnas A. 1693
 Kukarėnas Anatolijus 1010
 Kukarėnas Bronius 519, 1278, 1288, 1295
 Kukarėnas Jurgis 519
 Kukarėnienė Kazė 519
 Kukarėnienė Rita 534
 Kukelka 1440
 Kukenys 1440
 Kuklierienė Bronė 1147
 Kuklys Zigfridas 743
 Kukorėnas 1440
 Kukorienė Stefanija 327
 Kukoris Anatolijus 327
 Kukoriūtė Nijolė 327
 Kukuris (Kukorius) Anatolijus 309
 Kulbeckaitė A. 1180, 1700
 Kulbeckaitė Aldona 1160, 1188
 Kulbis 1439
 Kulienė Leonija 91
 Kulikauskaitė Rima 493
 Kulikauskaitė Ugnė 573
 Kulikauskas Justinas 573
 Kulikauskas Pranas 138
 Kulikauskas Remigijus 573
 Kulikauskas Vytenis 573
 Kulyš 1441
 Kulis Bronius 690
 Kulytė A. 1081, 1083
 Kuliukas 1441
 Kulpickas 370
 Kumėlys 1440
 Kumpauskaitė D. 1693
 Kumpauskaitė I. 1693
 Kumpauskaitė Vaida 1192
 Kumpauskas 784
 Kumpauskienė A. 1181, 1368
 Kumpauskienė Aušta 502, 504, 505, 506, 1188, 1195
 Kumpickaitė Bronė 761
 Kumpickaitė Danė 761
 Kumpickaitė Genė 348
 Kumpickas 370
 Kumpickas (Kumpauskas) Petras 761, 783
 Kumpickas Jonas 761
 Kumpickas Povilas 346, 365, 367, 1005
 Kumpickienė Emilija 761
 Kumpienė 1617
 Kumštys 1440
 Kuncevičius A. 138
 Kunčiūnas 1439
 Kunčiūnas A. 1210
 Kundelis 1441
 Kundelis Albertas 980
 Kundelis Albinas 350, 1284
 Kundelytė Regina 824
 Kunickas Jonas 252
 Kunickas Juozas 252
 Kunigel E. 1181, 1186
 Kunskas Rimvydas 5, 12, 34, 35, 41, 43, 44, 60, 64, 68, 1712
 Kuodelytė Felicija 638
 Kuolas 1440
 Kuosa 1440
 Kupčiūnaitė Aldona 725, 734
 Kupčiūnaitė Genė 570
 Kupčiūnaitė Vilda 1416
 Kupčiūnaitė Violeta 725, 734
 Kupčiūnas 1429, 1435
 Kupčiūnas Adolfas 725, 1416
 Kupčiūnas Bronius 725, 734
 Kupčiūnas Jonas 725, 734, 1416
 Kupčiūnas Mykolas 400
 Kupčiūnas Petras 725, 734, 1416
 Kupčiūnienė (Talačkaitė) Emilė 1294
 Kupčiūnienė Emilė Birutė 727
 Kupčiūnienė Emilija 740
 Kupčiūnienė Ona 725, 1416
 Kupėtys 1442

- Kupliauskienė Veronika 564
 Kuprienė Elžbieta 239
 Kuprienė Ieva 267
 Kuprijanovičius Samuilas 215
 Kuprijanovna Zinaida 215
 Kuprys Augustinas 239
 Kupris Jokūbas 261
 Kuprys Jonas 267
 Kuprys Jurgis 239
 Kuprytė Marija 239, 267
 Kupsciai 272
 Kupscis 174–176
 Kupsta 573
 Kupstas 575
 Kupstas Adomas 575
 Kupstas Nikodemus 574
 Kupstas Onufras 574
 Kupštas 587
 Kupštas Adomas 293
 Kurai 382
 Kurai (Gorai) 387
 Kuras 1420
 Kuras Šliomas 356
 Kurgonas 477, 479, 480
 Kurklelis 1442
 Kurklietienė 507
 Kurklietienė (Žindulytė) Kazė 507
 Kurklietienė Antanina 763
 Kurklietienė Kazė 531
 Kurklietienė Matilda 1050
 Kurklietis 1009, 1440
 Kurklietis Antanas 1050
 Kurklietis Jonas 317, 368
 Kurklietis Juozas 763
 Kurklietis Kazys 507
 Kurklietis Rimantas 1050
 Kurklietis Stasys 317, 762
 Kurklietytė Monika 763
 Kurkulis 1439
 Kurlienė 1420, 1432, 1436, 1709
 Kurlinkas 1439
 Kurlienė Marė 1413
 Kurlis Jonas 1413
 Kurmickas Artūras 124
 Kurmilavičiūtė D. 1100
 Kurmis 1439
 Kurmis Mataušas 655
 Kurpius 1439
 Kuršas V. M. 29
 Kurtinaitis Petras 121
 Kurtis 1442
 Kusta 1440
 Kusta Anupras 752, 756
 Kusta Balys 752, 756
 Kusta Jonas 508, 752, 756, 1131
 Kustaitė Paulė 752, 756, 1133
 Kušeris 1302
 Kušlys 1439
 Kutka 1439
 Kutra 1441
 Kutzovos 919
 Kuveikis 1441
 Kuveikis Juozas 371, 419, 420
 Kuzavinis 1440
 Kuzavinytė Emilija 936
 Kuzavinytė Julė 484
 Kuzavinytė Karolina 898
 Kuzinevičius Juozas 1169
 Kuzma 173, 1440
 Kuzmickaitė Julija 507
 Kuzmickas 507
 Kuzmickas Vladas 491, 493
 Kuzmičius Terentijus 215
 Kuzminas 1088
 Kuzminskis 1607
 Kuzminskis V. 1559
 Kuznecovas Anatolijus 1137
 Kuznecovas Audiejus 348
 Kuznecovas Matvejus 207
 Kuznecovas Moisiejus 342
 Kuznecovas Mojisėjus 926
 Kužiulis 1440
 Kvedaras 855, 1439
 Kvedaras Skirmantas 1072
 Kvedaravičienė Angelė 738
 Kvedaravičienė Emilija 400
 Kvedaravičius 1420, 1424, 1435, 1710
 Kvedaravičius Antanas 738, 1415
 Kvedaravičius Mykolas 400
 Kvedaravičius Steponas 400
 Kvedaravičiūtė Aldona 484, 732
 Kvedaravičiūtė Angelė 738, 1415
 Kvedaravičiūtė Bronė 738, 1415
 Kvedaravičiūtė Janė 659
 Kvedaravičiūtė Janina 481
 Kvedaravičiūtė Kazė 738, 1415
 Kveinekas 173
 Kviklys Bronius 144–147, 150, 156, 167, 196, 212, 305, 391, 969, 1109, 1258, 1280
 Kviklys M. 835
 Kviliūnaitė Janė 575
 Kviliūnaitė Stasė 945
 Kviliūnaitė Viktorija 945
 Kviliūnas 441, 519, 1429, 1440
 Kviliūnas Albertas 1087
 Kviliūnas Albinas 1519, 1531
 Kviliūnas Aloyzas 822, 832
 Kviliūnas Antanas 317
 Kviliūnas Jonas 208, 945
 Kviliūnas Juozas 382, 1420
 Kviliūnas Petras 526
 Kviliūnas Stasys 945
 Kviliūnienė (Balnaitė) Stasė 1531
 Kviliūnienė Ona 94
 Kviliūnienė Stasė 1519
 Kviliūnienė Viktorija 945
 Kviliūnienė Zita 832
 Kvilius 1440
 L
 Labanauskaitė Edita 1086
 Labanauskienė Bara 1159–1161
 Labeikytė Meilė 1083
 Labėnienė Ulijona 989
 Ladius Jonas 257
 Ladius Leonardas 257
 Ladyga 1440
 Ladyga Alvydas 4, 914
 Laguckas 1519
 Lamsodienė Irena 91
 Landsbergis Vytautas 1546
 Landsbergis-Žemkalnis V. 1535
 Landsbergytė Stanislova 1535
 Laniauskaitė J. 1266
 Lapašinskai 596, 623
 Lapašinskaitė 586, 883
 Lapašinskaitė Albina 885
 Lapašinskaitė Aldona 335, 601, 1048
 Lapašinskaitė Alvina 1282
 Lapašinskaitė Anelija 241
 Lapašinskaitė Barbora 1048
 Lapašinskaitė Birutė 556
 Lapašinskaitė Bronė 599
 Lapašinskaitė Eleonora 1048
 Lapašinskaitė Elžbieta 582
 Lapašinskaitė Emilija 885, 937
 Lapašinskaitė Eugenija 335
 Lapašinskaitė Genė 601
 Lapašinskaitė Janina 332
 Lapašinskaitė Kazimiera 599
 Lapašinskaitė Konstancija 624
 Lapašinskaitė Marija 977
 Lapašinskaitė Marijona 525, 599, 870
 Lapašinskaitė Natalija 885
 Lapašinskaitė Ona 599, 885
 Lapašinskaitė Regina 934
 Lapašinskaitė Rima 556, 597, 934, 1096
 Lapašinskaitė Valerija 597
 Lapašinskaitė Vilma 1161
 Lapašinskaitė Vlada 556
 Lapašinskaitė Zofija 599
 Lapašinskaja 1089
 Lapašinskaja Ona 1089
 Lapašinskas 335, 435, 524, 601, 602, 613, 624, 885, 1144, 1429, 1436, 1441
 Lapašinskas Adomas 623
 Lapašinskas Alfonsas 601, 1122
 Lapašinskas Algis 338
 Lapašinskas Alvydas 556
 Lapašinskas Antanas 332, 428, 599, 600, 880, 1043, 1048, 1270, 1278, 1279, 1290
 Lapašinskas Bronius 601
 Lapašinskas Chviodoras 169
 Lapašinskas Jonas 10, 17, 255, 348, 389, 462, 556, 599, 885, 891, 917, 1017, 1048, 1627–1630, 1670, 1712
 Lapašinskas Jonas Vytautas 332
 Lapašinskas Julius 922
 Lapašinskas Juozas 317, 555, 883, 885
 Lapašinskas Jurgis 555, 599, 600, 611, 623, 1270, 1419
 Lapašinskas Kazys 317, 335, 596, 599, 601
 Lapašinskas Kostas 599
 Lapašinskas Leonas 335
 Lapašinskas Lionginas 1048
 Lapašinskas P. 873
 Lapašinskas Petras 885, 887, 934
 Lapašinskas Pranas 203, 556, 1104
 Lapašinskas Rapolas 555
 Lapašinskas Rimanas 556
 Lapašinskas Viktoras 428, 556, 599
 Lapašinskas Vytautas 601, 1048
 Lapašinskienė 428
 Lapašinskienė Anastazija 335
 Lapašinskienė Antanina 1048
 Lapašinskienė Elena 332, 1043
 Lapašinskienė Elžbieta 599, 600, 885, 891
 Lapašinskienė Genė 426, 600
 Lapašinskienė Nastė 601
 Lapašinskienė Rima 549
 Lapašinskienė Sofija 1048
 Lapašinskienė Vanda 1048
 Lapašinskienė Zofija 338
 Lapė 1439
 Lapeikis 1440
 Lapelienė 925
 Lapelienė (Vilkaitė) Kazė 1295, 1382, 1386, 1389
 Lapelienė K. 1281, 1283, 1382, 1383, 1388

- Lapeliėnė Kazė 1042, 1268, 1273, 1279, 1316, 1332, 1387
 Lapeliėnė Nastė 761
 Lapelis 960, 1440
 Lapelis Algirdas 1042
 Lapelis Ignas 204
 Lapelis Jonas 110, 348, 925, 1042
 Lapelis Petras 348, 925
 Lapelis Pranas 761
 Lapelis S. 768
 Lapelis Stasys 462, 634, 761
 Lapelytė 752
 Lapelytė Genė 872, 1042
 Lapelytė Janė 761
 Lapelytė Ona 517
 Lapelytė Stepunė 761
 Lapėnaitė E. 1097
 Lapėnas 1439
 Lapėnas J. 1629
 Lapienė 1441
 Lapinskaitė Elvyra 246
 Lapinskas 1439
 Lapinskienė Loretta 812
 Lapkauskas Meėislovas 1294
 Lapo I. 155
 Lapšys 1535
 Lasėnas J. 1563
 Lasinskai 840
 Lasinskaitė Adelė 832, 847
 Lasinskaitė Akvilė 847
 Lasinskaitė Aldona 848
 Lasinskaitė Bronė 641, 848
 Lasinskaitė Genė 655, 848
 Lasinskaitė Irena 848
 Lasinskaitė Nastė 847
 Lasinskaitė Palmira 847
 Lasinskaitė Zita 848
 Lasinskas 1440
 Lasinskas Algimantas 477
 Lasinskas Algis 842
 Lasinskas Balys 847, 848
 Lasinskas Bronius 842
 Lasinskas Jonas 821, 842
 Lasinskas Juozas 491, 842
 Lasinskas Mykolas 229, 317, 847, 848
 Lasinskas Pranas 317, 643, 645, 847, 848
 Lasinskienė (Vilkaitė) Ona 1338
 Lasinskienė Ieva 842
 Lasinskienė Karolina 848
 Lasinskienė Marytė 848
 Lasinskienė Ona 842
 Lasys 1439
 Laskys 1442
 Lašai 655
 Lašas 832, 833, 869, 1440
 Lašas Ignas 655
 Lašas Jonas 563, 1089
 Lašas P. 491
 Lašienis 1420, 1427, 1436, 1709
 Lašienis Albinas 1419
 Lašinska Elžbieta 236
 Lašinskaitė Elena 236
 Lašinskaitė Ona Rozalija 235, 260
 Lašinskas Jonas 235, 236, 260
 Lašinskienė Ieva 236
 Lašinskienė Liudovika 235, 260
 Laškova L. N. 30
 Laškovas Jevlampijus 5, 10, 12, 17, 23, 31, 881, 917, 1649, 1651, 1706, 1712
 Latvėnai 1337
 Latvėnaitė I. 1697
 Latvėnaitė Ona 812
 Latvėnas 451
 Latvėnas Julius 493
 Latvėnienė Elena 1147, 1154, 1155, 1158, 1337
 Latvīs Henrikas 139, 140, 142, 143, 151
 Latvīs Mikas 173
 Laucė 1441
 Laucė Vytautas 1086
 Laucienė Gražina 1167
 Laucienė Livija 1167
 Laucytė Karolina 526
 Laucytė Magdalena 813
 Laucytė Zita 1007
 Lauciūnaitė Emilė 554
 Lauciūnaitė Emilija 1048
 Lauciūnas 1441
 Lauciūnienė Paulina 1048
 Laucius 1439
 Laučiškys 1441
 Laučiškis I. 1149, 1152, 1186
 Laučiškis Jonas 1145
 Laučiškis Petras 1169
 Laučiškytė (Bliūdžiuvienė) Janina 481, 486
 Laučius 1441
 Laučka 1441
 Laukaitytė R. 1242, 1245, 1258
 Laukys 1439
 Lauraitis V. 1138
 Laurinavičius 551, 954
 Laurinavičius Jonas 401, 541, 583
 Laurinavičius Vytautas 1104
 Laurinavičiūtė Birutė 638
 Lauštaragis 1442
 Lauštinė 1442
 Laužadienė 348
 Laužadis 732
 Laužadis 995, 1440
 Laužadis Antanas 348, 1003
 Laužadis Jonas 1003
 Laužadis Konstantinas 144
 Laužadytė Anastazija 655
 Laužikas 1440
 Lazdėnas Antanas 1089
 Lazdėnienė Eugenija 563
 Lazdynas 1440
 Lazdonas Jokūbas 252
 Lazdonas Petras 267
 Lebedencevas Aleksandrovas 1112
 Lebedevaitė Aksenija 1044
 Lebedevaitė Aksinija 1044
 Lebedevaitė Irina 1044
 Lebedevaitė Julija 1044
 Lebedevaitė Marija 1044
 Lebedevaitė Natalija 1046
 Lebedevaitė Ona 1044
 Lebedevas 342, 363, 441, 487, 597, 1434, 1436
 Lebedevas Absijonas 114
 Lebedevas Agafonas 1044
 Lebedevas Aksonas 1044
 Lebedevas Arsenijus 121
 Lebedevas Feklistas 207
 Lebedevas Fiodoras 398, 1044
 Lebedevas Gaurila 1044
 Lebedevas Jaška 1419
 Lebedevas Jonas 1044
 Lebedevas Konstantinas 1044
 Lebedevas Kuprijonas 1044
 Lebedevas Marcijonas 1044
 Lebedevas Mikiforas 1419
 Lebedevas Mirkijus 1046
 Lebedevas Mironas 1046
 Lebedevas Nikiforas 207, 1044
 Lebedevas Petras 1046
 Lebedevas Sidoras 207
 Lebedevienė Aksenija 1046
 Lebedevienė Aksinija 1044
 Lebedevienė Irina 1044
 Lebedevienė Kurila 1044
 Lebedevienė Lukerija 1044
 Lebedys J. 164
 Lebionka J. 182
 Legas 1441
 Leibos 540
 Leibukas 384, 387, 1420
 Leibukytė Felė 1285
 Leika 1441
 Leikaitė Janina 459
 Leikienė Akvilė 519, 656
 Leikienė Elžbieta 656
 Leikys Stanislovas 656
 Leikus 519, 1441
 Leikus Alfonsas 1530
 Leikus Napalys 656
 Leikus Stanislovas 630, 656
 Leikutė Levutė 597
 Leikužienė Elžbieta 630, 656
 Leimantaitė Marija 252
 Leimienė 709, 710
 Leinienė Ona 709
 Leinis 709, 710
 Leinis Jonas 708, 710
 Leinis Jurgis 710
 Leinytė Matildė 1133
 Leišis 1439
 Leišys 1440
 Leišis Martynas 236
 Leitonas 1440
 Leitonas 1440
 Leitonas Stanislovas 235
 Leizenberova Magdalena 267
 Leizeris 1420
 Lekandra 1440
 Lekandrienė Loretta 1078, 1083
 Lekeruskas 1440
 Lelis Petras 1258
 Leliušis 1442
 Lemeškėnas 1442
 Lengvenis 141
 Lenickas Petras 493
 Lenickas Stasys 121, 493
 Leninas 403, 462, 541, 1078, 1232, 1663
 Leontovičius F. I. 149, 184
 Lerskis V. N. 26
 Lesmanavičienė R. 1703
 Lesmanavičius 631
 Leščinskaitė Ona 803
 Leščinskas Juozas 718
 Leščinskienė Kostė 718
 Leščiova V. 305
 Levanas 1439
 Levickienė Elena 1062
 Levinas 386
 Leviška A. 1258
 Levitanas 783
 Liaudanskas 1439
 Liaudanskas Ignas 317, 399, 509, 994
 Liaudanskas Jurgis 342, 507, 508, 994, 1666,
 Liaudanskas Matas 317, 994

- Liaudanskas Vilius 994
 Liaudanskas Vytautas 994
 Liaudanskienė Akvilė 994
 Liaudanskienė Julija 994
 Liaudanskienė Rita 1719
 Liauška 1440
 Ličys 1440
 Ličius 1442
 Ličkutė A. 1618
 Lidys 1440
 Liekis A. 391
 Liepa N. 1693
 Liepinienė 1133
 Liepinienė Aldona 1133
 Liepinienė Uršulė 1053
 Liesys 1439
 Liesvinčiukas 1442
 Likaitė 1528
 Likas A. 1666
 Likša 1440
 Likšaitė Aldona 704, 711
 Lymanaitė Elena 843
 Lymanas R. 843
 Linartas 1439
 Lindermoza M. 1692
 Linėjus Karolis 91
 Lingė 1439
 Lingė Aloyzas 905
 Lingė Anatanas 800
 Lingė Benediktas 790, 795–797
 Lingė Bronius 696, 906
 Lingė Jonas 85, 317, 421, 423, 589, 590, 787, 795, 796, 798, 801, 905, 1089
 Lingė Juozas 109, 590, 695, 705, 905, 906, 1290
 Lingė Kazimieras 795, 796, 798, 809
 Lingė Kazys 695, 905, 906
 Lingė P. 379
 Lingė Petras 234, 236, 552, 754, 800
 Lingė Pranas 204, 317, 421, 590, 695, 696, 699, 711, 786, 787, 790, 794–796, 798, 800, 905, 906, 1284
 Lingė Pranciškus 790, 791, 795, 798, 801, 809, 815
 Lingė Rimantas 254
 Lingė Sebastijonas 795, 801
 Lingė Tamošius 695, 905
 Lingė Valentinas 905
 Lingė Vladas 317, 348, 590, 594
 Lingės 789, 790
 Lingės Adelija 1089
 Lingiai 787, 795
 Lingienė Agota 267, 268
 Lingienė Anelė 696
 Lingienė Cecilija 797
 Lingienė Domicelė 798
 Lingienė Emilija 798
 Lingienė Grasilda 800
 Lingienė Ieva 236
 Lingienė Kotryna 267
 Lingienė Ona 267, 794, 800
 Lingienė Pranciška 796, 802
 Lingienė Severija 906
 Lingienė Viktorija 795
 Lingys Augustinas 266, 267
 Lingys Jokūbas 262, 266–268
 Lingys Jonas 267, 268
 Lingys Juozas 267
 Lingys Kazimieras 236
 Lingys Martynas 268
 Lingys Motiejus 266
 Lingys Petras 236, 266, 267
 Lingys Pranas 262, 267
 Lingys Stanislovas 267
 Lingys Stasys 266, 267, 268
 Lingytė 236
 Lingytė (Pilipavičienė) Janina 484
 Lingytė Agota 267, 695, 905
 Lingytė Albina 695, 905
 Lingytė Anelija 695, 905, 1374
 Lingytė Angelė 795
 Lingytė Apolonija 796, 809
 Lingytė Elena 590, 796, 800, 806, 812, 817, 906
 Lingytė Elžbieta 236
 Lingytė Janė 533, 905, 1003
 Lingytė Juzė 695
 Lingytė Katerina 237
 Lingytė Kotryna 236, 795, 796
 Lingytė Magdelena 796, 801
 Lingytė Monika 589, 590
 Lingytė Paulina 796
 Lingytė Pranė 800, 817
 Lingytė Salomėja 248
 Lingytė Sofija 236
 Lingytė Stanislova 880
 Lingytė Stasė 1062, 1068, 1076
 Lingytė Stefa 800
 Lingytė Veronika 695, 796, 905, 906
 Lingytė Vlada 905
 Linkevičius Jonas 1822
 Liolienė Elžbieta 735, 736
 Liolienė J. 1703
 Liolys 1441
 Liolys Romualdas 735, 736
 Liolytė Elena 567, 735, 740
 Liolytė Emilija 567, 575, 735, 740
 Lionginas Julius 362
 Liorentas J. 1614
 Lipas 1440
 Lipinkas 1439
 Lipmanovičius Šmuila 260
 Lipniūnas Adolfas 1538, 1546
 Lisauskaitė Rasa 713
 Lisauskaitė Vaida 713
 Lisauskas 1439
 Lisauskas Kazys 713
 Lisovskis Eustichejus 491, 492
 Liškauskienė 1426
 Lišnevska M. 666
 Litimskas 1440
 Liuga 113, 541, 551, 1143, 1430, 1436, 1440, 1710
 Liuga Aleksandras 576
 Liuga Alfonsas 575, 738, 951
 Liuga Algirdas 951
 Liuga Antanas 575, 576, 581, 582, 584
 Liuga Gediminas 576
 Liuga Ignas 951, 952
 Liuga Jonas 560, 565, 575, 578, 582, 584, 1089, 1268
 Liuga Julius 484, 514, 575
 Liuga Juozas 169, 576, 583, 584
 Liuga Jurgis 173, 203, 565, 566, 1419
 Liuga Kostas 951
 Liuga Mataušas 584
 Liuga Petras 872, 891, 949
 Liuga Povilas 342, 576, 1270
 Liuga Pranas 570, 575, 576, 582, 584, 922, 949, 1013
 Liuga Ričardas 575
 Liuga Rimas 576
 Liuga Rytas 575
 Liuga Rolandas 576
 Liuga Viktoras 583, 949, 950
 Liuga Vytautas 576
 Liugailienė Ona 4, 914
 Liugaitė Aldona 484, 576
 Liugaitė Angelė 579, 581, 584
 Liugaitė Dalė 576
 Liugaitė Danutė 874, 951
 Liugaitė Elžbieta 517
 Liugaitė Emilija 937, 951
 Liugaitė Inga 576
 Liugaitė Irena 576, 582
 Liugaitė Kazė 872, 937
 Liugaitė Laura 576
 Liugaitė Lialia 576
 Liugaitė Monika 1207
 Liugaitė Onutė 798
 Liugaitė Petronėlė 583
 Liugaitė Pranė 584
 Liugaitė Veronika 939
 Liugaitė Zofija 565
 Liugienė A. 1372
 Liugienė Anelija 949
 Liugienė Elžbieta 575, 926, 951
 Liugienė Felė 587
 Liugienė Irena 1218, 1514
 Liugienė Jugasė 949
 Liugienė Liuda 576
 Liugienė Pranė 584
 Liugienė Regina 1161
 Liutkaitė Marijona 1046
 Liutkutė Ara 581
 Liutkutė Renata 581
 Liutovinaitė Aleksandra 567
 Liutovinaitė Liuba 566, 567
 Liutovinas Aleksandras 566
 Liutovinas Fiodoras 566, 567
 Liutovinas Sergejus 566
 Lizdeika 153
 Loba 1442
 Loba Jonas 267
 Loba Kazimieras 236
 Loba Petras 267
 Lobaitė Bogumila 262
 Lobaitė Marija 262
 Lobienė Elena 236
 Loiteris Pavelas 1660
 Lopašinskas Antanas 173
 Lopašinskas Kazimieras 173
 Lučka Adomas 191
 Lukaševičienė Anastazija 1417
 Lukaševičienė Marė 1416
 Lukaševičius 1424, 1436
 Lukaševičius Jonas 1416, 1417
 Lukaševičius Mykolas 1416
 Lukaševičius Pranas 1417
 Lukaševičiūtė Anastazija 1417
 Lukaševičiūtė Nastė 317
 Lukianas A. 1579, 1580
 Lukoševičienė (Kirstukaitė) Monika 1294
 Lukoševičienė Elžbieta 1043
 Lukoševičienė Janina 551, 583, 1325, 1329
 Lukoševičienė M. 1274
 Lukoševičienė Marijona 945
 Lukoševičienė Nastė 742, 750
 Lukoševičienė Norberta 1043
 Lukoševičienė Norbertina 333
 Lukoševičienė Ona 1415

- Lukoševičienė Palmira 732
 Lukoševičienė Valė 585
 Lukoševičienė Vanda 558, 889
 Lukoševičienė Veronika 730
 Lukoševičienė Zofija 559
 Lukoševičius 487, 561, 941, 1324, 1424, 1436, 1439
 Lukoševičius Adomas 559
 Lukoševičius Aloyzas 333, 1043
 Lukoševičius Antanas 333, 730, 1043, 1290, 1415
 Lukoševičius Bronius 333, 1043
 Lukoševičius J. 1039, 1309
 Lukoševičius Jonas 294, 344, 366, 588, 725, 742, 750, 831, 960
 Lukoševičius Juozas 558, 889, 945, 1043, 1089, 1271, 1274
 Lukoševičius Liudvikas 317
 Lukoševičius Mykolas 725
 Lukoševičius Motiejus 203
 Lukoševičius Petras 585
 Lukoševičius Povilas 585
 Lukoševičius Pranas 325, 542, 731, 732, 742, 745, 750
 Lukoševičius Tomas 582
 Lukoševičius V. 1070
 Lukoševičius Viktoras 585, 940, 941, 1089, 1419
 Lukoševičius Vincas 1043
 Lukoševičius Vincentas 333
 Lukoševičius Vytautas 929
 Lukoševičius Vytautas 118, 333, 582, 583, 585, 587, 729, 1043, 1302, 1305, 1642
 Lukoševičius Vladas 723, 725
 Lukoševičiūtė Albina 585
 Lukoševičiūtė Aldona 558
 Lukoševičiūtė Aušra 582
 Lukoševičiūtė Dalia 582, 583
 Lukoševičiūtė Elena 333
 Lukoševičiūtė Eleonora 559, 578
 Lukoševičiūtė Emilija 583, 585
 Lukoševičiūtė Genė 558
 Lukoševičiūtė Janina 933
 Lukoševičiūtė Juana 620
 Lukoševičiūtė Marijona 725
 Lukoševičiūtė Nastė 732, 742, 750
 Lukoševičiūtė Nijolė 1104
 Lukoševičiūtė Ona 730, 1415
 Lukoševičiūtė Stefanija 585
 Lukoševičiūtė Veronika 484, 730, 1415
 Lukoševičiūtė Zita 822
 Lukoševičiūtė Zosė 725
 Lukošienė Janina 554
 Lukošiušaitė Nijolė 557
 Lukošiušas 551, 1439
 Lukošiušas Bronius 557
 Lukošiušas Jonas 551
 Lukošiušas Valdas 557, 939
 Lukošiušienė Ona 557
 Lukšaitė Ingė 165
 Lukštarauapis Darius 763
 Lukšienė M. 1559
 Lukšys Alfonsas 991
 Lukštarauapiai 977
 Lukštarauapienė Bronė 1053
 Lukštarauapienė Liuda 336
 Lukštarauapienė Liudvika 763
 Lukštarauapienė Marija 264
 Lukštarauapienė Petronėlė 1053
 Lukštarauapienė Salomėja 1053
 Lukštarauapienė Teklė 331
 Lukštarauapienė-Guzienė Emilija 965
 Lukštarauapis 607, 784, 785, 1430, 1436, 1440, 1710
 Lukštarauapis Aleksandras 978, 1419
 Lukštarauapis Algis 336, 1053
 Lukštarauapis Antanas 978, 1053
 Lukštarauapis Arūnas 1048
 Lukštarauapis Bronius 1053
 Lukštarauapis Ignas 317, 1053
 Lukštarauapis Izidorius 336
 Lukštarauapis J. 770, 784, 1125
 Lukštarauapis Jokūbas 264
 Lukštarauapis Jonas 264, 317, 336, 763, 961, 971, 978, 1058, 1091, 1108, 1117, 1122, 1124, 1419
 Lukštarauapis Juozas 331, 978, 1053
 Lukštarauapis Jurgis 264
 Lukštarauapis Kazys 317, 374, 966, 1048
 Lukštarauapis Leonas 331, 422, 961, 971
 Lukštarauapis Martynas 264
 Lukštarauapis Petras 1048
 Lukštarauapis Pranas 264
 Lukštarauapis R. 772
 Lukštarauapis Rimantas 763
 Lukštarauapis Rimgaudas 336
 Lukštarauapis Stasys 264
 Lukštarauapytė A. 388
 Lukštarauapytė Agota 264
 Lukštarauapytė Albina 978
 Lukštarauapytė Bronė 317, 978, 1048, 1053
 Lukštarauapytė Danutė 317, 1048
 Lukštarauapytė Emilija 978, 1012
 Lukštarauapytė Laimutė 336
 Lukštarauapytė Nastė 1053
 Lukštarauapytė Ona 978
 Lukštarauapytė Palmira 1053
 Lukštarauapytė Rachelė 978
 Lukštarauapytė Renė 978
 Lukštarauapytė Rita 336
 Lukštarauapytė Stefa 978, 979
 Lula 1442
 Lungevičius Bronius 1531
 Lungys 1440
 Lusytė Aspazija 1134
 Luškauskaitė Emilija 1413
 Luškauskas 1420
 Luškauskas Jonas 1286
 Luškauskienė 1427, 1435
 Luškauskienė Ona 1413
 Lūža 1025, 1439
 Lūža Antanas 179, 586
 Lūža Domininkas 318
 Lūža Jonas 318, 1047
 Lūža Petras 553
 Lūžaitė 719
 Lūžaitė Adelė 586
 Lūžaitė Konstancija 563
 Lūžienė Bronė 318
 Lūžienė Bronislava 1047
 Lūžienė Salemutė 935
- M**
- Maazikas V. 1657
 Maceina Antanas 1539
 Macevičius J. 1578
 Maciejauskienė Vitalija 1411, 1438
 Macijauskaitė (Kirstukienė) Danutė 1096
 Macijauskaitė Jadvyga 832, 1413
 Macijauskas 515, 1420, 1424, 1435, 1439, 1599, 1601
 Macijauskas A. 1601
 Macijauskas Antanas 1413
 Macijauskas Jonas 499
 Macijauskas Kazys 1413
 Macijauskienė (Kundelytė) Stefanija 1340, 1341, 1531
 Macijauskienė Lucija 1413
 Macijauskienė Stefutė 1519
 Macijauskienė Zofija 1413
 Macijauskienė Zosė 1285
 Maciulevičienė Germa 651
 Maciulevičius 1096
 Maciulevičius Juozas 1104
 Maciulevičiūtė Aldona 1104
 Maciūnaitė Ona 1644
 Maciūnas 1440
 Maciūnas J. 854
 Mackaitytė Ramutė 1160
 Mackevičienė Onutė 20
 Mackevičius 1439
 Mackevičius Antanas 183, 184, 1619, 1708
 Mackevičius Bronius 365
 Mackevičius Z. 1564, 1565
 Mackevičiūtė Elena 327
 Mackevičiūtė Marytė 500
 Mackus 1439
 Mackus Antanas 368
 Mackus Jonas 368
 Mačėnas 172, 868
 Mačėnas Jurgis 168
 Mačiekus 1440
 Mačiekus Feliksas 1288
 Mačiekus Venantas 4, 8, 10, 11, 15, 17–19, 914, 916, 917, 918, 1235, 1296, 1668, 1712, 1822, 1830
 Mačieža 1440
 Mačionis Augustinas 1593
 Mačiukas 433, 1440
 Mačiukas Jonas 144
 Mačiukas Petras 144
 Magelinskaitė Rita Ona 566
 Magyla 1440
 Maineiva Petras 157
 Mainelienė 838
 Mainelis 1440, 1524, 1666
 Mainelis Antanas 838, 839
 Mainelytė Ona 838, 839
 Mainelytė Rožė 838
 Maironis 1457, 1460, 1535, 1538, 1543, 1595
 Majauskaitė Agnė 1191
 Makalauskaitė Valerija 1122
 Makarokas Edvardas 1191
 Makaveckaitė Valė 659
 Maksimova Tatjana 1136
 Maksimovas 429, 430, 433, 904
 Maksvytis 1620
 Makšimas 1440
 Makšimienė D. 1705
 Makšiukas 1442
 Makštelė 1440
 Makuška 1440
 Makutėnaitė Agnė 576
 Makutėnaitė Justina 576
 Makutėnaitė Kristina 576
 Makutėnaitė Valerija 1062
 Makutėnas 1441
 Makutėnas Juozas 1060
 Makutėnas Petras 576
 Makutskis A. 974

Malakauskaitė Eugenija	1417	Markauskas	814	Maslauskas Rolandas	974
Malakauskaitė Marina	1417	Markelis	1440	Maslauskas Virginijus	974
Malakauskas	408, 728, 1420, 1424, 1435	Markevičiai	227	Maslauskienė (Žindulytė) Anelė	1295
Malakauskas Jonas	1417	Markevičienė (Bartnikaitė) Irena	549	Maslauskienė Anelė	1279
Malakauskas Mykolas	1417	Markevičienė Emilija	1050	Maslauskienė Zonė	974
Malakauskienė Vanda	1417	Markevičienė Irena	727	Maslovas	1088
Malala Antanas	493	Markevičienė Nastė	1050	Mašauskaitė R.	65
Malcė	1441	Markevičienė Ona	966, 1053	Mašiotas P.	1129
Malcienė Agnė	1048	Markevičius	1010, 1439	Mataras	1440
Malcienė Danutė	1719	Markevičius	83, 965	Mateika	1439
Malcienė Rima	1160	Markevičius Antanas	1050	Mateikis	1440
Malcienė Stasė	1171	Markevičius Arnoldas	365, 965, 966, 968, 1206	Matijošaitis	659
Malcius	1440	Markevičius Bonifacas	1053	Matiukaitė	556
Malcius Juozas	1171	Markevičius Jonas	263, 966	Matiukaitė Alena	621
Malcius Petras	318	Markevičius Jonas	263, 966	Matiukaitė Aušra	1078
Malcius Pranas	318, 1048	Markevičius Juozas	318, 727, 762, 1050	Matiukaitė Emilija	877
Maleckaitė Barbora	188	Markevičius Kazys	762, 1050, 1053	Matiukaitė Nida	1086
Malelė	1440	Markevičius Mykolas	203	Matiukaitė Ona	846
Malevičienė Elena	1158	Markevičius Petras	966	Matiukas	885, 1440
Malevičienė Zita	1171	Markevičius Stasys	318 1050	Matiukas A.	1693
Malevičius Antanas	1171	Markevičius Vytautas	1050	Matiukas Albertas	1066
Malevičius J.	1152, 1158	Markevičius Zemvaldas	484, 966	Matiukas Algis	1071
Malinauskas	1439	Markevičiūtė Birutė	580, 727	Matiukienė Alicija	1666
Malinauskas J.	1081	Markevičiūtė Bronė	1053	Matiukienė Ona	1159
Malkevičiūtė Bronė	727	Markevičiūtė Daiva	727	Matukas P.	1704
Malkevičiūtė Genė	561	Markevičiūtė Elena	762, 1050	Matulaitis J.	1539, 1541
Malkevičiūtė Jadvyga	547, 551, 1223	Markevičiūtė Genė	762	Matulaitis Jurgis	272
Maluiška	1440	Markevičiūtė Genovaitė	1050	Matulevičienė B.	1149
Maluiška Aloyzas	244, 1135	Markevičiūtė Inga	727	Matulevičius	1439
Manasevičius	387	Markevičiūtė Julė	1120	Matulevičius Egidijus	192
Mančiauskaitė A.	1097, 1098	Markevičiūtė Palmira	1050	Matulevičius Jonas	725
Mandravickas Antanas	540	Markevičiūtė Stefa	1053	Matulevičius Jurgis	173
Maneiva Povilas	169	Markevičiūtė Stefanija	1050	Matulionis	1439, 1599
Marcijonaitė Aurelija	1086	Markšaitienė Vera	1660	Matulionis P.	1603, 1604
Marcijonas	1440	Marmokas	1440	Matulis	1439, 1557
Marcionas Petras	8, 15, 21, 121, 915, 1055, 1063, 1080, 1081, 1083, 1084, 1087, 1123, 1140, 1152, 1188, 1192, 1195, 1697, 1698, 1202, 1701, 1703, 1712	Marozas Zenonas	1207	Matulis Bronius	1145, 1158
Marcionienė Danutė	1068, 1076, 1083	Martinaitis Marcelijus	1079	Matulis J.	1557, 1559
Marcinkevičiai	940	Martynėlis	1440	Matulis Jeronimas	1000
Marcinkevičienė (Butkutė) Vita	1076	Martinkevičienė Teklė	339	Matulytė Audra	1000
Marcinkevičienė (Garškaitė) Regina	1201	Martinkevičius Algis	339	Matulytė Verutė	718
Marcinkevičius	927, 1439	Martinkevičius Antanas	339, 956	Matulka	1439
Marcinkevičius Antanas	939	Martinkevičius Rimantas	339	Matusevičienė Marijona	256
Marcinkevičius J.	1460	Martinonytė Bernadeta	731	Matusevičius	74, 86
Marcinkevičius Jonas	114	Marudinas Artamonas	216	Matusevičius Jonas	10, 17, 256, 345, 371, 917, 1673
Marcinkevičius Juozas	1129	Masalskis Ignotas Kazimieras	174	Matusevičius Petras	256, 368
Marcinkevičius Rimantas	940	Masalskis Juzefas	182	Matusevičius Sebastijonas	261
Marcinkevičiūtė Stasė	549	Masilionienė	1152	Matusevičiūtė Adelė	256, 348
Marcinkus R.	1614	Masilionienė Liucija	1062, 1066, 1076, 1697	Matusevičiūtė Anelė	256, 997
Marcinovas	790	Masilionis Kazimieras	1062, 1063, 1076, 1693	Matutė Zosė	538
Marcinovas Nikonas	789	Masilionytė Aurelija	1085, 1086	Matuzaitė Konstantina	1047
Marciūnas Antanas	691, 693	Masilionytė Regina	1086	Matūzas Alfonsas	318
Marciūnaitė Vanda	750	Masionis	1169, 1439	Matūzas Juozas	318
Marciūnas	743, 750	Masys	1439	Matuzas Pranas	1047
Marciūnienė Ona	750	Masiukaitė Zolė	1642	Matuzevičius	1439
Mardosovaitė Tamara	586	Masiulienė Anelė	979	Matuzienė (Burkaitė) G.	1138
Marganavičius Algirdas	1144, 1145, 1158, 1169	Masiulis	594, 977, 1439	Matuzienė Ona	1047
Margevičienė	404	Masiulis Alfonsas	743	Matuzonienė Danutė	562
Margevičius	1285	Masiulis Bronius	979	Matuzonis	1440
Margevičius A.	340, 353, 355	Masiulis Vladas	362, 979	Matuzonis Stanislovas	561
Margevičius Antanas	342, 352, 354	Masiulytė Aldona	936	Matuzonytė Daiva	561
Margevičius Jonas	257	Maskoliūnas	1439	Matuzonytė Jolanta	561
Margienė (Gasparavičiūtė) Bronytė	1008	Maskoliūnas Rimvydas	249	Matuzonytė Pranutė	493
Margilevičienė Vida	552, 1700, 1071	Maslauskaitė Danguolė	974	Maukas	1442
		Maslauskaitė Loreta	548	Maušas	387
		Maslauskas	1001	Maušienė	387
		Maslauskas Alvydas	1145, 1168, 1174	Maušaitis J.	90
		Maslauskas Leonas	1169	Mazurkas	1442
				Mažeika	1439
				Mažeika Jonas	397
				Mažeikaitė Adelija	657
				Mažeikaitė Birutė	657
				Mažeikaitė Danutė	657

- Mažeikaitė Emilija 657
 Mažeikienė Anelė 1050
 Mažeikienė Anelija 659
 Mažeikienė Angelija 630
 Mažeikienė I. 1140
 Mažeikienė Ieva 1051
 Mažeikienė Karolina 657
 Mažeikienė Ona 659, 1050, 1294
 Mažeikienė Regina 1172
 Mažeikienė Uršulė 1050
 Mažeikis 229, 1264, 1439
 Mažeikis A. 1697
 Mažeikis Albertas 1051
 Mažeikis Algimantas 849, 1051
 Mažeikis Aloyzas 658
 Mažeikis Andrius 820
 Mažeikis Antanas 644, 657, 1000
 Mažeikis Bronius 658, 659
 Mažeikis Feliksas 6, 13, 20, 367, 418, 1528, 1702, 1712
 Mažeikis J. 1696–1698
 Mažeikis Jonas 203, 345, 630, 657, 999, 1050
 Mažeikis Julius 658, 999
 Mažeikis Juozas 204, 318, 657, 1000, 1050
 Mažeikis Kazys 1050
 Mažeikis Matas 633, 657–659
 Mažeikis Petras 658, 999, 1000
 Mažeikis Pranas 229, 340, 352, 379, 657, 1000, 1051, 1697, 1700
 Mažeikis Rimantas 117, 121, 462, 463, 1050, 1199
 Mažeikis Stanislovas 204
 Mažeikis Stasys 418, 999, 1050
 Mažeikis V. 520
 Mažeikis Viktoras 999
 Mažeikis Vytautas 1050
 Mažeikis Vladas 230, 318, 900, 999, 1050
 Mažeikytė Emilija 643
 Mažeikytė Julė 1008
 Mažeikytė Karolina 847
 Mažeikytė Uršulė 1050
 Maželiai 227, 980
 Mažilienė 633, 1522
 Mažilienė Adelė 985
 Mažilienė Adelija 988
 Mažilienė Angelija 991
 Mažilienė Emilė 991
 Mažilienė Kostė 986, 990
 Mažilienė Nastė 985, 988
 Mažilienė Stefa 824, 849
 Mažilienė Zosė 983, 990
 Maželis 980, 1323, 1522
 Maželis Izidorius 985, 988
 Maželis Kazys 204
 Maželis Kostas 633, 840, 841, 843
 Maželis Matas 204
 Maželis Mykolas 983, 988, 990
 Maželis Petras 462, 985, 988, 1522
 Maželis Pranas 690, 991
 Maželis Pranciškus 824, 825, 837, 849
 Maželis Vidas 825
 Maželytė 1522
 Maželytė Amelija 1590
 Maželytė Aušra 826
 Maželytė Ona 985, 988
 Maželytė Renė 985, 988
 Mažylis P. 499, 500
 Mažuikaitė (Stasiukėlienė) Laimutė 503
 Mažukna 643
 Mažukna Kazimieras 144
 Mažuknaitė Emilija 657
 Mažulytė Elena 237
 Mažulytė Ieva 237
 Mažuolis 1440
 Mažutis Jokūbas 234, 265
 Mažutis Peliksas 180
 Mažutytė Agota 236, 237, 265
 Mažutytė Ona 236, 265
 Mažvydas Martynas 1611, 1637, 1713
 Medikas 1442
 Medikas Donatas 117, 121
 Medikas K. 110
 Medikienė (Tervydaitė) Angelė 1339
 Medišauskienė Zita 4, 914
 Medžiūnas Adomas 173
 Medžiūnas Jurgis 169
 Mėginis 1441
 Meilienė Apolonija 720
 Meiliūnaitė Salomėja 1048
 Meiliūnas Jurgis 1700
 Meiliūnas Kostas 1048
 Meiliūnas Nikodemus 1048
 Meilus 518, 1440
 Meilus Algimantas 1169
 Meilus E. 147, 154, 156, 168
 Meilus Elmantas 150, 155
 Meilus J. 395
 Meilus Jonas 720, 798
 Meilus Petras 798
 Meilus Pranas 798
 Meilus Vidmantas 931, 1184, 1705
 Meilus Vytautas 492
 Meilutė (Kastravickienė) Janina 1093
 Meilutė Julijona 1003
 Meilutė Viktorija 632
 Meiluvienė (Laužadytė) Irena 1135
 Meištavičiūtė Rachelė 192
 Mekšėnas 357, 1441
 Mekšėnas Zenonas 1021
 Melanas Stasys 1052
 Melešytė M. 34
 Mėliniai 1235
 Mėliūnaitė Aldona 1053
 Mėliūnaitė Audronė 727, 1104
 Mėliūnaitė Bronė 1053
 Mėliūnaitė Regina 727, 1102
 Mėliūnaitė Stefa 1134
 Mėliūnaitė Vera 727
 Mėliūnas 108, 428, 447, 1373, 1441
 Mėliūnas Alfonsas 512, 513, 1134
 Mėliūnas Antanas 958
 Mėliūnas Balys 1053
 Mėliūnas Bronius 342, 727
 Mėliūnas Gintautas 1053
 Mėliūnas Jonas 379, 513, 570, 727, 958, 1053
 Mėliūnas Julius 1053
 Mėliūnas Juozapas 598
 Mėliūnas Juozas 400, 511, 512, 528, 533, 712, 727, 1701
 Mėliūnas Kazimieras 511
 Mėliūnas Kazys 204
 Mėliūnas Petras 727
 Mėliūnas Stasys 513
 Mėliūnas Steponas 371, 533, 700, 1134
 Mėliūnienė Anelė 1053
 Mėliūnienė Angelė 511
 Mėliūnienė Emilė 533, 1053
 Mėliūnienė Janina 1100, 1102, 1104
 Mėliūnienė Malvina 1207
 Melnikaitė Marytė 244, 268, 269, 366, 375, 612, 1077, 1135, 1390
 Melvydienė 1666
 Melvydienė Stefa 1171
 Memėnas 1440
 Memėnas Jonas 1124
 Mendelis 172, 381
 Mendelovičius Merkelis 819
 Menka Dovydas 384
 Menka Šveika 384
 Mentka 1420
 Merkienė Aldona 1218
 Merkienė Irena Regina 4, 22, 914, 1266
 Merkis 1441
 Merkys 1441
 Merkytė Veronika 817
 Meškauskaitė Bronė 824
 Meškauskaitė Genė 824
 Meškauskaitė Ona 824
 Meškauskas 847, 995, 1439
 Meškauskas Bronius 824
 Meškauskas Ignas 318
 Meškauskas Izidorius 318
 Meškauskas Jonas 824
 Meškauskienė Emilija 824
 Meškauskienė J. 1702
 Meškauskienė Michalina 1609
 Meškutis 1439
 Mezginaitė Julija 585
 Mezginaitė Marytė 965, 966
 Mezginaitė Viktė 1061
 Mezginaitė Virginija 801, 1071
 Mezginas 1440
 Mezginas Jonas 801
 Mezginas Tautvydas 801
 Mezginienė Anelė 969
 Mezginis Kazys 969, 979
 Micas L. 34
 Michailova Agafija 1042
 Michailova Katerina 1042
 Michailovaitė Liuba 1063
 Michailovaitė Ona 1045
 Michailovaitė Pivonia 1045
 Michailovaitė Varvara 1045
 Michailovas Fiodoras 1045
 Michailovas Jefanas 1042
 Michailovas Jonas 1042
 Michailovas Sergiejus 262
 Michailovičius Aleksejus 158, 160
 Michailovienė Irena 1045
 Michalkovas Nikita 919
 Michelbertas Mykolas 138
 Mickevičius 1439
 Mickevičius Adomas 181, 271
 Mickevičiūtė Audronė 1008
 Mickys 1441
 Mičelienė S. 714
 Mičiauskienė Marijona 10, 17, 20, 917, 1644, 1712
 Mieliūnaitė Janina 763
 Mieliūnaitė Juzė 1047
 Mieliūnaitė Vera 1416
 Mieliūnas 1430, 1435, 1710
 Mieliūnas Bronius 1416
 Mieliūnas Jonas 340, 352, 1416, 1697
 Mieliūnas Juozas 1416
 Mieliūnas Petras 1416
 Mieliūnas Steponas 345

- Mielūnienė 423, 966
 Mielūnienė (Musnickaitė) Malvina 381
 Mielūnienė (Musnickaitė) Malvina Paulina 1386, 1389
 Mielūnienė Emilija 1562
 Mielūnienė Malvina 385
 Mielūnienė Ona 352, 1416
 Mierkis 1441
 Mierkys 1441
 Miezinė Daina 1157
 Mieželaitis E. 1166
 Mieželis 1440
 Miežys 1417, 1420, 1430, 1436
 Miežytė Liudvika 1417
 Migelevičius Stasys 260
 Mikalajūnaitė Bronė 1043
 Mikalajūnaitė Nijolė 1043
 Mikalajūnaitė Salomėja 572
 Mikalajūnas 589, 1270, 1287
 Mikalajūnas Antanas 1043
 Mikalajūnas Gediminas 519, 1043
 Mikalajūnienė Antanina 1043
 Mikalajūnienė J. 1150
 Mikalajūnienė Janina 1173
 Mikalauskai 794
 Mikalauskaitė Karolina 1042
 Mikalauskaitė Karutė 794
 Mikalauskaitė Kastutė 794
 Mikalauskaitė Lucija 795
 Mikalauskaitė Onutė 794
 Mikalauskaitė Teklė 794
 Mikalauskas 1010, 1439
 Mikalauskas Antanas 795
 Mikalauskas Bronius 479, 794, 795, 1042
 Mikalauskas J. 1569
 Mikalauskas Jonas 795
 Mikalauskas Kazys 1042
 Mikalauskas Petras 493
 Mikalauskas Stasys 261, 795
 Mikalauskas V. 1266
 Mikalauskas Vytautas 794
 Mikalauskienė Elžbieta 1042
 Mikalauskienė Sofija 261
 Mikalauskienė Stefa 795
 Mikalevičius Martynas 252
 Mikaliūnas Gediminas 1087
 Mikalkėnas 1440
 Mikalkėnas A. 1701
 Mikalkėnas Ignas 1519, 1520
 Mikalkėnas Ignotas 1519, 1531
 Mikalkėnas Kostas 1520
 Mikalkėnienė (Parapijankaitė) Angelė 1519
 Mikalkėnienė Jolita 1178
 Mikalkevičienė Adelija 1004
 Mikalkevičienė Akvilė 992
 Mikalkevičienė Barbora 1051
 Mikalkevičienė Emilija 761
 Mikalkevičienė Ona 1051
 Mikalkevičienė Paulina 1051
 Mikalkevičius 1010, 1440
 Mikalkevičius 560, 703, 704, 980
 Mikalkevičius Algis 1051
 Mikalkevičius Antanas 992
 Mikalkevičius Bronius 1051
 Mikalkevičius Ignas 761, 1051
 Mikalkevičius Jonas 121, 123, 703, 761
 Mikalkevičius Juozas 1051
 Mikalkevičius Jurgis 1051
 Mikalkevičius M. 1372
 Mikalkevičius Motiejus 703, 998, 1004, 1005, 1008
 Mikalkevičiūtė Aldona 1051
 Mikalkevičiūtė Antanina 1004
 Mikalkevičiūtė Julija 1051
 Mikalkevičiūtė Regina 568, 1051
 Mikalkevičiūtė Renė 761
 Mikalkevičiūtė Stasė 1051
 Mikalkevičiūtė Valė 761
 Mikalkevičiūtė Vladislava 992
 Mikelinskas 1144
 Mikelis 671
 Mikelis A. 1695
 Mikėnaitė 964
 Mikėnaitė Akvilė 1616
 Mikėnaitė Marija 237, 252, 260
 Mikėnaitė Ona 1091
 Mikėnaitė Sofija 264
 Mikėnas 1439, 1607, 1609, 1610
 Mikėnas Algimantas 9, 16, 917, 1612, 1713
 Mikėnas Jonas 9, 16, 917, 1605–1617
 Mikėnas Juozas 958, 1605–1610, 1613, 1618
 Mikėnas Jurgis 237
 Mikėnas Lionginas 1148
 Mikėnas Liudvikas 809
 Mikėnas Petras 144, 236, 237
 Mikėnienė Irena 237
 Mikėnienė Irena 237
 Mikėnienė V. 1700
 Mikėnienė Vanda 500, 1148
 Mikia Petras 578
 Mikyta 113
 Mikita 1440
 Mikita Chviodoras 173
 Mikita Juozapas 173
 Mikita Kazimieras 173
 Mikita Martynas 203
 Mikita Motiejus 173
 Miknevičius Andrius 1055
 Mykolaičiai 1557
 Mikolaičiūnas 1440
 Mykolaitienė E. 1557
 Mykolaitis 1460
 Mykolaitis-Putinas V. 1541, 1557
 Mykolaitytė Vanda 1556
 Mikolajevičienė 1081
 Mykolienė 168
 Mikšėnas Juozas 1135
 Mikšys 1439
 Mikšys Andrius 173
 Mikšys J. 352
 Mikšys V. 1578
 Mikšytė Emilija 730
 Mikštas Petras 144
 Mikulėnas 1439
 Mikulėnas Antanas 1145, 1158
 Mikulėnienė Emilija 1146, 1150, 1154, 1158, 1159, 1161, 1186
 Mikulskiai L. ir A. 1186
 Mikulskienė Laima 1361
 Mikutavičius 1620
 Mikutavičius [Vladislovas] 1619
 Mikutis 1145, 1158, 1439
 Milakna 1440
 Milakniai E. ir A. 1146
 Milaknienė (Juodelytė) Genė 1136
 Milaknienė (Varnaitė) Valdutė 651
 Milaknienė Agota 256, 328
 Milaknienė Barbora 256
 Milaknienė Bronė 245, 1719
 Milaknienė Elzbieta 628
 Milaknienė Karolina 256
 Milaknienė Nijolė Marija 192
 Milaknienė Ona 252, 253, 1051
 Milaknienė R. 1702, 1705
 Milaknienė Uršulė 256
 Milaknienė Veronika 329
 Milaknienė Verutė 714
 Milaknis 427, 432, 494, 495, 759, 905, 1440
 Milaknis Algis 1087
 Milaknis Antanas 318, 355, 1285
 Milaknis Bronislovas Stanislovas 10, 11, 917, 1644–1648
 Milaknis Bronius 1051
 Milaknis Jokūbas 256
 Milaknis Jonas 229, 230, 253, 256, 318, 482, 628, 713, 719, 997, 1051, 1071, 1075, 1142, 1268, 1288, 1644, 1645
 Milaknis Juozas 144, 253, 256, 1719
 Milaknis Justinas 252
 Milaknis Konstantinas 393
 Milaknis Mataušas 627, 628
 Milaknis Mindaugas 192
 Milaknis P. 116, 1334, 1693–1696
 Milaknis Petras 202, 245, 251–253, 256, 259, 318, 346, 373, 374
 Milaknis Pranas 144, 252, 253, 256, 328
 Milaknis Stanislovas Bronius 1705
 Milaknis Stasys 256
 Milaknis Valentinas 229
 Milaknis Vidmantas 1645
 Milaknis Vilhelmas 496
 Milaknis Vincentas 628
 Milaknis Vladas 1051
 Milaknytė (Bučiūnienė) Genovaitė 495
 Milaknytė Albina 256, 685
 Milaknytė Anelė 695, 906
 Milaknytė Barbora 628
 Milaknytė Danutė 256, 1135
 Milaknytė Elena 563
 Milaknytė Elvyra 256
 Milaknytė Emilija 256, 1135
 Milaknytė G. 496
 Milaknytė Grasilda 628
 Milaknytė Konstancija 580
 Milaknytė Marija 253
 Milaknytė Olga 256
 Milaknytė Ona 234, 628, 999
 Milaknytė Rachelė 628
 Milaknytė Sofija 252, 253
 Milaknytė Uršulė 628
 Milaknytė Vilhelmina Vilija 329
 Milaševičienė D. 1140, 1149
 Milašius Oskaras 1545
 Mileris Sulimas 381
 Mileris Vulfas 1420
 Miliūnas 976
 Miliūnas Rimas 976
 Miliūnienė (Skrudytė) J. 1097
 Miliūnienė Ona 976
 Milius Vacys 4, 22, 914, 1266
 Milineriai 382
 Milneris 1420
 Milneris Berka 383
 Milneris Kušelis 383
 Milneris Vulfas 356, 381, 382
 Milneris Zelka 383
 Milnerytė Rocha 388

- Milošas Česlovas 272
 Miltinis Juozas 1647
 Milvydas 1011
 Milvydienė Stefa 1666
 Mindaugas, karalius 141
 Mingelvičius Pranas 958
 Mingelvičius Stanislovas 202
 Mingelvičiūtė 964
 Minkaučius 856
 Minkevičiai 227, 754, 1039
 Minkevičienė A. 1100, 1104, 1331, 1702–1705
 Minkevičienė Aldona 106, 548, 552, 1104
 Minkevičienė Marijona 1042
 Minkevičienė Ona 240, 262, 951
 Minkevičienė Petronėlė 259, 1043, 1382
 Minkevičienė Uršulė 336
 Minkevičius 1420, 1439
 Minkevičius 209, 528, 613
 Minkevičius Alfonsas 244, 254, 268
 Minkevičius Antanas 238–240, 959, 962
 Minkevičius Jokūbas 963
 Minkevičius Jonas 238, 240, 259, 260, 336, 368, 371, 424
 Minkevičius Juozas 105, 240, 258, 259, 318
 Minkevičius Jurgis 262
 Minkevičius Justinas 202, 262, 267
 Minkevičius Kostas 76, 145, 259, 318, 1419
 Minkevičius Mykolas 238, 240
 Minkevičius Petras 262
 Minkevičius Pranas 1042
 Minkevičius Pranciškus 962
 Minkevičius Romas 1419
 Minkevičius Romualdas 258–260, 336
 Minkevičius Stasys 115, 240, 259, 613, 1136
 Minkevičius V. 116
 Minkevičius Vytautas 249, 259, 613
 Minkevičius Vladas 1011
 Minkevičiūtė Bronė 962
 Minkevičiūtė Elžbieta 262
 Minkevičiūtė Ieva 662
 Minkevičiūtė Janina 336
 Minkevičiūtė Kostė 962
 Minkevičiūtė Ona 703
 Minkevičiūtė Pranė 1119
 Minkevičiūtė Rozalija 240
 Minkevičiūtė Sofija 266
 Minkštimas Vladas 396
 Minovičius Dominikas 260
 Minovičius Teodoras 260
 Minsteris 175
 Mintautas B. 1693
 Mironaitė M. 1459
 Mironas 1439
 Mironienė Karolina 450
 Mironovas G. I. 26
 Mironovas Grigorijus 318
 Mironovas Mironas 318
 Mirskis 1439
 Mirskis M. 1697
 Miržinskaitė (Arūnienė) Bronė 484
 Miržinskaitė Bronė 1002, 1285
 Miržinskas 822
 Miržinskas Jonas 1002
 Miržinskas Kazys 1002
 Miržinskienė Karolina 823
 Miržinskienė Leonora 1153, 1157, 1158
 Miržinskienė Uršulė 1002
 Miserovičius Aloyzas 190
 Misevičius V. A. 1138
 Misevičius Virginijus 582
 Misevičiūtė Jurgita 582
 Misevičiūtė Renata 582
 Misiūnaitė Petrutė 613
 Misiūnas 613, 885, 1439
 Misiūnas Alfredas 1071, 1078
 Misiūnas Juozas 603
 Misiūnienė 613
 Misiūnienė Bronė 500
 Misiūnienė Emilija 602, 613
 Misiūnienė Zita 1071, 1076
 Misius Kazys 10, 16, 917, 150, 166, 1619, 1713
 Mišenina Akilina 1047
 Mišeninas Afanasijus 346, 350, 415, 417
 Mišeninas Astafejus 415
 Mišeninas Eustachijus 342
 Mišeninas Grigorijus 1047
 Mišeninas Nikita 415, 416
 Mišeninas Pantelejus 348, 408, 412, 415, 416
 Mišeninas Stachejus 416
 Mišinas Sergejus 664
 Miškinaitė Ancė 761
 Miškinienė 1040
 Miškinienė (Lingytė) Veronika 796
 Miškinienė Kazė 1039
 Miškinis 1419, 1430, 1436, 1439
 Miškinis A. 1148
 Miškinis Juozas 1039
 Miškinis L. 1695
 Miškinis M. 1037
 Miškinis Mataušas 796
 Miškinis Petras 1039
 Miškinis Vytautas 1039
 Miškinytė 1093
 Miškinytė Birutė 1039
 Miškinytė Janina 548, 1104
 Miškinytė Julija 796, 798
 Miškinytė R. 1698
 Miškinytė Rima 1102
 Miškinytė Tapilija 796
 Miškinytė Varusia 796
 Mitrzas 1440
 Mitrofanas Andrius 1008
 Mitrofanas Jonas 1008
 Mitrofanas Stasys 1008
 Mitrofanova Marijona 1008
 Mitrofanovai 919
 Mitrofanovaitė Regina 1008
 Miuleris Juozapas 173
 Mlečkai 1251
 Mlečkaitė Eufrozijina 159, 166
 Mocartas 1545
 Mockaitytė R. 1180
 Mockevičius J. 1275, 1278
 Mockevičius Juozas 413, 835, 836, 1125
 Mockienė Danguolė 9, 16, 917, 1231, 1594, 1604, 1713
 Močiekus 1440
 Molis Aleksandras 192
 Molis Stanislovas 192
 Monochina 1558
 Montkai 382
 Montvila N. 1704
 Montvila Vytautas 1628
 Morgūnas A. 1696
 Morkūnas 1271, 1439
 Morkūnas G. 1696
 Morkūnas J. 1267
 Morkūnas Kazys 4, 22, 914, 1444
 Morkūnienė J. 1266
 Morkvėnas 1441
 Morozaitė Ripinija 1052
 Mortensenas Hansas 1603
 Motiejūnaitė Jurga 4, 914
 Motiejūnas 414, 1439
 Motūza Pranas 1209
 Motuzaitė 520
 Motuzas A. 1566
 Motūzas Osvaldas 1006
 Motuzas Pranciškus 5, 12, 22, 208, 209, 283, 1444, 1713
 Motuzas Remigijus 1082
 Motuzienė Ona Matilda 337
 Mozūra 1440
 Muchinas D. 1699
 Mučinskas Jonas 318, 1051
 Mučinskas Stasys 318
 Mučinskienė Anelė 1051
 Mugurevičius Evaldas 151
 Muikevičius 1427, 1436
 Muiznikas Matulis 166
 Mulevičius L.
 Mulevičius Leonas 195, 202–205, 208
 Mulokai 971, 1547
 Mulokaitė (Garškienė) Valerija 1546
 Mulokaitė (Meliūnienė) Jadvyga 1546
 Mulokaitė Jadvyga 958
 Mulokaitė Valerija 524
 Mulokaitė Zita 524
 Mulokas 1440
 Mulokas 86, 969
 Mulokas Jonas 9, 16, 958, 971, 916, 1350, 1542, 1546–1554, 1829, 1830
 Mulokas Juozas 342, 971, 1546
 Mulokas Petras 331, 958, 960, 962, 970, 1267, 1546
 Mulokas Rimas 1547, 1548, 1550, 1551, 1553
 Mulokas Vytautas 331, 377, 962, 971, 1171, 1269, 1546
 Mulokienė Jadvyga 1547
 Mulokienė Jadžė 1553
 Mulokienė Ona 331, 970, 1546
 Mulvinaite Elena 433, 435, 599
 Mulvinas 6, 13, 426, 430, 431, 1440
 Mulvinas A. 1218, 1696, 1698
 Mulvinas Alfonsas 10, 17, 21, 319, 428, 431, 433–440, 599, 607, 917, 1092, 1117, 1118, 1122, 1678, 1713
 Mulvinas Antanas 1010, 1060, 1062, 1086, 1087, 1199, 1695
 Mulvinas Pranas 319
 Mulvinas Saulius 1011
 Mulvinas Vladas 435, 439, 599, 624
 Mulvinienė Eleonora 6, 13, 21, 124, 368, 426, 428, 433–435, 439, 440, 599, 1117, 1218, 1713
 Mulvinienė Stasė 1076, 1087, 1695, 1696
 Mulvinskas 885
 Mural Marija 1089

- Mural Petras 1089
 Mural Pranas 1089
 Mural Stefanija 1089
 Muraliai 1457, 1562
 Muralienė (Juškaitė) Adelė 1055
 Muralienė (Lukoševičiūtė) Eleonora 560
 Muralienė (Stalaukaitė) Nijolė 554
 Muralienė Adelė 1130, 1141
 Muralienė Aleksandra 1413
 Muralienė Marė 869, 1413
 Muralienė Morta 552, 1413
 Muralienė Ona 552, 869, 1413
 Muralienė Stefa 870
 Muralienė Viktorija 578
 Muralis 1440
 Muralis 278
 Muralis Adolfas 869, 870, 1023
 Muralis Alfonsas 578
 Muralis Algis 578
 Muralis Alvydas 578
 Muralis Antanas 382, 552, 578, 924
 Muralis J. 1130
 Muralis Jonas 484, 552, 560, 578, 869, 936, 1055, 1141
 Muralis Juozas 578, 869, 890, 1268
 Muralis Jurgis 382, 1248
 Muralis Kazimieras 869
 Muralis Kazys 890
 Muralis Mykolas 552
 Muralis Pranciškus 578
 Muralis Romualdas 385, 552, 555, 924, 1207, 1218
 Muralis Stasys 869
 Muralis Valdas 578
 Muralis Viktoras 578
 Muralytė 1093
 Muralytė Adelija 869
 Muralytė Brigita 603
 Muralytė Bronė 578
 Muralytė Elena 552, 936
 Muralytė Elžbieta 552
 Muralytė Irena 483, 552, 576, 578, 1413
 Muralytė Irena 801, 936
 Muralytė Janina 578, 589
 Muralytė Kazė 552, 869, 936, 1093, 1124
 Muralytė Kazimiera 1413
 Muralytė Kazytė 1130
 Muralytė Konstancija 578
 Muralytė Kostė 1413
 Muralytė Monika 869
 Muralytė Nijolė 578
 Muralytė Ona 483
 Muralytė Stefa 746
 Muralius 1430, 1436
 Muralius Alfonsas 1413
 Muralius Algirdas 124
 Muralius Antanas 1413, 1420
 Muralius Jonas 1413
 Muralius Juozas 1413
 Muralius Jurgis 1413, 1420
 Muralius Romualdas 740, 940, 1419
 Muralo Elžbieta 1089
 Muralo Konstancija 1089
 Muralo Steponas 1089
 Murauskas 996
 Murauskas G. 1577, 1578
 Murauskas P. 1692
 Muravjovas 976, 1619
 Muravjovas Michailas 180, 204
 Murelienė (Mikėnaitė) Liudvika 1407
 Murelis Adomas 203
 Murelis Jonas 169
 Murelis Juozas 203
 Murelis Stanislovas 203
 Murnikas Grigorijus 219
 Murnikas J. 137
 Murnikas Jonas 169, 173
 Muroliai 1562
 Murolis Adolfas 887
 Murolis Alfonsas 541
 Murolis Alvydas 559
 Murolis Jonas 559, 882, 945
 Murolis Viktoras 559
 Murolytė Irena 559
 Murolytė Nijolė 559
 Murolius J. 949
 Musenovaitė Irina 1045
 Musenovaitė Ona 1045
 Musenovaitė Tatjana 1045
 Musenovas Afanasas 1045
 Musenovas Antipas 1045
 Musenovas Savelijus 1045
 Musenovas Tarasas 1045
 Musenovienė Oksana 1045
 Musnickaitė Genė 570
 Musnickaitė Malvina 570, 727, 1413
 Musnickas 717, 1420, 1433, 1436, 1440, 1710
 Musnickas Feliksas 382, 383, 402, 541, 543, 570, 1420
 Musnickas Jonas 570
 Musnickas Steponas 570
 Musnickas Vytautas 342, 570
 Musnickas Vladas 479, 1413
 Musnickienė Marė 1413
 Musnickienė Paulina 570
 Mustaič Edmundas 1089
 Musteikis 1439
 Mušinskas Jonas 348
 Muštvinškieinė Ekaterina 664
 Muzikavičius Vladas 1248
- ## N
- Nacevičius Stasys 91
 Nagelė 113, 1440
 Nagelė Danas 934
 Nagelė Jonas 173
 Nagelienė Pranė 698, 934
 Naginskas Stasys 1535
 Nagurka 1440
 Naidenova Andomija 1045
 Naikeliėnė Genė 1171
 Naikelis Gintautas 713
 Nakaitė 451
 Nakas 1441
 Nakas A. 396
 Nakas Ignotas 144
 Naktinis 1440
 Nakutis 1439
 Namajūnas 1441
 Namavičiūtė (Kemundrienė) Ona 496
 Namikas J. 1614
 Napoleonas, imperatorius 143, 789, 919
 Naprienė Elena 1697
 Naprys 1441
 Narbutaitė 1023, 1131
 Narbutaitė Albina 613
 Narbutaitė Janė 584
 Narbutaitė Judita 555, 1211, 1216, 1228
 Narbutaitė Marijona 934
 Narbutaitė Monika 614, 624
 Narbutaitė Veronika 1413
 Narbutaitė Verutė 756
 Narbutas 1268, 1439
 Narbūtas 1440
 Narbutas Albinas 614
 Narbutas Izidorius 144
 Narbutas Jonas 319, 614, 1120
 Narbutas Juozas 1413
 Narbutas Petras 319, 1413
 Narbutas Vytautas 479, 1413
 Narbutas Vitoldas 319, 399, 552, 555
 Narbutas Vladas 614
 Narbutienė 1023, 1422, 1436, 1710
 Narbutienė Elzė 553
 Narbutienė Marijona 614, 1413
 Narbutis 1439
 Narkevičius J. 1694
 Narkūnaitė Verutė 1134
 Narkūnas 1439
 Narkūnas Boleslovas 1134
 Narutis 1441
 Narutis Albina 1089
 Narutis Pranas 1089
 Nasedkinas Viktoras 1660
 Nastopka 1441
 Nasvytis Algimantas 1611
 Nasvytis Vytautas 1611
 Nateika 1442
 Natka 1440
 Naujalis J. 1164
 Naujikitė Elinga 1147
 Naujikas 1440
 Naujikas Martynas 169
 Naumovas Viačeslavas 1660
 Navackas 1440
 Navaičiukas 1442
 Navašinskas M. 470
 Navašinskas Mečislovas 471
 Navašinskieinė Danguolė 1062, 1065, 1066
 Navickai 741
 Navickaitė Alina 1104
 Navickaitė Anastazija 822
 Navickaitė Anelė 1048
 Navickaitė Emilė 767, 822
 Navickaitė Irena 1051, 1159
 Navickaitė Jolita 934
 Navickaitė Karolina 822
 Navickaitė Kazė 822, 823
 Navickaitė Konstancija 265
 Navickaitė Lina 551
 Navickaitė Marytė 814
 Navickaitė Uršulė 822, 823, 831
 Navickaitė-Balčiūnaitė Anelė 1286
 Navickas 715, 1439
 Navickas Adomas 238
 Navickas Algimantas 739
 Navickas Alijošius 265
 Navickas Andrius 238
 Navickas Antanas 767, 1048
 Navickas Bazilijus 265
 Navickas Edvardas 554
 Navickas Ignotas 265, 267
 Navickas Izidorius 230, 346, 371
 Navickas J. 1578
 Navickas Jonas 230, 767, 1048, 1278, 1295

- Navickas Juozapas 238, 1048
 Navickas Juozas 346, 372, 373, 1011, 1048
 Navickas Kostas 821–823
 Navickas Mykolas 265, 1051
 Navickas Petras 265
 Navickas Rimantas 739, 834, 1051
 Navickas Romualdas 1086
 Navickas Simonas 238
 Navickas Vincas 330, 1011
 Navickas Vincentas 265
 Navickas Vladas 739
 Navickienė 1419, 1430, 1436
 Navickienė Adelė 739, 741
 Navickienė Aleksandra 849
 Navickienė Angelė 822
 Navickienė Elena 555, 1235
 Navickienė Karolina 1051
 Navickienė Konstancija 330, 1011
 Navickienė Magdalena 265
 Navickienė Marijona 1048
 Navickienė Uršulė 1048
 Navikaitė Antanina 894
 Navikaitė Kazė 331, 975
 Navikaitė Kazimiera 1051
 Navikaitė M. 1118
 Navikaitė Marija 1117
 Navikaitė Marytė 249
 Navikaitė Ona 974
 Navikaitė Vanda 822
 Navikaitė Veronika 331, 975
 Navikas 1439
 Navikas (Novikas?) Jonas 319
 Navikas (Novikas?) Matas 319
 Navikas Antanas 894, 895
 Navikas B. 1694
 Navikas Izidorius 975
 Navikas J. 1535
 Navikas Jonas 235, 975, 1051
 Navikas Juozas 344, 975
 Navikas Matas 975, 1051
 Navikas Mataušas 895
 Navikas Stasys 1071
 Navikienė (Garškaitė) Ona 894, 895
 Navikienė Adelė 331
 Navikienė Anelė 1051
 Navikienė Ieva 331, 1051
 Navikienė Marijona 895
 Navulis 1441
 Nebilys 1442
 Nekrasovas 1131, 1594
 Nekrasovas Viktoras 1137
 Nekrošius Česlovas 121, 124
 Neliubas 156
 Neliubavičiūtė Marija 1071
 Neliupšis Juozas 1327, 1329
 Nemeikšys 1439
 Nemickas Jonas 121, 919
 Nemickas Sigitas 1086
 Nenartavičiūtė Erika 1370
 Neniškienė M. 1292
 Neniškienė (Dagytė) Valerija 983
 Neniškienė Marija 575
 Neniškienė Valė 1327, 1331
 Neniškis 1441
 Neniškis Jonas 575
 Neniškis Kazys 575
 Neniškis Vytautas 983
 Neniškytė G. 1096, 1097
 Nėris Salomėja 717
 Nestеровai 790
 Nezabitauskas Stanislavas 192
 Nezabitauskienė Marija Zofija Lucija 179
 Niauka 1442
 Niaukė 1442
 Niaukys 1442
 Niaura 1440
 Nydelis 384
 Nidelis Leibas 381, 382
 Nidra 209
 Nidra Bernardas 714
 Nidra Petras 106, 719, 720
 Nidra Pranas 714
 Nidraitė Vilma 714
 Nidrė Petras 714
 Nidrienė (Jakimavičiūtė) Akvilė 719
 Nidrienė Akvilė 693
 Niemčius 1442
 Nikitinas Ivanas 218, 219
 Nikolajus I 213, 907
 Nikonas 919
 Nikonovas 442
 Nilssonas Alva 1563
 Nindrė 1442
 Nissenas Ore 1563
 Nita 1442
 Nita Jurgis 173, 238, 239
 Nita Mataušas 238
 Nita Pranas 252
 Nita Zigmas 717
 Nitaitė Agota 252
 Nitaitė Aldona 717
 Nitaitė Kristina 262
 Nitaitė Ona 234
 Nitas Antanas 253, 262
 Nitas Bronius 718
 Nitas Felė 693
 Nitas Ignas 262, 717
 Nitas Jokūbas 234
 Nitas Jonas 718
 Nitas Jurgis 262
 Nitas Pranas 253, 717
 Nitas Zigmas 717, 718
 Nitiienė Elžbieta 234
 Nitiienė Karolina 718
 Niunka V. 1557, 1559
 Niurka 1441
 Niutonas 1131
 Nobelis Alfredas 1216
 Nokamas 386
 Norkevičiūtė Bronislava 723
 Norkūnaitė Bronė 837
 Norkūnaitė Verutė 511
 Norkūnas 608, 661, 772, 773, 838, 842, 845
 Norkūnas Balys 511, 837
 Norkūnas Petras 511, 836
 Norkūnas Romas 346, 372, 373
 Norkūnas Vytautas 835, 837
 Norkūnas Vitoldas 511, 1134
 Norkūnienė Elžbieta 178
 Norveišis Petras 157
 Novikaitė Marija 267
 Novikaitė Ona 267
 Novikas Juozas 1110
 Novikas Vilimas 267
 Novikienė Elžbieta 267
 Novikova (Vabolytė) Danutė Ona 1294
 Novikovas 1006
 Novikovas J. 472
 Nunka 1442
 Nuobarienė Birutė 1154, 1157, 1158
- O**
 Oblėnaitė Albina 1415
 Oblėnas 1420, 1430, 1435
 Oblėnas Ferdinandas 1415
 Oblėnas Petras 1415
 Oblėnienė Emilija 1415
 Ochmanskas J. 138
 Oginskiai 1228
 Okunienė-Fainienė Ritra Lėja 381
 Oleberka 386
 Olinskaitė Vanda 1120
 Orda 1439
 Orda Napoleonas 190, 194
 Orelovičius Benjaminas 381
 Orintas A. 1704
 Orka 381
 Orlanaitė Birutė 330
 Orlanaitė Genė 332, 1024
 Orlanaitė Milda 330
 Orlanaitė Ona 330, 588, 1024
 Orlanaitė Regina 332
 Orlanas 1442
 Orlanas Andrejus 1284
 Orlanas Bronius 1024
 Orlanas Jonas 203, 330, 1024, 1271, 1290
 Orlanas Julius 332, 1024, 1275
 Orlanas Jurgis 348
 Orlanas Kazimieras 319, 331, 1024
 Orlanas Kazys 1024
 Orlanas Martynas 203
 Orlanas Mečys 319, 348
 Orlanas Petras 319
 Orlanas Povilas 1024, 1271
 Orlanas Pranas 319, 555, 1024
 Orlanienė Elvyra 1024
 Orlanienė Emilija 330
 Orlanienė Kazimiera 332, 1024
 Orlanienė Natalija 1382
 Orleanas Ernestas 1047
 Orleanas Liudas 1047
 Orlikevičius Stasys 239
 Orlonas Jonas 1146
 Orlonienė Eleonora 1146
 Orlovas Feoktistas 216
 Orlovas Gediminas 1719
 Ormanaitė Elžbieta 1585
 Ormanaitė Sofija 239
 Ormanas Jokūbas 239
 Ormanas Petras 239, 240
 Ormanienė Marija 239
 Oshry E. 391
 Osipovienė Marija 1044
 Osipovaitė 624
 Osipovaitė Fecinija 1046
 Osipovaitė Gravenija 1045
 Osipovaitė Klaudija 1044
 Osipovaitė Monika 247
 Osipovaitė Praskovja 1045
 Osipovas 1434, 1436
 Osipovas Aleksandras 597, 877, 1044
 Osipovas Aleksas 121
 Osipovas Antanas 212
 Osipovas Arkadijus 124
 Osipovas Filipas 1045, 1419
 Osipovas Fiodoras 1045
 Osipovas Ipatas 214, 216, 222, 1045
 Osipovas Jonas 1045
 Osipovas Karpas 1045
 Osipovas Kirila 212

- Osipovas Kirilas 207
 Osipovas Kuprinas 1046
 Osipovas Pavelas 398
 Osipovas Pavlas 1419
 Osipovas Pilypas 602
 Osipovas Platonas 398, 1046
 Osipovas Povilas 214, 433, 612, 1044
 Osipovas Varfolomėjus 1045
 Osipovas Vasilijus 1045
 Osipovas Vlasas 207
 Osipovienė Elena 1045
 Osipovienė Frakinija 1045
 Osipovienė Tatjana 1045, 1046
 Ostrauskaitė Regina 986, 990
 Ostrauskas 980
 Ostrauskas Jonas 986, 990
 Ostrauskienė Kostė 986, 990
 Ovidii Nasonis P. 1216
 Ozolas 209
 Ozolas Romualdas 1822
- P**
- Paalksnienė Darata 326
 Paalksnienė Seliomėja 761
 Paalksnienė Stefanija 326
 Paalksnys 1442
 Paalksnis Anatolijus 326
 Paalksnis Antanas 309, 326
 Paalksnis Stasys 310, 326
 Paalksnis V. 784
 Paalksnis Vladas 309, 310, 326, 761
 Paalksnytė Janina 326
 Paberžis 1440
 Paberžytė L. 1703
 Pacevičienė D. 1096
 Pačebutas 1440
 Pačebutas Albertas 121
 Pačebutas Antanas 6, 13, 464, 1713
 Padaiga V. 1693
 Pagirienė Aldona 934
 Pagirys 1440
 Pagirys Ignas 1051
 Pagirys Vytautas 934
 Pailšienė (Šimanauskaitė) Ona 736, 1294
 Pailšys Algis 734
 Pailšys Jonas 551, 734, 736
 Pailšys Vytautas 734, 736
 Pailšytė Zita 734
 Pailšius 1440
 Pajarskas 1441
 Pajeda 1441
 Pakalikas 1442
 Pakalnis 1439
 Pakalniškis 835
 Pakarklis Povilas 140
 Pakaušis 1440
 Pakniai 451
 Pakšytė Eleonora 1060, 1062
 Pakštas 1441
 Pakštas K. 1216
 Palata 1442
 Palavinskaitė Virginija 1160
 Palavinskas Jonas 1159
 Palavinskienė J. 1159, 1160
 Paleckis J. 1216
 Paleckis Justas Vincas 4, 914, 1719
 Palienė Danutė 1063
 Paliukevičius Jeronimas 957
 Palionis Alfonsas 1592
 Paliukas Saturninas 1124
 Paliulionis Petras 823
 Paliulis 1439
 Paliuškina Ema 1659
 Palivonas 1440
 Palskys 1440
 Palšis 1439
 Palšiūnas 1440
 Paltarokas Kazimieras 538, 539, 1018, 1539, 1540, 1546
 Pamakštys 1440
 Panavienė Julija 1158
 Pancekauskienė Nijolė 500
 Panfilovas 790
 Panfilovas Vasilijus 260
 Pankevičiai 451
 Papaurėlis 1440
 Paplauskienė (Savickaitė) Birutė 1195
 Papuišys 1442
 Parnavas Kazimieras 739
 Paršonis 1440
 Parulskaitė Albina 1051
 Parulskiai 230
 Parulskienė Anelė 374, 1051
 Parulskis 1692
 Parulskis Antanas 374, 1051
 Pašilys 1440
 Paškauskaitė Anelė 613
 Paškauskaitė Birutė 1044
 Paškauskaitė Bronė 1005, 1044
 Paškauskaitė Ona 1044
 Paškauskaitė Zita 517
 Paškauskas 517, 605, 1096, 1420, 1427, 1435, 1439
 Paškauskas Algis 1060
 Paškauskas J. 394, 395, 1548
 Paškauskas Jonas 542, 739, 1044, 1416
 Paškauskas Juozas 543
 Paškauskas Pranas 433, 614, 1044, 1419
 Paškauskienė Angelė 1044
 Paškauskienė Kazimiera 1044
 Paškauskienė Nastazija 739
 Paškauskienė Nastė 1416
 Paškauskienė Teklė 1416
 Paškevičius 1439
 Paškevičius A. 1697
 Paškevičius I. J. 31
 Paškevičius Lioginas 1528
 Paškonis 1440
 Pašuta Vladimiras 140, 141
 Patapova Jugasė 947
 Patapovai 794, 1040
 Patapovas Abrosimas 1040
 Patapovas F. 1039
 Patapovas Fiodoras 1040
 Patapovas Jafimas 794
 Patapovas Jeremas 319
 Patapovas Jonas 441, 947
 Patapovas Martynas 441
 Patapovas Petras 319
 Patapovas Segiejus 947
 Patapovas Sevelijus 1040
 Patapovas Steponas 441
 Patkauka 1440
 Patkauskas 1440
 Paukštė Vilhelmas 1642
 Paukštelienė Kazė 1417
 Paukštelis 1420, 1430, 1436, 1460
 Paukštelis Bronius 1417
 Paukštelis Bronius 750
 Paukštelis Jonas 750, 1417
 Paukštelis Viktoras 727, 750, 1417
 Paukštis Antanas 1564
 Paulauskas 1439
 Paulenytė Ona 1124
 Paulionis J. 1578
 Paulionytė Emilija 1597
 Pauliukas 1440
 Paulius VI, popiežius 1543, 1544
 Paunksnienė (Griškėnaitė) Ona 7, 10, 14, 17, 864, 953, 915, 917, 1025, 1686, 1713
 Paunksnis 1440
 Paunksnis Deimantas 866
 Paunksnis Drąsutis 866
 Paurienė Rita 1207
 Paurys 1441
 Pautenis 1440
 Pautienė 1442
 Pautienis Aleksas 1091
 Pautytė Kotryna 789
 Pauža Jonas 1119
 Pavarotnikaitė Aldona 767
 Pavarotnikaitė Stefanija 813
 Pavarotnikas Antanas 767
 Pavarotnikas Ignas 115, 767
 Pavarotnikas Ignotas 121, 813
 Pavarotnikas Jonas 310, 767
 Pavarotnikas Kostas 767
 Pavarotnikas Stasys 310
 Pavarotnikienė Marijona 767
 Pavilavičienė 451, 1516
 Pavilavičienė Albina 1414
 Pavilavičienė Bronė 1414
 Pavilavičius 427, 429, 1424, 1435
 Pavilavičius (Povilavičius?) Bronius 319
 Pavilavičius (Povilavičius?) Juozas 319
 Pavilavičius Bronius 1414
 Pavilavičius Jonas Alfredas 1414
 Pavilavičius Julius 427
 Pavilavičius Juozas 1414
 Pavilavičius Petras 1414
 Pavilavičius Vytautas 1414
 Pavilavičiūtė Genė 1414
 Pavilavičiūtė Stefanija 1414
 Pavilionis 1439
 Pavilonienė Giedrė 1071
 Pavinkšnis 1440
 Pavlovskis 241
 Pavorotnikaitė Anelė 817
 Pavorotnikaitė Julija 567
 Pavorotnikaitė Kostė 767
 Pavorotnikaitė Nastė (Anastasija) 767
 Pavorotnikaitė Stefa (Stefanija) 767
 Pavorotnikas 1440
 Pavorotnikas Ignas 1005
 Pavorotnikas Jonas 767
 Pavorotnikas Kazys 767
 Pavorotnikas Povilas 567
 Pavorotnikienė Anelė 767
 Pavorotnikienė Emilija 767
 Pavorotnikienė Magdalena 767
 Pavorotnikienė Ona 767
 Pavorotnikienė Rozalija 767
 Pavorotnikienė Stasė 767
 Pavorotnikovas Jonas 1141
 Paznėkas 1439
 Pecukonytė Danutė 1071
 Pecukonytė Jadvyga 1071
 Pečiulis A. 969
 Pečiūra 1441

- Pečiūra Darius 584
 Pečiūra Rimantas 584
 Pečiūraitė Sandra 584
 Pečkauskaitė-Satrijos Ragana P. 1546
 Peikštenis 1440
 Pekšys 1440
 Peldžius 1439
 Peminas V. 1694
 Penas Mendelis 381
 Perednytė Emilija 1659
 Perekšlis 1440
 Perekšlis Kostas 294, 821, 849
 Periokas Algis 655
 Pernavai 451
 Pernavas 1440
 Pernavas Kazys 1327, 1328, 1331
 Peseckas Leonas 1615
 Pesetalis 1131
 Pesliakas 1620
 Pesliakas Konstantinas 1619
 Pestinis 1440
 Pešelis 1440
 Peškaitis 1440
 Petkevičius 206, 241, 1439
 Petkevičius Merkelis 1211
 Petkevičius Zenonas 1119
 Petkevičiūtė Teklė 865
 Petkūnas 1439
 Petkūnas Marijonas 391
 Petkūnienė (Petrylaitė) Vida 1159
 Petkūnienė Onytė 1072
 Petkus V. 174
 Petraitis 433, 435, 513, 1459
 Petraitis Algis 726
 Petraitis Jonas 725
 Petraitis Juozas 725, 726
 Petraitis Kęstutis 726
 Petraitis Rimantas 726, 1077
 Petraitis Vilhelmas 725
 Petraitis Vytautas 726
 Petraitytė 1093
 Petraitytė Nijolė 726
 Petraitytė Ramutė 725
 Petraitytė Stasė 725, 1021
 Petras Deksnys 1413
 Petras I 167
 Petrašiūnas Aloyzas 22, 75, 190, 257, 273, 279, 392, 394, 415, 424, 527, 536, 537, 546, 588, 590, 721, 728, 922, 928, 929, 957, 985, 1020, 1027, 1030, 1031, 1033, 1034, 1036, 1185, 1345–1347, 1350–1364, 1668, 1713
 Petrauskai 754
 Petrauskaitė 1334
 Petrauskaitė Elena 577
 Petrauskaitė Eleonora 1043
 Petrauskaitė Elžbieta 261
 Petrauskaitė Stanislava 1519
 Petrauskaitė Vida 577
 Petrauskas 388, 705, 1439
 Petrauskas E. 969
 Petrauskas Jonas 1043, 1286
 Petrauskas Juozas 1043
 Petrauskas K. 1595, 1633
 Petrauskas Marius 1574
 Petrauskas Mikas 1164
 Petrauskas Vytautas 1043
 Petrauskienė Uršulė 619, 1043, 1286
 Petrėnas 980
 Petrėnas Juozas 992
 Petrėnienė Bronė 992
 Petryla 1439
 Petryla Algis 881
 Petryla P. 1641
 Petrylaitė Žydrūnė 881
 Petronaitė Birutė 724
 Petronis 1439
 Petronis Gintautas 589
 Petronis Petras 589
 Petronytė Birutė 589
 Petrovas Ananijus 216
 Petrulienė J. 1697
 Petrulis 1440
 Petrulis A. 1608
 Petrulis J. 1323, 1324
 Petrulis L. 34
 Piekšys 1442
 Pielaitė 1528
 Pielytė Vanda 1123
 Pienaitė Ieva 235
 Piepalis 1442
 Pieškaitė Indrė 584
 Pieškus Juozas 584
 Pieškus Vismantas 584
 Pietaris 1595
 Pieviškis 1440
 Pikturna I. 1693
 Pilatas 1442
 Piličiauskas G. 126
 Pilipavičiai 557, 1003
 Pilipavičienė 1003
 Pilipavičienė Birutė 1178
 Pilipavičienė Jadvyga 1118
 Pilipavičienė Kazė 1002
 Pilipavičius 441, 1003
 Pilipavičius Antanas 905, 1002
 Pilipavičius Bronius 1002
 Pilipavičius Petras 341, 350, 527, 1002, 1286
 Pilipavičius Pranas 350
 Pilipavičiūtė Emilė 1002
 Pilipavičiūtė Irena 1002
 Pilipavičiūtė Stefa 1002
 Pilipienė Alvana 1171
 Pilka Jurgis 235
 Pilka Kazimieras 235
 Pilka Martynas 235
 Pilka Stanislovas 235
 Pilikai 264
 Pilkaitė Kristina 235
 Pilkauskai 1235
 Pilkauskas 1440, 1698
 Pilkauskas Vaclovas 340, 352, 379
 Pilkauskienė Janina 348
 Pilkelis 157
 Pilkelis Baliulis 156
 Pilkienė Sofija 234, 235
 Pimanas 928
 Pimpė 1440
 Pimpė Alfonsas 834
 Pimpė Asta 834
 Pimpė Lina 834
 Pimpė Rolandas 834
 Pimpė Valentinas 834
 Pimpė Voldemaras 834
 Pintkis 1442
 Pipikaitė Elena 788
 Pipikas 1441
 Pipikas Juozas 418
 Pipikas Laurentijus 788
 Pipikienė Barbora 788
 Pipynė 1440
 Pipinienė Kristina 252
 Pipinis 1440
 Pipinys 1440
 Pipinytė Elena 1138
 Pipiras 1439
 Pyragius 1440
 Piskarskas 1440
 Pitinienė Sofija 237
 Pitrėnas 1440, 1528
 Pivoriūnas 1440
 Pivoriūnas A. 1618
 Pivorius K. 1703
 Plechavičius Povilas 855, 961, 971, 1057
 Pleita 1440
 Plepys 1440
 Plerpa 1440
 Pleška 1440
 Plešytė Janina 1063
 Plevakas Jonas 188
 Plevokas Jonas 144, 1619, 1620
 Pliūraitė Aniceta 1009
 Plomina Katra 1309
 Plungė A. 1695
 Plutelytė 425
 Pocius Petras 1608
 Podolskas 1541
 Podvalinovas Jefimas 761
 Polivonaitė Emilija 739
 Polivonis Julius 739
 Polovinskas R. 1275
 Pontagai 382
 Pontagas 1442
 Pontagas Krišius 381
 Pontagienė 1420
 Pontogaitė Paulina 1413
 Pontogas 1427, 1436
 Pontogas Antanas 1413
 Pontogas Krišius 1413
 Pontogas Petras 1413
 Pontogienė Paulina 1413
 Pontonas 1420
 Popovas Grigas 169
 Popovas M. 24
 Porsimas Martynas 173
 Portnojus Leizeris 381, 382
 Posta L. 64
 Pošiūnienė D. 1694
 Poška 1439
 Potapova Aksinija 346
 Potapova Akulina 346
 Potapova Feodosija 1045
 Potapova Praskovja 346
 Potapovaitė Agafija 1045
 Potapovaitė Ana 1046
 Potapovaitė Darija 1045, 1046
 Potapovaitė Elena 1045
 Potapovaitė Eugenija 1047
 Potapovaitė Evdokija 1045
 Potapovaitė Makrina 1046
 Potapovaitė Marija 1047
 Potapovaitė Matryona 1046
 Potapovaitė Nastė 1045
 Potapovaitė Ona 1045
 Potapovaitė Tatjana 1045
 Potapovaitė Ustinija 1045
 Potapovas 205, 1434, 1436
 Potapovas A. 379
 Potapovas Abrosimas 355
 Potapovas Afanasas 1051
 Potapovas Aksenijus 1666
 Potapovas Aksentijus 350, 354
 Potapovas Aleksandras 1045, 1620
 Potapovas Aleksejus 1045, 1419

- Potapovas Benediktas 342
 Potapovas Epifanas 1046
 Potapovas Fedula 398
 Potapovas Feodoras 1420
 Potapovas Finogėjus 1046
 Potapovas Fiodoras 319, 342, 382, 1045, 1046
 Potapovas Ivanas 398, 485
 Potapovas Jeremiejus 1045
 Potapovas Jevstifėjus 1047
 Potapovas Jonas 345, 1045–1047
 Potapovas Kirilas 207, 1045
 Potapovas Kuzma 1047
 Potapovas Maksimas 1046
 Potapovas Martinas 1046
 Potapovas Martynas 342, 363
 Potapovas Petras 348, 1045
 Potapovas Savelijus 207, 319, 348, 441
 Potapovas Semionas 1045
 Potapovas Steponas 1046
 Potapovas Tarasas 1045, 1046
 Potapovas Viktoras 1046
 Potapovas Vikula 1045
 Potapovas Vinadzėjus 350
 Potapovienė Agafja 1046
 Potapovienė Barbara 1045
 Potapovienė Elena 1046
 Potapovienė Martiona 1045
 Potapovienė Melanija 1051
 Potapovienė Natalija 1045
 Potapovienė Ona 1045
 Potapovienė Taizija 1047
 Potapovienė Vasilisa 1047
 Potašenka G. 212
 Povilaitis B. 1266, 1291
 Povilaitis J. 1697
 Povilavičiai 596, 620, 787, 795, 802
 Povilavičienė 977
 Povilavičienė A. 1139
 Povilavičienė Albina 331
 Povilavičienė Alena 621
 Povilavičienė Anelė 979
 Povilavičienė Elena Aldona 1208
 Povilavičienė Joana 621
 Povilavičienė Juana 620
 Povilavičienė Karolina 619
 Povilavičienė Magdalena 801, 802, 803
 Povilavičienė Uršulė 795
 Povilavičienė-Ginotienė (Butėnaitė) Ona 802
 Povilavičius 1011, 1439, 1666
 Povilavičius 421, 440
 Povilavičius 551, 613, 616, 617, 885
 Povilavičius Alfonsas 368, 1529
 Povilavičius Algis 621
 Povilavičius Alius 331
 Povilavičius Antanas 621
 Povilavičius Benediktas 632
 Povilavičius Giedrius 621
 Povilavičius Ignas 620, 621
 Povilavičius Ignotas 795, 801, 803
 Povilavičius Jokūbas 178
 Povilavičius Jonas 620, 621, 801, 979
 Povilavičius Julius 115, 621
 Povilavičius Juozas 567, 1216
 Povilavičius Kazimieras 795, 796, 801–803, 815
 Povilavičius Kazys 204, 620, 791, 795, 802, 1290
 Povilavičius Kęstutis 621
 Povilavičius Motiejus 795, 801
 Povilavičius Petras 620, 621, 801
 Povilavičius Povilas 567
 Povilavičius Pranas 802, 815
 Povilavičius Rimantas 331
 Povilavičius Tadas 325, 619, 620, 1284
 Povilavičius Valius 621
 Povilavičius Viktoras 979
 Povilavičius Vladas 621
 Povilavičius Zenius 621
 Povilavičiūtė 511, 1008
 Povilavičiūtė Adelė 621, 802, 815
 Povilavičiūtė Akvilė 621
 Povilavičiūtė Albina 1004
 Povilavičiūtė Angelė 802
 Povilavičiūtė Aušra 621
 Povilavičiūtė Birutė 621
 Povilavičiūtė Elena 815
 Povilavičiūtė Elžbieta 801
 Povilavičiūtė Emilija 803, 1211, 1216
 Povilavičiūtė Julija 567, 568, 1211, 1216
 Povilavičiūtė Marė 620
 Povilavičiūtė Marijona 567
 Povilavičiūtė Marytė 565, 566
 Povilavičiūtė Monika 247, 619, 803
 Povilavičiūtė Ona 801, 802, 805, 816
 Povilavičiūtė Palma 568
 Povilavičiūtė Palmira 564, 565, 567
 Povilavičiūtė Ramunė 621
 Povilavičiūtė Rasa 621
 Povilavičiūtė Stefa 979
 Povilavičiūtė Tafylia (Teofilė) 620
 Povilavičiūtė Valė 565, 567
 Povilavičiūtė Valerija 564, 567
 Povilavičiūtė Zosė 808, 1007
 Povilionis 1439
 Pivilonis A. 470
 Pivilonis Eugenijus 1077
 Pivilonis Vytautas 1208
 Povorotnikas Tadaušas 1634
 Povorotnikovas Jonas 10, 17, 342, 917, 1634, 1635
 Powellis Badenas 1536
 Pozdniakovas 1556
 Pračkys 1441
 Prakaitas 1440
 Prakapavičienė Salomėja 1009
 Prakapavičius Antanas 1009
 Prakapavičius Jonas 1009
 Prakapavičius Juozas 812
 Prakapavičiūtė Emilė Uršulė 1008
 Prakapavičiūtė Uršulė 1009
 Prakas 1440
 Pranaitis Jonas 428
 Pranas Bulovas 1413
 Prancūnaitė Elena 722
 Prancūnaitė Emilija 722
 Prancūnaitė Genė 722, 746
 Prancūnaitė Ona 722
 Prancūnas 1439
 Prancūnas Alfonsas 722
 Prancūnas Jonas 699, 722
 Prancūnas Kazys 722, 725
 Prancūnienė Veronika 722
 Pranckus Jokūbas 173
 Pranevičius 1058
 Pranevičius Jonas 1623
 Praniauskas Stasys 1062, 1065, 1120
 Pranskas A. 1700
 Pranskūnaitė 1093
 Pranskūnas V. 511, 1695, 1696, 1700, 1701, 1704
 Prascienaitė Birutė 995
 Prascieniai 1001
 Prascienienė 995
 Prascienis Viktoras 995
 Prascienius 1440
 Prascienius Kazys 325, 995
 Prascienius P. 1696–1698
 Prascienius Viktoras 325, 1001
 Praulickas 1287
 Pretkus 1440
 Prievėlyus 1441
 Priuferis Janas 1592
 Pročkaitienė Julija 1167
 Pročkys 1441
 Protasevičius 1543
 Prozorovas I. 212, 213
 Prozorovskis Anatolijus 190, 196
 Pručinskienė Aldona 973
 Prūdnikas 263, 965
 Prūdnikas Krišius 263, 965, 966
 Prūdnikas Osvaldas 966
 Prudnikas V. 1695
 Prūdnikas Vilmaras 966
 Prūdnikienė 263
 Prūdypis Petras 263
 Prunskai 956
 Prunskaitė Aldona 941, 942
 Prunskaitė Aušra 732
 Prunskaitė Eugenija 953, 955
 Prunskienė Aldona 732
 Prunskienė Kazė 953
 Prunskis Juozas 1535, 1538, 1553, 1697
 Prunskūnaitė Elena 938
 Prunskus 927
 Prunskus Aloyzas 953
 Prunskus Antanas 732, 953
 Prunskus Juozas 337
 Prunskus Petras 953
 Prunskus Ramūnas 732
 Prunskus Saulius 732
 Prunskus Vladas 953, 954
 Prūsas 1439
 Pševlockis Stasys 1089
 Pšezdeckienė 381
 Pšezdeckienė Marija 240
 Pšezdeckis 110, 113, 452, 538, 791, 843
 Pšezdeckytė Elžbieta 113
 Pšezdeckytė Marija 113
 Pšezdeckiai 206
 Pšezdzeckis 1280, 1289
 Pšezdzeckis Janas (Jonas) 292, 293, 307, 705, 1621
 Ptkielis 1442
 Pučinskaitė Elžbieta 266
 Pučinskaitė Kotryna 266
 Pučinskas Andrius 266
 Pučinskas Gintas 1236
 Pučinskas Jonas 266
 Pučinskas Mykolas 266
 Pučinskas Stanislovas 266
 Pučinskienė Marijona 266
 Pučka 551
 Pučka Algirdas 845, 846
 Pučka Donatas 843
 Pučka Jonas 636, 835, 836, 843–846, 1145, 1146, 1158, 1289, 1329
 Pučka Jurgis 843

- Pučka Kęstutis 845
 Pučka V. 269, 611, 1138, 1144,
 1160, 1166, 1268, 1277, 1288, 1694–
 1696
 Pučka Vincas 821, 836, 843, 846,
 1268, 1271, 1275, 1276, 1278, 1288,
 1289, 1329
 Pučka Vytautas 844, 1067, 1159,
 1161–1167, 1174, 1459, 1704
 Pučka Vladas 835, 836, 844–846,
 849, 1275, 1295, 1324, 1328, 1329
 Pučkaitė Birutė 845
 Pučkaitė Elena 835, 844
 Pučkaitė Julija 846
 Pučkaitė Palmira 844
 Pučkelis 1442
 Pučkienė (Matiukaitė) Ona 1337
 Pučkienė Monika 845, 846, 1146
 Pučkienė Ona 845
 Pučkienė V. 1066, 1160, 1696, 1697
 Pučkienė Valerija 1065, 1076, 1160
 Pučkienė Veronika 846
 Pūgžlys 1440
 Pūgžlys 1440
 Pūgžlytė Anelė 1053
 Pūgžlytė Elzė 972
 Pūgžlytė Elžbieta 1117
 Puida 1439
 Puipa Algirdas 1642
 Pukėnai 838
 Pukėnaitė 710
 Pukėnaitė Airida 639
 Pukėnaitė Alvyda 639
 Pukėnaitė Ilona 639
 Pukėnaitė V. 1334
 Pukėnaitė Vaiva 639
 Pukėnaitė Valė 1340
 Pukėnas 710, 1039
 Pukėnas Arvydas 638, 640
 Pukėnas Daumantas 639
 Pukėnas Deividas 639
 Pukėnas Jonas 638–640
 Pukėnas Justas 639
 Pukėnas Laimutis 638–640
 Pukėnas Nerijus 638
 Pukėnas Petras 638, 640
 Pukėnas Povilas 639
 Pukėnas Renaldas 638, 640
 Pukėnas Tautvydas 639
 Pukėnas Vaidas 639
 Pukėnas Vytautas 837, 1294
 Pukėnienė Ona 837, 849
 Pukėnienė Palma 639, 640
 Puknys 1440
 Puknys Antanas 117, 118, 121, 124
 Pulcin Eduard 1089
 Pulmickaitė Adelė 1125
 Puluikis 1440
 Puluikis Linas 939
 Puluikis Petras 939
 Puluikis Virgis 939
 Pumputienė Elzbieta 722
 Pumputis 1439
 Pumputis J. 1695
 Pumputis Petras 1091
 Pundzius Bronius 1607, 1608
 Pundzuliėnė Irena 552
 Pundžiulienė 1430, 1436, 1710
 Pundžiulienė Teresė 382, 1413,
 1420
 Pundžiulis Augis 942
 Pundžiulis Rimantas 594, 942
 Pundžiulis Vidas 942
 Pundžiulytė Akvilė 594, 1413
 Puodžiūnas 1439
 Puodžiūnas Kazimieras 236
 Pupeikis 1440
 Pupelienė (Juodelytė) Zita 9, 15,
 916, 1390, 1713, 1719
 Pupelienė Eleonora 569
 Pupelis 588, 1440
 Pupelis Algirdas Jonas 569
 Pupelis Jonas 510, 569
 Pupelis Nerijus 569, 1719
 Pupelis R. 1704
 Pupelis Romanas 569, 1719
 Pupelytė Edita 569
 Pupelytė Ona 763
 Pupieniai 227, 228, 231, 980, 1283
 Pupienienė 1321
 Pupienienė (Daščioraitė) Kazė 1335
 Pupienienė (Muralytė) Konstancija
 1294
 Pupienienė (Šimkūnaitė) Domicėlė
 802
 Pupienienė Agota 981
 Pupienienė Antanina 763
 Pupienienė Elzbieta 763, 981, 984,
 990
 Pupienienė Emilija 763
 Pupienienė Ermina 763
 Pupienienė K. 1335, 1336
 Pupienienė Karolina 763
 Pupienienė Kazė 1335, 1336
 Pupienienė Konstancija 986, 989
 Pupienienė Ona 981, 989, 990, 992,
 1002
 Pupienienė S. 1186, 1698
 Pupienienė Vanda 1060
 Pupienis 980, 1327, 1440
 Pupienis A. 981, 986, 1700
 Pupienis Algimantas 763
 Pupienis Algis 763
 Pupienis Andrius 981
 Pupienis Antanas 204, 763, 790,
 980, 986, 989, 992, 1002, 1010,
 1059, 1061, 1087, 1114, 1123, 1202,
 1406
 Pupienis Bronius 733, 1002
 Pupienis Ignotas 204
 Pupienis Izidorius 983, 990
 Pupienis Jonas 230, 343, 357, 365,
 392, 400, 981, 986, 989, 990, 1004,
 1018, 1268
 Pupienis Juozapas 981
 Pupienis Juozas 7, 14, 204, 980–
 982, 990, 1444, 1713
 Pupienis Jurgis 981
 Pupienis Kazimieras 981, 983, 984
 Pupienis Kazys 763, 980, 987, 988,
 990
 Pupienis Kostas 763, 1055
 Pupienis Ksaveras 983, 986, 990
 Pupienis Liudas 989
 Pupienis Liudvikas 893, 1009
 Pupienis Petras 342, 763
 Pupienis Pranas 634, 763, 981, 988,
 990, 1290
 Pupienis Silvestras 790, 796, 815
 Pupienis Stanislovas 1335
 Pupienis Stasys 763, 981, 990
 Pupienis Valdas 733
 Pupienis Valentinas 1172
 Pupienis Viktoras 508, 992, 1171,
 1271, 1283, 1294
 Pupienis Vytautas 763
 Pupienis Voldemaras 763
 Pupienytė Adelė 983, 990
 Pupienytė Aldona 763
 Pupienytė Angelė 981
 Pupienytė Antanina 763
 Pupienytė Barbora 790
 Pupienytė Danė 983, 990
 Pupienytė Danutė 763, 1136, 1323,
 1324
 Pupienytė Elžbieta 790
 Pupienytė Emilė 900
 Pupienytė Emilija 989
 Pupienytė Evelina 1192
 Pupienytė Gertrūda 981, 990
 Pupienytė Janė 990
 Pupienytė Jurgita 733
 Pupienytė Kostė 992
 Pupienytė Laima 900
 Pupienytė Laimutė 763
 Pupienytė Marytė 1002
 Pupienytė Ona 986, 989, 990
 Pupienytė Pranciška 796, 809, 815
 Pupienytė Regina 733
 Pupienytė Stasė 763
 Pupienytė Ursulė 811, 981, 983,
 990
 Pupienytė Vanda 763, 981, 990
 Pupienytė Veronika 763
 Pupienytė-Pupienienė A. 993
 Pura V. A. 36
 Puras Pranas 1122
 Purenaitė Elvyra 676
 Purenaitė Elza 676
 Purėnas Antanas 1657
 Purenas Janis 676
 Puricka 1039
 Purickaitė Bronė 1039
 Purickaitė Jadvyga 1039, 1041
 Purickaitė Jadzė 1133
 Purickas 1040
 Purickas J. 1037
 Purickas Petras 1039
 Purickienė Ona 1039
 Puriuškiėnė Stefa 1003
 Puriuškis 1441
 Puriuškis Jonas 368
 Puriuškis Petras 343, 366
 Puriuškis Vidmantas 1003
 Puriuškytė 1003
 Puronaitė Margarita 499
 Puronas 1441
 Purtulienė 553
 Purtulienė Marijona 553
 Purtulys 1440
 Purtulis 553
 Pūslys 1440
 Puščiūtė Danutė 1071
 Puškas 1442
 Puškinas A. S. 1131, 1594, 1662
 Putra 1440
 Putrimas 1440
 Putrinskas 599, 1440
 Putrinskas-Galvanuskas K. 760,
 768
 Putriūnaitė Ona 999
 Putriūnas 1287, 1440
 Putriūnas Antanas 999
 Putriūnas Jonas 999, 1286
 Putriūnienė Ona 999
 Putriūnienė Severija 1329, 1332
 Putvinaitė 702
 Putvinskas Vytautas 460, 462
 Putvinskiėnė (Baltušytė) Palma 1294

- Putvinskis 1176
 Puzelis 1440
 Puzinas 1439
 Puzinkevičius 1440
 Pžezdeckis 1271
 Pžezdzieckiai 1193
- R**
- Ra(d)zevičienė Ona 767
 Ra(d)zevičius Jonas 767
 Ra(d)zevičius Kazys 767
 Racinytė Ona 261
 Račinskas A. 1578
 Račinskas Antanas 1091
 Račkaitienė Marija 1236
 Račkauskas Karolis-Vairas 1602
 Radeckienė (Trečiokaite) Aldona 7, 14, 915, 1029, 1404, 1713
 Radietis L. 1693
 Radnys 1441
 Radvila Jurgis 1543
 Radvila Kristupas 137, 143, 159
 Radvila Mikalojus 152
 Radvilavičienė D. 1169
 Radvilos 154, 1539
 Radzevičiai 228, 229
 Radzevičienė 971
 Radzevičienė Anelė 947
 Radzevičienė Emilija 1051
 Radzevičienė Marijona 989
 Radzevičienė Nastė 1004, 1051
 Radzevičius 110, 980
 Radzevičius 998, 1439
 Radzevičius Antanas 294
 Radzevičius Benediktas 947
 Radzevičius Gediminas 995
 Radzevičius Jonas 342, 947, 989, 995, 1004
 Radzevičius Juozas 1051
 Radzevičius Kazys 319, 442, 1004
 Radzevičius Petras 947
 Radzevičius Rimantas 995
 Radzevičius Rimantas Antanas 1062
 Radzevičius Stasys 319
 Radzevičiūtė (Januškevičienė) Janina 482
 Radzevičiūtė Emilė 947
 Radzevičiūtė Janina 947
 Radzevičiūtė Marytė 998, 1004
 Radzevičiūtė Ona 1051
 Radzevičiūtė Rožė 989
 Radzevičiūtė Valė 1051
 Radzikauskas 1595
 Radžiūnas Jonas 558
 Ragaišis 1439
 Ragauskaitė A. 1411
 Ragauskas 1439
 Ragauskas Aivas 4, 914
 Ragelienė 1430, 1436
 Ragelienė Adelė 848, 1171
 Ragelienė Akvilė 1519
 Ragelienė Anastazija 842
 Ragelienė Elena 832, 835
 Ragelienė Emilija 1413
 Ragelienė Irena 1653
 Ragelienė Marija 833, 849
 Ragelienė Marytė 833
 Ragelienė Ona 1413
 Ragelienė Paulina 1232
 Ragelis 1439
 Ragelis 382, 631
 Ragelis Albina 1089
 Ragelis Antanas 821–835, 1290
 Ragelis Eugenijus 832
 Ragelis Jonas 484, 832, 833, 842, 1271
 Ragelis Juozas 325, 821, 832, 842
 Ragelis Kazys 348, 826, 832, 847, 848
 Ragelis Pranas 325, 538, 835, 842, 1271
 Ragelis Steponas 938, 1089
 Ragelis Vilius 833
 Ragelis Vytautas 1413
 Ragelytė Aleksandra 832
 Ragelytė Aurelija 832
 Ragelytė Birutė 842
 Ragelytė Elena 762, 832, 834, 1062, 1063, 1065, 1084, 1085, 1092
 Ragelytė Palma 762
 Ragelytė Palmira 832
 Ragelytė Sofija 842
 Ragelytė Vida 833
 Ragelytė Virginija 832
 Ragėnas 1440
 Ragėnas Stasys 484
 Raguoitis 1440
 Raguotis Antanas 361
 Raineris 1541
 Raišiai 789, 980
 Raišienė 981
 Raišienė Anastazija 980, 992
 Raišienė Elžbieta 266
 Raišienė Emilija 337, 985, 992
 Raišienė Kotryna 788
 Raišienė Marijona 985, 992
 Raišienė Ona 730, 820, 985, 992
 Raišienė Sofija 235
 Raišienė Ursulė 985, 992
 Raišienė Zosė 985, 992
 Raišys 1142, 1430, 1436
 Raišis 1440
 Raišis Adomas 790
 Raišys Adomas 809
 Raišys Alvydas 730
 Raišys Bronius 477, 973
 Raišis Bronius 992
 Raišys Feliksas 985
 Raišis Feliksas 992
 Raišys Gediminas 730
 Raišys I. 1697
 Raišys J. 1698, 1699
 Raišis Jokūbas 788
 Raišys Jonas 235, 319, 337, 730, 985, 1005
 Raišis Jonas 992
 Raišys Julius 985
 Raišis Julius 992
 Raišis Juozapas 234
 Raišis Juozas 204, 992
 Raišys Juozas 730, 985, 1415
 Raišis Jurgis 788
 Raišys Jurgis 788
 Raišis Kastulis 442
 Raišys Kazimieras 235
 Raišys Kazys 980, 985
 Raišis Kazys 992
 Raišys Kostas 319, 985
 Raišis Kostas 992
 Raišys Povilas 730
 Raišys Stanislovas 235
 Raišys Stasys 1415
 Raišys Vladas 337, 985
 Raišis Vladas 992
 Raišytė Akvilė 1005
 Raišytė Dalia 711
 Raišytė Emilija 337, 730
 Raišytė Genė 985, 992
 Raišytė Genovaitė 1415
 Raišytė Janė 985, 992
 Raišytė Julija Gailutė 1415
 Raišytė Katerina 235
 Raišytė Kazė 814, 985, 992
 Raišytė Kotryna 788
 Raišytė Marija 266
 Raišytė Marijona 788
 Raišytė Ona 236, 789
 Raišytė Severija 730
 Raišytė Sofija 235
 Raišytė Stasė 985, 990
 Raišytė Stefa 337
 Raišytė Stefanija 985, 990
 Raišytė Vita 1097, 1104
 Raišytė Vitonė 730
 Rajeckai 1251
 Rajeckiai 274
 Rajeckienė Eufrozija 169
 Rajeckienė-Mlečkaitė Eufrozija 165, 166
 Rajeckis 157, 165, 1708
 Rajeckis Gedeonas 159–163, 165, 166, 170, 1708
 Rajeckis Hektoras 158
 Rajeckis Jurgis Zigmantas 166
 Rajeckis Jurgis Zigmantas Duninas 159
 Rajelis 1420, 1432, 1436
 Rakauskaitė Jūratė 797
 Rakauskaitė Roma 797
 Rakauskaitė Stefa 767
 Rakauskaitė Vita 797
 Rakauskas 902, 1061
 Rakauskas Edvardas 797
 Rakauskas Jonas 374
 Rakauskienė (Lingytė) Valė 1513, 1514
 Rakauskienė (Parulskytė) Albina 374
 Rakauskienė V. 1513, 1514
 Rakita 1524
 Rakūnas 1440
 Rakūnas Balys 1059
 Rakutis Laurynas 237
 Ralickas 1440
 Ramanauskaitė Elena 710
 Ramanauskaitė Eleonora 458, 1004, 1372
 Ramanauskaitė Emilė 572, 989
 Ramanauskaitė Monika 458, 710, 1004, 1372
 Ramanauskaitė Rasa 639
 Ramanauskas 787, 980, 1008, 1439, 1584
 Ramanauskas Algirdas 462
 Ramanauskas Algis 1169
 Ramanauskas Antanas 244, 256, 369, 85
 Ramanauskas J. 460, 464, 468, 470, 499, 1161, 1694, 1695
 Ramanauskas Jokūbas 627
 Ramanauskas Jonas 118, 244, 364, 422, 458–460, 872, 900, 961, 1007, 1069, 1199, 1372, 1641, 1642
 Ramanauskas Jonas 1004
 Ramanauskas Juozas 1171
 Ramanauskas Kazimieras 462
 Ramanauskas Kazys 704, 998, 999, 1004

- Ramanauskas Petras 344, 368, 990
 Ramanauskas Pranas 368, 481, 818
 Ramanauskas Vladas 244
 Ramanauskienė 1529
 Ramanauskienė Agota 244
 Ramanauskienė Genė 1171
 Ramanauskienė Janina 459
 Ramanauskienė Monika 818
 Ramanauskienė Ona 990
 Ramanauskienė S. 1140
 Rameikis 1427, 1434, 1436
 Rameikis 741
 Rameikis Adomas 1419
 Rameikis Antanas 1624
 Rameikis Danielius 1419
 Ramonaitė Vidā 336
 Ramonas J. 1309
 Ramonas Jonas 336, 344, 725
 Ramonienė Emilija 336, 954
 Ramonienė M. 1411
 Ramonienė Ona 725
 Ramza 1420, 1427, 1436, 1441, 1710
 Ramza Jonas 1044, 1419
 Ramza Stasys 1044
 Ramzienė Julija 1044
 Ramzienė Paulina 1044
 Randoras 1442
 Rankaitė Rūta 572
 Rankaitienė (Galvanauskaitė) Aldona 571
 Rankaitis Juozas 572
 Ranonis 1440
 Rapaitė Akvilė 481
 Rapaitė Alfonsa 481, 482
 Rapaitė Anelė 1037
 Rapaitė Emilija 1037
 Rapaitė Nastazija 1037
 Rapalys 1442
 Rapas Bronius 481
 Rapas Jonas 1037
 Rapienė Elžbieta 1037
 Rapienė Joana 500, 501
 Rapolaitė Juozapota 604
 Rasimavičius 937, 1439
 Rasimavičiūtė Elžbieta 576
 Rasiulytė Aldona 579
 Rasiulytė Vanda 1093
 Rasteniėnė Irena 1072, 1076, 1081, 1083, 1139, 1140
 Rastenis M. 1079, 1081, 1083, 1152, 1700, 1701, 1703, 1704
 Rastenis Martynas 1186
 Rastenis Mingaila 1071, 1076, 1083, 1199, 1200, 1704
 Rastenis Nikodemus 927
 Raščinka Jonas 1048
 Raščinka Minajus 1048
 Raščinkaitė Fiokla 1048
 Raščinkaitė Ona 1048
 Raščinkienė Olga 1048
 Raščičiūtė S. 496
 Rašymai 1138
 Rašimas 1439
 Rašymas 1440
 Rašymas Zenonas 1169, 1174
 Rašymienė Monika 1155, 1158
 Raškauskas Vytautas 1643
 Ratnikas 1440
 Raudonikis A. 1166, 1169
 Raudonis J. 1699
 Raudonius Eimantas 124
 Raudonius Jonas 121, 124
 Raudoniūtė Loreta 1086
 Raudoniūtė Renata 1086
 Rauduvė 1440
 Raugalė 1440
 Raugas 1440
 Raukšta Petras 391
 Raukštas 1440
 Raupiai 260, 354, 789, 790, 795, 957
 Raupiai O. ir J. 1186
 Raupienė (Mikėnaitė) Ona 1312
 Raupienė Agota 252, 253
 Raupienė Anelė 254, 332
 Raupienė Angelė 247, 737, 1415
 Raupienė Angelija 254
 Raupienė Apolonija 795, 796, 810
 Raupienė Barbora 236, 239, 252, 253, 809
 Raupienė Eleonora 327
 Raupienė Emilija 254, 1136
 Raupienė Genė 730
 Raupienė Konstancija 329
 Raupienė Magdalena 236
 Raupienė Marija 253, 254, 262, 333
 Raupienė Marijona 333, 966
 Raupienė Ona 262, 705, 734, 809
 Raupienė Onutė 1006, 1159
 Raupienė Paulina 954
 Raupienė Saliomėja 522
 Raupienė Sėlė 531
 Raupys 432, 522, 936, 965, 1093, 1421, 1430, 1436, 1440, 1709
 Raupys Adomas 251–253, 261, 795, 796, 808–810
 Raupys Andrius 236, 260, 261
 Raupys Antanas 202, 251–255, 327, 333, 734, 954, 966
 Raupys B. 1183
 Raupys Baltrus 261
 Raupys Benediktas 144, 252, 253
 Raupys Brencius 262
 Raupys Bronius 254, 623, 734
 Raupys Gintautas 730
 Raupys Ignas 810
 Raupys J. 116
 Raupys Jokūbas 236, 251–254, 261–263, 333, 960, 965, 966, 1312, 1313
 Raupys Jonas 144, 239, 251, 254, 260, 262, 310, 329, 345, 371, 734, 966, 1006, 1160, 1313
 Raupis Jonas 77
 Raupys Juozapas 253, 796, 798, 809
 Raupys Juozas 204, 247, 252–254, 256, 344, 368, 737, 791, 795, 1415
 Raupis Juozas 74
 Raupys Jurgis 202, 236, 237, 239, 251–253, 261, 262, 795, 796, 809, 810
 Raupys Kazimieras 329
 Raupys Kazys 254, 810
 Raupys Kostas 253, 1021
 Raupys Kristupas 262
 Raupys Krizostomas 261
 Raupys Liudvikas 344, 368, 424, 425, 881, 966
 Raupys Martynas 261, 262
 Raupys Mykolas 789, 809
 Raupys Petras 247, 253, 262, 737, 1415
 Raupys Povilas 247, 547, 729, 730, 1361, 1415
 Raupys Pranas 204, 252, 253, 261, 262, 327, 791, 795, 809, 954
 Raupys Pranas Juozas 254, 310
 Raupys Pranciškus 790
 Raupys Stanislovas 261, 795, 809, 811
 Raupys Stasys 329
 Raupys Tomas 262
 Raupys Vilimas (Vilhelmas) 261
 Raupys Vincentas 261, 809
 Raupys Vytautas 1021
 Raupys Vladas 254, 1135
 Raupysn Kristupas 262
 Raupyte Adelė 254, 332, 1530
 Raupyte Agota 260
 Raupyte Aldona 250, 254, 1021, 1135
 Raupyte Anelė 809, 810
 Raupyte Angelė 809
 Raupyte Barbora 252, 253
 Raupyte Darata 253
 Raupyte Domicelė 252
 Raupyte Eleonora 254, 797
 Raupyte Elžbieta 262, 265, 809
 Raupyte Grasilda 796, 798, 809
 Raupyte Ieva 252, 253, 789
 Raupyte Irena 954
 Raupyte Janina 954
 Raupyte Juzefa 239, 253
 Raupyte Karolina 809
 Raupyte Konstancija 329, 810
 Raupyte Laima 730
 Raupyte Lionė 254
 Raupyte Marija 236, 252–254, 260, 262
 Raupyte Marijona 237, 809
 Raupyte Marytė 1135
 Raupyte Ona 236, 262, 658
 Raupyte Paulė 966
 Raupyte Paulina 333
 Raupyte Pranė 262
 Raupyte Renė 1021
 Raupyte Teresė 239
 Raupyte Uršulė 252, 253, 809, 810
 Raupyte Viktorija 796, 808, 810
 Rauplienė Genė 1122
 Rauplienė 602
 Rauplienė Genė 1092, 1093
 Rauplienė Marytė 611
 Rauplys 1440
 Rauplys 602, 611
 Rauplytė Valė 1087
 Ražinskai 227–229
 Ražinskaitė Bronė 997
 Ražinskaitė Danutė 1051
 Ražinskaitė Elena 1051
 Ražinskaitė Eleonora 256
 Ražinskaitė Genė 997
 Ražinskaitė Ieva 805, 808
 Ražinskaitė Janina 1051
 Ražinskaitė Monika 997, 1051
 Ražinskaitė Ona (Aničiūtė) 998
 Ražinskaitė Valerija 1051
 Ražinskaitė Vlada 997
 Ražinskas A. 53, 402, 1232, 1604, 1658
 Ražinskas Adomas 319, 1051
 Ražinskas Antanas 5, 10, 12, 17, 23, 26, 97, 227, 229, 917, 997, 1017, 1051, 1231, 1268, 1444, 1635, 1657–1660, 1672, 1696, 1706, 1713
 Ražinskas Edmundas 997
 Ražinskas Jokūbas 267

- Ražinskas Jonas 267, 997, 1051
 Ražinskas Jurgis 267
 Ražinskas Kazimieras 1231
 Ražinskas Kazys 229, 351, 1051
 Ražinskas Petras 256, 479, 997
 Ražinskas Pranas 319, 997, 1017
 Ražinskas Steponas 455, 462, 998, 1005
 Ražinskienė A. 1148
 Ražinskienė Bronė 997
 Ražinskienė Konstancija 1051, 1231
 Ražinskienė Paulina 1051
 Redekaitė Zita 659
 Redeckas Antanas 659, 660
 Redeckas Ignas 630, 659
 Redeckas Jonas 659, 660
 Redeckas Kostas 1666
 Redeckienė (Jarušauskaitė) Violeta 1019
 Redeckienė Ona 630, 659
 Redeckienė Rožė 659, 660
 Reikštys 1442
 Reinys M. 1546, 1547
 Reiška 1420
 Rėkutis 1440
 Rembrantas 1545
 Remeikaitė Emilija 584
 Remeikaitė Marijona 810, 811
 Remeikaitė O. 1148
 Remeikiai 1037
 Remeikienė Anelė 1417
 Remeikienė Angelė 744, 750, 1413
 Remeikienė Emilė 751
 Remeikienė Ieva 751, 1417
 Remeikienė Marija 868
 Remeikis 113, 868
 Remeikis 1420, 1427, 1436, 1439
 Remeikis Adomas 319, 325, 348, 408, 409, 441, 748, 751, 1417
 Remeikis Danielius 320, 751
 Remeikis Jonas 744, 750, 751, 868, 1417
 Remeikis Juozas 320, 744, 750, 1413, 1417
 Remeikis Petras 744, 750, 1413, 1417
 Remeikis Tomas 788
 Remeikis Vincas 325, 442, 751, 1417
 Remeikytė Emilė 744, 750
 Remeikytė Emilija 1413, 1417
 Remeikytė Janina 751
 Remeikytė Ona 319, 751, 1417
 Remeikytė Stasė 751, 1417
 Remeškis 1427, 1436
 Repečkaitė 500
 Repeika 1439
 Repšys 1441
 Repšys P. 1694
 Reznikas 172
 Riauba 1439
 Riautas Stasys 1091
 Ribakovas Jurijus 568
 Rybokas 1440
 Rickis Pijus 554
 Ridikas Antanas 1119
 Rydvanskis 169
 Ryliškis Antanas 10, 17, 917, 1641, 1713
 Ryliškis D. 1701, 1702
 Rimantienė Rimutė 138
 Rimas 1439
 Rimavičius 1439
 Rimgaudas J. 1692
 Rimiškis 1440
 Rimka 185
 Rimka A. 1265
 Rimkai G. ir D. 1186
 Rimkevičius K. 1614
 Rimkevičiūtė Elena 494
 Rimkus 1439
 Rimkus A. 1074
 Rimkus J. 393
 Rimkus P. 499, 546, 1696
 Rimkus Povilas 270, 544, 1100, 1118, 1137
 Rimkuvienė B. 1096
 Rimkuvienė Birutė 549
 Rimša 1439
 Rimša Edmundas 305, 1193, 1194, 1822
 Rimšienė 1522
 Rinkevičienė (Ražinskaitė) Valerija 1382, 1386, 1389
 Rinkevičienė Agota 1043
 Rinkevičienė Elena 1043
 Rinkevičienė Gėnė 1043
 Rinkevičienė Genovaitė 1325, 1331
 Rinkevičienė Paulina 1044
 Rinkevičienė V. 1388
 Rinkevičienė Valerija 1231, 1325, 1331
 Rinkevičius 1096, 1439
 Rinkevičius Alfonsas 1043
 Rinkevičius Antanas 203, 320, 348, 353, 354, 1044, 1133
 Rinkevičius Jurgis 1043
 Rinkevičius Petras 320, 340, 352, 379, 1698
 Rinkevičius Rimantas 718
 Rinkevičius V. 1139
 Rinkevičiūtė Albina 1044
 Rinkevičiūtė Aldona 1043
 Rinkevičiūtė Anelija 523
 Rinkevičiūtė Janina 1043
 Rinkevičiūtė Konstancija 1044
 Rinkevičiūtė Kostė 1133
 Rinkevičiūtė Paulė 1133
 Rinkevičiūtė Paulina 1044
 Rinkevičiūtė Stanislova 1044
 Rinkevičiūtė Stasė 1133
 Rinkevičiūtė Stefa 1133
 Rinkevičiūtė Stefanija 1044
 Rinkevičiūtė Teklė 1005
 Rinkūnas Juozas 1590
 Rinkūnas Ringaudas 1320
 Rinkūnienė 1665
 Rinkūnienė (Bliūdžiūtė) Eugenija 1320
 Rinkūnienė Augenija 1664
 Rinkūnienė R. 1320
 Ripeika 1442
 Rytmetys 1440
 Riūka 717, 1440
 Riuka 771
 Riuka Bronius 1007
 Riūka Bronius 900
 Riuka J. 1309
 Riuka Jokūbas 235, 251
 Riuka Jonas 234–236, 344, 401
 Riuka Klementas 401, 762
 Riuka Petras 237, 346, 374, 762
 Riuka Stanislovas 237, 251
 Riukai 725
 Riukaitė Kazė 570, 725, 1416
 Riukaitė Leonora 725
 Riukaitė Paula 236
 Riukaitė Pranė 725, 1416
 Riūkaitė Severija 1000
 Riukaitė Sofija 235
 Riukaitė Stefa 993
 Riukaitė Stepunė 762
 Riukaitė Teklė 725, 1416
 Riukas 1430, 1436, 1710
 Riukas Jonas 725, 1416
 Riukelė Jonas 237
 Riukevičiūtė Kastutė 1128
 Riukienė Agota 762
 Riukienė Anelė 1416
 Riukienė Kazė 993, 1007
 Riukienė Kotryna 236
 Riukienė Sofija 235
 Riukos 228, 229
 Roličius 1439
 Romanovskaja Danuta 5, 12, 91, 1713
 Romeris M. 213
 Ronikierius Edvardas 192
 Rosinis Dž. 1633
 Roščenkova (Ševėkova) Klaudija 486
 Roščenkovas Sergejus 442
 Rovinis 103–105, 209
 Rovinytė Marija 261
 Rozenbergas 1088
 Rozmanas V. 835
 Rožėnas 1440
 Rožiškis 209
 Rožkovas 371
 Rubakinas N. 1211
 Rubinas Jonas 263
 Rubinas Jurgis 263
 Rubinas Kristupas 263
 Rubinas Martynas 263
 Rubininė Darata 263
 Rubinšteinas A. 1633
 Ručinskis Mykolas 204
 Rudagalvis 1442
 Rudėnaitė Ingrida 1161
 Rudenka I. 1699
 Rudinskas 1440
 Rudys 1439
 Rudka 1442
 Rudokaitė Elžbieta 235
 Rudokas 235, 1439
 Rudokas A. 156
 Rudokas Algis 1049
 Rudokas Antanas 1049
 Rudokas Jonas 235
 Rudokas Juozas 1191
 Rudokas Kazimieras 235
 Rudokienė Akvilė 1049
 Rudokienė Veronika 1049
 Rudzinskas Dionizas 1563, 1566
 Rudzinskas P. 1566
 Rugys 1439
 Ruka Petras 237, 260
 Rukaitė Elena 260
 Rukaitė Elžbieta 237, 252, 789
 Rukaitė Ieva 237, 788
 Rukas Jokūbas 262
 Rukas Motiejus 262
 Rukėnas 1442
 Rukštelė 1440
 Rūkštelė 1440
 Rumšas Z. 1095, 1097
 Rumšas Zigmas 1072, 1078
 Rumšienė Raimonda 1072
 Runkys Ramonas 431

- Runkys Stasys 344, 479, 732
 Rupeika Antanas 1240
 Rupeika B. 1224
 Rupeikienė Marija 8, 15, 915, 1239, 1242, 1713
 Rupinskas Jurgis 261
 Rupinskas Kristoforas 261
 Rupkus 382, 384, 1420, 1440
 Ruplėnas 1440
 Ruplys 1440
 Rusačekas Simonas 169
 Ruseckas 868
 Ruseckas Bronius 320
 Ruseckas Jonas 320
 Ruseckas Petras 275
 Ruseckienė Kotryna 1058, 1059
 Rušenaitė Aldona Marijona 1413
 Rušenaitė Danutė 1042
 Rušenaitė Diana 577
 Rušenaitė Emilija 577
 Rušenaitė Genė 570
 Rušenaitė Gražina 577
 Rušenaitė Ingrida 577
 Rušenaitė Irena 1042
 Rušenaitė Jolita 577
 Rušenaitė Lina 577
 Rušenaitė Marytė 723
 Rušenaitė Nastė 576
 Rušenaitė Ona 723, 724, 725
 Rušenaitė Rima 577
 Rušėnas 980, 1268, 1288, 1430, 1435, 1440, 1709
 Rūšėnas 1440
 Rušėnas Albinas 1042
 Rūšėnas Alfonsas 320, 570
 Rušėnas Algirdas 576, 577
 Rušėnas Algis 562, 576
 Rušėnas Andrius 577
 Rūšėnas Antanas 320, 570
 Rušėnas Bronius 576, 577
 Rušėnas Deividas 577
 Rušėnas Edgaras 577
 Rušėnas Edmundas 576, 577
 Rušėnas Ernytis 577
 Rušėnas Genius 576, 577
 Rušėnas Giedrius 577
 Rušėnas Henrikas 577
 Rušėnas Irmantas 577
 Rušėnas J. 1093
 Rušėnas Jonas 382, 576, 577, 723, 1058, 1089, 1091, 1420
 Rūšėnas Jonas 1122, 1124
 Rušėnas Juozas 1042
 Rūšėnas Juozas 357, 576–578, 584
 Rušėnas Karolis 310, 723, 724
 Rušėnas Kazimiera 1089
 Rušėnas Kostas 992, 1413
 Rušėnas Petras 1416
 Rūšėnas Petras 320, 325, 570, 576, 723–726
 Rušėnas Pranas 310, 325, 723–725, 1416
 Rušėnas R. 1100
 Rušėnas Remigijus 577
 Rušėnas Rimantas 576, 577, 931, 1104
 Rušėnas Teisutis 577
 Rušėnas Vytautas 576, 577
 Rušėnienė Angelija 992
 Rušėnienė Elžbieta 577, 578, 584
 Rūšėnienė Emilija 1218
 Rušėnienė Emilija 547, 576, 577, 587, 940
 Rušėnienė Irena 727
 Rušėnienė L. 1700
 Rušėnienė Lucija 724, 725, 1416
 Rušėnienė Marė 1413
 Rušėnienė Olga 577
 Rušėnienė Ona 1042, 1413
 Rušėnienė Zita 1160
 Rušėlė 1442
 Rutkūnas B. 1498
 Ruvimas Gordonas 382
 Ruvinas Gordanas 384
 Ruzgas 1439
 Ruzgus 1440
 Ružaitė Janina 582
 Ruželė 1441
 Ruželė Albinas 756
 Ruželė Audronė 756
 Ruželė Bronius 694, 700, 756
 Ruželė Juozas 344
 Ruželė Lionginas 718
 Ruželė Pranas 756
 Ruželė Pranė 756
 Ruželė Vanda 756
 Ruželė Vlada 756
 Ruželiai 451
 Ruželienė (Lešinskaitė) Adelė 1295
 Ruželienė Antosė 756
 Ruželienė Bronė 534
 Ruželienė Gražina 453, 489, 493
 Ruželienė Marijona 756
 Ruželienė Raimonda 500
 Ruželienė Uršulė 1049
 Ruželis Juozas 1049
 Ruželytė Julija 1049
 Ruželytė Liuda 1049
 Ružinskis Adomas 267
 Ružinskis Jonas 267
 Ružiškis 209
- S**
- Sabaitienė Vida 1660
 Sabaitis Vytautas 1660
 Sabaliauskaitė (Nuobarienė) Birutė 348, 991, 1169
 Sabaliauskaitė Aldona 991
 Sabaliauskaitė Regina 1002
 Sabaliauskas 980, 1264, 1439
 Sabaliauskas J. 509
 Sabaliauskas Juozas 1002
 Sabaliauskas Petras 991
 Sabaliauskas Viktoras 1002
 Sabaliauskienė Ona 991
 Sabalys 1440
 Sabanska Kristina 252
 Sabataitė Zita 1719
 Sabataitienė Zita 1072, 1156, 1177
 Sabataitis Algimantas 1072, 1077
 Sabinskaitė Elena 339, 1049
 Sabinskaitė Vanda 339
 Sabinskas Alfonsas 339, 1049
 Sabinskas Edmundas 1049
 Sabinskas Vytautas 934
 Sabinskas Vitoldas 339, 1049
 Sabinskienė Kazimiera 339, 1049
 Sabučius Liudvikas 353
 Sacevičienė Eugenija 1051
 Sacevičienė Paulina 335, 1051
 Sacevičius Apolinaras 1051
 Sacevičius Liudvikas 1051
 Sacevičius Mykolas 335, 1051
 Sacevičius Romualdas 335, 1051
 Sacevičius Vytautas 335
 Sadaunikaitė Leonora 986, 989
 Sadaunykas Petras 9, 16, 916, 1519, 1531
 Sadauskaitė Asta 639
 Sadauskas 1174, 1439
 Sadauskas Alfonsas 1044
 Sadauskas Bronius 1044
 Sadauskas Gintautas 1044
 Sadauskas Rolandas 1009
 Sadauskienė B. 1703, 1704
 Sadauskienė Birutė 548, 552, 1223
 Sadauskienė Marijona 1156, 1158
 Sadauskienė Ona 500
 Sadauskienė Teklė 1044
 Sadauskienė V. 1156, 1174
 Sadauskienė Veronika 1153, 1158
 Sadauskienė Verutė 1171
 Sadūnas J. 1698
 Saja K. 1139, 1172
 Sakalas A. 1558
 Sakalauskai 422, 637
 Sakalauskaitė Anelė 256
 Sakalauskaitė Marijona 256
 Sakalauskaitė Teresė 191
 Sakalauskaitė Zita 763
 Sakalauskaitė Zosė 1135
 Sakalauskas 1010, 1439
 Sakalauskas A. 1577–1579
 Sakalauskas Antanas 665, 763, 837
 Sakalauskas Bronius 763
 Sakalauskas Ignas 637
 Sakalauskas Jonas 798
 Sakalauskas Jurgis 798
 Sakalauskas Kazys 798
 Sakalauskas Kęstutis 1660
 Sakalauskas Matas 763
 Sakalauskas Nikodemus 294
 Sakalauskas Steponas 798
 Sakalauskas Vytautas 763
 Sakalauskienė 451
 Sakalauskienė Alė 1160
 Sakalauskienė Elena 763
 Sakalauskienė Vanda 1660
 Sakalienė Rasa 1147
 Sakapilvienė Regina 555, 1220, 1224
 Sakapilvis 1441
 Sakapilvis A. 1158
 Sakapilvis Albinas 1224, 1226, 1232
 Sakapilvytė Birutė 645
 Sakolnikaitė Leonija 1046
 Sakolnikas Vytautas 1046
 Sakolnikas Vladas 1052
 Sakolnikienė Zofija 1046
 Saksas Augustas 167
 Saladžiai 451
 Saladžius 1440
 Salčėvičius 1090
 Saldukas Ignas 23
 Salezietis Pranciškus 1216
 Saliamutė 1024
 Salys A. 1411, 1599
 Salys Antanas 139
 Salytė Lina 1083
 Salminaitis 1149
 Salminas 1439
 Salminas Aleksas 462
 Salminienė Elžbieta 455, 462
 Salminienė Renata 1172
 Salomiakas 388
 Samėnas 1441
 Samochvalovas Sergejus 320
 Samochvalovas Trofimas 320

- Samuilova Efosija 1171
 Samuilova Lidija 215
 Samuilovičius Feofanas 215
 Samuilovičius Konstantinas 215
 Samuilovičius Vladimiras 215
 Samukas 1440
 Samulėnas 1440
 Samulėnas Algis 949
 Samulėnas Eduardas Algis 1063
 Samulėnas Jonas 949
 Samulėnienė Stefa 949
 Samulevičius Antanas 1089
 Samulienė Veronika 526
 Samulienė Verutė 519
 Samulionienė (Januškevičiūtė) Liucija 1540
 Samulionis 1440
 Samulis 1439
 Samulis Vladas 519, 525, 534, 1220
 Samulytė 526
 Samulytė Gendvilė 519
 Samuolis 1439
 Saniuk Sigita 1703
 Sapka 1440
 Sapkus 1442
 Sapogova Vera 357
 Sapožnikova Evdokija 925
 Sapožnikova Vera 341, 923, 925
 Sapožnikovai 1290
 Sapožnikovaitė Akilina 1048
 Sapožnikovaitė Praskovja 1048
 Sapožnikovas Afanasijus 1048
 Sapožnikovas Audejus 345, 350, 355
 Sapožnikovas Finogenijus 1048
 Sapožnikovas Fiopontas 1048
 Sapožnikovas Honorijus 1048
 Sapožnikovas Isajus 1048
 Sapožnikovas Jokūbas 1048
 Sapožnikovas Jonas 1048
 Sapožnikovas Markas 1048
 Sapožnikovas Michailas 1048
 Sapožnikovas Silvestras 1048
 Sapožnikovas Timofejus 350
 Sapožnikovas Vikula 1048
 Sapožnikovienė Bazilija 1048
 Sapožnikovienė Julijona 1048
 Sapožnikovienė Ona 1048
 Sapožnikovienė Ulijona 1048
 Sarapinai 593
 Sarapinaitė (Kukarienė) Stefa 1141
 Sarapinaitė Adelė 593
 Sarapinaitė Albina 1418
 Sarapinaitė Elena 748, 1418
 Sarapinaitė Emilija 1418
 Sarapinaitė Konstancija 593
 Sarapinaitė Marė 1418
 Sarapinaitė Ona 593
 Sarapinaitė Stefa 1009, 1418
 Sarapinas 1143, 1421, 1424, 1436
 Sarapinas Algirdas 1009, 1010
 Sarapinas Algis 484
 Sarapinas Jonas 1009, 1141
 Sarapinienė Albina 1009
 Sarapinienė Marė 1418
 Sarbinas Jurgis 173
 Sargūnaitė Rozalija 811
 Sasevičius Apolinaras 371
 Sasnauskaitė Regina 1072
 Sasnauskas 1564
 Sasnauskas Č. 1164
 Sasnauskienė 1564
 Saudargienė (Bulavaitė) Laima 1573
 Sauka 1559
 Saukevičius B. 1578
 Saulienė (Igaunytė) 427
 Saulienė Akvilija 761
 Saulienė Dalia 505, 506
 Saulienė Ona 204, 630, 654
 Saulis 1440
 Saulis 551, 632
 Saulis Algirdas 654
 Saulis Antanas 368
 Saulis Artūras 121
 Saulis Augustinas 204
 Saulis Jonas 114, 117–119, 121, 124, 230, 344, 654, 761
 Saulys Jonas 121, 320
 Saulis Juozapas 630, 654
 Saulis Juozas 348, 654, 761
 Saulys Pranas 320
 Saulis Pranas 541, 543, 544
 Saulis V. 1148
 Saulis Virgilijus 121, 123, 124
 Saulis Vytautas 1189, 1236
 Saulys Vladas 600
 Saulytė Anelė 826
 Saulytė Bronė 654
 Saulytė Nijolė 1065
 Saulytė Rita 600
 Saulytė Rožė 659
 Sausaragis 1442
 Savaitovas L. S. 29
 Savicka 599
 Savickaitė Anastasija 1369
 Savickaitė Anastazija 248, 802
 Savickaitė Birutė 589
 Savickaitė Grasilė 573
 Savickaitė Janė 558
 Savickaitė Julija 249
 Savickaitė Juzefa 685
 Savickaitė Liucija 78
 Savickaitė Marijona 637
 Savickaitė Marytė 848
 Savickaitė Neda 655
 Savickaitė Ona 809
 Savickaitė Valė 646
 Savickaitė Vida 654
 Savickas 1424, 1436, 1439, 1522, 1710
 Savickas Adomas 251
 Savickas Airidas 655
 Savickas Alfonsas 558
 Savickas Antanas 368, 1531
 Savickas Ignas 1146, 1697
 Savickas Izidoras 1522
 Savickas Jonas 650, 654, 655, 1338
 Savickas Julius 249, 344, 424
 Savickas Juozas 424, 542, 738, 1278, 1415
 Savickas Jurgis 203
 Savickas Kazys 81, 82, 84, 85, 557, 1022, 1023
 Savickas Pranas 368
 Savickas Sigitas 654, 655
 Savickas Stasys 558
 Savickas Z. 1692
 Savickienė (Kepenytė) Birutė 1004
 Savickienė (Skrivelytė) Paulina 79, 85
 Savickienė Anelė 249
 Savickienė Bronė 599
 Savickienė Emilija 738, 1415
 Savickienė Genė 655
 Savickienė Irena 848
 Savickienė Paulė 557
 Savickienė Paulina 1023
 Savickienė Stefa 1146
 Savickienė Virginija 1150, 1152
 Savičiūnas 1440
 Savičius 1439
 Schoenburg N. 390
 Schoenburg S. 390
 Ščesnulevičius S. 1617, 1618
 Secevičiai 230
 Segalis Icikas 384
 Segalis Iršas 381, 382, 384
 Segelis Irška 1420
 Seibučiai 451
 Seibutienė 382, 1420
 Seibutienė (Mažeikytė) Adelė 644, 658
 Seibutienė Viktorija 1414
 Seibutis 1422, 1436, 1441, 1710
 Seibutis Algis 657
 Seibutis Antanas 657, 658
 Seibutis Jonas 657
 Seibutis Pranas 1414
 Seibutytė Aldona 657, 658
 Seibutytė Marijona 1414
 Seibutytė Rožė 960
 Seka 1420
 Selezinskas Nestoras 341
 Semėnas 1439
 Semionovai 211
 Semionovas Trifonas 216
 Serafimovičius Stanislovas 158
 Serafinas Jonas 1089
 Serapinaitė Elena 745
 Serapinaitė Nijolė Genė 1063
 Serapinas Algirdas 1191
 Serapinas I. 1138
 Serapinas Jonas 1274
 Serapinienė 745
 Serveika 1442
 Servydaitė Antanina 348, 407
 Servydaitė Antosė 1003
 Seržintas 1440
 Sesevičius Apolinaras 345
 Sesevičius Leopoldas 344, 419
 Sesickaitė Rimutė 509
 Sesickas 1441
 Sesickas Aleksandras 320
 Sesickas Algis 1043
 Sesickas Balys 700, 1043
 Sesickas Eduardas 320
 Sesickas J. 861
 Sesickas Jonas 523, 1026, 1043
 Sesickas Julius 99, 110, 1043
 Sesickas Jurgis 509
 Sesickas Leonas 321, 1048
 Sesickas Mykolas 321
 Sesickienė 109
 Sesickienė (Trainytė) Janė
 Sesickienė Albina 1048
 Sesickienė E. 701
 Sesickienė Elžbieta 1043
 Sidabras 1439
 Sidaravičienė N. V. 31
 Sielmanovičienė Marijona 257
 Sielmanovičius Jokūbas 257
 Sielmanovičius Kristoforas 257
 Sierakauskas Zigmantas 183
 Sikelda 1442
 Silickas 551
 Silinas 419
 Siliniai 674, 676, 681
 Silinis 670–673, 675, 680

- Silinis Janis 673, 680
 Silinis Pėteris 669
 Silinytė Alma 669
 Silinytė Marta 669
 Silinytė Otilija 669
 Siližinskaitė Ana 947
 Siližinskaitė Irina 947
 Siližinskaitė Ksenija 947
 Siližinskaitė Stefanija 947
 Siližinskaitė Uljana 947
 Siližinskas 441
 Siližinskas Jonas 947, 1049
 Siližinskas Larionas 947
 Siližinskas Nesteras 947, 948
 Siližinskas Nestoras 354, 361, 1666
 Siližinskienė Agota 1049
 Siližinskienė Fedora 1046
 Siližinskienė Veronika 947
 Silla Fridrikas 262
 Silla Jurgis 262
 Silvestraitis Davainis 1603
 Simanavičius 1439
 Simanavičius Antanas 357
 Simėnas 1440
 Simniškytė A. 133
 Simonaitė Darata 235
 Simonaitis Aurelijus 1320
 Simonaitis Eurelijus 1103
 Simpsonas Džonas 283
 Sinelnikovaitė Natalija 989
 Siniauskas 1439
 Sinica 1440
 Sinkevičienė Jolita 975
 Sinkevičius 1112, 1439
 Sinkevičius Radionas 1088
 Sipavičius 1274
 Sirakuzinas 1595
 Sirvydas P. 1049
 Sirvydas Povilas 294
 Sirvidienė (Tarasovaitė) Aurika 8, 9, 15, 916, 1382, 1387, 1713
 Sirvydienė Bronė 1071
 Sirvydis 1440
 Sirvydis Povilas 241
 Sisas Juozas 393
 Skabeikienė Ona 1414
 Skabeikis 1420, 1421, 1430, 1436, 1710
 Skabeikis Petras 729, 1414
 Skabeikytė Stefanija Vanda 1414
 Skaburskis 1441
 Skakunova Mirga 1081
 Skambinis 259
 Skardinskas 1440
 Skardys A. 1703
 Skardys Jonas 239
 Skardys Mykolas 239
 Skardžiukaitė Danutė 1062
 Skardžiukienė 1522
 Skardžius 1440
 Skardžius R. 1701
 Skavičius 1152, 1440
 Skavičius Artūras 1186, 1196
 Skavičiūtė Marija 1117
 Skavičiūtė Sofija 1119
 Skeiriai 451
 Skeirys 1440
 Skeivelas 1440
 Skemundris 1441
 Sketeris V. 1069
 Skipskys 885, 1440
 Skirlianas 1442
 Sklėrius 1440
 Sklėrius P. 1577, 1578, 1581–1583
 Sklėrius Povilas 1575
 Skodienė Nijolė 1221
 Skodis Vidas 1232
 Skrandauskaitė Adelė 744, 750, 939
 Skrandauskaitė Anelė 1418
 Skrandauskaitė Angelė 744, 750
 Skrandauskaitė Bronė 744, 750
 Skrandauskaitė Elena 1418
 Skrandauskaitė Elžbieta 750
 Skrandauskaitė Marijona 750
 Skrandauskaitė Ona 750
 Skrandauskaitė Stefanija 744, 750
 Skrandauskas 74, 86, 1021, 1093, 1430, 1435, 1440, 1710
 Skrandauskas Feliksas 1021
 Skrandauskas Jonas 256, 368, 750, 1418
 Skrandauskas Juozas 744, 750, 1418
 Skrandauskas Jurgis 744, 750, 1418
 Skrandauskas Matas 744, 750
 Skrandauskas Mykolas 203
 Skrandauskas Petras 744, 750
 Skrandauskas Povilas 750, 1271, 1418
 Skrandauskas V. 1144, 1174
 Skrandauskas Valentinas 1168, 1191
 Skrandauskas Viktorija 1021
 Skrandauskienė Elžbieta 1418
 Skrandauskienė Emilija 256
 Skrandauskienė Marė 1418
 Skrandauskienė Marijona 744, 750
 Skrandauskienė Ona 744, 750, 1418
 Skrandauskienė Uršulė 744, 750
 Skrebena 1442
 Skrebka 1440
 Skrilulis 1442
 Skrinskas R. G. 1703
 Skrivelienė 1023
 Skrivelienė Anelė 568
 Skrivelienė Angelija 1023
 Skrivelienė Elžbieta 1023
 Skrivelienė Emilija 1048
 Skrivelienė Juzefa 1049
 Skrivelienė Monika 1024
 Skrivelienė Petronėlė 1048
 Skrivelienė Teklė 1024
 Skrivelienė Zosė 1414
 Skrivėlis 1421, 1432, 1436, 1440, 1709
 Skrivėlis 885
 Skrivėlis Fabijonas 936
 Skrivėlis Feliksas 614, 1022, 1023
 Skrivėlis Jokūbas 173
 Skrivėlis Jonas 255, 321, 484, 568, 936, 1023, 1048, 1049, 1270, 1288, 1414
 Skrivėlysis Jonas 1290
 Skrivėlis Juozas 722, 1414
 Skrivėlis Jurgis 541, 542, 737, 936
 Skrivėlis Petras 348, 936, 1023
 Skrivėlis Pranas 203, 321, 1023, 1043
 Skrivėlis Stasys 1023
 Skrivėlis Steponas 936
 Skrivėlis Viktoras 1024
 Skrivėlytė Emilija 1049
 Skrivėlytė Jadvyga 568
 Skrivėlytė Janina 568
 Skrivėlytė Juzefa 1048
 Skrivėlytė Ona 568
 Skrivėlytė Paulina 1023
 Skrivėlytė Zofija 936
 Skrodenis Stasys 4, 914
 Skruodenytė Danutė 1104
 Skruodienė 275, 277, 509, 523, 831
 Skruodienė (Griškėnaitė) Lionė 559
 Skruodienė (Pranskūnaitė) Elena Genė 1294
 Skruodienė Adelė 743, 746, 750, 1418
 Skruodienė Elena 554
 Skruodienė Emilija 1047
 Skruodienė Genė 751
 Skruodienė Joana 743, 750
 Skruodienė Jugasė 1418
 Skruodienė Kazimiera 329
 Skruodienė Lionė 559, 562
 Skruodienė Marė 1414
 Skruodienė Ona 936
 Skruodienė Palmira 746
 Skruodienė Salomėja 939
 Skruodienė Sofija 934
 Skruodienė Veronika 830
 Skruodienė Viktorija 1414
 Skruodienė Zosė 934
 Skruodytė Marijona 750
 Skruodys 747, 956, 997, 1432, 1436, 1441
 Skruodis Adomas 938
 Skruodys Adomas 939
 Skruodys Alfonsas 570, 571
 Skruodys Alvydas 931, 937
 Skruodys Antanas 310, 927, 936, 939, 1089, 1090
 Skruodys Bronius 547, 549, 743, 750, 1414, 1418
 Skruodis Bronius 994
 Skruodis Henrikas 934
 Skruodys Henrikas 936
 Skruodys Jonas 5, 12, 149, 150, 271–282, 321, 329, 397, 399, 518, 523, 741, 743, 750, 933, 936, 937, 1090, 1414, 1418, 1705
 Skruodis Jonas 271, 821, 830
 Skruodys Juozas 277, 310, 541, 543, 557, 561, 936–938
 Skruodis Juozas 935, 937
 Skruodys Kazys 936
 Skruodys Konstantinas 938
 Skruodys Kostas 722, 746, 750, 938, 1047, 1294, 1418
 Skruodis Kostas 751
 Skruodys Mindaugas 746
 Skruodys Nikodemas 939
 Skruodys Petras 341, 361, 743, 750, 936, 939, 1414
 Skruodys Povilas 743, 750
 Skruodys Pranas 121, 271, 276, 278, 542, 570, 743, 744, 746, 750, 922, 925, 926, 1089, 1220, 1269, 1287, 1418
 Skruodis Pranas 1272
 Skruodys Ričardas 936
 Skruodys Rimantas 722, 1047
 Skruodys Stasys 559
 Skruodys Steponas 354
 Skruodys V. 1100
 Skruodys Viktoras 559
 Skruodys Vytautas 931, 937
 Skruodys Vladas 523, 559
 Skruodis Vladas 934
 Skruodys Zigmas 570
 Skruodytė 1096

- Skruodytė Aldona 329, 1414
 Skruodytė Anelė 590
 Skruodytė Angelė 570
 Skruodytė Aura 570
 Skruodytė Birutė 523, 743, 750
 Skruodytė Bronė 936
 Skruodytė Dalė 570
 Skruodytė Danutė 329, 1047
 Skruodytė Elena 924, 1414
 Skruodytė Eleonora 254
 Skruodytė Elžbieta 559
 Skruodytė Emilė 743, 750
 Skruodytė Emilija 559, 590, 1414, 1418
 Skruodytė Genė 746, 750
 Skruodytė Ingrida 936
 Skruodytė Irena 1102
 Skruodytė Janė 1414, 1418
 Skruodytė Janina 734
 Skruodytė Karolina 937
 Skruodytė Kazė 936
 Skruodytė Margarita 329
 Skruodytė Marijona 743
 Skruodytė Ona 552, 936
 Skruodytė Paulina 743, 750
 Skruodytė Regina 570
 Skruodytė Rima 830
 Skruodytė Rita 746
 Skruodytė Sofija 936
 Skruodytė Stefa 570, 938, 939
 Skruodytė Stefanija 746, 750, 938, 1418
 Skruodytė Teresė 811
 Skruodytė Veronika 939
 Skruodytė Viktorija 801
 Skruodytė Virga 557
 Skruodytė Vlada 560
 Skruodytė Zofija 936
 Skrupskiai 789
 Skrupskis 113
 Skrupskis 1440
 Skrupskis Jonas 789
 Skrupskis Pranciškus 789
 Skudraitė Kotryna 263
 Skudras Petras 263
 Skuja Egilius 1192
 Skuja Egils 1193
 Skukauskas 1439
 Skumbinas 1440
 Skuodžiūnas V. 305
 Skurkis 1440
 Skuturnas 794
 Skvarčinskas 1440
 Skvarnavičienė Anelija 1011
 Skvarnavičienė Bronė 644, 645
 Skvarnavičienė Janina 1061, 1062
 Skvarnavičienė Reda 847
 Skvarnavičius 1440
 Skvarnavičius Alfonsas 110
 Skvarnavičius Jonas 1011
 Skvarnavičius Julius 644, 645, 847
 Skvarnavičius Juozas 649
 Skvarnavičius Pranas 1011
 Skvarnavičius Skirmantas 654
 Skvarnavičius Vilmantas 644, 646
 Skvarnavičius Vladas 831
 Skvarnavičiūtė Bronė 1011
 Skvarnavičiūtė Kazė 989
 Skvarnavičiūtė Lina 654
 Skvarnavičiūtė Ona 1011
 Skvarnavičiūtė Rasa 654
 Skvarnavičiūtė Zita 649
 Skvireckas Juozapas 993, 1538, 1539
 Slapšys 1441
 Slavėnas Paulius 1657
 Slavickas A. 1165
 Slavinskas 1439
 Slavinskienė 554
 Slėnys 1440
 Slesariūnas Antanas 1200, 1201
 Sleževičius K. 23
 Sluckaitė Aušra 1137
 Sluckis M. 1172
 Smagriūnaitė Rimutė 1071
 Smalinskas 1440
 Smalinskas Jonas 1195
 Smaliorius 1440
 Smalskas Petras 204
 Smalskiai 663, 703, 904, 1373, 1374
 Smalskienė 903
 Smalskienė Emilė 664
 Smalskienė Karolina 335
 Smalskienė Nastazija 335, 898
 Smalskienė Ona 335, 898
 Smalskienė-Stalienenė 902
 Smalskys 1440
 Smalskys 496, 897, 905
 Smalskis 664
 Smalskys Adolfas 664
 Smalskys Aleksandras 897, 898
 Smalskys Jonas 335, 664, 898
 Smalskys Juozas 335, 858, 859, 897, 898, 903, 905
 Smalskys Jurgis 898
 Smalskys Kastantas 898, 902
 Smalskys Petras 335, 693, 858, 899–903, 905, 1373
 Smalskis Petras 496
 Smalskys Pranas 898, 902
 Smalskys Romas 664, 840, 897
 Smalskys Stalys 902
 Smalskys Stanislovas 898
 Smalskys Vytautas 664
 Smalskytė Aldona 664
 Smalskytė Apolonija 903
 Smalskytė Bronė 335, 898
 Smalskytė Danutė 335, 898
 Smalskytė Ona 902
 Smalstienė 83
 Smalstys 1440
 Smalstys A. 1027
 Smėgys Edvardas 941
 Smėgys Jonas 941
 Smėgys Petras 941
 Smėgytė Emilija 941
 Smėgytė Irma 941
 Smėgytė Marija 941
 Smetana B. 1632, 1633
 Smetona Antanas 473, 475, 509, 534, 563, 567, 571, 587, 589, 598, 600, 604, 605, 646, 662, 741, 853, 875, 885, 942, 997–999, 1007, 1008, 1271, 1287, 1458, 1519
 Sničius 1440
 Smilgevičius Vincentas 536, 1245
 Smolskas Alfonsas 337
 Smolskas Romualdas 337
 Smolskienė Emilija 337
 Snarskys 1440
 Snarskytė Elena 884
 Sniečkus A. 1556–1560, 1565
 Snukiškis D. 112
 Sodelskytė Albina 701
 Sokas 1441
 Sokolovaitė Anastazija 1045
 Sokolovaitė Feodosija 1045
 Sokolovaitė Filareva 1045
 Sokolovaitė Praskovja 1045
 Sokolovaitė Ulijona 1045
 Sokolovas Afrosimas 1045
 Sokolovas Feosoras 218
 Sokolovas Fiodoras 1045
 Sokolovas Jafimas 761
 Sokolovas Kuzma 1045
 Sokolovas Laurentijus 1045
 Sokolovas Nikiforas 1045
 Sokolovas Zosinas 761
 Sokolovienė Christina 1045
 Sokolovienė Kapitolina 1045
 Sokolovienė Lipistrofija 1045
 Soltunienė 1430, 1436
 Soltunienė Antanina 1413
 Solženicinas 1137
 Someris Kaslierius 293
 Soroka Piotras 416
 Spaičienė (Jasiulytė) Teresė 729
 Spaičienė Genė 729
 Spaičienė Ona 461
 Spaičys 241, 1440
 Spaičys Albertas 921
 Spaičys Algis 729
 Spaičys Antanas 729
 Spaičys Jonas 729
 Spaičys Kazys 1119
 Spaičys Petras 556, 729
 Spaičys Vytautas 729
 Spaičytė Danguolė 729, 1104
 Spaičytė Joana 729
 Sparvelytė Justina 825
 Speičiai 956
 Speičys 956, 1440
 Speičys Kazys 396
 Spetyla 1441
 Spidar Martin 1089
 Spietylaitė Emilė 1124
 Spira 1441
 Sprandžiūnaitė Sofija 263
 Sprindis 1559
 Sprindys 843
 Sprindžiai 654
 Sprindžiūnas Jonas 1052
 Springys 1440
 Spundzevičiai 520
 Spundzevičius 690, 1441
 Spundzevičius Antanas 660
 Spundzevičius Eugenijus 1071
 Spuolė 677, 679
 Spuolė F. 668
 Spura Ignas 955
 Spura Krišius 955
 Spura Motiejus 955
 Spurienė Marta 955
 Sriubaitė Zosė 704
 Sriubiškis 1440
 Sriubiškytė Valė 731
 Srogienė Liuda 1087
 Sruoga Balys 753, 1137, 1440, 1460
 Sruogienė Irena 739
 Stackus Petras 761
 Staigienė 510
 Staigienė Adelė 1054
 Staigienė Agota 1053
 Staigienė Katerina 236
 Staigienė Ona 508, 533
 Staigienė Sofija 1054
 Staigis 1439
 Staigys 1439

- Staigis Algis 124
 Staigis Antanas 1053
 Staigis Bronius 1053
 Staigis Dionizas 124
 Staigis Juozas 321
 Staigis Nezdingas 124
 Staigys Povilas 1054
 Staigys Povilas 321
 Staigys Pranas 339, 397, 399, 508, 1054
 Staigys Pranas 321, 342, 508
 Staigys Vladas 1054
 Staigyte 1002
 Staigyte Eleonora 1053
 Staigyte Kostancija 1054
 Staigyte Liongina 1063
 Staigyte Ona 999
 Staigyte Stase 500
 Staigyte Uršule 812
 Staigyte Vincė 1000, 1053
 Stainienė Kostė 1011
 Stainys 1440
 Stainys 786
 Stainys Antanas 368, 790
 Stainys Ignas 982
 Stainys Jurgis 790, 815, 864
 Stainys Kazimieras 789, 790, 815
 Stainys Kazys 355, 1011, 1057, 1666
 Stainys Pranas 1011
 Stainytė (Melvydienė) Stefanija 1169
 Stainytė Anastazija 790
 Stainytė Barbora 276
 Stainytė Kotryna 790
 Stainytė Ona 1011
 Stainytė Skruodienė Barbora 271
 Stainytė Stefa 1011, 1666
 Stakėnas 889, 1440
 Stakėnas Kazys 493
 Stakėnas Petras 882, 889
 Stakėnas Vladislava 1089
 Stakėnienė Elžbieta 889
 Stakėnienė Pranė 1334
 Stakionis 1440
 Stakys 140
 Stakulienė Marė 823
 Stakulis 821, 1440
 Stakulis Jonas 821, 823
 Stakvilevičius 771
 Stalauškaitė (Muralienė) Nijolė 552, 554
 Stalauškaitė Albina 382
 Stalauškaitė Emilija 723
 Stalauškas 1431, 1435
 Stalauškas Alvydas 955
 Stalauškas Bronius 955
 Stalauškas Gintautas 955
 Stalauškas Pranas 321
 Stalauškas R. 1169, 1698
 Stalauškas Romas 993
 Stalauškas Romualdas 1208, 1209, 1414
 Stalauškas Viktoras 321, 1414
 Stalauškas Vladas 993, 1007
 Stalauškienė 955, 993
 Stalauškienė (Miškinytė) Nijolė 554
 Stalauškienė Dalia 500, 504–506
 Stalauškienė Stefa 1007
 Stalauškytė Albina 1420
 Stalienė 902
 Stalienė-Smalskienė 1374
 Stalinas 245, 370, 374, 380, 403, 409, 445, 449, 507, 508, 511, 612, 778, 780, 782, 853, 867, 936, 949, 995, 1001, 1026, 1528
 Stalionis 441
 Stalionis Juozapas 905
 Stalionis Juozas 876
 Stalionis Romualdas 949
 Stalionytė Emilė 531
 Stalionytė Verutė 531
 Staliūnas 1441
 Staltan Ieva 670
 Staltanai 671
 Staltanas Bertulis 670
 Staltanas Klavas 670
 Staltanė Lyzė 678
 Stančikas 1439
 Stanevičiūtė Genovaitė 1065
 Stanikas 1441
 Stanionytė A. 1591
 Stanys 1439
 Stanislovas Deksnys 1536
 Stankevičienė Veronika 888
 Stankevičienė Agota 173
 Stankevičienė Emilija 888
 Stankevičienė Ona 889
 Stankevičienė Petronėlė 950
 Stankevičienė T. 1696
 Stankevičienė Uršulė 950
 Stankevičienė Veronika 889
 Stankevičius 1439
 Stankevičius 523, 882
 Stankevičius Alfonsas 888, 950, 995
 Stankevičius Antanas 950
 Stankevičius Edvardas 611, 612, 869, 888–890
 Stankevičius Feliksas 203, 891
 Stankevičius Jonas 493, 523, 888, 950, 995
 Stankevičius Juozas 938, 1290
 Stankevičius Konstantinas 888, 891
 Stankevičius Ksaveras 888
 Stankevičius Pranas 950
 Stankevičius Rimantas 523, 888, 995
 Stankevičius Stanislovas 882, 888
 Stankevičius Stasys 891
 Stankevičius Tadas 203
 Stankevičius Viktoras 442, 735, 950
 Stankevičius Vytooldas 888
 Stankevičius Vitoldas 995
 Stankevičius Vladas 523, 888, 889
 Stankevičiūtė Aurelija 735
 Stankevičiūtė Emilija 950
 Stankevičiūtė Genė 950, 1076
 Stankevičiūtė I. 1081
 Stankevičiūtė Irena 735
 Stankevičiūtė Jolita 1076
 Stankevičiūtė Karolina 631
 Stankevičiūtė Kastutė 950
 Stankevičiūtė Ona 950
 Stankevičiūtė R. 1699, 1701
 Stankevičiūtė Uršulė 950
 Stankevičiūtė Vilmantė 735
 Stankevičiūtė Zosė 950
 Stankūnaitė Akvilė 515, 1131–1134
 Stankūnas 516, 1133, 1439
 Stankūnas V. 529, 532, 534
 Stankūnas Vladas 515, 1127
 Stankūnienė 516, 530, 1128, 1334
 Stankūnienė Ona 515
 Stankus Gregoris 1596
 Stankus J. 1542
 Stapulionis 1441
 Starkus 1439
 Staršenskaitė Felicija 192
 Staršenskaitė Gabrielė 192
 Stasevičius 103, 511, 512
 Stasikėlienė (Januškevičiūtė) I. 1096
 Stasikėlienė I. 1695
 Stasikėlienė Irena 1209
 Stasikėlis J. 1208
 Stasiškis 1441
 Stasytė Veronika 713
 Stasiukėlienė 511, 531, 904, 905
 Stasiukėlienė (Mažuikaitė) Laima 1514, 1515
 Stasiukėlienė Emilė 511, 533
 Stasiukėlienė Irena 551
 Stasiukėlienė L. 1515
 Stasiukėlienė Laimutė 548, 549, 551, 1209
 Stasiukėlienė Marijona 1414
 Stasiukėlis 529, 532, 533, 1425, 1436
 Stasiukėlis Arvydas 1104
 Stasiukėlis Bronis 1414
 Stasiukėlis Juozas 511, 551, 1414
 Stasiukėlis Juozas 554
 Stasiukėlis Kazys 382, 1414, 1420
 Stasiukėlytė Danutė 586
 Stasiukėlytė Nida 1102
 Stasiulienė Jolanta 327, 1414
 Stasiulioniai 451
 Stasiulionis 1441
 Stasiulionytė Janina 1167
 Stasiulis 408, 727, 728, 1421, 1425, 1436
 Stasiulis Alfonsas 1414
 Stasiulis Apolinaras 310, 327
 Stasiulis Juozas Petras 310
 Stasiulis Vladas 327, 1191, 1414
 Stasiulytė Aldona 327, 1414
 Stasiulytė Irena 327, 1414
 Stasiūnaitis Kleopas 397
 Stasiūnienė (Šarkauskaitė) Dalė 1072, 1076, 1148
 Stasiūnienė L. 1701
 Stasiūnienė Z. 1702
 Staskis 193
 Staskonis 1441
 Stašaitė Elžbieta 261
 Stašienė (Vaičiulytė) Emilija 1531
 Stašienė Emilija 635
 Stašys 1441
 Stašys Petras 746
 Stašys Stanislovas 236, 237
 Stašytė Grasilda 717
 Stašiūnas 1441
 Staškevičiai A., V. 1309
 Staškevičienė 745
 Staškevičienė Elena 334, 750, 1418
 Staškevičienė Paulina 742, 748, 750, 1415
 Staškevičius 447, 1421, 1427, 1436
 Staškevičius Alfonsas 344
 Staškevičius Ignas 321
 Staškevičius Jonas 325, 334, 346, 742, 750, 1418
 Staškevičius Juozas 345, 745, 750, 1418
 Staškevičius Jurgis 321
 Staškevičius Petras 325, 334, 742, 750
 Staškevičius Viktoras 344
 Staškevičiūtė Bronė 1418
 Staškevičiūtė Emilė 750

- Staškevičiūtė Emilija 334
 Staškevičiūtė Genė 1418
 Staškevičiūtė Stefa 447
 Statulevičius 1441
 Steiblytė Aldona 1065
 Stekionis 1441
 Stelioniai 1268
 Stelionienė 507, 532
 Stelionienė Adelė 948
 Stelionienė Agota 511
 Stelionienė Emilija 946
 Stelionienė Ona 533, 952
 Stelionienė Paulina 521
 Stelionienė Pranė 519
 Stelionienė Valerija 535
 Stelionienė Vera 462
 Stelionienė Veronika 945
 Stelionis 507, 857, 1441
 Stelionis A. 1448
 Stelionis Algirdas 519, 946, 952
 Stelionis Andrius 204
 Stelionis Antanas 204, 506, 521, 528, 529, 532, 535, 764, 945, 948, 1177
 Stelionis B. 461, 952, 1177, 1186
 Stelionis Baliukas 801
 Stelionis Boleslovas 460, 463, 521, 535
 Stelionis Bonifacas 463, 535
 Stelionis Eugenijus 519
 Stelionis Ignas 948
 Stelionis Jokūbas 1043
 Stelionis Jonas 340, 352, 379, 422, 509, 511, 519, 521, 528, 529, 531–534, 624, 764, 905, 945–947, 952, 1131, 1275, 1698, 1700
 Stelionis Julius 510
 Stelionis Juozapas 695, 807
 Stelionis Juozas 479, 518, 519, 526, 529, 531, 532, 948, 986, 989
 Stelionis Jurgis 511, 695
 Stelionis Justinas 510, 518, 528, 529, 532
 Stelionis Karolis 519
 Stelionis Kazys 204, 510, 532, 533
 Stelionis Mataušas 513, 528, 531, 533, 1133
 Stelionis Monika 510
 Stelionis Nikodemus 944, 945
 Stelionis Povilas 519
 Stelionis Pranas 343, 510, 533
 Stelionis Stanislovas 204
 Stelionis V. 1158
 Stelionis Valentinas 463, 535
 Stelionis Viktoras 510, 1134
 Stelionytė 709
 Stelionytė Angelė 798
 Stelionytė Birutė 948
 Stelionytė Danguolė 519
 Stelionytė Eleonora 764
 Stelionytė Emilė 511
 Stelionytė Emilija 945
 Stelionytė Eugenija 946, 952, 1063, 1158
 Stelionytė Ieva 788
 Stelionytė Janė 510
 Stelionytė Jania 1134
 Stelionytė Janina 533
 Stelionytė Monika 248, 432, 533, 1134
 Stelionytė Ona 704
 Stelionytė Stefanija 764
 Stelionytė Uršulė 807
 Stelionytė Veronika 518, 519, 525, 533
 Stepanova Feoktista 576
 Stepanovaitė Elena 1046
 Stepanovas 1558
 Stepanovas Ivanas 347, 348
 Stepanovas Jermolajus 1046
 Stepanovas Prokopijus 1046
 Stepanovas Stepanas 263
 Stepanovienė Christinija 1046
 Steponaitytė Agnė 1012
 Steponaitytė Agota 1122
 Steponavičius 941
 Steponavičiūtė 607
 Stimbūrys Algimantas 493
 Stimbūrys H. 1698
 Stimpfle J. 1543
 Stipinas 1441
 Stipinis 1441
 Styra 441, 1441
 Styra Boleslavas 1657, 1659
 Stočkus 1439
 Stolypinas 291, 292
 Stolvskaja Albina 1089
 Stončius Darius 4, 914
 Stradinis 820
 Straizys 1441
 Strakšytė Laima 879
 Straukienė Zita 491, 493
 Straumas J. A. 36
 Stravinskas A. 1323
 Strazdas 1439
 Strazdas A. 134, 180
 Strazdas Bronius 1545
 Strazdas Feliksas 294
 Strazdelis 679
 Stražnickienė O. 1704
 Strikus 1441
 Streikus Izidorius 443
 Streikus Juozas 443
 Strikai 375
 Strelčiūnas Benediktas 627
 Strelčiūnas Jonas 628
 Strelčiūnas Kazimieras 628
 Strelčiūnas Marekas 628
 Strelčiūnas Pranciškus 628
 Strelčiūnienė Marijona 628
 Strelčiūnienė Ona 628
 Strielkūnas Jonas 1003, 1144
 Strikai 708
 Strikaitė 1128
 Strikaitė Akvilė 722
 Strikaitė Emilija 722, 1416
 Strikaitė Ieva 237
 Strikaitė Magdalena 267
 Strikaitė Marija 267
 Strikaitė Marijona 260
 Strikaitė Monika 267, 722, 1092
 Strikaitė Ona 722
 Strikas 636, 698, 722, 977, 979, 980, 1419, 1431, 1436, 1441
 Strikas Albertas 1321
 Strikas Algis 722
 Strikas Jokūbas 238
 Strikas Jonas 238, 267, 722, 978
 Strikas Juozas 722, 723, 1122, 1124, 1289, 1416
 Strikas Jurgis 267
 Strikas Kristupas 267
 Strikas Martynas 267
 Strikas Mykolas 267
 Strikas Petras 204, 267, 989
 Strikas Vilimas 238
 Strikienė 696
 Strikienė Magdalena 267
 Strikienė Mina 989
 Strikienė Vincenta 1416
 Striška 1441
 Striukas 1441
 Striupaitė Eugenija 726
 Striupas 1441
 Striupas Feliksas 726
 Striupas Vidmantas 726
 Striužas 1441
 Strižka Balys 244
 Strolys 1439
 Strolis Liudvikas 1605, 1616, 1618
 Strumskaitė Aldona 1001
 Strumskaitė Genė 1001
 Strumskienė Albina 1001
 Strumskienė Kazė 335
 Strumskienė Marijona 1051
 Strumskys 1441
 Strumskys Jonas 321, 1051
 Strumskis Jonas 230, 335
 Strumskys Juozas 1001
 Strumskys Vytautas 1191
 Strumskytė Liudvika 1051
 Strumskytė Vanda 817
 Struopys Simonas 418
 Strutinskaitė Z. 1696
 Stružaitė Danutė 1060
 Stružas 1441
 Stubavs A. 126, 128, 129–131, 135
 Stuglienė Marė 824
 Stuglys Algirdas 824
 Stuglys Algis 824
 Stuglys Antanas 824
 Stuglys Jonas 824
 Stuglys Kostas 823
 Stuglys Petras 824
 Stuglys Pranas 824
 Stuglys Stasys 821, 823, 824, 826
 Stuglys Vytautas 824
 Stuglytė Daiva 824
 Stuglytė Emilė 824
 Stuglytė Onutė 824
 Stuglytė Stefanija 824
 Stučina 1439
 Stukaitė Onutė 1282
 Stukas 1441
 Stukelis 1419, 1421, 1431, 1436
 Stulginskis Aleksandras 1711, 1712
 Stulgys Pranas 342
 Stulgytė Daiva 574
 Stumbrienė Emilija 943
 Stumbrienė Jurgita 1184
 Stumbrys 885, 919, 1431, 1436, 1441
 Stumbrys Algis 943
 Stumbrys Algis Povilas 930
 Stumbrys Petras 664, 932, 943, 1419
 Stumbrys V. 930
 Stumbrys Virginijus 1184
 Stumbrytė Kazė 940
 Stumbrytė Vlada 943
 Stundienė R. 1701
 Stunžėnas 1441
 Stunžėnas Lukas 1320
 Stunžėnienė 1665
 Stunžėnienė (Bliūdžiūtė) Jūratė 1320
 Stuoka 1427, 1431, 1436, 1441
 Stuoka Jonas 568, 739, 1415
 Stuoka Juozas 568
 Stuoka Jurgis 556

- Stuoka Kazys 956
 Stuoka Krišius 203
 Stuoka Pranas 542, 734, 739, 1415
 Stuokaitė Elena 556
 Stuokaitė Genė 556
 Stuokaitė Janina 5, 12, 189, 1713
 Stuokaitė Paulė 556
 Stuokaitė Regina 568
 Stuokaitė Ritma 968, 1405
 Stuokaitė Valerija 520
 Stuokaitė Vera 739, 1415
 Stuokaitė Veronika 479
 Stuokienė (Kirstukaitė) Ona 568
 Stuokienė Emilė 1419
 Stuokienė Karolina 734, 739, 1415
 Stuokienė Marijona 556
 Stuokienė Veronika 1049
 Stūronas Antanas 1719
 Stužas 1441
 Suchodolska Marijona 236
 Sukatniekas Paulis 1641
 Sukauskas Adolfas 445
 Sukauskas Petras 739
 Suksė, kunigaikštis 141
 Sulainis 1442
 Sunklodai 451
 Sunkloda 1441
 Sunkloda Vincas 1071
 Superanskaja A. V. 1423
 Supranavičius Rimas 1830
 Surgailis 1441
 Survila 1439
 Survila Jonas 974
 Survila Leonas 974
 Survilienė (Čeičytė) Felicija 974
 Survilytė Marytė 974
 Suslavičius L. 1266
 Susnys 382, 1420, 1431, 1436, 1710
 Susnis T. 1209
 Suvaizdis 1441
 Suveizdis P. I. 29, 36
 Suveizdis Povilas 1660
 Svaldelis 1442
 Svaldenienė (Kudūkytė) Birutė 716
 Svibinskūkovaitė Aksenija 895
 Svidinskas Algirdas 1513
 Sviklys 1442
 Svilas 1441
 Svirkaitė Ievutė 1525
- Š**
 Šabanska Kristina 261
 Šabanskaitė Aušrinė 734
 Šabanskas Edvardas 734
 Šabanskas Mindaugas 734
 Šabanskas Ričardas 734
 Šabanskas Vytautas 551, 552
 Šabanskienė 1130
 Šabanskienė Kazė 555, 1419
 Šabanskienė Violeta 1184
 Šabinskis 175
 Šablinskas 257, 1439
 Šadeika A. 835
 Šadeikytė Agota 252
 Šadurskus Jonas 168
 Šaikus 1441
 Šajauka 1441
 Šajaukienė 1065
 Šakaliai 451
 Šakalienė Genė 895
 Šakalienė Sofija 847
 Šakalys 1441
 Šakalys Pranas 895
 Šakalys Vladas 847
 Šakalytė Bronė 1124
 Šakalytė Stefa 895
 Šakalytė Vitolė 847
 Šakėnienė Nijolė 798
 Šakenis 1441
 Šakėnytė Sandra 798
 Šakėnytė Vaida 798
 Šakytė Elena 712
 Šaknys Žilvytis 4, 914
 Šakonaitė Adelė 1417
 Šakonaitė Elena 1417
 Šakonaitė Emilija 1417
 Šakonaitė Genovaitė 1417
 Šakonaitė Ona 1417
 Šakonas 1421, 1431, 1436, 1709
 Šakonas Antanas 1417
 Šakonas Petras 343, 408, 1417
 Šakonas Stasys 1417
 Šakonas Vytautas 1417
 Šakonienė Karolina 1417
 Šakonienė Liudvika 1417
 Šakonienė Zofija 1417
 Šakonis Antanas 408
 Šakonis Vytautas 408
 Šalčis Algis 939
 Šalčius 479
 Šalkauskas 1439
 Šalkauskas S. 1541
 Šalkauskas Š. 1541
 Šalnys D. 1693
 Šaparnis 1441
 Šapkauskas Juozas 321
 Šapkauskas Lioginas 391
 Šapkauskas Petras 321
 Šapoka 1439
 Šapoka A. 212
 Šapranaukaitė Elžbieta 1122
 Šapranaukaitė Stefa 1047
 Šapranaukaitė Veronika 925, 1047
 Šapranaukas 1441
 Šapranaukas Algirdas 124, 1169
 Šapranaukas Dobilas 124
 Šapranaukas Jonas 1047
 Šapranaukas Juozas 937, 1047, 1277, 1287, 1295
 Šapranaukas M. 1037
 Šapranauksienė Marija 1047
 Šapranauksienė Marijona 937
 Šarauskas 1290
 Šarka 442, 1439
 Šarkanais 1441
 Šarkauskaitė Anelė 441, 997
 Šarkauskaitė Emilė 996–998, 1149, 1150, 1152, 1155, 1156, 1159, 1160, 1186, 1270, 1273, 1276, 1278, 1362–1368, 1697
 Šarkauskaitė Irena 6, 8, 13, 15, 21, 59, 63, 101–104, 107, 134, 455, 477, 478, 480, 482, 483, 485, 494, 495, 497, 500, 501, 504, 915, 996–998, 1141, 1145, 1148–1150, 1152, 1155, 1156, 1158–1160, 1186, 1211, 1216, 1218, 1269–1271, 1273, 1276, 1278, 1288, 1290, 1295, 1355, 1362–1368, 1697, 1713
 Šarkauskaitė Janina 1158
 Šarkauskaitė Violeta 940
 Šarkauskas 113, 431, 433, 801, 903, 980, 1008, 1439
 Šarkauskas Antanas 342, 441, 997, 1218, 1269
 Šarkauskas J. 1218
 Šarkauskas Jonas 342, 441, 903, 997
 Šarkauskas Juozas 343, 366, 441, 442, 986, 988
 Šarkauskas Jurgis 345, 441
 Šarkauskas P. 1174
 Šarkauskas Povilas 362, 431, 433, 442, 462, 609
 Šarkauskas V. 754, 1281, 1285, 1288, 1388
 Šarkauskas Vidmantas 1169
 Šarkauskas Vylius 986, 989
 Šarkauskas Vincas 1290
 Šarkauskas Vladas 134, 461, 462, 997, 998, 1142, 1269–1271, 1275, 1276, 1278, 1279, 1287, 1288, 1290, 1387, 1389
 Šarkauskienė 1334
 Šarkauskienė (Kanopaitė) Aldona 6, 13, 361, 441, 1713
 Šarkauskienė Aldona 1147, 1149, 1158
 Šarkauskienė Amilė 986, 989
 Šarkauskienė Marijona 441
 Šarkauskienė O. 1388
 Šarkauskienė Ona 997
 Šarkauskienė S. 1285
 Šarkauskienė Stefa 997
 Šarkauskienė Stefanija 998
 Šarkienė 442
 Šarkinienė Irena 1643
 Šarkūnas 1441
 Šarkūnaitė Anelė 376
 Šarkūnas 1441
 Šarkūnelis B. 1695
 Šaškauskaitė Karolina 731
 Šaškovskis Pranciškus 173
 Šatas 1439
 Šateika 1441
 Šatienė Ona 1053
 Šatkauskienė (Kanopaitė) Ona Aldona 1386, 1389
 Šatkauskienė V. 1513
 Šatkus 1439
 Šauciūnas 1441
 Šaulienė Elžbieta 1414
 Šaulys 1275, 1421, 1428, 1431, 1436, 1709
 Šaulys Jonas 1414
 Šaulys K. 1538
 Šaulys Petras 1414
 Šaulys Pranas 1414
 Šaulis Vladas 1277
 Šaveikis 173
 Šavka Jonas 173
 Ščiuka 607, 1288
 Šedienė 432, 1372
 Šedienė (Macijauskaitė) Marijona 1338
 Šedienė (Povilavičiūtė) Karolina 247
 Šedienė (Povilavičiūtė) Monika 325, 877
 Šedienė (Savickaitė) Anastasija 1370
 Šedienė (Savickaitė) Nastė 79
 Šedienė (Šeškauskaitė) Vanda 1136
 Šedienė Anelija 895
 Šedienė Elžbieta 239, 240
 Šedienė Kotryna 240
 Šedienė Nastė 249
 Šedienė Vanda 1719

- Šedienė Vera 4, 914, 1719
 Šedienė Vilija 1184
 Šedys 1395, 1422, 1436, 1441
 Šedys Adomas 241, 321, 1710
 Šedys Aleksandras 247, 1342
 Šedys Algirdas 938
 Šedys Alpanas 895
 Šedys Antanas 240, 895, 895
 Šedys Audrius 248
 Šedys Bronius 115, 247, 368, 425, 427, 619, 895
 Šedys Edmundas 938
 Šedys J. 82, 214, 226, 1113, 1343, 1344, 1369, 1419, 1700
 Šedys Jokūbas 240
 Šedys Jonas 4–6, 8–10, 12–17, 22, 74, 138, 202, 232, 239–242, 244, 247–249, 277, 326, 340, 347, 349, 366, 369, 421, 423–425, 431, 432, 477, 908, 914–917, 1024, 1042, 1087, 1088, 1109, 1135, 1221, 1288, 1294, 1342, 1399, 1530, 1532, 1634, 1661, 1668, 1696, 1706, 1713, 1719, 1830
 Šedys Juozas 241, 247
 Šedys Kazimieras 241
 Šedys Mataušas 239, 240, 1342
 Šedys Narimantas 1719
 Šedys P. 116, 248
 Šedys Petras 241, 242, 321, 938, 1584
 Šedys Povilas 113, 115, 124, 247, 479, 510
 Šedys Pranas 144, 202, 208, 240, 244, 247, 366, 367, 427, 431, 432, 602, 240, 247, 1394
 Šedys Pranciškus 113, 115, 116, 1342
 Šedys Rimantas 241
 Šedys Simonas 240, 239
 Šedys Stanislovas 239
 Šedys Stasys 241, 269
 Šedys Vidas 1719
 Šedys Vytautas 247
 Šedys Vladas 715
 Šedys Vladimiras 241
 Šedytė 1010
 Šedytė Adelė 247
 Šedytė Agota 239
 Šedytė Angelė 247
 Šedytė Barbora 813
 Šedytė Domicelė 239, 240
 Šedytė Elena 570, 713
 Šedytė Emilija 241, 247
 Šedytė Genė 249, 895
 Šedytė Genovaitė 653
 Šedytė Irena 249, 269, 1135
 Šedytė Jūratė 241, 242, 259, 1135
 Šedytė Karolina 695
 Šedytė Kotryna 234
 Šedytė Marija 239, 240
 Šedytė Marijona 241
 Šedytė Ona 239, 240, 809
 Šedytė Paulina 241, 348
 Šeduikis 1441
 Šedžiai 251, 1584
 Šeinauskaitė Genė 1061
 Šeinauskas 1441
 Šeinius I. 1595
 Šeizys Mykolas-Dagilėlis 1624
 Šemeta 1439
 Šepetys Lionginas 1610, 1642
 Šepetys Pranas 144
 Šepka 1441
 Šepka Lionginas 1156, 1228
 Šepkus 1439
 Šereika 1421, 1423, 1436
 Šereika Jonas 330, 345, 738, 1415
 Šereikaitė Adelė 1415
 Šereikienė Teofilė 330
 Šereikienė Teofilija 738, 1415
 Šereikienė Uršulė 330
 Šereikienė Veronika 738
 Šereikytė Adelė 738
 Šereikytė Emilija 738
 Šerepka 1441
 Šerkšniovos 712
 Šermukšnis 1439
 Šernaitė Vida 933
 Šernas 1441
 Šernas Julius 933
 Šeršniovą Polina 926
 Šeršniovai 218
 Šešekienė Algytė 1218
 Šešgelis 1441
 Šešelgytė G. 1092
 Šeškas 1439
 Šeškauskaitė Aldona 1048
 Šeškauskaitė Anastazija 571
 Šeškauskaitė Asta 731
 Šeškauskaitė Aušra 731
 Šeškauskaitė Bronė 321, 488
 Šeškauskaitė Bronislava 1049
 Šeškauskaitė Elžbieta 1048
 Šeškauskaitė Emilija 568
 Šeškauskaitė Genė 1049
 Šeškauskaitė Kazė 1048
 Šeškauskaitė Kostė 568
 Šeškauskaitė Nijolė 968, 1135
 Šeškauskaitė Petronėlė 1048
 Šeškauskaitė Valė 568
 Šeškauskaitė Vanda 242, 269, 968, 1135
 Šeškauskaitė Vladislava 1049
 Šeškauskas 1431, 1435, 1439
 Šeškauskas Alvydas 731
 Šeškauskas Andrius 731
 Šeškauskas Antanas 203, 330, 1049
 Šeškauskas B. 1093
 Šeškauskas Bronius 10, 17, 21, 548, 551, 568, 569, 917, 1104, 1136, 1690, 1713
 Šeškauskas Feliksas 1048
 Šeškauskas J. 1093
 Šeškauskas Jonas 321, 345, 400, 568, 731, 968, 1049, 1104, 1414, 1719
 Šeškauskas Juozas 337, 342, 366, 568, 956, 1414
 Šeškauskas Jurgis 568
 Šeškauskas Kazimieras 382, 1420
 Šeškauskas Kazys 1414
 Šeškauskas Kostas 1048
 Šeškauskas Mykolas 382, 1414, 1420
 Šeškauskas Petras 322, 337, 1049
 Šeškauskas Pranas 568, 573, 1049
 Šeškauskas Raimondas 10, 17, 21, 569, 917, 1691, 1713
 Šeškauskas Remigijus 569
 Šeškauskas Ričardas 569
 Šeškauskas Valis 568
 Šeškauskas Vladas 937, 968, 1048
 Šeškauskienė Aldona 744
 Šeškauskienė Elžbieta 568, 1048
 Šeškauskienė Emilija 1048
 Šeškauskienė Konstancija 1414
 Šeškauskienė Ona 1049
 Šeškauskienė Petronėlė 568
 Šeškauskienė Prudencija 1048
 Šeškauskienė Regina 569
 Šeškauskienė Sofija 1049
 Šeškauskienė Teklė 1049
 Šeškauskienė Zofija 337
 Šeškienė Elvyra 1171
 Šeškūnas Vytautas 1049
 Šeškūnas Lionginas 1049
 Šeškūnienė Kazimiera 1049
 Šeškus Deividas 1191
 Šeškus Petras 1159
 Šeškus Stasys 826, 837
 Šeškuvienė Janina 1184
 Ševeika Antanas 264
 Ševekovaitė Marija 1046
 Ševekovaitė Ulijona 1046
 Ševekovas Astratas 1046
 Ševekovas Erastas 484
 Ševekovas Jerasiejus 1046
 Ševekovas Jonas 1046
 Ševekovas Mykolas 1046
 Ševekoviėnė Anastazija 1046
 Šiaučiūnaitė Anelė 990
 Šiaučiūnaitė Emilė 990
 Šiaučiūnas 980
 Šiaučiūnas Alfonsas 983, 990
 Šiaučiūnas Bronius 990
 Šiaučiūnienė Liuda 990
 Šiaulickas 744
 Šidiškis T. 1216
 Šidla 1441
 Šidlauskas 1439
 Šileika J. 1617
 Šileika V. 1578, 1579, 1583
 Šileikis 1441
 Šileikis G. 156
 Šiliniai 1063
 Šilininė (Pakštytė) Eleonora 1060, 1061, 1084, 1087, 1159
 Šilinis 629, 1441
 Šilinis Vytautas 1061, 1062, 1084, 1085
 Šiliūnas 1441
 Šilkys 1442
 Šimakas Jurgis 172
 Šimanauskai 942
 Šimanauskaitė Danutė 809
 Šimanauskaitė Elena 585
 Šimanauskaitė Kazė 1039
 Šimanauskaitė Ona 734, 1415
 Šimanauskaitė Rūta 1102
 Šimanas 1039, 1424, 1435, 1439
 Šimanas 928
 Šimanas Albertas 551, 554, 943
 Šimanas Alfonsas 739
 Šimanas Alvydas 942
 Šimanas Antanas 941, 1419
 Šimanas Donatas 733
 Šimanas Feliksas 1037, 1039, 1041, 1133
 Šimanas Gintaras 1104
 Šimanas Jonas 737, 930, 1415
 Šimanas Juozas 734, 736, 1415
 Šimanas Petras 942
 Šimanas Valentinas 733
 Šimanas Vytautas 733, 734, 1415
 Šimanas Vladas 737, 1415
 Šimanas 1040

- Šimanauskienė (Janušytė) Palmira 1228
 Šimanauskienė (Jonušonytė) Palmira 554
 Šimanauskienė Anastazija 736
 Šimanauskienė Elžbieta 1039
 Šimanauskienė G. 1097
 Šimanauskienė Genė 1072
 Šimanauskienė Janina 733
 Šimanauskienė Juozefata 1415
 Šimanauskienė Juzefa 737
 Šimanauskienė Nastazija 734
 Šimanauskienė Nastė 1415
 Šimanauskienė Palmira 554, 555
 Šimanauskienė Sigutė 9, 16, 916, 1519
 Šimas 1441
 Šimatonis S. 1569
 Šimelovičius Orelis 627
 Šimėnai 351
 Šimėnaitė (Stelionienė) Paulina 535
 Šimėnaitė Alvtutė 565
 Šimėnaitė Anastazija 864
 Šimėnaitė Anelė 959
 Šimėnaitė Anitūtė 563
 Šimėnaitė Aušra 565
 Šimėnaitė Bronė 564–566, 1049
 Šimėnaitė Bronislava 565
 Šimėnaitė Elvyra 935
 Šimėnaitė Elžbieta 1043
 Šimėnaitė Emilija 567, 1043
 Šimėnaitė Erika 565
 Šimėnaitė Genė 1049
 Šimėnaitė Gražina 1038
 Šimėnaitė Irena 563
 Šimėnaitė Janina 332, 563, 1043
 Šimėnaitė Monika 567
 Šimėnaitė Neringa 565
 Šimėnaitė Ona 510, 563
 Šimėnaitė Paulina 521
 Šimėnaitė Rima 1102
 Šimėnaitė Stasė 1049
 Šimėnaitė Stefanija 565
 Šimėnaitė Veronika 567
 Šimėnaitė Zita 1043
 Šimėnas 745, 1325, 1427, 1435, 1439
 Šimėnas Adolfas 322, 399, 563, 1419
 Šimėnas Albertas 969
 Šimėnas Albinas 526
 Šimėnas Alfonsas 310, 563, 564, 565, 1419
 Šimėnas Algis 332, 1043
 Šimėnas Alvydas 565
 Šimėnas Antanas 565, 567, 1049, 1419
 Šimėnas Augustas 1049, 1270
 Šimėnas Bronius 332
 Šimėnas Feliksas 563, 1419
 Šimėnas Gediminas 563
 Šimėnas Jokūbas 1049
 Šimėnas Jonas 168, 173, 342, 345, 557, 563, 565, 1049
 Šimėnas Julius 563
 Šimėnas Juozas 310, 563, 1089
 Šimėnas Jurgis 203
 Šimėnas Justinas 203
 Šimėnas Kazys 1089
 Šimėnas Kęstutis 563
 Šimėnas Kostas 1049
 Šimėnas Lionginas 1049
 Šimėnas Petras 203, 1043, 1279, 1288
 Šimėnas Povilas 1043
 Šimėnas Pranas 332, 1043
 Šimėnas Rimantas 1043, 1152
 Šimėnas Romas 1043
 Šimėnas Romualdas 343, 563, 1089
 Šimėnas Tadas 567, 1419
 Šimėnas Vincas 322, 563
 Šimėnas Vytautas 565, 566
 Šimėnienė (Kiaulėnaitė) Genė 1049, 1335, 1336, 1705
 Šimėnienė (Mačiekutė) Emilija 1295
 Šimėnienė (Tūskaitė) Rima 1076
 Šimėnienė Adelė 1049
 Šimėnienė Anastazija 1049
 Šimėnienė Angelija 567
 Šimėnienė D. 1133
 Šimėnienė Elžbieta 1043
 Šimėnienė Elzė 1043
 Šimėnienė Elžbieta 332
 Šimėnienė Emilija 1043, 1305, 1325, 1332
 Šimėnienė Ona 1049
 Šimėnienė Paulė 1037
 Šimėnienė R. 1081
 Šimėnienė Uršulė 1043
 Šimėnienė Zofija 564
 Šimkevičius A. 1563
 Šimkūnaitė Domicelė 790, 796, 815
 Šimkūnaitė Eugenija 653
 Šimkūnaitė Zita 577
 Šimkūnas 113, 1439
 Šimkūnas Adolfas 767
 Šimkūnas Adomas 144
 Šimkūnas Jurgis 820
 Šimkūnas Kristupas 252
 Šimkūnas Rapolas 820
 Šimkūnas Romualdas 150, 166
 Šimkūnienė Elena 767
 Šimkūnienė Sanislova 820
 Šimkus S. 1164
 Šimonis 1439
 Šimonis Kazys 1600
 Šimukauskienė Elžbieta 178
 Šimukėnas 1441
 Šinkūnai 227, 228, 230, 660, 783, 1268
 Šinkūnaitė (Mulviniene) Stasė 1060
 Šinkūnaitė Adelė 1418
 Šinkūnaitė Agota 660
 Šinkūnaitė Anastazija 808, 1051
 Šinkūnaitė Anelė 762, 995, 1051, 1052
 Šinkūnaitė Antanina 995, 1005, 1051
 Šinkūnaitė Asta 762, 1138
 Šinkūnaitė Barbora 655
 Šinkūnaitė Bronė 1051
 Šinkūnaitė Domicelė 807
 Šinkūnaitė Elena 748, 751, 878, 1021, 1418
 Šinkūnaitė Eleonora 241
 Šinkūnaitė Elžbieta 257
 Šinkūnaitė Emilija 1051, 1418
 Šinkūnaitė Genė 479, 762
 Šinkūnaitė Grasilda 804
 Šinkūnaitė Janė 655
 Šinkūnaitė Kazė 951, 995
 Šinkūnaitė Kostė 763
 Šinkūnaitė Magdalena 655
 Šinkūnaitė Marijona 762
 Šinkūnaitė Monika 655
 Šinkūnaitė Ona 995
 Šinkūnaitė Palma 763, 1051
 Šinkūnaitė Palmyra 1590
 Šinkūnaitė Paulė 632
 Šinkūnaitė Paulina 823, 837
 Šinkūnaitė Reda 645
 Šinkūnaitė Regina 1051
 Šinkūnaitė Stasė 1010
 Šinkūnaitė Stefa 322
 Šinkūnaitė Stefanija 1052
 Šinkūnaitė Stefanija 661
 Šinkūnaitė Valė 637, 762, 995
 Šinkūnaitė Valerija 1051
 Šinkūnaitė Veronika 1051
 Šinkūnaitė Veronika 660
 Šinkūnaitė Zita 728
 Šinkūnas 636, 728, 902, 1387, 1426, 1427, 1435, 1439, 1584
 Šinkūnas Adolfas 739, 845
 Šinkūnas Aleksandras 767
 Šinkūnas Alfonsas 1052
 Šinkūnas Alfonsas 762, 763, 837
 Šinkūnas Algirdas 123
 Šinkūnas Algis 244, 250, 254, 728, 763, 1135
 Šinkūnas Antanas 1050, 1051
 Šinkūnas Antanas 203, 237, 346, 443, 630, 660, 662, 663, 762
 Šinkūnas Augustas 1052, 1290
 Šinkūnas Balys 762
 Šinkūnas Benediktas 1051
 Šinkūnas Dzidorius 660
 Šinkūnas Girvydas 124
 Šinkūnas Ignas 1051, 1052
 Šinkūnas Ignas 603
 Šinkūnas Jokūbas 1051
 Šinkūnas Jokūbas 204, 663, 762
 Šinkūnas Jonas 229, 322, 330, 630, 655, 656, 661, 762, 767, 1021
 Šinkūnas Jonas 1051, 1052
 Šinkūnas Juozapas 630, 655
 Šinkūnas Juozas 1051
 Šinkūnas Juozas 203, 748, 751, 762, 902, 951, 1418
 Šinkūnas Jurgis 204, 655, 1021
 Šinkūnas Justinas 762
 Šinkūnas Kazimieras 1052
 Šinkūnas Kazys 110, 253, 767, 1021
 Šinkūnas Kazys 1051
 Šinkūnas Kostas 763
 Šinkūnas Kristoforas 237
 Šinkūnas Kristupas 253
 Šinkūnas Mykolas 630
 Šinkūnas Motiejus 204
 Šinkūnas Petras 230, 253, 322, 1010
 Šinkūnas Petras 1051, 1052
 Šinkūnas Pranas 1052
 Šinkūnas Pranas 204, 262, 739, 762
 Šinkūnas Renaldas 124
 Šinkūnas Rimantas 744
 Šinkūnas Romas 661
 Šinkūnas Stanislovas 1051
 Šinkūnas Stanislovas 204
 Šinkūnas Stasys 1052
 Šinkūnas Stasys 630, 655, 1172
 Šinkūnas Viktoras 250
 Šinkūnas Vincas 995
 Šinkūnas Vytautas 1051
 Šinkūnas Vytautas 655, 763, 91
 Šinkūnas Vladas 1051, 1052
 Šinkūnas Vladas 322, 373, 443, 444, 660, 661

- Šinkūnas Vladislovas 630
 Šinkūnatė Sofija 253
 Šinkūnienė (Čirškutė) Zosė 660
 Šinkūnienė (Garškaitė) Elžbieta 995
 Šinkūnienė (Smalskytė) Ona 903
 Šinkūnienė Adelė 1051
 Šinkūnienė Agota 630
 Šinkūnienė Aldona 1391, 1719
 Šinkūnienė Anastazija 1051, 1052
 Šinkūnienė Anastazija 330
 Šinkūnienė Anelė 763, 767, 951, 1010
 Šinkūnienė Anelė 1051
 Šinkūnienė Barbora 767
 Šinkūnienė Bronė 1148
 Šinkūnienė Darata 630, 655
 Šinkūnienė Elžbieta 1051
 Šinkūnienė Elžbieta 751, 1418
 Šinkūnienė Emilija 762
 Šinkūnienė Ieva 663
 Šinkūnienė Karolina 1052
 Šinkūnienė Karolina 762
 Šinkūnienė Kazė 1022, 1024
 Šinkūnienė Kazimiera 1233, 1234
 Šinkūnienė Lina 1161
 Šinkūnienė Monika 739
 Šinkūnienė Ona 1050–1052
 Šinkūnienė Ona 253
 Šinkūnienė Paulina 1051
 Šinkūnienė Paulina 1394
 Šinkūnienė Sofija 236
 Šinkūnienė Uršulė 1052
 Šinkūnienė Zosė 662
 Šinkus 1441
 Šiožinys 1441
 Šipas 1439
 Šipkus 1441
 Širma 1441
 Širmelis 1441
 Širša 1442
 Širvydas J. O. 1602
 Širvinskai 1026, 1329
 Širvinskaitė Aldona 338, 1025
 Širvinskaitė Birutė 338, 756, 1025
 Širvinskaitė Elena 338
 Širvinskaitė Genė 338, 1025
 Širvinskaitė Irena 1025
 Širvinkas 941, 1096, 1439
 Širvinkas Antanas 1027, 1133
 Širvinkas Bronius 930, 933, 1028
 Širvinkas Gediminas 338, 563, 1025
 Širvinkas Jonas 338, 1025, 1027, 1278, 1353
 Širvinkas Juozapas 1025
 Širvinkas Justinas 1169
 Širvinkas Petras 733, 943, 1025
 Širvinkas Povilas 563
 Širvinkas Pranas 338, 955, 956, 1025
 Širvinkas Viktoras 933, 1028
 Širvinkas Vytautas 1027
 Širvinskienė Agota 1025
 Širvinskienė Eleonora 338
 Širvinskienė Yda 733
 Širvinskienė Liudvika 1028
 Širvys 1439
 Širvys P. 1501, 1693
 Širvytė Emilija 519
 Širvytė Ona 507
 Šiukšta Antanas 168
 Šiukštienė O. 1388
 Šiukštulienė Aldona 1218
- Šiulus 1441
 Šiupinienė Irena 499–501, 504
 Šiupinienė Ona 236
 Šiupinys 1439
 Šiupinys Jonas 236
 Šiupinytė Elžbieta 236
 Šiurnaitė Ona 1119
 Šivickis P. 1592
 Škaplierinė Marija 647
 Šklėrius S. 353, 355
 Šlajutė Laima 642
 Šlakas 1442
 Šlakytė Irena 1011
 Šlamas 1439
 Šlamienė 1264
 Šlamienė Elena 496, 500
 Šlapelis 1441
 Šlapelytė Marija 1114, 1116
 Šlavinskas 209
 Šleima 1420
 Šleinaitė Halina 402
 Šleinaitė Julė 402
 Šleiniai 383
 Šleinyas 383
 Šleinyas Josikas 402
 Šleinytė Halina 383
 Šleinytė Julė 383
 Šlekaitė Genovaitė 1009
 Šlekas 1441
 Šlekys 1439
 Šlekys Viktoras 355, 357, 399, 341, 1009
 Šlekytė (Aleksiejienė) Irena 1169
 Šlepetyas 1441
 Šleževičius Kazys 23
 Šliakas A. 468
 Šliakas Adolfas 1167
 Šliakienė Stefa 1076
 Šliaupa A. 27, 34, 36, 37
 Šlika 1441
 Šlikaitė Marija 263
 Šlikas Vytautas 1236
 Šlioma Segelis 1287
 Šliūpas J. 1211, 1216, 1601
 Šluota Vladas 294
 Šmagorienė Stasė 623
 Šmagorytė Alė 623
 Šmagorius Alvydas 623
 Šmagorius Petras 623
 Šmagorius Regimantas 623
 Šmatavičiai 996
 Šmatavičienė (Jarušauskaitė) Jadvyga 1015
 Šmatavičius 996
 Šmatavičius Henrikas 1015, 1016
 Šmatavičius Vaclovas 1016
 Šmatavičius Zigmantas 1015, 1016
 Šmeikis Jonas 268
 Šmeikis Martynas 268
 Šmerdelienė (Sesickaitė) Julija 8, 14, 915, 1037, 1713
 Šmerdelienė Salomėja 564
 Šmerdelienė Stefa 1024
 Šmerdelienė Veronika 1043
 Šmerdelis 1431, 1436, 1441
 Šmerdelis Adolfas 560
 Šmerdelis Feliksas 564
 Šmerdelis Jonas 564, 739, 756, 1043, 1089
 Šmerdelis Jurgis 564, 1419
 Šmerdelis Kazimieras 564
 Šmerdelis Petras 699, 1043
 Šmerdelis Pranas 739
- Šmerdelis Stasys 739
 Šmerdelis Steponas 564, 739
 Šmerdelytė Albina 739
 Šmerdelytė Elžbieta 564, 731, 732
 Šmerdelytė Paulina 739
 Šmerdelytė Ž. 1133
 Šmergelienė Stefa 951
 Šmergelis 1441
 Šmergelis Bronius 951
 Šmergelis Juozas 951
 Šmergelys Stasys 400, 402
 Šmergelytė Danutė 951
 Šmuila 168
 Šneika 1284
 Šnioka 432, 1006, 1441
 Šnioka Juozapas 811
 Šnioka Jurgis 256, 368, 611
 Šnioka Justinas 811
 Šnioka Romas 507
 Šniokaitė 640
 Šniokaitė Anelė 604
 Šniokas 74
 Šniokienė (Diržytė) Eugenija 1532
 Šniokienė Emilė 507
 Šniokienė Nijolė 20
 Šniukas Damijonas 1822
 Šnore E. 133
 Šokurovas Nikiforas 370
 Šomeras Katrielis 391
 Šorochovas Michailas 392
 Špokauskas F. 1563
 Špura Petras 345
 Špuraitė Aušra 1086
 Špuraitė Emilė 996, 1001
 Špuraitė Emilija 334
 Špuraitė Kazė 995, 1001
 Špuras Petras 1001
 Špurienė 1001
 Špurienė (Čičinskaitė) Ona 1001
 Špurienė Ona 334, 1001
 Šteinbokas Danielius 1590
 Šteinienė Ona 252
 Šteinys Juozas 252
 Šteinys Jurgis 252
 Šteinytė Darata 252
 Štuopys Vidutis Povilas 1659
 Šuazeliai 181
 Šukienė Agnė 352
 Šukienė Uršulė 985, 991
 Šukys 1439
 Šukys 980
 Šukys Jonas 352, 1048
 Šukys Juozas 985, 991
 Šukys Jurgis 340, 352, 379
 Šukys Povilas 400
 Šukys Pranas 1698
 Šukytė Birutė 1061, 1062
 Šukytė Bronė 1062
 Šukytė Elena 824
 Šukytė P. 1138
 Šukytė Palmira 1065
 Šukytė Veronika 942
 Šukštulienė Aldona 751
 Šukštulis 1431
 Šukštulis Alfonsas 382, 555, 555, 749, 1420
 Šukštulytė Eleonora 551
 Šukštulytė Leonora 1102
 Šulas 1420, 1431, 1436
 Šulcas Nikodemus 1270
 Šulčiūtė A. 1694
 Šulešas Klementijevičius 1089
 Šulinska Konstancija 253

Šulinska Kotryna 252
 Šulinska Ona 252, 253
 Šulis 382
 Šulys Jonas 322
 Šulys Petras 322
 Šulytė Aldona 226
 Šulytė Julė 704
 Šulnius 1441
 Šurka 1011, 1013
 Šurka Vincas 808, 1663
 Šurkienė (Guzaitė) Emilė 1007
 Šurko Irena 1089
 Šurko Viktor 1089
 Šurna Antanas 1647
 Šurna J. 1578
 Šutaitė Daiva 797
 Šutaitė Rasa 639
 Šutas 1441
 Šutas Algimantas 797
 Šutas Algis 492, 493
 Šutas Ramūnas 797
 Šutas Valdas 492
 Šutas Vytautas 492, 493
 Šutikas 1442
 Šutinienė Irena 4, 914
 Šutpetrienė Agota 239, 240
 Šutpetrienė Eleonora 243
 Šutpetris 202, 631, 1107, 1108, 1441, 1584
 Šutpetris Jokūbas 1107
 Šutpetris Jonas 243, 366, 1107, 1268
 Šutpetris Juozas 240
 Šutpetris Jurgis 238, 240
 Šutpetris Motiejus 238–240
 Šutpetris Pranas 239, 240
 Šutpetrytė Barbora 239
 Šutpetrytė Bronė 243
 Šutpetrytė Elena 243
 Šutpetrytė Emilija 243
 Šutpetrytė Genė 243
 Šutpetrytė Irena 243
 Šutpetrytė Kristina 239
 Šutpetrytė Paulina 243
 Švalkūnas 1439
 Švaplėnas 1441
 Švebeldys 1442
 Švedas 1431, 1436
 Švedas Antanas 722, 723, 1416
 Švedas J. 1157
 Švedas Stasys 722, 1416
 Švedienė Vera 1416
 Švedienė Veronika 722
 Švedytė Jūratė 722
 Šveika Menka 1420
 Šveikauskas Benediktas 391
 Šveikauskas Edvardas 1061, 1062
 Švelnius Erdmonas 1601
 Švikėnas 1442
 Švilpa 1439
 Švilpa Pranas 1046
 Švilpienė Agafja 1046
 Švitrigaila 143

T

Tačinskas Jonas 236
 Tairys 1442
 Talabienė 838
 Talačka 1284, 1434, 1436, 1439
 Talačka Albertas 1624
 Talačka Antanas 934, 935, 955
 Talačka Bronius 934, 956
 Talačka Jonas 733, 934, 955, 956, 1295, 1415

Talačka Juozapas 1273, 1287, 1291
 Talačka Juozas 733, 1089, 1415
 Talačka Stepas 956
 Talačka Steponas 934
 Talačkaitė Birutė 1415
 Talačkaitė Emilė Birutė 725
 Talačkaitė Emilija 733
 Talačkaitė Janė 934, 956
 Talačkaitė Kazė 875
 Talačkaitė Stefa 1415
 Talačkaitė Stefanija 733
 Talačkaitė Vlada 934, 956
 Talačkienė 700
 Talačkienė Emilija 733, 955, 1415
 Talačkienė Ona 699
 Taliai 431
 Taliai A., J. 1309
 Talienė (Jarušauskaitė) Renė 1141
 Talienė Augustina 885
 Talienė Bronė 732
 Talienė Emilija 330, 1416
 Talienė Marijona 600, 870
 Talienė Natalija 1282
 Talienė Ona 723, 1416
 Talis Algis 732
 Talis Jonas 732
 Talytė Birutė 732
 Talytė Emilė 722
 Talytė Emilija 870
 Talytė Gitana 732
 Talytė Irena 732
 Talytė Lilija 1017
 Talius 441, 1427, 1436, 1441, 1710
 Talius Adomas 809, 870
 Talius Algirdas 870
 Talius Algis 597, 723
 Talius Antanas 169, 345, 722, 1416
 Talius Baltramiejus 330
 Talius Baltrus 722, 723, 1416
 Talius Benediktas 872
 Talius Dainius 1017
 Talius Darius 732
 Talius Dovydas 203, 870
 Talius Jonas 322, 345, 600, 722, 723, 870, 871, 885, 891, 1416
 Talius Juozapas 870
 Talius Juozas 722, 891
 Talius Jurgis 345, 366, 722, 1416
 Talius Laurynas 173
 Talius Motiejus 173
 Talius Petras 722, 723, 732, 870, 883, 1416
 Talius Pranas 322, 348, 722, 870, 1017
 Talius Stasys 330
 Talius Steponas 350, 353–356, 379, 428, 541, 885
 Talius Viktoras 870
 Talius Vytautas 885
 Taliūtė Bronė 885
 Taliūtė Irena 870
 Taliūtė Janina 870, 871
 Taliūtė Joana 484
 Taliūtė Ksavera 597
 Taliūtė Ksaverija 870
 Taliūtė Kseverija 882
 Taliūtė S. 1210
 Taliūtė Sandra 732
 Taliūtė Veronika 870, 871
 Tallat-Kelpša J. 1164, 1169
 Tallat-Kelpša Jonas 973
 Taločka Adomas 206, 241

Talutis 1441
 Talžūnas 1441
 Tamara 1420
 Tamašaukas Jonas 322
 Tamašauskaitė Ona 322
 Tamašauskas 1439
 Tamašauskas Jonas 322
 Tamašauskas Kazys 322
 Tamašauskas Leonardas 165, 167, 322, 541, 611, 939, 1624
 Tamošiūnaitė Zita 732
 Tamošiūnas 1439, 1519
 Tamošiūnas Antanas 727, 732
 Tamošiūnas Jonas 732
 Tamošiūnienė Veronika 732
 Tamulaitis B. 1578
 Tamulėnas 1441
 Tamulevičius Pranas 968, 969
 Tamulis Sigitas 1830
 Tankevičiūtė Stasė 964
 Tarakanas 1442
 Tarasovaitė Aurika 1235
 Tarasovaitė V. 1159
 Tarasovienė Ina 1236
 Tarkonis 1442
 Tarulis 1441
 Tarvydas 1439
 Tarvydas Aloyzas 1827
 Tarvydas Martynas 234
 Tarvydas Simonas 234
 Tarvydienė Ona 1068, 1083
 Taškevičienė Elena 334
 Taškevičienė Ona 1416
 Taškevičienė Teklė 1414, 1416
 Taškevičienė Uršulė 1414
 Taškevičius 1421, 1427, 1436
 Taškevičius Albinas 725
 Taškevičius Alfonsas 1414
 Taškevičius Jonas 725, 1416
 Taškevičius Petras 725, 1414, 1416
 Taškevičius Viktoras 1414
 Taškevičiūtė Albina 1416
 Taškevičiūtė Bronė 334
 Taškevičiūtė Genė 725, 1416
 Taškevičiūtė Stefa 727
 Taškevičiūtė Stefanija 1414
 Taškevičiūtė Tačjana 1414
 Taškūnienė Teresė 1191
 Tatišėvasas Vladimiras 293
 Tatoris 1441
 Tauba Gediminas 924
 Tauba Marius 1104
 Taubaitė E. 1210
 Taubienė (Skrivelytė) Zita 1294
 Taukelis Martynas 261
 Tauras A. 194, 1256
 Taurelė 1441
 Tauškalis 1442
 Tauškutis 1442
 Tautavičius A. 134, 137, 138, 140
 Tauterienė (Šedytė) Genovaitė 78
 Tauterienė H. 1698
 Tauterys 1441
 Tauteris Albertas 249
 Tauteris Donatas 249
 Tauteris Tautvydas 249
 Tavoras 1441
 Tavoras Pranas 578
 Tavorytė 711
 Tebeliškis 1441
 Tebeliškis P. 128, 137, 274
 Tekutis 1441
 Telyčėnas Algis 875

- Tenešiai 509
 Tenešienė Judita 1231
 Tenešius 1442
 Terebas 1441
 Terentjevas Fiodoras 258
 Terentjevas I. 216
 Terentjevas Manuilas 216, 1261
 Tereškevičius 496
 Tereškevičius J. 541, 1061
 Teriošinas F. 464
 Tervydaitė Rita 519
 Tervydaitė Veronika 844
 Tervydaitė Elena 946
 Tervydieinė (Šermukšnytė) Ona 1071
 Tervydieinė Adelė 1007, 1285
 Tervydieinė Apolonija 946
 Tervydieinė Danutė 1218, 1228
 Tervydieinė Ona 1414
 Tervydieinė Onutė 1076, 1171
 Tervydieinė Stefanija 328
 Tervydys 1422, 1423, 1436, 1710
 Tervydis 310, 1441
 Tervydis Antanas 946
 Tervydis Ignas 310
 Tervydys Jonas 1414
 Tervydis Jonas 345
 Tervydis Jurgis 946
 Tervydys Kęstutis 1087
 Tervydys Pranas 1414
 Tervydis Pranas 323
 Tervydis R. 1084
 Tervydis Ramutis 946
 Tervydis Ramutis Albinas 1062
 Tervydis S. 468
 Tervydis Steponas 1167
 Tervydis Vidmantas 491, 493, 1195
 Tervydis Viktoras 323, 1105
 Tervydys Viktoras 1414
 Tervydis Vytautas 946
 Tervydytė Birutė 328
 Tervydytė Elena 1085, 1201, 1704
 Tervydžiai 408
 Tervilienė Stefanija 526
 Tervilis Vytautas Juozapas 526
 Tichonovas Viačeslavas 1662
 Tičkus E. 642, 834
 Tigrūdis 1441
 Tijunelis 1441
 Tijūšas 1441
 Tijūšas Valentinas 1077
 Tyla Antanas 4, 137, 202, 914
 Tylas 1441
 Tilindis 1441
 Tilvytis Teofilis 1628
 Timaševs 205
 Timiriazevas K. 874, 1655
 Timofejeva R. 1138
 Timofejevai 228
 Timofejevaitė Fedora 1050
 Timofejevaitė Kritinija 1050
 Timofejevaitė Lidija 1050
 Timofejevaitė Ulmija 1050
 Timofejevas 230
 Timofejevas Akinifjus 1052
 Timofejevas Jopacijus 1050
 Timofejevas Konstantinas 1050
 Timofejevas Kuzma 341
 Timofejevas Potapijus 1052
 Timofejevas Savelijus 207
 Timofejevas Vasilijus 1052
 Timofejevienė Aksinija 1052
 Timofejevienė Marfa 1052
 Timofejevienė Matriona 1050
 Timukas 1441
 Tindžiulienė 451, 553
 Tindžiulienė Konstancija 332, 553
 Tindžiulienė Marijona 1414
 Tindžiulis 1421, 1431, 1436, 1441, 1709, 1710
 Tindžiulis Antanas 1057
 Tindžiulis Romas 382, 1414, 1420
 Tindžiulis Romualdas 332
 Tindžiulis Romualdas Pranas 553
 Tindžiulytė Regina 332
 Tininis 1441
 Tinkūnas Jonas 348
 Tinkūnas Viktoras 374
 Tinkūnienė (Vilytė) 1133
 Tirštimas 1442
 Tirulienė Agnietė 788
 Tirulis Petras 788
 Tirulis Simonas 788
 Tiškevičius 1601
 Tiškus V. 835
 Tyzenhauzai 283, 1031
 Tyzenhauzaitė-Pšezdeckienė Marija 820
 Tyzenhauzas 5, 12, 97, 175, 228, 230, 392
 Tyzenhauzas Ignacas 228
 Tyzenhauzas Ignotas 174, 790
 Tyzenhauzas Reinoldas 203
 Tolstojus L. 219, 1131
 Tolstojus V. 1662
 Tomkevičiūtė R. 1138
 Tomkūnas Juozapas 91
 Tomkūnas Juozas 1566
 Tonkūnas Mikas 294
 Totoris 1441
 Totorytė R. 1705
 Trafimovaitė R. 1096
 Trafimovas Semionas 789
 Traimys 1431, 1436
 Trainienė (Lapašinskaitė) Valerija Ona 1295
 Trainienė Marė 1415
 Trainienė Marijona 330
 Trainienė Teresė 1043
 Trainys 382, 1420, 1428, 1432, 1436
 Trainys B. 600
 Trainys Jonas 330, 346, 1415
 Trainys Jurgis 381
 Trainys Pranas 1089
 Trainytė Marijona 1043
 Trainytė Paulė 936
 Trainytė Veronika 1043
 Trakas 1441
 Trakelis 278
 Tranas 1439
 Trasykienė 1160
 Trastaščenkovas Nikolajus 1532
 Travina Jekaterina 399
 Travinienė Dalia 1181, 1186, 1360
 Travinis Petras 1181, 1186, 1360
 Trečiokas 1439
 Trečiokas A. 585
 Trečiokienė Aušra 1149
 Treinienė Marė 738
 Treinys Jonas 738
 Treinys Pranas 1290
 Trėjus Boris 1321
 Trėjus Oskaras 452, 453, 457, 461, 473, 683, 686, 687, 791, 1056, 1144, 1193, 1265–1267, 1270–1275, 1280, 1281, 1283, 1286, 1287, 1290, 1293, 1321, 1322, 1634, 1692, 1693
 Tribitas 1442
 Trigrūdis 1442
 Trilapis 1442
 Trimakas 1001
 Trimbelys 1442
 Trinkūnas Jonas 861, 862
 Triška 1441
 Triufanovas Vladimiras 1123
 Trofimova Aksinija 262
 Trofimova Kulina 262
 Trofimovai 228
 Trofimovaitė Agrikerija 1052
 Trofimovaitė Anastasija 1052
 Trofimovaitė Lukija 1052
 Trofimovaitė Marija 1052
 Trofimovaitė Matriona 1052
 Trofimovaitė Monika 1052
 Trofimovaitė Pelagėja 1052
 Trofimovaitė Praskovija 1052
 Trofimovaitė Ripinija 1052
 Trofimovaitė Stasija 1052
 Trofimovaitė Taisija 1052
 Trofimovaitė Trifina 1052
 Trofimovaitė Ulita 1052
 Trofimovas 770
 Trofimovas Aleksiejus 345, 1050
 Trofimovas Andriejus 1052
 Trofimovas Averkjanas 207
 Trofimovas Feodoras 1052
 Trofimovas Fiodoras 262, 323
 Trofimovas Gordejus 345
 Trofimovas Grigorijus 1052
 Trofimovas Ignas 1052
 Trofimovas Jeremejus 262
 Trofimovas Jonas 1052
 Trofimovas Konradas 1052
 Trofimovas Leontijus 1052
 Trofimovas Liferijus 341, 357
 Trofimovas Loginas 761
 Trofimovas Logmas 1052
 Trofimovas Olimpa 1052
 Trofimovas Petras 342, 366, 1052
 Trofimovas Prokopijus 1052
 Trofimovas Semionas 1052
 Trofimovas Timofejus 323, 1052
 Trofimovas Trofimas 989, 1052
 Trofimovas V. 491
 Trofimovienė Evdokija 1052
 Trofimovienė Kristinija 1052
 Trofimovienė Uljana 1052
 Trofimovienė Zinaida 1052
 Trukšienė Kristina 1719
 Trukšnienė Janina 1001
 Trukšinas Vladimiras 1659
 Trukšniai 901
 Trukšnienė 715
 Trukšnienė Emilė 719, 720
 Trukšnienė Janina 1146, 1150, 1153, 1154, 1157, 1158
 Trukšnienė Liudvika 1008
 Trukšnienė Paulina 981, 989
 Trukšnienė Stefa 715
 Trukšnys 980, 1441
 Trukšnys Alfonsas 719, 1008
 Trukšnys Bronius 719
 Trukšnys Jonas 323, 374, 981, 989
 Trukšnys Juozas 1001, 1292
 Trukšnys Kazys 719
 Trukšnys Pranas 323
 Trukšnys Rimantas 1008
 Trukšnys Vygandas 1294
 Trukšnytė Bronė 981, 989
 Trukšnytė Bronislava 323

Trukšnytė Elena 561
 Trukšnytė Eleonora 1008
 Trukšnytė Emilė 715
 Trukšnytė Genė 1003
 Trukšnytė Genovaitė 496, 1008
 Trukšnytė Janė 323, 981, 989
 Trumpa Gintautas 615
 Trumpa Irena 615
 Trumpa Petras 615
 Trumpickaitė Ona 564
 Trumpickas 1441
 Trumpickas 441
 Trumpickas Julius 323, 399, 949
 Trumpickas Jurgis 323, 949
 Trumpickienė Anelė 949
 Trumpienė Ona 558
 Tūba 1439
 Tubelienė Zofija 1415
 Tubelis 1432, 1436
 Tūbelis 1441
 Tūbelis Algis 701
 Tūbelis Faustas 586
 Tūbelis J. 1083, 1084
 Tubelis Jonas 554, 742, 750, 1415
 Tūbelis Jonas 586, 643
 Tūbelis Laimontas 701
 Tubelis Ona 1089
 Tūbelis Povilas 511, 586
 Tubelis Povilas 533, 705
 Tūbelis Remigijus 586
 Tūbelytė Adelė 1415
 Tūbelytė Aušra 701
 Tūbelytė Rasa 701
 Tūbelytė Stefa 586
 Tūbius 1441
 Tučas V. 1578
 Tučinskas Antanas 239
 Tučinskas Petras 239
 Tučytė Aldona 578
 Tučytė Elena 578
 Tučius 1441
 Tučius Romas 578
 Tučius Vytautas 491
 Tuita 1441
 Tulaba Jonas 1089
 Tulaba Kostas 1057–1059, 1125
 Tulaba P. 772
 Tulevičiūtė Elė (Elena) 1608
 Tumai 1208
 Tūmaitė Emilija 1415
 Tūmaitė Marė 1415
 Tūmaitė Vera 1415
 Tūmas 1421, 1426, 1427, 1436, 1710
 Tumas 1439
 Tūmas Juozas 1415
 Tumas Juozas 334
 Tumas Vincas 203
 Tumas-Vaižgantas Juozas 180, 832, 960, 1066, 1081, 1535, 1595
 Tumelionis 1441
 Tumelionytė D. 1100
 Tumėnas 1439
 Tumėnas Jonas 1191
 Tūmienė Ona 1415
 Tumienė Ona 334
 Tumonis 1441
 Tūnaitis 1441
 Tunkevičienė Janina 740
 Tunkevičius Alfonsas 121, 731
 Tunkūnas 1441
 Tupinienė Emilija 331
 Turčinskas Jonas 1089

Turčius 1442
 Turkevičienė Marija 252
 Turkevičius Jokūbas 253
 Turkevičius Laurynas 252, 253
 Turkevičiūtė Marija 252, 253
 Tūska 1441
 Tūska Jonas 346, 581, 582, 585
 Tuska Juozas 323
 Tūska Vladas 737
 Tūskaitė Genė 554
 Tūskaitė Janina 575, 585
 Tuskaitė Janina 582
 Tuskaitė Rima 566
 Tuskenis 1441
 Tuskenytė 994
 Tūskienė Kazė 583, 585
 Tuskienė Stasė 323
 Tutinai 451
 Tūtinas 1441
 Tuzikas 1439
 Tuzovas Ivanas 173
 Tvirkutis 1441

U, Ū

Ubelis 1442
 Ūdrėnas 1441
 Udrienė Irena 503, 548, 549, 551
 Ūdris 672, 674–676
 Udriškis 1421, 1432, 1436
 Ulanas 1442
 Uldukis 885, 1441
 Uldukis Edvardas 1627, 1693, 1713
 Ulevičius 1439
 Ulezkas 244
 Ulezkienė 244
 Ulezko 269
 Ulezko N. 244
 Umaras 1441
 Umbrasaitė Angelė 1072
 Umbrasas 1439
 Undžėnas 1441
 Unglininkas 1441
 Untulis B. 1216
 Uoka 1441
 Uositė Elžbieta 742, 750
 Uosyts Jonas 707
 Uosits Marta 707
 Uosyts Raimondas 707
 Upeniekas 83
 Upytis Peteris 1641
 Urbanavičienė Kotryna 240
 Urbanavičienė Marijona 1418
 Urbanavičius 1424, 1435, 1439
 Urbanavičius Adomas 239, 240
 Urbanavičius Andrius 236
 Urbanavičius Boleslovas 603
 Urbanavičius Juozas 240
 Urbanavičius Kazimieras 144
 Urbanavičius Petras 144
 Urbanavičius Stanislovas 238
 Urbanavičius Stasys 240
 Urbanavičiūtė Agota 240
 Urbanavičiūtė Bronė 1010
 Urbietienė (Klišytė) Vita 1076
 Urbonaitis Franciska 1089
 Urbonas 1439
 Urbonas A. 1696
 Urbonas Eugenijus 1079
 Urbonas R. 1702
 Urbonas V. 90
 Urbonavičius 1439
 Urbonavičius Kazys 1407
 Urbonavičius V. 147

Urbonavičiūtė Bronė 507
 Urbonavičiūtė Danutė 1065
 Urbonavičiūtė Eugenija 607, 1122
 Urbonėlis Vincukas 389
 Urbonelytė Marytė 1016
 Urbonienė S. 1325, 1326, 1328, 1330, 1332
 Urbonienė Skaidrė 8, 15, 990, 1235, 1323–1325, 1327, 1329–1332, 1713
 Urkila 1442
 Urlys 1441
 Urnevičiūtė D. 1172
 Urniežius 1439
 Urniežius S. 1216
 Uršanas J. 139
 Urtans J. 128
 Urvinis 1442
 Usėnienė 611
 Ūsevičius 1441
 Usinavičius Jurgis 1643
 Ušackienė Marija 178
 Ušeckas 479
 Ušėtkas 1442
 Uškūrelis 1441
 Utinaitė Elžbieta 264
 Utinienė Marija 264
 Utinis Jokūbas 264
 Utinis Mykolas 264
 Utonaitė Elžbieta 265
 Utonas Jokūbas 265
 Utonas Jonas 265
 Utonienė Elžbieta 265
 Uvarovas Vladas 761
 Uzdila Juozas 418
 Užkurėnaitė Agota 251
 Užkurėnaitė Ieva 251
 Užkurėnaitė Kristina 252
 Užkurėnas Antanas 252
 Užkurėnas Jokūbas 252
 Užkurėnas Motiejus 252
 Užkurėnienė 252
 Užkuryš 1439
 Užkurnis Ipolitas 1603
 Užtupienė L. 1140
 Užubalis 1441
 Užukukis 551, 1442
 Užukukis Alfonsas 931
 Užukukis Jonas 555

V

Vabalis Alfonsas 1719
 Vabalytė Adelė 1282
 Vabele O. 140
 Vaboliai 251, 264
 Vabolienė (Širvinskaitė) Ona 1006
 Vabolienė Akvilė 1005
 Vabolienė Aldona 1005
 Vabolienė Karolina 826, 1406
 Vabolienė Katerina 236
 Vabolienė Kotryna 239
 Vabolienė Ona 239, 240, 249, 259, 267, 1010
 Vabolienė Paulina 1044
 Vabolienė Salomėja 570
 Vabolienė Stefanija 243
 Vabolis 725, 751, 1007, 1432, 1436, 1441, 1710
 Vabolis Adolfas 325, 1005, 1006
 Vabolis Adomas 323, 361, 397, 399
 Vabolis Alfonsas 242, 259, 492
 Vabolis Algimantas 1005

- Vabolis Alius 1005
 Vabolis Antanas 570, 748, 1010
 Vabolis Audrys 242
 Vabolis Balys 484, 1007
 Vabolis Bronius 1005
 Vabolis Eugenijus 242
 Vabolis Feliksas 1005
 Vabolis Gediminas 1005
 Vabolis Giedrius 242
 Vabolis J. 1007
 Vabolis Jokūbas 74, 144, 236, 238–240, 243, 325, 962, 1005, 1584
 Vabolis Jonas 238–240, 249, 252, 258, 259, 267, 570, 593, 796, 826, 1010, 1063, 1135, 1406, 1419
 Vabolis Juozas 202, 240, 252, 826, 1007
 Vabolis Jurgis 239
 Vabolis Justinas 144, 202, 239
 Vabolis Kazimieras 1283
 Vabolis Kazys 81, 238–240, 249, 369, 570, 1006, 1406, 1584
 Vabolis Konstantinas 821
 Vabolis Kostas 821, 826, 827
 Vabolis Leonas 1007, 1141
 Vabolis Mataušas 144, 240
 Vabolis Mykolas 1022
 Vabolis Osvaldas 243, 962, 1006
 Vabolis Povilas 748
 Vabolis Pranas 238, 239, 240
 Vabolis Rimantas 1005
 Vabolis Sigitas 242
 Vabolis Stanislovas 252
 Vabolis Stasys 238–240, 242, 267, 570
 Vabolis Tomas 1005
 Vabolis Vidas 242
 Vabolis Vytautas 1005
 Vabolytė Aldona 1006
 Vabolytė Anelė 247, 570
 Vabolytė Barbora 240
 Vabolytė Danutė 1006
 Vabolytė Elena 237, 240, 570
 Vabolytė Elžbieta 239, 267
 Vabolytė Emilė 1044
 Vabolytė Emilija 796
 Vabolytė Genė 249, 259
 Vabolytė Gitana 1005
 Vabolytė Ieva 240
 Vabolytė Irena 593
 Vabolytė Jolanta 1005
 Vabolytė Julė 593
 Vabolytė Karolina 242
 Vabolytė Kazė 570, 600
 Vabolytė Leonora 239, 267
 Vabolytė Lina 242
 Vabolytė Loreta 242
 Vabolytė Marija 267
 Vabolytė Milda 242
 Vabolytė Nijolė (Nilė) 593
 Vabolytė Ona 74, 86, 242, 252, 826, 830, 835, 1006, 1022, 1584
 Vabolytė Paulina 1006
 Vabolytė Regina 826
 Vabolytė Rima 826
 Vabolytė Rozalija 239, 240, 267
 Vabolytė Severija 258, 259
 Vabolytė Sofija 236
 Vabolytė Stasė 570
 Vabolytė Stefa 794, 1010
 Vabolytė Teklė 246, 570
 Vabolytė Uršulė 239
 Vabolytė Valė 249
 Vadeika 885
 Vadeika Kazimieras 121
 Vadišius 1441
 Vadopalas 1441
 Vagulyš 1441
 Vagulis Jonas 1191
 Vagulytė Stasė 937
 Vaičaitis P. 1141
 Vaičekauskienė Kostancija 1153
 Vaičėnas 1441
 Vaičėnas Vladas 396
 Vaičienė O. 1092
 Vaičienė Uršulė 1002
 Vaičionis 885, 1441
 Vaičys J. 1607
 Vaičiškys 1441
 Vaičiuliai 663, 664, 1519
 Vaičiulienė 636
 Vaičiulienė (Kviliūnaitė) Marytė 1532
 Vaičiulienė Agota 765
 Vaičiulienė Kotryna 868
 Vaičiulienė Ona 328, 664
 Vaičiulienė Sofija 628, 663
 Vaičiulis 1184, 1439
 Vaičiulis Adomas 628, 629, 663
 Vaičiulis Alfonsas 664
 Vaičiulis Algirdas 1169
 Vaičiulis Andriejus 628, 629, 663
 Vaičiulis Andrius 628
 Vaičiulis Benediktas 144
 Vaičiulis Feliksas 1271
 Vaičiulis Jokūbas 144, 628
 Vaičiulis Jonas 323, 628, 664, 665, 764, 765
 Vaičiulis Juozapas 628
 Vaičiulis Juozas 765
 Vaičiulis Jurgis 144, 764, 1519, 1532
 Vaičiulis Kazimieras 144
 Vaičiulis Kazys 664, 665
 Vaičiulis Petras 884
 Vaičiulis Pranas 664, 765
 Vaičiulis Pranciškus 628
 Vaičiulis Stanislovas 627
 Vaičiulis Steponas 144, 368, 628, 664
 Vaičiulis Vladas 664
 Vaičiulytė Agota 628
 Vaičiulytė Aldona 665
 Vaičiulytė Domicelė 628
 Vaičiulytė Elžbieta 628
 Vaičiulytė Ona 328, 628, 664, 842
 Vaičiulytė Stefanija 765
 Vaičiulytė Vanda 665
 Vaičiūnaitė E. 1698
 Vaičiūnas 1439
 Vaičiūnas P. 1171
 Vaičiūnienė R. 1705
 Vaičius 1141, 1439
 Vaičius Laurynas 323, 1002
 Vaičius P. 1014, 1092
 Vaičius Petras 323, 541, 1002, 1091, 1120
 Vaidelutė Irena 1413
 Vaidilas 1441
 Vaiginas 1441
 Vaikutis 1441
 Vailokaičiai 1457
 Vainauskai 1039, 1040
 Vainauskaitė Elvyra 1134
 Vainauskas 175, 1039, 1041, 1439
 Vainauskas Antanas 174, 175, 1708
 Vainauskas Jaska 368
 Vainauskas Osvaldas 1041, 1134
 Vainauskas P. 1622
 Vainauskas Pranas 1113, 1321, 1621
 Vainauskas Pranciškus 1621
 Vainauskienė 1040
 Vainauskienė I. 1169
 Vaineikis Augustas 91
 Vainikonienė Ieva 1051
 Vainiūnas 1441
 Vainius 1439
 Vaira 847, 1441
 Vairas 1442
 Vaisūnas 1441
 Vaišelga 141
 Vaišvila Povilas 144
 Vaišviltas 185
 Vaitaitis 1441
 Vaitasius 1442
 Vaitekonis Bronislovas 879
 Vaitekonytė Indrė 879
 Vaitekonytė Ramunė 879
 Vaitėkūnas 1439
 Vaitieka 1441
 Vaitiekūnas 1439
 Vaitiekus 152
 Vaitys J. 1616
 Vaitkevičius 1439
 Vaitkevičius J. 1699
 Vaitkevičius Lionginas 391
 Vaitkevičius V. 134
 Vaitkevičius Vytautas 657
 Vaitkienė Romualda 1821
 Vaitkūnaitė Elžbieta 805
 Vaitkūnaitė Rima 561
 Vaitkūnaitė Vida 561
 Vaitkūnas 1439
 Vaitkūnas Bronislavas 561
 Vaitkus Stasys 1616
 Vaitkutė G. 1696
 Vaitkutė O. 1694, 1696
 Vaitonis 1441
 Vaitonis V. 26, 34, 43–45
 Vaitoška 1441
 Vaitulevičiūtė M. 1169
 Vaivada 1439
 Vaižmužis 1441
 Vaižmužys 1441
 Vajega 1441
 Valaika 846
 Valaika Antanas 1052
 Valaika Bronius 1052
 Valaika Ignas 1052
 Valaika Jonas 1052
 Valaika Jurgis 1052
 Valaika Vilius 823
 Valaika Vladas 823, 1052
 Valaikaitė Aldona 1052
 Valaikaitė Bronė 1052
 Valaikaitė Monika 1052
 Valaikaitė Rita 823
 Valaikaitė Veronika 1052
 Valaikienė Anastazija 1052
 Valaikienė Emilija 1052
 Valaikienė Paulina 1052
 Valaikienė Ulijona 1052
 Valaikos 227
 Valainienė (Jočytė) Ona 479
 Valainis 995, 1441
 Valainis Eugenijus 995
 Valainis Petras 479, 481, 493, 995, 999

- Valainytė Gintė 995
 Valaitis J. 1693
 Valančius Motiejus 178, 281, 1543, 1619
 Valančius P. 1621
 Valašinskaitė Liuda 932
 Valatkaitė (Kirstukienė) Irena 1172, 1174
 Valda P. M. 292
 Valdmanis Janis 971
 Valdmanis Jonas 971
 Valečka 1441
 Valeika Antanas 355
 Valeika Juozas 354
 Valeika Jurgis 324
 Valeika Kazys 204
 Valeika Vladas 324
 Valentas Antonijus 178, 181
 Valentas Pranas 573
 Valikonis 1439
 Valikonis Pranas 110
 Valiukaitė Aldona 1071
 Valiukaitė Lucija 826
 Valiukas 1439
 Valiukas Sigitas 1071
 Valiukas Voldemaras 1071
 Valiukėnas 1441
 Valiukevičius I. 26
 Valiulienė Konstancija 1009
 Valiulis 1439
 Valiulis Povilas 578
 Valiulis Rimantas 578
 Valiulytė Danutė 871
 Valiulytė Gražina 1071
 Valiulytė Monika 1009
 Valiulytė Zita 578
 Valiūnas 1439
 Valkiūnas 1441
 Valkonis Jurgis 1089
 Valsiūnienė V. 1136
 Valskys 1441
 Valskis K. 899
 Valteris 1436
 Valujevas P. 202
 Vanagai 451
 Vanagaitė Irena 1065
 Vanagaitė J. 1166
 Vanagas 1439
 Vanagas Aleksandras 1193, 1194, 1411, 1438
 Vanagas Vytautas 181, 182
 Vanga Zaiga 569
 Vapsva Juozas 925
 Vapšys 1441
 Varabauskas 1441
 Varanavičius Vincas 324
 Varanavičius Vladas 1622
 Varanavičius Vladas 324, 359, 440, 541, 553
 Varanavičiūtė B. 1092
 Varanavičiūtė Bronė 1091
 Varguolis Andrius 1216
 Variakojienė 1160
 Variakojienė O. 1159, 1160, 1694
 Variakojis 1441
 Variakojis Kostas 1048, 1123
 Varkalienė V. 1138
 Varkalys 1441
 Varkalytė Jūratė 1102
 Varkalytė Rita 1104
 Varna 1439
 Varnai 640, 648
 Varnaitė 932
 Varnaitė Agota 262
 Varnaitė Aldona 246
 Varnaitė Alma 966
 Varnaitė Barbora 260
 Varnaitė Danguolė 649
 Varnaitė Domicelė 262
 Varnaitė Germa 1065
 Varnaitė Janina 648, 649
 Varnaitė Reda 1086
 Varnaitė Valdutė 653, 654
 Varnaitė Zofija 1000
 Varnas 431, 1439, 1584
 Varnas Antanas 246, 374
 Varnas Benediktas 204
 Varnas I. 1698
 Varnas J. 248, 1538, 1540, 1694, 1698
 Varnas Jokūbas 236
 Varnas Jonas 144, 246, 262, 267, 630, 643, 648, 650, 651, 837
 Varnas Juozapas 630, 652, 653
 Varnas Juozas 246, 647, 648, 651, 652, 1406, 1535
 Varnas Jurgis 76, 83, 246, 367, 369
 Varnas L. 1069, 1146
 Varnas Liucijus 1087, 1199
 Varnas Matas 630, 648–651
 Varnas Mykolas 262
 Varnas Oskaras 966
 Varnas Petras 630, 648–650, 652, 728
 Varnas Pranas 262
 Varnas S. 392, 1699
 Varnas Saulius 649
 Varnas Stanislovas 236
 Varnas Stasys 648, 649, 847
 Varnas Valdas 123
 Varnas Valentinas 246, 369, 421
 Varnavičius 538
 Varneckas S. 1695–1701, 1704
 Varneckienė Vida 1071
 Varnelytė Darata 235
 Varnienė 965
 Varnienė (Čypaitė) Jolanta 1076
 Varnienė (Ragelytė) Vida 1076
 Varnienė Anastazija 648–650, 652
 Varnienė Irena 649
 Varnienė J. 1083
 Varnienė Janina 648
 Varnienė Marija 262, 648
 Varnienė Marijona 650, 651
 Varnienė Nastė 652
 Varnienė Ona 263, 748, 965, 966, 1158
 Varnienė Regina 1636, 1713
 Varnienė V. 1100, 1104, 1232
 Varpa 1442
 Varpelė 1442
 Varpis 1442
 Vartbergė Hermanas 139, 140, 142, 143
 Varža 1441
 Varžinskas 1441
 Varžinskas Petras 1191
 Varžytė Marytė 1537
 Vasalauskas 1441
 Vasarytė Marijona 805
 Vasialka Alvydas 1053
 Vasialka Viktoras 1053
 Vasialkienė Uršulė 1053
 Vasiliauskaitė (Kampanaukienė) Aušra 503, 504
 Vasiliauskaitė Palmyra 248
 Vasiliauskaitė Paulina 1119
 Vasiliauskas 353, 389, 574, 607, 1013, 1421, 1427, 1435, 1439
 Vasiliauskas Algirdas 1044
 Vasiliauskas Balys 340, 352, 376, 379, 441, 1302, 1698, 1700
 Vasiliauskas P. 342
 Vasiliauskas Petras 363, 441, 1044, 1419
 Vasiliauskas Vytautas 1044
 Vasiliauskienė (Jarušauskaitė) Danguolė 7, 14, 915, 1013, 1713
 Vasiliauskienė Anelė 1044
 Vasiliauskienė Anelė 377, 495
 Vasiliauskienė Konstancija 376, 1044
 Vasiliukas 292
 Vasiljevas Jonas 1629
 Vaskelienė (Kudūkytė) Aldona Ona 716
 Vaskelis Mindaugas 716
 Vaskelytė Rūta 716
 Vaškevičius Alfonsas 1091
 Vaškevičius V. 1091
 Vaštaka 1441
 Vaštakas 1441
 Vašteris 1433, 1436
 Vataška 1442
 Vavilovas N. 1563, 1655
 Vazalienė (Groblytė) O. 1096
 Vazalienė O.
 Vazalienė Olga 551, 1095–1097, 1102, 1209
 Vaznonis Algimantas 1660
 Vėberienė Odeta 560
 Vėberis 119
 Vėberis Albertas 560
 Vėberis Antanas 560
 Vėberis Audrius 1186
 Vėberis Edikas 560
 Vėberis Gotlibas 560
 Vėberis Karolis 560
 Vėberytė Elena 560
 Vėberytė Elvyra 560
 Vėberytė Regina 560
 Vėbra 1441
 Vėbra P. 1542
 Vėbraitė Aldona 1065
 Vėbraitė Danutė 1087
 Vėdeckas Jonas 1065, 1067
 Vedeika 1442
 Vedereckis 772, 849
 Vedereckis Antanas 832
 Vedluga 1441
 Vedrickas 371
 Vėgėlė 1441
 Vėgėlis 1441
 Vegys 1441
 Veikšas 1077
 Veikšas Aivaras 1191
 Veikšas Aurelijus 1191
 Veikšė 1442
 Veikšys 1441
 Veikšra 1442
 Veikšrienė Rima 1102
 Veiverys 1439
 Vėjelis 1441
 Velbasys 1441
 Velėnis 1442
 Velička 242, 425
 Velička Antanas 81, 242, 1584
 Velička Augustinas 121

- Velička J. 1583
 Veličkienė (Vabolytė) Karolina 242
 Velykaitė Irena 248, 1135
 Vėlius Norbertas 1513
 Vėlūtis 1441
 Venclova Antanas 1616, 1628
 Venediktovaitė Ona 1044
 Venediktovas 1434, 1436
 Venediktovas Griška 1419
 Venediktovienė Angelija 1044
 Vengrinai 389
 Venslavas 1441
 Venslavičius Henrikas 192
 Venslova A. 1079
 Venslovas Virgilijus 1072, 1075
 Verba 1439
 Verba A. 1606
 Verbickis Jurgis 168
 Verbiejūnas 1442
 Verbiejus 1441
 Verdis 1545
 Verebiejus Vladas 368
 Verikas Aloyzas 1659
 Verkėlis 1442
 Vernas Jules 1458
 Verpetienė 382, 384, 1420
 Verslovaitė Margarita 251
 Verslovas 1441
 Verslovas K. 1693, 1695
 Vertelkienė (Malkevičiūtė) Jadvyga 1223
 Vertibavičius Petras 1191
 Veržė 251
 Veržė Adomas 251
 Veržė Andrius 251
 Veržė Martynas 251
 Veržė Petras 251
 Veržytė Agota 251
 Veržytė Elžbieta 251
 Veržytė Marija 251
 Veržytė Ona 251
 Vėta 1441
 Vėta Deimantas 1184
 Vėta Pranas 1083, 1078, 1140
 Vėtienė (Guzikauskaitė) Birutė 1071, 1076, 1083, 1104
 Vėtienė Rita 1184
 Vėtrenikovas V. V. 26
 Vetrovas 367, 369, 371
 Vicharevas Kęstutis 1191
 Vyčiniėnė Daiva 1462
 Vydraitė 971
 Vidrickienė Laima 503
 Vidugirytė Pranutė 1065, 1067
 Vidūnas 1211
 Viduolis 1441
 Vidutytė Marija 1122, 1124
 Viederis 1441
 Vienažindys 1441
 Vienažindis P. 393, 395
 Vienuolis A. 1171, 1460
 Vietrinis 1441
 Vyganovskis Florijonas 1625
 Vigelis 1441
 Vigilevičius Stanislovas 239
 Vikaniai 794
 Vikanienė Antanina 951
 Vikanienė Teklė 1042
 Vikanienė Verutė 1372
 Vikanis 1442
 Vikanis Antanas 118
 Vikanis Bronius 1042
 Vikanis Jonas 939
 Vikanis Juozas 794, 1042
 Vikanytė Janina 939
 Vikonis Antanas 114, 118, 121, 124
 Vikonytė 711
 Vikonytė Danguolė 562, 577
 Vikonytė Janina 1158
 Viksva 1441
 Viksva Pranciškus 1533
 Vikšraitienė Jelena 1660
 Vilanai 676
 Vilčinskaitė Anelija 523
 Vilčinskaitė Bronė 332, 375, 1719
 Vilčinskaitė Paulina 332, 375
 Vilčinskas 258, 259, 848, 1433, 1436, 1439, 1710
 Vilčinskas Juozas 258, 259, 332, 344, 368, 375, 424, 1419
 Vilčinskienė 663
 Vilčinskienė Paulina 259, 332
 Vileišis 1441
 Vilemas 1441
 Vilėniškis 1442
 Vileniškis 408
 Vilevičienė Adelė 733, 1414
 Vilevičienė Janė 1415
 Vilevičienė Joana 742, 750
 Vilevičius 1421, 1423, 1436, 1710
 Vilevičius Adolfas 538, 591, 733, 1143, 1155, 1159, 1168, 1277, 1289, 1414
 Vilevičius Alfonsas 575, 576
 Vilevičius Antanas 733, 1414
 Vilevičius Jonas 260, 742, 750, 1415
 Vilevičius Jonas Benediktas 260
 Vilevičius Juozas 260
 Vilevičius Karolis 260
 Vilevičius Petras 742, 750, 1415
 Vilevičiūtė Adelė 733, 1414
 Vilevičiūtė Emilija 742, 750
 Vilevičiūtė Ona 260
 Vilevičiūtė Sofija 260
 Vilevičiūtė Teklė 260
 Vilevičiūtė Uršulė 573
 Vilevičiūtė Zofija 733
 Vilevičiūtė Zosė 1414
 Vilienė Elžbieta 985, 992
 Vilimas 1439
 Vilimas E. 1148
 Vilimas J. 1693
 Vilimienė (Vaičiulytė) Janina 488
 Vilys 1442
 Vilytė Zofija 985, 992
 Vilius Adolfas 324, 348
 Vilkaitė Elena 1048
 Vilkaitė Kotryna 788
 Vilkas 1439
 Vilkas Antanas 1042
 Vilkas Jonas 324, 1046
 Vilkas Matas 324
 Vilkas Petras 1048
 Vilkas Rimantas 1172, 1705
 Vilkienė Janina 1046
 Vilkienė Konstancija 1046
 Vilkienė Sofija 1048
 Vilkienė Vladislava 1042
 Vilutis 1442
 Vilutis Vytautas 492
 Vindžanovai 794
 Vindžanovas Jaronimas 794
 Vindžanovas Kalinas 346, 373
 Vindžianova Irina 1042
 Vindžianova Nadežda 1042
 Vindžianova Zina 1042
 Vindžianovas Fedotas 1042
 Vindžianovas Jeremejus 1042
 Vindžianovas Jermolajus 1042
 Vindžianovas Kalina 1042
 Vindžianovas Petras 1042
 Vingelis 1442
 Vingilis 1439
 Vinkšnelytė Lolita 1072
 Vinokuras 1290
 Vinslovas 1441
 Vinžanava Ona 1000
 Vinžanavas 1000
 Vinžanova Stefa 1158
 Vipas 1441
 Viperis R. 1211
 Viplentas Vladas 1286
 Virbalas 934
 Vireliūnas A. 1599
 Virinas 1442
 Viršila 1439
 Visdievis 1442
 Viskaitienė Rita 10, 17, 991, 1667, 1713
 Vyskupaitis 737
 Visockaitė Eugenija 570
 Visockaitė J. 1703
 Visockaitė Kazė 336, 570
 Visockas Antanas 324, 336, 570
 Visockas D. 1699
 Visockas Jonas 324, 570
 Visockas Petras 348
 Visockienė Adelė 336, 570
 Visockis 1439
 Visockis A. 156
 Vyšnauskas 1439
 Vyšniauskaitė A. 1266, 1694
 Vyšniauskas B. 1608
 Vištagerklis 1442
 Vištagerklis Tomas 264, 957
 Vištanavičius Antanas 167
 Vitkauskaitė Magdalena 240
 Vitkauskaitė Marija 240
 Vitkauskas Vikentijus 240
 Vitkauskienė (Ablėnaitė) Alma 6, 13, 447, 1714
 Vitkauskienė Elžbieta 240
 Vitkevičius 1439
 Vitkevičius P. 1266, 1292
 Vitkovskis R. 25
 Vitkovskis P. 23
 Vitonis 1439
 Vizbaras 1441
 Vizgirda 1607
 Vyžintas 1441
 Vlasova Tatjana 1660
 Vlasovaitė Monika 1045
 Vlasovas Timofiejus 1045
 Vlasovas A. 1578
 Vlasovas Aleksiejus 1169
 Vlasovas Artamonas 1045
 Vlasovas Kondratas 1045
 Vlasovas Michailas 1045
 Vlasovas Petras 1045
 Vlasovienė Agafija 1045
 Vlasovienė Vasilisa 1045
 Vogulytė (Užtupienė) Liucija 500
 Vogulytė L. 1139
 Voldė Indanas 676
 Volkaitė-Kulikauskienė R. 139
 Volkienė Aldona 1158
 Volkus 117

Volkus Algirdas 1169
 Vonsavičius V. 34
 Voras 1441
 Vosylis 1441
 Vosylius 1439
 Vošterienė Vanda 1418
 Vošteris 1421, 1442
 Voštėrys 1442
 Vošteris Bronius 743, 1418
 Vošteris Liudas 1104
 Voštėrytė Danutė 743
 Voštėrytė Liuda 743
 Voverėnas 1442
 Voveris Ernestas 768, 823
 Vožteriai 879
 Vožtėrytė Emilija 878
 Vroblevskis Mikalojus 160, 163
 Vrubliauskas Domas 110
 Vrubliauskas M. 1618

Z

Zabiela Gintautas 4, 5, 12, 125–127, 133, 135, 136, 138, 151, 238, 274, 914, 1707, 1714
 Zabiela Henrikas 192
 Zabolienė (Savickaitė) Zosė 1235
 Zaborskaitė V. 1559
 Zabukaitė D. 1699
 Zabolionis 1441
 Zabulionytė Sofija 830
 Zabolius 1441
 Zadarožnas Vasilijus 121
 Zadlevičienė Akvilė 722
 Zadlevičius 722
 Žagurskienė Maleckaitė Barbora 181, 187
 Žagurskis (Ažukalnis) Valerijonas 180–182, 187, 188
 Žagurskis Hipolitas 181, 187, 188
 Žagurskytė Regina 182
 Zaicevas 348, 574
 Zaičėnkovaitė Kaeva 1046
 Zaičėnkovaitė Stepanida 1046
 Zaičėnkovas Petras 1046
 Zaičėnkovienė 1046
 Zajańčėkauskaitė Kotryna 192
 Zajańčėkauskienė P. 1096
 Zajarskas 1442
 Zakarevičius Valentinas 994
 Zakrys 1442
 Zalatorienė 1661
 Zalba 1432, 1436
 Zaliauska Lidija 659
 Zamaras 1441
 Zamauskas 1441
 Zaminėnka 970
 Zanderas V. I. 24
 Zapkus 812
 Zariša A. 133
 Zaržėckis Aleksandras 262
 Zaucinskis 1619
 Zauka B. 826
 Zavadskas 1439
 Zavadskis J. 1216
 Zaveckaitė Birutė 1062
 Zaveckas 1439
 Zawadski Juozapas 1211
 Zazirskas Vytautas 1145, 1158, 1169
 Zdanavičienė R. 1703, 1704, 1705
 Zdanėvičienė P. 1704
 Zdanėvičius Vytautas 491, 493
 Zdanėvičiūtė Nastazija 975

Zelikas 172
 Zelionka L. 1578, 1579
 Zemlickas 1441
 Zgrunda 1442
 Zybartas Juozas 1008
 Ziberkas J. 1581, 1583
 Zibolienė D. 1701–1705
 Zibolis 1441
 Zibolis A. 844, 1695–1697, 1701
 Zigmantas III Vaza 136
 Zimanas G. 1559
 Zimariovas Motiejus 989
 Zyndram-Koscialkovska Teklė 191
 Zinka 1442
 Zinkevičienė M. 609
 Zinkevičienė Marė 596
 Zinkevičienė Marytė 620, 621
 Zinkevičius 608
 Zinkevičius Almantas Vladas 620
 Zinkevičius Arūnas 620
 Zinkevičius Arvydas 620
 Zinkevičius Karolis 310
 Zinkevičius Ramūnas 620
 Zinkevičius Vladas 310, 441, 608, 620
 Zinkevičius Zigmantas 1084, 1411, 1438
 Zinkevičiūtė Jolanta 620
 Zitlinskaitė Marijona 648
 Zizai 901
 Zizai J. ir A. 1186
 Zizaitė Jurgita 711
 Zizaitė Lina 711
 Zyzas 859, 1274, 1439
 Zizas Algimantas 711
 Zizas Algis 704
 Zizas Alvydas 711
 Zizas Antanas 693, 710, 711
 Zizas Bronius 711
 Zizas Gediminas 711
 Zizas Julius 695
 Zizas Juozas 711
 Zizas Mindaugas 711
 Zizas Pranas 711
 Zizas Rimantas 711
 Zizienė Albina 711
 Zizonis 439
 Zlatkus 1441
 Zlatkus Vytautas 1071, 1075
 Znatnova Darja 207
 Znatnova Domina 926, 927
 Znatnova Jelena 921, 930
 Znatnovas Izotas 920, 921, 927, 930
 Znatnovas Petras 7, 14, 919, 1095, 1096
 Znatnovas Piotras 931
 Zokas Sigitas 8, 15, 493, 915, 1191, 1714
 Zokienė Marija 1147, 1191
 Zolūba 1441
 Zoluba 748, 751, 1421
 Zoluba Jonas 751, 1268, 1418
 Zoluba Juozas 346
 Zolubienė Emilija 748, 751, 1418
 Zomeris 794
 Zonienė M. 1146
 Zovė 1442
 Zraliukas 794
 Zrilka 1420
 Zruolis 382, 384, 1420
 Zubinas 759, 768
 Zubrickas B. 1697

Zulanas 1442
 Zulonas 1442
 Zumbričkaitė Inga 593
 Zumbričkaitė Jolanta 593
 Zumbričkaitė Lina 593
 Zumbričkaitė Vaida 593
 Zumbričkaitė Vita 569, 593
 Zumbričkas 1441
 Zumbričkas Jonas 345, 593
 Zumbričkienė Nijolė 593
 Zumka 1442
 Zundelovičius Dovydas 1611
 Zunka 1442
 Zunkaitė Antanina 1532
 Zunkas 1442
 Zuoza 1442
 Zurba 1441
 Zvicevičius B. 1174
 Zvicevičius Balys 121, 491–493

Ž

Žagarys Pranas 1719
 Žaibus 1441
 Žalalis 1439
 Žalavyris 1442
 Žaldokas 1441
 Žalys 1439
 Žaliukas R. 1183, 1186, 1229, 1230
 Žaliukas Robertas 1228, 1325, 1326, 1360
 Žaržojus M. 396
 Žebrauskas Jurgis 173
 Žėgliūnas 1441
 Žėimantaitė Janina 493
 Žėimavičiūtė 1011
 Žėižiai 789, 1319
 Žėižienė (Dėksnytė) Ona 534
 Žėižienė Elžbieta 788
 Žėižienė Ieva 788
 Žėižienė Ona 567
 Žėižienė Uršulė 346
 Žėižys 567, 1432, 1436, 1441
 Žėižys Algirdas 1060
 Žėižys Antanas 346, 372, 855, 857, 1287, 1375
 Žėižys Edvardas 345, 371
 Žėižys Jonas 237, 324, 1049
 Žėižys Juozapas 237, 789
 Žėižys Kazimieras 788
 Žėižys Marcinas 788
 Žėižys Martynas 788
 Žėižys Mykolas 788
 Žėižys Motiejus 788, 789
 Žėižys P. 1693, 1694
 Žėižys Petras 324, 372, 442, 518, 855, 1049, 1294
 Žėižys Pranas 567, 1419
 Žėižys Silvestras 346, 518
 Žėižys Vladas 324
 Žėižytė Adelė 567, 827
 Žėižytė Agnietė 788
 Žėižytė Aldona 372
 Žėižytė Barbora 795
 Žėižytė Birutė 1374
 Žėižytė Bronė 567, 767
 Žėižytė Darata 788
 Žėižytė Eleonora 567
 Žėižytė Genė 582, 1374
 Žėižytė Gertrūda 790
 Žėižytė Janina 1049
 Žėižytė Kazė 1049
 Žėižytė Kristina 788
 Žėižytė Ona 790

- Žeizytė Rožė 1065, 1076
 Žeizytė Stefanija 567
 Žeizytė Viktorija 567
 Žėkaitė Janina 1087
 Žėkaitė Lina 974, 979
 Žėkas 980, 1439
 Žėkas Jonas 121, 980, 986, 991
 Žėkienė Paulina 986, 991
 Želigovskis 271
 Žemaitė J. 516, 543, 1459, 1460, 1595
 Žemaitienė 832
 Žemaitienė (Aleliūnaitė) Ksavera 1532
 Žemaitienė Agota 763
 Žemaitienė Anastazija 632, 633, 822, 823
 Žemaitienė Eleonora 765
 Žemaitienė Juana 822, 849
 Žemaitienė Kastancija 761
 Žemaitienė Levutė 521
 Žemaitienė Seliomėja 763
 Žemaitienė Sofija 763
 Žemaitienė Stasė 1071
 Žemaitienė Stefa 336
 Žemaitienė Stefanija 763
 Žemaitienė Zita 822, 849
 Žemaitis 1439
 Žemaitis 521, 784, 848
 Žemaitis A. 784
 Žemaitis Albinas 763
 Žemaitis Alfonsas 336, 341, 357, 763, 765, 961, 1058, 1119, 1138
 Žemaitis Antanas 763–765, 836, 1216, 1324
 Žemaitis Bronius 822
 Žemaitis Jonas 761, 763, 765, 835, 836
 Žemaitis Juozas 764, 822
 Žemaitis Kazimieras 236
 Žemaitis Kazys 763
 Žemaitis Petras 632, 633, 822, 823
 Žemaitis Pranas 634, 763
 Žemaitis Stasys 763, 822
 Žemaitis Z. 1216, 1613
 Žemaitytė 842
 Žemaitytė (Vaičiulienė) Agota 764
 Žemaitytė Aldona 1071
 Žemaitytė Angelė 695, 905
 Žemaitytė Barbora 640
 Žemaitytė E. 772
 Žemaitytė Elena 336, 763
 Žemaitytė Emilija 761
 Žemaitytė Genovaitė 763
 Žemaitytė Ieva 237, 868
 Žemaitytė Marija 237
 Žemaitytė Monika 1533
 Žemaitytė Nijolė 763
 Žemaitytė Ona 763
 Žemaitytė Palma 763
 Žemaitytė Palmira 761
 Žemaitytė Rožė 522
 Žemaitytė Stefa 761, 835
 Žemaitytė Stefanija 763
 Žemaitytė Vanda 336, 763, 765
 Žemaitytė Zita 822
 Žementėlis 1442
 Žemienė A. 1411
 Žemkalnis V. 1078
 Žemkalnis Vytautas 1082
 Žerionė Asta 4, 22, 914, 1444
 Žeromskis Dainius 123
 Žeromskis Gitis 121
 Žiaugra 1441
 Žiaunys 1441
 Žibartas Juozas 324
 Žiburyš 1439
 Žygė 1441
 Žygimantas 143
 Žygimantas Augustas 381, 851
 Žygimantas Senasis 154
 Žigys 1441
 Žigytė Alviną 1065, 1076
 Žygytė S. 1138
 Žygliuonė I. 1138
 Žiguris Augustas 1290
 Žikorienė 967
 Žikorius 1441
 Žyla 1441
 Žiliberas (Gilibert) Žanas Emanuelis 91
 Žilinskaitė Barbora 574
 Žilinskaitė Danutė 1065
 Žilinskaitė Eleonora 720
 Žilinskas 1439
 Žilinskas A. 1578
 Žilinskas Albinas 522, 534, 705, 720
 Žilinskas Bernardas 720, 939
 Žilinskas Jonas 720
 Žilinskienė 522, 523
 Žilinskienė (Šimanauskaitė) Rūta 1106
 Žilinskienė Elena 720
 Žilinskienė Rūta 1102, 1104
 Žilys 1439
 Žilytė Magdalena 261
 Žiliukas 1441
 Žinduliai 227, 789, 795, 1283
 Žindulienė 451
 Žindulienė (Bulovaitė) Monika 746
 Žindulienė Anelė 352
 Žindulienė Anelija 603, 812
 Žindulienė Angelija 602, 603
 Žindulienė Audronė 1178
 Žindulienė Emilija 327, 952, 1052
 Žindulienė Evdokija 1171
 Žindulienė Ieva 790, 811
 Žindulienė Konstancija 795
 Žindulienė Loreta 620
 Žindulienė Monika 334, 339
 Žindulienė Ona 790
 Žindulienė Rachelė 1012
 Žindulienė Rachelija 1052
 Žindulis 512, 749, 786, 857, 1432, 1436, 1441, 1522, 1710
 Žindulis Algirdas 327
 Žindulis Algis 749
 Žindulis Aloyzas 1010, 1404
 Žindulis Aloyzas Pranas 6, 13, 473, 1714
 Žindulis Antanas 204, 324, 340, 352, 507, 533, 593, 594, 813, 849, 1052, 1131, 1268, 1698
 Žindulis Balys 334, 379
 Žindulis Benediktas 1052
 Žindulis Dženis 1169
 Žindulis Dženisius (Džonis) 811, 812
 Žindulis Feliksas 795, 813
 Žindulis Gediminas 1010
 Žindulis Ignas 368, 790, 795, 811
 Žindulis Ignotas 811
 Žindulis J. 1143, 1693
 Žindulis Jasius 507
 Žindulis Jokūbas 810, 811
 Žindulis Jonas 324, 343, 348, 400, 461, 462, 507, 593, 594, 747, 813, 1010
 Žindulis Julius 310, 327, 507, 533
 Žindulis Juozapas 787, 795, 811, 812
 Žindulis Juozas 204, 334, 507, 593, 594, 746, 789, 790, 795, 811–813, 1169
 Žindulis Juzė 528, 531, 532
 Žindulis Kazimieras 310, 789–791, 795, 804, 811
 Žindulis Kazys 507, 508, 528, 529, 531, 532, 1127
 Žindulis Kostas 787, 791, 795
 Žindulis Mataušas 795
 Žindulis Mykolas 795, 813, 1419
 Žindulis Motiejus 813
 Žindulis Petras 493, 507, 790, 811, 812, 1419
 Žindulis Pranas 204, 324, 790, 791, 795, 811, 814
 Žindulis Pranciškus 795, 813
 Žindulis Stasys 496, 602, 813
 Žindulis Valentinas 746
 Žindulis Vygandas 327
 Žindulis Vladas 324, 348
 Žindulytė Adelė 348, 795
 Žindulytė Adelija 812
 Žindulytė Agnietė 811
 Žindulytė Agota 811
 Žindulytė Albina 593, 594
 Žindulytė Anelė 602, 762, 1052
 Žindulytė Anelija 605
 Žindulytė Angelė 811
 Žindulytė Angelija 813
 Žindulytė Apolonija 811
 Žindulytė Barbora 811
 Žindulytė Brigita 804
 Žindulytė Dalia 813
 Žindulytė Elena 628
 Žindulytė Elžbieta 810, 811
 Žindulytė Emilija 1006, 1092, 1124
 Žindulytė Ieva 602, 603, 811
 Žindulytė Jadvyga 935
 Žindulytė Janina 244, 1010, 1118
 Žindulytė Julijona 811
 Žindulytė Karolina 811
 Žindulytė Katerina 235
 Žindulytė Kazė 507, 531
 Žindulytė Konstancija 813
 Žindulytė Kotryna 811
 Žindulytė Liuda 507, 1059
 Žindulytė Loreta 812
 Žindulytė Marijona 811, 813
 Žindulytė Monika 845, 846
 Žindulytė Ona 564, 593, 790, 811, 812
 Žindulytė Paulė 113, 994, 1507, 533
 Žindulytė Stasė 507, 508, 533, 1129, 1131, 1134
 Žindulytė Uršulė 812
 Žindulytė Veronika 507, 514, 795, 812
 Žinka 1441
 Žinka P. 768, 772, 835
 Žinka Pranas 1125
 Žinkienė E. 356
 Žintikas 1441
 Žirnikas 1439
 Žitkevičius 1439
 Žiugžda Juozas 138, 184, 1559, 1657
 Žiukas Algirdas 1169
 Žiukelis 1441

- Žiukys 1441
 Žiukytė Danutė 1065
 Žiurkelis 1441
 Žižiūnas A. 1697
 Žliubas 1441
 Žliubas Petras 1089
 Žndulytė Seliomėja 602
 Žudytė Rima 1071
 Žudytė Rimutė 1071
 Žukas Domininkas 1439, 1619,
 1620
 Žukas Jonas 391, 393
 Žukas Stepas 459
 Žukauskaitė Angelija 602
 Žukauskaitė Emilija 602
 Žukauskaitė Jadvyga 825
 Žukauskaitė Kazimiera 602
 Žukauskaitės 602
 Žukauskas 1439
- Žukauskas Adomas 324, 330
 Žukauskas Antanas 402, 602
 Žukauskas Jonas 602, 606
 Žukauskas Juozapas 172
 Žukauskas Juozas 324
 Žukauskas Karolis 324
 Žukauskas Petras 341, 363, 364,
 408, 925, 926
 Žukauskas-Vienuolis A. 1603
 Žukauskienė Adelė 606
 Žukauskienė Albina 325
 Žukauskienė Angelija 603
 Žukauskienė Emilija 330
 Žukauskienė Genovaitė 8, 15, 915,
 1265, 1709, 1714
 Žuklys 1441
 Žulys 1439
 Žumbakienė Gražina 77
 Žumbakienė Rūta 1159
- Žumbakys 1441
 Žumbakys Balys 1004, 1008
 Žumbakys Petras 110
 Žumbakis Petras 893
 Žumbakys Stanislovas 1159
 Žumbakys Vytautas 1004
 Žumbakys Zenonas 5, 12, 113,
 1714
 Žumbakytė Aleksandra 1004
 Žumbakytė G. 1138
 Žumbakytė Regina 1086
 Žuromskas Jonas 1072, 1075
 Žvirblis 1439
 Žvirblis 507, 515
 Žvirblytė Aldona 658
 Žvyrėnas 1442
 Žvironas 1441
 Žvyronas 1441

Vietovardžių rodyklė

1 497 vnt.

A

Abakānas, mst. 747; r. 310
 Abėzė, k. s. 322, 563
 Ąblainas, ež. 1404, 1444, 1450
 Adūtiškis, mstl. 500
 Ąfrika, žem. 754, 1662, 1704
 Agluonā, mstl. 154
 Airija, vlst. 1005
 Aiskariai, k. 228
 Ąklažeris, plk. 65, 67, 87, 234, 1406, 1444
 Ąkmena, ež. 1444, 1445; krč. 1444
 Akmėnė, mst. 554; r. 571, 581
 Akmėniai, k. 373
 Akmenynė, vnk. 1444
 Aknystā, apyl. 1070, 1407, 1409; dv. 97, 157, 176, 236, 241, 253, 258, 261, 263, 266, 268, 283, 786, 787, 792; kp. 873; mstl. 9, 16, 33, 43, 45, 53, 78, 85, 87, 97, 99, 103, 113, 116, 142, 144, 145, 147, 152, 153, 157, 175, 176, 228, 229, 231, 232, 234, 237, 241, 256, 257, 260, 263–266, 269, 283, 286, 293, 356, 360, 368, 387, 419, 421, 423, 424, 452, 471, 489, 511, 512, 537, 570, 589, 596, 605, 622, 668, 674, 676–678, 698, 722, 759, 786, 787, 791, 796, 816, 957, 968, 971, 974, 992, 1059, 1107, 1111–1114, 1116, 1150, 1156, 1157, 1189, 1195, 1196, 1203, 1204, 1271, 1272, 1321, 1390, 1394, 1407, 1408, 1419, 1438, 1444, 1450, 1546, 1644; r. 1396; par. 237, 811, 964; plv. 202, 203, 205, 206, 232, 237, 239, 251, 252, 257, 260, 261–267; vls. 205, 232, 283, 349, 669, 969–989 1612; upl. 98
 Alantā, mstl. 143, 153, 160; par. 181
 Aleknynė, sodv. 1444; vnk. 105, 109, 528, 854
 Alėknos, k. 8, 9, 15, 16, 22, 42, 52, 66, 70, 74, 76, 77, 80–83, 85–87, 90, 97, 105, 126, 138, 144, 145, 148, 174, 202, 204, 206, 208, 229, 232, 234–246, 248, 250, 251, 254, 256–259, 268, 269, 294, 296, 311, 321, 323, 343, 344, 348, 361, 364, 366, 368, 369, 422, 424, 427, 428, 430–433, 451, 477, 479–481, 486, 510, 554, 569, 595, 602, 605, 608, 612, 617, 619, 631, 662, 787, 791, 797, 798, 816, 826, 877, 881, 915–916, 961–963, 967, 970–972, 975, 976, 978, 979 1005–1008, 1010, 1061, 1071, 1091, 1113–1115, 1117, 1118, 1122, 1135–1138, 1142, 1144, 1160, 1180, 1197, 1221, 1268, 1269, 1291, 1294, 1342, 1379, 1387, 1390–1392, 1395, 1399, 1403, 1405–1407, 1419, 1422, 1444, 1445, 1447, 1448, 1450–1452, 1516, 1517, 1532, 1562, 1584, 1585, 1589, 1664, 1668, 1694, 1702, 1829; kp. 1307, 1312, 1313; vnk. 209, 219, 249, 368, 396, 419
 Aleksandravėlė, apyl. 367; bžnk. 1125, 1155; par. 578

Aleksėjevka, k. 341, 361, 1633
 Aleksotas, mst. d. 1617
 Alijōšiai, k. 228
 Alytūs, mst. 242, 246, 297, 458, 468, 470, 518, 833, 838, 878, 953, 1208
 Alksniai, k. 31, 47, 74, 97, 138, 214, 286, 292–294, 296, 310, 325, 342, 344, 345, 366, 369, 381, 400, 447, 528, 537, 542, 544, 546, 554, 557, 570, 591, 721, 724, 727, 729, 732, 734, 741, 936, 938, 1021, 1029, 1088, 1180, 1185, 1187, 1206, 1268, 1294, 1412, 1418, 1420, 1421, 1424, 1426–1431, 1433, 1444, 1694, 1706; drp. 98; dv. 215, 722; plkl. 127, 721, 1030, 1345, 1445
 Ąlksniamužė, dv. 74, 209, 292, 528, 537, 721, 722, 727, 741, 998, 1029, 1206, 1444, 1446; k. 721, 722, 725, 726, 742, 746
 Alksnynė, vnk. 1444
 Alksnytė, upl. 1445
 Ąlmā Ątā, mst. 1460
 Ąlpės, klnn. 195, 1541, 1637
 Ąlsinta, upl. 40, 59, 87, 98, 1445, 1448
 Ąltājus, kr. 215, 216, 254, 309, 310, 326–329, 608, 664, 847, 848, 865, 881, 968, 969, 1010, 1651
 Ąluštā, mst. 866
 Ąmalai, s. 229
 Ąmerika (ĴAV), vlst. 523, 554, 563, 567, 580, 584, 590, 600, 636, 660, 695, 704, 715, 722, 729, 731, 743, 748, 755, 760, 768, 785, 791, 796, 798, 805, 817, 839, 840, 871, 879, 888, 932, 998, 1006, 1025, 1107, 1207, 1267–1269, 1287, 1400, 1460, 1537, 1538, 1541, 1542, 1544, 1548, 1550, 1554, 1560, 1606, 1649
 Ąmsterdamas, mst. 1613
 Ąmūras, up. 312, 319, 322, 848
 Ąmūrlāgas, k. s. 313
 Ąndrijauskaĩ, vnk. 209
 Ąndriōniškis, bžnk. 183
 Ąngarlāgas, k. s. 316, 320, 322
 Ąngārskas, mst. 965
 Ąnglija, vlst. 195, 453, 554, 573, 600, 847, 1293, 1400, 1457, 1544
 Ąnykšciai, apskr. 1654; mst. 152, 153, 156, 159, 160, 164, 183, 185, 254, 518, 581, 655, 726, 739, 856, 889, 920, 946, 1167, 1537, 1603, 1619, 1621, 1622; pav. 185; r. 147, 191, 577, 621, 734; vls. 149, 153, 155
 Ąntākalnis, kp. 1639
 Ąntāliepė, mstl. 242, 269, 870
 Ąntānašė, dv. 6, 13, 395; k. 390, 395, 396, 578, 1224
 Ąntāzavė, bžnk. 1623; mstl. 797
 Ąnušiskiai, dv. 169; mstl. 167
 Ąpaščiaa, up. 42, 154
 Ąpaštėlė, upl. 165
 Ąpidėmė, k. vtv. 1445; l. 883
 Ąpšerdė, k. 537, 680, 707, 721, 812
 Ąpšūkalnis, vnk. 345, 371, 1011, 1043, 1445
 Ąpūniškis, eig. 110; k. 7, 14, 53, 63, 69, 99, 104–107, 148, 203, 205, 211, 228, 294, 311, 348, 364, 414, 494, 525, 690, 756, 770, 892, 893–

895, 1000, 1008, 1055, 1187, 1309, 1311, 1318, 1362, 1365, 1445, 1452; kp. 1306–1308, 1318; mšk. 71, 97, 99, 102, 111, 115, 117, 209, 286, 295, 343, 366, 367, 374, 508, 523, 853, 856, 857, 893, 898, 1001, 1044, 1183, 1307, 1308, 1311, 1362, 1365, 1362, 1365, 1444–1448, 1450, 1451, 1694
 Ąpvalasai, ež. 47, 59, 60, 87, 98, 182, 286, 721, 730, 1031, 1036, 1098, 1256, 1309, 1404, 1354, 1354, 1444, 1445, 1694, 1699
 Archāngelskas, gub. 1620; mst. 1095, 1620; sr. 311, 315, 320–323, 325, 571
 Ąrgentinā, vlst. 241, 796, 875, 879, 950, 1377
 Ąriōgala, mst. 1566, 1599
 Ąrmōnys, ež. 1404, 1445, 1450, 1694; k. 33, 34, 40, 42, 60, 61, 65, 97, 98, 145, 167, 203, 206, 207, 209, 211, 214, 222, 225, 227–230, 241, 244, 251, 257, 286, 294, 296, 309–311, 314, 316, 318, 319, 321, 322, 324, 340–342, 344–349, 351, 352, 354, 355, 357, 359, 361, 364–366, 371, 374, 402, 419, 422, 427, 520, 528, 569, 594, 603, 636, 637, 653, 655, 657, 662, 668, 731, 759, 760, 768, 769, 771, 787, 805, 818, 811, 819, 820, 823, 834, 836, 838, 842, 844–846, 849, 886, 898, 902, 934, 934, 1000, 1021, 1049, 1056, 1061, 1063, 1068, 1114, 1115, 1119, 1120, 1126, 1187, 1268, 1288, 1289, 1295, 1321, 1386, 1389, 1394, 1407, 1444–1451, 1644, 1645, 1657, 1672–1675, 1700, 1706; mšk. 110; vnk. 294, 295, 1049
 Ąrnštatas, r. 546, 1102
 Ąrukiula, k. 28, 32, 33
 Ąsinė, sodv. 1445
 Ąskānija Novā, rzv. 874, 1655
 Ąstrovkā, k. 336
 Ąšmenā, apskr. 168; mst. 168, 169, 174, 177, 342, 447, 727, 962; pav. 176, 191; vls. 832
 Ątasėlis, k. vtv. 1445
 Ątkātiškis, up. 1445
 Ąudrā, up. 98
 Ąudrōnys, k. 942
 Ąugsburgas, mst. 973, 1543, 1547
 Ąukštādvaris, dv. 97, 99, 161, 175, 176, 182, 293, 307, 308, 791, 819, 888, 1271, 1287, 1288, 1290, 1597, 1663; plvk. 110, 203, 204, 209, 294, 786, 789, 893, 993, 996, 997, 1055, 1445, 1446; vnk. 1292
 Ąukštaitijā, etn. sr. 1341, 1517, 1575, 1602, 1696
 Ąukštākalniai, k. 246; klv. 62
 Ąukštāsalis, mšk. 229
 Ąukstasijā, vnk. 7, 14, 106, 204, 292, 342, 345, 507, 528, 573, 692–695, 694, 695, 698, 701, 705, 756, 897, 898, 902, 903, 905, 906, 996, 1289, 1320, 1330, 1374, 1445
 Ąukštėjī Paneriai, mst. d. 962
 Ąukštumos, mšk. 98
 Ąukštuliai, k. 604
 Ąukštutinė Kėtė, r. 337–339
 Ąukštutinė Palėvenė, dv. 191

Austrėja, vlst. 347, 348, 407, 813, 817, 972–974, 1460, 1544
 Ąstria, vlst. 183, 1544, 1547, 1575, 1578, 1610
 Avietiškis, k. 622
 Aviliai, par. 533
 Ažytėnai, k. 1600
 Ažubaliai, k. 98, 113, 169, 173, 175, 789, 978, 1704; mšk. 97, 113, 124, 229, 279
 Ažudumblis, vnk. 228
 Ažūzeriai, mšk. 1445, 1446, 1449; vnk. 1445
 Ažuolū, klv. 1613
 Ažūsienis, vnk. 237

B

Bābtai, mstl. 143, 1600
 Bachčisarājus, r. 1649
 Bad Pašnia, gyv. 329
 Bad Vėrishofenas, mst. 1543, 1545
 Bagdōniškis, k. 934, 936
 Baikālas, ež. 865
 Baisōgala, dv. 177, 192; mstl. 191, 192, 196, 646, 888, 950, 1191, 1821, 1822, 1826
 Bajandajus, k. 977
 Bajandarskij, r. 977
 Bajarai, k. 676
 Bajōrai, k. 34, 73, 256, 259, 393, 394, 395, 451, 570, 620, 714, 827, 842, 877, 905, 940, 975, 981, 1024, 1144, 1155
 Bakūriškis, mšk. 97, 110, 113, 229, 286, 641, 648, 1445; upl. 1445, 1446
 Balachnā, mst. 354
 Balamōlis, eig. 1445; vnk. 209, 294
 Balčia, upl. 153, 185
 Baldenas, dv. 209, 294, 1445, 1446; plvk. 286
 Balėlė, plk. 87
 Balnākalmis, plkn. 525
 Baltarūsija, vlst. 30, 34, 136, 314, 320, 446, 455, 464, 471, 511, 547, 1175, 1176, 1458, 1558, 1583, 1641
 Baltāsīs, klv. 247, 1445, 1584
 Bāltija, j. 27, 30, 33, 34, 1098
 Bāltmuižė, apyl. 1407; dv. 978
 Baltušynė, sodv. 1445
 Barauskynė, vnk. 1445
 Barėnai, k. 593
 Barnaūlas, mst. 254, 326, 327, 355, 962, 968, 1625; r. 215, 847, 848
 Barōniškis, k. 294, 1445, 1446
 Barščiai, k. 1428, 1430, 1431; vnk. 228
 Baršiai, k. 7, 14, 74, 76, 86, 146, 174, 176, 203, 204, 232, 233, 235–237, 265–268, 286, 294, 317, 345, 362, 366, 422, 608, 789, 957, 961, 969, 971, 977, 978, 1012, 1113, 1122, 1178, 1206, 1207, 1405, 1407, 1419, 1445, 1546
 Baršogala, k. 236, 237, 265, 266
 Baškirija, resp. 1283
 Baubliai, k. 563
 Bauskė, apyl. 1612; mst. 142, 143, 1619; kp. 1620
 Bavārija, ist. sr. 195
 Bebrėnai, k. 228
 Beimeliškis, k. 1419, 1420

Belevilis, vysk. 1542
 Beļģija, vlst. 960, 1284, 1293
 Beļgorodas, mst. 30
 Belojaras, gyv. 339
 Belvėderis, dv. 554
 Benediktavā, vnk. 209, 232, 263, 1445
 Berčiūnai, k. 1546
 Berlāgas, k. s. 310, 317, 319, 320
 Berlŷnas, mst. 1555, 1601, 1604
 Bernatōnys, k. 191
 Bertašynė, vnk. 631, 645, 1445
 Beržasalis, drp. 98
 Beržiena (Beržuonā), up. 39, 40, 42, 43, 53, 58, 63, 66, 68, 1447
 Beržų Puras, drp. 98
 Beržuona, ež. 36
 Beržuoniai, k. 1337
 Bijskas, r. 328, 608
 Bŷkovas, k. 327
 Biliūniškės, k. 1119
 Bioslebenas, gyv. 546, 551, 1102, 1206
 Birščia, k. 1445
 Birščiai, k. 232, 265
 Biržai, apyl. 183; dv. 160; mst. 137, 149, 158, 159, 183, 257, 341, 392, 458, 513, 731, 747, 856, 871, 882, 982, 1002, 1027, 1123–1125, 1154, 1195, 1211, 1334, 1438, 1459, 1539, 1545, 1586, 1623, 1635, 1708; par. 568; r. 138, 552, 558, 576, 578, 832, 934, 1514, 1515, 1591; vls. 155, 715
 Biržupys, upl. 98
 Bitniškiai, k. 832
 Bliūdė, k. 658, 851; mšk. 1445; vnk. 205, 286, 522, 771, 842, 1053, 1445
 Bliūdiškiai, k. 205
 Bliūdžiai, k. 230, 237
 Bobojedovščina, gyv. 161
 Bōbriškis, k. 219
 Bogučianskij, r. 973
 Bolūžynė, sodv. 1445
 Borokas, k. 342
 Bōstonas, mst. 141, 151, 203, 879, 1090, 1267, 1692, 1693
 Brātskas, vlst. 866
 Brazilija, vlst. 241, 413, 567, 616, 621, 741, 760, 821, 895, 980–982, 990, 998, 1456
 Breimeliškis, k. 319, 555; krč. 171; užus. 173–175; vnk. 203, 205, 555, 1206, 1429, 1445
 Brėmenas, mst. 196, 201
 Brenčiškis, eig. 109, 1043, 1445; vnk. 209, 705, 756
 Breslaujā, mst. 143, 154; vls. 992
 Brėstas, mst. 314
 Brėstlitōvskas, mst. 411
 Briānskas, mst. 320, 580, 865
 Briediškiai, k. 228
 Britselis, mst. 1613
 Brŷzgiai, apyl. 272, 274; k. 5, 12, 47, 52, 55, 71, 74–76, 86, 126, 138, 145, 176, 205, 206, 208, 228, 271, 272, 274–280, 282, 288, 292, 342, 354, 528, 538, 541, 554, 556, 558, 559, 561, 562, 564, 565, 567, 568, 574, 578, 579, 581, 583, 617, 620, 731, 732, 740, 889, 935, 939, 949, 951, 1002, 1023, 1056, 1061, 1068,

1090, 1114, 1115, 1120, 1129, 1132, 1187, 1206, 1272, 1294, 1298, 1305, 1412, 1444, 1445, 1692; klv. 1534; kp. 278, 280, 289, 1312; krč. 175; plkl. 48, 127, 128, 141, 272–274, 1445, 1447;
 Brno, mst. 1016
 Brunantinė, sodv. 1445
 Bučiūnai, k. 1338, 1519, 1523, 1524, 1531
 Budapėštas, mst. 1613
 Budrŷnė, mšk. 113, 1445
 Buivėnai, k. 935
 Buivŷdziai, k. 935
 Bukarėštas, mst. 1613
 Bulinskis, r. 215
 Burtniekai, k. 28, 32, 33
 Butėnai, k. 228, 229, 286 631, 632, 634, 636, 638, 658, 664, 740, 819, 820, 830, 831, 838, 849, 884, 1294
 Butėniškis, k. 7, 14, 26, 28, 205, 309, 346, 528, 534, 695, 703, 707, 718, 752–757, 861; upl. 1445; vnk. 1006, 1043, 1121, 1128, 1130–1133, 1178, 1187, 1268, 1275, 1278, 1290, 1324, 1445, 1448, 1451, 1533, 1537, 1542, 1594, 1664
 Būtingė, apyl. 283; k. 283
 Butkūnai, k. 23, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 181, 219, 220, 1706

C

Ceikiniai, bžnk. 1622; par. 1622
 Cėsus, mst. 141
 Chabārovskas, kr. 310, 312, 319, 322, 848
 Chančinskas, gyv. 336
 Cibėliai, k. 599
 Ciņkiškiai, k. 1600
 Ciruliškis, k. 228
 Cyrulmuiza, dv. 680

Č

Čėbsara, r. 316
 Čedasai apyl. 153, 743, 927; dv. 11, 18, 137, 145, 153, 155, 156, 159, 160, 163, 164, 176–178, 185, 286, 287, 292, 294, 451, 581, 938, 1813; k. 731, 925, 1316; mstl. 38, 39, 43, 47, 61, 64–66, 68, 110, 126, 134, 137, 143, 147, 149, 152, 154, 156–165, 175, 178, 184, 185, 191, 192, 200, 237, 278, 283, 286, 293, 305, 352, 354, 357, 363, 366, 374, 379, 408, 415, 445, 507, 509, 536, 571, 572, 576, 580, 584, 585, 589, 618, 622, 623, 689, 720, 727, 728, 731, 743, 744, 746, 809, 867, 877, 888, 905, 918, 924, 925, 929, 931, 936, 937, 942, 942, 956 1001, 1075, 1115, 1117, 1123, 1124, 1154, 1159, 1167, 1270, 1321, 1585, 1622, 1627, 1628, 1630; par. 216, 539, 553, 583, 935–937; vls. 155, 156, 190, 197, 205, 789, 879, 919
 Čėdasas, ež. 153, 926, 1448, 1596
 Čėdasiškis, eig. 1445; mšk. 366, 1445; vnk. 1046, 1445
 Čėdiškis, vnk. 209, 1445, 1450
 Čėičiai, apyl. 256, 372, 373, 961, 962; ež. 1445; k. 5, 12, 65, 70, 72, 74, 75, 77, 83, 86, 158, 178,

202, 204, 205, 228, 229, 232–234, 236, 237, 245, 246, 251, 253, 254, 256, 257, 259, 268, 292, 295, 310, 312, 318, 343–346, 348, 361, 365, 367, 369–371, 373, 374, 423, 424, 427, 604, 612, 667, 668, 677, 685, 745, 787, 790, 868, 936, 960, 965, 997, 1021, 1091, 1107, 1108, 1114, 1117, 1187, 1268, 1404, 1406, 1356, 1399, 1404–1407, 1419, 1429, 1445, 1644; mšk. 1445; sen. 81, 146, 232, 248, 255, 295, 354, 356, 361, 362, 363, 365, 977, 1042, 1444
 Čeičiškis, vnk. 209, 232, 263, 295
 Čekija, vlst. 1015, 1016
 Čekiškė, mstl. 1600
 Čekoslavikija, vlst. 526, 1537, 1595
 Čeliabinskas, sr. 311, 318
 Čeremchovas, r. 336, 337, 973
 Čeremšnikai, gyv. 330, 331
 Černynė, sodv. 1445; vnk. 905
 Černobyliis, mst. 566
 Čestunka, k. s. 1625
 Čikagà, mst. 150, 167, 245, 636, 839, 996, 1258, 1350, 1350, 1547, 1548, 1550, 1551, 1553, 1655, 1697
 Čilė, vlst. 1643
 Čiobiškis, bžnk. 1821, 1826
 Čipryiai, k. 938
 Čirikovas, gyv. 326
 Čità, mst. 315
 Čižauskynė, sodv. 1445
 Čkàlovas, sr. 309, 310

D

Dabučiai, k. 904
 Dağiliai, dv. 97
 Daliččiai, k. 39, 134, 286, 287, 288, 509, 553, 689, 731, 744, 933, 941, 999, 1269
 Dalniškiai, l. 97
 Dalstrojlāgas, k. s. 312
 Dambrauskynė, sodv. 1445
 Dānija, vlst. 295, 1544, 1563
 Dārgiai, k. 106, 374, 423
 Daūgai, mstl. 354
 Daūgailiai, mstl. 577; par. 1624; vls. 827
 Daūgpilis, mst. 141–144, 159, 183, 189, 200, 201, 218, 391, 657, 791, 921, 1067, 1157, 1309, 1337, 1380, 1619, 1621, 1641; pav. 192
 Dauguvà, up. 33, 42, 43, 53, 138, 140, 143, 144, 151, 152, 158, 227, 283, 538
 Daujėnai, mstl. 1624
 Debeikiai, k. 577
 Degāšiliis, mšk. 105, 1446
 Degėniai, k. 345, 365, 442; mšk. 1446; plk. 1446
 Degėšai, plk. 138
 Degesynė, drp. 566, 729, 1345, 1446, 1692, 1694, 1699; plk. 46, 47, 61, 63, 65, 71, 491, 493
 Degimai, l. 97; vnk. 228
 Degimas, drp. 98; k. vtv. 1446
 Degsnė, mšk. 396
 Degsnėliai, mšk. 1446
 Degsniai, k. 42, 52, 286, 528, 752, 905, 960, 972, 996, 1534
 Degsninė, vnk. 98
 Degučiai, k. 964; vls. 242
 Degutynė, k. vtv. 1446

Deitonas, mst. 1550
 Deksniai, drp. 98; k. 557, 695, 698, 713, 730, 1661
 Dėltuva, mstl. 141, 143, 1582
 Detròitas, mst. 1551, 1553
 Devčinovka, kp. 1562
 Didysis Puras, drp. 98
 Didysis, mšk. 229
 Didsodė, apyl. 372, 398, 518, 756, 857; dv. 795; k. 7, 14, 42, 52, 74, 76, 83, 86, 99, 102, 113, 141, 167, 174, 176, 204–206, 208, 228, 235, 237, 248, 292, 296, 297, 310, 312, 313, 315, 355, 357, 340, 342, 343, 345, 346, 347, 352, 366, 367, 372, 442, 460, 493, 507–515, 523, 525–535, 564, 566, 571, 575, 584, 586, 598, 602, 615, 657, 668, 690, 692, 694, 699, 700, 701, 703, 705, 707, 709, 718, 731, 743, 756, 764, 789, 790, 801, 807, 815, 823, 826, 836, 856, 861, 862, 876, 892, 904–906, 930, 940 958, 971, 994, 1003, 1009, 1010, 1037, 1055, 1061, 1071, 1114, 1121, 1122, 1127, 1133, 1134, 1136, 1138, 1141, 1144, 1159, 1177, 1178, 1182–1184, 1187, 1268, 1272, 1279, 1285, 1286, 1288, 1294, 1295, 1310, 1313, 1375, 1388, 1390, 1406, 1444–1451, 1533, 1534, 1667, 1693, 1699, 1701, 1703; kp. 512, 1313; pkp. 138; sen. 146, 365, 508, 509, 692, 1043, 1127, 1444; vnk. 703
 Didžiagriovis, vnk. 228
 Dieniuskos, k. vtv. 1446
 Dienvidsuseja, up. 53
 Dievėniškės, mstl. 89
 Digancai, sodv. 1446
 Digrāičiai, k. 1600
 Dinaburgas, mst. 144, 159
 Dirvėlės, mšk. 1446
 Dirvonaĩ, k. 203, 214, 228, 324, 340–343, 347, 352, 357, 415, 554, 875, 919, 1046, 1115, 1187, 1268, 1284, 1294, 1306, 1310, 1332, 1382, 1383, 1387; kp. 1316
 Diržiškiai, l. 97
 Dysnà, apskr. 183, 1619
 Dišleriškis, vnk. 232, 1446
 Dniepropetròvskas, mst. 316, 655
 Dombrava, vnk. 228
 Dònas, up. 1337, 1429
 Donbāsas, išk. bas. 315, 848
 Dotnuvà, glž. st. 1564, 1566; mstl. 91, 94, 489, 621, 825, 838, 1057, 1379, 1557, 1562–1567, 1570, 1572, 1575; vls. 1564
 Dovanėlė, k. vtv. 1446
 Dozmeras, gyv. 329
 Drėzdenas, mst. 241, 405, 407, 590, 925
 Drūskininkai, mst. 355, 564, 713, 888, 1160, 1460
 Druva, gyv. 942
 Dubasas, l. 97
 Dubingiai, apyl. 142
 Dubnà, up. 43
 Dubrovnlāgas, k. s. 313, 314, 316–320, 323
 Dubrovna, bžnk. 1622
 Dūdbalis, mšk. 110
 Dudinka, mst. 315, 318
 Dūdiškiai, k. 888

Dūkštas, mst. 1438
 Dulkienės, klv. 1446
 Duūmblio bala, mšk. 1446
 Duūmblis, ež. 47, 87, 138, 154, 185, 366, 431, 721, 723, 725, 728, 738, 955; mšk. 342, 369, 723
 Duūmblos, k. 1119
 Dumbrė, vnk. 209, 286, 1446, 1451
 Dumbriškis, vnk. 209, 1446
 Dunòjus, up. 1159
 Duobys, ež. 67
 Duòkiškis, mstl. 565, 665, 730, 888, 1514
 Dusetos, mst. 85, 565, 639, 845, 870, 989, 1625; par. 1438
 Dvinskas, mst. 711
 Dzeržinskòjė, r. 311
 Dzūkijà, etn. sr. 88

E

Egiptas, vlst. 1561, 1609
 Egluonà, up. 152
 Eidžiūnai, k. 175
 Eikiniškis, dv. 209, 294, 408, 727, 742, 1206, 1269, 1445, 1446, 1451, 1446; ež. 49, 62; k. 47, 49, 214, 228, 286, 343, 346, 347, 408, 411, 412, 618, 728, 942; vnk. 310, 1416, 1418, 1420, 1421, 1424–1426, 1431, 1433
 Ekvaldė, mstl. 410
 Èlbė, up. 407
 Elérna, dv. 209, 286, 292–294, 537, 998, 1206, 1444, 1446
 Elksinta, upl. 98
 Elsinta, k. 232
 Elsitė, upl. 66, 68
 Elzbietkalis, klv. 1446
 Endriėjavas, mstl. 1821, 1826
 Epušòtas, mšk. 881
 Èrfurtas, apyg. 546, 551, 1102, 1206
 Erliai, k. 228
 Estenfeldas, mstl. 1182, 1196
 Èstija, vlst. 31, 258, 425, 455, 662, 865, 870, 1075, 1162, 1164, 1167, 1657
 Ežerbaliai, vnk. 209, 677
 Ežerbalis, vnk. 1446
 Ežerėnai, apskr. 1113; mst. 1120; pav. 1088
 Ežeriškis, vnk. 209, 1446
 Èžero balà, plk. 87, 97, 229, 423, 1446; vnk. 209, 294, 1446
 Ežeròkšnis, vnk. 286

F

Fedoriškiai, plv. 154
 Frānkfurtas, mst. 409
 Fredà, mst. d. 1613
 Friburgas, mst. 1540, 1541
 Furstenvaldė, mst. 409, 410

G

Gačionys, k. 879
 Gaidamoniai, k. 181
 Gaidė, apyl. 1513
 Gaidėliai, k. 166, 169, 173
 Gaidėliškis, vnk. 209, 286, 1446
 Gaidžgalė, k. 76, 81, 85, 174, 175, 203, 207, 208, 214, 219, 225, 237, 247, 249, 268, 286, 292, 304, 314,

315, 319, 339, 342, 347, 349, 355, 363, 376, 398, 423, 427, 431, 441, 477, 525, 554, 572, 592, 595, 597, 602, 605, 608, 611–614, 617, 621, 624, 626, 673, 739, 870, 877, 880, 888, 940, 968, 1020, 1023, 1044, 1206, 1330, 1353, 1379, 1419–1421, 1423, 1424, 1426–1429, 1434, 1446, 1584, 1632; kp. 615; užus. 170
 Gaidžgališkiai, k. 174
 Gaidžiai, k. 1446
 Gaigališkis, k. 1446
 Gailynė, mšk. 105
 Galūlaukiai, l. 258
 Galvonynė, sodv. 1446; vnk. 102, 103, 108, 109
 Ganušišės, bžnk. 1109, 1446
 Garajus, ež. 1446, 1447
 Gařinas, mst. 160, 320, 455, 464, 470
 Gargažynė, k. 144, 148, 211, 214, 228, 229, 232, 234, 259, 293, 346, 349, 356, 373, 423, 786, 787, 789, 790, 791–795, 801, 948, 995, 1000, 1009, 1042; plv. 209, 294, plvk. 1042, 1446
 Gargažinski, vnk. 209
 Gargždai, mst. 1600
 Garholka, gyv. 977
 Gariai, r. 309, 310
 Garliavė, mst. 578
 Garniai, drp. 98
 Garškai, vnk. 102
 Gāršvinė, Gāršenė apyl. 1070, 1407, 1409, mstl. 23, 371, 669, 674, 759, 819, 825, 971, 1408, 1706; vls. 418
 Gasinai, k. 87; plk. 145, 365, 424
 Gasiūniškis, vnk. 1446
 Gasiūnų, plk. 1445
 Gauriliškiai, vnk. 209, 1446
 Gdānskas, mst. 150, 155, 165
 Gėdiškiai, k. 23, 33, 248, 367, 419, 502, 503, 600, 636, 701, 1340, 1369; mšk. 110
 Gegužinė, k. 1119
 Geidonynė, sodv. 1446
 Gelėžiai, mstl. 437; par. 439
 Gelgaudiškis, mstl. 1823, 1828
 Gėlvonai, mstl. 1821, 1826
 Generališkis, k. 52, 138, 203, 205, 228, 294, 341, 343, 347, 366, 507, 511, 515, 517, 519, 520, 522, 523, 696, 699, 701, 702, 703, 756, 1011, 1043, 1056, 1114, 1115, 1121, 1127, 1128, 1287, 1288, 1295, 1132, 1133, 1187, 1321, 1337, 1445, 1446, 1450, 1667; užus. 173
 Gerbalė, k. 53, 97, 229, 230, 286, 419, 975; mšk. 97, 110, 366–368, 418, 419, 1446; upl. 62, 98, 227, 1445, 1446; vnk. 209, 230, 297, 1446
 Gervalakiai, k. 1122
 Giedraičiai, apyl. 142
 Gyliai, k. 286, 287, 294, 368, 825, 831, 982, 1000, 1006, 1183, 1187, 1446, 1531
 Gindviliai, k. 31, 570
 Ginešiai 157
 Ginkūnai, kp. 962
 Ginotai, k. 7, 14, 45, 47, 70, 73, 74, 76, 113, 115, 124, 126, 134,

145, 157, 167, 170, 174, 203, 237, 247, 268, 278, 292, 294, 296, 310–312, 317, 325, 343, 344, 365, 367, 369, 423, 427–432, 439, 441, 477, 506, 511, 514, 544, 559, 560, 570, 586, 595–603, 606–608, 610–615, 617–624, 626, 704, 735, 787, 791, 793, 802, 815–817, 868–872, 874, 877, 878, 880–885, 887, 888, 944, 966, 977, 1004, 1020, 1021, 1023, 1061, 1063, 1068, 1114, 1115, 1117–1119, 1122, 1124, 1138, 1142, 1180, 1183, 1187, 1269, 1271, 1278, 1279, 1284, 1289, 1294, 1295, 1310, 1444, 1446, 1447, 1449, 1450, 1451, 1555, 1562, 1584, 1636, 1653, 1654; kp. 617, 1310; vnk. 292
 Gintenis, upl. 153, 185
 Girėlė, k. 97, 512, 520
 Giria, eig. 756; mšk. 99, 109, 1372, 1446
 Girinė, vnk. 809
 Girininkai, k. 87; vnk. 232
 Girios, eig. 698; mšk. 689, 704, 705, 713
 Girsėnai, k. 228
 Giruliai, mst. d. 1587, 1589
 Gyvatynė, upl. 652, 1446
 Gōjus, sod. 1446
 Gōrkis, mst. 243, 258, 341, 361, 444; sr. 322, 662
 Gorlāgas, k. s. 311, 317, 318, 319, 590
 Gosvigas, mst. d. 405
 Gōtlandas, s. 31
 Grašiai, mšk. 97
 Grauželės, k. vtv. 1446
 Grāužiai, k. 1003, 1372
 Greviškiai, k. 615
 Grigōnys, vnk. 1446
 Griškabūdis, mstl. 1604
 Griškėnai, k. vtv. 1446
 Griškiškis, vnk. 286
 Grūbos, k. 126, 275, 286; mšk. 110
 Grūdā, up. 33
 Grumšliai, k. 1125
 Gruzdziai, mstl. 702, 1411, 1821, 1826
 Grūzija, vlst. 559, 1337, 1460
 Grūžiai, k. 1623
 Guangdžou (Kantonas), mst. 1652
 Gudavietė, sodv. 1447
 Gudeliškis, vnk. 1447
 Gudiškiai, dv. 209, 288, 294, 537, 728, 936, 1447; k. 286, 728, 1206, 1447; plkl. 127, 138, 728, 1447; plv. 288; vnk. 323
 Gumbiškiai, k. 136, 220, 606, 1531
 Gūros Dolina, vnk. 203, 209, 294, 1285, 1447

H

Hāmburgas, mst. 413, 1603
 Hanušiškiai, apyl. 157, 160, 178; dv. 149, 150, 154, 155–161, 164–172, 174–184, 186–188; mstl. 156, 168, 170–172; par. 164, 166, 167, 174–176, 178, 180, 181, 188; vls. 155
 Hūbskas, mst. 168

I

Iciūnai, k. 600, 633, 713
 Igārka, mst. 450
 Ignalinė, ež. 98; mst. 97, 819, 1513; r. 218
 Ignōtiškiai, k. 819, 929
 Ignōtiškis, ež. 59
 Ilgis, ež. 59, 286, 721, 1029, 1030, 1035, 1036, 1098, 1256, 1354, 1354, 1404, 1446, 1447
 Ilgupis, upl. 185
 Ilmenis, ež. 363
 Ilukstė, apyl. 283; apskr. 286; mst. 43, 959
 Ilzemuižė, dv. 528
 Ilzenbergas, dv. 11, 18, 59, 60, 74, 113, 209, 210, 286, 293, 319, 381, 400, 447, 451, 528, 537, 551, 559, 570, 722, 741, 918, 1029–1036, 1098, 1187, 1206–1208, 1239, 1256, 1257, 1272, 1330, 1414, 1418, 1420, 1421, 1424, 1425, 1427, 1428, 1432, 1447, 1705, 1812; ež. 1447; k. 7, 14, 312, 321, 344, 345, 348, 369, 371, 726, 734, 915, 942, 1412, 1447; kp. 1183, 1309
 Indrikėnai, k. 228
 Ingliai, vnk. 1447
 Inšaras, mst. 1585
 Inta, mst. 314, 315, 317, 319, 327, 335, 571, 572
 Intlāgas, k. s. 316, 324
 Irkūtskas, kr. 961; mst. 785, 866; sr. 309–317, 319–324, 335–337, 664, 954, 977
 Ispanija, vlst. 511, 586, 1542, 1544, 1643, 1662
 Ištakā, upl. 1447
 Itālija, vlst. 978, 1613, 1615, 1616, 1662
 Ivaniškiai, užus. 169, 173, 174
 Ivdellāgas, k. s. 312
 Ivōniškis, k. 7, 14, 198, 203, 205, 237, 294, 581, 582, 585, 729, 733, 932, 940, 1206, 1305, 1329, 1419, 1424, 1429, 1447
 Izdūniškis, k. 811
 Ižėvskas, mst. 1220

J

Jāgodnojė, r. 316
 Jajikas, ist. sr. 1429
 Jakūbiškis, vnk. 157
 Jakūtija, mst. 327, 328, 608, 968, 969
 Jakūtskas, mst. 215
 Jāla, mst. 866, 1460
 Janikūnai, k. 580, 584, 934
 Japōnija, vlst. 1228, 1705
 Jarā, up. 152
 Jaroslāvlis, sr. 311
 JAV, vlst. 150, 258, 347, 348, 390, 784, 864, 866, 966, 970, 974, 1027, 1188, 1297, 1544, 1548, 1553, 1601, 1602, 1655
 Jėkabpilis, mst. 143, 955, 977, 1167, 1336; r. 132, 545, 1093, 1099, 1154
 Jekaterinburgas, sr. 444, 941
 Jeneroliškis, užus. 1596
 Jeniseilāgas, k. s. 315, 320
 Jeniseiškas, mst. 747; r. 313, 322, 331–334, 337, 553

- Jenisiėjus, mstl. 450; up. 449, 886
 Jezajevka, gyv. 331, 332, 334
 Jéna, mst. 1597
 Jievinas, mšk. 97
 Jokibiškiai, k. 214, 379; vnk. 203, 286, 1047, 1447
 Jonavà, mst. 143, 747, 980, 1026, 1027, 1627
 Jonėliškiai, k. 982
 Joniškėlis, mst. 612, 874, 977, 1623; r. 613
 Jōniškis, k. 1323; mst. 613, 880; r. 613; vnk. 1447
 Jōsvainiai, mstl. 1600
 Juġoslāvija, vlst. 1100
 Julijanavà, plv. 97
 Juodàsis, klv. 1447
 Juodėliai, k. 561
 Juodýmai, mšk. 110
 Juodóji, k. vtv. 1447
 Juodóniai, gyv. 133; plkl. 132, 133
 Júodšiliai, gyv. 571
 Júodupė apyl. 46, 91, 94–96, 113, 115, 116, 127, 128, 134, 136, 211, 212, 216, 218, 227, 295, 420, 629, 705, 857, 945, 948, 987, 1010, 1087, 1153, 1242, 1306, 1330, 1334, 1337, 1338, 1378, 1379, 1381–1384, 1388, 1396, 1513, 1516–1518, 1695, 1700; gim. 110; kp. 99, 429, 511, 514, 518, 523, 600, 614, 615, 619, 621, 636, 656, 657, 705, 826, 831, 842, 888, 945, 947, 970, 976, 981, 983, 999, 1001, 1005, 1006, 1010, 1315, 1321, 1364, 1447, 1667; mstl. 2–20, 23–27, 30–36, 39, 41–43, 46, 52–55, 59, 61, 66, 68, 70, 73–76, 80, 85, 87, 90, 98, 99, 110–112, 115–118, 121, 123–127, 132–137, 144–146, 153, 176, 185, 211, 213, 214, 218, 219, 234, 241, 243, 244, 248, 249, 256, 257, 259, 260, 269, 274, 286, 287, 295–297, 309, 311, 312, 314–317, 322, 324, 340, 341, 342, 345, 346, 348–357, 359, 362, 363, 365–374, 376, 377, 379, 380, 388, 389, 393, 394, 397, 398–405, 408, 413, 414, 419, 421–425, 427–429, 431–433, 441, 442, 446, 447, 452–455, 457–460, 462, 463, 465–467, 469, 471–473, 475, 476, 481, 484, 489, 494, 495, 497–500, 502–510, 513–515, 519, 520, 522–526, 528–531, 533, 536–538, 541, 552, 555, 556, 558–568, 570–583, 585, 587–590, 594–596, 600, 602–604, 607, 608, 611–615, 618–623, 626, 627, 632, 635, 636, 638, 641, 642, 646, 649, 650, 654, 655, 658–660, 662, 663, 665, 666, 686, 687, 689–692, 694, 696, 699, 700–705, 710, 711, 713, 716–718, 722, 723, 725–728, 730–735, 738–744, 746, 747, 756, 759, 762, 766, 770, 784, 786–788, 790, 792–795, 797–799, 801, 807–809, 811–813, 817–819, 822–826, 830–834, 842, 844, 845–848, 855–857, 861, 863, 867–870, 872–880, 882–885, 887–889, 892, 893, 896, 900, 902, 904, 906, 914–918, 925, 929, 933, 935, 936, 939, 942, 942, 944–951, 954, 955, 957–960, 962, 963, 966–969, 971, 972, 975, 977, 978, 980, 981, 983, 985, 986, 982, 988, 993–1015, 1017, 1018, 1021, 1024, 1026, 1037, 1040, 1055–1060, 1062, 1067, 1068–1071, 1073, 1074, 1079, 1081–1087, 1106, 1115–1117, 1120, 1123, 1133, 1135, 1138, 1140–1142, 1144–1148, 1150–1156, 1158, 1160–1162, 1165, 1167, 1169, 1171, 1174, 1176–1204, 1207, 1232, 1239, 1248, 1258–1261, 1265–1268, 1270, 1271, 1274, 1275, 1277–1280, 1283–1286, 1288–1295, 1302, 1306, 1310, 1311, 1313, 1317, 1320–1322, 1325–1329, 1331, 1334–1338, 1347, 1355, 1360, 1364, 1368, 1374, 1375, 1383, 1386, 1388–1391, 1394, 1397–1399, 1404, 1406–1408, 1412, 1420, 1445, 1447–1451, 1453–1455, 1457–1461, 1513, 1514, 1518, 1525, 1528, 1531, 1584, 1594, 1599, 1619, 1622, 1623, 1625, 1627, 1630, 1634, 1641, 1649, 1654, 1665–1668, 1673, 1674, 1692–1705, 1808, 1820, 1828, 1830; par. 529, 766, 817, 994, 1008, 1055, 1152, 1239, 1623, 1625, 1702; sen. 11, 18, 35, 288, 494, 499, 500, 511, 598, 728, 895, 918, 1044, 1177, 1187, 1191, 1196, 1206, 1228, 1412, 1420, 1437, 1644, 1667, 1702–1704, 1803, 1807; upl. 157, 477, 1447, 1596; vls. 11, 18, 19, 34, 53, 138, 141–144, 202, 214, 232, 233, 255, 283, 286–288, 290, 292–294, 305, 307–309, 311, 320, 325, 326, 349, 353, 357, 361, 362, 364, 366, 367, 370, 371, 374, 391, 397, 399, 401, 402, 408, 413, 414, 419, 451, 539, 598, 602, 629, 634, 652, 694, 734, 758, 764, 769, 821, 846, 849, 858, 864, 867, 905, 918, 936, 963, 968, 972, 980, 995, 997, 1000, 1001, 1007, 1059, 1061, 1114, 1115, 1138, 1141, 1202, 1239, 1261, 1264–1267, 1269, 1284, 1286, 1287, 1290, 1292–1294, 1296–1298, 1303, 1323, 1324, 1332, 1378, 1382, 1438, 1444, 1456, 1562, 1621, 1654, 1657, 1668, 1692, 1706, 1707, 1709, 1711–1714, 1719, 1803, 1805, 1810, 1815
 Júodupis, up. 59, 282, 787, 793
 Juozapavà, vnk. 1447
 Jūrbarkas, mst. 1571, 1600
 Jurgelýnė, vnk. 1447
 Jurkauskýnė, vnk. 1000, 1001, 1447; vns. 99, 307
 Juřkupiai, k. 1644
 Jūsiagiris, k. 970
 Jutkiaĩ, k. 7, 14, 75, 113, 145, 169, 173, 174, 176, 203, 205, 208, 235, 237, 268, 292, 296, 309, 315, 316, 323, 507, 511, 556–558, 560, 561, 563–566, 588, 594, 604, 798, 874, 875, 944, 948–952, 999, 1187, 1303, 1305, 1327, 1329, 1331, 1332, 1383, 1384, 1386, 1387, 1389, 1412, 1447, 1515, 1516; kp. 1310; plk. 138; senk. 136, 138
 Juřakovas, k. 328
 Jūžintai, mst. 152, 157, 161, 244, 318, 364, 393, 419, 631, 735; mstl. 1413, 1630; par. 1438; vls. 451
- K**
 Kairėliai, k. 655, 659, 822, 1319, 1335
 Kairėnai, mst. d. 1643
 Kaiserdōrfas, mst. 409, 410
 Kaišiadōrys, mst. 657, 738, 934, 1037, 1411, 1567; r. 243
 Kalifōrnija, vlst. 1553, 1554
 Kalininas 1221
 Kaliningrādas, mst. 34, 566, 567, 824; sr. 661
 Kalmánka, r. 326
 Kalnėliai, k. 7, 14, 1206, 1207, 1369, 1407, 1419, 1420, 1425, 1429, 1447, 1575; vnk. 74, 77, 81, 86, 145, 146, 203, 205, 229, 232, 233, 249, 254, 256–259, 268, 292, 341, 343, 367, 374, 424, 425, 667–672, 674–677, 679–681, 683, 684, 686, 688
 Kalneliškiai, k. 422, 528, 811; kp. 637, 834; vnk. 228
 Kalniškiai, k. 723; k. vtv. 1447; vnk. 228
 Kalnų Šorija, ist. sr. 1651
 Kalpokýnė, vnk. 1447
 Kaltinėnai, mstl. 1600
 Kalvarija, mst. 1543
 Kálvėnai, k. 228
 Kálviai, k. 1155, 1238
 Kamajai, dv. 97; mstl. 97, 152, 183, 198, 246, 393, 394, 557, 561, 611, 624, 657, 660, 826, 844, 864, 876, 1027, 1062, 1154, 1156, 1301, 1413, 1438, 1623; mšk. 98; par. 561; sen. 940; vls. 144, 823, 961, 991, 1022
 Kamajėliai, k. 1125
 Kamariskė, dv. 278
 Kāmenis, mst. 328, 329, 847
 Kamyšlāgas, k. s. 311, 313, 317, 322, 323
 Kanada, vlst. 118, 883, 950, 1007, 1027, 1544, 1610, 1662, 1665
 Kaniūkai, k. 495
 Kanopačiai, k. 87, 228, 232
 Kānskas, mst. 310
 Kaprālo, klv. 919, 1447
 Kapū, klv. 1447
 Karagānda, mst. 241; sr. 310, 311, 313–322, 324
 Karėlija, resp. 324, 1070
 Karklinė, krč. 171, 176; vnk. 174, 228
 Karlāgas, k. s. 314, 318, 320, 321, 324
 Karmėlava, kp. 1600; mstl. 1091
 Kařsakiškis, bžnk. 1623
 Kārtuvių kálnas, klv. 729, 1036, 1447
 Kasjānovka, gyv. 973
 Katilinė, l. 97
 Kaukāzas, geogr. reg. 866, 1095
 Kaūnas, apyl. 141, 1280; apskr. 391; glž. st. 1607; gub. 187, 189, 190, 196, 201, 283, 292, 669, 879, 893, 919, 969, 1111–1113, 1280, 1612, 1621; mst. 23, 149, 156, 160, 168, 178, 179, 182, 183, 204, 207, 229, 230, 241, 243, 245, 246, 253, 258, 261, 263, 275, 292, 305, 310, 317, 341, 347, 364, 367, 380, 394,

- 401, 404, 405, 409, 411, 455, 459,
462, 464, 466, 473, 491, 494, 497,
499, 500, 507, 519, 525, 526, 538,
548, 560, 564, 565, 572, 574, 577,
580, 584, 586, 590, 594, 600, 602,
604, 605, 607, 613, 621, 636, 637,
641, 642, 646, 649, 654, 662, 692,
694, 702, 704, 713, 717, 718, 724,
725, 731, 734, 737, 739, 742, 785,
806, 808, 815, 821, 823, 825, 827–
830, 832, 836, 842, 848, 862, 863,
865, 866, 874, 875, 878, 881, 888,
921, 935, 936, 938, 939, 941, 946,
954, 956, 973, 975, 978, 981, 982,
1000, 1003, 1007, 1025, 1027, 1041,
1061, 1073, 1079, 1085, 1090, 1095,
1097, 1120, 1161, 1208, 1211, 1216,
1235, 1236, 1242, 1246, 1265–1267,
1274, 1277–1279, 1289–1292, 1334,
1342, 1372, 1411, 1412, 1444, 1459,
1460, 1513, 1531, 1536, 1539, 1555–
1557, 1566, 1567, 1569, 1571–1573,
1575, 1577–1579, 1585, 1588, 1594,
1595, 1597–1602, 1604–1606, 1608,
1613, 1616, 1619, 1621–1625, 1627,
1628, 1630, 1632, 1635, 1636, 1647,
1652, 1653, 1657, 1659, 1660, 1692,
1701, 1703, 1705, 1709, 1711, 1830
Kavaliauskynė, sodv. 1447
Kavarskas, dv. 155; mst. 829
Kavoliškis, k. 521, 563, 621, 717,
741, 743, 934, 953, 994, 1027, 1038,
1041, 1189
Kazachstānas, vlst. 218, 310, 560,
696, 978, 1654
Kazāčė, gyv. 328, 608
Kazāčėnskas, r. 331–334, 960, 975,
978
Kazānė, mst. 320, 1117, 1585,
1620
Kazliškėlis, dv. 156, 157, 164, 165,
170
Kazliškis, apyl. 392, 648; bžnk.
36, 39, 151, 154, 156, 512, 649,
650, 725, 744; par. 967
Kazlū Rūdā, mst. 959, 961, 978,
1085
Kebėliai, k. 126, 228, 286
Kėdāiniai, mst. 565, 569, 577, 870,
934, 935, 977, 978, 1125, 1575,
1578, 1582, 1597
Kėmerovas, mst. 552, 1625; sr.
315, 326
Kennebunkportas 1549, 1552
Kėrčė, mst. 1621
Kerėliai, plkl. 132, 133
Kernavė, mstl. 153, 1821, 1826
Kiėmiškiai, k. 48, 69, 71, 75, 113,
145, 169, 173, 174, 203, 205, 214,
237, 272, 294, 310, 316, 322, 339,
342, 343, 348, 351, 507, 526, 553,
557, 558, 560, 561, 563–565, 731,
732, 864, 935, 954, 999, 1187, 1206,
1216, 1312, 1412, 1419, 1420, 1426,
1427, 1429, 1430, 1432, 1447; krč.
175; kp. 1447; mšk. 111, 365;
pkp. 138; plkl. 1445, 1447
Kietynė, mšk. 1447
Kijevas, mst. 563, 1579, 1613
Kikutėnai, k. 228
Kylėiskiai, k. 558
Kilūčiai, k. 1027
Klnija, vlst. 1568, 1652
Kirdeikiai, bžnk. 1616
Kirkūnai, k. 358, 368, 526, 527,
652, 1519, 1531
Kirmėliškis, k. 237, 294, 314, 556,
584, 935, 938, 942, 1184, 1187; vnk.
203, 286, 1047
Kirovas, sr. 312
Kirtėjai, k. 227
Klruna Vara, išk. 30
Kiselišovskas, mst. 326
Kysūnai, k. 1119
Kivyliai, k. 581
Kizellāgas, k. s. 321
Klāpėda, mst. 213, 283, 352, 413,
464, 508, 509, 515, 518, 556, 558,
570, 607, 662, 722, 737, 789, 810,
833, 838, 877, 921, 936, 940, 946,
974, 977, 983, 999, 1006, 1007,
1011, 1098, 1122, 1160, 1169, 1216,
1587, 1600, 1615, 1630, 1634, 1635,
1707, 1708, 1714; r. 1591
Klevinė, k. 7, 14, 229, 932, 940–
943, 1419, 1420, 1424, 1431, 1451;
vnk. 203, 929
Klevynė, vnk. 1206, 1447
Klevinynė, sodv. 1447
Klickai, k. 439
Klišynė, sodv. 1447
Klovadirviai, vnk. 228
Klōvainiai, par. 147
Kodžėronas, gyv. 329
Kokčetāvas, sr. 1654
Koknesė, gyv. 151
Kokščiai, k. 97
Koktužynė, sodv. 1447
Kōlos, pss. 1649
Kolymā, resp. 1678, 1679, 1680,
1681, 1682; up. 434, 436
Kolsunas, gyv. 320
Kōmija, resp. 311–324, 329, 335,
563, 571, 572, 1095
Komsomōlskas, mst. 312, 319, 322
Konstantinavā, k. 36, 38, 39, 43,
256, 565, 566, 574, 577, 581, 615,
655, 749, 813
Kontōšinas, gyv. 254, 327
Kontrimiškis, užus. 868, 1447
Kopenhagā, mst. 973, 1536, 1613
Kosicha, r. 328
Kostomukša, išk. 30
Kostromā, gub. 1621; mst. 467,
1620
Kovėliai, k. 1091
Kōžva, gyv. 315
Krankaliai, k. 232; užus. 175, 176
Kraslāgas, k. s. 309, 322
Kraslava, r. 1407
Krasnojārskas, kr. 254, 309–313,
315, 317–320, 322, 324, 326, 331–
334, 337, 526, 553, 560, 590, 608,
747, 867, 887, 960, 973, 975, 978;
mst. 259, 449, 450, 848, 886, 1654
Kraštai, dv. 97, 158, 175, 209, 272,
275, 276, 292, 294, 400, 542, 575,
944, 1206, 1289, 1292, 1312, 1447;
k. 31, 47, 98, 126, 138, 152, 175,
176, 228, 293, 314, 315, 320, 324,
348, 381, 383, 402, 544, 552, 554,
556, 558, 559, 564, 568, 570–572,
575, 587, 590–592, 594, 621, 725,
727, 730, 743, 748, 1187, 1206,
1386, 1389, 1447
Kraštėliai, vnk. 152
Kreivalupis, upl. 98
Krekenavā, mstl. 356, 569, 642,
976, 1021, 1169
Kremenciugas, išk. 30
Kreščionys, k. 632, 643, 645, 655,
1117, 1525
Kretingā, apskr. 838; mst. 395,
455, 470, 509, 582, 614, 738, 817,
844, 872, 976, 980, 994, 999, 1624;
vls. 992
Kriaunos, bžnk. 1070, 1079, 1125;
k. 31, 42, 53, 396, 419, 569, 585,
639, 661, 870, 1820, 1826; par.
1411; vls. 992
Kriėganai, gyv. 133
Kriėganas, ež. 128, 132
Krymas, geogr. sr. 1095, 1621,
1649; ist. sr. 866
Krinčinas, mstl. 1624
Krisiūniškiai, vnk. 232
Kryžių, kln. 1647
Kryžkalnis, k. 1098
Kroaitija, vlst. 405
Krōkuva, mst. 155, 165, 177, 190–
192, 194, 731, 1538
Kruoppynė, krč. 1447
Kruopinė, vnk. 228
Kubānė, ist. sr. 1429
Kučiavietė, sodv. 1447
Kudōriškis, k. 1654
Kūibyševas, mst. 646
Kukėliai, k. 1447
Kukiai, k. 45, 65–67, 69, 148, 174,
207, 211, 214, 223, 268, 278, 294,
319, 342, 347–349, 354, 355, 363,
365, 368, 398, 423, 425, 441, 558,
574, 855, 868, 919, 946, 950, 1045,
1115, 1187, 1304, 1306, 1447; kp.
224, 1315, 1316; mšk. 110, 111,
113, 116, 423, 946, 1447; užus.
173
Kukys, upl. 157, 169, 595, 610,
617, 1447
Kulāutuva, mstl. 380, 1235, 1556
Kuliai, mstl. 228
Kumpōnas, upl. 98, 1447
Kunigiškiai, k. 743, 1659
Kuolynė, vnk. 228
Kūosiai, k. 1037, 1117
Kupicko, mšk. 1447
Kūpiškis, apyl. 160, 181; dv. 163;
mst. 160, 174, 183, 198, 219, 319,
341, 357, 393, 399, 443, 556, 614,
662, 664, 706, 730, 745, 927, 883,
983, 1155, 1336, 1438, 1459, 1571,
1591; par. 181, 187, 188; r. 132,
138, 147, 191, 464, 564, 579, 743–
745, 826, 1324; vls. 992
Kupriai, k. 661
Kurakinai, k. 341
Kuralinas, gyv. 339
Kurkliai, mstl. 149, 185, 1708
Kurkliėčiai, k. 286, 936, 1382
Kurlekas, gyv. 330
Kurliāndija, ist. sr. 919, 1634
Kurliāndiškis, mšk. 286, 1447; vnk.
1447
Kurminiškiai, drp. 97, 98
Kūrskas, mst. 30, 1633
Kuřsas, gub. 178, 195, 283, 286,
1211, 1599, 1612, 1619; ist. sr.
142, 152, 157, 164, 167, 171, 174–
176, 178, 183, 184, 194, 195, 203,

211, 283, 325, 343, 365, 381, 537,
719, 1619–1621, 1634
Kuršėnai, mst. 825
Kušių marios, lag. 1098
Kušių nerija, pss. 865
Kūrtuvėnai, dv. 1031
Kuzbāsas, išk. 1651
Kuznėckas, mst. 1651
Kuznėcko Alatáu, klmn. 1651
Kvėdarna, mstl. 1821
Kvetkaĩ, k. 568, 879; par. 970,
1546, 1624
Kvietiniškis, k. 40

L

Labanóras, apyl. 142
Labardžiai, k. 1600
Laibgaliai, k. 97, 267, 507, 573,
1155, 1167
Lailūnai, k. 1119, 1122
Lakataĩ, vnk. 286, 811
Lakatėlė, vnk. 209, 1447
Lakatėliai, vnk. 228
Lakštenà, up. 58, 98, 165, 182; upl.
1447
Lapienė, drp. 97, 98; plk. 87, 233,
234
Lapienės, plk. 1695
Lāptevų, j. 450, 968
Lasinskynė, vnk. 641, 1447
Lašai, k. 97, 1119, 1120, 1125
Lātgaļa, etn. sr. 162, 227
Latvėliai, k. 249
Lātviņa, vlst. 23, 25, 26, 29, 31, 33,
78, 85, 87, 97, 113, 115, 118, 126–
128, 132, 134, 138, 139, 144, 147,
151, 153, 215, 227–229, 231–234,
237, 243, 249, 256, 258, 259, 266,
279, 283, 286, 292, 293, 295, 305,
342, 345, 349, 354–356, 366, 371,
375, 381, 383, 391, 398, 400, 408,
411, 416, 419, 420, 424, 425, 429–
433, 447, 450, 452, 455, 489, 494,
512, 524, 528, 536, 545, 547, 551,
557, 560, 561, 564, 568–571, 576,
578, 584, 585, 589, 592, 593, 605,
607, 614, 617, 622, 659, 660, 662,
666, 667, 670, 673, 676, 679, 681,
690, 692, 697, 698, 702, 703, 706,
707, 713, 719, 721–723, 725–727,
730, 734, 737, 738–745, 747, 748,
751, 759, 787, 792, 794, 801, 807,
812–815, 822, 823, 826, 831, 843,
846, 865, 868, 872–876, 884, 887,
892, 919, 921, 925, 930, 932, 937,
941–943, 949, 955, 958, 959, 962,
969, 971, 977, 978, 982, 990, 992,
1001, 1009, 1029, 1031, 1035, 1036,
1040–1042, 1056, 1059, 1070, 1071,
1093, 1098, 1099, 1115, 1116, 1152,
1154, 1156, 1157, 1162, 1164, 1167,
1176, 1177, 1189, 1206, 1256, 1265,
1271–1273, 1289, 1293, 1303, 1309,
1317, 1321, 1335, 1336, 1340, 1369,
1387, 1388, 1390, 1396, 1404, 1406,
1407, 1409, 1412, 1413, 1416, 1421,
1425, 1432, 1437, 1445–1447, 1450,
1451, 1460, 1558, 1575, 1578, 1584,
1612, 1641, 1644, 1645, 1655
Laučiūnai, k. 204, 286, 294, 362–
364, 403, 414, 423, 519, 777, 980,
987, 1053, 1055, 1125, 1448, 1645,
1695

Laūkagalis, l. 287
Laukiniškai, drp. 98; gyv. 231; k.
7, 14, 209, 214, 295, 230, 341, 344,
346, 357, 366, 632, 758–760, 766,
768–771, 777, 778, 823, 849, 1187,
1446–1552; vnk. 74, 297, 771
Lauksodis, k. 1120
Laukupė, up. 1301; upl. 98
Laūkuva, mstl. 1081, 1082, 1821,
1826; par. 1620
Laužadžiai, k. 637
Laveikiai, vnk. 1448
Lazdijai, mst. 974; r. 1041
Lazdėniškis, k. 76, 87, 145, 146,
209, 228, 229, 232, 249, 254, 256,
258, 259, 268, 295, 313, 318, 343,
367, 371, 375, 423, 424, 431, 613,
685, 1011, 1206, 1407, 1419, 1420,
1421, 1427, 1432, 1433, 1448, 1451;
vnk. 74, 295
Lāzdoniai, vnk. 209, 232, 258, 259,
286, 295, 1448
Lebiāžė, k. 444
Leckavà, mstl. 1620
Leĩpcigas, mst. 405, 886, 925
Leliūnai, mst. 541; mstl. 1622,
1623
Lengėiskis, vnk. 1448
Lėninas, r. 320
Leningrādas, mst. 24, 31, 36, 42,
45, 310, 363, 466, 861, 874, 886,
888, 1460, 1607, 1651, 1655; sr.
571
Lėnkija, vlst. 28, 137, 149, 150,
154, 158, 190, 192, 193, 211, 271,
282, 316, 345, 403, 411, 413, 494,
541, 728, 734, 759, 853, 919, 996,
1015, 1016, 1100, 1188, 1211, 1400,
1620, 1622
Leĩtvāris, mst. 458, 459, 468, 470,
472
Leoĩniškis 97, 175, 235–237, 260,
261; kp. 1390, 1448; krč. 1448;
vnk. 1448
Levāniškis, vnk. 76, 144, 145, 232,
234, 254, 260, 261, 269, 480, 960,
966, 967, 1206, 1207, 1419, 1420,
1428, 1448, 1584
Lėvuò, up. 53
Lydà, mst. 1411
Lyduòkiai, mstl. 584
Lielaja, up. 47
Liepynas, mšk. 97
Liepėnė, mšk. 1448
Liepòja, mst. 283, 325, 571, 574,
713, 724, 789, 1089, 1594, 1621
Lietuvà, vlst. 1, 2, 4, 11, 18–21,
23–26, 28, 30, 31, 34, 36, 37, 49,
60, 64, 68, 69, 74–76, 80, 81, 83–
86, 88, 90, 91, 93–96, 110, 113,
125–128, 133, 134, 136–160, 164–
168, 170, 174, 177, 179, 180, 183–
185, 189–198, 202, 204–206, 208,
209, 211–216, 218, 219, 222, 227–
234, 236–238, 240, 241, 243, 245,
254, 255, 257, 258, 263, 271, 272,
274, 279–283, 286, 288, 290–292,
294, 295, 304, 305, 309–325, 347,
349, 350, 352, 353, 357, 368, 370–
372, 378–381, 385, 390–393, 395–
397, 401, 402, 408, 411–414, 418,
422, 425, 428, 433, 434, 444, 446,
450–455, 458, 460, 462, 470, 471,

473, 477, 489, 490, 493, 494, 496–
498, 503–505, 508, 520, 524, 526,
533, 537, 541, 545–547, 552, 554,
560, 572, 577, 584, 593, 595, 596,
598, 602–605, 607, 608, 611, 612,
617, 620, 626, 636, 641, 642, 651,
653, 654, 660–662, 665, 676, 691,
696, 702–704, 715, 722–725, 727,
730, 733, 737, 738, 741, 743, 746,
747, 751, 758–760, 768, 770, 773,
778, 779, 784–786, 788, 789, 791,
792, 796, 806, 808, 813, 821, 822,
844, 847–849, 852–856, 858, 861,
865–868, 873, 874, 876–879, 881,
883, 885, 886, 888, 892, 895, 902,
906, 914, 915, 918, 919, 921, 927,
936, 944–952, 954, 955, 960–963,
965, 967–970, 972–974, 976, 978,
980, 982, 993, 998, 1001, 1004,
1010, 1013, 1016, 1023, 1024, 1026,
1029, 1031, 1032, 1035, 1036, 1040–
1042, 1049, 1055, 1057, 1059, 1060,
1067–1070, 1075, 1076, 1078–1081,
1084, 1085, 1088, 1090, 1098, 1099,
1102, 1104, 1107, 1109, 1111, 1112,
1114–1117, 1129, 1133, 1139, 1141,
1147, 1151, 1152, 1162, 1164, 1165,
1167, 1171, 1178, 1182, 1186, 1188,
1189, 1191–1194, 1196, 1199, 1200,
1206, 1211, 1216, 1220, 1224, 1235,
1236, 1238, 1248, 1251, 1256, 1258,
1265–1267, 1272, 1275, 1280, 1284,
1286, 1287, 1291–1294, 1296, 1298–
1303, 1322–1325, 1327, 1335–1337,
1342, 1387, 1388, 1400, 1403, 1406,
1411, 1412, 1419–1423, 1425, 1432,
1433, 1435, 1437, 1438, 1442, 1444,
1446, 1455, 1460, 1513, 1514, 1518,
1519, 1534, 1538, 1539, 1541–1546,
1551, 1553, 1555–1557, 1560–1563,
1565, 1567, 1570, 1574, 1575, 1577–
1583, 1585–1588, 1591, 1592, 1594–
1602, 1604–1606, 1608, 1612, 1614–
1616, 1618–1620, 1622–1625, 1629,
1632, 1634–1642, 1644, 1645, 1652,
1654, 1655, 1657–1660, 1667, 1668,
1692–1695, 1699–1704, 1707–1710,
1713, 1814, 1815, 1820–1824, 1827,
1829, 1830
Lincas, mst. 1547
Lingė, vnk. 295, 1448
Lingėnai, k. 7, 8, 10, 14, 15, 17,
52, 53, 70, 73, 74, 99, 102, 105,
106, 109, 113, 206, 223, 289, 290,
294–296, 304, 315, 343, 346, 348,
357, 367, 368, 372, 458, 507, 511,
514, 518, 520, 522, 524, 526, 528,
530, 532, 534, 535, 582, 668, 689,
691–694, 698–703, 705–707, 709–
712, 715, 717–720, 752, 753, 756,
790, 800, 802, 805, 815, 850–863,
892, 897, 899, 900, 903–906, 916,
917, 996–1000, 1002, 1004, 1041,
1127, 1133, 1178, 1268, 1272, 1278,
1284, 1287, 1289, 1290, 1294, 1311,
1320, 1330, 1371, 1376, 1379, 1380,
1445–1452, 1664, 1667; kp. 71,
101, 104, 955, 1311, 1319–1321;
senk. 136, 138
Lingiaĩ, vnk. 209
Lingiškiai, vnk. 286, 1448
Linkiaus, bala 1406
Liĩnkmenys, bžnk. 1409

- Linkuvà, mst. 244, 1623, 1625; r. 976
- Liobaĩ, k. 232, 236, 251
- Litviniškis, dv. 561; k. 97, 820
- Lüblinas, mst. 191, 359
- Livõnija, valst. 136, 140–143, 149–155, 157, 158, 185, 286, 788
- Lõdzė, mst. 150, 1016
- Lõndonas, mst. 1613
- Los Ándželas, mst. 1549, 1554
- Ludzà, mst. 1167
- Luğovoiłagas, k. s. 311, 314, 318, 319, 321
- Lukovka, gyv. 327, 328
- Luksõras, mst. 1609
- Lukštà, up. 1448; upl. 97, 98, 227, 230, 820
- Lùkštai, apyl. 366, 367, 623, 644, 1338, 1340; bžnk. 31, 34, 41, 42, 47, 50, 51, 53, 56, 59, 97, 219–221, 228, 248, 288, 297, 357, 358, 368, 389, 403, 413, 418, 422–424, 431, 503, 540, 597, 599, 600, 611, 613, 614, 618, 627, 632, 635, 636, 638–640, 642–645, 648, 653–655, 658, 663, 666, 669, 702, 710, 759, 762, 766, 771, 772, 801, 819, 822, 828, 832, 834, 842, 844, 848, 905, 942, 943, 963, 980, 981, 985, 1003, 1006, 1055, 1066, 1070, 1071, 1122, 1142, 1144, 1150, 1152, 1167, 1177, 1178, 1180, 1182, 1183, 1185–1187, 1191, 1311, 1321, 1324, 1331, 1338, 1340, 1341, 1386, 1389, 1519, 1522, 1528, 1529, 1531, 1621, 1623, 1624; dv. 158, 286, 627, 1294; kp. 632, 633, 635, 637, 638, 641, 642, 644–646, 651, 654, 655, 659–661, 663, 665, 822–826, 829–834, 842, 845, 848, 975, 1183; krč. 97; par. 216, 360, 589, 602, 604, 643, 769, 982, 1113, 1340; plkl. 47, 51, 127, 138; plv. 1621
- Lùkštaraupiai, vnk. 228
- Lukštĩninkai, k. 74, 76, 233, 971, 1206, 1207, 1419, 1420, 1431, 1432, 1448
- Luňkas, k. vtv. 1448
- Lunkėla, pv. 97, 229
- Luõkė, mstl. 1128
- Lũrdas, mst. 1549
- Lušà, upl. 98
- Lvõvas, mst. 183
- 923, 1358, 1711; sen. 348, 352, 366, 1046, 1114
- Maklakõvas, gyv. 450, 886
- Malàchovas, k. 254, 327
- Maleišiai, k. 960
- Malamuiža, dv. 680
- Malkatà, k. vtv. 1448
- Malupiai, k. 228
- Mamontovas, k. 328, 333, 960, 961, 978
- Mandagiškis, k. 76, 175, 203, 206, 228, 292, 318, 341, 352, 525, 558, 655, 925, 939, 1008, 1047, 1268, 1294, 1700; vnk. 1448
- Mandegiškiai, užus. 170, 173
- Mandžiũrija, ist. sr. 281
- Mařgė, vnk. 1448
- Margėnai, k. 31
- Margiai, vnk. 209
- Marijãmpolė, apskr. 390; mst. 363, 961, 971, 978, 1091, 1119, 1133, 1216
- Marijĩniskas, mst. 1621
- Marsėlis, mst. 1613
- Martinõnys, k. 517, 594
- Maskàuka, k. vtv. 1448
- Maskvà, mst. 25, 30, 36, 43, 68, 128, 154, 156, 158, 341, 370, 446, 459, 467, 468, 489, 490, 546, 556, 560, 598, 618, 621, 644, 779, 844, 874, 919, 941, 944, 948, 972, 974, 976, 1074, 1077, 1088, 1144, 1162, 1167, 1169, 1228, 1273, 1322, 1339, 1371, 1423, 1460, 1556, 1562, 1566, 1567, 1577–1580, 1592, 1608, 1613, 1616, 1630, 1642, 1647, 1655, 1659, 1660, 1695; sr. 313, 314
- Mažasis Puras, drp. 98
- Mažeikiai, apyl. 1413; apskr. 729; mst. 283, 658; r. 580, 941
- Mažeikiškis, k. 633, 634, 658, 825, 839, 841
- Mažũčiai, k. 7, 14, 202, 204, 232–234, 236, 251, 265, 266, 268, 286, 292, 312, 347, 399, 518, 801, 957, 971–976, 1117, 1206, 1207, 1267, 1405, 1407, 1419, 1420, 1426, 1428, 1432, 1448, 1452
- Medeikiai, k. 183, 184
- Medinė, k. vtv. 1448
- Medĩninkai, k. 33, 427, 428
- Medvežjegõrskas, mst. 324
- Mėksika, vlst. 1228
- Merkinė, mstl. 185; vls. 149
- Mespethas, mstl. 1550
- Meškũčiai, mstl. 508
- Mežeraupiai, k. 261
- Mežotnė, gyv. 140
- Micko, gyv. 1625
- Miçiũnai, k. 371
- Miegõnys, k. 811
- Miežĩninkai, k. 228
- Mikalajĩškis, vnk. 230, 1053
- Mikėnai, k. 153
- Mikėnynė, sodv. 1448
- Mikniũnai, k. 1339
- Mikõliškis, vnk. 1448
- Mikõnys, k. 31, 26, 832, 1519, 1525
- Mikuliškai, vnk. 286
- Milakniškis, vnk. 209, 232, 258, 259, 286, 1448
- Miliškiai, k. 1514, 1515
- Miliũnai, k. 34, 40, 53, 63, 73, 81, 106, 211, 218, 286, 357, 362–364, 367, 399, 414, 423, 429, 484, 572, 756, 777, 831, 832, 843, 845, 854, 855, 892, 925, 968, 987, 1136, 1144, 1180, 1286, 1339; mšk. 923, 926; vls. 362
- Minarva, upl. 98
- Minavà, upl. 49, 153
- Minavėlė, ež. 154; upl. 153, 185, 1448
- Minkevičynė, mš. 905, sodv. 1448; vnk. 105, 106
- Minkiaučinė, mš. 855; vnk. 856
- Minkũnai, k. 1125
- Minlãgas, k. s. 312, 314, 317, 319–321, 323
- Mĩniskas, mst. 136, 160, 1433, 1579
- Mĩntaujà, mst. 1090; up. 227, 271
- Missisipė, up. 864, 1542
- Misũris, up. 1542
- Miškiniai, k. 368
- Mitkai, k. 228
- Mitlėnai, k. 164
- Mitragalys, k. 53, 58, 147, 277, 286, 287, 305, 398, 422, 520, 560, 563, 580, 709, 715, 726, 751, 789, 809, 938, 1006, 1015, 1372, 1664; mšk. 286
- Moisėjevka, k. 312, 335
- Molėtai, mst. 519, 574, 1591; r. 242, 725
- Mõlotovas, mst. 321
- Monreãlis, mst. 1610
- Mordõvija, resp. 313, 314, 316–319, 323, 445
- Moškėnai, k. 59, 599, 604, 664, 360, 953
- Motiejũnai, k. 977
- Mozũrai, ež. 673
- Mstislãvlis 154, 168, 191
- Murkiškiai, k. 574
- Mũrmanskas, mst. 983
- Mũsninkai, mstl. 153, 1821, 1826
- Mũšà, up. 42, 43, 143
- N**
- Nalšià, ist. ž. 141, 142
- Namėliai, vnk. 286, 1448
- Nãnkĩnas, mst. 1652
- Nãro Fomĩniskas, mst. 341, 354, 361
- Narša, Naršė, vnk. 209, 1448
- Narũtis, ež. 168
- Nãrva, mst. 28, 32, 320
- Naũgardas, mst. 1460
- Naugardũkas, mst. 154, 155
- Naujãdarai, k. 76, 204, 228, 229, 292, 842, 1448; mšk. 97, 110, 113, 1447, 1448; užus. 206; vnk. 286, 1053
- Naujãdvaris, plvk. 1448
- Naujãmiestis, mstl. 833, 1125, 1623, 1625, 1626; par. 1624
- Naujãsodė, k. 26, 47, 75, 133, 169, 173, 175, 183, 184, 203, 205, 208, 237, 288, 292, 311, 320, 325, 342, 343, 346, 366, 401, 511, 528, 536, 538, 542, 558–560, 562, 575–587, 589, 621, 624, 707, 729, 732, 738, 744, 864, 867, 938, 945, 949, 954, 1095, 1122, 1182, 1187, 1206, 1218, 1268, 1284, 1288, 1302, 1304, 1325,

- 1329, 1412, 1448, 1514, 1594; pkp. 138
 Naujikai, k. 173, 175; užus. 170
 Naujoji Akmėnė, mst. 834
 Naumiestis, mst. 1604
 Nautrėnai, par. 964
 Navikai, k. 1448
 Nečiūnys, k. 1625
 Nekvasis, ež. 154, 185
 Neliūbiškis, dv. 157
 Nėmunas, up. 33, 34, 155, 602, 644, 1567, 1578, 1613, 1618, 1627, 1653, 1701, 1703
 Nemunėlis, up. 36, 39, 40, 42, 43, 53, 59, 142, 143, 151, 154, 155, 227, 452, 477, 927, 934, 938, 1534
 Neretà, plk. 153, 185 up. 153, 185, 1272
 Neretėlė, upl. 153, 185
 Nėretos 142, 143, 158, 159, 537, 659, 669, 679, 721, 680, 728, 745
 Neringa, mst. 1098
 Neris, up. 168, 1557
 Neršionys, k. 7, 14, 57, 204, 206, 208, 228–231, 254, 292, 294, 316, 342, 366, 521, 522, 572, 758, 759, 762, 764–766, 771, 785, 819–821, 823, 832, 835, 836, 842, 844, 846, 900, 961, 1113, 1187, 1268, 1290, 1323, 1324, 1448, 1621; sen. 146, 357, 365, 1049; vnk. 771
 Nėvelis, mst. 1632; r. 342
 Nėvėžis, up. 152
 Nýderlandai, vlst. 1194, 1830
 Nidrāvietė, sodv. 1448; vnk. 106, 295
 Niesterpa, ež. 154, 185
 Nyroblāgas, k. s. 311, 321
 Niujorkas, mst. 390, 391, 954, 1550, 1606, 1703
 Nižnij Ilmskas, gyv. 320
 Nižnij Ingāšas, r. 309, 310, 608
 Nižnij Nōvgorodas, mst. 243, 258, 361, 444
 Nočià, par. 1411
 Noreikiškės, k. 1569, 1573, 1655
 Norillāgas, k. s. 310, 311, 315, 319, 320
 Norilskas, mst. 310, 315, 320, 324
 Nótigola, mšk. 346
 Nōvgorodas, mst. 80, 318; sr. 363
 Novoaleksāndrovskas, apskr. 183, 187, 207, 789, 879, 919, 969, 1088, 1112, 1594; mst. 144, 183, 207; pav. 893
 Novokuznėckas, mst. 1027, 1632
- O**
- Òbė, up. 328, 329, 847, 864
 Obėliai, apyl. 152, 367, 661, 723, 1399; dv. 97, 147, 153, 1143; glž. st. 395, 396; mst. 31, 42, 53, 59, 97, 143, 147, 160, 164, 176, 219, 237, 243, 244, 268, 271, 322, 393, 395, 396, 418, 419, 424, 429, 443, 507, 551, 555, 556, 571, 618, 622, 624, 646, 647, 652, 659, 660, 662, 664, 690, 691, 711, 732, 746, 759, 801, 826, 833, 836, 839, 842, 847, 864, 882, 965, 966, 979, 995, 997, 1000, 1010, 1024, 1062, 1111, 1112, 1118, 1120, 1143, 1144, 1150, 1179, 1314, 1338, 1438, 1459, 1519, 1531, 1623, 1820, 1826; par. 234, 606, 1623; r. 443, 651, 839; sen. 834, 875, 1177; vls. 155, 286, 371, 396, 418, 645, 659, 665, 832, 842, 847, 990, 992, 1008, 1224, 1335
 Óderis, up. 409
 Odesà, mst. 319
 Oklahomà, vlsj. 1550
 Okūlma, vnk. 209, 1448
 Olāndija, vlst. 195, 808
 Olonėcas, gub. 1620
 Ólsinta, ež. 153, 185, 232–234, 1448
 Ólsinta, up. 153, 154, 185
 Olskis, r. 310
 Ómaha, mst. 1550
 Ōmskas, mst. 313; sr. 311, 313, 317, 322, 323
 Ōniškis, plvk. 150
 Ontārijo, ež. 1007; mst. 950
 Ōnuškis, apyl. 151, 157, 196, 198, 280, 344, 345, 369, 370, 508, 551, 581, 621, 744, 1090, 1105, 1325, 1330, 1404, 1411, 1419, 1423, 1437, 1513, 1517, 1518, 1704; bžnk. 2–16, 18, 19, 21, 23–27, 30, 32–34, 39–42, 45, 47, 52, 59–63, 65, 66, 68, 71, 74, 75, 81, 84, 87, 126, 133, 138, 141, 144, 145, 147–152, 165, 168, 179, 180, 189–194, 196–198, 200, 201, 203, 214, 232, 237, 238, 243, 256, 260, 264–266, 270–272, 274, 275, 277, 279, 280, 288, 292–294, 296, 297, 309, 312, 313, 315–317, 319, 321–324, 342, 344–346, 348, 351, 356, 359, 366, 376, 381–385, 387, 388, 397, 400–402, 408, 427, 428, 433, 434, 436, 440–442, 446, 449, 451, 465, 466, 471, 489, 493, 494, 499, 502, 503, 507, 511, 516, 518, 526, 528, 532, 536–541, 543–592, 594, 598, 600, 606–608, 613–615, 619–621, 623, 694, 702, 704, 722–725, 727, 729–734, 738–747, 749, 751–753, 755, 786, 788, 789, 791, 795–799, 801, 807, 817, 830, 834, 867, 872, 875–878, 880, 887, 893, 914–918, 919, 920, 932–936, 938–942, 944, 945, 949, 951, 953–955, 957, 968, 987, 999, 1001, 1002, 1013, 1021–1023, 1029, 1035, 1041, 1056, 1061, 1071, 1073, 1075, 1088, 1090, 1095–1100, 1102, 1105, 1106, 1109, 1111–1113, 1115–1120, 1122, 1124, 1128, 1131, 1132, 1136–1138, 1142, 1144, 1150, 1154, 1159, 1167, 1177–1180, 1183–1185, 1187, 1194, 1202, 1206–1210, 1216, 1218, 1223–1226, 1228, 1229, 1231, 1233, 1235–1237, 1239–1242, 1245, 1246, 1248, 1250, 1251, 1256, 1264, 1267, 1268, 1271, 1273–1275, 1277, 1278, 1284, 1286, 1287, 1291–1294, 1302–1306, 1308, 1310, 1314, 1315, 1321, 1323–1327, 1330, 1331, 1350–1352, 1355, 1357, 1361, 1386–1389, 1412, 1418–1438, 1444, 1446–1448, 1450, 1514, 1515, 1518, 1534, 1562, 1595, 1596, 1619, 1621, 1622, 1624, 1692–1697, 1699–1702, 1704, 1705, 1706–1711, 1719, 1809, 1820, 1826, 1829, 1830; dv. 11, 18, 97, 113, 150, 179, 189–193, 195, 196, 198–201, 203, 205, 209, 274, 278, 281, 286, 292, 294, 376, 431, 442, 447, 528, 595, 596, 598, 599, 602–604, 609, 613–615, 617, 620–622, 723, 731, 741, 786, 864, 868, 871, 874, 875, 918, 952, 1029, 1037, 1109, 1206, 1208, 1239, 1241, 1244, 1251, 1252, 1254, 1256, 1264, 1267, 1277, 1289, 1296, 1314, 1315, 1414, 1418, 1420, 1421, 1423, 1429, 1432, 1448, 1811; kp. 1306, 1307, 1314, 1448; par. 143, 165, 190, 216, 234, 236, 271, 282, 532, 538, 539, 587, 596, 756, 788, 801, 803, 851, 864, 868, 939, 1223, 1239, 1411, 1412, 1418, 1538, 1619, 1620; sen. 366, 584, 1444; vls. 1692
 Oreja, upl. 98
 Orenbūrgas, mst. 1429
 Oriōlas, mst. 361, 467, 538, 593, 1633; sr. 341, 925
 Orliškis, mšk. 110; vnk. 286
 Ōrša, pav. 191
 Osà, r. 335
 Osinovko Mys, gyv. 973
 Ozerlāgas, k. s. 311–315, 317, 319–323
 Ozolynė, sodv. 1448
 Ōželiškis, klv. 1448
 Ōžupis, upl. 87, 477, 1448
- P**
- Pažuōliai, k. 725
 Pabāiskas, mšk. 152
 Pabalys, pv. 1406
 Pabaltijys, ist. sr. 1658; reg. 25, 31, 34, 42, 43, 53, 140, 213, 403, 458
 Pabirkstė, vnk. 637, 658, 847
 Pābiržė, mstl. 898, 902, 1438, 1619
 Pabradė, mst. 139
 Pādauguvis, reg. 151
 Padumblis, mšk. 111
 Pāduobėlis, klv. 1394, 1584
 Pāduobys, drp. 578, 595, 606, 1056, 1584; eig. 232, 254, 257, 357, 374, 423, 1448; k. 1178; mšk. 6, 13, 97, 110, 111, 114, 116, 123, 144, 145, 153, 209, 229, 233, 254, 256, 344–346, 356, 361, 365, 366, 368, 369, 371, 374, 418–420, 423–425, 427, 429–432, 477, 598, 760, 766, 771, 787, 881, 883, 1175, 1176, 1393–1395, 1404, 1405, 1444–1452, 1562, 1584; plk. 113, 477, 1695; vnk. 54, 61, 65–67, 69, 70, 113, 115, 209, 346, 420, 477, 484, 486, 489–491, 493, 553, 611, 768, 787, 793, 876, 1042
 Paežerėliai, k. 523
 Paežeriai, vls. 243
 Pagėgiai, mst. 342, 747, 994
 Pagojai, k. 203, 214, 296, 318, 340–342, 345, 347, 352, 355, 919, 934, 1047, 1115, 1178, 1277, 1284, 1287, 1289, 1294, 1295, 1303, 1448
 Pagrubys, k. 203, 209, 228, 294, 321, 322, 937, 1048, 1187, 1278, 1294, 1331, 1382, 1389, 1447, 1448; mšk. 110, 113, 1448; užus. 206; vnk. 286
 Pagrūndžiai, k. 346
 Pagudė, k. vtv. 1448

- Paindoniai, vnk. 209, 232, 263, 1448
 Pajuodupė, k. 1193, 1448, 1599; plv. 97, 171, 175, 176, 228, 807, 791, 792
 Pajuodupis, drp. 98; krč. 176
 Pajuodupys, upl. 1448
 Pakalinė, mšk. 229
 Pakalniškis, vnk. 1448
 Pakapė, k. 7, 14, 91, 92, 94–96, 228, 294, 296, 310, 324, 342, 347, 413, 423, 636, 660, 758, 759, 766, 767, 771, 785, 804, 813, 819–821, 1005, 1055, 1187, 1323, 1449, 1634
 Pakapinė, k. 97, 98, 228, 288, 368, 599, 602, 618, 847, 848, 883, 930, 1183, 1187, 1522, 1530, 1531, 1532; kp. 648, 649, 650
 Pakarklė, plk. 105; upl. 361, 480
 Pakliūkė, upl. 1404, 1406, 1445, 1449
 Pākniškis, vnk. 451, 1449
 Pakriauniai, k. 418, 875, 1236
 Pakruojis, mst. 712, 961, 1624
 Pakukė, k. vtv. 1449
 Pakursė, dv. 189
 Palaidžiai, k. 715
 Palangā, mst. 97, 232, 283, 759, 902, 1016, 1069, 1098, 1272, 1460, 1612
 Palestinā, ist. sr. 383, 390
 Palėvenė, dv. 177, 191, 192, 195; mstl. 139, 190–192
 Palėpis, k. 151, 155, 657, 690, 704, 718, 878, 879
 Paliūkiniųškiai, k. 97
 Paliūniškis, k. 832
 Palukščiai 98
 Palūžiai, k. 951
 Pamaskvė, reg. 354, 361
 Pandėlys, apyl. 183; apskr. 561; girm. 110; mst. 159, 161, 164, 181, 393, 416, 514–516, 519, 553, 556, 561, 573, 576, 578, 579, 581, 585, 732, 826, 898, 934, 935, 937, 979, 999, 1025, 1059, 1060, 1062, 1091, 1122, 1156, 1179, 1286, 1301, 1414, 1415, 1459, 1533, 1623; par. 939, 1623; r. 613, 643, 648, 882; sen. 526; vls. 825, 965, 989, 991
 Panemūnė, mst. d. 1556, 1619
 Panemunėlis, apyl. 1337, 1399; mstl. 179, 393, 404, 509, 510, 515, 518, 524, 565, 582, 584, 661, 719, 817, 939, 942, 979, 982, 1007, 1060, 1124, 1125, 1155, 1270, 1271, 1378, 1823, 1828; par. 643, 1515, 1516; sen. 1203, 1644; vls. 205, 242, 250, 715, 823, 989, 991
 Panemūnis, apyl. 183; dv. 156, 157, 158, 178, 200; mstl. 59, 154, 159–161, 164, 165, 168, 175, 183, 184, 188, 190, 192, 200, 343, 372, 449, 514–516, 563, 600, 623, 731, 869, 926, 934, 937, 1091, 1286, 1415–1418, 1438, 1827; sen. 864; vls. 145, 286, 287, 357, 366, 374, 496, 584, 599, 716, 836, 878, 93, 934, 991, 993, 999, 1115
 Panevėžys, apyg. 603 apskr. 258, 1083, 1191; mst. 110, 143, 218, 226, 247, 248, 309–325, 342, 347, 357, 364, 367, 404, 440, 444, 470, 471, 496, 502, 503, 509, 519, 523, 538, 539, 541, 548, 551, 552, 556, 560–562, 567, 569, 571–573, 577, 578, 580, 582, 584, 586, 598, 600, 605, 624, 626, 643, 646, 662, 706, 707, 716, 717, 722, 726, 727, 731, 732, 734, 737, 739, 743, 744, 777, 801, 813, 832–834, 847, 863, 865–867, 872, 884, 886, 902, 932–935, 937, 938, 948, 953, 960, 961, 969, 972–974, 976, 977, 979, 999, 1024, 1027, 1059, 1066, 1070, 1073, 1078, 1079, 1081, 1082, 1087–1089, 1091, 1093, 1112, 1119, 1120, 1122, 1158, 1174, 1231, 1238, 1242, 1245, 1256, 1258, 1261, 1264, 1270, 1279, 1334, 1335, 1417, 1459, 1460, 1514, 1515, 1531, 1532, 1539, 1540, 1546, 1564, 1587, 1605, 1619, 1622–1625, 1630, 1699, 1701–1705; r. 523, 552, 564, 577, 833, 964, 1207, 1623; sr. 347; vysk. 150
 Pankručiča, r. 326, 328, 665
 Papaščiai, apyl. 1411
 Papatynė, k. 97, 934
 Papilė, mstl. 571, 1821, 1826
 Papilys, apyl. 183; mstl. 18, 513, 519, 578, 888, 1459, 1623, 1625; vls. 990, 1514
 Papiškiai, k. 583, 584
 Paragėlė, vnk. 959
 Parýzius, mst. 452, 1228, 1606, 1609, 1613
 Pasalvāičiai, k. 552
 Pasandravys, k. 1600
 Paskāistis, upl. 234, 786, 787, 1405, 1446, 1449
 Paskýnimė, k. vtv. 1449
 Pasodninkai, k. 7, 14, 74, 76, 134, 171, 175, 203, 205, 208, 228, 236, 268, 286, 441, 555, 588, 614, 796, 809, 878, 887, 991, 1010, 1020, 1021, 1206, 1290, 1329, 1331, 1352, 1419, 1420, 1446, 1449; užus. 169, 173, 176; vnk. 292
 Pastringiškis, k. 621
 Pasusėja, k. 175, 176, 232, 237
 Pasvalys, mst. 139, 143, 155, 519, 560, 588, 665, 922, 923, 972, 1625; r. 138, 638, 926
 Pašāltupis 80, 423, 424, 1449; upl. 1404, 1448, 1449
 Pašilė, vnk. 286
 Pašiliai I 819
 Pašiliai, eig. 638, 846, 847; k. 7, 14, 62, 204, 228–230, 288, 317, 318, 322, 323, 366, 443, 519, 627–632, 636–647, 649, 650–652, 654–666, 771, 793, 809, 820–822, 835, 839, 842, 846–848, 884, 1183, 1184, 1187, 1284, 1285, 1287, 1289, 1294, 1324, 1444, 1449, 1666; kp. 1449; mšk. 443, 760, 1449; vnk. 1449, 1450
 Pašiliniai 81
 Pašilupiai, k. 228
 Patilčiai, dv. 1269; k. 7, 14, 52, 56, 203, 206, 228, 294, 343, 915, 933, 1025–1028, 1132, 1133, 1183, 1186, 1187, 1228, 1229, 1278, 1329, 1353, 1360, 1449; užus. 173
 Patiltė, plvk. 292, 293, 294, 1449, 1451
 Paulenka, vnk. 1449
 Paupė, k. 612
 Paupėlis, upl. 1404, 1449
 Paupis , k. vtv. 1449
 Pāvėrmė, k. vtv. 1449
 Pavidnikaĩ, vnk. 1449
 Pavidninkai, vnk. 209, 229
 Pavyžuoniai, k. 41, 42, 69, 286, 445
 Pavlodāras, mst. 978; sr. 322
 Pāvlovskas, mst. 326; r. 328
 Pāvvolgis, reg. 370
 Pečiorā, mst. 320, 329, 874
 Pečiorlāgas, k. s. 312, 318, 319
 Pečželdorlāgas 322
 Pekinas, mst. 1652
 Pėrmė (Molotovas) sr. 311, 321, 329, 330
 Pėrmė, mst. 1620
 Pernu, mst. 28, 32
 Pescianlāgas, k. s. 310, 316, 319
 Peterbūrgas, mst. 189, 197, 200, 201, 205, 207, 271, 684, 791, 923, 1601, 1622
 Petrāpilis, mst. 1090
 Petrašūinai, kp. 1573, 1618; mst. d. 97
 Petrogrādas, mst. 154, 155, 960, 1612
 Petropāvlovskas, mst. 310
 Petrovskas, mst. 319
 Pfullingēnas, mstl. 974
 Pienōnys, pav. 185; vls. 153, 155, 1596
 Piepāliai, k. 236, 798
 Pietryčių Lietuvā, geogr. sr. 1649
 Pietų Āfrika, geogr. sr. 1601; reg. 390
 Pietų Amėrika, geogr. reg. 1549
 Pietų Lietuvā, reg. 431
 Pīkėnai, k. 228
 Pikiėtai, mšk. 110; vnk. 144, 356, 423, 1053, 1187, 1447, 1449
 Pipiniškis, k. vtv. 1449
 Piskunovkā, k. 331, 333
 Pyvesā, up. 42, 141
 Plākanai, vnk. 1449
 Plāteliai, mstl. 1820, 1826
 Plentāuka, upl. 1449
 Plėšimas, mšk. 1449
 Pliāviniai, mst. 32, 33
 Plikiškiai, k. 561
 Plikšarnikai, vnk. 228
 Plimbala, mšk. 345, 371, 418, 419
 Plūkėnai, k. 228
 Plūngė, r. 1228
 Plunksnōčiai, eig. 561; k. 110, 111, 138, 148, 214, 220, 294, 341, 342, 346–348, 363, 365, 408, 415–417, 777, 919–921, 923, 927, 1037, 1115, 1449, 1451; mšk. 6, 13, 110, 113, 1445–1447, 1449, 1451, 1695; plk. 1695
 Plunksnōtis, upl. 98
 Pōlockas, mst. 143, 191
 Poltavā, mst. 1621
 Pōpiero, klv. 1449
 Pāstovis, r. 471
 Potmā, glž. st. 446; sr. 445
 Požėrė, vnk. 1449
 Prahā, mst. 1595, 1597, 1613
 Prancūzijā, vlst. 271, 315, 820, 879, 960, 1057, 1542, 1544, 1606, 1612,

- 1613, 1615, 1616
 Praniūliškiai, k. 1623
 Pranskūniškiai, vnk. 209, 1449
 Pridōtkas, k. vtv. 1449
 Priedė, drp. 98
 Priekulė, mstl. 342, 345, 571
 Priėnai, mst. 936, 1005
 Primōrė, kr. 313
 Prokōpjevskas, mst. 1625
 Promeniškis, vnk. 1449
 Prūdnikai, k. 963, 964, 966; k. d. 1449; plvk. 965; vnk. 963, 965
 Trākeliškis, k. 203, 206, 228, 586, 604, 703, 864, 867, 938, 954, 1206, 1302, 1305, 1419, 1420, 1422, 1426, 1428, 1430, 1432, 1445, 1451; vnk. 311
 Prūdupė, k. 7, 14, 74, 76, 81, 86, 144, 146, 202, 204, 232–234, 263, 268, 341, 356, 357, 362, 399, 662, 727, 957, 962, 965–969, 1206, 1404, 1405, 1407, 1445, 1448–1451, 1596; upl. 98, 153, 185, 232, 233, 256, 372, 424, 955, 957, 1369, 1445, 1449, 1450
 Prunkėnai, k. 232, 679
 Prūsai, k. 1449
 Prūsėliai, k. 52, 66, 113, 138, 141, 167, 169, 173, 175, 203, 206, 294, 311, 320, 340, 348, 352, 363, 510, 514, 521, 554, 557, 561, 564, 565, 575, 692, 704, 711, 723, 756, 861, 934, 1005, 1021, 1037, 1041, 1043, 1127, 1180, 1183, 1187, 1190, 1231, 1267, 1270, 1279, 1288–1291, 1295, 1298, 1133, 1305, 1324, 1325, 1331, 1332, 1382, 1386, 1388, 1389, 1446, 1448, 1449, 1596; kp. 1310
 Prūsėliūkai, k. 8, 14, 173, 179, 203, 206, 208, 214, 294, 342, 345, 348, 370, 698, 708, 756, 861, 915, 1037, 1039, 1041, 1127, 1133, 1321, 1449, 1596; vnk. 1449
 Prūsija, ist. sr. 141, 142
 Pskōvas, mst. 80, 211; sr. 713
 Pučkōnys, vnk. 209, 1449
 Pukniškiai, vnk. 209
 Pūmpėnai, mstl. 613
 Pupōnys, k. 181, 187, 188
 Pustoškà, k. 713
 Pūšalotas, mstl. 511, 1624, 1625
- ## R
- Radviliškis, mst. 409, 411, 594, 791, 1001, 1013, 1279, 1571, 1581
 Rāganų kálnas, klv. 135, 787, 803, 1449
 Ragėliai, apyl. 367, 972, 1399; bžnk. 31, 249, 419, 880, 1060, 1092, 1141; par. 959, 960
 Ragoka, par. 964
 Ragupis, upl. 98, 655
 Raguvà, mstl. 646, 744, 1619; vls. 1008, 1821, 1826
 Raguvėlė, dv. 177, 192, 196; k. 191, 192
 Rāikėnai, k. 165
 Rāišėliai, k. 74, 144, 204, 206, 232, 243, 294, 297, 313, 324, 348, 362, 786, 791, 795, 796, 802, 813, 815, 816, 880, 992, 1006, 1011, 1206, 1268, 1405, 1419–1422, 1428, 1431, 1432, 1434, 1449
 Rāišiai, apyl. 7, 14, 786; k. 26, 85, 144, 175, 176, 204, 206, 211, 228, 229, 232, 234, 235, 237, 248, 250, 254, 294, 296, 297, 314, 344, 348, 356, 368–370, 421, 423, 460, 477, 481, 511, 526, 552, 589, 611, 615, 668, 786–799, 801–811, 815, 817, 876, 1007, 1008, 1011, 1042, 1183, 1186, 1187, 1290, 1330, 1405, 1449, 1514, 1516; kp. 1183, 1311, 1449; vnk. 786
 Rakališkis, k. 646
 Rākiškis, vnk. 1449
 Ramýgala, mst. 1108, 1582, 1585, 1586, 1624, 1627; r. 961
 Ramōniškis, vnk. 1449
 Rasėiniai, apskr. 1125; mst. 143, 830, 864, 872, 1122, 1211
 Raskāzicha, gyv. 326
 Rāsos, kp. 1603
 Raudōndvaris, k. 194, 1085, 1567
 Raupiai, k. 7, 14, 52, 74–76, 81, 83, 97, 144, 145, 148, 158, 175, 202, 204, 206, 209, 232–234, 236, 242, 243, 249, 251, 254, 256, 259–263, 268, 269, 292, 295, 296, 313, 344, 345, 362, 365, 366, 368, 422, 427, 431, 523, 528, 612, 667, 787, 809, 881, 957–959, 961–967, 971, 1107, 1108, 1187, 1206, 1267, 1311, 1390, 1391, 1399, 1405, 1407, 1445–1449, 1584, 1696; kp. 1448, 1449; užus. 176
 Raupiškiai, k. 236
 Ravėliškis, vnk. 1449
 Razdōlnoje, gyv. 326
 Ražinčiai, sodv. 1449
 Rečlāgas, k. s. 317, 323
 Reikiškis, vnk. 1449
 Rekýva, drp. 469
 Remeikiai, k. 7, 14, 45, 47, 54, 76, 80, 85, 113, 145, 157, 167, 170, 203, 205, 228, 237, 244, 268, 278, 279, 296, 311, 322, 323, 341, 342, 344, 345, 348, 365, 367, 368, 423, 424, 427, 428, 431, 441, 442, 477, 481, 499, 524, 573, 578, 588, 589, 595, 597, 598, 600, 603, 608, 609, 611, 619, 623, 624, 626, 631, 787, 788, 791, 793, 794, 809, 868–872, 874–885, 888–890, 932, 933, 939, 945, 966; kp. 614, 620, 874, 875, 877, 881, 884, 889, 1023, 1187, 1267, 1270, 1290, 1295, 1303, 1305, 1314, 1338, 1444–1451, 1584, 1649, 1653, 1654; vnk. 292
 Rėpinas, gyv. 411
 Rešōtai, k. s. 254, 309, 310, 608, 1118
 Retabėržė, plk. 105, 107
 Rėvelis, mst. 160
 Rėzeknė, apskr. 952; mst. 361
 Rėžiniai, k. 294
 Rýbinskas, mst. 337, 338
 Rýbnica, glž. st. 329
 Ridikiškis, k. 604
 Rietāvas, mst. 1027, 1228, 1600
 Rygà, mst. 26, 36, 84, 126–131, 133, 135, 136, 142, 143, 151, 152, 157, 168, 171, 172, 175, 189, 195, 200, 201, 227, 280, 283, 381, 383, 402, 443, 450, 464, 510, 513, 556, 564, 573, 622, 627–629, 653, 662, 669, 670, 672, 673, 697, 700, 707, 709, 711, 713, 721, 730, 733, 743, 789, 791, 812, 814, 825, 830, 875, 880, 920, 921, 923, 927, 932, 938, 942, 953, 954, 963, 964, 967, 971, 972, 974, 976, 978, 982, 989, 990, 992, 1005, 1015, 1024, 1098, 1220, 1236, 1265, 1274, 1280, 1287, 1297, 1337, 1380, 1460, 1534, 1585, 1594, 1613, 1634, 1644
 Rikėnai, vnk. 1450
 Rimgaudai, k. 642
 Rimšė, apyl. 1513
 Ritė, apyl. 942; mstl. 679, 1088, 1093, 1094, 1096–1099, 1157
 Rýtprūsiai 413
 Rytų Lietuvà, ist. sr. 32, 141, 215, 1579, 1592, 1635, 1668
 Riūkōs, k. 175, 232, 251, 424, 537, 1407
 Rōkantiškės, kp. 1005
 Rokiskėlės, dv. 158; k. 97, 962
 Rōkiškis, apyg. 629; apyl. 153, 220, 986, 1378, 1535; apskr. 23, 196, 230, 232, 244, 268, 283, 307, 308, 347, 355, 357, 370, 379, 381, 388, 390–393, 395–397, 401, 413, 414, 464, 554, 602, 617, 629, 634, 689, 766, 821, 835, 836, 838, 849; dv. 113, 145–147, 153, 157, 158, 185, 202, 203, 211, 215, 226, 229, 230, 232, 237, 239, 240, 251, 260, 261, 292, 359, 393, 395, 600, 786, 789, 790, 803, 809, 820, 892, 893, 1057, 1058, 1091, 1115, 1248, 1250, 1258, 1280, 1378, 1399, 1456, 1562, 1629, 1630, 1654, 1668, 1692, 1693; glž. st. 404, 414, 469, 470, 496, 605, 612, 622, 624, 691, 843, 903, 881, 961, 976, 997, 1005, 1070, 1339; kp. 657; mst. 4, 8, 15, 20, 23, 24, 26, 31, 32, 36, 68, 83, 85, 94, 96, 97, 99, 103, 106, 109, 110, 113, 115–118, 124, 126, 127, 132–136, 138, 143–147, 149–154, 156, 158–160, 164, 166, 168, 175, 176, 183, 185, 189, 191, 193, 196, 198, 206, 211, 215, 216, 218, 219, 221, 224, 226, 227–230, 232, 234, 236, 237–239, 243, 245, 246, 248, 249, 254, 257, 259–261, 264, 265, 270, 276, 283, 287, 292, 293, 305, 311–325, 347, 352, 353, 355–357, 359, 362, 364, 366, 369, 371–375, 379, 380, 384–404, 408, 412–414, 416, 418, 420, 422, 423, 427–434, 439, 441, 442, 445, 446, 449, 452, 459, 460, 467, 471, 472, 475, 481, 484, 489, 490, 493–495, 497–500, 502–504, 507–510, 513, 515, 516, 518–522, 524–529, 533, 536–538, 540, 541, 543, 551, 552, 554–558, 560–564, 567–572, 574–576, 578, 584, 585, 587, 589, 592, 594, 595, 598, 601, 603, 605, 607–609, 612, 620–624, 627, 628, 633, 635–639, 641–643, 646, 651, 655, 657–660, 663, 666, 668, 678, 679, 682, 690–693, 696, 698–702, 704, 705, 707, 710, 711, 713–719, 721, 728–730, 735, 737–739, 741, 743, 744, 746, 748, 749, 753, 756, 759, 769, 782, 786–788, 791, 794, 798, 799, 801, 805,

- 806, 809, 811, 812, 819, 820, 822–824, 826–828, 831–835, 842–844, 847–849, 853, 854, 856, 857, 860, 863, 868–870, 873, 875–878, 880–882, 885–887, 892, 893, 897–900, 903, 905, 906, 914, 915, 923, 925, 927, 932–939, 941–944, 950, 953–956, 961–963, 966, 969, 971, 973, 974, 977, 978, 980–983, 985–988, 993, 995, 998, 999, 1002–1004, 1007, 1008, 1010, 1011, 1013, 1021, 1024, 1027, 1031, 1033, 1035–1037, 1041, 1057, 1059–1062, 1064, 1066, 1070, 1071, 1073, 1076, 1077, 1080, 1083, 1088, 1091, 1109–1114, 1117–1120, 1122–1124, 1132, 1133, 1136, 1138, 1139, 1142, 1144, 1147, 1150, 1151, 1154–1156, 1158–1160, 1167, 1169, 1177, 1179–1181, 1184, 1191, 1195, 1196, 1207, 1218, 1228, 1235, 1236, 1238, 1261, 1271, 1274, 1275, 1277–1279, 1284–1288, 1290, 1294, 1301, 1304, 1316, 1323, 1324, 1327, 1331, 1334–1340, 1343, 1344, 1377, 1378, 1380, 1394, 1399, 1404, 1407, 1410, 1415, 1416, 1420, 1438, 1444, 1457–1460, 1531, 1532, 1534–1536, 1542, 1546, 1555, 1556, 1562, 1591, 1594–1596, 1619, 1621, 1622, 1624, 1627–1630, 1641, 1642, 1644, 1647, 1649, 1661, 1666–1668, 1692, 1695, 1697, 1699–1706, 1708, 1709, 1712; par. 993, 1390; r. 4, 997, 1095, 1143, 1146, 1165, 1167, 1193, 1201, 1238, 1242, 1246, 1334–1336, 1378, 1382, 1396, 1513, 1514, 1516, 1517, 1519, 1528, 1555, 1571, 1575, 1594, 1642, 1657, 1667, 1695, 1699, 1703, 1719; sav. 1711; urėdija 110; 144, 155, 205, 237, 286–288, 351, 357, 362, 371, 372, 374, 656, 718, 825, 826, 841, 974, 982, 989–992; vls. 1011, 1294, 1295, 1446, 1447, 1451 Romà, mst. 141, 1411, 1543, 1550, 1613 Romáiniai, kp. 649, 650, 1653; mst. d. 1600 Romaniškiai, vnk. 209 Romeikiai, k. 157, 175 Rostòvas, mst. 1337 Rovinÿnė, vnk. 103, 104, 105 Rovinis, klv. 99 Rozalimas, mstl. 1128, 1622, 1624; par. 1622, 1624; vls. 1009 Rozališkis, mšk. 229; sodv. 1450; vnk. 97, 209, 229, 230 Rõziškis, vnk. 294, 313, 1042, 1445, 1450 Rubikiai, k. 228, 623, 631, 637, 640, 982, 1519, 1521, 1522, 1531, 1532 Rudbali, k. 97 Rùdėjai, vnk. 209 Rùdžiai, k. 175 Rukai, k. 237 Rumpiškiai, k. 743 Rùmšikšės, mstl. 557, 1154 Rùsija, vlst. 30, 85, 148, 158, 167, 177, 183, 189, 190, 196, 198, 202, 205, 211–213, 218, 225, 234, 241, 276, 280, 291, 292, 325, 354, 355, 361, 363, 370, 391, 400, 401, 403, 425, 444, 452, 504, 538, 540, 552, 556, 564, 566, 571, 574, 577, 586, 590, 593, 600, 620, 646, 659, 662, 665, 713, 738, 742, 743, 759, 784, 789, 791, 842, 853, 854, 858, 874, 876, 886, 919, 925, 934, 939–941, 945, 947, 948, 964, 971, 976, 977, 981, 1002, 1003, 1011, 1040, 1042, 1060, 1108, 1114, 1116, 1117, 1183, 1209, 1216, 1218, 1297, 1300, 1322, 1400, 1406, 1429, 1529, 1546, 1555, 1562, 1563, 1583, 1585, 1620, 1621, 1634, 1655, 1706 Rùsnė, k. 282; s. 567 Rušėnai, k. 228 Ružgai, k. 41, 286, 288, 639, 831, 843, 1183, 1187 Rùžiškiai, vnk. 228–230 Rùziškis, vnk. 1450
- S**
Sachalinas, s. 638; sr. 316 Sadùnai, k. 85, 249, 845, 1337 Sent Lùisas, mst. 1542, 1548, 1549 Sajaniškiai, vnk. 209 Saksònija, ist. sr. 230, 349, 508, 1132, 1460 Salàgiris, mšk. 117 Salairas, klvn. 1651 Sàlakas, mstl. 139, 1623 Salàmiestis, mstl. 160 Sàlaspilis, mst. 971, 1098 Saùdus, r. 343 Saldùtiškis, mstl. 996 Saliniñkai, mst. d. 1599 Salõčiai, mstl. 139, 143, 192 Sàlos, apyl. 183, 1399; bñnk. 31, 165, 268, 269, 552, 559, 581, 612, 621, 631, 648, 649, 651, 665, 743, 833, 838, 877, 937, 1055, 1075, 1144, 1438, 1459, 1641 Salù, klv. 1450 Samalòvka, k. vtv. 1450 Samanÿnė, plk. 65, 97, 1696 Sandariškiai, bnk. 756; k. 1295; vnk. 1450 Sankt Peterbùrgas, mst. 137, 155, 1297 Santa Monika, mst. 1553, 1554 Sàrema, sala 865 Sargėnai, mst. d. 649, 650 Sargiškis, vnk. 1450 Sartaì, ež. 31, 36, 152, 211, 1070, 1071, 1537 Saugókmiškis, mšk. 87, 110, 256, 259, 286, 345, 371, 966, 1446, 1449, 1450 Saukas, ež. 151, 670 Sauliai, k. 659 Saviçiùnai, k. 1119, 1120 Savitiškis, k. 1564 Seideliškis, Saideliškis vnk. 287, 528, 897 Seirjiai, mstl. 1649 Sejàniškiai, vnk. 209 Sėla, Sėlijà, ist. sr. 132, 137–142, 146, 151, 152, 274, 778, 1157, 1438, 1441, 1442, 1707, 1708 Sėlijos dykrà 304 Sėlÿnė, k. 579, 906, 1010, 1118, 1119, 1138 Sėlpilis, plkl. 128, 132, 133, 139, 151 Senakàpė, k. vtv. 1450 Senásis Ònuškis 149 Serbentà, upl. 153, 185, 232, 233, 1405, 1450, 1452, 1596 Serbija, vlst. 405 Serėdžius, mstl. 1821, 1826 Sevastòpolis, mst. 822, 1460 Sevdvinlàgas, k. s. 320, 321, 323, 325 Sevpeçlàgas, k. s. 316 Sevrallàgas, k. s. 309, 310, 313, 316, 319, 724 Sevzeldorlàgas, k. s. 311, 314, 315, 318–321, 323 Sibiras, geogr. sr. 80, 99, 192, 212, 215, 230, 244, 254, 255, 259, 280, 296, 379, 390, 402, 403, 406, 445, 450, 451, 464, 496, 507, 508, 518, 520, 522, 524–526, 540, 552, 553, 555, 557, 570, 571, 575, 577, 580, 581, 586, 594, 602, 608, 620, 622, 623, 631, 649, 664, 665, 703, 710, 713, 714, 719, 722–724, 727, 728, 731, 735, 737–739, 741, 746, 747, 751, 754, 756, 779, 784, 785, 794, 836, 840, 845, 853, 857–860, 865, 867, 870, 883, 886–888, 902, 904, 905, 919, 923, 927, 933–936, 940, 945, 949, 951, 954, 956, 962, 965, 966, 968, 970, 971, 973, 978, 1001, 1003, 1011, 1017, 1024, 1026, 1055, 1062, 1070, 1091, 1102, 1131–1133, 1220, 1279, 1324, 1541, 1542, 1564, 1588, 1651, 1702 Siblàgas, k. s. 315 Sidàbrinė, k. 74, 113, 175, 203, 205, 278, 294, 316, 401, 557, 568, 583, 587, 591, 742, 811, 1178, 1206, 1277, 1279, 1286, 1287, 1294, 1419, 1450; klv. 274, 275, 556, 587, 588, 1346, 1450, 1703; plkl. 47, 48, 127, 133; užus. 175 Sigulda, mst. 1098 Syktyvkàras, mst. 1095 Simferòpolis, mst. 1460 Simõniškiai, k. 229; vnk. 1450 Sintautai, mstl. 1125 Sipeliai, k. 919, 937, 971, 1546 Skàistė, ež. 1649 Skàistkálnė, bñnk. 1619 Skandinàvija, geogr. sr. 1544 Skàpiškis apyl. 181, 183; mstl. 181, 182, 537, 613, 731, 933, 937, 1091, 1117, 1120, 1122, 1336, 1438, 1619; vls. 464, 991, 1336 Skaùdupis, k. 97, 153, 175, 228; upl. 153, 185; vnk. 232, 1407, 1612 Skaùdžius, upl. 1450 Skaudvilė, mst. 941 Skemaì, k. 34, 42, 239, 507, 515, 522, 527, 538, 570, 584, 651, 731, 734, 798, 999, 1000, 1011, 1021, 1155, 1179 Skiautašiskiai, ež. 98 Skiemònys, k. 97 Skražininkai, k. 228 Skrebiškiai, k. 97 Skrebòtiškis, bñnk. 1624, 1625; par. 1625 Skridaì, k. 932 Skriduliai, drp. 98; dv. 292; k. 7, 14, 74, 145, 214, 268, 293, 310, 340–342, 349, 352, 354, 363, 422,

- 507, 511, 513, 519, 544, 554, 564, 565, 572, 575, 621, 624, 733, 868, 876, 877, 946, 948–952, 1000, 1141, 1187, 1269, 1271, 1274, 1275, 1278, 1279, 1287, 1290, 1294, 1295, 1303, 1305, 1449, 1450
- Skrituliškis, k. 97, 171, 173, 292
- Skrivelėškis, k. 7, 14, 74, 79, 81, 85, 203, 205, 268, 286, 319, 348, 869, 915, 1020, 1022, 1206, 1271, 1275
- Skrobiškiai, vnk. 183
- Skuodas, mst. 620, 838, 1098
- Skuomantai, k. 74, 247, 296, 311, 314, 316, 340, 344, 346, 348, 351, 361, 369, 400, 449, 451, 542, 556, 557, 561, 564, 567, 572, 573, 575, 589, 592, 594, 598, 600, 723, 725, 727, 729, 731–735, 737–742, 744, 751, 1187, 1206, 1278, 1287, 1294, 1295, 1327, 1328, 1331, 1412, 1418, 1420–1424, 1426, 1427, 1429–1433, 1447, 1448, 1450, 1451
- Slabadà, k. 126, 134, 203, 205, 286, 294, 317, 321, 341, 361, 374, 744, 915, 917, 924, 925, 1048, 1187, 1288, 1289, 1337, 1448, 1450, 1627, 1628, 1630
- Slastai, mšk. 98, 229
- Slasteliškis, vnk. 629, 821, 849, 1450
- Slėnýbala, mšk. ; vnk. 1450
- Smailiõji, k. vtv. 1450
- Smalskynė, vnk. 902
- Smėliai, eig. 1044, 1450; vnk. 295, 342, 343, 363
- Smėlynė, eig. 104, 519, 1008; k. vtv. 1450; vnk. 209, 387, 689
- Smėlio, klv. 1450
- Smiõgiai, mstl. 1091, 1207, 1623
- Smiltynė, eig. 1006
- Smoleńskas, mst. 145
- Sniėgiai, k. 219, 368, 632, 644, 649, 655, 831, 1007, 1519, 1523
- Sõcis, mst. 866, 1460
- Sodėliai, apyl. 439; k. 7, 14, 26, 57, 72, 76, 99, 106, 126, 138, 141, 144, 176, 204, 205, 207, 208, 211, 228, 235, 267, 286, 292, 296, 312–314, 316, 319, 323, 339, 342–348, 356, 364, 366, 368, 371, 372, 398, 441, 442, 458, 459, 461, 464, 473–476, 481, 484, 500, 508, 509, 519, 524, 529, 533, 567, 588–590, 623, 627, 636, 646, 709, 714, 756, 766, 771, 790–792, 803, 805, 814, 834–836, 892, 893, 980–983, 985–988, 993, 995, 997–1001, 1003–1007, 1009–1111, 1055–1057, 1113, 1114, 1124, 1125, 1138, 1141, 1184, 1222, 1267, 1280–1289, 1294, 1309, 1323, 1326, 1327, 1331, 1339, 1352, 1444, 1449, 1450–1452, 1454, 1456, 1457, 1645, 1664, 1696; sen. 146, 365, 413, 1053
- Sodeliũkai, vnk. 1450
- Sol Ilėckas, gyv. 309, 310
- Solnabalė, plk. 228
- Sovėtskas, mst. 644
- Soviėtũ Sájunga, vlst. 390, 413, 455, 508, 593, 860, 895, 929, 947, 949, 1057
- Spartai, mšk. 97
- Spirakiai, k. 1624
- Sprungiai, vnk. 1450
- Stabiškis, vnk. 1450
- Staciũnai, par. 1821, 1826
- Stakėliškiai, vnk. 209, 963, 965, 1450
- Stakulynė, sodv. 1450
- Stalingrãdas, mst. 144
- Staniškiai, k. 942
- Staraja Rusa, r. 363
- Staseliškės, k. 1122
- Stasiškiai, k. 203, 294, 344
- Stasiškis, vnk. 1049
- Stašiai, k. 237
- Stãvropolis, kr. 560
- Stepanovkã, gyv. 326
- Stėpiũ Altãjus, geogr. reg. 1651
- Steplãgas, k. s. 313, 315, 322, 324, 661
- Stepõniai, k. 528, 720, 897; krč. 528; mšk. 341, 357, 365, 391–393, 923
- Stepõniškiai, k. 97
- Stõkholmas, mst. 1613
- Stõniškis, k. 7, 14, 27, 28, 32, 74, 99, 110, 134, 214, 243, 244, 256, 293, 294, 296, 313, 314, 317, 319–321, 325, 341, 342, 345, 346, 348, 364, 365, 372, 375, 473, 475, 476, 497, 507, 509, 523, 527–529, 552, 704, 719, 754, 756, 759, 766, 808, 888, 893, 900, 905, 915, 993–1000, 1002–1005, 1007, 1008, 1017, 1055, 1056, 1059, 1115, 1118, 1127, 1130, 1141, 1184, 1186, 1187, 1269, 1271, 1275, 1278, 1283, 1286–1288, 1290, 1295, 1372, 1389, 1445, 1447, 1450, 1457, 1663–1666, 1696; plv. 117
- Stramiliai, k. 898, 906
- Strazdėliškis, vnk. 1450
- Strėlka, k. 326
- Strikai, k. 257
- Strikynė, vnk. 699
- Stripeikiai, k. 228
- Stuobrėnė, vnk. 1522
- Stupai, plkl. 128
- Stupėliai, apyl. 132; plkl. 129, 130, 132, 133, 135, 137
- Subãcius, apyl. 1407; mstl. 139, 198, 439, 1438; vls. 258
- Sũbatė apyl. 283; mstl. 23, 25, 30, 176, 286, 341, 361, 418, 560, 668, 1612
- Sudeikiai, mstl. 1624
- Sũduvã, etn. sr. 1604
- Sũomija, vlst. 1189, 1271, 1564, 1662, 1830
- Susėjã, up. 47, 59, 98, 139, 142, 149, 151–153, 155, 176, 185, 232, 360, 424, 676, 1407, 1445, 1596, 1612
- Susotas, ež. 155
- Suvainiškis, mstl. 42, 183, 184, 513, 526, 975, 1008, 1501
- Suvalkijã, etn. sr. 1125
- Sũviekas, vls. 155
- Svaliofas, gyv. 1563
- Svedariškiai, k. 576
- Svėdasaĩ, mstl. 31, 32, 34, 139, 152, 159, 393, 394, 514, 662, 995, 1414, 1438
- Sveklia, vnk. 1450
- Sverdlõvskas, mst. 444; sr. 309, 310, 312, 322, 328, 724, 950
- Svetlėiskiai, vnk. 209, 1450
- Svõbiškis, k. 1120
- Š
- Šakalynė, sodv. 1450
- Šakiai, apskr. 243, 1125; mst. 660
- Šaltiniai, k. 228
- Šaltõja, up. 42, 47, 50, 51, 53, 56, 59, 72, 144, 413, 423, 627, 648, 766, 771, 773, 842, 980, 985, 987, 988, 1404, 1444, 1446, 1448, 1450, 1451
- Šaltokynė, vnk. 695; 712, 713
- Šaltupė, Šaltupys, up. 52, 53, 59
- Šaltupėlis, upl. 648, 1446, 1450
- Šaltupis, ež. 1450
- Šaltupis, upl. 1450
- Šanchãjus, mst. 1652
- Šaskinis, ež. 98, 229, 820, 1445, 1450
- Šėdiškiai, vnk. 209, 1450
- Šėduvã, mst. 1624; r. 646
- Šėdžiai, k. 1037
- Šeksnã, k. 316
- Šėlebolicha, gyv. 326
- Šėmetos, k. 97, 278, 654
- Šepetã, k. 579
- Šerkšnynas, drp. 98
- Šėskamušis, mšk. vtv. 1450
- Šėskynė, upl. 57, 98, 227, 1450
- Šėskiniškis, k. 286, 287, 372, 704, 997
- Šėsuõliai, vls. 648
- Šėta, mstl. 143
- Šėtekšnã, up. 98, 152
- Šėtekšnõs, dv. 36, 53, 152, 154, 160; up. 98, 152
- Šėuliai, apskr. 244, 390, 391, 838, 1120; mst. 143, 229, 249, 323, 364, 444, 469, 496, 499, 503, 515, 531, 556, 593, 612, 620, 626, 662, 715, 718, 730, 744, 824, 825, 870–872, 881, 974, 978, 1008, 1021, 1059, 1061, 1076, 1091, 1122–1124, 1138, 1211, 1221, 1258, 1265, 1586, 1634, 1635; r. 249
- Šiãurės Amėrika, žem. 194
- Šiãurės Kazachstãnas, geogr. reg. 310, 560
- Šiãurės Lietuvã, geogr. reg. 43, 1594
- Šiãurės Nalšiã, ist. ž. 140
- Šiãurės Rytũ Lietuvã, geogr. reg. 29, 41, 45, 53, 126, 142, 143, 146, 158, 164, 181, 183, 221, 272, 381
- Šiãurės Rũsija, geogr. reg. 80
- Šiãurės, j. 701
- Šiekšnynas, l. 97
- Šikšnã, upl. 227, 1447, 1450
- Šikšniaĩ, k. 56, 286, 288, 368, 589, 604, 632, 847, 848, 1022, 1187, 1338, 1529, 1531, 1532
- Šilagala, k. 59
- Šilãlė, r. 1081, 1082
- Šilas, mšk. 97, 99–104, 106, 107, 109, 229, 689, 710, 1322, 1376, 1445, 1450
- Šileikiai, k. 974, 982
- Šilėlis, mšk. 1450
- Šyliaĩ, drp. 98
- Šilynė, k. 765, 1531

Šilinis, vnk. 628, 629, 664, 1450
 Šilūtė, mst. 91, 94, 347, 570, 571, 578, 590, 1591; r. 567, 642
 Šiluva, mstl. 1543
 Šimkaičiai, mstl. 1125
 Šimoniai, mstl. 1624
 Šinkūniškiai, vnk. 209, 286, 1450
 Širvintos, mst. 153, 732, 879, 1821, 1826
 Šiurpiškiai, k. 1336
 Škötija, ist. sr. 1544
 Šlapaberžė, dv. 1564
 Šlapėkių girela, mšk. 97
 Šlapėkiai, k. 148, 175, 206, 211, 228, 286, 294, 321, 339, 342, 362–364, 414, 423, 508, 636, 777, 987, 999, 1000, 1002, 1053, 1055, 1125, 1339, 1450
 Šlavinskynė, sodv. 1450
 Šlienybala, plk. 97
 Šlūnupis, vnk. 1450
 Špūgaduobė, upl. 98
 Šprė, up. 409, 410
 Štukai, k. 1419, 1420, 1428, 1430, 1433; vnk. 210, 228, 286, 731, 741, 1206, 1447, 1449
 Štūkos, vnk. 1450
 Štuku, ež. 1444, 1450
 Šukštininkai, l. 228
 Šumpas, k. vtv. 1450
 Švédija, vlst. 30, 136, 158, 167, 295, 453, 573, 1563, 1655, 1564, 1830
 Švedūkalis, klv. 595
 Šveicārija, vlst. 195, 770, 839, 1540, 1541, 1542, 1544
 Švenčionėliai, mst. 662, 879, 963, 1085; r. 823
 Švenčionys, apyl. 168; kp. 272; mst. 88, 272, 1169; r. 953
 Šventoji, up. 26, 28, 32, 33, 53, 139, 151, 152, 232, 1537

T

Tabariškiai, kp. 1656
 Tadaušynė, sodv. 1451
 Tagnā, k. 336
 Taigā, gyv. 1625
 Taimenevas, r. 327
 Taimyras, pss. 310
 Taišet-Brātskas, gyv. 320
 Taišetlāgas, k. s. 309, 310
 Tālinas, mst. 31, 136, 160, 1613
 Taraldžiai, k. 561, 940
 Tarapecas, gyv. 211
 Tarkynė, vnk. 1451
 Tartala, k. 1284; plk. 701, 703, 704
 Tartalis, vnk. 1451
 Tartališkis, k. 7, 14, 106, 209, 288, 292, 295, 312, 342, 343, 346, 347, 367, 368, 507, 515, 521, 524, 689, 690, 692–696, 698–707, 711, 714, 715–720, 756, 854, 859–860, 903, 906, 1001, 1008, 1133, 1134, 1267, 1286, 1320, 1330, 1445–1451, 1664; vnk. 74, 209, 294, 295, 314, 315, 318
 Tauragė, apskr. 1122; mst. 143, 243, 245, 414, 730, 807, 992
 Taurāgnai, apyl. 142, 1411; mstl. 139, 146, 1411, 1821
 Taurākalis, plkl. 1557

Tavdā, gyv. 444
 Teguldetas, r. 337
 Teklinė, k. 7, 14, 203, 205, 294, 296, 309, 316, 321, 341, 354, 361, 552, 554, 559, 560, 565, 575, 582, 722, 737, 746, 927, 929, 932, 933, 935–937, 939, 940, 942, 1090, 1115, 1116, 1124, 1187, 1206, 1211, 1267, 1269, 1289, 1451
 Telšiai, apskr. 283, 391; mst. 91, 94, 637, 638, 870, 871, 1008, 1624, 1630
 Temlāgas, k. s. 316
 Tėrekas, up. 1429
 Tetervinaĩ, k. 218
 Tanczynis, mst. 1652
 Tilžė, mst. 27, 28, 32, 143, 281, 413, 644, 729, 1016, 1211, 1600
 Tyra, r. 664
 Tyrėtė, r. 312, 317, 319, 324, 335–337
 Titeliai, k. 565; vnk. 1451
 Tiumeņcevas, gyv. 309, 310
 Tiუმēnė, mst. 241, 335, 580
 Tolimėji Rytai, geogr. sr. 1095
 Tomasinlāgas, k. s. 310
 Tōmskas, gub. 1621; mst. 241, 330, 335, 1652, sr. 310, 311, 321, 322, 330, 331, 337–339
 Torōntas, mst. 1027
 Tōrūnė, mst. 1592
 Totōrija, resp. 320
 Trākai, apskr. 150, 156, 1119; mst. 152, 154–156, 228, 1543, 1545, 1598; mšk. 286; vnk. 205; užus. 1451
 Trākas, vnk. 1451
 Trākiškiai, vnk. 179
 Trākū Vokė, k. 85, 91, 94, 95
 Trofimovskas, s. 328, 968
 Trōjickas, r. 968
 Troškūnai, mst. 568, 977
 Trukšniškiai, vnk. 209, 1451
 Truliai, vnk. 228
 Trūmpiškiai, k. 286, 287, 716, 834, 1187, 1359
 Trunsnīškis, vnk. 1451
 Tulā, sr. 320
 Tuļūnas, r. 337
 Tumasōny, apyl. 367; k. 5, 12, 23–26, 29, 30, 418, 419, 669, 963, 1519, 1528, 1666, 1706; mšk. 110
 Turīnskas, mst. 444, 938
 Turkmėnija, vlst. 865
 Tuřmantas, mstl. 512
 Tvėrė, mst. 1221

U, Ū

Uchtā, mst. 431, 1095
 Uchtižemlāgas, k. s. 312, 316, 323, 324
 Uchtkombinātas 320
 Ūdinė, mst. 1613
 Ūdrīškiai, vnk. 209, 232, 258, 286
 Ūdrīškis, eig. 1451; vnk. 1419
 Ūdrupys, k. 932, 1304
 Ukmergė, apskr. 39, 195, 238, 239, 251, 253; mst. 34, 131, 139, 143, 379, 562, 576, 577, 582, 856, 868, 934, 1000, 1001, 1022, 1027, 1110, 1275, 1334, 1378, 1415; pav. 868; r. 584, 648, 723

Ukrainā, vlst. 30, 160, 191, 269, 315, 319, 623, 639, 832, 843, 874, 877, 1022, 1220, 1558, 1634, 1655
 Unžlāgas, k. s. 322
 Uodegėnai, k. 1407
 Uogšilys, k. 181
 Ūpė, up. 1451
 Upėlė, upl. 1451
 Upytė, apskr. 174, 1619; k. 142, 759, 833; pav. 191, 192, 1599; vnk. 1451; vls. 147, 155
 Ūpīnkai, bžnk. 26, 153, 1604; sen. 1659
 Ūpsala, mst. 1655
 Urālas, geogr. reg. 444, 662
 Urugvājus, vlst. 796, 878, 879
 Usėnai, mstl. 355
 Ust Jana, r. 608
 Ust Kanas, r. 1651
 Ust Mana, gyv. 450
 Ust Omčinas, gyv. 310
 Utenā, apyl. 1327; apskr. 390, 495, 1119; mst. 36, 68, 139, 143, 247, 367, 370, 496, 518, 529, 576, 657, 711, 730, 937, 982, 1005, 1327, 1329, 1334, 1410, 1535, 1556, 1623; par. 1623; r. 147, 1623
 Uvainiai, k. 1119
 Užežeriai, mšk. 1695
 Ūžkaukazė, geogr. sr. 1095
 Ūžkurėlynė, sodv. 1451
 Ūžnemunė, etn. sr. 1604
 Ūžpāliai, apyl. 142; mstl. 143, 160, 181, 187, 607, 608, 1378, 1438; par. 181, 187, 188; vls. 153, 495
 Ūžtiltė, plkv. 203, 209, 352
 Užūbaliai, apyl. 371, 401; k. 7, 14, 126, 135, 138, 203, 256, 286, 311, 317, 325, 339, 345, 346, 348, 351, 369, 371, 445, 446, 451, 508, 518, 523, 542, 549, 553, 554, 559, 570, 584, 590, 722, 727–729, 731, 732, 739, 741–743, 748, 750, 751, 937, 939, 1021, 1183, 1184, 1187, 1206, 1268, 1269, 1271, 1274, 1278, 1285–1287, 1289, 1292, 1294, 1324, 1345, 1412, 1417, 1418, 1420, 1421, 1424–1430, 1432, 1433, 1445, 1447, 1449–1451, 1702; mšk. 110, 111, 369, 372, 1448, 1696; plkl. 127; sen. 210, 366, 747, 1444; vnk. 292
 Užūgiris, vnk. 380, 646
 Užšienis, vnk. 576
 Užūžeriai, mšk. 110, 111, 113, 118; vnk. 286

V

Vabalniņkas, mst. 183, 556, 589, 615, 730, 1620; vls. 1009
 Vabōliai, k. 56, 72, 211, 220, 236, 264, 351, 429, 1451
 Vadaktėliai, bžnk. 1625, 1626
 Vadzboniškaiai, užus. 178
 Vagių salā 423
 Vaičiōny, k. 949
 Vaidelynė, k. vtv. 1451
 Vaidlėnai, k. 31, 53, 99, 236, 286, 287, 342, 528, 578, 600, 606, 609, 695, 698, 699, 704, 710, 712, 715, 716, 718, 871, 897, 898, 905, 939, 961, 996, 999, 1295, 1448, 1450, 1451, 1664, 1706; mšk. 286
 Vaineikiai, k. 31

- Vainūtas, mstl. 1011, 1600
 Vakarų Lietuvà, geogr. reg. 1579, 1658, 1660
 Valaišupis, upl. 1451
 Váldenás, dv. 209, 286, 1446, 1451
 Válgá, r. 1075
 Valiukavà, k. 1340; vnk. 286, 638
 Valiúkiškiai, k. 1119
 Valiúniškis, k. 74, 135, 137, 138, 175, 203, 205, 228, 275, 294, 309, 317, 324, 341, 346, 348, 350, 361, 373, 552, 553, 570, 571, 578, 587, 589–592, 594, 734, 748, 796, 934, 1187, 1206, 1270, 1289, 1346, 1412, 1451, 1703; vnk. 1451
 Valkiniškai, mstl. 89
 Valkšnà, upl. 1451
 Válmiera, mst. 155
 Vanagynė, drp. 98; k. 97, 288, 371, 879; mšk. 110; vnk. 209, 286, 313
 Vanagynė, k. 1187; vnk. 1451
 Vandėnupis, upl. 97
 Vapūniškis, k. 892, 893
 Varėnà, mst. 88, 89, 354, 971
 Varlaukis, k. 1122
 Varnakalnis, vnk. 975
 Vařniai, mst. 730, 1620
 Váršuva 149, 150, 155, 159, 165, 177, 184, 189–194, 411, 734
 Vatikānas, vlst. 1542
 Vederaučyzna, plv. 1451; vnk. 227
 Vederavà, eig. 1451; vnk. 209, 229, 230, 641, 846, 847, 848, 1447, 1451
 Vederėckiai, dv. 227, 229, 230, 286, 293, 294, 629, 655, 657, 1271, 1289, 1290, 1295; plv. 97, 203, 209, 1125, 1451
 Vederynė, dv. 157
 Vederiškė, upl. 98
 Veduvėškis, dv. 1271; k. 7, 14, 41, 74, 97, 227, 229, 230, 293, 296, 325, 342, 347, 348, 366, 368, 413, 511, 584, 607, 611, 627, 631, 633, 635, 637, 638, 641, 642, 645, 646, 649, 651–655, 659, 660–663, 693, 759, 760, 762, 766, 768–774, 777, 784, 813, 819–823, 826–837, 842–849, 872, 980, 1055, 1056, 1061, 1114, 1115, 1118, 1119, 1124, 1125, 1136, 1138, 1187, 1267, 1268, 1271, 1275–1277, 1288, 1290, 1291, 1293, 1294, 1329, 1339, 1444, 1445, 1450, 1451, 1696; plv. 654, 821, 823, 826, 830–832, 841, 842, 848, 838
 Veidai, vnk. 209, 1451
 Velikije Lùkai, mst. 211, 1613, 1632; r. 713
 Veliuonà, mstl. 1821, 1826
 Vėlniaduobė, plk. 6, 13, 357, 359, 390, 393, 394, 395, 402; k. vtv. 1451
 Vėlniakalnis, k. 695, 905; klv. 1451
 Vėlniaragis, vnk. 232, 1451
 Vėlškas, mst. 311, 320, 322, 323, 325
 Vengerinė, dv. 175; k. 515, 699, 705; plvk. 996, 1446
 Vengeriškiai, vnk. 175
 Veňgrija, vlst. 623, 953
 Vengriškis, k. 203, 294, 324, 345, 371, 693, 707, 756, 1037, 1041, 1049, 1451, 1452
 Vėpriai, mstl. 1823, 1826
 Verdėnas, mst. 879
 Vėrškiai, kp. 1591
 Versmėlė, šl. 1451
 Vertėbiškis, k. 578
 Vėrvėliškis, vnk. 232, 1451
 Vetėliškis, vnk. 1451
 Vėžėliai, k. 464
 Viatkà, mst. 1620
 Viatlāgas, k. s. 312
 Vidarkiškis, k. 97
 Vidriškis, vnk. 1446, 1451
 Vidurio Lietuvà, geogr. sr. 43, 146, 1296
 Vidžemė, ist. sr. 227, 669
 Vidžiai, vnk. 1622
 Vieškėniai, mst. 580
 Viena, mst. 971, 1547, 1575, 1610, 1613
 Vienas Puras, drp. 98
 Viesytė, mst. 53, 721
 Vėšinta, mstl. 639, 734
 Vietnāmas, vlst. 1228
 Vėvis, mst. 354, 1587
 Vijūninas, l. 97; mšk. 98
 Vikoniai, k. 39, 519, 1372
 Vilāiniai, k. 1578, 1582
 Vileikà, mst. 1622
 Vilemynė, vnk. 703
 Vilemiškis, k. 286, 653, 698, 699, 701, 715, 1010, 1372
 Vilgupys, upl. 185
 Vilijampolė, mst. d. 1601
 Vilkaduobė, k. vtv. 1451
 Vilkaĩ, k. 718
 Vilkaviškis, apskr. 354; r. 974; mst. 1590, 1591
 Vilkijà, mst. 1600
 Vilkmergė, apskr. 159, 166, 174; mst. 158, 160, 166, 174; pav. 97, 191, 192
 Vilkōliai, k. 599, 600, 613, 884
 Vilkovas, k. 310, 326, 327, 328, 329
 Vilnius, apskr. 155; gub. 789; mst. 3, 20, 23–26, 29, 31, 33, 34, 36, 41, 43, 53, 60, 74, 77, 83, 84, 86, 90, 94–97, 126–128, 133, 134, 136–145, 147–152, 154, 155–160, 163–166, 168, 174, 177, 179–182, 184, 190–196, 202, 204, 205, 213, 218, 229, 233, 238, 245, 248, 249, 254, 271, 272, 274, 280, 282, 289, 294, 305, 309, 311–313, 316–325, 342, 347, 356, 357, 364, 365, 367, 390, 391, 393, 395, 397, 398, 411, 428, 434, 442, 445, 449, 450, 458, 460, 476, 496, 499, 503, 514, 518, 519, 556, 558, 570–572, 574, 576, 579, 582, 584, 585, 591, 593, 598, 600, 604, 612, 614, 618, 620, 621, 632, 636, 639, 642, 655, 662, 664, 691, 692, 711, 713, 716, 717, 722, 723, 729, 730, 731, 733, 741, 744, 758, 776, 784, 801, 817, 827, 829, 830, 831, 833–835, 844, 848, 860, 863, 870, 879, 880, 882, 884, 888, 921, 934, 935, 940–942, 944, 946, 954, 955, 961, 966, 970, 971–977, 979, 983, 986, 995, 996, 1004, 1005, 1010, 1013, 1017, 1024, 1027, 1057, 1059, 1063, 1064, 1076, 1077, 1079, 1081, 1088, 1090, 1109, 1123, 1129, 1135, 1138, 1143, 1144, 1155, 1157, 1160, 1164, 1169, 1170, 1188, 1192–1194, 1211, 1216, 1221, 1235, 1236, 1239, 1242, 1256, 1265, 1266, 1286, 1291, 1292, 1323, 1334, 1339, 1390, 1403, 1407, 1411, 1420, 1421, 1438, 1453, 1454, 1459–1461, 1488, 1513, 1516, 1517, 1532, 1533, 1538, 1543, 1545–1547, 1549, 1556–1560, 1569, 1572, 1575, 1577–1580, 1587–1594, 1602–1604, 1608, 1611, 1617, 1619–1623, 1625, 1626, 1629, 1630, 1632, 1633, 1635, 1637, 1639, 1647, 1649, 1657, 1659, 1693–1704, 1710–1712, 1714, 1827, 1830; r. 571
 Vingerinė, ež. 36; up. 39, 40, 58, 98
 Vinkšnėniai, k. 97
 Viržynės, k. vtv. 1451
 Vyslà, up. 194
 Visòkaja Gryvà, k. 328, 665
 Vištagerklis, k. 7, 14, 74, 86, 175, 202, 204, 232–236, 258, 260, 264–266, 268, 286, 292, 313, 342, 346, 347, 372, 422, 431, 480, 524, 801, 957, 961, 962, 966, 967, 969–972, 974, 1107, 1108, 1187, 1267, 1269, 1407, 1446, 1449, 1451, 1546, 1547; krč. 176; mšk. 110, 111, 113, 1446, 1451
 Višteliškiai, vnk. 209
 Višėbskas, mst. 183, 962, 1619
 Vytėlinė, eig. 1451; k. 1187, 1386, 1389; vnk. 1451
 Vizgynė, k. 1178, 1206, 1418, 1419, 1420, 1425–1427, 1434; vnk. 286, 319, 320, 325, 348, 441, 744, 745, 748, 751, 1417, 1427, 1451
 Vizginiai, vnk. 228, 408
 Vyžečičiai, k. 209, 369, 643, 646, 657, 796, 824, 1009
 Vyzūnai, mšk. 1009, 1451
 Vyžuonà, ež. 633, 825, 841, 892, 929, 980, 1010; k. 31, 35, 39, 42, 45, 52–57, 59, 61, 64, 66, 70, 106, 144–146, 153, 157, 160, 176, 211, 227, 228, 234, 282, 293, 341, 342, 345, 352, 357, 403, 404, 414, 452, 455, 475, 477, 532, 572, 627, 759, 788, 790, 791, 829, 846, 927, 966, 986, 1068, 1075, 1706; mstl. 1438; mšk. 98, 113, 141, 149, 151, 152, 157, 164, 165, 171, 175, 176, 185, 227, 232, 286, 362, 364, 366, 370, 397, 399, 465, 472, 475, 499, 507, 517, 532, 728, 729, 786, 892, 893, 908, 912, 913, 917, 932, 968, 973, 974, 976; up. 996, 997, 1001, 1013, 1025, 1026, 1037, 1055, 1193, 1355, 1404, 1445–1451, 1534, 1596, 1627, 1628, 1630, 1663, 1700; urėdija 77
 Vyžuonėlės, k. 7, 14, 46, 74, 126, 138, 310, 325, 552, 864, 867, 927, 953, 956, 1025–1027, 1183, 1187, 1451, 1646; plv. 175, 178, 203, 209, 292, 294, 953, 1451
 Vladislavà, vnk. 286, 756
 Vladivostòkas, mst. 659
 Vodzbuniškis, vnk. 175
 Vòdkė, gvy. 1668; up. 91
 Vokietija, vlst. 6, 13, 141, 196, 201, 209, 216, 227, 230, 241, 249, 256, 292, 312–316, 324, 347, 348, 363,

383, 403, 411–414, 441, 442, 452–454, 540, 546, 551, 574, 590, 594, 600, 637, 639, 692, 701, 737, 745, 748, 751, 759, 793, 813, 826, 831, 832, 836, 847, 854, 885, 886, 895, 923, 925, 956, 962, 971, 973, 976, 978, 996, 1005, 1024, 1040, 1057, 1100, 1102, 1116, 1182, 1196, 1231, 1283, 1293, 1330, 1337, 1400, 1460, 1519, 1528, 1531, 1541, 1542, 1547, 1563, 1576, 1578, 1622, 1634, 1698, 1703, 1830
 Volchva, k. 345
 Vòlga, up. 919
 Volgogràdas, mst. 962
 Volgolàgas, k. s. 311
 Vòlogda, mst. 1620; sr. 316
 Vopnyčia, klv. 1451
 Vorkutà, mst. 311, 313, 315, 317, 318, 321–324, 431, 445, 510, 570, 577, 590, 594, 649, 724, 936, 961, 1105
 Vorkutlàgas, k. s. 311–313, 316–324
 Vorònežas, mst. 1595
 Vosturalàgas, k. s. 322
 Vozboniškiai, užus. 173
 Vróclavas, mst. 150, 155, 165, 177, 190–194

Z

Zaezerjė, vnk. 287
 Zalariai, r. 336
 Zaledėjevas, k. 886

Zaltiškiai, k. 228
 Zàmostė, dv. 175, 203, 236, 292, 293; krč. 176; plv. 170, 175, 176, 209, 352, 868, 877, 944, 948, 952; plvk. 1449, 1451
 Zaporòžė, mst. 1429
 Zarasai, apyl. 152, 375; apskr. 190, 195, 242, 283, 1619; mst. 140, 143, 144, 149, 183, 187, 207, 219, 228, 419, 484, 556, 577, 789, 919, 940, 969, 1033, 1067, 1088, 1112, 1120, 1179, 1459, 1591, 1594, 1630; r. 147, 249, 269, 562, 574, 577, 1337
 Zýboliai, k. 519, 660, 690
 Zimà, r. 336
 Zimbliai, k. 419
 Zyriánka, gyv. 313, 332–334, 448, 450, 451, 553
 Zubinỳnė, vnk. 759, 770
 Zubova Poliana, r. 318, 320

Ž

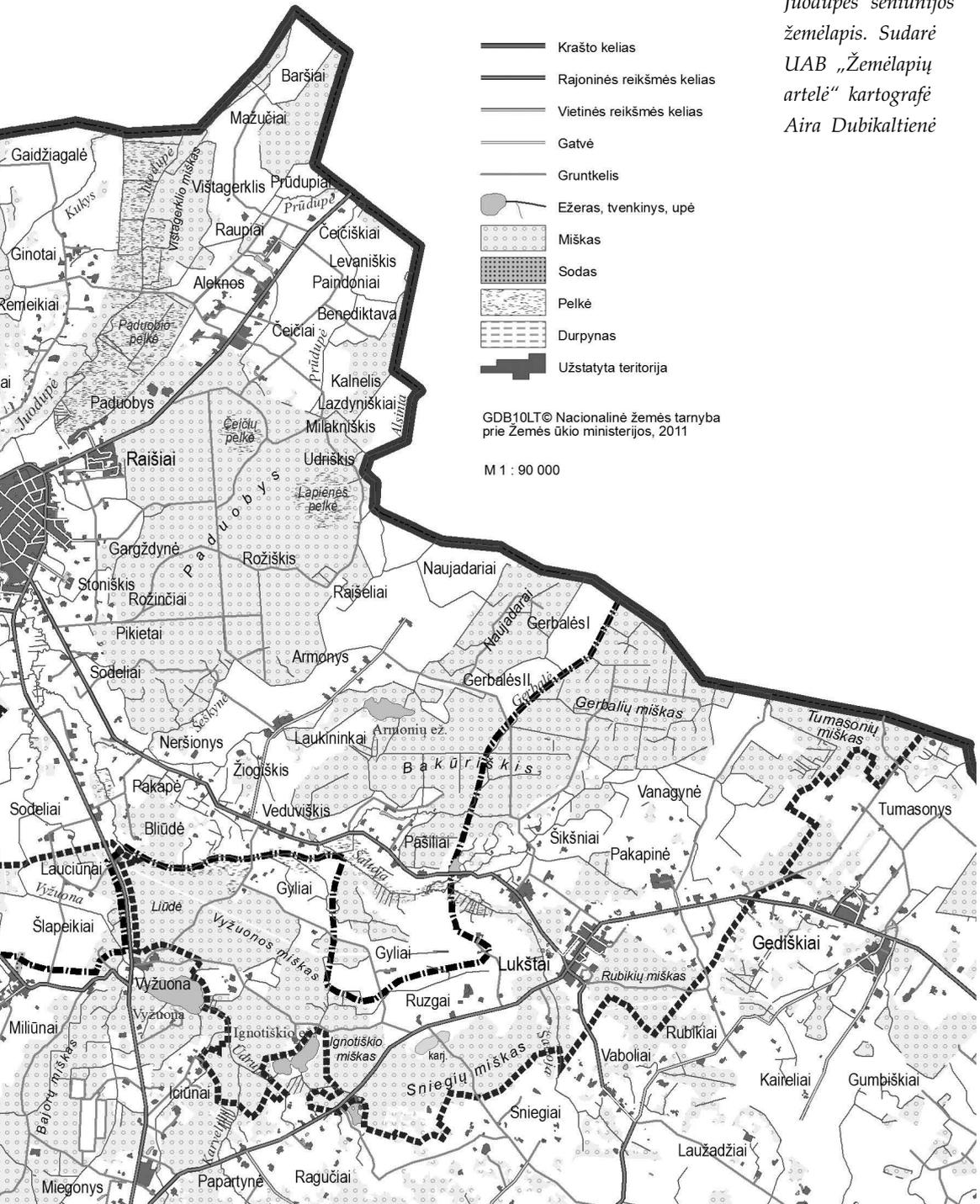
Žagàrė, mstl. 1820, 1821, 1826
 Žaliàkalnis, mst. d. 1613
 Žarėnai, mst. 249
 Žàsliai, apyl. 1411; par. 1411
 Žeimėlis, mstl. 1823, 1826
 Žeimenà, up. 33, 139, 963
 Žeižỳnė, sodv. 1452
 Žėlva, mstl. 1541
 Žemaitijà, etn. sr. 33, 141, 142, 146, 572, 575, 817, 834, 999, 1057, 1090, 1098, 1283, 1565, 1600

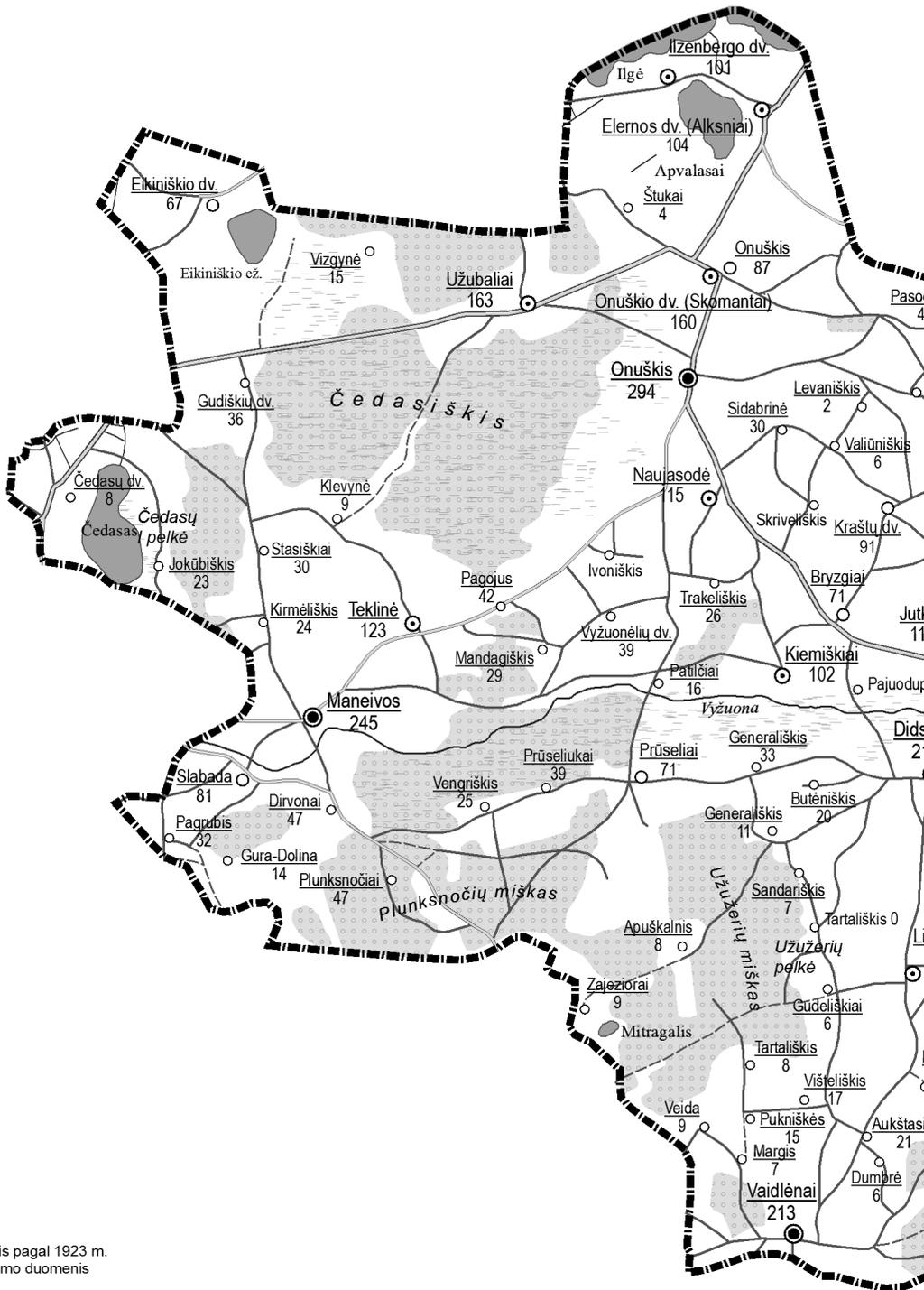
Žemaitỳnė, vnk. 209
 Žemaitiškis, vnk. 1452
 Žemaitkiemis, mstl. 1597
 Žemutinė Palėvenė, dv. 191
 Židikai, mstl. 929, 1546
 Žydiškės, k. 1649
 Žiėngala, ist. sr. 142, 152, 167, 283
 Žilvyčiai, drp. 97, 98
 Žilvitỳnė, mšk. 87, 110, 144, 365, 1452; upl. 233, 1404, 1452
 Žilvitis, vnk. 1452
 Žindùliai, sodv. 1452
 Žiobiškis, apyl. 376, 420, 481, 726, 1399; bžnk. 39, 53, 58, 68, 77, 119, 124, 147, 183, 256, 289, 305, 451, 507, 512, 513, 515, 519–521, 528, 561–564, 570, 577, 578, 580, 583, 618, 653, 689, 705, 711–713, 715, 717, 719, 720, 730, 753, 832, 897–899, 901, 903, 905, 954, 955, 960, 972, 996, 997, 1000, 1003, 1062, 1144, 1154, 1155, 1167, 1319, 1321, 1373, 1374, 1376, 1661, 1708; kp. 902; par. 576, 580, 606, 695, 711, 906, 936, 960, 1534, 1821, 1826
 Žiogiškis, k. 7, 14, 204, 206, 228, 229, 317, 346, 758–760, 762, 770, 771; mšk. 1452; vnk. 230, 231, 294, 771, 1187, 1452

Buvusio Juodupės valsčiaus (pagal 1923 m. Lietuvos gyventojų surašymo duomenis) ir Juodupės seniūnijos žemėlapis. Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografe Aira Dubikaltienė

V I J A

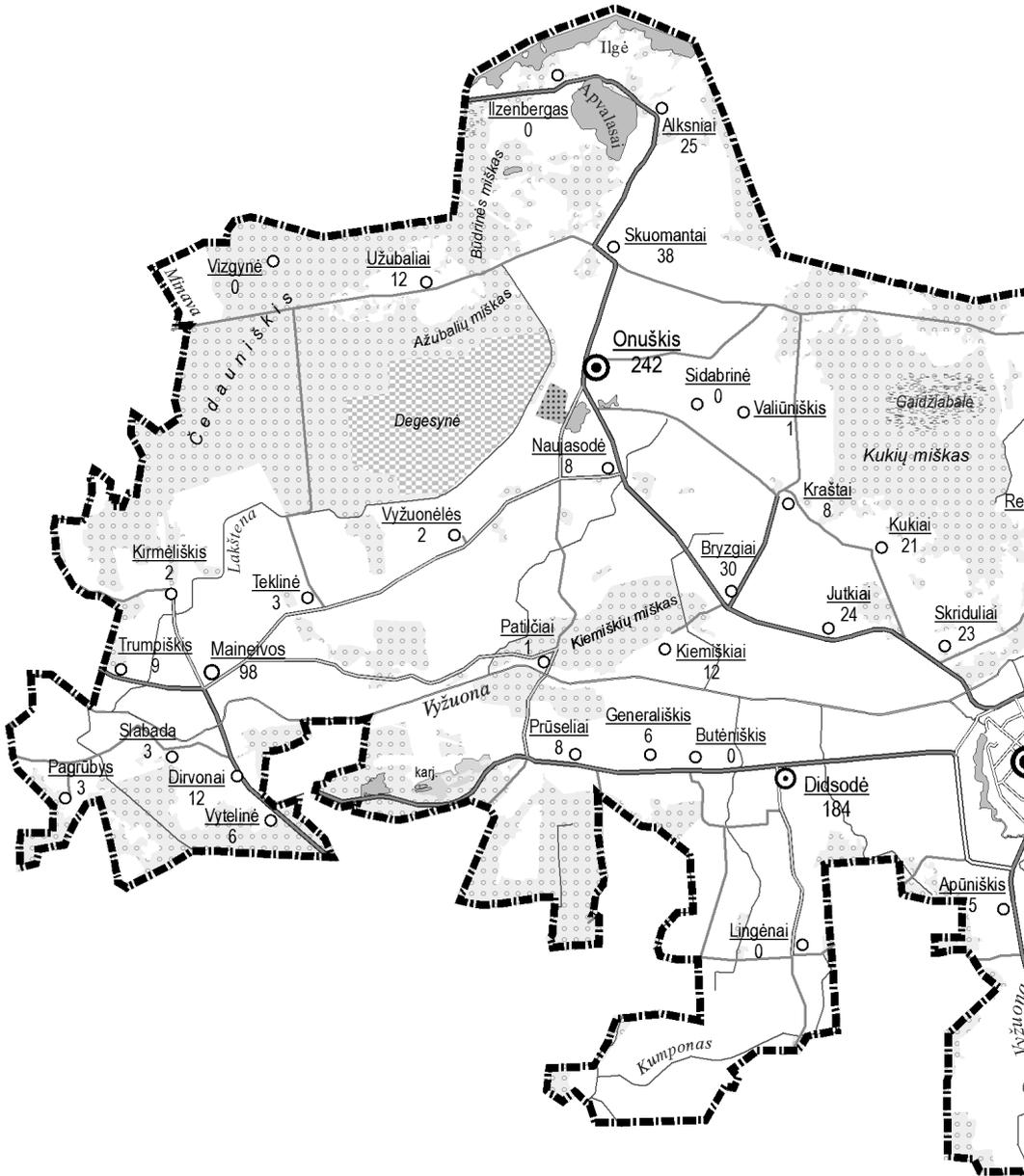
Gyvenvietės dydis pagal 1923 m. gyventojų surašymo duomenis

- > 200
- 101–200
- 51–100
- < 51

Apūniškis
51

Gyvenvietės pavadinimas
Gyventojų skaičius pagal 1923 m. surašymo duomenis

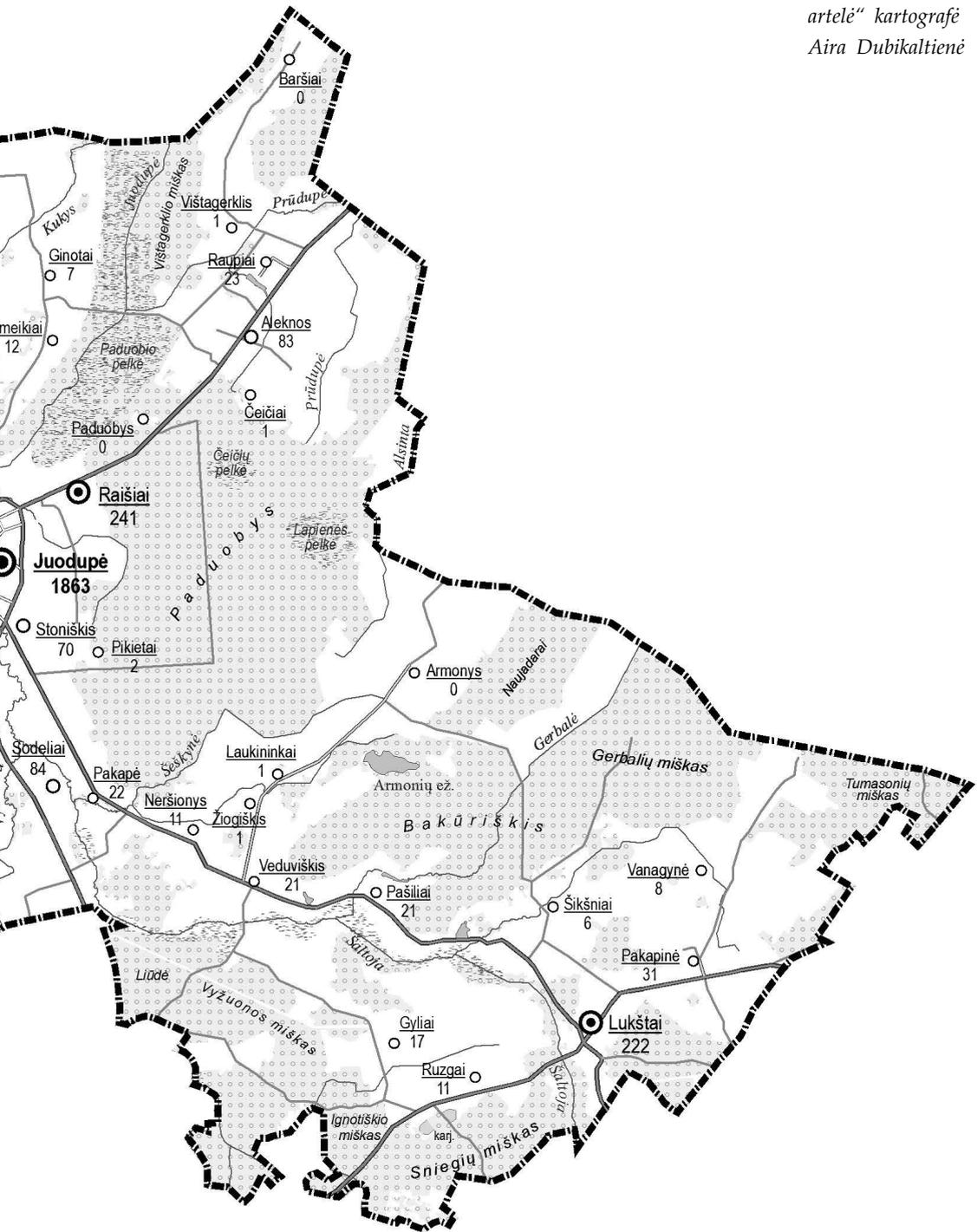
Gyvenvietės dydis pagal 2012 m. gyventojų surašymo duomenis

- ⊙ > 500
- ⊙ 201–500
- ⊙ 101–200
- 51–100
- <50

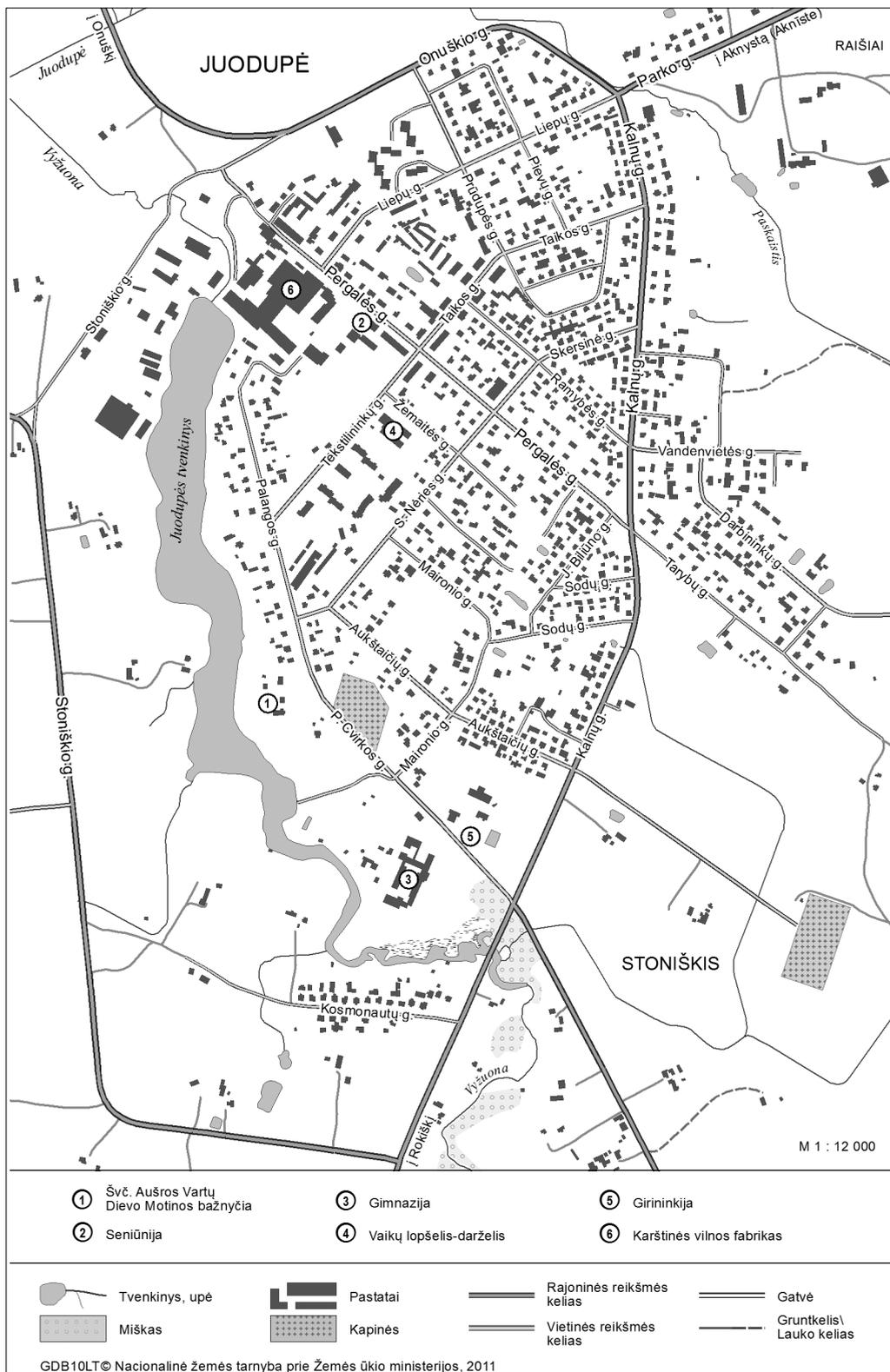
Stoniškis 70 Gyvenvietės pavadinimas
 Gyventojų skaičius pagal 2012 m. surašymo duomenis

GDB10LT© Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, 2011

Juodupės seniūnijos
demografinis
žemėlapis. Sudarė
UAB „Žemėlapių
artelė“ kartografe
Aira Dubikaltienė

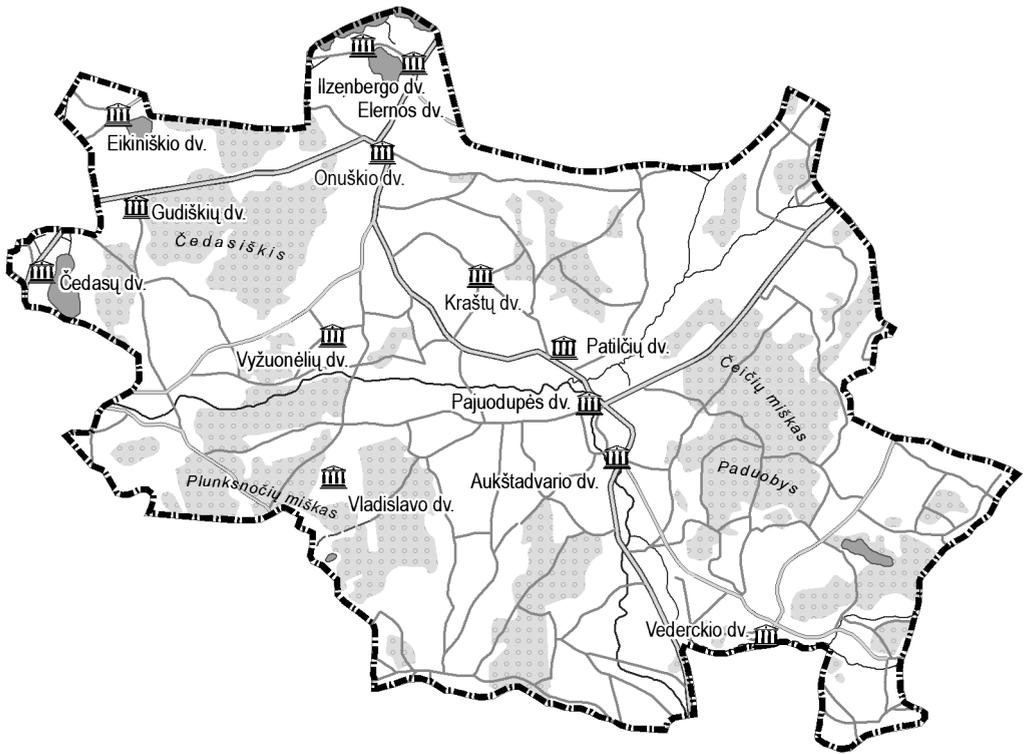
M 1 : 90 000

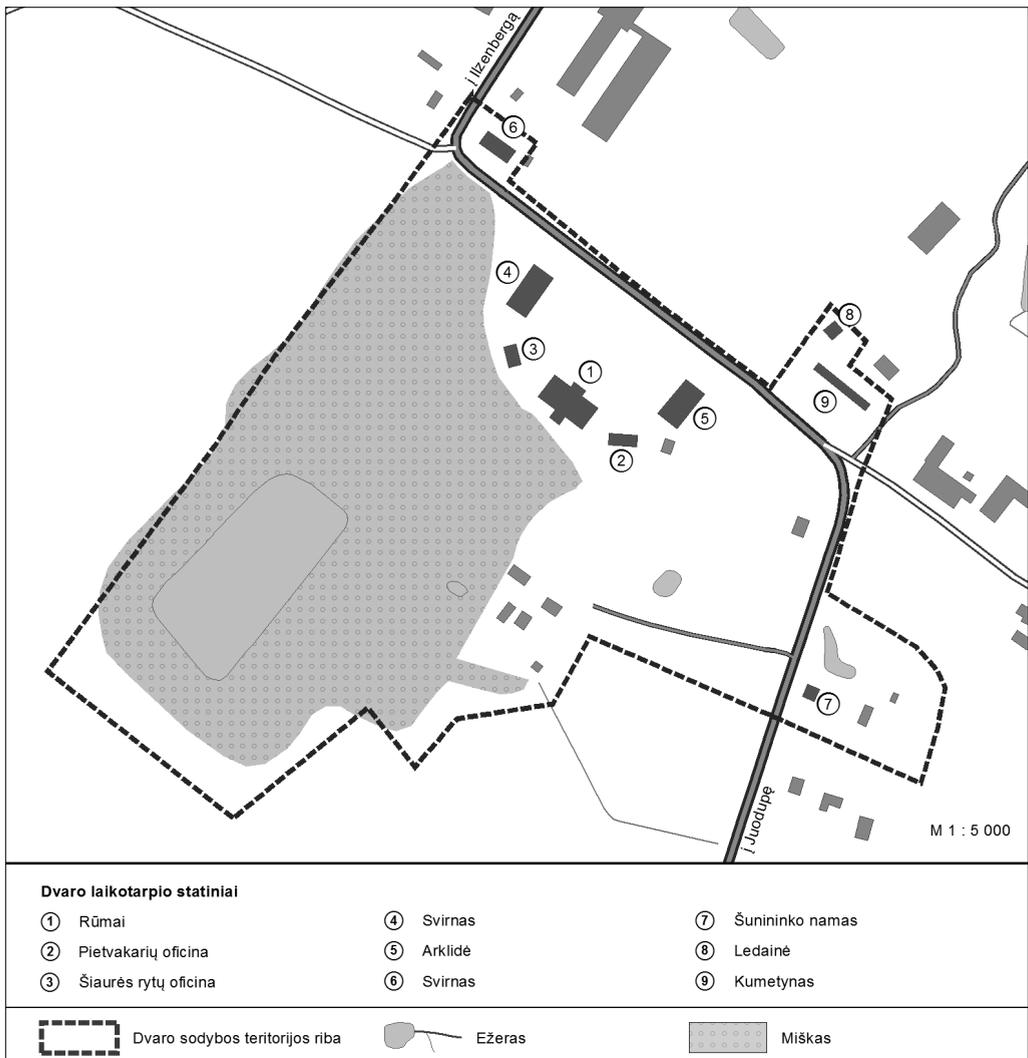
Juodupės miestelio žemėlapis. Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografe Aira Dubikaltienė

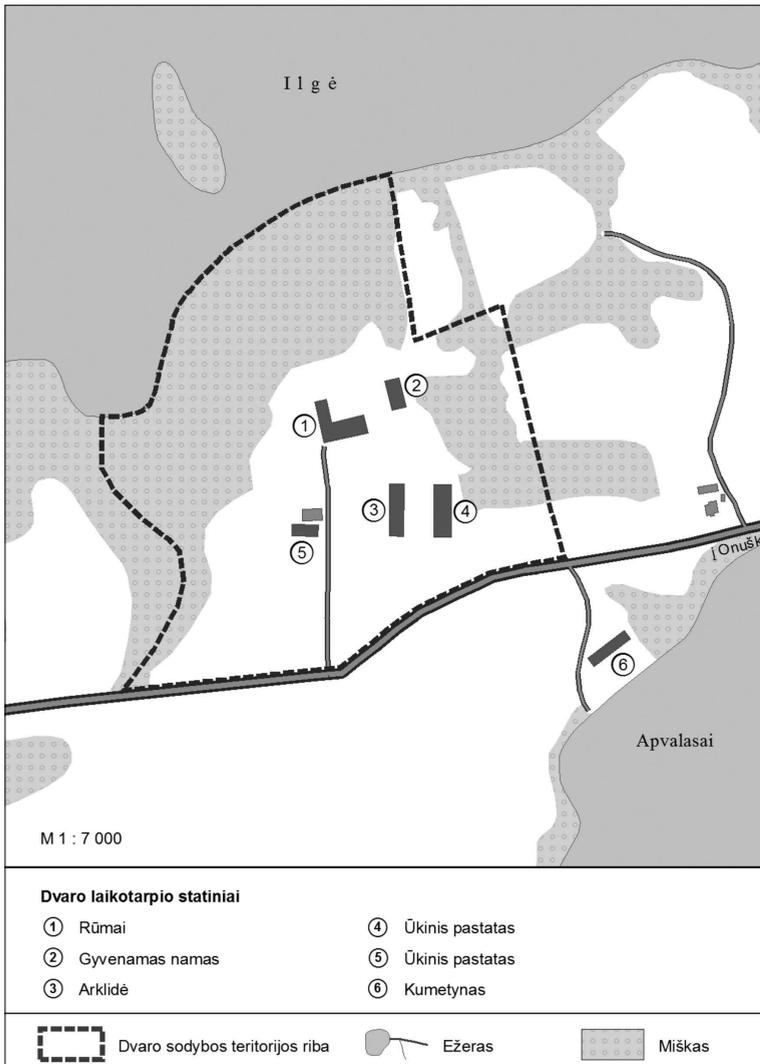
Onuškio miestelio žemėlapis. Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografė Aira Dubikaitienė

Juodupės valsčiaus dvarų žemėlapis.
 Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“
 kartografe Aira Dubikaltienė

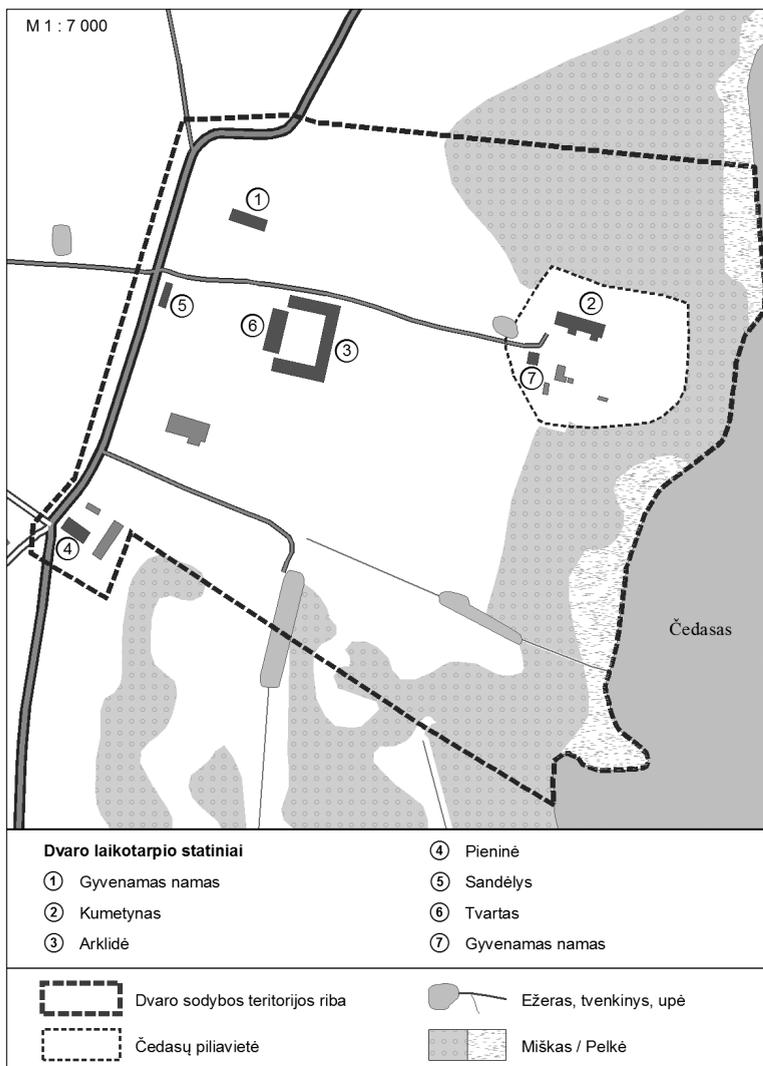
Onuškio dvaro sodybos planas.
 Sudarė UAB „Žemėlapių artele“
 kartografė Aira Dubikaitienė

Ilzenbergo dvaro sodybos planas.

Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“

kartografė Aira Dubikaltienė

Čedasu dvaro sodybos plans.
Sudarē UAB „Žemēlapiu artele“
kartografē Aira Dubikaltienē

*Buvusių Lietuvos
valsčių žemėlapis.
Tamsiai išskirtas
Juodupės valsčius.
Sudarė
UAB „Žemėlapių
artelė“ kartografe
Aira Dubikaitienė*

M 1 : 1 400 000

Buvusių Lietuvos valsčių abėcėlinis sąrašas

Adūtiškis	Gelėžiai	Klóvainiai	Molėtai
Akmėnė	Gelgaudiškis	Krākės	Mósėdis
Alantà	Gėlvonai	Krāžiai	Mūsinkai
Aleksandravėlė	Giedraičiai	Krekenavà	Nātkiščiai
Alytūs	Giřkalis	Kretingà	Naujāmiestis
Ālovė	Gižai	Kretingalė	Naujōji Vīlnia
Alsėdžiai	Graziškiai	Kriaūnos	Nedzingė
Alvitas	Griņkiškis	Krinčinas	Nemajūnai
Andriōniškis	Griřkabūdis	Kriuukai	Nemākščiai
Anykščiai	Grūšlaukė	Kriūkai	Nemenčinė
Antālieptė	Gruzdžiai	Krókialaukis	Nemunāitis
Antanāvas	Gudėliai	Krosnà	Nemunėlio Radviliškis
Antāzavė	Gudžiūnai	Krūonis	Nevarėnai
Ariōgala	Gulbinai	Kruopiai	Obėliai
Ařmintà	Igliškėliai	Kučiūnai	Ōnuškis
Aukštādvaris	Ignalinà	Kūktiškės	Pabāiskas
Aukštōji Panemūnė	Ylakiai	Kudirkos Naūmiestis	Pabėržė
Aukštupėnai	Ilgiziai	Kuliai	Pābiržė
Bābtai	Ilguvà	Kūpiškis	Pabradė
Baisōgala	Iմbradas	Kuprėliškis	Padovinys
Balbiėriškis	Iņturkė	Kurkliai	Padubysys
Bālninkai	Janāpolė	Kursėnai	Paežerėliai
Barstýčiai	Janāvas	Kūrtuvėnai	Paežeriai
Bařtninkai	Jankai	Kvėdarna	Pagėgiai
Barzdai	Jařiūnai	Kvetkai	Pagiriai
Batakiai	Jiėznas	Kvietiškis	Pāgramantis
Baziliōnai	Jonavà	Laižuva	Pajevonys
Berčiūnai	Joniškėlis	Lankėliškiai	Pajūris
Betýgala	Jōniškis	Lāpės	Pakalniai
Birštonas	Jōniškis (<i>Molėtų r.</i>)	Laūksargiai	Pakapė
Biržai	Jōsvainiai	Laūkuva	Pakruojis
Būblėliai	Juknāičiai	Lazdijai	Pakūonis
Būdvietis	Juodāičiai	Leckavà	Palangà
Butrimōny	Juodupė	Lėipalingis	Pandėlys
Ceikiniai	Jūrbarkas	Lekėčiai	Panemunėlis
Čedasai	Jūžintai	Leliūnai	Panemūnis
Čėkiškė	Kabėliai	Lenkimai	Panevėžys
Čypėnai	Kaiřiadōrys	Leņtvaris	Panoteriai
Darbėnai	Kalesniņkai	Lyduōkiai	Papilė
Daūgai	Kaļtanėnai	Lýgumai	Papilys
Daūgailiai	Kaltnėnai	Liņkmenys	Parōvėja
Daujėnai	Kalvarijà	Linkuvà	Pasvalys
Debeikiai	Kamajai	Lioliai	Pařiaušė
Degūčiai	Kāpčiamiestis	Liřkiavà	Pařuřvys
Dėltuva	Karklėnai	Liubāvas	Pařvitinys
Dievėniškės	Karmėlava	Liudvināvas	Paupinė
Dotnuvà	Karřena	Lukřiai	Pažāislis
Dovilai	Katýčiai	Luōkė	Perlojà
Drūskininkai	Kaūnas	Māiřiagala	Pėrnarava
Dūkřtas	Kaūpiškiai	Marcinkōny	Petrařiūnai
Dūsetos	Kavāřskas	Marijāmpolė	Piktupėnai
Eiřiškės	Kazlų Rūdà	Mažeikiai	Pilviškiai
Endriėjāvas	Kėdāiniai	Mėdininkai	Piniavà
Eřžvilkas	Kėlmė	Merkinė	Pivařiūnai
Gadūnāvas	Ketūřvalakiai	Meřkūičiai	Plāteliai
Gaidėliai	Kybārtai	Meteliai	Plōkščiai
Gargždai	Kiduliai	Mickūnai	Plūngė
Garliavà	Kietāviškės	Mielagėnai	Priekulė
Gasčiūnai	Kintai	Miežiškiai	Prīenai
Gaurė	Klebiškis	Mikalīškiai	Pūmpėnai
Gegužinė	Klýkoliai	Mirolāvas	Punià

Pūšalotas	Smaliniškai	Truskavà	Žaiginys
Radviliškis	Smálvos	Trušėliai	Žalióji
Ragėliai	Smiġgiai	Turgėliai	Žarėnai
Raguvà	Staciūnai	Turzėnai	Žasliai
Raitiniškai	Stákliskės	Tvėrai	Žeimėlis
Ramýgala	Stóniškaiai	Tverėcius	Žeimiai
Rasėiniai	Strúnaitis	Ūbiškė	Želva
Raudėnai	Stuńbriškis	Ūdrija	Žemačių Kalvarija
Raudėnis	Subáčius	Ukmergė	Žemačių Naúmiestis
Raudondvaris	Súostas	Upýna	Žemaítkiemis
Raudonė	Surdėgis	Utenà	Židikai
Riesė	Surviliškis	Užpáliai	Žiezmáriai
Rietavas	Svėdasai	Ūžventis	Žygáičiai
Rimšė	Šakiai	Vabalniškas	Žvirgždáičiai
Rókiškis	Šakýna	Vadókliai	
Rozalimas	Šaġčininkai	Váiguva	
Rudaminà (<i>Lazdijų r.</i>)	Šaukėnai	Vainútas	
Rudaminà (<i>Vilniaus r.</i>)	Šeduvà	Valkiniškai	
Rūdiškės	Šešuoliai	Vandžiógala	
Rūdnia	Šėta	Varėna	PASTABA. Šiame
Ruńšiškės	Šiaulėnai	Vaňniai	saraše neįrašyti už
Sálakas	Šiauliai	Vaškaiai	dabartinių Lietuvos
Salantai	Šilalė	Vegėriai	sienu atsidurę
Saldutiškis	Šilavótas	Veisiejai	valsčiai (11):
Salóčiai	Šilutė	Veiveriai	
Sangrūdà	Šiluva	Veiviržėnai	Aknystà (<i>Latvija</i>)
Sasnavà	Šimkáičiai	Veliuonà	Beržiniškai (<i>Lenkija</i>)
Saúgos	Šimónys	Velžys	Būdbergis (<i>Latvija</i>)
Sedà	Širvintos	Vėpriei	Gervėčiai (<i>Baltarusija</i>)
Seirijai	Šumskas	Vidėniškiai	Krasnàvas (<i>Lenkija</i>)
Semeliškės	Šunskai	Vidùklė	Pūnskas (<i>Lenkija</i>)
Sėndvaris	Švėkšna	Viekšniai	Rodūnià (<i>Baltarusija</i>)
Serėdžius	Švenčionėliai	Viešintos	Seinai (<i>Lenkija</i>)
Sidabràvas	Švenčionys	Viešvilė	Subatė (<i>Latvija</i>)
Siesikai	Švenžežeris	Vievis	Varanàvas (<i>Baltarusija</i>)
Šimnas	Taujėnai	Vilkaviškis	Vižainis (<i>Lenkija</i>)
Sintautai	Tauragė	Vilkijà	
Skaistgirys	Tauragnai	Vilkyškiai	Taip pat šie valsčiai,
Skápiškis	Telšiai	Virbális	neturėję centrų (4):
Skaudvilė	Tirkšliai	Višakio Rūdà	
Skiemónys	Týtuvėnai	Vištýtis	Alótų valsčius
Skírsnemunė	Tráikai	Výžuonos	Añtnemunio valsčius
Skudutiškis	Traūpis	Zapýškis	Galsdonų valsčius
Skuódas	Trýškiai	Ziniūnai	Javaràvo valsčius
Slavikai	Troškúnai	Žagārė	
			Iš viso 408 valsčiai.

Buvusių Lietuvos valsčių teritorinis sąrašas

ALYTAUS apskr.	Lāpės	<i>Skuodo r.</i>	Gražiškiai
<i>Alytaus r.</i>	Pažaislis	Barstyčiai	Kaūpiškiai
Alytūs	Petrašiūnai (<i>Kauno m.</i>)	Ylakai	Keturvalakiai
Ālovė	Raudondvaris	Lenkimai	Kybartai
Butrimōnyis	Vandziōgala	Mōsėdis	Lankėliškiai
Daūgai	Vilkijā	Skuōdas	Paežeriai
Mirolāvas	Zapýškis		Pajeponys
Nemunāitis		<i>Šilutės r.</i>	Pilviškiai
Pivašiūnai	<i>Kėdainių r.</i>	Gaidėliai	Vilkaviškis
Puniā	Dotnuvā	Juknāičiai	Virbālis
Raitiniūnai	Gudžiūnai	Katýčiai	Vištýtis
Šimnas	Jōsvainiai	Kintaĩ	Žaliōji
Ūdrija	Kėdāiniai	Nātkiškiai	
	Krākės	Pagėgiai	PANEVĖŽIO apskr.
<i>Lazdijų r.</i>	Pagiriaĩ	Piktupėnai	<i>Biržų r.</i>
Būdvietis	Pėrnarava	Saūgos	Biržai
Janāvas	Šurviliskis	Stōniškiai	Čypėnai
Kāpčiamiestis	Šėta	Šilūtė	Gulbinaĩ
Krosnā	Truskavā	Švėksna	Kvetkai
Kučiūnai		Vainūtas	Nemunėlio Radviliškis
Lazdijai	<i>Prienų r.</i>	Vilkyškiai	Pābiržė
Lėipalingis	Ašmintā	Žemaičių Naumiestis	Papilys
Meteliaĩ	Balbiėriškis		Parōvėja
Rudaminā	Birštonas	MARIJAMPOLĖS	Sūostas
Seirijai	Jiėznas	apskr.	Vabalniūkas
Švenžezeris	Klebiškis	<i>Marijampolės r.</i>	
Veisiejai	Nemajūnai	Antanāvas	<i>Kupiškio r.</i>
	Pakūonis	Gudėliai	Aukštupėnai
<i>Varėnos r.</i>	Prienai	Igliškėliai	Kūpiškis
Drūskininkai	Stākliškės	Kalvarijā	Kuprėliškis
Kabėliai	Šilavōtas	Kazlų Rūdā	Skāpiškis
Liškiaivā	Veiveriaĩ	Kvietiškis	Subāčius
Marcinkōnyis		Liubāvas	Šimōnyis
Merkinė	<i>Raseinių r.</i>	Liudvināvas	
Nedzingė	Ariōgala	Marijāmpolė	<i>Panevėžio r.</i>
Perlojā	Betýgala	Mikaliskiai	Berčiūnai
Rūdnia	Giřkalis	Padovinys	Gelėžiai
Valkiniūnai	Ilgiziai	Raudėnis	Krekenavā
Varėnā	Nemākščiai	Sangrūdā	Miežiškiai
	Rasėiniai	Sasnavā	Naujāmiestis
KAUNO apskr.	Šiluva	Šunskai	Panevėžys
<i>Jonavos r.</i>	Vidūklė	Viškio Rūdā	Piniavā
Jonavā	Žaiginys		Raguvā
Panoteriaĩ		<i>Šakių r.</i>	Ramýgala
Turžėnai	KLAIPĖDOS apskr.	Barzdaĩ	Smilgiai
Žeimiai	<i>Klaipėdos r.</i>	Būblėliai	Stuūmbriškis
	Dovilaĩ	Gelgaudiškis	Vadōkliai
<i>Kaišiadorių r.</i>	Endriejāvas	Grīskabūdis	Velžys
Gegužinė	Gargždaĩ	Ilguvā	
Kaišiadōryis	Kretingālė	Jankaĩ	<i>Pasvalio r.</i>
Kietāviškės	Priekulė	Kiduliaĩ	Daujėnai
Krūonis	Sėndvaris	Lekėčiai	Joniškėlis
Ruūšiškės	Trušėliai	Lukšiaĩ	Krinčinas
Žāsliai	Veiviržėnai	Paežerėliai	Pasvalys
Žiežmāriai		Plōkščiai	Pūmpėnai
	<i>Kretingos r.</i>	Sintautai	Pūšalotas
<i>Kauno r.</i>	Darbėnai	Slavikāi	Salōčiai
Aukštōji Panemūnė	Grūšlaukė	Šakiai	Vaškai
Bābtai	Kārtena	Žvirgždāičiai	
Čėkiškė	Kretingā	<i>Vilkaviškio r.</i>	<i>Rokiškio r.</i>
Garliavā	Palangā	Alvitas	Aleksandravėlė
Karmėlava	Salantai	Baršninkai	Čedasaĩ
Kaūnas		Gižai	Juodupė
			Jūzintai

Kamajai	TAURAGĖS apskr.	Skiemónys	Švenčionėliai
Kriaunos	<i>Jurbarko r.</i>	Surdėgis	Švenčionys
Obėliai	Eržvilkas	Svėdasai	
Pandėlys	Juodaičiai	Traupis	<i>Trakų r.</i>
Panemunėlis	Jurbarkas	Troškūnai	Aukštadvaris
Panemunis	Raudonė	Viešintos	Leitvaris
Ragėliai	Serėdžius		Ōnuškis
Rōkiškis	Skirsnemunė	<i>Ignalinos r.</i>	Rūdiškės
ŠIAULIŲ apskr.	Smaliniūkai	Ceikiniai	Semeliskės
<i>Akmenės r.</i>	Šimkaičiai	Dūkštas	Trakai
Akmėnė	Veliuonā	Ignalinā	Vėvis
Klėkoliai	Viešvilė	Liūkmenys	
Kruopiai	<i>Šilalės r.</i>	Mielagėnai	<i>Ukmergės r.</i>
Papilė	Kaĳtinėnai	Rimšė	Dėltuva
Vegėriai	Kvėdarna	Tverėcius	Lyduōkiai
Vieksniai	Laūkuva	<i>Molėtų r.</i>	Pabáiskas
<i>Joniškio r.</i>	Pajūris	Alantā	Šiesikai
Gasčiūnai	Šilalė	Bálninkai	Šešuōliai
Jōniškis	Upyna	Giedraičiai	Taujėnai
Kriukai	<i>Tauragės r.</i>	Ińturkė	Ukmergė
Skaistgirys	Batačiai	Jōniškis	Vėpriai
Ziniūnai	Gaurė	Molėtai	Žėlva
Žagārė	Laūksargiai	Skudūtiškis	Žemaitkiemis
<i>Kelmės r.</i>	Pāgramantis	Vidėniškiai	<i>Vilniaus r.</i>
Karklėnai	Skaudvilė	<i>Utenos r.</i>	Máišiagala
Kelmė	Tauragė	Daūgailiai	Mėdininkai
Krāžiai	Žygaičiai	Kūktiškės	Mickūnai
Lioliai	TELŠIŲ apskr.	Leliūnai	Naujōji Vėlnia
Pašiaušė	<i>Mazeikių r.</i>	Pakaĳniai	Nemenčinė
Šaukėnai	Laižuva	Saldūtiškis	Pabėržė
Tėtuvėnai	Leckavā	Taurāgnai	Riešė
Užventis	Mažeikiai	Utenā	Rudaminā
Vāiguva	Sedā	Užpāliai	Šūmskas
<i>Pakruojo r.</i>	Tirkšliai	Vėžuonas	BALTARUSIJA
Klōvainiai	Židikai	<i>Zarasų r.</i>	Gervėčiai
Linkuvā	<i>Plungės r.</i>	Antālieptė	Rodūniā
Lėgumai	Alsėdžiai	Antāzavė	Varanāvas
Pakrūojis	Kuliai	Degučiai	LATVIJA
Pašvitinys	Plāteliai	Dūsetos	Aknystā
Rozalimas	Plūngė	Imbradas	Būdbergis
Stačiūnai	Rietāvas	Paupinė	Subatė
Žeimėlis	Tvėrai	Sālakas	LENKIJA
<i>Radviliškio r.</i>	Žemaičių Kalvarijā	Smālvos	Beržiniūkai
Baisōgala	<i>Telšių r.</i>	VILNIAUS apskr.	Krasnāvas
Grińkiškis	Gadūnāvas	<i>Šalčininkų r.</i>	Pūnskas
Pašušvys	Janāpolė	Dievėniškės	Seinai
Radviliškis	Luōkė	Eišiškės	Vėžainis
Šidabrāvas	Nevarėnai	Jaiūnai	
Šeduvā	Telšiai	Kalesniūkai	
Šiaulėnai	Trýškiai	Šalčininkai	
<i>Šiaulių r.</i>	Ūbiškė	Turgėliai	
Baziliōnai	Vařniai	<i>Širvintų r.</i>	
Gruzdžiai	Žarėnai	Gėlvonai	
Kuršėnai	UTENOS apskr.	Mūsinkai	
Kūrėtuvėnai	<i>Anykšėių r.</i>	Širvintos	
Meškūičiai	Andriōniškis	<i>Švenčionių r.</i>	
Padubysys	Anykšėiai	Adūtiškis	
Pakapė	Debeikiai	Kaĳtanėnai	
Raudėnai	Kavārskas	Pabradė	
Šakyna	Kurkĳliai	Strūnaitis	
Šiauliai			

1) Sąrašas sudarytas pagal Lietuvos teritorinį suskirstymą, buvusį iki 1999 m. savivaldybių reformos.
2) Sąrašė neįrašyti šie valsčiai, neturėję centru: Alōtų valsčius Aĩtnemunio valsčius Galsdonų valsčius Javarāvo valsčius

Iš viso 408 valsčiai.

Apie seriją „Lietuvos valsčiai“

„Versmės“ leidykla nuo veiklos pradžios 1994-aisiais rengia ir leidžia lokalinių monografijų seriją „Lietuvos valsčiai“, skiriamą Lietuvos tūkstantmečiui, minėtam 2009-aisiais, Lietuvos valstybės susikūrimo 750 metų jubiliejui (1253–2003), o pradėdant 2009 metais išleistomis knygomis, nuo 15-osios – „Gelvonų“ monografijos, – ir Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui, kurį minėsime 2018-aisiais. Kartu monografijos dedikuojamos ir kitoms reikšmingoms valstybės, jos miestų ir miestelių bei kitų šaliai svarbių istorinių įvykių sukaktims.

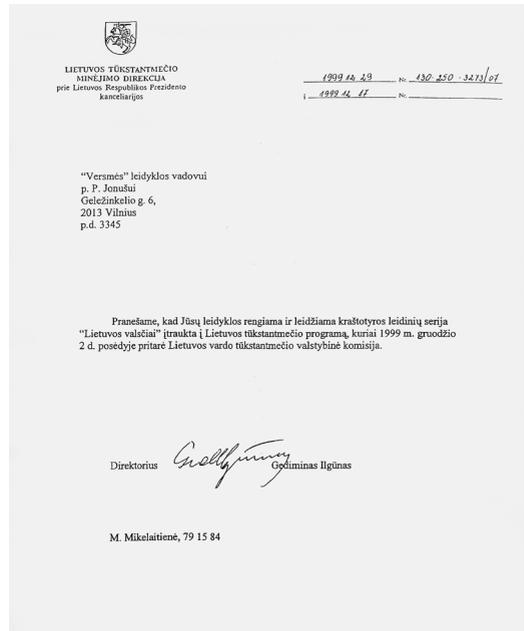
Serijos pavadinimas pasirinktas neatsitiktinai – XIX a. viduryje susiformavę valsčiai iki jų panaikinimo 1950 m. buvo mažiausi ir palyginti stabilūs administraciniai-teritoriniai vienetai, jungę tapačios etninės kultūros žmones, valsčių ribos paprastai atitiko ir parapijų bendruomenių ar šnektų ribas.

Remdamiesi žmonių atsiminimais, archyvų duomenimis, mokslo studijomis, kitais rašytiniais šaltiniais bei medžiaga, kiekvieną serijos knygą rašo dideli – iki 120 autorių kolektyvai: žinomi Lietuvos istorikai, archeologai, etnologai, tautosakininkai, kalbininkai, sociologai, geologai, geografs, biologai, kraštotyrininkai, kraštiečiai ir kiti autoriai. Iš viso serijai jau yra rašę per 2000 autorių, iš jų daugiau kaip 360 turi mokslo vardus (žr. *www.versmė.lt*).

„Lietuvos valsčių“ serija – tai daugiatomis vienodos struktūros leidinys apie Lietuvos miestus ir miestelius, kaimus ir vienkiemius, apie jų ir jų apylinkių kraštovaizdžio raidą bei istoriją nuo seniausių priešistorinių laikų iki mūsų dienų, kovas už Nepriklausomybę, apie tradicinę kultūrą, verslus, kalendorinius ir šeimos papročius, papročių teisę, liaudies išmintį, bažnyčias, išymius žmones, tarmių ir vietos šnektų ypatumus, tautosaką, tautines mažumas, jų papročius ir kt.

„Juodupė. Onuškis“ – 24-oji „Lietuvos valsčių“ serijos 1 832 p., dviejų dalių monografija, dedikuojama Onuškie 510 metų sukakčiai bei Juodupės (kartu ir jos išymiojo „Nemuno“ tekstilės fabriko) 100 metų jubiliejui (I dalis – 912 p., II dalis – 920 p.).

Anksčiau išleistos: „Žagarė“ (1-oji serijos monografija; dedikuota Žagarės 800 metų jubiliejui, 912 p., 1998), „Obeliai. Kriaunos“ (2-oji; Obelių 480 m. sukakčiai, 864 p., 1998; 2-oji laida – Obelių ir Kriaunų 500 m. jubiliejui, 1224 p., 2009), „Plateliai“ (3-ioji; Platelių 550 m. jubiliejui, 800 p., 1999), „Žiobiškis“ (4-oji;

„Lietuvos valsčių“ serija buvo įtraukta į Lietuvos tūkstantmečio programą, kuriai 1999 m. gruodžio 2 d. pritarė Lietuvos vardo tūkstantmečio valstybinė komisija

Žiobiškio parapijos 200 m. jubiliejui, 1 024 p., 2000), „Širvintos“ (5-oji; Širvintų 525 m. sukakčiai, 776 p., 2000), „Lygumai. Stačiūnai“ (6-oji; Stačiūnų parapijos 90-mečiui, 896 p., 2001), „Veliuona“ (7-oji; Magdeburgo teisių suteikimo Veliuonai 500 m. jubiliejui, 1 176 p., 2001), „Raguva“ (8-oji; Raguvos 500 m. jubiliejui, 1 128 p., 2001), „Seredžius“ (9-oji; Seredžiaus 710 m. sukakčiai, 1 238 p., 2003), „Kvėdarna“ (10-oji; Kvėdarnos 675 m. sukakčiai, 1 160 p., 2004), „Papilė“ (11-oji; Papilės 665 m. sukakčiai, I dalis – 1 082 p., 2004, II, III dalys – 752 p., 2006), „Tauragnai“ (12-oji; Tauragnų 750 m. jubiliejui, 1 364 p., 2005), „Musninkai. Kernavė. Čiobiškis“ (13-oji; Musninkų 445 m., Kernavės 725 m., Čiobiškio 475 m. sukaktims, 1 304 p., 2005), „Laukuva“ (14-oji; Laukuvos 750 m. jubiliejui, I dalis – 924 p., 2005, II dalis – 950 p., 2008), „Gelvonai“ (15-oji; Gelvonų 625 m. sukakčiai, 1 384 p., 2009), „Gruzdžiai“ (17-oji; Gruzdžių 375 m. sukakčiai, I dalis – 1 000 p., 2009, II dalis – 1 304 p., 2010), „Baisogala“ (16-oji; Baisogalos 470 m. sukakčiai, 1 056 p., 2009), „Endriejavas“ (18-oji,

1998 m. pasirodžiusi 1-oji „Lietuvos valsčių“ serijos monografija „Žagarė“ kartu yra ir 1-asis leidinys Lietuvoje, išleistas su Lietuvos tūkstantmečio sukakties minėjimo jubiliejiniu ženklu

Prasmingiausia žagariečių dovana – monografiją „Žagarė“ – garbingiausiam Žagarės 800 metų jubiliejaus iškilnių svečiui Lietuvos Respublikos Prezidentui Valdui Adamkui įteikia viena knygos sudarytojų ir autorių žagarietė mokytoja Romualda Vaitkienė. Žagarė. 1998 m. birželio 27 d. Džojos Gundos Barysaitės nuotr.

Atidariusi 11-ąją Vilniaus knygų mugę, Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė aplankė ir „Versmės“ leidyklos „Lietuvos valsčių“ serijos bei jos 400 tomų Baltosios serijos standą. Jos Ekselencijai leidyklos vadovas Petras Jonušas (stovi greta) padovanojo dvi „Lietuvos valsčių“ serijos monografijas, susijusias su valstybės vadovės šeimos istorija. 2010 02 18

Pasibaigus „Lietuvos valsčių“ serijos 15 metų sukakties minėjimo ir naujausių 2009-aisiais išleistų monografijų pristatymo renginiui, skirtam, kaip ir pati serija, tais pačiais metais minėtam Lietuvos tūkstantmečiui, „Tautišką giesmę“ kartu su visa sale gieda renginio pranešėjai (iš kairės) „Gelvonų“ monografijos sudarytoja Vida Girininkienė, „Gruzdžių“ sud. Damijonas Šniukas, „Obelių. Kriaunų“ sud. Venantas Mačiekus, „Baisogalos“ sud. dr. Jonas Linkevičius, Lietuvos heraldikos komisijos narys, dailininkas Arvydas Každailis, Baisogalos seniūnas Romas Kalvaitis, „Versmės“ leidyklos vadovas Petras Jonušas, sociologas prof. Romualdas Grigas, Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Leidinių komplektavimo skyriaus vedėjas Vytautas Gocentas, Kovo 11-osios Akto signataras Romualdas Ozolas, Lietuvos heraldikos komisijos pirmininkas dr. Edmundas Rimša. 2010 m. vasario 19 d. Klaudijaus Driskiaus nuotr.

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka
ISSN LIETUVOS AGENTŪRA

Tarptautinio standartinio serialinio leidinio numerio (ISSN) suteikimo

PAŽYMĖJIMAS

2008 m. 11 mėn. 05 d. Nr. IS-218-(A.109-19)

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo (Žin., 1996, Nr. 71-1706; 2000, Nr. 75-2272, Nr. 102-3215, Nr. 113-3619; 2001, Nr. 93-3255; 2002, Nr. 68-2759, 2771; 2003, Nr. 38-1732, Nr. 117-5319; 2004, Nr. 73-2515, Nr. 120-4436; 2006, Nr. 86-3254) 36 straipsnio 1 dalmi:

Leidiniui **LIETUVOS LOKALINIAI TYRIMAI**
(antraštic)
(ONLINE)

suteikiamas Tarptautinis standartinis serialinio leidinio numeris

ISSN 2029-0799

Leidėjas Viešoji įstaiga „Vermės“ leidykla

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos generalinio direktoriaus pavadojuojęs, pavaduojantis generalinį direktorių Algirdas Piliplys

ISSN Lietuvos agentūros vedėja Danutė Petrauskienė

„Lietuvos valsčių“ serijai parašyti moksliniai straipsniai, įvertinti Lietuvos lokalinių tyrimų mokslo darbų komisijos, pirmiausia paskelbiami periodinio elektroninio serijinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“, ISSN 2029–0799, interneto svetainėje www.llt.lt

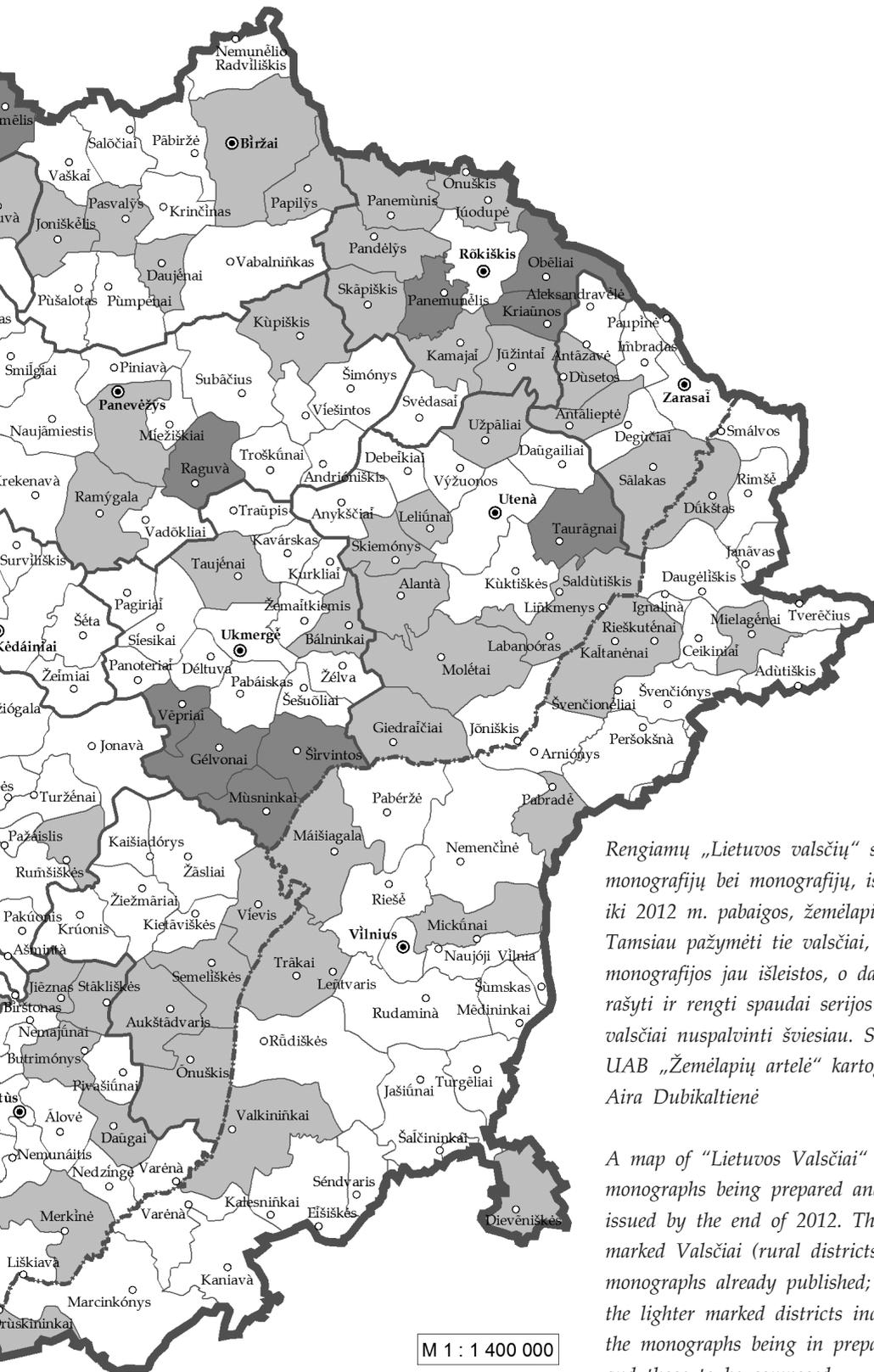
Prezidentei knygų mugėse „Vermės“ leidyklos padovanotos monografijos buvo ženklinamos specialiais vardiniais spaudais

Endriejavo 230 m. sukakčiai, 1412 p., 2010), „Vepriai“ (19-oji, Veprių 625 m. sukakčiai, 1320 p., 2010), „Žeimelis“ (20-oji, Žeimelio 510 m. sukakčiai, I dalis – 888 p., II dalis – 908 p., 2010), „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ (21-oji, I dalis – 2000–2002 m. mokslo darbai, 1 082 p., 2011), „Panemunėlis“ (22-oji, Panemunėlio 240 metų sukakčiai, I dalis – 858 p., II dalis – 825 p., 2011), „Gelgaudiškis“ (23-oji, Gelgaudiškio 500 metų jubiliejui, I dalis – 900 p., II dalis – 908 p., 2011). Bendra visų išleistų 24 monografijų (32 tomų) apimtis kartu su serijoje nenumėruota, dar plonais viršeliais išleista išangine knyga „Sintautai. Žvirgždaičiai“ (430 p., 1996) yra 33 684 puslapiai.

Prasminga Lietuvos pirmojo rašytinio paminėjimo istorijos šaltiniuose tūkstantmetį, kitas svarbiausias šalies istorijos sukaktis sieti su kiek kuklesniais jos miestų ir miestelių jubiliejais ir šias tradiciškai irgi su jų pirmuoju rašytiniu paminėjimu siejamas sukaktis įprasminti taip pat rašytiniu žodžiu – knyga.

Lietuvoje būta daugiau kaip 400 valsčių, kurių vietoje įkurtų dabartinių seniūnijų yra apie tris šimtus. Vildamiesi, kad užteks jėgų nors apie dalį jų išleisti knygas, maloniai kviečiame kultūros ir kitas įstaigas, rajonų savivaldybes, seniūnijas, aktyvius kraštiečius, kraštotyrininkus, valstybininkus, kultūrininkus, rėmėjus, visus rašančiuosius neatidėliojant telktis į Lietuvos istorijos ir tradicinės kultūros šimtatomes „Lietuvos valsčių“ serijos kūrėjų – autorių, rengėjų, leidėjų ir rėmėjų – būrį. Laukia ne vieną dešimtmetį truksiantis didelis prasmingas darbas.

Rengiamų „Lietuvos valsčių“ serijos monografijų bei monografijų, išleistų iki 2012 m. pabaigos, žemėlapis. Tamsiau pažymėti tie valsčiai, kurių monografijos jau išleistos, o dar nebaigtų rašyti ir rengti spaudai serijos monografijų valsčiai nuspalvinti šviesiau. Sudarė UAB „Žemėlapių artelė“ kartografe Aira Dubikaitienė

A map of “Lietuvos Valsčiai” series monographs being prepared and those issued by the end of 2012. The darker marked Valsčiai (rural districts) show monographs already published; while the lighter marked districts indicate the monographs being in preparation and those to be composed

About the “Lietuvos Valsčiai” series

Established in 1994 the Versmė Publishing House, a serial book publisher, is dealing with preparation and publishing of monograph series only under the title of “Lietuvos Valsčiai” devoted for Lithuania’s Millennium celebrated in 2009, the 750th anniversary of the creation of the Lithuanian State (1253–2003) and starting from the 15th monograph of “Gelvonai” also for the Centenary of the Restoration of the Lithuanian State to be celebrated in 2018. The books published are also dedicated to other anniversaries of historical events important to the state, its towns and settlements.

Based on reminiscences of people, archive data, scientific studies, written sources and material, each serial book is being written by large teams consisting of up to 120 author teams: prominent Lithuanian historians, archaeologists, ethnologists, folklorists, linguists, sociologists, geologists, geographers, biologists, local lore investigators et al. Total number of authors is over 2 000 with more than 360 persons holding scientific degrees (see www.versme.lt).

The “Lietuvos Valsčiai” series is a multi-volume edition about Lithuania’s towns, townships, villages, homesteads, landscapes and their history from the olden times to the present days, about independence fights, traditional culture, trades, calendar and family traditions, custom laws, folk wisdom, churches, celebrities, features of dialects and local sub-dialects, folklore, ethnical minorities and their traditions etc.

“Juodupė. Onuškis” – the 24th monograph in the “Lietuvos Valsčiai” series – is dedicated to the 510th anniversary of Onuškis (Part I, 912 p., Part II, 920 p.).

The following series have appeared before: “Žagarė” (dedicated to the 800th jubilee of Žagarė, 912 p. in 1998) that was the first book issued with the official logo of the Lithuanian Millennium Celebration; “Obeliai. Kriaunos” (2nd; 480th anniversary of Obeliai, 864 p., 1998, 2nd edition – 500th jubilee of Obeliai and Kriaunos, 1 224 p., 2009), “Plateliai” (3rd; 550th jubilee of Plateliai, 800 p., 1999), “Žiobiškis” (4th; 200th jubilee of Žiobiškis parish, 1 024 p., 2000), “Širvintos” (5th; 525th anniversary of Širvintos, 776 p., 2000), “Lygumai. Stačiūnai” (6th; 90th anniversary of Stačiūnai parish, 896 p., 2001), “Veliuona” (7th; 500th jubilee of the Magdeburg Law granting to Veliuona, 1 176 p., 2001), “Raguva” (8th; 500th jubilee of Raguva, 1 128 p., 2001), “Seredžius” (9th; 710th anniversary of Seredžius, 1 238 p., 2003), “Kvėdarna” (10th; 675th anniversary of Kvėdarna, 1 160 p., 2004), “Papilė” (11th; 665th anniversary of Papilė, Part I, 1 082 p., 2004; Parts II and III, 752 p., 2006), “Tauragnai” (12th; 750th jubilee of Tauragnai, 1 364 p., 2005), “Musninkai. Kernavė. Čiobiškis” (13th; 445 anniversary of Musninkai, 725 anniversary of Kernavė, 475 anniversary of Čiobiškis, 1 304 p., 2005), “Laukuva” (14th; 750th jubilee of Laukuva, Part I, 924 p., 2005; Part II, 950 p., 2008), “Gelvonai” (15th; 625th anniversary of Gelvonai, 1 384 p., 2009), “Baisogala” (16th; 470th anniversary of Baisogala, 1 056 p., 2009), “Gruzdžiai” (17th; 375th anniversary of Gruzdžiai, Part I, 1 000 p., 2009; Part II, 1 304 p., 2010), “Endriejavas” (18th; 230th anniversary of Endriejavas, 1 412 p., 2010), “Vepriai” (19th; 625th anniversary of Vepriai 1 320 p., 2010), “Žeimelis” (20th; 510 anniversary of Žeimelis, Part I, 888 p., Part II, 908 p., 2010), “Lithuanian Local

Although the presentation of “Lietuvos Valsčiai” series at the traditional Vilnius Book Fair takes place yearly, the visitors and hubbub at the stand seem to be commonplace. February 19, 2010. Photo by Jonas Kliučius

Accompanied by the director general of the LITEXPO Centre for Exhibitions and Congresses Aloyzas Tarvydas (left), the Prime Minister of the Republic of Lithuania Andrius Kubilius visited the stand of the 100-volume the “Lietuvos Valsčiai” series at the Vilnius Book Fair–2010, where the head of the Versmė Publishers Petras Jonušas (right) read him an inscription in the White Book (still with blank pages) of the “Panemunis” monograph: “It depends only on prompt efforts of all of us that the pages of this book will not remain blank...” The PM’s father, late Vytautas Kubilius, Professor in Lithuanian literary criticism, was not only a native of the Panemunis Valsčius (rural district), but also contributed significantly to the issue of the “Lietuvos Valsčiai” series. February 18, 2010. Photo by Jonas Kliučius

Researches” is the 21th monograph (Part I: 2000–2002 scientific works, 1 082 p.), “Panemunėlis” (22nd, 240th anniversary of Panemunėlis, Part I, 858 p., Part II, 825 p., 2012), “Gelgaudiškis” (23rd, 500th jubilee of Gelgaudiškis, Part I, 900 p., Part II, 908 p., 2012).

Total number of pages of these 24 monograph books published (32 volumes) together with the maiden soft-cover book issued under the title “Sintautai. Žvirgždaičiai” (430 p., 1996) is 33 684 pages.

The celebration of the Millennium of the first reference to Lithuania in written historical sources is reasonable to relate with more modest jubilees of its towns and townships and give an implication to these anniversaries of their first written reference by a written word—a book.

In pre-war Lithuania there were more than 400 rural districts (*valsčiai*), which were later replaced by neighbourhoods (*seniūnijos*) numbering now about 300. With a hope that our capacities will enable us to publish books about the majority of them, we kindly invite culture institutions, district governments, neighbourhoods, local activists, local lore investigators, state men, culture activists, sponsors and all writers to join, without hesitation, the team preparing and publishing the hundred volumes of the “Lietuvos Valsčiai” series about Lithuanian history and traditional culture. A great work to last several decades is waiting for you.

*J*uodupė. Onuškis – 24-oji dviejų dalių šimtatomės Lietuvos valsčių serijos monografija skiriama Onuško 510 metų sukakčiai (1499–2009), Juodupės miestelio, kartu ir *Nemuno* tekstilės fabriko 100 metų jubiliejui (1907–2007), Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui (1918–2018), kitoms reikšmingoms šalies istorijos sukaktims. Ją sudaro 95 autorių parašyti 138 straipsniai, sutalpinti į 1832 puslapius.

Pirmoji šios Rokiškio krašto monografijos dalis skirta gamtai ir istorijai. Joje nagrinėjama krašto gelmių sandara, kraštovaizdžio formavimasis, aprašomi miškai, sodybų želdiniai, laikotarpis nuo kažkada čia gyvenusios sėlių genties iki Lietuvą išlaisvinusio Atgimimo, pateikiama garsaus *Nemuno* fabriko istorija, daugumos Juodupės valsčiaus kaimų istorijos.

Antrojeje monografijos dalyje apžvelgiama švietimo raida nuo pirmųjų pradžios mokyklų iki šių dienų, pasakojama apie bibliotekų kūrimąsi ir jų veiklą, saviveiklos kolektyvus, aprašomi amatai, kapinės, kryždirbystė, darbo, kalendoriniai ir šeimos papročiai, papročių teisė, vietos šnėktos, pavardės ir vietovardžiai, skelbiama to krašto tautosaka, rašoma apie įžymiausius juodupiečius – vyskupą Antaną Deksnį, architektą Joną Muloką, brolius Bulavus – teisininką Juozą ir agronomą Joną, inžinierių melioratorių Joną Čeičį ir kitus.

Ju-141 **Juodupė.** Onuškis / [sudarytojai Jonas Šedys, Venantas Mačiekus, Edita Korzonaitė ; vyriausiasis redaktorius Jonas Šedys ; atsakingasis redaktorius Venantas Mačiekus]. – Vilnius : Versmė, 2012. – (Lietuvos valsčiai, ISSN 1822-489X ; kn. 24)

Skiriama Lietuvos tūkstantmečiui, 1009–2009. Lietuvos valstybės – karaliaus Mindaugo karūnavimo 750 metų jubiliejui, 1253–2003. Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui, 1918–2018. Anticarinio 1863 metų sukilimo 150 metų sukakčiai, 1863–2013. Onušio 510 metų sukakčiai, 1499–2009. Juodupės ir jos „Nemuno“ tekstilės fabriko 100 metų jubiliejui, 1907–2007.

ISBN 978-9955-589-56-3

D. 2. – 2012. – 920 p. : iliustr., faks., portr., žml. – Santr. angl. – Asmenvardžių ir vietovardžių r-klės: p. 1720-1801. – ISBN 978-9955-589-58-7

„Lietuvos valsčių“ serijos 24-osios monografijos „Juodupė. Onuškis“ 2-ojoje dalyje apžvelgiama švietimo raida nuo pirmųjų pradžios mokyklų iki šių dienų, pasakojama apie bibliotekų kūrimąsi ir jų veiklą, saviveiklos kolektyvus ir jų programas, aprašoma amatai, kapinės ir kryždirbystė, darbo, kalendoriniai ir šeimos papročiai, papročių teisė, vietinių gyventojų šnekta, analizuojamos pavardės ir jų kilmė, skelbiama tautosaka, rašoma apie žymiausius juodupiečius – vyskupą Antaną Deksnį, architektą Joną Muloką, teisininką Juozą ir agronomą Joną Bulavus, inžinierių melioratorių Joną Čeičį ir kt., spausdinama juodupiečių kūrybos eilėraščių.

UDK 908(474.5)+947.45+39(474.5)

„Juodupės. Onušio“ monografiją spaudai rengti užbaigė dr. Jono Šedžio kraštievis Venantas Mačiekus, su šia knyga „Lietuvos valsčių“ serijoje iš viso parengęs 10 monografijų.

Už šiuos ir viso gyvenimo darbus puoselejant lietuvių etninę kultūrą Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė įteikia Venantui Mačiekui ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžių. 2013 02 16. Klaudijaus Driskiaus nuotr.

Formatas 70 × 80/24 (spaudos lanko, cm), puslapio 170 × 260 mm. Apimtis 920 p., 41,40 aut. l., 38 ^{1/3} sp. l. Tiražas 500 egz.: pradinis (signalinis) 200 egz., galutinis (su klaidų taisymu) 300 egz.

Spaudai parengė viešoji įstaiga „Versmės“ leidykla, kodas 122732630, adresas Geležinkelio g. 6, 02100 Vilnius, telefonai +3705 2130623, +370698 09077, leidyklos vadovo tel. +370698 20707, elektroninio pašto adresas leidykla@versme.lt, interneto svetainė www.versme.lt.

Spaudai rengta Microsoft® Office Word 2003 Part of Microsoft Office Standart Edition 2003 (tekstas), Adobe PhotoShop CS4 (ilustracijos), Coda Music Technology Finale 2000 (natos), Adobe InDesign CS4, Adobe PageMaker 6.5 (maketas) informacinių sistemų kompiuterių programomis.

Spausdino ir rišo UAB Standartų spaustuvė, Dariaus ir Girėno g. 39, Vilnius.

Spausdinta Hostmann-Steinberg GmbH, Vokietija, poligrafijos dažais, kurių sudėtyje nėra mineralinių alyvų.

Viršelių šilkografinius užrašus spausdino UAB „Spalda“, Rytų g. 18, Kaunas. Popierius lankams kreidinis G-print, 90 g/m², gamintas Grycksbo Paper AB, Švedija; priešlapiams ofsetinis Maxi Offset, 190 g/m², UPM Kymmene, Suomija; blizgiu celofanu dengtiems viršelių aplankalams kreidinis Multi Art Gloss, 250 g/m², Stora Enso, Suomija. Kartonas viršeliams Eskaboard, 2,4 mm, Eska Graphic Board, Nyderlandai. Viršeliai traukti medvilnės iššimo audiniu Natural Coloret Brown Laminated 624, BN International, Nyderlandai.

Galutinio tiražo 30 reprezentacinių egzempliorių rankų darbo viršeliais rišo Vilniaus knygrišių gildijos knygrišiai Rimas Supranavičius ir Sigintas Tamulis.

Po spausdinimo pastebėtų klaidų ir netikslumų taisymai

Puslapis	Eilutė	Išspausdinta	Turi būti
7	2 iš ap.	1026	1029
14	4 iš ap.	1026	1029
348	3 iš ap.	Eil. Nr. 82 Vladas Žindulis, gim. 1918 m., Raišelių k. mirė Vokietijoje	Mirė Australijoje, Adelaidėje
506	Užraše prie virš. nuotr.	<i>Juosdupės vaistinėje</i>	<i>Juodupės vaistinėje</i>
552	14 iš ap.	Susilaukė trijų vaikų: Algirdo, Romualdo, Vaidos	Susilaukė trijų vaikų: Algirdo, Raimondo, Vaidos
581	18 iš virš.	Augino dvi dukras: Dainorą ir Vaidą	Augino du vaikus: Daivarą ir Vaidą
725	13 iš ap.	Turėjo sūnų Joną Ramoną	Turėjo sūnų Joną Ramoną ir dukrą Mildą
733	7 iš ap. 5 iš ap. 2 iš ap.	Juozas Talačka (gim. 1902 m.) Juozo ir Emilijos (gim. 1902 m.) Jonas (gim. 1930 m.)	Juozas Talačka (gim. 1898 m.) Juozo ir Emilijos (gim. 1900 m.) Jonas (gim. 1929 m.)
734	12 iš virš.	Augina vaikus: Edvardą, Mindaugą, Aušrinę	Augina vaikus: Evaldą, Mindaugą, Aušrinę
743	20 iš virš.	Vaidotas vedė, augino dukterį Reginą	Vaidotas vedė Reginą, augino dukterį Liną
749	Užraše prie virš. nuotr.	<i>Povilas, Algis ir Elena Brenčiai. 1957 m.</i>	<i>Povilas, Algis ir Elena Brenčiai. 1965 m.</i>
915	13 iš virš.	1026	1029
940	4 iš virš.	Turėjo tris vaikus, jie jauni mirė.	Turėjo tris vaikus. Tėvai: Rimantas ir Janė jauni mirė.
	12 iš virš.	Turėjo dukterį Janę ir sūnų Ričardą	Turėjo dukterį Janę ir sūnų Rimantą
	13 iš virš.	Janė ištekėjo už Rimanto Marcinkevičiaus	Janė ištekėjo už Rimanto Martinkevičiaus
	20 iš virš.	Vaido (gim. 1976 m.)	Vaidos (gim. 1976 m.)
1045	2 iš virš.	duktė Gravenija (1929)	duktė Jefrosinija (1931)
1210	Užraše prie ap. pieš.	<i>A. Kunčiūno pieš. (VI kl.)</i>	<i>A. Kupčiūno pieš. (VI kl.)</i>
1228	23 iš ap.	Išblaukianti drožyba	Išplaukianti drožyba

P. 999 nuo 19 eilutės tekstą apie Onos Magilytės-Jočienės šeimą pakeisti tokiu tekstu:

Ona Magilytė-Jočienė (gim. 1988 m.). Kiek pamenu, jau našlavo, gyveno su vaikais, trimis sūnumis ir dviem dukrom: Bronislavu, Juozu, Napoleonu, Ona ir Maryte.

Sūnus Bronislavas (gim. 1912 m.) dirbo Juodupės fabrike, vedė Oną Staigytę (gim. 1916 m.) iš Šlapėkių k., taip pat dirbusią fabrike audėja. Jie pasistatė namelius motinos žemėje. Sudeginus Šlapėkių kaimą, Onos Jočienės tėvai Staigiai apsigyveno pas Jočius iki patys išsikūrė.

Bronislavas ir Ona turėjo tris sūnus ir dukrą: Bronių, Alvydą, Jeronimą ir Nijolę.

Sūnus Bronius (gim. 1937 m.) dirbo fabrike „Nemunas“ statybos inžinieriumi. Jaunas mirė. Sūnus Alvydas (gim. 1944 m.) gyveno Klaipėdoje, dabartiniu metu gyvena Juodupėje. Sūnus Jeronimas (gim. 1952 m.) gyveno Juodupėje, mirė. Duktė Nijolė gyvena Klaipėdoje, mokytojauja. Vėliau motina

Ona (gim. 1916 m.) susirgo insultu. Po ligos prastai kalbėjo, buvo paralyžiuota, gyveno ligota dar 18 metų. Tėvas Bronislavas – pensininkas, gyvena Juodupėje.

Onos Magilytės-Jočienės sūnus Juozas Jočys (gim. 1913 m.) gyveno mo-

Juodupė. Onuškis / [sudarytojai Jonas Šedys, Venantas Mačiekus, Edita Korzonaitė ; vyriausiasis redaktorius Jonas Šedys ; atsakingasis redaktorius Venantas Mačiekus]. – Vilnius : Versmė, 2012. – D. 1. – 912 p. : iliustr., faks., portr., žml. – (Lietuvos valsčiai, ISSN 1822-489X ; kn. 24). D. 2. – 920 p. : iliustr., faks., portr., žml. – (Lietuvos valsčiai, ISSN 1822-489X ; kn. 24).

tinios namuose, ūkininkavo. Kolūkių metais dirbo kolūkyje „Tikruoju keliu“, vedė Zofiją Varnaitę iš Skemų, turėjo keturis sūnus ir dvi dukras: Antaną, Vladą, Kazimierą Egidijų, Joną, Lediną, Elvyrą.

Vyriausias sūnus Antanas dirbo fabriko „Nemunas“ administracijoje, vedė Elvyrą Juodelytę iš Skridulių kaimo. Antanas ir Elvyra turi tris sūnus ir dvi dukteris: Remigijų, Virginijų, Eligijų, Renatą ir Sonatą.

Sūnus Remigijus gyvena Šiauliuose, vedęs, turi šeimą.

Sūnus Virginijus gyvena Kaune, vedęs, turi šeimą.

Sūnus Eligijus gyvena Airijoje, vedęs, turi šeimą.

Duktė Renata gyvena Kaune, ištekėjusi, turi šeimą.

Duktė Sonata gyvena Kaune, ištekėjusi, turi šeimą.

Zofijos ir Juozo sūnus Vladas vedė Reginą Baublytę iš Panemunėlio, turi dvi dukras: Gitaną ir Jolitą, kurios gyvena Juodupėje. Vladas ir Regina gyvena Juodupėje Vlado tėvų namuose.

Zofijos ir Juozo sūnus Kazimieras Egidijus jaunas mirė.

Zofijos ir Juozo duktė Elvyra, baigusi KKI, dirba pedagoge. Ištekėjo už Henriko Stučinsko iš Jonavos rajono Žemių kaimo. Gyvena Jonavoje. Turi du vaikus: sūnų Nerijų ir dukrą Sonatą.

Zofijos ir Juozo sūnus Jonas (gim. 1950 m.) vedė Ziną Jankauskaitę (gim. 1950 m.) iš Pasvalio rajono Papyvesio kaimo. Turi du sūnus ir dukrą: Vaidą, Mantą, Brigitą. Pasistatė namus Onuškyje, ūkininkauja.

Sūnus Vaidas (gim. 1974 m.) su šeima gyvena Panevėžyje.

Sūnus Mantas (gim. 1981 m.) su šeima gyvena Kaune.

Duktė Brigita (gim. 1977 m.) su šeima gyvena Kaune.

Zofijos ir Juozo duktė Ledina (gim. 1952 m.) baigė Kauno medicinos institutą, dirba vaikų gydytoja Zarasuose. Ištekėjo už Alvydo Šileikio iš Zarasų. Ledina ir Alvydas Šileikiai gyvena Zarasuose, auginą dvi dukras: Liną ir Mildą.

Onos Magilytės-Jočienės sūnus Napoleonas Jočys dirbo Sodelių fabriko metimo ceche. Vedė Veroniką Laurinavičiūtę iš Onuškių, pasistatė namus Juodupėje ir dabar ten tebegyvena. Turi du sūnus: Kęstutį (gim. 1955 m.) ir Algirdą (gim. 1962 m.). Jie gyvena Juodupėje.

Onos Magilytės-Jočienės duktė Ona Jočytė dirbo Sodelių fabrike, ištekėjo už Petro Valainio (apie juos jau rašyta).

Jaunėlė Onos Magilytės-Jočienės duktė Marytė Jočytė (gim. 1925 m.) ištekėjo už Vlodo Galvanausko iš Daliečių. Vladas Smetonos laikais dirbo Sodelių fabrike audėju, gyveno Juodupėje nuosavame name. Turėjo dukterį Danguolę ir sūnų Joną. Vėliau Marytė ir Vladas, pardavę namus, išvyko gyventi pas dukrą Danguolę į Kauną. Marytė ir Vladas mirė.

Pasakojo Zofijos ir Juozo sūnus Jonas Jočys (gim. 1950 m.), gyvenantis Onuškyje. Pasakojimą užrašė Elena Blažienė.